

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

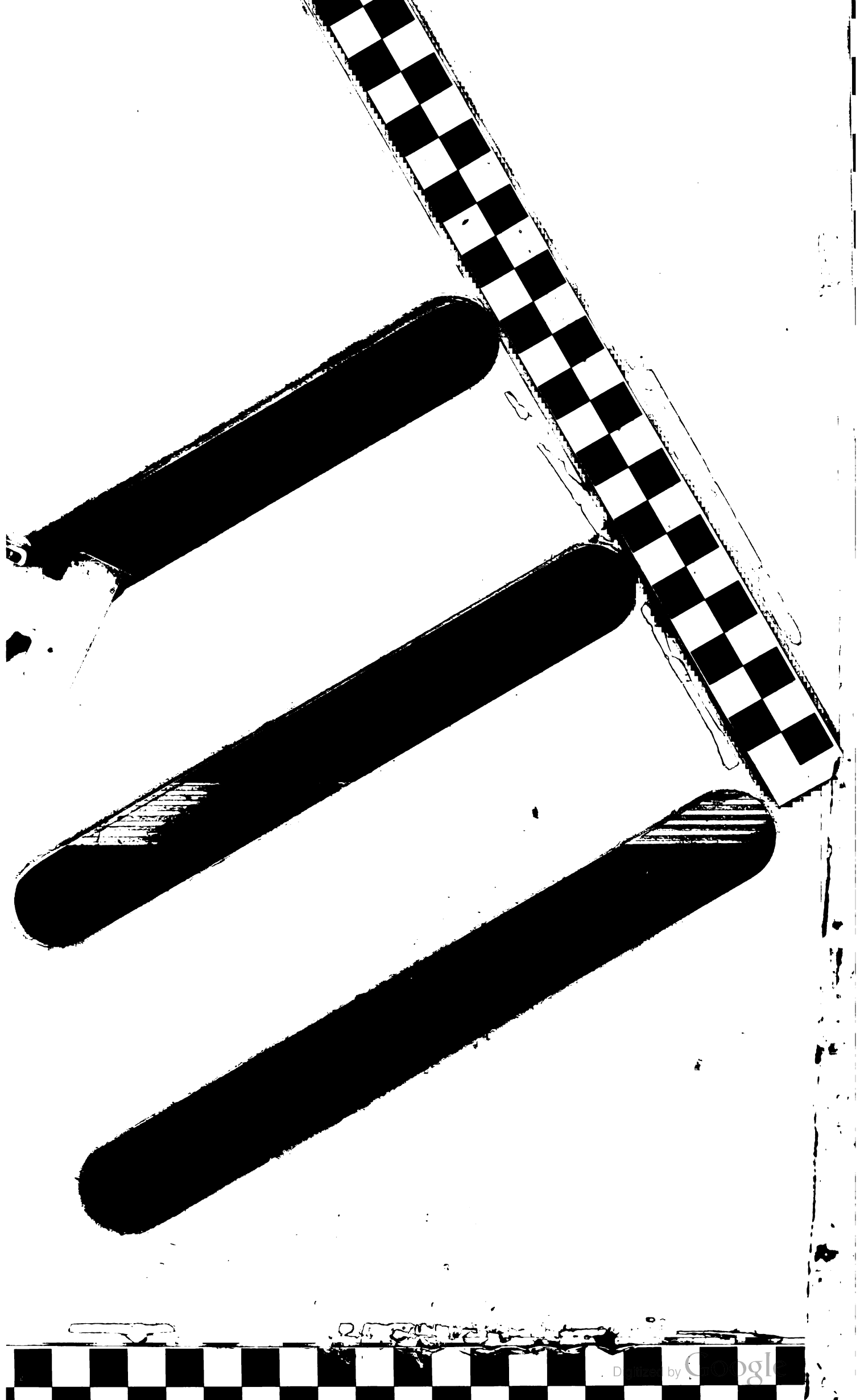
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

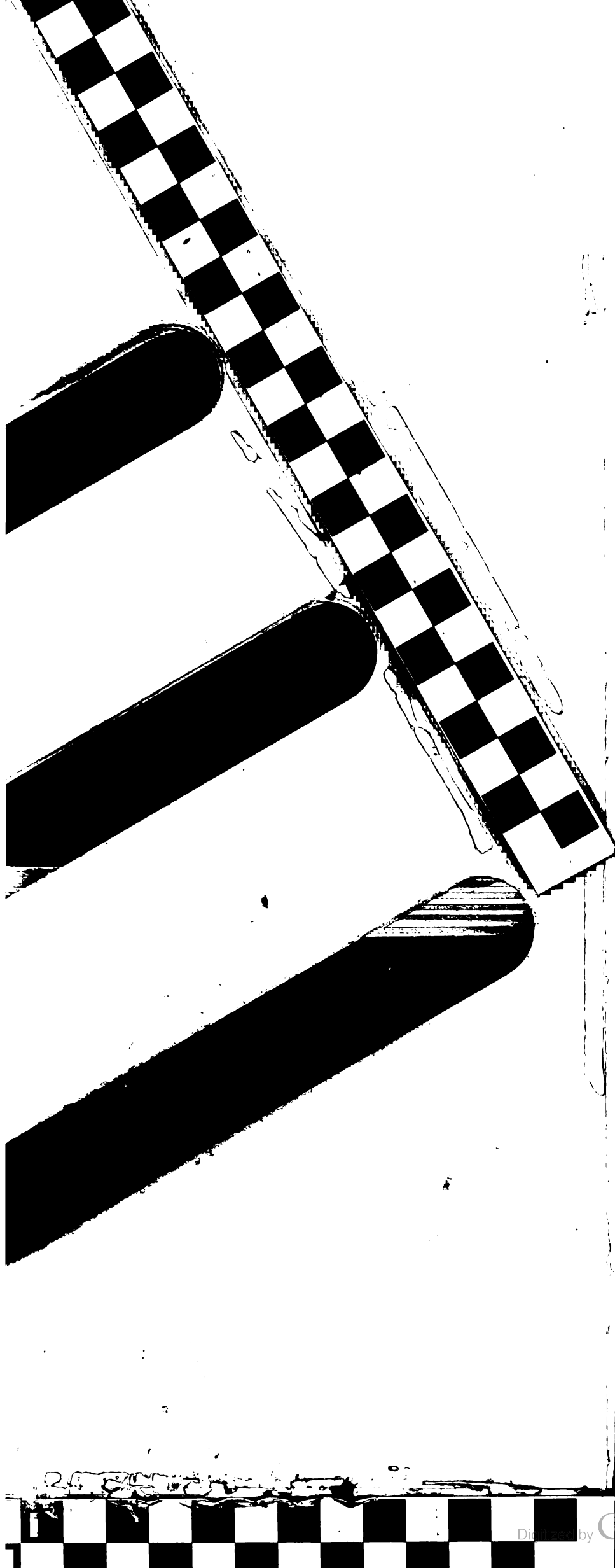
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

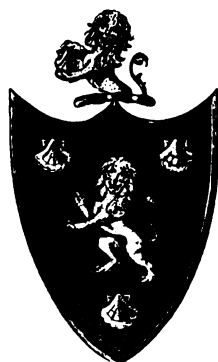

E GIBBON

Edward Gibbon Esqr

Esqr

FRANCISCI JUNII F. F.
D E
P I C T U R A
V E T E R U M
L I B R I T R E S.

*Tot in locis emendati, & tam multis accessionibus
aucti, ut plane novi possint videri:*

A C C E D I T
C A T A L O G U S.

Adhuc ineditus, Architectorum, Mechanicorum, sed præcipue
Pictorum, Statuariae, Cælatorum, Tornatorum,
aliorumque Artificum, & Operum quæ fecerunt,
secundum seriem litterarum digestus.

ROTTERDAMI,
Typis REGNERI LEERS,
MDCXCIV.

RESEARCH IN THE

OF

PICOT

VESTERUM

LIBRI THE

It is a common mistake to think that the
only way to get a good picture is to

A C C E P T E D

C O A T A L O G

The following is a list of the books
which are now in the library of the
Department of the Interior, Bureau of
Land Management, Washington, D. C.

3R
331
Res. A
①

RESEARCH IN THE
OF
PICOT
VESTERUM
LIBRI THE

LECTORI BENEVOLO

JOANNES GEORGIUS GRAEVIUS

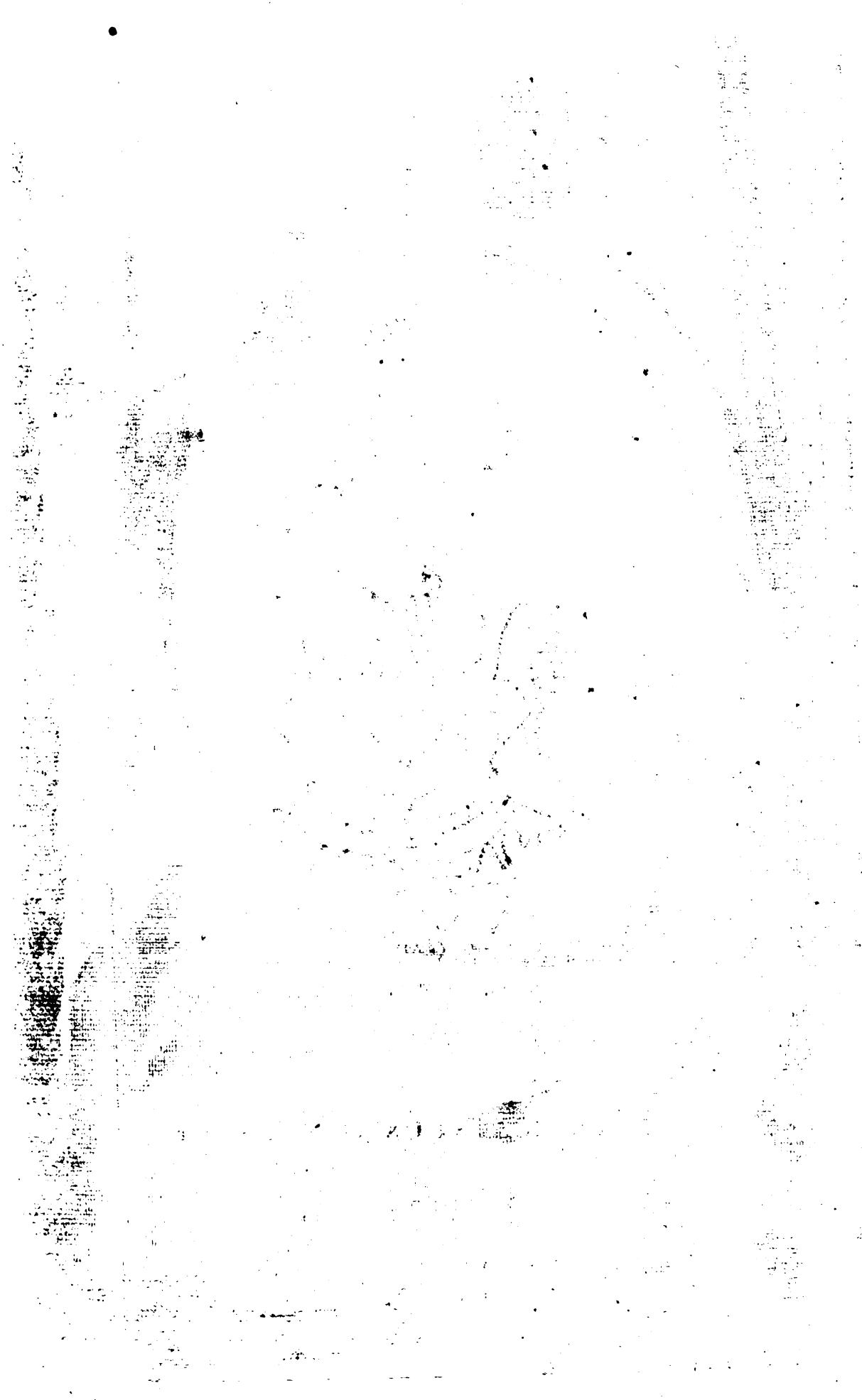
S. D.

EN tibi, Lector, desideratissimam Viri summi Francisci Junii de Pietura Veterum secundam editionem, infinitis in locis emendatam, & tot pulcherrimis locupletatam accessionibus, ut non interpolata, sed plane recens & novum opus videatur esse. Nam cum primum editos hos Commentarios eorum parens videret tantopere probari ab omnibus, qui & eruditionis interioris, vulgoque rogato ignotæ, laudibus, & artis scienter pingendi intelligentia in primis eminebant, ut illorum auctoritate verteretur ex Latino in Britannicum, & Belgicum sermonem, manum denuo illis admovit, & in iis elimandis ac perpoliendis multum temporis & studii consumpsit. Ut vero dies diem docet, atque ipse Junius omne genus scriptorum iterato nocturna diurnaue manu versando, plura indies congeribat ad penum hanc exquisitæ elegantiae observationibus, & illustrioribus præstantissimorum auctorum locis instruendam, tanta copia rerum egregiarum hanc commentationem amplificavit, ut quicumque φιλόκαλοι & φιλομαθείς id non ignorarent, mira illam videndi cupiditate flagrarent, acerrime quotidianoque quasi convitio novam efflagitantes ejus editionem. Hujus tanti desiderii sitis ut expleretur, summo mihi opere contendendum duxi. Complures anni sunt, cum hoc nomine compellavi Virum Nobilissimum, Dionysium Junium, cujus parenti, Senatori Groeningano, Franciscus Junius hæc scripta migrans in Britanniam commiserat. Nec difficilem se mihi præbuit in iis ad me curandis, cum fidem ei dedissem, me daturum operam ut quam primum subjicerentur proelis; quam tamen tam facile quam speraram liberare non potui. Nam jacuerunt aliquamdiu temporum iniquitate, & fatuitate quorundam hominum sua bona non intelligentium. Quamvis autem serius spe tua, Lector, meisque votis prodeant, gratulaberis tamen tempori huic, ingenuis artibus tam infesto, cum nec classicorum feralis cantus, nec horridus militum clamor, qui ubique gentium illis obstrepit, potuerit detertere Regnerum Leerium, eximium

P R Æ F A T I O.

mium virum, ab instituto magnis impensis & perquam rite de hoc opus publicandi. Nec ego dubito, quin operæ istius, quam navavit rei litterariæ, pretium sit laturus. Accedunt Picturæ Veterum Indices præstantium Artificum, &, quæ illi aut pinxerunt, aut finxerunt, aut condierunt, operum, veterum monumentis celebratorum. Hi nunquam antehac lucem publicam adspexerant. Quantopere illos expetierint viri docti cognosces, ne de aliis dicam, ex epistola magni Hugonis Grotii his subjecta. Vale. Trajecti Batavorum, postrid. Kalend. Maji cIdo Idc xciv.

VITA

A. v. Werff pinx.

P. a. Gansse sculp.

V I T A FRANCISCI F. F. JUNII

Auctore

JOANNE GEORGIO GRAEVIO.

Natale solum Francisci Junii est Heidelbergae, nobilissima & amoenissima urbs ad Nicrum, Palatinatus Rhenensis caput, diu tam Palatinorum Principum, quam Musarum celebris sedes, sed quae fuit funesto hoc bello extincta, soloque aequata. In hac editus est anno nonagesimo primo superioris seculi. Pater ei fuit summus ille Theologus, Franciscus Junius, Biturix, quem non tantum illustravit singularis rerum divinarum scientia, sed & eruditionis multiplicis & diffusae copia. Testimonio sunt Codinus de officiis Palatii, & magnae Ecclesiae Constantinopolitanae, ab illo in Latinam linguam conversus, & ejus annotationes cum ad hunc scriptorem, tum ad Manilium, epistolas Ciceronis ad Atticum, & Terullianum. Tantam eruditionem ornabat rara & mirifica quaedam ingenii moderatio, multis insignibus spectata documentis in ecclesiis constituendis & optima fundandis disciplina, nec non in controversiis, si quae orirentur, sedandis ac sopiendis, non exasperandis, ac leniter ferendis iis, qui non plane eadem illi sentiebant in capitibus non nullis doctrinae Christianae. Matrem habuit & natalium dignitate, & eximiis animi corporisque dotibus conspicuam foeminam, Joannam, Simonis de l'Heremite, Toparchae Petinasartii, Scabini Antwerpiae filiam. Hujus quoque gentis fuit Daniel Eremita, vir politissimus & disertissimus, cujus elegantia non modo juveni conciliavit Josephum Scaligerum, Isaacum Casaubonum, aliosque illius memoriae viros magnae doctrinae, sed & Principum Italiae, cum per illam iter faceret, praecipue Magni Etruriae Ducis, Ferdinandi Medices benevolentiam illi peperit, ut Ejus Comitatus adscriberetur, & postea cum illius Oratore mitteretur ad Romanum Imperatorem, & plerosque Principes Germaniae. De qua professione duae in manibus doctorum sunt epistolae, multo elegantiae & urbanitatis sale perspersae, licet non nemini videantur esse justo dicaciores, sed quae in lucem post ejus fata sunt datae. In illa, in qua de Principum aulis, quas lustrarant, agit, multa desiderantur, quae tamen olim apud amicum meum, Marquardum Gudium, qui Regi Daniae fuit à Consiliis, vidimus. De utriusque generis majoribus Junii plura si expetis scire, vita est inspicienda Patris, quam ipse memoriae prodidit, sed Paullus Merula post ejus obitum divulgavit. Anno MDXCII deliberatum fuit Parenti remigrare in patriam ad Henricum Magnum Galliarum Regem. Cum transiret Belgicam Foederatam Praepotentes Ordines Bataviae illi detulerunt Provinciam in Academia Leideni docendi sacras litteras, quam magno celeberrimi illius Athenaei & Ecclesiae cum fructu administravit ad annum secundum hujus seculi, quo ex vivis excessit. Filius in his terris adulescebat. Cum aetas ferret, animum coepit ad Mathematicas disciplinas applicare, & bellicis artibus se dedere, hoc consilio, ut, cum se corroborasset, stipendia faceret sub ductu Arausionensis Principis. Sed cum post bellum pactis

FRANCISCI JUNII VITA.

paſtis induciis duodecennibus componeretur anno CIOIOCIIX, aliam vitae rationem inuit totum ſe mancipans cum ceterarum optimarum artium, tum praecipue ſacrarum litterarum ſtudiis. Hoc tempore collegit, digeſſit, & publicavit Patris ſui ſcripta. Dein contendit in Galliam, & anno CIOIOCIXX ex illa trajecit in Britanniam, gratus ubique doctis & bonis omnibus propter ingenii doctrinaeque praeſtantiam, & morum temperatorum mirificam ſuavitatem. Captus amoenitate beatae illius inſulae, & benevolentia virorum illuſtrium, qua tantum complectebantur hophitem, ſedem ibi fixit, receptus in familiam illuſtriſſimi Arundelliae & Surriae Comitum, & ipſos annos xxx in illa tranſegit. Quo tempore hos de Pictura Veterum libros condidit, qui Amſterodami typis mandati ſunt à Guiljelmo Blavio. Litterarum commercium ei tum intercedebat cum viris maximis, Hugone Grotio, Claudio Salmaſio, Gerardo Joanne Voſſio, cum quo ſoror Junii erat nupta, Jacobo Uſſerio, Archiepiſcopo Armachano, ac non paucis aliis, quos eruditionis ſolidioris, ſpectataeque probitatis opinio ſuper ceteros extulerat ſui temporis & loci homines. In Anglia cum incidiſſet in multos veteres Angloſaxonicos libros, illam coepit linguam excolere, quam cum ad Belgicam, quae ei erat vernacula, Germanicam & Anglicam illuſtrandam, verasque perveſtigandas origines plurimum facere cognoviſſet, multum ſtudii & operae in illa perdiſcenda collocavit. Huic addidit poſtea cognitionem omnium veterum linguarum Septentrionalium, Gothicae, Francicae, Cimbricae, quae & Runnica dicitur, Friſicae. Unde didicit ex illis ſolis multas etiam Francicae, Hiſpanicae, Italicae linguae, qua nunc illae gentes utuntur, vocum origines & propriam notionem erui poſſe. Nam Gothi, Vandali, Franci, Burgundi, Allemanni, cum fatiſcente Romano imperio illas terras occupaviſſent, ſermonem patrium illis intulerunt, cujus multa ſuperſunt etiam nunc non obſcura veſtigia, quae ab illo deprehendi poſſunt, qui non expers eſt veterum iſtarum linguarum. Poſt annorum triginta moram in patriam tandem rediit Junius, precibus ſororis, & aliorum neceſſariorum expugnatus. Nihil, cum revertiſſet ad ſuos, de graviſſimis laboribus, & acerrima contentione rimandi priſca Septentrionis monumenta, vel aetas ingraveſcens relaxavit. Itaque totus erat in contexendis Angloſaxonicis, Francicis, & Cimbricis Lexicis ac Gloſſariis, & explanandis antiquiſſimis harum gentium ſcriptoribus. Specimen primum bujus ſuae induſtriae & doctrinae Amſterodami edidit anno CIOIOCLV obſervationes in Willerami Abbatis Francicam Paraphraſin Cantici Canticorum, quam olim in lucem protraxerat Lugduni Batavorum Paullus Merula, vir clariffimus. Cum omni cura cogitationeque in hoc ſtudiorum genere verſaretur, & incredibili aſſiduitate urgeret hoc inſtitutum, audiit ſaepius in occidentali Friſia pagos & oppidula eſſe, Worcomum, Staveram, Molqueram, qui vetere Friſica lingua intaminata uterentur, cujus magna eſſet aſſinitas cum Angloſaxonica; ſed quae ab aliis Belgis non intelligeretur. Inflammatus ſtudia haec penitus indagandi, relictis rebus & neceſſitudinibus in Friſiam illam interiorem contendit, ubi duos vertentes annos egit. Cum pectus impleſſet, cujus maxime cupidus erat, ſcientia, reſgreſſus ad Batavos bona quadam fortuna naſtus eſt antiquiſſimum illum codicem Gothicum, qui argenteus dicitur, quoniam quatuor Euangelia litteris argenteis Gothicis in illo fuerunt deſcripta. Huic deſcribendo, & dilucidando totum ſe dedit, brevique, cum id unice ageret, tam longe in incognitae linguae cognitione proceſſit, ut non longe poſt Gothicam hanc Euangeliorum interpretationem cum Gloſſario Gothico publici ju-

ris

FRANCISCI JUNII VITA.

ris faceret, cui adiciebatur eorundem sacrorum librorum Anglofaxonica versio vetusta, praesidio codicum manuscriptorum emendata, cum observationibus viri doctissimi Thomae Mareschalli. His omnibus linguis imbibendis cum satis diu insudasset, vidit, quod & privatim apud omnes, quibus cum agebat de hac doctrina, tum publice testatus est, Gothicam esse matrem omnium ceterarum Teutonicarum linguarum, ex qua profluxerit vetus Cimbrica, monumentis Runarum posteris tradita, nec non Suecica, Danica, Norwegica, Islandica, quibus illius plagae homines isto tempore suas animi cogitationes explicant. Ex Anglofaxonica, quae & ipsa aut propago est Gothicae, aut illius soror germana, & ejusdem matris filia, manavit Anglica, Scotica, Belgica, Frisica vetus. Ex Gothica & Saxonica orta est Francica, quae Germanicae superioris parens est. Harum veterrimarum linguarum, & dialectorum, quae ex illis ductae sunt, cognitionem invicto studio, & incredibili assiduitate non primus tantum affecutus est, sed & solus, viam secutus nullius ante tritam vestigiis. Fuerunt quidem, qui ante Franciscum in Anglofaxonica & Francica scrutanda non nihil curae studique posuerunt, Cimbricae navavit operam Olaus Wormius, Gothicam ante hunc, uti & ceteras junctim, attigerat nemo, nisi quod de litteris priscis Gothorum commentariolum ediderat anonymi scriptoris, cum paucis quibusdam versibus Gothicis, ex antiquo illo Werdensi codice, qui argenteus vulgo audit, Bonaventura Vulcanius, celeberrimus sua tempestate Graecae linguae Professor Lugduni Batavorum. Post Junium, cum ille viam munisset ad has quatuor linguas longo situ squalidas & sepultas revocandas in lucem rei litterariae bono, vir pereruditus, Georgius Hickesius, ecclesiae Anglicanae Presbyter, semitam a Junio factam ingressus, institutiones Grammaticas Anglofaxonicas & Gothicas conscripsit, quibus adjecit Rudolphi Jonae Grammaticam Islandicam, & Catalogum veterum librorum septentrionalium, qui in Anglia habentur, quorum magna pars debetur Francisco Junio. Is plurimas reliquit lucubrationes, quibus obsoletas has linguas explicavit, inter quas est Glossarium quinque linguarum, in quo illarum origines ex vetustis illis monumentis indagavit, quod summe reverendus, & de Ecclesia & re litteraria praeclare meritis Episcopus Oxoniensis, Joannes Fell, *o. p. a. a. e. m. c.* xi voluminibus describi nitidissime curavit, ut typis mandaretur, ut & uberrimum commentarium in Tatiani Harmoniani & Evangeliorum Francicam, & alia plura, quorum seriem inferius videbis, quae omnia legavit Oxoniensi Academiae, cujus antistites nulli dubitamus operam daturos, ne tanto thesauro diutius careant patriarum antiquitatum studiosi. Triennio antequam moriebatur Junius in Britanniam remigravit, ut plures ibi Anglofaxonicos codices, quos nondum triverat, in Cottoniana tamen nonnullisque bibliothecis aliis servari norat, excuteret, ut, quae moliebatur, quantum posset, absolute perficeret, ac consummaret. Biennium posuit Oxonii in maxima dignatione apud omnes, ultimum vero vitae suae annum exegit Windsoriae apud sororis suae & magno parente non minorem filium, Isaacum Vossium, qui, quamvis esset peregrinae conditionis, in Collegium tamen Canoniorum, ut loquuntur, Windsorienfis ecclesiae singulari gratia Regis Potentissimi Caroli II, magnae eruditionis & ingenii fama & commendatione parta, suo fuit cooptatus merito, qui & ipse fatis est functus ante paucos annos. Apud hunc Junius annos natus octoginta sex beatam tandem animam exhalavit placidissime, doctrina, virtute morumque integritate vix ulli sui temporis secundus. Non tam morbo, quam senectute, cum cursum suum peregrisset

††

FRANCISCI JUNII VITA.

set natura, solutus est. Firma fuit valetudine, ut prosperrima per omnem aetatem sine ulla corporis offensione uteretur, quamvis totos dies a summo mane usque ad noctem incumberet litteris, & rarissime, nec unquam nisi negotiorum ratio id ei quasi imperaret, prodiret in publicum. Hora quarta matutina surgebat tam bruma, quam solstitio, stabatque ante pluteos in Museo, usque ad prandii horam, quae erat prima pomeridiana. In pluteis istis positi erant quinque Lexica illa, quae adornabat, & commentarii in veteres scriptores Teutonicos. In haec referebat quicquid in illo, quem evolvebat, codice dignum observatu animadvertibat. Hora prima prandebat, sequente corpus exercebat vel in area subduali ambulando contentius, aut etiam subsultim non nunquam currendo, aut, si id non ferret asperior tempestas, per omnes scalas in coenaculum ascendendo valetudinis tuendae causa. Hora tertia recipiebat se in Museum, & interrupte ad octavam vespertinam pensum quasi suum texebat. Tum coenabat, & tam in prandio quam in coena libenter vescebatur. A coena cubitum ibat. Itaque nemo mirabitur Junium, quamvis avia & tetra caligine, nec non vepribus & dumis horrida loca peragraret solus, tantum tamen spatii tam feliciter confecisse, & tot reliquisse volumina rerum adhuc ignotarum plena, qui improbum illum laborem, & indefessum studium cogitat quod conferebat in has lucubrationes. Eadem assiduitate fuit olim versatus in evolvendis Graecis Latinisque omnis generis scriptoribus, antequam Teutonicarum linguarum studio se totum dedisset, quos ipse multos vidi in ejus bibliotheca, compositos cum antiquis codicibus, & perpetuis ad marginem apposis annotationibus explanatos. Inde tanta Latinae dictionis mundities in ejus scriptis, ut nullo suorum aequalium diligenter & emendate scribendi laude inferior esset; inde & tanta locorum insignium ex interioribus Graeciae & Latii penetralibus delibatorum copia fuit ei praesto, cum in egregio hoc opere de Pictura Veterum elaboraret. In assiduitate tanta licet invitatus admodum avocaretur ab his, quibus insudabat, curis, tam longe tamen aberat omnis morositas ingenique tristitia, quae solet esse propria iis, qui a luce hominum & celebritate alieniores omne tempus & operam domi suae in doctrinae & litterarum studiis consumunt, praecipue senes, ut nihil sene nostro fieri posset suavius & facilius. Quicumque illum invisebat, mira quadam excipiebat comitate, doctisque & jucundis fabulis retinebat. Ipse testis ei esse possum tantae humanitatis & dulcedinis, qui cum adolescens Amsterodami tum in sororis aedibus degentem officii causa tertio quoque die salutarem, semper tanquam primae admissionis homo non modo hilari vultu in Museum ejus recipiebar, ubi per aliquot horas mecum confabulabatur cum de aliis rebus litterarum sacra spectantibus, tum praecipue de suis observationibus, quibus vernaculae linguae origines & vim ex illis cariosis membranis expiscatus erat, sed & invitabar, quoties digrediebar, ut saepius ad se reviserem. Alii quoque hospites & adventores, qui optimarum artium studiis tenebantur, aequae faciles habebant aditus. Nec minor in illo morum erat integritas & castitas, singularisque pudor & ingenuitas, ac summum bene de aliis merendi studium, ut ab omnibus, qui ejus virtutes non ignorabant, amaretur & coleretur tanquam homo ex aurei seculi reliquiis, qui non compendii spe, non aucupio famae, non ambitionis fumo ductus litteras colebat, sed ut patriae & studiosorum commodis serviret. Statura erat humili, facie graciliore, sed commoda membrorum omnium aequitate. Windsoriae in arcis sacello cathedra-

li,

FRANCISCI JUNII VITA.

li, ut vocant, est confusus. Ejus vero imago scite a praestantissimo pignore Van Dijckio descripta in Oxoniensi Academia est dedicata. Cui honorarium etiam tumulum cum elogio marmori inciso benigna illa studiorum mater poni jussit, monumentum sui in tantum virum studii, & memoris legatorum animi, quod his addidimus. In terra illa situs est Junius, quam semper vivus mire aestimavit, & omnibus in omni sermone praetulit. Cum in hanc suam Britanniam ultimum transmitteret, credidit fidem cognati sui Viri Nobilissimi Francisci R. N. Junii, quid tum temporis ab Illustribus Groeningensium Ordinibus ad confessum potentissimorum Ordinum Federatae Belgicae, qui Haëgae Comitum est, delegatus erat, hos commentarios, quos nunc vides, de Pictura & veteribus Artificibus, & illorum operibus. A parente venerunt ad filium, qui, qui eos mecum communicavit, acceptos referes. Vale Lector.

LECTOR,

Verbo te monitum volo, in anno natali Junii Gravium secutum esse, perbreve memoriam ejus vitae, quae ad eum Groeninga erat missa, non viso epitaphio Oxoniensi. Si verior in hoc est designatio illius anni, ut videtur probabilior esse, qui ex Isaaco Vossio, aut ipso Junio ante mortem ejus hanc nosse poterant, non natus fuit octoginta sex, sed octoginta octo cum obiret. Hæc isthic notare visum est, ne te illa sententiarum offendant discrepantia.

EPITAPHIUM.

FRANCISCO JUNIO,
FRANCISCI JUNII BITURIGIS FILIO.,

NOBILITATE GENERIS, INTEGRITATE MORUM,
E T

OMNIGENA DOCTRINA CONSPICUO VIRO,
NATO HEIDELBERGÆ ANNO SALUTIS MDLXXXIX,

QUI PER OMNEM ÆTATEM
SINE QUERELA AUT INJURIA CUJUSQUAM
MUSIS TANTUM ET SIBI VACAVIT,

UNIVERSITAS OXONIENSIS,

C U I

SCRIPTA ET MONUMENTA LABORIS SUI
MORIENS PENE NONAGENARIUS COMMISIT,

IN GRATI ANIMI SIGNIFICATIONEM

LUBENS MERITOQUE

TITULUM POSUIT.

ANNO MDCLXXVIII.

I N

I N
 OXONIENSI BIBLIOTHECA
habentur hæc
 FRANCISCI F. F. JUNII SCRIPTA,
quæ illi legaverat.

Glossarium V linguarum Septentrionalium. Hoc describendum curavit Joann. Fell
ἱερογlossος, Antistes Oxoniensis, ix voluminibus, quæ sunt excudenda sum-
 tibz Universitatis Oxoniensis, auspiciis Gilberti Ironside S. T. P. Coll. Wadham
 Præfeti, & Academiæ Procancellarii.

Bedæ Historia Ecclesiastica tota notis illustrata Junii.

Chronologia Saxonica collata cum MS. & additione trium schedarum auctior.

Lambardi Latina emendata, ac variis notis illustrata.

Eadmerus ex editione Seldeni. Quædam in Seldeni notis ac spicilegio emendata.

Spelmanni Pfalterium Saxonicum interlineare collat. cum MS.

Douglas's Translation of Virgil with marginal Notes.

Chaucerus per totum notis quibusdam illustratus.

Caedmonis Paraphrasis cum conjecturis extemporaneis & indiculo.

Somneri Lexicon Saxonicum cum variis lectionibus ex MSS.

Multi præterea scriptorum Anglofaxoniorum veteres codices, ut & multorum *ὑπόμνημα*,
 quæ ipse Junius manu sua ex veteribus membranis excerpfit & descripsit, in illa
 bibliotheca Oxoniensi custodiuntur, quorum indices habes in appendice Cl. Hickeſii
 ad Grammaticam Islandicam p. 139 & sequentibus.

In Willeramii Paraphrasi Cantici Canticorum notæ Francisci Junii longe auctiores.

Tatiani Monotessaron cum præfatione Victoris Episcopi Capuæ, cum annotationibus
 amplissimis Junii, in quibus comparantur cum Francica, Gothica & Anglofaxonica.

Vocabularius, qui inscribitur Teutonista edit. 1475, fol. interspersis per totum notis
 Junii.

Ejusdem auctarium notarum in Tatianum, justum volumen in 4.

Otfredi Euangeliorum liber, nitidissime scriptus cum indice Capitulorum à Junio parante
 novam editionem.

Annonis Archiepiscopi Colonienſis vita. Rythmice,

Glossarium Theotisco-Latinum cum notis secundum litteras Alphabeti in diversis fasci-
 culis: A. Chartis 27 ex Bibl. Vossii. B. Chartis 56 ex eadem. C. Chartis 22 cum
 appendice ex eadem. D. Chartis 43 cum appendice ex eadem. E. Chartis 20 ex
 eadem. F. ex eadem penu libraria descripta.

Dictionarium Francicum mutilum, carens initio A. B. C.

Dictionarium alterum Francicum. Hæc duo in fasciculis sunt. Alterum etiam plenum.

Plures alios veteres Francicos libros manu sua descriptos, & Frisicos, reliquit Junius bi-
 bliothecæ Oxoniensi.

Leges Frisorum, cod. MS. cum notulis quibusdam in margine Junii.

Liber legum Friscarum impressus, in fine mutilus, cui ex Ubbone Emmio Junius non-
 nulla præmisit, cum ejusdem notis adspersis passim margini.

Jus Comitatus Frisiæ ex cod. Werneri Emmen, & aliæ leges Friscæ ex Simonis Gab-
 bamæ MSS. cum notis Junii.

FRANCISCI F. F. JUNII
DEDICATIO

editioni primæ apud Gulielmum Blaeu c15 15c xxxvii
procuratæ præfixa.

Serenissimo, Potentissimo,
Invictissimoque

MONARCHÆ
CAROLO,

DEI GRATIA
MAGNÆ BRITANNIÆ,
FRANCIÆ, & HIBERNIÆ
REGI,
FIDEI DEFENSORI, &c.

SERENISSIME PRINCIPUM,

Annus nunc agitur sextus decimus, quod in calamitoso concussi Orbis motu inclytum Britanniae vestrae regnum, veluti intimum quendam festæ pacis recessum ac sinum, ingressus, & in nobilissimam familiam Arundellianam, commendantibus Lanceloto Wintoniensi olim Episcopo, & Guilielmo tunc Episcopo Menevensi, nunc Archiepiscopo Cantuariensi, adscitus, ex voluntate illustrissimi Arundelliae & Surriae Comitis, omnibus fere probatissimorum auctorum scriniis excussis, non Artificum modo hystoriam, sed & Artium imitatricium naturam, penitus inspicere atque annotare cepi. Quamvis autem non tam me vinceret præstandi quod exigebatur fiducia, quam negandi verecundia; latius se tamen aperiende materia, plus quam imponebatur oneris sponte suscepi: simul, ut pleniori obsequio demererer tantum Heroem, qui hunc minime ingratum laborem injunxisse videbatur: simul, ne vulgarem viam ingressus, alienis demum vestigiis insisterem. Dum in his sum, non potui non subinde grato erga Deum opt. max. ac vestram Majestatem animo recolere, quantum sit illud, quod Majestate vestra publicæ pacis gubernaculis admota, cuius detur altum ac pingue otium jucundissima quiete in literarum studiis collocare. Quamobrem etiam non annorum, sed sæculorum prorogatione Majestatem vestram dignam judicant, quotquot idonea studiis suis obsequendi tempora porro exoptant. Omnes virtutes vestras enumerare nunc locus non est, nec Majestas Vestra splendida elogia libenter audit. Id propter, ut certa quadam

EPISTOLA DEDICATORIA

quodam sacra non nisi silentio peraguntur, ita sincero quodam animi affectu tacitas laudes Vestras admirari malo, quam divinum istum celestium virtutum consensum impari prædicatione devenustare. Siquidem in una Majestate vestra, vel ipsa fatente Invidia, præter ceteros Reges illa res clarior est, quam in Fulio Casare extollit Salustius, quod prius defessi sunt homines laudando atque admirando animi magnitudinem, clementiam, & benignitatem Vestram, quam Vos faciendo, quæ gloria sempiterna digna sunt. Neque deerunt, qui animum hunc Vestrum seris pandant nepotibus. Ibit in sacula Vestrum nomen, suumque ei decus constabit, quamdiu ipsam virtuti locus habebitur. Ut taceam (si tacere liceat, quod imprimis huc facit) summum erga omnes bonas Artes studium: quo fulgentissimo insigni, tanquam salutari quodam fidere, conspicua Majestas vestra caliginem superioris ævi feliciter disjicit, pacifici status ornamentis undique conquistis. Hinc ista orbi Britannico circumfusa serenitas: hinc pristina decora ubique revirescant: hinc est, quod undequaque sæculum aurescit. Artes passim restituis, conservas, auges, cumulas, velut amicus dispensator felicitatis, justitiæ norma, optimorum Principum exemplar. Artificum delectissimos luculentis honorariis ornatos & novis commodis auctos, ad arduam generosissimæ Artis curam sedulo obeundam invitas atque excitas. Non est itaque, quod Antiquitatem, fecundissimam bonarum Artium nutricem, sæculo huic nostro quidquam invidisse putemus. Rarus quidem est Apelles, rarus Phidias: fateor: quia non inveniunt fautores suos, cum rari sint rerum Domini, qui tam excelsas mentes foveant atque in aulas suas benigne evocent. Nascuntur quidem etiam nunc innumeri Artifices: neque enim est, quod sola Arte fieri putemus, aut voto, aut suffragiis, ut Consules: sed non stimulantur ad majora, non pelliciuntur ad virtutum fastigia honestis stipendiis. Excitarentur dubio procul magnæ ac cælestes animæ, si Principum cordatiores Vos tanta Majestate circumfusus atque acribus publicæ pacis curis intentos, literas pariter atque omnes humaniores Artes efflammare ac fovere, non audirent modo, sed re ipsa nobiscum quotidie experirentur. Vestro certe exemplo docentur omnes, quam non injucundum, nec inutile oculorum atque animi delinimentum otii suavitas post seria ac severa negotia humanis mentibus commendet. Advertit ea res exteri quoque hominis animum: neque putavi diutius mihi fastidiendas aut negligendas Artes illas, quas non Regia modo Majestas vestra, sed tot ac tales florentissimi Regni procures usque adeo studiose colunt atque suspiciunt. Quoniam tamen nullas ego hîc voluptates oculis, quos eruditos & bene exercitados esse oportet, usurpare poteram; animo, quidquid illud est, perspiciendum duxi, illustrissimo præsertim Comite celestina præbente. Altior itaque cupido invasit præcepta à proprio corpore veluti sejuncta & minutatim sparsimque in veterum monumentis discerpta congerendi, & in justæ Artis formam digerendi, ut aliquam Picturæ veteris imaginem, vel saltem qualemcunque imaginis umbram, animo complexus, commendatissimarum Artium amantitatem pernoscerem. Nescio, an benigna hominum judicia mihi debeam polliceri; abunde felix, si tenuem quandam rei totius imaginem conformasse existimer: nam politæ & consummatæ gloriam, nec spero, nec affecto. Quum vero magni interesse arbitrentur omnes, talia ut scripta viris principibus sint commendata, & à benigno illorum judicio gratiam aliquam atque aditum commodum, ubi ubi opus est, assequantur: timide aggressus sum negotium, quo facilius efficitur, ut ii, qui nobile aliquod magnæ dedicationis patrocinium affectant,

EPISTOLA DEDICATORIA.

stant, molesti magis, quàm officiosi, fuisse videantur. Gestiebat quidem animus jamdudum, votiva hac tabella, nomini Vestro appensu, specimen aliquod meæ in Majestatem vestram observantiae ac devotionis exhibere. Majestas etiam vestra libello huic famam, id est, vitam datura videbatur. Nimirum de sæculorum omnium judicio securus est, qui probatus est Vestro: & multa valde pretiosa ideo videntur, quia sunt templis dicata. Quid facerem? adeo multa interim pertentabant conscium pudorem meum, ut non sine tacito quodam æstuantis animi horrore periculosam insolentissimi ausi aleam posse subiri putarem. Majorem sciebam Majestatis vestræ celsitudinem, quàm ut descensuram huc sperarem: præterquam quod occupationibus Vestris publico bono parcendum erat: neque poteram tanti nominis majorem habere reverentiam, quàm si timerem profanare. Tot ac tantis renioris occurrentibus, ac tantum non proterve irruentibus, jam jam repudiaturus videbar consilium, quod primum intenderam; quum variis cogitationibus circumactum bona spe implevit Vir reverendus & principalis judicii Vestri favore ad majora proventus, cujus mentionem silentio hic præterire nefas habuisssem, nisi ipse voluisset. Obsecutus itaque ejus Viri consilio, cujus mihi autoritas pro ratione sufficere debebat, Picturam veterem venerabundus offero Majestati vestræ: munus, si una censetur, scriptione mea, sane pertenuè; si animo, magnum; si rei dignitate, lectissimum: neque enim me movet, quod ignava depravati sæculi ingenia sublimem illam divinarum Artium vim, quam assequi non possunt, contemnere atque elevare student. Nimirum in arduo posita est Ars, & exiguis humani ingenii viribus altior, barbaro feroque ingenio ignaviam suam pertinaciter foventes despicit, aut clarissima luce sua caligantes eorum oculos obruit. Summa res, summæque rei pulcherrima cognitio fautorem atque approbatorem summum nacta, suo apud omnes, hoc est, summo loco erit: suimet adhuc subpudebit illos, qui dementer credunt, hoc argumentum esse Græculum negotium, & meditamentum futile, si augustissimos Serenissimi vultus Vestri radios, toti terrarum orbi illustrando jam dudum datos, ad tennes hosce conatus meos flectere non gravaberis. Triumphat profecto, & porro triumphabit tanto Mæcenate Pictura. Nam quis posthac eam spernere audebit, quàm viderit Majestati Vestræ in pretio esse? Scio quidem mihi apud plerosque pro laboris modulo laudem non processuram: quàm tamen si Majestas vestra indulserit, majorem laudem, quàm laborem invenero. Si in homine peregrino deprehendes aliquid, quod non displiceat, unius Vestri judicio laudatus, titivillitii non faciam, quidquid viles gumie, vel bacchantes Dindymeni, insaniant: gratiam enim & genium, quem à me non habent, laboribus hisce Majestas vestra dabit, si Vestro eos nomini consecrari lubenti animo patiat. Non potui itaque, nec debui querere, cui has meas qualescunque lucubrationunculas commendatas mallet. Omnino Majestati Vestræ consecrandus fuit liber, qui Vestro in regno, Vobis potissimum vires inspirantibus, natus est, & crevit spe favoris Vestri consequendi. Invitavit quoque me ad majorem scribendi diligentiam favor Vester orbi notus, quo Artifices antiquorum gloriæ æmulos mirifice complecteris; quo nunc quotidie cælestem illum spiritum, in multis alioquin aut sponte elanguescentem, aut sordidis curis oppressum, exsuscitas; quo singulorum in Vos studia animosque incredibiliter accendis. Ut cursum semel institutum constanter tenerem, effecit sublimis illa Majestas Vestra, ad quam cursum dirigebam. Non potui desperare, Vos spectans: & quemadmodum militem animat in prælia Regis magni præsentia; ita me viva Vestri recordatio

EPISTOLA DEDICATORIA.

datio semper alacrem, semper recentem, reddidit. Vester ille affectus omnibus, qui magnas Artes feliciter tractant, expositus atque obuius, facies animo meo mirifice subdidit; eoque dulcius mihi fuit placere Vobis hac in parte, quo dulcius Vobis est bene mereri de hisce Artibus; quod, ut nunc sunt mores, vere est sæculum corrigere. Unde etiam usu venit, ut ambigam, Vestrane Majestati acceptius, an commoriantibus passim bonis Artibus & Moribus, utilius quid dare potuerim. Multorum enim animos pravis exemplis imbutos morbus hic jam olim invasit, plurimum vitiis, parum virtuti operam dare. Et certe quis iste est urbicarius mimologus, qui tanta fingere, vel in Comædiis ludere, aut in Tragædiis personare possit, quàm nunc fiunt plurima? ex quotidianis hoc & in frontem incurrentibus satis constat. Pace bonorum liceat dixisse; ipsi recti bonique vindices quàm non raro nefaria atque pudenda patrant? hanc animorum labem, ut ut seria tegant, otium prodit. Quotusquisque enim honestas atque innoxias recreationes sectatur? Neque mirandum est, si nemo in hac contagione sapere potest, nisi qui probitatis constantibus exemplis animum firmet ac pectus muniat. Sola Majestas Vestra inventa est, quæ inveteratæ nequitiae magno resistit exemplo: sola Majestas Vestra quotidianum incorruptæ voluptatis specimen ex nutu Vestro pendentibus subditis suppeditat; cum post ardua Regni negotia fessum animum oblectatura nusquam dignius occupari posse otium docet, quàm in elegantissimarum Artium contemplatione. Tali certe retro sæcula cathartico egere visa sunt. Quare posthac danda nobis erit opera, ut Vestro exemplo, dum alii voluptatibus serviunt, aut inbiant auro, aut captant honores, aut mensarum assecræ de bellorum summa disputant inter pocula; neque illorum voluptates contempsisse, neque ambitionem carpsisse, neque vanitatem traduxisse; sed amœnissimi elegantissimi-que studii nobilitatem magno constantique animo prosecuti esse videamur. Supere est votum ad supremum illum beatæ perennitatis arbitrum Deum, ut Majestatem Vestram, Orbis universi bono sceptris admotam, per diu perennet. Preces ad Majestatem Vestram subdo minutas, ut sublimis ejus dignitas, cum humanitate certans, humiles hosce conatus meos non tam pretio sui, quàm Vobis placendi studio, æstimare dignetur. Si ex hoc qualiscunque obsequii genere, Majestati Vestræ exploratum esse sensero, quanta cum alacritate serviam nomini, laudibus, æternitati Vestræ: haud diu certe quæram, quod Majestate Vestra magis sit dignum: nihil enim non faciam, ut claro patrocini Vestri apud omnes testimonio æternum gaudeam appellari

MAJESTATIS VESTRÆ

observantissimus humillimusque cliens,

FRANCISCUS JUNIUS F. F.

†††

EPI.

EPISTOLA
HUGONIS GROTII
ad
FRANCISCUM JUNIUM.

Magnas tibi gratias ago, Juni doctissime, pro donato mihi libro tuo de Pictura Veterum, qui ipse vivam habet ingenii eruditionisque tuæ picturam. Miror diffusionem, judicium, ordinem, & quæ ex cunctis artibus ad hanc artem ornamdam attulisti. Plane simile mihi videtur hoc opus tuum illis imaginibus quæ è lapillis diversicoloribus compaginatis fiunt; qualis illa Satyri Epigrammate Græco celebrata, & TheudERICI Gothorum Regis memorata Procopio. Delectat varietas, multoque magis ex istâ varietate consurgens pulchra species. Rogo te ut multa des nobis similia: ut vetero Pictorum veterum nobis des nomina operaque, etiam ex promisso te convenio. Quo magis videas legisse me libri tui omnia, quæro quæ quid sint apud Claudianum vela Judaica. Scis Judæis impermissum ullam exhibere animantis effigiem vel in velis. Cogita an legendum *Lydiacis quæ pingitur India velis*: aut si quid habes melius, ad nos scribe. Ita etiam parte me levabis sollicitudinis quæ me movet, ut quotiescunque aliquem ex Anglia video, ex eo de te tuisque rebus inquiram. Quod si pateris & hoc adjici, meo ut nomine comiter salutes viros egregios, Seldenum, Patritium *ῥιμόνυμον* [cognominem] tuum, Perlæum, & si qui his similes sunt alii, ad multa merita tua, quibus obstrictum me habes novum hoc adjeceris. Lutetiæ 31 Maji 1638.

Tuus toto animo,

H. GROTIUS.

ALIA EJUSDEM AD EUNDEM.

Multis nominibus te amo, Juni doctissime, & abs te vicissim amari magni facio. Scis quàm vetus hæc sit inter nos amicitia, quàm firmas radices egerit. Ceterum in iis quæ nuper scripsi perlecto tuo de Veterum Pictura libro, cave credas quicquam à me huic amoris datum. Sicut in causis judices, ita ex actis pronuntiant ut amici inimicique non discernant personam, ita mihi in scriptis alienis facere mos est. Et in hoc quidem quo certius mihi constet judicii mei ratio, exquisivi & aliorum virorum eruditissimorum sententias, quas omnes cum meæ congruentes repererim, quæ ultra restabat dubitandi causa? Beasti me quod D. Seldeno & D. Patricio Junio memoriam mei renovasti. Plurimum ipsis debeo & publico nomine, ob labores ipsorum quibus humanum genus sunt demeriti, & privato, quod multis argumentis comperi eos mihi optime velle. Beneficium quod ultro offert D. Patricius Junius, faciendi mihi copiam lectionum variantium; quas è Græcis codicibus misit Cyrillus, maximi facio ut debeo, neque tantum gratissimum erit id munus, sed & operam dabo ut id quàm plurimè profit. Venit jam ad vos D. P. Reigersbergius, cui uxor mea matertera est. Nemo est cui etiam libentius quàm tibi commendem. Rogo igitur tuo consilio efficias, ut hæc peregrinatio ei fiat quàm utilissima. Talis autem erit, si te tuique similes noverit. Vale quàm suavissime. Lutetiæ 23 Septemb. Nov. Cal. cum tertio ante die tuas 14 Julii datas accepissem.

Tuus ὁλοχρῶς plane

H. GROTIUS.

PETRI PAULI RUBENII
AD EUNDEM
EPISTOLA.

MYN HEERE,

UE. sal seer verwondert wesen in soo langen tijd geen tijdinge van den ontfanck uwes Boecks door mij ontfangen te hebben, den welcken als blyckt uit U.E. aengenamen van den 24. Mey, voor datum aen mij gedefineert was. Toch ick bidde U.E. believe te gelooven, dat den voorzeiden Boeck mij nu eerst over 14. dagen behandicht is door eenen van dese Stadt genoemd Leon Hemselroy, met vele excusen van soo spaeden bestellinge. Dit is de oorsaecke dat ick U.E. brief oock niet beantwoordt en hebbe; want ick eerst wenschte den Boeck te sien ende te lezen, gelyck ick nu met attentie gedaen hebbe. Ende om de waarheid te seggen, ick bevinde dat U.E. onse konste seer vereert heeft, immenso hoc totius antiquitatis thesauro tanta diligentia refoffo, & ordine pulcherrimo

cherrimo publice distributo. Nam liber iste D. V. ut uno verbo dicam, vere promus condus est uberrimus omnium exemplorum, sententiarum & dogmatum quæ à veteribus usquam sparsim ad dignitatem & lucem Artis Pictoriæ pertinentia, litteris consecrata maximo nostro emolumento hætenus perennarunt, itaque titulo & argumento libri de Pictura Veterum à D. V. ad unguem satisfactum censeo, monita etiam & leges, iudicia, & exempla maximam nobis lucem afferentia passim inserta, & admiranda quadam eruditione elegantissimoque locutionis genere expressa, & ordine recto totum hoc opus perfectissime digestum, atque insigni cura & lima ad calcem usque perpolitum. Sed quoniam exempla illa veterum Pictorum phantasia tantum & pro cuiusque captu magis aut minus assequi possumus, vellem equidem eadem diligentia similem quandoque tractatum excudi posse de Picturis Italorum, quorum exemplaria sive prototypa adhuc hodie publice prostant, & digito possunt monstrari & dicier hæc sunt. Nam illa quæ sub sensum cadunt, acrius imprimuntur & hærent, & exactius examen requirunt, atque materiam uberiolem proficiendi studiosis præbent, quam illa quæ sola imaginatione tanquam somnia se nobis offerunt, & verbis tantum adumbrata ter frustra comprehensa (ut Orpheum Euridices imago) eludunt sæpe, & sua quemque spe frustrantur. Quod experti dicimus, nam quousquisque nostrum si præclarum aliquod Apellis aut Timanthis opus à Plinio aut aliis auctoribus graphice descriptum, pro rei dignitate oculis subijcere tentaturus, aliquid non insulsum aut à veterum maiestate non alienum præstabit, sed genio suo quisque indulgens, musteum aliquid pro Opimiano illo dulce-amaro promit, & injuriam magnis illis manibus affert, quos ego veneratione summa prosequor, & vestigia euntium potius adoro, quàm vel sola cogitatione assequi me posse ingenue profiteor. *Ick bidde mijn Heere believe mij wel af te nemen 't gene ick met vriendelijcke liberteit ben seggende, met hope dat U.E. ons naar soo goeden promulsidem niet en sal weigeren ipsum caput cornæ, daer wij allegaeder seer naer verlangen: want tot noch toe en heeft ons niemant onsen appetijt voldæen, van alle die gene die alsulcken materie getraefteert hebben, nam oportet venire ad individua, ut dixi. Waer mede ick gebiede mij uit gantscher herten in U.E. goede gunste, ende grootelijcks voor de eere die mij geschied is met de presentatie van U.E. Boeck ende vriendschap bedanckende, blijve in der eewwigheid,*

Mijn Heere,

Antwerpæ raptim & stans
pede in uno, den eersten
Augusti 1637.

U.E. ootmoedigen ende geaffectioneerden
dienaer,

PIETRO PAUOLO RUBENO.

ANTONII VAN DYCK
AD EUNDEM
EPISTOLA.

MYN HEERE,

DEn Baron Canuwe heeft mij uit Zee weder gesonden het Exemplær van U.E. werck de Pictura Veterum, het welck hij extraordinaris estimeert, en voor een seer geleerd werck houd. Ick meine vastelijck dat soo aangenaem aen de Weereld sal zijn dit Werck, als eenig dat noch in 't licht zij. Oock sal de kunsle aen de Weereld klaerder gemaect worden door dit notabel werck. De vrucht van U.E. werck sal wesen tot hervatting van de verloren kunsle, 't welck een groote glorie ende content voor den Auteur sal wesen. Dese voorleden dagen hebbe bij mij eenige dagen gehad eenen seer geleerden man, den welcken dit werck oock getoond hebbe: ick en kan U.E. niet genoegsaem seggen de groote estimatie die hij daer van maeckt, ende segt mij te zijn soo curieusen ende geleerden werck als hij noch gesien heeft, &c. Den voorsz. Baron Canuwe desidereert en supplieert het werck volderuckt zijnde een Exemplær; neffens dat alle curieuse mannen 't selve sullen desidereeren. En mij occurreert U.E. te versoeken te willen 't faveur doen, dat mits van den Cavalier Dighby een contrefeitsel hebbe laten snijden in plate, 't welcke nu soude laten uitgaen, dat U.E. geliefde een klein commentarie te maecken om onder 't selve te schrijven, ende mij sal eere ende vriendschap geschieden. Ende desen tot geenem anderen einde, als offereerende aen U.E. mijnen humilē dienst, terwijlen ick assureere te zijn ende te blijven,

Mijn Heere,

Desen 14. Augusti 1636.

U.E. ootmoedigen dienaer,

ANT. VAN DYCK.

+++ 3

ODE

O D E

In nobilissimi & eruditissimi Viri

FRANCISCI JUNII F. F.

Commentarium doctissimum

DE PICTURA VETERUM,

Ab Auctore majore parte locupletatum, publicatum,
& recensitum post obitum Auctoris cura & studio

Viri excellentissimi

JOH. GEORGII GRAEVII,

Histor. & Liter. Humanior. Professoris, de Academia Trajectina
ad Rhenum, Re litteraria, & omnibus bonis
optime meriti.

*M*agni parentis non manifestior
Proles, nec alto sanguine dignior,
Quam qui paternas usque laudes
A teneris meditatur annis,

Nec ante, avitis raptus adoreis
Apollinari pulcher in agmine
Calcar remittit destinatum,
Aut sibi propositos honores,

Quam laude vera reddat imagines,
Cerasque avitas, non minor inclytis
Parentibus, quos æmulatus
Ingenio, celerique nisu.

Hanc concitato remigio viam
Emensa Funi sanguine nobilis
Parente magno digna proles,
Nec minor ingenio vel arte.

Hic, quicquid Hellas visceribus suis
Complexa mater nobilis Artium,
Quos illa cultus, quos lepores,
Quas Veneres, Charitesque finxit;

Quas æmulatrix Hellade non minor
Complexa gazas Roma sinu suo;
Hos ille census tam beatos
Ingenio cumulavit acri.

Contentus illis nec calor igneus
Amanitatum fontibus, addidit
Labore magno, quicquid Arctos
Pervigili meditata cura;

Scripsisse

Scripsisse linguæ quod popularibus
 Feruntur Anglosaxones, & vagi
 Gravesque Cimbri, quod feroces
 Moribus, ingenioque Franci,
 Quæ Brittonum gens rudera, Celtica
 Quæ gens reliquit, Scanzia quos modos,
 Quos mysticos Runis lepores
 In populos modulata fudit,
 Quo fulminatrix Gottica gens stylo
 Tonabat olim, quo profugi Getae,
 Quo Pannonæ, quo Sarmataeque
 Illyriique sono placebant.
 Pluresque linguas ingenio vigil
 Vasto reduxit jam prope mortuas,
 Et quæ redundant hisce curis
 Commoda suppeditavit orbi.
 Non uistatis inde laboribus
 Defunctus, orbem demeruit sibi,
 Quo finis Europæus usque,
 Explicat ingenii que cultus.
 Testes, laborum cura nepotibus
 Relicta seris, tanta operum seges
 Æternitati consecrata,
 Rudera tot revocata flammis.
 Pars auspicato fidere carceres
 Egressa, lucem jam videt, & dedit
 Caro parenti grande nomen
 Post cineres, meritosque plausus.
 At pars, paterna morte, silentibus
 Pene ablegata est cum patre Manibus,
 Vixque invenit fidos penates,
 Heu! patriis viduata curis.
 Latetque doctis condita scriniis,
 Aut in sinistros incidit arbitros,
 Illiteratos nacta mores
 A tineis metuit focusque.
 Et hæc adisset pene pericula
 Venusta proles, digna gravi patre,
 Curæ nepotis Martiali
 Tempore sollicitè relicta,
 Injurioso tempore, quo jacent
 Silentque Musæ, vivida maximi
 Ni cura Grævi perpolitæ
 Has tabulas revocasset orco.
 Hæresque magni ni patrui sacras
 Desideranti non animi lubens
 Curas avitas tradidisset,
 Hac celebri pietate letus.

*Laborioso munere quo parens
 Antiquitatis cultor & arbiter
 Æternitatem comparavit
 Marmoribus, tabulisque pictis:
 Et sic Apelles, Praxiteles, Myron,
 His Junianis æqua laboribus,
 His Grævianis æqua curis,
 Fata ferent, meritisque digna,
 Quos jam citatis Fama jugalibus
 Ad alta mundi pictaque mœnia
 Vexitque sacravitque, pigris,
 Urbibus ac populo relictis.
 Quod par juvandis ingeniis datum,
 Cæloque missum, posteritas memor,
 Æternitati consecratum
 Leta feret geminum per orbem.
 Discetque pотор Gangis, & incola
 Orbis Britanni, quaque bicorniger
 Apollinares radit agros
 Irriguo pater amne Rhenus,
 Quot eruditis prospera Junii
 Ditavit orbem cura laboribus,
 Et perspicax quid lima Grævi
 Præstiterit critica bilance.*

JOH. MENSINGA.

C A T A-

CATALOGUS AUCTORUM qui à FRANCISCO JUNIO laudantur.

A.

Accius.
Achilles Tatius.
Acron.
Acta Apostolorum.
Aelianus.
Aemilius Probus.
Aeneas Sophista.
Agathias.
Agratius Grammat.
Albricus.
Alciphronus.
Alexander Aphrodisiensis.
Alexander Sophista.
Ammianus Marcellinus.
Ammonius.
Anacreon.
Angelus Politianus.
Anthologia Græca.
Aphrodisius.
Apollonius Rhodius.
Apollonius Tyaneus.
Appianus.
Apostolius.
Apsines.
Apulejus.
Aratus.
Aristanetus.
Aristides.
Aristophanes.
Aristoteles.
Arnobius.
Arrianus.
Artemidorus.
Asconius.
Atalanta.
Athenæus.
Athenagoras.
Pomp. Atticus.
Attius.
Augustinus.
Avenius.
Aurelius Nemesianus.
Aurelius Prudentius.
Ausonius.
Autor Dial. de C. C. E.

B.

Basilius Magnus.
D. Bernardus.
Bion.
Bochartus.
Bodæus.
Boëthius.
Bromton.
Budeus.

C.

Cæsar.
Callimachus.
Callistratus.
Calphurnius Siculus.
Calpurnius Flaccus.
Mart. Capella.
Capitolinus.
Lud. Carrio.
Casaubonus.
Cassiodorus.
Cassius Parmensis.
Catalecta vett. Poëtarum.
Cato.
Catullus.
Cedrenus.
Censorinus.
Chronicon Casimense.
Cicero.
Claudius.
Clemens Alexandrinus.
Codex Theodosian.
Codinus.
Columella.
Coluthus.
Conradus Abbas Uspergensis.
Cornelius Celsus.
Cornificius.
Cornutus.
Q. Curtius.

D.

Damascenus.
Daniel.
Demetrius Phalereus.
Didymus.
Dio Cassius.
Dio Chrysostomus.
Diodorus Siculus.
Diogenes Laërtius.
Diogenianus.
Diomedes.
Dionysius Halicarnassensis.
Dionysius Periegeta.
Dionysius Sophista.
Dioscorides.
Donatus.
Dorotheus.
Draco.

E.

Ekkehardus Minimus.
Epicharmus.
Epiphanius.
Esaias.
Etymologicum Magnum.
Eunapius.

Euripides.
Eusebius.
Eustathius.
Exodon.
Ezechiel.

F.

Felix Faber.
Festus.
Florus.
Jul. Frontinus.
Fulgentius.
Fulgentius Placiades.

G.

Galenus.
A. Gellius.
Genesis.
Glossæ vett. plurimorum Auctorum.
Glossarium Alamannicum.
Goldastus.
Gotfridus Viserbiensis.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nyssenus.
Grotius.
Gruterus.
Goldastus.

H.

Harpocraton.
Heliodorus.
Heraclides Ponticus.
Hermogenes.
Herodianus.
Herodotus.
Hesiodus.
Hesychius.
Hieronymus.
Himerius.
Homerus.
Horatius.
Hyginus.

I.

Iamblichus.
Joannes Grammaticus.
Jornandes.
Josephus.
Isocrates.
Isidorus Pelusiota.
Julianus Imperator.
Julius Capitolinus.
Julius Firmicus.
Julius Obsequens.
Hadr. Junius.
Junius Philargyrus.
Justinus.
Juvenalis.

Lactan.

L.

Laetantius.
Latinus Pacatus.
Libanius.
Lilius Giraldaus.
Lipsius.
T. Livius.
Longinus.
Longus Sophista.
Lucanus.
Lucianus.
Lucretius.
Luithprandus.
Lupus.
Lycon.
Lycophron.

M.

Machabei.
Macrobius.
Mamertinus.
Const. Manasses.
Manilius.
Martianus Capella.
Marius Victorinus.
Martialis.
Maximus Tyrius.
Menander Rhetor.
Meursius.
Minutius Felix.
Monasticum Anglicanum.
Moreti Autor.
Moschopius.
Moschus.

N.

Nazarius.
Nemesius.
C. Nepos.
Nicephorus Gregoras.
Nicetas Choniates.
Nicolaus Loënsis.
Laur. Noëlus.
Nonius Marcellus.
Numerorum Liber.

O.

Olympiodorus.
Oppianus.
Origenes.
Orosius.
Ovidius.

P.

Pacatus.
Pacuvius.
Palaeophatus.
Palladius.
Math. Paris.
Paschalius.
Paulus Diaconus.
Paulus Leopardus.
Pausanias.
Persius.

Petitus.
Petronius.
Phadrus.
Philo.
Philoponus.
Philostratus.
Philostratus Junior.
Phlegon Trallianus.
Photius.
Phurnutus.
Pindarus.
Plato.
Plautus.
Plinius.
Plinius Junior.
Plutarchus.
Pollux.
Polyænus.
Polybius.
Pomponius Mela.
Porphyrus.
Pricæus.
Emil. Probus.
Proclus.
Procopius.
Propertius.
Prosper.
Prudentius.
Psellus.

Q.

Quintilianus.
Quintus Smyrnaeus.

R.

Rigaltius.
Rutgersius.

S.

Sallustius.
Salmasius.
Scaliger.
Scholiasies Aristophanis.
- - - Apollonii.
- - - Arati.
- - - Homeri.
- - - Luciani.
- - - Nicandri.
- - - Pindari.
- - - Sophoclis.
- - - Theocriti.
- - - Thucydidis.

Seldenus.
Seneca Rhetor.
Seneca Poëta.
Seranus.
Sulp. Servastus.
Corn. Severus.
Sulp. Severus.
Servius.
Sextus Empiricus.
Sidonius Apollinaris.

Silius Italicus.
Simocatus.
Sirmondus.
Solinus.
Somnerus.
Fl. Sosipater.
Spelmannus.
Stanlejus.
Stattus.
Stephanus Byzantinus.
Henr. Stephanus.
Stobæus.
Strabo.
Stukius.
Suetonius.
Suidas.
Symmachus.
Synesius.

T.

C. Tacitus.
Tatianus.
Terentius.
Terrullianus.
Themistius.
Theocritus.
Theodoretus.
Theodorus Prodromus.
Theon Sophista.
Theophilus.
Theophrastus.
Theophylactus Simocatus.
Thucydides.
Tibullus.
Timæus.
Turnebus.
Tzetzes.

V.

Valerius Flaccus.
Valerius Maximus.
Varro.
Vegetius.
Velius Grammaticus.
Vellejus Paterculus.
Aur. Victor.
Victorinus.
P. Victorius.
Vmetus.
Virgilius.
Vitruvius.
Gerh. Vossius.
Is. Vossius.

X.

Xenophon.
Xiphilinus.

Z.

Zeno.
Zenobius.
Zonaras.
Zosimus.
Zymogala.

FRANCISCI JUNII
DE
P I C T U R A
V E T E R U M
LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM LIBRI PRIMI.

Quum propositi nostri ratio ferat *Picturae* initium, progressum; consummationem exsequi: primo libro, quid eam inchoaverit; secundo, quid eam provexerit; tertio, quid eam perfecerit, docebimus. Ac primo quidem libro, post generaliora quadam de ingenito mortalibus omnia imitandi studio, plurimum id imaginativæ facultatis beneficio juvari, atque ad majores ausus impelli contendimus; modo non sint immoderati nimis juveniliter lascivientis phantasmæ impetus. Quamobrem, quum frequenter admodum ista quidlibet fingendi intemperies Poëtæ Pictoresque ex æquo soleat invadere, ea quoque occasione quid commune habeant inter se *Pictura* & *Poësis* excutimus; subnectentes interim nonnulla de iis, qui *Picturas* cum cura inspicere volunt.

C A P U T I.

- §. 1. Deus opt. max. creavit hominem, qui veluti parvus quidam est mundus, ad majoris mundi contemplationem imitationemque.
- §. 2. Merito itaque officio hominis præter ceteros satisfacere eos judicemus, qui creaturarum contemplationi sedulo vacant; nisi humanam sortem magis etiam superare ii viderentur, qui res creatas non modo diligenti inspectione indagare, verum etiam solerti imitatione assequi student.
- §. 3. Magnis præsertim animis non in singularem corporum imitatione acquiescentibus, sed ex emendatissimarum formarum consideratione perfectissimi exemplaris ideam animo inscribentibus, quam deinde sequatur *Ars* æmula *Naturæ*.
- §. 4. Atque hæc est illa facultas imitatrix animis humanis penitus insita, quæque imitatricibus artibus viam præstravit, easque veluti è sinu suo produxit.
- §. 5. Quamvis autem curiosa *Artium* imitatricium diligentia tot tantaque totius *Naturæ* opera proponantur, ut neque plures scribæ sufficere iis, neque innumera tabula nuda eorum nomina capere possint; non est tamen quoddam quemquam terreant res pene infinitæ, nullisque certis finibus aut pomeriis coercitæ. Quotquot enim præcipuarum rerum imitationem rite semel imbiberunt, non multum hæere solent in aliis minoribus formis delineandis; & qui se ad totam *Artem* abunde instructos esse sentiunt, non desiderant particulatim admoneri, docti in universum.
- §. 6. *Artium* harum cognitio non est multis obstrueta difficultatibus, sed perfacilem perexpeditumque tramitem sui cupidis expandit: ita ut vel ex hac *Arte* sola intelligi possit, hanc vim inesse præceptis omnibus, non ut ea secuti *Artifices* præcipuam *Artium* laudem sint adepti; sed quæ sua sponte homines ingeniosi ac solertes fecerant, ea quosdam observasse atque in *Artes* redegissee. *Artem* interim pervicacium quorundam præceptorum culpa perplexam, difficiliorem sibi reddunt discentes sædis voluptatibus immergi.
- §. 7. Negari quidem non potest, quin multa interim occurrant, quæ studia quorundam specie quadam difficultatis tardare soleant; præcipue tamen eorum, qui nimia in spe-

- ciem copia præceptorum ab Arte cognoscenda deterriti, voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abjiciunt: sed omnia ista constantis animi assiduitate facile vincuntur.
- §. 8. Non est itaque cur eorum qui se huic studio dediderunt aut industria languescat, aut spes infringatur, si minime multos omnibus sæculis ad summum arduæ Artis fastigium ascendisse cogitent: neque enim pusillum statim dici meretur, si quid maximo est minus; quandoquidem in re tanta eminere est, & post duos esse.
- §. 9. Nihil interim utilius Artium harum cultoribus, quam ut in ipso statim ingressu omnes eximie hujus facultatis modos gradusque ex Musarum ordine nominibusque hauriant.

Mundus
Latinis,
κόσμος
Græcis,
ab ornatu
denomi-
natur:
* Plin.
nat. Hist.
lib. 11,
cap. 4.
† Arnob.
lib. 11;
Manil.
lib. 17;
Olympiod.
in lib. 1
Meteorol.
Aristotelis;
Nemes. de
natura ho-
minis, c. 1;
Greg.
Naz. orat.
xxxiv;
Greg. Nyss.
de hominis
opificio,
cap. 16;
Jul. Firm.
in Praefat.
libri tertii
Matthes.
† Nat.
Hist. 11,
26.
‡ Quint.
Declam.
260.

Primus maximus Univerſi fabricator talem fecit hunc mundum, ut eum Græci, consensu quoque Gentium suadente, κόσμον ornamenti nomine appellaverint; Latini * vero Mundum à perfecta absolutaque elegantia dixerint: hominem autem, qui μικροκοσμος, mundus minor † est, non ideo proximum sibi genuit, ut vilitate juxta belluas esset; sed ut originis suæ memor, ad æternitatem gloriæ verâ virtutis viâ grassaretur. Jam olim fedet hæc sententia in animis hominum; pariterque & eruditi & rude vulgus cursu in eam vadit. Hæc sola ratio mortales animos tollit humo, atque in ipsum quasi coelum subducit. Sed in magna copia rerum aliud alii Natura iter ostendit. Hic præclarâ audentiâ ipsius mundi mensuram animo agitant, ambitum ejus vocat ad digitos, & stellas posteris annumerans, sidera veluti ad normam expangit, Cælo, ut verbis utar Plinii ‡, in hereditate cunctis relicto, si quisquam, qui rationem eam caperet, inveniretur. Ille arcanissima quæque, ac veluti in ipsius Naturæ sinu involutâ, non sine tacito tam seductæ majestatis horrore, indagat atque excutit: nubes, tonitrua, fulmina, tempestates, maria, & cætera quibus terræ ac terris vicina pulsanter, mente complecti studet: curiosus Naturæ speculator singula rimatur; omnia hæc ad se pertinere judicat; imo scit se in amplissimum hoc Theatrum spectatorem præconemque tantorum operum introductum. Quid enim aliud est homo, quam animal Deo proximum, & in contemplationem omnium, quæcunque mundo contigerunt, † constitutum? Anaxagoras interrogatus ad quid genitus esset, in contemplationem, inquit, cœli, & solis, & lunæ, Diog. Laërt. lib. 11 in Anaxagora. Vide quoque Plutarchum περὶ εὐθυμίας, sub finem illius opusculi; quemadmodum & Arriani Epiæctetum, lib. 1, cap. 6; Dionys. Longinum περὶ ὕψους, §. 31; Jamblichum Protrept. cap. 3; Themistium Orat. 2; Senecam cap. 32 de vita beata; Lactantium divinar. institut. lib. 111, cap. 9. Ipse homo ortus est ad mundum CONTEMPLANDUM ET IMITANDUM: nullo modo perfectus, sed quædam particula perfecti, Cicero lib. 11 de natura Deorum. Credo Deos immortales sparsisse animos in corpora humana, inquit idem Cicero in Catone majore, ut essent qui terras tuerentur, quique cælestium ordinem contemplantes, IMITARENTUR eum vitæ modo atque constantiâ.

Ut homi-
nis decus,
ingenium;
sic inge-
nii ipsius
decus est
bonarum
Artium
cultus.

Pictores
quidvis
imitantur.

§. 2 Qui hæc inspiciunt & discunt, transilire mortalitatem suam præter cæteros, atque in meliorem transcribi sortem viderentur, nisi essent alii, qui ea non solum scrutantur atque percipiunt, sed & quantum humana ratio patitur, imitantur atque expriment. Eleganter sane Isidorus Pelusiota, lib. 111, epist. CLXI: οἱ ζωγράφοι σωμαλοποιῶντες τὰ ἀσώματα, καὶ ἐκ γράφειν ὁππότε μόνω εἰσέλθαι τῶν τῆς γῆς βασιλευσίων τὰς καρφάς, ἵνα δείξωσιν ἐνανθῆναι αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δεδοσθαι, Pictores corporeis figuris quæ incorporea sunt exprimentes, manum pingunt quæ sola coronet vertex orbis terræ principum, ut ostendant principatum eis cælitus datum. Atque hoc quidem ex sententia Homeri, cujus est illud Iliad. β, 197. - τιμὴ δ' ἔκ Διός ἐστιν, honor à Jove summo. Vide insignem Ecphantæ Pythagorici super hac re locum apud Stobæum Tit. XLVIII; qui titulus continet admonitiones de regno. Vegetius lib. 11, cap. 5; Princeps Deo regnat auctore, &c. Vide quoque Cassiod. Variarum x, 31. Cæterum, ut redeamus ad rem, totum hunc solertissimum Artium ludum fusiùs exposuit Joh. Chrysostomus, Homiliâ in Psalmum L, οἱ ζωγράφοι μιμνῶνται τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν, καὶ κεραννύσιν τὰ χρώματα γράφουσι τὰς εἰκόνας τῶν ὁρωμένων σωμάτων, καὶ ποιεῖσιν ἀνθρώπους, καὶ ἄλογα, καὶ δένδρα, καὶ πλέμεις, καὶ μάχας, καὶ αἰμάτων χαρμῶνας, καὶ δόξα, καὶ θύρανας, καὶ ἀπιδας, καὶ βασιλεῖς, καὶ ιδιώτας, καὶ θρόνον βασιλικόν, καὶ βασιλείαν καθήκον, καὶ βάρβαρον ὑποκείμενον, καὶ αἰχμὴν ἡγενημένην, καὶ πῦρ μένος βέοντα, καὶ πύλα πικίλα, καὶ ἀπὸ τῶν ἀπάντων τὸ ὁρώμενον ἀπὸ τέχνης μιμνῶνται, περιέχουσι θεοῦ εἰς τὴν βλέψαν, Pictores naturam arte imitantur, ac colores miscentes, corporum quæ sub aspectum cadunt, imagines depingunt, atque homines, & bruta, & arbores, & bella, & pugnas, & cruoris torrentes, & lauceas, & loricas, & clypeos, & reges, & privatos, & regium solium, & regem sedentem, & Barbarum infra eum jacentem, & peracutam cuspidem, & amnes fluentes, & varios campos effingunt, atque ut summatim loquar, omnia ea quæ oculis cer-

nuntur,

παινται, contemplanda spectantibus proponunt. Vide quoque Nicephorum Gregoram lib. VIII Hist. Rom. pag. 156 lin. 57 & seqq. Pressius Socrates apud Xenoph. lib. III Apomnem. οἱ ζωγράφοι τὰ χαλὰ καὶ τὰ ὑψηλά, τὰ σκληρὰ καὶ τὰ μαλακά, τὰ τραχέα καὶ τὰ λεία, τὰ νέα καὶ τὰ παλαιὰ σώματα διὰ τὰ χρωμάτων ἀπικαλῶντες ἐκμιμῶνται, *Pictores concava & eminentia, obscura & lucida, dura & mollia, aspera & levia, nova & vetera corpora per colores representando exprimunt.* Theophylactus etiam Simocatus epistola 37: οἱ ζωγράφοι ποικίλῃ πλαστουργῶσι τις πίναξιν, ὅσα πρὸς τὴν ἡ φύσιν ἢ διώσται, *Pictores talia per tabulas effingunt, quæ natura facere non potest.* Plinius libro xxxv, cap. 10: *Pinxit Apelles & quæ pingi non possunt: tonitrua, fulgetra, fulguraque: Bronten, Astrapen, Ceraunobolon appellant.*

§. 3. Et profecto inter tam multas variasque artes animi, quibus ingens claritudo paratur, non postrema est ars imitandi cuncta quæ cælum capacissimo circumflexu tegit. *ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνάσας τῶ ὁμοίων, Ars pingendi est assimilatio eorum quæ videntur,* Xenoph. lib. III Apomnem. Magnum quidem est animatarum inanimatarumque rerum vivas quasdam imagines animo capere; majus tamen, earundem imaginum indiscretam similitudinem exhibere: præsertim, si non satis habeat Artifex inhæzere singularium naturæ operum similitudini, sed potius ex diligenti speciosissimorum corporum inspectione perfectum aliquod exemplar animo inscribat, atque ad hoc, tanquam ad emendatissimum Polycleti canonem, conspicuæ pulchritudinis imagines describat. *Magni est ingenii,* inquit Tullius lib. I Tusculan. quæst. *revocare mentem à sensibus, & cogitationem à consuetudine abducere.* οἱ ἀγάλματιοὶ πάν τὸ παρ' ἐκάστου καλὸν συναρπάζοντες καὶ κατὰ τὴν πύχυν ἐκ ἀσφύρων σωμάτων ἀθροίζοντες εἰς μίαν μίαν, καὶ ἐν ὕψει καὶ ἀέριον καὶ ἡμερομένοιο αὐτὸ αὐτὰ ἐξεργάζονται καὶ ἐν αὐτοῖς σώμα ἀκέραια καὶ ἀλήθεια ἀγάλματι ὁμοίων οὐκ ὀρίζονται γὰρ αἱ πύχαι τὰ καλὰ, *Statuarii colligentes atque à diversis corporibus ex præscripto artis in unam aliquam imitationem congerentes, quidquid in singulis perinsigne judicant, emendatam, luculentam, & undique sibi met ipsi congruentem pulchritudinem excudunt: unde neque invenire est corpus aliquod ita absolutum, ut ad veram statuæ similitudinem accedat: siquidem artes quod pulcherrimum est appetunt,* Maxim. Tyr. Dissert. VII. Atque hoc illud est, quod innuere voluit Ovid. XI Metam. *ubi Cyllarum formosissimum Centaurorum describit,

Non omnia referunt ad oculos, qui animo videre quidvis possunt.

Ars, emula Naturæ, Naturam ipsam imitatur.

* Vers. 397.

*Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima signis,
Ex qua parte vir est.*

Plautus Epidico, Act. v, Scenâ Male morigerus mihi, &c.

*Usque ab unguiculo ad capillum summum est festivissima.
Estne? considera: vide: signum pictum pulchre videris.*

Bassianum (quem alii post adeptum principatum Pseudantoninum, alii Heliogabalum à solis sacerdotio nuncuparunt) propter ætatis florem atque inemendatam corporis structuram, Dionysi pulcherrimis imaginibus recte à sui sæculi hominibus assimilatum fuisse tradit Herodianus lib. v. Philostratus quoque passim perfectissimarum formarum similitudinem non aliunde quam à statuis petit. In Heroicis enim de Protefilao agens, *Τελεγχω-ν* ἢ ἰδέα τῆς ῥινός, inquit, οἷον ἀγάλματι, *quadrata idea nasi, perinde ac statuæ.* Et rursus de Euphorbo, *τὴν μὲν γὰρ ὥσπερ αὐτὸν, καὶ τὸν Ἀχαιῶν φησὶ θέλγειν* εἰκονεῖν γὰρ αὐτὸν ἀγάλματι, ὅπερ καλῶς ἐαυτὸν ὁ Ἀπὸλλων ἀκέραιος πῆ, καὶ ἀδρός φαίνοιο, *Ipsius itaque pulchritudinem Achivos quoque ait demulisse, statuæque ipsum similem fuisse, ut cum pulcherrime Apollo & inonsus & mollis videretur.* De Neoptolemo denique agens, pulcherrimum ac patri Achilli quàm simillimum fuisse tradit, *λείπει δ' αὐτὸν πᾶν, ὅσον τὸ ἀγάλματων οἱ καλοὶ λείπονται, Tantum verò ab ipso superatum, quantum pulcri à statuis superantur.* Recte itaque Proclus lib. II in Timæum Platonis, *Εἰ λάβῃς τὸν ὑπὸ φύσεως δημιουργημένον ἄνθρωπον, καὶ τὸν ὑπὸ τῆς ἀνδραγαθικῆς καλαστικῆς ἀσκήσεως, ἢ πᾶντος ὁ εἰς τῆς φύσεως κατὰ τὸ σῶμα στρογγύλῃ· πολλὰ γὰρ ἡ πύχνη μᾶλλον ἀκέραια, Si sumas hominem à natura conditum & alium arte statuarum factum, non prorsus, qui est à natura, præstantior erit corpore. Multa enim ars præstat accuratius.* Causam reddit J. Scaliger exercit. 307 ad Cardan. *Mavult sapiens, inquit Scaliger, pulchram imaginem, quàm naturali similem designatæ. Naturam enim in eo superat Ars: quia multis eventis à primo homine symmetria illa depravata fuit. At nihil impedit plasten, quominus attollat, deprimat, addat, demat, torqueat, dirigat. Equidem ita censeo: nullum unquam corpus humanum tam affabre fuisse à Natura factum (duo scilicet excipio: unum, primi hominis; alterum, veri hominis, veri Dei) quàm perfecte funguntur hodie doctis Artificum manibus.* Ovidius x Metam. † de Pygmal.

Formosissima quæque corpora statuis affabre factis passim assimulant auctores.

† Vers. 247.

*Interea niveum mirâ feliciter arte
Sculpsit ebur: formamque dedit, quâ fœmina nasci
Nulla potest.*

A 2

Quod

Quod interim quam sit arduum, nemo non perspicit. Τὸ γὰρ ἀεὶς, δυσὲρ πὶ τῇ δύσει πικρὸν: *Quod optimum, id difficile & inventu, & iudicatu*, Apollon. Tyan. epist. 19. *Ferunt difficillimam esse præcipuæ cujusque formæ imitationem; quia certis sui notis cito deformitas exprimitur; similitudo pulchritudinis tam sit ardua, quam rara est pulchritudo*, Panegy. Maxim. & Constant. dictus. Sciebat Zeuxis nihil in simplici genere omni ex parte perfectum polivisse Naturam: vide Tullium, in ipso statim initio lib. 11. de Invention. Aliud enim alii commodi aliquo adjuncto incommodo muneratur; tanquam non sit habitura quod cæteris largiatur, si uni cuncta concesserit. Relicturus itaque Crotoniatis excellentem muliebris formæ pulchritudinem, non putavit in uno corpore omnem luculentæ venustatis gratiam quærendam; sed quinque virgines formosissimas delegit, ut mutuum in simulachrum ex animali exemplo veritatem transferret; τὸ τ' ἄλλων κρείττον ἀπανθίζων, *optima quæque ex aliis decerpens*, ut loquitur Dionys. Halicarnass. καὶ ἐκείνο τὸ ἀνθρώπου ζῶν καλλόν, ὅπερ ἀνάγκη ἐν εἶναι, *atque excellentissimam illam pulchritudinem quærens, quam necesse est unicam esse*: ut loquar cum Luciano in Hermotimo. Liquet ergo verissimum esse illud Socratis ad Parrhasium, Εἰπεδὴ ἔραδιον ἐν ἀνθρώπῳ περὶ τοῦ ἀμειψήσασθαι πάντα ἔχοντα, ἐκ πολλῶν σωζόντος τὰ ἐξ ἑκάστων καλλίστα, ἕως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιεῖν φαίνεσθαι: *Quando non facile est unum hominem nancisci, in quo reprehensionis omnia sint expertia, de multis colligentes ea quæ in singulis pulcherrima sunt, ita scilicet tota corpora ut pulchra videantur efficiatis*, Xenoph. lib. 111 Apomnem.

Maximi
quique ar-
tífices ex
consum-
mati va-
riorum
corporum
pulchritu-
dine ex-
cellentissi-
ma quæ-
que liba-
bant, quæ
mox in
opera
transfer-
rent.

Natura
fingit ho-
mines, &
creat imi-
tatores.

§. 4. Hæc est illa quæ dicitur Imitatio, unde Pictura, Plastica, ac reliquæ artes cognatæ originem trahunt. βασιζομένη δὲ πρὸς φύσιν τὸ τέχνης, inquit Philostratus in Præfatione bipartiti operis leonum, μίμησις μὲν εἴρημα περὶ εὐπλοῦν καὶ εὐγενέων τῇ φύσει εὐπορὶ δὲ ἀντὶ τοσοῦτοι ἀνδρες, τὸ μὲν ζωγραφίαν, τὸ δὲ πλαστικὴν φησιν: *Perscrutanti autem ipsius Artis ortum, imitatio utique est vetustissimum inventum & naturæ quam maxime consentaneum. Ipsam autem sapientes viri excogitarunt, partim pingendi, partim fingendi artem appellantes*. Alter item Philostratus lib. 11 de vita Apollonii, cap. 10 asserit, ἡμᾶς φύσει τὸ μιμητικὸν ἔχον, *nos naturā habere imitandi facultatem*: & mox; ἀμφοὶ ὁμολογῶμεν, μιμητικὴ μὲν ἐκ φύσεως πᾶσι ἀνθρώποις ἔστιν, πρὸς ζωγραφίαν δὲ ἐκ τέχνης: *Ambo consentimus, imitandi facultatem à natura hominibus advenire: pingendi vero peritiam, ab arte proficisci*. Vide quoque Aristot. de Poëtica, cap. 4. Grammaticorum certe filius imago dicitur quasi imitago; quàm vere, mihi nunc non est negotium discutere. Illud modo semel admonuisse satis erit, *Omnia, quæ ars consummaverit, à natura initia duxisse*. Neque enim dubitari potest, quin artium pars magna contineatur imitatione. Atque omnis vitæ ratio sic constat, ut, quæ probamus in aliis, facere ipsi velimus. Sic literarum ductus, ut scribendi fiat usus, pueri sequuntur; sic Musici vocem docentium; Pictores opera priorum, rustici probatam experimento culturam in exemplum intuentur: omnis denique disciplinæ initia ad propositum sibi præscriptum formari videmus, Quint. x, 2. Apposite Seneca, epist. xciv: Pueri, inquit, ad præscriptum discunt; digiti illorum tenentur, & aliena manu per litterarum simulachra ducuntur; deinde imitari jubentur proposita, & ad illa reformare chirographum. Sic animus noster, dum eruditur ad præscriptum, juvatur. Regi ergo debet, dum incipit se posse regere.

* Quint.
11. 17.

Artium
præcepta
quomodo
tradenda.

Artifex
plenus at-
que per-
fectus
quidvis
delineare
potest:
quando-
quidem
res passim
obviæ spe-
cialia quæ-
dam ex
artificio
præcepta
non quæ-
runt, nec
deest Arti-
fici in ejus-
modi re-
bus facul-
tas ex cæ-
teris rebus
compara-
ta.

§. 5. Neque est quod quemquam ab hac Arte absterreat immensæ rerum imitandarum copia; quum nulla omnino sit Ars, in qua omnia, quæ ab illa effici possunt, à doctore tradantur. Neque enim ullus unquam præceptor hoc egit, ut omnes tenuissimas particulas atque omnia minima mansa, ut nutrices infantibus pueris, in os infereret. Non omnia tribuit præceptor, sed ex dictis ad similitudinem non dicta intelligenda supponit, Marius Victorin. in lib. 11 Rhet. Ciceronis. Non patitur certe natura rerum tam late fusa, singulas formarum species docendo persequi. Quod qui facere sunt conati, duo pariter subierunt incommoda; ut & nimium dicerent, nec tamen totum, Quint. v, 10. Quamobrem etiam qui primarum & certarum rerum genera ipsa didicerunt, reliqua non incommode persequuntur. Qui jaculari discit, destinatum locum capiat, & manum format ad dirigenda quæ mittit. Cum hanc vim ex disciplina & exercitatione perceperit, quocumque vult, illa utitur: didicit enim non hoc aut illud ferire, sed quocumque voluerit, Senec. epist. xciv. Neque enim artis officium est, ut ait Columella lib. 11 de re Rust. cap. 2, per species, quæ sunt innumerabiles, evagari, sed ingredi per genera, quæ possunt cogitatione mentis & ambitu verborum facile copulari. Polycletus ille, quum Herculem fingeat, quemadmodum pellem aut hydram fingeret non quæsit, etiam si hæc nunquam separatim facere didicisset. Phidias quoque Minervæ signum efficiens, non sane, quemadmodum in clypeo minora illa opera faceret, laborabat: Ut enim in cæteris artibus, quum tradita sunt cujusque artis difficillima; reliqua, quia aut facilio-
ra, aut similia sunt, tradi non necesse est: ita in Pictura, qui hominis speciem pingere perdidicerit, poterit etiam cujusvis vel formæ, vel ætatis, etiam si non didicerit, speciem pingere: neque est periculum, qui leonem aut taurum pingat egregie, ne idem in multis

multis aliis quadrupedibus facere non possit *. Nemo sic in majoribus eminet, ut eum ^{* Tullius} minora deficient: nisi forte Jovem quidem Phidias optime fecit; illa autem, quae in or- ^{11 de Ora-} namentum operis ejus accedunt, alius melius elaborasset †. Praeceptoris est in alio atque ^{† Quintil.} alio genere quotidie ostendere quis ordo sit rerum, & quae copulatio; ut paulatim fiat usus ^{11. 3.} & ad similia transitus. Tradi enim omnia, quae ars efficit, non possunt. Nam quis Pi-
ctor omnia, quae in rerum natura sunt, adumbrare didicit? Sed percepta semel imitandi
ratione, assimilabit quicquid acceperit. Quis enim non faber vasculum aliquod, quale
nunquam viderat, facit ‡?

§. 6. Omnes Artes aliter ab iis tractantur, qui eas ad usum transferant; aliter ab iis, ^{Artes omnia} qui ipsarum rerum tractatu delectati, nihil in vita sunt aliud acturi. Ista discuntur facile, ^{imitandi} si & tantum sumas quantum opus sit, & habeas qui docere fideliter possit, & scias etiam ^{non est} ipse discere: sed si tota vita nihil velis aliud agere, ipsa tractatio quotidie ex se gignit ali- ^{immensi} quid, quod cum desidiofa delectatione vestiges. Ita fit ut agitatione rerum sit infinita co- ^{studii la-} gnitio: facilis usus doctrinam confirmet, Cicero lib. III de Orat. Prima igitur Artium ^{borisque} imitandi rudimenta non sunt studii immensi, sed modicis & non nimium operosis legiti- ^{inextrica-} marum dimensionum praeceptis contenta, faciles cupientibus praebent accessus. Non ^{bilia.} opus est multis praeceptis, inquit Seneca epist. xxxviii, sed efficacibus. Summis modo ^{Artes omnia} spargenda sunt: quod quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas ^{imitandi} explicat, & ex minimo in maximos auctus diffunditur. Eadem est, inquam, prae- ^{non est} ceptorum conditio, quae seminum: multum efficiunt, etsi angusta sunt; tantum, ut dixi, ^{immensi} idonea mens capiat illa, & in se trahat: multa invicem & ipsa generabit, & plus red- ^{studii la-} det quam acceperit. Paucissimis certe praeceptis ratio pingendi continetur; quae ut per ^{borisque} omnes numeros penitus cognoscere ad summam Artis necessarium est, ita incipientibus ^{inextrica-} brevius ac simplicius tradi magis convenit. Aut enim difficultate institutionis tam nume- ^{bilia.} rosa atque perplexa deterri solent; aut eo tempore, quo praecipue alenda ingenia at-
que indulgentia quadam enutrienda sunt, asperiorum tractatu rerum arteruntur; aut, si
haec sola didicerint, satis se ad Artem instructos arbitrantur; aut, quasi ad certas quas-
dam operis leges alligati, conatum omnem reformidant. Via igitur opus est incipienti-
bus, sed ea plana, & cum ad ingrediendum, tum ad demonstrandum expedita. Cre-
dere modo, qui discit, velit, certam quandam viam esse, in qua multa etiam sine do-
ctrina praestare debeat per se ipsa natura; ut praecepta, quae traduntur, non tam inventa
a praceptoribus, quam cum fierent observata esse videantur, Quintilian. in proemio li-
bri VIII. Omnia fere quae praeceptis continentur, ab ingeniosis hominibus sunt; sed casu
quodam magis, quam scientia. Ideoque doctrina & animadversio adhibenda est, ut ea
quae interdum sine ratione nobis occurrunt, semper in nostra potestate sint; & quoties
res postulaverit, a nobis ex preparato adhibeantur, Aquila Roman. de Fig. sententiar.
Non est itaque, quod quis amplius hic segnitiae suae praetextat patrocina difficultatis: ete-
nim Artes haec nequaquam fastidioso ambitu excitatae, ingenia vivida ad se penetrare pa-
tiuntur; neque haultum sui, cum aliquo personarum discrimine, largum malignumve
indulgent: verum omnibus aequaliter expositae, quid cupiditatis potius, quam quid di-
gnitatis attuleris, aestimant; inque captu bonorum suorum tibi ipsi pondus examinan-
dum relinquunt; ut, quantum animo sustinueris, tantum tecum auferas. Neque est
quod ingens turba eorum, qui Artes hasce infelicitate tractant, curam Artis in quoquam
depretiet; Quia natura comparatum est, ut in omnibus artibus hoc sit scientiae pretiosior pom-
pa quo rarior, Sidon. Apollin. lib. II, epist. 10. Omnia praeclara, rara, nec quidquam
difficilius, quam reperire, quod sit omni ex parte in suo genere perfectum, Cicero de
Amicitia. Αἱ τὰ καλὰ σπάνια, inquit Himerius apud Photium §, καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς
ἐπινοίας περὶ τὴν ἀσφάλειαν. Pulchra semper sunt infrequentia, & cultoribus suis immortalem
gloriam conciliantia.

§. 7. Quod vero plerisque ab hisce Artibus deterret tedium, nescio quod, laboris
infiniti, ex eo est, quod ad Artium harum consummatam perfectionem adspirantibus au-
diunt nunquam opus usque adeo absolutum elaborari posse, ut non aliquid semper ulte-
riori curae sit relictum. Qua de re sic Plato VI de Legibus: Ζωγράφον ἔδεν πῶς ἔχειν ἢ
πῶς μαρτυρεῖται δὲ ἐν ἑκείνῳ τῷ βιβλίῳ, ἀλλ' ἢ ὅτι χαίρειν ἢ ἀποχαίρειν, ἢ ὅτι δὴ ποτε καλῶς τὸ
πῶς ἐν οἱ ζωγράφοι πῶς εἶναι, ἐν αὐτῷ ποτε δοκεῖ πῶς πῶς καλῶς, ὥστε ἐπίδοσιν μηκέτι ἔχειν εἰς τὸ
καλῶς τε καὶ φανερώτερον γίνεσθαι τὴν ζωγραφίαν: Pictorum facultas nullum in pingendis ani-
malibus terminum habere videtur, sed semper inumbrando & deumbrando, vel quomodocunque
aliter a pictoribus id vocetur, exornare conatur, nec cessat unquam. Non enim potest fieri,
ut ad pulchriora expressioraque incrementum non habeatur. Perhorrescunt itaque pondus
rei, & desperant ante experimentum. Omne opus difficile videtur, antequam tentes, Ve-
get. lib. II de re Milit. cap. 18. Imbecillae mentis atque agrae est, formidare in experta,
Senec. epist. I. Sed hi primum renuntiant sibi, quanta sit humani ingenii vis, quam
potens efficiendi quae velit, cum maria transire, siderum cursus numerosque cognoscere,
mundum

mundum ipsum pene dimetiri, plures alia, sed difficiliore arte, potuerint. *Τὴ γὰρ ἐν αὐτῇ ἐπιλήπῃ ἡ παντοπραλὴ ψυχὴ ἐπιτυχεῖται;* Quid enim, modo velit, assequi non possit anima quidvis ausu experiri? Maxim. Tyr. Dissert. xviii. Ubi intenderis ingenium, valet, Cæsar apud Sallust. Catilin. conjur. cap. 51. Tum cogitent, quantam rem petant, quamque nullus sit hoc proposito præmio recusandus labor. *Quærenti defatigatio turpis est, cum id quod quæritur pulcherrimum est.* Non est viri, timere sudorem, Senec. epist. xxxi. Quid autem præclarum, non idem arduum? Cicero sub finem lib. iiii Tuscul. quæst. Quod si mente conceperint, huic quoque parti facilius accedent, ut ipsum iter neque impervium, neque saltem durum putent. Nam id quod prius, quodque majus est, voluntate maxime constat; quam qui vera fide inducit, facile has artes accipiet. Quemadmodum enim *docilis est is*, ut loquitur Auctor ad Herennium, qui attente vult audire: ita quoque *magna pars est profectus, velle proficere*, Senec. epist. lxxi: siquidem ita modicæ & paucæ sunt harum Artium præceptiones, ut diligens, & memor, & sobrius Artis candidatus eas omnes brevi tempore percursas, & prope decantatas habere possit. Egregie discipulis suis præcipit Attalus apud Senec. epist. cviii; *Idem & docenti & discenti debet esse propositum; ut ille prodesse velit, hic proficere*. Interim regenda est nobis ista, qua flagramus, discendi cupiditas; ne ipsa se impediatur. *Nec passim carpenda sunt*, inquit idem Seneca ibidem, *nec auide invadenda universa: per partes pervenitur ad totum. Aptari opus viribus debet; nec plus occupari, quam cui sufficere possumus. Non quantum vis, sed quantum capis hauriendum est: bonum tantum habere animum, capies, quantum voles*. Neque enim aut tam perplexa aut tam numerosa sunt quæ premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione discantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus: brevis erit institutio, si credamus esse: atque omnia hæc, si ætatem nostram non spatium senectutis, sed tempore adolescentiæ metiamur; quod abunde multos ad discendum annos habet: omnia enim breviora reddet ordo, & ratio, & modus. Sed culpa est in præceptoribus prima, libenter detinentibus discipulos, ac multa fusius, quam necesse est, prosequentibus: sive cupiditate diutius exigendi mercedulas: sive etiam ambitione, dum rebus clarissimis tenebras obducunt, & ne parum multa scire videantur, ea plerumque conquirunt atque arrogantia causa sibi assumunt, per quæ Ars difficilis potius quam magna iudicetur: sive denique negligentia, vel, quod similis veri est, inscitia tradendi. *Nam non solum scire aliquid, Artis est*, inquit Cicer. lib. ii de Legib. *sed quædam Ars est, etiam docendi*. Proxima in nobis culpa est, qui morari in eo quod novimus, quam discere, quæ nondum scimus, melius putamus. Breve adhæc nobis tempus nos facimus: quantulum enim artibus liberalioribus impertimur? Alias horas vanus salutandi labor, alias datum fabulis otium, alias spectacula, alias convivia trahunt: adjice tot genera ludendi, & insanam corporis curam. Trahat inde peregrinatio, rura, calculorum anxie sollicitudines, multæ causæ libidinum, & vinum, & flagitiosus omni genere voluptatum animus. Ne ea quidem tempora idonea, quæ supersunt: quæ si omnia studiis impenderentur, jam nobis longa ætas, & abunde satis ad discendum spatia viderentur, diurna tantum computantibus tempora; etiam noctes, quarum bona pars omni somno longior est, adjuvant. *Noctu ambulabat in publico Themistocles*, verba sunt Ciceronis, ex lib. iv Tuscul. quæst. *quod somnum capere non posset: quærentibusque respondebat, Miltiadi trophæis se esse somno suscitari. Cui non sunt audita Demosthenis vigilia? qui dolere se aiebat, si quando opificum antelucanæ victus esset industria. Philosophiæ denique ipsius principes nunquam in suis studiis tantos progressus sine flagrante cupiditate facere potuissent*. Complures interim ad uberrimam frugem quotidie perveniunt, qui non recusant bona fide obsecundare Naturæ cum aliquo laboris adminiculo sese proferenti. Nam ut in itinere conficiendo sæpe dimidio maturius pervenit is, qui gnaviter & sine ullis concessationibus permeabit, quam is, qui cum sit unâ profectus, umbras arborum, fonticulorumque amoenitatem, vel auræ refrigerationem captavit; sic in harum Artium negotio, dici vix potest, quid gnavus ignavo & cessatore præstet. Columella lib. xi de re Rustica, cap. i, *Silices itinere formicarum attritos videmus*, inquit Plinius xi, 30, *& opere semitam factam: ne quis dubitet qualibet in re quid possit quantulacunque assiduitas*. Nunc computamus annos, non quibus studuimus, sed quibus viximus. Tot nos præceptoribus, tot exemplis instruxit Antiquitas, ut possit videri nulla sorte nascendi ætas felicior quam nostra, cui docendæ priores elaboraverunt, Quint. xii, ii. Priores tamen Artem invenisse potius, quam excoluisse videntur. Imo exstat in iis idea quædam Artis verius, quam Ars. Ultimorum optima est conditio; quandoquidem non ad consumptam, sed ad subactam accedunt materiam. Inventuris inventa non obstant: & qui præcesserunt, non præripuisse mihi videntur quæ dici poterant, sed aperuisse: vide Senec. epist. lxxix. Illud modo semper cogitemus, fieri non posse ut animus libidini deditus; amore, desiderio, cupiditate, sæpe nimia copia, inopia etiam nonnunquam impeditus; hoc, quidquid

primordiis
sentim
succre-
scente,
velut into-
lerabili
farcina
depressi,
experiri
nolunt
quod se
ferre posse
diffidunt.
* Tullius
circa ini-
tium libri
primi de
Timone.

Moram
quoque
huic stu-
dio injicit
avaritia
docen-
tium, &
luxuria di-
scientium.

Copia cibo-
rum subri-
litas animi
impeditur,
Senec.
epist. xv.
- - - Dif-
fusior ho-
nesti
Luxus &
humana
oblietas co-
pia menses:
Claudian.
lib. iiii de
raptu Pro-
serpina.

quidquid est, quod consummata Ars postulat, non tantum agendo, verum etiam cogitando possit sustinere. Neque ulla alia causa est, cur in tanta voluptate, tanta laude, tantis nobilissimarum Artium premiis tam sint pauci, semperque fuerint, qui gnaviter in hoc labore versentur. Omittendæ nimirum sunt omnes voluptates, inanium delectationum studia relinquenda; sermones etiam penè omnium familiarium deferendi. Quæ res in hoc genere homines à labore studioque deterret; non, quod aut ingenia deficiant, aut doctrina puerilis.

§. 8. At perficere tantum opus arduum est. Ante omnia sufficit ad exhortationem diligentiae, non capere id rerum naturam, ut quidquid non est factum, ne fieri quidem possit; cum omnia quæ magna sunt atque admirabilia, tempus aliquod, quo primum efficerentur, habuerint; denique, quidquid est optimum, ante non fuerat. Verum etiam si quis summa desperet, (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, præceptor non deerunt?) tamen est pulchrum, aliis arcem tenentibus, in secundis tertiisque consistere. *Magnæ rei, quantumcumque possederis, fuisse participem non minima est gloria*, Columella lib. XI de re Rustic. cap. I. *In re tanta eminere est, & post duos esse*, Senec. epist. C. Horat. Carm. lib. IV, Ode 9;

Qui summum in hisce Artibus gradum attingere nequeunt, secundum tamen tertiumve præterire conentur,

*Non, si priores Mæonius tenet
Sedeis Homerus, Pindarica latent,
Cœque, & Alcæi minaces,
Stesichorique graves camenæ.*

Quinimo si hanc cogitationem homines habuissent, ut nemo se meliorem fore eo, qui optimus fuisset, arbitraretur; ii ipsi, qui sunt optimi, non fuissent. Verum ut transeundi spes non sit, magna tamen est dignitas subsequendi. *Non est turpe non assequi, dummodo sequaris*, Senec. de Benef. lib. V, cap. 5. Nam neque illud ipsum, quod est optimum, desperandum est: & in præstantibus rebus, magna sunt ea, quæ sunt optimis proxima. Adde quod magnos modicus quoque Artis usus parit fructus, & nulla in parte plenius labor gratiam refert: ac si quis hæc imperfectioris etiamnum Artis opera utilitate solâ metiatur, pene perfectioribus paria sunt. Neque erat difficile, vel veteribus, vel novis exemplis palam facere, non aliunde majores honores, opes, amicitias, laudem præsentem, futuram, hominibus contigisse, si tamen artibus dignum esset, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus atque ipsa possessio plenissimam labori gratiam refert, hanc minorem exigere mercedem; more eorum, qui à se non virtutes, sed voluptatem, quæ sit ex virtutibus, peti dicunt. Perfecta interim Ars fortunæ lenocinio defecta, fiducia justâ non exiit; quamque sciri se laudem mereri, eam, etsi ab alijs non impetrat, domestico tamen acceptam judicio refert. Ipsam igitur tantæ Artis majestatem toto animo petamus, nitamurque semper ad optima: quod facientes, aut evademus in summum, aut certe multos infra nos relinquemus, Quintil. XII, II.

§. 9. Poëtæ in operum suorum exordijs Musarum opem solent implorare: Artifex quoque principium trahet à Musis, atque eas in primo statim conatu advocans, ex earum nominibus veros minime vulgaris scientiæ modos ac gradus percipiet. *Prima est Clio, quasi prima cogitatio discendi*: κλέος enim Græce fama dicitur: & quoniam nullus scientiam querit, nisi in qua fama suæ protelet dignitatem, ob hanc rem prima κλέος appellata est, id est, cogitatio querendæ scientiæ. *Secunda est Urania, quod nos Latine bene delectans dicimus: quod primum sit, scientiam querere; secundum, delectari quod quæras*. Tertia μελομένη, quasi μελίστω ποιημένη, id est, meditationem faciens permanere: ut primum est velle, secundum desiderare quod velis, tertium instare meditando ad id quod desideras. *Quarta est Thalia, id est, capacitas: velut si dicatur πηγὴς γάλακτος, id est, ponens germina: unde & Epicharmus in Deiphilo comædia ait, θαλὸν, ὥς ἐ βλάπτει, βύδλυμ' ἐπέμειν, id est, germen dum non videt, fames consumit*. Quintam πολυμνήαν, quasi πολυμήνην, id est, multam memoriam facientem dicimus; quia post capacitatem est necessaria. *Sexta est Mnemosyne, id est, inveniens simile dicimus: quia post scientiam & memoriam justum est, ut aliquid simile de suo inveniat*. Septima τερψιχόρη, id est, delectans instructione: ergo post inventionem oportet te etiam discernere ac judicare quod inveneras. *Octava est Euterpe, id est, cælestis: post disputationem enim eligis quid sumas, quid despuas: eligere enim utile, caducumque despungere, cæleste ingenium est*. Nona καλλιόπη, id est, optime vocis. Ergo hic erit ordo: primum est, velle doctrinam: secundum est, delectari quod velis: tertium est, instare ad id quo delectatus es: quartum est, capere id quod instas: quintum est, memorari quod capias: sextum est, invenire de tuo simile ad id quod inveneris: septimum est, judicare quod invenias: octavum est, eligere de quo judicas: nonum, bene proferre quod elegeris, Fulgent. Mytholog. lib. I, cap. de novem Musis. Quotquot igitur ab his carceribus decurrant ad metam, in certissimam quoque spem fiduciamque erigentur, reliqua his principijs

Musarum nomina & gradus veram proficiendi viam bonarum Artium candidatis præmonstrant.

pius tandem consensura. Ἀρχὴ γὰρ, inquit Plato lib. VI de Legibus, λέγεται μὲν ἡμῶν πᾶσις, ἐν ταῖς παροιμίαις, ἔργα· καὶ τὴν καλῶς ἀρξάμεν, πάντες ἐγκωμιάζομεν ἕκαστοι: *Ver- tus enim verbum est, Principium esse dimidium totius operis: atque adeo bene aliquid cœpisse, magnam passim apud omnes habet laudem.*

CAPUT II.

- §. 1. *Varietatem rerum, à quibus imagines enascuntur, ita demum recte mens humana concipit, quum rerum simulachra, quæ aliqui (teste Tullio) spectra appellaverunt, in sensus incurrentia hausit. Horum vero spectrorum assidua atque irrequieta informatrix est uniuscujusque cogitatio sive Phantasia; quemadmodum vis illa informans atque imaginatrix ab ipso sensu communi formas rerum menti delineandas, atque animo insigendas mutuari solet.*
- §. 2. *Cum tamen potissima vis hujus Phantasie versetur, aut circa præsentium atque in oculos incurrentium rerum imagines, aut circa res à conspectu remotas, posterior hæc, veluti plus sibi permittens, non est oculis contenta. Majus quiddam suspicatur esse ac pulchrius, quod Natura posuit extra conspectum. Unde neque immerito statuimus eam esse animosiores, altiores, studioque Artificis convenientiores.*
- §. 3. *Excellentissimis nimirum Pictoribus manum sæpe admoventibus imagini rerum nunquam sibi conspectarum; quemadmodum et similitudini earum rerum, quæ ut raro visuntur, ita semel visæ statim se subducunt spectantium oculis.*
- §. 4. *Non est atique harum Artium cultoribus negligenda res utilitatis usque adeo exploratæ; ipsâ præsertim Naturâ humanos animos per otium ad hunc indefessæ mentis ludum perpetuo invitante, ducente, ac tantum non trahente. Quamobrem etiam à teneris, dum licet, ferendus est capacium ingeniorum campus; ut sine ullo immodici laboris fastidio pueri sensim concipiant conformentque notiones, vel cum invitis adolituras.*
- §. 5. *Constat certe nullos unquam sibi perennis mansurique nominis claritatem ex ullarum Artium usu peperisse, ut non diversissimarum rerum veras vivasque imagines vacuis temporibus in intimos memoriæ suæ recessus, tanquam in fidelissimas penariæ cellæ latebras, recondere.*
- §. 6. *Habet quidem hæc ratio imagines in animum recondendi nonnullam difficultatem, majoris tamen operæ negotium est eas iterum depromere, et velati ad præsentem usum è latibulis evocare. Fugit atque indefessâ exercitatione omne feres punctum.*

PRæter eam, quam diximus, naturalium corporum imitationem, cujus operâ Artifices, quidquid oculis obire datur, exprimunt, alia adhuc & quidem longe nobilior imitationis species occurrit; quum videlicet peritus Artis audaci conatu accingitur ad producendum imagines earum quoque rerum, quæ subduxere se mortalium oculis: atque hujus imitationis tota vis in Phantasia, sive in facultate imaginativa, quam nonnulli εἰδολοποιίαν dicunt*, consistit. Primas tamen omnium rerum notiones oculorum sensui potissimum debemus. *Quidquid animo cernimus, inquit Tullius lib. I de Finib. id omne oritur à sensibus.* Idem de perfecto Oratore, *In formis et figuris est aliquid perfectum et excellens, cujus ad excogitatam speciem imitando referuntur ea quæ sub oculos ipsa cadunt.* Ἡ δὲ αἰσθητικὴ ἐκ τῆς αἰσθητικῆς συνήθησι τὰ νοῦν. ἡ γὰρ, καὶ χροῖα, καὶ μέγεθος μήλα, καὶ ὁμοιω, καὶ ἀφω, καὶ χυμὸν ἀπογέλλαναι αἰσθητικῶς. ἐκ τῆς τῶν συνήθησι καὶ αἰσθητικῶν νόησι. καὶ αἰσθητικῶν τῶν μεγάλων ἡμετέρων, τὰ μέρη μὲν ἡ αἰσθητικῶς ὁρᾷ, τὸ δ' ἔλκον ἐκ τῶν ὁρατέων ἡ δianoia συνήθησι: *Intellectus ex iis quæ sensus suppeditat notiones in animo effingit. Figuram enim, colorem, magnitudinemque pomi, tum odorem, tactum, et saporem sensus renuntiant: ex illis vero intellectus pomi notionem componit. Ipsarumque etiam magnarum figurarum partes census cernit, totum intellectus ex visis concipit, Strabo lib. II. Vide quoque Macrobi. lib. VII Saturnal. sub finem cap. 14, quemadmodum & Boëthium lib. V de Consol. Philosoph. profa 4. Recte Themistius Paraphrasi in Arist. lib. III de Anima: τύπος τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἰσχύος ἐστὶν ἡ φαντασία. ὥστε γὰρ ὁ μοχλὸς κινητικῶς ὑπὸ τῆς χειρὸς, κινεῖ τὴν λίθον, καὶ ἡ θαλάττα ὑπὸ τῆς πνεύματις κινητικῆς, κινεῖ τὴν ναῦν, ὁ δὲ θυμὸς ἐπὶ τῆς αἰσθητικῆς τῆς συμβαίνειν. αὕτη γὰρ κινητικῶς ὑπὸ τῶν ἑξωθεν αἰσθητικῶν, καὶ τὸ εἶδος ἀναλαβὴν τῆς κινητικῆς, κινεῖ δύναμιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἐπὶ τῶν τελέων ζώων, καὶ φαντασίαν καλεῖται. ἥς φύσις ἐστὶν, τὰς τύπας ἐς ἡ αἰσθητικῶς αὐτῇ ἀρξάμεναι, ὥστε τῶν αἰσθητικῶν ἀναμαζαμένη, κατέχεν ἐν εαυτῇ, καὶ ἐνοφραγίζεσθαι, καὶ δύνασθαι ἀπελθόντων τῶν αἰσθητικῶν διατηρεῖν ἐπὶ πᾶσι χρόνον τὴν ἰσχύ: *Typus et vestigium sensus est visio: quemadmodum enim ve-**

ētis

* Dionys.
Longinus
de libris,
§. 13.

(a) Notiones voco rerum species mente comprehensas. Phantasia etenim imagines à sensu communi oblatae tradit intellectui, qui post distinctam oblatarum rerum considerationem veram earum notionem quàm altissime imprimat animo. Est quasi rerum speculum intellectus noster, inquit J. Scaliger, de Causis L. I. cap. 66, cui vis per sensum repræsententur res, nihil scit ipse. Vide locum.

tis à manu motus movet lapidem, & mare motum à ventis movet navem; ita nihil mirum si hoc idem in sensu quoque usu veniat. Sensus enim à sensibilibus exterioribus com-
 motus, & speciem recipiens moventis, movet deinde aliam animæ vim in perfectis ani-
 malibus, quam imaginationem seu visionem vocamus: cujus ea est natura, ut formas
 rerum, quas præbet & renunciat ipsi sensus, à sensibilibus recipiens, retineat, & con-
 signet in se, possitque, remotis sensibilibus, ad tempus quoddam servare vestigia: vide locum.
 Inspice quoque ejusdem Themistii paraphrasin in Arist. de Memoria & reminiscencia.
 Maximetamen Alexandrum Aphrodisiensem lib. I de Anima: quemadmodum & Ap[ul]in[em]
 de Arte rhetorica, cap. 21. Φαντασίας, autore Quintiliano *, visiones transferre licet. O' * Lib. vi,
 Στοικοί λέγουσι Φαντασίαν εἶναι τύπον ἐν ψυχῇ: ὃ ὀνόμαζον οἱ κείνοι μετέωρον γὰρ τὸ
 πῶς ἐν τῇ κηρῇ τὸ πρὸ τῆ δακτύλου γινόμενον: Stoici dicunt phantasiam esse impressionem in ani-
 mo; voce ea (impressionis) proprie translata à figuris quæ in cera per annulos fiunt, Laërt.
 lib. vii in Zenone. Quid inter se discrepent quatuor hæc, Φαντασία, Φαντασόν, Φαντασι-
 κόν, Φάντασμα, docet nos ex Chrysippo Plutarchus de Placitis philosophorum, lib. iv,
 cap. 12. Vide quoque Damascenum Orthodoxæ fidei cap. 34.

§. 2. Cæterum hanc fecundissimorum animorum vim εἰδωλοποιικῶν, vel εἰδωλοποιητικῶν, Phantasia
 vel εἰδωλοποιικῶν dixit Plato in Sophista; atque ejus duas facit species, εἰκαστικῶν & Φαντασι-
 κῶν, quarum illa, vivas rerum formas coram intuens, imitatur; hæc, res imaginatione
 tantum representatas, describit. τῶν δημιουργῶν οἱ μὲν ἄλλα μιμήσασθαι ἀκριβῶς διώσκει, ὡς ὁ πρῶτος
 οἱ δὲ αὐτοὶ διώσκειν ἀναπλαστικῶν ἔχουσι θωμάσων ἔργων πρὸς τὰς χεῖρας: ὡς ὁ πρῶτος
 γὰρ πηλῶς, ἐν ἑαυτῷ τὸ πρῶτον εἰκάζει τὸ ἀνέπλαστος Φανταστικῶς: Artificum hi quidem alia
 imitari accurate possunt, illi vero ipsi potestatem habent fingendi mirabilia opera quæ ad
 usum spectant. Quemadmodum qui primus in nave conficienda laboravit, exemplum
 navis imaginando excogitavit, Proclus lib. ii in Timæum Platonis: & mox, τὸ πρὸς τὸ
 νοητὸν γινόντος, καλὸν ἐστὶ τὸ πρὸς τὸ φηγνὸν γινόντος, & καλὸν ἐστὶν ὁ γὰρ πρὸς τὸ νοητὸν ποιῶν, ἢ
 ὁμοίως αὐτῷ μιμήται, ἢ ἀνομοίως: εἰ μὲν δὴ ὁμοίως, καλὸν ποιήσει τὸ μιμητὴν: ὡς γὰρ ἐκείνῳ
 πρῶτως καλόν: εἰ δὲ ἀνομοίως, & πρὸς τὸ νοητὸν ποιῶν τὸναντίον γὰρ ἀπολοῦσθαι τὸ ὁμοιότητι.
 & ὁ πρὸς τὸ φηγνὸς τὸ ποιῶν, ἅπερ ὅπως ἐφορᾷ πρὸς ἐκείνῳ, δὴλον ὡς & καλὸν ποιῶν: αὐτὸ γὰρ
 ἐκείνῳ πλεῖς ἐστὶ ἀνομοιότητι, καὶ ἐκ ἐστὶ τὸ πρῶτως καλόν, ὅθεν πολλὰ μᾶλλον ἀπερὶ ἔχει τὸ
 πρὸς αὐτὸ γινόντος & κάλλος: ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς οἱ πὺν Δία ποιῶν, & πρὸς γινόντος ἀπέβλεψεν,
 ἀλλ' εἰς ἐννοίαν ἀφικέτο τὸ πρὸς ὁμήρου Διός: Quod juxta imaginem animo conceptam fac-
 tum est, pulchrum est. Quod juxta factum sit, non est pulchrum. Qui enim juxta ima-
 ginationem sive conceptum agit, vel similiter id imitatur, vel dissimiliter. Si similiter,
 bene conficiet id quod imitatur. Erat enim ibi illud præcipue pulchrum. Si vero dissimili-
 ter, non ad illud facit quod animo concipi potest. Contra enim deficit à similitudine.
 Et qui juxta factum aliquid agit, si vere ac sedulo id inspiciat, manifestum est non face-
 re pulchrum. Id ipsum enim plenum dissimilitudine, neque est præcipue pulchrum: unde lon-
 ge magis deficit id à pulchritudine, quod juxta hoc factum est. Quandoquidem & Phi-
 dias, qui Jovis statuem fecit, non ad factum quid respexit, sed in cogitationem ipsi
 venit Jupiter prout Homerus expressit. Præclare Philostr. Iconum lib. ii, in Panthia;
 Πανθία ἡ καλὴ, Ξενοφῶν μὲν δὲ τὴν ἡδὴ γέγενηται: ἀλλὰ ἀνὴρ, ἐνυστερεῖν μὲν ἐκ ἰκα-
 νός, γράφειν δὲ ἰκανώτατον, αὐτῇ μὲν τῇ Πανθίᾳ ἐκ ἐντυχῶν, Ξενοφῶν δὲ ὁμιλήσας, γρά-
 φει πῶς Πανθίαν, ὅτιαν τῇ ψυχῇ ἐπικμήσας: Panthia formosa, Xenophonti ab indole
 scripta est. Sed vir ad scribendum quidem ineptus, ad pingendum verò aptissimus, cum
 Panthiæ nequaquam occurrisset; Xenophontem vero esset allocutus; Panthiam qualem
 animo designaverat pinxit. Tullius in Bruto, seu de perfecto oratore; Ego sic statuo,
 inquit, nihil esse in ullo genere tam pulchrum, quo non pulchrius id sit, unde illud, ut ex
 ore aliquo, quasi imago, exprimat, quod neque oculis, neque auribus, neque ullo sensu
 percipi potest; cogitatione tantum & mente complectimur. Itaque & Phidie simulachris,
 quibus nihil in illo genere perfectius videmus, cogitare tamen possumus pulchriora. Nec
 verò ille artifex, quum faceret Jovis formam aut Minervæ, contemplabatur aliquem
 à quo similitudinem duceret; sed ipsius in mente insidebat species pulchritudinis eximia
 quædam, quam intuens, in eaque defixus, ad illius similitudinem artem & manum diri-
 gebat. In formis igitur & figuris est aliquid perfectum & excellens, cujus ad excogita-
 tam speciem imitando referuntur ea, quæ sub oculos ipsa non cadunt. Has rerum for-
 mas appellat Ideas, ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor &
 magister Plato. Seneca epist. LVIII: Quid sit idea, id est, quid Platoni esse vide-
 tur, audi. Idea est eorum, quæ natura sunt, exemplar æternum. Adjiciam definitioni
 interpretationem, quo tibi res apertior fiat. Volo imaginem tuam facere. Exemplar pi-
 cturæ te habeo, ex quo capit aliquem habitum mens quem operi suo imponat. Ita illa
 quæ me docet & instruit facies, à qua petitur imitatio, idea est. Talia ergo exempla-
 ria infinita habet natura rerum, hominum, piscium, arborum; ad quæ, quodcunque
 fieri ab illa debet, exprimitur. Nunc quid sit εἶδον, attendas oportet. Paulo ante pi-
 ctoris

Etoris imagine utebar. Ille cum reddere Virgilium coloribus vellet, ipsum intuebatur. Idea erat Virgilii facies, futuri operis exemplar: ex hac quod artifex trahit, & operi suo imponit; ad id est. Quid intersit, quæris? alterum, exemplar est; alterum, forma ab exemplari sumpta, & operi imposita. Alteram Artifex imitatur, alteram facit. Habet aliquam faciem statua; hæc est ad id. Habet aliquam faciem exemplar ipsum, quod intuens opifex, statuam figuravit; hæc idea est. Etiamnum aliam desideras distinctionem? Idos in opere est, idea extra opus: nec tantum extra opus est, sed ante opus. Idem epist. LXV; Exemplar Plato Ideam vocat, hoc est, ad quod respiciens Artifex, id quod destinabat, efficit. Nihil autem ad rem pertinet, utrum foris habeat exemplar; ad quod referat oculos; an intus, quod sibi ipse concepit & posuit. Seneca rhetor lib. x; Controvers. 5: Non vidit Phidias Jovem; fecit tamen velut tonantem. Nec stetit ante oculos ejus Minerva; dignus tamen illa arte animus, & concepit Deos, & exhibuit. Et rursus lib. VIII. Controvers. 2: Tunc demum illa majestas exprimi potest, cum animus opera prospexit. Vide quoque Photii excerpta ex Himerii Orat. in Anatolium præf. i diai, Macrobio in Somnium Scipionis libro 1, cap. 2, sunt originales rerum species. Maxime tamen totum hunc locum de admiranda vi phantasie illustrat elegans illud inter Thepesionem gymnosophistarum principem & Apollonium Tyanicum colloquium, quod plenissime nobis retulit Philostratus lib. vi, cap. 9; An vestri Phidia & Praxiteles, inquit Thepesion, cælum scandentes, atque ibi Deorum effigies exprimentes, eas postmodo ad artem attulerunt; ane aliud quid est, quod eos fingere docuit? Aliud, inquit Apollonius, & quidem sapientia plenum. Quidnam id est? inquit ille; nihil enim dixeris, præter imitationem. Phantasia, inquit Apollonius, hæc perfecit; Artifex imitatione sapientior. Imitatio enim hoc tantum operabitur, quod vidit: phantasia vero etiam quod non vidit: proponet enim sibi id ipsum quod non novit, ad ejus quod est relationem. Imitationem quoque sepe stupor impedit; phantasia vero nihil. Etenim ipsa impavida fertur ad id quod ei subicitur. Oportet autem eum qui Jovis imaginem animo concepit, cum cælo & horis & astris eum contueri: talem enim tunc eum Phidias sibi proposuit. Palladem vero effingere volentem, exercitus, consilia, artes meditari oportet, quomodo denique ex ipso Jove profiliit.

Phantasie
potissima
vis elucet
in repræ-
sentatione
rerum aut
nunquam,
aut brevi
saltem in-
tuitu con-
specta-
rum.

§. 3. Quinimo plurima sæpe Artificibus delineanda veniunt, quæ licet in rerum natura non sint, animo tamen succurrunt; tanquam Centauri, Gigantes, & quisquid falsa cogitatione formatum, ut loquitur Seneca epist. LVIII, habere aliquam imaginem cepit, quamvis non habeat substantiam. Subinde quoque occurrunt & alia quædam quæ nec frequenter nec diu oculis Artificum exponuntur; imo, quorum nunquam fortè conspecta frui datum sit: ad quæ delineanda, quis non videt phantasie vires advocandas? Quid faturi sumus, si bellam voluerimus pingere? diversas virorum statuimus acies, & in nostra vulnera armabimus manus; victi sequentur; victores cruenti revertentur? Ne Parrhasii manus ludat temere coloribus, internecioni humane timendum est: Seneca lib. x, Controvers. 5: vide locum.

Notio-
re-
rum sen-
sus per-
ceptarum
atque ani-
mo peni-
tus infixa-
rum, ni-
hil est
aliud,
quam ea-
rundem
rerum con-
for-
matio
quædam
insignita
atque im-
pressa
intelligen-
tia.

§. 4. Quotquot huic commentationi constanter atque obstinate incumbere in animum semel induxerunt, non modo sensus suos, vitatis omnibus debitæ intentionis avocamentis, in officio continent ac velut in vinculis habent; sed & in publicum prodituri, volucres liberæ mentis motus, huic uni curæ quàm maxime jam mancipatos, licentius evagari exspatiando non sinunt: omnes denique cogitationes suas palantes non patiuntur erraticis ac mox evanidis inanum rerum imaginibus diutius insistere: sed notiones externorum sensuum ministerio Phantasie subministratas, ut quæque recordationem videtur mereri, usque adeo alte animis imprimunt atque incidunt, ut nulla exinde quotidie accedentium recedentiumve imaginum turba eximi aut eradi possint. Dixeris ergo notiones has nihil aliud esse quam indelebilia quædam rerum in mente consignatarum vestigia. Quin etiam ex jam dictis patere cuivis potest, insignem esse Phantasie potentiam atque Artifici apprimè utilem; quandoquidem ejus virtute genuinæ quarumvis rerum species, etiam absentium & nunquam antea conspectarum, tam firmiter humanis mentibus immorantur atque inhaerent, ut vel invocatæ adsint, & quantumvis anxie imitationi nullo non in oculos incurrente exemplari melius interserviant. Quare sibi quemque suo commodo convenit imagines has comparare; Cornificius*. Quod quidem nobis volentibus facile continget. Nam ut inter otia animorum, & spes inanes, & velut somnia quædam vigilantium, ita nos hæc de quibus loquimur imagines prosequuntur, ut peregrinari, navigare, præliari, populos alloqui, divitiarum quas non habemus usum videamur disponere; nec cogitare, sed facere; hoc animi vitium ad utilitatem non transferemus? Quintil. VI, 3. Quare juvenus, imo omnis ætas (neque enim, ut eximie Quintil. XII, 1, recte voluntati serum est tempus ullum;) totis mentibus huc tendamus, in hoc elaboremus: forsitan & consummare continget. Το φαντάζεσθαι ἐφ' ἡμῖν κείπεται· καὶ τὰ διωατὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ αἰδιώατε παντὶ ὄντι· οὐκ πολυκεφάλως ἀνθρώπους, ὡς τὴν γερουσίαν· καὶ τὰ ἐρωτῆς, ὡς

Natura
nos veluti

ὡς τὰς βραχέας καὶ ἰπποκένταυρος, καὶ σκύλας· ὡς γὰρ πῖς ζωγράφοις ἐπ' ἐξέσις γράφειν ἢ βύλον, ἔτω καὶ τῇ ψυχῇ: Imaginari quidem in nostra potestate est non modo quæ possunt esse, sed etiam quæ non possunt esse; ut multis capitibus præditos, veluti Geryonem; ut alatos, quales Boreades; ut hippocentaurus, ut Scyllas: quemadmodum enim pictoribus facultas pingendi quæ volunt, ita & animæ, Themist. in Arist. III de Anima. Lucretius libro quarto, versu 780.

manu ducit ad excolendam Phantasia.

Queritur imprimis, quare, quod cuique libido Venerit, exemplo mens cogitet ejus id ipsum? &c.

Sequitur modo subinde secretum atque liberum arbitris locum; cum nemo unquam dubitaverit silentium quam altissimum huic studio maxime convenire. Quod si tamen silentium & secessus & undique liber animus, ut sunt maxime optanda, non contingant; non ideo statim, si quid obstrepet, abjicienda commentationis hujus cura, & deplorandus dies. Quid alioqui fiet, si fortè in luce publica, in circumstantium corona, inter dissentientes ac magnis quoque clamoribus interpellantes momenta artis recto judicio ponderanda sint? Itaque ab ipso protinus exercitationis hujus primordio incommodis repugnandum, & hic faciendus usus; ut omnia quæ impediunt vincat intentio: quam si tota mente in opus ipsum direxeris, nihil eorum, quæ oculis vel auribus incurstant, ad animum perveniet. An vero frequenter hoc etiam fortuita cogitatio præstat, ut obvios non videamus, & itinere decreremus; non consequemur idem, si & voluerimus? Non est indulgendum causis desidæ: nam si nonnisi refecti, nonnisi bibulares, nonnisi omnibus aliis curis vacantes, studendum existimaverimus, semper erit propter quod nobis ignoscamus. Quare in turba, itinere, convivii etiam, faciat sibi cogitatio ipsa secretum*. Animo videmus, animo cernimus: oculi, cæu vasa quædam, * Quinvisibilem ejus partem accipiunt atque transmittunt. Sic magna cogitatio obcæcat, ab-til. x. 3. ducto intus visu. Sic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante. Quin & patentibus dormiunt lepores, multique hominum, quod Corybantiam Græci dicunt, Plinius nat. Hist. XI, 27. Ποσειδῶν ἀκροβύτης καὶ ἔρως ἀκροβύτης ἢ μὲν ἐξωθεν ἀκροβυτήτων ἀλγεῖν πρὸς τὴν καὶ ἡδονὴν πάντων ἀπεφρονεῖ· πρὸς ἐν τῇ τῷ Φιλόμμενον ἢ ὁρᾶν καὶ σιωπεῖν τὸ φρόνημα καταρτίζουσα: Desiderium vehemens & amor sincerus omnia quæ extrinsecus accidunt tristitia aut jucunda despiciunt, in unam vero rem præter ceteras dilectam intueri, ac præcipuam in ea curam cogitationemque conferre cogit, Heliodorus Æthiop. libro I. Rem omnem paucis complexus est Quintilianus, Orat. institut. libro I, cap. I; Sicut aves ad volatum, equi ad cursum, ad sævitiam ferae gignuntur; ita nobis propria est mentis agitatio atque solertia; unde origo animi cælestis creditur. Hebetes vero & indociles, non magis secundum naturam hominis eduntur, quam prodigiosa corpora & monstris insignia: sed hi pauci admodum. Fuerit argumentum, quod in pueris elucet spes plurimorum; quæ cum emoritur ætate, manifestum est, non naturam defecisse, sed curam.

§. 5. Omnibus igitur artium harum candidatis parandæ sunt quædam velut opes, quibus uti, ubicunque desideratum erit, possint; quasque in procinctu semper ad omnes casus paratas habeant. Quo plus recipit animus, hoc se magis laxat, Seneca epist. CVIII. Vestimenta nostra, cum fuerint plena, nihil capiunt. Hoc thesaurarium, non gravatur ornatum: sed cum multa condiderit, sciendi desiderio plus requirit, Cassiodorus de Anima, cap. 12. Hæ sunt opes velut sanctiore quodam ærario reconditæ, unde ad subditos quoque casus, cum res exigit, proferantur, & usu non exhauriantur. Alioqui, sicut qui patrimonium non paraverunt, subinde quærunt; ita quoque, qui non satis hac in parte laborarunt. Magnus ille Achæorum dux Philopœmen, qui terrestrium certaminum arte quemvis clarorum imperatorum vel usu vel ingenio æquabat, assidua ferriæ scientiæ militaris commentatione quarumvis artium candidatis saluberrimum providæ industriæ præbuit exemplum. Erat Philopœmen præcipuæ in ducendo agmine locisque capiendis sollertiæ atque usus, inquit Livius lib. xxxv ab v. c. nec belli tantum temporibus, sed etiam in pace ad id animum maxime exercuerat. Ubi iter quopiam faceret, & ad difficilem transitu saltum venisset, contemplatus ab omni parte loci naturam, cum solus iret, secum ipse agitabat animo; cum comites haberet, ab iis querebat, si hostis eo loco apparuisset, quid si à fronte, quid si ab latere hoc aut illo, quid si à tergo adoriretur, capiendum consilii foret? Posse instructos recta acie, posse inconditum agmen & tantummodo aptum viæ occurrere; quem locum ipse capturus esset, cogitando aut quærendo exequabatur; aut quot armatis, aut quo genere armorum (plurimum enim interesse) usus; quod impedimenta, quod sarcinas, quod turbam inermem rejiceret; quanto ea aut quali præsidio custodiret; & utrum pergere qua cœpisset ire via, an eam qua venisset, repetere melius esset: castris quoque quem locum caperet; quantum munimento amplecteretur loci; quæ opportuna aquatio, quæ pabuli lignorumque copia esset; quæ postero die castra moventi tutum maxime iter, quæ forma agminis foret. His curis cogitatio-

Quanta cum cura excolenda sit Phantasia.

nibusque ita ab ineunte etate animum agitaverat, ut nulla ei nova in tali re cogitatio esset. Simile quid in L. Lucullo observavit Tullius: Ad Mithridaticum enim bellum missus a Senatu, verba sunt Tullii circa initium libri quarti Acad. quæst. non modo vicit omnium opinionem quæ de virtute ejus erat, sed etiam gloriam superiorum: idque eò fuit mirabilius, quod ab eo laus imperatoria non admodum exspectabatur, qui adolescentiam in forensi opera, quæsturæque diuturnum tempus, Murenæ bellum in Ponto gerente, in Asiæ pace consumpserat. Sed incredibilis quædam ingenii magnitudo non desideravit indocilem usus disciplinam. Itaque cum totum iter & navigationem consumpsisset partim in percontando à peritis, partim rebus gestis legendis; in Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militaris rudis. Habuit enim divinam quandam memoriam rerum. Itaque, ut litteris consignamus, quæ monumentis mandari volumus; sic ille in animo res insculptas habebat. Tantus ergo imperator in omni genere belli fuit, præliis, oppugnationibus, navalibus pugnis, totiusque belli instrumentis & apparatu, ut ille Rex post Alexandrum maximus, hunc à se majorem ducem cognitum, quam quemquam eorum quos legisset, fateretur. Studio igitur præcedente, & acquisita facultate; & quasi repolita etiam hic opus esse, perspicuum est: quumque delineare nec ubique nec semper possumus; cogitationi temporis ac loci plurimum est. Præclare Seneca epist. LV, In angusto vivemus, si quidquam esset cogitationibus clausum. Cicero in Miloniana, Libere sunt cogitationes nostræ, & quæ volunt, sic intuentur, ut ea cernimus, quæ videmus. Idem lib. I Tusc. quæst. Nulla est celeritas, quæ possit cum animi celeritate contendere. Claudianus lib. I de Raptu Proserp. vers. 201, Dum leve sollicitæ mentis discurrit acumen. No. 6, τὸ πρὸς τὴν ψυχὴν τὸ πρὸς τὴν ψυχὴν ἔστιν ὡς τὰ χυμῶνα ἔστιν ὡς τὰ χυμῶνα, Etymol. magnum in No. 6. Huc etiam refer illud Varronis lib. V de L. L. Volo à volatu; quod animus ita est, ut puncto temporis pervolet quod vult. Apposite itaque Ovidius III de Ponto, Eleg. 5, Gratia Dis, menti quo libet ire licet. Hæc paucis admodum horis magnas etiam res complectitur. Hæc, quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adjuvatur. Hæc inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec otium patitur. Neque vero rerum ordinem modo intra se ipsa disponit, sed totam ita contextit materiam, ut ei nihil præter manum desit. Nam memoriæ quoque plerumque inhæret fidelius, quod nulla delineandi securitate laxatur: videlicet quod illa quæ scriptis reposuimus, velut custodire definimus, & ipsa securitate dimittimus.

Phantasia
vivas
variarum
rerum
imaginibus
frustra
instru-
xeris, nisi
eas, ubi
opus erit,
ad usum
deprome-
re possis.

§. 6. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri potest, aut subito, aut cito. Non potest parvò res magna constare, Seneca epistola XIX. Nam primum faciendæ quotidiano exercitio quædam forma est, quæ nos etiam non cogitantes sequatur: tum assuendus usus paulatim, ut pauca primum complectamur animo, quæ reddi fideliter possint: mox per incrementa tam modica, ut onerari se labor ille non sentiat, augenda usu & exercitatione multa continenda est. Eò tandem perveniet hæc cogitationis excolendæ cura, ut is, cui non refragetur ingenium, acri studio adjunctus tantum consequatur, ut ea etiam quæ cogitarit, ubi ad delineandum ventum erit, fidem servant. Phantasia etenim animo est quædam quasi tabula vel index imaginum in eo congestarum. Πῶς γὰρ ἐστὶν ἡ Φαντασία τῇ ψυχῇ, ut loquitur Michael Epheusius in Aristotelem de Memoria & reminiscentia. Alioqui vel extemporalem temeritatem malim, quam male hærentem cogitationem. Quintil. x, 6.

Concipiendis visionibus (quas Φαντασίας vocant) Theo Samius est præstantissimus, Quint. XII, 10.

Vidimus nunc qua ratione virtus imaginativa fovenda sit atque excitanda; quod non perfunctorie faciemus: præsertim cum excellens illa phantasiæ vis studium imitationis, ab ipsa natura nobis inditum, humi repere non sinat; verum, ut proxime sequenti capite apparebit, ad majores ausus porro impellat atque erigat.

C A P U T III.

- §. 1. Initia Artium imitaticium, ut & aliarum omnium, tenuissima olim fuisse constat.
- §. 2. Quamvis autem insignes quondam Artifices multum tribuerint Imitationi priorum, non est tamen quod ingentia harum Artium incrementa uni priorum Imitationi debere nos putemus; cum certum sit nude Imitationis aut nullum, aut exiguum prorsus esse fructum.
- §. 3. Loca insignium auctorum, suadentia ut cum quadam virium nostrarum fiducia ad excolendas Artes accedamus.
- §. 4. Fuere nempe quædam pingendi genera conditione temporum horridiora, alioqui magnam jam tum ingenii vim præ se ferentia. Quo genere Artis capti quidam, cum coloribus, tum etiam ipso quasi subrustico pingendi genere prosequuntur atque imitantur anti-

antiquitatem : præferunt picturam ex horrido comptam, non contenti simplicitate decoris illius, quem sequens ætas, veterem illum squallorem amæniorē veluti hilaritate conspergens, amplexa est.

- §. 5. Quoniam verò complures optimo studio, iudicio tamen minus firmo præditi, summorum Artificum opera non ipsorum viribus, sed imbecillitate sua metiuntur, neque plus in iis laudant, quam se imitari posse sperant; non visum est hic alienum, veram imitandi rationem proponere.
- §. 6. In omni Imitatione primo dispiciendum nobis est, quem imitemur; deinde, quæ maxime excellent in eo quem imitabimur; in quotidiano denique exercitio illum ipsum quem imitandum nobis sumpsimus, tota mente atque animo intuebimur, eumque imitando ita effingere atque exprimere studebimus, ut ipsissimos incorruptæ Artis nervos assequamur; non ut multi Imitatores, qui aut ea quæ sunt facilia, aut etiam illa quæ insigniter speciosa & penè vitiosa sunt imitando potissimum consecantur. Nihil est enim facilius quàm amictum imitari alicujus, aut statum, aut motum. Si verò etiam vitiosi aliquid est, id sumere & in eo vitiosum esse, non magnum est. Qui autem ita facere vult, ut oportet; primum vigilet necesse est in deligendo: deinde, quem probavit, in eo quæ maxime excellent, ea diligentissime persequetur: omnia interim, quibus est adjutus, abscondens; ipsum tantum, quod effecit, ostendet.
- §. 7. Virium quoque nostrarum nobis præcipue habenda est ratio, ne forte eorum Artificum vestigia nequicquam persequi conemur, à quorum Imitatione quadam naturæ nostræ dissimilitudine penitus abhorremus. Et quoniam unum aliquem difficillime totum exprimere valeamus, minus quoque consultum sibi putabunt Imitatores uni alicui inhaerere, veluti vindemiam de vitis unius racemis facturi. Sed bene potius in rem suam vertant quidquid ubique Imitatione sua dignum invenerint.
- §. 8. Tum demum vere priores imitabimur, si perspectas plurium virtutes nostris quoque dotibus cumulare atque exornare in animum inducamus.
- §. 9. Ardua illa summarum Artium perfectio nunquam se totam indulgit ingeniis intra solam priorum Imitationem hærentibus, suasque in opere partes non agnoscentibus. Et profecto, nisi majore olim spiritu primi Artifices tantas Artes aggrediendas sibi putavissent, nunquam de tam vario tamque otioso tot sæculorum iudicio securi, totius posteritatis libertatem legibus, quas non invenerant, alligassent.
- §. 10. Optimus quisque Artifex interdum erigitur atque attollitur, interdum effervescebat, atque effertur, interdum etiam, dum virium suarum fiducia prærupta atque aliis metuenda audet, accedit ad præceps.
- §. 11. Ceterum ut segetes fecundæ atque uberes non solum fruges effundunt, verum etiam herbas frugibus inimicissimas; ita sæpissime solet Natura hoc magnarum mentium commodum vitare, contrariisque optanda miscere. Unde frequenter usu venit, ut in hac Arte minus offendant angustij jejuniq; pectoris homines, quàm quos largæ letiorisque naturæ hilaritas vocat ad majora: quandoquidem hos fidentior animus periculis objicit, illos vero nimia sui diffidentia deducit in tutum.
- §. 12. Ridiculus sane sit Artifex, qui non nisi hippocampelephantocamelos (ut cum Lucilio loquar) exprimere velit. Proinde cavebunt Artifices ne felicissimi ingenij sui viribus licenter nimis abutantur, sed veris potius atque ex ipsa rerum natura petitis imaginibus insistent.
- §. 13. Monstruosa denique & nimia insanientis animi licentia luxurians atque à Naturæ veritate recedens pictura, quemadmodum spectatores prima sui novitate nonnunquam capit, ita sæpius tractata nauseam solet movere.

Quam tenuia fuerint olim imitationis hujus initia, ex Æliano facile intelligas. Is enim variarum Hist. lib. x, cap. 10 tradit, primos illos Artifices, quum ars jam primum excoli coepisset, & quodammodo in lacte adhuc fasciisque versaretur, adeo rudi atque impolito penicillo animalia expressisse, ut necesse habuerint informibus figuris adscribere, Hoc est bos, illud equus, hoc arbor. Vide quoque Aristot. Problem. cap. 10. Prima certe pictura nihil aliud fuit, quàm umbra hominis lineis circumducta, teste Plin. lib. xxxv, cap. 3. Athenagoras quoque Legatione pro Christianis meminit, *σχιαγραφίας εὐρεθείσης ὑπὸ Σαυρίου, ἱππὸν ἐν ἡλίῳ περιγράψαντος. χαφικῆς δὲ ὑπὸ Κράτωνος, ἐν πίνακι λελευκωμένῳ σχιάς ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἐπαλείψαντος.* Umbratilis pictura inventa à Sauroequum in sole umbra circumscribentis. Graphica vero à Cratone in tabula dealbata viri & mulieris umbras delineantis. Respexit ad rudia hæc artis primordia Quintilianus in eo loco quem mox plenius adducemus, Si prioribus, inquit, adjicere nefas fuisset, non esset pictura, nisi quæ lineas modo extremas umbræ, quam corpora in sole fecissent, circumscribit. Exinde semper ab hac prima consuetudine adumbrandi vox obtinuit. Quis pictor omnia, inquit Quintil. vii, 10, quæ in rerum natura sunt, adumbrare didicit? Testantur etiam scriptores alij non ignobiles, cunctas ante Dædalum statuas con-

Is Artes primitus nascentes imperfectiores esse solent.

niventibus oculis, pedibus junctis, brachiis in latera demissis, statu rigido ac prorsus in-
 concinno factitatas fuisse. Τις ἡ Γλαύκος & Χίος τέχνη κατ' ἀρχαίαν ἔχουσιν; τίς ἡ Ζεύξις & Ζεύξις
 πολλοῖς χρόνοις ὕστερον; τόδε δὲ ἔδειπνον ἀνδρῶπι ποιεῖ τ' ἀγαλμάτων, μὴ πῶς χρῶμα φέρη
 Δαίδαλος χειρῶν, &c. *Quid Glauci Chii ars fuit initio? quid item Zeuxidis non multis
 annis post? tunc enim homines metuebant sibi à statuis, ne pedibus utentes effugerent è
 manibus Dædali.* Vide Libanii Sophistæ orat. XIX, quæ est de Saltatione. τῶν δὲ Χείρων
 ἀγαλμάτων τέχνη ἔδοκε ἡ οὐσιολὴ & ἰχθυότης; *veterum simulachrorum ars videbatur contra-
 ctio & tenuitas;* Demetrius Phalereus (ut vulgari cognomine ejus utar) de Elocut. §.
 14. Parmeniscus certè Metapontinus, genere atque opibus apud suos primarius, quum
 in antrum Trophonii descendisset, reversus nunquam postea ridere potuit: oraculum
 super ea re sciscitanti, respondit Pythia, Matrem domi suæ risum ipsi restitutum. Spe-
 rans igitur se post reditum in patriam denuo risurum, cum id non contigisset, deceptum se
 ab oraculo putavit. Tandem tamen casu Delum appulit, ubi cum singula quæ visaban-
 tur in ea insula admiraretur, Latonæ quoque fanum ingressus est, visurus insignem, ut
 putabat, matris Apollinis statuam; verum conspiciatus eam, præter opinionem, li-
 gneam ac prorsus deformem, in risum effusus est: responsum itaque Dei cum animo suo
 revolvens, & miraculo improvisi eventus permotus, Deam exinde maximis quibusque
 honoribus est prosecutus; Athenæus circa initium libri XIV Deipnosoph. τὰ παλαιὰ
 τῶν Διοσκύρων ἀφιδρύματα οἱ Σπαρτιάται Δίκανα καλεῖσιν, inquit Plutarch. de Amore fraterno,
 ἐστὶ δὲ δύο ἑὺλα τῶν ἀλλήλων, δύοσι παλαιῶσι ἐπεδωγμένα: & δοκεῖ τῶν φιλαδέλφῳ τῶν θεῶν ἰκέων
 αἰνῶν τῶ ἀναθήματι τὸ κτεῖνον & ἀδιαίρετον: *Vetusta Dioscurorum simulacra Spartani ap-
 pellant Docana. Sunt autem duo ligna inter se composita, duobus aliis transversis con-
 juncta; videturque fraterno Deorum amoris inseparabilis communitas simulacri maxi-
 me competere.* Vide quoque Eustathium ad versum 744 Iliad. P pagina 1125, 59, edi-
 tionis Romanæ. Longum & ab hoc loco alienum esset stupentibus plura exempla artis in
 ipso primordio imperfectæ exhibere; cum res aliter se non potuerit habere. *Nulla res com-
 summata est, dum incipit; & in omni negotio longè semper à perfectò fuere principia:*
 inquit Seneca Nat. quæst. VI, 5. *Nulla non res principia sua magno gradu transit:* Idem
 de Benef. III, 29. *Omnium rerum principia parva sunt, sed suis progressibus & usu au-
 gentur:* Cicero v de Finibus. *Quæ porro ars statim fuit? quid non cultu nitescit?*
 Quintilianus Orat. institut. libro IX cap. 4. *Quis non intelligit Canachi signa rigidiora es-
 se, quam ut imitentur veritatem. Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam
 Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites
 pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti, & jam plane perfectæ, ut mihi quidem
 videri solent. Similis in pictura ratio est: in qua Zeuxim, Polygnotum, & Timan-
 tem, & eorum, qui non sunt usi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta
 laudamus. At in Actione, (aliè Echione) Nicomacho, Protogene, Apelle, jam per-
 fecta sunt omnia: & nescio an reliquis in rebus omnibus idem eveniat. Nihil est enim
 simul & inventum, & perfectum; Cicero de Claris oratoribus. Nihil est in natura re-
 rum omnium, quod se universum profundat, & quod totum repente evolet; sic omnia
 quæ fiunt, quæque aguntur acerrime, lenioribus principiis Natura ipsa prætexuit; Idem
 II de Oratore. Recte Arnobius lib. II adv. gentes: *Non cum animis artes cæli ex pe-
 netralibus ceciderunt; sed exquisitæ & natæ sunt in terris hic omnes, & cum processu tem-
 porum paulatim meditatione conflata. Inops vita, & multarum indigens rerum, fortui-
 ta conspiciens quedam commodule provenire, dum imitatur, experitur, & tentat; dum
 labitur, reformat, immutat; ex assidua reprehensione parvas & concinnavit scientiolas
 artium, & ad unum exitum temporibus pluribus commentatas perduxit.**

Theocritus Eidylio XXI,

Α' περὶ Διοφάντη μὲν πρὸς τέχνας ἰγνίρει.

Αὐτὸς τῶ μόνῳ διδάσκαλῳ - - -

Columella de cultu hortorum,

*Ipsa novas Artes varia experientia rerum,
 Et labor ostendit miseris, ususque magister.*

Manilius lib. I Astron. vers. 95,

Omnia conando docilis sollertia vincit.

Lucretius sub finem lib. V,

*Navigia, atque agri culturas, mœnia, leges,
 Arma, vias, vestes, & cetera de genere horum
 Præmia, delicias quoque vitæ funditus omnes,
 Carmina, picturas, & dædala signa polire,*

Usus

*Usus & impigra simul experientia mentis
Paullatim docuit pedetentim progredientis.
Sic unum quidquid paullatim protrahit etas
In medium, ratioque in luminis eruit oras.
Namque aliud ex alio clarescere corde videbant
Artibus, ad summum donec venere cacumen.*

Omnino vide Aristotelem circa initium libri i Metaphys. Artes certe primitus nascentes atque etiamnum imperfectas, per manus aliquamdiu tradidere priores, neque aliud quam nudam rudium observationum sylvam in unum congesserunt; donec tempus, unica lima & lex Artium, temere congesta distinxit, inque Artis justæ formam contraxit. Unde etiam nunc prima quoque, quæ traduntur, Artium adhuc excolendarum præcepta, magis instruunt, quam faciunt Artificem; nec tam consummare scientiam, quam adjuvare promittunt. *Ingenii vis præceptis alitur & crescit, novasque persuasiones adjicit innatis, & depravata corrigit*, Seneca epist. xciv. *Usus & experientia dominantur in Artibus*, inquit Columella lib. i de re Rust. cap. i; *neque est ulla disciplina, in qua non peccando discatur. Nam ubi quid perperam administratum cesserit improspere, vitatur quod fefellerat; illuminatque rectam viam docentis magisterium*. Sic Tragediam olim solus chorus agebat; Thespis deinde, ut chorus interdum requiesceret, unum invenit histriionem; secundum postea Æschylus adjecit; tertium Sophocles, ad consummationem Tragediæ addidit: vide Laërt. lib. i in Platone; Themistium Orat. xv; Philostrat. lib. vi de vita Apollonii, cap. 6. Pari prorsus ratione, teste eodem Philostrato lib. ii de vita Apollonii, cap. 10, unus tantum color primis pictoribus in usu fuit; posteriores vero quatuor adhibuerunt; donec tandem ad immensam illam, qua postea sunt usi, colorum varietatem perventum est.

§. 2. Est quidem in confesso plures passim reperiri, qui quamvis priorum neminem imitentur, suapte tamen natura & sine cujusquam similitudine, quod velint, admirabilis ingenii solertia consequantur. Tamen si igitur non est simpliciter necessaria Imitatio; non enim primi quem sequerentur habuerunt; mediocribus tamen ingeniis minime repudianda videtur: quotquot vero omnem priorum Imitationem è medio tollere sunt conati, nihil effecerunt aliud, quam ut eos quoque ipsos nemo imitatione sua dignos judicaret. Quemadmodum igitur libens affirmaverim, harum Artium cupidos à priorum Artificum imitatione omnino arcendos non esse; ita hoc tantum suffecerit hic addidisse, Imitationis nudæ nullum aut perexiguum esse fructum; quandoquidem isti, qui nunquam tutelæ suæ sunt, primum in ea re sequuntur priores, in qua nemo à priore descivit; deinde in ea re sequuntur, quæ adhuc queritur: nunquam autem invenietur, si contenti fuerimus inventis. Præterea, qui alium sequitur, nihil sequitur, nihil invenit; imo nec querit: vide Senecam epist. xxxiii. Nihil enim crescit sola imitatione; & si prioribus adjicere nefas fuisset, non esset pictura, nisi quæ lineas modo extremas umbræ, quam corpora in sole fecissent, circumscribit. Ac si omnia percenseas, nulla Ars est qualis inventa est; nec intra initium stetit: nisi forte nostra potissimum tempora damnamus hujus infelicitatis, ut nunc demum nihil crescat. Quamobrem etiam, qui summa non appetunt, contendere potius quam sequi debent. Nam qui agit ut prior sit, forsitan, etiam si non transierit, æquabit. Eum vero nemo potest æquare, cujus vestigia utique sibi insistendum putat: necesse est enim semper sit posterior, qui sequitur. Adde quod plerumque facilius est plus facere, quam idem. Tantam enim difficultatem habet similitudo, ut ne ipsa quidem Natura in hoc ita evaluerit, ut non res, quæ simillimæ videantur, discrimine aliquo discernantur. Adde quod quicquid alteri simile est, necesse est minus sit eo quod imitatur: namque iis quæ in exemplum assumimus, subest natura & vera vis; contra, omnis imitatio ficta est, & ad alienum propositum commodatur, Quint. x, 2. Unde plurimi, cum in hos inexplicabiles laqueos inciderunt, omnem etiam quem ex ingenio suo potuerant habere conatum, velut adstricti certis legum vinculis, perdiderunt; & magistrum respicientes, Naturam ducem sequi desierunt; Quint. v, 10. Horat. lib. i, epist. 19;

*O imitatores, servum pecus, ut mihi sæpe
Bilem, sæpe jocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps,
Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fudit,
Dux regit examen.*

§. 3. Verissimum est illud Iocrationis in Euagora, τὰς Ἀπὸ τοῦ ὁρῶντος ὁρῶντος καὶ τοῦ ὁρῶντος, καὶ τῶν ἄλλων ἀπὸ τοῦ ὁρῶντος, καὶ ὁρῶντος ὁρῶντος, καὶ ὁρῶντος ὁρῶντος, καὶ ὁρῶντος ὁρῶντος, καὶ ὁρῶντος ὁρῶντος: Et Artes & omnia cetera esse aucta videmus, non per eos qui usitata retinuerunt, sed eorum opera qui correxerunt, locoque movere prava accedant.

va omnia non dubitarunt. Apposite quoque Auctor Rhet. ad Herenn. lib. IV; *Inutile est ei, qui discere vult, putare non unum omnia posse.* τῶν γὰρ πρώτων ὅσα ἄλλως τῶν ἑσπεύοντων, μὴ τοῖς πρώτοις ἀμιλλώμενοι: Neque enim aliter primas partes consequi poterimus, nisi certemus cum primis, Dio Chrysost. Orat. LXIV. Turpiter desperatur, quicquid fieri potest, Quintil. I, 10. Etenim supervacuum foret in studiis longior labor, si nihil liceret melius invenire praeceperitis, Quint. III, 3. Egregie Publius Syrus,

Discipulus est prioris posterior dies.

Πολλὰ τ' δεινὸν ὁ χρόνος ἐξέσπει καὶ διορθώσκει· ἐκ πάντων πρὸς ἀγαθόν γίνεται· καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἕκαστον ἀρχὴν ἔχει καὶ πρὸν ἁμαρτίαν μὴ πῶ ἁμαρτύνειν ἔστι προσηγορία τῆς κατὰ φύσιν: Tempus multa quae necessaria erant invenit & emendavit. Non ad exemplum fieri omnia solent, & unumquodque eorum quae facta sunt initium habuit, & antequam fieret nondum erat factum. Consuetudini utilitatem antepone praestabilis est, Synesius epist. LVII. Οὐ δεινὸν καινοποιεῖν, εἰ τῇ λυσιπλῆϊ ἢ μέρει τῆς καινῆς προσηγορίας: Non grave est aliquid innovare, si utilitas novitati adjuncta est, Isidorus Pe-lusioti lib. II, epist. 46.

Male con-
sulant Ar-
ti, quot-
quot
exemplum
ejus non
nisi ab
inculta an-
tiquitate
petunt. Ut
ut enim
res dili-
genter
compo-
suerint an-
tiqui, nul-
lus flos ta-
men, ne-
que lumen
ulhum.

§. 4. Recti sane aestimatores harum Artium sentiunt nihil antiquiorum Artificum li-
neamentis, praeter florem pigmentorum nondum inventorum, defuisse; defectumque
nitoris quem in operibus eorum desideramus, temporibus magis quam ipsis Artificibus
imputandum. Quemadmodum igitur non merentur reprehensionem, qui praecipuas
magnorum hominum virtutes imitari student, ita perspicuum est graviter eos pec-
care, qui se totos ad primae antiquitatis exemplum componunt. Nequeo igitur tempe-
rare mihi, quin potissimum hic insistam vestigiis Quintiliani, graviter ac salubriter in pa-
ri negotio disputantis. Quidam fugiunt ac reformidant omnem in pingendo volupta-
tem, nihil probantes nisi planum, & humile, & sine conatu. Ita, dum timent ne ali-
quando cadant, semper jacent. Quod enim tantum in pictura bona crimen est? non
Arti prodest? non spectatorem movere? non Artificem commendat? At est quoddam ge-
nus, quo Veteres non utebantur. Ad quam usque nos vocatis Vetustatem? nam si ad
illam extremam: multa Phidias & Apelles, quae ante eos nemo. Quomodo poterit Pra-
xitelem aut Protogenem probare, qui nihil putet ex Calamidis aut Polygnotti operibus
mutandum. Sed ante hos simplicior adhuc pingendi ratio fuit. Ego vero haec lumina
Artis, velut oculos quosdam esse picturae puto: sed, neque oculos esse toto corpore
velim, ne caetera membra officium suum perdant: & si necesse sit, veterem illum hor-
rorem pingendi malim, quam istam novam licentiam. Sed patet media quaedam via;
sicut in cultu victuque accessit aliquis citra reprehensionem nitor; quem, sicut possu-
mus, adjiciamus virtutibus. Merito itaque requiras in bono pictore, quod in Labieno
declamatore laudat Seneca rhetor in Prooemio libri decimi Controv. *Color orationis
antiquae, inquit, vigor novae. Cultus inter nostrum ac prius seculum medius; ut illum
possit utraque pars sibi vindicare.* Prius tamen sit, vitiis carere: ne, dum volumus esse
meliores Veteribus, simus tantum dissimiles: Quint. VII, 5.

Quid
maxime
observan-
dum sit in
operibus
eorum,
quos imi-
tandos
nobis pro-
ponimus.

§. 5. Quisquis igitur exemplum Artis ex aliorum operibus rite petere volet, nunquam
primae observationis impetu transcurrat ea quae imitanda sibi proponit, sed sapientius re-
sumet ac repetet. Quemadmodum enim cibos mansos ac prope liquefactos demittimus,
quod facilius digerantur; ita observatio, non cruda, sed multa iteratione subacta & ve-
lut confecta, Imitationi tradatur. *Non prodest cibis, nec corpori accedit, qui statim
sumptus emittitur,* Seneca epist. secunda. Ac diu non nisi optimus quisque, & qui
credentem sibi minime fallat, imitandus est; sed diligenter; quoniam praestantissimus
quisque virtutes suas frequenter ex industria occultat. *Certis ingeniis immorari & innutrir
oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat,* Seneca epist. II. *Qui quod
destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur. Non ire istud,
sed errare est,* Seneca epist. XLV. Neque id statim imitatu persualum sit, omnia quae
magni Artifices elaborarint, utique esse perfecta. Nam & labuntur aliquando, & oneri
cedunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati; nec semper intendunt animum,
& nonnunquam fatigantur. *Nullum sine venia placuit ingenium,* inquit Seneca epist.
CXIV; *Da mihi quemcumque vis magni nominis virum, dicam quid illi aetas sua ignoverit,
quid in illo sciens dissimulaverit. Multos dabo, quibus vitia non nocuerint: quosdam,
quibus profuerint. Dabo, inquam, maxima fama & inter miranda propositos; quos, si
quis corrigit, delet. Sic enim vitia virtutibus immixta sunt, ut illas secum tractura
sint.* Summi sunt: homines tamen: acciditque iis, qui quicquid apud illos reperiunt,
faciendi legem putant, ut, quod facilius est, deteriora imitentur, ac se abunde similes
putent, si vitia maximorum Artificum consequantur*. Quod si tamen e multis eligere
homines commodissimum quemque, quam se uni alicui certo mallent addicere; minus
in arrogantiam offenderent, non tantopere in vitiis perseverarent, aliquanto ex incertitia
le-

* Quin-
til. X, 1.

levius laborarent. Non enim parum cognôsse, sed in parum cognito stulte & diu perseverasse turpe est: propterea quod alterum communi hominum infirmitati, alterum singulari uniuscujusque vitio est attributum *. Modeste tamen & circumspecto judicio de tantis viris pronuntiandum est; ne (quod plerisque accidit) damnent ea quæ non intelligunt. Ac si necesse est in alteram errare partem, omnia eorum imitantibus placere, quam multa displicere maluerim. Paucos enim, vel potius, vix ullum ex iis qui vetustatem pertulerunt, existimo posse reperiri, qui iudicium adhibentibus non allaturus sit utilitatis aliquid. Si quis tamen est, qui ne minima quidem alicujus certæ fiducia partis, memoriam posteritatis frustra speraverit, is primo statim intuitu deprehendetur, & citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento constet experimentum. Verum hic quidam solos Veteres imitandos putant; neque in ullis aliis esse naturalem speciem & robur viris dignum arbitrantur: habet enim ut in ætatibus auctoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas. Nominibus Veterum gloriantur. Alios recens hæc lascivia, delicæque, & omnia ad voluptatem imperitæ multitudinis composita, delectant. Alii pressa demum & tenuia sana putant. Quosdam elatior ingenii vis, & magis concitata, & plena spiritus capit. Sunt & lenis, & nitidi, & compositi generis non pauci amatores †. Summatim igitur quid à qua imitatione petere possint, qui confirmare facultatem pingendi volunt, attingerem, nisi majoris esset operæ, quam præsentis instituti ratio fert; & ad Pictores, discipulorum institutioni vacantes, pertinere videretur. Hoc tantum addo, quod ea quæ in Artifice maxima judicantur, minime sunt imitabilia: ingenium nempe, inventio, vis, facilitas, & quidquid Arte non traditur ‡. Quin etiam plures passim reperias, qui licet vim atque incitationem Artificis in ipso opere quasi pertransennam prætereuntes strictim inspiciant, vestigia tamen ingressumque vix vident. Quocunque te verteris, quocunque & quotiescunque præclarum aliquod opus redintegrata attentione perlustraveris, ea tibi ubique occurrent, quæ facile emerent & ipsa luce sua deprehenderentur, nisi inter paria cernerentur. Quare depone istam spem, posse te summatim degustare ingenia maximorum virorum. Tota tibi inspicienda sunt, tota tractanda. Res vera geritur, totumque opus per lineamenta sui ingenii nectitur, ex quo nihil subduci sine ruina potest. Nec tamen recuso quo minus singula quoque membra, dummodo in ipso opere mutuo sibi conferta, consideres. Atque hic utilissima nobis est rei difficultas; dum maximos quosque Artifices sic diligentius cognoscimus. Non enim opera eorum observatione secura transcurrimus, sed tractamus suagula, & necessario introspicimus; & quantum virtutis habeant vel hoc ipso deprehendimus, quod imitari non possumus, Quint. x, 5.

§. 6. Quapropter exactissimo judicio circa hanc partem curæ examinanda sunt omnia. Primum, quos imitemur: nam sunt plurimi, qui similitudinem pessimi cujusque & corruptissimi concupierint. Deinde, in ipsis quos elegerimus, quid sit ad quod efficiendum nos comparemus. Nam in magnis quoque Artificibus incidunt aliqua vitiosa, & peritis inter ipsos etiam mutuo reprehensa. Doctus ingeniosissimæ antiquitatis Imitator, ut vitia sollicite declinat, ita virtutes studiose consecratur: neque solum virtutes eorum, quos in exemplar sibi assumpsit, intelligere debet, verum etiam vitia; quandoquidem summi judicii est in alienis operibus ea notare, in propriis vitare. Atque utinam tam bona imitantes exprimerent melius, quam mala pejus exprimunt. Nec vero saltem iis, quibus ad vitanda vitia judicii satis fuit, sufficiat inanem virtutum imaginem effingere; & solum, ut sic dixerim, cutem; vel potius illas Epicuri figuras, quas è summis corporibus dicit effluere. Hoc autem iis accidit, qui non introspectis penitus virtutibus, ad primum se velut ad spectum operis aptarunt, & cum iis felicissime cessit imitatio, qui lineis atque coloribus sunt non multum differentes, vim tamen Artis non assequuntur, sed plerumque declinant in pejus, & proxima virtutibus vitia comprehendunt; fiuntque pro grandibus tumidi; pro pressis, exiles; pro fortibus, temerarii; pro lætis, corrupti; pro compositis, exultantes; pro simplicibus, negligentes. Ideoque qui horride atque in compositis quidlibet frigidum illud & inane expresserunt, Antiquis se credunt pares, quia carent cultu atque luminibus *. Videndum ergo ne quis nimius tristis illius atque impexæ Antiquitatis mirator in eorum imitatione durescere velit. Nam qui nondum adhuc satis vim eorum intellectu consequuntur, dum vitia, & si quid in pejus notabile est, parum caute exprimunt & effingunt, similes sibi (quod est pessimum) magnis viris videbuntur. Proinde, dum assequimur firmam illam facilitatem, optimis tantum est assuecendum; & multa magis quam multorum Imitatione, firmanda mens & ducendus est color. Nihil tamen obstat quo minus provectiores gemmas quasdam ex illo impolito vetustatis horrore, velut nitentia coruscantis auri ramenta ex arena, eruant. Quæ enim invidia est, inquit Cassiodorus †, si inter sarmenta sterilia de vite veteri plantaria eligantur, quibus in ordinem complantatis, uberius vineæ successio propagetur? Firmis itaque judicis, jamque extra periculum positus, suaserim non modo inspicere, verum etiam imitari

* Trillius
lib. 11.
de Inventione.

† Quintil.
x. 1.

‡ Quint.
x. 2.

Vera optimos imitandi ratio quid possidet.

* Quintil.
x. 2.

† de Amicitia, in prolegom.

tari antiquos, ex quibus si affumatur solida ac virilis ingenii vis, deterfo rudis sæculi squallore, tum noster hic cultus clarius enitescet. Perfectis demum constitutisque semel viribus, novorum quoque ac mediocrium Artificum opera licebit inspicere; non quidem ut corpus Artis faciant, sed ut obsurdescentis palati languorem non ingrata novitatis varietate excitent: quod etiam in splendidis atque opiparis cœnis non raro facimus, quamvis enim optimis satiemur, non ingrata tamen est varietas, etiam ex vilioribus. Adest alioqui novorum quoque quibusdam vis minime contemnenda in unctiore quadam splendidioris Artis consuetudine. Neque enim nos tarditatis Natura damnavit; sed totum pingendi fingendique mutavimus genus, & ultra nobis, quam oportebat, indulsumus. Ita non tam ingenio illi nos superarunt, quam proposito. Non diu certam regulam habet Ars. Sæculi cujusque consuetudo, qua nihil est inconstantius, versat illam. Quamobrem etiam *mirari non debes corrupta excipi, non tantum à corona sordidiore, sed ab hac turba quoque cultiore: togis enim inter se isti, non judiciis distant. Hoc magis mirari potes, quod non tantum vitiosa, sed et vitia laudantur*, Seneca epist. cxrv. Licebit ergo & multos aliquando eligere, sed curandum erit, ne iis, quibus permixta sunt eorum opera, inquinemur. Quosdam vero etiam, quos totos imitari oporteat, & semper fuisse, & nunc esse, libenter non concesserim modo, verum etiam contenderim: sed hi qui sint, non cujusque est pronuntiare. Tutius circa priores vel erratur, Quint. 11, 5. Oculis igitur eruditus opus habet Imitator: primum, quia recondita non videntur, nisi eruantur: deinde, quia illa ipsa quæ apparent, sæpenumero ita sunt contexta, ut non nisi à perspicacissimo Artifice sentiantur: unde etiam cuiusvis perspicuum sit, cur hæc Ars in principio desideret magistrum, qui bona fide indicet imitanda, qui doceat, qui emendet ac dirigat, qui denique ostendat qua dissimilitudinis specie similia sint occultanda. Occultator enim Artis suæ esse debet, qui Imitatoris boni famam quærit. Prorsus est puerile iisdem per omnia linearum ductibus uti. Tametsi enim laudabile est sequi Apellis Venerem Anadyomenen, aut Satyrum Protogenis, eorundemque lineamentorum coloribus atque umbris tam anxie insistere, ut quam proxime ad ipsam absolutissimi exemplaris similitudinem accedamus; majus tamen est Artem illam quam Apelles in Alexandri imagine representavit, eandem in Achillis pictura exprimere. Primus igitur conatus in eo consistat, ut similitudo non appareat; alter, si appareat, ut id videatur factum de industria: quod eruditorum tantum est proprium. Sed tum demum faciendum hoc est, quum contentione prorsus laudabili certa quædam absconditæ similitudinis gratia quæritur in rebus diversis, ac solo tractationis genere similibus. *Si alicujus in te comparebit similitudo, quam admiratio tibi altius fixerit*, inquit Seneca epist. lxxxiv, *similem esse te volo, quomodo filium, non quomodo imaginem. Imago res mortua est.*

Imitaturus non nisi consultis propriis viribus ad imitationem aliorum se accingat.

§. 7. Intelligat igitur quisque quod imitaturus est; & quare bonum sit, sciat. Tum in suscipiendo onere consulat suas vires. Quamvis enim nonnulli occulta quadam ingeniorum similitudine in quædam priorum Artificum vestigia subinde incurrant, pleraque tamen sunt inimitabilia; quibus aut infirmitas naturæ non sufficiat, aut diversitas repugnet. Nec cui tenue ingenium erit, sola velit fortia & abrupta; cui forte quidem, sed indomitum, amore subtilitatis & vim suam perdat, & elegantiam, quam cupit, non assequatur. Tenuia fortioribus, ut non dicam pinguioribus, ita caute miscbimus, ne virtus utraque pereat ipsa confusione. Nihil enim tam indecens, quam cum mollia dure fiunt. Sua cuique proposita lex, suus decor est*. Ubi nos minus adjuvabit Ars, rerum inventionem pugnandum erit: sensus sublimes variæque eruantur: illuminetur opus multo affectuum nitore. Non possumus esse tam graciles? simus fortiores. Subtilitate vincimur? prævaleamus pondere. Proprietas penes alios est certior? copia vincamus. Quorundam ingenia etiam minora suos portus habent? nos majoribus velis moveamur; validior spiritus nostros sinus tendat. Non tamen alto semper feremur, nam & littora interim sequenda sunt†. Nec facilius explicatio, quæ forma maxime excellat; sed in omni re difficillimum est formam, quæ χαρμῆς Græce dicitur, exponere optimi; quod aliud aliis videtur optimum, varia enim sunt judicia. In picturis nimirum, ut diximus, alios horrida, inculta, abdita, & opaca, contra alios nitida, læta, collustrata delectant. Quid est, quo præscriptum aliquod aut formulam exprimas, cum in suo quodque genere præstet, & genera plura sint? Hæc religione à conatu non repellitur Artifex; existimans in omnibus rebus esse aliquid optimum, etiamsi latet; idque ab eo posse, qui ejus rei gnarus est, judicari‡. Itaque ne hoc quidem suaserim, uni se alicui proprie, quem per omnia sequamur, addicere. Longe perfectissimus Apelles, aliquid tamen aliquo in opere melius alii. Plurima ille; sed non qui maxime imitandus, etiam solus imitandus est. Quid ergo? non est satis omnia sic facere, quomodo Apelles fecit? mihi quidem satis esset, si omnia consequi possem. Quid tamen nocet ad venustatem Apellis quibusdam in locis assumere felicem illam Zeuxidis audaciam, Protogenis diligentiam, Timanthidis ingenium, concinnitatem Nicophanis.

Nam

* Quintil. x, 2.

† Quintil. xii, 10.

‡ Cicero de perfectio Oratore.

Nam præter id quod prudentis est, quod in quoque optimum est, si possit, suum facere; tum in tanta rei difficultate unum intuentes, vix aliqua pars sequitur. Ideoque, cum totum exprimere quem elegeris, pene sit homini inconcessum; plurium bona ponamus ante oculos, ut aliud ex alio hæreat*. *Non est unus, quamvis præcipuus sit, imitandus; quia nunquam par sit imitator auctori. Hæc natura est rei; semper citra veritatem & minor est similitudo*, Seneca rhetor in proœmio libri primi Controversiarum.

* Quintil.
x. 2.

Rectus imitator priorum Artificum virtutibus proprii quoque ingenii dotes addere conabitur.

† Quintil.
x. 2.

§. 8. Imitatio autem (nam sæpius idem repetam) non sit tantum in cultu. Quamvis enim vulgus plerumque assistentium & affluens vagusque spectator, fastidita obsoletere illa ac priscorum veterino inquinata pictura, non jam amplius perferat tristem & impexam antiquitatem, sed assueverit exigere quandam operis lætitiā & pulchritudinem; nequaquam tamen in eximiis antiquiorum Artificum operibus ea tantum, quæ ad cultum faciunt, sollicitè excerptanda nobis putabimus. Illuc potius intendenda mens, quantum fuerit illis viris decoris in rebus, quod consilium, quæ dispositio, quàm omnia, etiam quæ delectationi videntur data, ad famam spectent. Hæc si perviderimus, tum vere imitabimur. Qui vero etiam propria his bona adjecerit, ut suppleat quæ deerunt, circumcidat si quid redundabit, is erit (quem quærimus) Perfectus Artifex: nam erit hæc quoque laus ejus, ut priores superasse, posteros docuisse dicatur†. Sequatur igitur hic Artifex consilium illud saluberrimum, quod olim agricolis dedit Varro lib. 1 de re Rust. cap. 18, *Antiquissimi agricolæ tentando pleraque constituerunt; liberi eorum magnam partem imitando: nos utrumque facere debemus: & imitari alios; &, aliter ut faciamus, experientia tentare quedam; sequentes, non aleam, sed rationem aliquam*. Quod si tum forte cuiquam detur novi aliquid prius inventis superaddere, is profecto non priscis modo Artificibus gloriam surripuisse, verum etiam post futuris gloriæ ansam præripuisse judicabitur. Atque hoc est illud potissimum in Arte; ideoque paulo pluribus verbis debet haberi venia.

§. 9. Cæterum quum ex Quintiliani verbis liqueat, debere Artificem anxie Imitationis curæ suos quoque conatus addere; commode quoque eo, unde digressi eramus, reducimur, perspicimusque quanto cum judicio negaverit Varro ‡, *Apellem, Protogenem, aliosque Artifices egregios reprehensionem mereri, quod consuetudinem Myconis, Dioris, Arimna, & aliorum superiorum, non sint secuti*. Neque enim *Lysippus Artificum priorum potius est vitiosa secutus, quam Artem*. Phantasia itaque exactiores rerum imagines animis illorum sine exemplo suggerente, nihil profecto aliud quam bonæ mentis ejuratio videri potuisset, si flos hominum pravum illaudatæ consuetudinis amorem inventis melioribus prætulisset. *Ego vero utar via veteri*, inquit Seneca epist. xxxiii, *sed si propiorem invenero, hanc muniam*. Qui ante nos ista moverunt, non domini nostri, sed duces sunt. *Patet omnibus Ars; nondum est occupata. Multum ex illa etiam futuris relictum est*. At non est integrum, inquiunt, constitutæ semel Artis regulas movere loco. Quid autem integrum non est sapienti, quod restitui potest? Certe enim recentissima quæque sunt correctæ & emendata maxime, inquit Tullius lib. 1 Tusc. quæst. *Optimus est portus pœnienti, mutatio consilii*. Cujusvis hominis est errare; nullius, nisi insipientis, in errore perseverare. Posteriores enim cogitationes, ut ajunt, sapientiores esse solent, idem Philippi duodecima. *Ἀναρχαὶ γὰρ ἡ ἡ γνῶμη καὶ ἀνατοπῆται δημιουργίας κρείττων*, *Mens enim describit & format aliquid omni sculptura picturave præclarior*, ut inquit Apollonius apud Philostr. lib. vi, cap. 9. Et Julianus Imp. Orat. viii, *Ὅτι πᾶς τῶν ἱματιῶν ἡ φαντασία μόνον διατυπυμένη, δίδωσι τῷ νῷ κέλευν καὶ καθορᾶν: ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα μεγάλοι σκεδὼν ἀπαικνύμενα, τῷ λεγόμενῳ ὡρᾷ πίδα καὶ πρὸ τῶ ὀφθαλμοῦ, δέκνουν ἐπαγγέλλον*: *Phantasia, non solum ea quæ sunt ante oculos, præbet menti judicanda & videnda: sed & ea quæ multis stadiorum millibus inde dissita, clarius illis quæ ante pedes & oculos sunt, demonstrat*. Atque hoc est grande illud beneficium phantasie, traduentis vegeta & strenua ingenia, à trita sterilique receptæ imitationis orbita, ad Artis audaciam generosiorem illam ac fiducia sui novare quædam gestientem. *Πᾶσα γὰρ τέχνη ἰσχυρόν τι ἔχει καὶ παρὰ τὸν ἐν τοῖς ἰαυλῆς*: *Quelibet enim Ars vehemens aliquid atque imperterritum habet in suis rebus*, Arriani Epict. lib. 11, cap. 13. Eximie quoque Cassiod. Variarum 11, 3. *Celsos cursus nisi confidentia magna non appetit; dum generosi est animi optare, quod summum est. Audentes facit homines fiducia sui; quæ se non patitur occludere, quem præcipit natura prodire*.

Vetustiores oim Artifices liberum sibi putabant, melioribus inventis, à priorum recepta consuetudine recedere.

‡ Lib. viii. de L. L.

§. 10. Est certe aliquid Ars consummata; neque ad eam pervenire natura humani ingenii prohibet: quod si non contingat, altius tamen ibunt qui ad summa nitentur, quam qui, præsumpta desperatione quo velint evadendi, protinus circa ima substiterint; & quamvis optimos transeundi spes non sit, magna tamen est dignitas subsequendi. *Humilis & inertis est, tuta sectari: per alta virtus it*, Seneca cur bonis viris mala fiant, cap. 5. *Feratur igitur Ars non semitis, sed campis: non uti fontes angustis fistulis colligatur, sed ut latissimi amnes, totis vallibus fluat; ac sibi viam, si quando non acceperit, faciat*.

Magni Artificis est majora semper, vel cum periculo, aggredi.

que, in ipso statim initio judiciosissimi de Arte poetica scripti, damnat prodigiosas & ægri somniis fimillimas imaginum species*:

* *Qualis
erit pictu-
ra Onony-
chitis Dei,
in conti-
nuiam
Christia-
norum Ro-
ma propo-
siti. Vide
Tertulliani
Apologiam
adversus
gentes,
cap. 16.
Pictoribus
quidlibet
audendi
licentiam
adscribit
vulgatus
error.*

*Humano capiti cervicem pictor equinam
Fungere si velit, & varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne:
Spectatum admissi risum teneatis amici?*

Confutat exinde Horatius vulgatum errorem adscribentium Pictoribus atque Poëtis par-
rem quidlibet audendi licentiam:

- - - *Pictoribus atque poetis*
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, & hanc veniam petimusque damusque vicissim ;
Sed non ut placidis cœant inmitia, non ut
Serpentes avibus gementur, tigris agni.
Denique sit, quod vis, simplex duntaxat & unum.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum sylvis adpungit, fluctibus aprum.

Ad quæ verba Commentator vetus, *Fingendi potestas*, inquit, *debet esse artificiosa, non etiam immoderata*. Subit hîc itaque mirari, quod homines ad singula statim pictorum ac poetarum portenta, licentiæ tam immanis patrociniû ab Horatio mutuari soleant; cum luce meridiana clarius sit, eum hanc fingentium vanitatem exosam habuisse, & pro viribus hoc egisse, ne perniciosæ huic vesaniæ porro indulgeant levia atque inepta ingenia. De suis igitur operibus pictor bonus dicet, quod de suis olim scriptis testatus est Martialis, lib. x, Epigr. 4:

*Non hic Centauros, non Gorgonas, Harpyasque
Invenies: hominem pagina nostra sapit.*

Neque male Lactant. divin. Instit. lib. 1, cap. 11 : *Nesciunt homines qui sit poeticae licentiae modus, quousque progredi fingendo liceat : quum officium poetae in eo sit, ut ea, quae vere gesta sunt, in alias species obliquis figurationibus cum decore aliquo conversa traducat. Totum autem, quod referas, fingere, id est ineptum esse, & mendacem potius quam poetam, &c.*

§. 13. Quum itaque licentia pudenter sumpta maxime semper commendet Artificem, minimè quoque videtur hic prætereunda insignis Plutarchi † super hac re observatio: Εἰς ὅμῃ πνίς πᾶς γραφᾶς καὶ τὰς ἀνδριάντας ἐν μηδεὶ λόγῳ πηδῆναι, ὥτε πλὴν τῶν περὶ τὸν ἀνθρώπου ἀναστροφῆς, τὰς ἀκινήτους, καὶ τὰς χαλεαίκωνας, καὶ τὰς τελοφθάλμους, καὶ τὰς σπυρτοκεφάλους καὶ μαυροπύκνους, καὶ ζῆταις ἢ πηγύρεσι σύμμικτον εἶδος καὶ διαφώλιον περὶ ἀλλ' ἐὰν σωεῖται πᾶς ἐπ' αὐτῇ πᾶσι πᾶσι αὐτὰς θεάμασι, παχὺ πηρομένη καὶ ναυλὶα τὸ πᾶν γὰρ παρέχει: *Romæ quidam picturis statuisque spretis in monstrorum foro assidue obversantur, cruribus carentes, brevibus lacertis, tribusque oculis fedos, nec non passerculorum capitibus præditos avide contemplantes, & querentes num aliud aliquod prodigiosum mixti generis monstrum occurrat. Si quis tamen sæpiuscule ad istiusmodi spectacula advocet eos, cito satietatem ac nauseam persentiscunt.* Quamobrem neque dubium cuiquam esse potest, quin toto errent cælo, qui rectum opus & secundum naturam expressum, nihil ex ingenio habere arbitrantur; illa vero, quæ utcunque deflexa sunt, tanquam exquisitorum mirantur: *Non aliter quàm distertis & quocunque modo prodigiis corporibus apud quosdam majus est pretium, quàm iis quæ nihil ex communis habitus bonis perdiderunt,* Quintil. II, 5.

Sed quoniam in hoc Capite frequens Pictorum ac Poëtarum mentio peropportune injecta fuit, dispiciendum porro videtur, quanam sint præcipua artissimæ illius nexus, qui Picturam & Poësim continet, vincula: cum præsertim apud omnes in confessio sit, eam, de qua nunc egimus, Phantasiæ Poëtis non minus quàm Pictoribus competere: memores interim, pleraque eorum quæ de Pictoribus dicuntur, ad reliquos etiam imitandi Artifices pertinere.

CAPUT IV.

Postquam in ipso quarti Capitis initio docuimus omnes variae eruditionis partes magnis inter se nexibus contineri, comparatione quadam inter Picturam & Poësin institutâ, totum deinde Caput, pro ratione sex proprietatum Pictoribus ac Poëtis utrimque communium, in totidem sectiones dividimus.

- I. Utraque sequitur occulta quædam naturæ semina, & ludibundam impetus arcani lasciviam. Videas enim æstuantia Pictorum Poëtarumque præcordia ad placitas Artes quodam quasi fatorum stimulo sine missione impelli. Quin etiam ipsi sæpe persentiscunt cælestem divini afflatus instinctum, nova quadam insolitarum rerum specie attonitæ semel mentis furorem proritante. Haud alios itaque feliciter atque ipsis fatis venturi manu-ducentibus constat animos ad Picturam Poësinque applicuisse, quàm quos insitus quidam atque ex occulto erumpens igneæ mentis vigor tam ad hanc quàm ad illam sua sponte incitat. Hinc etiam evincitur Artem non minus debere Naturæ quàm doctrinæ. Videmus denique ipsos Pictores & Poëtas cupidine decòbris illius, qui impetuosum hunc pronæ mentis instinctum solet subsequi, iis potissimum operibus admove-re manum, ad quæ suffragante Natura maxime propendere sibi videntur.
- II. Utraque, propositum sibi habens unum eundemque scopum, contenta est viva divinorum humanarumque rerum imitatione.
- III. Utraque mentibus humanis fallacissimæ admirationis illecebra turbatis suaviter illudit, animisque spectatorum mirifico horrore adhuc stupentibus audaciam Imitationis pro ipsa rerum veritate obtrudit.
- IV. Utraque animis fraude non imperceptâ delinitis qualemcunque visum est legem affectuum dicit.
- V. Utraque Deorum hominumque virtutibus debitam gloriam sempiternæ omnium seculorum memoriæ consecrat.
- VI. Utraque Phantasiæ viribus adjuncta, nihil humile cogitat, nihil vulgare sapit. Phantasia etenim Pictores Poëtasque velut in rem præsentem deducente, alius eriguntur, impetumque erumpere gestientem ægerrime sustinentes, & irrequieto intra se tumultui impares, per varium ac multiplex concitatæ mentis tormentum egerunt insolitas rerum species, & simillima vaticinantium furoribus commenta. In affectibus denique movendis potissimum dominantur ii, qui præsentioris efficaciorisque Phantasiæ beneficio quàm proxime ad Perspicuitatem accedunt.

Artes omnes quodam veluti cognationis nexu inter se continentur. Præcipue tamen Pictoribus atque Poëtis mire in multis convenit. * Catull. Cym. 14.

VEro verius est illud Tullii pro Archia Poëta, *Omnes Artes, inquit, quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, & quasi cognatione inter se continentur.* Tertullianus de Idololatria; *Nulla Ars, non alterius Artis, inquit, aut mater, aut propinqua est.* Quare cùm instituti operis ratio postulet, ut hujus dicti veritatem in mutua Poësis ad Picturam relatione demonstremus, omiſſa quidlibet audendi licentia, quam satis impudenter sibi ipsis arrogare solent infeliciores genii Pictores, & *Sæclis incommoda, pessimi Poëtæ**, pauca quædam in medium afferemus, unde appareat Poësis ac Picturæ pene idem esse ingenium, καὶ ὅτι τὸν τῷ ἰδμῷ διώκειται, ut inquit Lucianus de Conſcrib. hist. hoc est, *arctò interſcinduntur freto*, ut Livius loquitur lib. xxviii ab U. C. Atque adeo hujus etiam affinitatis intuitu antiquissimum distichon, imagini Ennii olim subscriptum, dicit eum pinxisse facta patrum. Exstat id Tuscul. quæst. lib. 1;

*Adspicite, o cives, senis Ennii imaginis formam,
Hic vestrum pinxit maxima facta patrum.*

I. Utraque certe sequitur occulta quædam naturæ semina: unde persæpe videas cùm Poëtas, tum Pictores, ad amorem Artis non tam provido multum diuque pensitatæ rationis consilio duci, quàm cæco quodam avidæ mentis impetu trahi atque impelli. De Poëtis est illud Ciceronis lib. 1 Tuscul. quæst. *Non puto Poëtam grave plenumque carmen sine cælesti aliquo mentis instinctu fundere.* Et in Orat. pro Archia Poëta; *Sic à summis hominibus eruditissimisque accepimus, cæterarum rerum studia & doctrina, & præceptis, & arte constare; Poëtam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi divino quodam spiritu afflari. Quare suo jure noster ille Ennius sanctos appellat Poëtas, quod quasi Deorum aliquo dono atque munere commendati nobis esse videantur.* Ovidius Fastorum lib. vi, circa initium,

*Est Deus in nobis, agitante caleſcimus illo.
Impetus hic sacræ semina mentis habet.*

Et

Et rursus IV de Ponto, Eleg. 2,

Impetus ille jacet, qui vatum pectora nutrit.

Vide Platonem in Ione. De Pictoribus est illud Plinii, nat. Hist. lib. xxxv, cap. 10, *Nicophanes impetuosi animi, & cui pauci comparentur*: & rursus, *Impetus animi, & quedam artis libido in hac potius tulere Protogenem*. Recte sane *quedam artis libido*, quum nulli unquam felicius tractent Artes, quàm qui ad eas concitatione quadam animi & soluto liberoque motu feruntur. *Male respondent coacta ingenia: reluctante natura irritus labor est*, Seneca de Tranquill. animi, cap. 6. Recte quoque Photius in excerptis ex vitis decem Rhetorum, ubi de Demosthene agit, οὐκ ἔστιν ἰκανὴ πύχνη κατὰ φύσιν τὸ βῆμα, μὴ σῶμα ἔχει καὶ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἰδιότητα: *Non valet Ars voluntatem sufficienter dirigere, nisi ei subsidium prout ingenii accesserit*. Atque hoc illud est quod Peripatetici nihil quemquam, nisi quod libeat, praeclare facere posse dicunt, Tullius lib. IV Tuscul. quaest. Hanc *Artis libidinem* Callistratus in Baccha, εὐθυσιάζων τῆς τέχνης, *divinum afflatum Artis*, dixit. Suidas quoque in Ἰάκωβ' ἰατροῦ, post magnifica eximii medici praecordia, tribuit eidem, τὸ ἐρωτικὸν ἔστι τῆς τέχνης, ἢ μάλιστα φιλεῖ τὰς τέχνας ἰατρικῆς καὶ τῆς ποσειδωνίας τῆς τέχνης ἄνω καὶ καὶ εὐθυσιάζων εὐθυσιάζων δὲ μιμεῖται, ἄνω καὶ Ζεῦξιν εὐκρίναι τὰ ἀγάλματα: *Amatoriam Artis diligentiam, quae singulos Artifices maxime conciliare, & Artis praesidibus commendare solet*: Sic & Phidiam numine afflatum statuas fecisse, & Zeuxim imagines effinxisse. Inesse igitur Pictoribus debent animi atque ingenii celeres quidam motus, qui & ad excogitandum acuti, & ad exprimendum ornandumque sint uberes. Neque est quod quis hanc Artium semina putet ab Arte posse proficisci; sunt enim naturae donum: & praeclare se res habet, quod hanc augeri & excoli Arte possunt, inseri certe & infundi ab Arte non possunt. Atque ex hoc nata est quaestio, quam decidit Horat. in Arte,

*Natura feret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est. Ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid prosit video ingenium. Alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amice.*

Cicero pro Archia Poeta, *Ego multos homines excellenti animo ac virtute fuisse, & sine doctrina natura ipsius habitu prope divino exstitisse fateor: etiam illud adjungo, sepius ad laudem atque virtutem naturam sine doctrina, quam sine natura valuisse doctrinam*. Atque idem ego contendo; cum ad naturam eximiam atque illustrem accesserit ratio *quedam confirmatioque doctrinae*, tum illud nescio quid praeclarum ac singulare solere existeret. Idem lib. II Tuscul. quaest. *Ut ager, quamvis fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest; sic sine doctrina animus*. Ita est utraque res sine altera debilis. Cornificius lib. III Rhet. ad Herennium, *Ars naturae commoda confirmat & auget*. Praeclare Quintil. II, 19, *Scio quæri, naturane plus ad artem conferat, an doctrina*. Quod ad propositum quidem nostri operis nihil pertinet. Nec enim consummatus artifex, nisi ex utraque fieri potest. Plurimum tamen referre arbitror, quam esse in hoc loco quaestionem velimus. Nam si parti utrilibet omnino alteram detrahas, natura etiam sine doctrina multum valebit, doctrina nulla esse sine natura poterit. Sin ex pari coeant; in mediocribus quidem utrisque, majus adhuc naturae credam esse momentum: consummatos autem, plus doctrinae debere quam naturae putabo: sicut terrae nullam fertilitatem habenti, nihil optimus agricola profuerit; è terra uberi, utile aliquid etiam nullo colente nascetur: at in solo facundo, plus cultor, quam ipsa per se bonitas efficiet. Et si Praxiteles signum aliquod ex molari lapide conatus esset exsculpere, Parium marmor mallet rude: at si illud artifex expolisset, plus in manibus fuisset quam in marmore. Denique natura materiae, ars doctrina est. Hæc fingit, illa fingitur. Nihil ars sine materia; materiae etiam sine arte pretium est. Ars summa, materia optima melior. Sufficeret hoc; nisi unum his adjiciendum esset ex eodem Quintiliano*, cum præcipue in operibus spectetur decorum; Naturae tamen beneficio sæpe aliud alios decere. Est enim latens *quedam in hoc ratio, & inenarrabilis*: & ut vere hoc dictum est, *Caput esse artis, decere quod facias; ita id neque sine arte esse, neque totum arte tradi potest*. In quibusdam virtutes non habent gratiam: in quibusdam vitia ipsa delectant. Maximos actores comædiarum Demetrium & Stratoclem placere diversis virtutibus vidimus. Sed illud minus mirum, quod alter Deos, & juvenes, & bonos patres, servosque, & matronas, & graves anus optime: alter acres senes, callidos servos, parasitos, lenones, & omnia agitatoria melius. Fuit enim natura diversa: nam vox quoque Demetrii jucundior, illius acrior. Annotandæ magis proprietates, quæ transferri non poterant: manus iactare, & dulces exclamationes theatri causa producere, & ingrediendo ventum concipere veste, & nonnunquam dextro latere facere gestus, quod neminem alium præter Demetrium

* Sub finem libri XI Orat. institutio.

trium decuit; namque in hæc omnia statura & mira specie adjuvabatur. *Illum cursus, & agilitas, & vel parum conveniens personæ risus, (quem non ignarus rationis populo dabat) & contracta etiam cervicula. Quicquid horum alter fecisset, fædissimum videbatur. Quare nōrit se quisque: nec tantum ex communibus præceptis, sed etiam ex natura sua capias consilium formandi operis. Neque illud tamen est nefas, ut aliquem vel omnia vel plura deceant.* Propert. lib. III, Eleg. 8:

*Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
Fama nec ex æquo ducitur ulla iugo.
Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis.
Naturæ sequitur semina quisque suæ.
Gloria Lyssippo est animosa effingere signa.
Exactis Calamis se mihi jactat equis.
In Veneris tabula summam sibi ponit Apelles, &c.*

Quamvis
præstantif-
simi sæpe
Artifices
inter se
dissimili-
mi videan-
tur, singuli
tamen ita
pingunt,
ut nihil
iis neque
à Natura
denega-
tum, ne-
que à do-
ctrina non
adjectum
esse vide-
tur.
Artificum
præstantif-
simi pecu-
liare ali-
quod la-
tentis in-
genii ve-
stigium in
opera sua
transfun-
dunt.

Liquet ergo non statim in Arte pejus esse, quicquid aliquo modo diversum. *Natura nulla est, ut mihi videtur, quæ non habeat in suo genere res complures dissimiles inter se, quæ tamen consimili laude dignentur. Una fingendi est ars, in qua præstantes fuerunt, Myro, Polycletus, Lyssippus: qui omnes inter se dissimiles fuerunt; sed ita tamen, ut neminem sui velis esse dissimilem. Una est ars ratioque picturæ, dissimillimique tamen inter se Zeuxis, Aglaophon, Apelles: neque eorum quisquam est, cui quidquam in arte sua deesse videatur, Tullius lib. III de Oratore. Ἄλλοι πρὸς ἄλλοι πικρὸν: Alius ad aliud quid natus est, Arriani Epict. lib. III, cap. 15. Effervescit nempe vida pulcherrimæ naturæ vis, dum formam sui quisque & ingenii & animi paratissimo reddit. Pausias fane Pictor multiplicem florum varietatem felicissime expressit, dum opera Glyceræ coronariæ, quam deperibat, Pictura imitaretur, & illa provocans varia- ret: essetque certamen artis ac naturæ: quales etiam nunc extant artificis illius tabella: atque in primis appellata Stephanoplocos, qua pinxit ipsam, Plin. XXI, 2. Androc- ydes Pictor piscibus circa Scyllam pictis nobilitatur, creditisque est eos (tanquam qui piscibus impense cauderet) magis affectu exstimulante pinxisse, quàm Arte magistra, Plutarch. Symposiacôn lib. IV, quæst. 2, & Athenæus lib. VII, cap. 5. Parrhasius magno cultu paratuque, multis quoque corporis animique deliciis diffuens, ἀγοδιὰν ἀνὲρ, gravem animi libidinosi morbum mollibus lascivisque tabulis prodidit. Talis est tabula Suetonio memorata in Tiberio, cap. 44. Verum hanc in iis libidinem Artis ex nimia infanientium animorum libidine impetum sumpsisse dicas: reliquæ autem, quas refere- mus, proprietates, ex peculiari quadam ad hoc vel illud pronitate nascentes, eoque in alios nonnisi raro & imperfecte translata, minime sunt hic prætereunda. Plurimum enim ea, quæ diximus, juvant.*

Proprie Lyssippi videntur esse argutiæ operum, custoditæ in minimis quoque rebus, Plin. XXXIV, 8.

Proprium Polycleti, ut uno crure insisterent signa, Plin. XXXIV, 8.

Præcipua Apellis in arte venustas fuit, Plin. XXXV, 10.

Zeuxis muliebri in corpore pingendo plurimum aliis præstabat, Tullius lib. II de In- ventione.

Neque ille Callicles, quaternum digitum tabellis nobilis cum esset factus; tamen in pingendo ascendere potuit ad Euphranoris altitudinem, Varro de vita populi Romani, apud Sospitrum lib. I.

Chareas optime fecit Reges, Plin. XXXIV, 8. Atque hic obiter observa antiqui fuisse moris Reges mortuos honoris ergo aquilarum tergis in cœlum quasi subvehendos fingere ac pingere. Ἐθὼς πολλοὶν ἀποθνήσκοντες τὰς βασιλείας παύσαντι καὶ γράφειν ἐπ' αὐτῶν ὄχλητας, καὶ ἀπὸ τούτων τὴν δημιουργημάτων πᾶν, Artemidorus lib. II Oneirocrit. cap. 20.

Cave con-
fundas
hunc Deo-
rum atque
imperan-
tium
Nimbum
cum luna-
tis umbel-
lis, quas
μηνιαίους
vocabant,
& qua-
rumvis
statuarum
capitibus

Et quoniam Deos humanam assumentes formam, *semper ambit nimbus*, ut loquitur Ser- vius ad versum 839 quarti Æneidos, pingebant etiam Deos nimbo cinctos. Et rursus ad versum 613 secundi Æneid. *Nimbus vel nubes divina est fulvidum lumen quod Deo- rum capita tinguit.* Ad versum denique 387 tertii Æn. *Proprie Nimbus est, qui Deo- rum vel imperantium capita, quasi clara nebula, ambire fingitur.* Solebat quoque sta- tuis Principum Diis adscriptorum addi *lux divinum verticem claro orbe complectens*, ut est in Panegyrico Maximiano Aug. dicto. *Radiatum caput dicitur* Plinio in Grat. act. pro Conf. Quamquam & alia non minora in Regum atque Imperatorum imaginibus ef- fingendis commenta est adlatio: *Apelles in templo Ephesiæ Dianæ pinxit Alexandrum Magnum fulmen tenentem*, Plinius XXXV, 10. *Augusto simulachrum factum est cum Apollinis conjunctis insignibus*, Servius ad versum 10 Eclogæ quartæ. Innumera hujusce rei

rei exempla passim occurrunt in historiis. *Etiā lumen, quod circa Angelorum capita pingitur*, inquit Isidorus lib. XIX, cap. 31, *vocatur Nimbus, licet sit densitas nubis*. Cur vero in Angelorum pictura necessario semper adhibeatur purissimi splendoris hilaritas, docemus infra libri terti cap. 3, §. 8.

Euphranor primus videtur expressisse dignitates & insignia Heroum, Plin. XXXV, II. Quoniam verò Plinius insignium hic meminit, obiter quoque ex epistolis Philostrati videtur addendum, Heroas ut plurimum ab antiquis exalceatos fuisse depictos; contra quā pingebantur valetudinarii ac senes. Philocteten tamen, ut claudum atque ægrum, calceatum pinxerunt; Jasonem vero, altero tantum pede calceatum. *Λαυλία, & σανδάλια, & κρηπίδες, & πέδιλα*, inquit Philostratus*, *νοσάντων εἰσι φορέματα ἢ γερόντων. Τὸν * In epist. γὰρ φιλοκτήτην ἐν τέτραις γράφουσιν τοῖς ἐρύμασιν, ὡς χυλὸν & νοσῶντα. τὸν δὲ ὅς ἐκ Σινώπης φιλοσφοῦν, & τὸν Θηβαίων Κρατήτα, & τὸν Λιαντα, & τὸν Ἀχιλλέα ἀνυποδήτας. & τὸν Ἰάσονα ἐξ ἡμισείας. λέγεται γάρ ὡς τὸ Ἄναυρον Διὰβαίνοντα αὐτὸς τὸ ποταμὸν, &c.* *Lautia, sandalia, crepida, calcei, egrotantium sunt gestamina, vel senum. Pictores itaque muniunt Philoctetem calceis, tanquam claudum & ægrum: Sinopensem vero Philosophum, & Thebanum Cratetem, & Ajacem, & Achillem disalceatos pingunt: at Jasonem ex parte dimidia. Fertur enim fluvium Anaurum transiturus.* Vide locum; nec non Hyginum, fabula XII; & Macrobiū in somn. Scipionis lib. V, cap. 18. *Μονοκρηπίς*, una crepida indutus; Mercurii epitheton; quod is crepidarum alteram Perseo ad Gorgonas volanti dederit; vide Suidam. Ex hoc more proficiscitur etiam, quod Valer. Maximus velut inusitatum quid annotat, L. Scipionis Asiatici statuam chlamydatam & crepidatam in Capitolio fuisse; *quo habitu videlicet quia aliquando usus fuerat, effigiem suam formatam poni voluit*; vide Val. Max. lib. III, cap. 6. *L. Scipionis, qui bellum in Asia gessit*, inquit Cicero†, *Antiochumque devicit, non solum cum chlamyde, sed etiam cum crepidis in Capitolio statuam videtis*. Referenda est etiam horridior atque inculta barba inter insignia Heroiū; nam *Heroës non fuerunt soliti tondere barbam*, Servius ad vers. 393 terti Æneid. quemadmodum & canis prosequens; vide Pollucis Onomasticon, lib. I, cap. 4, §. 2. Heroas quoque in pellibus olim pingebant fingeantque. *Συνήεις τοῖς ἥρωσι τὸ δερμασφορεῖν*, inquit Scholiastes Apollonii Rhodii, ad vers. 324 lib. I Argonaut. Præcipue tamen Herculem fingeant cum pelle; unde eum Tertullianus de Pallio *Scyrtalosagittipelligerum* vocat, quod clavam, sagittas, & pellem gereret. *Pellem habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admoneantur*, Festus. Qualis olim fuerit statua Herculis, docet Suidas in *Ἡρακλῆος ἀγάλμα*, & in *Ἡρακλῆς*. Qualis fuerit ejus pictura, docet Cedrenus. *Ὁ μόνον τῷ θληπαθεῖ Ἡρακλεῖ, ἀλλὰ & τῷ λογίῳ Εὐμῆ, τὸ πῆς Ἀμυλθείας κίρας οἱ πιπῶντες ἐγχελεῖσσι: Non solum ærumnoso Herculi, sed & logio Mercurio, Amaltheæ cornu in manu tradunt Poetæ*, Photius epist. 209. *Στεροπὼν ὁ Ἡρακλῆς, Διὸς τὸ δῆμα & λέοντος, ὃ ἐρεῖτο ἀντὶ πελοποιῶν*, Etymologicus in *Στίγφ*. *Καλωπίδες*, (f. *Καλωπίδες*) ἀπὲρ οἱ νομῆες κατὰ τὸ ὄμων φοροῦσι δερματὰ, Hesychius. Heroum quoque pictis fictisque imaginibus appositos olim dracones, (*innoxia numina*, ut loquitur Lucanus lib. IX Pharsaliæ, vers. 727) discimus ex Callimachi Epigrammate XXIX: atque inde est quod Artemidorus passim draconem Jovi, Soli, Cereri, Proserpinæ, Trivix, Æsculapio, Heroibus sacrum facit. Erant enim dracones veluti custodes ædium sacrarum. Vide Hesychium in *οἰκὸν ὄφιν*; quemadmodum & Macrobiū lib. I Saturnal. cap. 20, ubi rationem affert, cur *ædium, adytorum, oraculorum, thesaurorum custodia draconibus assignetur*. Verus Scholiastes in Plutum Aristophanis, *κοινῶς μὲν πᾶσι τοῖς ἥρωσι δράκοντες παρετίθεντο. ἐξαίρετως δὲ τῷ ἀσκληπιῷ. δράκοντες δὲ λέγονται ἀπὸ τῆς δερκῆς, ὃ ἐστὶ βλέπω. ὁξυδερκὲς γὰρ τὸ ζῶον. ἀνιέρωται δὲ τῷ ἀσκληπιῷ, ἐπεὶ τὸ γῆρας ἀποβάλλει. & ἡ ἰατρικὴ δὲ φυλάττει φύσει τὸ νέον, ἐξωθῆναι τὰ νοσήματα. Serpenti multa creduntur inesse remedia, & ideo Æsculapio dicatur*, Plin. lib. XXIX, cap. 4. *Simulacbris Æsculapii & Salutis*, inquit idem Macrobius loco proxime citato, *junguntur figuræ draconum; quia præstant ut humana corpora, velut infirmitatis pelle deposita, ad pristinum revirescant virorem; ut virescunt dracones, per annos singulos pelle senectutis exuta*. Adde his Pompejum Festum: *Dracones*, inquit Festus, *dicti ἀπὸ τῆς δερκῆς, quod est videre: clarissimam enim dicuntur habere oculorum aciem, qua ex causâ incubantes eos thesauris custodiæ causâ finxerunt antiqui; ideoque Æsculapio attribuuntur, quod vigilantissimi generis putantur: quæ res medicinæ maxime necessaria est*. Et rursus alibi, *In insula Æsculapio facta ædes fuit; quod egroti à medicis aqua maxime sustententur. Ejusdem esse tutelæ draconem; quod vigilantissimum sit animal, quæ res ad tuendam valetudinem egroti maxime apta est. Canes adhibentur ejus templo; quod is uberibus canis sit nutritus. Bacillum habet nodosum; quod difficultatem significat artis. Laureæ coronatur; quod ea arbor plurimorum sit remediorum. Huic gallinæ immolabantur. Cæterum hæc ratio Æsculapium videtur potissimum spectare, neque est quod ei soli diutius immoremur*. Quamobrem igitur Heroibus draconem maxime consecraverint veteres, docet

docet nos Plutarchus sub finem vitæ Cleomenis. Nisi malis ob hoc pōtius attributum Heroibus serpentem, quod princeps generis Ophiogenum ē serpente in Heroem sit mutatus, ut est apud Strabon. lib. XIII, & Ælian. lib. XII de Animalib. cap. 39: aut quod cum Nicotelea matre Aristomenis Messenii dæmon quispiam aut Deus sumpta draconis forma concubuerit: quod ipsum quoque de Olympiade Macædones, de Aristodama Sicyonii memoriæ prodiderunt; vide Pausan. lib. IV. De Scipionis matre paria tradit A. Gellius lib. VII noct. Attic. cap. I: de Atia matre Augusti, Sueton. in Augusto, cap. 94. Aut quod draconibus certa quædam vis divinationis inesse videatur; quandoquidem, teste Luciano de Astrologia, apud Delphos draco sub tripode vocem edit. Discimus etiam ex Plin. x, 49, & Scholiaste Apollonii, ad vers. 118 lib. I Argonaut. serpentes vaticinandi peritiam inspirasse Melampodi: prorsus ut Auctor brevium scholior. ad vers. 44 Iliad. H, tradit id ipsum quoque usu venisse Heleno & Cassandra. Epirotæ quoque ex draconibus Apollini sacris de anni fertilitate aut sterilitate divinant: vide Ælian. lib. XI de Animal. cap. 2 & 16. *In prodigiis accepimus*, inquit Plinius*, *serpentem latrasse, cum pulsus est regno Tarquinius*. Vide Hesych. in οὐρών. Phœnices adhæc atque Ægyptii divinitatem quandam serpentibus tribuebant; quod non exteriorum membrorum adminiculo, instar aliorum animantium, sed intrinsecâ quadam vivacissimi spiritus virtute velocissime incederent, totumque corpus in varias formas mira lubricitate torquerent: accedebat longævitæ, & novus exuta senili pelle reditivæ juventutis vigor. Testatur denique Eusebius† Ægyptios imaginem Mundi à serpentibus petere; etenim serpentem accipitris caput habentem in medio circulo extendebant. Circulus repræsentabat Mundi magnitudinem ac formam. Serpens referebat bonum dæmonem, Universi conservatorem, hoc est, divinum illum spiritum per omnia diffusum, & animalem quandam intelligentiam omnia permeantem. Virgilius lib. VI Æneid.

* Lib.
VIII nat.
Hist. cap.
41.

† Circa
finem libri
primi de
Præparat.
Evangel.

*Principio cælum, ac terras, camposque liquenteis,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem & magno se corpore miscet.
Inde hominum pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore Pontus.
Igneus est ollis vigor & cælestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.*

Servius ad vers. 85 quinti Æneid. *Annus secundum Ægyptios indicabatur, ante inventas literas, picto draconē, caudam suam mordente; quia in se recurrit*. Vide quoque Claudian. lib. II de Laudibus Stiliconis, vers. 428. Quam varias interim reconditasque res inter hieroglyphica Ægyptiorum symbola imago serpentis designaverit, docet Kircherus Obelisci Pamphili lib. IV, hierogrammatismo 17, sicuti & lib. V, hierogramm. 1. Heroïnas textrinx olim intentas fuisse, maritis maxima quæque pericula terra marique adeuntibus, notius est quàm ut multis indigeat exemplis. In transitu tantum videtur hic observandum, stantes texuisse; qua de re vide Servium ad vers. 14 septimi Æneidos, quemadmodum & Hesychium in ἐμπροσθεν; nec non Etymologicum in ἐμπερικλυτα; quibus adde Eustathium ad vers. 31 Iliad. A, ubi tradit antiquissimas illas textrices operi intentas, propter latitudinem (ut videtur) telæ stantes, atque etiam hac illac discursantes opus fecisse. Ægyptiarum vero foeminarum aliquam primam texuisse sedentem, Ægyptiosque exinde sedentis Palladis imagines passim consecrâsse. Idem porro Eustathius ad vers. 92 Iliad. 2, testatur simulachra Minervæ in Phocæa & Chio, nec non Massiliæ ac Romæ sedentia conspici. Consulatur etiam Strabo lib. XIII, pag. 601 editionis Casaubonianæ.

Dionysius nihil aliud quàm homines pinxit, ob id Anthropographus cognominatus, Plin. xxxv, 10.

Nicias Atheniensis diligentissime mulieres pinxit, Plin. xxxv, 11: & mox ibidem; *Huic adscribuntur quadrupedes. Prosperrime canes expressit*.

Apellas fecit adorantes fæminas, Plin. xxxiv, 8.

Antimachus & Athenodorus fecerunt fæminas nobiles, Plin. xxxiv, 8.

Aristodemus fecit luctatores, Plin. xxxiv, 8.

Apollodorus, Androbulus, Asclepiodorus, Aleuas fecerunt Philosophos, Plin. xxxiv, 8. Atque in hac eorum repræsentatione, ut singulos certa quædam proprietas distingueret, curabant. *Per gymnasia pinguntur Areopagitica vel Prytaneum, Zeuxippus † cervice curva, Aratus panda, Zenon fronte contracta, Epicurus cute distenta, Diogenes barba comante, Socrates coma candente, Aristoteles brachio exserto, Xenocrates crure collecto, Heraclitus fletu oculis clausis, Democritus risu labris apertis, Chrysippus digitis*

† Fort.
Speusippus.

digitis propter numerorum indicia constrictis, Euclides propter mensurarum spatia laxatis, Cleanthes propter utrumque corrossis, Sidon. Apollin. lib. ix, epist. 9. Ad quæ verba vide Savaronem.

Calamis fecit quadrigas, bigasque, equis semper sine amulo expressis, Plin. xxxiv, 8.

Serapion scenas optime pinxit, Plin. xxxv, 10.

Pyreicus arte paucis postferendus, tonstrinas sutrimasque pinxit, Plin. xxxv, 10.

Calaces comiciæ tabellis inclauit, Plin. xxxv, 10.

Ludio D. Augusti etate primus instituit amenissimam parietum picturam, villas, & porticus; ac topiaria opera, lucos, nemora, colles, piscinas, euripos, amnes, littora qualia quis optaret, varias ibi obambulantium species, aut navigantium, terraque villas aduentium aſellis aut vehiculis. Jam piscantes, aucupantesque, aut venantes, aut etiam vindemiantes. Sunt in ejus exemplaribus nobiles palustri accessu villa; & qui succollantium specie labantes, mulieres trepidas ferunt: plurimæ præterea tales argutiæ, & facetissimi sales. Idemque subdialibus maritimas urbes pingere instituit, blandissimo ad spectu, minimoque impendio, Plin. xxxv, 10. Vide Catalogum artificum in Ludius.

II. Utraque plurimum imitationi vacat: cernas enim Poetas Pictoresque mutua æmulatione non modo formas Deorum audaci conatu designare, verum etiam in hominibus & humanis actionibus imitandis totos esse: exprimunt convivandi lascivam hilaritatem; venandi laboriosam amoenitatem, præliandi cruentam diritatem, naufragiorum inevitabilem horrorem, feralem alligatorum in profundissima cæci carceris nocte squallorem ac situm; quicquid denique uspiam se nostris ingerit oculis. De Poëtis est illud Hermogenis: Η' ποιησις, inquit*, μίμησις ἀνθρώπων ἐστὶ· ὃ δὲ μὴ τ' ὅθεν λέγεται καὶ τοιαύτης ἀρετῆς μιμνήσκου. * ποιη. καὶ ῥήματα δημηγορούντας, καὶ κωμικοὺς πανηγυρίζοντας, ὥσπερ τὸν Φήμιον καὶ Δημοδόκον, καὶ τὰ ἄλλα πρὸς τὸ πᾶν, καὶ πάντα περὶ γράμματα, ἐπὶ δὲ ἀρετῆς ἐστὶ ποιητής: Poësis est imitatio omnium: qui vero eloquutionis constitutione eximia refert oratores ad populum orationem habentes, & citharædos in cætu Græcorum canentes, Phœnium puta & Demodocum, item qui optime effingit alias personas, & omnia negotia, optimus est ille poëta. Plastes quoque teste Flacco lib. ii, epist. 2:

Argillâ quidvis imitabitur add.

Ὅστις μὴ ἀπαράσταται τῷ ζωγραφίῳ, inquit Philostratus in procemio Iconum, ἀδικαί τῷ ἀληθείᾳ, ἀδικαί δὲ καὶ σφίσι, ὅπως ἐς ποιητῆς ἵκει. Ποεστὶ γὰρ ἴση ἀμφοῖν ἐς τὰ τῶν ἡρώων εἶδη καὶ ἔργα. Quicunque Picturam minime amplectitur, non modo veritatem, verum & eam, quæ ad Poetas pertinet, injuriâ afficit sapientiam. Eadem enim est utrisque ad heroum quàm species, tam gesta, intentio. Dio quoque Chrysost. Orat. xii, quæ est de cognitione Dei, Pictores, inquit, & Statuarii non omnino, in formis Deorum effingendis, à Poëtis discesserunt: tum, ne viderentur transgressores, & ob hoc pœnis obnoxii essent: tum etiam, quod se à Poëtis præoccupatos cererent, eorumque simulachra fingendi modum, ut antiquiorem, obtinere. Quare noluerunt vulgo hominibus videri mendaces, & injucundi nova promendo. Ut plurimum igitur, Poëtarum vestigiis insistentes, & cum iis consentientes, finxerunt: quædam vero de suo quoque introduxerunt, æmuli & sectatores ejusdem artis facti cum Poëtis: ut quod illi per auditum exhibuerunt palam, id ipsi per visum, enarraturi divina pluribus pauperioribusque spectatoribus. Quamobrem etiam non ineleganter Simonides dixit, Picturam esse Poësin iacentem, Poësin vero Picturam loquentem. Quas enim res, ac si coram agerentur, Pictores representant, & oratione ut præteritæ enarrantur atque conscribuntur. Quumque Pictores idem coloribus & figuris exprimant, quod Scriptores verbis & vocibus, differunt tantum inter se materiâ & modo imitationis. Utrisque autem idem propositus est finis: & is habetur Historicorum optimus, qui narrationem personis & figuris animum moventibus, haud aliter ac Picturam conformat, Plutarch. Bellone an pace clariores fuerint Athenienses.

Arctissimam hanc Scriptorum Pictorumque affinitatem evincit antiqua ratio Egyptiorum, pingentium sculpentiumve quidquid seræ posteritatis memoriæ commendatum volebant; cujus picturata scriptio plurima passim vestigia, etiamnum in antiquis obeliscis, effigiat scriptilibus elementis†, videre est. Græcorum quoque τὸ γράφειν eandem ob causam scribentium pingentiumque facultatem designat. Latini denique, quemadmodum passim rem aliquam coloribus orationis ad vivum depictam esse dicunt. Plautus Poenulo, Act. v, Scen. Ait tu dixi; &c.

Formam quidem hercle verbis depinxi mihi.

Ita vicissim scribere frequenter iis nihil est aliud quàm pingere. Idem Plautus Asinaria, Act. ii, Sc. Ut demonstratæ, &c.

Non posuit pictor rectius describere ejus formam.

Statius i Sylvarum, in Equo Domitiani†,

Apellæ cuperent te scribere ceræ.

D 2

† Vers. 102.

Et

* Vers. 9. Et mox in Tiburtino Manli Vopisci*,

Visa manu tenerà rectum scripsisse Voluptas.

† Vers. 94. Rurfus III Sylv. in Hercule Surrentino†,

*Tot virides tucos, tot saxa imitantia vultus,
Æraque, tot scripto viventes limine ceras.*

‡ Vers. 270. VIII denique Thebaid.‡,

Solus stat puppe magister

Pervigil, inscriptaque Deus qui navigat alno.

Pari quoque ratione *exscribere imagines* legas apud Plin. Jun. IV, 28. *Describere tabulas* est apud Quintil. X, 2. *Transcribere* dixit Plinius lib. XXV nat. Hist. cap. 2; *Herbarum pictura*, inquit, *multum degenerat transcribentium sorte varia*. Quemadmodum autem probatis Autoribus *scribere* est *pingere*, ita pari prorsus ratione Virgil. lib. VI Æneid. *Perlegere oculis* picturam dixit. Ad quem locum Servius, *Perlegerent, perspicerent, scilicet picturam. Non incongrue dictum legerent; nam γράψαι scribere significat, & pingere. Hoc est quod ait Horatius in Arte poetica, Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si Græco fonte cadant parce detorta.* - - -

III. Utraque grato jucundoque introitu mentibus hominum illabitur, ac blandæ admirationis lenocinio sufficienter instructa, fictis rerum imaginibus haud aliter ac veris animos nostros capit, & quasi stupore quodam defixos tenet. Non est profecto in pictis tabulis substantia & corpus, sed simulachrum & nuda similitudo sine re, mendacium splendidum, & inanis verorum corporum imitatio integumentis colorum involuta. *Sic ista sine noxa decipiunt, quomodo prestigatorum acetabula & calculi, in quibus fallacia ipsa delectat*, Seneca epist. XLV. Vide Platon. X de Republica. Quod ad Poetas attinet, Comicis certe ac Tragicis proxima est cum Pictoribus cognatio. *Quid est enim Comædia aliud*, ut loquitur Commentator vetus in Horatium de Arte, *quam imago vitæ humanæ*? Cicero quoque de diversissimis Comicorum adolescentium institutis agens, *Etenim*, inquit, *hæc conficta arbitror à Poetis esse, ut effictos nostros mores in alienis personis, expressamque imaginem nostræ vitæ quotidianæ videremus*. Id ipsum etiam de Tragedia pari jure dixeris, quandoquidem ex sententia Etymologici, *Τραγωδία ἐστὶ βίωσις καὶ λόγος ἡρώδων μίμησις*: *Tragedia est vitarum heroicarum sermonumque heroicorum imitatio*. Apposite itaque Gorgias apud Plutarchum de Poëtis audiendis, *Γοργίας τὴν τραγωδίαν εἶναι ἀπάτην, ὡς ὁ, ἢ ἀπατηθεὶς, δικαιώσῃτο, & μὴ ἀπατηθεὶς, καὶ ὁ ἀπατηθεὶς σοφώτερος, & μὴ ἀπατηθεὶς*: *Gorgias Tragediam fraudem esse dicebat, in qua qui decipit justior est eo qui non decipit, & deceptus sapientior eo qui non decipitur*. De blandis Picturarum illecebris oculos animosque spectatorum gratâ fraude fallentibus est hoc Epigramma Anthologiae lib. IV, cap. 6:

*Μικρὸν κάπαρον τὴν βοτρυῶν πῖς δακτύλοις,
Ἵπερ ποιεῖς τῇ θεᾷ τῶν χρωμάτων.*

Cl. Hugo Grotius transfert:

*Vix est ab uvis his ut absteineam manum,
Ita me colorum forma deceptum trahit.*

Et illud ejusdem libri cap. 9:

*Κηφίς Ἀνδρομέδῳ ἢ ζωγράφῳ ἀντὶ πύργου,
καὶ γὰρ ἀπ' ὀφθαλμῶν ἡ κέκλις ἀμφίβολος.
Κῆτος δ' ἀπλάδιον ἐπὶ γυμνήσῃ χαρᾷ,
ἢ δὲ πρὸς κηρὶ γάταν ἐξαιδύ;
Ἐγὼν ταῦτα· σοφὸς τις ἀνὴρ κάμει· δεινὸς ἀληθὺς
τὸ δέκατο καὶ βλεφάρων καὶ περὶ πῶν ἀπάτην.*

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Cepheus Andromeden, an pictor rupe ligavit?
Namque oculus non quit cernere, credat utrum.
Picta super scopulos ostenditur horrida Pistris,
An de vicino tollitur illa mari?
Agnosco vix signa manus. O magnus in arte,
Lumina qui potuit fallere, quisque animos!*

Ovid. VI Metamorph.

*Mæonis elusam designat imagine tauri
Europam; verum taurum, freta vera putares.*

Ipsa

*Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Assilientis aquæ, timidasque recondere plantas.*

Bonas itaque Picturas nihil aliud esse dixeris, quàm ludibria quædam oculorum pro veris credita. Quamobrem etiam recte Philostratus junior in procemio Iconum, *ἡ δὲ αἰὶνὰ δὲ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἀπείρη, καὶ ἔδεν ὁνειδῆσαι φέρειν· τὸ γὰρ τοῖς οὐκ ἔσιν ὡς ἔσι παροτρύνει, καὶ ἀγασσάμεναι αὐτὸν ὡς εἶναι νομίζειν, ἀφ' ἧ βλάβῃ ἔδεν, πῶς ἐψυχᾶγωγῆσαι ἱκανόν, καὶ αἰτίας ἐνδοῖς:* *fucunda hac in re deceptio est, neque ullum ferens probum. Enimvero iis quæ non sunt, perinde ac si essent, inherere, atque ab iis ita duci, ut (sine damno tamen) existimentur esse, qui non ad animos demulcendos sit idoneum & ab omni crimine liberum?* Cur autem falsa rerum similitudine decepti gaudeamus, ex Laërtii lib. 11 in Aristippo discimus, οἱ Κυρηναῖοι λέγουσι μὴδὲ κατὰ ψαλλὸν τῶν ὄψεσιν, ἢ τῶν ἀκοῶν, γινέσθαι ἡδονάς. τῶν γὰρ μιμητῶν θρήνης ἡδῶς ἀκούοντες, τῇ κατὰ ἀλήθειαν, ἀηδῶς: *Cyrenenses dicunt, ne nudo quidem vel visu vel auditu gigni voluptates. Itaque eos qui lamentationes imitantur, libenter; qui autem vere lamentantur, hos sine voluptate audimus.* Consulatur insuper Plutarchus Sympof. Problem. v, 1. Locus est perquam elegans & lectu dignissimus. Neque enim Anacharsin Scytham hac in parte omnes sequuntur, qui solus non risit, accitis in convivium scurris ad risum cuiusvis movendum exercitissimis; postea vero, adducta simia, effusissime risisse fertur, risusque inexpectati hanc reddidisse rationem; quod animal istud natura sit ridiculum, homo autem cura & studio: *Athenæus circa initium lib. xiv Deipnosoph.* Notandum interim in simia, quam Strabo* nuncu-
pat animal ἀνθρωπινώτερον, quod nulla unquam pupa, nullave alia similitudine ex argilla
vel cera decipi se patiatur; τὰς πηλίκας οἱ τέτων τροφίαι καὶ μελεδωνοὶ πηλαμάσσουσιν, inquit
Clemens Alexandrinus†, ὅτι τῇ κηλίκῃ ἢ κηλίκῃν ὁμοιωμάτων καὶ χροσσοῦν ἀποδῶν τὰς
ἐδῶν: *Simiarum altores & curatores mirari solent nullis eas cereis figulinisque imaginibus
papisve decipi.* Quid Ptolomæo Philopatori responderit Sphærus Bosphoranus, cum
Rex decepisset eum cereismalis Punicis, vide apud Laërtium lib. vii in Sphæro; & apud
Athenæum lib. viii Deipnos. cap. 13.

IV. Utraque grata & non improvisa fraude intellectum nostrum quasi fallens, movet animos, & affectibus nostris quam visum est legem dicit. Horat. ‡

*Ille per extensum funem mihi posse videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, vanis terroribus implet,
Ut magus: & modo me Thebis, modo ponat Athenis.*

‡ Lib. 11,
epist. 1.

Sanctus Basilius homilia xx, quæ est in xl martyres: *πολέμων ἀνδραγαθήματα καὶ λογοχα-
φοὶ πολλὰς, καὶ λοχαφοὶ ἀξιομαίνουσιν· οἱ μὲν τῷ λόγῳ ἀκρομαῖντες, οἱ δὲ τοῖς πύμασιν ἐλχα-
ροῦντες καὶ πολλὰς ἐπηγεῖραι πρὸς ἀνδρείαν ἱκανοί.* *Res in bello fortiter gestas tum elo-
quentes homines sæpenumero, tum Pictores exprimunt; illi sermone ornantes, hi tabulis
delineantes: & utrique multos ad fortitudinem excitant.* Validius tamen id præstat Pi-
ctura, utpote aptior ad ciendos animorum motus, atque ad sensum vulgi ipsa eloquentia
accommodatior: cuius rei rationem reddit Horat. in Arte:

*Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis commissa fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator*

Lucretius libro vi, versu 164,

*Semper ad auris
Tardius adveniunt, quam visum, quæ moveant res.*

Nazarius quoque in Panegyri. *Languidiùs ad animum accedunt quæ aurium via manant,
quàm quæ oculis hauriuntur.* Ὡς ταχέως ἀνθρώποις ἐστί ἀπαισιότερα ὀφθαλμοῖν: *Aures
hominum minus fidei merentur, quàm oculi,* Herodot. lib. 1, cap. 8. Ὁφθαλμοὶ δὲ ὅτων
ἀκρίβειοι μαρτυροῦνται: *Oculi sunt accuratiores testes auribus,* Polyb. lib. xii. Ὡς πλείον
ἐστι ὀφθαλμοῖς, *Oculi sunt magis fidei quàm aures,* Apostolus Centur. xxi, Paroem. 27.
Non malè itaque Quintil. xi, 3, *Pictura tacens opus & habitus semper ejusdem, sic in
intimos penetrat affectus, ut ipsam vim dicendi nonnunquam superare videatur.* Senses
runt hoc olim naufragi: etenim eos prætulisse suos casus in tabula pictos, ad elicien-
dam hominum misericordiam, notius est quàm ut referri debeat. Causas quoque actu-
ri frequenter solebant exhibere *depictam tabulam in imaginem rei, cujus atrocitate judex
erat commovendus,* Quint. vi, 1. Non obscurum præci moris vestigium in gravissimis
ejusdem autoris verbis deprehendas, *Neque est quod mirari, dives, aut indignari ve-
lis,* inquit §, *in comitiis plus sæpe pauperes posse.* Non omnia possunt opes vestra; ne-
que

§ Declam.
cclii.

Σύμβολον ἱερῶν, σὶκ' ἔχω δ' αἰπῶν πνα,
 Εἴτ' ἂν σφόν πν', αἰθ' ἑαυτὸν, αἰθρῶς
 Τοσῶτον ὥφθη τ' παθῶν ἀνώτερον,
 Ως θ' ἐν π' θήσω τ' ἐκείνη θανμάτων.
 Εἰταῖρας εἰσπάλαι πς ἀκρατὸς νέου,
 Ἡ δ' ὡς πυλῶν ἤλθε φασὶ παλαιοίον,
 Τῆς δ' ὡς περὶ πύλων Πολέμων ἐκ εἰκόνι,
 Ταύτῃ ἰδῆσα· ἡ γὰρ ὡς σέβασμία·
 Ἀπῆλθεν εὐδύς, ἡ θείας ἡγήμένη,
 Ως ζῶντ' ἐπαρχωθῆσα τ' γεγαμμένον.

*Polemo nec ipse dignus est silentio.
 Sermone celebre namque est omnium hoc quoque.
 Erat impudicus moribus primo admodum,
 Libidinumque servus: at postquam est boni
 Amore captus, (nescio an sui ipsius
 Suasu sit usus, an sophi cuiuspiam).
 Statim suarum sic faces libidinum
 Extinxit omnes, istud ex miraculis
 Ut ejus unum prosequi haud verbis graver.
 Scortum vocarat quispiam juvenis salax.
 Ut ergo meretrix atrium tetigit domus,
 Polemona pictum prominentem conspicans,
 (Ore venerando namque erat, perquam & gravi)
 Superata solo rettulit visu pedem,
 Pictum perinde verita, luce ut præditum.*

Michæle Theophili filio una cum matre Theodora Orientis imperium administrante, dira quædam feralis pestilentia lues internecino morbi genere universam Bulgariam depopulabatur: omnibus itaque remediis nequicquam tentatis, sævoque contagio latius indies grassante atque in ipsos medentes erumpente, ars quoque ipsa malo huic coacta est cedere. Princeps interim Bulgarorum Bogoris tanto insuperabilium calamitatum turbine attonitus, non jam amplius patrios Deos ac furda Numina, sed Christianorum Deum invocat, popularibusque suis ut idem quàm demississime subjectissimeque faciant suadet. Quod ubi sine ulla tergiversatione fecerunt, Christum statim sensere propitium. Bulgaria itaque re, ob recentem cœlestis gratia memoriam, à Paganismo ad Christianismum nonnihil inclinata, accessit & aliud, quod Bulgarorum principem à salutaris fidei doctrina minus jam abhorrentem ad serium veræ pietatis studium porro exacuit. Etenim Princeps iste pleraque tempora in venando agere solitus, in otio quoque atque intra privatos parietes qualicumque voluptatis hujus spectaculo gaudebat. Proinde exstructo nobili prætorio Methodium monachum, patria Romanum, pingendique non rudem, evocat ad se, datque ei in mandatis ut patentissima regis substructionis triclinia visenda notabilium rerum Pictura perornaret. Divina tamen providentia totam rem gubernante, nullum Pictori præfinivit argumentum Princeps, sed liberam ei cuiusvis materia electionem permisit; modo talis esset Pictura, quæ multiplici atque inexpectata formidabilium rerum specie spectatores, excussa omni constantia, in terrore detineret. Methodius depinxit secundum Salvatoris nostri adventum, quum post peractas mortalis ævi atque orbium vires exuvias suas tandem recepturae sunt animæ; hæ, in poenam horrendam; illæ, in præmium beatissimum; utraque tamen in perpetuum & porro vivaces. Bogoris visa Pictura edoctus quid sibi vellent ineffabilia piorum ab una parte inter Coelicolarum choros gaudia, & inenarrabiles impiorum ab altera parte inter dira Orcicolarum examina poenæ, hyeme Gallica frigidior adstitit, neque ullum potuit verbum emittere, fulminatus atque in mortem jam pene demersus cogitatione imaginis usque adeo efficacis, donec tandem ejurata gentilium superstitione, se suamque gentem Christo per mysticam lustralis aquæ tincturam mancipavit, *Cedrenus pagina 540 editionis Regiæ.*

Plurima non ab similibus effectuum exempla referre possem, nisi urgeret magno exemplo Picturae vincentis iram, odium prosterntis, & incitatum violentissimi bellatoris ferociam frangentis. Rege Demetrio, cui ab expugnandarum urbium sollertia cognomen tum Poliorcetes inditum, obsidente atque oppugnante Rhodum, Protogenes in suburbano hortulo suo pingebat Italysum, & constanter adeo inter arma & horrendum ruentium murorum fragorem inhærebat operi, ut ferocissimus hostis, fidentis animi miraculo motus, ultro ad Pictorem, relictis victoriæ suæ votis, commeaverit, pingentemque avidissime spectaverit. Ergo Artis dulcedo etiam in efferata pertinacibus inimicitis peccata penetrat, torvosque ac truces hostium oculos ad se trahit, ac victoriæ insolentissi-

mos spiritus admiratione sui fleat: neque illi difficile atque arduum est, inter arma contraria, inter districtos cominus enses, placidam tutamque stationem à truculentissimo bellatorum exorare.

V. Utraque effectus suos in claris viris recognoscit, æternitatem largiens omnibus, quorum imagines posteris tradere dignatur, atque ipsos Deos (si vatibus non est deroganda fides) cœlo adscribens. De Poësi recte Synesius ep. 49, ποιητικὴ ἔδωκεν ὁ Θεὸς δῶρον, μὴ δὲ ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ: *Deus poeticae facultati tribuit gloriæ dispensationem.* Ovidius 1 v de Ponto, Eleg. 8:

*Carmine sit vivax virtus: expersque sepulchri,
Notitiam seræ posteritatis habet.
Dii quoque carminibus (si fas est dicere) sunt,
Tantaque majestas ore canentis eget.*

Idem Amorum lib. 1, Eleg. 10:

*Scindentur vestes, gemmae frangentur & aurum,
Carmina quam dederint, fama perennis erit.*

De Pictura id ipsum quoque testatur Cicero lib. v ad Famil. epist. 12; *Illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant.* Plin. xxxiv, 8, *Mirum in hac arte est, quod nobiles viros nobiliores facit.* Latinus Pacatus Panegy. *Artificibus secunda sors* (à vatibus) *cessit, dare famam rebus.* Ovid. 111 de Arte*,

*Vers.
401.

*Si Venerem Cous nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub equoreis illa lateret aquis.*

Augustus Cæsar in Curia tabulam Philocharis impressit parieti. Ejus tabulæ admiratio est, puberem filium seni patri similem esse salva ætatis differentia; *Immensa, vel unam si quis tantum hanc tabulam spectet, potentia artis: cum propter Philocharem, ignobilissimos alioquin, Glaucionem filiumque ejus Aristippum Senatus populusque Romanus tot sæculis spectet,* Plin. xxxv, 4.

IV. Utraque viribus phantasie subnixæ, manifesta præbet indicia virtutis aliquid sibi in consuetudine novanda licentiæ fumentis. Constat sane hunc esse Poëseos genium, ut ad aurium voluptatem exeret plerumque extra verum, eo quidem licentius, quòd, cum sciat sibi non credi, quicquid fingit, innocentis potius ludii, quàm inverecundi mendacii rem putat. Ποιητικὴς ἀκρατὴς ἡ ἐλπίς, καὶ νομίζουσιν εἶς, τὸ δοῦναι τῷ ποιητῇ. εἴθε γὰρ καὶ κάποιος ἐκ μεσῶν, καὶ ἵππων ὑποπύρων ἄρμα (ὡς αὖτε γέλη, καὶ ἐφ' ὕδασι) ἄλλος ἢ ἐπ' ἀνθρώπων ἀκρων θάσσόμενος ἀναβιβάζοιτο. φθόνος ἔδεις. εἴδ', ὅτι πᾶν ὁ Ζεὺς αὐτῶν ὑπὸ μιᾶς ζειῆς ἀνασπᾶσαι αἰωρὶ ὁμῶς γλῶττι καὶ θάλαττῃ, δεδίασι, μὴ δὲ ἀπορραγείης ἐκείνης, σωτηρίας τὰ πάντα κατενεχθέντα. ἀλλὰ καὶ ἀγχομένηνα ἐπαίνεσαι θέλωσιν, ἔδεις ὁ κωλύσων, Διὶ μὲν αὐτὸν ὅμοιον εἶναι τῷ κεφαλῇ καὶ τῷ ὀμμάτῃ, τὸ εἶναι τῷ ἀδελφῷ αὐτῶν τῷ Ποσειδῶνι, τῷ δὲ ζῶντι τῷ Ἀρεὶ καὶ ἔλως, σωτήριον ἐκ πάντων θιῶν γινέσθαι δὲ τὸν Ἀτρεΐδην καὶ Ἀερόπην. εἰ γὰρ ἰκανὸς ὁ Ζεὺς, εἴδ' ὁ Ποσειδῶν, εἴδ' Ἀρης, μόνος ἕκαστος ἀναπληρῶσαι τὸ κατὰ αὐτῶν: *Poëtices intemperans est libertas unaque lex, quod poeta visum fuerit.* Etenim fanaticus est, & à Musis afflatus: & siue equos alatos currui jungere voluerit, siue super aquam alios, aut super summas aristas cursuros conscendere faciat, nemo vetat. Neque cum Jupiter ipsorum una catena suspensam simul terram pontumque attraxerit, metuunt ne dirupta illa conterantur præcipitata omnia. Quin etiam si Agamemnonem laudare velint, nemo prohibet quo minus capite & oculis Jovem, pectore vero fratrem ejus Neptunum, balteo Martem referat; ac si omnino illum Atrei & Aëropes filium ex omnibus Diis quiddam compositum esse oporteret. Neque enim sufficit Jupiter, neque Neptunus, neque Mars, ut pulchritudinem ipsius singuli compleant, Lucianus de Conscript. historia. Σκοπῶν δὲ, inquit Philostratus junior in procemio Iconum, καὶ ζυγίσειαν πᾶσι πᾶσι ποιητικῶν ἔχειν ἢ τέχνην (ὡς αὖτε), καὶ κοινὴ τις ἀμφοῖν εἶναι φαντάσια. Θεῶν πᾶσι γὰρ παρασίαν οἱ ποιηταὶ εἰς τὸν ἐαυτῶν σκεπὴν ἐπαίνοισι, καὶ πάντα ὅσα ὄντα, καὶ σεμνότητος, καὶ ψυχῆς γωγίας ἔχει. γενομένη τε ὁμοίως, ἀλέγειν οἱ ποιηταὶ ἔχουσιν, παῦτ' ἐν τῷ γράμματι σημαίνεσθαι: *Consideranti vero etiam cognationem quandam cum poësi ars hæc habere deprehenditur, & communis aliqua phantasia utrique videtur inesse.* Deorum enim præsentiam in scenam suam introducunt poëtae, & quacunque pompam, gravitatem, oblectationemque habent adjunctam. Pictura pari quoque modo, quacunque memorare queunt poëtae, in tabula designat. Vide quoque Aurel. Prudentium lib. 11 contra Symmachum. Atque hoc est præcipuum illud, cujus gratia totam hanc Poëseos & Picturæ comparisonem instituendam putavimus. Poëta certe phantasie viribus, veluti enthusiasmo ac vaticino quodam furore correptus, lætas interdum Nympharum choreas & protervam Satyrorum nequitiam, arma quandoque & effrænatos cum curribus suis equos, facies quoque Deorum &

& miscentes praelia Furias attonitus adspicit: atque in hoc motu semel mentis calore, non sustinens velut clausis thesauris diutius incubare, majore quadam vi gravidæ mentis concitatus & instinctus, per ambages, Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum, præcipitat liberum spiritum. Πᾶς ποιητὴς ψυχᾶγωγὸς μάλλον ἢ ἀληθείας ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ: Poeta quilibet non tam veritati studet, quam ut legentium animos quadam fabularum amantitate deliniat, Agatharcides apud Photium. Poetis aures oblectare propositum est, inquit Seneca lib. 1 de Benef. cap. 4, & dulcem fabulam nectere. Plautus Pseudolo Act. 1, Scena Postquam illic, &c.

*Sed quasi poeta tabulas cum cepit sibi,
Querit quod nusquam est gentium, invenit tamen,
Facit illud verisimile, quod mendacium est.*

Αἱ πολλὰ καὶ φαντασίαι, ὅς τις εἶπεν, Ἀλλὰ τὸ ἐνδεργεῖαι ἐξενεργεῖται ἐνύπνια εἶναι: Poetica phantasia, ut quispiam dixit, ob evidentiam suam, somnia sunt vigilantium, Plutarch. in Erotico. Ovidius certe, ut unum uberrimi Poetæ exemplum pro omnibus sit, cum describit improvidum juvenem Solis equis per æthera hac illac raptatum; an non videtur tibi unā cum ipso Phaëthonte præsens quasi conscendisse currum, & volucrum equorum indomito ardore abreptus in medio quoque discrimine versatus esse? Nunquam enim vel minimam tam multiplicis confusionis umbram imaginando assequi potuisset, nisi temerarium aurigam ab ipsis carceribus animo prosecutus, & ancipiti periculo veluti immixtus, in tanto tamen turbine singula exitiabilis ausi momenta, ut deprehenderat oculis, enotasset. Equos videt pulsu pedum repagula carcerum laceßentes, & ante ipsum cursum, dum se prætentant, atque iræ suæ proludunt, mille perdescentes vestigia, adolescentem interim, conscenso jam curru serio triumphantem, admissi semel equi, onus non suum agnoscetes, & imparis aurigæ imperium detrectantes, qua visum est, tanquam nullo fræna tenente, agunt feruntque. Non opus est hic per singula ire, cum totam rem satis libero egrossu ipse Poeta memoraverit. Etiam Pictor pari modo omnia hæc, atque his majora quoque, coram quasi contuetur; non aliud interim foetæ mentis levamentum inveniens, quam ut profundæ imaginationis obvia sibi lineamenta propero partu in tabulam egerat atque transfundat. Liquet ergo quod is tantum Artifex, qui res de quibus acturus est, quasi præsentēs contuetur, efficax esse possit, & naturæ rerum, quas sibi proponit, haud dissimilis: Ενεργὸς δὲ τῶν ποικιλιῶν ἐμειλῶς; Efficax & subiectis similis, ut loquitur Philostratus lib. 1 de vitis Sophistarum, in Dione Prusæo. Quod maxime locum habet in affectibus, Qui cum sint alii veri, alii ficti & imitati: veri, naturaliter erumpunt, ut dolentium, irascentium, indignantium; sed carent arte; ideoque sunt disciplinæ traditione formandi. Contra, qui effinguntur imitatione, artem habent; sed hi carent natura; ideoque in his primum est, bene affici, & concipere imagines rerum, & tanquam veris moveri, Quint. xi, 3. Affectus ergo quacunque ratione ex vero ducat Artifex, atque omnia potius tentet, quam ut concitæ mentis imaginem affectatæ imitationis frigore corrumpi patiatur. Histrion in terra Græcia fuit fama celebris, inquit A. Gellius noct. Attic. vii, 5, qui gestus & vocis claritudine & venustate cæteris antistabat. Nomen fuisse ajunt Polum. Tragedias poetarum nobilium scite atque asseverate abstitavit. Is Polus unice amatum filium morte amisit. Eum luctum cum satis visus est eluxisse, rediit ad quæstum artis. In eo tempore Athenis Eleetram Sophoclis acturus, gestare urnam quasi cum Orestis ossibus debebat. Ita compositum fabula argumentum est, ut veluti fratris reliquias ferens Eleetra comploret commiseraturque interitum ejus, qui per vim extinctus existimabatur. Igitur Polus lugubri habitu Eleetræ indutus, ossa atque urnam à sepulchro tulit filii, & quasi Orestis amplexus, opplevit omnia, non simulachris neque imitamentis, sed luctu atque lamentis veris & spirantibus. Itaque cum agi fabula videretur, dolor accitus est. Hoc tantum curent hic Artifices, ne plus quam par est hac in parte sibi indulgeant. Πολλὰ γὰρ ἐνδυσσάμεν ἑαυτοῖς δοκῦντες, ὡς βακχεύουσιν, ἀλλὰ παῖδες οἱ: Frequenter enim cum videantur sibi divino correpti & incitati furore, non bæchantur, sed nugantur pueriliter*. Præsertim cum Poeticæ phantasiæ finis sit ἡ πᾶσι, Pictoriæ vero ἐνδεργεῖα†. Καὶ πᾶσι μὲν τὸ πρὸς τὴν ποιητικὴν, ut loquitur idem Longinus‡, μυθικωτέρων ἔχει τὴν ἀπεικονιστικὴν, ἢ πάντῃ τὴν πρὸς τὴν ἀπεικονιστικὴν: τὸ δὲ ἑνὸς καὶ τοῦ ἑτέρου καὶ φαντασίας καὶ ἀλλοῦ ἀπὸ τὸ ἐμπειρικόν, ἢ τὸ ἐνάλγητον: Quæque apud Poetas reperiuntur, fabulosiores continent, & modum omnem fidemque superantes casus: At vero in pictoria phantasia præstantissimum semper actionis possibilitas est, & insita veritas. Quum itaque ex jam dictis perspicuum sit, phantasiam Poëtis atque Pictoribus magnificas imitandarum rerum species promptissime suppeditare: nemini quoque dubium est, quin utriusque fecundissima hæc imaginum parens sedulo sit fovenda atque excitanda: præsertim cum, Quod est omnium difficillimum, necesse sit opifici imaginem in animo permanere eandem semper, frequenter etiam multis annis, donec absolvit opus, Dio Chrysost. Orat.

* Dionys. Longinus πρὸς τὸν ψυχογ. §. 2.
† Admiratio, vel consternatio admirationis stupor.
‡ Evidentia, vel perspicuitas.
§ Hæc ὁ πρὸς §. 13.

Orat. XII, quæ est de Cognitione Dei. Excitabitur autem & roborabitur vis Phantasiæ; si rebus magnis & observatu dignis non leviter tantum atque perfunctorie oculos animumque intendant, sed mentes suas quotidiana inspiciendarum formarum exercitatione vivis omnium rerum imaginibus usque adeo alte imbuant, ut memores visarum rerum species vel invitos sequantur. Atque hinc etiam liquet, cur Dionys. Longinus † phantasiæ finem faciat ἐνδεκάτῃ, sive evidentiam: cur itidem tantam tribuat Phantasiæ potentiam, ut affirmare ibidem non vereatur, orationem ejus, qui vim hanc imaginativam usu assiduo roboraverit, οὐ μόνον πείθειν τὸ ἀκροατὴν, ἀλλὰ καὶ δαλῶσαι: *Non allicere modo, sed etiam subigere auditorem.* Etenim Artem phantasiæ viribus adjutam facillime impetrare credas ipsa illa quæ extorquet: & cum transversum vi sua spectatorem ferat, tamen ille non rapi videatur, sed sequi. Vidimus nunc quem sui usum Phantasia præbeat iis, qui ipsi tractant Artes omnia imitantes: restat ut porro demonstramus etiam illis necessariam, qui insignia præclarissimarum Artium opera cum fructu & voluptate inspicere satagunt.

CAPUT V.

- §. 1. *Quemadmodum compertissimum est animos variis negotiis implicatos non posse bona fide vacare amœnissimarum Artium contemplationi, ita solito liberiores & magis vacuas ab interventoribus horas huic potissimum studio debent, quotquot in hac suavitate humanitatis, qua prope jam delectantur omnes altioris ingenii homines, versari per jucunde solent.*
- §. 2. *Variarum præcipue rerum perfectissimæ formæ, diversissimarumque insuper actionum vivæ species assiduæ imaginationis vi mentibus eorum usque adeo alte sunt imprimendæ, ut non modo nunquam excidant, verum etiam præsto sint, quotiescunque res videbitur postulare ut delineatas depictasque variarum rerum formas cum earum præconcepta similitudine contendamus.*
- §. 3. *Qui non nisi post debitam justæ præparationis curam ad inspicienda magnorum Artificum opera accedunt, ipsis quandoque Artificibus feliciter de Arte ferunt sententiam; siquidem verendum non est ut eos proprii operis amor & alienæ laudis obrectatio transversos agat.*
- §. 4. *Non est interim cur quis indoctos ac rudes harum Artium penitus ab earum inspectione putet excludendos; quum certum sit eos ex bona Pictura non minorem percipere voluptatem quam peritiores, licet æque commodam perceptæ voluptatis rationem reddere nequeant.*
- §. 5. *Ut ut vero imperitiores frequenter admiratione quadam Artis afficiantur, soli tamen Artifices possunt eam acri exploratoque judicio percensere. Artifices hic intellige, non eos tantum qui ex quotidiano harum Artium usu quæstum faciunt, verum etiam qui ad delicatissimarum Artium examen afferunt judicium longa præparatione subactum.*
- §. 6. *Maxima quæque & in forensibus ministeriis plurimum exercitata ingenia frequenter ad voluptatis hujus tranquillitatem, tanquam ad faciliorem portum-refugiunt. Diutina nempe morosæ commentationis intentione satis superque fatigati, non raro hanc argute delectabilisque desidiæ voluptatem amplexantur, reliquasque diei partes consumunt in ea recreatione quam sibi ad arbitrium suum compararunt.*
- §. 7. *Neque mirum cuiquam videri poterit multos magni animi doctissimique ingenii viros hoc præcipue studii genus in oblectationibus habuisse, si modo cogitabit perspicacissimi cujusque oculos maxime trahi atque affici pulchritudine, insignemque ipsius pulchritudinis majestatem potissimum elucere in Pictura emendatas corporum formas ad Imitationem diligente, suasque dotes ad naturale formæ bonum adjiciente.*
- §. 8. *Non est itaque quod quis magnos viros reprehendat, si quantum ceteris ad suas res obeundas, quantum ad festas ludorum solennitates celebrandas, quantum ad alias voluptates & ipsam animi corporisque requiem conceditur temporis, quantum adhuc alii sumtum tribuunt intempestivis conviviiis, quantum denique aleæ, quantum pile, tantum ipsi ad signa, tabulas, plenumque Artis argentum sollicitè congerendum insistant. Quandoquidem æquum est hæc opera æstimari arbitrato eorum, qui ab hac ingenua animorum remissione non penitus abhorrere noscuntur, eaque veris pretiis æstimare didicerunt.*
- §. 9. *Quemadmodum vero pauciores vellicant beatos illos, qui non nihil, quod Artibus hisce impendant, de sua fortune fundatis præsertim atque optime constitutis opibus delibare solent; ita plures subaccusandos putant eos, qui angustas res suas importuno pretiosissimarum rerum studio magis adhuc accidunt. Cæterum cum innoxia harum Artium*

tium

item voluptas & immensa earundem utilitas tenuioris eas lantiorisque sortis hominibus abunde commendat, neutros quoque ambitiose tristes ac tetrici nugatores à voluptatibus rei familiari nihil ablaturus, virtuti vero plurimum collaturus, debebant avocare.

§. 10. Sed quoniam modestissimi quidem risu, petulantiores vero maledictis excipere solent nimium hunc delicatissimarum mentium ardorem, splendida quoque nobilitatis hominibus præcipue cavendum est ne ad laudem & decus nati, suscepti, institutique, summa amplissimi generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta insano harum Artium amore fæde maculent.

Nemo unquam Artium imitandi miracula digna æstimatione pensavit, qui non alto Insignium Artificum opera cum cura inspecturos, ab omni graviorum rerum curatione atque administratione vacuos esse oportet.

pianguique otio perfruens, delicatum illud occupatissimæ contemplationis studium seductionis etiam loci secreto adjuverit. Inter omnes convenit, inquit Seneca de Brevitate, cap. 6, nullam rem bene exerceri posse ab homine occupato: quando districtus animus nihil aliud recipit, sed omnia velut inculcata respuit. Notissimum adhuc est illud Ovidii lib. 1 Trist. Eleg. 1, Carmina secessum scribentis, & otia quærent. Addo, non tantum carmina scripturis, verum etiam poemata cum cura atque attentione lecturis, & pietas tabulas statuasque cum iudicio inspecturis (ut hoc quoque accedat ad illam, quæ superiori capite fuit, Poësis & Picturæ comparationem) secessu atque otio esse opus. Nihil est curiosius otiosis, Plin. junior lib. ix, epist. 32. Frequentia & obambulatio hominum conturbat & infirmat imaginum notas: solitudo conservat integras simulachrorum figuras, Cornificius lib. 111 Rhet. ad Herenn. Quamobrem etiam recte Plinius, agens de ea tranquillitate animi & securitate otii quæ debetur harum Artium considerationi, Magni officiorum negotiorumque acervi, inquit*, abducunt omnes à contemplatione talium; quoniam otiosorum & in magno loci silentio apta admiratio talis est. In promptu est ratio: Phantasiam enim, cujus in diligenti Artis inspectione præcipue partes sunt, vacuis animus & sola tacentiaque loca mirifice excitant atque alunt. Quumque perfectum accuratumque Picturarum admiratorem veras omnium rerum species animo concipere, conceptasque ad examinanda pulcherrimæ Artis experimenta advocare oporteat, manifestum etiam est neutrum horum sine virtute imaginativa effici posse; ac ne ipsam quidem imaginum conformationem, quotidianis negotiis & discurrentium tumultu interpellatam, bene procedere. Videas itaque cultores Artis minime vanos, si forte aliquando liberiores & magis vacuos ab interventoribus dies nacti sunt, nunquam non per otium adsuæfacere animos absolutissimis quibusque rerum imaginibus colligendis atque in animum congerendis. Atque hoc est illud quod ait Apollonius apud Philostratum lib. 11, cap. 10: Τῶς ἰσχυρῶς τὴν ἐν ἡμετέροις ἔργα, μνηστικὴς δύναμις. ἡ γὰρ αὖ ἐκείνη δύναμις πρὸς τὰς παραμυθίας ἵκανα ἢ τὰς ποικίλεις, καὶ τὴν ἐν τῷ ὄντι ἐστὶν ἀπὸ τῆς εἰκασίας: Eos, qui pictoriæ artis opera inspicunt, indigere imaginativa facultate. Nemo enim recte laudaverit picturam equum, nisi qui animal illud animo concipiat, cujus similitudinem Pictura exprimit; vide locum. Inspice quoque Platonem lib. 11 de Legibus. Quamvis autem ratio hæc, quam attulimus, solitudinem satis commendat Artificum opera dijudicaturis, præsto tamen est & alia non minus prægnans, quæ idem suadeat. Quemadmodum enim medicis non apparentia modo vitia notanda sunt, verum etiam inveniendæ quæ latent, sæpe ipsis, qui sanandi sunt, ea occulte: ita ad inspiciendas Picturas admissus, plura, quàm prima facie ostendi videntur, rimabitur; cujus rei in solitudine certius iudicium; quod in turba spectantibus frequenter aut suus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim dissentire, & velut tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere, cum interim & vitiosa pluribus placeant, & ab adulantibus laudentur etiam quæ non placent, cum denique optime pictis gratiam prava iudicia non referant.

§. 2. Quotquot igitur huic curæ sedulo incumbere in animum inducunt, de industria quandoque sumunt certas quasdam imagines, quas quàm numerosissime versent, velut eadem cetera aliæ atque aliæ formæ duci solent. Plastræ certe atque ii qui coloribus utuntur, ex ipsis rebus capeffunt notiones quibus lineamenta, lucem, umbram, eminentias, recessus imitentur. In singulis corporibus præstantissimas quasque veræ pulchritudinis notas observant, easque in unum aliquod opus conferunt, ut non tam didicisse à Natura, quàm cum ea certasse, aut potius illi legem dedisse videantur. Quis enim putet ullam unquam talem fuisse formæ cujusquam pulchritudinem, in qua nihil desideraret non vulgaris iudex? Nam tamen in ipsis Naturæ normis atque dimensionibus universa perfectio est; tamen utriusque parentis mistio, tempus, coelum, locus, improvisus aliquis casus, & vagæ quævis cogitatio naturali formæ nonnihil possunt detrudere. Similitudinum quidem in mente reputatio est, inquit Plinius†, & in qua credantur multa fortuita pollere; visus, auditus, memoria, haustæque imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam utriuslibet animum subito transvolans, effingere similitudinem aut miscere existit.

etiam
utriuslibet
animum
subito sibi
transfo-
rans. Ita
liber vetus
H. Voßii.

* Lib. 1.
epist. 10.

existimatur. Ideoque plures in homine quam in ceteris omnibus animalibus differentie: quoniam velocitas cogitationum, animique celeritas, & ingenii varietas multiformes notas imprimit; cum ceteris animantibus immobiles sint animi, & similes omnibus singulisque in suo cuique genere. Quamobrem, cum ne ipsi quidem Artifices ex ipsius Naturæ opere uno consummata pulchritudinis Ideam sibi putent mutuandam; liquet etiam recte facere Artificum opera inspecturos, cum in hominibus præcipue annotant formas accuratius à Natura quasi elaboratas. φιλοθεάμονες & κάλλος Aristæneto * dicuntur, qui elegantes formarum spectatores, Terentio in Eun. Act. 111, Sc. 5. Quamquam ne sic quidem acquiescunt; sed in ipsis quoque corporibus eximie pulchritudinis notant ætatis, sexus, conditionis discrimina; latissime patens cælum micantibus astris variegatum æque distinctum; umbriferas imbriferasque nubes; flumina amœnissimis flexibus campos cingentia, & vasto ac navigabili alveo commerciis viam præbentia; matutinae lucis tremulum in aquis ardorem; debilem exsurgentis cadentisque Solis fulgorem, & qualis vertici nostro ardentissimus insistit; ardua montium edita, nunc æquali dorso continua, nunc in profundum abscissa; collium flexa; porrecta camporum; sylvas crebris arboribus condensas, purâ interim humo inter arborum truncos internitente; arbuta non uno modo frugifera; tristium quoque ac squalidorum truncorum retorridos ramos; prata virentia & sine arte formosa; lætas undantesque segetes; *Varios, terrestria sidera, flores*, ut loquitur Columella lib. x; fontes perennibus venis jugiter manantes; rivulos etiam dulce strepentibus aquis inter obstantes calculos decurrentes;

- - - vivo de pumice fontes
Roscida mobilibus lambebant gramina rivis,

inquit Claudianus lib. 11 de Raptu, vers. 103. Considerant adhæc humiles fumosasque villas; domos quoque laxitate ac dignitate spectabiles observant, si forte in iis latitudo porticus in longum protensæ non servet proportionem, sed ultima in angustias coeant, & columnarum novissima inter se jungantur; splendida denique urbes, ac turrito murorum præsidio septas, non minus animo, quam oculis obire solent. Quoniam

† Lib.
111. cap.
1.

vero, ut est apud Arriani Epictetum †, ἐν παντὶ ὅτι φύσις πᾶσι ἐξαιρετὴν ἐν βροτοῖς, ἐν κυσίν, ἐν μέλισσας, ἐν ἵπποις, *In quolibet genere nascitur aliquid eximium; in bobus, in canibus, in apibus, in equis*: quoniam, inquam, in omnibus animantibus aliquid est quod emineat, in ipsis quoque leonibus, equis; canibus, reliquisque bestiis absolutam

‡ Κάλλος
ἀπὸ τοῦ καλῶς
ἐκείνου τῷ
φύσει.
καλὸν
καλὸν;
ut loquitur
Aristæne-
tus lib. 1.
epist. 11.
§ Lib. IV
Acad.
quæst.

perfectæ formæ gratiam ‡ curiose speculantur, ac vivas omnium rerum species animis inscribunt, quas in promptu semper atque in officio sic habeant, ut non modo ad requisita respondere, sed ut semper inhærere sensibus videantur. Cogitant adhæc comitia, sacrificia, festas comotationes, tripudiantium choros, agricolas, fabros, cursores, piscatores, nautas quoque solventes oram, serenitatem, tempestates, & mare nunc tranquillum, nunc procellosum. *Mare illud nunc, Favonio nascente*, inquit Tullius §, *purpureum videtur; modo ceruleum videbatur; mane flavum; cum a sole collucet, albescit & vibrat, dissimileque est proximo & continenti*. Photius in excerptis ex Himerii Propempt. in socios adventantes, Ἀμείβει τῷ φύσει εἰς πολλὰς ἰδέας ἡ θάλασσα. περὶ τοῦ τοῦ μὲν, ὅταν εἰς γαλιλίῳ τὴν ἐξοχὴν τῷ κύματι. ἴσθαι ὅτι ἔχει τὸ πρῶτον, ὅταν ἀγελαῖν μετασσομένη πρὸς κύμασιν: *Mare naturam suam in varias permutat species; siquidem purpurascit, cum fluctus suos sternit in tranquillitatem; contra verò vultu quasi nubo præbet se conspiciendum, quotiescunque motis fluctibus efferatur*. Castra tamen armis virisque hor-

rentia, agrorum depopulationes, urbium expugnationes, quæcunque denique in perculsa ruentis patriæ specie contingere solent, quam maxime intentis oculis acerrime contemplantur. Globi armatorum effractis portis, ac murorum parte strata, tumultuose per urbem discurrent, & ruinæ prope similem trepidationem, sacra, profana, ferro flammaque vastantes, passim faciunt: ruentium tectorum fragor, clamor quoque variis terrentium paventiumque vocibus, misto simul mulierum ac puerorum ploratu, & ex diversis clamoribus unus quidam sonus, miscet cuncta: plangor præcipue matrum retinere infantes pugnantium, & incerta concursatio mulierum, nunc hos nunc illos effuso cursu prosequentium, ac viros natosque interrogantium cui se miseris fato relinquunt: facies tantæ calamitatis varia, incerta, foeda, horrida: diversæ victorum cupidines, aliud cuique fas, nec quicquam illicitum. Non dignitas, non ætas protegit, quò minus stupra cædibus, cædes stupris misceantur. Armatos, omnemque ferendis armis idoneam ætatem trucidant. Fratres, sorores mutuum extremi complexus solatium expetentes, in diversa abripiunt. Grandævus, & male usque in illum diem fato servatos senes, exacta quoque ætate foeminas, viles ad prædam in ludibrium trahunt. Ubi adulta forte virgo incidit, vi manibusque rapientium tantum non divulsa, ipsos postremo direptores in mutuam perniciem agit; dumque opimum spoliū sibi quisque vindicat, majore aliorum vi obtruncatur. Quidam obvia adspersati, verberibus tormentisque domino-

dominorum abdita scrutantur, defossa eruiunt. Pacēs interim in manibus, quas egesta jam praeda in vacua tecta per insolentem lasciviam ejaculentur: unde & auratorum penetralium decus cineri permiscetur, turresque everſæ cives pariter cum oppidis obruunt atque ſepeliunt: quocunque adſpexeris, acti ante ſuum quiſque prædonem catenati occurrunt: undique interim perſonat raucus efferentium repetentiumque prædas clamor: armati, inermes, pueri, equi, tela, foeminae, viri, hoſtes, cives permixti; nihil conſilio agi; fors omnia regere; ipſa res faciesque fatalis horæ etiam iratis miſerabilis. Alibi tamen ipſi quoque victores, exercendæ iræ materia magis quàm ira deficiente, torpent; treibus adhuc oculis circumſpectantes, ſi quem forte pavidum inconſulta fuga iræ ſuæ alicunde objiciat; ſed pleroſque horum ſimul ignis, clamor, cædes, velut attonitos atque alienatos ſenſibus, nec audire, nec providere quidquam ſiunt, & publica ſtrage privatos luctus ſtupefaciente, in ſuis quiſque penatibus adventum hoſtium obſtinato ad mortem animo exſpectant; dum pugnaciſſimi confirmatis ultima deſperatione animis hoſtem jugulo provocantes; in conſertiſſimam eorum manum, non impune morituri, irruunt; & extrema perituroꝝum rabie velut lymphati, ubi quemque periculum occupat, ibi reſiſtunt, propuſant, & qualicunque inimicorum ſtrage urbis ſuæ excidio parentantes, in veſtigio occumbunt. Alios fuga inferit in mediam cædem. Alios in pugnam reverſuros, agmen fugientium avertit atque aufert. Dulcia exinde tecta, in quibus natus quiſque & educatus, ſubinde reſpicientes relinquunt; ac latius fuga manante, clam dilabentes, ſine ullo duce aut conſenſu ſuam quiſque ſpem, ſua conſilia, communibus deploratis, diſperſi ac palantes exſequuntur. In portis denique coacervantur, non cæde ſolum, ſed etiam fuga, dum alii ſuper alios ruentes, atque integri faucis, vivi mortuis incidentes cumulantur. Trifte mox ac ſquallidum fugientium agmen implet vias, ac tum demum flere ibi vacat, aliorum conſpectu miſeratione mutua uberes lachrymas eliciente. Sed rursus hîc patentibus campis grande atque atrox ſpectaculum. Sequi, vulnerare, capere, atque eoſdem aliis oblatis trucidare: paſſim arma, & corpora, & laceri artus, & cruenta humus, & aliquando etiam victis ira virtusque; donec firmis inſequentium hoſtium ordinibus rursus in fugam verſi, non agmine, ut prius, nec alius alium reſpectantes, ſed rari & vitabundi invicem, longinqua atque avia continenti impetu petunt. Plures non abſimilium rerum uberrimas imagines Artium harum inſpectioni quandoque vacaturi in animis ſuis aſſidua meditatione depingunt. Nihil enim obſtat quo minus hanc imaginum conformationem Picturæ nomine ſignemus, eadem proriſus ratione qua Philoſtratus lib. iv de vita Apollonii, cap. 8, reſert Apollonium depinxiſſe formoſiſſimum adoleſcentem, cujus formam acribus tantum oculis denotaverat, atque in animum quaſi recondiderat. *Ἀπολλώνιος ὁ ἀνδραγαθὸς δίκτω, inquit, ἐς τὸ Μένιππον βλέπων, ἐχρηάφη τὸ νεανίαν καὶ ἐθεώρει: Apollonius, ſtatuarii inſtar Menippii contuitus, diligenter deſignabat juvenem & contemplabatur.* Et rursus Iconum lib. ii, in Inſulis, *Ἡ Βάκχη ἔειπεν ἱερῶς, ἀναπνέουσα πικρὰ καὶ ἀναχράφη, καὶ ὅρα μὴ παρόντα: Βάκχη Dionyſi amore capta ipſum meditat, atque animo inſcribit, abſentemque intuetur.* Theodororus de Providentia, Serm. v; *Οἱ πᾶσι ὁρῶντες τεχνικῶς μάλα γενημένῳ, εὐδὲς τὸ τεχνίῳ θαυμάζοντο, καὶ τὸν ἐπαρόντα ἐχρηάφοντο τῇ Διανοίᾳ: Si domum videamus artiſticiſe admodum ſtructam, ſtatim artiſticeſ admiramur, & abſentem deſignamus animo.* Hunc loquendi modum, cogitatione aliquid depingere, bis habes apud Ciceronem lib. iv Acad. quæſt. & paſſim alibi.

S. 3. Sic inſtructi, ſano rectoque judicio ſummorum Artiſticeſ labores excutunt, ipſis quandoque Artiſticeſ (abſit invidia dicto) felicius, cum in iis proprii operis amor, atque alienæ Artiſticeſ obſtrectatio ſeveritatem integritatemque judicii non raro infringant. Nam quod ad vulgus hominum attinet, de eo appoſite ſatis Pictor quidam apud Plutarchum * *Ἀγεῖατ' ῥυδὲς & Ἀρτίſticeſ ἱγνάρους ſpectᾶτορες ſimiles ἐſſε. eorum, qui magnam ſimul turbam ſalutant; ſcitōſ autem & Ἀρτίſticeſ ſtudioſοſ, eorum, qui ſingulatim obvίος compeſcant. Illos nempe non exacte in Artiſticeſ opera inſpicere, ſed informem quandam operum concipere imaginem. Hos autem cum judicio partes operis perluſtrantes, nihil inſpectatum, nihil inobſervatum relinquere eorum quæ vel bene vel male facta ſunt.* *Ὅτι περὶ τῆς ἀρετῆς λέγουσι, ἢ μόνον φωνῶν διακρίνεται, ἢ τῶν φθόγων ἐκείνη καὶ ἀλλὰ πικρὰ καὶ ἀναχράφη, καὶ ὅρα μὴ παρόντα: Βάκχη Dionyſi amore capta ipſum meditat, atque animo inſcribit, abſentemque intuetur.* Theodororus de Providentia, Serm. v; *Οἱ πᾶσι ὁρῶντες τεχνικῶς μάλα γενημένῳ, εὐδὲς τὸ τεχνίῳ θαυμάζοντο, καὶ τὸν ἐπαρόντα ἐχρηάφοντο τῇ Διανοίᾳ: Si domum videamus artiſticiſe admodum ſtructam, ſtatim artiſticeſ admiramur, & abſentem deſignamus animo.* Hunc loquendi modum, cogitatione aliquid depingere, bis habes apud Ciceronem lib. iv Acad. quæſt. & paſſim alibi.

* In ipſo ſtatim initio libelli de Genio Socratiſ.

Proſus quemadmodum communis quiſpiam auditus dici recte queat, qui tantum voces valet diſcernere: qui vera ſonos, non jam amplius communis, ſed artiſticiſus, Ariani Epiſtetus, lib. iii, cap. 6. Intelligentes Artiſticeſ Luciano in Zeuxide ſunt *χαφίκοι καὶ πικρὰ ἐκαστὸν ὁρῶντες: Picturæ ſtudioſοι, & ſingula ex præſcripto artiſticeſ contemplantes.* Calliſtratus in ſtatuam Occaſionis, *Εἰς τῆς τῆς πικρᾶς οὐφῶν, καὶ ἀδότην πᾶν ἀνδρῶν πικρῶν τῶν τῶν ἀνδρῶν ἀνιχνεύειν θαύματα: Unus ex iis qui Artiſticeſ harum intelligentes omnia opificum miracula cum ſenſu magis artiſticiſo nôrunt inveſtigare.* Inſignia præcellentium Artiſticeſ opera delicie vocantur Horatio lib. iv, Carm. 8; uti Tullio in Parad. delicatæ patera ſunt dictæ; quibus lib. iv in Verrem opponitur luteum negotium,

pro opere ineleganti. Intelligentes harum Artium dicuntur *elegantes* Ciceroni, lib. iv in Verrem. Quemadmodum idem ibidem quoque testatur Verrem minus intelligentes harum Artium *idiotas* appellasse. Illa denique vis animi delicata opera à luteis discernens, eidem Tullio de optimo genere Oratorum *intelligens iudicium* nuncupatur: & rursus Academ. quæst. lib. iv, *Quàm multa vident Pictores in umbris & in eminentia, quæ nos non videmus?* ὁ ῥῶδρ κοινὸς ἐστὶ πάντες τῶ ἀμπελον καὶ τὸν ἵππον· ἀλλ' ὁ μὲν μωροὺς εἶσται, ὁ ἀγαθὸς πρὸς καρποφορίαν ἢ κακὴ ἢ ἀμπελῶ· καὶ ὁ ἵππος ἀθροὺν ἢ παχὺν ἀνελκύνει παρὼς: *Communiter omnes videmus vitem & equum: sed agricola solus dignoscet, utrum ea vitis idonea sit ad ferendos fructus, an vero ipidonea: similiter quoque peritus rerum equestrum acrem equum ab ignavo facillime discernet*, Clemens Alexandr. Strom. I. Οὐκ ἔχει ἴσιν κερσὶν τὸ βλέπειν· καὶ γὰρ ὅς τις ἐψέως φύσει τὴ μάλλον διήσθροται, καὶ τὴν ἐν γυμνασίᾳ πρὸς τὴν ἑ καλὰ διέγνωσιν· ἐν μορφαῖς καὶ ἰδέαις αἱ τὴ ζωγράφῳ φέρονται· ὅσπερ αἰτεῖν περὶ Νικομάχον λέγουσι πρὸς ἀνθρώπων ἰδιότητων, φήσαντα μὴ καλῶ αὐτῶ φανῶναι τῶν ζώων· εἰδῶν· ἑλπίων· λάβει τὰς ἐμὰς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοῖς οὖσι φανήσεται: *Haud omnibus videndi idem iudicium est. Nam visus visu, vel natura perfectior est, vel exercitatio* Α., *ad discernendum meliora. Nempe ad formas speciesque judicandas Pictores ingenio sensuque plus valent. Quemadmodum Nicomachus aliquando dixisse ferunt cuiusdam idiotæ, qui sibi Zeuxidis Helenam non pulchram videri dixerat; Cape meos oculos, & videbitur tibi Dea*, Stobæus Serm. de Venere & Amore, ex Plutarch. de Amore. *Aliud debetur tibi Dea*, Stobæus Serm. de Venere & Amore, ex Plutarch. de Amore. Alianus tamen, var. Hist. xiv, 47, Nicostro tribuit hoc apophthegma. Sunt certe quorundam oculi tales, ut eos cum Aliano, loco proxime citato, πηχινὰ ὀμματα dicere liceat. *Eruditus oculos* dixit Tullius Parad. 5. Eos igitur habere nos oportet: sic enim fiet, ut assidua harum Artium tractatio quotidie ex se gignat aliquid, quod cum desiderio delectatione vestigemus.

Artium
harum im-
periti non
statim ab
artificiosa-
rum re-
rum con-
templatio-
ne exclu-
dendi.

§. 4. Si quis tamen ad Artes hæc oculos satis exercitatos asserre nondum possit, non ideo statim ab inspectione Artis erit excludendus. Quamquam enim imperitus rationem iudicii sui fortasse non reddat, sentiet tamen hoc illo melius esse. Apposite Dionys. Halicarnass. in Lysia, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ χάρις πᾶσιν ἐνανθίσκει τοῖς ἔργοις, πλεονεχία πάντες ἀνθρώποι λόγοι καὶ ἡμετέροις· ἀρετὴν μὲν γὰρ εἶναι ἐφθελῶν, καὶ πλεονεχίαν ὁμοίως ἰδόντες τὴν ἡ ταχύνει φανερὸν· χαλεποτάτοις δὲ λόγοις δηλωθῆναι, καὶ εἶτε τοῖς ἀρετῆς ἢ πλεονεχίας ἐννοίας· ὥς τε τὴν αἰσθησὶν λόγῳ διδασκῶναι πᾶσι τὴν διάνοιαν, ἢ τὴν πρὸς εἶναι, εἶναι δὲ φανῶν καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ καλῶν πραγμάτων δυσκαταλήτων ἀπαιτῶν λόγῳ· λόγῳ δὲ ἐπὶ καλῶν μὲν συμπετασθῆναι, πρὸς εἶναι ὁ καλῶν ἔργων· ἐπὶ ἀνέτοις δὲ μάλιστα καὶ παλαιῶν φησὶν τὴν λέγειν τὸ διαρρησθῆναι ἐπὶ οὐρανότητος δὲ χρόνον, τὴν ἡ τάξις καὶ τὴν τὸ ευρυθρόνον· καὶ ἐπὶ πᾶσι δὲ οὐρανότητος ἔργῳ τὴν καὶ πρᾶγμα, ὥς ὁ λεγόμενος παρὼς, καὶ τὴν τὸ μέγεθος· αἰσθῆναι γὰρ τῶν ἐκαστῶν κατὰ τὰς εἰσῆς, καὶ ἡ λέγειν: *Virtus & gratia in omnibus operibus efflorescens, res est prorsus admiranda & quatuorvis disertæ orationis vim exasperans. Maxime quidem idonea est conspici, omnibusque pariter idiotis atque artium harum intelligentibus perspicendam se præbet, oratione tamen eam explicare etiam his est arduum, qui plurimum dicendo valent. Quisquis itaque qualemcumque hanc vini explicati sibi verbis requirit, plurimum quoque aliarum insignium atque ineffabilium rerum rationem pari jure postulabit. Quidnam videlicet in corporum pulchritudine vocemus ὄραν. Quid in mobili illa modulatione ac flexu vocum διάρρητον discatur. Quid in omni convenientia temporum sit μέγας atque ευρυθρόνον. In omni denique opere atque in omni re gerenda quisnam sit ille qui dicatur παρὼς, quemadmodum etiam ἐπὶ μέγεθος ἢ τὸ μέγεθος. Sensu enim horum singula, non oratione, comprehenduntur. Brevius totum hunc locum complectitur Quintil. ix, 4, Docti, rationem artis intelligent: indocti, voluptatem. Itaque ex æquo sæpe quæ plena sunt sentiunt, parum expleta desiderant, fragoribus offenduntur, lenibus mutescunt, fortibus excitantur, stabilia probant, clauda deprehendunt, redundantia & multa fastidiunt. Nunquam certe de bono Pictore, aut non bono, doctis hominibus cum populo dissensus fuit. Etenim necesse est, qui ita pingat, ut à multitudine probetur, eundem & doctis probari. Vulgo homines egregia summorum Artificum opera intuentes, quid efficiatur sentiunt, docti vero insuper etiam, cur id efficiatur intelligunt. De populo si quem olim ita rogavisses, Quis est in Arte consummatissimus? in Apelle & Protogene aut dubitaret, aut hunc alius, illum alius diceret. Nemone Pamphilum, tam suavem, tam bellum, tam speciosum Artificem his anteferebatur purar? nemo profecto. Id enim ipsum est summi Artificis, summum Artificem populo videri. Tu Artifex, quid quæris amplius? delectatur spectans multitudo, ducitur Pictura, gaudet, dolet, ridet, miratur, & Pictura quovis affectus inspirante, ad misericordiam aut odium inducitur. Quid habes quod dispures? Quid est quod expectetur docti alicujus sententia? Quod enim probat multitudo, hoc idem doctis probandum est. Denique, hoc specimen est popularis iudicii, in quo nunquam fuit populo cum doctis intelligentibusque dissensus. His quàm simillima fufius profectur Tullius de claris Oratoribus.*

Ut ut indocti satis commodè nequeant de ipsa Arte judicare, debita tamen admiratione tantæ Artis miracula prosequi possunt.

Bonæ tabulæ à vulgi hominibus non Arte aliqua perpenduntur, sed quodam quasi naturali sensu judicantur.

didicerint musicam Lacedemonii, non traditur; in confesso tamen est eos usque adeo redidit de ea tulisse iudicium, ut ter in integrum jam declinantem ac tantum non corruptam restituerint, Athenæus lib. XIII Deipnosoph. cap. 6. Optime Tullius de optimo genere Oratorum, Ad picturam probandam adhibentur etiam inscii facienti, cum aliqua sollertia iudicandi. Idem de Oratore, Si esset mihi de histrione dicendum, & negarem posse eum satisfacere in gestu, nisi palestram, nisi saltare didicisset; neque ea quum dicerem, me esse histrionem necesse esset; sed fortasse non stultum alieni artificii existimatorum. Plutarchus adscribit Arato Sicyonio, καὶ οὐκ ἐν ἀμυνῇ ἐν χαρᾷ καὶ πινυσι: Iudicium non imperitum in picturis & tabulis. Talis fuit nobilis ille Vindex celebratus Statio Papinio:

- - - Quis namque oculis certaverit unquam
Vindicis, artificum veteres agnoscere ductus,
Et non inscriptis autorem reddere signis?
Hic tibi quæ docto multum vigilata Myroni
Era, laboriferi vivant quæ marmora cælo
Praxitelis, quod ebur Pisæo pollice rasum,
Quod Polycletæis visum est spirare caminis,
Linea quæ veterem longe fateatur Apellem
Monstrabit. Namque hæc, quoties chelyn exiit ille,
Desidia est; hic Aoniis amor advocat antris.

Vide Statium IV Sylv. in Hercule Epitrapezio.

Graviores
alicujus
functionis
labore fati-
gati, ad
Artium
harum
amenita-
tes laxandi
levandi-
que animi
gratia di-
vertunt.

§. 6. Plures profecto eminentissimæ ac nobilissimæ fortis viri, exemplo Vindicis hujus, etiam nunc elegantissime intervalla occupationum suarum ameno quodam otio dispungentes, si quando cum influentibus forte negotiis paria fecerunt, divinæ illæ excellentium Artificum opera & proprio quodam exultissimæ elegantie lepore jucunda sedulo inspicunt: parvula quoque momenta Artis tam scrupulosa cura examinant, ut nullam potiorum voluptatem agnoscere videantur. *Mibi liber esse non videtur, qui non aliquando nihil agit: & verus otii fructus est, non contentio animi, sed relaxatio*, Cicero lib. II de Oratore. Quemadmodum enim sæpe videmus pinguem glebam, dum cessat à cultu, sua sponte in plantas nulla cultissimi soli ubertate deteriores enitescere, ita magna ingenia exhaustas egestasque strenuæ mentis vires otio reparant, vegetumque post medicam remissionem animum altis ac se dignis cogitationibus implent. *Præcipue tamen velut attrita quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum talium blanditiis reparantur*, Quintil. x, I. *Ut homines labori assidue & quotidiano assueti, cum tempestatis causa opere prohibentur, ad pilam se, aut ad talos, aut ad tesseras conferunt, aut etiam novum aliquem sibi in otio excogitant ludum; sic illi à negotiis publicis, tanquam ab opere, aut temporibus exclusi, aut voluntate sua feriati, totos se, alii ad Poetas, alii ad Geometras, alii ad Musicos contulerunt, alii etiam novum sibi ipsi studium ludumque pepererunt*, Cicero lib. III de Oratore. *Ut enim terræ variis mutatisque seminibus, ita ingenia nostra nunc hac nunc illa meditatione recoluntur*, Plin. Junior lib. VII, epist. 9. *Danda est remissio animis; meliores acioresque requieti surgent. Ut fertilibus agris non est imperandum, cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fertilitas; ita animorum impetus assiduus labor frangit, vires recipient paulum resoluti & remissi*, Seneca de Tranquill. animi; cap. 15.

Cur maxi-
ma quæ-
que inge-
nia maxi-
me ca-
pian-
tur
Artis ele-
gantia.

§. 7. Quod autem vegeta illustrium virorum ingenia hujus potissimum voluptatis dulcedine trahantur, admirationem nullam mereretur. *Pulchritudo enim corporis apta compositione membrorum movet oculos, & delectat hoc ipso, quod inter se omnes partes cum quodam lepore consentiunt*, Cicero lib. I de Officiis. τὸ καλὸν καὶ ἁπλὸν κινήσαι διώλῃ. *Quod pulchrum est vel lapidem movere valet*, Arriani Epiict. lib. III, cap. 23; vide Iserat. in Helenæ laudat. quemadmodum & Etymol. in καλός. Aristoteles interroganti, cur quæ pulchra sunt amentur, respondit, τοφλῶ π' ἐρώτημα; *Ceci hæc interrogatio*, Laërt. lib. V in Aristotele. Hinc Stoici, quemadmodum ex Jo. Stobæi Eclogarum Ethicarum cap. 5 discimus, Amorem definiebant, ἐ' πῶς ὁ φιλοποίας ἀπὸ καλῆς ἡμῶς, vel, ut est apud eundem cap. proxime sequenti, διὰ καλῆς ἡμῶς ἀνθρώπων; *Studium quo nobis amicitiam alicujus conciliare studemus, propter pulchritudinis representationem; vel, propter pulchritudinem in eo elucentem*. Scitum quoque est illud Euripidis, quod apud Græcos in proverbium abiit, ο', π' καλὸν, φίλον αἰ; eam etenim vim habent pulchra, ut quorumvis hominum benevolentiam sibi concilient. τοῖς γὰρ καλοῖς καὶ βαρβαροὶ χεῖρες, ὡς εἶπεν, δυσωπῶν. καὶ πρὸς τὴν ἐρασίαν ὥς ἐ' ἀπεσφιλῶ ἰφθαλμοῖς ἡμεῖται: *Formosos etiam barbarica manus, ut videtur, suspiciunt; atque ad amabilem pulchrorum conspectum, etiam immanis oculus mansuescit*, Heliodorus libro V. Fortasse denique Græci Grammatici π' καλὸν ob hoc ipsum putaverunt dictum ἀπὸ τ' καλῶν. Quod ea quæ

quæ pulchra sunt, oculos omnium ad se advocent. Unice quidem humanos animos afficiunt ipsa speciosissimorum corporum pulchritudo, magis tamen pulchritudinis hujus accurata imitatio: etenim mens nostra perfectæ venustatis contemplatione elata & alacrior reddita, gaudium suum capere ipsa amplius non potest, neque aliter exultat letitia & gestis ostentatione, ac si ipsa rarum illud tantæ pulchritudinis exemplum ex se genuisset. *ὁ γὰρ τις ἀλάστορας, ὃς χαρὰς, ὃς γλυφὰς, ὃς οὐκ ἀμυγρὴ μάλα χερσὶν ἀνθρώπων ὄρωται, ὅταν εὐρίσκηται, ὃ ἐὶν αὐτῇ καὶ τὸ καλὸν, ἀρεταὶ καὶ εἶδός ἐστι παρὰ: Visus Fictorum, Pictorum, Sculptorumque opera, nec non quævis alia humana manu fabricata cernens, quando invenit quid suave & pulchrum ipsis insit, acquiescit, & nihil amplius desiderat, Dionys. Halicarn. περὶ ποιητ. ὀνομάτων. Οἱ περὶ κάλλος ἔχοντες ἀγάλματα θύματα, ἔχοντες δὲ τὰς ὀφθαλμοῖς τὸν ἑαυτοῦ πρῶτον ἀποσπῶντες, μεταβιβάζοντες δὲ ἄλλοι ἐπ' ἄλλο τὴν θέαν, ἀπορῶσιν ὃ, πρῶτον θεάονται: Qui pulchritudines statuarum considerant, conjiciunt oculos in id, quod primum incidit. Visu autem ab alio in aliud transcentes, animi pendunt, quid primum contemplantur, Himerii Sophistæ excerpta ἐκ τῆς ἀμπελων ἀποπεριουσίας. Verumtamen, cum in eximius præstantium Artificum operibus non tam ipsa pulchritudo teneat oculos, quàm felix quædam audacia Artis Naturam ipsam in certamen quasi provocantis, usu quoque venire solet, ut non pulchrarum modo rerum, sed & turpium apta imitatio mentem humanam oblectet ac reficiat. Ἐστὶ γὰρ φιλοφύλον τὸ ζῶν ὁ ἀνθρώπος: Est enim homo animal spectandi cupidum, Asriani Epikt. lib. 1, cap. 29. Γεγενημένον αὐτοῦ ἢ πῶς ἢ θανάτου πρὸς αὐτὸν ἰδόντες ἡδονὴν καὶ θαυμάσιον, ἢ ὡς καλόν, ἀλλ' ὡς ἡμῶν, εἰς αὐτὸν γὰρ ἢ δι' αὐτὸν καλὸν ἡμῶν τὸ αἰσχρὸν ἢ ὃ μῆτις, ὅν τι περὶ φαῖλον ἢ τι περὶ χερσὶν ἐφικτὸν ἢ ἡμῶν ἐστι, ἰσχυρίζεται: Pictam lacertam, aut simiam, aut Thersitæ faciem videntes, delectantur & mirantur; non pulchritudinis, sed similitudinis causa. Suaeque enim natura id quod turpe est, pulchrum fieri non potest: imitatio autem, siue pulchra siue turpis rei similitudinem exprimat, laudatur, Plutarchi de aud. Poëtis. Vide quoque eundem Plutarch. Symposiacôn lib. v, quæst. 1, ubi præclare admodum super hac ipsa re disputat, nec non pluribus eam exemplis illustrat.*

§. 8. Desinant itaque rudes harum Artium mixari, quidnam sit illud, quod acres aliqui ac perspicaces animos in Picturarum statuarumque lineamentis tam otiose considerateque perpendendis detineat: quandoquidem semper *difficilis est satietas bonarum rerum; & tunc maxime animos jucunda quæque sollicitant, cum videntur explere*, Symmach. lib. iv, epist. 16. Desinant quoque mirari, quod magni viri præclarissimorum Artificum opera ad rationem suam usumque æstimantes, permagno ea certatim emant atque in pinacothecas congerant: etenim, qui modus est in his rebus perceptæ voluptatis, idem erit æstimationis. Audiendus itaque Tullius lib. iv in Verrem, ubi de statuarum pretiis agens: *Arbitrar, inquit, hæc à nobis ita spectari oportere, quanti eorum judicio, qui studiosi sunt harum rerum, æstimentur*. Fieri adhæc potest tabularum statuarumque pretia quandoque intendi ab iis, dum moleste & acerbe accipiunt Artes hasce passim in contemtionem omnibus venire; neque commodiorem ullam rationem inveniant, quàm ut vestigiis Apellis, consilio ab omni parte laudabili, insistant, quem Plin. xxxv, 10, tradit hac ratione Protogeni dignationem Rhodi primum constituisse: *Sordebat ille suis, inquit, ut plerumque domestica: percontantique quanti licitaretur opera effecta, parvum nescio quid dixerat: at ille quinquagenis talentis poposcit: famamque disperse, se emere ut pro suis venderet. Ea res concitavit Rhodios ad intelligendum artificem; nec, nisi augentibus pretium, cessit. Ἀγάλματων καλῶν ἀπὸ πολλῶν ἐραστῶν θύματα, μὴ μόνον δὲ θαυμάσιον, ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ αὐτὰ πᾶσι τὴν ἡμετέραν ἡδονὴν τὸ ἔργον ποιεῖν θύματα: Multos egregiarum statuarum amatores fuisse audio, qui non solum Artificis laudi nihil obfuerint, verum etiam suo erga illas amore, veram vivamque voluptatem operi addiderint, Julianus Imp. epist. 34. Non meretur ergo reprehensionem, quisquis erogandæ per honesta pecuniæ cupiens, licitis atque innoxiiis voluptatibus eam impendere potius habet, quàm patrimonium suum damnosa alea populari, & avitas opes per gulam ventremque transmittit. Multi prodiderunt, inquit Suetonius in Julio, cap. 47, *Julium Cæsarem gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissime comparasse*. Recte Plautus, Asinaria Act. 111, Sc. 3; *Non omnia eadem aque omnibus sua via esse scito*. Virgilius Ecloga 11, *Trahit sua quemque voluptas*. Horat. lib. 11, epist. 2; *Denique non omnes eadem mirantur amantque*. Quamobrem etiam in manifesto versantur errore, qui alienos mores ad suos referunt, atque ea quæ ipsis leviora sunt pari modo apud ceteros esse arbitrantur. Οὐ γὰρ πάντα πᾶσι καλὰ: εἴδ' ἄλκιρα δοκεῖ σπυδαῖαι πᾶσι πᾶσι: Nunquam omnia omnibus pulchra; neque omnia omnibus videntur studio digna, Ælian. in præfat. lib. 1 de Animalibus. Ἀφιλόκαλον, iners, ac pene etiam turpe est non putare tanti cognitionem, qua nulla est jucundior, nulla pulchrior, nulla denique humanior. *Natura homo mundum atque elegans animal est*, inquit Seneca epist. xcii. Si qui tamen solidioris doctrinæ fructui inhiantes dignitatem liberalissimarum Artium omni-*

Cur summi homines accuratius picta sculptave quoque vis pretio emant.

Quidquid domi est, vile est, Seneca lib. 111 de Benef. cap. 3.

bus sæculis celebratam usque adeo inliberaliter adspersantur ac pro nihilo ducunt, ut eam præ suis studiis ne tralatitio quidem aspectu dignentur; eorum ego stomachum feram facile, modo & ipsi diversam viam insistentibus parcant; memores istius Pliniani, *Demus alienis oblectationibus veniam, ut nostris impetremus*, Plin. Junior 1x, 17. Urget id ipsum Horat. lib. 1, epist. 18. *Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes*. Graviter quoque Seneca de Tranq. animi, cap 9; *Quid habes cur minus ignoscas nomen marmore atque ebore captanti, quam opera conquiriti aut ignotorum autorum, aut improbatorum, & inter tot millia librorum oscitanti, cui voluminum suorum frontes maxime placent tituli-que?* Gloriam certe eorum non modo non minui, verum etiam augeri arbitramur, quorum ad populares illustresque laudes hæ quoque minus notæ minusque pervulgatæ adjunguntur. Ita Marcellus, victis Syraculis, primus omnium Urbem imbuat Græcarum venustatum intelligentia; idque ipsum, aliis eum vellicantibus, sedulo triumphabat: vide Plutarchum in ejus vita.

Tenuioris quoque fortis homines summo cum fructu Artium harum contemplationi vacant.

§. 9. Cæterum magnos forte viros, quibus ad id opes non desunt, animus etiam superest, facile feras duplici facultatum ac temporis impendio honestissimis voluptatibus indulgentes: culpes tamen mediocris conditionis homines deliciis hisce vacantes; tanquam qui suæ fortis parum memores, nimio facultatum suarum ac boni pariter otii dispendio nihil profutura consectentur. At tu, quisquis tandem es, cui tantum à re tua otii est, aliena ut cures, toto, quod ajunt, cœlo erras. Quamvis enim Artibus hisce plurimum insit voluptatis ingenuæ, nonnihil tamen (ut quod res est fateamur) discriminis adirent atque in manifestum dedecus propter incuriam incurrerent, quotquot in summa rei familiaris angustia quid porro proventurum sit animis ad tantæ voluptatis dulcedinem languentibus non prospiciunt; nisi publica magnarum urbium & sacrarum ædium ornamenta, privatæ adhæc patentesque magnatum pinacothecæ passim advocarent atque admitterent succisivas horas in hac commentatione collocare parantes. *Cur divitiæ desiderantur?* inquit Cicero lib. v Tuscul. quæst. *aut ubi paupertas beatos esse non finit? Signis, credo, tabulis, ludis. Si quis est qui his delectetur, nonne melius tenues homines fruuntur, quam illi, qui his abundant?* *Est enim earum omnium rerum nostra in urbe summa in publico copia: quæ qui privati habent, nec tam multa, & raro vident, cum in sua rura venerint.* Neque est cur inutilem dicas contemplationem, quæ judicio nostro veram pulchritudinem, maximum sane rerum creatarum bonum, inscribit; quæ animorum nubila, discussa omni mœstitia, serenat, quæ multiplicem ac plane mirabilem sui usum humano generi præstat, quæ per imagines rerum gestarum mentibus nostris studium virtutis atque innocentie amorem instillat; quæ denique, ut & hoc adjiciam, potentissimis amoris atque iræ affectibus frænum injicit. Propertius certe lib. 111, Eleg. 20, contemplationis hujus beneficio Amoris æstum ac furori similem impetum reprimi posse testatur. Discas etiam ex Plutarcho quàm parata semper sit sinceræ reconciliationis gratia in candidis elegantissimorum hominum pectoribus; aureo sæculo, si penitus inspexeris, dignos dicas; quotusquisque enim eorum est, quorum animos humanissimæ oblectationis dulcedo semel intravit, qui amoribus serviat, honores appetat: invident nemini, neminem despiciunt; pinacothecas tantum imaginantur & bene instructas porticus: hæc summa curarum, summa votorum: mollemque in posterum & pinguem, hoc est, innoxiam beatamque destinant vitam. Unde etiam usu venire solet, ut statim bona fide redeant in gratiam cum iis quibus subiraſcuntur, omnemque scabitudinem animo sine cicatrice deleant, præsertim si eos ab ista voluptate, qua ipsi capiuntur, minime abhorreere deprehendant. Ovidius lib. 1 de Ponto, Eleg. 6;

Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum.

Horat. lib. 1, epist. 18;

*Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.*

Non latuit hoc Polemonem, de quo Plutarch. περὶ ἀσχημίας agit: Πολέμων, λοιδορῶν τὸ αὐτὸν ἀνδρὶ φιλολίθῃ καὶ περὶ σφραγίδῃ πολυελεῇ νοσῶντι, ἀπεκρίνατο ὅτι ἔδει, τὴν σφραγίδαν ἣ ἐνὶ ποσὶ αὐτοῦ ἦν, καὶ καταμάσθαι. ἠδὲ αἱ ἐν τῷ ἀνδρὶ, Μὴ ἔτι (εἶπεν) ὁ Πολέμων, ἀλλ' ἔτι αὐτὰς θείω, καὶ πολὺ σοὶ βέλιον φαίνεται: Polemo maledictis incessitus à quodam homine lapidum pretiosorum studio, & qui morbo conquiriti sigilla magno emptæ laboraret, nihil respondit, sed sigillorum uni animum advertit, idque perspexit. Quo factò delectatus ille, Non sic, inquit, Polemo, sed expositum luci contemplare: longe enim pulchrius tibi videbitur. Apposite Ovidius lib. 111 de Arte, vers. 545.

*Scilicet ingenium placida mollitur ab arte,
Et studio mores convenienter eunt.*

Arbiter

Arbiter Satyrico, *Incultis asperisque regionibus diutius nives haerent: aſt ubi ea aratro domefacta tellus niſet, dum loqueris, levis pruina dilabitur. Similiter in pect̃oribus ira conſidit: ſeras quidem mentes obſidet, eruditas praelabatur.* Memorabilis eſt Virgilio locus lib. 1 *Aeneid.*

*Hoc primum in luco nova res oblata, timorem
Lentis: hic primum Aeneas ſperare ſalutem
Auſus, & afflictiſ melius conſidere rebus.
Namque ſub ingenti luſtrat dum ſingula templo,
Reginam opperiens; dum quæ fortuna ſit urbi,
Artificumque manus inter ſe, operumque laborem
Miratur; videt Iliacas ex ordine pugnas
Bellaque jam fama totum vulgata per orbem:
Atridas, Priamumque, & ſævum ambobus Achillem.
Conſtitit, & lachrymans, Quis jam locus, inquit, Achate,
Quæ regio in terris noſtri non plena laboris?
En Priamus: ſunt hic etiam ſua præmia laudi,
Sunt lachrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.
Solve metus; feret hæc aliquam tibi fama ſalutem.
Sic ait; atque animum pictura paſcit inani,
Multa gemens, largoque humectat ſumme vultum.*

Ad quem locum Servius, *Omnis Aeneæ ſollicitudo de moribus Aſrorum erat; quam nunc picturæ contemplatione deponit. Qui enim depingunt bella, & virtutem diligunt, & miſeratione tanguntur.* Fieri tamen poteſt advenas Tyrios, Perſarum conſuetudinem ſecutos, hæc potiſſimum delineaffe. Etenim apud Perſas, teſte Ammiano Marcellino libro XXIV, *Non pingitur vel fingitur aliud, præter varias cædes & bella.* Quod ſi forte hæc tanta commoda humanum ingenium ad perfectionem ſui informant, non offenderentur, atque una tantum ex his ſtudiis delectatio peteretur, pauciſſimos tamen arbitrarer hanc humaniſſimam ac liberaliſſimam fatigatæ mentis remiſſionem agreſti duroque animo repudiaturos. Quin potius in complures paſſim homines alioqui non contemnendos incidas, qui, licet placidiſſimas hæc recreationes neque ipſi attingere curent, neque ſordidioribus aliis voluptatibus obruto ſenſu guſtare poſſint; ſuſpiciunt tamen in aliis ſtudia quæ adoleſcentiam ornant, ſenectutem ſuſtentant, quæ ſecundas res alunt, adverſis perſugium ac ſolacium præbent, quæ vitam omni humanitate perpolitam magis etiam commendant, quæ animos noſtros oblectant domi, non impediunt foris, quæ denique nobiſcum pernoctant, peregrinantur, ruſticantur. Coelitem ſane vita frui videntur, quorum mentes blandiſſimarum Artium dulcedine identidem delinitæ, in veræ pulchritudinis contemplatione jugiter conquieſcunt. Inde nimirum tantus iis opum, ambitionis, dignitatum contemptus, nec non illius quæ intra vulgus ſtat lætitiæ vel oblivio vel negligentia apud excelsas atque inſuperabiles animas. Verum quid eſt quod ego hiſce Artibus tam ſtudioſe patrocino? quandoquidem ſatis conſtat eas tantis auctoribus ſemper fuiſſe probatas, tam validis adhæc rationibus eſſe munitas; ut ex malignitate potius proficiſci videatur, ſi quid obſtantium murmur ingeſſerit, quàm ex aſſentatione, ſi paucula quædam ex tam numeroſa earum gloria delibare conemur.

§. 10. Quisquis igitur & animo & ingenio magnus humaniſſimarum Artium elegantias præcipue in deliciis atque in delectamentis habebit, famæ ſecurus & ad invidiam uſque felix, feſtavis hiſce contemplationibus mentem expleat. Meminerit modo incredibili huic voluptati temperamentum hoc indicere, ne forte imprudens Artium harum dignitatem propriæ dignitatis jactura tueri ſtudeat. Quemadmodum enim apud omnes in conſeſſo eſt condimenta mere ſumpta neque eſu grata, neque uſu ſalubria eſſe; ita exquisitiſſimis hic paſtus ingeniõrum ſine utilioris doctrinæ dignioris que honoris dape ſæpenumero plus obefſe nimis avide appetentibus, quàm prodeſſe deprehenditur. Quamobrem neque laudandos putamus eos, qui ad majores melioresque curas nati & inſtituti, ingenio tamen ſuo atque otio turpiter illudere non verentur, dum in hoc deſidioſæ oblectationis ſtadio totum occiduæ fluxæque vitæ ſuæ curſum conſumunt: ſed conſuetudinem eorum non modo excuſabilem, verum etiam pulchram & magnificam eſſe contendimus, qui hæc elegantiffimarum Artium delinimenta vel ad animi relaxationem aſſumunt, vel ad ornamentum virtutis illius cui ſe ſuaque ſtudia devoverunt. Adriano certe Imp. cucurbitarum Picturam, qua ſibi Imperator hic ſupra modum placebat, aſpero ſatis joco exprobravit Apollodorus Architectus; vide Xiphilinum. Antiochus quoque Epiphanes, Polybio teſte, nonnunquam ſe è conſpectu omnium cum duobus tribusve famulis abripiens, & ab aula ſtrepitu, omiſſis excubiis & fortunæ ſuæ mole, quàm longiſſime ſecedens, *Εὐέλκετο μάλιστα τοῖς δόγματοις καὶ θεωρημαῖς εὐρησ-*

Principi-
bus inter-
rim viris
ſedulo ca-
vendum
eſt, ne
omnia ge-
neris, no-
minis, ho-
noris inſi-
gnia atque
ornamen-
ta nimio
elegantia-
rum amo-
re deſ-
ſtruant.

λογῶν καὶ φιλοτεχνῶν πρὸς τὰς πράξεις καὶ τὰς ἄλλας τέχνας: *Inveniobatur maxime cum argenti sculptoribus & auri fusoribus in ipsorum officinis copiose verba funditans, & de Artis subtilitate disputans cum calatoribus & aliis opificibus; vide Athenæum lib. v Deipnosoph. cap. 4.* Attalum adhæc, splendoris alioqui magnificentie Regem, fugillam Historici, quod omissa regni administratione, & regie majestatis pompa ad tempus sequestrata, ærarie Artis fabricæ vacaverit, cerisque fingendis & ære fundendo procudendoque animum suum oblectaverit; vide Abbreviatorem Trogi, lib. xxxvi. Non videtur hic prætereunda illa vocis libertas, quam olim Stratonicus cantor in pari fere negotio exercuit: Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν κητερίαν Στρατόνικον λεγομένην, ἐπεὶ ὁ βασιλεὺς, σκηπτρον, ἕτερον δὲ πῶληκτρον: *Ptolemæo regi studiosius cum Stratonico de arte differenti, Aliud, inquit Stratonicus, est sceptrum, ὁ Rex, aliud vero plectrum,* Athenæus lib. viii Deipnosoph. cap. 10. Sequatur ergo elegantiarum amator sanum gravissimi scriptoris consilium; ὁ φίλιππος, inquit Plutarchus*, πρὸς τὸν ὅτι περὶ τῶν βασιλέων ἀκριβοῦς καὶ ἀσφαλτικῶς, ἔπειν, οὐκ αἰσχρὴ καλῶς ἔτω ψάλλον; δεξιὰ γὰρ αὐτῶν βασιλέως ἀκριβοῦς ψάλλοντων ἀκούει. καὶ πολλὸν νέμει τοῖς μέγιστοις, ἐπὶ τῶν ἀγωνισμῶν καὶ τῶν πιασμάτων, θεατῆς γινώσκοντες. ἡ δ' αὖτε γὰρ τῶν παιδιῶν, τῶν ἐν τῇ καλῇ ῥαθυμίας μάστιγι τῶν ἐν τοῖς ἀγῶνιστοις πόνον παρέχοντες καὶ αὐτῆς. καὶ ἔδειξεν Ὀφύτης νέος, ἡ δὲ ἐν Πίση θεασάμενος Δία, ἤρεσεν φαιδίας ἐπιθύμησεν. ἡ δὲ Ἡρὰ δὲ ἐν Ἀργεῖ, Πολυκλείδῃ. ἔδ' Ἀνακρέον, ἡ φιλήμων, ἡ Ἀρχιλόχῳ, ἡ δὲ αὖτε αὐτῶν τοῖς ποιήμασι. ἡ γὰρ ἀνακρέων εἰς τῶν ἐργῶν ὡς χάρμεν, ἄξιον ἀνδρῶν εἶναι τὸν ἐργασμῶν: *Philippus filio suaviter in convivio atque artistiose canenti, Non te pudet, inquit, pulchre adeo canere; nihil enim à Rege amplius expectas, quàm ut ei vacet psallentibus aures præbere; satisque Regem tribuisse Musis dixeris, cum dignatur spectator eorum fieri, qui de arte Musica certamen inter se instituunt. Ipsum vero tenuissimarum Artium exercitium suam in pulchris studiis negligentiam ipsa inutilioris laboris vanitate prodit. Neque sane quisquam generosa indolis adolescens, qui Pisæ spectavit Jovem, Phidias esse concupiscit: neque, qui Junonem Argis, Polyclethus: neque statim Anacreon, aut Archilochus, aut Philemon fieri exoptat, quicumque versibus eorum delectatur. Non enim est necesse ut auctorem aliquem, cujus opus vel leviter nobis arriiserit, confessim quoque studio nostro dignum judicemus. Huic simile est illud Eliani libro ix, cap. 36; Pylates quidam Antigono regi exhibebat specimen suæ artis. Rege vero sæpius eum interpellante ac submonente ut nunc minimam chordam, ac rursus mediam strictius intenderet, indignatus ille dixit, μή μοι οὐκ εἶμι κακῶς, ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐμὲ πάντα ἀκριβῶς μάλλον: Avertant Dii, ὁ Rex, ut hæc me accuratius expendisse deprehendaris.* Boethius lib. i Musices, cap. 34: *Omnis ars, omnisque etiam disciplina honorabiliorē naturaliter habet rationem, quàm artificium quod manu atque opere artificis exercetur. Multo enim est majus atque altius scire quid quisque faciat, quàm ipsam illud efficere quod sciat. Etenim artificium corporale, quasi serviens famulatur; ratio vero, quasi domina imperat.*

* Circa
initium vi-
ta Periclis.

Hactenus attigimus quasi cunabula quædam atque elementa Artis; restat ut procursum ejus porro patefaciamus.

FINIS LIBRI PRIMI.

FRANCISCI JUNII
DE
P I C T U R A
V E T E R U M
LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM LIBRI SECUNDI.

STUDIIUM cuncta imitandi hominibus à Natura inditum, ut Phantasia ad actum perducit atque excolit, ita multa alia causæ augent ac promovent. Principalioribus tamen quæ quondam Artes hasce provexerunt causis, pie præmittimus omnis boni fomitem ac fontem Deum: cujus immensam bonitatem protinus excipit sedula Parentum benevolentia, tum demum de carissimis pignoribus secuta, quum nata est Præceptorem, cui tuto omnes spes suas ac vota committat. Proximus itaque à Parentibus est Præceptor, cujus fidei opera ad omnia fecundissimæ Artis arcana admissus adolescens, ac jam industriæ suæ relictus, si forte à rectis moderatoris sui præceptis ad sequiora declinare parabat, statim commonefaciebat eum officii sui metus legum in corruptores Artium latarum: sin autem recto ingenio præditus à primæ institutionis integritate desciscere nefas habebat, nihil eum æque atque æmulatio & semper melior aliquis incitabat: quumque priores in prodigiosa plane simplicitate Artis operibus suis commendationem ex vi potius Artis, quàm exquisitis colorum pigmentis, soliti essent captare, ipse quoque in hoc æmulæ Artis certamine simplicitatis hujus potissimam semper habebat rationem. Pertentabat interim animum ejus mira quædam dulcedo Artis in affectata æmulatione unice gaudens, & robur quasi colligentis ex multiplici ac passim obvio harum Artium usu; nec non ex honore, quem omnis ordinis homines dignissimis Artibus habent: ad blandientem mox olim speratæ gloriæ successu, lætus ac fidens animi, audacia promptiorè ad magna accingebatur; non dimissa tamen cura tantis Artibus debita; accedente præsertim candore animi, non Artifices modo, verum etiam idiotas quandoque in partem hujus curæ, laudabili prorsus ingenuitate, advocantis: quemadmodum denique ardorem æmulationis, gloriæ cupiditatem, & plerasque alias hîc assignatas causas, publica temporum felicitas maxime juvabat, sic eas privata Artificum fortuna, nescio qua ratione occulta, ad fidem perducebat.

CAPUT I.

- §. 1. Stultum quorundam Sophistarum acumen & fallax nonnullorum Historicorum vanitas futili ratiocinatione Artium imitaticium primordia referunt ad Deum.*
§. 2. Pluribus exemplis, plurimorumque tam sacrorum quàm profanorum Scriptorum auctoritatibus evincitur Deum esse auctorem promotoremque Picturæ.
§. 3. Artes imitatrices plurimum etiam debent Naturæ.

Sophista
frivolo
prorius
argumen-
to inven-
tionem
Picturæ
assignant
Deo.

Eus optimus maximus & Natura, quasi quædam lex Dei, præcipuum incrementum Artibus omnia imitantibus adjecisse videntur. *Cæli nempe chorum sideribus comptum & coronatum suda tempestate visimus*, inquit Apulejus de Deo Socratis, *piclis noctibus severa gratia, torvo decore; suscipientes in hoc perfectissimo mundi, ut ait Ennius, clypeo, miris fulgoribus variata celamina.* καὶ βαλομένη μὲν σφίξειδω, inquit Philostratus in præcæmio Iconum de Pictura agens, *Θεῶν τὸ εἶρημα, Διὸς τὸ πᾶν ἐν γῇ εἶδη, ὅτι αὐτὸς λαμψόντας αἱ ὄροι γράφουσιν, Διὸς τὸ πᾶν ἐν ἑσπερῇ φαινόμενα*: Certe, si quis Sophistarum more loqui velit, *Deorum est inventum Pictura, cum ob illas in terra species quibus diversæ tempestatibus anni prata pingunt, tum ob ea quæ in cælo apparent.* Acutos nimirum homines & acri copiosoque ingenio præditos dicas, qui tantum negotium tam paucis verbis confectum reddunt. Prata scilicet floribus vernantia, & cælum variis astrorum nubiumque formis conspicuum satis explorata ratio erit ad id quod volunt statim confirmandum: cum certum sit astris, humani ingenii follertia, formas animatarum inanimatorumque rerum adscriptas; incertam quoque nubium imaginem cuilibet rei, quam vagus & errori oculorum indulgens animus concipit, adsimilari, *Philostr. de vita Apollonii lib. II, cap. 10.* Psellus de Operatione Dæmonum, *τὰς νεφέλας ὅραν ἔστιν, ὅτι μὲν ἀνθρώπων, ὅτι δὲ ἀράων, ὅτι δὲ δακνόντων, ἢ πινῶν ἐπὶ τῶν ἀποπλάσας χρηματισμῶν*: *Videre est nubes quandoque hominum, aliquando urforum, interdum vero draconum aliarumque rerum formas exprimentes.* In Africa certe, ventis maxime quiescentibus, atque ob hoc aëre concrefcente, immania quædam spectra, variarum tremendarumque belluarum formas referencia, stuporem ac metum ignaris injiciunt, *Diod. Siculus, lib. III.* Vide quoque *Plinium nat. Hist. lib. VII, cap. 2.* Mira prorsus atque ab his non multum abhorrentia refert *Photius, Cod. cexlII, in excerptis ex Damascio de vita Isidori Philosophi.* Prata adhæc floribus distincta spectantium mentes mire quidem afficere agnoscunt omnes, non tamen ullam ad nobilissimas Artes viam præsternere. Palladium etiam, ancilia, & quotquot unquam statuas cælo delapsas credula antiquitas celebrat, non satis probum sunt argumentum referendi Artes hasce ad Deos. Vani est, narrare talia: stulti, credere: potentissimis præsertim Regibus tali impostura, ut miseris mortalibus fallax miraculum præpararent, unice gaudentibus. Ephesiorum sane urbs, quæ se odiose satis jactat *Νεωκόρον τῆ μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ τῆ Διοπιδῆς*: *Edituam esse magnæ Deæ Diane, & à Jove delapsi simulachri*, Act XIX: 35, decepta fuit Alexandrino simulachro. Rex etenim Ptolemæus statuariis nobilioribus ad conficiendam Dianæ statuam convocatis, Artifices omnes, opere jam perfectæ, magnifico regiarum epularum paratu excepit: quumque locum cœnæ destinatum fraude clandestina alte suffodisset, evadere non potuerunt, quin universi fatalibus epulis intenti, ruina terræ absorberentur. Atque ita, veris nobilissimæ statuæ Autoribus è medio sublatis, pronum Regi fuit eam quibuscumque, ut cælo demissam, obtrudere: vide *Suidam in Διοπιδῆς*; vel potius *Isidorum Pelusiota, lib. IV, epist. 207*; nam ex eo Suidas hæc mutuatus est.

Quomodo
Deus pro-
batur esse
auctor
promotor-
que Pictu-
ræ.

§. 2. Sanius profecto philosophatur ac firmioribus argumentis totius rei veritatem in animis omnium defigit Philo Judæus, *Περὶ ἐνείρων, de insomniis*; *τὴν ποικίλιν τέχνην ἐνέμιπιν μὲν πνεύσας ἄνω μελετηδόν καὶ ἀφανὲς εἶναι πρᾶγμα, ὥστε ὑφ' ἑαυτοῦ αὐτὴν ἀνέδειπιν· ἐγὼ δὲ ἔμνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν πᾶσι καὶ μάστιγι ὅταν εἰς τὴν γῆν τμήματα, καὶ πᾶς ἐν ἑρανῶ σφαῖρας, καὶ ζῶν καὶ φυτῶν διαφορὰς, καὶ τὸ παμπόικλον ὄψαγμα τέπνι τὴν κόσμον ἀπιδῶ· πῶν γὰρ ἔσπερματι τὰς δημιουργοὺς καὶ ἀρετὴν τῆ ποικιλίας ὁπιοῦν ὡς ὁπιοῦς ἀναρκαζομεν, καὶ σέβομεν μὲν τὴν ἀρετὴν, πῶν δὲ τὴν ἀρετὴν, τὸ δ' ἔργον καταπύλωμεν*: *Quidam Picturæ Artem adeo neglectam vilemque existimant, ut eam ad textores relegent: ego vero etiam nomen ejus admiror: præsertim, quando terræ segmenta, cælestes circulos, animalium stirpiumque differentias, & hunc mundi multiforem contextum adspicio. Quæ admiratio cogit me credere, hujus opificem invenisse Artem variegandi: atque ita & inventorem veneror, & inventum ejus honoro, operis vero ipsius spectaculo stupeo.* Validius quoque argumentantur, qui à mundo majore porro transeunt ad minorem, hominesque Promethei molli luto formatos memorant: prout nempe Callimacho in Scæzonte *πῆλος ὁ Προμηθεύς, lutum Prometheum dictus est Homo.* *Democrito vero Abderita*, ut est apud Censorinum de Die natali, cap. 4, *ex aqua limoque primum visum est homines procreatos: nec longe secus Epicurus.* Hujus interim limi mentionem quoque faciunt Horatius, Juvenalis, Martialis & alii: neque enim alium agnoscit Promethea, quisquis sanam possidet mentem, præter illam divinæ providentiæ vim, cui uni primordia sua mortales debent, *Genes. II: 7.* Quod magis etiam liquet, cum Palladem, Sapientiæ præsidem, Prometheo homines fingenti ex præscripto Jovis opem tulisse fingunt*: quemadmodum & cum Curam ex luto cretofo homines finxisse narrant; vide *Hyginum fabula 220.* De hac hominis figulatione vide Tertullian. de Resurrect. carnis; Lactant.

Prome-
theum
olim vo-
caverunt
sapientes
eternam
cuncta
temperan-
tis Dei
mentem.
* Vide Ety-
molog. ma-
gnum in
Iovis.

Laëtant. Divin. institut. 11, 11; Fulgent. lib. 11 Mytholog. Greg. Nyssenum de hominis opificio, cap. 22; unde eidem quoque Orat. 1 de Beatitudinibus homo nuncupatur ὁ ἄνθρωπος. Et recte Minucius Felix Octavio, *Ipse homo, si recte existimes, Dei simulachrum est.* Clemens Alexandr. in Protreptico: ὁ τὸ ἔλων δημιουργός, ὁ δέισιότηχνης πατήρ, τοῖσιν ἀγάλμα ἐμψυχον ἡμᾶς τὸν ἀνθρώπιν ἐπάλασιν: *Universi opifex pater, cujus est ars longe optima ac præstantissima, talem animatam imaginem, nos, nempe hominem fecit.* Suidas in Ἀδάμ, de primo parente agens, οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος· τὴ θεοκλήσιν ἀγάλμα· ἀφ' ἧ περ ἀποθνήσκοντες πᾶσαι ἀνθρώπων ἀγάλματα γέρουσι: *Hic est prima statua: simulachrum à Deo denominatum; ad quod omnis hominum statuaria, veluti ad regulam, dirigitur.* Uxorem Loth respicientem convertit Dominus in statuam falis, *Genes. xix: 26.* Μνημοσύνη τὴ γυναικὸς λέγεται: *Recordemini uxoris Lothi*, inquit Salvator noster, *Luc. xvii: 32.* Ut itaque ex præcepto Christi memoriam uxoris Lot non temere demitteremus, versa est in materiam, ut videtur, durabilem. Plinius certe nat. Hist. xxxi, 7, meminit falis qui lapidinarum modo vix etiam ferro cædi queat. Mirum prorsus est quod de hac statua refert Aur. Prudentius Hamartigenia:

Solidata metallo

*Dirigit fragili, saxumque liquabile facta
Stat mulier, sicut steterat prius omnia servans
Cautè sigillatè longum salis effigiata
Et decus, & cultum, frontemque, oculosque, comamque
Et flexam in tergum faciem, paulumque relata
Menta retro, antiquæ monumenta rigentia noxæ.
Liquitur illa quidem falsis sudoribus uda,
Sed nulla ex fluido plenæ dispendia formæ
Sentit deliquio, quantum armenta saporum
Attenuant saxum, * tantum lambentibus humor
Sufficit, atritamque cutem per damna reformat.*

* Vide
Benjami-
nis Itine-
rarium.

Huc etiam refer typum illius ardx, quàm Noachus ex præscripto Domini architectatus est, *Genes. vi: 14.* Typum adhæc tabernaculi oculis Mosis à Domino coram exhibitum, *Exod. xxv, vers. ult. Act. vii: 44. Hebr. viii: 5.* Serpentem æneum Domini iussu à Mose conflatum, *Numer. xxi: 8.* Formam templi Hierosolymitani, quam rex David filio Salomoni ex præscripto Dei tradidit, *i Chron. xxviii: 19.* Magno Constantino, templum S. Sophiæ exstructuro, Angelus per somnium descriptam templi istius imaginem exhibuit. Το ἄγμα ἔ ναι ἀγγελῶ καὶ ὄναρ ἀνέδειξε τὸ βασιλεῦς, ut loquitur *Georg. Codinus de Originib. Constantinopolitanis, edit. Regiæ pag. 67, A.* Ezechiel Propheta, quo urbi Hierosolymitanæ non solum verbis, verum etiam viva quadam imagine ob oculos poneret omnes impendentium calamitarum gradus, mandatum divinitus accepit, ut urbis obsidionem in regula depingeret; vide *Ezech. iv: 1.* Præcipue tamen hic sunt memorandi Bezaleel & Aholiab, de quibus ipse Dominus *Exod. xxxi, & xxxv* Mosen alloquitur, testaturque se eos nominatim evocasse ad extruendum tabernaculum fœderis, neque solum animos eorum Spiritu Dei implevisse, ut ipsi possent in omni opere scite operari, verum etiam hanc suam scientiam in alios docendo transfundere. Neque est quod hic prætereamus, τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα ἔ κενεῖς ἡμεῖς ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ: *Sine manu factam imaginem Domini & Dei nostri Jesu Christi*, de qua sic habe. Augarus Edessæ regulus gravi atque inexplicabili implicitus morbo, fama atque auditione nonnihil de divinis Salvatoris nostri miraculis accepit: in animum itaque induxit eum amice ad se per litteras evocare; deligens ad hoc ministerium Ananiam quendam è cursoribus suis, pingendi minime rudem; quò, si ipsum forte Christum adducere nequisset, imaginem saltem ejus ad vivum descriptam reportaret. Ananias tradita jam epistola, oculis in Christum defixis totius corporis ac vultus lineamenta in animum transferre parans, importunitate multitudinis undique circumfusæ impeditus, contulit se in faxum aliquod eminentius, ut ibi extra impulsus inquietæ multitudinis desiderati domino suo vultus indiscretam similitudinem enotaret. Sed frustra semper fuit, & ad inchoata semel lineamenta minime respondebant reliqua, Salvatore nostro subinde vultum suum immutante†. Tandem tamen eum voti compotem fecit Christus aqua ad ablundam faciem postulatam, & quadruplici linteo ad detergendam faciem sumpto‡, expressam in linteo divini vultus imaginem Ananiæ cursori cum suis ad Augarum literis tradidit. De fide tanti miraculi consule Cedrenum, & cæteros Ecclesiasticæ Historiæ Scriptores, quibus adde quæ de Christi ad Augarum epistola, in portis Edessæ exscripta, habet *Procopius lib. ii de Bello Persico, cap. 12.* De ænea Servatoris Christi statua quam erexit mulier profluvio sanguinis ab eo liberata, vide *Asterium Amasæ Episcopum apud Photium, ut & reliquos Ecclesiasticarum rerum Scriptores.*

Quamobrem, cum Spiritus Domini dignatus sit nobis frequentia hæc Plastics atque Picturæ exempla suppeditare, merito quoque excellentissimarum Artium harum autorem Deum optimum maximum cum Theodoretto statuimus, quem vide *Serm. IV de Providentia*. *Homo artifex format corpus de corpore*, inquit Augustinus Confessionum lib. XI, cap. 5, *arbitratu animæ valentis imponere utcumque speciem quam cernit in semetipsa interno oculo*. Et unde hoc valeret, nisi quia tu fecisti eam? Et imponit speciem jam existenti & habenti ut esset, veluti terræ, aut lapidi, aut ligno, aut auro, aut id genus rerum cuilibet. Et unde ista essent, nisi tu fecisses ea? Tu fabro corpus, tu animum membris imperitantem fecisti; tu materiam, unde faciat aliquid; tu ingenium, quo artem capiat & videat intus quid faciat foris; tu sensum corporis, quo interprete trajiciat ab animo ad materiam id quod facit, & renuntiet animo quid factum sit, ut ille intus consulat presidentem sibi veritatem an bene factum sit. Te laudant hæc omnia Creatorem omnium. Neque male Seneca de Beneficiis lib. IV, cap. 6, *Insita sunt nobis omnium artium semina, magisterque ex occulto Deus producit ingenia*. Quod ipsum plenius aliquanto expressit Julianus Imp. Orat. VII, ὁ ὡς ἐν ἑαυτῷ ἐπιδείκνυται, καὶ νῦν ἐκθεῖς, αἱ περὶ αὐτοῦ θεῖν ἐπειδὴ πεφύκασι, ἔθεν ἔδιδασκῆναι περὶ τοῦ καὶ δόση τίς, καὶ καθείρῃ, περὶ ὅπως χρῆσθαι τοῖς τοῖς μορίοις, πρὸς αὐτοῖς ἀνθρώποις πεφύκασι πάλιν τὰ ζῶα. ἔπος οἶμαι καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων φύσις, οὐκ ἀλλὰ πὶ τὴν ψυχὴν ἔχον, ἢ λόγον καὶ διάνοιαν ὡς ἐκκαθαρομένη, ὁ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ σοφοὶ διδάσκον, ἐπὶ τὸ μαθητὴν πὶ, καὶ ζητῶν, καὶ πλεονεξασμένων ὡς πρὸς οἰκονομίαν ἐαυτῶ τῶν ἔργων τρέπει. καὶ ὅτε μὲν ὁ θεὸς ταχέως ἔλυσεν τὰ δόματα, καὶ τὴν δύναμιν εἰς ἐνέργειαν ἤγαγεν, τότε παρῆν ὁ θεὸς διάνοιαν: *Quemadmodum aves volare, & natate pisces, cervi vero currere a natura sic habent, ut discere non habeant necesse: etiam si quispiam incluserit & coercuerit, unumquodque nihilominus partibus hisce uti tentat, ad quæ sciunt se nata esse hæc animalia: ita & arbitror quod humanum genus, non aliud loco animæ habens, quam rationem & scientiam velut inclusam (quam dicunt sapientes esse facultatem ad discendum aliquid, & inquirendum, & circa multa negotia versandum) ad opus sibi maxime proprium convertitur. Et cui benevolus Deus cito solvit vincula, & facultatem in actum reduxit, huic continuo adest scientia*. Vide Oppianum lib. II de Piscatione, circa initium; & Maximum Tyrium, Dissert. XL. Eximie quoque Plinius lib. XXXVII, cap. 4, ubi agens de adamantis inenarrabili invictaque natura ferrum atque ignes respuente; Id, inquit, quod tantis voluminibus hic docere & mandare conati sumus, de discordia rerum concordia (quam antipathiam ac sympathiam appellavere Græci) non aliter clarius intelligi potest. Siquidem illa invicta vis, duarumque violentissimarum naturæ rerum, ferri ignisque contemptrix, hircino rumpitur sanguine, neque aliter quam recenti calidoque macerata: & sic quoque multis ictibus tunc etiam præterquam eximias incudes malleasque frangens. Cujus hoc ingenio quove casu repertum? aut quæ fuit conjectura experiendi rem immensi secreti, & in fœdissimo animalium omnium? Profecto non hominum muneris talis inventio; nec quaerenda in ulla parte naturæ ratio, sed voluntas. Similem quoque inventionem herbarum vitæ nostræ utilium non operis humani, sed divinam esse ostendit idem Plinius lib. XXVII, cap. 1: totumque adeo justissimæ hujus admirationis stuporem cap. 2, concludit his verbis: *Quod si quis illa forte ab homine excogitari potuisse credit, ingrate Deorum munera intelligit*. Epicharmus de Republica:

Ἔστιν ἀνθρώπων λογισμὸς, ἔστι καὶ θεῶν λόγος.
 ὁ λόγος ἀνθρώπων πεφυκὲς πρὸς βίον καὶ πρὸς τροφάς.
 ὁ δὲ γὰρ πρὸς τέχνας ἀπαντὶ συνέπεται θεῶν λόγος,
 Ἐκδιδάσκων αἰεὶ αὐτὸς, ὅς, πὶ πᾶσιν δὲ οὐμφέρειν.
 Οὐ γὰρ ἀνθρώπων τέχνην ἔσθ', ὁ δὲ θεὸς πᾶσι πρὸς φέρει.
 ὁ δὲ γὰρ τ' ἀνθρώπων λόγος πεφυκὲς πρὸς θεῶν λόγους.
 Est* humana ratio; hanc præter est & divina altera.
 Ratio humana circa vitam & victum semet occupat.
 At divina ratio est artis opifex & comes omnibus,
 Edocens ipsos quid usus maxime facti fiet.
 Quippe homo non reperit artem, sed dat hanc autor Deus.
 Ipsaque illa humana ratio nata est ratione ex Dei.

* Ex versione clari-
 riss. Grotii.

Egregie Jul. Scaliger, *Exercitat. 307 ad Cardanum*, Inventia omnia, aut per afflationem impertitus est Deus suorum ministerio nunciorum, aut emerferunt quasi conclusiones ex propositis notis. Exempli gratia, cum bombardarum tubi sunt primum excogitati. Quia lebetis chymistici operculum in laquearia impulsus est vi pulveris, qui ipso in lebetere erat, igne concepto. Ars cattiterographiæ, ex gemmarum sigillis. Horologia fabuli, ex clepsydra. Solaria, à pastoribus, ex umbris arborum. Horologia rotarum, ab aliis machinis. Pictura, ab ichnographia: hæc, ab umbris; à quibus & Optice. Archite-

itura, à nativis specubus. Unumquodque vero, postquam erutum est ex involucris suarum causarum, repetita perpensione agitamus, revocamus ad Lydium lapidem, aut ad incudem, aut ignem; id est, ad reflexionem rationis; metallorum more, quorum probitas illis legibus tribus exploratur. Hoc vocatur iudicium.

§. 3. Interea tamen ne Natura quidem, omnis bonæ malæque rei fecunda nutrix, otiosa hic fuit; sed jus præpotentis regni usque adeo licenter exercuit, ut scires recte ab ea plurimum licentiæ vindicari, penes quam infinitus cuncta gignendi labor consistit. *Non ad unam Naturam formatum opus præstat, sed ipsa varietate se jactat*, Seneca Nat. quæst. VII, 27. Quamquam, quid aliud est Natura, quam Deus & divina ratio, toti mundo partibusque ejus inserta? Seneca de Benef. IV, 7; & Nat. quæst. II, 45; Plinius XXVII, 3. Inter præcipua vero efficacia Naturæ miracula non conabor hic verbis assequi; *Arbores variis colorum Picturis in certamen usque luxuriantes*, Plin. XVI, 25. *Ineffabilem florum maxime subtilitatem; quando nulli potest facilius esse loqui, quam rerum naturæ pingere: lascivienti præsertim, & in magno gaudio fertilitatis tam varie ludenti*, Plin. XXI, 1. Superfedebo quoque commemorare Pavones, aut tigrum pantherarumque maculas, & tot animalium Picturas*. *Picti squallenti terga lacerti*, Virgil. IV Georg. vers. 13. *Pictæ mormyres* memorantur Ovidio Halieutici versu 110. Etiam *Pictas mormyras* recenset Plinius libro XXXII, cap. 11, inter piscium nomina apud Ovidium posita; *Quæ, ut ille ait, apud neminem alium reperiuntur: sed fortassis in Ponto nascuntur, ubi id volumen supremis suis temporibus inchoavit*. Talia enim quamvis oblectent spectatorem, Artificem tamen minime instruunt: nisi forte cuiquam pavonum mentio minime hic videatur prætereunda. Οὐ γὰρ βασκαίνουσι τὴν εὐσίτην. Ὁ χρῆμα ζῶντα φέρει διδάσκουσι: Non enim invident ornatum suum Pictoribus exemplum inde mutuaturis, ut loquitur Theophyl. Simocatus epist. 31. *Pavo pluma vestis, & quidem de cataclittis, imo omni conchylio depressior qua colla florent, & omni patagio inauratior qua terga fulgent, & omni syrmate solutior qua caudæ jacent, multicolor & discolor & versicolor, nunquam ipsa, semper alia, etsi semper ipsa quando alia, totiens denique mutanda quotiens movenda*, Tertull. de Pallio. *Insidebat ex pavonum pennis intertextæ oculatæque palle, ex qua multicoloribus notulis variata pictura vernabat*, Martianus Capella lib. 1, pag. 17. Relictis itaque id genus aliis, adducenda potius hoc in loco verba Galeni, ex cap. undecimo libri primi περί θηριακῆς ad Pisonem: τίνα δ' ἐπί-θαι λέγειν θαυμάσιον πὶ χεῖμα πλὴν φύσιν ὑπάρχον, ὁποῖα τὸ ὑπὸ τῆ ἀρχῆς γυγνόμενον ἔργον; δοκίμια μὲν γὰρ ἢ ἀρχὴ ἀπασι τοῖς θηνομένοις ὁμοίως ζῶσις· ἐστὶ δ' οὐδ' ἓ μόνη θηνομένη ἀπα-σῶς πὶ καὶ ἀδιάρθρωτος, μορφὴ μὲν ἁδιόμοιον ἔχουσα, ὁμοῖος δ' ὑπὸ τῆ θηνώσεως τῇ φυσικῇ τέχνῃ διατυπώρη· τῇ γὰρ γλώτῃ, ὡς περὶ πνι χρωμὴν ἢ πικρὰ, ἔτω μεμορφωμένη ζῶν τὸ πρὶν δοκίμῃ: Quis non adducitur ut mirabilem quandam rem Naturam esse pronuntiet, si opus videat quod ab urfa efficitur? Etenim urfa omnibus quæ generant animantibus si- militer parit; caro autem sola generata, informis & inarticulata est, nullam obtinens figuram: statim vero à parente, naturali arte figuratur; quæ lingua veluti manu qua- dam utens, editum fatum reddit effigiatum. Plutarch. περί τῆ εἰς τὴν ἐκγονα φιλοσοφίας, de amore prolis: ἢ ἀρχὴ, ἀγνώστον καὶ στυφνὸν τάλον θηρίον, ἀμορφα καὶ ἀναρθρα τίθηται. τῇ δ' γλώτῃ, καθάπερ ἐραλεῖα, διατυπῶσιν τοῖς ὑμέναις, ἢ δοκίμῃ θηνομένην, ἀλλὰ καὶ δημιουργοῦ τὸ πρὶν: Urfa, immittis ac tetrica fera, parit catulos informes atque inarticulatos: lingua vero, tanquam instrumento, formans membranaceam futuri corporis molem, non tantum videtur generare, verum etiam elaborare prolem. Omnino quoque hoc in loco memoranda est gemmarum pictura tam multiplex, lapidum tam discolors maculæ†: in-† Plin. 11, 93; & XXXVII, 11. terque omnes istas, Regia fama gemmæ Pyrrhi illius, qui adversus Romanos bellum gef- sit. Namque habuisse traditur Achaten, in qua novem Musæ & Apollo citharam tenens spectarentur, non arte, sed sponte naturæ ita discurrentibus maculis, ut Musis quoque sin- gulis sua redderentur insignia, Plin. XXXVII, 1; Solinus cap. 12. Τότε ἡ φύσις ἐβίβηκε, οὐκ ἀνθρώπων ἐβίβηκε πλὴν τέχνην: Tunc natura successu est felix, quando latens conti- net artem, Dionys. Longinus περὶ ὕψους, §. 19. Fortuitas gemmarum lapidumque ma- culas ab Arte non abludentes, ut & reliqua Naturæ in simili genere lascivientis miracu- la, Gamahæ peculiari nomine appellant raritatum curiosi: de quibus consule Gafarellum; cap. V Curiositatum inauditarum. Quod si quis tamen rara ista opificis Naturæ miracula forte fortuna inter tam multiplices ejus conatus existisse dicat; non tamen, puto, nega- verit eam in corporibus humanis consulto quandoque vim suam exferuisse. Neque enim fortuitum fuit, quod Seleucum regem, reliquosque ab eo Seleucidas imago ancoræ, fe- mori eorum innata, nobilitavit: qua de re vide Appianum in Syriacis, Abbreviatorem Trogi lib. xv, cap. 4. Ausonium in Claris urbibus. Creon rex Thebanorum nepotem ex Hæmone filio & Antigona progenitum agnovit ex insigni quod omnes Dracontei generis in corpore habebant: vide Hyginum, fabula LXXII. Id ipsum quoque accidit Iphigi- niæ in Orestem incidenti; ἢ ἰφίγένεια σὺν ἐγνώριστ' ἀδελφεῖν, ὡς τὸ Πελοπόννησος ἔχουσα σὺν μαντρῶν

Natura plurimum incrementi addidit Picturæ.

* Plin. VII, 1.

† Plin. 11, 93; & XXXVII, 11.

*Magnus Alexander, nec non Augustus habentur
Concepti serpente Deo, Phæbumque, Jovemque
Divisere sibi. Namque horum quæsit unus
Cinyphia sub Syrte patrem maculis genitricis :
Alter Phæbigenam sese gaudebat haberi,
Pæonii jactans Epidauria signa draconis.*

Neque his contenta Natura, Plastics quoque non obscura specimina edidit; non modo quod montibus quibusdam & promontoriis à diversissimarum rerum imaginibus nomen famamque quaesiverit: qua de re vide *Eustathium ad vers. 89 & 157 Dionysii* ἡ περιγραφή. Neque etiam quod pleraque plantas in hanc vel illam similitudinem produxit; sicut Pythagoras mandragoram ob hoc ipsum ἀνδρῶπιόμορον nominat: quemadmodum & Columella, lib. x de re Rust. *semihominis* epitheton tribuit eidem mandragoræ. Vide *Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, Etymol. in Ἀνδραχλῶν*. Non denique quod passim confirmet hanc vulgi opinionem, quidquid nascatur in parte naturæ ullæ, & in mari esse; præterque multa, quæ nusquam alibi. *Rerum quidem*, inquit Plinius, lib. ix nat. Hist. cap. 2, *non solum animalium simulacra inesse mari, licet intelligere inveniuntibus navem, gladium, ferram, cucurbitum vero & colore & odore similem: quod minus miremur equorum capita tam parvis eminere cochleis*. Sed quod è divite finu quandoque produxerit consummatissimæ ac stupendæ prorsus Artis opera. *Carneades apud Ciceronem, lib. 1 de Divinat.* narrat in Chiorum lapicidinis, saxo discisso, Panisci caput exstitisse. Sic in Pariorum marmore mirabile proditur, gleba lapidis unius cuneis dividendum soluta, imaginem Sileni intus exstitisse, *Plin. xxxvi, 5. De lapidibus draconitibus ἀνιγλύφους vide Isetzem, Chiliad. vii, Hist. 144; & Chiliad. viii, Hist. 213. Κορχυλίας, λίθῳ σκληρὸς ἔχων ἐν ἑαυτῷ κορχυλίας τόμους*, Hesychius. De Beli oculo, Bostryte, Bostrychite, Bucardia, Capnite, Ceramite, Cerite, Draconite vel Dracontia, &c. Vide *Plinium, lib. xxxvii, cap. 10.*

μικρογία: Maxime Corinthi & Sicyone adauctum est pingendi fingendique & omne huiusmodi artificium. De Sicyone adhuc vide Plutarchum in Arato. De Corintho vero testatur Orosius lib. v, cap. 3, quod per multa retro secula velut officina omnium artificum atque artificiorum fuit, & emporium commune Asiae atque Europae. Atque eandem hanc causam omnes in universum Græcos pingendi fingendique conditores vocat Plinius in Præfatione ardui operis. Neque immerito Græcia pictoribus significibusque illustris dicitur Sidonio Apollinari lib. vi, epist. 12. Etenim pueri Græcorum ætate adhuc tenera primum Artis limen ingressi, manifestam statim qualiscunque indolis spem probebant, atque ex ea spe, aut ad alias artes traducebantur, si minus hac arte capi viderentur, aut in arte feliciter inchoata constanter perseverabant. Quæ duo quantum ad perfectionem artis contulerint momentum, nemo non perspicit. Constat certe inter omnes, id, quod quis assequi studet, aptum atque accommodatum naturæ nostræ esse oportere, & tale, ut ipsum hominem per se invitet atque ingeneret illum animi appetitum, quem ὁρμήν Græci vocant. Ac primo quidem mirabiliter occulta est Natura, nec perspicere cognoscere potest: progredientibus autem ætatibus, sensim quasi nosmet ipsos cognoscimus, subsequimurque Naturam quasi Deum: *Intrandum est igitur in rerum naturam, & penitus quid ea postulet pervidendum: aliter enim nosmet ipsos nosse non possumus. Quod præceptum, quia majus erat quam ut ab homine videretur, idcirco assignatum est Deo. Jubet igitur nos Pythius Apollo noscere nosmet ipsos*, Cicero lib. v de Finibus. Lucianum sane statuariam artem docendum putavit pater, cum puerum è schola regressum nihil aliud quam boves, equos, homines, & pleraque alia animalia non inconcinne è cera effingere deprehendisset; vide Lucianum in Somnio. Magnum quidem est tractare Artem ad quam naturæ tuæ sponte propendeas, μέγιστον εἰς τὸ καλὸν εἶναι ἐφόδιον, ἡ φιλία, & πρᾶγμα, Maximum ad rem conficiendam adjumentum, amare id ipsum quod geritur, Synesius, epist. 57. Majus tamen est ab ineunte statim ætate eam perdiscere. Nihil enim, quod ad ultimum sui finem perventurum est, non & mature & celeriter incipit, Val. Maximus, lib. viii, cap. 7, Ex. ext. 2. Magnum est enim, ut Ariston scribit, in primordio puerili quemadmodum incipiat fingi, Varro, Cato, sive de Liberis educandis, apud Nonium Marcellum, in Fingere. Unde neque immerito Nazianzenus, Orat. xxiii, talem vitæ delectum, tempestive habitum, statuit esse κατὰ τὴν εὐκαίαν & πρᾶξιν ἐν ἡλικίᾳ: *Fundamentum bene aut male faciendi*. Virg. II Georg. versu 271,

- - - Adeo in teneris consuescere multum est.

Res quidem mea sententia sic se habet, inquit Tullius lib. iii de Oratore, *ut, nisi quod quisque cito potuerit, nunquam omnino possit perdiscere*. Recte itaque Quintilianus, libro I, cap. I: *Minora etiam facilius minores percipiunt: & ut corpora ad quosdam flexus membrorum formari nisi tenera non possunt, sic animos quoque ad pleraque duriores robur ipsum efficit*. Et rursus ejusdem libri cap. 12: *Magis scias, si quem jam robustum instituere cæperis, non sine causa dici παιδεματῆς eos, qui in sua quidque arte optime faciant*.

Parentes
liberos
suos fide-
liter
præcipue
magistro
committen-
tebant,
neque pa-
tiebantur
eos ante
transacta
tyrocinii
tempora
è schola in
publicum
prorumpere.

§. 2. Præcipuam itaque curam parentes in eo collocabant, ut liberis suis præceptor optimus atque electissimus obtingeret, *Qui sumeret ante omnia parentis erga discipulos suos animum, ac succedere se in eorum locum, à quibus sibi liberi tradebantur, existimaret*, Quintil. II, 2. *Qui faciem artis, non imaginem præstaret*, Autor Dialogi de causis corruptæ eloqui. cap. 34. Quo semel invento, reliqua fidei ejus committebant; οὐ μὲν γὰρ ὁ πᾶσι τοῖς ἰσχυροῦσι τοῖς ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ ἀρετῆς: *Qualem equis aurigam præfeceris, talem spera tibi currum fore*, Libanius in Legatione ad Julianum Imp. Cavebant interim parentes, ne cruda adhuc liberorum suorum studia, maturioris lucrispe, ante peractum justit tyrocinii tempus, in publicam lucem protraherent. *Fruges quoque maturitatem statuto tempore expectant: adeo etiam illa sensus omnis expertia, tamen sua lege mitescent*, Q. Curtius, lib. vi, cap. 3. Μόλις καὶ ῥέδον ἡ φύσις ἀνθρώπου καλεῖται: καὶ ἔδὲ τὸ οὐκ ἐπὶ φύσιν καὶ εἰς ἀέρα πρᾶναι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τὸ πλὴν τὸ ἀκμῆς εἶναι & κάλυπτον, ὅψιν περικύπτει καὶ σχίζει. ἀλλ' ἔδ' ἐπὶ τὴν ἑξέσιν, ἔταν ὡς τὴν τὸ ὁπώρας ὁμῶν: *Vix etiam rosam hominibus largitur Natura: siquidem ea nunquam simul & nascitur, & in aërem expanditur; sed maximam vigoris sui vim aliquandiu intra calicem continens, non nisi longo post tempore prospicit & scinditur. Non datur adhuc hominibus, quandocunque ipsis visum est, colligere fructus autumnales; sed ficus legere volens, expectat autumnum*, Himerius apud Photium in excerptis ex Orat. cum rogatus specimen distulit, ac post aliquod intervallum dixit. Huc etiam pertinet celebre illud Arcefilai dictum, οὐδεὶς πικρὸν εἰς γλαφυρὸν φέρεται: quod quomodo intelligendum sit, eleganter exequitur Galenus, lib. I de Pulsuum differentiis: τὸ δ' ἂν ἁρπαστικὸν καλὸν, ὡς εἰς πικρὸν εἰς γλαφυρὸν φέρεται: πᾶσι γὰρ ἐπὶ ὥστερ ἐρῶν ἐργασίας, ἔτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας. καὶ εἰς ἂν ἀναγνώσκων διδάσκειται, πρὶν πᾶσις ἐκμαθεῖν τὰς οὐλαβὰς. ἔτ' αὐτὰς, πρὶν ἀποπλεῖν

ἀπορία τὰ σοιχῆα τῶ Φωνῆς· ἐπὶ τὰ σωφλὸνα πολέισμαλα, περὶ τὰ ἀσπλῶν καὶ ραδίῶν· ἂν δὲ παύ-
 τα, πρὶν πείσασθαι καλῶς· ἂν δὲ τὰ πρὶν, πρὶν ἀλείψασθαι γυμναστικῶς· ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν τὸ μὲν
 πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἐστὶν ἐν ἀσπλῶσι ταῖς τέχναις· ἔτω δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἀλ-
 λήλειαν οὐκ ἐνδέχεται πινά, πρὶν ἐν τοῖς πρῶτοις καὶ οἷον σοιχῆοις γυμνάσασθαι, ταῖς τῶ ἐξῆς δότι
 δάξιν ἐπὶ αὐτῶν· *Illud Arcefilai pulchrum. Quod nemo lanam nondum carminatam ad ful-
 lonis officinam deferit. Nam ut lanificii, sic & disciplinarum addiscendarum ordo habe-
 tur. Ac nemo ne quidem legere docetur, nisi prius syllabas omnes didicerit; neque illas,
 nisi prius teneat omnia vocis elementa. Neque valida palestra exercitia obeunt, ante
 simplicia & faciliora: neque haec, priusquam recte fricentur: neque hoc, priusquam un-
 gantur modo gymnastico. Sed singulorum hoc quidem primum, hoc secundum, illud ter-
 tium est in cunctis Artibus. Pariter quoque in Dialectica minime contingit, ut quis af-
 sequatur eas quae postea sequuntur demonstrationes, nisi in ejus scientiae primordiis atque
 ipsis veluti elementis exercuerit se. Quod cum parum caverent posterioris aevi homines,
 expresserunt Arbitro justissimam querelam, quam nos, ob parem saeculi nostri hac in
 parte incuriam, verbis ejus insistentes, non possumus non repetere: Quid ergo est? pa-
 rentes objurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos severa lege proficere. Primum
 enim, sicut omnia, spes quoque suas ambitione donant: deinde, cum ad vota properant,
 cruda adhuc studia in forum propellunt; & artem, qua nihil esse majus consueverunt,
 pueris induunt adhuc nascentibus. Quod si paterentur laborum gradus fieri, ut studiosi
 juvenes exercitatione severa mitigarentur; ut sapientiae praeceptis animos componerent;
 ut placita semel lineamenta atroci penicillo deleverent; ut, quod vellent imitari, diu inspi-
 cerent; sibi nihil esset magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis ars haberet
 majestatis suae pondus. Nunc pueri in scholis ludunt; juvenes ridetur in publico; & seq.
 quod utroque turpius est, quod quisquis perperam discit, in senectute confiteri non vult.*

Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt:

Vel quia turpe putant parere minoribus: & quae

Imberbes didicere, senes perdenda fateri.

Horat. lib. II, epist. I. Verum nos haec non inviti omittimus, ne minus gratiae praeci-
 piendo recta, quam offensae reprehendendo prava mereamur.

CAPUT III.

- §. 1. Praeceptores in Parentum locum suffecti imitabantur institutum illius Pamphili,
 cujus è ludo (tanquam ex equo Trojano) innameri principes Artis prodierunt: siqui-
 dem is, ad Artis dignitatem tuendam, paciscabatur cum iis quos in suam recipiebat
 disciplinam, ut non modo integrum decennium in delineandi exercitatione perdurarent,
 verum etiam ut fidelem docentis operam annuis talentis quadraginta remunerarentur.
- §. 2. Diligenter deinde explorantes discipulorum indolem, institutionisque suae modum
 captui singulorum accommodantes, non modo rudes tyronum animos Artis placitae prae-
 ceptis imbuebant, sed eorum quoque oculos oportuno vitae inspectionis exemplo coram
 assuefaciebant.
- §. 3. Quoniam vero non est è re discipulorum ut semper ab exemplari penderent, & quo-
 tidie ad magistrum respiciant, ideo totam Artem pleuissime edoctos tandem aliquando
 sibi relinquebant, rationem interim scientiae suae desiderantibus invidere nunquam sub-
 trahentes.

Fidelis praeceptorum in erudiendis discipulis cura, statim excipit timidam parentum
 de liberis suis sollicitudinem. In Pamphilo certe, ex cujus schola prodit Apelles,
 atque alii plures magni nominis Pictores, duo notat Plin. xxxv, 10: *Docuit neminem*,
 inquit, *minoris talento, annis decem.* Omnia hic in transitu monendus lector Bu-
 daum lib. II de Asse auctoribus antiquiss. eodd. legere, *docuit neminem minoris annui*
talentis XL, neque enim consentaneum ei videtur, ut, cum tanta passim pretia tabula-
 rum apud Plinium legantur, idem tamen docendi pretium tam parvum poneret, atque
 ita poneret, ut admirari nos vellet. Exegit itaque annua talenta XL, non ob aliud,
 quam ut majorem arti conciliaret auctoritatem, si ea nemini gratis obtingeret. Atque
 hoc est ipsum illud quod tradit Philostr. lib. I de vitis Sophist. *Πρωταγόρας τὸ μισθὸν ἀλ-
 λήλειαν πρῶτον ἰδὺν εὐρεῖ· πρῶτον δὲ παρέδωκεν ἑλάνοι πρῶτον δὲ μεμνημένον· ἀπὸ οὗ δὲ πρῶτον
 σὺν δαίμονι, μᾶλλον ἀπαλόμενα τῶν αἰσθημάτων: Protagoras primus de differendo mercedis cau-
 sa cogitavit, ac proinde primus negotium nequaquam reprehensibile Gracis tradidit. Nam
 ea studia quae sumtu comparamus, longe cupidius complectimur, quam ea quae gratis exe-
 quimur. Docuit deinde eos annis decem, ut nonnisi post justam designationis commen-*

tationem ad colorum pigmenta tarde traducerentur; nihilque necesse haberent discere ad-
petente jam docendi tempore: *Virginum Vestalium more*, inquit Seneca de Vita beata,
cap. 29, *quæ annis inter officia divisis, discunt facere sacra; & cum didicerunt, do-
cent.* Vide quoque *Plutarchum*, *An seniori sit capeffenda respublica.* Hanc eorum con-
suetudinem tangere hic supervacuum fuerat, nisi nunc plerique præceptorum, quæstuo-
sam institutioni suæ caliginem injicientes, consulto miscerent ambages, & *Ambitiosa se-
stinatione à posterioribus inciperent; dumque ostentare discipulos circa speciosa malunt,
compendio morarentur*, Quintil. I, 4. Lycon certe, *φραγνὸς ἀνὴρ, καὶ πάλιν παῖδων ἀγνο-
ῖης ἀνὴρ* *ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν*: Vir eloquens, atque ad puerorum institutionem apprimè idoneus,
longe melius olim rectæ liberorum educationi consultuit. *Ἐφάρκετο γὰρ δὴν παραχρῆμα πρὸς
παιδὶ πλὴν αὐτῷ καὶ φιλομαχίαν, ὡς τοῖς ἱπποῖς μύμνα καὶ χαλινόν*: Agebat enim, ut equis fre-
num & calcaria, sic pueris pudorem & ambitionem adjuncetas esse oportere, Diogenes
Laërtius, lib. v.

Præcepto-
res explo-
rata pue-
rorum in-
dole, ac-
commo-
dabant
se cujus-
que ca-
ptui, &
præcepta
sedulo il-
lustrabant
exemplis.

§. 2. Perspecta interim discipulorum indole ad alias Artes transferre conabantur eos,
quos infelicitioris naturæ vitio non multum à magistro adjuvari posse deprehendebant: *In-
que eo vel maxime probavi summum illum doctorem Alabandensem Apollonium, qui cum
mercede doceret*, inquit Tullius lib. I de Oratore, *tamen non patiebatur eos, quos judi-
cabat non posse oratores evadere, operam apud sese perdere, dimittebatque; & ad quam
quemque artem putabat esse aptum, ad eam impellere atque hortari solebat.* Reliquos
vero muneribus naturæ mediocriter instructos, atque ad Artium harum tractationem non
prorsus inhabiles, pro diversissima ingeniorum ratione, diversissime tractabant. *Dili-
gentissime hoc est eis, qui instituunt aliquos atque eradiunt, videndum, quò sua quem-
que natura maxime ferre videatur.* Etenim videmus ex eadem quasi ludo summorum in
suo cujusque genere artificum & magistrorum exisse discipulos dissimiles inter se, attamen
laudandos; cum ad cujusque naturam institutio doctoris accommodaretur. Cujus est vel
maxime insigne illud exemplum (ut ceteras artes omittam) quod dicebat Isocrates doctor
singularis, se calcaribus in Ephoro, contra autem in Theopompo frenis uti solere: alte-
rum enim exsultantem verborum audacia, reprimebat; alterum cunctantem & quasi ve-
recundantem, incitabat. Neque eos similes effecit inter se, sed tantum alteri affinxit,
de altero limavit; ut id confirmaret in utraque, quod utriusque natura pateretur, Cice-
ro III de Oratore. *Virtus, etiamsi quosdam impetus ex natura sumit, tamen perficien-
da doctrina est*, Quintil. XII, 2. Salubribus deinde præceptis adolescentes indolis bo-
næ sedulo attollebant, & ad imitationem sui vocabant, sine desperatione vincendi. *Quæ
* Epist. C. mihi adhortatio videtur efficacissima*, inquit Seneca*; *deterret enim, qui imitandi cu-
piditatem modo fecit, spem abstulit.* Omnibus denique promiscue, sine ullo ingenio,
rati discrimine, frequentia veræ atque incorruptæ Artis exempla præmonstrabant. *Lon-
gum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla*, Seneca epist. 6. *Quid facien-
dum sit, à faciente discendum est*, Idem epist. xcviii. *Siquidem nihil recte sine exem-
plo docetur; aut discitur*, Columella, lib. XI de re Rust. cap. I. *Æque tamen vitan-
dorum rerum exempla ponenda sunt, quam sequendarum*, Seneca, lib. II, Controvers. 4. *Tum dignum opera pretium venit, cum inter se congruunt præcepta & experimenta*,
Quintil. XII, 6. *Facilius quid imitandum & quid vitandum sit, docemur exemplo*, Se-
neca Controvers. IX, 2. *Exempla testimoniorum locum obtinent: id enim quod admo-
nuerit, & leviter præceperit ars & ratio; exemplo, sicut testimonio, comprobatur*, Au-
thor rhet. ad Herennium, circa initium libri quarti. Et mox ibidem; *Chares quoque à
Lysippo statuas facere non ista modo didicit, ut ei Lysippus caput ostenderet Myronis, bra-
chia Praxitelis, pectus Polycleti; sed omnia magistrum coram facientem videbat; ca-
terorum opera vel sua sponte considerare poterat.* *τοῖς ζωγράφοις καὶ πλάστοις οὐκ ἀπορρῆ-
ναι, ὅτι δὴ πρὸς τοὺς χροῦματ' εἶναι, καὶ πρὸς τὰς γραμμάς, ἀλλὰ μάλιστα ὡφίλεια, ἃ πρὸς αὐ-
τὰς ἡ γράφοντος ἢ πλάττοντος ἰδὲν*: Pictoribus & Plasticis non satis est dicere tales esse ope-
tere colores, talesque lineas: sed maxima utilitas est, si quis eos aut pingentes, aut fin-
gentes cernat, Dio Chrysost. Orat. xviii, quæ est de Exercit. dicendi. Vide Liba-
nium, Orat. xxxiv. Huc etiam refer elegans illud tetrastichon Greg. Nazianzeni:

Ἡ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρέποντι
Μὴ τῇ μὲν ἔλκειν, τῇ δ' ἀπορρῆναι χερσὶν.
Ἡ τῶν διήση δ' λέγειν, πρῶτον αὖ δὲ.
Τραφὸς διδάσκει τὸ πλέον πρὸς ἐκλύποις.
Vel ne doceto, vel doceto moribus:
Illa trahas me ne manu, pellas at hac.
Erit loquendum, si probe vivas, minus.
Sermonem non tam, quam manu, pictor docet.

† Lib. v de
Hippocrati-
tis & Pla-
tonis dog-
matibus.

Polycletum testatur Galenus† non modo præcepta exactissimi canonis scripto consignas-
se;

se, verum etiam statuiam, unde exemplum peti posset, ad eorundem præceptorum normam elaborasse. *Fecit Polycletus quem Canonæ artifices vocant, lineamenta artis ex eo petentes, velut à lege quadam: solusque hominum artem ipse fecisse, artis opere iudicatur*, Plin. xxxiv, 8.

§. 3. Neque tamen hæc sic accipi velim, ac si discipulos suos primi illi Artifices semper in imitando detinuerint, atque eos nunquam suæ ipsorum fiduciæ permiserint: contra enim præcipit Quintil. II, 6. *Nonnunquam credi sibi discipulos oportebit, inquit, ne mala consuetudine semper alienum laborem sequendi, nihil per se conari & querere sciant.* Constat certe Lyippum, primo ætarii fabrum, audendi rationem cepisse pictoris Eupompi responso. *Eum enim interrogatum, quem sequeretur antecedentium, dixisse demonstrata hominum multitudine, Naturam ipsam imitandam, non artificem*, Plin. xxxiv, 8. Apposite Theodoretus, Serm. III de Providentia, Ἀρχέτυπον τῆ τέχνης, ἢ φύσις· ἢ δαλμα ἢ τὸ φύσις, ἢ τέχνη: *Natura est archetypum sive exemplar primigenium Artis. Ars vero est quoddam veluti simulachrum Naturæ.* Atque hinc est quod quidam Græcum *μιᾶν* derivatum putant ex *μιόν*, quale: quoniam Natura *ἑοίω* sive substantiam suppediter; Ars vero, quæ nihil est aliud quàm quædam Naturæ imitatrix, nonnisi *μιῶτης*, sive qualitates atque accidentia materiæ in tabula describat. Quemadmodum igitur timide adhuc incipientibus manum mento sollicitè supponebant, ita jam sine cortice naturatos sibi relinquebant: minime quidem primum perceptæ semel institutionis laborem deferentes, sed eum parata salutarium præceptorum copia porro prosequentes; certi, nihil esse cuiquam feracius atque uberius ad laudem, profectu discipulorum. Majorem adhuc Artium harum usum assidua præceptorum tractatione acquiri: idque ex sententia Clementis Alexandrini, Stromat. I. διδάσκων τις, μαθηταὶ πλείον· καὶ λέγων σωακροῦται πλείους τις ἡπαύσων αὐτῶν: *Docens aliquis, plus ipse addiscit: verba quoque apud alios habens, sæpenumero coauditor est eorum qui audiunt ipsum.* Apposite quoque Seneca epist. VII, *Mutuo ista sunt; & homines, dum docent, discunt.* Unde factum est ut Apelles, non contentus discipulum Perseum docuisse, insuper adhuc ad eum de hac Arte scripserit; Plin. xxxv, 10. Præterque Apellem plures alios invenias, qui Artes hæc scriptis ac dissertationibus suis illustrare sunt conati. Utrumque Philostratum, Callistratum, atque eos qui omnium manibus teruntur, prætereo; eos tantum nominaturus, quorum de hoc argumento scripta interciderunt.

Adæus Mitylenæus, περὶ Ἀγαλματισμῶν, de Statuariis, citatur apud Athenæum, Deipnosoph. lib. XIII, cap. 8.

Alcetas, περὶ τῶν Δελφικῶν Ἀναθημάτων, de iis, quæ Delphis consecrata, memoratur eundem Athenæo, Deipnosoph. lib. XIII, cap. 6.

Alexis Poëta fecit drama inscriptum *γραφὴ, Pictura*. Videtur autem fabulæ istius argumentum ab argumento scriptorum, qui hic recensentur, non plane abhorruisse; siquidem conjecturam facere liceat ex eo loco quem adduxit Athenæus XII, 8. Id ipsum quoque sentire liceat de Pherecratis *γραφεῦσι, Pictoribus*, apud eundem Athenæum, IX, 11: quemadmodum etiam de Diphili *ζωγράφων, Pictore*, apud eundem VI, 4. De Alexandridis denique *ζωγράφοις* apud Pollucem, Onomast. lib. X, cap. 14. Plurima adhuc à Pomponii *Pictoribus* loca passim adducit Nonius Marcellus.

Anafimenes scripsit de Picturis antiquis, teste Fulgentio Placiade, lib. III Mytholog. in *Atteone*.

Antigonus Statuarius condidit volumina de sua Arte, Plin. xxxiv, 8. Item xxxv, 10, alterius, ut videtur, Antigoni meminit, qui de Pictura scripsit. Antigoni opus περὶ πίνακων, de Tabulis, memoratur Laërtio in Chrysippo.

Apelles de Arte sua ad Perseum discipulum scripsit; ut est apud Plinium, lib. xxxv, sub finem cap. 10.

Aristodemus Carius operam singulorum, qui pingendi Artem altius evexerunt, literis prodidit; ac simul recensuit quot Reges Urbesque bene erga eam fuerint affecti: *Fla. Philostr. in proœmio Iconum*. Nisi tamen sciamus quando Aristodemus ille vixerit, inquit clariss. Vossius, nesciemus quoque quousque historiam Pictorum & Civitatum Regumque Picturæ amantium perduxerit. Ætatem vero Aristodemi non aliunde commodius indagare possumus, quàm ex ipsius Philostrati ætate. Si audimus Suidam, scriptor bipartiti operis Iconum vixerit sub Severo Imp. usque ad Philippum. Sed clariss. Meursii opinio erat, floruisse temporibus Neronis, usque ad tempora Trajani. Vide *Meursii de tribus Philostratis Dissertatiunculam*, quam Philostrati epistolis, primum à se editis, subjecit. Hoc si est, Aristodemus iste Plinio fuerit æqualis: & utcunque supervixerit, non multum tamen post eum potuerit historiam Pictorum producere.

Artemon, περὶ ζωγράφων, de Pictoribus. Harpocraton in πολύγωνοις.

Callixenus scripsit *ζωγράφων τὰ καὶ ἀνδριαντισμῶν ἀναγραφὴν, Pictorum & statuariorum descriptionem*. Atque ex hoc Callixeni scripto refert Photius coacervatum fuisse lib. XI Excerpt. varior. Sopatri.

Discipulis post iusta tyrocini temporis dimissis, per sepe tradebantur Artis regulæ à fidelissimis præceptoribus scripto connotata.

Christodorus scripsit ἑκφρασιν τῶν ἐν τῷ Ζεύξιππῳ ἀγαλμάτων, *Descriptionem statuarum quæ sunt in Zeuxippo*. Vide *Suidam*, in Ζεύξιππῳ, & in Χρυσοδότῳ.

Democritus Philosophus scripsit περὶ ζωγραφίας, *Laërtius, lib. ix in Democrito*.

Democritus Ephesius scripsit de templo Dianæ Ephesiæ, *Laërtius lib. ix in Democrito*; & *Athenæus xii, 5*.

Duris, Δούρις περὶ ζωγραφίας, *Duris de Pictura, Laërt. lib. i in Thalete*.

Euphorion, Εὐφορίων ἐν Ποτηρυγούτῃ, *Euphorion in poculorum sculptore*, citatur à Scholiaste Theocriti *ad vers. i Edyllii secundi*.

Euphranor Isthmius Pictor volumina composuit de Symmetria & coloribus, *Plinius xxxv, ii*.

Hegesander, Ἡγήσανδρος ὁ Δελφὸς ἐν τῷ Πηγαφορμῷ ἱερῇ ἀνδριάντων καὶ ἀγαλμάτων, *Hegesander Delphus in Commentario quem perscripsit de statuis & imaginibus*, citatur *Athenæo lib. v, cap. 13*.

Hippias Eleus Sophista disputavit de Pictura & Statuaria, teste *Philostrato lib. i de vitis Sophistarum*.

Hypsicrates, περὶ Πινάκων, *de Tabulis*, memoratur *Laërt. lib. vii in Chrysippo*.

Jamblichus, περὶ Ἀγαλμάτων, *de Imaginibus*, quod opus ejus confutare aggressus est Joh. Philoponus: de utroque vide *Photium*.

Juba, rex Mauritanix*, scripsit περὶ ζωγράφων, *de Pictoribus*; atque operis ejus librum octavum citat *Harpocratio in Παρράσιῳ*. Scripsit etiam περὶ Γραφικῆς, *de Pictura*, eodem *Harpocratio* teste in *Πολύγῳ*. Photius quoque in *Sopatri* variis excerptis citat Jubæ librum secundum περὶ Γραφικῆς, *de Pictura*.

Malchus Byzantius Sophista, ἔγραψε τὴν ἐμπνευσμένην τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ καὶ τῶν ἀγαλμάτων καὶ αὐγαστείᾳ, *scripsit conflagrationem publicæ Bibliothecæ, & statuarum Augustalis*, *Suidas*.

Margeus; Aufonius Mofella:

*Forfan & insignes hominumque operumque labores
Hic habuit decimo celebrata volumine Margei
Hebdomas - - -*

Ad quæ verba vide Eliam Vinetum.

Melanthius Pictor, περὶ ζωγραφικῆς, *de Pictura*, citatur apud *Laërt. lib. iv in Polemone*.

Menæchmus Statuarius scripsit de sua Arte, *Plin. xxxiv, 8*.

Menæchmus Sicyonius, περὶ Τεχνιῶν, *de Artificibus*, citatur apud *Athenæum, lib. ii, cap. 24*; & *lib. xiv, cap. 4*.

Menetor, περὶ Ἀναθημάτων, *de Donis sacris, Athenæus xiii, 7*.

Menodotus, Μηνόδοτος ὁ Σάμιος περὶ τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Σαμίας Ἡῆρας, *de iis quæ videntur in Jovonis Samiæ templo*, *Athenæus xiv, 20*. Quamquam Menodotum hunc nonnulla etiam de Pictoribus scripsisse ex *Laërtii lib. ii* discimus, ubi de Theodoro Atheo agit.

Pamphilus scripsit περὶ Γραφικῆς καὶ ζωγράφων ἐνδόξων, *de Pictura & Pictoribus illustribus*; vide *Suidam*.

Pasiteles quinque volumina scripsit nobilium in toto orbe operum: *Plinius lib. xxxvi, cap. 5*.

Polemon, περὶ Πινάκων, *de Tabulis*, *Laërt. lib. vii in Chrysippo*. περὶ τῶν ἐν Σικυῶνι πινάκων, *de tabulis Sicyoniis, Athenæus xiii, 2*. περὶ ζωγράφων πρὸς Ἀντίγονον, *de Pictoribus ad Antigonum, Athenæus xi, 6*. περὶ τῶν ἐν τοῖς Προπυλαίοις πινάκων, *de Tabulis in vestibulo arcis Athenarum, Harpocratio in Λαμπάς*. Πόλεμων ὁ Περικλεῖδης, πῦρ τε βιβλία συνέγραψε περὶ τῶν ἀναθημάτων τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, *Polemon qui orbem descripsit, quatuor libros composuit de Donariis in Athenarum arce*, *Strabo lib. ix Geograph. Videturque idem esse ac ille quem sæpe nominat Clemens Alexandr. in Protreptico, & Laërtius lib. ii in Theodoro Atheo*. Polemon περὶ τῶν ἐν Καρχηδονί πικτων, citatur apud *Athenæum lib. xii Deipnosoph. cap. i*.

Porphyrus, περὶ Ἀγαλμάτων, *de Imaginibus*. Affert ex eo quædam *Stobæus, cap. xxv Eclogarum physicarum*. Cæterum is non tam de Arte, quàm de cultu simulacrorum scripsisse putandus est.

Protogenes Pictor reliquit περὶ Γραφικῆς καὶ χημάτων βιβλία β', *de Pictura & Figuris libros duos, Suidas*.

Sopatri liber xii var. Excerptorum continebat plurima Pictorum ac statuariorum historiam spectantia. Vide quæ paullo ante de Callixeno & Juba rege diximus.

Theophanes, περὶ Γραφικῆς, *de Pictura, Laërt. lib. ii in Theodoro Atheo*.

Xenocrates Statuarius de sua Arte composuit volumina, *Plin. xxxiv, 8*; & rursus

xxxv,

* Hic Juba rex fuit itudiorum claritate memorabilior etiam, quàm regno, *Plin. v, i, sub finem capituli*.

xxxv, 10. Testatur idem quod Antigonus & Xenocrates de Pictura scripsere. Quamquam ibi forte Hypsicrates legendum ex Laërtio; qui lib. vii in Chrysippo tres *πρὶ πινυμένων*, de Tabulis, scriptores conjungens, Polemonem, Hypsicratem, & Antigonum nominat.

C A P U T I V.

S. 1. Nihil olim Artibus hisce fuit utilius, quàm quòd licenter nimis à salubri Magistro-
rum doctrina desciscentes, acrium edictorum veluti quadam indagine ad incorruptum
nobilissimarum Artium cultum confringebantur.

§. 2. Prudentissime quoque veteres desidiosi otii & noxia circa plures Artes industria actionem constituerunt, ne cui aut animum aut occasionem ad depravandas Artes relinquerent.

Metus legum severissimarum in scientiarum artiumque corruptores latarum. Nam qui ratione traduci ad meliora non possunt, solo metu continentur, Quintil. libro XII, cap. 7. Quam severe caverint olim Romani ne scientia rei rusticæ desidia atque incuria tolleretur, docet A. Gellius noctium Attic. lib. IV, cap. 12: Si quis agrum suum passus fuerat sordescere, eumque indiligenter curabat, ac neque araverat neque purgaverat; sive quis arborem suam vineamque habuerat derelictam; non id sine pœna fuit, sed erat opus censorium; Censoresque ararium faciebant. Plinius quoque nat. Historiæ libro XVIII, cap. 3: Agrum male colere, censorium probrum judicabatur: atque (ut refert Cato) quem virum bonum colonum dixissent, amplissime laudasse existimabantur. Et rursus libro XIX, cap. 4: Prisci statim faciebant iudicium, nequam esse in domo matrem familias (etenim hæc cura feminae dicebatur) ubi indiligens esset hortus. In veteri Codice Vossiano notæ optimæ lego, Prisci statim faciebant iudicium nequam essent domo matrem familias, & enim hæc cura femine ducebatur, nisi indulgens esset ortus. Unde locum hunc ita restituendum suspicor, Prisci statim faciebant iudicium, nequam esse in domo matrem familias (etenim hæc cura feminae ducebatur) nisi indulgens esset hortus. Quum enim in prædicto codice, sicuti & in reliquis codd. antiquis, n & u passim confundantur, atque u habens i superscriptum ubique ponatur pro Ubi, sicuti & p habens i superscriptum poni solet pro Nisi, facili quoque lapsu Ubi pro Nisi crediderim irreplisse. Abderitarum lege cautum erat, Τὸν ἀναλώσαντα τὸν πατρῶον ἔσιον, μὴ ἀγῶνισται φῆς ἐν τῇ πατρὶδι, Ut qui patrimonium consumpserat, indignus haberetur quem in patria sepelirent, Laërtius in Democrito. Musicæ quoque non male consuluerunt Argivi, quum multam indixerunt ei qui Artem adulterabat, aucto septem chordarum numero, quem reliqui ante eum Artifices constanter observaverant. Ἀργεῖος καὶ πάλαιον ὀππρῆσαι ποτὶ φασι τῇ εἰς τὴν μουσικὴν ὀρθονομίᾳ, ζημιῶσαι πὶ τὴν ὀππρῆσιν πρῶτον τοῖς πλεῖστοις τῇ ἐπὶ τῇ χαλκῶδι παρ' αὐτοῖς χορῶν, καὶ ὀππρῆσαι τὴν ὀππρῆσιν: Argivos etiam multam de finivisse traditur, iis qui Musicam violavissent: eamque ab eo exegisse, qui primus fuisset ausus uti pluribus quàm septem ab ipsis receptis fidibus, & ad mixolydium tonum al ludere, Plutarch. περὶ μουσικῆς. Lacedæmoniorum certe de expellendo ex urbe sua Timotheo Milesio, qui Musicam Artem innovando corrumpibat, acre Senatusconsultum vide apud Boëthium, lib. I Musicæ, cap. 1. Quamquam hunc Timotheum iudicio tunc temporis absolutum fuisse testatur Artemon apud Athenæum, lib. XIII, cap. 9, quem vide: vide quoque Pausaniam, libro tertio, pagina 183, 42. Magnus quoque Alexander Chœrilo, quem rerum à se gestarum scriptorem elegerat, duram dixit legem, Pactus cum eo, ut si bonum faceret versum, aureo numismate, id est, nummo Byzantino donaretur; si malum, colapho feriretur: qui sapius male scribendo colaphus necatus est, Commentator vetus in Horat. de Arte. Huc etiam refer morem theatrorum, in quibus mali Poætæ saxis petebantur, sicuti boni jaculo floris ferti & soluti honorabantur. φυλάξιον Græci appellabant; de qua erudite multa Casaubonus in Tranquilli Neronem, cap. 25. At de contraria huic λυθολία fufe agit idem Casaub. in Athenæum, lib. VI, cap. 11. Nobili Græcorum & ampla civitate Ephesi lex vetusta dicitur esse à majoribus constituta, dura conditione, sed jure non iniquo. Nam Architectus, quum publicum opus curandum recipit, pollicetur quanto sumptu id futurum; tradita æstimatione, magistratui bona ejus obligantur, donec opus sit perfectum: eo autem absoluto, cum ad dictum impensa responderet, decretis & honoribus ornatur. Item, si non amplius quàm quarta pars in opere consumitur, ad æstimationem est adjicienda & de publico præstatur, neque ulla pœna tenetur: cum vero amplius quàm quarta in opere consumitur, ex ejus bonis ad perficiendum pecunia exigitur, Vitruvius in præfat. libri decimi. Κερνάται τὰς ἀδικήσας ἐπὶν, τῇ ἰσὺν ἀπὸ πλεονεξίας· ἰσὺν δὲ πρὸς κυβερνήτην σάφειον ἀξιάμεινον, πλεονεξίας ἐφεξῆς ἐκα-

σοι ἐμπόδισιν αὐτοῖς: Cercetæ injusti aliquid patrantes, arcent à sacris. Si quis autem gubernaculis admotus, navem fregerit: singuli ordine accedentes spuito eum adspargunt, Nicolaus de Moribus gentium, apud Stobæum Tit. de Legibus & consuetudinibus. Ἐν Ἀθήναις ἰσορροπὸν ὀψοποιὸν τὸ ἐν τῷ Λυκείῳ κρέας παρελκόντων εἰς τὰρχον Δρακονιδάωντα, μαστιγώθησαν ὡς ὠδυσσοφίζοντων πονηρῶς: Narrant Athenis obsoniorum coquum, tanquam sceleratum impostorem flagris casum fuisse, quod falsam in Lyceo carnem falsi piscis loco apparasset, Athenæus, lib. IV Deipnosoph. cap. 6. Hanc in defides agricolas, patrimonii decoctores, malos musicos, poetas, architectos, navarchos, & coquos severitatem, nihilo remissius in pictores malos exercuerunt. Lex erat Thebis, qua Artifices ac Pictores singuli jubebantur imaginum formas quoad possent optime exprimere: omnibus autem, qui deterius aut fecissent aut pinxissent, multa pecuniaria irrogabatur, Ælianus, var. Hist. IV, 4.

§. 2. Præclarum quidem & antiquæ severitatis plenum erat, securitatem Artium poena male feriatorum tueri; præclarius tamen & humanitati convenientius dixeris, quod saluberrimo legum temperamento providere sunt conati, ne poena esset opus. Παρὰ Λακεδαιμονίους ἡ δεργίας δίκη: Apud Lacedæmonios etiam pigritia actio instituebatur, Pollux, lib. VIII, cap. 6. Ἀσκανοὶ δικάζονται ἀλλήλοις, ὥστε ἄλλος πινὸς ἀδικήματι, ἢ τῷ καὶ δεργίας· ἡ Ἀθήνησι δὲ τὴν δεργίαν εἰσι δίκαι: Lucani, tanquam criminis alicujus, etiam ignavia judicia agitant. Etiam apud Athenienses puniuntur inertia, Nicolaus de Morib. gentium apud Stobæum, Serm. de Legib. & consuetud. Vide Ælianum, lib. IV var. Hist. cap. 1; ubi legem hanc Sardoam esse tradit. Τῆς δεργίας, ἐπὶ μὲν Δεργιστῶν, ἀτιμία ἦν τὸ τίμημα· ἐπὶ δὲ Σόλωνι, εἰ τις τις ἀλῶν, ἤμῃσι: Otii porro, ex Draconis lege poena erat infamia: ex Solonis vero, si ter reus peractus esset, publica dignitate privabatur, Pollux, Onomast. lib. VIII, cap. 6. Inter Solonis leges etiam hæc fuit, ὅτι δεργὸς τὰ δ' ἄνθρωποι εἰς πᾶσι τῷ βυλομῶνι γράφονται: Otiosus obnoxius esto cuius accusare volenti, Diogen. Laërtius, lib. I in Solone; ad quem locum vide Isaacum Casaubonum. Apud prudentissimos pacis moribus Athenienses inertia languore marcens e latebris suis in forum, perinde ac delictum aliquod, protrahitur, sitque ut facinorosa, ita erubescenda rea culpa. Est & ejusdem urbis sanctissimum consilium Areopagus, ubi quid quisque Atheniensium ageret, aut quomam quæstu sustentaretur, diligentissime inquire solebat, ut homines honestatem (vitæ rationem memores reddendam esse) sequerentur, Valer. Max. lib. II, cap. 6, ex. 3, 4. Athenis vetus lex erat præclarissime constituta; ut adolescentes, quum pubertatis annos attigissent, ad artes deducerentur; deducerentur autem ad hunc modum. Cujuslibet artis instrumenta publice proponebantur, atque adolescentes ad ea adducebantur; quacunque autem delectari quemque contigisset, atque ad id accederet, hujus quoque artem edocebatur: quod videlicet ea ut plurimum recte succedant, quæ natura duce aggredimur: ac contra ea, quæ invita natura suscipiuntur, spem frustrari soleant, Greg. Nazianzenus, epist. 63. Alexis Athenienses ait ideo oportere laudari, quod omnium Græcorum leges cogunt parentes ali à liberis: Atheniensium non omnes, nisi eos, qui liberas artibus erudissent: omnia enim munera fortuna cum dantur, ab ea facillime adimuntur: disciplinæ vero conjuncta cum animis, nullo tempore deficiunt, sed permanent stabiliter ad summum exitum vitæ, Vitruvius, in præfat. libri sexti: Galenus, in exhort. ad perdiscendas Artes. Qua vero occasione lex hæc fuerit lata, docet Plutarchus in Solone; Ὅρῳ τὸ μὲν ἄνθρωποι πλεονέκτων ἀνθρώπων αἰεὶ οὐβρίων πανταχοῦ ἐπ' ἀδικίας εἰς τὴν Ἀττικὴν, τὰ δὲ πλείστα τὴν χώραν ἀφῆνι καὶ Φαῦλα, τὰς δὲ χρυσίδας τῇ θαλάττῃ μηδὲν εἰσφόρας εἰσάγειν πῶς μηδὲν ἔχοντι ἀνδάναι, πῶς τὰς τέχνας ἐρεῖσι τὰς πόλεις· καὶ μόνον ἔχοντες, ἡ δὲ τρεῖς πῶς πᾶσι μὴ διδάξασθαι τέχνην ἐπὶ ἀναγκῇ μὴ εἶναι: Quum videret hominibus quotidie in Atticam undique propter securitatem & libertatem confluentibus urbem compleri, agrum autem fere infæcundum malignumque; eos autem qui mare exerceant, nihil solere iis qui nihil reddere habeant importare; traduxit ad artificia cives, tulitque legem, ne filius parentem, qui ipsum non docuisset artem, cogeretur alere. Quamobrem etiam non injuria arbitretur aliquis, Athenienses virtute legis hujus promeritos laudem, quam tribuit iis Plutarchus; πολλῶν μὲν δὲ καὶ ἄλλων ἡ πόλις ἡδε μήτηρ ἡ προφῆς ὁ μὲν πρῶτον γέννη, τὰς μὲν θεομῶνι καὶ ἀναφήναι πρῶτον, τὰς δὲ διώταμιν περὶ αἰσῶν καὶ πρῶτον καὶ αὐξήσιν· ἐχ' ἦκεται δὲ τῶν αὐτῆς ζωγραφία περὶ καὶ καὶ ζωγραφία: Urbs Atheniensium multarum benigna mater & nutrix fuit Artium; quarum alias primam reperit & in lucem protulit; aliis honorem, vim, & incrementa contulit: non minimum vero ab hac urbe provecita ornatæque est ars pingendi; vide eum, Bellone an pace clariores fuerint Athenienses. Aristides quoque in Orat. Panathenaica Athenas appellat omnium rerum bonarum patriam, omnisque scientiæ & artis magistrum: unde fit, inquit, ut non statuis tantum, sed & Statuariis ipsis excellat. Menander Rhetor, lib. I de Gen. demonstr. cap. 16, Ἀθῆναιες φασὶν ἐπὶ ἀγαλακτοῖς καὶ ζωγραφίᾳ, καὶ κροτωνιάτῃς ἐπὶ ἰατρικῇ μέγιστον φρονῆσαι, καὶ ἄλλους ἐπὶ ἄλλοις τέχναις: Athenienses ajunt in statuaria & pictura, Crotoniatis verò in medicina, alios

alios denique in aliis artibus valde sibi placere. Memoratis nunc Argivorum, Ephesiorum, Thebanorum, & Atheniensium saluberrimis legibus, non videtur hic prætereunda lex Ægyptiorum, *Qui artificia maxime excoluerunt, & ad justum perduxerunt finem: etenim inter Ægyptios, si quis opificum Rempublicam capeffit, aut plura exercet artificia, gravissimas incurrit penas. Apud hos enim solos fabris & opificibus univ-* * Strabo, lib. xv Geograph. apud Indos quoque legem hanc observare tradit. Idem, lib. xvi, con-
versum nullum in Republica munus aliud vel ordinem suscipere licet, nisi à legibus defi-
nitum & à parentibus traditum: ut neque magistrorum invidia, neque rerum civilium servari as-
occupatio, neque aliud quidquam, illorum circa hæc studium impodiat, Diodorus Si- firmat. Herodotus quoque, lib. vi, Lacedæ-
culi libro primo. Dicaearchus apud Scholiasten Apollonii Rhodii, ad versum 272 li- mos etiam hanc Ægy-
bri quarti Argonaut. testatur, Ægypti regem Sesonchosin tulisse legem, ne quis pater- priorum consuetudinem se-
nam Artem desereret: illud enim arbitrabatur initium esse aviditatis inexhaustæ. Vide culos esse
Ifocratem in Buisiridis laudatione, ubi de hac lege aliquanto plenius agit. Quin etiam † In Tele-
videri possunt Ægyptii beneficio legis hujus assecuti mirabilem illam perfectionem Ar-
tis, quam in Catalogo Artificum ex Diodoro Siculo referemus†. Omnino enim Artifi-
ces illos præcellere necesse est, qui non admittunt duas curas: unde etiam Plato, lib.
ix de Legibus, ex civitate sua exulare jubet Artifices duabus simul Artibus vacantes.
Recte Plin. Junior ix, 29: Satiis est unum aliquid insigniter facere, quam plurima me-
diocriter. Λίσσων τὸ πᾶν ἐλεῖν κακῶς ἐσθλὰ πάντιν, ὅταν πάντες πάντα ἐπιτηδεύουσιν: Æso-
pus dicebat male tum fore omnibus, quando omnes omnibus operam dant, Stobæus Serm.
de Republica. Neque enim se bona fide in multa simul intendere animus totum potest;
& quocunque respexerit, desinit intueri, quod propositum erat, Quintil. x, 3. Οὐδεὶς hanc Ægy-
γὰρ ἐπιμφομένην δυνάμει περὶ ψαῖου: Nemo enim huc atque illuc inclinans proficere potest,
Arriani Epict. iv, 2. Lucanorum atque Atheniensium lex, inertiam atque ignaviam
tollens; Atheniensium rursus, puerorum indolem explorans; quemadmodum & alia
eorundem lex, liberorum sollicitam ac liberalem educationem sollicitis parentibus impe-
rans; Ægyptiorum denique lex, Artificem in sola Arte patria detinens, quid aliud quam
bonarum Artium curam gerunt? Quibus omnibus si adjecerimus unicum illud ex Ephe-
siorum scriptis præceptum, Συνεχῶς ἀπομιμήσασθαι τὴν παλαιῶν νῆος τὴν δέξιν ἡγεμονίαν:
Affidue reminisci alicujus ex antiquis qui virtutem coluissent, M. Anton. Imp. de vita
sua, lib. xi: velut manu ducimur ad æmulandi studium, proximam provectarum Ar-
tium causam.

CAPUT V.

- S. 1. *Difficile dictu quàm admirabilis progressio & incredibilis cursus ad omnem excellentiam sit factus, posteaquam Ars, divinitus semel constituta, ipsa decòris contentione excitavit acres juvenum animos ad æmulandum quod in aliis laudari videbant.*
 S. 2. *Maximum tamen Artibus hisce addidit incrementum, quòd non stetit intra solos Artifices æmulatio, sed ipsos etiam sibi eloquentiæ cultores & historiarum scriptores in certamen gloriæ putavit assumendos.*

MUtua Artificum æmulatio sequitur: etenim *æmulandi amor validior quàm pœna* Æmulatio præcipue juvit Artes, ut quæ nervos atque industriam addiderit Artificibus aliorum Artificum gloria excitatis.
Mex legibus & metus, Tacit. III Ann. cap. 55. Natura enim gloriosa est virtus,
& anteire priores cupit, Seneca de Benef. III, 36. Habet mens nostra natura sublime
quiddam & erectum, & impatiens superioris, Quint. xi, i. Præclare Scipio apud Li-
vium lib. xxviii ab U. C. Maximo cuique id accidere animo certum habeo, ut se non cum
præsentibus modo, sed cum omnis ævi claris viris comparet. Ovidius ‡;

*Tunc bene fortis equus reſerato carcere currit,
 Cum, quos prætereat, quosve sequatur, habet.*

Πέφυκεν ἄνθρωπος, ὅτε καὶ πρὸς ἀμιλλὰν ἀπαράξεται, σωπνώπρον ἀπεργάζεσθαι. ὅτε δὲ ἀνδρῶν φιλονεικίας, πῶτα ραδιουργεῖν καὶ χάμης ἐμπόλησιν ἡμᾶς καὶ δόξας, τὸ πανταπασιν ἀνάντητον ἐρεθίζει, γὰρ αἱ ῥαδίως ὑπὸ τῇ φιλονεικίᾳ πρὸς τὴν φιλοπόνησιν ἡ ψυχὴ: Homo ita natura est, ut quæ cum æmulatione quadam perfici debent, eadem omni nervorum contentione curet; quæ vero absque æmulatione efficiuntur, cum quadam negligentia peragat; adeoque inertia & ignavia nostros animos complet, quidquid omni caret adversario. Semper enim facile excitatur animus à studio alios superandi ut in ardua tendat, Themistius, Orat. III. Multos videmus ejusmodi certamina sibi cum multa laude sumpsisse, quosque subsequi satis habebant, dum non desperant, antecessisse, Plin. Junior, lib. vii, epist. 9. Pausias amavit in juventa Glyceram municipem suam inventricem coronarum; certandoque imitatione ejus, ad numerosissimam florum varietatem perduxit artem illam, Plinius, lib. xxx, cap. ii. Quandoquidem igitur manifestum est, maxima quæque ingenia sti-
 mulis

mulis æmulationis ad majora semper impelli; dubium quoque non potest esse, quin languidi jacentisque sit animi candidatus ille, quem ingens undique circumfusa competitorum turba non impellit ad æmulandum: præterquam quod fere accidit, ut nimis odio se sibi placeant, qui cum nemine contendunt, neminem æmulantur. *ῥᾶστον, εἰμαί, καὶ τὸ πρὸς πομπήν, μόνον θεῶν καὶ ἀνδρῶν*: Facillimum arbitror, juxta proverbium, solum currentem vincere, Lucianus pro Imaginib. *Neceſſe eſt ſibi nimium tribuat, qui ſe nemini comparat*, Quintil. 1, 2. Æmulatione igitur eſt opus, atque ea quidem non vulgari. Martial. lib. XII, Epigram. 36:

*Vis curſu pedibusve gloriari?
Tigrim vince, levemque Paſſerinum.
Non eſt gloria præterire aſellos.*

Marcus Tullius Cicero circa initium libri de perfecto Oratore; *Par eſt*, inquit, omnes omnia experiri, qui res magnas & magno opere expetendas concupiverunt. Quod ſi quem aut natura ſua, aut illa præſtantis ingenii vis forte deficiet, aut minus inſtructus erit magnarum artium diſciplinis, teneat tamen eum curſum, quem poterit. Prima enim ſequentem, honeſtum eſt in ſecundis tertiisque conſiſtere. Neque opifices ſe ab artibus ſuis removerunt, qui aut Jalyſi, quem Rhodi vidimus, non potuerunt, aut Coæ Veneris pulchritudinem imitari. Nec ſimulachro Jovis Olympii, aut Doryphori ſtatua deterriti, reliqui minus experti ſunt, quid efficere, aut quo progredi poſſent; quorum tanta multitudo fuit, tanta in ſuo cujuſque genere laus, ut, cum ſumma miraremur, inferiora tamen probaremus. Quo de Ciceronis loco Columella in præſatione libri primi de re Ruſt. Rectiſſime dixit M. Tullius in Oratore, *Par eſt* eos, qui generi humano res utiliſſimas conquirere, & perpensas exploratasque memoriæ tradere concupiverint, cuncta tentare. Nec, ſi vel illa præſtantis ingenii vis, vel inclytarum artium deſecerit inſtrumentum, conſeſtim debemus ad otium & inertiam devolvi; ſed, quod ſapienter ſperavimus, perſeveranter conſectari. Summum enim culmen affectantes, ſatis honeſte vel in ſecundo faſtigio conſpiciemur. An Latia Muſa non ſolos adytis ſuis Accium & Virgilium recepere, ſed eorum & proximis, & procul à ſecundis ſacras conceſſere ſedes? Nec Brutum, aut Cæſium, Pollionemve cum Meſſalla & Catulo deterruere ab eloquentiæ ſtudio fulmina illa Ciceronis. Nam neque ille ipſe Cicero territus ceſſerat tonantibus Demotheſi Platonique. Nec parens eloquentiæ, deus ille Meonius, vaſtiſſimis fluminibus ſacundiæ ſuæ poſteritatis ſtudia reſtinxerat, Ac ne minoris quidem famæ opifices per tot jam ſæcula videmus laborem ſuum deſtituiſſe, qui Protoſenem & Apellem cum Parrhaſio mirati ſunt: nec pulchritudine Jovis Olympii Minervæque Phidiæ ſequentis ætatis attonitos piguit experiri Bryaxin, Lyſippum, Praxitelem, Polycletem, quid efficere aut quonſque progredi poſſent. Sed in omni genere ſcientiæ; & ſummis admiratio veneratioque, & inferioribus merita laus contingit. Vell. Paterculus, lib. 1 Hiſt. cap. 16, & 17: Nequeo temperare mihi, inquit, quin rem ſæpe agitatam animo, neque ad liquidum ratione perductam, ſignem ſtylo. Quis enim abunde mirari poſeſt, quod eminentiſſima cujuſque profeſſionis ingenia, in eandem formam & in idem artati temporis congruant ſpatium, & quemadmodum clauſa capſa, aliove ſepto, diverſi generis animalia, nihilo minus ſeparata alienis, in unum quæque corpus congregantur; ita cujuſque clari operis capacia ingenia, in ſimilitudinem & temporum & proſectuum, ſemet ipſa ab aliis ſeparaverint? Hoc eveniſſe tragicis, comicis, philoſophis, hiſtoricis, grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſculptoribus, ut quiſque temporum inſtiterit notis, reperiet eminentia cujuſque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata. Hujus ergo præcedentiſque ſæculi ingeniorum ſimilitudines congregantis & in ſtadium par & in emolumentum, cauſas cum ſemper requiro, nunquam reperio quas eſſe veras conſidam, ſed fortasſe veriſimiles, inter quas hanc maxime. Alit æmulatio ingenia; & nunc invidia, nunc admiratio imitationem accendit; matureque, quod ſummo ſtudio petitum eſt, adſcendit in ſummum, difficilisque in perfecto mora eſt; naturaliterque, quod procedere non poſeſt, recedit: & ut primo ad conſequendos, quos priores ducimus, accendimur; ita, ubi aut præteriri aut æquari eos poſſe deſperavimus, ſtadium cum ſpe ſeneſcit; & quod aſſequi non poſeſt, ſequi deſinit; & velut occupatam relinquens materiam, quærit novam; præteritoque eo, in quo eminere non poſſumus, aliquid, in quo nitamur, conquirimus: ſequiturque ut frequens ac mobilis tranſitus, maximum perfecti operis impedimentum ſit.

Quam-
quam Ar-
tifices non
tantum
aliorum
Artificum
gloria ad
æmulan-
dum vi-

§. 2. Nullam proſecto res hæc dubitationem habet, quin Artifices ardor imitationis, ſemperque melior aliquis olim accenderit: ſic tamen, ut non tantum mutua Artificum ad invicem æmulatione Artem proſectam eſſe cenſeamus, ſed & facundiſſimorum ſui ſæculi virorum gloria magnos animos ad ſimile aliquid elaborandum æmulationis ſtimulis excitatos fuiſſe arbitremur. Huc facit Aëtio Pictor, æmulus ille Thucydidiſ Hiſtorici. Vide Lucianum in Herodoto vel Aëtione. Atque hoc illud eſt, quod innuere voluit Fe-

lix Faber monachus Ulmenſis in hiſtoria Suevorum lib. I, cap. 8. *Revixit in Germania*, dantur
inquit, *ſcientia & eloquentia, & ex conſequenti quæque ingenioſæ artes, ut pictura &* impulſi,
ſculptura: amant enim ſe artes hæc ad invicem. Ingenium pictura expetit; ingenium elo- verum
quentia cupit, non vulgare, ſed altum & ſummum. Mirabile dictu eſt, dum viguit elo- etiam glo-
quentia, viguit pictura; ſicut Demotheus & Ciceroſis tempora docent: poſtquam ceci- ria profeſ-
dit ſacundia, jacuit & pictura, &c. ſorum elo-
quentiæ.

CAPUT VI.

- §. 1. *Miſiſce adhæc Artem hanc olim provexit amabilis quædam caſta atque intemerata ſimplicitatis gratia. Nimirum non vacabat priſcis illis Artiſcibus, ipſa Artis penetrabilia ſubire parantibus, ad ornamentorum amœnitates colorumque venuſtates diverſitare.*
- §. 2. *Sicuti enim univerſum operis contextum cupiebant eſſe virilem, ita quoque vitio dabant aliis nimia colorum pigmenta, & quicquid luxuria, non contenta ſimplici decore, ſolet miſcere.*

Artis ipſius ſimplicitas. Μερόβας μιῦσι τὰς τέχνας, ἔχ' οἱ πολλῶντις ἀλαζονδέει παρ' αὐτῶν, ἀλλ' οἱ πινεῖς αὖ, ὅσον ἐνεσιν ἐν ἐκείνῃ, τὰ πρὸ ἐξέρειν διωκθῶσιν: *Artibus aucto-* Minime
ritatem conciliant, non qui multa inſolenter de iis jaſtare audent, ſed qui id eruere ac fucata
proferre poſſunt, quod in unaquaque continetur, Iſocrates contra Sophiſtas. Unumquod- ſimplici-
que genus cùm caſte pudiceque ornatur, ſit illuſtrius; cùm fucatur atque prælimitur, ſit tas anti-
præſtigioſum, A. Gellius, noct. Attic. VII, 14. Nec aliunde major lues Artis, quàm ex quæ Artis
attonita quorundam perſuaſione, qui prodeſſe niſi pretioſa non putant. Sed hæc eſt mire pro-
omni in re animorum conditio, ut à neceſſariis orſa primo, cuncta pervenerint ad nimium, vexit Ar-
Plin. XXVI, 4. Ubi quidam vetus Codex Voſſianus; Hæc eſt in omni re animorum con- tem.
ditio, ut à neceſſariis orſa primum acta pervenerit ad nimium. Unde ſcribo: Hæc eſt
in omni re animorum conditio, ut à neceſſariis orſa primum, aucta pervenerint ad nimium.
Quatuor coloribus ſolis immortalia illa opera fecere, ex albis melino, ex ſilaceis Attico,
ex rubris Sinopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion†, Melanthius, Ni- † Etion,
comachus, clariſſimi pictores, cùm tabule eorum ſingula oppidorum venirent opibus. Nunc, codex Voſ-
& purpuris in parietes migrantibus, & India conferente fluminum ſuorum limum, & ſi nota
draconum & elephantorum ſaniem, nulla nobilis pictura eſt. Omnia ergo tunc meliora optima.
fuere, cùm minor copia. Ita eſt: quoniam rerum, non animi pretiis excubatur, Plin. Vide Cata-
XXXV, 7. Quare vincat veritatem ratio falſa, non erit alienum exponere. Quod enim log. Arif-
antiqui inſumentes laborem & induſtriam probare contendebant artibus, id nunc colori- in Echion
bis & eorum eleganti ſpecie conſequentur; & quam ſubtilitas artiſcis adiciebat operi- Pictor.
bis auctoritatem, nunc dominicus ſumptus efficit ne deſideretur. Quis enim antiquorum,
non, uti medicamento, minio parce videtur uſus eſſe? At nunc paſſim plerumque toti pa-
rietes inducuntur. Accedit huc chryſocolla, oſtrum, armenium. Hæc vero cùm indu-
cuntur, eſſi non ab arte ſunt poſita, fulgentes tamen oculorum reddunt viſus; & ideo,
quod pretioſa ſunt, legibus excipiuntur, ut à domino, non à redemptore, repreſenten-
tur, Vitruvius, lib. VII, cap. I. Dicemus de pictura, arte quondam nobili, tunc cùm
expeteretur à regibus populisque, & illos nobilitante quos eſſet dignata poſteris tradere;
nunc vero in totum marmoribus pulſa, jam quidem & auro: nec tantum ut parietes toti
operiantur, verum & interraſo marmore, vermiculatis ad effigies rerum & animalium
cruiſtis. Non placent jam abaci, nec ſpatia montis in cubiculo delitentie: capimus &*
lapidem† pingere. Hoc Claudii principatu inventum. Neronis vero, maculas quæ non
eſſent in cruiſtis inferendo unitatem variare; ut ovatus eſſet Numidicus, ut purpura di-
ſtingueretur Sinnadicus, qualiter illos naſci optarent‡ delicia. Montium hæc ſubſidia
deficientium: nec ceſſat luxuria id agere, ut quàm plurimum incendiis perdat, Plinius,
lib. XXXV, cap. I. Poſtquam altæ ſecuræque pacis mala in Republica invadere, Pictu-
ræ quoque dignatio imminuta eſt, & marmoris ac ligni maculis pretium acceſſit; vide
Plin. XXXVI, 6. Tertullianus quoque de Pallio, Plus togæ, inquit, læſere, Rempubli-
cam, quàm lorice. M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit: quæ bis
tantum Afinius Gallus pro menſa ejuſdem Mauritanie numerat. Hem, quantis ſacul-
tatibus æſtimavere ligneas maculas!

§. 2. Antiqui melioris notæ Pictores conſtanter tenebant hanc ſectam, & aliam inſi- Artificum
ſtentibus viam minime perſeabant: corruptum enim atque omnibus vitiis fractum pingendi genus, eoque pernicioſius, quod abundaret dulcibus vitiis, revocare ad ſeveriora iudicia contendebant. Ἀπὸ τῆς οὐ γὰρ ἀφ' οὗ, θαπιδιός πινε τὴν μαθητῶν ἐλένην νομαλὶ πολὺ χρυσὸν γράψαντα. ὁ μεράκιον, ἔπιν, μὴ διαβάδου γράψαι καλῶ, παλαιὰν πινύνας. Apelles pigment-

γερφονας: Pictores vidi cum cantu delineantes, Libanius, Declamat. VI: vide quoque Alianum, lib. IX var. Hist. cap. 11. Excitatur, qui pingit, ipso adblandientis successus spiritu; nec imaginibus rerum, sed quasi rebus incedit. *Vivunt enim omnia, & moventur; excipimusque nova illa, velut nascentia, cum favore ac sollicitudine*, Quintil. x, 1. Quamobrem etiam illud affirmare non veremur, istam in opere suo occupationem sollicitudinem tam plenam ex ipsa occupatione percipere voluptatem, ut laborem sedulitas commendat, reliquorumque omnium oblectamentorum memoriam ac sensum excutiat.

§. 2. Quotquot igitur indefessum hunc eximii operis ardorem in summis ingeniis mirantur ac rident, nihil unquam magno studio dignum amaverunt; neque optimam nostri partem, quæ in nobis divina ducenda est, ali laboribus vel ex primis puerulorum artibus didicerunt. *Videmus igitur ut conquirere ne infantes quidem possint; quum vero paulum processerint, lusonibus vel laboriosis delectantur, ut ne verberibus quidem detereri possint; eaque cupiditas agendi aliquid adolescit una cum ætatibus*, Cicero, lib. v de Finib. bon. & mal. ubi mox addit, *Apparet ergo nos ad agendum natos*. Recte quoque Seneca, epist. 39: *Quemadmodum flamma surgit in rectum, jacere ac deprimi non potest, non magis quam quiescere; ita noster animus in motu est, eò mobilior & ætiosior, quò vehementior fuerit*.

Homines ad semper aliquid agendum natos oblectat ipse labor.

§. 3. Ullane adhæc tanta ingentium opum ac magnæ potentiae voluptas, quam spectare homines totius orbis gratia subnixos, in summa omnium rerum abundantia coire & circumfundi coram? Jam vero qui cunctorum comitatus! quæ in publico species! quæ in circulis veneratio! quod gaudium confurgendi assistendique inter tacentes & in unum Artificem conversos! Illud quoque quantum est, quod nullius nomen prius parentes liberis ingerunt! quod sæpius vulgus imperitum & tunicatus hic populus transeuntem nomine vocat, & digito demonstrat! advenæ quoque & peregrini, jam in municipiis & coloniis suis auditos, quum primum urbem attigerunt, requirunt, ac vultum eorum cognoscere cupiunt. Plinius Junior, lib. IV, epist. 12, *Omnes qui gloria famaue ducuntur, mirum in modum assensio & laus, à minoribus etiam profecta, delectat*. Horatius, lib. II, epist. 1:

Artificum generosissimis fautorum atque admiratorum turba præcipue adit animos.

*Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru,
Exanimat lentus spectator; sedulus, inflat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit, aut reficit - - -*

Ovid. III de Ponto, Eleg. 4:

*Plausibus ex ipsis populi, lætoque favore
Ingenium quodvis incaluisse potest.*

§. 4. Sed quid ego hic vulgata & imperitorum quoque oculis exposita gaudia percenseo? Illa secretiora, & tantum ipsis pingentibus nota, majora sunt. Sive accuratum elaboratumque affert opus; est quoddam, sicut ipsius operis, ita gaudii quoque solidi ac sinceri pondus & constantia: sive novam & recentem curam, non sine aliqua trepidatione animus attulerit; ipsa sollicitudo commendat eventum, & lenocinatur voluptati;

Qui semel ceperunt veræ gloriæ sensum, non aliam laborum mercedem, præter hanc laudis gloriæque desiderant.

- - - *Magnis favor ortus ab ausis* *.

Quomodo denique non videatur sibi beatissimus, qui jam liber invidia famam in tuto collocavit, quique elato ab ingenti virtutum suarum fiducia animo, impletur certioris spei, quam quantam ratio ex fiducia rerum subicere solet, & veluti jam nunc æternitati consecratus, sentit vivus eam, quæ post fata præstari magis solet, venerationem; & quid apud posteros futurus sit, coram quasi contuetur. *Rerum, quas assequi cupias, præsumptio ipsa jucunda est*, Plin. Junior, lib. IV, epist. 15: & Latinus Pacatus Paneg. Theodosio Aug. dicto, *Fugitiva successuum repentinorum voluptas, ut occupat, sic relinquit: felicitas longior est, expectare securum*. Neque aliud olim propositum sibi habuere præstantissimi Artifices, qui consummata jam opera in celeberrimo Apollinis Delphici templo suspendebant, quam ut vivum quendam perennaturi gaudii fructum animo præciperent: de quo sic Libanius in Antiochico, *οἱ τοῖς θεοῖς μέγιστον ἀνάψαντες ἀναθήματα, οὐκ ἀφροσύνην τὴν ἀπόλοιπον ζωῆς χρόνον, ἔχοντες ἐν τῇ σωφροσύνῃ, πάλαι ἐκείνων ἐκείνων διηγόμενοι, πάντα λέγοντες ἔχοντες ἀλαμπύειν πέφυκεν ἄνθρωπον, πρὸς ἄλλα σιγῶντες, ἐν τῷ φιλομένῳ παρρησίας, ὡς ἔπειτα αὐτὸς λέγει καὶ ἀλάττω, τῇ ἐργῶν αὐτοῖς, ἐν τῷ καλλίστῳ τῷ ἀπὸ τῆς ἡλίου ἐξηκτῶν, καὶ θεοῖς γε ἐκείνῳ. ὁ γὰρ ἔπαλειται σωφροσύνην αὐτῶν ἀνδρείας εἰς ἀείμνητον κατῆγετο τὴν δόξαν: ὥστε, αἰμα, τῶν ζωγράφων, οἱ τὴν σοφίαν τῶν χειρῶν εἰς Δελφὸς ἀνατίθεντες: Qui numinibus maxima consecrant donaria, hilariter reliquam ætatem transigunt; habentes in consortiis pulcherrimum quid quod de se commemorant: ea autem*

* Valer. Flaccus, lib. IV Argonaut. vers. 669.

tem maxime dicentes, quæ apta sunt ad splendorem homini afferendum, reliqua silentio praterentes, id unum ambitiosius student, confidentes nunquam nomen suum oblivione deletum iri, operibus suis in pulcherrimo sub sole loco constitutis. Recteque in eo fiduciam collocant. Qui enim, ubi plurimus est concursus, ingenii elaboratum opus ostendit, sempiternam comparat gloriam. Quemadmodum, ut arbitror, pictorum ii, qui manuum suarum opus artificiosum Delphis suspenderunt. Vide quoque Lucianum in Herodoto.

CAPUT VIII.

- S. 1. Qui genus humanum frequentem Artium imitatricium usum docuerant, maximum quoque Artibus hisce judicarentur addidisse incrementum; si modo cavissent ne Artes præclarissimæ atque in immortale ipsius humanitatis decus productæ, malarum mentium factæ fuissent instrumentum. Nefas etenim erat rem honestissimam atque omnibus maxime commendatam, usu indecoro mortalibusque pestifero contaminari atque obscurari.
- S. 2. Rectius illi, qui Artibus non nisi laudabili vel saltem tolerabili usu consulendum esse putaverunt: atque hic præcipue nobis occurrunt qui eas, necessitate jubente, ad humane vitæ subsidium adhibuerunt.
- S. 3. Variarum Artium scientiarumque præcepta tradentes non raro ab hisce Artibus lucem mutuuntur.
- S. 4. Magnis quibusdam ducibus non infeliciter olim cesserunt plurima stratagemata ex quotidiano statuarum usu oportune deprompta.
- S. 5. Imprimis tamen est notabile, quod Lacedæmonii emendatissimas quasque Picturas & statuas gravidarum uxoribus oculis, in spem pulchræ prolis, passim putaverunt objiciendas.
- S. 6. Multiplicem adhuc Picturarum statuarumque usum nihil æque commendat, quàm quod earum conspectu lenimus desiderium absentium, memoriam defunctorum prorogamus, legationes obimus, &c.
- S. 7. Virtuti quoque excellentium hominum hunc statuarum honorem tribuebat certatim antiquitas, quo minime degeneres cæterorum animos ad studium virtutis accenderet.
- S. 8. Scena maximum olim incrementum maximamque dignationem attulit Picturæ. Cui & illud quodammodo videri potest consentaneum, quod magni quandoque belli duces nobilis alicujus victoriæ imaginem populo publice spectandam proposuerunt.
- S. 9. Vestium ac pictarum nec non textilem Picturæ consideratio.
- S. 10. Quibus olim rebus ornamentum aliquod ex Pictura studuerint addere.
- S. 11. Simulacrorum sculptiliumque imaginum præcipuus usus.
- S. 12. Quibus potissimum rebus veteres adhibuerint cælaturam.
- S. 13. Brevis consideratio pecuniæ.
- S. 14. Annulorum signatoriorum consideratio.
- S. 15. Plafices antiquitas, arctissimaque cum Pictura & Statuaria propinquitas.

Luxuriæ
crudelitatisque
instrumenta
nonnihil
etiam
(quod in-
dignare)
auxerunt
Artes imi-
tandi.

Multiplex ac passim obviis harum Artium usus. Auxere & artem vitiorum irritamenta. In poculis libidines cælare juvit, ac per obscenitates bibere, inquit Plinius in proœmio libri xxxiii. Dædalus Pasiphaën lignæ vaccæ inclusam pudendæ cupidinis compotem fecit: vide Hyginum fabula xl. Sed nos honestioribus tantum causis insistendum putamus. Et profecto pessimum vitæ scelus fecere, qui prodigiosa hæc projectissimæ libidinis ministeria ab Arte petenda putaverunt; quemadmodum & importunissimi homines ingenii merito dixeris, qui humanissimas Artes in organa crudelitatis converterunt. Medea concinnato cavo Dianæ simulachro ad excidium Pelæ se accinxit, *Diod. Siculus, lib. iv.* Perilli taurus æneus ipsius Phalaridis ad Athenienses epistola innotuit. De bove æreo, in quo combustus est Antipas martyr, cujus mentio fit *Apoc. 11: 13*, vide *Cedrenum, pag. 265.* De Agathoclis lectica consule *Diod. Siculum, lib. xx.* Nabidis tyranni Apegam describit Polybius, *lib. xviii.* Ovidius, in *Ibin**, meminit equi acerni, in quo guttur miserorum elidebatur. Erat apud Carthaginienses ænea Saturni statua, quæ manus supinas extendebat, ita ad terram inclinatæ, ut impositus illis infans devolveretur, & incideret in suppositam succensamque voraginem ignis, *Diod. Siculus, lib. xx; Suidas in Σαρδόνι & γέλωι.* Inhonorus est, nec in templo ullo Hercules, ad quem Pæni omnibus annis humana sacrificaverunt victima, humi stans, ante aditum porticus Ad nationes, Plinius, lib. xxxvi, cap. 5. Gallorum aliqui habent immani magnitudine simulachra, quorum contexta viminibus membra vivis hominibus complent; quibus succensis, circumventi flamma exanimantur homines, *Cæsar*

* *vers.*
569.

Cæsar lib. VI de bello Gallico, cap. 16; Cicero pro Manio Fontejo; Strabo lib. IV Geograph. Impii quoque Reges ac Principes piorum quondam animos explorabant, suis aliorumque falorum numinum statuis in adorationem propositis; non ob aliud, quam ut veri Dei cultores in lucem passim protractos perderent, ac penitus extirparent. Nabuchodonosor certe, secundis rebus elatus, statuam sibi auream immense magnitudinis posuit; quam cum certatim omnes depravatis adulatione animis adorarent, Ananias, Azarias, & Misael deprehenso sunt prophano abstinuisse officio: vinctos itaque in medias ardentis camini flammæ conjici Rex iussit: vide *Prophet. Daniel, cap. 3.* Julianus imaginibus suis Jovem, Martem, Mercurium, reliquosque divos curavit appingi, adorationemque earum differentes, tanquam hostes Imperatoris, confectum duci iussit: *Cædrenus.* Non absimili ratione in Auxentium Licinius sævire aggressus est: vide *Suidam in Αὐξένῳ.* Procul à nobis nostrisque literis absint ista; siquidem auxilia atque ornamenta vitæ dicere institimus; non piacula: quique hæc invenerunt ostenta, everiores juris humani, monstrorumque Artifices, videntur ista primi condidisse, ac vita unquam eorum oblivisceretur: egregia hercule frustratione, si, quod maxime voluerunt, non assequuntur. Valeant itaque fæda sævitæ plus quam belluine exempla, indigna prorsus quæ inter causas Artis quondam exultioris locum inveniant: longe melius illi, qui Artibus hisce incrementum addiderunt, usum earum ad varias res honestas, aut saltem non inhonestas, passim transferendo; *Plinius, lib. xxxv, cap. 2.*

§. 2. Ac primo quidem non paucos invenias, qui necessitatem prima harum Artium initia extudisse putant: quandoquidem apud omnes in confesso est, quod *necessitatis inventa antiquiora sunt, quam voluptatis*, Tullius de perfecto Oratore. *A necessarius artificii ad elegantiora defluximus*, Idem i Tuscul. quæst. *Priores partes agit quod utile est, quam quod delectat*, Varro, lib. I de re Rust. cap. 4. Acribus nempe incertæ sollicitæque vitæ stimulis impulsus mortales extudere varias Artes vigilando, agendo. Videmus itaque ut in plerisque aliis, ita quoque in hisce Artibus,

Necessitas præcipue Artes hæc extudit.

*Provocet ut segnes animos, rerumque remotas
Ingeniosa vias paullatim exploret egestas,
Usque artes pariat sollertia, nutriet usus.*

Claudianus, lib. II de Raptu Proserp. Etenim quum homo, sociale animal, sermo- nem cum alterius linguæ hominibus, absentibus etiam & post futuris, habere prohibitus esset; necessario quoque, litteris nondum inventis, confugiendum ei fuit ad notas quasdam & imagines animalium, plantarum, atque aliarum rerum ab Arte profectarum, quibus omnibus primorum hominum industria utebatur ad intimos animorum sensus exprimendos. Diodorus certe Siculus de Æthiopibus, quos omnium gentium antiquissimos tradit, *Sunt Æthiopum litteræ*, inquit, *variis animantibus, extremitatibusque hominum, atque artificum præcipue instrumentis persimiles: non enim syllabarum compositione aut litteris verba eorum exprimuntur, sed imaginum forma earumque significatione usu memoria hominum tradita.* Tacitus quoque Annal. lib. XI, cap. 14; *Primi per figuras animalium Ægyptii sensus mentis effingebant: & antiquissima monumenta memorie humane impressa saxi cernuntur.* Vide Lucanum, lib. IIII Pharsal. vers. 223. Ad hanc necessitatem refer etiam exemplum Philomelæ totam violentissimæ injuriæ ferriem textili Pictura exprimentis; *Ovid. VI Metamorph. vers. 576; Auson. epist. 23.* Eleganter Achilles Tatius, lib. V de Clit. & Leu. amoribus; *Ἡ φιλόμηλα σιωπῶσαν εὐρημα φωνῶν ὑφαίνει καὶ πέπλον, καὶ τὸ δράμα ἀλέκτι τὰς πρόκειαις, καὶ μιμεῖται τὴν γλώττιαν ἡ χεὶρ, καὶ πρόκειν τὰς ὀφθαλμοὺς τὰ τῶν ὠν μύθους, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀπέναντι τῇ κεφαλῇ λαλεῖ. Ἡ Προμνη τὴν βίαν ἀκύνει ὡς ἡ πέπλος: Philomela tacentem invenit vocem: textit enim pep- plum, totamque rei gestæ seriem tramis contextit. Linguam imitatur manus, & oculis Progne auribus debita nuntiat, suosque ei casus radio narrat. Progne vim sorori suæ illatam audit ex peplo.* Videntur adhæc principes quoque viri, necessitatis hujus consideratione adducti, Q. Pedio, natura muto, celebre illud consilium dedisse, quod refert Plinius, lib. xxxv, cap. 4: *Q. Pedius, nepos Q. Pedii consularis triumphalisque, à Cæsare dictatore cohæredis Augusto dati, quum natura mutus esset, eum Messalla orator, ex cujus familia pueri avia erat, picturam docendum censuit, idque etiam divus Augustus comprobavit. Puer magni profectus in ea arte obiit.* Parvum quidem dictu, sed immensum æstimatione, quod in tot gentium sermonibus, tot linguis, tanta loquendi varietate, ut externus alieno penè non sit hominis vice, sola Pictura velut una omnium lingua loquatur.

Littera po-
sueritatis
causa re-
perta sunt.
inquit Ci-
cero pro
P. Sylla,
qua subfi-
dio obli-
vioni esse
possem.

§. 3. Artium denique variarum præcepta tradentes, post satis prolixos de artibus suis sermones, subsidium tamen ab hac Arte petere solent. Olim certe, *Irritande ad discendum infantie gratia, eburneas etiam literarum formas in lusum offerebant; vel si quid aliud, quo magis illa ætas gaudeat, inveniri potest, quod tractare, intueri, nomi-
nare* fugiunt.

Artium
scientia-
rumque
doctores
non raro
ad Artes
hæc con-
fugiunt.

niare iucundum sit. Cum vero jam ductus sequi ceperit, non inanis erit eas tabellae quam optime insculpi, ut per illos velut sulcos ducatur stylus: nam neque errabit, quemadmodum in ceteris, (continebitur enim utrimque marginibus) neque extra praescriptum poterit egredi; & ceterius ac saepius sequendo certa vestigia, firmabit articulos, neque egebit adiutorio manuum suam manu superimposita regentis, Quintilianus, Orat. institut. libro primo, cap. 1. Hunc locum expressit D. Hieronymus in epistola ad Lactam de institutione filiae. Naturalium quoque rerum cognitionem non parum adjuvat Pictura; dam ne bis vivas quasdam formas herbarum, arborum, avium, piscium, quadrupedum; sed pentum, insectorum, marmorum, atque eorum etiam rerum, quae peregrinae nobis sunt, tradit: vide *Ellianum*, lib. xv de *Animalibus*, cap. 2, & *Sapientis alibi*. Similiter etiam phaniceis magnitudinem & formam ex ea quae tum circumferebatur pictura desumpsit Herodotus; lib. 11. Minerva quoque ostendit Perseo caput Gorgonis a se delineatum; priusquam eum ad occidentam eam dimitteret: vide *Etymologicum in Aeternorum*. Ad dubio procul densioribus tenebris humanum genus immersum jaceret, neque unquam motuantes undique difficultates discutere valeret, si non ardua atque excelsa vis Artium quotidie ventis daret novitatem, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam, obscuris lucem. Minus quoque belli pacisque artes, defecta Pictura, procerdent: haerebit Tacticus, non expediet propositi rationem opus Architectus, nisi prius, quicquid illud est quod sunt aggressuri, oculis suis facili designatione sublecent. Pictura sane atque Heroici illius aevi bellatores non omnino expectes hanc Artium fuisse videntur; de quibus in Ovidii epistolis Heroicum hoc testatur Penelope;

Atque aliquis posita monstrat fera praelia mensa,

Pingit & exigua Pergama tota mero.

* Vers.
125.

Et lib. 11 de Arte*, Aeneas id ipsum quoque tribuitur;

Ah quoties illum doluit properare Calypso,

Remigioque aptas esse negavit aquas.

Hac Trojae casus iterumque iterumque rogabat;

Ille referre aliter saepe solebat idem.

Littore constiterant; illic quoque pulchra Calypso

Exigit Odyssae fata eruenta duces.

Ille levi virga (virgam nam forte tenebat)

Quod rogat in spisso littore pingit opus.

Hac, inquit, Troja est, (muros in littore fecit)

Hac tibi sit Simois; hac mea castra puta.

Campus erat (campum fecit) quem cede Dolonis

Sparsimus, Hemonios dum vigil optat equos.

Illic Sithonii fuerant tentoria Rhesi;

Hac ego sum captis nocte reversus equis.

Pluraque pingebat; subitus cum Pergama fluctus

Abstulit, & Rhesi cum duce castra suo.

Dicas itaque ex Vegetii lib. 11 de re Militi cap. 11, unicuique legioni additas fuisse Pictores: *Habet legio fabros lignarios, inquit, instructores, carpentarios, ferrarios, pictores, reliquosque artifices ad hybernorum aedificia fabricanda, ad machinas, turres ligneas, ceteraque quibus vel expugnantur adversariorum civitates, vel defenduntur propriae, preparados: qui arma, qui vehicula, ceteraque genera tormentorum vel nova facerent, vel quassata repararent. Hac enim erat cura praecipua, ut, quicquid exercitus necessarium videbatur, nunquam deesset in castris. Oportet sane Architectum graphidos scientiam habere, Quod facilius exemplaribus pictis, quam velit, operis speciem deformare valeat, Vitruvius, lib. 1, cap. 1. Αἱ πόλεις ὅταν ἐκδοσιν ναῶν ἢ τοιχοῶν ποικίλῃ φασιν, ἀρχαίων τῶν τεχνιῶν ἀμιλλομένων πρὸς τὴν ἐργολαβίαν, καὶ λόγους καὶ ποικίλα ἔργα καὶ ζῶντων, εἴτε αἰσθῶν τὸ ἀπ' ἐλπίδος δαπάνης τὸ αὐτὸ ποιῆσαι καὶ βίβλους καὶ πάριν: Cum urbes templi colossive alicujus locationem publice proponant, artifices primum de susceptione operis disceptantes ac rationes pictorumque exemplarium formas afferentes admittunt; atque ita demum eligunt illud ipsum opus minore sumptu melius & celerius facturum, Plutarch. in ἀσπιδίου καὶ κατὰ πρὸς καὶ δαίμονιαν. Exemplum huius rei suggerit A. Gellius, noct. Attic. XIX, 10: *Affistebant fabri aedium complures, inquit, balneis novis molientis adhibiti, ostendebantque depictas in membranulis varias species balnearum: ex quibus cum elegisset unam formam speciemque operis, interrogavit, quantus esset pecunia conspectus, ad id totum opus absolvendum. Naupegus quoque graphidis non plane imperitus esse debet. Plautus, Milite glorioso, Act. 111, Sc. Rem omnem;**

Hoc cogitato, ubi probus est architectus,

Bene

*Bene lineatam si semel carinam collocavit,
Facile esse navem facere; ubi fundata & constituta est.*

Quaquam non solum pinget exemplaria peritus Artifex, verum etiam finget. οὐκ ἴδεν τὰς μηχανικὰς, ὥπως τῶν μεγάλων καὶ ἐξαισίων οἰκοδομημάτων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πρὸς μορφὰς καὶ τὰς τύπας παραπλάττει; καὶ ὁ ἐν τῷ μικρῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν ἔχει δυνάμειν ἐν τῇ πολλῇ καὶ μεγάλῃ κατασκευῇ: *An non videtis mechanicos, quemadmodum magnorum & ingentium aedificiorum formas & figuras in exigua cera speciminis loco effingunt atque designant? ac ratio quæ in parvo est, eandem vim habet in multis ac magnis structuris*, Greg. Nyssenus, Orat. 111 in Resurr. Christi. Atque hæc est illa quæ Ciceroni lib. 1 de Offic. edificandi descriptio dicitur. Symmacho vero, lib. 1x, epist. 17, *Pictura fabrilis operis nuncupatur. Geometria & Astrologia Apellem Polycletumque transcendunt; ita quippe memorantur posse omnia effigiare, ut labyrinthus Dædalus eas credendus sit genuisse*, Martianus Capella, lib. vi. Vide quoque Arati Phænomena, versu 529. *Archimedes Siculus concavo ære similitudinem ac figuram mundi, & astrorum figuras in illo ære pictas efficit, ac machinatus est*, Lactant. de Orig. erroris, cap. 5. *Græci autores medicinæ, Crætevas, Dionysius, Metrodorus, ratione blandissima pinxere effigies herbarum, atque ita subscribere effectus*, Plin. xxv, 2. Oracula de futurorum Imperatorum vita & morte quibusdam hominum ferarumque imaginibus illustrabantur. Hujus rei evidens exemplum affert Zonaras *Annal. Tom. 111, pag. 107*. Vide quoque *Nicephorum Gregoram, sub finem lib. noni Historiæ Romanæ*. De contumeliosa Pictura, qua palam testabatur Papa se Romanum imperium pro feudo suo, & Imperatorem ipsum pro vassallo habere velle, vide Guntherum Ligurini lib. vi, pag. 286. *Complura genera avium depicta erant in Etrusca disciplina*, Plin. x, 5. Philosophi quoque vitis deditos non minus extemporanea aliqua atque inexpectata improbitatis delineatione, quàm gravi severaque oratione represserunt. Laërtius, lib. 11 in Menedemo; *μηχανία καταδραπωμένης, εἰπε μὲν ἔδεν λαβὴν καὶ κάρφον, δέγεσθαι εἰς τὰ δαφνίον περινομένην ὅλῃμα· ἕως ὅρωντων πάλιν ἔωγ, πάλιν τὸ μετὰ τὴν πύλιν, ἀπὸ ἀρχῆς*. Accipe hic περινομένην & περινομένην pro confici; quod apud Suetonium in Nerone, cap. 29, est *obsæna pati*. Vide Casaub. ad istum Suetonii locum; vide quoque Hesychium in περινομένη. Ex una quoque Thebani Cebetis tabula, Laërtio ibidem in Cebete memorata, liquido constare puto quantopere Moralem Philosophiam totumque adeo humanæ vitæ cursum instruat dirigatque Pictura: vide *Suidam, & Samuelem Petitem, libro 14 Miscellan. cap. 4*. Philosophia quoque naturalis prope ratæ delineationis operam quandoque postulat; Matthæus Paris ad annum 1233; *Eodem tempore, sexto scilicet Idus Aprilis, circa horam diei primam, in finibus Herefordiæ & Vigornæ; apparuerunt in cælo quatuor Soles adulterini, præter Solem naturalem, rubri coloris. Hæc visio multis apparuit, ex quibus unus fuit Johannes Episcopus Herefortensis; qui figuras coram se non festinanter, sed spatio sufficienti fecit circari per manum Capellani sui nimis perspicacis & ingeniosi, &c.* Qui magnorum virorum vitas scriptis consignabant, ut non animorum tantum, sed corporum quoque qualescunque formas posteritati relinquerent, depictas eorum imagines operibus suis inferebant. T. Pomponius Atticus expressit versibus, qui honore, rerumque gestarum amplitudine cæteros Romani populi præstiterunt: *Ita ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum non amplius quaternis quinisque versibus describeret*, Corn. Nepos in Attici vita. Varro quoque pari prorsus ratione illustrium virorum famam conatus est extendere; de utroque conjunctim Plinius, lib. xxxv, cap. 2: *Imaginum amorem flagrasse quondam, testes sunt & Atticus ille Ciceronis edito de his volumine, & M. Varro benignissimo invento insertis voluminum suorum fecunditati non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed & aliquo modo imaginibus: non passus intercidere figuras, aut vetustatem ævi contra homines valere: inventionem muneris etiam Diis invidiosus, quando immortalitatem non solum dedit, verum etiam in omnes terras misit, ut præsentem esse ubique & claudi possent*. Sacrarum etiam rerum Interpretes à Pictura nonnunquam petiverunt auxilium. Exemplo est Cassiodorus, de Divinis lectionibus, cap. 5: *Tabernaculum, inquit, templum Domini, ad instar cæli formatum, depicta subtiliter lineamentis propriis in Pandectæ Latino competenter aptavi*. Et rursus cap. 30: *Cooperiendorum codicum Artificibus multiplices species facturarum in uno codice depictas, ne fallor, expressimus; ut qualem maluerit studiosus tegumenti formam, ipse sibi possit eligere*. Geographiæ denique longe utilissimum studium, Picturæ subsidio destitutum, vago temere oberrantis animi labore omnem spem nostram frustrabitur. Unde Propert. lib. 14, Eleg. 3:

Cogor & e tabula pictas ediscere mundos,

Qualis & hæc docti sit positura Dei.

Recte cogor etenim parum admodum proficiet industria ingentes Geographorum commentarios

mentarios evolvendo, & nonnisi crasse ac veluti per caliginem quandam comprehendet ea, quæ brevissimo pictæ paginæ spatio oculis subjiciuntur. Anaximander primus edidit Geographicam tabulam, teste Strabone, libro primo: vide quoque Laërtium, lib. III in Anaximandro. Achillis clypeus *vasti cælatus imagine mundi*, ut loquitur Ovid. XIII Metam. vers. 110, coll. cum vers. 292 ejusdem libri. Antiquiores autem Romanos religiosissime olim veneratos esse Geographiam, vel ex eo patet, quod ei in ædibus sacris inter aras atque altaria concesserint locum; siquidem Romæ in æde Telluris conspiciatur Italia in pariete depicta, teste Columella, lib. I de re Rust. cap. 1. Aristagoras quoque Milesius æneas tabulas totius terræ, Oceani, fluviorumque omnium sculptam imaginem continentes, Spartanorum regi Cleomeni spectandas exhibuit, cum eum ad bellum Ionibus, Lydis, Phrygibus, aliisque finitimis inferendum adhortaretur: vide Herodotum, lib. V, cap. 49. M. Agrippa, orbem terrarum Urbi spectandum propositurus, naturæ concessit. Divus deinde Augustus porticum istam ex destinatione & commentariis M. Agrippæ à sorore inchoatam peregit: *Plin. lib. III nat. Hist. cap. 2*. Sedulo quoriam M. Agrippæ cavit Theophrastus ut tabulas circuitum orbis terrarum continentes in publica porticu hæredes collocarent: vide Laërtium, lib. V. Memorabile prorsus est quod Socrates Alcibiadem possessiones suas immodice jactantem repressit ostensa tabula Geographica; ut testatur Ælianus, var. Hist. lib. III, cap. 28. *Qui obierunt maria & terras, gaudent, cum de ignoto multis vel terrarum situ, vel sinu maris interrogantur; libenterque respondent, & describunt modo verbis, modo radio loca: gloriosum putantes, quæ ipsi viderint, aliorum oculis objicere*, Macrob. Saturnal. lib. VII, cap. 2. Promptum hic esset ostendere similem in pluribus aliis scientiis Picturæ usum, nisi alia essent Artis hujus, & quidem longe majora commoda, belli pacisque Artibus inservientia.

Maximi
quique
duces per-
sepe stra-
tagemata
sua peti-
runt ab
operibus
Artis.

§. 4. Statuarum certe peropportuno admodum stratagemate non raro antiquiores privatim ac publice sibi suisque salutem quæsierunt. Ita Michal patrem Saul à cæde mariti sui David inhibuit, in locum Davidis, quem ægrum simulabat, subiecta statua; I Sam. XIX: 13. Ctesias Cnidius in rerum Persicarum historia apud Photium refert, Cyrum Sardeis oppugnantem lignea Persarum simulachra Oebaræ consilio per muros exhibuisse, unde incolas perterrefactos urbem tradidisse. Theon Sophista, Progymn. cap. XI; Polyænus, lib. VII Strat. Jul. Frontinus, lib. III Strat. cap. 8; Tzetzes, Chil. I, Hist. I. Semiramidis non absimile stratagma habes apud Diod. Siculum, lib. II; & Tzetzen, Chil. XII, Hist. 452. Spartacus etiam pari fraude imminentibus sibi illulit, Frontinus, lib. I Stratagematum, cap. 5. Notum est illud Virgilii, lib. II Æneid.

*Fracti bello, fatisque repulsi
Ductores Danaum, tot jam labentibus annis,
Instar montis equum divina Palladis arte
Edificant, sectæque intexunt abiete costas, &c.*

Plutar-
chus in
Sylla si-
mula-
chrum
istud A-
pollinis
aureum
fuisse tra-
dit.

L. Sylla, quò paratiorem haberet militem ad pugnandum, prædici sibi à Diis futura simulavit. Postremo etiam in conspectu exercitus, priusquam in aciem descenderet, signum modicæ amplitudinis, quod Delphis sustulerat, orabat ut promissam victoriam maturaret: *Frontinus, lib. I Stratag. 145; Valer. Max. lib. I, cap. 2, exemplo 3*. Pari quoque modo Theagenes aliquo iturus, Hecates simulachrum, quod semper penes se habuit, consulere solebat: vide Suidam in Θεαγένης, & in Ηέκατον. Servius ad versum 68 texti Æneid. *Εόονα sunt simulachra brevia, quæ portabantur in lecticis, & ab ipsis monti infundebant vaticinationem: quod fuit apud Ægyptios & Carthagenenses*: hæc Servius. Nero icunculam puellarem, cum quasi remedium insidiarum à plebejo quodam & ignoto muneri accepisset, detecta confestim conjuratione, pro summo numine trinisque in die sacrificiis colere perseveravit; volebatque credi monitione ejus futura præoscere, Sueton. in Nerone, cap. 56. Jupiter Junonem ligneo simulachro decepit: *Pausan. lib. IX, pag. 546, 40*. Amasin Ægyptii inter initia principatus ut plebejum atque ignobilem contemnebant; donec sollertissimo invento plebis animos ad venerationem tanto fastigio debitam traduxit. Inter innumera supellectilis regis ornamenta pelvis erat aurea, abluendis pedibus ipsius Regis, atque eorum quos convivas advocaverat, inserviens: eam ille fregit, atque ex ea conflatum Numinis alicujus simulachrum publice colendum subditis proposuit. Quumque eos id summa cum religione venerari didicisset, aperuit Ægyptiis ex ea pelvi factum esse simulachrum illud, in qua evomere aliquando, & immettere, & pedes abluere soliti essent: postulabat itaque, ut ex hac imagine de se quoque iudicium facerent; fuisse quidem unum è multis, & nihil à sordida plebe discretum; nunc tamen Regio fastigio debitam reverentiam sibi etiam deberi: vide Herodotum, libro secundo, cap. 172. Amasis quoque Heliopoli ritum homines mactandi sustulit, jubens pro tribus hominibus Junoni sacrificandis, tres cereas imagines subjici: vide Porphyrium, lib. II de Abstinentia. Huc etiam refer ea quæ habet Pollux, lib. II, cap. I, §. 27 quæ

Qua occa-
sione A-
masis ex
homine
privato ad
summum
hoc regni
fastigium
fuerit eve-
ctus, docet
nos ex Hel-
lanico A-
thenæus,
lib. XV,
cap. 7.

quæ sunt facitissima. Apposite itaque Servius, ad vers. 116 secundi *Æneid.* Sciendum, inquit, in sacrificiis simulata pro veris accipi. Unde, quum de animalibus quæ difficulter inveniuntur, est sacrificandum, de pane vel cera sumi, & pro veris accipiuntur. Amasis denique in eo quod adversus Arabes gessit bello, constituit ab Ægyptiorum tergo statuas Deorum qui apud eos in maxima habebantur reverentia; ut promptius pericula subirent Ægyptii, arbitantes additos sibi spectatores Deos, quos per ignaviam suam hostium rapacissimis objicere non sustinebant, Polyænus, lib. VII Strag. Simulachra Jovis ad fœdera semper adhibebant majores: quod cum tædiosum esset, præcipue quando fiebant fœdera cum longe positis gentibus, inventum est ut sceptrum tenentes quasi imaginem simulachri redderent Jovis. Sceptrum enim ipsius est proprium, Servius, ad versum 206 libri XII *Æneid.* Huc etiam refer ejusdem Servii verba ad vers. 3 lib. VIII *Æneidos*; Is qui belli suscepit curam, sacrarium Martis ingressus, primo ancilia commovebat, post hastam simulachri ipsius, dicens, MARS VIGILA. Cadaver Alexandri Magni, præfectis de successione inter se contendentibus, aliquamdiu inhumatum jacuit: vaticinante vero Aristandro nullis hostium incursionibus obnoxiam fore terram, quæ felicissimi Regis corpus reciperet, certatim pro se quisque cadaver ad sepulturam poposcit. Quum vero sensisset Perdicas Ptolemæum jam præcipuisse illud, magnisque itineribus in Ægyptum asportare, non destitit armata manu proficere Ptolemæum: & jam civili utrimque sanguine manus imbuissent, nisi Ptolemæus Alexandri simulachrum Perdica pro ipso corpore obtulisset: *Ælian. var. Histor. lib. XII, cap. ult.* Hannibal, devicto à Romanis Antiocho rege, Cretam ad Gortynios venit, ut ibi, quod se tuto reciperet, consideraret. Vidit autem vir omnium calidissimus, magno se fore in discrimine, nisi quid prævidisset, propter avaritiam Cretensium. Magnam enim secum pecuniam portabat, de qua sciebat exisse famam: itaque capit tale consilium. Amphoras complures complet plumbo, summas operit auro & argento. Has Gortyniis præsentibus deponit in templo Dianæ, simulans se suas fortunas illorum fidei credere. His in errorem ductis, statuas æneas, quas secum portabat, omneis sua pecunia complet, easque in propatulo domi abjicit. Gortynii templum magna cura custodiunt, non tam à cæteris, quàm ab Annibale; ne quid ille inscientibus illis tolleret, secumque portaret. Sic conservatis suis rebus Pœnus, illis Cretensibus omnibus, ad Prusiam in Pontum pervenit: *Corn. Nepos, in Hannibale; Justinus, lib. XXXII Hist.* Alcibiades, quum non nisi capto prius acri experimento, consiliorum omnium participem eligendum sibi putaret, statum in obscurioris latebræ caligine abstrusam amicorum singulis timide, velut hominis à se occisi cadaver ostentans, supplex silentii fidem, nec non consilium auxiliumque expetebat. Tergiversantibus plerisque, ac tanto se periculo immiscere metuentibus, solus Callias ad negotii tam ancipitis societatem bona fide animum suum applicavit; quo factum est, ut eum exinde intimum semper habuerit Alcibiades: *Polyænus, libro I Strag.* Lepidissimo quoque commento Canopi sacerdos divinitatem ignis, à Chaldæis numinis loco culti, elevari. Chaldæis enim unice sibi placentibus omnia consummentis ac depopulantis flammæ cultu, eoque de omnibus omnium, quotquot adierant, gentium Deus strenue triumphantibus, occurrit inter alios Canopi sacerdos, & hydriam fictilem crebris tenuibusque foraminibus undiquaque pertusam cera rursus obstruxit, & implevit aqua: mox alterius statuæ caput abscissum una cum aliis membris hydriæ adaptans, coloremque subdolo huic simulacro inducens, in certamen descendit; gnarus, liquefacta cera, ignem statim exfudantis liquoris abundantia extinctum iri: refert Cedrenus ad annum undecimum Imperii Theodosiani. Vide quoque Suidam in Κάλυ-
 20. ubi totam hanc rem fusius aliquanto persequitur. Obiter tamen hic nota, Sacerdotem adaptandæ forte hydriæ consilium cepisse, dum ex more Ægyptiorum sacerdotum hydriam ad templum ædemque iusta religione refert. De qua eorum consuetudine vide Vitruvium, in procemio libri octavi. Non tantum à tyronibus, inquit Veget. lib. I de re Milit. cap. 18, sed etiam à stipendiariis militibus salitis equorum destitute est semper exacta. Quem usum usque ad hanc ætatem, licet cum dissimulatione, pervenisse manifestum est. Lique lignei, hyeme sub tecto, æstate ponebantur in campo. Super hos juniores primo inermes, dum consuetudine proficerent, deinde armati cogeantur adscendere. Tantæque extraxerat, ut non solum à dextris, sed etiam à sinistris partibus & insilire & desilire cōdiscretent, evaginato etiam gladios vel contos tenentes; hoc enim continua meditatione faciebant: scilicet ut in tumultu prælii sine mora adscenderent, qui tam studiose exercebantur in pace. Postea Romanis elephantos Libyos ducentibus, ut equos metu inusitate antea belluæ liberaret, præcepit opificibus ut lignea simulachra facerent elephantorum figuram coloremque quàm proxime repræsentantia. Quoniam vero fremitus immanissimæ bestię supra modum est formidabilis, jussit tubicinem ligneum hoc simulachrum conscendere, tubaque per os directa acutam horribilemque vocem emittere. Hoc modo prævi temporis spatio edocti sunt equi gravem elephantorum barritum ferre;

Acrem
Gortynio-
rum ara-
riam
evincit.
quod iis
Mercurius
lucris lar-
gitor pecu-
niam nomi-
ne Edei,
fueris di-
ctus, præ-
tò idem do-
ctus fuit.
Vide Ety-
mologicum
in Edei.

Θύρις Πί-
στα πυρί-
ιστοφύλλος
αὐτὴ τοῦ τῷ
πυρὸς τρο-
φῆς, & ἐπὶ
ἀγροῦ,
Πῦρ δια-
τὰ τῷ,
Maximus
Tyrim.
Dissert.
XXXVIII.

Polyænus, sub finem libri quarti Stratagematum. Perfixæ non solum assuefaciunt equos ferre tinnulum illum resonantium armorum crepitum, ac gravem armatæ aciei fremitum, sed & referta paleis cadaverum simulacra incitatis objiciunt, ne forte inutiles fiant prostratos cæsosque in vero rerum discrimine calcare metuentes: *Ælian. de Animalibus, xvi, 25.* Horat. lib. 1, epist. 2:

*Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam quam monstrat eques. Venaticus ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in sylvis catulus.*

Duo, quæ sequuntur, exempla, ut ut non pertineant ad fictarum pictarumque imaginum historiam, prætereunda tamen non putavi; quandoquidem ex iis intelligitur, quantum apud muta quoque animantia polleant imagines speculo vel aqua repræsentatæ: *Ψιττακος ἀποσώμενος μιμνῆται· ἐπὶ τῇ γὰρ ὡραίων τὴν μίμησιν κλέπεται· λαοθάροντες γὰρ ὅπως ἐν λαῶσιν ἔσται πρὸς αὐτὸν ἐκείνον βέλονται· ὁ δὲ Ψιττακος ἄλλον δόκων ἔραν Ψιττακὸν, ὡς αὐτὸς πρὸς μίμησιν ἐκείνου φωνῶν: Psittacus quoque astu deceptus (humanam vocem) imitatur, quando per speculum appositum non animadvertit, quem imitetur. Clanculum enim post speculum quod objectum est loquitur, quæ discere eum cupiunt. Psittacus vero ratus se alium psittacum videre, voces illas exprimere conatur;* Photius, ex lib. v Theodori Episcopi Tarfi, contra Fatum. *Ἀγλαΐα δὲ ἐν πῖσι ἵπποις ἡ χαίτη, ἡ γαστήρ, ἡ καλὴ πύξις ἐπ' αὐτῇ· ὅπου καὶ ὀνομαζέσθαι, ἐπειδὴ αἱ ἵπποι τὴν μίμησιν ὄντων ἀντιμαίωσιν καὶ ἐφ' ὧσιν αἰσθάνονται, ἀποκρίσθαι πῶς ἵππος, καὶ ἐπὶ πηγάς ἀγνοῦν· αἱ δὲ ὡς ἐν καλῇ τῇ ψαλμῶν τὴν ἀκούσιν καὶ σώματι ἀπὸ γλαυκῶν καὶ κέρως, ἀνέχονται τὴν τὴν πρὸς τὰ χεῖρα ἐμύλια: Etiam decus in equis est. juba, & superbiunt ornanturque per hanc. Quapropter hi qui volunt, ut ab asinis equæ ineantur, si equæ asinorum congressum aspernantur, eosque contumeliose excipiunt, equarum juba radunt & ad fontes deducunt. Hæ vero tanquam in speculo cernentes deformitatem corporis & juba splendorem amissum, deterioris postea animalis congressum admittunt,* Pollux, Onomast. lib. 1, cap. 11. Vide quoque Ælianum, lib. 11 de Animalib. cap. 10. Quomodo perdices ac gallos gallinaceos afficiat imago sua in speculo repræsentata, docet nos Clearchus apud Athenæum, lib. ix Deipnosoph. cap. 10.

Præcipuus tamen ἀγαλμάτων πηλοσφύρον, inauguratarum statuarum usus erat: ut pote quibus hostium irruptionem inhiberi, vel alia quædam graviora incommoda averti posse putabant. Vide Photium, in excerptis ex Historiis Olympiodori, col. 181, edition. Rothomagensis.

Hujusmodi idola dicebantur olim *Dii tutelares*, auctore Macrobio, libro 111 Saturnal. cap. 9. Etiam *Averrunci* & contracte *Aurunci*; Glossarium vetus, *Auruncus*, οὗτος ἀποκρίσθαι. Vocantur etiam ἀποκριμαῖοι θεοί, sicuti & ἀλεξίκατοι Suidæ. Fortasse talis fuerit ille Talus, non modo Rhodio Apollonio, vers. 1638 libri iv Argonaut. verum etiam pluribus alijs scriptoribus memoratus.

In Rhodio monte Atabyrio boves ærei fuisse traduntur, qui mugitum edere solebant, cum Rhodo immineret aliqua calamitas: *Tzetzes, Chil. iv, Hist. 138.* Vide quoque schol. in Odam vi i Olymp. Pindari, pagina 71 edit. Pauli Stephani.

Palladium quoque ad certam siderum rationem ab Asio Philosopho eum in finem fabricatum, ut in ejus tutela esset fatum urbis in qua asservaretur. Vide Catal. Artificum in Asius.

Istiusmodi θεοὶ πλῆθος putabant aliquando transfugere ad hostes, quibus etiam se præberent duces: quod ne facerent, eorum simulacra sæpius vinculis alligabant. *Verrius Flaccus ponit auctores, inquit Plinius, libro xxviii, cap. 2, quibus credas, in oppugnationibus ante omnia solitum à Romanis sacerdotibus evocari Deum cujus in tutela id oppidum esset: promittique illi eundem aut ampliore locum apud Romanos, cultumve. Durat in Pontificum disciplina id sacrum: constatque ideo occultatum in cujus Dei tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent.* Quod ne fieret, quandoque etiam Deos istiusmodi tutelares vinculis alligabant, quomodo Tyrios ab Alexandro obfesso aurea catena devinxisse Apollinem testatur Curtius, libro quarto, cap. 3. Vide porro Plutarchum, quæst. Romanarum 61. De hac Deorum evocatione vide sis Macrobiū, libro 111 Saturnal. cap. 9.

Pelopem quidam ajunt nescio quid ab Amphione Thebano acceptum eo in loco deesse, ubi Taraxippus equos injecto metu consternabat: *Pausanias libro sexto, pag. 383, 51.*

Orchomeni æneo larvæ simulachro represserunt larvam quæ agros eorum vexabat: *Idem, libro nono, pag. 600, 52.*

Gazensis quidam adolescens virginem, quam deperibat, ad sui amorem impulit, subter limen

Inten domus puellæ tormenta quædam verborum & portentosas figuras sculptas in æria Cyprii lamina defodiens. Vide D. Hieronymum, in vita S. Hilarionis.

Aaron magus apud Nicetam Choniatem, libro quinto, deprehensus est factitasse simulachrum testudinis, in quo spectabatur imago hominis adstricti compedibus & pectus clavo transfixi.

Navis antea simulachrum navibus Byzantinis prosperam præstabat navigationem. Vide Zonaram; Annal. tom. I. r. r., ubi describit Imp. Anastasii Dicori.

Apollonius Tyaneus tribus ciconiis è lapide erectis liberavit Byzantium à ciconiis: *Conatus de origine Constantinopolitana, editionis regie pag. 4.*

Idem Apollonius Antiochiam à scorpionibus liberavit, conflato defossoque scorpione æneo, &c. Vide Cedrenum, editionis regie pagina 246, B.

Marmorei bovis caput effusum contractumque, boum armenta passim obnoxia morbis fecit. Vide Cedrenum, editionis regie pagina 644, C.

Tribus micropis statuz caputibus dejectis aut labefactis, tres quoque hostilium exercituum duces deleti aut debilitati. Idem Cedrenus.

Ælianus, libro quinto de animalibus, cap. 47, multis narrat quemadmodum ferreo anulo, se coramituente, addita sit vis mœlendi oculis.

Tales quoque constat fuisse illos *πύλλοι, ὅτι δακτυλίου, quos & φοινῶν, ἢ φαρμακίαν* dicebant, quosque Eurdamus Philosophus faciebat, *πύλλοι δακτυλίου, ἢ ὄφεις, καὶ τὰ νύκτα* *ἡγεῖντο τοὺς ὀφιδόφιλους πύλλοις, τὸ δὲ δεξιὸν ἐκείνου ὅτι ὄφιν δακνύον:* Contra demonia & serpentes, & similia: *curabant enim à serpentibus morsos, magis autem non sinebant eis ut anguibus morderi.* Ita Schol. in Aristophanis Plutum. Refer etiam inter id genus *ἀνθράκω* anulos ferreos, qui dicebantur Samothracii. Plura de consecratis live inauguratis statuis atque annulis habent Cl. Salmasii Notæ in Augustæ historiz script. pagina 359.

Varro auctor est, inquit Plinius, libro XVIII, cap. 29. *si Fidicula occasa, quod est mistum Autumni, uva picta consecratur inter vites, minus nocere tempestates.*

Orobanche est herba quæ cicer enecat & erivum, circumligando se, Plinius XVIII, 17. *ὀροβάνχη* Græcis; quibus etiam alio nomine *ἰαπορίων* vocatur, quod legumina leonis instat quasi invadat atque enecat; quapropter eam ex agris extirpare volentes, quinque testas Picturam Herculis leonem suffocantis continentes in medio agro atque in quatuor ejus angulis defodierunt. Vide Geoponica Constantino Imperatori inscripta libro secundo.

Præbia à prohibendo usitatum, inquit Varro, sub finem libri VI de L. L. emendante Scaligero, quod sint remedia pueris. Nisi forte præferas lectionem, quæ eidem Scaligero & hic & apud Festum potior visa est, Præbra; ut præbra sit à prohibendo: quemadmodum inebra vel inebra ab inhibendo. Vide Festum in Inebra aves. Unde & integrum Festi locum, Prædiarum Verrius, &c. Ita legendum censet Scaliger: Præbra Verrius vocari ait ea remedia quæ Cata Cæcilia uxor Tarquinii Prisci invenisse existimatur, & immiscuisse zone suæ quæ præcincta ejus statua est in æde Sanci, qui Dius Fidius vocatur. Ex qua zona, quæ periclitantes ramenta sumunt, ea vocari ait Præbra, quod mala prohibeant.

§. 5. Quam sit immensi laboris omnes statuarum atque imaginum species ad usum atque ornatum olim factitatas persequi, vel ex uno Cassiodoro, Variarum VII, 15, intelligas; Statuas primum Tusci in Italia invenisse referuntur; quas amplexa posteritas, pene parem populum Urbi dedit, quam natura procreavit. Quemadmodum igitur temerariæ prorsus infanz sit omnia referre velle, ita modicis viribus nostris conveniens magis, præter ea, quæ jam diximus, pauca quædam, prout occurrent, de multiplici statuarum atque imaginum usu adjicere. Iterum tamen hic in primo statim conatu copia obrutus de sacrarum ædium augustissimo ornatu filere potius habeo, quam sermonis inopia quidquam deterere: præteribo quoque Forum ac Porticus publicas artificiosissimis antiquitatis monumentis ad miraculum usque excultas: illud magis referam, quod publice ac privatim pulcherrimarum Picturarum ac Statuarum studiosissimi fuerunt antiquiores, ob eandem forte causam propter quam Lacedæmonii quondam, in reliquis horridiores, pulcherrimas quasque picturas in summo semper habuerunt pretio: dicuntur enim de liberorum suorum pulchritudine tantopere solliciti fuisse, ut formosissimorum adolescentium Nirei, Narcissi, Hiacyinthi, Castoris & Pollucis, Deorumque speciosissimorum, Apollinis nempe ac Bacchi effigies gravidis uxoribus repræsentarent. Huc etiam pertinet illud deformis rustici exemplum, quod refert Dionys. Halicarnass. *ὃν τὸ θεὸς τὸ δὲ δεξιὸν λόγων ἐκείνους κεφαλαίον.* Vide pag. 68 Tomi secundi, edit. Welch. anno MDLXXXVI. Vide quoque Oppianum, libro primo *κωπηγὰ*. ubi & docet equorum atque columbarum altores pari arte uti in pullis equorum ac pipionibus quasi depingendis. Huc denique refer solertiam Patriarchæ Jacobi, *Genes. xxx.* Vide B. Hieronymum,

Gravidarum uxoribus oculis pulcherrimas quasque Picturas & Statuas proponebant Lacedæmonii.

tempore subvenerunt: *Athenæus, lib. x Deipnosoph. cap. 19; Polyænus, lib. 11 Strat.*
 Eubata Cyrenæus ad tuendam conjugii fidem, picta Laidis imagine Cyrenen deportata, *Clemens*
 Laidem ipsam frustratus est. Quamobrem etiam reduci statuam posuit uxor: vide *Ælia-*
drinus, lib. 11, Stroniat.
 num, var. Hist. lib. x, cap. 2. Apelles vi tempestatis Alexandriam expulsus, regnan-
 te Ptolemæo, cum quo ei non fuerat gratia in comitatu Alexandri, capitale periculum
 adiit, dum subornato fraude æmulorum plano regio invitatus ad cœnam Regis venit; in-
 dignantique Ptolemæo, & vocatores suos ostendenti, ut diceret à quo eorum invitatus
 esset, arrepto carbone extincto è foculo, imaginem in pariete delineavit, agnoscente
 vultum plani Rege ex inchoato protinus: *Plin. xxxv, 10.* Imago Julii Cæsaris cera ex-
 pressa, ac viginti tribus immaniter inflictis vulneribus conspicua, populi Rom. animos
 ad ulciscendam cædem mire inflammavit: *Appianus, lib. 11 de Bello civili.* Statuæ Ne-
 ronis & ascopera alligata, simulque titulus; *Ego quid potui? sed tu culeum meruisti,*
Suetonius in Nerone, cap. 45. Galba quoque cum conscendisset tribunal, propositis
 ante se damnatorum occisorumque à Nerone quàm plurimis imaginibus, deploravit
 temporum statum, consalutatusque est Imperator: *Suetonius in Galba, cap. 10.* *Τὰς*
εἰκόνας εἰς τὰς αἰχμὰς ἀναπαύει τὸ ἐρωμερικόν, ὅταν αὐτὸς μὴ δυνάμεται ἰδεῖν: Soliti sumus amare ima-
gines eorum quos diligimus, cum ipsos videre non possumus, Dionys. Sophista Antioche-
mus, epist. 1. Ovid. lib. 11 de Ponto, Eleg. 8:

*Felices illi, qui non simulachra, sed ipsos,
 Quique Deum coram corpora vera vident.
 Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
 Quos dedit ars vultus effigiemque colo.
 Sic homines novere Deos, quos arduus æther
 Occulit, & colitur pro Jove forma Jovis.*

Idem, Heroid. epist. xiii, vers. 151, Laodameia Protefilao:

*Dum tamen arma geris diverso miles in orbe,
 Quæ referat vultus est mihi cera tuos.
 Illi blanditias, illi tibi debita verba
 Dicimus; amplexus accipit illa meos.
 Crede mihi, plus est, quàm quod videatur, imago:
 Adde sonum ceræ, Protefilaus erit.*

Vide quoque Æneam Sophistam, epist. 12. Expressit hoc ipsum Plinius Junior, lib. 11, epist. 7: *Amavi consummatissimum juvenem, inquit, tam ardentem, quàm nunc impatienter requiro. Erit ergo pergratum mihi effigiem ejus subinde intueri, subinde respicere, sub hac consistere, præter hanc commear. Etenim si defunctorum imagines domi positæ dolorem nostrum levant, quanto magis eæ, quibus in celeberrimo loco non modo species & vultus illorum, sed honor etiam & gloria refertur? Quin etiam videntur prima harum Artium initia ex hoc animi humani motu provenisse. Lactantius; de Orig. erroris, cap. 2: Omnium fingendarum similitudinum ratio idcirco ab hominibus inventa est, ut posset eorum memoria retineri, qui vel morte subtratti, vel absentia fuerant separati. Mycerinus rex Ægypti justitia & religione præter ceteros venerandus, unicam filiam morte amissam graviter lugens, cadaver defunctæ in quacunque ægri animi solatium lignæ & multo auro obductæ bovi inclusit; ipsam deinde bovem de medio non removit, sed in splendidissimo regis suæ conclavi oculis omnium exposuit, ubi ei quotidie varii odores adolebantur, & singulis noctibus lucerna pernox accendebatur: *Herodotus, lib. 11, cap. 129, 130.* Vide Etymologicum in *Ε' π' ανυμοι*; vide quoque Cedrenum, ubi de Serucho agit*; lege denique quæ super hac re de Syrophane Ægyptio referuntur à Fulgentio†. Virgo certe Corinthia, amore suadente, rudem dextram tantarum Artium primordiis aula est applicare, umbramque amasii peregre profecturi ad lucernam lineis designare; mox, ut est mos hominum parvula initia pertinaci studio persequendi, pater virginis Dibutades figulus spatium lineis comprehensum exsculpens atque argilla complens, typum fecit, eumque induravit igne, ex tam tenuibus materiis prima Picturæ & Plasticæ rudimenta exhibiturus: unde apparuit verissimum esse illud Cassiodori Variar. 1, 2; *Mos est hominibus occasiones repentinas ad artes ducere.**

§. 7. Priscæ quoque ævi hæc fuit non illaudata consuetudo, ut bene de sæculo suo meritos honore statuarum post mortem æternitati consecrarent: quumque defunctorum desiderium ferre non possent, suo pariter dolori quærebant remedium, & reliquos mortales, humani generis bono natos, splendore gloriæ ad parem virtutis curam exacuebant. Ita quum dignis fructus tribuitur, eandem viam capeffentibus spes paratur, Symmachus, lib. 1, epist. 37: & lib. ix, epist. 102; *Omnes sibi delatum decus judicant, quod dignum acceperit.* Plin. nat. Hist. vii, 37: *Astrologia Berosus enituit; cui ob divinas predi-*
ctiones

* Pag. 45.
 D. edit.
 Regia.

† Lib. 1
 Mytholog.
 §. unde
 Idolum di-
 catur.

Quamvis plurimas ob causas statuas erexerint antiqui, præcipue tamen honorem hunc ma-

ximis in
Rempub.
meritis
tribue-
runt, ut
conspic-
tibus
virtutum
premiis
ipſi quo-
que ſpe-
ctatores,
à virtute
non omni-
no abhor-
rentes,
eamdem
ſpem præ-
miorum
illico ra-
perent.

Etiones Athenienſes publice in gymnaſio ſtatuum inaurata lingua ſtatuerunt. Idem, lib. xxxiv, cap. 6: *Nulli arbitror plures ſtatuas dicatas, quam Phalero Demetrio Athenis. Siquidem cccclx ſtatuerè, quas mox laceraverunt: nondum anno hunc numerum dierum excedente.* Pindaro ſtatuum poſuerunt Athenienſes, quod inſigni carmine laudes eorum celebrasset: *Pausanias, lib. 1, pag. 14, 26.* Aeneam hanc imaginem, qua Pindarum in Ceramico honoraverunt Athenienſes, fuſius in quadam epiſtola deſcribit Æſchines: *H' αὐτὴ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐπὶ πρὸ τῆ βασιλείας τοῦ κατὰ μὲν ἐν δόμῳ καὶ λύρῳ ἐπὶ Πίνδαρον, ἀνδρῶν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀνελικυμένων βιβλίων.* *Fuit ibi etiam uſque ad noſtram ætatem ante regiam porticum Pindarus ſedens, cum veſte & lyra, habens diadema & libellum complicatum in genubus.* Chæremoni ruſtico ſtatuum erexere cives ob inſigne amoris in patriam exemplum: vide *Agathiam, libro 1 Hiſtoria ſue.* De Æſopo fabulatore hæc habet Phædrus, ſub finem lib. 11 Fabularum:

*Æſopo ingentem ſtatuum poſuere Attici,
Servulumque collocarunt æterna in baſi:
Patere honoris ſcirent ut cuncti viam:
Nec generi tribui, ſed virtuti gloriam.*

Orphei ſtatue Thebis adſtat Myſterii ſimulacrum; circumſtant canentem feræ marmore atque ære expreſſæ: *Pausanias, lib. ix, pag. 586, 10.*

De ſtatua quam Homero Ptolemæus Philopator erexit, vide *Ælianum, lib. xiii var. Hiſt. cap. 22.*

De Iſocratis duabus æneis ſtatuis, vide *Photium, in excerptis ex Orationibus Iſocratis.*

Cleanthes Aſſius Zenonis diſcipulus ac Chryſippi magiſter fuit; huius ſtatuum admirabilem, illuſtre magnificentiæ Romani Senatus ſpecimen, in ipſa Aſſo vidi, inquit Simplicius, in Epiſteti Enchirid. cap. 77.

Statua Hermodori Epheſii, legum quas Decemviri ſcribebant interpretis, in comitio publice dicata eſt, *Plinius, lib. xxxiv, cap. 5.*

Verrius Flaccus, prænobilis Grammaticus, ſtatuum habuit Præneste, in inferiore fori parte, contra hemicyclum, in quo Faſtos à ſe ordinatos, & marmoreo parieti incisos, publicarat: *Suetonius, de illuſtr. Grammaticis, cap. 17.*

Joſephus, antiquitatum Judaicarum ſcriptor, inter captivos Romam deductus, obtulit Veſpaſiano ac Tito Imp. ſeptem libros expugnationis Hieroſolymitanæ; quibus in publicam bibliothecam tranſlatis, ipſi Joſepho, propter operis famam, ſtatua decreta eſt. Vide *Suidam, in Ἰωσήφῳ Ἰουδαίου φιλαλήτῃς.*

Cum Romani Proæreſium ob varias animi dotes honorare decreviſſent, ſtatuum ei ex ære pari magnitudine conſecrarunt, cum iſthac inſcriptione, REGINA. RERUM. ROMA. REGI. ELOQUENTIÆ: *Eumapius, in Proæreſio.*

Victorinus Rhetor urbis Romæ, quem poſtea Chriſtianum deſunctum eſſe refert Auguſtinus, ob inſigne præclari magiſterii, ſtatuum in Romano foro meruerat & acceperat: vide *Auguſtinum, lib. viii Confeſſ. cap. 2.*

Medico Antonio Muſæ, cujus opera ex ancipiti morbo convaluerat Auguſtus, Patres Conſcripti ſtatuum, ære collato, juxta ſignum Æſculapii ſtatuerunt: *Suetonius, in Auguſto, cap. 59.* De hoc Antonio Muſa, qui Auguſtum Imp. arthritide laborantem frigidis lavacris curavit, vide *Dionem, lib. liii, ad annum 731 ab U.C.* *Plinium, lib. xix nat. Hiſt. cap. 8;* quemadmodum & *lib. xxv, cap. 7;* nec non *lib. xxxix, cap. 1;* *Horatium denique, lib. 1, epiſt. 15, & veterem Commentat. in hunc locum.*

Timotheus, fugata claſſe Lacedæmoniorum, coëgerat eos de diutina contentione deſiſtere, & ſua ſponte Athenienſibus imperii maritimi principatum concedere. *Quæ victoria tanta fuit Atticis letitiæ, ut tum primum ara Paci publice ſint factæ, eique Deæ pulvinar publice ſit inſtitutum. Cujus laudis ut memoria maneret, Timotheo publice ſtatuum in foro poſuerunt. Qui honos huic uni ante hoc tempus contigit; ut, cum patri populus ſtatuum poſuiſſet, filio quoque daret. Sic juxta poſita recens filii, veterem patris renovavit memoriam,* Corn. Nepos, in Timothei vita.

Æthidæ ſtatuum erexere Meſſenii, quod præter cæteros pecunioſus eſſet: *Pausanias, lib. iv, pag. 277, 2.*

Chabrias Athenienſis obnixo genu ſcuti, projecta haſta, impetum excipere hoſtium docuit. *Hoc uſque eo tota Græcia celebratum eſt, ut illo ſtatu Chabrias ſtatuum fieri voluerit, quæ publice ei ab Athenienſibus in foro conſtituta eſt: ex quo factum eſt, ut poſtea Athletæ, cæterique Artiſices his ſtatibus ſtatuis ponendis uterentur, cum victoriam eſſent adepti,* Emil. Probus in Chabria. Refert Vellej. Paterc. lib. 1 Hiſt. cap. 2, *Magnus Alexandrum impetraſſe à Lyſippo, ſingulari talium auctore operum, ut eorum equitum, qui ex ipſius turma apud Granicum amnem ceciderant, expreſſa ſimilitudine figurarum,*

rum, faceret statuas, & ipsius quoque iis interponeret. Idem quoque refert Antianus, lib. 1 de Expedit. Alexandri.

Commodus Imp. statuas sibi tota urbe posuit; inque iis unam pro Curia, quæ arcum contendebat; ut etiam imagines ipsæ terrorem ac minas præ se ferrent, specimenque Artis; in qua excellere putabatur, exhiberent: vide *Herodianum*, lib. 1.

Qui in causa publica occidebantur, eorum mortem sempiterno aliquo monumento ornandam olim putabant. *Legatorum*, inquit Livius, lib. iv ab U. C. qui *Fidenis caesi erant, statuae publicae in Rostris posita sunt*. Addit Florus, *quoniam ob Rempublicam occubuerant*. Vide Plinium, nat. Hist. xxxiv, 6. Maxime tamen vide Ciceronem, Philippica nota. Antemocrito quoque statuas crexerunt Athenienses, ob similem aliquam rationem à Megarensibus dilaniatum: *Harpocratem in Ἀθήναις*. Syracusani propinquum Verris, quod invidiam rapinarum ejus in se derivari nolebat, honore statuarum affecerunt: *Cicero*, lib. 11 in C. Verrem.

Statua Accii Navii auguris, qui cotem novacula discidit, ut effectum suæ professionis oculis Tarquini regis subiceret, fuit in gradibus ipsis ad laevam curiæ, quo in loco res acta est: cotem quoque eodem loco sitam fuisse memorant; *Ut esset ad posteros miraculi ejus monumentum*, Livius, lib. 1 ab U. C.

Statuam M. Valerio Corvino divus Augustus in foro suo statuendam curavit. In ejus statuarum capite corvi simulacrum est, rei pugnaeque monumentum: vide *A. Gellium*, libro IX, cap. 11.

Severus imperio inhiantem impulerunt somnia quaedam & oracula, ceteraque futurorum praesagia; etenim ea tum demum fidem veri impetrare videntur, quum prosperum sortita sunt eventum. Horum pleraque Severus ipse in libris de vita sua scripto consignavit, & imaginibus publice dedicatis testatus est. Postremam tamen nocturnae quietis imaginem, quam in spem haud dubiam divinitus oblatae dominationis retraxit, silentio prætereundam non putamus. Postquam certis nuntiis accepit rem Romanam extincto Commodo in Pertinacem translatam, peracto statim sacrificio ac praestito iuramento, sine mora, inclinato jam in vespere die, quieti se dedit, ac sibi visus est videre magnum atque acrem equum regis phaleris instratum, qui Pertinacem per urbem media sacra via vehebat. Excutere tamen Pertinacem equus iste sub ipso fori ingressu visus est, ac tergum proxime adstanti Severo subternere, eumque in forum medium perferre sublimem atque conspicuum venerabundæ multitudini. Exstat etiamnum eo in loco ingens atque aerea sonantia hujus imago: vide *Herodianum*, lib. 11.

Ob expianda prodigia plures sepe statuas erectas fuisse constat. Ita quum Cotta & Torquato Coss. complures in Capitolio turres de coelo percussæ, quumque non modo statuarum veterum hominum dejectæ, verum etiam simulacra Deorum immortalium essent depulsæ, haruspices cædes atque incendia, legum interitum, bellum adhuc civile, nec non totius Urbis atque imperii occasum appropinquare dixerunt; nisi Diis immortales omni ratione placati, suo Numine prope fata ipsa flexissent. *Jusserunt itaque simulacrum Jovis facere majus atque in excelso collocare, & contra atque ante fuerat, ad Orientem convertere: ac se sperare dixerunt, si illud signum Salis ortum & forum curiamque conspiceret, fore, ut ea consilia, quæ clam essent inita contra salutem urbis atque imperii, illustrarentur, ut à S. P. Q. R. perspicere possent*, Cicero, Orat. 111 in L. Catilinam.

Voto obstricti, ut se religione exsolverent, statuas Diis Deabusve, quibus votum fecerant, consecrare solebant. Exemplo est Amasis Aegyptiorum regis uxor Ladice: vide *Herodotum*, sub finem libri secundi; *Luertium*, libro quinto, in descriptione testamenti quod Aristoteles moriturus reliquit.

Optimatum aliquis lætum de victoria nuntium sollicitè ad populum detulerat: populus vero Atheniensis tam grate accepit hanc benevoli hominis promptitudinem, ut ei ob hoc unum æneam posuerit statuam: *Photius*, in excerptis ex *Himerii Orat. in Musonium Proconsulem Gracie*.

Harmodio & Aristogitoni statuas crexerunt Athenienses. Vide Plinium, lib. xxxv nat. Hist. cap. 8: vide quoque Pausaniam in Atticis; ubi addit Xerxes eas urbe captam cum reliqua præda asportasse; Antiochum vero Atheniensibus eas postmodum remisisse. Valerius tamen Maximus Seleuco hujus facti gloriam tribuit; quem vide lib. 11, cap. 10, *Exemplo ext.* 1. Plinius vero Alexandro Magno tribuit loco supra citato.

Iphicratis Læna laudatur. Scortum hoc, lyrae cantu familiare Harmodio & Aristogitoni, confilia eorum de tyrannicidio, usque ad mortem cruciatum, tyrannis non prodidit. Quamobrem Athenienses & honorem ei habere volentes, nec tamen scortum celebrasse, animal nominis ejus fecere: atque ut intelligeretur causa honoris, in opere linguam addi ab artifice vetuerunt: *Plinius*, lib. xxxiv nat. Hist. cap. 8; vide quoque *Plutarchum*; & *Diogenem*; *Polyenum*, lib. viii *Stratag.*

Philippo & Alexandro, nec non Lysimacho Regibus statuas posuere Athenienses, non tam honori eorum consultum volentes, quam parentes adulationi temporibus obsequentis populi: *Pausanias, in Atticis.*

Statuæ frequenter decernebantur iis, qui favore Imperatorum supra ceteros mortales extollebantur. Ita passim aureæ Sejani imagines ab omnibus colebantur, teste *Sueton. in Tiberio, cap. 65*, usque dum

- - - *Verbosa & grandis epistola venit*
A Capreis &c.

Juvenalis, Satyra x, vers. 71. Tum enim statuas eorum non minore studio ad nutum Impp. demoliebantur, quam antea erexerant. Exempla passim occurrunt apud Historicos. Non minore severitate abolebant civium quamvis nobilium statuas, qui turbulentis consiliis Rempublicam miscuisse, & rerum novarum causas quaesivisse convicti erant: vide *Ciceronem, in L. Pisonem*; quemadmodum & *pro C. Rabirio perduellionis reo*. Ita quoque L. Piso prodidit statuam Sp. Cassii, qui regnum affectaverat, etiam conflata à Censoribus. Nimirum in ea quoque re ambitioni providebant illi viri: *Plinius, lib. xxxiv, cap. 6.*

Hipponactis Poëtæ imagines Bupalus atque Anthernus in contumeliam ejus publice proposuerunt, quod statuarum brevitatem ac vultus seditate deridiculus esset: *Suidas, in Ἱππώναξ; Plin. lib. xxxvi nat. Hist. cap. 5; Acron in Horat. Epod. vi.*

Theagenes Thasius athleta integrum taurum, immani ventris & gutturi vitio absumpsit una cœna; & quoniam Thasus inexhaustam ejus aviditatem omnibus suis copiis explere non poterat, coactus est passim apud exteros quotidianum atque ad prorogandam infelicem animam vix suffecturum cibum emendicare. Conspiciebatur itaque ærea ejus imago, veluti vilia semperque rursus petenda alimenta protensa manu rogantis. Vide Posidippi in hunc Theagenem epigramma apud Athenæum, lib. x Deipnosoph. cap. 2. Hinc illustra Suidam in *Θεαγένης*.

Quamvis Pisistratus urbem Atheniensium gravi imperio presserit, perhibent tamen imaginem ejus in eo quod Athenis erat templo Bacchi spectatam: *Athenæus, lib. xii, cap. 8.*

Annibalis statuæ tribus in locis visuntur in urbe, cujus intra muros solus hostium emisit hastam: *Plinius, lib. xxxiv, cap. 6.*

Statua plagosi Orbilii Beneventi ostenditur in Capitolio, ad sinistrum latus, marmorea, habitu sedentis & palliati, appositis duobus scriniis: vide *Suetonium, de illustr. Grammaticis, cap. 9.*

Phrynes statua aurea Delphis inter Archidami Lacedæmoniorum Regis & Philippi Amyntæ filii statuas locata est, cum hac inscriptione; *ΦΡΥΝΗ ΕΠΙΚΛΕΟΥΣ ΘΕΣΠΙΚΗ*: vide *Athenæum, lib. xiii Deipnosoph. cap. 6.*

Glyceræ scortici æneam statuam posuit Harpalus: *Athenæus, lib. xiii, cap. 7.*

Clinæ quondam potum Ptolemæo Philadelpho ministrasse refert Athenæus, lib. x, cap. 7: & rursus lib. xii cap. 5; eique plures passim statuas Alexandriæ positas fuisse, amictas simplici tunica, gutturmque manibus tenentes.

Claudius Imperator Simoni Mago statuam erexit, titulum hunc addens, SIMONI. DEO. SANCTO: *Tertull. cap. 13 Apolog. advers. gentes*. Simon Magus Jovem se credi volebat; Minervam vero meretricem quandam Selenen, quam sibi sociam scelerum fecerat; imaginesque & suam & ejusdem meretricis discipulis suis præbebat adorandas, quas & Romæ tanquam Deorum simulacra autoritate publica constituerat: *Augustinus, circa initium opusculi de Hæresibus.*

Mancinus eodem habitu, quo deditus est, sibi statuit effigiem: *Plinius, lib. xxxiv, cap. 5.*

Crotoniatam Milonem athletam ferunt egisse omnia supra quam homo valet. Victor omnium certaminum obiit. De eo etiam hoc proditur, quod vivum taurum suis humeris sublatum ictu nudæ manus fecit victimam, eumque solidum, qua mactaverat non gravatim solus absumpsit. Punicum malum ita compressa manu tenebat, ut nemo ei malum hoc ulla vi extorqueret, neque ipse tamen illud elideret. Peruncto disco quum instisset, ludibrio habebat omnes eos qui se vestigio educere conabantur. Idem dexterae manus eam partem, quæ ab humero ad cubitum pertingit, lateri applicans, reliquam partem, quæ à cubito usque ad extremos digitos excurrit, pollice interim sublato ac reliquis digitis conjunctis, tanta vi exporrigebat, ut nemo minimum digitum quantovis nisu posset à cæteris abungere. Frontem quoque circumligabat chorda, perinde ac si tæniâ sibi circumdaret aut coronam; compressis deinde labiis atque intercluso spiritu, cum venæ capitis multo sanguine ac spiritu replerentur, intumescens venarum violentia nervum rumpebat. Hic denique Milo dicitur suam ipsius statuam propriis humeris intra

intra Altin deportasse. Vide *Pausaniam*, lib. VI, pag. 369, 31; *Solinum*, cap. 4; *Plinium*, lib. VII nat. Hist. cap. 20.

Bitonis taurum portantis statua Argis in æde Lycii Apollinis consecrata erat: *Pausanias*, libro II, pag. 118, 51.

Statua Sostrati Sicyonii, pancratiastæ nobilissimi, consecrata erat in Olympia. Hic Sostratus dictus est Acrocherites; quod summas adversariorum manus corripuens atque confringens, non dimittebat priusquam eos animum despondere sensisset: *Pausanias*, lib. VI, pag. 350, 13.

Glauci Carystii statua visebatur in Olympia. Pater ei fuit Carystius Demylus, qui puerum à prima statim infantia procul urbanis deliciis rustico duravit opere. Ibi quum puer vomerem fortè refixum aratro rursus adaptasset, manu sua vice mallei usus; pater, motus tanti roboris miraculo, filium statim ad Olympicum pugilatum deduxit. Cæterum Glaucus, tanquam prorsus expertus illius artis, male passim ab adversariis multabatur. Congressus tandem cum eo, cui extrema fors certaminis obtigerat, ac multis vulneribus tantum non confectus, adversario jamjam succubiturus videbatur, nisi patrem indignitas rei coëgisset inclamare, Illam fili ab aratro. Hac voce excitatus Glaucus, acriore plaga adversario illata, solidam reportavit victoriam: *Pausanias*, lib. VI, pag. 361, 35; vide quoque *Suidam*, in Γλαύκου καρύστης.

Leontinus Gorgias princeps ex omnibus ausus est in conventu poscere, qua de re quisque vellet audire: cui tantus honos habitus est à Græcia, soli ut ex omnibus, non inaurata statua, sed aurea Delphis statueretur: *Cicer. lib. III de Oratore*; *Valer. Maximus*, lib. VIII, cap. 15, Ex. ext. 2.

Claudius Drusus, statua sibi cum diademate posita, Italiam per clientelas occupare tentavit: *Suetonius in Tiberio*, cap. 2.

Minutius Augurinus, qui Sp. Melium coarguerat, farris pretium in trinis nundinis ad assem redegit, undecimus plebei Tribunus; qua de causa statua ei extra portam Trigemnam, à populo stipe collata, statuta est. Trebii in Ædilitate assibus populo frumentum præstitit, quam ob causam & ei statua in Capitolio ac Palatio dicata sunt. Ipse supremo die populi humeris portatus in rogum est: *Plin. lib. XVIII nat. Hist. cap. 3*. Serapioni Alexandrino statua honorem tribuerunt Elei, quod in summa caritate annonæ, ad ludos veniens, ingentem frumenti vim Elidem supportandam curaverit: *Pausanias*, lib. VI, pag. 389, 50.

Genucio Cippo Prætori paludato portam egredienti, novi & inauditi generis prodigium incidit: namque in capite ejus subito veluti cornua emerferunt, responsumque est Regem eum fore, si in urbem revertisset; quod ne accideret, voluntarium sibi met ac perpetuum indixit exilium. Dignam pietatem, quæ (quod ad solidam gloriam attinet) septem Regibus præferatur. Cujus testandæ rei gratia capitis effigies ærea, qua excelsa portæ inclusa est: dictaque Raudusculana, quod olim æra raudera dicebantur: *Valer. Maximus*, lib. V, cap. 6, Exemplo 3; vide quoque *Ovidium*, lib. XV *Metamorph. vers. 565, & seqq.*

Marcus Octavius Herfennus in prima adolescentia tibicen, postquam Arti suæ diffusus est, mercaturam instituit, ac bene re gesta decimam Herculi dicavit. Postea quum navigans hoc idem ageret, à prædonibus circumventus, fortissime pugnavit & victor recessit; quem in somnis Hercules docuit sua opera servatum; quamobrem ei Octavius, impetrato à magistratibus loco, ædem cum signo sacravit; & Victorem incisus litteris appellavit: *Servius*, ad versum 360 libri octavi *Æneid.*

Eubata Cyrenæus, cum ei Lybicum oraculum curriculi in Olympia victoriam prædixisset, statuam sibi ante ipsum certamen faciendam curavit, dedicavitque eam ipso, quo palmam adeptus est die: *Pausanias*, lib. VI, pag. 358, 49.

Æneto pancratiastæ statuam posuerunt Amiclæi, quoniam is in Olympia victor declaratus, accepta corona, statim extinctus esset: *Pausanias*, libro tertio, pag. 196, 10.

Hysmonis, etiamnum pueri, nervos fluxum quendam infestasse ferunt, eumque ob hanc causam ad quinquertium adjecisse animum, ut laboribus pulso morbo sanitatem recuperaret; multis itaque illustribus victoriis statuam in Olympia est adeptus: *Pausanias*, lib. VI, pag. 348, 39.

Anacreontis Teji statua conspiciebatur in arce Atheniensium; habitus ejus est veluti hominis per ebrietatem cantantis: *Pausanias*, libro primo, pag. 44, 30.

Telefillæ poetrix statuam in masculæ virtutis memoriam erexere Argivi; qua de re vide *Pausaniam*, libro secundo, pag. 121, 34.

Scyllis Scionæus, urinandi peritia præter cæteros clarus, Cyanam quoque filiam edocuerat artem altissimum quodque mare subeundi: quumque sævior tempestas Xerxis classē circa Pelion graviter afflisset, ambo anchoris atque aliis navium retinaculis substractis, perasque Perlicas naves demerferunt. Quamobrem etiam Amphictyones tanti beneficii

beneficii memoriam gratissimis animis prosecuturi, patri pariter ac filiae æternum aliquod formæ ac nominis monumentum putaverunt erigendum: *Pausanias, lib. x, pag. 642, 50.*

Anaximenem, qui non modo priscos Græcorum, verum etiam recentiores Philippi atque Alexandri res gestas diligenter perscripserat, Olympicæ statuæ honore prosecuti sunt Lampſaceni, quod civitatem suam sagacis vaframenti beneficio ab imminenti periculi metu vindicasset. Quamvis enim Alexandrum regem iræ suæ impotenter plerumque servisse constat; fortuna, ut sit, conceptum semel odium magis etiamnum inflammante, hunc tamen dolorem suum magna animi contentione persequentem atque atrociter omnia Lampſacenis minitantem, quod Perſarum rebus jam studere aut novam aliquam fortunam tentaturi viderentur, insigni arte circumvenit. Lampſacena etenim urbs de aris ac focis, de sua fuorumque salute sollicita, supplices manus tendens Anaximeni (quem jam pridem apud Alexandrum, quondam vero apud Philippum regem plurimum gratia valuisse meminerat) & communis patriæ securitatem atque omnium civium vitam ei commendans, ut saluti fortunisque communibus succurreret, ut urbem interitu & cives intereptione liberaret, ut hanc denique calamitatem à seſe deprecaretur flagitabat. Anaximenes interim, diutius rogari erubescens, extra portam prodit obviam Regi. Cæterum is, cum ad excindendam urbem summo jam studio ferretur, progressumque extra moenia Anaximenem (*præceptorem suum*, inquit Valer. Maximus, lib. vii, cap. 3, Ex. ext. 4.) vidisset; quia manifestum erat, futurum, ut preces suas iræ ejus opponeret; advocatis omnibus Græcorum diis juravit omnia se contra quàm rogaturus erat Anaximenes facturum. Tunc Anaximenes; Peto, inquit, ut uxores liberosque Lampſacenorum in servitutem redigas, urbem ipsam solo æques, Deorum denique templis atque delubris ignem subjicias. Hæc velocissimæ calliditatis sollertia oppidum vetusta nobilitate indytum excidio, cui destinatum erat, subtrahit: *Pausanias, lib. vi, pag. 376, 54.*

Batti statuam Delphis currui imposuerunt Cyrenæi, quod is ex insula Thera eos in Africam classe deduxisset. Auriga currus est mater ejus Cyrene. Currui vero insitit ipse Bacchus & Libya coronans eum. Amphion Aceſtoris filius Gnoſius fecit: *Pausanias, lib. x, pag. 636, 56.*

Euagoræ Cypriorum regis statuam in Ceramico posuerunt Athenienses, quod Phoenicias triremes ejus suafu Cononi tradiderat Artaxerxes: *Pausanias, libro 1, pag. 5, 22.*

Pantarcen Eleum statuæ honore affecerunt Achæi, quod pacis inter Achæos & Eleos sequeſter fuiſſet, quodque iis, qui utrumque capti erant, libertatem impetraſſet: *Pausanias, lib. vi, pag. 371, 38.*

Eurydamo statuam Delphis posuerunt Ætoli, quod eo duce contra Gallos feliciter pugnaverant: *Pausanias, lib. x, pag. 637, 41.*

Adrasto Lydo, qui Græcos privatis opibus & consilio juverat, statuam ex ære posuere Lydi ante Dianæ Perſicæ templum, addita inscriptione, oppetiſſe mortem Adrastum pro Græcis contra Leonnatum præliantem: *Pausanias, lib. vii, pag. 408, 25.*

Oibotas primus Achæorum in Olympia meruit coronam: sed cum nullum eo nomine præcipuum adeptus eſſet honorem, Achæis imprecatus eſt, ne quis eorum Olympicam ferret palmam. Extitit omnino Deorum aliquis, cui fuit curæ ratam facere hanc Oibotæ execrationem: neque id ante perceperunt Achæi, quàm mirarentur se nunquam amplius Olympicarum palmarum fieri compotes, mitterentque Delphos ad oraculum. Siquidem tum pluribus aliis rebus in honorem Oibotæ oraculi monitu institutis, statuæque ejus in Olympia dedicata, Soſtratus Pelleneus vicit paullo post in ſtadio pueros: *Pausanias in Achæicis, lib. vii, pag. 431, 10.*

Phocenses Elateam incolentes statuam ex ære Delphis posuerunt Olympiodoro, quod opem tulisset iis à Caſſandro deficientibus: vide plura apud *Pausaniam, lib. 1, pag. 44, 51.*

Lilæenses à Demetrio obſeſſi, & Macedonum præſidium intra moenia recipere coacti, non prius ea calamitate liberati sunt, quàm Patronis virtute præſidio sunt deſecti Macedones: quamobrem etiam Patroni, ob tantæ virtutis memoriam, Lilæenses erexerunt statuam Delphis: *Pausanias, lib. x, pag. 675, 41.*

Messenius chorum triginta quinque puerorum cum chori magistro & tibicine Rhegium, ad celebrandum anniverſarium Rheginorum feſtum, tranſmittentibus, omnes nave abſorpta perierunt. Mennenii puerorum ſingulis, in ſolatia luctus, nec non chori magistro ac tibicini, ſtatuas ex ære poſuerunt: *Pausanias, lib. v, pag. 337, 33.*

Anthemion Diphili filius celebratur, quod ex mercenario ordine in equeſtram tranſiit: Imago ejus eſt in Acropoli, equus viro adſtans: vide *Pollacem, libro viii, cap. 10.*

Phidelæ Corinthii equa (cui Auræ nomen indidit Corinthii) ſellæ ſuo ab ipſis ſtatim carceribus excuſſo, deſtinatum nihilominus curſum tanquam reſtori obſequens peregit

peregit, ac sua sponte circa metam se convertit: audita deinde tuba, vehementius concitata est: donec ad ludorum præfides appropinquans, impetum currendi victoriæ conscia inhibuit. Elei victorem renuntiantes Phidolam, insuper etiam indulserunt ei, ut hujus equæ suæ simulachrum consecraret: *Pausanias, libro sexto, pag. 368, 12.*

Æneum asini simulachrum, victis nocturna pugna Molossis, dedicarunt Ambraciotæ: quum etenim abstrusis iis insidias comparassent Molossi, asinus, qui inter agendum forte in asinam inciderat, vehementem sustulit ruditum. Agasone interim per tenebras asinum suum aspera inconditaque voce increpante, Molossi territi & suas ipsi latebras promiscua fuga deferentes, bene gerendæ rei occasionem præbuerunt Ambraciotis: *Pausanias, libro decimo, pag. 641, 54.*

Apud Actium descendenti in aciem Augusto asellus cum asinario occurrit. Eutychus, homini, bestię, Nicon erat nomen. Utriusque simulachrum æneum victor posuit in templo, in quod castrorum suorum locum vertit: *Suetonius in Augusto, cap. 96.*

Nero quum Neapoli de motu Galliarum ac defectione Vindicis cognovisset die ipso quo matrem occiderat; Romam prætrepidus rediit; leviterque modo in itinere frivolo auspicio mente recreata, cum annotasset insculptum monumento militem Gallum ab equite Romano oppressum trahi crinibus, ad eam speciem exiluit gaudio cœlumque adoravit: *Idem, in vita Nerem, cap. 41.*

Sacrilegus quidam, non contemnenda sacre pecuniæ summa è templo Apollinis Delphici surrepta, receperat se in eam Parnassi partem quæ maxime condensæ erat arboribus sylvestribus: ibi cum lupo dormientem occidit, & quotidie urbem cum ululatu ingressus est. Advertit rei novitas animos hominum, suspicantium lupo non sine Numine, posita feritate, inter homines aliquantisper versari, ac-rursus in solitudinem se recipere. Nonnulli itaque, lupi vestigiis insistentes, invenerunt sacrum aurum, lupumque ex ære juxta aram maximam dedicarunt: *Pausanias, libro decimo, pag. 635, 28.*

Est in Helicone cerva Telepho Herculis filio ubera præbens: *Pausanias, lib. ix, pag. 588, 19.*

Romulum inauratum in Capitolio parvum atque lactentem uberibus lupinis inbiantem vidisti, inquit Tullius, Orat. 111 in Catilinam.

Non vidisti simulachrum leonis ad Idam eo loco, ubi quondam subito eum quum vidisset quadrupedem Galli, tympanis adeo fecerunt mansuem, ut tractarent manibus? Varro apud Nonium in Mansues.

Julius Cæsar utebatur equo insigni, pedibus prope humanis, & in modum digitorum unguis fissis: quem natum apud se, cum haruspices imperium orbis terræ significare domino pronuntiassent, magna cura aluit; nec patientem fessoris alterius, primus ascendit; cujus etiam instar pro æde Veneris genetricis postea dedicavit: *Suetonius in Julio, cap. 61; Plinius, libro VIII Hist. nat. cap. 42; Solinus, cap. 55; Cedrenus editionis regie, pagina 170.*

Julius Cæsar in Capitolio habuit statuam æneam Orbi terrarum insistentem, cum inscriptione Semidei ex Senatusconsulto positam: *Dio, libro XLIII; Servius. ad versum 47 Eclogæ nœ: ad versum iidem 579 Octavi Eneidos.*

Cæsar Dictator loriceatam sibi statuam dicari in foro suo passus est: *Plinius, lib. xxxiv, cap. 5.*

Brutus & Cassius, occiso Cæsare, delati sunt Athenas, & magnifice fuerunt excepti ab Atheniensibus. *Εκείνοι δὲ καὶ ἰωνας σφίσι χαλκῆς ὅσῃ πὴν ἔστιν ἡ Ἀρμόδιου καὶ ὅσῃ πὴν ἔστιν ἡ Ἀριστογίτωνος, ὡς καὶ ἡρώδης αὐτῶν ἡρώδης, ἐψηφίσαντο: Illi vero iis decreverunt ærea simulachra juxta Harmodium atque Aristogitonem, quas Brutus & Cassius emulati videbantur: Dio, libro XLVII, pagina 339 editionis Hanovianæ.*

Cajum Octavium Senatus honoravit equestri statua, quæ hodieque in Rostris posita ætatem ejus scriptura indicat: qui honor non alii per trecentos annos, quam Lucio Sullæ, & Cnæo Pompejo, & Cajo Cæsari contigerat: *Vellejus Paternulus, libro 11, cap. 61.*

Crux terrestri sphaeræ imposita quid sibi velit in manu Imperatorum, & unde res ea traxerit ortum, docet Meursius, de Romanorum luxu libro 11, cap. 8. Sciendum etenim est per crucem in Imperatoris manu depictam significari, fidei in crucifixum Deum beneficio Principes adeptos esse totius Orbis imperium. Atque adeo primus quoque in Augusteone ita se Justinianus effingi curavit post ædificatum S. Sophiæ templum. Hoc exemplum secuti mox Imperatores reliqui. *Codinus in Originibus Constantinopolitanis: ἔστι πὴν αὐτῇ σφαιρῇ (ὁ Ἰουστινιανὸς) ἑφίππον ἐπὶ κίονος. καὶ τῇ πρὸ δεξιερᾶ χειρὶ φέρει σφαῖραν, ὑπὸ τῇ αὐτῇ χειρὶ ἐν αὐτῇ, ὡς αὐτὸς ἐκ τῆς σφαῖρας πίστεως τῆς πύλης ὑπερῆτης μεγάλως σφαῖρας μὲν ἡ γῆ, αὐτὴ τὸ σφαιροειδὲς δὲ αὐτῆς χημάδιον. πίστις δὲ ὁ σωτὴρ, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ περιελθόντα σαρκεν θύειν. Hæc habes totidem verbis apud Suidam in ἱερωτικῇ: vide quoque Gosfridum Viterbiensem, Chronici parte XIX.*

Duas habuit ancillas Cleopatra regina, Næram & Charmionem, quarum hæc ungues Reginæ,

Reginæ, illa comam curabat. Harum fidem, antea semper integram, in adversis quoque contumacem experta est Cleopatra: nam utraque viperis pectori, Regina iubente, admotis confestim expiravit. Quo viso, ipsa quoque Cleopatra vipers uberibus admovens, triumphii pudorem voluntaria morte prævertit. Hanc amoris fideique constantiam testabantur quondam æneæ Charmiones Naëneque statuae, posita ante Cleopatraz suggestum, quod Mausoleum vocabant: vide *Zenonis Proverb. Cent. v, 24*.

Fornix Fabianus arcus est juxta Regiam in Sacra via, à Fabio Censore constructus, qui, à devictis Allobrogibus, Allobrox cognominatus est, ibique statua ejus posita propterea est: *Ascon. Pedianus in Proæmium Aëtionis in Verrem*.

Chrysippo, statura exiguo, statua in Ceramico posita erat, quæ tota fere à vicino equite occultabatur, unde eum Carneades vocabat κρύψιππον: vide *Laërtium*. Atque hæc fortasse fuerit illa Chrysippi statua sedentis in Ceramico porrecta manu, cujus meminuit Cicero, *libro primo de Finibus*.

Notatum ab auctoribus L. Actium poetam in Camœnarum æde maxima forma statuum sibi posuisse, cum brevis admodum fuisset: *Plinius xxxiv, 5*.

Fronto, Philosophiæ simul & dicendi Præceptor M. Antonini principis, cui tam gratus fuit, ut ipse Imp. ei à Senatu petierit statuum: *Auctor Capitolinus*.

De statu Apollinari Sidonio superstiti etiamnum positus, vide *Notas Sirmondi ad ejusdem Sidonii epistolam i 6, libri noni*.

Cum disquirerent Athenienses qua ratione conglutinantur libri, Philatius vel Philatius, vir ad promovendam rem literariam factus à natura, modum glutini ostendit: atque ob navatam hanc operam celebrior factus, obtinuit à suis civibus honorem statuae: vide *Photii excerpta ex Olympiodori libris Historiarum*.

Ajunt duorum heroum, Cerdonis nempe & Mattonis statuas, à quibusdam Spartanorum coquis Phiditiis olim fuisse consecratas: vide *Athenæum, libro 11 Deipnosoph. cap. 3*.

In arce Atheniensium visebatur statua pulcherrimi ephebi nudi, ac prono jam capite semetipsum de rupe præcipitaturi, cum duobus gallis gallinaceis quos ulnis gestabat: vide *Suidam in μέλιθ*. Valde in tota rei gestæ serie variat hic Pausanias, *libro primo, pag. 58; 1*.

Rutrum tenentis juvenis est effigies in Capitolio, ephebi more harenam ruentis exercitationis gratia. Quod signum Pompejus Bithynicus ex Bithynia suppellectilis regię Romam deportavit: *Festus*. De rutro multa habet Casaubonus, *Theocriticarum lectio-num, cap. 6*.

Metragyrtes quidam Atticam ingressus, mulieres Matri Deorum initiabat; Athenienses autem ægre hoc ferentes, præcipitaverunt eum in barathrum. Gravissima ergo luctu correpti, responsum acceperunt, placandos esse interempti manes. Hac propter Curiam eodem in loco ædificaverunt, in quo eum occiderant: eandemque Curiam septo inclusam consecraverunt Deorum matri, & Metragyro statuum erexerunt: vide *Suidam in Μητραγόρης*. Eadem habet Apostolius, *Centuria duodecima proverbio 77*, ubi scribitur Μητραγόρης θύναλθ

Aristonicum Carystium, & Ἀλεξάνδριος σφαλιστῆς, Athenienses civitate donaverunt, eique statuum, propter Artis peritiam, erexerunt. Posteriores enim Græci fordidas Artes pluris faciebant, quàm rerum intelligentiam studio partam. Estiæi quidem & Oritanitz statuum Theodori cujusdam manu calculum tenentis in theatro statuerunt, quod calculos scite prorsus inter ludendum subduceret. Similiter & Milesii Archelao citharistæ posuerunt statuum. Thebani denique, quum nullam Pindari statuum possint ostendere, Cleonis cantoris simulachro adscripserunt, eum Thebas patriam suam nobilitasse: vide *Athenæum, lib. 1 Deipnosoph. cap. 15 & 16*. Qualis vero hæc Theodori & σφαλιστῆς statua fuerit, egregie docet Casaubonus ad hunc locum.

Pronomo tibicini statuum posuere Thebani: *Pausanias, libro nono, pagina 560, 24*. Nero statuas suas citharœdico habitu posuit: *Suetonius in Nerone, cap. 25*.

Æræ Arionis delphino insidentis statuae duæ ad Tænarum visebantur: vide A. Gelium, libro xvi, cap. 19; Solinum, cap. 7; Servium, ad vers. 56 Eclogæ viii. Vide Anthologiam Græcorum epigrammatum, libro quarto, cap. 14. De Arionis Methymnæi ætate vide Meursii Archontes Athen. libro 1, cap. 10.

Aspendius citharista: *Cicero, libro 1 in Verrem*, ubi vide Asconium Pedianum.

Monstrabatur apud Locros statua Eunomi Citharœdi, cicadam habens citharæ insidentem; dicebaturque Eunomus imaginem hanc in patria sua consecrasse, quod ei cum Aristone Rhegino concertanti præsto fuerit cicada explens sonum nervi in ipso certamine rupti: *Strabo, libro vi*. Vide quoque Anthologiam Græcorum epigrammatum, libro quarto, cap. 16. Neque luseris operam si adeas & alterum Pauli Silentarii in eandem cicadam epigramma, quod habes ejusdem Anthologiæ libro sexto, cap. 16.

Huc

Huc refer & illam *Urſi togati* ſtatuum, quæ fuit Romæ.

*Urſus togatus vitrea qui primus pila
Luſi decenter cum meis luſoribus
Laudante populo maximis clamoribus
Thermis Traiani thermis Agrippæ & Titi
Muſum & Neronis. Si tamen mihi creditis,
Ego ſum. Ovantes convenite pilicrepi,
Statuamque amici floribus, violis, roſis,
Folioque multo adque unguento marcido
Onerate amantes & merum profundite
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut Cæcubum
Vivo ac volenti de apotheca dominica,
Urſumque canite voce concordi ſenem
Hilarem, jocuſum, pilicrepuſum, ſcholæſticum,
Qui viciſit omnes antecelloribus ſuos.
Senſi decore adque arte ſubtiliſſima
Nunc vera verſu verba dicamus ſenes.
Sum victus ipſe, fateor, à ter conſule
Vero patrono, nec ſemel, ſed ſæpius;
Cujus libenter dicor exodiarius.*

Inſcript.
Gruteri
DCXXXVI 1,
1.

Præſtigioſum pilariorum vel pilicreporum in ludo pilæ uſum deſcribit Quintilianus, libro decimo, cap. 7: *Eſt uſus quidam irrationalis quem Græci ἀλογον περιειν vocant, quo manus in ſcribendo decurrit, quo oculi totos ſimul in lectione verſus flexusque eorum & tranſitus intuentur, & ante ſequentia vident, quàm priora dixerunt. Quo conſtant miracula illa in ſcenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea quæ emiſerint ultro venire in manus credas, & qua jubetur decurrere.* Sed hæc ludicra: illud ſerium eſt, quod Herophili medici ſtatue olim quoque pilam inter alia gymnæſtices instrumenta addiderunt; innuentes eam non poſtremo inter gymnæſtica loco habitam, vide Euſtathium in Iliad. 6, editionis Romanæ pagina 1601, 39.

Sordida Magorum dominatione oppreſſa, Darius ſex adjutoribus ejusdem præclari facinoris aſſumptis, pactum cum præclari operis conſortibus fecit, ut equis infidentes Solis ortu curſum in quendam locum dirigerent; iſque regno potiretur, cujus equus in eo loco primus hinniviſſet. Cæterum maximæ mercedis competitoribus Fortunæ beneficium exſpectantibus, ſolus Darius acumine equiſonis ſui Oebaris proſperum exoptatæ rei effectum aſſecutus eſt: etenim is manum in equæ genitalem partem demiſſam, cùm ad eum locum ventum eſſet, naribus equi admovit: quo odore irritatus equus, ante omnes hinnitum edidit: auditoque eo, ſex reliqui ſummæ potèſtatis candidati continuo equis deſlapſi (ut eſt mos Perſarum) humi proſtratis corporibus Darium Regem ſalutaverunt. Conſtituto deinde atque omni ex parte ſtabilito imperio, equeſtri ſui ipſius imagini hanc addidit inſcriptionem, *Darius Hyſtaſpis filius, cùm equi virtute, tum Oebaris equiſonis, regnum Perſarum eſt adeptus:* vide Herodot. lib. III, cap. 88.

Gelon, pugna Himerenſi devictis Carthaginienſibus, totaque Sicilia in potèſtatem reſta, nudus in forum prodiit, ac civibus ſuis liberam publicæ rei adminiſtrationem obtulit. At populus tantæ moderationis reverentia tactus, non modo integrum ei ſervavit juſ regni, verum etiam rarum hoc animi regii temperamentum poſteritatis memoriæ commendandum putavit, nuda ei ſtatua in æde Junonis erecta: *Ælianus, lib. VI var. Hiſt. cap. 11.* De alia ejusdem Gelonis regis ſtatua ἐν ἀνδρῶν χιτῶνι, in diſtincta tunica, vide eundem *Ælian. lib. XIII var. Hiſt. cap. 37.*

Raram pietatē Cleobis & Bitonis, Argiæ ſacerdotis filiorum, meritiffima laude priora ſæcula celebrarunt. Cùm enim illam ad ſolemne & ſtatum ſacrificium curru vehi juſ eſſet, ſatis longe ab oppido ad fanum, morarenturque jumenta, extemplo Cleobis & Biton veſte polita corpora oleo perunxerunt, atque ad jugum acceſſerunt. Ita ſacerdos adveſta in fanum, cùm curruſ eſſet ductus à filiis, precata à Dea dicitur, ut illis præmium daret pro pietate, quod maximum homini dari poſſet à Deo. Poſt epulatos cum matre adoleſcentes, ſomno ſe dediſſe ferunt, ac mane inventos eſſe mortuos. Præſtantiffimorum itaque juvenum ſtatuum in perpetuum rei memoriā Delphico Apollini conſecravit antiquitas; vide *Herodotum, lib. I, cap. 31.*

Ferunt ſacerdotem quendam Vulcani, nomine Sethon, regno Ægypti poſitum imminuiſſe jura militum Ægyptiorum, tanquam ſibi inutilium. Sanacharibo itaque Arabum Aſſyriorumque rege Ægyptum cum ingentibus copiis invadente, immorigeros atque ad imperia contumaces Ægyptiorum militum pugnaciſſimos bellum deſeruiſſe, ac Regi regnoque operam ſuam denegaſſe. Sacerdos in tanta rerum omnium deſperatione

fanum ingressus, ad simulachri pedes aliquamdiu prostratus jacuit; donec per diversos miseræ mentis æstus, & extremam languentis animi lassitudinem altius obdormiscenti, species assistentis atque auxilium spondentis Vulcani per somnum oblata est. Hoc in somnio fretus Sethon, ipse se confirmat, & obviis quibusque institoribus, opificibus, ac forensibus hominibus assumptis Pelusium occupat, usque dum non vanam tantæ spei fiduciam insigne successus inopini miraculum comprobavit. Siquidem immensa murium agrestium vis hostes adventantes in fugam egit, pharetris eorum, nec non clypeorum ansis, & arcuum nervis de nocte arrosis. Conspiciebatur olim in templo Vulcani lapidea hujus Regis imago, musculum tenentis manu; cum hac inscriptione: *In me quis intuens, pius esto*: vide Herodotum, lib. II, cap. 141.

Argonautis Propontidem transituris, Amycus Bebryciorum rex cum ingentibus copiis occurrit. Non ausis itaque Argonautis arma cum eo conferre, subduxerunt se in desertum aliquem sinum & sylvis undique insurgentibus opacum. Ibi statim certam victoriæ spem conceperunt, postquam oculis eorum cœlitus oblata fuit species viri formidabilis atque aquilinis pennis undiquaque succincti. Quamobrem ipsi se confirmantes arma capiunt; & resumpta impigre pugna, occiso Amyco, victoriam reportantes, statuum ibi, ad similitudinem oblatis spectri, consecrarunt; templum denique in tantæ rei memoriam inibi extruxerunt, atque id Sosthenium, à parta ibi salute, nominaverunt: *Cedrenus, editionis regie 119, D.*

Semiramis in urbe Hierapolitana (quæ nonnullis Edeffa est) ad sinistram templi Syriæ Deæ, sive Junonis, statuam suam eo habitu collocavit, ut ædem ipsam dextra veluti demonstraret ad eam appropinquantibus. Legem aliquando tulerat, ut se unam Syri omnes divinis honoribus prosequerentur, nulla cæterorum Deorum, atque ipsius etiam Junonis ratione habita. Quo facto, morbis & cladibus Deorum indignatione immissis, ab infania Semiramis destitit, seseque mortalem agnoscens, subditis, ut ad Junonis cultum redirent, præcepit. Quamobrem etiam adhuc, inquit Lucianus de Dea Syria, tali habitu conspicitur, Junonemque, se præterita, colendam esse admonet.

In Megalopolitano foro conspiciebatur olim Polybii Lycortæ filii statua, cum inscriptione, Pervagatum esse amicum ac socium populi Romani omnes terras atque omnia maria; nihilque ab initio offensuram fuisse Græciam, si Polybii consiliis paruisset: jam vero graviter afflictæ unum illum præsidio fuisse: Pausanias, lib. VIII*. Patronis aliqui frequenter statuas ponebant veteres: *Nemo, quamvis pro se dixerit*, inquit Seneca de Benef. v, 8, *ad fuisse sibi dicitur; nec statuam sibi, tanquam Patrono, ponit*. Apulejus Miles. III: *Tibi civitas omnis pro ista gratia honores egregios offert, nam & Patronum scripsit, & ut in ere stet imago tua decrevit*. Statuis interim hisce ut plurimum appensa erat tabula varios honorum titulos complectens; de qua Juven. Sat. x, vers. 57;

- - - *Mergit longa atque insignis honorum*

Pagina - - -

ubi *longa atque insignis honorum pagina* Scholiasti est *Aenea pagina*, quæ ante imaginem eorum stans, omnes eorum gradus honorum inscriptos continet, quam nunc dicimus Patronatus tabulam. Complures istiusmodi tabulæ occurrunt in Antiquarum inscriptionum voluminibus.

Cum Porfena rex ad Janiculum venisset, prohibitus est virtute Coclitis Horatii, ne Tiberim transiret: solus universam Hetruscorum aciem, aliis interim sublicium rescindentibus pontem, sustinuit: ponte rupto, armatus in Tiberim desiluit; multisque superincidentibus telis, incolumis ad suos tranavit: *Rem ausus, plus fama habituram apud posteros, quam fidei*. Grata erga tantam virtutem civitas fuit, statua in curia posita; Livius, lib. II ab U. C. Ergo ita honorata virtute, foemina quoque ad publica decora excitæ: etenim Cloelia inter plures alias virgines obles Porfenzæ data, custodibus deceptis equum conscendit, ducemque se reliquarum virginum agmini præbens, Tiberim tranavit. *Romani novam in femina virtutem novo genere honoris, statua equestri, donavere*. In summa Sacra via fuit posita virgo insidens equo, Livius ibidem: vide quoque Sen. Consol. ad Marciam, cap. 16; Servium ad vers. 544. Octavii Aneid. Aliquanto tamen fusior est Plinius libro XXXIV, cap. 6: *Pedestres (statuæ) sine dubio Romæ fuere in auctoritate longo tempore*. Equestrium tamen origo perquam vetus est; cum foeminis etiam honore communicato. Cloelia etiam statua est equestris, eam parum esset tanta eam cingi: cum nec Lucretia nec Bruto, qui expulerant Reges, propter quos Cloelia inter obsides fuerat, decernerentur. Hanc primam & Horatii Coclitis publice dicatam crediderim: ante enim sibi ac Sibylla Tarquinium & Reges sibi posuisse verisimile est; nisi Cloelia Piso traderet ab his positam qui una obsides fuerant, redditis à Porfena in honorem ejus. E diverso Annius Fæcialis equestrem, quæ fuerit &c. Plura habet Plinius ibidem, quemadmodum & Cap. proxime præcedente. Invenitur statua decreta & Taraciz

* Pag.
514. 56.

Taraciæ Caji five Suffetiæ virgini Vestali, ut poneretur ubi vellet: quod adjectum non minus honoris habet, quàm fœminæ esse decretam. Meritum ejus, *Quod campum Tiberinum gratificata esset populo*, Plin. nat. Hist. lib. xxxiv, 6.

Sic M. Lepido Senatus Populusque Rom. pro maximis ejus plurimisque in Rempublicam meritis, statuam equestrem inauratam in Rostris, aut quo alio loco vellet, collocare permisit: vide Ciceronem, *Philippica quinta*; vide eundem, *Philippica decima tertia*, ubi testatur Senatum decrevisse M. Lepido statuam in Rostris, cum inscriptione præclara, *Quod silentio civile bellum confecerat*.

Æmilius Lepidus puer etiam tum, progressus in aciem, hostem interemit, civem servavit; cujus tam memorabilis operis index est in Capitolio statua bullata & incincta prætexta S. C. posita. Iniquum enim putavit, eum honori nondum tempestivum videri, qui jam virtuti maturus fuisset: vide *Valer. Maximum*, lib. iii, cap. i, *Exemp. i*.

Non præteribo C. Octavium ob unum verbum, inquit Plinius, libro xxxiv, cap. 6. *Hic regem Antiochum, daturum se responsum dicentem, virga, quam tenebat fortè, circumscripsit, & priusquam egrederetur circulo responsum dare cœgit. In qua legatione interfecto, Senatus statuam poni jussit quàm oculatissimo loco in Rostris*. Valde interim metuo ne Plinius hoc in loco memoriæ lapsu C. Octavium dixerit, quem C. Popilius appellat Val. Maximus, libri sexti cap. 4. At de Cn. Octavii statua hæc habet Cicero, *Philippica ix: Cn. Octavii, clari & magni viri, statuam videmus in Rostris. Nam cum esset missus à Senatu ad animos Regum liberorumque populorum perspicandos, maximeque ut nepotem Antiochi regis (ejus, qui cum majoribus nostris bellum gesserat) classeis habere, elephantos alere prohiberet: Laodiceæ in gymnasio à quodam Leptine est interfectus. Reddita est ei tum à majoribus statua pro vita; quæ multos per annos progeniem ejus honestaret, nunc ad tantæ familiæ memoriam sola restaret*.

Miscuit denario Triumvir Antonius ferrum. Igitur ars facta, denarios probare: *Tam jucunda lege plebi, ut Gratidiano vicatim totas statuas dicaverint*, Plin. xxxiii, 9; atque hic est idem ille M. Marius Gratidianus memoratus *Seneca*, lib. iii de Ira, cap. 18; quemadmodum & *Ciceroni*, lib. iii de Officiis. Vide locum.

Actiones quoque ex subita impetuosi animi commotione profectas, honore statuarum dignas quandoque judicaverunt. Namque Semiramis Assyriorum regina, cum ei circa cultum capitis sui occupatæ nuntiatum esset Babylonem defecisse; altera parte crinium adhuc soluta, protinus ad eam expugnandam cucurrit: nec prius decorem capillorum in ordinem, quàm tantam urbem in potestatem suam redegit. Quocirca statua ejus Babylonem posita est illo habitu, quo ad ultionem exigendam celeritate præcipiti retendit, Valer. Max. lib. ix, cap. 3, Ex. ext. 6. Ptolemæus denique rex vindictam sumpturus de Arfinoë uxore, Dinochari opera, teste Aufonio in Mosella, usus est;

*Jussus ob incesti qui quondam fœdus amoris
Arfinoën Pharii suspendit in aëre templi.
Spirat enim tecti testudine Corus Achates,
Afflictamque trahit ferrato crine puellam.*

Vide quoque Plinium, lib. xxxiv, cap. 14. Nec non Suidam in *Mayrins*. Cedrenum denique ad undecimum annum Theodosii Imp. *Omnibus affectibus prosequenda sunt bona exempla*, inquit Papinius Statius*, cum publice profunt. Ipsas itaque virtutes è suis olim imaginibus divinum splendorem ejectiones multa tum temporis admiratione multisque laudibus prosequerantur mortales. Animi paullo erectiores per has animi corporumque creberrimas & celeberrimas imagines vel repugnantes rapiebantur ad suavissimos amplexus virtutum. Et hic quidem suæ rei summam agi laudatissimus quisque præ se ferebat. Honorata virtus signi sat erat, neminem, qui modo eam intra peccatus receperat, inhonoratum dimitti. Quotquot itaque seræ posteritatis memoriam reformidandam sibi non putabant, æterna hæc animi & corporis monumenta posteris relinquere gestiebant: unde etiam præsumpta tanti præmii spes frigidissimos quosque è latebris suis ad veræ fortitudinis laudem proliciebat. At hodie, hoc tanto decore extenuato, ipsa quoque virtus, si non omnino sterilefcit, ac certe quodammodo relanguescit. Sed satis querelæ, ad quam una me impulit admiratio illius ætatis, ad cujus mores si nostri formarentur, nusquam pro virtute esset inertiae locus. *Premia bonorum malorumque bonos ac malos faciunt. Pauci adeo ingenio valent, ut non turpe honestumque, prout bene ac secus cessit, expetant fugiantve: ceteri, ubi laboris inertia, vigilantiae somno, frugalitatis luxuriæ merces datur, eadem ista, quibus alios artibus affectos vident, consecretantur; qualesque sunt illi, tales esse & videri volunt, & dum volunt, fiunt*, Plin. Panegy. *Non sine ratione sacra est magnarum virtutum memoria; & esse plures bonos juvat, si gratia bonorum non cum ipsis cadat*, Seneca de Benef. lib. iv, cap. 30. Præmia tamen virtutum sancta & casta esse oportet, neque ea aut cum improbis communicari,

* In epist. ad Abascantium, qua præmissa est libro quinto Sylvarum.

aut in mediocres conferri, siquidem certum est minus homines virtutis cupidos fore, virtutum præmio nimis pervulgato. Quia ornamentis bonorum incitatur imitatio, & virtus æmula alitur exemplo honoris alieni; hinc factum est, ut rusticis adhuc sæculis optimi quique civium manu & arte formati in longam memoriam mitterentur. Atque utinam nihil huic decori facilitas adulantium postea derogasset: quamvis paria non sint, quæ dispersari arte queruntur, Symmachus, lib. x, epist. 25. Effigies hominum non solebant exprimi, nisi aliqua illustri * causa perpetuitatem merentium: primo sacrorum certaminum victoria, maximeque Olympiæ†, ubi omnium qui vicissent statuas dicari mos erat: eorum vero qui ter ibi superavissent, ex membris ipsorum similitudine expressa, quas iconicas vocant. Excepta deinde res est à toto orbe terrarum humanissima ambitione; & jam omnium municipiorum foris statuæ ornamentum esse capere, prorogarique memoria hominum, & honores legendi ævo basibus inscribi, ne in sepulchris tantum legerentur: mox forum & in domibus privatis factum atque in atriis. Honos‡ clientum constituit sic colere patronos, Plin. xxxiv, 4. In bibliothecis etiam ex auro argentove, aut saltem ex ære dicabantur illi, quorum immortales animæ in iisdem locis ibi loquebantur. Asinii Pollionis hoc Romæ inventum, qui primus bibliothecam dicendo, ingenia hominum rempublicam fecit. An priores cepissent Alexandria & Pergami reges, qui bibliothecas magno certamine instituere, non facile dixerim, Plin. xxxv, 2: vide quoque Suet. in Tiberio, cap. 70; quemadmodum & Plinium Juniores, lib. iv, epist. 28. Jam inter balnearia & thermas, bibliotheca quoque, ut necessarium domus ornamentum expolitur. Ignoscere plane, si è studiorum nimia cupidine oriretur. Nunc ista exquisita & cum imaginibus suis descripta sacrorum opera ingeniorum, in speciem & cultum parietum comparantur, Seneca, de Tranq. animi, cap. 9: vide locum. Quamvis autem defunctorum tantum imagines in publicis bibliothecis dicari mos esset, datum tamen hoc aliquando fuit reverentiæ litterarum, ut unius M. Varronis imago poneretur in bibliotheca ab Asinio Pollione publicata: Plin. nat. Hist. vii, 30. In privatis vero bibliothecis vivorum quoque imagines poni solere, docet nos Martialis in ipso statim initio libri noni. Privata adhuc eruditorum musæa magni alicujus viri imagine conspicua fuisse, discas ex Ciceronis lib. iv, epist. 9 ad Atticum; Listeris sustentor & recreor, inquit, in illo tua sedecula, quam habes sub imagine Aristotelis, sedere, quam in aliorum sella curuli. Senecam quoque magnorum virorum imaginibus ædes suas privatim instruxisse, liquet ex hisce epistolæ lxiv verbis: Multum egerunt qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt: suspiciendi tamen sunt, & ritu Deorum colendi. Quid ni ego magnorum virorum & imagines habeam, incitamenta animi, & natales celebrem? Quid ni illos honoris causa semper appellem? Quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Ipsi denique melioris notæ libris effigiem scriptoris quandoque præfigebant. Martialis, lib. xiv, Epigramm. 186;

Quàm brevis immensum cepit membrana Maronem?
Ipsius vultus prima tabella geris.

Apud majores denique in atriis imagines erant, quæ spectarentur: non signa externorum artificum, nec æra, aut marmora: expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines quæ comitarentur gentilia funera; semperque defuncto aliquo, totus aderat familie ejus, qui unquam fuerat, populus. Stemmata† vero lineis discurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magistratu gestarum. Aliæ foris & circa limina animorum ingentium imagines, affixis hostium spoliis, quæ nec emptori refringere liceret; triumphabantque etiam domniis mutatis ipsæ domus; & erat hæc stimulatio ingens, exprobrantibus tectis quotidie imbellem dominam intrare in alienum triumphum, Plin. xxxv, 2. Sæpe audiui Q. Maximum, P. Scipionem, præterea civitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere; quum majorum imagines intuerentur, vehementissime sibi animum ad virtutem accendi. Scilicet non ceram illam, neque figuram tantam vim in sese habere; sed memoria rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere; neque prius sedari, quam virtutis eorum famam atque gloriam adequaverit, Sallust. bello Jugurth. Vide quoque Valer. Max. lib. v, cap. 8, Ex. 3. Quamquam non modo majorum suorum, verum etiam alienissimorum sibi hominum imaginibus ad virtutem & gloriam præclaras mentes plerumque constet incitari. Ita Julius Cæsar, statuæ Alexandri magni Gadibus in delubro Herculis conspecta; multum ingemuit ac sortem suam deploravit, quod nullo adhuc præclaro facinore memoriam suam æternitati consecrasset: Dio Cassius, lib. xxxv. Vide Tranquillum in Julio, cap. 7. Observandum tamen, quod non tantum in atriis majorum imagines repositas habebant, sed frequenter etiam in annulis circumgestabant. Vercor ille Lentulus, Catilinæ in conjuratione socius, avi sui imaginem annulo insculptam habuit:

* Indu-
striæ cau-
sa, habent
vest. libri
Vossiani.

† Hoc est
apud Gra-
cos prope
majus &
gloriosius,
quàm Ro-
ma trium-
phasse, ut
loquitur
Tullius
pro L.
Flacco.

‡ Colen-
tium, ha-
bent ver.
libri Vossia-
ni.

† Vide Se-
nec. lib.
iii de Be-
nef. cap.
28.

§ Refige-
re, habet
vet. codex
Vossii.

habuit: de quo sic Tullius, Orat. 111 in L. Catilinam, *Ostendi tabellas Lentulo, & quæ fuit, cognosceretne signum; annuit. Est vero, inquam, signum quidem notum, imago avi sui clarissimi viri, qui amavit unice patriam & ciues suos: quæ quidem te à tanto scelere, etiam muta, revocare debuit.* Et si forte nobilia portenta, teterrimis ignavix ac nequitix fordibus imbuta, ab avitarum imaginum splendore degenerarent, non pariebatur eos iusta propinquorum severitas fulgentissimam familiæ gloriam ultra obfuscare. Filio certe Scipionis Africani, præclaram patris ac patrui gloriam erubescendæ turpitudinis maculis polluenti, *Propinqui è manu annulum, in quo caput Africani sculptum erat, detraxerunt*, Valer. Max. lib. 111, cap. 5, Ex. 1. Qui sequebantur disciplinam huius vel illius Philosophi, honorem hunc exhibebant sectæ suæ auctori, ut imaginem quoque ejus in annulis haberent: *Epicuri imaginem non modo in tabulis nostri familiares, inquit Tullius, lib. v de Finibus, sed etiam in poculis & annulis habent.*

Cæterum ut bene de publico meritis statuarum honorem olim tribuebant, ita statuas male meritorum communi consensu disjiciebant. Juvenalis, Satyra x, versu 56,

*Quosdam præcipitat subjecta potentia magnæ
Invidia, mergit longa atque insignis honorum
Pagina, descendunt statue restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cedit, & immeritis franguntur crura caballis.
Jam strident ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urcoli, pelves, sartago, patellæ, &c.*

Non est interim cur Sejano, atque aliis similibus diutius insistam, cum longe majus exemplum nobis præbeat Imp. Domitianus. Notabilia nimirum ac paucissimis hæcenus nota sunt quæ Domitiani olim statuis titulisque accidisse testatur Procopius, Historiæ arcana cap. 8: *Iustinianus, inquit, Imperator, ut speciem ejus universam summam complectar, in plerisque omnibus referebat Domitianum Vespasiani filium, cujus improbitatem tantopere averfabantur Romani, ut ne quidem post laniam ejus deposuerint odium hominis, verum etiam Senatusconsulto caverint ne Caesaris hujus nomen in titulis ullis consignaretur, neque ulla ejus statua superstes remaneret. Quamobrem quoque nusquam Romæ vel alibi exosi nominis inscriptionem ullam videas, nisi olim forte cum aliis Principibus alicubi inscriptam, neque ullum ejusdem Imperatoris signum ullibi in Rom. imperio apparet, præter æneum unum, hac occasione possum.* Erat Domitiano uxor liberali ingenio prædita, & modestiæ decore præter ceteras ornata, quæ neque ipsa quemquam mortalium læserat, neque unquam probaverat præter jus & fas à marito patrata. Hac propter illam plurimum ab omnibus dilectam Senatus accrevit, jussitque petere quicquid maxime sibi gratum ac volupe foret impetrare. Illa vero id solum oravit, ut sibi liceret cadaver Domitiani humare, atque unam ei statuam æneam dedicare ubicunque vellet. Indulsit hæc supplicanti Senatus: at mulier, studens posteris relinquere monumentum inhumane crudelitatis eorum qui maritum excarnificaverant, hujusmodi commento voti compos facta est. Collectis atque apte compositis Domitiani membris crudeliter dilaniatis distractisque, totum corpus de integro veluti consutam ostendit statuariis, jubens eos vivam imaginem eorum quæ passus erat maritus imagine ænea representare, Artifices nulla interjecta mora fecere imaginem, quæ illa statuit ad clivum Capitolinum, Domitiani speciem fortunamque hac etiamnum ætate representantem.

§. 8. Pictura præcipua dignitas Romæ increvit (ut existimo) à M. Valerio Maxim. Quid maxime illustraverit gloriam Picturæ.
Messala, qui princeps tabulam* picturæ prælii, quo Carthaginenses & Hieronem in Sicilia devicerat, proposuit in latere Curie Hostiliæ, anna ab Urbe condita quadringentesimo nonagesimo. Fecit hoc idem L. Scipio, tabulamque victoriæ suæ Asiaticæ in Capitolio posuit. Idque egre tulisse fratrem Africanum tradunt: iratum. *hanc immortito*, * Pictam, vet. codem Voss.
quoniam filius ejus illo prælio captus fuerat. Non dissimilem offensam & Emiliani subiit L. Hostilius Mancinus, qui primus Carthaginem irrupit, situm ejus oppugnationemque depictam proponendo in foro, & ipse assistens populo spectanti singula enarrando: qua comitate proximis comitiis Consulatum adeptus est, Plin. xxxv, 4. De Corn. Balbi triumpho vide Plinium, libro v, cap. 5. Pari ratione Agathocles rex equestrem suam pugnam in æde Minervæ depictam consecravit, Cicero, lib. iv Acc. in Verrem I Sempronius quoque Gracchus, subacta Sardinia, formam insulæ & in ea pugnarum simulachra picta in æde matris Matutæ dicavit: Livius, lib. xli ab U. C. Scripsit & Sylla dictator, ab exercitu se quoque (obsidionali) donatum apud Nolam, legatum bello Marfico. Idque etiam in villa sua Tusculana, quæ postea fuit Ciceronis, pinxit, Plin. xxi, 6. Imperator quoque Maximinus non solum per litteras Senatui populoque Ro-

Alexandrina tapetia. Plautus, Pseudolo, Act. I, Scē. *Exite, agite, ite, &c.*

*Ita ego vestra latera loris faciam ut valide varia sint,
Ut ne peristromata quidem aequē picta sint Campanica,
Neque Alexandrina belluata conchylata tapetia.*

Arcadico pileo quondam usus est Menedemus Cynicus, qui portentosa quadam vel ingenii, vel disciplinæ immanitate in feritatem usque adeo monstruosam prorupit, ut assumpto Furiali habitu circumiret, dicens ex Orco se inspectorem adesse eorum quæ perperam inter homines fiunt, ut remeans infernis dæmonibus visâ sibi renuntiaret: vestem subfuscâ atque in imos usque pedes descendentem punicea adstringebat zona: caput ejus tegebat pileus Arcadicus, intexta habens duodecim principia*: utebatur quoque cothurnis tragicis, alebat adhuc barbâ prope ad pubem usque promissâ, fraxineam interim virgâ concutiens manu: vide *Laërtium, sub finem libri sexti.*

* Έχον
ινφαιρ-
ια τὰ δώ-
δια τὰ
χρῖν.

Attalicarum vestium meminit Plinius, VIII, 48. Vestibus aurum intexere invenit *Attalus rex*, inquit, unde *Attalici* nomen. Silius tamen Italicus, sub finem libri XIV, aulaa Attalica acu picta refert,

- - - *Quæque Attalici variata per artem
Auleis scribuntur acu.* - - -

Aulaa, sunt vela picta, quæ ideo dicta, quod primum in aula Attali regis Asiæ inventa sunt: *Servius, ad vers. 701 primi Æneid.* Catullus, Carm. LXV, quod inscribitur *Argonautica*, multis describit aulaum continens historiam Ariadnæ à Theseo derelictæ:

*Hæc vestis priscis hominum variata figuris
Heroum mira virtutes indicat arte.
Namque fluentifono prospectans litore Dia
Thesea cedentem, &c. usque ad
Talibus amplifice vestis decorata figuris
Polvmar complexa suo velabat amictu.*

Babylonica texta. Plin. VIII, 48; *Babylon colores diversos picturis intexere maxime celebravit, & nomen imposuit.*

Campanica peristromata & Alexandrina tapetia conjunxit Plautus, in eo loco quem paullo ante ex Pseudolo ejus adduximus.

Cestus, muliebri ornaamentum varie inter punctum, vel acu pictum. Præcipue tamen denotat balteum Veneris nusquam non scriptoribus memoratum: vide *Valer. Flacum, VI Argonaut. vers. 470*; vide quoque *Hesychium in Κεῖς, & in Κυθήρια; Etymologicum in Κεῖς, & in Κύπρις; Suidam in Κεῖς; Notas Rigaltii in Strategicum Onofandri.*

Chlamydas militares, sagulaeque equestria picturata, nec non reliquam omnis generis armaturam auro argentoque inductam indulgit elegantiarum studiosissimis Achæis princeps eorum Philopœmen, quo mentes popularium à frivolis luxuriæ apparatus ad necessariam honestamque decoræ armaturæ curam traduceret: existimans se hac ratione militaribus animis additurum alacritatem. Neque eum ratio fefellit. Ἡ γὰρ ὅλῃς αὐτῇ, inquit Plutarch. in Philopœmene, τὸ θάρσος αὐξάνει, καὶ ὠρκαλᾷ τὴν σφύρην, ἐπὶ τῇ λωπρῶδαι καὶ περὶ τὸν ἐπὶ τοῖς κινδύνοις. ἡ μὲν γὰρ ἐν ταῖς αἰσῶσι πλοῦσι πλοῦσι, περὶ τῇ ἐπὶ καὶ μαλακίαν ἐνδιδῶσι τοῖς χερσὶν, ὥστε τὰ νυγμῶν καὶ γοργασμῶν τὸ αἰσθητικὸν σωματικὸν τὸ πρῶτον. ἡ δ' εἰς τὴν πρῶτον, ῥῶνται καὶ μεγαλύνει τὸ θυμὸν. ὥστε ὁ μὲν ἐπὶ τῇ δ' αἰσθητικῇ, τὸ καὶ τὸν ὅλον ὠρκαλᾷ ἐν τῇ ὑπὸ τῇ ὁψί, εἰσι ὀργῶνται καὶ φλεγομένοι πρὸς τὴν δι' αὐτῶν ἐνέργειαν: Ipsa enim species animos incendebat eorum & alacritatem excitabat, unde periculorum contemptores & prompti ad subeunda discrimina evaserant. Quippe profuso aliis in rebus voluptatem producit, & animam enervat utentium, quasi per stimulos & irillationes animum sensu infringente. Contra impensa in hujusmodi res corroborat eum extollitque. Sicut Achillem induxit Hæmerus novis armis prope sub oculis positus, quasi exultantem & audentem, ac ea in opus educeret. Simile quid de Xenophonte tradit Ælianus, lib. III var. Histor. cap. 24: vide Virgil. v. Æneid. vers. 250 & seqq. quemadmodum & in Æneid. vers. 582. De picta chlamyde regis Demetrii vid. de Athenæum, lib. XII, cap. 9. Thoracem lineum ac mirabili diversissimorum animalium textura conspicuum Lacedæmonius dono misit Amasis rex Egypti, cui similem alium in Lindo idem Amasis dedicavit Minervæ: vide *Herodotum, lib. III, cap. 47*; vide locum. Quale chlamydis insigne à Rom. Imperatore acceperint Satrapæ, qui præficebantur parti Armeniæ Romanis subditæ, docet *Procopius de Edificiis Justiniani, lib. III, cap. I.*

Diademata Regum Egyptiorum variegata fuerunt imaginibus aspidum; mortifero fixissimi

ſaviffimi animalis morſu gravem invictamque offenſi ſemel Regis potentiam adumbrante. *Ælian.* lib. vi de Animalibus, cap. 38: τῶν αἰσίδων ἀσπίδων δὲ μνημονεύει ἐδὲς ἐξάντης γερονέαι & κακῶ· ἐνθὲν τοι καὶ τὰς βασιλεῖς ἀκῶ τ' Αἰγυπτίων ἐπὶ τ' Αἰθιοπῶν φορεῖν πεπι- κληδύας ἀσπίδας, καὶ δεχθῆς ἀντιλεμνύας τὸ ἀνίκητον ἐκ τ' ὧν μορφῆς: *Nemo unquam ab aspidē morsus evaſiſſe memoratur. Et audio quod iccirco reges Egyptiorum pictas aspi- des in diadematis gerant, ex ejus beſtiæ forma regni invictam vim adumbrate ſigni- ficates in diadematis gerant, ex ejus beſtiæ forma regni invictam vim adumbrate ſigni- ficates.* Nifi malis diadematis hujus originem referre ad aſpidem Bocchoridis Ægyptii, cui natura aſperiori neceſſitatem vere judicandi impoſuit Iſis, miſſa aſpide quæ cingeret caput ejus, frontemque minitabunda obumbraret: vide *Plutarchum*, περὶ δυσωπίας. *Judaica vela*, nimis monſtris notabilia. Meminit horum *Claudianus*, lib. i in *Eutro- pium*, verſ. 355:

- - - *Jam frugibus aptum
Æquor, & aſſuetum ſylvis delphina videbo;
Jam cochleis homines junctos, & quicquid inane
Nutrit Judaicis quæ pingitur India velis.*

Labarum olim textilem Chriſti picturam præferebat, ut eſt apud *Aur. Prudentium*, lib. i contra *Symmachum*:

*Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum.* - - -

Vide *Lilii Gyraldi Dialogiſmum* xxv.

Peplum Minervæ, quod Athenienſes in Panathenæicis quinto quoque anno circum- ferebant: vide *Suidam* in πῆπλῳ. *Virgil. Cæiri*, verſ. 29:

*Ergo Palladiæ texuntur in ordine pugna;
Magna Giganteis ornantur pepla tropæis;
Horrida ſanguineo pinguntur prælia cocco;
Additur aurata deſectus cuspide Typho,
Qui prius Oſſæis conſternens æthera ſaxis,
Æmatio celſum duplicabat vertice Olympum.
Tale Deæ velum ſolenni in tempore portant.*

Vide ſis *Jof. Scaligerum* in hæc verba. *Adi* quoque *Meurſii* librum ſecundum *Atticarum* lectionum, cap. 12; & *Panathenæa* ejusdem, cap. 18.

Perſica perſtromata quandam cum Judaicis velis affinitatem habuiſſe, docet nos *He- fychius* in ἡ περσικὰ ρούνα.

Regum purpureæ. *Divus Hieronymus*, *Epift. famil.* lib. 11, *epiſt.* 15: *Regum purpu- ras & ardentes diadematum gemmas, patibuli ſalutaris pictura condecorat.*

Toga picta. *Iſidorus Originum* lib. xix: *Toga palmata dicebatur, quam merebantur ii, qui reportabant de hoſtibus palmas. Vocabatur & Toga picta, eo quod victorias cum palmis intextas haberet.* *Sidonius Apollinaris**:

* In ipſo
ſtatim ini-
tio *Pan-
gyrici* *Jul.
Valerio
Majorano*
dicti.

- - - *Meritisque laborum
Poſt palmam palmata venit.* - - -

† *Lib.* 11,
cap. 10,
Ex. 5.

Vide Feſtum, in *Picta quæ nunc toga* &c. Dicebatur etiam *Triumphalis*, quoniam ea triumphantes utebantur. Nam, ut recte obſervavit *Turnæbus*, *Adverſar.* v, 9, *Metellus* à *Valerio*† in veſte *Palmata*, à *Salluſtius* in *Picta*, à *Plutarcho* ἐν θριαμβικῇ convivia ce- lebraſſe dicitur. Frequenter quoque nominabatur *Tunica Jovis*, *Ornatus Jovis*, *Exu- viæ Jovis*, teſte *Servio* ad verſ. 27 *Eclogæ* x. *Juvenal. Satyra* x, verſ. 38,

In tunica Jovis. - - -

Livius lib. x ab *U. C.* in oratione *P. Decii*: *Qui Jovis opt. max. ornatu decoratus, curru aurato per urbem veſtus in Capitolium aſcenderet.* *Suetonius* in *Augusto*, cap. 94, de ſomnio *Oſtavii*: *Videre viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem, cum ſalmine & ſce- pto, exuviisque Jovis opt. max. ac radiata corona ſuper laureatum currum bis ſenis equis candore eximio trahentibus.* Quod verò *Triumphalis* nomina hæc obtinuerit à ſimilitu- dine tunicæ Jovis, perſpicuum eſt ex ea deſcriptione ornatus Jovis, quam habes apud *Sidonium Apollinarem*, *Carm.* xv, quod eſt *Epithalamion* *Polemio* & *Araneolæ* di- ctum, verſ. 126:

*At parte ex alia tetrino prima Minervæ
Palla Jovis rutilat.* - - -

Inſpice locum, & intelliges *Jovis* ornatum non fuiſſe ὀλοπέρφυρον, plane *purpureum*, ſed varia ei emblemata, diverſiſſimasque picturas fuiſſe intextas, unde ipſi *purpuræ* decor quidam accedebat. Pari ratione *Pauſanias* lib. v, pag. 306, 13, ornatum *Jovis Olympii*

prius describens: τὸ ἱμάτιον, inquit, ὃδὸν πρὸς τὸν ἀνδρῶν πρὸς κείνα ἐστὶν ἐμπαιμιμαδία: *Tunica & animalcula, & ex floribus lilia sunt intexta.* Ab hujus igitur Olympii Jovis ornatu exemplar variegata illius tunicæ, qua Jovem ornabant, petiisse Romani videntur, nisi eos constaret togam pictam, quemadmodum & pleraque alia magistratuum insignia, Hetruscis debere. Macrobius, Saturnal. 11, 6: *Tullius Hostilius Hosti filius, rex Romanorum tertius, debellatis Etruscis, sellam curulem lictoresque & togam pictam atque prætextam, quæ insignia magistratuum Etruscorum erant, primus, ut Romæ haberentur, instituit.* Sallust. Catilin. *Majores nostri insignia magistratuum ab Tuscis pleraque sumpserunt.*

§. 10. Portæ urbium & privatarum ædium januæ Minervæ olim Pictura conspicuæ erant, quemadmodum in ipso statim suburbiorum introitu Martem depingebant; in-nuentes Minervæ consilio prudentiaque intra urbis mœnia ac privatos familiæ cujusque parietes cuncta administranda: Martis vero patrocínio indigere, quæ extra urbem erant; Scholiastes in Æschyli ἰλιάδῃ ἐπὶ Θῆταις; Tzetzes ad vers. 356 Lycophronis Cassandræ, Quod Troja equi sfragemate expugnata esse dicatur, ex eo quidam putant ortum, quod porta, quam Græcis Antenor aperuit, equum habuerit pictum; vel certe Antenoris domus, quo posset agnosci: *Servius, ad vers. 15 secundi Æneid.* Quidam tamen pro arbitrio ac lubitu quidvis in ædium suarum januis depingebant: unde Auson, Epigramm. 25 notat vanitatem hominis obscurissima sordidæ originis initia antiquis Ro-muli ac Remi nominibus velantis:

Veteres
ornamen-
ta Picturæ
variis re-
bus adje-
cerunt.

*Quidam superbus opibus & fastu tumens,
Tantumque verbis nobilis,
Spernit vigentis clara sæcli nomina,
Antiqua captans stemmata:
Martem, Remumque, & conditorem Romulum,
Primos parentes nancupans.
Hos ille Serum veste contexti jubet,
Hos cælat argento gravi;
Ceris inurens januarum limina,
Et atriorum pegmata.
Credo, quod illi nec pater certus fuit,
Et mater est vere lupa.*

In foro Augusti introeuntibus ad sinistram fuit Bellum pictum, & Furor sedens super arma, æneis catenis vinctus, eo habitu quem describit Virgil. primi Æneid. versu 299, ad quem locum vide Servium.

Canis ingens catena vinctus, non longe ab ostiarii cella, in pariete erat pictus, super-que quadrata littera scriptum, CAVE. CAVE. CANEM. Arbitratur Saryrico.

Palatium suum Theudelinda regina Langobardorum in Modicia condidit, qui locus supra Mediolanum duodecim millibus abest; atque in eo aliquid & de Langobardorum gestis depingi fecit. In qua Pictura manifeste ostenditur, quomodo Langobardi eo tem-pore comam capitis tonderent; vel qualis illis vestitus, qualisve habitus fuerit: siquidem cervicem usque ad occipitium radentes nudabant, capillos à facie usque ad os demissos habentes, quos in utramque partem in frontis discrimine dividebant. Vestimenta vero eis erant laxa & maxime lineæ, qualia Anglo-Saxones habere solent, ornata institis latio-ribus, vario colore contextis. Calcei vero eis erant usque ad summum pollicem penè aperti, & alternatim laqueis corrigiarum retenti. Postea vero coeperunt hostis uti, su-per quas equitantes tubrugos birreos mittebant: sed hoc de Romanorum consuetudine traxerunt: *Paulus Diaconus, de gestis Langobard. lib. 1v, cap. 23.*

Pleraque ædes barbarorum Asiam incolentium depictam habebant admirandam illam & repertis ad aurium voluptatem commentis simillimam Zariadris atque Odatidis histo-riam; quam nos hic, minime multis notam, Athenæi vestigiis insistentes, recensebi-mus. Hytaspes & frater ejus natus minor Zariadres, cum essent omnium ætatis suæ for-mosissimi, ob insignem exsuperantis formæ gratiam ex Venere atque Adonide procreati ferebantur. Hytaspes imperitabat Mediæ, & universo tractui Mediæ subiecto. Zaria-dres regionem omnem quæ est supra portas Caspias adusque Tanaium obtinebat. Pro-vinciis ultra Tanaium præerat Omartes, cujus filia Odatidis una inter omnes istius sæculi pulchras excellebat. Zariadres forte incredibili Odatidis in somnis sibi visæ amore fla-grare coepit: Odatidis vicissim Zariadrem, non nisi nocturno visu conspectum, supra om-nes amorum fabulas ultraque affectionis humanæ fidem deperibat. Amore illo quotidie magis ac magis, occulto quodam animorum motu & publico famæ præconio, utrimque glificente, Zariadres, missis ad Omartem nuntiis, filiam ejus in matrimonium sibi depo-scit. Renuit Omartes, quoniam prole mascula destitutus, non ad alienigenam, sed ad

M

aliquem

aliquem ex agnatis & popularibus regnum devolvi præoptabat. Jamque non generum modo, sed & nepotes cogitans, ipsa oblectatione incitabatur ad dulcissimum votum, ac parvo temporis spatio intermisso convocatis omnibus consanguineis ac præcipuis Regni sui proceribus, ingentes instruit epulas, veluti nuptias filiae celebraturus, suppresso tamen sponsi nomine. Impigre ad constitutam diem convenerant propinqui & purpurati; ad tantæ adhuc rei spectaculum non modo homines, sed prope regiones ipsæ confluxisse videbantur, aliquanto etiam latius excitatæ, quàm ipsius vicinitatis nomen ac termini ferrent: circumsteterat interim palatium publica & magni secreti impatiens expectatio; neque erat quisquam omnium, qui non teneretur miro atque incredibili desiderio videndi quemcunque beatum illum, & Principali fastigio Fortuna suffragante inducendum. Cæterum Rex, erectos suspensosque omnium animos arte quadam tractans, omiſſa mentione nuptiarum, de solo magnificentissimi atque opimioris convivii apparatu cogitasse videri volebat. Itaque omnes ferme ab ea cura, quam Regem jam deposuisse putabant, animum cogitationemque avocant. Discumbitur interim ab universis, celebratur omnium sermone lætitiæque convivium; post minuta & rorantia primæ mensæ pocula, fit sermo inter eos & invitatio, ut se affluentius vino inundarent; ipso denique Rege hortante poscerent capacioribus poculis; statim etiam cœptum est immanioribus scyphis ministrari; volantibus itaque meracis potionibus, convivisque omnibus prodiga libidine in omnem intemperantiam effusis, resultantia quoque perpotantium vocibus tecta personabant, nihilque tantis clamoribus satis clausum. Posteaquam satis calere res visa est Regi, filiam suam derepente jubet intro vocari, convivis omnibus attonitis, atque animos cogitationesque sobriorum hominum paullisper resumentibus. Ibi tum Rex, omnium in se vultibus auribusque conversis; Ego te, Odati, matrimonium reipublicæ debentem & nullo adhuc suspirantem affectu, imperio meo in hoc subjici nolo, ut ex arbitrio patris tui nubas. Quis enim amare alieno animo potest? Cæterum advocavi præcipua florentissimi hujus Regni ornamenta, ita æquabiliter seu dignitate seu moribus elucencia, ut generis claritatem animorum vigore superare, & acceptam à majoribus gloriam plurimis virtutibus auxisse judicentur. Præsto est totius ditionis nostræ flos; datur tibi lectissimæ juventutis principes oculis, dum accumbunt, otiose obire; omnes adhuc idem cupiunt; te unam timidissimo tacitorum votorum murmure sibi quisque expectit. Circumfer oculos, ac tecum pensita quem apud te priores partes habere velis; ipsa elige cum quo ætatem agas, ipsa comitem curarum & voluptatum omnium perpende. Hic nuptiis dictus est dies. Reliquum modo est ut phialam auream impleas vino; te ipsam tantique indubitatam spem Regni cum phiala pariter tradens ei, quem animo tuo præter cæteros complacuisse senties, virumque satis tibi firmum fore sperabis. Nos faustis acclamationibus nostram quoque significabimus voluntatem, coelum atque omnes Deos contestantes, ut non modo vobis integram & superstitem iniquorum sobolem largiantur, verum etiam ut per vos longamque seræ posteritatis lineam genti Medorum prospera omnia; id est, digna sanguine nostro contingant. Difficile dictu est quæ tunc in casu tam ancipiti miserrimæ atque improvise turbine percussæ virginis mens, quæ temporis illius cogitatio fuerit, cum non solum animo commota, verum etiam toto corpore perhorrescens inter plures & juxta invisos incerta æstimatione discurreret, atque in tanta rerum omnium confusione unum illum, cujus nocturnam imaginem fatali quadam præſagientis animi divinatione ad spem haud dubiam retrahebat, requireret oculis. Nihilominus composita in obsequium & cunctabunda lentæque manu, ne patris sui destinatis contumaciter adversari videretur, vinum miscens, fractum interim animum qualicumque spe videndi Zariadris erigebat; quandoquidem volucrum ad eum nuntium de præstituta nuptiarum die miserat. Commodum ad ripam Tanais metabatur castra Zariadres, cum adamatæ sibi Odatidis periculum negligentiam suam non manere intelligens, eodem vestigio se cum solo auriga exercitui subducit, & fluvio intempesta nocte transmissis, atque octingentis stadiis vehiculo stupendæ celeritatis citatim permensis, currum simul cum auriga prope urbem, in qua nuptiæ celebrabantur, relinquit; ipse stola Scythica ornatus recta petit Regiam, & sedula ultro citroque cursitantium turba in genalia festæ domus penetralia perductus, deflexit statim oculos ad abacum, quem tremulo aureorum atque argenteorum calicum splendore coruscantem luculenta flentis phialæque auream languida manu protendentis matronæ pulchritudo penitus exstinxerat, quumque Zariadres timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, propius accessit, agnitamque Odatidem submissa statim voce compellans, Erige animum, inquit, attolle tristissimam faciem, Odati mea, adspice inelamatum tibi Zariadrem, certissimum voti, laboris, sollicitudinis socium. Odati inter lassæ suspiria atque anhelos singultus vultum lachrymis ubertim manantibus obscuratum ad nomen Zariadris obiter attollens, & conviventibus quasque post longinquam aciem per media intervalla caligantibus oculis conspicata peregrinum hominem, qui ætatem ac formam nocturnæ imaginis mira similitudine

ne exscripserat, inopinato gaudio suo quantum res patiebatur indulgens, phialam novo hospiti oppido quam libens obtulit. Locus & tempus non dabant longiores consultandi moras. Eo rapidius institit destinatis Zariadres; ne quidem deliberans, ut videretur cunctatus, verum statim ab extrema parte verbi accepta phiala, virginem quoque in ultimum jam discrimen adductam velocitate tanto amoris debita abripuit; sponsaque sua, nemine prohibente aut fugam demorante, in currum semel recepta, nihil sibi ad celeritatem fecit reliqui. Cunctos interea vino epulisque deditos & solita convivio celebrantes obscura spes & coeca tanti eventus expectatio suspensos tenet; alii alios adspiciunt; capita sollicitate conferunt; mirantur quid regiam virginem tam diu detineat, crebro circumspiciunt; inter se nonnihil subinde mussitant: ipse etiam Rex, pertæsus lentitudinis, increpat odiose nimis cessantem filiam; neque desistit eam impatientissima rauci clamoris indignatione satis pro imperio minaciter flagitare, donec aliquo concessisse nuntiatum est. Habebant quidem famuli non stulti, quo illos duceret conjectura; & integri servorum atque ancillarum abacum undiquaque circumstipantium greges usque adeo multa atque in tantum arguta mutui amoris indicia in advena & regia virgine notaverant, ut res nequaquam celari posse videretur: sed omnes inauditam blandissimi furti temeritatem pro no favore prosequentes, omnia sibi raro quodam humanissimæ taciturnitatis rigore putaverunt esse cohibenda; quin etiam sciscitante Rege infinitæ iustius cunctationis & lecessus intempestivi causam, negaverunt sibi constare quoniam se proripuisset Odatis, neque eum in ulla inquisitionis vestigia induxerunt. Universi Asiam incolentes barbari totum mirificæ narrationis contextum liberiore egressu memorari sibi gaudent; adprime adhæc nobiles filiabus suis Odatidis nomen imponere gestiunt; in pluribus denique templis, basilicis, privatisque ædibus pictam decantati amoris hujus imaginem, tanquam dignissimum saluberrimumque imitationis exemplum, spectatoribus exhibere solent: *Athen. lib. XIII Deipnosoph. cap. 5.*

Tabernarum signa picta. *C. Julius cum Helmio Mancie sæpius obstreptenti sibi diceret, jam ostendam tibi qualis sis, isque plane instaret interrogatione, qualem se tandem ostensurus esset; digito demonstravit imaginem Galli in scuto Mariano Cimbrico pictam, cui Mancie tum simillimus est visus. Tabernæ autem erant circa forum, ac scutum illud signi gratia positum, Quintil. lib. VI Orat. institut. cap. 3.*

In pluribus Tabernis mustelarum ac murium pugna depicta viscebatur: vide *Phædrum, fabula LXIV.*

Vesta filia Saturni prima invenit rationem ædificandi. Eam intus in ipsis ædibus pingebant, ut eas contineret atque inhabitantium præses esset. Pari quoque ratione ἐφίστοιον δία vocant, cui ædium tutelam adscribunt. *Ἡ ἐφίστοια θυγάτηρ τοῦ Κρόνου, κατὰ κράτος τῇ οἰκίᾳ ἐκρέματο· ἢ ἵστος τῶν οἰκῶν ἐκράνον, ἵνα τὰ τέρας σωίχη, καὶ τῶν οἰκῶν ἐκείνων εἰς φύλαξ· ἔπειτα καὶ ἐφίστοιον δία καλεῖσιν, εἰς δὲ φύλακιν τῶν οἰκῶν καλεῖσθαι:* Scholia in Plutum Aristophanis. *Hercus Juppiter intra conspectum domus cujusque colebatur, quem etiam Deum penetralem appellabant, Festus.*

Arcopagitica gymnasia Philosophorum Pictura conspicua fuisse testis est Sidonius Apollinaris, lib. IX, epist. 9.

In thermarum quoque calidissima parte *M. Agrippa marmoribus incluserat parvas tabellas, Plinius XXXV, 4.*

Agrippa singulari cura compluribus salientibus aquis instruxit Urbem. Idem Virginem in agro quoque Lucullano collectam Romam perduxit. *Virgo appellata, inquit Frontinus de Aquæductibus Romæ, quod querentibus aquam militibus, puella virguncula quasdam venas monstravit, quas secuti qui fodiebant, ingentem aquæ modum invenerunt. Ædicula fonti appposita hanc virginem pictam ostendit.*

Nullus sine Genio locus est, inquit Servius ad versum 85 lib. V Æneid. qui per anguem plerumque ostenditur. Persius,

*Pinge duos angues: pueri, sacer est locus, extra
Mejite - - -*

Persii locus, quem citat Servius, est Satyr. I*, ad quem locum Cornutus, *Mos erat ut * vers. 113. tabernarii, cupientes terrere pueros, ne mingerent per stationum suarum angulos, pingerent supra duos angues: deinde interdicerent micturientibus, ostendentes religionem loci, per quod designat sacrum.*

De peculiaribus denique portarum, domorum, thermarum & stabulorum Geniis agit Prudent. lib. II contra Symmachum,

*Quamquam cur Genium Romæ mibi fingitis unum?
Quum portis, domibus, thermis, stabulis soleatis
Adsignare suos Genios; perque omnia membra*

M 2

Urbis,

*Urbis, perque locos Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus unus ab umbra.*

Juvenalis Satyra VIII, vers. 157;

- - - *Furat
Solam Eponam, & facies olida ad praesepia pictas.*

Recreati à morbo, in tabula depictum habebant Æsculapium, ut grata memoria salutaris numinis cultum prosequerentur: *Libanius, Declamat. xxxix.* In templis quoque aliorum Deorum, quos propitios sibi senserant in morbo, suspendebant pictas tabellas. In Isidis æde frequentissimas eas fuisse, discimus ex Tibulli *lib. 1, Eleg. 3*: vide sis Casaubonum, *Commentario in Persii Satyram 1, vers. 89.*

Naufragorum & causas agentium tabellas alibi attigimus. Mannii quoque Curii accusator in Sipario omnibus locis, aut nudum eum in nervo, aut ab amicis redemptum ex alea pinxit: vide *Quintil. lib. VI Orat. institut. cap. 3.*

Tutela navis committebatur certo alicui Deo in puppe depicto. Virgil. x Æneid. versu 171:

- - - *Aurato fulgebat Apolline puppis.*

Valer. Flaccus, lib. VIII Argonaut. vers. 292:

*Puppe procul summa vigilis post terga magistri,
Hæserat aurata genibus Medea Minerva.*

Ut plurimum vero naves à pictura tutelæ denominari solebant; unde Pristis, Chimæra, Centaurus, Scylla navium sunt nomina apud Virgilium, *lib. v Æneid. vers. 116.* Vide quoque *Servium, ad vers. 166 decimi Æneidos; Etymologicum in Βυζάντις; Scholia in vers. 168 libri secundi Argonauticæ Apollonii Rhodii.* Uberrime interim de Tutelis ac Parafemis navium egit Cl. Salmasius, *Plinianarum exercitationum pag. 570 & seqq.* Omnino tamen vide Æschyli Septem contra Thebas, & quæ ad illius Tragediæ vers. 214 eximie annotavit Thomas Stanlejus. De classium atque onerariarum navium pictura vide *Plin. xxxv, 7. Fuit & terra per se in Theodoti fundo inventa Smyrna, qua veteres ad navium picturas utebantur, Plinius, xxxv, 6.*

Pictores ea qua mittebantur hospitibus, picturis imitantes, xenia appellaverunt, Vitruvius, lib. 6 Architect. cap. 10. Philostratus, Iconum lib. 11, pictam Xeniorum tabellam eleganter describit.

Monumentum Corinnæ, quæ sola in Tanagra non incelebri Boeotiæ oppido cantica fecit, publice apud Tanagraeos conspiciebatur. Ipsam vero in gymnasio tænia redimitam depinxerant, propter eam qua Pindarus Thebis superaverat victoriam. Quamquam videri possit Corinna dialecto potius quàm ipso cantu superior evasisse: neque enim Dorica, uti Pindarus, sed Æolibus familiari dialecto cecinit, præterquam quod quidam ei victoriam hanc ob singularem formæ venustatem adjudicatam censent, siquidem pictura indicio esse potest eam inter omnes istius sæculi formosas excelluisse: *Pausanias, lib. IX, pag. 574, 30.*

Monumenta mortuorum pigmentis quibusdam solebant exornare: *Suidas in Γεωφύλῃς.* Monumenta vero martyrum, in ipso passionis loco erecta, totam plerumque crudelis laniæ speciem depictam præferabant: vide *Prudent. Peristeph. in passione Cassiani martyris*: quem, cum ludimagister esset, discipuli sui stolorum acuminibus, tyranno cogente, confoderunt: vide quoque *Eundem ibidem, in passione Hippolyti martyris*; nec non *Paulum Diaconum, lib. IV de gestis Longobardorum, cap. 17.*

De topiario opere ac diagraphice Plinii verba alibi attulimus.

Meandrum, genus picturæ, dictum à similitudine flexus annis, qui appellatur Meandrus, Festus. Picturæ quoque in lacunaribus propterea dicuntur *μαίανδρον, meandri. Μαίανδρον, ἡ σμῆνις ὁποφινῆς*: Hefychius. Atque inde est *meandratus*. Vatro, *μηδὲ μαιώπια*, apud Nonium Marcellum in *Mæander, Mihi facies meandrata & vermiculata, atque adeo cingens orbem terræ.* Vide quoque *Servium, ad illud quinti Æneidos, vers. 251:*

*Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura mæandro duplici Melibæa cucurrit.*

* Operi *Capressus trahitur etiam in picturas, opere* historiali: venatus, classerve, & imagines rerum tenui folio, brevique, & virente supervestiens, Plin. XVI, 33.*

† Cestro- *Cornibus urorum Septentrionales barbari potant; urnasque binas capitis unius cornua implent. Alii præfixa hastilia cuspidant. Apud nos in laminas secta translucent, atque etiam lumen inclusum latius fundunt; multasque alias ad delicias conferuntur; nunc im- ta, verus
cod. Vossii. pta, nunc sublita, nunc quæ† cestrotrata picturæ genere dicuntur, Plin. XI, 37; & XVI, 43.*

Pavi-

*Pavimenta apud Græcos originem habens elaborata arte, pictura ratione, donec libe-
stota expulere eam. Celeberrimus fuit in hoc genere Sofus, qui Pergami stravit quem
vocant asaroton æcon; quoniam purgamenta carne in pavimento, quaque everri solent,
veluti relicta fecerat parvis è testiculis, tinctisque in varios colores. Mirabilis ibi colum-
ba bibens, & aquam umbra capitis infuscans, abripiente alia escam. Ludentes videres
in canthari labro. Apricantur aliæ, scabentes sese, Plin. xxxvi, 25. Multi prodide-
runt Julium Cæsarem in expeditionibus tessellata & scētilia pavimenta circumtulisse, in-
quit Suetonius in Julio, cap. 46: ad quæ verba vide Casaubonum. Lacedæmone exci-
sum lateritiis parietibus opus tectorium propter excellentiam picturæ ligneis formis inclu-
sum, Romam deportavere in Ædilitate, ad comitium exornandum, Muræna & Var-
ro. Quod opus cum per se mirum esset, translatum tamen magis mirabantur, Plin. xxxv,
14. Vide quoque Vitruvium, lib. II, cap. 8.*

Tentoria picta: Claudianus, lib. I de laudib. Stilic. vers. 157:

- - - *Hic picta Sacæ, fuscataque Modus,
Hic gemmata niger tentoria fixerat Indus.*

Vide Catalogum Artificum in Jobel.

Picta mitra: Juvenal. Satyra III, vers. 66.

*Pictæ penulæ: Sueton. in Caligula, cap. 52; Sepe depictas genuatasque indutus pe-
nulas, manuleatus & armillatus in publicum processit.*

Pictiles balthei: Apulejus, x Metamorph.

Picta pharetra: Quid. II Metamorph. vers. 421, & passim alibi.

Picta frenæ: Ovid. IV Metam. vers. 24.

Pictæ pilæ: Ovid. x Metam. vers. 262:

Lilia, perpietasque pilas. - - -

πάλλα, σφαῖρα ἐκ πινύλων νημάτων πινιμύρη, Hesychius.

Picti tori: Virgil. I Æneid. vers. 712; & IV, vers. 206.

*Picta arma: Virgil. VIII Æneid. vers. 588; & XI, vers. 660; & XII, vers. 1811
Lucanus, lib. I, vers. 398.*

*Picti phaseli: Virgil. IV Georg. vers. 289. Tentyritæ in Ægypto testaceis utebantur
naviculis, quas qualicunque Pictura insignibant: Juvenalis, Satyra xv, vers. 127.*

*Pictas pelles: Virgil. IV Georg. vers. 342, Nebridæ dixit, ac Nymphis tribuit hunc
venatricum habitum; quia multas, ut ait Servius, legimus è venatricibus factas Nym-
phas. Statius I Sylvarum, in Epithalamio Stellæ & Violantillæ, vers. 229:*

- - - *Flavam maculoso Nebrida tergo.*

Et rursus lib. II Achilleid. vers. 43:

- - - *Varioque adpersas Nebridæ auro.*

Picti fasti: Ovid. lib. I Fast. vers. II.

*Picti cothurni: Ovid. Amorum lib. II, Eleg. 18, vers. 15: & rursus Amorum lib.
III, Eleg. I, vers. 31.*

Murrhina picta: Martial. XIII, 107.

Rogi picti: Plin. xxxv, 7; ubi & de pictis muneribus gladiatoris agit.

Testudinem pingebant: Seneca de Benef. VII, 9; Plin. xvi, 43.

Vitrum picturæ accommodatissimum est: Plin. xxxvi, 26.

*Pictæ lampades. Ἐξαφὲρ γὰρ ἡ ἐκ σφύων πῆς δαμνίδος, inquit Scholiastæ in Vespas
Aristophanis.*

*Argentum tingit & Ægyptus, ut in vasis Anubim suum spectet; pingitque, non cer-
lat argentum. Transiit inde materia ad triumphales statuas, mirumque, crescit pretium
fulgoris excæcati. Vide Plinium xxxiii, 9.*

*Rapa durant sinapis acrimonia domita, etiam coloribus picta, præter suum, sex aliis
purpureo quoque. Neque aliud in cibis tingi decet, Plin. xviii, 13.*

*Linum quoque tentatum est tingi & vestium insaniam accipere, in Alexandri magni
primum classibus, Indo amne navigantis, cum duces ejus ac præfecti in certamine quo-
dam variassent insignia navium, stupueruntque littora statu versicoloria vela implente,
Velo purpureo ad Actium cum M. Antonio Cleopatra venit, eodemque effugit. Hoc fuit
imperatoria navis insigne. Vela nuper & colore cæli distenta per rudentes, terra etiam
in amphitheatris principis Neronis rubente, Plin. lib. xix nat. Hist. cap. I.*

*Inventa est & in liliis ratio insciendi monstrificis hominum ingeniis. Colliguntur nam-
que mense Julio scapi arefcentes, liliaque suspenduntur in fumo. Dein nudantibus se
nodulis, in fece nigri vini vel Græci mense Martio macerantur, ut colorem percipiant:
atque*

atque ita in scrobiculis seruntur, heminis facis circumfusus. Sic sunt purpurea lilia, mirumque, ita tingi aliquid, ut nascatur insectum, Plin. lib. XXI, cap. 5.

Vidimus jam & viventium ovium vellera purpura, cocco, conchylio sesquibris infecta, velut illa sic nasci cogente luxuria, Plin. lib. VIII, cap. 48.

Imaginarii, vel imaginiferi, inter principalium militum nomina appellantur, qui Imperatorum imagines portant, Vegetius, lib. II de re Militari, cap. 7. Recepta inter milites Romanos consuetudine omnibus vexillis nomen Imperatoris noviter creati inscribatur; vide Suetonium, in Vesp. cap. 6; & Dionem, lib. XL: ubi etiam discimus nomen illa vexillis olim inscripta φοινίκις χαίμασι, puniceis literis. Sub iis literis picta Imperatoris imago conspiciendam se præbebat, ut apud Dionem Vitellii imago sub istis literis picta visebatur. Contra deficientes ab Imperatore, solebant nomina illa atque imagines dilacerare; sic accipe illud Dionis de Vitellii imaginibus, καθαιρεῖν τὰς εἰκόνας, quod est apud Tacitum, lib. II Hist. cap. 85, Laceratisque vexillis Vitellii nomen præferentibus.

Scuta pingebant. Servius ad illud Virgilii sub finem VII Æneid. - - picti scuta Labici. Picti scuta, inquit, id est in bello frequenter probati. Nam apud majores virorum fortium picta erant scuta: è contra inertium & tyronum pura erant. Unde est illud; Parmaque inglorius alba, id est, non picta. Idem, ad vers. 394 secundi Æneid. Scutis Græcorum, Neptunus; Trojanorum, fuit Minerva depicta. Idem, ad vers. 784 decimi Æneid. Lino tegebantur scuta, ut possent inherere pictura. Idem, ad vers. 93 undecimi Æneid. Antiqui in funere invertebant scuta, propter numina illic depicta, ne eorum simulachra cadaveris polluerentur adpectu. Heroum clypeos antiqui Aquilæ pictura insignibant: vet. Scholiast. in Aristophanis Ranas, ἐὼς θῶσι ζωγραφίην ὡς τὰς ἀσπίδας αἰετῶν. Vegetius, lib. II de re Milit. cap. 18: Ne milites aliquando in tumultu prælii à suis contubernalibus aberrarent, diversis cohortibus diversa in scutis signa pingebant, quæ ipsi nominant δειγµατά, sicut etiam nunc moris est fieri: præterea in adverso scuto uniuscujusque militis litteris erat nomen adscriptum, addito ex qua cohorte, quæve centuria. Primis quoque Imperatorum Christianorum temporibus, teste Aur. Prudentio, lib. I contra Symmachum:

- - - Clypeorum insignia Christus
Scripserat, ardebat summis crux addita cristis.

Vide Sam. Petiti Observat. III: 5.

Galeas pingebant: unde non modo ex proxime præcedenti Prudentii loco discimus, galearum cristas crucis olim imagine fuisse conspicuas; sed ipsum quoque Cæsarem Augustum legimus depictam habuisse stellam in galea. Dum hæres Augustus sacrificat Veneri Genetrici, ludosque funebres exhibet Julio, inquit Servius, ad vers. 579 lib. octavi Æneid. per triduum stella in Septentrione apparuit; quod sidus Cæsaris putatum est, Augusto persuadente. Ideo Augustus omnibus statuis, quas ob divinitatem Cæsaris statuit, hanc stellam adjecit. Ipse vero Augustus, in honorem patris, stellam in galea cæpit habere depictam.

Statuas denique ipsas quandoque pingebant: non minio tantum pingentes, ut est apud Plin. XXXIII, 7; Plutarch. Problem. Rom. 98: aut bitumine tingentes, ut est apud eundem Plinium, XXXIV, 4: sed usitatos picturis colores ad earum etiam ornatum adhibentes. Pausanias certe, lib. IX, pag. 590, 4, Creuside, quod Thespiensium navale erat, signum Liberi patris fuisse affirmat pictura illuminatum; Ἀγάλμα Διονύσου, γόψα πεποιηµένον, καὶ ἐπικεκοσμηµένον χαρτῇ: Signum Bacchi gypso fabricatum, & pictura illuminatum. Egyptii quoque in conviviis circumferunt in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura atque opere verum mortuum quam maxime referentem: Νεκρὸν ἐν σφῶ ξύλινον πεποιηµένον, μεµικµένον ἐς τὰ µάλιστα καὶ χαρτῇ καὶ ἔργῳ: Mortuum in loculo è ligno factum, quam maxime vero pictura atque opere variegatum, Herodot. lib. II, cap. 78. Vide quoque Eundem ibidem, cap. 86, ubi describit sepeliendi morem prorsus mirabilem, Egyptiis olim usitatum: quemadmodum & lib. III, cap. 24, non ab similem Æthiopum morem describit. Statuarum tamen nullis colorum pigmentis imbutarum frequentior apud antiquos erat usus; tanquam quæ non solum intra privatos parietes, sed etiam sub dio perdurarent, & veros exactissimæ artis ductus colorum fuco minime celarent. Transeo nunc ad multiplicem signorum, sigillorum, aliorumque sculptilium usum.

Statue
sculptiles-
que ima-
gines im-
menti
olim fue-
re usus.

§. II. Sentio quidem quas res, quantaque earum commoda, quo ambitu orationis amplectar; sed cum multa & magna breviter dicenda sint de clarissimis præstantissimæ Artis monumentis, sermo infinitis rebus circumfusus ad propositi nostri rationem accommodabitur: non enim omnia accurate nobis describenda, sed recordanda sumimus.

Ægis. Martialis, libro VII, Epigr. I, de lorica Cæsaris:

Accipe belligera crudum thoraca Minerva,

Ipsa

*Ipsa Medusæ quem timet ira comæ.
Dum vacat hæc, Cæsar, poterit Lorica vocari:
Pectore cum sacro sederit, Ægis erit.*

Virgil. VII Æneid. de Cyclopibus in officina Vulcani operi intentis:

*Ægidaque horrificam, turbatæ Palladis arma,
Certatim squammis serpentum auroque polibant,
Connexosque angues, ipsamque in pectore Divæ
Gorgona, desecto vertentem lumina collo.*

Ad quem locum Servius, *Ægis proprie est munimentum pectoris æreum, habens in medio Gorgonis caput: quod munimentum si in pectore numinis fuerit, Ægis vocatur: si in pectore hominis, sicut in antiquis Imperatorum statuis videmus, lorica dicitur. Hoc autem caput ideo Minervæ fingitur habere in pectore, quod illic est omnis prudentia, quæ confundit alios, & imperitos ac saxeos comprobat.* Fulgentius, lib. II Mythol. Gorgona addunt in pectore Minervæ quasi terroris imaginem; ut vir sapiens terrorem contra adversarios gestet in pectore. Notandum hic interim, Græcos vestitum atque ægides Minervæ simulachrorum à Libybus, qui circa Tritonidem paludem incolunt, mutuatos: vide Herodot. lib. IV, cap. 180. Ἀγῆς, ἢ αἰ Αἰθυσσὰς φέρει δόξαν: Hefychius, Suidas.

Ἀργεῖος Ἐρμῆς, Mercurius forensis æneus, juxta pœcilen, litteris undiquaque circumscriptis, teste Luciano in Jove Tragædo: vide quoque Pausaniam in Achaicis. Aristophanes Equitibus, Νῆ τ' Ἐρμῆν τ' ἀργεῖον: *Per Mercurium forensē.* Ad quæ verba Scholiastes: Ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἴδρυ' Ἐρμῆ ἀργεῖον ἀγάλμα: *In medio fori positum est signum Mercurii forensis.* Vide quoque Hefychium.

Aggeus vel Agylleus, villanus Apollo: quia in villis & vicis ejus statuæ erant: *Comment. vetus in Horat. lib. IV Carm. ode 6; Macrob. Saturnal. I, 9; Stephanus de Urbibus, in Ἀγῆ; Hefychius; Suidas, Harpocratio.* Ἐθ' ἢ τῶς ἐν ἀγχαῖς ἱερῶν, inquit Scholiastes in Equites Aristophanis, ἐπὶ ταῖς ἐρχομέναις ἀγγελίαις θύειν ὥς αὐτὸ ἐν ἀγορᾷ εἶναι. Πινυμένωι πύλαις· εἰ δὲ τὸν αἰῶνα, ἀποτρέψαι: *Moris erat Diis, quos in vicis consecraverant, propter adventantes nuntios sacrificare; ut, si fausti essent, annuerent iis; contra vero, averterent.* Hic Apollo Græcis quoque Θυεῖος dicebatur, de quo mox in hac ipsa serie alphabetica.

Antefixa, quæ ex opere figulino tectis adfiguntur sub stillicidio: *Festus: ad quem locum vide Jof. Scaligerum.*

Ἀντήλιος θεός, ὁ πρὸ τῶν πυλῶν ἱδρυμένος. Ἀντήλιος, ὁ ἀντικρὺ ἡλίου ἱδρυμένος βωμός ἢ θεός: *Antelii, sive soli obrersi dii qui ante portas collocati sunt. Ἀντήλιος, Soli oppositum altare aut Deus,* Hefychius.

Aries, testudo, musculus, & plures aliæ id genus machinæ bellicæ ab animalium varia similitudine olim nomen sortitæ, antiquis passim scriptoribus memorantur: vide *Servium, ad vers. 505 noni Æneid.* Arietum adhæc hircorumque nomine Lybicas naves quasdam, ob formæ similitudinem, antiquos designasse tradit Julius Pollux; addens taurum, Europæ vectorem, fuisse navem taurina specie: vide *Pollucis Onomast. lib. I, cap. 9, §. 1.*

Artificum plerique Diis suarum artium præfidibus patronisque (alii autem aliarum artium erant præstiti) ponebant statuas, teste Max. Tyrio, Dissertatione xxxviii, cujus hac de re verba felicissime emendavit Sam. Petitus, *Miscellaneorum IV, 3.*

Balnea statuis olim beatuli exornabant. Cum ad balnea libertinorum pervenero, inquit Seneca, epist. lxxxvi, quantum statuarum, quantum columnarum est nihil sustinentium, sed in ornamentum positarum impensæ causa?

Βασκανία. Pollux, Onomast. lib. vii, cap. 24, §. 2: Πρὸ τῶν καμίνων ταῖς χαλκεῖσιν ἔθ' ἢ γλοιὰ πὰ κατὰ τὴν ἡθιωτάτην, ἐπὶ φθόνῳ δόσιν περὶ· ἐκαλεῖτο δὲ βασκανία: *Fabris mos erat ante caminos ridicula quædam suspendere, aut illinere ad invidiæ aversionem; quæ Bascania appellabantur.* Discimus quoque ex Eustath. ad vers. 455 Odyss. p, edit. Romanæ pag. 1827, 55, juxta quosvis olim caminos collocatos fuisse Vulcanos fictiles, velut δαίμονας quosdam θεσπέτας, deos præsides. Vide adhæc scholia in *Aves Aristophanis*; quemadmodum & Suidam in Ἐπειῶτις.

Bulla aurea utebantur patricii: qua de re hæc habet Asconius Pedianus in III contra Verrem Orat. *Simul cum prætexta etiam bulla suspendi in collo infantibus ingenuis solet aurea, libertinis scortea: quasi bullientis aquæ sinus communiens, pectusque puerile.* Cæterum aureæ huic bullæ cordis figuram addebant, ut ex Macrobio, lib. I Saturn. cap. 6 discimus: *Nonnulli credunt ingenuis pueris attributum, inquit, ut cordis figuram in bulla ante pectus annecterent, quam insipientes, ita demum se homines cogitarent, si corde præstarent.* Togamque prætextam his additam, ut ex purpure rubore ingenuitatis pudore regerentur: vide locum. Adi quoque Festum in *Bulla aurea*: sicuti & Plutarchum, quæst. Rom. 101.

Cadu-

Caduceus ideo serpentibus inligatur, ut sicut illi oblitī veneni sui in se coeunt, ita hostes contemptis & depositis inimicitii in amicitiam revertantur: Servius ad vers. 138 octavi Æneid. quemadmodum & ad versum 242 libri quarti. *Complexus anguium & efferatorum concordia*, inquit Plinius, xxix, 3. *caussa videtur esse, quare externa gentes caduceum in pacis argumentis circumdata effigie anguium fecerint. Neque enim cristatos esse in caduceo mos est.* Plenius aliquanto Scholiastes, in lib. 1 Hist. Thucydidis: κηρύκειον ἐστὶ ξύλον ὀρθόν, ἔχον ἐκατέρωθεν δύο ὄφεις περιεπλεγμένους καὶ ἀντιπροσώπας πρὸς ἀλλήλους κειμένους· ὅπερ εἰσάγουσι φέρειν οἱ κήρυκες μετ' αὐτῶν· καὶ οὕτως ἔχον αὐτὰς ἀθικεῖν παρ' ἑς ἀπέρχοντα· σύμβολον δ' ἦν, τὸ μὴ ἔρπον ξύλον, ὅτι ἐρπύλα λόγος· τὸ δ' παρ' ἐκάτερον εἰδὼς τὸ ὄφειν, τὸ ἀντιπροσώπῳ σπασίπῳ· ὁ γὰρ ὀρθὸς λόγος δὲ ἀμφοτέρων χρηρεῖ· *Caduceus est recta virga, duos utrimque habens angues, qui eam capitibus mutuo sibi obversis circumplectuntur. Hanc virgam caduceatores secum solent deferre: neque ipsos ullo modo ledere par est. Recta virga significat vim erecti liberique sermonis; gemini utrimque angues significant adversa castra; siquidem fortis atque erecta oratio pervadit utraque castra.* Vide quoque Polybium, lib. 111 Hist. Macrobius, lib. 1 Saturnal. cap. 19: Suidam in κηρύκειον. *Mercurio virgam serpentibus nexam ob hoc adjiciunt, inquit Fulgentius*, quod mercatoribus des aliquando regnum, ut sceptrum; & vulnus, ut serpentium.* Χρυσὴν ἀγκυραν νεμίζουσιν οἱ Ἰνδοὶ κηρύκειον, ἐπὶ τῷ πάντῃ ἴσχειν: *Indi habent auream anchoram pro caduceo, propterea quod omnia contineat*, Philostratus, lib. 111 de vita Apollonii, cap. 3.

* Lib. 1
Mythol.

Canes aurei atque argentei circa vestibulum regis Alcinoi utrimque quasi excubabant: *Homerus, Odyss. II, vers. 91.*

Caryatides erant statuæ muliebres in columnis, quarum & Plinius meminit, lib. xxxvi, cap. 5. Rationem denominationis hanc esse tradit Vitruvius, lib. 1, cap. 1; *Carya, civitas Peloponnesi, cum Persis hostibus contra Græciam consensit: postea Græci, per victoriam gloriose bello liberati, communi consilio Caryatibus bellum indixerunt. Itaque oppido capto, viris interfectis, civitate deleta, matronas eorum in servitutem abduxerunt. Nec sunt passi stolas neque ornatus matronales deponere; uti non uno triumpho ducerentur, sed æterno servitutis exemplo gravi contumelia presse, pœnas viderentur dare pro civitate. Ideo qui tunc Architecti fuerunt, ædificiis publicis designaverunt earum imagines oneri ferendo collocatas, ut etiam posteris nota pœna peccati Caryatidum memoria traderetur.* Plura habet Vossii Etymologicum Latinum, in *Caryatides*.

Ceromata & palæstras athletarum olim imaginibus exornabant: *Plinius, libro xxxv, cap. 2.*

Charila. χαρίλας, παιδικὸν εἶδωλον, *Charila simulachrum puerile.* Vide Plutarchum, Græcarum quæstionum duodecima, ubi quæritur, τίς ἡ ὡδὴ Δελφοῖς χαρίλα; *Quenam sit illa apud Delphos Charila.*

Cicadas aureas gestabant olim Athenienses in capillorum cincinnis, teste Thucyd. lib. 1; ad quem locum Schol. vet. ἐφ' ἑρπον πίττιδας, ἀλλὰ τὸ μυσικόν, ἢ ἀλλὰ τὸ ἀνίσχοντες εἶναι· καὶ γὰρ τὸ ζῶον γηγενές: *Portabant cicadas, quia animal est Musicum, aut quia indigene sunt: quippe animal hoc è terra nascitur:* vide Hesychium in τερτιχοφόροι; Scholia in Nubes Aristophanis; Meursium de Fortuna Athenarum, cap. 1. Priscos quoque Ionas, Atheniensium colonos, id ipsum quoque factitasse, idem Thucyd. ibidem auctor est. Samiis denique hanc ipsam consuetudinem cicadas capillis inferendi usurpatam olim fuisse, discimus ex Asii versibus apud Athenæum, lib. xii, cap. 6.

Citeria appellabatur effigies quædam arguta & loquax, ridiculi gratia, quæ in pompa vehi solita est: *Festus.*

Claves ædium sacrarum, apud Ægyptios, gerunt effigies leonum: vide *Scholia ad versum 152 Phænomenon Arati.*

Concordiæ signum C. Cassius Censor in Curia dedicandum putabat. *Concordiæ signum volebat in Curia*, inquit Tullius, pro Domo sua, *Curiamque ei Deæ dedicare. Præclara voluntas, atque omni laude digna; præscribere enim se arbitrabatur, ut sine studiis dissensionis sententiæ dicerentur, si sedem ipsam ac templum publici consilii religione Concordiæ devinxisset.*

Conviviorum hilaritatem maximi quondam duces Deorum epitrapeziorum simulachris adhibitis celebrabant: non tantum ut convivium ac sacra mensæ reverenter habenda esse monerent; verum etiam ut non minus oculos animumque gratissimo spectaculo, quam corpus exquisitissimis cupediis pascere ac satiarent, utque multiplices epularum libentias gratiasque utilibus delectabilibusque sermonibus inde tractis veluti condirent. Hunc morem tangit Arnob. lib. 11 adv. gentes, *Sacras facitis mensas, salinorum appositum, & simulachris Deorum.* Εὐφροδῆς, Πάτακος ἐπιτραπέζιον, Hesychius. Dicitur autem Εὐφροδῆς, ὡς ἔ' Εὐφροδῆς, quod festæ conviviorum hilaritatis præfides haberent Deos epitrapezios. Exponitur vero Hesychio Πάτακος ἐπιτραπέζιον, propterea quod Pataici magnitudinem Dii epitrapezii non excedebant: vide eundem Hesychium in Γηγών. Illustre

lastre hujus rei exemplum habes apud Statium, lib. IV Syly. Ibi enim Herculem epitrapezium inter alia multa antiquitatis monumenta, quæ penes Vindicem erant, summis effert laudibus.

*Hæc inter castæ Genius Tutelaque mensæ
Amphitryoniades, multo mea cepit amore
Pectora, nec longo satiavit lumina visu:
Tantus honos operi; firmosque inclusa per artus
Majestas. Deus ille, Deus: seseque videndum
Indulgit Lysippe tibi, parvusque videri
Sentirique ingens; & cum mirabilis intra
Stet mensura pedem, tamen exclamare libebit,
(Si visus per membra feras) Hoc pectore pressus
Vastator Nemees; hæc exitiale ferebant
Robur, & Argoos frangebant brachia remos.
Hoc spatium tam magna brevi mendacia formæ.
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis curis, pariter gestamina mensæ
Fingere, & ingentes animo versare Colossos?*

Magni artificis est
clausisse totum in
exiguo,
Seneca,
epistola
LIII.

Inspecte sis ipsum Statium, & ex eo discas eundem hunc Herculem Lysippi Alexandro magno, Hannibali, ac Syllæ quoque, velut omnium expeditionum socium, in deliciis præcipue fuisse. Quod ipsum quoque testatur Martialis, lib. IX, Epigr. 44, quem vide. Ne quis tamen inclytos duces eminentissimæ fortunæ blanditiis delinitos atque enervi languore corruptos hanc sibi voluptatem oculorum inter castrenses epulas comparasse calumniatur, omnino hic videntur in summorum Imperatorum patrocinium verba Tullii adducenda: *Erant quidem illa castra plena curæ*, inquit Cicero Philippica secunda, *verum tamen homines, quamvis in turbidis rebus sint, tamen, si modo homines sunt, interdum animis relaxantur.*

Cubilia virorum saluatoria simulachris noctium consciis conspicua erant; Plin. XV, 11. Cubiculares imagines, Sueton. in Augusto, cap. 7, ad quem locum vide Casaubonum.

Curram Darii regis Deorum simulachra ex auro argentoque expressa utrimque decorabant; distinguebant intervenientes gemmæ jugum; ex quo eminebant duo aurea simulachra cubitalia, quorum alterum* in alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam pinnas extendenti similem sacraverant: Q. Curtius, lib. III, cap. 3.

*Ita Curtii edit. vet. sed placet

Delphinos quinis millibus sestertiis in libras emptos C. Gracchus habuit: Plin. XXXIII, 11. Ubi intellige elegantissimum aliquid vasorum argenteorum genus in formam delphinorum fabricatum. Δελφινίδος τεραπίης, *delphinidis mensæ*, meminit Lucianus in Lexiphane. Δελφιν, στήθεσιν καὶ στυλῶν ἀσπίς ἢ μολὺ βδώνιον, εἰς δελφίνα ἐξημαλυσμένον: τὸ τὸ κεραίας & ἰστὴν ἠφίσταντο εἰς τὰς τῶν πολεμίων, καὶ κατεδύοντο. Δελφινὸς δὲ τὸ πᾶν ἢ νῆος. *Delphin, ferreum instrumentum, vel plumbeum, quod ad Delphinis piscis similitudinem est factum. Hoc autem ex mali antennis in hostium naves impetuose dimittebant, & eas demergebant. Et navis Delphinos hujusmodi ferens Δελφινόφορος vocabatur: Suidas; Helychius; vetus Scholiastes in Equites Aristophanis. Thucydides lib. VII meminit navium Delphinos ferentium; ubi vide Scholiasten. In hydraulicis machinis etiam Delphinos æreos adhibet Vitruvius, lib. X, cap. 12.*

emendatio Jof. Scaligeri. Quorum alterum Nini. alterum Beli gerebat effigiem.

Dracones apud Indos equitum turmis erant loco vexilli: vide Suidam in Ἰνδοί. Scytharum quoque non absimile vexillum describit idem in Σημέτια Σκυθικά. Utrobique sane perquam eleganter ac fute istiusmodi Draconum formam rationemque tradit. Antiquiores olim Romani solas noverant Aquilas, de quibus consule Dionem, lib. XL; Servium ad versum 64 noni Æneidos. Intelligé tamen hic per antiquiores Romanos tantum eos qui vixerunt post C. Marii tempora; siquidem ex Plinio discimus lupum, minotaurum, equum, aprumque singulos olim ordines anteisse. C. Marius in secundo Consulatū suo, inquit Plinius, Aquilam legionibus proprie dicavit. Erat & antea prima cum quatuor aliis: lupi, minotauri, equi, aprique singulos ordines anteibant. Paucis ante annis sola in aciem portari cepta erat; reliqua in castris relinquebantur. Marius in totum ea abdicavit: vide Festum in Porci effigies; quemadmodum & in Minotauris. Vegetius quoque lib. III de re Militari, cap. 6; Tutissimum in expeditionibus creditur facienda nesciri: ob hoc veteres Minotauri signum in legionibus habuerunt; ut quemadmodum ille in intimo & secretissimo labyrintho abditus perhibetur, ita ducis consilium semper esset occultum. Pari prorsus ratione Thebani habuerunt Sphinges pro signis militaribus; qua de re vide Lactantium ad versum 252 libri septimi Thebaidos. Romanos vero interdum etiam Leonum imagines inter signa habuisse, testis est Etymologicus

+ Lib. X nat. Hist. cap. 4.

logicus in σημαίας, quem vide. *Pilam inter signa constituisse fertur Augustus, propter nationes in cuncto orbe subiectas, ut magis figuram orbis ostenderet*, Isidorus, lib. xviii, cap. 3. Posteriorum denique Imperatorum ævo, omnibus hisce paullatim omisiss, iterum succedere Dracones. Augustinus, lib. 11 de doctrina Christiana, cap. 2: *Vexilla draconesque militares per oculos insinuant voluntatem ducum*. Vide Suidam in Ἡρακλῆα, vide quoque Greg. Nazianz. Orat. 111. Vegetius, lib. 11 de re Milit. cap. 7; *Signiferi, qui signa portant; quos nunc Draconarios vocant*. Claudianus in Panegyr. de 111 Conf. Honorii, vers. 138:

*Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta Draconum
Colla levant, multusque tumet per nubila serpens
Iratu simulante Noto, vivitque receptis
Flatibus, & vario mentitur sibila tractu.*

Idem, lib. 11 in Rufinum, vers. 177:

*- - - Lateque videres
Surgere purpureis undantes anguibus hastas,
Serpentumque vago cælum fœvire volatu.*

Et mox, vers. 365:

*- - - Spiritus remissis
Mansuescunt varii, vento cessante, Dracones.*

Sidon. Apollinaris, Panegyr. Valerio Majoriano Aug. dicto:

*- - - Textilis anguis
Discurrit per utramque aciem, cui guttur adactis
Turgescit Zephyris; patulo mentitur hiatu
Iratam pictura famem, pannoque furorem
Aura facit, quoties crassatur vertile tergum
Flatibus, & nimium jam non capit alvus inane.*

Ammianus Marcellinus lib. xvi, ubi describit Constantii Imp. Romam ingressuri pompam triumphalem, *Alios purpureis subtegminibus, inquit, texti circumdedere dracones, hastarum aureis gemmatisque summisatibus illigati, hiatu vasto perflatiles, & ideo velut ira perciti sibilantes, caudarumque volumina relinquentes in ventum*. Aurel. Prudentius Peristeph. hymno in Hemiterium & Cheledonium martyres Calagurritanos:

*Milites, quos ad perenne cingulum Christus vocat,
Cæsaris vexilla linqunt, eligunt signum Crucis:
Proque ventosis Draconum quos gerebant palliis,
Præferunt insigne lignum, quod Draconem subdidit.*

Vide Suidam in σημαῖαι.

Ἡκαταῖα, τὰ πρὸ τῶν θυρῶν ἐκάτης ἀγάλματα· πνὲς δὲ τὰ ἐν τεύχεσσι: *Hecateæ, signa pro foribus. Hecates; aut secundum alios in triviis*, Hesychius. Unde etiam Ἡρόδια ἡ θεὸς καλεῖται, compitalis Dea nuncupatur, Artemid. Oneirocrit. lib. 11, cap. 42. Hecate sive Diana triformis in triviis colebatur, Ovid. 1 Fastor. vers. 141; Eustathius ad vers. 206 Iliad. A, edit. Romanæ pag. 87; Pausanias lib. 2, pag. 140, 54. Quamobrem autem triformis fingatur Diana, docet Servius ad versum 511 libri 14 Æneid. & Cleomedes, lib. 11, cap. 5. Triformis quoque Mercurii imaginem nonnunquam videntur in triviis consecrass: vide Suidam in τευχεύματα ὁ Ἑρμῆς.

Engythecæ æneæ ac ferreæ sigillis Satyroꝝ bubulisque capitibus exornatæ erant: *Athenæus, lib. v Deipnosoph. cap. 12.*

Ἡρόδια θεὸς memoratur Philostrato, de vita Apollonii Tyanei, lib. 14, cap. 4: vide Servium ad illud Maronis Eclogæ 111, vers. 26:

*- - - Non tu in triviis, indocte, solebas
Stridenti miserum stipula disperdere carmen.*

Ἑρμῆς προφάει, ὁ ὡς τῶν θυρῶν ἰδρυμῆς· ἀπὸ δὲ προφάει τῶν θυρῶν: *Mercurius versatilis, qui juxta fores consistit, à conversione januæ*, Erymol. magnum, Scholia in Plutum Aristophanis: vide quoque Hesychium in Ἀνδοκιδῶν Ἑρμῆς, & in Ἑρμῆς προφάει. Harpocration, in πρὸς τῇ πολιδί Ἑρμῆς: dicebatur etiam Λοξίας. Vide Photium, in excerptis ex Helladii Besantinoi Chrestomathia.

Ἑρμῆες, οἱ τῶν κλίνης πόδες: *Hermes lecti pedes*, Suidas. Ἑρμῆς, ὁ κλινόπας· ἐπειδὴ ἐν αἰσίοις ἐγλυφον ἀγάλματα Ἑρμῆ, ὡς ἐφόρα ὑπὸν καὶ ὀνείρων: *Hermis, lecti pes: quoniam in ipsis sculpebant signa Mercurii, tanquam præsidis somni & somniorum*, Etymolog. magnum:

ganum, Hefychius, in ἑρμῆσι. vide quoque Didymum (ita subinde Auctorem brevium Icholiorum brevitatis causa appello). ad vers. 198 Odysseas. 41

Εὔνοτος, ἀγαλματιὸν ὅπλις ἐν τοῖς μύλωνι, ὃ δοκεῖ εἶναι. *Eunotus, sigillum exiguum in pistinis, quod videtur inspicere*: vide Hefychium, & Etymologicum.

Προμυλία, ἡ δὲ εὔνοτος, Pollux, lib. vii, cap. 23, §. 8. Προμυλία, ἡ δὲ εὔνοτος, ἡ δὲ ἀφιδρύων ἐν τοῖς μύλωνι, ὡς εὔνοτος, Suidas. Προμυλία, ἡ δὲ εὔνοτος, ἡ δὲ ἀφιδρύων ἐν τοῖς μύλωνι, Hefychius. Μυλῶνισσι, ἡ δὲ εὔνοτος, Idem. Vide eundem in μυλῶνι & διαλαβῇ.

Fastigia adium ornantur signis fictilibus aut areis inauratis, Vitruv. III. 2. Istiusmodi signa templorum fastigiis ad ornatum impolita dicuntur Hefychio.

Fonti è quo hauriebant aquam, qua ἐν ταῖς περὶ ὕδαρ δίκαις utebantur, insisteret leq. teneus, κρηνοφόρος Atheniensibus olim dictus: Pollux, lib. viii. Onomast. §. περὶ γυναικῶν δαχτύλων.

Galeis diversarum ferarum immania ricibus ora ad hostium terrorem addita fuisse, passim apud auctores invenias: longum esset insistere exemplis. Facetum interim in armatura Mirmillonum, quod in eorum galeis imago piscis inerat: unde etiam, Retiario pugnantem adversus Mirmillonem, cantabatur: *Non te peto, piscem peto. Quid me fugis Gallo?* Festus in Retiario pugnantem, &c. Vide plura apud Carolum Paschaliū, Coronarum lib. x, cap. 16, 17, & seqq. Nec galeis tantum, sed & thoracibus militari- bus saepe addebant ἡρώεσσι σιδηροκόρυμβον, ut testatur Posidippus apud Athenazum, lib. ix Deipnosoph. cap. 5. Cur vero gallus gallinaceus in Elide insisteret cassidi Minervæ, docet Paulanias, sub finem libri sexti, pag. 394, 12. Vide quoque Plutarchum, Cur Pythia nunc non reddat oracula carmine.

Γέρων ὀνόματι τὸ ἐργαλεῖον καὶ τὸ ἐκλωθὸν ἐκαστὸν τῶν ἐν πολεμικῇ. ὡς ἔκ τῶν πεποιημένων κίονων, χύρας ἔργα πλεονέχοντες ἔχον, ὃ γέρων ἐπὶ τὴν πείρωσιν, ἀφ' ἧς τὸ ὄνομα: Seneculus vocabatur instrumentum cui stuppas circumvolvunt suspendentes. Erat autem factum ex ligno columnari, manus Mercurii tetragoni habens, cui senis facies inerat, unde & nomen sumpsit, Pollux, Onomast. vii, 16.

Gymnasiis præsidebant Mercurius, Hercules, Theseus, atque ideo statuas eorum in Gymnasiis passim consecrabant: vide Pausaniam, lib. xv, pag. 276, 59; Ciceronem, lib. i ad Att. epist. 5, 6, 7, 8; Lactantium de falsa Relig. cap. 20: consule denique Didymum, ad vers. 198 Odysseas. 4; & Servium, ad vers. 141 lib. octavi Aeneid. Lucillius certe in Anthologia, Epigr. lib. vii, cap. 25, Mercurium vocat τὸν γυμνασίῳ ἐπίτροπον, inspectorem gymnasiolorum. Vide quoque Anthol. lib. iv, cap. 12, Epigram. Ἐγμῆς οὐκ ἐστὶν ἔργον, &c. Cur vero Amorem quandoquē in gymnasiis una cum Hercule & Mercurio consecravēnt, eleganter admodum docet Athenæus, lib. xiii Deipnosoph. sub finem cap. i.

Hernæ. Arnobius, lib. vi advers. gentes, *Quis est qui ignoret Athenienses illos Hernæ Alcibiadis ad corporis similitudinem fabricatos?*

Hermathena, proprium Tullianæ academæ ornamentum: vide epistolas 3, 6, 7, 8 libri primi ad Attic.

Ἰππάρχων ἑρμαί, erant statuae quinque, ab Hipparcho Athenis erectæ: quibus inscribebantur Elegiæ, quas prætereuntes non sine fructu legebant: Hefychius. Vide Menursii lectionum Atticarum lib. v, cap. 6; item Pisistratum, cap. 12.

Ipulliceæ, bractæ in virilem muliebremque speciem expressæ: Festus, suo loco, & in Subiles. Vide Jos. Scaligerum.

Irninful effigies erat armati toto corpore, quam Saxones divinis olim honoribus prosequiebantur: Contr. Abbas Ursperg. ad annum dcccxciv. Vide quoque Bataviam Hadriani Junii, cap. xvi: maxime tamen Henr. Spelmanni Glossarium, in Irminful; item Vossium, de orig. & progr. Idololat. lib. ii, cap. 32.

Jupiter Ctesius, veluti divitiarum dator, consecrabatur in ærario: vide Harpocratiōnem, in κτήσις δῖος; Suidam, in Ζεὺς κτήσις, & κτήσις δῖος: vide quoque Athenæum, lib. xi, cap. 6.

Jovis βολαίαι & Minervæ βολαίαι simulacra erant in Quingentorum curia; ibique Senatores, cum ingrederentur in Senatum, pro felici introitu vota nuncupabant: vide Menursii lectiones Atticas, lib. vi, cap. 27.

Καλῖαι, νοσθαὶ ἐν ξύλων καὶ ξύλινα πνῶν περὶ ἐχόντα ἀγαλματὰ εἰδῶλον: Nidis è bacillis ac festucis; ac cellula lignea, quibus simulachra continentur, Hefychius.

Κάνθηρα καλεῖται εἰδῶλα γρυπῶν ξύλινα καὶ τραχηλάφων, ἐν οἷς κρυμμέναι τὰς παῖδας ἐν τῇ πομπῇ: Canathra appellant, gryphorum & tragelaphorum lignea simulacra, quibus puellas in pompa transferunt, Plutarchus, in Agésilao: vide quoque Hefychium.

Κίναβος, τὸ εἰδῶλον περὶ ὃ οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νεωτέροι βλεπόντες, ἀντίθεν τὰς παλαιοὺς καὶ νεωτέρους: Cinnabus, simulacrum & exemplar in quod intuentes Pictores & Pictores suum opus delineant fingentes & pingentes, Suidas, & Apostolius paræmiographus, in ἀπ' ἀποφωτισίων.

Lampades in usum nocturni luminis præferebant simulacra aurea argenteve in juveni-
lem speciem efformata. Lucretius, lib. 11, vers. 24:

*Si non aurea sunt juvenum simulacra per ades,
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.*

Vide quoque Homerum, *Odys.* II, vers. 100; & Athen. lib. 14 *Deipnosoph.* cap. 2.

Lares: de his vide *Plutarchum, Rom. quest.* 51.

Leonum olim effigies ad caput Alpei fluminis consecrari solebant, testis Hesychius
in *Avioli* cap. 10.

Leones lapidei mortuorum tumulis imponebantur. Photius, in excerptis ex lib. 11
Ptolemæi Hephæstionis Novæ ad variam eruditionem historiæ, tradit Herculem, devo-
rato à Nemæo leone digito, novem duntaxat digitos habuisse. Quamobrem etiam leo-
nem lapideum Lacedæmone tumulo digiti impositum fuisse, in signum Herculei roboris:
unde mos inolevit in reliquorum quoque sepulchris lapideos leones statuenda. Romuli
terte sepulchrum pro Rostris fuit, ubi etiam in ejus rei memoriam duos leones erectos
fuisse constat. Atque inde quoque factum est ut pro Rostris mortui laudarentur: vide
quæ Jos. Scaliger huc pertinentia congeffit ad Festum, in *Niger lapis*. Leonide qua-
que tumulo superimpositum fuisse leonem lapideum, testis est Herodotus, lib. septimo,
cap. 225. Anthologia, *Epigr.* lib. 111, cap. 5, Leo lapideus loquitur:

Θηρὸν μὲν καὶ πρὸς ἐγὼ, θηρὸν δ' ὅτι ἐγὼ ἴδω
φάρμακ' ἔω δὲ πρὸς λαίνα ἐμβέβαιο.

Kai αἰδώς.

Ἄλλ' ἢ μὴ θηρὸν γὰρ λέων ἔσθ' ὡς ἄνθρωπος εἶχεν,
οὐκ δὲ ἐγὼ τῶνδε τῶν δ' ἐπὶ πύλαις ποδῶν.

Cl. Hugo Grotius utrumque epigramma transtulit:

*Quantum vinco ferax ego robore, vicerat ille
Tantum homines, cujus sub pede vigila premor.*

Et aliter:

*Hunc tumulum nollem pede tangere, nomine si me
Æquasset non & viribus iste leo.*

Vide ibidem & paullo post aliud in eundem Leonidam epigramma Balli, constans tri-
bus distichis.

Aquila imposita fuit tumulo Aristomenis Messenii: vide Antipatri Siderii in eam epi-
gramma, *Anthologia* lib. 111, cap. 5. Fuit & Aquila in chrysi chrysi ejus: *Pausanias*
libro IV, pagina 247, 3.

Thebanis, qui in acie adversus Philippum ceciderant, commune sepulchrum fuit, nulla
apposita inscriptione. Insigne tumuli leo est, ad significandam eorum animi magnitudi-
nem: *Pausan.* lib. IX, pag. 606. Apud Longobardos tale quid posterioribus seculis fa-
ctitatum. Si quis enim in aliquam partem, aut bello, aut quomodocumque extinctus fuis-
set, confanguinei ejus intra sepulchra sua pemicam figebant, in cujus summitate colum-
bam ex ligno factam ponebant, quæ illuc versa esset, ubi illorum dilectus obisset: scilicet
ut sciri posset, in quam partem is qui defunctus fuerat quiesceret: *Paul. Diaconus, lib. V*
de gestis Longobard. cap. 34. Aliquando quoque insignibant vetustiores monumenta
immagine animalis mortuo cognominis. Ita Chares dux Atheniensium uxore in ea expe-
ditione quam pro Byzantinis contra Philippum Macedonem susceperat amissa, baculam
ex albo lapide sepulchro ejus imposuit, existimans memoriam extinctæ cum simulachro
istoc facilius perennaturam, si posteris innotuisset principem feminam Damalin hac co-
gnominis animalis specie designari: vide *Georg. Codinum, de Originibus Constantinopolit-*
anis. Sæpius tamen decorabant clarorum virorum monumenta imagine aliqua mores
animi aut formam corporis referente. B. Augustinus, siue quisquis ille auctor libri de
Scripturæ mirabilibus, tradit Ægyptios juxta sepulchrum Patriarchæ Josephi, ob de-
cantatissimam rei frumentariæ procuracionem, qua Ægyptiis in fame præsidio fuit, bo-
vem statuisset. Cui quodammodo affine apud Sardiniam, in voce *Sāpanis*, traditum non
nullis, Apimi fuisse symbolum Josephi, vel alterius alicujus hominis, aut Memphisici
regis qui Ægyptiis ingruente dira fame prospexerat de frumento. Falsus hac de re agit
Ger. Vossius, lib. I de *Orig. & progr. Idolol.* cap. 29, quem adli. Sardanapali certe busto
prope ipsa Anchiali moenia sito, superstabat ipsius Sardanapali plaudentium more ma-
nus collidentis statua, cum hac inscriptione, *Sardanapalus Amyndaraxæ filius, An-*
chialum & Tarsum uno die candidit. Tu vera, hospes, ede, bibes, lude: cum ceteris

res humane tanti non sunt. Plautum significans, quoniam manus collisit, facit: *Atracius*, lib. 11 de *Hispidis*. *Alexandri Magni*; *Suidas*, in *Σαπφηνισμῷ*. Cur in Argivorum finibus aries ē marmore impositus fuerit monumento *Thyestæ*, docet *Pausanias*, lib. 11, pag. 114. Sirenem *Iocraus* monumento specie cantantis imposerunt, ostendentes quanta vi persuadendi vir ille fuerit præditus: vide *Philostrophum*, lib. 1 de vitis *Sophistæ* in *Iocraus*. Corinthii tumulo *Diogenis Cynici* superimposuerunt canem ex *Pario* marmore: *Laertius*, lib. 111 in *Diogene*: vide quoque *Suidam*, in *Διογένη*. *Laedis* meretricis monumento *lexena* insculpta erat, prioribus pedibus ardentem tenens: *Pausanias*, lib. 11, pag. 88, 33. *Virgil* vi *Aeneid.* vers. 132:

At pius *Aeneas* ingenti mole sepulchrum
Imposuit, suaque arma viro, remumque, tubamque.

Ad quæ verba *Servius*, *Remum & tubam*, ipsi *chara*, sculpsit in saxo, quia bellator & remex fuerat: licet possimus etiam solam tubam accipere: *Remus* enim dicitur lorum quod continet tubam. Vide quoque *Anthologiam Græc.* Epigr. lib. 111, cap. 4. *Archimedis* sepulchro spheram cum cylindro imposuere *Syraculani*, qua de re vide *Tullium*, lib. v *Tuscul.* quest. *Statua est Ludii*, ejus, qui quondam fulmine ictus in *Circo*, sepultus est in *Janiculo*, cujus ossa postea ex prodigiis oraculorumque responsis *Senatus* decreto intra Urbem relata in *Vulcanali*, quod est supra Comitium, obruta sunt, superque ea solumina cum ipsius effigie posita est, *Festus*. Prior *Africanus* *Q. Ennii* statuum sepulchro suo imponi, clarumque illud nomen, imo vero spoliū ex *textia* orbis parte raptum, in cinere supremo cum poetæ titulo legi iussit, *Plinius*, lib. vii. nat. Hist. cap. 30: *Cicero* pro *Archia* poeta: vide quoque *Valer. Max.* lib. viii, cap. 14, Ex. 1. *Tenulentorum* sepulchris insculpebant calicem: *Anthol.* 111, 20. *Epaminondam* *Thebani* eo ipso loco sepeliverunt, in quo cum hostibus confligens lethale acceperat vulnus: columnæ monumento ejus superstructæ imposuere clypeum *draconis* imagine conspicuum, quod constaret omnibus eum ē *Spartis* prognatum: vide *Suidam*, in *Ἐπαμεινώνδῃ*. *Argivi* monumento *Pyrrhi* regis *Epirotarum* insculperunt cum alia quibus in bello utebatur, tum vero etiam elephantos: *Pausanias*, lib. 11, pag. 123. *Theodota* nobile scortum *Atheniense* *Alcibiadem* in *Melissa*, *Phrygiæ* pago, insidiis *Pharnabazi* interfemptum sepulturâ ibidem affecit. Nobilitabatur itaque pagus iste *Alcibiadis* monumento, ad quod has quotannis veniebat ex decreto *Adriani* Imp. optimi, qui etiam *Alcibiadis* statuum ē *Pario* marmore sepulchro imponi curavit: *Athenæus*, lib. xiii, cap. 4. *A. Junius Valens*, in prætorio *D. Augusti* centurio, vesicula cum culeis onusta, donec exinanirentur, sustinere solitus; carpena apprehensa una manu retinere, omnibus contrariis jumentis, & alia mirifica facere, quæ insculpta monumento ejus spectantur. Ideo *M. Varro*; *Rusticellus*, inquit, *Hercules* appellatus, mulum suum tollebat, *Plinius*, libro vii. nat. Hist. cap. 20. *Nero* Romanus properans ut conatibus *Vindicis* obstat, *Leviter* modo in itinere frivolo ansipicio mente recreata, cum annotasset insculptum monumento militem *Gallum* ab equite Romano oppressum trahi crinibus, ad eam speciem exiit gaudio, celumque adoravit, *Sueton.* in *Nerone*, cap. 41. *Tanagraea* quædam meretrix fuisse dicitur, inquit *Cicero*, pro *Domo* sua, cujus non longe à *Tanagris* simulachrum ē marmore in sepulchro positum fuit. Hoc signum ab homine quodam nobili ad ornatum *Edilitatis* suæ de busto meretricis ablatum, atque ē *Græciæ* Romanus deportatum, *P. Clodius* postea in divæ *Libertatis* nomen adoptavit, & *M. Tullio* fugato, imaginem viliſſimi fontis, ornamentum sepulchri meretricis, in seminata *Ciceronis* domo, veluti religiosissimus, aliquis sacerdos *Libertatis*, dedicavit. Quidquid autem hac ratione monumentis imponitur, insignia dicitur: unde *Suidæ* insignia exponitur *ἐν τῇ Πύλῃ* *Φι*. *Pausanias* passim in *Ἰνδία* vel in *Ἰνδία* dicitur. Plura huc pertinentia habet *Cl. Salmasius*, *Plinianarum* exercitat. pag. 1221.

Locis sacris Deorum suorum simulachra statuebant ethnici, ut Christianis profanatorum jam locorum venerationem excuterent. Ab *Hadriani* temporibus usque ad imperium *Constantini*, per annos circiter centum octoginta, in loco *Resurrectionis*, simulachrum *Jovis*, in crucis rupe, statua ex marmore *Veneris* à gentibus posita colebatur; existimantibus persecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem *Resurrectionis* & *Crucis*, si loca sancta per *Idola* polluisent, *D. Hieronymus*, lib. 11, epist. famil. 14. *Orosius* quoque, lib. vii, cap. 5: *Caligula* omnes *Judeorum* sacras ades, inquit, atque imprimis antiquum illud in *Hierosolymis* sacrarium profanari sacrificiis gentilium, ac repleri statuis simulachrisque imperavit, seque ibi ut *Deum* coli præcepit. Fecerat hoc ante *Caligulam* *Antiochus*, qua de re vide *Machab.* lib. 11, cap. 6; quemadmodum & *Suidam*, in *Ἀντίοχῳ* *Σελευκῷ*. *Alius* *Hadrianus* Imp. de nomine suo *Æliam*, hoc est, *Hierosolymam* restauraturus, suam (quo *Judeis* æque faceret) marmori curavit insculpi in fronte portæ, quam *Bethlehemum* iteri transibant. Auctor *Cassiodorus* in *Chronico*.

Lunula calceis adfuta discernuntur patricii à noviciis; Met. Commentator ad Juvénalis Satyr. v, 192. *Patricios calceos Romulus repperit*, inquit Isidorus, Originum lib. xix, cap. 24. *quattuor corrigiarum, assusque luna: his soli patricii utebantur. Luna autem in eis non sideris formam, sed notam centenarii numeri significabat: quod initio patricii centum senatores fuerint.* Alias hujus antiqui ritus rationes reddidit Plutarch. quæst. Rom. 76. Nicolao tamen Loënsi miscellaneorum Epiphill. lib. iv, cap. 25, probabilius videtur ratio quam Isidorus affert. Philostrato libro ii de vitis Sophistarum in Herode Attico, istiusmodi Lunula dicitur *Πισφύριον ἐλαφάνωνι μύλωνος*: vide locum. Siquidem idem Loënsis, lib. v eorundem miscellaneorum, cap. 25, ex proxime citato Philostrati loco demonstrat in qua pedis parte hasce Lunulas gestayerint Romani.

Lychnuchi pensiles ex ære placuere & in delubris, aut arborum modo mala ferentium lucentes: qualis est in templo Apollinis Palatini, quod Alexander magnus Thebarum expugnatione captum in Cyme dicaverat eidem Deo: *Plinius, libro xxxiv, cap. 3.*

Manducus, effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas formidolosæque ire solebat, magnis malis, ac late dehiscens, & ingentem dentibus sonitum faciens: *Festus* *

Μάνης ἀνδρία: *Manes statua*; vide Athenæum, lib. xi, cap. 11; & Poluxem, lib. vi Onomast. cap. 19; nec non Scholia in Pacem Aristophanis; Suidam in *κοιτοῖσι*.

Marfyas minister Liberi patris per civitates in foro positus, libertatis indicium est: qui erecta manu testatur nihil urbi deesse: *Servius ad vers. 58 libri iv Æneidos*: quemadmodum & ad vers. 20 libri iii Æneid. *Civitates*, inquit, *apud majores aut stipendiaria erant, aut federatæ, aut liberæ. Sed in liberis civitatibus simulachrum Marfyo erat, qui in tutela Liberi patris est; cui sacrificabant causa libertatis.*

Mercurius fingebatur forma capitis humani, lapidi quadrato imposita, atque eidem cubo inscribebatur quo via duceret: vide *Vossium, de Orig. & progr. Idolol.* ii, 32.

Navium summitati additæ erant statux atque imagines Deorum: *Ἐπὶ τῷ ἀντιποδῶν ἡρώδῳ ἀγάλματα καὶ εἰκόνες τῶν θεῶν*: *Auctor brevium Scholiorum ad vers. 241 Iliad.*

Νόρῳασι. Vide Lucianum de Syria Dea; Herodotum in Eaterpe. Horatius, lib. ii, Satyr. 7, vers. 82:

Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.

Aristoteles de Mundo, *οἱ ὑδρόπαστοι μίαν μέντην ἡλικασίμους, πῖσι καὶ ἀνέχοντες καὶ χύρα & ζῶν, καὶ ὄμον, καὶ ὀφθαλμον, ἐστὶ δὲ ὅτι πάντα τὰ μέρη, μετὰ πνέου ὀρυσμίας*. Quem locum sic transtulit Apulejus, *Qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri, quod agitari solet, traxerint; torquetur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt; manus ad ministerium præsto erunt, nec invenuste totus videbitur vivere.* Apud Xenophontem etiam in Symposio circulatores & prestigiatōres hujusmodi ὑδρόπαστοι vulgi admirationem captant, atque ita pecunia emungunt imperitiores. Refert itaque Xenophon, quendam ex hoc hominum genere à Socrate interrogatum, *ἐπὶ πνι μέγα φρονεῖν, ob quam causam se offerret*, respondisse, *Ἐπὶ τοῖς ἀφροσιν*: *ὅτι γὰρ τὸ ἐμὸν ὑδρόπαστα θεώμενοι, καὶ φασὶ με*: *Propter homines stultos. Nam illi quod spectent imagunculas meas, que fidiculis tentæ moventur, me alunt.*

Nympharum imagines domi suæ habebant Siculi; neque tantum sacrificare iis, sed & bene appoti juxta eas pernoctare, & circum earum simulachra choreas ducere solebant: vide *Athenæum, lib. vi Deipnosoph. cap. 13.*

Obelisci effigiem radiorum Solis referebant. Plinius, lib. xxxvi, cap. 8, agens de Lapide Syenite: *Circa Syenen Thebaidis, inquit, Syenites est, quem ante pyrrhopæclon vocabant. Trabes ex eo fecere Reges quodam certamine, Obeliscos vocantes, Solis numini sacros. Radiorum ejus argumentum in effigie est: & ita significatur nomine Ægyptio*: vide locum.

Oppidorum captorum argentæ atque eburnæ imagines inter pompam triumphalem circumferebantur: Ovid. ii de Ponto, Eleg. i:

*Protinus argento veros imitantia muros
Barbara cum victis oppida lata viris.*

Idem iii de Ponto, Eleg. 4:

*Oppida turritis cingantur eburnea muris;
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immittat fracta sub arundine crines
Rhenus, & infectas sanguine notet aquas.*

Mos hic locum dedit facetissimo joco, quem refert Quintilianus, Orat. institut. lib. vi, cap. 3: *Chrysippus, cum in triumpho Caesaris eborea oppida essent transata, & post dies paucos Fabii Maximi lignea, thecas esse oppidorum Caesaris dixit.*

. Oraculum

Oraculum quercuum Dodonæarum harmonico æris tinnitu, à statua moto, nobilitatur: vide Suidam in Δωδοναίων χαλκίον, & in Δωδώνη.

Orbem manu dextra gestabant Imperatorum statux, sicuti videre est apud Ammianum, lib. XXI & XXV. In veteri quoque nummo Severus orbem manu tenens visitur.

Oscilla: Virgilius, lib. II Georg. vers. 387:

*Et te Bacche vocant per carmina lata, tibi que
Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.*

Ad quem locum videndus Servius; Festus in Oscillum; Hyginus fabula 130; Macrobius lib. I Saturnal. cap. 7, & sub finem capitis II; Aufonius in epistola Centoni nuptiali præfixa: *Ludicrum quod Græci σωματίον vocavere, Oscilla sunt: ad summum quatuordecim figuras Geometricas habent. Sunt enim æquilatera; vel triquetra; extentis lineis; aut rectis angulis, vel obliquis; isoscele, vel isopleura; orthogonia quoque, vel scalena. Harum veritularum variis coagmentis simulantur species mille formarum: elephantus bellua, aut aper bestia: anser volans, & mirmillo in armis subsidens; venator, & latrans canis; quin & turris, & cantharus, & alia hujusmodi innumerabilium figurarum, quæ aliis alio scientius variegant. Sed peritorum concinnatio, miraculum est; imperitorum junctura, ridiculum.* Vide Jos. Scaligerum, Aufonianarum lectionum lib. II, cap. 25.

Palæstras athletarum imaginibus exornabant: *Plin. xxxv, 2.*

Παλλάδια ἐν τῇ πύρρει τῶν τριήρων ὡς ἀγάλματα πᾶσι ξύλινα τῇ Ἀθηνᾷ καθιδρυμένα. ὧν ἐπιμνησθὲν μάλιστα πλεον: *Palladia in triremium proris sunt lignea simulachra Minervæ collocata, quorum curam gerebant navigaturi, Vetus Scholiastes in Acharnenses Aristophanis; Suidas in Παλλάδιον.*

Pataici Phœnicum effigiem hominis Pygmæi exprimebant, atque eos Phœnices in triremium suarum proris circumferre solebant: *Herodotus, lib. III. cap. 37; Suidas, in Παταίων θωίς; Hesychius, in Παταίος, & in Εὐφρεΐδης.* Vide locum.

Πέλαι, κοινὸν πᾶσι θεοῖς: κικλυσται δὲ ἀπὸ τῆς ἡμάλης, ὡς περὶ οὐ βοῖς. πύμμα γὰρ ἐστὶ, κί-
ρα δὲ ἔχον: *Pelani, omnibus Diis sunt communes: ac vocantur à figura, veluti bos: nam est libum, cornua habens, Pollux, lib. VI, cap. II; vide Meursii Regnum Attic. libro I, cap. 9.*

Πεντημεθίων χαφαί, Athenæo lib. V, cap. 7, dicuntur Tabulæ quinquennalis ludicri Olympici solemnitatem depictam exhibentes: nam in illis Pictorum tabulis, quarum argumentum erat Penteteridis alicujus celebratio, repræsentabant Artifices omnium Deorum simulachra, fercula, tenfas, totius denique veteris Theologiæ imaginem ad vivum expressam.

Phallus, veretrum ligneum vel coriaceum: vide Lexicographos in φαλλός & φαλλοφορεῖ.

Penates: vide *Servium ad versum 12 libri tertii Æneid.* quemadmodum & ad versum 148 ejusdem libri. Cornutus in Persii Satyræ quintæ; *Gabino habitu cinctique, inquit, Dii Penates formabantur, obvoluti toga supra humerum sinistrum, dextro nudo.*

Pila, inquit Festus, & viriles & muliebres effigies in compitis suspendebantur Compitalibus ex lana; quod esse Deorum inferorum hunc diem festum, quos vocant Lares, putarent; quibus eo die tot pile, quot capita servorum; tot effigies, quot essent liberi, ponebantur: ut viris (sic enim invocantur) parcerent, & essent his pilis & simulachris contenti. Ab hisce pilis πηληϊά φωνιίδες, auctore Henr. Stephano in πηλῆος, putantur dictæ coactiles istiusmodi imagunculæ purpureæ. Nam apud Diod. Siculum, ubi narrat Alexandrum in funere Hephæstionis posuisse ἀνδριάντας καθωπλισμένους, & ὅτι τὰς μετὰ τὸ πῦρ φωνιίδες ἀνεπλήρην πηληϊά, intelligunt (ut Stephanus ibidem ait) pilas purpureas, additque sigillis atque imaginibus istis vestes olim circumponi solitas. Ab hisce pilis (quemadmodum annotat Scaliger ad Festum) olim quoque stramentitias illas effigies, quorum obiectu tauros irritabant, vocarunt Pilas; quod aliquoties invenias apud Martialem. Gloss. Græco-Lat. *Pila, πυριάρτοι, πυρκαϊάται.* Orator quoque in initio Cornelianæ *senæos homines* dixit, alludens ad fœneas hasce effigies. Ad eas denique allusit etiam Varro, quum unam de Menippeis suis inscripsit titulo Ajacis stramentitii. Hæc Scaliger.

Πλαγῶν, κήλινον π. κερκόσμον, *Incunula cerea, rupa cerea, Hesychius.* Quidam arbitrantur fuisse ἄδωλόν π. Ἀφροδίτης κήλινον, seu κόσμον ἐγκάρδιον γυναικῶν. Videtur quoque δατὸς dici: δατὸς, κεράδιον, νύμφη λαϊκὴ κηρ: *Corallium, rupa ex cera alba, Hesychius.* Apud Scholiastem Theocriti δατὸς dicitur: Ἀὶ πάρεθνοι κόσμῶνται δατῶδι· δατὸς δὲ ἐστὶ κερκόσμον π. καλῶς δὲ αὐτὸ νύμφη· οἱ δὲ πλαγῶνα, ἀπὸ τῆς πλαγῶς ἐκ κηρῶ. Et rursus; δατὸς, κόσμος ἐγκάρδιος ἐστὶ γυναικῶν. Vide Scholia in vers. 110 Idyllii secundi.

Portis urbium adstabant statuæ. *Ambracia ante portas statuit duas virileis species æthereas:* Varro, lib. IV de L. L. vide Act. Apost. XIV: 13. Cedrenus etiam testatur, *Edeffæ*

Edessæ ante publicam urbis portam in sublimiore loco consecratam olim fuisse statuatam, quam ingressuri urbem adorare solebant. In ea Messenes porta, qua Megalopolim itur, Mercurii signum Attici operis collocatum fuisse testis est Pausanias, lib. IV, pag. 278, 54. Apollonii certe Tyanei ætate Babylonem ingressuris aurea magni Regis imago exhibebatur; neque enim cuiquam regiam urbem intrare dabatur, nisi prius imaginem istam Persicæ adorationis more veneratus esset: vide *Philostratum*, lib. I de *vita Apollonii*, cap. 19. Προνώπια dicuntur istæ parietum concavitates, in quibus ante portam collocabantur statuæ. Προνώπια, τὰ ἐμπροσθεν τῶν πυλῶν· καθάπερ ἐνώπια, τὰ ἐνδόν, ἔπευ δὲ αἰκόνες πύλων, Hefychius. De talibus statuæ est illud Lucretii lib. I, vers. 314:

*Stillicidi casus lapidem cavat; uncus aratri
Ferreus occulte decrescit vomer in arvis;
Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
Saxea conspiciamus; tum portas propter athena
Signa manus dexteræ ostendunt attenuari
Sæpe salutantum tactu, præterque meantum.*

Portus quoque maritimi habebant simulachra sua: Varro certe & alii complures magnos deos adfirmant simulachra duo virilia Castoris & Pollucis in Samothracia ante portum sita, quibus naufragio liberati vota solvebant: Servius ad versum 12 tertii Æneid.

Πεζήδιον, teste Hefychio & Suida, erat Dea cujus solum caput consecrabatur; videturque fuisse *Laverna*, furtorum præfes Dea. Recte Glossæ, *Laverna*, πεζήδιον. Alia habet Meursii Regnum Atticum, lib. I, cap. 5. Etiam Priapum, quem λιμενίτης vel λιμενομήτης vocant, præfectum custodiæ portuum, dedicabant in litore ac portu: vide *Anthol. Epigr. lib. I, titulo LVI, de Navigatione*.

Προσώπια, Θ. Τὰ Ἀπόλλωνα οὕτω λέγουσι· παρόθεν πρὸ τῶν θυρῶν αὐτὸν ἀφικόμενον: *Præsidem vel Patronum dicebant Apollinem, quatenus eum ante fores consecratum statuebant*, Hefychius.

Προσωπῆτα ὅτε τοῖς Ἀττικαῖς ὀνομάζετο π χαλκῶν ἀγρίων, ἔχον ὄδραπλοῖον, καὶ τὸ σῶμα ἔχον πρὸς τὰ λεόντων ἢ βῶν· ἀπ' ὧν καὶ ὀνομάζο: Προσωπῆτα apud Atticos vas quoddam erat æneum echino simile, circa os facies leonum boumque habens, à quibus & nomen accepit, Pollux, lib. II, cap. 4. Hefychio est, παλάμη ἀγρίων χαλκῶν, ἔχον ἐπὶ τοῖς χυλικοῖς πρὸς τῶν, ἐν ᾗ τὰ ἱερὰ ἐπιμνην: *Bellicum vas æneum habens in labris imagines quasdam, quo sacra mitterent*.

Prytaneum veterum Philosophorum imaginibus conspicuum fuisse, testis est Sidonius Apollinaris, lib. IX, epist. 9.

Pupæ suas Veneri consecrabant virgunculæ pubertati jam vicinæ, postquam iis primæ infantie simplicitatem satis oblectaverant. Persius, Satyr. II, vers. 69:

*Dicite Pontifices, in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donata à virgine pupæ.*

Satyrice signa tutelæ hortorum adhibebantur: Plinius, lib. XIX, cap. 4. De Hæmpha-ceno live Hellepontico Deo in hortis passim consecrato, notius est quàm ut referatur: vide quoque *Hefychium*, in ὀρθανῆς & πιαμύλης.

Sceptro Babyllioniorum singuli utebantur, atque in ejus summitate aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud aliquod insigne semper visebatur: de quo sic Horodotus, lib. I. Σφρηγίδα δ' ἕκαστος ἔχει, καὶ σφῆπρον, χρηροποιήσιν· ἐπ' ἐκάστῳ δ' σφῆπρον ἔστι πεποιημένον ἢ μῆλον, ἢ ῥόδον, ἢ κέρινον, ἢ αἰεός, ἢ ἄλλο τι· ἀπὸ γὰρ σφῆπρον ἢ σφῆπρον ἔστι σφῆπρον: *Annulum signatorium singuli gestant & sceptrum affabre factum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est*. Multa de Sceptris habet Henr. Spelmanni Gloss in *Fistuca*.

Sceptrum Consulium Romanorum. Juvenalis, Satyra X, vers. 43:

Da nunc & volucrem sceptro quæ surgit eburno.

Aurel. Prudentius, in Romano martyre:

*Quum Consulatum initis, ut vernæ solent,
(Pudet fateri) farre pullos pascitis;
Aquila ex eburna sumit arrogantiam
Gestator ejus, ac superbit belluæ
Inflatus offe, cui figura est alitis.*

Solebant interim antiqui sceptrorum extremitati in ornatum addere imaginem hujus illius-ve avis, potissimum tamen aquilæ in sceptris regalibus. Ἐξ ὧν καὶ ἐν τοῖς νεκρήτοις ἐστὶ τὸ αἶμα

ἡμετέροις ὡς ἔφαγον καὶ ἔπινον καὶ ἀπὸ πάντων ὑβρίσας : *Egyptii, quum aliquos ex nobilioribus facto sanctos condunt, privatis ventrem eximientes & in arca reponentes, post alia quadam justa exequiarum quibus funus prosequuntur, etiam arcam versus Solem tenentes attestari solent, condientium uno orationem super funere habente. Est autem oratio huiusmodi, prout eam Euphantus ex patrio sermone transtulit. Summe rerum arbiter Sol, omnesque vitæ humanæ auctores Dii, accipite me ac sempiternis Diis contubernalem addite. Etenim Deos à parentibus mihi traditos, dum suppetit vita, religiose perseverando colui; corporis huius genitoribus debitum semper honorem exhibui; reliquorum hominum occidi neminem; depositum neque defraudavi, neque ullum aliud malum deploratum feci. Si quid autem in vita peccavi, nonnulla præter fas edendo aut bibendo, non per me peccavi, sed per hæc. Demonstrata interim arca intestinis oppleta, eam dicto citius in flumen dejecit; reliquum vero corpus, veluti purum, condit. Tati igitur Apologia sibi apud Deum opus esse arbitrabantur; culpam eorum, quæ protervius egerant, in cibum & potum conferentes. Vide quoque quæ de hoc scelecto habet Plutarchus, in Symposio septem sapientum, pag. 648 editionis Paris. 1624.*

Sphinges. Ἀνθρώποι πρὸ τῶν ἱερῶν τὰς σφίγγας ἰδρύοντες, ὡς αἰνιγματώδεις τὸ πρὸς τοὺς λόγους καὶ ἀπαρτὸς ἐν ἑαυτοῖς. πᾶσα γὰρ καὶ ἐν φιλεῖν πρὸς θεὸν καὶ φοβεῖσθαι τὸ θεῖον. ἀγαπᾶν μὲν, ὡς περὶ σωτῆρος καὶ σωτῆρος τοῖς ὁσίοις. δειδέναι δὲ, ὡς ἀπὸ θεοῦ τῆς δικαιοσύνης τοῖς ἀνομίαις. ἡμεῖς γὰρ ὅμως καὶ ἀνθρώπων καὶ σφίγγος αἰνιόσεσσι τὴν εἰκόνα. *Egyptii ante templa Sphinges consecrant; quia doctrina, quæ de Deo, enigmatica est & obscura. Forte autem, quod Deum oporteat amare & timere: amare quidem, ut sanctis benignum ac propitium; timere vero, ut qui sit impiis justus inexorabiliter. Fera enim simul & hominis imaginem Sphinx significat, Clemens Alexandr. Stromat. v; Plutarch. de Iside & Osiride; Strabo, lib. xvii Geograph.*

Stabulum Eponæ simulacris adornabant. *Respicio pilæ mediæ, inquit Apulejus in Metamorph. quæ stabuli trabes sustinebat, in ipso fere meditullio Eponæ Deæ simulacrum residens ædicula, quod accurate corollis roseis & quidem recentibus fuerat ornatum.*

Tabernaculum Alexandri Magni statuæ sustinere solitæ traduntur: vide Plinium, lib. xxxiv nat. Hist. cap. 8.

Telamones in ædium structura Latinis erant, qui Græcis dicebantur Atlantes. *Si qua virili figura signa mutulos aut coronas sustinent, inquit Vitruv. lib. vi, cap. 10, nostri Telamones appellant, Græci vero eos ἀτλαντες vocitant.*

Terminis insculptæ variæ figuræ varie accipiebantur. *Terminus sive petra naturalis, si brancam lupi habuerit factam, arborem peregrinam significat. Terminus sive petra naturalis, si brancam urfi habuerit, lucum significat. Terminus sive petra naturalis, si ungulam pecoris bifurcam habuerit, de sub saxo egredientem aquam significat. Terminus sive petra naturalis, si caput vituli sculptum habuerit, de duobus montibus aquas egredientes significat, per quas lineæ confinales descendunt: super se autem sacra paganorum ostendit in trifinio. Terminus, si ungulam equi sculptam habuerit, terminum cursorium significat, & usque in fontem mittit, & trifinium facit: vide Auctores vet. de Limitibus agrorum.*

Testudo, scutorum est connexio, curvata in modum & similitudinem testudinis, inquit Servius, ad versum 505 noni Aeneidos, cum à militibus aliqua civitas obsidetur, & sit ut murus ejus subruatur: namque in armorum generibus milites sumunt ab animalibus nomina; ut Aries. Inventor autem Testudinis Artemon Clazomenius fertur, idemque Arietis repertor dicitur.

Themidis simulacrum in concionem olim apportari solitum tradunt, ut cognitionibus publicis intervenientes, integram juris æquique reverentiam ad judicium afferrent. *Vide brevia Scholia ad vers. 69 Odyss. B.*

Θυγαῖς ἢ Ἀπόλλων, est idem qui Græcis etiam Ἀγγῶς nuncupatur: quasi viis præpositus urbanis. Illi enim vias, quæ intra pomeria sunt, ἀγγῶς appellant. Celebrant aras ejus ante fores suas: ipsum exitus & introitus demonstrantes potentem. Vide Macrobi. lib. i Saturn. cap. 9; & quæ aliquanto ante in hac ipsa serie alphabetica diximus in Aggyeus.

Tripodes ex ære, præmia fortium. Horatius lib. iv, Ode 8:

Donarem tripodas, præmia fortium
Grajorum - - -

Ubi vetus Commentator, *Viri fortes in agone accipiebant tripodes.* Plinius lib. xxxiv, cap. 3; *Ex ære factitavere & cortinas tripodum nomine Delphicas; quoniam donis maxime Apollinis Delphici dicabantur.* Tripodum formam describit Diodorus Siculus, pag. 427 edit. Wecheliane, 1604.

Tritones æreos summis olim turribus imponebant; quemadmodum nunc bractea in galli gallinacei speciem efformata, & summis turrium metis imposita, ventos indicat. *Nonnullis placuit esse ventos quatuor, inquit Vitruvius lib. i, cap. 6, ab oriente equino-*
ctiali

Ætiali Solanum, à meridie *Austrum*, ab occidente æquinoctiali *Favonium*, à septentrionali *Septentrionem*. Sed qui diligentius perquisiverunt, tradiderunt eos esse octo; maxime quidem *Andronicus Cyrrhestes*; qui etiam exemplum collocavit *Athenis* turrim marmoream octogonon, & in singulis lateribus octogoni singulorum ventorum imagines exsculpas contra suos cujusque flatus designavit: supraque eam turrim marmoream metam perscivit, & insuper *Tritonem* æreum collocavit dextra manu virgam porrigentem, & ita est machinatus uti vento circumageretur, & semper contra flatum consisteret, supraque imaginem flantis venti indicem virgam teneret. Itaque sunt collocati inter *Solanum* & *Austrum*, ab oriente *hyberno*, *Eurus*; inter *Austrum* & *Favonium*, ab occidente *hyberno*, *Africus*; inter *Favonium* & *Septentrionem*, *Caurus*, quem plures vocant *Corum*; inter *Septentrionem* & *Solanum*, *Aquilo*. Meminit *Varro*, lib. III de re Rust. cap. 5. Cum hac *Andronici* turre non alienum erit conferre *Theodosii Imp.* δῆλον ἀνέμων, prout eam describit *Cedrenus*, pag. 323 edit. Regiæ.

Tritones cum buccinis fastigio *Saturni* ædis superpositi; quoniam ab ejus commemoratione ad nostram ætatem historia clara & quasi vocalis est; ante vero muta & obscura & incognita: quod testantur caudæ *Tritonum* humi mersæ & absconditæ, *Macrobius*, lib. I *Saturnal.* cap. 8. Ἀκρωτήρια dicebantur animalia templorum fastigio superimposita. Vide *Hesychium*.

Vellus aureum. Nobile illud aurei velleris insigne à *Philippo II* duce *Burgundiæ* institutum, nobiliores florentissimi regni proceres omni studio appetere solent, prorsus ut flos olim *Græciæ* *Jasone* duce nullos non labores spe potiundi velleris exantlavit: quamquam longe aliam rationem fuisse constet hodierni velleris arte fabrilis fusi vel excusi, & veteris illius *Colchici* quod animosa juvenus abstulit. Aureum enim vellus nihil aliud fuisse putatur, quàm liber quidam in membranis exaratus, & tradens quemadmodum *Chymicæ* artis subsidio aurum fiat: vide *Suidam* in Δίεξε, in Διοκλητῶντος, & in Χημεία; vide quod *Eustathium*, ad vers. 689 *Dionysii* & περὶ γῆς, ubi *Charax* vetustissimus hujus opinionis auctor citatur. Non videntur itaque sine ratione *Ætææ* genus veteres ad *Solem*, unicum caloris metallici fomitem ac fontem retulisse. *Medeam* quoque *Dio-genes*, apud *Stobæum**, non veneficam, sed spectatæ sapientiæ foeminam fuisse testatur; tanquam quæ molles atque effoeminatos homines exercitiis roboraverit, & ad pristinum juventæ vigorem veluti coquendo revocaverit. Vide quoque *Scholia* ad vers. 200 libri tertii *Argonauticôn Apollonii Rhodii*, ubi liquet maternum etiam genus *Medææ* insigni artis medicæ scientia claruisse. Addit *Palæphatus* eam medicandorum capillorum singularem habuisse peritiā; & decoctione quadam (quam παρέψησιν vocabant) inventa, plurimorum infirmitatibus calidi hujus lavacri beneficio succurrere solitam: vide *Palæphatum de Fabulosis narrationibus*, quemadmodum & *Eusebium*, lib. x de *Præparatione Evangelica*. Huc etiam facit, quod ipse *Jason* in disciplinam traditus fuit *Chironi* Centauro, exploratissimo medicæ artis magistro: sub quo tantum profecit, ut dictus sit *Jalon*, ὡς τὸ ἰάσθαι, à medendo. παρὰ Χείρωνος ἔμαθε τὴν ἰατρικὴν, ἔθεν καὶ Ἰάσων ἐκλήθη, ὡς τὴν ἰασιν, ut loquitur vetustissimus *Scholias* *Apollonii Rhodii*, ad vers. 154 libri primi *Argonaut.* Vide quoque *Scholia* ad vers. 436 *Phenomenôn Arati*, & breviter *Scholia* ad vers. 70 *Odysseas* M. Quamobrem neque magnam cuiquam præbere debet admirationem, quod *Jalon* medicinæ studiosissimus nobiles illas *chymicæ* artis membranas tanto studio petierit, cumque iis *Medeam*, paterni maternique generis instituto medendi scientissimam, secum avehendam putaverit.

Veritatis simulacrum in gemma exsculptum sacerdotes *Ægyptiorum* de collo pendens gestabant, ἀγάλμα τῆς ἀληθείας, simulacrum veritatis. Vide *Ælianum*, var. Hist. XIV, 34; vide quoque *Diod. Siculum*, lib. I, pag. 45 & 68; quemadmodum & *Isidorum Pelusiotam*, lib. III, epist. 10, confer cum Hist. sacra. *Plinius* quoque, lib. XXXIII, cap. 3; *Harpocratem*, statuasque *Ægyptiorum* numinum, in digitis viri quoque portare incipiunt. Ex quibus loquendi modis manifestum est, sculpturam ac cælaturam à statuarum parum admodum distare: quemadmodum enim gemmis incisæ imagines statuae hic per translationem dicuntur, ita passim apud scriptores æneæ, eburneæ, argenteæ figuræ alteri cuipiam materiæ impressæ, signa generali nomine dici solent. *Virgil.* v. *Æneidos*:

- - - Hoc munus habebis
Cratera impressum signis. - - -

Statius III *Sylv.* in *Hercule Surrentino*, vers. 38:

- - - Signis crescit torus asper eburnis.

Quin etiam præstantissimi quique significes cælasse deprehenduntur. *Phidias Amazonum prælum cælavit intumescēte ambitu parmae*, *Plin.* XXXVI, 5: & mox, *Scopas, Bryaxis*,

Bryaxis, Timotheus, & Leochares pariter celavere Mausoleum. Mensam quoque ex ebore & auro fecit Colotes, de qua vide *Pausaniam lib. v, pag. 325, 34.* Valvas quoque ex ebore atque auro magnifice celatas describit Virgil. 111 Georg. vers. 26:

*In foribus pugnam ex auro solidoque elephanto
Gangaridum faciam, victorisque arma Quirini.*

Scribit Zozimus lib. v, Stiliconem in magna pecuniae inopia mandasse, ut fores Capitolii, quæ magno pondere auri obductæ erant, laminis iis spoliarentur, quibus detrahitis, apparuit scriptura quæ sub ipsis antea laminis delituerat, INFELICI REGI SERVANTUR. Eas autem laminas egregia celatura fuisse notabiles discas ex Claudiani Paneg. in VI Conf. Honorii, vers. 44:

*- - - Juvat intra tecta Tonantis
Cernere Tarpeja pendentes rupe Gigantes,
Celatasque fores. - - -*

Vertumnus multiformis positus in multis locis civitatis, & fere in omnibus municipiis Italiae consecrabantur simulacra ambigui vultus, qui pro habitus diversitate in diversas facies Deorum vertebantur: *Acron in Horat. lib. 11, Sat. 7.* Vide *Propertium, lib. 1v, Eleg. 2.*

Vortumnus Deus invertendarum rerum est, id est, Mercaturæ. Signum Vortumni in ultimo vico Thurario est, sub basilicæ angulo flectentibus se ad postremam dexteram partem: *Asconius Pedianus in Verrinam de Prætura urbana.*

Cæterum omissa ea, quæ in ædibus sacris erat, celatura, ad varium in aliis rebus celaturæ usum transibo.

Celaturæ
multiplex
usus.

§. 12. Ancræsa dicta sunt ab antiquis vasa quæ celata appellamus, quod circumcædendo talia fiant. Ipsum quoque celare verbum ab eadem causa est dictum, D litera cum L permutata: *Festus.*

Baltheus celatus. Ovid. 1x Metamorph. vers. 189:

Thermodontiaco celatus baltheus auro.

Bipennis celata argento: Virgil. v *Æneid. vers. 307.*

Capuli militum ebore etiam assidito, celantur argento; vagina, batillis; balthei, laminis crepitant, Plin. xxxiii, 12; vide Suidam in *Λίανα*, & in *Τυρόκησις*. Gladius Pelopis in capulo habuit cornu Amalthæ ex auro atque ebore elaboratum: vide *Pausaniam lib. vi, pag. 378, 56.* Theseo eburnea capuli celatura saluti fuit: Ovid. vii *Metamorph. vers. 423.* Macedonum regi Philippo Pausaniæ capulus, quadrigæ celatura insignis, fatalis fuit: *Valer. Maxim. lib. 1, cap. 8, Ex. ext. 9.*

Carrucas ex argento celare invenimus, Plin. xxxiii, 11.

CrySTALLIS quibusdam est capillamentum rimæ simile; hoc artifices celatura occultant: Plin. xxxvii, 2.

Cunæ segmentatæ: Juvenal. Satyra vi, vers. 89.

Cymbia. Virgil. v *Æneid. vers. 266:*

*Tertia dona facit, geminos ex æve lebetas,
Cymbiaque argenteo perfecta, atque aspera signis.*

Effeda celata. Propert. 11, 1: *Effeda celatis siste Britannia jugis.*

Figulina vasa celata. Plutarchus in apophth. Regum & Imp. Κότος φύσιν ὅζυς ὢν εἰς ὄργην, καὶ μικρὸς ἢ ἀμαρτανόων ἐν τῇ Δακρυονίας καταστάσει, σπῆναι ποτὶ κερσόμενα κομίσαντο. Ζένην εὐθενοῦσα καὶ λεπτὰ, πηκνὸς δὲ καὶ περικλῆς ἐργασίμῳ γλυφαῖς ποτὶ καὶ πρέπαις, τῷ μὲν ζένην ἔδωκε δῶρα, πῶς δὲ σπῆναι πάντα συνήγαγεν, ὅπως (εἰς) μὴ δι' ὄργην μικρότερον καταλῶ τὰς σωτηρίωντας: Cotys, cum natura iracundus esset, aserbeque in ministrorum delicta animadvertens, cum hospes quidam ei fictilia vasa attulisset, tenuia ac fragilia admodum, alioquin eleganter ac subtiliter sculpturis celaturisque adornata: hunc quidem donis affecit, sed vasa ista omnia confregit, quod vereri se diceret, ne ministros ea si confringerent sævius puniret. Martial. lib. 1v, Epigr. 46:

*Parce cistula non capax olivæ,
Et crasso figuli polita calo.*

Filicata patera dicta, quod ad filicis herbæ speciem sit celata: *Festus.* Ita quoque *Hederaceas* & *Corymbiatis* pateras dicebant à genere celaturæ, de quibus alibi.

Galeæ anæ celatæ opere Corinthio: *Cicero, lib. 1v in Verrem.* Cassidis celatæ meminit Juvenalis Satyra xi, vers. 103.

Hydriæ grandes celatæ opere Corinthio: *Cicero, lib. 1v in Verrem.*

Laquearia celata: *Seneca, epist. xc. παλίσματα, σιδεράματα, ἑστὴ ἀφ' ὧν, Suidas.* Lemnisci,

Lemnisci, qui coronis adiciebantur, puri diu fuere. Cælare eos primus instituit P. Claudius Pulcher, bractæasque etiam philyræ dedit: vide *Plinium*, lib. XXI, cap. 3.

Lesbium, genus vasis cælati à Lesbis inventum: *Festus*.

Panis cælaturæ: *Plin.* XIX, 4.

Putealia figillata: *Cicero*, lib. I ad *Atticum*, epist. 8; *Turnebus*, *Advers.* II, 2.

Scaphia cum emblematis: *Cicero*, lib. IV in *Verrem*.

Scutis, qualibus apud Trojam pugnatum est, continebantur imagines, unde & nomen habuere Clypeorum (a); non, ut perversa Grammaticorum subtilitas voluit, à cluendo. *Origo plena virtutis faciem reddi in scuto cujusque, qui fuerit usus illo. †Pa- * Origo, plenam virtutis, vest. Vossii codices.
ni ex auro fecitavere & clypeos & imagines, secumque in castris tulere. Certe captis eis talem Asdrubalis invenit Q. Marcius, Scipionum in Hispania ultor: isque clypeus supra fores Capitolinæ adis usque ad incendium primum fuit: *Plin.* xxxv, 3. Clypeum de quoque junioris Philostrati imagines in Pyrrho. - - - Clypei non emarrabile textum, † Peni & ex auro, iidem codd.
à Vulcano Æneæ fabricatum, & multiplici cælatura ornatum describit Virgil. sub finem libri octavi Æneidos: vide eundem VII Æneid. vers. 657 & 789. Idomeneus erat Minois nepos, à Pasiphaë filia Solis oriundus; habuit igitur gallum gallinaceum, avem Soli sacram, in scuto pro insigni: *Pausanias* lib. v, pag. 338, 33. Epaminondæ clypeus draconis imagine notabilis erat, ut constaret omnibus eum è Sparti prognatum: vide *Suidam* in Επαιμινώνδας. *Ovid.* lib. v. *Metamorph.* vers. 187:

*At Nilæus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat; clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim calaverat auro.*

Status, lib. IX *Thebaid.* vers. 333, describit Crenæi clypeum cælatura insignem. Aliorum quoque clypeos passim alibi describit. *Silius Italicus*, lib. I *Punici belli*:

Flumineaque urna calatus Bragada parmam.

Idem, lib. IV de Chryxo Bojorum duce:

*Ipse tumens atavi Brenni se stirpe ferebat
Chryxus, & in titulos Capitolina capta traherat:
Tarpeoque jugo demens, & vertice sacro
Pensantes aurum Celtas umbone ferebat.*

Idem, lib. VIII:

*Ducit avis pollens, nec dextra indignus avorum
Scævola, cui dira calatur laudis honora
Effigie clypeus. Flagrant altaribus ignes;
Tyrrenum valli medio stat Mutius ira
In semet versa, sævisque in imagine virtus.*

Idem, lib. X:

*Inter mille viros jacet ingens Phorcus, ab antris
Herculeæ Calpes, calatus Gorgone parmam,
Unde genus tristisque Deæ manabat origo.*

Idem, lib. XVII:

*At contra ardenti radiabat Scipio cocco,
Terribilem ostentans clypeum, quo patris & una
Calerat patrui spirantes praelia dira
Effigies. - - -*

Quemadmodum igitur ex locis jam allatis patet magnorum olim clypeos virorum spectabiles plerumque fuisse cælatura, quæ originem generis aut majorum virtutem representabat, ita nonnunquam clypeos suos alio quovis insigni pro libitu exornabant. Agamemnonis certe clypeo inculptus erat Terror habens caput leonis, teste *Pausania*, lib. v, pag. 323, 54. Sicut Hercules apud Hesiodum, & Agamemnon apud Homerum, ita quoque Lamachus apud Aristophanem in *Acharnensibus*, Gorgonem in scuto gestavit. Ο' Λάμαχος ὅχι τὴν μορὴν καὶ τὴν γόργονα ἐπίσημον, inquit Scholiastes in *Pacem* Aristophanis. In Menelai scuto expressus erat draco; is nempe, qui Aulide inter sacra repens, pro ostento fuit: *Pausanias* libro X, pag. 660, 14. Stesichorus tradit Ulyssæm

(a) Vult itaque Plinius Clypeos dici quasi glypheos: ὡς τὸ γλύφειν, scalpere, cælare: prout ut Belgicum schild, scutum, dictum putant à schilderen, pingere. Diversis etenim cohortibus militum diversa quoque in clypeis picta erant δειγµατὲς, signa, quemadmodum supra ex Vegetio monimus. De imaginibus Imp. thorace tenus in clypeo multa eximie *Jos. Scaliger*, ad annum Eusebii MCMCLXXXVI, pag. 238.

fem in clypeo circumtulisse delphini speciem: vide *Tzetzem in Lycophronis Cassandram*. Aristomenis Messenii clypeus pro insigni habuit aquilam passis ad extremos margines ejus alis: *Pausanias libro IV, pag. 247, 3*. Alcibiades, ut semper alias, ita maxime in bello cum præfesset exercitui, pulcher videri studuit; quamobrem etiam scutum ex ebo-re & auro confectum habuit, & in eo Cupidinis fulmen amplexantis insigne: *Athenæus lib. XII, cap. 9*; vide quoque *Plutarchum in Alcibiade*.

Scyphi sigillati. Cicero, lib. IV in Verrem.

Vehiculorum cælatorum meminit Seneca, epist. LXXXVII. Vehicula decem, multo auro argentoque cælata, prosequerantur agmen Darii: *Q. Curtius, lib. III, cap. 3*.

Vitrum aliud statu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur, Plin. XXXVI, 26. Achilles Tatiuss, lib. II de amoribus Clitophontis & Leucippes: *Κερατὴς παρέθηκεν μὲν τῷ Γλαύκῃ & Χίῳ δῶρον· ὅαλ' ἂν τι πᾶν ἔργον ὀρυγμῶν· κύκλῳ δ' αὐτὸν ἀμπελοι περὶέειπον ἀπ' αὐτῶν & κερατῆρ' ἐπιφύλαττομαι, οἱ βότευς πάντῃ περικρατῶμαι, ὁμοφάξ μὲν αὐτῶν ἕκαστος ὅσον ὡς κενὸς ὁ κρατῆρ'· ἐὰν δ' ἐγγίης οἶνον, καὶ μᾶλλον ὁ βότευς ὑποπερὶάσεται, & σταφυλὴν τ' ὁμοφάξ πίνει· Διονυσὶς τι ἐντελεύπωται τῶν βότεύων, ἵνα τὴν ἀμπελον γούργῃ*: *A Glauci Chii cratere alterum poculum adhibuit. E cæato id vitro erat, ejusque oram vites in eo ipso natae coronabant, à quibus racemi passim pendebant, sicco omnes poculo acerbis: immisso autem vimo paulatim rubentes & maturi: inter racemos vero Dionysius effictus erat ut vitem coleret*. Apulejus Miles. libro secundo meminit *Vitri fabre sigillati*.

Restat ut hoc in loco addam illud Plinii libro XXXIII, cap. 12: *Mirum* in auro cælando inclaruisset neminem, argento multos*. Atque ita procedam ad inspectionem Pecuniarum, quæ Juvenali Satyra XIV, vers. 291 recte dicitur,

Concisum argentum in titulos faciesque minutas.

§. 13. Pecuniarum considerationem hoc in loco minime prætereundam, juxta mecum fatebitur, quisquis considerabit antiquiorum elegantiarum curiosos ex ipsa vet. numismatum bona malave moneta levi negotio dignoscere sæcula cultiora ab impolitionibus, gentes itidem in liberalium Artium tractatione curaue exercitas, à semibarbaris atque alienis ab omni humanitate scientia hominum dignissima.

Pecunia ipsa à pecore appellabatur, Plinius lib. XVIII, cap. 3. *Servius rex ovium boumque effigie primus æs signavit*, Idem ibidem. Et rursus lib. XXXIII, cap. 3: *Servius rex primus signavit æs: antea rudi usus Rome, Timeus tradit. Signatum est nota pecudum, unde & Pecunia appellata*. Plura de vocabuli origine habet Vossii Etymologicum in *Pecunia*. Auctor brevium scholiorum ad vers. 449 Iliados B, *ἐκατόμμοι* ex-ponit, *ἐκατὸν βῶν πρὸς ἑξήκοντα*, ἢ *ἐκατὸν χρυσῶν νομισμάτων*: *Centum boum, aut centum auroreorum nummorum pretium æquans*. Οἱ γὰρ δὲ χεῖροι, inquit, πρῶτον τὸ ζῶον τὸ βῶν ἀφ' ὧν καὶ μὲν, καὶ ὅτι τὸ ἱερὸν ἐστίν, ἐνεχέμετον τῷ μὲν ἐνὶ μέρῃ τῶν νομισμάτων βῶν, τῷ δ' ἐν τῷ βῶν βασιλῆως πρόσωπον: *Antiqui enim pecus bubulum magnifacientes cum ob alia multa, tum etiam quod sacratum esset, insculpebant uni lateri numismatis bovem, alteri vero faciem regis*. Affine huic est illud ejusdem Scholiastæ ad vers. 79 Iliados ε: οἱ παλαιοὶ πρὶν Ὀδυσσεὺς τὰ νομίσματα, πρὸς συναλλαγὰς ἐπιπύλο ἀφ' ἧς τὴν πλεονέκων· ὅθεν ὕστερον ἐφάρεθον τὰ νομίσματα, βῶν ἐπ' αὐτῶν ἐξετύπων ἐνδεικνύμενοι τὸ δὲ χεῖρον ἐθῶν· καὶ παροιμία· βῶς ἐπὶ γλώσσης, ὅ ἐστι νόμισμα, ἀρμόζει δ' ἡ παροιμία αὕτη ἐπὶ τῷ ῥήτορι τὸ λαμβανόντων νομισμάτων ὑπερὶ τῆς μὴ κατασκευασθῆναι τινι, ἀλλὰ σιωπῆσαι: *Antiqui ante inventam pecuniam, commercia instituebant per quadrupedes: unde postea, repertis nummis, bovem in iis effigiarunt, indicantes antiquam consuetudinem. Est & paræmia, Bos in lingua: id est nummus. Quadrat autem hæc paræmia in rhetores argentum accipientes ne alicui patrocinentur, sed sileant*. Similia quoque habet Eustathius, edit. Romanæ pag. 252, 19. Vide quoque de hac Paræmia Pollucem, lib. IX, cap. 6; Hesychium, in *Βοὶς ἐπὶ γλώσσει*, & Paræmiographos; Zenobium, Centur. II, 70; & Diogenianum, Cent. III, 48.

Πρῶτος ἐγράψεν νόμισμα Ἀθηναῖος Ἐριχθόνιος: *Primus inscripsit nummum Atheniensibus Erichthonius*, Pollux libro nono, cap. 6.

Dionysius Poëta quidam & Rhetor cognominatus est *καλκοῖς*, quoniam Atheniensibus persuasit uti numismate æreo: *Eustathius ad vers. 393 Iliad. ε, edit. Romanæ pag. 1243, 16*. Callia archonte cusa est primum Athenis moneta ænea. *Ἐπὶ Καλλίᾳ νόμισμα χαλκὸν ἐκόπη*, *Suidas in Καλλία*.

Eusebii Chronicon ad annum MCCCVI: *Numa Pompilius Capitolium à fundamentis edificavit, & congiarium dedit asses ligneos & scorteos*. Ubi Scaliger: Græca lectio addit tertium genus, omisum ab Hieronymo: Ἀσάρια ξύλινα καὶ σκύτινα καὶ ὀσράκινα; *Asses ligneos, & scorteos, & testaceos*. Vide locum. Cedrenus de Numa, secundo rege à Romulo: Ἀσάρια δὲ δὲ ἀσημίς καὶ χαλκὸς πεποιημένα πρῶτον Ῥωμαῖοις ἐχάρισται, πρὶν δὲ σκύτινων καὶ ξυλίνων καὶ ὀσρακίων πῶς χρεῖαι πληρύνων· ἀπὲρ ἐκ τῶν ἰδίων ὀνομάτων νεμμία ἐκάλεσε:

Λεω:

* Aurum cælando, ita vet. codd. Vossii.

Pecuniarum considerationem.

LIBER SECUNDUS, CAP. VIII.

111

λαοι: *Asses ex non signato argenti & ære cufos primus Romanis largitus est, quum antea eorum usum scortei, lignei, & sigulini supplerent: vocavitque nummos ex suo nomine.* Eadem habet Suidas in Α' σάρια.

Λακεδαιμονίῳ νόμισμα λεῶντι σκυλίνῳ: *Lacedæmonis numismate utuntur scorteo, Stobæus, titulo de Legibus & consuetudinibus, ex Nicolao de Moribus gentium.* Corium forma publica percussum fuit apud Lacedæmonios, quod usum numeratæ pecuniæ præstitisse dicit Seneca, *lib. v de Benef. cap. 14*; Donatus ad illud Maronis, libro primo *Æneidos*:

Taurino quantum possent circumdare tergo.

Dicunt, inquit, pecuniam tunc ex corio bubula fuisse, & inde Pecuniam dictam, quod ex pecore originem duceret, tantumque fuisse in pretio loci, quantum bovis unius corium conficere potuisset. Vide quoque Cassiodorum, *Variarum VII, 22*; Isidorum, *Originum lib. xvi, cap. 17*.

Byzantini ferreo utebantur numismate. Σιδάρειοι γοι, ὡς ἐν Βυζαντίῳ ἔτι ἰσὶ ἐν τῇ λεπτῇ νομισματικῇ σιδηρῇ καὶ ἐλαχίστῃ ἔχοντο Βυζαντινοί. Σιδάρειοι, ὡς ἂν Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις, Ἡεῤῥύχιος. Vide quoque *Schol. in Aristophanis Nubulas*. Lacedæmonis etiam in usu fuit numisma ferreum: ita Pollux libro *vii, cap. 245 §. 2*: *Νόμισμα σιδηρῆν, τὸ Λακεδαιμονίῳ καὶ Βυζαντίῳ.* Ac plura quoque habet idem Pollux libro nono, cap. 6. Romanis denique regem Numam primum dedisse æream ferreamque monetam auctor est Suidas in Α' σάρια. *Miscuit denario triumvir Antonius ferrum. Miscuit æra falsa moneta. Alii e pondere subtrahunt, cum sit justum lxxxiii e libris signari.* Igitur ars facta, denarios probare; tam jucunda lege plebi, ut Mario Gratidiano vicatim totas statuas dicaveris. Mirumque in hac artium sola vitia discuntur, & falsi denarii spectantur exemplar, pluribusque veris denariis adulterinus emitur, Plinius *lib. xxxiii, cap. 9*.

Nummus plumbeus dicebatur genus nummi vilissimi. Plautus *Calina, Act. i, Scena Omnibus rebus &c.*

Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus.

Idem *Trinummo, Act. iv, Scena i*:

Eine aurum crederem,

Cui, si capitis res sit, nummum nunquam credam plumbeum?

Hefychius; Ἐπίχυλον, ἰδὲ νόμισμα ἐξ ἀργύρου ἢ μαλὸν καχυρόν.

Stannum argenti loco habitum Syracusis auctor est Dionysius. Vide *Pollucem libro nono, cap. 6*.

Janus fertur nummum æreum signasse primus. De Jano hæc habet Draco Corcyraeus, apud Athenæum *lib. xv, cap. 13*: *Ἰανὸν λόγῳ ἔχει διπρὸς ὡπὸν γεγονέναι· τὸ μὲν ὀπίσω, τὸ δ' ἐμπροσθεν ἔχοντα πρὸς ὡπὸν. Διὸς τὰς καὶ τὴν Ἰανὸν πτωχὸν καὶ τὸ ὄρῳ Ἰανὸν ὀνομάζειται, καλοῦσιν αὐτὸς ἐπὶ τῷ ὄρει· πρῶτον ὃ εἴφανον εἶναι καὶ χειρίας καὶ πλοία, καὶ νόμισμα χαλκὸν πρῶτον χαράξαι· διὸ καὶ τὴν Ἑλλάδα πολλὰς πόλεις, καὶ κατὰ τὴν ἰταλίαν καὶ σικελίαν ἐπὶ τῷ νόμισματι ἐγχαράττειν πρὸς ὡπὸν διέφαλον, καὶ ἐκ πατρὸς μέρος ἢ χειρίαν ἢ εἴφανον ἢ πλοίων: Janum fama est bifrontem fuisse, habentemque faciem unam retrorsum, antrosum alteram: ab hoc etiam Janum fluvium, Janumque montem nomen accepisse, quod in isthac monte habitaverit: illum etiam primam coronam invenisse, & rates, ac navigia, nummum quoque æreum primum signasse: multas itaque urbes Græcas, Italas, Siculas monetæ sue insculpere vultum bicipitem, & ex altera parte ratem, aut coronam, aut navem. Vide quoque Plutarch. *Rom. quæst. 41*. Plin. *lib. xxxiii, cap. 3*: *Nota æris fuit ex altera parte Janus geminus, ex altera rostrum navis.* Macrobius *Saturnal. lib. i, cap. 7*: *Janus, cum Saturnum classe pervectum excepisset hospitio, & ab eo edoctus peritiam ruris, ferum illum & rudem ante fruges cognitæ victum in melius redegisset, regni eum societate muneravit. Cum primus quoque æra signaret, servavit & in hoc Saturni reverentiam, ut, quoniam ille navi fuerat advectus, ex una quidem parte sui capitis effigies, ex altera vero navis exprimeretur; quo Saturni memoriam in posteros propagaret. Ita fuisse signatum hodieque intelligitur in aleæ lusu, cum pueri denarios in sublime jactantes, CAPITA AUT NAVIA, lusu teste vetustatis exclamant.**

Lydi primi cuderunt aureum argenteumque nummum ad usum. Herodotus libro *i, cap. 94*: *Λυδοὶ πρῶτοι ἀνδρώπων τῇ ἡμεῖς ἰδὲν, νόμισμα χρυσὸν καὶ ἀργύρεον καὶ ἀνδρῶν ἐξήσαντο· πρῶτοι ὃ καὶ κάπηλοι ἐξήσαντο, &c.*

Itonus, Thessaliæ rex, inventor auri argentique conflandi, & primus auctor monetæ. Lucanus libro *vi, 402*:

*Primus Thessaliæ rector telluris Itonus
In formam calida percussit pondera massæ,*

Fudit

Troezeniorum vett. nummi tridentis habent insigne & caput Minervæ: *Pausanias libro secundo, pag. 142, 6.*

Anaxilas Rheginus, cum Sicilia usque ad illud tempus, ut Aristoteles ait, nullos genuisset lepores, ipse vero ibi eos importasset ac nutritivisset, simulque rheda victoriam in Olympia adeptus esset, monetæ Rheginorum rhedam insculpsit & leporem: *Pollux libro quinto, cap. 12, §. 1.*

ΒΡΥΤΘΥΣ ΕΙΣ ΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ, Α ΕΚΟΠΗΣΤΗ, ΕΙΚΟΝΑ ΠΙ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ ΠΙΛΙΟΝ, ΞΙΦΙΔΙΑ Π ΔΥΟ ΕΝΙΣΤΗΝ. δηλὼν ἐκ π τέτρῃ καὶ Δεξὶ τῶν ρεαμμάτων, ὅτι τὴν παλαιοῦδα μὲν ἔ' Κασσίω ἐλδ' ἡγερεκὼς ἔη: *Brutus numismatis, quæ faciebat, insculpsit sui ipsius imaginem & pileum & pugiones duos: hoc facto & per inscriptionem declarans, quod una cum Cassio patriam liberasset, Dio lib. XLVII, pag. 341 edit. Hanoviensis.*

Augustus tantam fatis fiduciam habuit, ut thema suum vulgaverit, nummumque argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percussisset, Suetonius in vita Oct. Augusti, cap. 94. Vide Sam. Petiti Observationum lib. 1, cap. 5; Lud. Carrionis Emendat. lib. 11, cap. 2.

Nero statuas suas citharædico habitu posuit, quæ nota etiam nummum percussit, Suetonius in Nerone, cap. 25.

Tenedius quidam rex legem tulit, ut utrisque in adultério deprehensis caput præcederetur; quod & in proprio filio, cum deprehensus teneretur, observavit. Quamobrem in altero Tenedii numismatis latere securis insculpta erat, in altero vero capita duo habentia cervicem unam: *Suidas, in Τενέδιου Ξωήγορος*: vide quoque *Heraclidem in Tenediorum politia.*

Nostri temporibus, inquit D. Prosper de Prædict. & promiss. Dei, lib. 111, promiss. 34, apud Persas persecutionem factam novimus, imperante Arcadio religioso & Christiano principe. Qui, ne traderet ad se confugientes Armenios, bellum cum Persis contulit eo signo; ante quam potitus victoria, jam coeuntibus in prælium militibus, aëreas cruces in vestibus paruere. Unde etiam victor auream monetam cum eodem signo crucis fieri præcepit, quæ in usu totius Orbis & maxime Asia hodieque persistit.

Soli reges Francorum inter omnes barbaros ex auro Gallico cudunt nummos, non Imperatoris (prout fieri solet) sed sua imagine signatos: *Procopius de Bello Gotthico, lib. 111, cap. 23.*

Belisarius post victoriam adeo acceptus fuit Justiniano Imp. ut is, percussio nummo, se in una parte, in altera vero Belisarium armatum effinxerit, cum hac inscriptione: **BELISARIUS DECUS ROMANORUM**: *Cedrenus editionis regie, pag. 370, D.*

Joannes Tzimiscēs Imp. gratias Christo servatori pro tropæis relaturus, edixit ut aureo nummo atque obolo inscriberetur imago nostri Sosipitatoris, quod antehac non fuerat receptum: iussitque alteri utriusque nummi lateri inscribi: **JESUS CHRISTUS REX REGUM**. Hoc ipsum & reliqui deinceps observarunt Imperatores quotquot Christum Dominum agnoscebant: *Cedrenus editionis regie, pag. 683, B.*

Unum etiamnum aris miraculum non omitemus, inquit Plinius lib. xxxiv, cap. 13. *Servilia familia, illustris in Fastis, trientem æreum pascit auro & argento, consummentem utrumque. Origo atque natura ejus incomperta est mihi. Verba ipsa de ea re Messale senis ponam: Serviliorum familia habet trientem sacrum, cui summa cum cura magnificentiaque sacra quotannis faciunt: quem ferunt alias crevisse, alias decrevisse videri, & ex eo aut honorem aut diminutionem familiae significari.*

Michalatus erat nummi genus Archangeli Michaëlis imagine signatum: *Chronicon Casimense lib. 111, cap. 57*: vulgo quoque hoc nostro sæculo *Angelottos* vocant, ab effigie Angeli.

Δανάκης genus erat nummi barbarici, obolo majoris: hunc ori mortuorum inferebant, ut esset unde portorium solverent Acherusiam trajecturi: vide Auctorem Etymologici, in Δανάκης. Similia quoque habent Hesychius & Suidas, in Δανάκη; nec non idem Suidas, in Α' χειρυσία. Potissimum tamen vide hac in re facetissime ludentem Lucianum πῶτι πινδύς. Qui tamen incolabant loca ubi ἄδης κατέβασιν proxima esse putabatur, nullum à se nautum portitorem ob viciniam exacturum credebant. Παρ' Ε'ρμιονεῦσι πινδύλη) τὴν εἰς ἄδην κατέβασιν σὺν τῷ μόνῳ εἶναι· διόπερ σὺν ἐνδύσειν ἐν τῷ ὄρει τοῖς νεκροῖς ναύλον: *Brevis apud Hermionenenses fertur esse descensus ad inferos; propterea non induunt ibi mortuis nautum, Strabo lib. VIII, pag. 373*: ad quæ verba vide observata Casaubono.

§. 14. Annulos signatorios Hebræorum vetustissimis in usu fuisse, perspicitur ex eo annulo, quem Thamar à Juda pignori acceperat: *Genes. xxxviii*. Huc etiam refer gemmas illas in pectorali sacerdotis, quibus lapidarii Artifices ex præscripto Domini sigilli sculpturis insculperant nomina filiorum Israël: *Exod. xxxix, 6*. Apud Græcos nonnisi sero videntur adhibiti, videturque serior eorum usus provenisse, aut ex ignorantia

tia scalpendi gemmas, aut ex nimia earum reverentia. Ignorantiam videtur arguere, quod ne quidem ferro, ære, argento, auro signasse eos legamus: quin contra testis est Hesychius vetustiores ante inventionem annulorum signatoriorum ligno à vermibus corroso signasse: vide *Hesychium* in ἑριπρόβριον, & *Etymologicum* in ἑριπρόβριον. Tzetzes quoque ad vers. 508 Cassandra Lycophronis: πρὶν εὐρεθῆναι πᾶς σφραγίδας, οἱ παλαιοὶ ἐσφραγίζον ἑύλοισ ὑπὸ θριπῶν βερρωιδόμοις, ἀλλὰ τὸ αὐτὰ πολυκένταυρα εἶναι: *Antequam invenirentur annuli signatorii, veteres signabant lignis à vermibus corrofis, quod essent multis punctis distincta.* Vide quoque Theophrasti Hist. plantarum, lib. v, cap. i. Ac ne sua quidem ætate majorem partem gentium hominumque, qui sub imperio Romano degebant, ullos omnino annulos habuisse affirmat Plinius xxxiii, 1. Ubi & hoc addit: *Non signat Oriens aut Ægyptus etiam nunc, litteris contenta solis.* Reverentiæ gemmis quondam exhibitæ meminit Plinius in procemio libri trigesimali septimi: *Ut nihil instituto operi desit, inquit, gemmæ supersunt, & in arctum coacta rerum natura majestas, nulla sui parte mirabilior. Tantum tribuunt varietati, coloribus, materie, decori; *violari etiam signis gemmas nefas ducentes.* Et mox cap. v ejusdem libri, de smaragdus loquens, *Idem plerumque & concavi, ut visum colligant. Quapropter decreto hominum iis parcitur, scalpi vetitis.* Herodotus tamen Thalia, & Suidas in Σμάραγδος, tradunt nobilem illam Polycratis Samii gemmam signatoriam smaragdum fuisse à Theodoro Samio scalpum, contra quam Plinius lib. xxxvii, cap. i: de quo plura, adspirante Deo optimo maximo, dicemus in Catalogo Artificum.

*Violare etiam signa, quæ causâ gemmarum est, nefas ducentes. Ita codex Chifletii, & alter Is. Vossii codex MS.

Βασιλῆος, ὡς Ἀριστοτέλης, ἐν Λιβύῃ Κυρηνῶν λαγομήδην ἐκλίσσε κατὰ τὸ δοθέντα αὐτῷ ὄψιν. Ἀπὸ τῶν λαῶν χρησμένων· ἢ οἱ πολῖται οἱ Κυρηνῶται ἀνταπόδοσιν τῷ διεργασίας βασιλέως χαλκοῦ καὶ τῷ βασιλεῖ, ἐπιτίθενται εἰκόνα, ὡς δὲ πῖναι, δακτύλιον ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν περικύβηται τῷ βασιλεῖ τὴν σιδήρην: *Battus, sicuti tradit Aristoteles, in Lybia condidit urbem Cyrenen juxta editum ab Apolline oraculum. Civis itaque Cyrenæi cum hac Regis sui benevolentia paria facere volentes, fecerunt ei statuem, vel, ut alii, anulum, in quo urbs eorum offert Regi silphium:* Scholiastes in Aristophanis Plutum: ex quo Suidas eadem fere habet in Σιλφίον. De immani Cyrenæorum circa cultum annulorum signatoriorum infania, & de mirabili eorum in sculpendis annulis sollertia, vide *Ælianum*, lib. xii var. Hist. cap. 30.

Ægyptiorum bellatores in signatoriis annulis habebant insculptum scarabæum, legisatore nimirum adumbrante solos omnino mares pro solo patrio debere pugnare, cum natura cantharis femineum sexum denegaverit: *Ælianus*, Hist. animal. lib. x, cap. 15. Eadem habet Plutarchus de Lide & Osiride. κάρταρ, ὁ δακτύλιος τῶν ἱερῶν, *Hesychius.*

Regium Persarum sigillum est imago Rhodogunes incompositis capillis in vindictam defectorum proruentis: vide *Polyanum*, libro viii Stratagematum.

Amphitryonis sigillum erat *Cum quadrigis Sol exorients*, Plautus Amphitryone, Act. i, Scena *Qui me alter est* &c.

Hephæstion apud Photium ait Pana piscem esse marinum, balænz magnitudine, Panis formam referentem. In hoc pisce lapidem inveniri asteriten, quem soli expositum incendi ferunt; valere etiam ad philtum, adeoque Helenam habuisse hunc lapidem insculpta Panis piscis imagine, qua in obsignando sit usa. Ptolemæi Hephæstionis Novæ ad variam eruditionem historice libri septem in bibliothecæ Photianæ numero est codex exc: vide extrema Excerptorum ex eo codice.

Locri occidui etiam Ozolæ dicuntur, habentque in publico sigillo Hesperum insculptum: *Strabo*, libro nono Geograph. editionis Casauboniane pagina 416, D.

Clearchi annulo insculptæ erant Caryatides saltantes: *Plutarchus in vita Artaxerxis.* Quæ vero fuerint istæ Caryatides, docet Nicol. Loënsis Epiphill. lib. iv, cap. 13; Meursius miscell. Laconicorum lib. ii, cap. 12.

D. Octavius Augustus in diplomatibus, libellis, epistolisque signandis, initio Sphinge usus est; mox imagine Alexandri Magni; novissime sua, Dioscoridis manu sculpta; qua signare infocuti quoque Principes perseveraverunt, Suetonius in Augusto, cap. 50; Plinius lib. xxxvii, cap. i; vide quoque *Dionem* libro li, pag. 444 editionis Hanovienfis.

De imagine Tiberii Cæsaris quam Paulus prætorius ectypam & eminente gemma in annulo habuit, & de periculo quod ei inde creatum fuit, vide *Senecam de Beneficiis*, libro iiii, cap. 26.

Mæcenas rana signabat: *Plin. lib. xxxvii, cap. i.*

Imagine Augusti omnes post Augustum Imp. obsignabant suas litteras, excepto Galba, qui sigillum à majoribus acceptum usurpavit, Canem videlicet è prora navis prospectantem: vide *Dionem* lib. li, pag. 444 editionis Hanovienfis.

Ulyssis scutum habuisse delphinum pro insigni, etiam scripsit Stesichorus. Zacynthii narrant causam, ut Critheus testatur. Nam Telemachum puerum in mare profundum de litore prolapsum delphini servaverunt, subeuntesque natando extulerunt: at pater, ut

ut animali referret gratiam, signatorio annulo hanc sculpturam, & clypeo hunc ornatum addidit: vide *Plutarchum sub finem operis de Solertia animalium*.

Lacedæmoniorum rex Areus signabat aquila quæ draconem unguibus teneret. Exstat apud Josephum Judaicarum antiquitatum libro XII, cap. 5, dicti Regis ad Oniam Sacerdotem epistola, quam sic claudit: τὰ γράμματα, ἐστὶ πτεράγωνα· ἡ σφραγὶς, ἐστὶν αἰδὼς δράκοντος ἐκπλημνυμένου: *Litera, sunt quadrangula: sigillum, est aquila draconem unguibus tenens.*

Ἀρεῖος παρέχοντα λίθον τὴν γλύψαν καὶ χρυσῶσαν πρὸς σφραγίδας, Eustathius ad vers. 694 Dionysii ἔ. περιηγητής; Stephanus de Urbibus, in Ἀρεῖος.

Qui apud Lacedæmonios plurimum poterant, pro sigillo utebantur imagine regis Polydori, in honorem ejus. Qua de re sic Pausanias libro tertio, pag. 181, 18: Prope Orestis sepulchrum, est Polydori regis Alcamenis filii effigies: cui præ cunctis aliis regibus tantam venerationem exhibuerunt Lacedæmonii, ut quæ publice obsignari sit necesse, ea Polydori imagine magistratum gerentes obsignent.

Deorum antulatæ statuæ. *Singulis primò digitis geri mos fuerat*, inquit Plinius libro XXXIII, cap. 1, ubi de gemmis atque annulis signatoriis agit: *qui sunt minimis proximi: sic in Numæ & Servii Tullii statuis videmus. Postea pollicis proximo induere, etiam Deorum simulacris. Dein juvit & minimo dare.*

Gemmæ ad signandum scalpæ, ipse impressas habent figuras, non expressas, in cavo incisas, non exstantes. Ἐνλύπωμα Græci vocant, τὸ γλύμμα ἢ σφραγὶς. At cum ceram signant, imaginem in ea exprimunt, quod est ἐκλύπωμα: unde *Ectypæ imagines*, quæ exstant ac prominent. Plautus eleganter & convenienter:

*Ea caussa miles heic reliquit symbolum,
Expressam in cera ex annulo suam imaginem.*

Ex annulo ergo in cera imago exprimitur, non imprimitur: *Salmasius Exercitat. Plinianarum pag. 1104.*

Ἡ σφραγὶς ἐν τῷ ἰδίῳ τύπῳ τὸ δρχέτυπον δεικνύσι, καὶ ἡ ἑκὼν τὸ ἔ. ἀπικτυοῦντι καὶ ἀλλοῦ δι' αὐτῆς ἐκτυπώσιν: *Sigillum in proprio typo archetypum exhibet, & imago assimilata rei pulchritudinem per se ipsam notam facit*, Greg. Nyssenus Orat. x, contra Eunomium.

Annali apophragisma: Plinius Junior lib. x, epist. 16.

Vecors ille Lentulus, Catilinæ in conjuratione socius, annulo signatorio insculptam habuit imaginem avi sui, viri optimi ac patriæ amantissimi: vide quæ supra diximus sub finem §. 7 hujus capitis octavi.

Julius Cæsar habuit in sigillo Venerem armatam. Dion Cassius, libro XLIII, ubi de eo loquitur: τὸ π. ἔλον τῇ γὰρ Ἀφροδίτῃ πρὸς ἀνέκδο: καὶ πείθειν πάντας ἡγεῖται, ἐπὶ καὶ ἀνδρῶν π. ὅροις ἐπ' αὐτῆς ἔχου: καὶ διὰ τὸτο καὶ τὸ γλύμμα αὐτῆς ἐνὸς τε ἐφόρει, καὶ στήθημα αὐτῇ ἐν τοῖς πλείστοις καὶ μεγίστοις ἐποῖα: *Omnino autem Venerem colebat totus, & volebat omnibus persuadere, aliquem se formæ florem ab illa habere: ideoque etiam insculptam ipsam annulo armatam gestabat: eaque tessera in rebus plurimis maximisque utebatur.*

Thucydidis Scholiastes tradit Darii sigillo insculptum fuisse equum, cujus hinnitu felix regni auspiciū acceperat.

Callicrates, adulator Ptolemæi regis ejus nominis in Ægypto tertii, adeo fuit assentandi peritus, ut non modo in annulo signatorio Ulyssis imaginem circumferret, sed & liberis suis Telegoni & Anticleæ nomina inderet: *Asbenaus lib. VI, cap. 13.*

Seleuci Nicatoris annulus delphinum habuit insculptum: *Justinus lib. XV, cap. 4.*

Athenion gerebat aureum annulum cum insculpta regis Mithridatis effigie: *Athen. libro V, cap. 13.*

L. Sylla fugurthæ à Boccho rege ad Marium perducti totam sibi laudem tam cupide asseruit, ut annulo, quo signatorio utebatur, insculptam illam traditionem haberet, Valer. Maxim. libro VIII, cap. 14, Ex. 4. *Sylla Dictator traditione fugurthæ semper signavit*, Plinius lib. XXXVII, cap. 1; Plutarchus in Sylla. Idem Sylla usurpavit & annulum in quo tria insculpta erant tropæa, quali quoque usus est Pompejus: *Dio libro XLII, pag. 193, editionis Hanoviensis.*

§. 15. *Plastice prior fuit quam statuaria*, Plinius libro XXXIV, cap. 7: & rursus lib. XXXV, cap. 12, *De Pictura satis superque, contexuisse his & Plasticen conveniat. Ejusdem enim opera terra fingere & argilla similitudines.* Vide totum illud caput, ex quo plurima figulinam & Figulorum nobilissimos spectantia passim retulimus in Catalogum Artificum. Nonnihil quoque supra, hujus videlicet capitis §. 12, de Figulorum cælatura breviter diximus.

Plastices antiquitas.

CAPUT IX.

- §. 1. *Artificum industria præcipue spectat laudis gloriaque mercedem. Quemadmodum enim vanissima ac stolidè ambitiosa levitatis est, quilibet aucupari rumusculos & inanem umbram etiam falsæ gloriæ consecrari; sic degeneris est animi & lucem splendoremque metuentis, justam gloriam, qui est fructus laboris honestissimus, repudiare.*
- §. 2. *Incliti olim Reges quæsitissimos quosque honores in eximios Artifices propalam congerentes numerosamque eorum laudem auctoritate sua sublevantes, ad ipsorum quæque Artificum officinas, splendidis purpuratorum gregibus undique laterum stipati, accedere non erubescabant.*
- §. 3. *Insana adhuc prætia quæ summi olim monarchiæ nobilissimæque urbes operibus Artis statuebant, adeo ut nonnunquam supra omnem quoque taxationem haberentur huiusmodi opera, magis etiam in edito Artis dignitatem collocarent.*
- §. 4. *Ac ne quid eximia harum Artium gloriæ deesset, complura quoque loca publica nomen suum sortita sunt à statuis ibi consecratis.*
- §. 5. *Tanta Artibus hæc circumfusa majestas, Artificum quoque totum animum usque adeo alte occupavit, ut de se atque Arte sua nihil amplius humile cogitarent.*
- §. 6. *Hæc itaque Artium suarum veneratione tacti Artifices, iudicabant præclara magnificæ Artis opera minime intra privatarum ædium parietes contineri, sed in publica luce atque in celebritate versari debere: unde & operum suorum gloriam propitiis fati posteritati commendare volentes, summa cum cura Artium nobilissimæ incumbabant.*
- §. 7. *Constanter hunc laudis & gloriæ cursum tenuerunt Artifices, donec duravit Artibus honor: Artium vero dignitate semel abjecta conculcataque, vix ullus Artifex inventus est qui omnes ætatis atque industriæ suæ nervos impendendos putaret spretis jam despectisque Artibus.*
- §. 8. *Quemadmodum pessime consulunt Artibus, qui omnia quæstu suo, non illarum dignitate metiuntur; ita detrabunt Artibus suam majestatem, qui eas lucri tantum causa exercent, & ut habeant quod illicitis voluptatibus impendant. Rectius illi, qui veræ gloriæ sensu ad excolendas Artes excitati, sciunt sibi nobilitatem ex eo, & rem natam & gloriam esse.*

Paratiffi-
me studiis
istis defer-
viunt ho-
mines,
quæ in
bona apud
omnes
existima-
tione sunt,
nec non
plurimis
atque am-
plissimis
iudiciis
celebran-
tur.

HONOR Artibus olim exhibitus. *Honores alit artes, omnesque trahimur ad studia gloria; jacentque ea semper, quæ apud quosque improbantur, Cicero circa initium lib. 1 Tuscul. quæst. Gloria industria atitur, Sallust. II de Rep. ordinanda. Præmia in omni re maxime spectantur; Plin. lib. XIV nat. Hist. cap. 4. τὸ γὰρ οὐκ οὐκ δόξα, οὐδ' ἰσχύς, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον, ἀρετὴ καὶ δόξα: Revera enim, ut videtur, hæc rei natura est; exerceri solere quicquid in pretio est; negligi vero, quicquid despicitur, Themist. Orat. II. Adeo præmium omnia spectant, ut Pictura quoque, quamquam plurimum habeat in se voluptatis, maxime tamen præsentis fructu laudis opinionisque ducatur. Nam quid sibi voluit C. Fabius nobilissimus civis? qui cum in ede Salutis, quam C. Junius Bubulcus dedicaverat, parietes pinxisset, nomen his suum inscripsit. Id enim domum ornatu familiæ consulatibus, & sacerdotiis, & triumphis celebratissimè deerat. Videlicet Phidias socrus exemplam, qui clypeo Minervæ effigiem suam inclusit; qua convulsa, tota operis colligatio solveretur: Valer. Maxim. lib. VIII, cap. 14, Ex. 6. Non potest modo, sed opifices etiam post mortem nobilitari volunt. Quid enim Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervæ, cum inscribere non liceret? Cicero, lib. 1 Tuscul. quæst. Pendemus ex laude, atque hanc laboris nostri ducimus summam, Quintil. IV, 2. In huius rei exemplum Sauron atque Batrachon præterire minime debemus, Qui fecere templa Octaviæ porticibus inclusa; natione ipsi Lacones. Quidam & opibus præpotentes fuisse eos putant, ac sua impensa construxisse, inscriptionem sperantes. Quæ negata, hoc tamen alio loco & modo usurpasse: sunt certe etiamnum in columnarum spiris insculpta nomina eorum argumento Rana atque Lacerta, Plin. XXXVI, 5. Pulchre itaque Plutarchus in ipso statim initio libri secundi de virtute aut fortuna Alexandri, demonstrat regis magni temporibus maximum fuisse Artificum proventum, non ob aliud, quam quod viderent præclara ingenia paratam sibi fore tanti iudicis æquam æstimationem. Apposite quoque Plinius lib. XXXV, cap. 1: Pictura, ars quondam nobilis, tunc cum expeteretur à regibus populisque. Artificem nempe suo aut sæculi genio ad summam provectum conducebant rerum potentes, etiam quanti se ipsum indicabat, si vilis forte non possent; ipsa interim stipendii magnificentia Artificem ipsum & gloriam possidentis juxta commendante.*

Non est
quod mi-
remur Ar-

§. 2. *Intelligentissimos certe artis fuisse priscorum sæculorum magnates, ex eo quo Artifices prosequabantur amore, facile percipias: nam ut recte Sidon. Apollinaris lib. V, epist.*

epist. 10, *Naturali vitio fixum est radicatumque pectoribus humanis, ut qui non intelligunt artes, non mirentur artifices.* Vitruvius quoque in prooemio libri tertii, *Propter ignorantiam artis virtutes obscurantur.* Artifici clamore plausuque opus est, & velut quoddam theatro; qualia quotidie antiquis Artificibus obtingebant, quum plures viri nobilibus officinas eorum nunquam non coartarent: quod quantum ardorem ingeniis, quas Artificibus faces admovisse putamus? Demetrius ille poliorcetes, bellatorum acerrimus, Protozenem picturæ Ialysi intentum videre non dubitavit, *Relictisque victoriæ suæ votis, inter arma & murorum ictus spectavit artificem,* Plinius xxxv, 10. Alexander quoque Magnus frequenter in officinam Apellis ventitabat; quamquam ei honorem clariore præbuerit exemplo. *Namque cum dilectam sibi ex palæcis suis præcipue nomine Campaspen nudam pingi ob admirationem forma & ab Apelle jussisset, eumque tum pari captum amore sensisset, dono eam dedit.* Magnus animo, major imperio sui; nec minor hoc factu, quam victoria aliqua; quippe se vicit; nec totum tantum suum, sed etiam affectum donavit artificei, ne dilectæ quidem respectu motus; ut, quæ modo regis fuisset, modo pictoris esset, Plin. xxxv, 10. Ex eo quoque quem artibus hisce honorem idem Rex habuit, processit Quod imaginem suam, quo certior posteris proderetur, noluit à multis artificibus vulgo contaminari; sed odixit universo orbi suo, ne quis effigiem regis temere assimilaret ære, colore, celamine; quin solus eam Polydectus ære duceret, solus Apelles coloribus delinearet, solus Pyrgoteles celamine duceret. Præter hos tres, multo nobilissimos in suis artificibus, si quis uspiam reperiretur alius sanctissima imagini regis manus admotus, haud secus in eum quam in sacrilegum vindicaturus. Eo igitur omnium metu factum, solus Alexander ut ubique imaginem summus esset: utque omnibus statuis, & tabulis, & toreumatis idem vigor acerrimi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis juvenis, eadem gratia reliquæ frontis cerneretur, Apulejus in Floridis. In transitu interim hic nota Cæsarem Augustum eandem scriptoribus dixisse legem, quam Alexander jam olim dixerat Artificibus. *Augustus Cæsar, inquit Suetonius*, recitantes & benigne & patienter audit; nec tantum carmina & historias, sed & orationes & dialogos. Componi tamen aliquid de se, nisi & serio, & à præstantissimis offerebatur, admonerebatque Prætores, ne paterentur nomen suum commissionibus obsolescere.*

tes hæc
in sum-
mam ve-
nisse glo-
riam, Prin-
cipibus
ubique vi-
ris nume-
rosam ea-
rum lau-
dem au-
ditorate
sua suble-
vantibus.

* In An-
gusto.
cap. 89.

§. 3. Insana adhæc tabularum statuarumque pretia, quid aliud quam venerationem Artibus olim præstitam produunt? Apelles certe, cum pinxisset Alexandrum Magnum fulmen tenentem, in templo Ephesæ Dianæ, viginti talentis auri, manupretium ejus tabulæ, in nummo aureo mensura accepit, non numero: Plin. xxxv, 10. In confesso est Bularchi Pictoris tabulam à Candaule rege Lydiæ repensam auro; tanta jam dignatio Picturæ erat: Plin. xxxv, 8. L. Mummius, cum in præda vendenda rex Attalus sex mill. sestertium emisisset Aristidis tabulam, pretium miratus, suspicatusque aliquid in ea virtutis, quod ipse nesciret, revocavit tabulam, Attalo multum querente: Plin. xxxv, 4. Aristides Thebanus pinxit prælium cum Persis, centum homines ea tabula complexus, pactusque in singulos minas decem à tyranno Eleatenfium Mnafone: Plin. xxxv, 10. Et mox ibidem: *In arte tantum valuit, ut Attalus rex unam tabulam ejus centum talentis emisse tradatur.* De hac ipsa tabula est & illud ejusdem Plinii lib. vii, cap. 38: *Aristidis Thebani pictoris unam tabulam centum talentis Attalus rex licitatus est.* Polydectus Diadymenum fecit molliter juvenem, centum talentis nobilitatum: Plin. xxxiv, 8. Arcefilao plastræ à Lucullo H-S. LX signum Felicitatis locatum, cui mors utriusque irviderit: Plinius xxxv, 12. Et mox; Octavio equiti Romano cratera facere volenti, exemplar è gypso factum talento. Asclepiodoro Mnafon tyrannus pro duodecim Diis dedit in singulos mnas trecentas; idemque Theomnesto in singulos heroas mnas centenas: Plin. xxxv, 10. Cydiæ tabulam Argonautas H-S. XLIV Hortensius Orator mercatus est, eique ædem fecit in Tusculano suo: Plin. xxxv, 11. Timomachus Byzantius Cæsaris dictatoris ætate Ajacem ei pinxit & Medeam, ab eo in Veneris Genetricis æde posita, octoginta talentis venumdatus: Plin. xxxv, 11. In mentione statuarum est & una non prætereunda, licet auctoris incerti, juxta Rostra, Herculis tunicati Eleo habitu Romæ, torva facie, sentienteque suprema in tunica. In hac tres tituli: L. Luculli Imperatoris de manubiis: alter, pupillum Luculli filium ex S. C. dedicasse: tertius, T. Septimium Sabinum Ædilem curulem ex privato in publicum restituisse. Tot certaminum tantæque dignationis simulacrum id fuit: Plin. xxxiv, 8. M. Agrippa, vir rusticitati propior quam deliciis, mercatus est à Cyzicenis duas tabulas Ajacis & Veneris H-S. XII M: Plin. xxxv, 4. Tiberius Cæsar amavit Archigallum Parrhasii, atque, ut autor est Decius Eculeo, LX sestertiis æstimatam, cubiculo suo inclusit: Plin. xxxv, 10. Ajunt Cois pro Veneris anadyomenes Pictura de tributi imperati summa remissa fuisse c talenta: Strabo lib. xiv Geograph. Nicomedes rex voluit à Gnidiis Praxitelicam Venerem mercari, totum æs civitatis alienum, quod erat ingens, dissoluturum se

Egregia
summo-
rum Arti-
ficum
opera
quàm plu-
rimo pas-
sim ven-
debantur,
& sæpe
supra om-
nem taxa-
tionem
erant.

deratoribus fieri videbant, animosque hac opinione imbutos, extemplo quoque intrabat stupendus raræ magnanimitatis amor. *Polygnotus pinxit Athenis porticum, quæ Pæcile vocatur, gratuito; cum partem ejus Mycon mercede pingeret: unde major huic auctoritas: siquidem Amphictyones, quod est publicum Græciæ consilium, hospitium ei gratuita decrevere*, Plin. xxxv, 9. Et mox: *Zeuxis donare opera sua instituit, quod ea nullo fasas digno pretio permutari posse diceret; sicuti Alcmenam Agrigentinis, Pana Arche-lao. Nicias quoque, teste Plin. xxxv, 11: Necryan vendere noluit Attalo regi talentis sexaginta; potiusque patriæ suæ donavit, abundans opibus. Prudenter omnes: noluerunt elevare tantæ artis auctoritatem; quandoquidem pleraque hoc ipso possunt videri vi-lia, quod pretium habent*, Quintil. xii, 7.

6. Artium adhuc tam impense ab omnibus honoratarum consideratione, ipsi quo-que Artifices ad majorem Artibus hisce honorem habendum accendebantur: nam tantæ ac tam late patentis Artis verecundia eos tenente, Non parietes excolebant dominis tan-tum, nec domos uno in loco mansuras, quæ ex incendiis rapi non possent. *Casula Proto-bat parietes totos pingere. Omnis eorum ars urbibus excubabat: Pictorque res communis terrarum erat*, Plin. xxxv, 10. *Exstat certe M. Agrippæ oratio magnifica & maximo civium digna, de tabulis omnibus signisque publicandis: quod fieri satius fuisset, quam in villarum exilia pelli*, Plin. xxxv, 4. Neve sperata forte gloria exciderent, *Pingendi fengendique conditores inscripserunt absoluta opera, & illa quoque quæ mirando non sa-tiamur, pendenti titulo: ut, *Apelles faciebat, aut Polycletus: tanquam inchoata sem-per arte & imperfecta, ut contra judiciorum varietates superesset artifici regressus ad ve-niam, velut emendaturo quidquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare plenum verecundiæ illud est, quod omnia opera tanquam novissima inscribere, & tanquam sin-gulis fatis adempti. Tria non amplius, ut opinor, absolute traduntur inscripta; Apelles fecit; quæ suis locis reddam: quo apparuit summam artis securitatem auctori placuisse; & ob id magna invidia fuisse omnia ea*, Plinius in præfatione ardui operis. Quod au-tem cura gloriæ tam anxia bene cesserit iis, docet idem Plinius xxxv, 11: *Illud vero per quam rarum ac memoria dignum, inquit, etiam suprema opera artificum imperfectas-que tabulas, sicut Irim Aristidis, Tyndaridas Nicomachi, Medeam Timomachi, & Ve-nerem Apellis, in majori admiratione esse, quam perfecta. Quippe in iis lineamenta reli-qua, ipsæque cogitationes artificum spectantur: atque in lenocinio commendationis dolor est: manus, cum id agerent, extinctæ desiderantur. Ad quæ postrema senioris Plinii verba mire facit hic junioris Plinii locus lib. v, epist. 5: *Mihi videtur acerba semper, in-quit, & immatura mors eorum, qui immortale aliquid parant. Nam qui voluptatibus dediti, quasi in diem vivunt, vivendi causas quotidie finiunt: qui vero posteros cogitant, & memoriam sui operibus extendunt, his nulla mors non repentina est, ut quæ semper in-choatum aliquid abrumpat. Verba denique Tullii, mortem eximii Artis artificis iusta queri-monia prosequentis, non videntur multum abluere ab iis quæ attulimus: Quis nostrum tam animo agressi ac duro fuit, inquit Cicero†, ut Roscii morte nuper non commovere-tur? Qui cum esset senex mortuus, tamen, propter excellentem artem ac venustatem, videbatur omnino mori non debuisse. Ergo ille corporis motu tantum sibi amorem conciliaverit à nobis; nos animorum incredibiles motus celeritatemque negligemus? Illud inte-rim hic in transitu minime prætereundum, quod cum perennaturæ spem gloriæ summis olim Artificibus calcar subdidisse contendimus, de solida veraque gloria ad volumus in-telligi, minime vero de caduca falsaque ejus umbra, quam aviditate mira captare solent Artifices vanæ tantum ostentationi inservientes. Etenim dum præpropere nimis ad finem gloriæ laudisque tendunt, omnes pingendi Artes, perversa quadam ambitione ducti, statim aperire satagunt, ornatum omnem frivolo imprimis ac scenico more confestim exponere gestiunt, & quicquid uspiam nitidum, jucundum, elaboratum, velut insti-tores quidam Artis intrandum atque oculis pene pertrectandum exhibere student: nam eventum ad suam ipsorum, non ad Artis gloriam referunt. Sed tam contumeliosos in se, invicem ars ridet*, Quintil. x, 7. Dumque videri volunt imperitis periti, peritis impe-riti videntur. Τοῖς τοῖς καλῶς δεξιόταις, τοῖς οὐ καλῶς ἐπὶ τῇ ἀντιθέσει: *Multis placere, est sapien-tibus displicere*, Plutarch. de Educat. liberorum.*

§. 7. Duravit Artificibus generosus veræ laudis amor, quam diu regibus populisque Artium reverentia mansit: at postquam pecuniæ amor eam ex animis hominum ejecit, defecerunt & ipsi Artifices. Notavit illud elegantissimus Arbitrator; *Cæpi prudentiorem consulere ætates tabularum, inquit, & quedam argumenta mihi obscura, simulque cau-sam desidiæ præsentis excutere, cum pulcherrimæ artes perissent, inter quas Pictura ne-minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille. Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit. Præcis enim temporibus, cum adhuc nuda virtus placeret, vigeabant artes ingenuæ, summamque certamen inter homines erat, ne quid profuturam sæculis diu lateret.*

sublimia quoque erectaque Artificum ingenia cœpere pulchritudinem ac speciem excellere magnæque gloriæ vehementius appetere.

Indignum interea judicantes Artem tanto studio excultam intra privatos parietes includi, præcipua operum, quam maxime poterant perpolitâ, oculis omnium exponerebant.

*Vide Angeli Politiani Mitæ scellaneorum Centuriam 1, cap. 47.

†Pro Archia Poeta.

in laudis
& gloriæ
cupidine
verfaban-
tur.

lateret. Verum, ut ad plastas converterat, *Lyfippum*, statuæ unius lineamentis inhaerentem, inopia exstinxit; & *Myron*, qui pene hominum animas ferarumque ere comprehenderat, non invenit heredem. At nos vino scortisque demersi, ne paratas quidem artes audemus cognoscere; sed accusatores antiquitatis, vitia tantum docemus & discimus. Noli ergo mirari, si *Pictura* defecit, cum omnibus Diis hominibusque formosior videatur massa auri, quam quidquid *Apelles* *Phidias*ve, Græculi delirantes, fecerunt. Vide quoque *Plinium* lib. xiv, in Procemio; quemadmodum & *Dionys. Longinum* αὐτὸς ὕψος, §. ultima; *Theocritum* Idyllio xvi; *Senecam* in procemio lib. i Controvers.

Deficiente
itaque ho-
minum
potentium
studio,
ipsius quo-
que Artis
memoria
sensim
veluti ob-
scurata est
atque eva-
nuit, ple-
risque Ar-
tificibus
non tam
famæ,
quàm lu-
cro infer-
vientibus.

§. 8. Postquam igitur summi viri, qui præsidio Artibus esse debuerant, sola gaudia in possidendo ponere coeperunt, pessum quoque iere vitæ pretia; omnesque à maximo bono liberales dictæ Artes, in contrarium cecidere, fædamque subiere servitutem; artificibus passim libidini atque avaritiæ, cum gloriæ amplius non possent, intervientibus; quumque eorum opera nemo uteretur, otii solatium libidine quærentes, libidinis autem sumptus avaritia suppletes, qualescunque vividæ indolis reliquias duplici hac vitiorum peste penitus exstinguebant. Nihil est tam mortiferum ingeniis, quàm luxuria, Seneca in procemio libri primi Controversiarum. Quod si agrorum nimia cura, & sollicitior rei familiaris diligentia, & venandi nimia voluptas, & dati spectaculis dies, multum studiis auferunt (huic enim rei perit tempus quodcumque alteri datur) quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, pœnitentiam? quarum impotentissima cogitationes, somnos etiam ipsos, & illa per quietem visa perturbant. Quis inter hæc bonis artibus locus? Non hercle magis, quàm frugibus in terra sentibus ac rubis occupata, Quint. XII, I. Εἰς τὴν μὴ ἀλγὺν τὴν πεινῶν πικρὴν: Divitiarum cupiditas animos reddit humiliores abjectioresque, *Arriani* *Epict.* iv, 4. Eminentissimarum adhæc Artium famam dignationemque multitudo atque imperitia Artificum fæde afflixit, plerisque ad ea quæ promittunt rudibus, & vanum modo nomen quo commendentur quærentibus. Ita est profecto: nam ut primum Ars coepit esse in quæstu, institutumque ejus bonis male uti, curam quoque cultus, qui Artifices habebantur, omiserunt: unde Ars destituta ac desolata infirmioribus statim ingeniis velut prædæ fuit. Paucissimis ergo remansit operis amor: nec quia sit Ars hæc pulcherrima atque honestissima, petitur ipsa, sed plerique ad vilem usum & sordidum lucrum accinguntur, vividam illam & maximæ Arti suffecturam ingenii vim enervantes frangentesque. Horat. de Arte:

Romani pueri longis rationibus affem
Discunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est
Uncia, quid superat? Poteras dixisse triens. En,
Rem poteris servare tuam. Redit uncia: quid fit?
Semis. Ad hæc animos ærugo, & cura peculi
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, & lævi servanda cupresso?

Pecunia ex quo in honore esse coepit, verus rerum honor cecidit: mercatoresque & venales invicem facti, quærimus, non quale sit quid, sed quanti; Seneca epist. cxv. Quondam æs confusum auro argentoque miscebatur, & tamen ars pretiosior erat, nunc incertum est, pejor hæc sit, an materia: mirumque, cum ad infinitum operum pretia creverint, autoritas artis exstincta est. Quæstus causa enim, ut omnia, exerceri coacta est, quæ gloriæ solebat, *Plin.* xxxiv, 2. Non est tamen quod quis arbitretur omne lucrum hic à me damnari; neque enim video, quæ justior esse possit ratio acquirendi, quàm ex honestissimo labore; præsertim, cum hæc ipsa opera, tempusque omne huic negotio datum, facultatem aliter acquirendi recidant: sed famæ primam semper atque præcipuam rationem habendam puto; lucrum vero in secundis ponendum: tanquam quod, si non adsit fordida animi solam pecuniam adpetentis cupiditas, curam Artis non leviter soleat intendere. Usque adeo in omnibus Artibus locum habet illud *Teletis**: τέχνης πάσης μὲν οὗτος ὁ μέγας τέλει: Justis commodis studia constat artium nutrienda. *Cassiodorus* variarum VII, 15: Λυσίπλως λιμώτῃ χρυσὸν τὸ ἀνθρώπειον γένος. ἐντύθεν γὰρ καὶ τέχνας τῷ βίῳ εἰσέχθησαν, καὶ πόλεις ἀκμάσθησαν, καὶ σωαλλαγμάτων δόματα. εἰ δὲ οὐκ οὐκ ἀλλήλων ἐπιδείκναι ἐπικλήνατο. & γὰρ ἀνὴρ πωλὴς ἐναυτίλλει. & χόδοιπρος ἐνεπορδύει. σὺν ἀροτῆρα βένθι γεωργῶντες ἐκείκτιλλο. & βασιλικῆς ἡγεμονίας ἐπεσσοβόειο σκῆπτρα. σὺν δὲ χαῖς καὶ περισφορίσιν τῷ πᾶσι κέκασμην. & στρατηγὸς ἐδημαγωγὸν τὸ κράτος. εἰ δὲ καὶ ἀπορρήτων λόγων θέλει μαθήσιν, ἀρετῆς καὶ κακίας ὁ χρυσὸς πᾶσι λωῖας πέπυσσεν, καὶ βασιλικῆς ἐφείσιν ψυχῆς δι' αὐτῶν, καὶ τῷ κελεύει πόλεμῳ εἶναι ἐφάμιλλος. νόθος γὰρ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐλεγχός ἐστιν ἀληθείας. Utilis est auri famæ humano generi. Inde etenim & artes vitæ acceperunt & urbes edificatae sunt, & in contractibus orta conventio. Si vero summam dici debeat, omni ornatu

* Apud
Stobæum,
Serm. de
Laude di-
viti.

natu privatus esset quacunq[ue] terrarum locus inhabitatus, si non auri intercessione factum foret, ut homo alter alterius invicem indigeret. Nam neque nauta navigabat, neque viator faciebat iter, neque aratorem bovem agricola possidebant, non regie majestatis adorabantur Sceptra, non magistratibus & juridicis ornati erant subditi, non dux agebat exercitum. Quod si autem secretum sermonem scire vis, virtutis & malitia habenas habet aurum, & probatur appetitus animæ per ipsum, Celticique fluminis est æquale viribus. Falsæ enim virtutis & vitii verissimum est argumentum, Theophylactus Simocatus epist. 10. Mercurium Deum lucri dicebant, unde eum cum faccello pleno pecuniæ pingebant: Cornutus in Persii Satyræ sextam. Τὰ κέρδης αἴτιον λέγουσι καὶ ἔμπροσθεν τῆς ἐργασίας· ὅθεν τὸ ἀγαλλμα αὐτῶν ἰσῶσι βασιζόμενοι μάστιγιν· ἀλλὰ καὶ οἱ φοίνικες τὰς θυσίας αὐτῶν παλάτῃσιν Περσέως βασιλῆα, ὡς καὶ χρυσὸν συμβόλαιον οὐκ ἀδυναστείας: Mercurius dicitur esse lucri auctor & negotiator: quapropter etiam tribuunt statuæ ejus marsupium. Quin etiam Phœnices Deos suos fingunt sacculos ferentes, quod aurum sit potentia indicium, Georg. Codinus de Originibus Constantinopolitanis: vide quoque Suidam in ἐργῶν τῶν; quibus adde Greg. Nazianzenum circa finem Prioris in Julianum.

CAPUT X.

- §. 1. Quomodo vivide magnorum Artificum mentes circumfluentis gloriæ dulcedine inescata, & ipso jam successu acriores factæ, sentiebant delatos honores mirifice sibi augere studium famæ; ita totum deinceps animum atque omnem curam, operam, diligentiamque suam in audaciore ac minus aliis tentato expertoque conatu collocabant.
- §. 2. Ponenda itaque hic est nimia illa verecundia, quæ minime aliqui generosos impromptarum mentium impetus frequenter infringit. Artifex interim accuratissimarum Artium difficultate rite pensata, atque ea quoque infamia, quam à scopo Artis aberrantes adeunt, cogitatione pertractata, nihil sibi temere credit agendum in Artibus oculorum tantummodo voluptati servientibus; siquidem in iis Arti solet officere, quicquid spectatorem non valet afficere.
- §. 3. Propensiore sane cura nobis est elaborandum, quicquid presentibus & post-futuris propter Artem cupimus esse commendatum. Quod si tamen persentiscamus nos nihil etiamnum dignum oculis hominum, dignum fama elaborare potuisse, satius erit profecto pudorem nondum excutere; modo subinde in adolescentia, dum adhuc tutum est audere, qualiacunque Artis specimina in testimonium fidentioris industriæ benevolorum censorum judiciis committamus. Siquidem pleraque adolescentium studia, non tam re & maturitate, quam spe & expectatione laudari solent.

AUdax majora aggrediendi conatus. Etenim bonæ mansuræque famæ consensu ad justam sui fiduciam elatus Artifex, incrementis quoque gloriæ, celebrior jam factus, intendit animum. Evecta supra humanam fidem ars est successu, inquit Plinius xxxiv, 7, mox & audacia. Per successum hic intellige dignationem illam, quam ars, regibus populisque eam expetentibus, est consecuta. Mox & audacia, inquit: innuens Artificibus ex eo successu additam alacritatem & majora conandi studium, placendi cupidine secundos impetus mirifice semper augente. Exemplo sunt immanes antiquorum Colossi, quos idem Plinius ibidem in fidentioris audentiæ testimonium recenset: usque adeo verum est illud Livii lib. iv ab U. C. Magnos animos magnis honoribus fieri affirmantis. Præcipuus tamen hac in parte Zeuxis, qui foris artis ab Apollodoro apertas intravit, audentemque jam aliquid penicillum ad magnam gloriam perduxit, Plin. xxxiv, 7. De hac tanti Artificis audentia vide Lucianum in Zeuxide. Notabile quoque exemplum confidentiæ exhibuit Dinocrates, quod in Catalogo Artificum referemus. Ἡ πλαστικὴ ἀπαυδαδία: Plastico subarroganter aliquid effingit, Philostr. Iconum lib. i, in Amphione. Μελάνθιος ὁ ζωγράφος ἐν τοῖς περὶ ζωγραφικῆς φησὶ δὴν αὐτῷ δεινὰ καὶ σελήνην τῶν ἔργων ἀπεδείχαι: Melanthius pictor in libris de pictura ait in operibus arrogantem quandam sui fiduciam & duritiem expressam esse oportere, Laërt. lib. iv in Polemone. Euphranoris Theseus est, in quo dixit, eundem apud Parrhasium rosa pastum esse, suum vero carne, Plin. xxxv, 11. Cæterum nos, Tanquam consummata sint omnia, nihil generare audemus ipsi, cum multa quotidie ab antiquis ficta moriantur, Quint. viii, 6. Adeo nihil invenitur ex his quæ parum investigata antiqui reliquerunt; ut multa, quæ inventa erant, obliterentur, Seneca sub finem libri septimi Naturalium questionum.

§. 2. Plurimum itaque hic valet animi præstantia, quam nec verecundia frangat, nec judicantis auctoritas ultra debitam reverentiam tardet. Horatius lib. i, epist. 17: Nihil est quod rectum rectaret Artificem;

Sedit, qui timuit ne non succederet: esto.

Q

Quid,

non labascit, non deficit: sed certo confirmatoque animo viam, quam decreverat, persequitur.

*Quid, qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
Hic est, aut nusquam, quod querimus. Hic onus horret
Ut parvis animis & parvo corpore majus;
Hic subit, & perfert. Aut virtus nomen inane est;
Aut decus & pretium recte petit experiens vir.*

Nam ut abominanda sunt contraria his vitia confidentiæ, temeritatis, arrogantia; ita citra constantiam & fiduciam, nihil Ars, nihil studium, nihil profectus ipse profuerit, ut si des arma timidus & imbellibus. Vitanda igitur præpostera verecundia, quæ nihil est aliud quam *Timor quidam reducens animum ab iis quæ facienda sunt; unde confuso & capti pœnitentia.* Quis porro dubitet vitiis adscribere affectum propter quem honeste facere pudet? Invitus mehercule dico, quoniam & aliter accipi potest, ipsam verecundiam, vitium quidem, sed amabile, & quæ virtutes facillime generet; esse interim adversam; multisque in causa fuisse, ut bona ingenii studiique in lucem non prolata, situ quodam secreti consumerentur. Optima est autem emendatio verecundiæ fiducia; & quamlibet imbecilla frons, magna conscientia sustinetur, Quintil. xii, 5. Sollicitus tamen sit Artifex, & periculum intelligat; sed intellectus hic sit operis, non metus, moveaturque, non concidat. Nam quantum in hoc opere periculum est, in quo frequenter specie recti decipimur:

*Sequantem levitia, nervi
Deficiunt, animique: professus grandia, turget:
Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ.
In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.*

Horat. de Arte. Ingenti quoque male judicantium turba in errorem inducimur, dum indocti fortius iis pingere videntur. Imperiti enim majorem vim habere credunt ea, quæ non habent Artem: ut effringere, quàm aperire: rumpere, quàm solvere: trahere, quàm ducere putant robustius. Rudia quoque politis majora, sparsa compositis numerosiora credunt: Quintil. 11, 12. Unde etiam, ut quisque optime pingit, ita maxime difficultatem operis, variosque eventus Artis, ac dubiam hominum expectationem pertimescit. In media luce, atque inter vera adolescentis famæ discrimina, nemo impune stulte aliquid facit. Non alios itaque magis admirationem omnium dixeris mereri, quàm qui Artibus ad solam delicati animi oblectationem utilibus, commendationem ex artificii elegantia quærent. Quemadmodum enim mensæ extremæ congestu bel-lariorum luxuriant, ut stomachus nimia satietate torpens novo quodam suavioris condimenti blandimento reparetur; ita macula solidiorum scientiarum voluptate saturatos amoenissimarum Artium cibus quantumvis divinus nunquam afficiet, nisi gustum jam languentem eximia quadam ac minime vulgari dulcedine sibi sentiant excitari. Magnum est onus Orbis universi judicium opera sua publicando subire: multumque apparatus interest apud invitatum hospitem & oblatum: morosius judicant, qui provocantur; neque illecebris tantum & grata novitate tenendi sunt, sed veræ viribus Artis. Ferme etiam fit, ut acutius atque acrius vitia in alienis operibus, quàm recta videamus: atque ita, si quid est in quo offenditur, id etiam illa quæ laudanda sunt obruit. In iis præcipue Artibus, in quibus non utilitas quæritur necessaria, sed animi libera quædam oblectatio, quàm sollicitè & quàm prope fastidiose judicamus! *Omnes artes, quæ nobis populi studia conciliant,* inquit Cicero pro L. Muræna, *& admirabilem dignitatem, & pergratam utilitatem debent habere.* Horat. de Arte:

*Ut gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, & Sardo cum melle papaver
Offendunt: poterat duci quia cœna sine istis:
Sic animis natum inventumque poema juvandis,
Si paulum summo discessit, vergit ad imum.*

Quod de Poëtis dicit hic Horatius, Pictoribus quoque ac Statuariis usu venit; præsertim cum omnis eorum labor æque defudet ἐν τῇ ὀφθαλμῶν, ad oblectationem oculorum; ut loquitur Maximus Tyrius Dissertatione v. A quibus enim rebus nihil præter voluptatem oculorum quæritur, in iis offendimur, simulatque imminuitur aliquid de voluptate. *Ars enim, quum à natura profecta sit,* inquit Tullius*, *nisi natura moveat ac deleat, nihil sane egisse videatur.* Oculi enim, vel potius animus oculorum nuntio, naturalem quandam in se continet elegantiarum intelligentiam; & quemadmodum concinna atque omnibus numeris perfecta semper expectat, ita mutila & quasi decurtata statim sentit atque aspernatur; iisque, tanquam debito fraudatus, offenditur. Miseras profecto atque insuaves epulas dixeris, quibus fastidium pro voluptate paritur; nihilque est infelicius, quàm saturare spectatorem, antequam expleas.

* Lib. 111
de Oratio-
ne.

§. 3. Est igitur Artifici diligenter providendum, non ut illis tantum, quibus necesse est, satisfiat; sed ut iis quoque admirabilis esse videatur, quibus liceat libere judicare. Non tuo, sed iudicis arbitratu bene pingendum est; cui si non videre bene pingere, non solum nequicquam, ut consignatissime locutus est Jul. Scaliger, sed etiam nequam bene pinxeris: igitur sine tuo frustratus abeas, etiam si fueris confectus. Horat. de Arte,

*Nec si quid fructi ciceris probat, & nucis emptor,
Equis accipiunt animis, donantve coronæ.*

Quod sæculis dedicatur & in exemplum editur, tersum ac limatum, & ad certam legem normamque compositum esse oportet; quia veniat in manus intelligentium, & iudices Artis habeat Artifices. Qui vero nihil potest dignum re, dignum nomine Artificis, dignum hominum oculis efficere, neque tamen Artem ipsam quam contaminat reveretur; mihi, etiam si infamiam quam maxime declinare studeat, tamen impudens videbitur. *Non enim pudendo, sed non faciendo id quod non decet, impudentia nomen effugere debemus*, Cicero lib. I de Oratore. Quamobrem etiam hic modus mihi videtur quidam tenendus, *Ut neque præpropere distringatur immatura frons, & quicquid est illud adhuc acerbum præferatur: nam inde & contemptus operis inascitur, & fundamenta jaciuntur impudentia, & (quod est ubique perniciosissimum) prævenit vires fiducia. Nec rursus differendum est tyrocinium in senectutem: nam quotidie metus crescit, majusque fit semper quod ausuri sumus; & dum deliberamus quando incipiendum sit, incipere jam serum est. Quare fructum studiorum viridem & adhuc dulcem promi decet, dum & venia, & spes est, & paratus favor, & audere non dedecet; & si quid desit operi, supplet ætas; & si qua sunt picta juveniliter, pro indole accipiuntur*, Quintil. XII, 6. Et mox: Cæterum juvenem teneris adhuc viribus nitentem, incipere à quam maxime facili ac læta materia velim, ut catuli ferarum molliore præda sagmantur, & non utique ab hoc initio continuare operam, & ingenio adhuc alendo callum inducere. Sic & tyrocinii metum, dum facilius est audere, transferit; nec audendi facilitatem usque ad contemptum operis adduxerit. Primo tamen ductorem fidum caute sequatur, usque dum tutum esse deprehendat audendi rationem cum Lyippo sumere Pictoris Eupompi responso; *Eum enim interrogatum, quem sequeretur antecedentium, dixisse ferunt demonstrata hominum multitudine, Naturam ipsam imitandam esse, non artificem*, Plinius XXXIV, 8. Vide quæ super hac re diximus cap. III hujus libri, §. 3.

Propter
ipsum in-
terim Ar-
tis splen-
dorem &
magnitu-
dinem se-
dulo sem-
per cave-
bit Arti-
fex, ne
perversa
via sequa-
tur ambi-
tionem:
nisi enim
summam
laudem ex
Arte asse-
quitur, vix
videtur
summam
vituperationem
posse vi-
tare.

Aliud aliis
annis ma-
gis conve-
nit. Quin-
til. v. 10.

CAPUT XI.

§. 1. Ardentissima & magni cujusvis ausi capacia ingenia intentiorem interim curam & diligentiam non modo ad prima harum Artium rudimenta afferre debent, sed in ipsa quoque Arte deinceps exerenda excolendaque omnes suas curas & cogitationes serio defigere.

§. 2. Sed quoniam tardum est omne momentum sperantibus, atque ipsa quoque itineris brevissimi compendia longa molestaque videntur iis quos cupido & expectati desiderium eventus ad impatientiam impellunt, incidunt itaque media, ne serius veniant ad extrema. Quidam adhuc severioris cultus tedium exosi & improvida crudarum adhuc virium luxuria lascivientes, refugiant justum doctissimarum Artium laborem: frequenter itaque videas præfestinam inanissimorum ingeniorum vim, post primum brevemque abortivæ Artis impetum, sic subsistere, ut exhausto speciosissimo illo ac favorabili præcocioris indolis conatu, tanto sint inter viros inferiores, quanto antea inter pueros eminebant.

§. 3. In primis itaque Artium imitatricium elementis acrior adhibenda est cura, tyronesque assiduissime revocandi ad explendas omnes pensæ sui partes. Confusio certe est & manifesta cæcitas, primis postrema præferre: neque ulli fructum Artis fidelius percipiunt, quam qui per omnes utilium præceptorum gradus in ipsam Artem inducuntur.

§. 4. Nihil itaque mirum est Artem vilioris quotidie leviorisque haberi, cum prope modum omnes, vel stulta sui fiducia subnixi, vel inconsulta inanæ famæ cupidine incitati, vel dolosa affulgentis nummi spe inescati, semicrudos conatus in publicam lucem irreverenter protrudant. Præclara adhuc multorum ingenia minus crebro præconceptam de se hominum expectationem frustrarentur, si eadem illa Natura, quæ indulset impetui, frænum etiam addidisset.

§. 5. Posteaquam prima harum Artium fundamenta rite jacta sunt, assidua tantum exercitatione opus est ad nutriendam roborandamque eam Artis facultatem quam jam sumus assecuti: quisquis enim cogitabit Artem ipsam sine pingendi assiduitate non mul-

tum juvare, universam quoque sibi rationem præceptionum ad exercitationem intelliget esse accommodandam.

- §. 6. Cum in omni disciplina infirma sit vel maxime sollicita Artis præceptio sine exercitationis assiduitate, tum vero in hisce Artibus minimum valebit doctrina, nisi industria, studio, labore, diligentia juvetur. In quotidiano interim delineandi exercitio etsi quandoque utile est subito pingere, utilius tamen est, sumpto ad cogitandum spatio, exquisitissimum aliquod argumentum accuratius pingere. Non modo rectus ac bene institutus Artifex expedite magis quam concitate pingit, verum etiam eum, quem mediocrem tantum huic studio operam tribuisse constat, vix intelligas id agere quod quam maxime agit, adeoque libens fatearis adesse ei quandam Artis facilitatem potius quam celeritatem.
- §. 7. Quemadmodum igitur minime sunt excusandi, qui nimium opera sua præcipitant; ita quoque moleste ac fastidiose pingentes, detrimentosa tarditatis crimen effugere nequeunt. Nesciunt quod bene cesserat relinquere, & minima quæque momenta sæcundissima Artis importuna sedulitate calumniantes, varietatis commendationem inter tam delicatas epulas præpostere querunt ex embarrasse.
- §. 8. Ratio tamen emendationis videtur subinde brevem aliquam moram postulare: non tantum ut ad limam asperiores revocemus ea quæ nobis subito calare & quadam festinandi voluptate effluerant, verum etiam ut intentionem fatigatam qualicunque intermissione reparemus.
- §. 9. In operibus nostris interdum (quod & in summa germinum ubertate rustici falce compescunt) inest luxuries quædam stilo depascenda. Fidelius tamen feliciusque desunguntur hac cura, qui opera sua post aliquam intercapedinem, veluti aliena aut nova, retrahant.
- §. 10. Inter præcipientem concitæ festinationis impetum & pigram languidæ cunctationis torporem, medio quodam ac maxime laudabili temperamento non male consulunt Artis, quotquot vitatis omnibus nobilissima Artis compenditis, ex præscripto Imp. Augusti lente sibi festinandum esse cogitant.

Quotquot perfectæ gloriæ Artis ad posteros transmittere cupiunt, omnes suas curas in exercitii assiduitate defigunt.

* Lib. 11 de Orat.

† Lib. 11 de Benef. cap. 11.

Cura ut diligens, ita minime præceps & ad operis finem quomodocunque festinans. Recte Fab. Maximus apud Livium lib. xxii ab U. C. Omnia non properanti certa claraque erunt: festinatio improvida est & cæca. Artifici ergo apprime utilis est diligentia, maximum etiam mediocris ingenii subsidium, Seneca in proœmio libri tertii Controvers. Non enim Natura, quod vult, satis efficit, nisi eam labore cum studio juveris, Columella lib. iv de re Rustica, cap. 28. Non possum non ingenio primas concedere, inquit Cicero*, sed tamen ipsum ingenium diligentia etiam ex tarditate incitat. Diligentia omnibus in rebus plurimum valet; hæc præcipue colenda nobis; hæc semper adhibenda est; hæc nihil est quod non assequatur. Μετροκλῆς ἔλεγε τὴν πρᾶξιν, τὴν μὲν, δὲ πρῶτον εἶναι, οἷον οὐκίαν· τὴν δὲ, χρόνον καὶ ἐπιμελίαν, ὥς ποικίαν: Metrocles rerum quasdam esse agebat quæ argento emi possent, ut domum; quasdam quæ tempore & studio, ut scientiam, Diog. Laërt. lib. vi. Pamphili schola, ut supra ex Plinio didicimus, discipulos nonnisi post exactum decem annorum tyrocinium dimittebat. Salubri prorsus instituto: quia profectus præcipue diligentia constat, ut loquitur Quintil. 11, 7. Nihil est quod non expugnet pertinax opera, inquit Seneca epist. 1, & intenta ac diligens cura. Robora in rectum, quamvis flexa, revocabis. Curvatas trabes calor explicat; & aliter nata, in id finguntur, quod usus noster exigit. Quanto facilius animus accipit formam, flexibilis, & omni humore obsequentior? Cæterum diligentiam hanc, quam ad prima Artis rudimenta afferebant antiqui, non statim, ex umbra scholarum in publicam lucem progressi, deserebant; sed Artem studioso animo semel inchoatam, constanti perseverantia porro excolendam sibi putabant. Perdet agricola quod sparsit, inquit Seneca†, si labores suos destituet in semine. Multa cura sata perducuntur ad segetem. Nihil in fructum pervenit, quod non à primo usque ad extremum equalis cultura prosequitur. Nicæ diligentiam supra attigimus. Protogenes, cum pingeret Ialysum, traditur madidis lupinis vixisse, quoniam simul famem sustinerent & sitim, ne sensus nimia cibi dulcedine obstrueret. Huic pictura quater colorem induxit, subsidio injuriæ & vetustatis, ut decedente superiore inferior succederet, Plin. xxxv, 10. Apelli fuit perpetua consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem; quod ab eo in proverbium venit, Plinius ibidem. Ubi etiam discas, Apellem ex quotidiano hoc lineas ducendi exercitio palmam præripuisse Protogeni in celeberrimo subtilium linearum certamine. Scitum est inter Protogenem & Apellem quod accidit, inquit Plinius. Ille Rhodi vivebat; quò cum Apelles adnavigasset, avidus cognoscendi opera ejus fama tantum sibi cogniti, continuo officinam petiit. Aberat ipse; sed tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit; inter-

interrogavitque, à quo quaesitum diceret. Ab hoc, inquit Apelles; arreptoque penicillo lineam ex colore duxit summa tenuitatis per tabulam. Reverso Protogeni, quæ gesta erant, annu indicavit. Ferunt artificem protinus, contemplatum subtilitatem, dixisse Apellem venisse: non enim cadere in alium tam absolutum opus: ipsumque tunc alio colore tenuiorem lineam in illa ipsa duxisse: præcepisseque abeuntem, si redisset ille, ostenderet, vinciri crubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum devolavit, hospitem quarens. Placuitque sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum præcipuo miraculo. Consumptam eam constat priora incendio domus Cæsaris in palatio, avide ante à nobis spectatam, spatiosiore amplitudine nihil aliud continentem, quam lineas visum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem, omnique opere nobiliorem. Non latet me, quàm multi passim Pliniani hujus loci longe aliam faciant mentem; minime tamen movent ut verba hæc aliter accipienda putem, quàm de nudo linearum suspensa manu subtilissime ductarum certamine: de quo alibi. Nunc ad inepernoscere, differentiamque nostræ desidiæ & inficientiæ adversus acerrima & fecundissima eorum studia demonstrare.

§. 2. Nihil hic derogamus ingenio, quin contra plurimum ei tribuimus; si quidem hanc præclaræ veritatis sententiam, paucissimis verbis à Tullio comprehensam, lubentes agnoscimus: *Ingenium sæpe*, inquit Tullius *, *etiam si industria non alitur, valet tamen ipsum suis viribus*. Quapropter etiam persuasione sua frui sinimus eos, qui hominibus, ut sint Artifices, satis putant nasci: nostro modo labori dent veniam, qui nihil credimus esse perfectum, nisi ubi natura cura juvetur†. Præsertim, quum eos tantum magnorum olim Artificum famam assecutos videamus, qui non contenti Pictorum scholas prospexisse, ac breve tyrocinium quasi transisse, diu penitusque perdiscenda putaverunt quæ mox præcipere deberent, ne quidquam discendum haberent tempore docendi. *In universa disciplina*, inquit Columella‡, *sicut in cetera vita, pretiosissimum est intelligere quemque nescire se quod nescias; semperque cupere, quod ignores, addiscere*. Qua cura paulatim elanguescente, funditus quoque obtrita est majestas Artis incuria senescentis. *In ruina prona sunt, quæ sine fundamentis crevere*, Seneca lib. 1 de Ira, cap. ultimo: vide quoque Arriani Epictetum lib. 11, cap. 15. Quamobrem etiam non leviter errant, qui falsa instituentium persuasione seducti, Artem hanc ab elegantia severioris doctrinæ segregant, eamque in facili quodam & expedito ingenii atque exercitationis genere præcipue collocandam putant. *Festinantibus omnia, quæ antequam id quod ultimum est exsequuntur, inania videri necesse est*, Quintil. iv, 5. Unde non infrequenter sequitur eos hoc vitium, ut necessaria deserant, dum speciosa sectantur: negligunt enim & fastidiose prætereunt magna illa quæ Artibus hisce subterni debent adminicula: *Nullam ingenii sperantes gratiam circa res, etiamsi necessarias, procul tamen ab ostentatione positas; ut operum fastigia spectantur, latent fundamenta*, Quintil. in procemio libri primi. Prima itaque elementa aut omnino non discunt, aut prius desistunt, quàm intelligant cur discenda sint. *Voluptas enim vel utilitas talium disciplinarum in post-principiis existit, cum perfectæ absolutæque sint: in principiis vero ipsi, ineptæ & insuaves videntur*, Varro apud Aulum Gellium libro xvi, cap. 18. Alii pigritiæ arrogantioris, postquam paulum aliquid sederunt in Pictorum scholis, prima Artis præcepta deficientes, captant auctoritatem contemptu eorum qui non modo manum suam tabulis, sed omnia quæcunque sciunt profutura, debere putant. *Hi sunt qui parva facile faciunt; & audacia proveci, quidquid illud possint, statim ostendunt. Possunt autem id demum, quod in proximo est. Non multum præstant, sed cito. Non subest celerius se effundunt; & imitatæ spicas herbula, inanibus aristis ante messem flavescent. Placent hæc annis comparata; demùm stat profectus, admiratio decrescit*, Quintil. 1, 3. *Non potest in eo esse succus diuturnus*, inquit Cicero lib. 11 de Oratore, *quod nimis celeriter est maturitatem assecutum*. Οὕτω κατὰς γένεσιν καλορυθμίαι δει, χροὸν τὸ ἀπὸ κρυφθῆναι, καὶ μικρὸν αὐξηθῆναι, ἵνα πλεοφορήῃ. ἀντὶ τοῦτος δὲ γόνυ οὐκαὶ τὰ ταχὺ ἐξενεγκί, ἀπλὴς ἔστιν, ὅτι καὶ τὰ Ἀδωνιακὰ. πῶτον ἢ καὶ οὐ φυλάττον. ἴατον δὲ δούλιον ὡς καὶ τὰ καύσι, οἱ οὐ χαινοῖν: Sic fruges nascuntur: defodi oportet, ad tempus aliquod semen occultari, paulatim augefcere, ut ad justam perveniat maturitatem. Ceterum si spicam ante geniculum protulerit, imperfectum est frumentum, est ex hortis Adonidis. In quoque talis es plantula; citius quàm par est floruisti, aduret te hyems, Arriani Epictetus lib. iv, cap. 8.

§. 3. Quisquis igitur ad Artium harum plenam cognitionem adspirat, nihil sibi alie-
num, sine quo Artificem non posse fieri constat, judicabit; neque ad ullius rei summam,
Q 3

Quamvis
libenter
fateamur
primas hic
esse inge-
nii partes,
præci-
pua tamen
cu-
ram Ar-
tium ha-
rum pri-
mordiis
deberi
contendi-
mus.

* Pro M.
Cælia.

† Quintil.
XI, 3.

† Lib. 21
de re Rust.
cap. 1.

Quidam
non profi-
cere, sed
conspici
cupiunt:
sufficit iis,
quidquid
ad laureo-
lam satis
est.

ferunt Ar-
tis, nisi
qui per
omnes
utilium
præcepto-
rum gra-
dus in
ipsam Ar-
tem indu-
cuntur.

nisi præcedentibus initiis perveniri; atque ob hoc etiam ad minora illa, sed quæ si ne-
gligas, non sit majoribus locus, demittere se non recusabit. Α γὼν ἔοικε ἀναγῶν, ἢ μυσ-
τεῖα τὰ πρὸς μυστηρίων: *Certamen est, ipsa certaminis prælusio; quemadmodum & ea myste-
ria sunt, quæ præcedunt mysteria*, Cl. Alexandr. i Stromat. *Est etiam sua studiis infan-
tia*, Quintil. i, 1: & ut corporum mox etiam fortissimorum educatio à lacte cunisque
initium ducit, ita futurus in Arte consummatissimus, hæsit aliquando circa primas linea-
rum formas, & usque dum firmaret articulos, adjutorio manum suam manu superimpo-
sita regentis indiguit. *Ut perveniri ad summa, nisi ex principibus non potest; ita proce-
dente jam opere, minima incipiunt esse quæ prima sunt*, Quintil. x, 1. *Omnium ma-
gnarum artium, sicut arborum, altitudo nos delectat, radices non item; sed illa sine his
non potest*, Cicero de perfecto Oratore. Manilius libro 11 Astronom.

*Ut rudibus pueris monstratur littera primum
Per faciem nomenque suum: tum ponitur usus:
Tum conjuncta suis formatur syllaba nodis:
Hinc verbis structura venit per membra legendi:
Tum rerum vires, atque artis traditur usus,
Perque pedes proprios nascentia carmina surgunt.
Singulaque in summa prodest didicisse priora.
Quæ nisi constiterint propriis fundata elementis;
Versis, quæ propere dederant præcepta magistri,
Effluat in vanum rerum præposterus ordo.*

Parva ista (quamquam nihil in studiis parvum est) non contemnendo, priores maxi-
mam hanc Artem fecerunt; contenti tardo magis rerum exitu, quam dubio: *Adeo ex
parvis sæpe magnarum momenta rerum pendent*, Livius lib. xxvii ab U. C. *Illæ vero
deridenda arrogantia est, in minoribus navigiis rudem esse se confiteri; quinqueremes au-
tem, aut etiam majores naves gubernare didicisse*, Cicero lib. i de Oratore.

Magnum
adhuc ob-
tineret Ars
dignita-
tem, si ni-
hil nisi in-
genio ex-
cultum,
cura lima-
rum, indu-
stria expo-
litum in
publicam
lucem
proferrent
Artifices.

§. 4. Quam longe ab hac secta discrepant nostrorum adolescentium mores? *Nam quo-
tusquisque vel ætati alterius, vel auctoritati ut minor cedit? Statim sapiunt, statim sciunt
omnia; neminem verentur, imitantur neminem; atque ipsi sibi exempla sunt*, Plin. Jun.
lib. viii, epist. 23. Olim summa cum veneratione pulcherrimum opus colebatur. Nunc
autem plerique inusitatam Artis viam indagantes, tritam relinquunt: & postquam pri-
mum cœpit esse quod maximum est, sine modo ac modestia res agitur; saniora consi-
lia pati nemo potest; *Refractis pudoris & reverentiæ claustris, omnia patent omnibus;
nec inducuntur, sed irrumpunt*: ut est apud eundem Plinium libro 11, epist. 14. Vix
unum aliquem invenias, qui per utilium præceptorum calcatam antiquioribus semitam
contendendo, & in minoribus quoque documentum sui dando, ad qualemcunque ma-
gnificæ Artis consummationem adspiret: sed omnes pravo consensu utilissimam Arti in
minoribus diligentiam fastidientes, dum transcendunt media atque ima summis conti-
nuant, nullum quoque laboris incassum exantlati reportant fructum: Οὐδὲν γὰρ καλὸν
ἰσὺν παύσης γένεσις: *Nihil quod pulchrum ab ignavia producitur*, Maximus Tyrius dif-
fert. xxxiv. Et recte Libanius in Progymnasim. Οὐπὶ τοῖς μικροῖς ἰδρῶτες σπένδουσιν ἢ φύ-
σις, ἔτι τοῖς μεγάλαις τῷ ἰδρῶτι: *Neque parvis sudorem natura admiscuit, neque secor-
diam maximis*. Nequicquam interim revoces eos ad bonam mentem; quoniam sensus
eorum præsentī lætitia occupati, nihil, quo vanius fiat gaudium suum, non modo ad
animum, sed ne ad aures quidem admittunt. Τὰ πρὸς τὸ ἐν τῇ σωτηρίᾳ λεγόμενον, μωρὸν
ἐπὶ πείθει ἐπὶ πείθει ἐπὶ: *Hoc est illud quod dici solet, Stultum neque mutari, neque fran-
gi posse*, Arriani Epict. lib. 11, cap. 15. Artem difficilem facit communis infania. In
vitia alter alterum trudimus. Quomodo autem ad salutem revocari possunt, quos nemo
retinet, populus impellit? *Ad deteriora faciles sumus; quia nec dux potest, nec comes
deesse: & res etiam ipsa sine duce sine comite procedit: non primum iter est tantum ad vi-
tia, sed præceptum*, Seneca epist. xcvi. *Probant qualemcunque ingressi sunt iter; nec fa-
cile inculcatas pueris persuasiones mutaveris: quia nemo non didicisse mavult quam disce-
re*, Quintil. 111, 1. Ille demum in id quod quærimus, aut ei proximum, poterit eva-
dere, qui ante discet recte pingere, quam cito. Quisquis contra pinxisse quam pingere
maluerit, nihil ei pro spe continget, neque alium circulatoriæ jactationis fructum repor-
tabit, quam inane stolidorum spectatorum gaudium, & quæ magnos quoque profec-
tus frequenter perdidit, arrogantem de se persuasionem, contemptum adhuc operis,
invrecundam frontem, & consuetudinem pessime faciendi. Ζωγράφου ἀπὸ Α' πιν-
ξας ἑσθλὰ, πῶς τῶ (ἐφ) νῦν γέγραφα. οὐδ', καὶ μὴ λέγεις (ἐπὶ) εἶδα ὅτι καλὸν γέγρα-
μαι. ἡρωμάζω ὅτι πῶς ἐπὶ πινύταις ἀπὸ γέγραφας: *Ineptissimus quidam Pictor ostendens
Apelli imaginem à se pictam, Hanc, inquit, subito pinxi: ille vero, Etiam te tacente,
inquit, festinanter pictam esse video: miror tamen cur non plures istiusmodi pinxeris*,
Plutarch.

Plutarch. de Instit. liberorum. *Φασὶν Ἀγαθάρχῃς ἔωρτάφῃ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τῇ παύσῃ ῥαδίως τὴν ζῶαν ποιῆν, ἀκρίβως δὲ Ζεύξιν εἰπῆν, Ἐγὼ δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ ἢ γὰρ ἐν τῷ ποιῆν ἑλπίαν ἢ παύσῃς σὺν ἐλλείψει βάρῃ ἔργον μόνιμον, ἡδὲ κάλλος ἀκρίβειαν. ὁ δ' οὗτος τῶν ἡρώων τῶν πρὸς ἀθανάτους χρόνῳ, ἐν τῇ σωτηρίᾳ ἔφημερῃ τὴν ἐκ τῶν ἀποδιδωσιν: Memorant cum gloriantem se pictorem Agatharchum quod cito & facile pingeret imagines, audivisset Zeuxis, dixisse, Ego vero longo tempore. Facilitas enim efficiendi & acceleratio non addit pondus operi durable, neque absolutum decorem; tempus vero ad producendum labori conjunctum, robur addit ad operis conservationem, Plutarch. in Pericle. Geminipides: cum enim apud eum quereretur quod eo triduo non ultra tres versus maximo impenso labore deducere potuisset, atque is se centum perfacile scripsisse gloriaretur: Sed hoc interest, inquit Euripides, quod tui in triduum tantummodo, mei vero in omne tempus sufficient. Alterius enim faciendi cursus scripta, inquit Valer. Maximus lib. tertio, cap. 6, intra primas memoriae metas corrueunt; alterius cunctante stylo elaboratum opus per omne ævi tempus plenis gloriæ velis feretur. *Εἰς δὲ σφῶδρα τὴν πρὸς θεῶν δῖας ἐν χρυσῷ ἢ ἐλέφαντι μορφὴν ὀπιδείσαντες θῶσαν ἢ ἀνθρωπίνῳ, ὅπως χάριν γὰρ εἶναιτο ἢ ἀλλοτρίαν πλεονέκτησιν οὗς ποιεῖται λέγειν, ἵνα ἐδημιόγῃ τὴν Ἀθηνῶν, ἡδὲ ἐκ τῆς ἀριστείας τῆς καλῆς οὐλοῦν ἐλπίς χρόνῳ προσδεσθῆναι: Etiam si ad exprimendam auro atque ebore Dei aut hominis effigiem peritus esset admodum Phidias, temporis nihilominus otiique abundantiam ad opera perficienda requirebat. Sic igitur ferunt; cum is Minervæ simulacrum effingeret, ad unam basim ac crepidinem non parum insumpsisse temporis, Themistius Orat. ad eum, qui postulaverat, ut ex tempore sermonem haberet. Prima rudimenta non tam Artis indigent, quàm laboris: constat modo quos imitari & quorum similes velimus esse, ne prava consuetudine ad aliquam deformitatem pravitatemque veniamus. Nihil proficiunt præcepta, quam diu menti error obfusos est, Seneca epist. xciv. *Τὸ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς πλεονέκτης ἐπὶ πλέον τὴν πλάνην παρέχει: Etenim ab ipso statim initio in errorem abduci, graviolem facit errorem, Artemid. Oneirocrit. lib. 1, cap. 13. Præterquam quod Hæc ipsa magis pertinaciter herent, quæ deteriora sunt. Nam bona facile mutantur in pejora: nunc, quando in bonum verteris vitia? Quintil. lib. 1 Orat. instit. cap. 1.***

§. 5. Educenda deinde ars est ex hac domestica & umbratili exercitatione medium in agmen, in clamorem, in summum discrimen; subeundus est usus omnium, periclitandæ vires ingenii, & illa commentatio inclusa in lucem proferenda. *Difficile est tenere quæ acceperis, nisi exerceas, Plin. Junior lib. viii, epist. 14. Omnes artes omni quoque opera, quotidiano usu & jugi exercitatione proficiunt, Vegetius lib. iii de re Militari, cap. 10. Quamquam ipsi arti exercitatio inest; nec quisquam percipere tot reconditas ac tam varias res potest, nisi ut scientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis accedat. Per quæ colligitur eandem esse rationem: & percipiendi quæ proferas, & proficendi quæ perceperis, Autor Dialogi de causis corr. eloquentiæ, cap. 33. Videas profecto nonnullos, cum in publicam lucem protrahuntur, novitate rerum stupentes omnia adhuc privatis exercitationibus similia desiderare. Etenim dum iudex suspensus tacet, æmulus obstrepat, fautor applaudit, & nihil recte aut secus pictum præteritur, fiducia in sollicitudinem versa misere tumultuari ac trepidare incipiunt; vix se inveniunt. Ita quæ velut ex obscuro & umbrato procedunt loco, inquit Seneca Rhetor in proœmio libri noni Controv. claræ lucis fulgor obæcat; sic istos a scholis in forum transeuntes, omnia tanquam nova & inusitata perturbant; nec ante corroborantur, quàm multis perdomiæ contumeliis, puerilem animum scholasticis deliciis languidum vero labore duraverunt: vide locum. Vide quoque proœmium libri tertii Controverf. Optime ergo excolunt Artem, qui eam indefesso studio tractant & ad usum quotidianum applicant. Etenim, cum in omni disciplina infirma sit Artis præceptio, sine summa assiduitate exercitationis, tum vero in μνηστικῇ minimum valet doctrina; nisi industria, studio, labore, diligentia controbetur, nisi denique Ars ipsa multo & pertinaci studio laborata congestaque in publicum proferatur. Et hercle, quantumlibet secreta studia contulerint, est tamen proprius quidam publicationis profectus: Plusque, si separet, usus sine doctrina, quam citra usum doctrina valet, Quintil. xii, 6. Cognita itaque huius exercitationis utilitate, non te fallet, quod tanto opere utile sit, quanto labore sit appetendum.*

§. 6. Adhibitis igitur extrinsecus omnibus auxiliis, ut laboris sic utilitatis longe plurimum afferat exercitatio frequens & assidua. *Usus magister est optimus, inquit Cicero pro C. Rabirio Posthumo. Et rursus lib. 1 de Oratore: Usus frequens omnium magistrorum præcepta superat. Ovidius 1 de Arte, vers. 676;*

Solus, & artifices qui facit, usus adest.

Etenim Artibus hisce initium dedit natura; studium & incrementum, utilitas; summam, ratio & exercitatio: *Quintilian. x, 3. Διὰ τὴν φύσιν ἀρχαῖς αὐτῶν ἐν φιλοπόνοι, μὴ δεκνύσθαι*

Quemadmodum constat ac curatam scientiam, sine assiduitate pingendi, non multum juvare; ita sollicita utilium præceptio, nunquam inculcatio semper ad exercitationem est accommodanda.

Futurus Artifex, jactis rito fundamentis, intentillimam diurnam notitiamque sollicitudinem indefesso Artis

exercitio *ἀκρίβεια μὴ τῷ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μελέτῃ περὶ λαμβάνειν, ὥστε ἀσκήσιν: Propterea monent Philosophi, non in sola doctrina acquiescendum esse; verum etiam assumendum esse & studium, & exercitationem*, Arriani Epict. lib. II, cap. 9: vide quoque cap. 18 ejusdem libri secundi. *πρωτότης ἔλεος, μηδὲν εἶναι μὴ πῶς ἀνὸς μαλῆς, μὴ πῶς μαλῆς ἀνὸς πῶς: Protagoras dicebat, nihil esse vel artem sine cura, vel curam sine arte*, Stobæus Serm. de Disciplina & eruditione. *τοὺς ζωγραφεῖν βυλορῶν, ἔδιν ὁφείλει καλῶναι πᾶσι* *ἀπὸ καὶ Προμηθεὺς καὶ Ἀντιφίλος ἔργα, ἵαν μὴ καὶ αὐτοὶ ζωγραφῶν Ἀντιφίλων: Picturae studiosis nihil profuerit cognovisse Apellis, Protogenis & Antiphili opera, nisi & ipsi pingere tentarint*, Theo Sophista Progymn. cap. 1. Nihil certe ipsa rerum natura voluit magnum effici citò; præposuitque pulcherrimo cuique operi difficultatem; quæ nascendi quoque hanc fecerit legem, ut majora animalia diutius visceribus parentum continerentur. Et quemadmodum terra alte effossa generandis alendisque seminibus fecundior est; sic profectus non à summo petitus, studiorum fructus effundit uberius, & fidelius continet: *Quintil. x, 3.* Sicut denique lana quosdam colores semel ducit; quosdam, nisi sæpius macerata & recocta, non perbibit: sic alias disciplinas ingenia, cum accipere, protinus præstant: hæc, nisi alte descendit & diu sedit, animumque nostrum non coloravit, sed infecit; nihil ex his, quæ promiserat, præstat. Potest quidem Ars, si qua est, velociter viam demonstrare omnibus iis, qui spontaneo animorum impetu ad eam feruntur; verum Ars satis præstat, si copias suas ponit in medio: nostrum est uti eis scire: *Quintil. VII, cap. ultimo.* Exercendum ergo quam diligentissime; & sic ante omnia vires faciemus, quæ sufficiant tuendæ Artis dignitati: nihil enim æque augetur cura, vel negligentia intercidit. Sit tamen in ipsa etiamnum incude studiorum positus, primo vel tardum, dummodo diligens exercitium. Hoc, dum egredimur è portu, si nos nondum satis aptatis armamentis aget ventus; deinde paulatim simul euntes aptabimus vela, & disponemus rudentes, & impleri sinus optabimus: *Quintil. x, 7.* Hanc moram & sollicitudinem, cum profectus adhuc adolescit, initis impero. Nam primum hoc constituendum, hoc obtinendum est, ut quam optime faciamus, mox celeritatem dabit consuetudo; paulatim res facilius se ostendent & sequentur; cuncta denique, ut in familia bene instituta, in officio erunt. Summa hæc est rei; Cito faciendo, non sit ut bene faciamus: bene faciendo, sit ut cito: *Quintil. x, 3.* Consuetudo & exercitatio facilitatem maxime parit: quæ si paululum intermissa fuerit, non velocitas illa modo tardatur, sed & *νάρκημα** ipsum coit atque concurrat. Minore tamen studio continetur hæc facultas, quam paratur: etenim proprium hoc & in expedito positum, qualicumque quotidiani usus exercitatione facillime contineas: *Quintil. x, 7.*

* Obscuro-
rioris be-
tioris
sensu qui-
dam valui
super.

Merentur
hic repre-
hensionem,
quotquot
operum
suorum
brevita-
tem & co-
piam lenta
severa-
que censura
maligne
proflus
excindunt.

§. 7. Abunde nunc de iis egimus, quorum festinatio temeritatis crimine laborat: restat ut attingamus etiam eos, quorum nimia cura tarditatis notam subit. Neque enim à præcipiti temerariæ festinationis cursu candidatos Artis eo inhibui, ut aliquoulsque jam progressos ad infelicem calumniandi se poenam rursus alligarem. Nam quomodo quæso tantæ Arti tandem aliquando sufficient, qui singulis partibus ejus insenescunt? *Cessator esse noli*, inquit Cicero ad Quintum fratrem libro III, epist. 6, *& illud γὰρ οὐδὲ σπανίζον, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verum etiam ut bona nostra norimus.* Nimirum, *Minime sibi quisque notus est, & difficillime de se quisque sentit*, sicuti ait L. Crassus apud Tullium, libro tertio de Oratore. Plurimum interim obest anxius limæ labor & mora. Finem hunc spectabit Artifex, ut videatur optimum argumentum optime expressisse: & abunde pinxit bene, qui materiæ satisfecit: *Quintil. XII, 9.* *Quicquid in suo genere satis effectum est, valet*, *Quintil. VIII, 3.* Peritus Artifex, si qua

† Horat.
de Arte.

Desperat tractata nitescere posse, relinquit†,

Maximamque in eo semper curam ponit, ne curam fassus incidat in *κακοζηλίαν* *παρὰ τὸν νόμον* *τὸ μέτρον τὸ μμήσας ἢ πῶς ἔδωκεν* *ἀντιφίλων*: *Pravam affectationem imitationis modum transgredientium, & aequo vehementius eam intendentium*, Lucian. de Saltatione. Neve *Nimia contra se calumnia verum sanguinem perdat*, *Quintil. x, 1.* Etenim in augustissimis accuratæ Artis operibus, *ὡς αἰεὶ ἐν τοῖς ἀγῶνι πλάτοις, εἶναι πᾶσι καὶ παραλογισμῶν*: *Quemadmodum in nimis divitiis, necesse est aliquid ferme negligi*, Dionys. Longinus *περὶ ὁρίων*, §. 29. Negligentia quædam appareat, & habebit Pictura quandam ex illa vitii similitudine gratiam: ut in cibus interim acor ipse jucundus est. Quibusdam tamen nullus finis calumniandi est, & cum singulis pene lineis commorandi, qui etiam cum optima sint reperta, quærunt aliquid quod sit melius; neque intelligunt *κακοζηλίαν*† esse, quicquid est ultra virtutem; quoties ingenium judicio caret, & specie boni fallitur; omnium in Arte vitiorum pessimum, nam cætera cum vitentur, hoc petitur, *Quint. VIII, 3.* *Sunt ergo quibus nihil sit satis; omnia mutare, omnia aliter formare, quam occurrerit, volunt: increduli quidam & de ingenio suo pessime meriti; qui diligentiam putant, fa-*
cere

† Perverse
affectatio-
nis fœdita-
te notabi-
le.

cere sibi operis difficultatem. Nec promptum est dicere, utros peccare validius putem, quibus omnia sua placent, an quibus nihil. Accidit enim etiam generosis adolescentibus frequenter, ut labore consumantur, & in torporem usque descendant nimia bene faciendi cupiditate. Ita se res habet: Curandum quidem est ut quam optime faciamus, faciendum tamen pro facultate. Ad profectum enim opus est studio, non indignatione. Quare, si ferat status, danda sunt vela: & aliquando sequemur affectus, in quibus fere plus calor, quam diligentia valet: dummodo nos indulgentia illa non fallat. Omnia enim nostra nobis, dum nascuntur, placent, Quintil. x, 3.

§. 8. Quapropter etiam præter eam quam paulo ante fuasimus moram, quamque in hoc designationis exercitio, quamlibet properato, cogitationi nostræ dat non consequens celeritatem ejus manus, subinde redibimus ad judicium, & laxamento quodam cogitationibus dato, retractabimus suspectam facilitatem. Sæpe quod querenti non comparuit, aliud agenti præsto est, inquit Seneca Rhetor in proœmio libri primi Controversi. Nam præter id, quod sic melius jungentur prioribus sequentia, vitabimus quoque inimicam ulteriori diligentia nimiam fatigationem (nam ingenii lassitudo, quæ non minor est quam corporis, sed occultior, non ad præsens modo tempus animos nostros, sed etiam in futurum afficit) & calor ille, qui diutina in experiundo mora nonnihil refrixit, recipiet ex integro vires, & velut repetito spatio sumet impetum; quod in certamine salendi fieri videmus, ut conatum longius petant, & ad illud quo contenditur spatium cursu ferantur: utque in jaculando brachia reducimus, & expulsuri tela nervos retro tendimus: Quintil. x, 3. Diversum est huic eorum vitium, qui primo decurrere per materiam cogitatione quam velocissime volunt, & sequentes calorem atque impetum ex tempore delineant; repetunt deinde quæ effuderant; sed partes emendantur; manet in rebus temere congestis, quæ fuit levitas. Protinus ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio sic opus ducere, ut calandum, non ex integro fabricandum sit, Quintil. x, 3.

§. 9. Curam tamen hanc utcunque excipiet longe utilissima severæ emendationis cura. Ita enim servabitur pondus, & innatans illa primorum conceptuum facilitas in altum reducetur; sicut rustici proximas vitis radices amputant, quæ illam in summum solum ducant, ut inferiores penitus descendendo firmentur: Quintil. x, 7. Non omittenda sunt hic Favorini Philosophi verba, prout ea refert A. Gellius noct. Attic. xvii, 10: *Amici, inquit, familiaresque P. Virgilii, in his quæ de ingenio moribusque ejus memoria prodiderunt, dicere eum solitum ferunt, parere se versus more atque ritu urfino. Namque ut illa bestia fœtum ederet ineffigiatum informemque, lambendoque id postea, quod ita edidisset, conformaret & fingeret; proinde ingenii quoque sui partus recentes, rudi esse facie & imperfecta; sed demceps tractando colendoque reddere iis se oris & vultus lineamenta.* Αἱ πῆχαι πρῶτον ἀτύπωται ἢ ἀμορφα παλάτῃσιν, ἔτα ὕστερον ἕκαστα τῶν εἰδῶν διαρθρῶσιν. ἢ Πολύκλειος (ὁ πλάσης ἐπὶ χαλεπώτατον εἶναι τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄνυχῃ ὁ πάλος γένηται): *Artes initio rudia fingunt & informia opera, postmodo singula suis formis concinnant. Quare etiam Polycletus fœtor dixit, opus tunc esse difficillimum, quum ad unguem exigitur lutum,* Plutarch. Sympol. probl. 11, 3. Huc refer illud Hesychii: ὀνυχί, ὀπμιλῶς, ἐξέλεσται. Ovid. 111 de Ponto, Eleg. ultima.

Non eadem ratio est, sentire & demere morbos;
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.
Scribentem juvat ipse favor, minuitque laborem,
Cumque suo crescens pectore fervet opus.
Corrigere at tanto res est magis ardua, quanto
Magnus Aristarcho major Homerus erat.

Cassius Parmensis in Orpheo:

Non levis adscensus, si quis petit ardua; sudor
Plurimus hunc tollit; nocturno exsomnia olivo
Immoritur; delet, quod mox laudaverat in se;
Qui cupit æternæ donari frondis honore.

Sic semper cujusque natura tulit, ut vel vitis nostris indulgeamus, vel etiam invitis nobis proferant se atque erumpant. Quamobrem neque sine causa creditum est penicillum non minus agere, cum delet. Hujus autem operæ est adjicere, detrahere, mutare. Sed facilis in his simpliciusque judicium, quæ replenda vel deficienda sunt. Premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia adstringere, inordinata digerere, soluta componere, exultantia coercere, duplicis operæ: nam & dammanda sunt, quæ placuerant: & inveniendæ, quæ fugerant. Nec dubium est, optimum esse emendandi genus, si delinæata in aliquod tempus repomantur, ut ad ea post intervallum velut nova atque aliena redeamus, ne nobis inventa nostra tanquam recentes fœtus blandiantur, Quintil. x, 4.

R

Ita

Ita est profecto; animi nostri veluti prono decurrentis inventionis flumine ducti, tum magis atque acius judicant, cum impetus ille stetit & intuendi tempus dedit: unde etiam usu venire solet, quod Pictores, qui post aliquam temporis intercapedinem, refrigerato jam novæ inventionis amore, ad intermissum opus velut spectatores redeunt, Arti melius consulant, quàm qui festinatione præpropera manu ultimam tabulæ impone-re gestiunt. Καλῶς μοι δοκᾷ ποιεῖν οἱ ζωγράφοι, διὰ χρόνον τι ἔργα, πρὶν ἢ συντελεῖν, ὁππο-
 τὲν πᾶν τὴν ὄψιν αὐτῶν ἀφίσπντες, τῇ πολλᾷ κέρσει ποιεῖσι καὶ νῦν, καὶ μᾶλλον ἀπορρίπτω τὸ
 ὥστε μικρὸν διαφύγει, ἢν ἀποκρύπτει τὸ συνεχὲς καὶ τὸ συνήθες: Recte mihi facere videntur
 Pictores, qui priusquam absolvant opera sua, ex intervallo temporis solent ea contem-
 plari; propterea quod oculos suos subinde avertentes, censuram repetito sæpe judicio ve-
 luti renovant, levissimasque differentias, quas assiduitas & assuetudo celaverat, facilius
 prehendunt, Plutarch. in ipso statim initio libelli πρὸ ἀρχῆς. Modicum modo spa-
 tium illud sit quod interponitur: quandoquidem Nemo profectum ibi invenit, ubi relique-
 rat, Seneca epist. LXXI. Constat omnem operam, si longa intercapedine quiescat, egre
 resummi. Quisnam enim ignorat cunctis aut artificibus aut artibus maximum decus usu ve-
 nire? quumque studia consueta non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pi-
 grescere in artibus? Unde est & illud, quod sero correptus aut raro, plus arcus manui,
 iugo bos, equus freno rebellat, Sidon. Apollinaris lib. 1x, epist. 12. Interdum conti-
 nuatus labor firmiores facit, inquit Seneca Rhetor lib. 1 Controvers. 8: sæpe quos labor
 roboraverat, desidia consumpsit. De nimia itaque remissione intelligendum est illud Mu-
 sonii: Remittere animum, inquit Musonius apud Macrobius libro 1 Saturnal. cap. 5,
 quasi amittere est. Claudianus de Mallii Theod. Conf.

Nec me quid valeat Natura fortior usus
 Præterit, aut quantum neglecta defluat arti.
 Desidis aurigæ non audit verbera currus;
 Nec manus agnoscit, quem non exercuit, arcum.

Compen-
 diaria Ar-
 tis vix
 plurimum
 semper
 offecere
 Artibus.

* Vide Sue-
 tonium in
 Augusto,
 cap. 25.

§. 10. Prolixius adhuc diligentia minime præcipitis curam Artifici commendavimus; brevius id sibi præcipiet ipse Artifex, si auribus suis quotidie putet occini sapiens illud Σπεῖδε βραδέως, Festina lente*. Cæterum lentæ huic festinationi, quemadmodum plu-
 rima, quæ hætenus retulimus, officiant; ita maxime adversatur ei compendiarie pin-
 gendi ratio. Etenim pessime consulunt Arti, quotquot iusti laboris tædio confugiunt ad
 hoc diverticulum desidia. Arbiter sane in Satyrico recensens Artes inertissimorum sæ-
 culorum injuria afflictas, Grandis, inquit, & ut ita dicam, pudica oratio non est ma-
 culosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit. Nuper ventosa isthæc & enor-
 mis loquacitas Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes
 veluti pestilenti quodam sidere afflavit, semelque corrupta eloquentia regula stetit & ob-
 mutuit. Ac ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia quasi eodem cibo pasta,
 non potuerunt usque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit,
 postquam Egyptiorum audacia tam magnæ artis compendiarie invenit. Quænam ve-
 ro fuerit compendiarie hæc via pingendi, quam ab Egyptiis detrimento summæ Artis
 Petronius inventam tradit, nondum videor mihi conjectura assequi potuisse: neque enim
 adduci possum, ut ex sententia quorundam compendiarie Artis nomine intelligam Li-
 bros literis ignorabilibus prænotatos; partim figuris cujuscemodi animalium, concepti
 sermonis compendiosa verba suggerentes; partim nodosis, & in modum rotæ tortuosis, ca-
 preolatimque condensis apicibus, à curiosa profanorum lectione munita, Apulejus xi Me-
 tamorph. Clem. Alexandr. Stromat. v: vide quoque Plin. xxxvi, 8. Imo ne quidem
 compendium hoc Artis constituendum puto in ea vestium tingendarum pingendarumve
 ratione, quam exponit Plinius lib. xxxv, sub finem capituli undecimi: Pingunt & vestes
 in Ægypto, inquit, inter pauca mirabili genere; candida vela, postquam attrivere,
 illinentes non coloribus, sed colorem sorbentibus medicamentis. Hoc cum fecere, non ap-
 paret in velis; sed in cortinam pigmenti ferventis mersa; post momentum extrahuntur
 picta. Mirumque, cum sit unus in cortina colos, ex illo alius atque alius fit in veste,
 accipientis medicamenti qualitate mutatus; nec postea ablui potest. Ita cortina non du-
 bie confusura colores, si pictos acciperet, digerit eos ex uno, pingitque dum coquit: &
 adustæ vestes firmiores fiunt, quàm si non urerentur. Caucafi montis incolæ non absimili
 ratione varias plurium animantium figuras in vestibus suis depingunt: vide Herodotum
 lib. 1, cap. 203. Quin potius aliud aliquod pingendi compendium, nobis incognitum,
 in usu fuisse Egyptiis arbitror: nihil enim prohibet, quo minus etiam ipsi quoque Ægy-
 ptii potuerint invenire novam aliquam pingendi rationem, qualem nempe Philoxenus
 Eretrius, discipulus Nicomachi Pictoris velocissimi, invenit. Hic enim celeritatem præ-
 ceptoris secutus, breviores etiam quasdam picturæ vias & compendiarie invenit,
 Plin. xxxv, 10.

CAPUT

CAPUT XII.

- §. 1. *Serius ac minime vanus Artifex se circumspicit atque aestimat, præbetque aestimandum: quandoquidem in hac Arte perniciosissimus est nimius sui suspectus, atque insitum mortalibus vitium se suaque mirandi.*
- §. 2. *Graviter adhuc homines inepte inutiliterque verecundi peccant, qui obstantibus importuni pudoris præpedimentis omne amici iudicii examen reformidant.*
- §. 3. *Immodicus certe amor, quo nosmet ipsos atque omnia nostra prosequimur, postulat non modo ut amicorum experientissimis opera nostra exhibeamus inspicienda, verum etiam ut curvis vulgo hominibus præstemus examinandi potestatem.*
- §. 4. *Ita memoria proditum est celeberrimos olim Artifices mortalium neminem ab operum suorum nondum evulgatorum censura exclusisse, quod scirent in eo agi suam existimationem, qua nihil iis carius.*

Candor animi non spernentis iudicia hominum. Minucius apud Livium, lib. XXII. *Quidam ventosa quadam quædam jactantia inflati, dum despicunt omnes, & Artificem præ se neminem putant, nullius quoque iudicio opera sua subiciunt.* *Sepe ego audivi, inquit, eum primum esse virum, qui ipse consulat quid in rem sit; secundum eum, qui bene monenti obediat: qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse.* Recte quoque Calpurnius Flaccus Declam. 18: *Sicut in vita nunquam errare, felix est: ita errorem quamprimum emendare, sapientis.* Propius hanc rem pressit atque ad disciplinas applicavit Heraclitus Physicus, de quo Maximus*, *Ἡρακλείτης ὁ Φυσικὸς τὴν οἴσιν ἐλεγε ἐγκοπὴν περὶ τῆς ἀρετῆς: Heraclitus Physicus arrogantem sui existimationem esse dicebat impedimentum profectus.* Vide Ariani Epictetum lib. II, cap. 17. Recte quoque Seneca cap. 1 de Tranq. animi: *Puto multos potuisse ad sapientiam pervenire, nisi putassent se pervenisse.* Neque male Fulgentius de Virgiliana continentia: *Nisi vanæ laudis pompam obrueris, nunquam secreta sapientiæ penetrabis: vanæ enim laudis appetitus nunquam veritatem inquiri; sed falsa in se adulanter ingesta, velut propria reputat. Omnis contritio omnem vanam laudem exstinguit. Ideo Tritonia dicta est dea sapientiæ. Omnis enim contritio sapientem facit.* Nihil itaque pejus est iis, qui paulum aliquid ultra primas lineas progressi, falsam sibi Artis persuasionem induerunt; nam & cedere peritioribus indignantur, & veluti quodam nescio cuius autoritatis jure, quo fere hoc hominum genus intumescit, securi, stultitiam suam produnt: *Quintil. I, I. Alia longe veteribus mens, alius animus: Pictores, & ii qui signa fabricantur, & vero etiam poëta, suum quisque opus à vulgo considerari vult; ut, si quid reprehensum sit à pluribus, id corrigatur; iique & secum, & cum aliis, quid in eo peccati, exquirunt.* Cicero lib. I de Offic. *Nihil curæ meæ satis est, inquit Plinius Junior VII, 17, cogito quam sit magnum, dare aliquid in manus hominum: nec persuadere mihi possum, non & cum multis & sæpe tractandum, quod placere & semper & omnibus cupias.* *Οἱ βέλτοισι κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ αὐτῶν, ἢ ἰσχυρίων, ἢ ἀλλοτρίων πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἡμέτερον, πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους δοκῶσιν εἶναι πάντα ποιῆσαι, καὶ ὑπερβόρτες ἐνεκα & μηδὲν ἄλλο ἢ ἐκείνων γνώμης ποιῆναι, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι ἡρόδοτος: Qui cupiunt citharizare, tibia ludere, sive equitare, aut similis artis compotes fieri, student continue facere ea, in quibus excellere volunt, neque id solum apud semet ipsos, verum etiam apud eos qui videntur præter ceteros excellere. Omnia agentes & tolerantes nequid præter ipsorum sententiam faciant, tanquam aliter si agerent celebres minime fierent, Xenophon lib. I Apomnem.*

§. 2. Incidas rursus in alios, nullo quidem falso de se opinionis tumore inflatos; frontis tamen usque adeo imbecillæ, ut hominum de suis operibus iudicia elicere atque experiri vereantur. Horat. lib. I, epist. 16:

Stultorum incurata malus pudor ulcera celat.

Virgil. III Georg.

Alitur vitium, vivitque tegendo.

Cæterum hi renuncient sibi primum, quod *Pudoris sustinere jacturam nesciunt, qui se prius iudice corriguntur*, Cassiod. Variarum v, 4. De quo si forte desperabunt, proximum erit, ut cogitent, quod *Confessæ imperitiæ summa prudentia est*, Minucius Felix in Octavio. Horat. de Arte:

Cur nescire pudens prave, quàm discere malo?

Ad quæ verba Commentator vetus: *Pudens prave, præpostere verecundus & erubescens. Quare ille est pudens prave, qui erubescit discere, quod ei est utile & honestum scire: vide locum.* Viderint itaque isti ne in ipsos quadret illud M. Porcii Catonis, *Næ simul*

pudere, quod non oportet, cæperit; quod oportet, non pudebit, Livius lib. xxxiv ab U. C. Plautus Epidico, Act. 11, Sc. 1:

Plerique homines, quos, quum nihil refert, pudet; ubi pudendum est, Ibi eos deserit pudor, quum usus est ut pudeat. - - -

Quum pri-
mis illis
Artificibus
susceptor
esset ni-
mius no-
stri amor,
aliorum
Artificum
æstimatio-
ni sua
semper
putave-
runt esse
permit-
tenda.

§. 3. Nec deest ratio gravissima, cur importunum profectui nostro pudorem depo-
nere atque aliorum iudiciis committere nostra debeamus. *Nemo unquam neque poeta,
neque orator fuit, qui quemquam meliorem quam se arbitraretur. Hoc etiam malis con-
tingit*, Cicero epist. 23 libri xiv ad Atticum. *Familiariter domestica adspicimus, & sem-
per iudicio favor officit. Non est enim quodd nos magis aliena iudices adulatione perire,
quam nostra*, Seneca cap. 1 de Tranquillitate animi. *Nescio quo pacto suam cuique pul-
chrum est*, inquit Cicero lib. v Tusc. quæst. *Sic se res habet; Te tua, Me delectant
mea.* Οὐλο φίλαυτὸν π χεῖμα ἀνδρῶν: *Usque adeo sui amans est homo*, ut loquitur
Eunapius in proæresio. Viderunt hoc Amazones in templo Dianæ Ephesiæ dicaturi.
Etenim *Quum Amazones in templo Ephesiæ Dianæ dicarentur, placuit eligi probatissi-
mam ipsorum Artificum, qui præsentibus erant, iudicio, cum apparuit eam esse, quam
omnes secundam à sua quisque iudicasset*, Plinius xxxiv, 8. Quamobrem, cum nostra
nobis plus iusto placere semper soleant, consultissimum quoque iudicaverunt ex alieno
potius quam ex proprio pendere iudicio. Videas itaque præfatos illos, qui in ore Famæ
sunt, Artifices, aliorum Artificum de suis operibus iudicia maximi semper fecisse. τὰς
πρῆκας φασὶν ἐπειδὴν τέκων, ὥστερ ἀγάλμασιν ἀνιῶν τοῖς βρεφῶσι, ἀγαθὰς ἔ καλὰς·
ἄτως ἐστὶν ἡ φύσις φιλότεκνον· πρὶν ἢ ἀλλήλων ὁρῶσιν, ἅπτερ ἐστὶ, πρῆκων παῖδ'· ἐτέρους ἢ ὅτι
πρὸς ἑαυτοὺς ἐξετάζον τὰ ἑχόμενα· αἱ γὰρ ἔννοιαι δεινὰ δικάσαι πρὸς ψήφους· διὰ τὸ τοῦ Λύσιππου Ἀ' πρὶν
λῶ εἰς τὰς χειρὰς εἰσῆγε, καὶ Λύσιππον Ἀ' πρὶν λῶς: *Simias ferunt postquam pepererint, in
fœtibus suis, tanquam simulacris, obtutus defigere, pulchritudinem demirantes: adeo na-
tura ejus quod pepererit amans est. Aliorum porro invicem vident id quod sunt, simia-
rum esse partus. Quamobrem aliis permittenda in sobolem inquisitio est, favor enim cor-
rupendis suffragiis efficacissimus est. Ob id Lyfippus Apellem ad tabellas admittebat, &
Apelles Lyfippum*, Synesius epist. 1. *De Nicias dicebat Praxiteles interrogatus, quæ
maxime opera sua probaret in marmoribus, quibus Nicias manum admovisset: tantum
circumlitio- ni ejus tribuebat*, Plin. xxxv, 11.

Non solos
tamen Ar-
tifices, sed
promi-
scuam se-
pe homi-
num mul-
titudinem
ad censu-
ram ope-
rum suo-
rum ad-
vocabant.

* Autor
Dialogi de
causis corr.
eloq. cap.
34.

† Livius
lib. 111
ab U. C.

§. 4. Non tamen solos ad hoc Artifices advocabant, sed frequentes ac subinde novos
spectatores, ex invidis & faventibus, dari sibi exoptabant, ut nec male nec bene facta
dissimulanter præterirent. *Scias enim magnam illam & duraturam famam, non minus
in diversis subselliis parari, quam suis: quinimo constantius surgere ibi, fidelius corrobo-
rari* *. Gnari denique, *Plus pollere multorum ingenia consiliaque* †, ne quidem infimam
plebem à societate hujus curæ excludebant; vide Plinium Juniores lib. vii, epist. 17.
Imo etiam ab ea carpi opera sua quandoque sustinebant: *Neque enim ulli patientius re-
prehenduntur, quam qui maxime laudari merentur*, Plin. Junior vii, 20. Fertur certe
Phidias proposita, quam Eleis fecerat, Jovis imagine, consulto post ostium prope in oc-
culto stetisse; ut omnem eorum sermonem captaret, qui hoc vel illud in opere ejus lau-
dabant culpabantve. His vero nasum crassiolem, illis autem faciem longiorem, aliis
denique aliud aliquid fugillantibus, singulorum spectatores iudicia post eorum dis-
cessum dicitur expendisse, atque opus suum clam ad plurium arbitrium conformasse.
Sententiam tantæ multitudinis non putabat insuper habendam; iudicans fieri aliter non
posse quin frequens undique confluentis populi turba plus videret se uno, licet satis me-
minerat se esse Phidiam: vide Lucianum pro Imaginibus. Quod vero despiciatissimis
vilissimorum homuncionum capitibus tantum in opera sua juris concesserint, non eo fa-
ctum est, quod ex eorum insulso infrunitoque iudicio ad famæ suæ summam vel mini-
mam sperarent accessionem. Horat. de Arte:

*Indoctus quid enim saperet, liberque laborum
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?*

*An quidquam stultius est, quam quos singulos, sicut operarios barbarosque contemnas,
eos aliquid putare esse universos?* Cicero lib. v Tusc. quæst. Vide quoque Ælianum
lib. 11 var. Hist. cap. 1 & 6. πάλαι μὲν τὸ πρῶτον τοῖς ὄχλοις ἀδοκίμων, σημεῖον δὲ κακοτεχ-
νίας: *Olim certe populari turba placuisse, argumentum erat artis minus absolutæ*, inquit
Athenæus lib. xiv, cap. 7: vide locum. Unde etiam Polycletus facetissimo joco crassus
insubidiæ plebis iudiciis illudere non dubitavit, qua de re vide Ælianum var. Hist.
xiv, 8. Sed quemadmodum singulos in istis quas profitebantur Artibus nonnihil vi-
dere putabant, ita eos ultra exspatiari non sinebant. *Apelles perfectæ opera proponebat
pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia quæ notarentur ausculta-
bat, vulgum diligentiorē iudicem quam se præferens. Feruntque à sutore reprehensum,
quod*

quod in crepidarum una intus pauciores fecisset ansas. Eodem postero die superbo emendatione pristinae admonitionis, cavillante circa crus, indignatum prospexisse, denuntiantem, ne supra crepidam sutor judicaret; quod & ipsum in proverbium venit, Plinius xxxv, 10. Sequatur igitur hanc laudatissimam priscorum Artificum consuetudinem, quisquis clarissimam sibi per gentes notissimamque famam conciliare volet. Aut, si desint periti iudices apud quos qualemcunque desideratam sibi famam spem præterter, Quintilio saltem alicui se suaque committat; de quo Horat. in Arte:

Quintilio si quid recitares, Corrige, sodes,
Hoc, ajebat, & hoc. Melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra; delere jubebat;
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quam vertere, malles;
Nullum ultra verbum, aut operam sumebat inanem,
Quin sine rivali teque & tua solus amares.
Vir bonus & prudens versus reprehendet inerteis:
Culpabit duros: incompertis allimet atrum
Transverso calamo signum: ambitiosa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambigue dictum: mutanda notabit:
Fiet Aristarchus: nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala, derisum semel, exceptumque sinistre.

Præcipue
tamen
amicorum
iudicio
tradebant
opera pro-
pe jam ab-
soluta.

CAPUT XIII.

§. 1. Iniquissimi sunt erga res humanas qui putant Orbem senio pigrum effæto jam atque intermortuo ad studia virtutis ævo effudisse nos, prolem male natam, ultimum dedecus Mundi, & sædum fatiscientis Naturæ opprobrium. Est tamen propria quadam hujus nostri ævi labes ac macula, splendidam superstitum gloriam nimia jam olim defunctorum laude obscurare; ut ut apud omnes in confesso sit præclara quadam nostrorum hominum ingenia (inducantur modo in rectam veræ Artis viam, & propensa Macenatum benevolentia industriam eorum augeat) ne minimum quidem antiquis concessura.

§. 2. Perperam itaque occasum Artis imputamus nescio cui sinisteritati Naturæ ingenia humana quotidie imminuentis atque infringentis; cum certum sit non tam ingeniorum quam temporum vitio totam cultissimarum Artium compagem labefactari atque convelli. Latius nempe prosperarum rerum incrementis gaudent Artes. Pacis est comes, otiiq; socia, & bene jam constitutæ reipublicæ quasi alumna quadam, Curiositas: unde neque in constituentibus rempublicam, nec in bella gerentibus, nec in impeditis & iniqua dominatione pressis ulla curiosarum Artium cupiditas nascitur.

Publica temporum felicitas. Cæterum hanc nequaquam in eo constituo, quod antiquiorum sæculorum ingenia nostrorum hominum ingeniis præstitisse cum Seneca credam: Neque enim dubium est, inquit Seneca epist. 90, quin meliora mundus nondum effætus ediderit, & alti spiritus fuerint viri (ut ita dicam) a Diis recentes. Sidonius quoque Apollinaris lib. viii, epist. 6: Artium virtutes sæculis potius priscis seculorum rector ingenuit; quæ per ætatem mundi senescentis, lassatis veluti seminibus emedullatæ, parum aliquid hoc tempore in quibuscunque, atque id in paucis mirandum ac memorabile ostentant. Aliter legatus Rhodius, apud Livium lib. xxxvii ab U. C. de suæ gentis hominibus agens: Certare pio certamine cujuslibet bonæ artis ac virtutis ausi sumus cum parentibus. Plinius quoque Junior lib. vi, epist. 21: Sum ex iis, qui mirer antiquos; non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. Neque enim quasi lassæ & effæta natura, ut nihil jam laudabile pariat. Vide Galenum in opusculo cui titulus, ὅτι ἀλλοτρίως ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος; Lactant. de Origine erroris, cap. 8. Tacitus denique lib. iii Annalium, cap. 55: Rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut, quemadmodum temporum vices, ita morum vertantur. Nec omnia apud priores meliora; sed nostra quoque ætas multa laudis & artium imitanda posteris tulit. Verum hæc nobis in majores certamina ex honesto maneant. Neque aliam veriore iniquissimæ de sæculorum nostrorum infelici sterilitate opinionis causam invenio præter eam, quam reddidit Autor Dialogi de causis corr. eloqu. cap. 18: Vitio malignitatis humanæ vetera semper in laude, præsentia in fastidio sunt. Paterculus quoque libro ii Hist. cap. 92: Naturaliter audita visis laudamus libentius: præsentia, invidia; præterita, veneratione prosequimur:

Male quidam arbitrantur humana ingenia, nescio quante infelicitate atque ad malum pronitate Naturæ, quotidie decrescere.

his, nos obrui; illis, instrui credimus. Phædrus denique lib. v Fabularum, in principio:

*Plus vetustis nam favet
Invidia mordax, quam bonis præsentibus.*

Quod si tamen omnino aliquid priscis illis temporibus est tribuendum, illud certe fate-
ri liceat, Heroïca priorum sæcula feraciora fuisse virtutum: atque ex eo factum, ut præ-
mia quoque virtutum frequentius ab Artibus peterentur. *Ita est profecto; artes desidia
perdidit: & quoniam animorum imagines non sunt, negliguntur etiam corporum,* Plin.
xxxv, 2.

Nunquam
Artes ma-
gis flouif-
fe depre-
hendun-
tur, quam
cùm, im-
perio gen-
tium feli-
cibus mo-
narchiæ
alicujus
auspiciis
constituto,
diuturni-
tas pacis
otium
confirma-
vit.

§. 2. Intelligimus ergo hîc per publicam temporum felicitatem, inconcussam tran-
quillæ pacis bonum. *Pace non modo ii, quibus natura sensum dedit,* inquit Tullius*,
sed etiam tecta atque agri mihi letari videntur. Apposite itaque Cassiodorus Variarum
I, 1: *Pax est bonarum artium decora mater.* Neque male Solinus cap. 1 de tempori-
bus Augusti Cæsaris: *Hoc tempus ferme solum repertum est, quo plurimum & arma ces-
saverunt, & ingenia floruerunt; scilicet, ne inerti iustitio languerent virtutis opera,
bellis quiescentibus.* Delicatissimarum certe Artium studium, præliis promulgatis, to-
tum jacet: *Omnia ista nobis studia de manibus excutuntur, simulatque aliquis motus no-
vus bellicum canere cæpit,* Cicero pro L. Muræna. Et aliquanto ante: *Simulatque incre-
puit tumultus, artes illico nostræ conticescunt.* Excutunt nempe omnem ingeniis con-
stantiam fatales regnorum ac rerum publicarum motus, quum præter atrociam multa quæ
premunt, adhuc pejora sunt quæ timentur. Ovid. iv de Ponto, Eleg. 12:

*Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re, consiliumque fugit.*

* Orat. II
de Lege
agraria.

Ardores adhæc æmulationis & gloriæ cupiditatem secura florentis ævi hilaritas maxime
nutrit. Tacit. Annal. libro xv, cap. 16: *Certamen virtutis, & ambitio gloriæ, feli-
cium hominum affectus.* Ovid. v Trist. Eleg. 12:

*Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antemnas aura secunda meas.
Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria cura;
Si liceat, nulli cognitus esse velim.*

Atque hoc illud est, quod urget Diod. Siculus in ipso statim initio libri duodecimi, Ἡ
ἐξ ἑξ & Περσῶν βασιλείας ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατία, διὰ τὸ μέγαθον τὸ δυνάμεων τὸ μέγεθος φό-
βον ἐπέσχε τοῖς Ἕλλησιν, ὡς ἂν ὑπὲρ ἀνδραποδισμὸν μελλόντων πολεμῆιν. Ἐν τῇ πολέμῳ ὡς τὴν
προδοκίαν ὡς τὸν φόβον, ἔμεινον τὴν κινδύνων ἀπελῶσθαι οἱ τὴν Ἑλλάδα κατοικῶντες, ἀλλὰ ἔδοξαν
μεγάλῳ καπνῷ καὶ τοσούτης διπλοῦς ἐσληρώθη πᾶσα πόλις Ἑλληνίς, ὥστε πάντας θω-
μάσαι τὴν εἰς τὰς αἰῶνας μετὰ τὴν. ὅσοι τῶν γὰρ τῶν χρόνων ἐπὶ ἐπὶ πενήκοντα πάλιν ἐπίδοσι
ἔλαβεν ἡ Ἑλλὰς πρὸς τὴν ὕδαμονίαν. ἐν τῷ τοῖς χρόνοις αἱ πενήκοντα διὰ τὴν διπλοῦς
ἠνέστησαν, καὶ τῇ μεγάλῃ μνημονεύοντι πενήκοντα γεγονέναι. ὃν ἐστὶ Φειδίας ὁ ἀγαλματοποιός.
*Xerxis in Græciam expeditio, propter stupendam exercitus multitudinem, summum Græ-
cis terrorem incussit, cum extremæ servitutis periculum hoc bello adire sibi viderentur.*
*Ceterum bello præter omnium expectationem secundum eventum sortito, non modo à tan-
to discrimine Græcorum gens liberata est, sed ingentem præterea gloriam obtinuit. Et
tantis tunc opibus singulæ Græcorum civitates repletæ sunt, ut cuncti relapsas in contra-
rium fortunæ vices demirarentur: ex eo namque tempore per annos quinquaginta insignes
ad summam felicitatem progressus fecit. Temporibus enim hisce omnes bonæ artes pro-
pter opum abundantiam, magnopere excultæ, & artifices maximi sæculum illud gloria
auxisse memorantur, e quorum numero est Phidias statuarius. Non est denique præ-
tereundus memorabilis Athenæi locus sub finem libri quarti Deipnosoph. Εἰς οὗτον ἀνανέω-
σις πάλιν παιδείας κατὰ τὴν ἐδοκίμη βασιλεύσαντα Ἀλγύπῃ Πτολεμαῖον, τὸ κυρίως ὑπὸ τῶν Ἀλε-
ξανδρέων καλῶν καὶ κακῶν. ἔστι γὰρ πᾶσι τῶν Ἀλεξανδρέων ὁποσὸν ἔστι, οὐκ ἐλίγως ἢ
καὶ Φυραδύρας τῶν κατὰ τὴν ἀδελφὸν αὐτῶν ἐφηβοσάντων, ἐποίησε πλήρεις τὰς τιμὰς καὶ πόλεις
ἀνδρῶν ἡρώδεων, φιλοσόφων, γεωμετρῶν, μηχανῶν, ζωγράφων, παιδοτεχνῶν τε καὶ ἰατρῶν,
καὶ ἄλλων πολλῶν πενήκων, οἱ διὰ τὸ πένετον διδάσκοντες ἀπὸ τῆς αἰῶνος, πολλὰς καπνοῦ καὶ ἄν-
δρας ἐλλογίμους: *Renovatae sunt omnes discipline sub Ægypti septimo rege Ptolemæo,
quem vere atque apte Cacergeten vocavere Alexandrini. Hic enim plurimis Alexandri-
norum jugulatis, & non paucis eorum, qui cum ipsius fratre pubescentes adoleverant, in
exilium actis, urbes insulasque replevit Grammaticis, Philosophis, Geometris, Musi-
cis, Pictoribus, Ludimagistris, Medicis, & aliis multis artificibus, qui ob inopiam ea
docentes quæ scirent, omni humanitate præclaros viros expolierunt.* Eximie Manilius
libro primo Astron.*

*Et labor ingenium miseris dedit; & sua quemque
Advigilare sibi jussit fortuna premendo.*

Cujus

*Gelasimo nomen mihi indidit parvo pater.
Propter paupertatem hoc adeo nomen repperi,
Quid inde jam à pauxillo puero ridiculus fui;
Eò, quia paupertas fecit ridiculus forem:
Nam illa omnes artes perdocet, ubi quem attigit.*

§. 1. *Quemadmodum recta quidem, sed modica multorum ingenia prosperioris Fortuna flatus quotidie provehit; ita pertinacioris egestatis iniquitas versa vice magnam saepe nonnullorum indolem, & (si per Fortunam licuisset) in exemplum fulgentissima virtutis suffecturam, excussa omni sublimium cogitationum memoria affligit, hebetat, confundit, frangit. Præcipue tamen miserum est nasci non suo sæculo; cum ingenia favor hominum ostendat, favor alat.*

§. 2. *Fortuna virtute pares non raro impari felicitate distinguit, magnisque fautoribus minores quandoque Artifices commendat. Frequenter igitur præclara magnarum mentium dotes veluti debiles atque ipsa paupertate languida prætereuntur, dum mediocria quorundam ingenia, sed magis ad ostentationem pompæque facta, immensis opibus & quæsitissimis honoribus tantum non obruuntur.*

§. 3. *Præcipue tamen malignam experiuntur Fortunam, qui propter iniquissimum minus excultæ Artis præjudicium in obscura ignominiosaque paupertate jacentes, non utique inveniunt propitiâ virorum principum manum, qua ad dignas industria sua curas honoresque subleventur.*

Solent in-
genia hu-
mana per-
fici aut
mutari,
prout casu
fortunave
in splendi-
diorem
aut squal-
lidiorē
vivendi
sortem fa-
vore ma-
gnatum
perducun-
tur.

★ *Plin.*
nat. Hist.
 VII, 28.
 Fortuna
 virtute pa-
 res non
 raro impa-
 ri felicitate
 distin-
 guit, &
 magnis
 fautoribus
 minores
 quando-
 que Artifi-
 ces com-
 mendat.

polliceantur suam prudentiam, si non sint pecunia copiosi, seu vetustate officinarum habuerint notitiam, aut etiam gratia & forensi eloquentia non fuerint præditi, pro industria studiorum auctoritates non possunt habere, ut eis, quod profitentur scire, id credatur. Maxime autem id animadvertere possumus ab antiquis statuariis & pictoribus, quod ex his, qui dignitatis notas & commendationis gratiam habuerunt, æterna memoria ad posteritatem sunt permanentes; uti Myron, Polycletus, Phidias, Lysippus, ceterique qui nobilitatem ex arte sunt consecuti. Namque ut civitatibus magnis, aut regibus, aut civibus nobilibus opera fecerunt, ita id sunt adepti. At qui non minore studio, & ingenio, sollertiaque fuerunt, ignobilibus & humili fortuna civibus non minus egregie perfectæ fecerunt opera, nullam memoriam sunt affecuti; quod non ab industria, neque artis, sed à felicitate fuerunt deserti; ut Hellas Atheniensis, Chion Corinthius, sollertia, sed à felicitate fuerunt deserti; ut Myagrus Phocæus, Pharax Ephesus, Bedas Byzantius, etiamque alii plures. Non minus item Pictores; uti Aristomenes Thasius, Polycles Atramitenus, Nicomachus, ceterique quos neque industria, neque artis studium, neque sollertia defecit; sed aut rei familiaris exiguitas, aut imbecillitas fortunæ, seu in ambitione certationis contrariorum superatio obstitit eorum dignitati. Smilidem Eginetam & Dædalum, eodem ævo florentes, atque arte propemodum pares, Fortuna distinxit: Pausanias lib. VII in Achæis. Telephanem Phocæum nimia loci, ubi habitavit, ignobilitas fecit obscuriorem: Plin. XXXIV, 8. Idem quoque Plinius alibi testatur, exactissima quædam Scopæ opera, quemvis alium locum nobilitatura, Romæ viventibus pene incognita fuisse, tot tantarumque artificiosissimarum rerum copia gloriam ejus premente atque obscurante. Multorum artificum obscurior fama est, quorundam claritati in operibus eximiis obstante numero artificum; quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nominari possunt, Plinius libro XXXVI, cap. 5.

Ut scpe
summa in-
genia in
oculto la-
tent? Plau-
tus Capti-
vis, Act. I,
Sc. Ad-
vortis ani-
mum sit
tu, &c.

Plurimum
hic valet
invetera-
tum de
ipsis Arti-
ficibus
præjudi-
cium.

§. 3. Fieri denique potest sano de Artificum operibus judicio præjudicium aliquod de ipsis Artificibus obstitisse; splendida nempe eorum fortuna aut fama auctoritatem iis conciliante. In Zeuxide certe, quemadmodum & in Polycleto, & Phidia, si Maximo Tyrio Dissertat. XXXIX credimus, Παρέπεμπεν τὰ ἔργα αὐτῶ μετ' Ἀθηναίων ἢ τ' ἐχ-
νης δόξα: *Artis fama commendavit ipsa opera posteritati cum quadam nominis celebri-
tate.* Similem certe hallucinantium animorum errorem in amantibus deprehendere est: etenim *De forma judicare non possunt, quia sensum oculorum premit amor*, Quintilian. VI, 2. Τὰ τ' ἐρωδίων, ὅποια ποτ' ἂν ἦ, καλὰ φαίνε' τοῖς ἐρῶσι· ἢ τὸ δοκιμάζειν ἀφέντες, ὡς ἐπὶ θωμῶσις βοῶσι: *Amatorum res qualescunque sint, pulchræ videntur amantibus, & æstimationem mittentes, tanquam de mirabilibus exclamant*, Libanius Prosfphonetico. Τὸ αὐτὸ τ' αἰσθησεὶς πάθος· ἔχ' ἰμοῖως ἀγαλῆσαι τὴν ψυχὴν ὅταν μὴ πρὸς δόξαν ἔ' λογικῶς ἢ φι-
λοκίμως περαινέσθ' τὸ φρόνηρον: *Eadem sensus affectio non eodem modo animum adficit, nisi accesserit persuasio, id quod fit cum ratione quoque, & cum quadam emulationis contentione ad finem perductum esse*, Plutarch. Sympos. problem. lib. v, quæst. 1. Ubi & inter alia hujus loci propria facetissimam de sue Parmenonis narratiunculam subnectit: vide sis locum lectu dignissimum. Sic est vulgus: ex veritate, pauca: ex opinione, multa æstimat, Tullius pro Q. Roscio Comædo: vide *Ælium var. Hist. libro primo, cap. 24.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

F R A N-

FRANCISCI JUNII
DE
P I C T U R A
V E T E R U M
LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM LIBRI TERTII.

Vidimus nunc, quemadmodum cuncta imitandi studium à natura nobis inditum non phantasia modo adjuverit atque excitaverit, sed & multæ aliæ causæ porro provexerint. Reliquum adhuc est, ut consideremus, quid imitatricem illam animorum nostrorum vim perfecit, atque ad Artis consummatæ fastigium perduxerit. Observabantur itaque ab antiquioribus in Pictura quinque hæc capita: Inventio sive Historia: Proportio sive Symmetria: Color, & in eo Lux & Umbra, Candor & Tenebræ: Motus, & in eo Actio & Passio: Collocatio denique sive æconomica totius operis Dispositio. Quatuor prima capita, Inventionem nempe, Proportionem, Colorem, & Motum, in omnibus Picturis sollicitè observabant, sive eæ ex una tantum figura, sive ex pluribus constarent: solam Dispositionem in plurium figurarum tabula præcipue curabant, ut ipsa variorum schematum apta collocatio lucem aliquam adderet diversissimis rebus hinc inde, pro argumenti natura, in unum corpus congestis. Nequaquam tamen in legitima horum quinque capitum observatione summam Artis collocandam esse putabant, nisi peculiaris quædam Venus ac Gratia ex singulorum capitum decora concinnitate, mutuaque congruentia resultans, totam Picturam commendaret. Quamobrem etiam penitentiorem Gratia istius considerationem minime hic prætereundam existimavimus: præsertim, cum sine pleniore ejus notitia nemo unquam homo tam varia fertilissimæ Artis momenta recte excutere ac percensere valuerit.

C A P U T I.

- S. 1. Et invenire & judicare, quid pingas, magna certe sunt, & tanquam animi instar in corpore. Quum enim Natura humanis animis nihil intelligentia majus dederit, quæ omnis Inventionis veluti facunda quædam est parens, ejusdem quoque Naturæ instinctu atque impulsu usu venire solet, ut, quam quisque ingenio maxime præstat, tam is ad semper aliquid inveniendum atque comminiscendum maxime intentus ac pronus esse videatur. Eruditis præsertim hominibus nunquam deesse potest argumentum, cum multa suffertim soleant paullo doctioribus occurrere, quæ expeditam non inepti Artificis manum videntur expectare.
- S. 2. Insignis ac tanti nominis famam impleturus Artifex, æstimatis primum viribus propriis, grandem paremque animo suo materiam deligit: quotquot enim dulcissimarum Artium nobilitatem digna æstimatione pensantes, effervescentis ingenii viribus ad non impares copiosissimæ materiæ conatus nituntur assurgere, magnos quoque animos ipsa ingruentium rerum mole vegetari potius quam delassari sentiunt.
- S. 3. Ne itaque Artificem incæpti mox negotii pæniteat, danda imprimis est opera ut habeat

- habeat satis magnum campum præceps ille præclari animi atque indefessæ industriæ cursus. Præcipue vero adolescentibus in effrænata novi, atque eo magis adblandientis conatus libidine incuriosos impetus effundere concedamus, neque acerbos adhuc eorum animos ad nimiam laboris maturitatem revocemus: monentes interim, ne leves atque inexpertas mentes nimio securæ inconsultæque fiduciæ æstu in præceps abripi patiantur: solum quiddam habeant, nec vagum tamen; ut ingredi libere, non ut licenter videantur errare. *Ætas & posteræ curæ limabunt ac depascent agnatam melioribus ingeniis luxuriem.* Etenim ut vina, quò sunt adolitura generosius, eò adhuc recentia despumant turbulentius; ita prima quorundam adolescentia insano quodam temerarii incautique impetus fervore ebullit, quam tamen placita semel Artis amore flagentem, fervidæ adhuc naturæ pregnantisque ingenii viribus elatam, juvenilis denique animi exultantia concitatam, mox usus flectet, dies leniet, ætas mitigabit.
- §. 4. Utendum est iis, quæ se non gravate offerunt. Nam procaciter & pervicaciter imagines aliunde arcessere, impudenter etiam atque improbe hinc inde corrogare, miserræ prorsus ac jejuna inventionis est. Fecundus Artifex, ut semel cæpit impetum, eundem secundi cursus tenorem, eadem utique aura à tergo jugiter adspirante, servat; & successu operæ non infelicis captus, ut semel expansis velis abreptus est in altum, nec vela colligere, nec tenere modum velificando valens, ventis totum se ferentibus permittit. Quamvis autem prudentissimus quisque effrænem moti semel animi impetum nonnihil studeat inhibere; prout tamen studii certius indicium est, supra vires niti, quam viribus exi facili uti: alter enim, quod potest, præstat; alter, etiam plus quam potest. Qui tumet atque abundantia laborat, plus habet furoris, sed plus etiam roboris: illi succurri non potest, qui simul & insanit & deficit; qui non tam habitum corporis opimum, quam gracilitatem consecratur; quem denique, modo bona sit valetudo, tenuitas ipsa delectat.
- §. 5. Est ridiculum ad ea quæ habemus animum non advertere, querere vero quæ habere non possumus. Huic igitur curæ præcipue incumbat Artifex, dum integros adhuc spiritus ad opus adducit, ut novis ac vigentibus etiamnum conceptibus injiciat manum; quandoquidem conceptarum semel imaginum memoriam exigua sæpe interpositi temporis mora subducit; quæque recentia in animis nostris vigent, ea brevi spatio interjecto obsolescunt.
- §. 6. Quidquid Artifex pingendo fingendoque exprimit, apud Græcos Latinosque scriptores, aliam atque aliam, pro ratione scopi, sortitur denominationem.
- §. 7. Maximis quibusque Artificibus, nonnisi elegantioris humaniorisque doctrinæ flore libato; limpide atque uberes feliciū inventionum vena ex divina quadam recondita eruditæque mentis scatebra solent provenire. Omnes Artes aliquod stipendium huic nostro studio conferunt. Quumque Picturæ nihil aliud sit, quam perfectio quadam Sapientiæ ex omni bonarum Artium orbe mutuata; frequenter etiam genuinam hanc veræ Philosophiæ sobolem experimur abortivam, absque illo liberalium Artium orbe, quem *ἐκχυστομαidia* vocant Græci.
- §. 8. Mathematicarum disciplinarum præcipuum esse in Pictura & Statuaria usum, plurimis evincitur exemplis. Quotquot vero præter omnium opinionem in minimis tenuissimisque rebus labuntur, iis plerumque usu venit, ut aliis miserandi, aliis irridendi esse videantur.
- §. 9. Naturalium quoque rerum scientiam rem esse utilitatis maxime explorata, apud omnes in confesso est. Facillimus tamen à Morali Philosophia in omnes hasce Artes decursus est; siquidem ea etiam illos, quos non sibi tantum exercet, abunde instruit. Quoniam vero pingendi facultas non debet esse jejuna & nuda, sed aspersa atque distincta jucunda quadam plurimarum rerum varietate, boni quoque Artificis est multa auribus accepisse, multa vidisse, multa animo & cogitatione in hominum moribus diversisque humanæ mentis permotionibus notasse, multa etiam legendo percurrisse; neque ea, ut aliena, libasse; sed, ut sua, possedisse. Ex hac certe profunda variarum rerum cognitione efformatur illa in animis Opificum prudentia, quam veluti unicam laboriosæ curæ Ideam in artificii sui æstu Pictura intuetur.
- §. 10. Maximorum celeberrimorumque Artificum exemplis probatur, nihil ad invenendum uberius atque feracius esse omnigena doctrina.
- §. 11. Apellis, Lysippi, aliorumque excellentium virorum pererudita ubique ac facilis inventio satis superque evincit plurimas variæ doctrinæ notas in eorum operibus emicuisse.
- §. 12. Quemadmodum igitur Artificem istum non injuria dicimus Sapientem, cui in priscarum elegantiarum utiliore illa ac delectabili doctrina pleraque omnia veterum quæstata, meditata, evigilataque sunt; ita porro ad debitam Artibus hisce prudentiam requiritur mens Artificis erecta, ardua, expedita, septa solide, nunquam connivens, nusquam

nusquam aciem suam flectens, & in meram compertamque veritatem, in oportunam occasionem, in non iniquam honestatem, in grandem denique suscepti argumenti magnificentiam semper intenta. Eum itaque Artificem judicamus veritati optime consuluisse, qui ipsam Naturam vice legis observans, omnia ejus opera usque adeo accurate emulatur, exprimit, reddit, ut pulchritudinem ipsam veritati posthabendam, omnemque Artis perfectionem atque utilitatem ex sola veritate putet hauriendam.

- §. 13. Artifices oportunæ occasionis non immemores, varia schemata totamque universi operis speciem circumstantiis loci, temporis, personarum tam scite atque adtemperate accommodant, ut omnibus pareat eos integrum opus sano maturoque judicio instituisse. Quemadmodum enim absurdos aut certe dissolutos recte dixeris Choragos, qui Herculis Titanum rem fecisse judicantur Artifices, qui non verentur togam inducere saltanti personæ.
- §. 14. In argumento, cujus equitatem justitiamque nemo possit merito arguere, ita caute versabitur cordatus ac vere prudens Artifex, ut aspernetur omnia immanioris atque atrocioris crudelitatis incitamenta; omnia adhuc perditæ nequitie & nefandæ obscenitatis irritamenta vitabundus prætereat; blandam quoque lutulentorum vitiorum speciem, veluti contagiosam pestem, sedulo aversetur ac fugiat; ut denique innoxie semper voluptatis memor, non solum quod opus est proferat, verum etiam quod non opus est non producat.
- §. 15. Excelsus Artifex nunquam non ingentem magnificæ dignitatis speciem operibus suis adspersit: contra vero humiles & Minerva veluti invita Artibus hisce vacantes, rarissime assurgunt; adeo eos vel materia, vel ingenium, vel etiam voluntas cohibet. Ne tamen nihil egisse videantur, fragile aliquod falsæ choragium gloriæ, ventosa quidam temporariæ granditatis affectatione tumentes, struere sibi gaudent; & improvisa temeritate quovis modo sublatis, cum in extremos assurrexerunt digitos, suam ipsi stolidè mirantur magnitudinem.
- §. 16. Inter enormem inflatiore arrogantiæ tumorem & justam genuinæ sublimitatis magnificentiam hoc maxime interest, quod quæ sola specie lepida concinnæque granditatis animos nostros capiunt, cito quoque fastidiosissimum sensum oculorum afficiunt satietate; quæ vero re ipsa ampla sunt & pulchra, placere diu possunt. Grandia non solum delectant, sed etiam sine satietate delectant; cum in quavis alia re maximis fere voluptatibus fastidium soleat esse finitimum.
- §. 17. Alius atque exsuperantis ingenii fiducia supra tritas aliorum inventiones elatus Artifex, pares animo suo sensus plerumque concipit; nunquam enim cadunt grandes ingentium rerum imagines, nisi in eximiam amplitudinem & quasi quandam exaggerationem animi à quotidianis humilium sordidarumque curarum acerbitationibus feriat. Artificibus itaque grandioris inventionis vim sibi innatam, magnorumque Artificum imitatione roboratam opere ipso usurpare atque exercere volentibus, adesse quoque necesse est vacationem rei familiaris caterarumque sollicitudinum certam immunitatem. Nam quæ tanta, queso, mens est, vel in corpore felicissime constituto, ut res multas ac varias complecti simul & sustinere possit, nisi cætera immunis sit ipsa ac feriata? Animi certe tranquillitate ac securitate opus est ad concipiendos sensus altiores: neque enim cælestis ille afflatus Musarum, qui suppetitor est ejusmodi sensuum, hauriri potest ab animis non compositis nec apud se existentibus. At sine eo nihil nascitur excellens, quodque illustre esse possit; cum alioquin omnium disciplinarum studium, sit negotium hominis ab omni alia agriadsne curaque vacui. Quomodo enim sperent famam, qui diurno questu agre propulsant famem?
- §. 18. Præclarum aliquod Artis suæ Specimen posteritati famæque traditurus Artifex, non tantum ingentem sibi magnanimitatem, sed assiduam quoque sublimium rerum commentationem ad opus afferet, ut invictæ magnæ mentis robore subnixus ad Artem accedat. Siquidem animus humanus, ubi se excelsæ cogitationis magnitudine supra reliquos mortales levare cœpit, altius spirat, sublimius fertur, & ad rerum dignitatem, contemptor legis severioris, atque immemor pressioris judicii, fidentius exsurgit. Neque est quod speremus aut suppetere nobis posse quod post tantam vulgatorum operum varietatem quotidie proferatur, nisi animos nostros nova interim doctrina recolamus; aut ferre animos tantam posse contentionem, nisi eos eadem doctrina subinde relaxemus.
- §. 19. E veterum scriptorum, maxime tamen Poëtarum, myrothecio depromendum est quidquid ætatem ferre atque in post-futura secula ire cupimus. Hoc uno potissimum instinctu excitantur heroica mentes ad ea suscipienda, quæ longe supra vulgi captum exsurgant: præterquam quod suavissimus ille ac floridissimus multijugæ lectionis efflatus per omnem vitam prosequitur etiam aliud agentes, & viridus ille opulenti eruditionis fons nunquam non grata exuberantis impetus vi secum raptat corda laudabilis emulationis amore lymphata.

- §. 20. *Majore quoque animo Artes hasce aggredientur, qui non modo indoctorum juxta ac doctorum existimationi satisfacere student, verum etiam Artificum delectissimos passim ante oculos habebunt, tanquam opus illis presentibus atque inspectantibus facturi. Semper nimirum diligentissime laboriosissimeque exercuerunt Artem, qui se ipsos in discrimen existimationis venire arbitrantur. Quotquot vero famam ante collectam in discrimen existimationis venire arbitrantur. Quotquot vero famam ante collectam confirmare & reliqui temporis spem conservare non laborant, minus severe minusque diligenter agere solent; quoniam nihil, quod deperdant, habent; & quamvis turpissime discedant, nihil tamen de suis veteribus ornamentis requirunt. Verus Artifex præter luculentam spem propositi sibi honoris, qualemcunque Artis existimationem, multo labore, sudore, vigiliisque collectam, porro conservare, tueri, ac confirmare studet: non ignarus ea, quæ dixi, incolumia ac salva remansura, si diligentiam suam universis probaverit; si tantulum offensum titubatumque sit, uno tempore, quæ singillatim ac diu collecta sunt, universa perditurum.*
- §. 21. *Cuncta hæc in felicem quandam liberalemque naturam incidentia, inventionem efficiunt dilucidam, ornatam, illustrem, assidua denique exercitatione plurimoque usu coagmentatam ac bene solidam: in operibus vero Artificum præclaris hisce doctæ Artis adminiculis destitutorum profert se passim genus inventionis non liquidum, non fustum ac profluens, sed exile, aridum, concisum, minutum. Quamvis autem non desint qui, ad captandam acrioris ingenii famam, humanioris doctrine studia soleant elevare; facile tamen est eos perspicere, integumentis illis profundæ dissimulationis evolutos; quandoquidem nusquam non in operibus eorum ingerunt se res nescio unde ex abdito erutæ, passimque viva quædam egregiæ profundæque eruditionis imago usquequaque suffusa & undiqueversum exuberans deprehenditur.*
- §. 22. *Omnia supradicta in unum competere, rarissima prorsus est felicitatis. Quò fit ut nullus forte memoria nostra existiterit Artifex, utique si ad præscam formulam velimus Artem exigere. Genuina enim primæ Artis majestate imminuta, imo penitus sublata, nihil in ea solitæ decoris est relictum, interque inania quædam antiquæ dignitatis insignia, sola remansit magni atque olim sacrosancti nominis umbra. Quotquot itaque veram Artem assequi non possunt, istuc potissimum delabuntur, ut bene secum agi putent, si frigidum aliquod subinsulse atque infucetæ inventionis schema lineamentis coloribusque hinc inde mutuatim adornent; ignari sola colorum lineamentorumque majestate fultum opus debilitari & cadere, nisi abundantem rerum copiam operi subministraverit inventio.*

Inventio-
nis pri-
mum opus
est ex in-
numeris
rebus, de-
lectu ha-
bito, unam
aliquam
occupare
materiam.

Rimas atque præcipuas partes Inventioni merito assignamus: etenim Nemo, quamvis paratos habeat colores, similitudinem reddet, nisi jam constet quid velit pingere, inquit Seneca epist. LXXI. Et mox ibidem: Scire debet quid petat ille qui sagittam vult mittere, & tunc dirigere ac moderari manu telum. Errant consilia nostra, quia non habent quò dirigantur. Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est. Quæque Artifex elaboraturus est, Ut vult Zeno, sensu tineta esse debent, Quintil. IV, 2. Γραμμή παντοδία, πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὰς ἑτέρας τῶν ἀντικειμένων πρὸς τὴν φύσιν: Picta totius hominis armatura voluptatem quidem, nullam vero utilitatem adfert, Socrates apud Stobæum, Serm. de Adulatione. Picta nebula non longius, quam dum videtur, oblectat, Auson. epist. 17. Nisi forte ea sit talis, qualem idem Ausonius describit Edyllio 6: ibi enim picta nebula furvæ infernæ caliginis umbram representans Pictor, Cupidinem in ea cruci affixum argumento satis ingenioso designavit. Artificem ergo ante omnia par est sibi proponere, quid potissimum imitari velit; quod in tanta rerum varietate arduum ei esse non poterit, si non resupinus rectum suspiciat, cogitationesque suas obscuro murmure sequatur, expectans interim numquid alicunde obventurum sit aliquid quod res poscat: alioqui magis erit metuentum, ne copia obrutus, in tam numerosa dignissimarum rerum materia electionem experiatur difficillimam. Difficilior enim delectus est, ubi copia laboratur. Certe Mens nostra quidvis videtur cogitatione posse depingere, Tullius lib. I de Nat. Deorum. Cogitatio quamvis regionem potest amplecti, & in ea situm loci cujusdam ad suum arbitrium fabricari & architectari, Auctor Rhet. ad Herennium lib. III. Atque hæc est ea quæ dicitur Topothesia; de qua Lactantius in II Thebaïd. Ubi veri loci facies demonstratur, inquit Lactantius, Topographia dicitur: ubi fictum quid venit, Topothesia. Animo nihil non eodem quo intendit momento pervium est, Seneca lib. II de Benef. cap. 29. Animo etiam remota & solitudinibus interclusa penetrantur, Idem de Benef. VII, 3. Tendimus vigorem animi in diversas partes multasque regiones, & phantastica imaginatione ad capitis nostri judicium perducitur, quod per diversas mundi partes cognoscitur exquisitum, Cassiod. de Anima, cap. 15. Nihil est feracius ingenio, iis præsertim, quæ disciplinis exculta sunt, Cicero in Bruto. Præclare Maximus Tyrius Dissertat. XXVIII: Ἰδίῳ ψυχῆς εὐρεῖς, αἰολοφῆς τις ζῶν, καὶ αἰολοφῆς, καὶ ἐνυμφῶς: Propria enim anima est inven-

inventio, quæ spontanea, genuinaque, & agnata est nobis. Quod videns Homerus, ingeniorum fons, homines veluti generali quodam epithero ἀλφειῶς, quandoque dixit; quasi acres indagatores & mira quadam inveniendi vi præditos: aliquando etiam id vocabulum absolute pro hominibus ipsis usurpavit; quasi scilicet hoc hominis maxime proprium esse existimaret, indagare & invenire. Vide *Etymologicum magnum* in ἀλφειῶς.

§. 2. Judicium tamen hic adhibebit Artifex; nec inveniet solum quid pingat, sed proprias quoque vires expendet, juxta illud Horatii de Arte:

*Sumite materiam vestris, qui scribitis, equam
Viribus; & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.*

Martialis lib. XII, Epigramm. 100:

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Magnus
Artifex
magnam
atque ani-
mo suo
parem ex-
petit ma-
teriam,
sumptu-
rus impe-
tum ex
ipsa rerum
dignitate.

Recte quoque Seneca lib. III de Ira, cap. 7: *Negotia expedita & habilia, sequuntur auctorem: ingentia & supra mensuram agentis, nec dant se facile, &, si occupata sunt, premunt atque adducunt administrantem; tenerique jam visa, cum ipso cadunt.* Itaque sit ut frequenter irrita sit ejus voluntas, qui non quæ facilia sunt aggreditur; sed vult facilia esse, quæ aggressus est. Plin. xxxv, 11: *Pausias & ipse pinxit penicillo parietes Thespis, cum resisterentur quondam à Polygnoto picti; multumque comparatione superatus existimabatur, quoniam non suo genere certasset.* Præcipue tamen audiendus hic erit Tullius in Bruto: *Sumendæ res erunt, inquit, aut magnitudine præstabiles, aut novitate primæ, aut genere ipso singulares: neque enim parvæ, neque usitatæ, neque vulgares admiratione aut omnino laude dignæ videri solent.* Cornificius lib. III Rhet. ad Herennium: *Docet nos ipsa Natura quid oporteat fieri: nam si quas res in vita videmus parvas, usitatas, quotidianas, eas meminisse non solemus; propterea quod nulla, nisi nova, aut admirabili re, commovetur animus. At si quid videmus aut audimus egregie turpe, aut honestum, inusitatum, magnum, incredibile, ridiculum; id diu meminisse consuevimus.* Itemque quas res ante ora videmus aut audimus, ooliscimus plerumque; quæ acciderunt in pueritia, meminimus optime sæpe: nec hoc alia de causa potest accidere, nisi quod usitatæ res facile è memoria elabuntur; insignes & novæ, manent distinctius. Solis exortus, cursus, occasus nemo admiratur, propterea quod quotidie sunt: & eclipses Solis mirantur, quia raro accidunt; & Solis eclipses magis mirantur quam Lunæ, quoniam hæ crebriores sunt. Docet ergo se Natura vulgari & usitata re non excuscitari; novitate vero & insigni quodam negotio commoveri. Imitetur igitur Ars Naturam; &, quod ea desiderat, inveniat; quod ostendit, sequatur. Apposite quoque Auctor Dialogi de causis corruptæ eloquentiæ, capp. 36 & 37: *Ars magna, sicut flamma, materia alitur, & motibus excitatur, & urendo clarescit. Crescit enim cum amplitudine rerum vis ingenii; nec quisquam clarum & illustre opus efficere potest, nisi qui materiam parem invenit.* Seneca epist. LXXXIX: *Impetus ex dignitate rei cujusque concipitur; perinde remissus acriorve, prout illa digna est peti.* Nazarius quoque Panegyrico Constantino Aug. dicto: *Certum est pro negotii modo animosam esse virtutem, quod ex usu rerum captum suum temperat. In parvis, prope ad securitatem remissa; in mediocribus, modice intentior; ubi magna venerunt, juxta magnitudinem exantlandi operis erigitur.* Pompejus Magnus in ornamentis theatri mirabiles fama posuit effigies, Ob id diligentius magnorum artificum ingeniis elaboratas, inquit Plinius nat. Hist. VII, 3. Observatum hoc etiam fuit in illis viginti & septem tabulis, quas pulcherrime pictas Verres ex æde Minervæ fustulit, In quibus erant imagines Sicilia regum ac tyrannorum; quæ non solum pictorum artificio delectabant, sed etiam commemoratione hominum, & cognitione formarum, Cicero lib. IV in C. Verrem. Mentor Syracusanus in Syria leone obvivo suppliciter volutante, attonitus pavore, cum refugienti fera undique opponeret sese & vestigia lamberet, adulanti similis, animadvertit in pede ejus tumorem vulnusque, & extracto surculo liberavit cruciatu. Pictura casum hunc testatur Syracusis, Plinius nat. Hist. lib. VIII, cap. 16. Prudenter itaque Aristotelès Philosophus Protogeni suasit, Ut Alexandri Magni opera pingeret, propter aternitatem rerum, Plin. xxxv, 10. Lyfippus fecit Alexandrum Magnum multis operibus, à pueritia ejus orsus, Plin. xxxiv, 8. Polydamas Scotusæus pancratiasta reliquos omnes ætatis suæ homines statura corporis atque animi robore superavit; adeo ut juvenis etiamnum ingentem & præferocem leonem in Olympo inermis ipse interemerit. Apprehensum quoque è medio grege maximum & ferocissimum taurum posteriorum pedum altero, quamvis contra nitentem & subsultantem, tam obnixè detinuit, ut vix, & non nisi relictis ungulis, effugere potuerit. Ajunt eundem Polydamantem altera tantum manu retractos à tergo currus sistere solitum,

Confer
cum isthoc
Roethii
lib. III de
Consolat.
metro 8,
Eheu,
quàm mi-
seros tra-
mite de-
vio, &c.

litum, auriga equos nequicquam incitante. Huic Polydamanti Lyfippus statum in Olympia posuit, atque eam splendidis raræ fortitudinis titulis insignivit. Vide *Pausan. lib. sexto, pag. 352, 23*. In magnorum interim virorum Pictura non raro usu venit, ut insignia quædam eorum facta aut dicta expeditam aliquam non absurdæ inventionis rationem suggerant. Nam ut in terra non omni generantur omnia, inquit Quintil. v, 10, nec avem aut feram reperias, ubi quæque nasci soleat, ignarus: & piscium quoque genera alia planis gaudent, alia saxosis, regionibus etiam littoribusque discreta sunt: nec helopen nostro mari aut scarum ducas: ita non omne argumentum undique venit, ideoque non passim querendum est. Multus alioqui error est: & exhausto labore, quod non ratione scrutabimur, non poterimus invenire nisi casu. At si scierimus ubi quidque nascatur, cum ad locum ventum erit, facile quod in eo est pervidebimus. In primis igitur argumenta sæpe à persona ducenda sunt. Apposite igitur Nazianzenus Orat. III: ταῖς τῶν βασιλευσίων εἰκόσιν, ἄλλοι μὲν ἀλλό π τῶν βασιλέων ποσειδάωνος χαίραςιν· οἱ μὲν τῶν πῶλεων τὰς λαμπετέρας δωροφόρας, οἱ δὲ νίκας ὑπὲρ κεφαλῆς στεφανώσας, οἱ δὲ τὰς ἐν πῶλεω περικλυτάς, καὶ τοῖς τῶν δρχῶν τιμωμένοις συνήμασιν· οἱ δὲ ἡρωονίας καὶ δεισυχίας· οἱ δὲ βασιλέων ἡττημένων καὶ ὑπὸ τῶν ποσὶν ἐρριμμένων πολυεδρὰ ῥήματα· φιλοῦσι γὰρ καὶ πῶς ἀληθείας τῶν πραγμάτων μόνον, ἐφ' οἷς μέγα φρονέσιν, ἀλλὰ καὶ πῶς τῶν ἰδάλματ'· Imperatoris imaginibus alii Imperatores aliud quiddam præterea appingi gaudent; quidam clarissimas quasque urbes dona offerentes: alii victorias caput eorum corona cingentes: nonnulli magistratus adorantes, & dignitatum notis exornantes: alii ferarum cædes & scitias jaculationes: alii Barbarorum domitorum atque ad pedes jacentium varias multiplicesque figuras. Neque enim rerum earum, ob quas magnifice de se sentiunt, veritatem solum amant, sed earum quoque simulacra. Herbam invenit Achilles, discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur, quæ ob id Achilleos vocatur. Hac sanasse Telephum dicitur. Alii primum æruginem invenisse, utilissimam emplastris; Ideoque pingitur ex cuspide decutiens eam gladio in vulnus Telephi, inquit Plinius lib. xxv, cap. 5, & lib. xxxiv, cap. 15. Ludis, quos non multo post Juli obitum Veneri Genetrici fecit Augustus hæres, sidus lunæ recepti; & hac de causa simulacro ejus, quod mox in foro consecravit Augustus, stellæ hujus insigne in vertice adjici curavit. Hæc ille in publicum, inquit Plinius nat. Hist. lib. II, cap. 25, interiore vero gaudio sibi illud natum, seque in eo nasci interpretatus est: & si verum fatemur, salutare id terris fuit. Præcipue vero hac in parte ingeniosum fuit commentum celeberrimæ Halicarnasseorum reginæ Artemisæ de Rhodiis supplicium sumpturæ. Post mortem Mausoli, inquit Vitruvius lib. II, cap. 8, Artemisia supplicium sumpturæ. Rhodii indignantes mulierem imperare civitatibus Cariæ totius, uxore ejus regnante, Rhodii indignantes mulierem imperare civitatibus Cariæ totius, armata classe profecti sunt ut id regnum occuparent. Tum Artemisia cum id esset renuntiatum, in secreto portu abstrusam classem, celatis remigibus & epibatis comparatis, reliquos omnes cives in muro esse jussit. Cum autem Rhodii ornatam classem in portum majorem exposuissent, plausum jussit ab muro his darent, pollicerique se oppidum tradituros. Qui cum penetrassent intra murum, relictis navibus inanibus, Artemisia, repente fossa facta, in pelagus eduxit classem ex portu minore, atque ita inveccta est in majorem. Expositis autem militibus & remigibus, classem Rhodiorum inanem abduxit in altum. Ita Rhodii, non habentes quò se reciperent, in medio conclusi atque in ipso foro sunt trucidati: ita Artemisia, in navibus Rhodiorum suis militibus & remigibus impositis, Rhodum est profecta. Rhodii autem cum prospexissent suas naves laureatas venire, opinantes cives victores reverti, hostes receperunt. Tunc Artemisia Rhodo capta, principibus occisis, trophæum in urbe Rhodo suæ victoriæ constituit; aneasque duas statuas fecit, unam Rhodiorum civitatis, alteram suæ imaginis, & istam figuravit Rhodiorum civitati signata imponentem. Postea autem Rhodii religione impediti, (quod nefas est trophæa dedicata removeri) circa eum locum ædificium struxerunt, & id erecta Graja statione texerunt, ne quis posset aspicere, & id abaton vocitari jusserunt. Hactenus Vitruvius. Timotheus, dux Atheniensium, maximis rebus prospere gestis, negabat sibi tantarum rerum gloriam tribuendam, sed Fortunæ. Unde eum focunda procaciorum Pictorum ingenia pinxerunt in tentorio dormitantem; Fortuna interim, quæ ei ad caput adstabat, civitates in nassam pertrahente: *Eliau. var. Hist. XIII, 43; Schol. in Plut. Aristophanis; Suidas in Τιμόθεῳ*. Cæterum hi videntur quævisse risum, qui est, mea sententia, vel tenuissimus ingeniorum fructus. Alius est veri atque severi Artificis animus, alia mens. Quamobrem etiam simplicius id plerisque olim Artifices factitasse deprehendimus. Theodoretus certe Serm. 10 de Providentia tradit, Ἀρεσία μὲν ἐν ποσειδάωνος νίκῃ νενικηκότα πνὰ, καὶ εἰκόνη ποσειδῶντος ὁμοφύλων τιμωρόν, καὶ τὸ σπῶντος ἐκείνης, ἢ χροῶμεν τὰς πολέμους ἐρεῖψατο, ἢ χροῶμεν, ἢ παλάμῃ, ἢ ἀγκυλὸφειδῃ, ἢ πῶς, ἢ χαλκῷ, ἢ ἄλλῃ, ἢ ἄλλῃ, καὶ ἐν μὲν τοῖς κεχρημένοις ἐνίκησε, καὶ τῶν πόντων αὐτῶν ἐκλυπῶσα· ἐν δὲ αὐχμῇ, καὶ κροῖνῃ, καὶ ἀσπίδι, καὶ πῶντος αὐτοῦ πάλιν τὸ σπῶντος· καὶ μόνον δὲ τρατηγὸν εἶναι ἰδὼν ἔτι πῶντος.

De hac
omnium
Græcorum,
præcipue
tamen
Rhodiorum
Religione, vide
Ciceronem
libro
II in C.
Verrem.

πρώτον, ἀλλὰ καὶ ἀθλητῶν, καὶ πύκτων, καὶ δρομέων, καὶ πρῶτης ἀποκρίσεως, καὶ ἀγμάτων
 ἡνίοχον· τῶν γὰρ ἑκάστων, μετ' ἑὴν εὐκρίνησιν ἀγμάτων, τὴν εἶσιν ἐν ταῖς ἐκείναις λαγχάνεσι· καὶ ὁ
 ῥῆς, ἔσπεκε μὲν τῶν οὐκ ἐκείνων, καὶ τὴν ἐρατηγικὴν ἐσλῆς, ὁ νομῶν τινος, ἡ κρείων πρῶτος
 ἔχων, μονομαχίᾳ λέγων πρὸς ἀπαντας, ὅτι μὲν τῶν ἀποκρίσεως, καὶ μὲν τῶν νενίκηκα· ὁ δὲ
 γυμνὸς πρῶτος διδάσκων δ' ἀγῶν τὸ εἶδεν· ὁ δὲ παλαίειν δεκεῖ, ἡ καίεται τὸν ἑφ' ἑαυτὸν, καὶ δι-
 δάσκει τὰς ἀγῶνας πῶς ἀγῶνα ἰγώνισται· ὁ δὲ πυκνῶς, καὶ τὴν ἀνὴρ παλιν παῖει· ὁ δὲ, δηλοῖ
 διὰ τὴν ἀγῶν καὶ τὴν μάστιγ' ὁ ποῖαν μελῶν πύκνω, τὴν νίκης ἔτυχε· *Strenuum ducem victo-*
riam in acie reportantem, statuæque honore à popularibus suis ornatum, cum ea qua hostes
in fugam egit armatura vel pingi, vel fingi, vel sculpi, sive lapis, sive æs, sive etiam
affer aliquis materiam præbuerit imagini: quod si forte arcu superarit, cum ipso arcu ef-
fingi; sin vero hasta, vel galea, vel clypeo victoriam sibi pepererit, cum iisdem rursus
armis exsculpi. Neque vero solum Imperatorem honore isto affici solere videmus, sed ath-
letam quoque, & pugilem, & cursorem, tragædum denique & essedarium; siquidem ho-
rum singuli victoriæ suæ modum ac rationem in imaginum statu ac specie repræsentant.
Et hic quidem cum pulpito atque paludamento statuitur, Oenomai cujusdam aut Creon-
tis personam gerens, omnibus tantum non referens horum se personas egisse atque in iis
palam æmulis omnibus præripuisse, hic vero nudus currit, ut nos ipso habitu genus cer-
taminis edoceat, alius etiamnum videtur luctari, aut coronam tenet, ut magnitudinem
exantlati laboris spectatorum oculis coram veluti ingerat: alius adhuc pugnat feritque
adversarium: alius denique habitu atque eo quem manu sua continet flagello testatur qua-
que victoriam, atque hoc qualiscunque victoriæ præmium sit consecutus. Nonnulli quo-
que Artifices non vulgaris sollertix famam captantes, longius petitiæ inventionis gloriam
præcipue sibi amplexandam putabant. Ita Galaton Pictor, teste Eliano var. Histor.
xiii, 22, pinxit immensum gregem poetarum limpidas atque ubertim ex ore Homeri
redundantes aquas avidissime haurientem. Hanc imaginem repræsentavit Ovidius iii
Amorum, Eleg. 8:

*Adspice Maenidem, à quo, seu fonte perenni,
 Vatum Pieriis ora rigantur aquis.*

Manilius quoque circa initium libri secundi de Homero:

*Cujusque ex ore profuso
 Omnis posteritas latice in carmina duxit.*

Plinius denique lib. xvii nat. Hist. cap. 5, videtur eò respexisse, cùm Homerum vocat
fontem ingeniorum. Dionysius Thrax præceptorem suum Aristarchum depingens, pe-
 ctori ejus Tragœdiam inscripsit; innuens singularem ejus in Tragœdiis conscribendis
 vim, quòd illas nullo quasi negotio è summo pectore videretur effundere: *Etymologi-*
cus in Διονύσιῳ ὁ θεῶν: vide quoque *Eustathium.* Omnino itaque sollicite caveat hic
 Artifex ne quid hac in parte peccet. Pausanias in Bœoticis de Hesiodo, qui cum ci-
 thara pictus erat: οὐδὲν ποιεῖν οἰκεῖον ἡ σφόδρα φόρημα· δηλαδὴ γὰρ δὴ ἐξ αὐτῶν τ' ἐπὶ ὧν ἐπὶ ῥάβδῳ
 δάφνης ἦδε. Ipse enim sibi in Theogonia dicit traditum à Musis ex lauri ramo baculum,
 tanquam vati futurorum præscio. Attylam oblata rei indignitas impulit ad mutandam
 inventionem Picturæ in se gentemque suam contumeliosæ; siquidem expugnato atque in
 servitutem redacto Mediolano, simulac Romanorum reges aureis thronis insidentes, &
 cæfos Scythas pedibus eorum substratos in tabula conspexit, furenter iratus & Picturam
 atrocibus oculis stomachabundus intuens, auctorem tabulæ quoquo modo investigari at-
 que ad se confestim adduci jubet: adducto & tota cogitatione in mortem jam pene de-
 merso Artifici nihil gravius imperat, quàm ut se, mutata specie totius operis, in excel-
 so collocaret folio, ac Romanos imperatores marsupia humeris bajulantes sibi que gran-
 dem auri acervum demississime subjectissimeque offerentes pingeret: vide *Suidam in Κό-*
ρυκτῷ & Μεδιόλανον. Si ullam huic Scythæ curam antiquitatis crederem fuisse, conten-
 derem eum hac in re secutum Æmilii Pauli exemplum, qui (ut auctor est Plutarchus in
 ejus vita) conspecta Delphis insigni columna, cui imponenda erat aurea statua regis
 Persei à se devicti; suam poni iussit: dicens Æquum esse ut victi victoribus loco cede-
 rent.

§. 3. Historia quoque tanto robustior, quanto verior, expeditam dignæ inventionis
 rationem suggeret. Sic tamen, ut ea non sit prorsus arida atque jejuna, sed abundan-
 tior, superflua, atque ultra quàm oporteat fusa: ut ea gaudens animus generoso lætæ
 indolis conatu exspatiatur, & vel plura iusto concipiens spiritus audeat licentius aliquid,
 & nimis floribus atque affluentia peccet potius, quàm inopia contabescat. Manilius
 lib. iii Astronom. vers. 25:

*Facile est ventis dare vela secundis,
 Facundumque solum varias agitare per artes,*

Auroque

Aptissima
 hic est
 ubertas hi-
 storiarum;
 quòd in-
 ventio-
 nem quo-
 rumvis
 alat, & ju-
 veniis
 animi lu-
 xuriam ad
 generosio-
 res cona-
 tus exci-
 tet.

*Auroque atque ebori decus addere, cum rudis ipsa
Materies niteat.* - - -

Quamobrem etiam *Eligenda est fertilis materia, quæ capiat ingenium, quæ excitet*, Seneca epist. XLVI. Et rursus epist. LXXXVIII: *Laxum spatium res magna desiderat*. Nam, quid agat, quo se vertat, ubi immoretur cassâ rebus inventio? Præterquam quod inopia atque exilitas inventionis minus intentum habere solet Artificem, tædio aliquoties interruptæ atque ægre per obstantia eluctantis tarditatis. Plerique certe prona recentium inventionum dulcedine ducti, nostris plus æquo ingeniis eorumque foeturis indulgemus; & simulac parturire ante exactos menses cœpimus, gestientis gliscentisque uteremur impetum, quasi musti ferventis, sustinere non possumus: ita fit ut ejectionis interdum pro maturis pariamus, ac tota inventio quasi quidam irriti partus est nixus, & veluti urinum ovum, quod nec diuturno assiduoque incubatu ad vitalem foetum perducitur. Non est itaque quod hîc arbitretur aliquis, me licentiam illam inconsultam ac temerariam suadere, quæ passim amoenissima quæque ingenia in certissimum exitium impellit; sed hoc intelligi volo; laxandos esse inventioni frænâs, nec angustissimo gyro ingeniorum acres impetus restringendos. Quemadmodum enim nobiles equos cursus & spatia probant; sic est aliquis Artificum campus, per quem nisi liberi & soluti ferantur, debilitatur ac frangitur concitatus generosissimæ Artis cursus. Videtur itaque nonnihil hic indulgendum adolescentiæ, neque ea statim ad sobriam severioris Artis legem revocanda est, si forte juvenilis animi luxuria in redundantioris inventionis ubertate acquievisset: sicut enim persæpe arbores, quæ multo ac valido succo in tenues atque inutiles rari: sicut enim persæpe arbores, quæ multo ac valido succo in tenues atque inutiles rari: mos exuberant, felicem fructuum proventum, nimia illa luxurie tempestive coercita, ferre solent; ita quoque frequenter videas juvenes inconsulta lascivientium animorum licentia elatos, aliquando tandem, post inanem tumultum atque irritos præmaturæ spei conatus, iusta & ad severioris disciplinæ cultum apposita moderatione residere. Animus nempe jam robustior factus & se studiaque sua, primæ adolescentiæ veluti caligine excussa, circumspiciens, quemadmodum miratur se tam improvide potuisse peccare, ita ex hoc qualicunque errore bona fide emergere totumque se attollere conatur. *Impetus animi, cupiditas vincendi, ardor mentis ad gloriam in adolescentia, tanquam in herbis, significant, quæ virtutis maturitas & quantæ fruges industriæ sint futuræ*, Cicerone pro M. Coelio. Idem libro II de Oratore: *Volo se efferat in adolescente fecunditas: nam facilius, sicut in vitibus, refecantur ea quæ sese nimium profuderunt; quàm, unde aliquid amputem: non enim potest in eo succus esse diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutum*. Præclare Accius Poëta Tragicus apud A. Gellium libro XIII noct. Atticarum, cap. 2: *Quod in pomis est, inquit, itidem esse ajunt in ingeniis, quæ dura & acerba nascuntur, post sunt mitia & jucunda: sed quæ gignuntur statim vieta & mollia, atque in principio sunt uvula; non matura mox sunt, sed putria*. Egre- gie quoque Seneca Hippolyto, Actu II, Scena 2:

*Quid te coërces, & necas rectam indolem?
Seges illa magnum fœnus agricolæ dabit,
Quæcunque lætis tenera luxuriat satis:
Arborque celsa vertice evincit nemus,
Quam non maligna cædit aut refecat manus.
Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.*

Apposite denique Horat. de Arte Poëtica:

*- - - Nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Omne supervacuum pleno de pectore manat.*

Sed facile remedium est ubertatis, sterilia nullo labore vincuntur. *Semper ad sanitatem proclivius est, quod potest detractione curari*, Seneca Controv. IX, 2. Multum inde decoquet ratio; multum cura limabit; aliquid opere ipso veluti deteretur: sit modo unde excidi possit, & quod exsculpi; erit autem, si non ab initio tenuem nimis laminam duxerimus, & quam cælatura altior rumpat.

Coactæ &
longius
aliunde
peritæ in-
ventionis
nulla est
gratia.

§. 4. Res denique Artis suæ cura dignas, non optime tantum, sed etiam facillime inveniet Artifex: siquidem ingeniosissimus quisque hunc morem commentandi sequi solet, ut statim atque altum tenuit plena vela pandat, nec emensum jam spatium respiciet, quoad, secundissimorum ventorum afflatu primum cursum destituentem, tumentes velorum sinus flaccescant. Quamvis autem præter cæteros magnus judicetur, qui per sublimia

sublimia aut raptim aut remisse ita solet volare, ut alas nec nimis valide nec nimis saepe quatiat; quisquis tamen intra facilitatem ac citra extremum modicarum virium impetum incitabitur, ad nova semper capeffenda, nunquam animo fatiscente, recens atque integer redibit. Neque enim vis summa inveniendi est admiratione digna, si infelix usque ad ultimum sollicitudo persequitur Artificem, eumque macerat & coquit, ægre oblaturum rerum momenta versantem, & perpendendis eis coagmentandisque intabescentem. Nitidus ille, & sublimis, & locuples, circumfluentibus undique inventionis copiis imperat. Desinit enim in adversa niti, qui pervenit in summum. Scendenti circa ima labor est; cæterum, quantum processeris, mollior dives ac lætius solum: inde fructus illaborati offerunt sese, & omnia sponte proveniunt; quæ tamen quotidie, nisi decerpantur, arescunt. Sed & copia habeat modum, sine quo nihil nec laudabile nec salutare est; & nitor ille cultum virilem habeat, & inventio iudicium: quemadmodum enim in hoc vitæ nostræ curriculo multa quotidie tolerabilia occurrunt, pauca delectant, pauciora pariunt admirationem; ita etiam in pectus Artificis multa sese insinuant, omnia tamen admittenda non sunt: plurima de immensa inventarum rerum congerie quandoque sunt detrahenda, & talis habendus est delectus, qui inventionem nostram peculiari quodam luculentissimi nitoris splendore illustret. Quisquis itaque vel mediocriter sapiet, malit profecto etiam boni quidpiam tollere, quod placere possit; quàm aliquid relinquere, quod vel solam suspensionem afferre queat offensionis. Sic erunt magna, non nimia; sublimia, non abrupta; fortia, non temeraria; severa, non tristia; gravia, non tarda; læta, non luxuriosa; jucunda, non dissoluta; plena, non tumida: similis in cæteris ratio est. Tutissima fere per medium via est, quia utriusque ultimum vitium est: Quintil. XII, 10. *Optimus quidem modus est; quis nescit? Sed non minus non servat modum, qui infra rem, quam qui supra. Alius, excessisse materiam; alius, non implisse. Æque uterque: sed ille, imbecillitate; hic, viribus peccat. Quod certe, etsi non limatioris, majoris tamen ingenii indicium est*, Plin. Junior lib. 1, epist. 20. Quos vero illa magnæ indolis fiducia destituit, humiles statim fiunt, & velut terram spectantes nunquam se attollere audent: dumque, quod maxime nocet, omnia timent, nihil conantur. *Macies illis pro sanitate, & iudicii loco infirmitas est; & dum satis putant vitio carere, in id ipsum incidunt vitium, quod virtutibus carent*, Quintil. II, 4. *Aridi; & exsuccis, & exsanguis imbecillitati suæ Sanitatis appellationem, quæ est maxime contraria, obtinent; & quia clariorem illam viri splendoris vim, velut Solem, ferre non possunt, umbra magni nominis delitescunt*, Quintil. XII, 10. Quotquot denique in eodem valetudinario hæc ossa & hanc maciem probant, moesti ut plurimum atque inculti illam ipsam, quam jactant, sanitatem infirmitate & jejunio consequuntur. Porro ne in corpore quidem valetudinem medici probant, quæ animi anxietate contingat. Parum est agrum non esse, fortem & lætum & alacrem volo. Prope abest ab infirmitate, in quo sola Sanitas laudatur, Auctor Dialogi de causis corr. eloqu. cap. 23.

§. 5. Nequaquam igitur cuiquam autor hic fuerim, ut ad arcessendam inventionem multum diuque in cogitando persistat: deteritur enim fulgor nimia rerum tractatione, atque ipse ille mucro ingenii supervacuo & nihil profuturo labore retunditur. Frequenter etiam *Extemporalis audacia, atque ipsius temeritatis vel præcipua jucunditas est. Nam in ingenio quoque, sicut in agro, quamquam alia diu serantur atque elaborentur, gratiora tamen quæ sua sponte nascuntur*, Autor Dialogi de causis corr. eloquent. cap. 6. *Sectas ad nimiam tenuitatem vires, ipsa subtilitas consumit*, Quintil. XII, 2. *Τὸ γὰρ καὶ θεωρεῖν βέλτερον πρᾶξαι πάντα, ἀρχοὶ τῷ γινώσκῳ, καὶ ἀπαλλάττειν ἐπιμύη :* Nam ex speculatione omnia velle producere, mentem occupat, & à promptitudine arcet, Philostr. lib. II de vitis Sophist. in Aristide. Non patiemur ergo frigescere hoc opus; & inventionem ad summum perducta, acquiescemus; quia *Quicquid non adjicit prioribus, etiam detrabere videtur*, Quintil. VI, 1. *At plerosque videas hærentes circa singula, & dum inveniunt, & dum inventa ponderant ac dimetiuntur: quod etiam si idcirco fieret, ut semper optimis uterentur, abominanda tamen hæc infelicitas erat, quæ cursum animi refranat, & calorem cogitationis exstinguit mora ac dissidentia*, Quintil. in proœmio libri octavi. *Humilitatis est ubique perhorrescere. Inhibeat enim necesse est hic metus impetum mentis, & à potioribus avertat*, Quintil. IX, 4. Quamobrem etiam satius est latos lætosque uberrimæ inventionis campos calcantes; quandoque *αὐθιγὰς*, & primum illum incallescens animorum impetum quem tamen accuratius postea resumant atque excolant, sequi. *Vides non eodem motu flumina de stagno serpere, & de fonte properare? Omne quod in cursu est, viget*, Symmachus lib. VII, epist. 60. *Equorum cursum, qui dirigit, minuit; & passus qui aequat, cursum frangit*, Quintil. IX, 4. Et quemadmodum faces ignem assidua concussione custodiunt, dimissum ægerrime reparant: sic inventionis calor & intentio continuatione servatur, intercaedine & quasi remissione languescit. Nam bene concepti affectus, & recentes rerum imagines continuo impetu feruntur,

runtur, quæ sæpe manum non expectant, & semel dilatæ non revertuntur. Utrique vero cum infelix illa cavillatio accessit, & cursus ad singula vestigia resistit, non potest ferri contorta vis inventionis & æquabili impetu placere: sed ut optime singularum partium cedat electio, non tamen continua erit, sed composita: *Quintil. x, 7.* Sufficit sæpe operi, cui se parem credidit, quisquis rem aggressus est toto animo: pectus enim est, quod promptos facit, & vis mentis. Maxima pars inventionis constat animo, hunc affici, hunc concipere imagines rerum, & transformari quodammodo ad naturam eorum, de quibus agimus, necesse est: *Is porro quò generosior celsiorque est, hoc majoribus velut organis commovetur: ideoque & laude crescit, & impetu augetur, & aliquid magnum agere gaudet, Quintil. i, 2.*

Inventum re-
rum se-
riem,
quam de-
lineandam
ornan-
damque
sibi sumit
Artifex,
varie ap-
pellant
Græci La-
tinique
Scriptores.

§. 6. Quicquid tandem illud erit, in quod Artis suæ curam Artifex conferre dignabitur, aliter atque aliter à scriptoribus vocari solet. Luciano in *Zeuxide* nunc *ὑπόθεσις* est, aliquando *ἱκίνοια*, interdum *γνώμη* & *χαρῆς*. Demetrio Phalereo de *Elocutione*, §. 76, similiter *ὑπόθεσις* dicitur, & præterea ὅλη. Philostrato *Iconum lib. i in Andriis, & lib. ii in Ajace Locro, & in Theffalia*, nec non juniori Philostrato in *Hercule vel Acheloo*, vocatur ὁ λόγος & *χαρῆς*. Rursus *Iconum lib. ii in Antilocho, in Panthia, & in Cassandra*, πὸ τῆς *χαρῆς* δράμα dicitur. Nominatur denique ab eodem Philostrato, *Iconum lib. ii in Panthia*, ἰσοεία & ἔργον. Atque inde est ἰσοείας πὸ ἀρχαῖς, apud Lucian. *epist. Saturnal. 3.* Quinimo si morale aliquid in se continet, dicitur *ἰσοεία* & *χαρῆς* Philostrato in *vita Apollonii, lib. ii, cap. 9*; quemadmodum & juniori Philostrato in *Achille in Scyro*. Sed omnes hæ denominationes locum habent in tabula in qua perspicuum statim est quid sibi velit Artifex: ubi vero id minus apparet, sed conjectura indiget, jam non amplius ἰσοεία, verum αἰνίγμα & *χαρῆς* vocatur. Philostratus *Iconum lib. i, in Amoribus*, καλὸν τὸ αἰνίγμα, inquit: vide locum. Lucianus in *Hercule Gallico*, Ἐγὼ σοὶ λύσω τὴν *χαρῆς* πὸ αἰνίγμα: *Solvam tibi picturæ ænigma*. Non luferit operam, si quis Lucianum consulens ænigmatis illius enodationem inde petierit. Cebetis tabula de se testatur, quod sit similis-τὸ & σφύρες αἰνίγματα, ὃ ἐκείνη πρὸς ἑκάστῳ τῶν ἀνδρῶν πῶς: *Ænigmati sphingis quod illa proponebat hominibus*: vide locum. Probatis scriptoribus Latinis est argumentum: nam teste Agrætio, vetere Grammatico, *Arguere est ostendere & patefacere*. Virgil. *Degeneres animos timor arguit*. De hac argumenti voce ita Quintil. v, 10: *Apparet omnem ad scribendum destinatam materiam Argumentum appellari; nec mirum; cum id inter opifices quoque vulgatum sit: unde Virgilio, Argumentum ingens: vulgoque paulo numerosius opus dicitur Argumentosum*. Locus Virgilii est sub finem libri septimi Æneid.

*At levem clypeum sublati cornibus Io
Auro insignibat, jam setis obsita, jam bos.
Argumentum ingens; & custos virginis Argus;
Calataque amnem fundens pater Inachus urna.*

Ovid. vi Metamorph. vers. 69:

Et vetus in tela deducitur argumentum.

Rurfus xiii Metamorph. vers. 684:

*- - - Fabricaverat Alcon
Myleus; & longo calaverat argumento.*

Propert. lib. iiii, Eleg. 8:

Argumenta magis sunt Mentoris addita formæ.

Nisi quis forte in hoc Propertii loco formas ipsas & sigilla putet *argumenta* dici; quemadmodum & in hisce Tullii verbis lib. iv in Verrem: *Ex ebore diligentissime perfecta argumenta erant in valvis. Ea detrahenda curavit omnia. Gorgonis os pulcherrimum, crinitum anguibus, revellit atque abstulit*, Plin. lib. xxxv, cap. 12. *Nealces pinxit Venerem, ingeniosus & solers in arte. Siquidem cum prælium navale Egyptiorum & Persarum pinxisset, quod in Nilo, cujus aqua est mari similis, volebat intelligi; argumento declaravit, quod arte non poterat. Asellum enim in littore bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei*. Suetonius in Tiberio, cap. 44: *Parrhasii tabulam, in qua Meleagro Atalanta morigeratur, legatam sibi sub conditione, ut, si argumento offenderetur, decies pro ea H-S. acciperet: non modo prætulit, sed & in cubiculo dedicavit*. Ausonius in epistola ad Gregorium filium, præfixa Edyllio vi de Cupidine cruci affixo: *Hanc ego imaginem specie & argumento miratus sum*. In pavimento lithostroto & vasis appellatur *emblema*, ἔμβλημα. Lucilius:

*Quam lepide lexeis compositæ! ut tesserae omnes
Arte pavimenti atque emblemate vermiculata.*

Plin.

Plin. xxxiii, 12: *Ulysses & Diomedes erant in phiale emblemate, Palladium surripientes.* Cicero lib. iv in Verrem: *Scaphia cum emblematis.* Et mox ibidem, cum retulit Verrem Haluntinorum vasa omnia celata ex urbe ad se deportata corripuisse, addit vasis omnibus probatoribus crustas aut emblemata detracta, (ea enim exemplilia fuisse, vel ex hoc uno loco liquere potest) & Haluntinis nihil relictum præter purum argentum: *Sic Haluntini, inquit, excussis deliciis, cum argento puro domum reverterunt. Quod unquam, iudices, hujusmodi everriculum in ulla provincia fuit? Et, ne forte hominem existimetis, hanc tantam vim emblematum sine causa coacervare voluisse; videte quanti vos, quanti existimationem populi Romani, quanti leges & judicia, quanti testes Siculos negotiatoresque fecerit.* Posteaquam tantam multitudinem collegerat emblematum, ut ne unum quidem cuiquam reliquisset; instituit officinam Syracusis, in regiam maximam palam artifices omnes, celatores, ac vasculares convocari jubet; & ipse suos complures habebat: eo conducit magnam hominum multitudinem. Menses octo continuos opus his non defuit; cum vas nullum feret, nisi aureum; tum illa, ex patellis & thuribulis que evellerat, ita scite in aureis poculis illicabat, ita apte in scyphis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse diceret. Obiter interim hic monendum, quod prorsus mirum sit temporibus Tiberii Imper. de voce hac Latine reddenda tam anxie laboratum*, præsertim, cum Publius Mimus jam ante sub Augusto inserta dixerit. *Frugalitas inserta est rumoris boni.* Ad quæ verba pretium operæ consulere Josephum Scaligerum.

§. 7. Quin vero nunc vel unius hujus inventionis ergo Artifex dici sapiens mereatur, nemini dubium esse potest. *Prudentia dicitur scientia cujusdam artificii,* inquit Cornificius lib. iii Rhet. ad Herennium. Quamquam Artificem non eo tantum sensu sapientem recte dixerimus, quo Phidiam, *λεπιδόκην* *σφόν*, lapidicidam vel marmorarium sapientem vocat Aristoteles lib. vi Ethicorum ad Nicomachum, cap. 7; nec non Ethicorum Eudemiorum lib. v, cap. 7. Quo item antiquioribus quivis Artifex teste Didymo & Eustathio† dicebatur *σφόν*, sed nimirum majus est hoc quiddam quam homines opinantur & pluribus ex Artibus studiisque collectum, quo solo verus ille profectus & altis radicibus nixus paratur. Etenim quamvis anxius inveniendi labor citra hæc studiorum adminicula, velut rectore carens, vagatur ac fluitat. Ac mea quidem sententia nemo poterit esse omni laude cumulatus Artifex, nisi erit omnium rerum magnarum atque Artium scientiam consecutus. *Tardi ingenii est, rivulos consectari; fontes rerum, unde omnia manant, non videre,* Cicero lib. ii de Oratore. Etenim ex profunda omnium rerum cognitione efflorescat & exuberet & redundet oportet recta inventio: quæ nisi subest, res animo percepta & manu elaborata inanem quandam & pene puerilem habebit voluptatem, quæ aut nulla sit necesse est, aut omnium irrisione ludatur. Plurimarum itaque disciplinarum scientia comprehendenda, onerandum complendumque peccus maximarum & plurimarum rerum suavitate, copia, varietate: neque enim fecundissimæ Artis hujus vis & facultas, sicut cæterarum rerum, angustis & brevibus terminis cluditur. Tenenda præcipue est omnis antiquitas & immensa illa historicorum atque poeticorum exemplorum vis: omnes animorum motus, quos hominum generi natura rerum tribuit, penitus pernoscenti; quod vis omnis ratioque pingendi in iis ad vivum exprimendis versetur, & nihil æque in tam numerosa tabularum statuarumque varietate dominetur: unde neque dubium cuiquam potest esse, quin vetustioribus Pictores Fictoresque peculiari quadam ratione sapientes vocentur; cum vix aliam aliquam liberalium Artium plura majoraque altioris doctrinæ adjumenta desiderare cœtum sit. (Loquor hic de Arte consummata & omnibus numeris perfecta. *Semper enim quacunque de arte aut facultate queritur,* inquit L. Crassus apud Tullium lib. iii de Oratore, *de absoluta & perfecta queri solet; vis enim & natura rei, nisi perfecta ante oculos ponitur, qualis & quanta sit, intelligi non potest.*) Atque hoc illud est, quod urgere non destitit Pamphilus ille præceptor Apellis, & primus in Pictura omnibus litteris eruditus, præcipue Arithmeticæ & Geometricæ; negabat enim Artem sine his perfici posse, teste Plinio xxxv, 10. *Euphranorem admirandum facit, quod & cæteris optimis studiis inter præcipuos, & pingendi fingendique idem mirus artifex fuit,* Quintil. libro duodecimo, cap. 10.

§. 8. Quod vero Geometria & Optica summum habeant in Picturis usum, multis Mathematicarum docet Tzetzes, *Chiliad.* xi, *Hist.* 381; expressius tamen *Chiliad.* viii, *Hist.* 193, ubi illustre hujus rei adducit exemplum. Athenienses, inquit, cum in animo haberent simulacrum aliquod nobile super excelsâ columna Minervæ consecrare, Phidix & Alcameni negotium hoc dederunt; quod deinde geminarum imaginum unam, quæ judicio omnium elegantiz primas ferret, Dææ dedicarent. Alcámenes Geometriæ & Optices expertis talem Deam fecit, ut nihil ea prope adspectantes elegantius fieri potuisse judicaverint: Phidias autem, circa plurium Artium species præstantissimus, præcipue tamen in Opticis & Geometricis versatissimus, considerans pro ratione altitudinis totam

* Sueton. in Tiberio. cap. 71.

Inventio- nis ubertas nunquam destituit cos, quibus pleraque omnia veterum litterarum quæ sita, meditata, evigilataque sunt.

† Ad vers. 391 illud. O.

Mathematicarum disciplinarum cognitio Pictoribus appropinquare necessaria est.

quoque rerum faciem immutari, labia Deæ aperta finxit, nares ejus convulsas, & cætera ad hunc modum. In medium itaque prolato utroque simulachro, parum abfuit quin Phidiam universus populus lapidibus incesseret: donec tandem, imaginibus in destinatam altitudinem erectis, immane quantum discrimen omnes deprehenderint, unde Alcamenem insignis infamia, Phidiam vero debita laus & gratulatio sunt profectæ. Harum quoque Artium atque Optices præcipuo subsidio perfecta est Amulii Minerva, *Spæstantem adspiciens quacunque adspiceretur*, Plin. xxxv, 10. In templo Syriæ Deæ simulacrum Junonis erat, quod, si ex adverso stans intuearis, ad te adspicit: si inde transeas, visum te sequitur: si alius quispiam aliunde intuetur, eadem erga illum facit: vide Lucianum de Syria Dea. *Bupalis & Anthelmi in Chio Diana facies in sublimi posita, cujus vultum intrantes tristem, exeuntes exhilaratum putant*, Plinius xxxvi, 5. *Apellis arbitrantur manu esse in Antonia templo Herculem aversum, ut (quod est difficile) faciem ejus ostendat verius pictura, quam promittat*, Plinius xxxv, 10. Spicari denique liceat, ab hoc loco πλασικὴν illam ὑαυματιαν minime alienam, quam Greg. Nyssenus cap. 18 de Hominis officio attingit: *Εἰς ἰδὲν, inquit, ἐν τοῖς πλαστικῶσι τὰς διγλύφας μορφάς, αἷς μηχανάντων πρὸς ἐκπληξιν τῶ ἐπιγυχανόντων οἱ πρὸς τοιαύτην φιλοποιεῖντες, μὴ κεφαλὴ δύο μορφάς προσώπων ἀντιπαράστοις: Videre est quasdam effigies in quibus duplex est expressa forma, fingentibus has artificibus, atque uni capiti geminas vultuum formas insculpentibus, ut eas spectatores quodam cum stupore intueantur*. Neque enim videtur hoc intelligendum de ridiculis istis Antonini Picturis, quæ in capite uno duos Antonini atque Alexandri dimidiatos vultus exhibebant, τὸ περὶ φαρμάκων κεφαλῆς μίας, ὅψιν ἡμιόμοις δύο: *In circuitu unius capitis duos dimidiatos vultus*, ut est apud Herodianum lib. iv. Quemadmodum neque de statu is ad exemplum Jani bicipitis atque Hecates triformis elaboratis: sed plus aliquid hæc Nysseni verba comprehendunt, sicut & illa Luciani, in Jove tragædo, *Ὁ χρηστός ἐν τῷ λυδῷ ὁ πύθι· ἔχρησεν, ἀκριβῶς ἀμφήκης ἢ καὶ διπρῶστος, τοῖς ἐπὶ τῶν ἐμῶν ἐνιοι, διττοῖς, καὶ ἀμφοτέρωθεν ὁμοιοι, πρὸς ὁπότερον ἂν αὐτῶν μέρει ὁπιστραφῇ: Oraculum quod Pythius Lydo respondit, callide anceps erat: cujusmodi sunt quædam Mercuriales imaguncula duplexes, & utrimque similes, ad quamcunque illarum partem te verteris*. Theodorus quoque Prodromus lib. ix de Rhodantes & Dosielis amoribus in ferico opere non absimiles textoris Artis præstigias vidisse tradit, nisi forte crassum ac vulgare fuit hoc opus, quale etiamnum hodie aulæ multa referunt. Ait autem Prodromus, se vidisse unum caput in quatuor corpora recedens, aut quatuor capita in unum corpus veluti coalescentia, Leonem & leones. Nam cervices & reliquum omne corpus ad extremam usque caudam distantia sua feras multiplicabant, unico vero capite unum tantummodo leonem omnes exhibebant. Sed satius est ipsius Prodromi verba adscribere.

Εἶδον καὶ γὰρ πολλάκις ἐν πολλαῖς πέταλῃς,
 Ὅς δημιουργεῖ σπληνὴ μίεργία·
 Μία μὲν ἔσσι τῷ λόγῳ τῆ ὁσίας,
 Πολυχρόοις πὶ πῆς βαφαῖς κεχρωσμένη·
 Τοιαῦτον εἰκόσημα καὶ νῦν ζωγράφει,
 Ὑφαντικῆς εὐρημα δηλαδὴ τέχνης,
 Μίαν κεφαλὴν εἰς πετάλιον σωμαίων,
 Ὅσον σπυζικῆσαν εἰς κάρην μίαν·
 Ζῶον πὶ πετάσσωμον· ἢ τέναυσιν,
 Μονοπρόσωπον πετάρων ζῶων πλάσιν.
 Λέοντα καὶ λέοντας· οἱ γὰρ αὐχέτες
 Ἀπαν τὸ λοιπὸν σῶμα τῶ ἑσθῆς μέχρη
 Τὰς ἡρῆς ἐπὶ λῆθων τῇ ἀφάσει·
 Τῷ δὲ προσώπῳ πάντες ἦσαν εἰς λέων.

Adde his D. Bernardi verba, ex Apologia ad Gulielmum Abbatem: *Patiamur hæc fieri in ecclesia, inquit, quia etsi noxia sunt vanis & avaris, non tamen simplicibus & devotis. Cæterum in claustris, coram lugentibus fratribus, quid facit illa ridicula monstrositas, mira quædam deformis formositas, ac formosa deformitas? Quid ibi immunde simie? quid feri leones? quid monstrosi centauri? quid semihomines? quid maculose tigrides? quid milites pugnantes, quid venatores tubicimantes? Videas sub uno capite multa corpora; & rursus, in uno corpore capita multa. Cernitur hinc in quadrupede cauda serpentis, illinc in pisce caput quadrupedis: ibi bestia præfert equum, capram trahens retro dimidiam; hic cornutum animal equum gestat posterius. Tam multa denique tamque mira diversarum formarum ubique varietas apparet, ut magis legere libeat in marmoribus quam in codicibus; totumque diem occupare singula ista mirando, quam in lege Dei meditando.*

Naturalis
& Moralis
Philoso-
phie prae-
ceptis
abundare
oportet
eos, qui
celebrent
ex harum
Artium
tractatio-
nem sperant
famam.

Recti ve-
rrique Ar-
tibus est
omnem
humanæ
vitæ ratio-
nem, di-
versissi-
mos ho-
minum,
varias de-
nique ani-
mi per-
mutationes
diligentissi-
me no-
tare.

Respicere exemplar vitæ morumque jubebo

Doctum imitatore, & vivos hinc ducere vultus.

* *Ausonius*
Edyll. vii 1:
Pingere si
nostram
Pictor
meditaris
alumnā,
Æmula
Cecropias
ars imite-
tur apes.
*Vide quo-
que Sene-
cam epist.*
LXXXIV.

**Artificum
veterum
operibus
plures in-
esse do-
ctrinarum
notas,
probatur
exemplis.**

*Equi solent inustum
Coxis habere signum.
Parthique de iariis
Plerumque noscitantur.
Statim sed ipse quosvis
Nosco videns amantes:
In corde namque signum
Inustum habent minutum.*

T 3

gnoto, in Pœcile depictum, constat sæculi istius iudiciis traductum, æstimantis totam elegantissimæ picturæ gratiam imminutam, propterea quod contra naturam animalis pilos inferioribus palpebris adpictos haberet: *Tzetzes Chiliad. xii, hist. 427*. Pollux talos inferioribus palpebris adpictos haberet: *Onomastici sui lib. secundo, §. περὶ βλεφάρων*, historiam hanc, ut videretur, tangens, ο' Σίμων, inquit, τὸ το οὐκ εἶδεν ὅτι ἀμαθίας Μήκωνι προσήνεγκαν, ἐπὶ καὶ τὰς κάτω βλεφάρων προσεγράψεν ἵππευ γραφῇ: *Simon hoc inscitie probum objecit Miconi, quod equi pictura etiam inferiorum palpebrarum pilos addidisset*. Vide quoque *Ælianum lib. iv de Animalibus, cap. 50*.

Apellis,
Lyfippi,
aliorum-
que super-
fluentis
doctrinæ
Artificum
opera in-
geniosa
eruditæ
inventio-
nis facili-
tate abun-
dant.

§. II. Apelles certe hac Sapientia duce stupendam illam Calumniæ Picturam, Lucia-
no memoratam, elaboravit; quemadmodum & Lyfippus eam consuluit, vivam præter,
volantis Occasionis imaginem mortalibus exhibiturus: vide *Excerpta ex Himerio apud Photium*; sicuti & *Ausonius Epigramm. xii*. Theophylactus Simocatus epist. 54;
Εὔκαιν' τὰς ζωγράφους· ποσὴν γὰρ τὰς ἑρμῶν ἀναγράφει· καὶ πᾶν ἀγαμέμνων τὰ πρὸς γράμματα, καὶ τοὺς πλάσματος τὴν ἀληθειαν περιείδον: *Laudo Pictores: alatos enim Amores pingunt, & arte ipsas rerum formas effigiant, veritatemque operum suorum figmentis prodigiose exprimunt*. Vide sis Servium ad vers. 667 libri primi *Æneidos*; Aristotelem de Animalium incesu, cap. xi; Photium epist. 217; Tzetzem Chil. v, hist. 11. Notum est illud Propertii libro 11, Eleg. 10:

*Quicunque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuisse manus?*

Vide locum. Heliodorus lib. iv *Æthiop*. οὐκ ἴσθα ὅτι καὶ τὴν ἑρμῶν πτερὰ οἱ ζωγράφοι, τὸ δὲ κίνησον τῶν ἑρμῶν αὐτὸ κεκρωμένον αἰνέουσι; *Nescis quod alatum faciant Amorem pictores, faciles motus amore captorum enigmatice designantes?* Xenophon lib. i *Apomnem*. ἴσως καὶ οἱ ἑρμῶν τοιοῦτοι ἀλγὶ τὰ το καλῆναι, ὅτι καὶ πόρρωθεν οἱ καλοὶ πτερόεντες: *Fortassis etiam Amores sagittarii propterea vocantur, quod pulchri etiam eminens vulnerent*. Vide quoque Alexandrum Aphrodis. lib. i, problem. 87. Cur Pictores Cupidini faces atque alas tribuant, docet Isidorus Pelusiota lib. 11, epist. 233. *Cornua Liberi patris simulachro adjiciuntur*, inquit Festus, *eo quod homines nimio vino truces fiant*. Vide quoque Eustathium in *Odys.* 4, editionis Romanæ pag. 1910, 16. Ac fortasse huc etiam pertinet illud Ovidii agentis de ebrietate lib. i de Arte, versu 229:

- - - Tum pauper cornua sumit.

Latinus Pacatus Panegyrico Theodosio Aug. dicto: *Recte profecto germana illa pictorum poetarumque commenta Victoriæ fecere pennatam; quod hominum cum Fortuna euntium, non cursus est, sed volatus*. Non incommode germana pictorum poetarumque commenta dixit: nam quod de Poëtis Theophyl. Simocatus epist. 82 testatur; τὰ δὲ ποιήσεως παίγνια, inquit, πάσης οὐμπλασσίας: *Poëseas etiam ludicra plena sunt omnis sapientie*; id ipsum quoque de Pictoribus ac Statuariis refert *Ælianus var. Hist. xiv, 37*: *Statuas & imagines*, inquit, *quas nobis ars fictorum exhibet, non oscitanter aut obiter spectare soleo: nam in his etiam ars manualia iudicium aliquod sapientiamque adhibet*. Atque id sic se habere, cum ex multis aliis conijci potest, tum ex eo potissimum, quod nemo pictorum seu platarum ausus est unquam *Musis, filiabus Jovis, adulterinas atque alienas species affingere; neque quisquam opificum tam est à ratione alienus, qui eas armatas exhibuerit*. Certissimo argumento, vitam quæ *Musis* tribuitur, placidam, facilem, tranquillamque iis esse oportere. Sapientie hujus non obsecrum exemplum exhibuit Prodicus in imagine Herculis; cujus quasi vestigiis insistens Themistius parem prorsus veræ fictæque amicitie imaginem nobis reliquit in Orat. de Amicitia. Isidorus adhuc Pelusiota lib. 11, epist. 233, genuinam Avaritiæ Picturam vivis coloribus descripsit. Vide quoque apud A. Gellium *noct. Attic. xiv, 4*, imaginem Justitiæ severis atque venerandis verborum coloribus à Chrysippo depictam. Huc denique refer Cebetis tabulam, & illam Cleanthis, quam verbis pingere solebat, jucundam vitam sine honesta vita haberi non posse disputans. *Jubebat eos, qui audiebant, secum ipsos cogitare pictam in tabula Voluptatem, pulcherrimo vestitu & ornatu regali in solio sedentem: præsto esse virtutes, ut ancillulas, quæ nihil aliud agerent, nullum suum officium ducerent, nisi ut Voluptati ministrarent, ut eam tantum ad aurem admonerent (si modo id pictura intelligi posset) ut caveret, ne quid perficeret imprudens, quod offenderet animos hominum; aut quidquam, e quo oriretur aliquis dolor*. Nos quidem virtutes sic natæ sumus, ut tibi serviremus; aliud negotii nihil habemus, Cicero lib. 11 de Finibus bonorum & malorum. Plura sapientie hujus exempla passim apud probatissimos quosque scriptores invenias: præcipua tamen plurium avido suggeret Philostratus *Iconum lib. 1, in Paludibus, in Pasiphaë, in Mercurii natalibus, & in Pelope*: similiter *Iconum lib. 11, in Venere, in Antigone, in Palæstra, & alibi*. Ex his ergo cuiusvis perspicuum, quod Artium harum studia recon-

ditis fere atque abditis è fontibus hauriuntur sapientiæ: ac proinde Apollonio apud Philostratum *lib. vi, cap. 9*; phantasia, quæ inventionis hujus mater est, non injuria dicitur *Μεσον σφίας πᾶγμα, Negotium plenum sapientiæ.*

§. 12. Quod si quis tamen sapientiæ hujus ingenium aliquanto altius inspicere dignabitur, is deprehendet, præter ea quæ jam diximus, quatuor potissimum esse quæ eam perficiant: ἀλήθεια nempe, καίρος, δικαιοσύνη, atque ex omnibus his promanans *σπουδή*. Ac primum quidem *Pictura veritatis est studiosissima*; quamobrem etiam ἡ γράφῃ *maxime* τὴν ἀλήθειαν μιμνήσκει; *Pictura veritatem colens*, ut loquitur Philostratus *Iconum lib. i, in Narcisso*, ubi duo hæc quàm maxime in exprimenda veritate observat: ut nihil eorum exprimat, quæ non sunt in rerum natura: ut nihil eorum omittat, quæ sunt in rerum natura. Prorsus ut in historia, *Fallere non minus videtur, qui gesta præterit sciens, quam ille qui nunquam facta fingit*, Ammian. Marcellinus *lib. xxix*. De primo Vitruvius *lib. vii, cap. 5*: *Pictura sit imago ejus quod est, seu potest esse*, &c. οἱ ζωγράφοι τὴν φύσιν μιμνήσκονται, καὶ τῶν ὁμοίων γράφουσιν τὰς εἰκόνας: *Pictores naturam imitantur, & eorum quæ videntur imagines pingunt*, Theodoretus *Dialogo ii*, qui inscribitur αὐτοῦ γυμνασίῳ. Ἀπὸς ὁ μιμητὴς διὰ τῶν φύσιν ὁμοιοτήτων τοῖς ἀγαθέστατοις ἀπεικονίζει τὴν εἰκόνα ἰδίαν, ἀλλ' ἔτι διὰ τὴν ἐναντιότητα καὶ πῶς τὴν ἀρετὴν τῶν ἀρετῶν ὁμοίως βέλτερον ἢ ὁμιλῶν: *Omnis imitator juxta ea, quæ natura conveniunt exemplis, effingit eorum ideam; non autem juxta ea quæ maxime contraria & longe ab exemplorum essentia & potentia sunt remota*, Proclus in *Polit. Platonis*. De secundo Philostratus *lib. ii, in Venere*, τὰ συμβαίνοντα οἱ μὴ γράφοντες, οὐκ ἀληθύνουσιν ἐν τῇ γράφῃ: *Abludunt à veritate in picturis, qui ea quæ contingere solent prætermittunt*. Quinimo pulchritudinem quoque ipsam veritati loco cedere debere, Pictorum præstantissimi semper judicaverunt. Philostratus *Iconum lib. i, in Amphiarao*, de equis Amphiarai fudore multo ac pulvere superfuso squallidis agens: διαφόροις πὶ τῷ ἰδρωτί. ὅσι, inquit, ποικίλῃ λεπτὴ κένυς ἤτιον μὲν καλὰς ἀποφαίνονται τὰς ἵππους, ἀληθέστερες δὲ: *At sudore madefactis equis, tenuis imberes pulvis; deformiores quidem, verum veriores eos reddens*. Pulchre sane: neque enim poterat hic alius equorum habitus animo concipi, tota re in discrimen ultimum adducta & aciebus utrimque mistis. Ubi vero necessitas usque adeo accuratam in minimis rationem veritatis non exiger, prudenter quoque effecturam pulchritudini similitudinem minore cum cura elaborabimus. τὰς πάλαι καὶ πολλὰν ἔχοντα χάριν εἶδη ζωγράφωντας, ἀνὰ πᾶσι π μὲν αὐτοῖς διαφέρεις, ἀλλ' ἔτι μὴ ἀδελφικῶς τῷ πλῶς, μὴ ἐξαιρέσειν. π μὲν γὰρ αἰσχροῖς, π δ' ἀνομοίαν παρεχέτω τῷ ὅλῳ: *Pictores qui decoras & eximie venustas pingunt imagines, si aliquid insit iis levis vitii, nolumus neque ut præterea illud reddat effigiem, Plutarchus in vita Cimonis*. Artifex denique utrumque hoc observans, eidem Philostrato *Iconum lib. ii, in Telis*, dicitur, Ἀγαθὸς δημιουργὸς καὶ δεινὸς τὴν ἀλήθειαν: *Artifex bonus & ad amissimam veram referens*. Et rursus Callistrato in *Bacchæ statua*, δημιουργὸς ἀληθείας, artifex veritatis vocatur. Atque adeo toti quoque Picturæ studium illud veritatis notabilem addet gratiam pulchritudinemque ejus mirifice promovebit. οἱ ἀγαθοὶ εἰκονογράφοι ἀπαρτίζοντες τὴν εἰκόνα μορφῇ, ὁμοίως πινόντες, καλὰ γράφουσιν: *Periti formarum delineatores cum propriam tribuunt formam, faciendo similes, pulciores quoque pingunt*, Aristoteles de *Poetica*, cap. 15. Utcunque tamen potissimam semper in Pictura veritatis rationem fatebimur habendam, si cogitemus Picturam non tantum delectationem, verum etiam utilitatem sibi habere propositam: τὸ γὰρ χρησιμὸν ἐκ τῆς ἀληθείας μόνον αὐτῇ: *Utile enim ex sola veritate colligitur*, ut loquitur Lucianus de conscribenda *Historia*.

§. 13. Καίρος exinde observant Artifices: unde Philostratus *Iconum lib. i, in Paludibus*: σφίαν καὶ καίρον, *sapientiam & occasionem*, non injuria κλέπτει τὴν τέχνην, *potissima in arte*, vocat. Et rursus in *Ariadne*: ὁ Διόνυσος ἐκ μόνου ἔργου γέγεννηται: σφίλῃ μὲν γὰρ ἰνδιμαυρή, καὶ γυμνοῖς καὶ νεφέλῃς, περιτταῖς τῷ πλῶς, ὡς ἐξ ὧν καὶ καίρος: *Bacchus ex solo amore pictus est. Florida enim vestis, thyrsique ac nebrides, ut ad præsentem occasionem minime facientia, abjectæ sunt*. Philostratus junior in *Hesione*: τὸ δὲ καὶ καλὸν καὶ καίρος ἐφευρεμένον ἐπ' ἀρετῆς, οὐκ ἐστὶν πρὸς τὴν ψυχὴν δεῖν, καὶ ὁ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἀγωνισμαρταίνει μὲν τὸ δὲ φύσιν αὐτῇ, δίδωσι δ' ὁμοίως τοῖς ὁμοίωσι ἐκ τῶν παρόντων τὸ ἐν πλείους σοφίαν: *Virginis decus, tempus accurate explanare non permittit. Etenim formido de vita & certamen super iis quæ videntur, naturæ quidem florem exstinguit; videntibus tamen concedit ex iis quæ adsunt, rei perfectionem conjectura assequi*. Similem Andromedæ mox dilaniandæ pulcherrimum timorem expressit Pictor ille apud Achillem *Tatium*, *lib. iv de Clitophontis & Leucippes amoribus*. Vitruvius *lib. vii, cap. 5*: *Neque picture probari debent, inquit, quæ non sunt similes veritati; nec, si factæ sunt elegantibus ab arte, ideo de his statim debet repente judicari, nisi argumentationis habuerint rationes sine offensionibus explicatas. Etenim etiam Trallibus cum Apaturius Alabandeus eleganti*

Occasio-
nis atque
ornum
circum-
stantiarum
debita ob-
servatio
mirifice
commen-
dat Ar-
tem.

Picturam
nihil à ve-
ritate &c
recta ra-
tione aver-
sum spe-

Etatoribus
exhibere
deceat.

eleganti manu finxisset scenam, in eaque fecisset pro columnis signa, Centaurosque sustinentes epistylia, coronasque capitibus leoninis ornatas: præterea supra eam nihilominus episcenium, in quo tholi, pronai, semisfastigia, omnisque tecti varius pictoris fuerat ornatus. Itaque cum aspectus ejus scenæ propter asperitatem eblandiretur omnium visus, & jam id opus probare fuissent parati; tum Licinius Mathematicus prodit, & ait Alabandeos satis acutos ad omnes res civiles haberi, sed propter non magnum vitium indecentiæ insipientes eos esse judicatos; quod in gymnasio eorum quæ sunt statuae, omnes sunt causas agentes; in foro autem discos tenentes, aut currentes, seu pila ludentes. Ita indecens inter locorum proprietates status signorum, publice civitati vitium existimationis adjecit. Itaque Apaturius contra respondere non est ausus, sed sustulit scenam, & ad rationem veritatis commutatam, postea correctam approbavit. Huc etiam refer ex Anthologia libro IV, cap. 24, epigramma in clypeum habentem Christi nativitatem:

Ὁ πόνος ὧν ὁ ζωγράφος, ὅτι χαράσσει
Κοίρανον ἐπὶ λέως ἀσπίδι πικρόδουρον.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Communi sensu pictor caruisse videtur,
Per quem Rex pacis nascitur in clypeo.*

Neque est quod quispiam hic studiosis harum Artium præcepta immutabili necessitate constricta, tanquam rogationibus plebisve scitis sanctas quasdam leges, ferri posse putet. Erat enim Pictura res prorsus facilis & parva, si uno ac brevi præscripto, pro solis frequentissima tradens, contineretur: sed passim alibi, maxime tamen in recta occasione hujus consideratione, pleraque causis, temporibus, necessitate mutantur. *Consilia rebus aptantur*, Seneca epist. LXXI. *In artifice res præcipua consilium est; quia varie & ad rerum momenta convertitur*, Quintil. 11, 13. Et rursus lib. VI, cap. ultimo: *Illud dicere satis habeo, nihil esse in omni vita prius consilio; frustra sine eo tradi cæteras artes: plusque vel sine doctrina prudentiam, quam sine prudentia facere doctrinam. Nec multum à judicio credo distare consilium, nisi quod illud ostendentibus se rebus adhibetur, hoc latentibus, & aut omnino nondum repertis, aut dubiis; & quod judicium frequentissime certum est, consilium vero est ratio quædam alte petita, & plerumque plura perpendens & comparans, habensque in se & inventionem & judicationem. Multo labore, assiduo studio, varia exercitatione, pluribus experimentis, altissima prudentia, præsentissimo consilio constat Ars pingendi. Præceptis interim adjuvatur quoque; si tamen ea rectam viam, non unam orbitam monstrant: & quotiescunque præcepta deficiunt, ingenium advocandum est, ut pro circumstantiarum ratione dispiciamus quid deceat, quid expediat. Pingendi recte sapere est & principium & fons. Timanthes certe, in ea qua Coloten vicit tabula, quædam operienda sibi animadvertit; aut ostendi ea non debere, aut pro dignitate exprimi non posse, judicans: quamobrem Cum in Iphigenia immolatione pinxisset tristem Calchantem, tristorem Ulysses, addidisset Menelao quem summum poterat ars efficere mærorem, consumptis affectibus, non reperiens quo digne modo patris vultum posset exprimere, velavit ejus caput, & suo cuique animo dedit estimandum, Quintil. 11, 13. De hoc plenius aliquanto Plinius xxxv, 10: Timanthi vel plurimum adfuit ingenii. Ejus enim est Iphigenia, oratorum laudibus celebrata: qua stante ad aras peritura, cum mastos pinxisset omnes, præcipue patrum; cum tristitiæ omnem imaginem consumpsisset, patris ipsius vultum velavit, quem digne non poterat ostendere. Sunt & alia ingenii ejus exemplaria; veluti Cyclops dormiens in parvula tabella: cujus & sic magnitudinem exprimere cupiens, pinxit juxta Satyros, thyrsos pollicem ejus metientes: atque in omnibus ejus operibus intelligitur plus semper, quam pingitur; & cum ars summa sit, ingenium tamen ultra artem est.*

Æquitas
omnem
inhumanæ
crudelitatis
immanitatem,
illicitarumque
voluptatum
lasciviam
averſatur.

S. 14. Δικαιοσύνη denique ἡ γὰρ Πίκτης Pictori minime negligenda est. Non raro enim adversus eam peccant, qui ἀλτῆσαι & καίρον plus quam par est sectantur. Et quemadmodum in Tragœdia, sic etiam in Pictura, non omnia in propatulo spectatorum oculis subjicienda sunt; juxta illud Poëtæ Venusini in Arte:

Nec pueros coram populo Medea trucidet, &c.

Servius ad vers. 563 quarti Æneid. *Non induxit occidentem se Didonem, sed ostendit occisam; & hoc tragico fecit exemplo, apud quos non videtur quemadmodum sit cades, sed facta narratur.* Ausonius Epigramm. 122, in Medeam Timomachi:

*Laudo Timomachum, matrem quod pinxit in ense
Cunctantem, prolis sanguine ne maculet.*

Sunt nimirum quædam feveris moribus indigna, quæ satius est vel historiarum detrimento præterire,

præterire, quàm verecundiæ. Et in materiis, quas hilarior quidam ac petulens lascivia improvidis animis commendare solet, hoc tenebimus temperamentum, ne, dum ingeniosi Artificis captamus famam, perdamus vini boni & gravis auctoritatem. Lucianus profecto de Domo picturam Pyladis & Orestis, quæ Chironæstræ atque Egisthi cædæ ab iis patrata designatur*, nominare non dubitavit γερμαν δικοιούμην, & hujus denominationis, ut videtur, novæ hanc reddit rationem, Σαμάν πρὸ γερμαν ἐπισησῃ, τὸ μὲν ἀσπὲς τὸ Πηχερήσεως δείξας μόνον, καὶ ὡς ἡδὴ περὶ αὐτῶν ἀποδείκνυται, ὑποκαθίσταται τὸ τῆς νεανίσκου ἐργασίας. τῷ δὲ μοιχῷ φόνῳ: *Honestum quiddam Pictor excoxit, qui quod impium in hac re fuit id ostendit solum, & quasi jam actum prætercurrit: sed adolescentes, in cæde adulteri immorantes, exprimit.* Huc etiam facit elegans Epigramma ex cap. 9 libri quartæ Anthologias:

Τῶν ἰλοῶν Μήδειαν ὅτ' ἐργάσθαι Τιμομάχῃ χεῖρ,
Ζάλω καὶ Πένουσι ἀνήμετελχερῶν,
Μύρον ἀραῖο μόχθον ἵν' ἦτα διασάχαρξῃ,
ὧν τὸ μὲν εἰς ὄρεάν νεύει, τὸ δ' εἰς ἔλεον.
Ἀμφὼ δ' ἐπάλρῳσεν. Ὅρα τύπον· ἐν γὰρ ἀπειλῇ
Δάκρυον, ἐν δ' ἐλέῳ θυμὸς ἀναστέφει.
Ἀρκεί δ' ἀμέλῃσις, ἔφασσε φόνος· αἶμα δ' ἐπένων
Ἐπρεπε Μηδείῃ, καὶ χεῖρ Τιμομάχῃ.

Ausonius Epigramm. cxxi sic vertit:

*Medeam vellet quum pingere Timomachi mens;
Volentem in natos crudum animo facinus;
Immanem exhaustit rerum in diversa laborem,
Fingeret affectum matris ut ambiguum.
Ira subest lachrymis. Miseratio non caret ira.
Alterutrum videas ut sit in alterutro.
Cunctantem satis est: nam digna est sanguine mater
Natorum, tua non dextera, Timomache.*

Præcipue tamen δικαιοσύνη hanc lædunt, quotquot lascivioribus Picturis spectantium animos in foedas cupiditates improbe præcipitant; scelorum suafores; qui satyrion propinant marcenti libidini. Viderunt hoc antiquiores cum religionem sacrificii, quod pro populo fieri dicitur, violari nefas habebant, Sic submotis extra conspectum omnibus viris, ut picturæ quoque masculorum animalium contegantur, Seneca epist. xcvi. Recte itaque Propertius lib. ii, Eleg. 5:

Quæ manus obscenas depinxit tabellas, &c.

Vide locum: vide quoque Clem. Alexandrinum in Protreptico; & Aristot. lib. vii Polit. cap. 17. Chæream certe apud Terentium amor & nihil moderabile suadens solitudo satis ad vitium virgini inferendum stimulabant, ut ut non accessisset repente Pictura ad reliqua aggrediendæ virginis hortamenta. *Suspectans tabulam quandam, inquit, &c.* ubi Donatus: *Philosophice nunc Terentius demonstravit, quam cladem moribus hominum & civitatibus afferant segumenta poetarum, cum exempla scelerum afferunt peccaturis.* Quibus Donati verbis addi potest etiam sequens observatio Augustini: *Omnem cultorem talium Deorum, inquit Augustinus lib. ii de Civitate Dei, cap. 7, mox ut eos libido perpulerit ferventi, ut ait Persius, tincta veneno, magis intuentur quid Jupiter fecerit, quàm quid docuerit Plato, vel censuerit Cato.* Hinc apud Terentium flagitiosus adolescens spectat tabulam quandam pictam in pariete, ubi ierant pictura hæc, *Jovem quo pacto Danaë misisse ajunt in gremium quondam imbrem aureum: atque ab hac tanta auctoritate adhibet patrociniū turpitudini suæ, cum in ea se jactat imitari Deum. At quem Deum? inquit, Qui templa cæli summo sonitu concutit. Es ego homuncio id non facerem? Ego vero illud feci, ac lubens.* Simili Picturarum libidinofarum incitamento permotus ille apud Arbitrum: *Ergo amor etiam Deos tangit?* inquit. Tales historias Horatius lib. iii Carm. Ode 7, apposite satis *Peccare docenteis historias dixit.* Nam quod exemplo fit, inquit Cicero lib. iv, epist. 3 ad famil. id etiam jure fieri putant; & aliquid, atque adeo multa, addunt & afferunt de suo. *Καὶ γὰρ εἰς σαφροσύνην πῆς ἰσχυρὸν νεύει, τῷ ἀπαδείγματι πρὸς πῶ μύμῳν ἐρεθίζει, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκ τῆς κρείττονος ἢ ἀειδαγμῆς ἢ γὰρ ὡς ἀμαρτάνῃ πῆς αἰδώς, τῷ δὲ βαλόντι ἀειγμῶν παρρησία γίνῃ.* Quamquam ad temperantiam aliquis comparatus est, exemplo tamen ad imitandum trahitur: eoque facilius, quò nobilius proponitur exemplum. Nam pudat, qui a peccando revocabat, præstantioris alicujus dignitate loco pulsus, in licentiam commutatur, Achilles Tattus lib. i de Clit. & Leuc. amoribus. *Massilia severitatis custos acerrima est; nullum aditum in scenam mimis dando, quorum argumenta majore ex parte stuprorum continent actus; ne*

* Theon pinxit τὴν Ορίαν μὲν τροχονίαν, Plutarch. de aud. Poetis. Theodorus pinxit ab Oreste matrem & Egisthum interfecti. Plin. xxxv. 11.

† Eunuch. A.B. 111. Sc. 5.

DE PICTURA VETERUM

154

Italia spectandi consuetudo etiam imitandi licentiam sumat, Val. Maximus lib. II, cap. 6, talia spectandi consuetudo etiam imitandi licentiam sumat, Val. Maximus lib. II, cap. 6, exemplo 7. Refer huc etiam Vasa adulteriis celata, tanquam per se parum doceat libidines temulentia. Ita vina ex libidine hauriuntur, atque etiam premio invitatur ebrietas, Plin. XIV, 22. Adde quoque exemplum illud virginis Afræ componentis se ad simulas, Plin. XIV, 22. Prosper Aquitanus Dimid. temp. cap. 6. Sidonius quoque Apollinaris lacrum Veneris: Prosper Aquitanus Dimid. temp. cap. 6. Sidonius quoque Apollinaris lib. II, epist. 2, prædium suum Abitatum describens, ait, Non hic per nudam pictorum corporum pulchritudinem turpis prostat historia; quæ sicut ornat artem, sic deveniunt turpia artificem. Quotquot nempe turpia spectacula aliis exhibent, æternam dedecoris sui memoriam veluti in theatro aliquo publice proponunt. Huc spectat illud Greg. Nazianzeni epist. 74; Τὸ μέγιστον θῆας αἰσχροῦ, καὶ τὸν ἐπὶ θεατρικόν: Quotquot aliis turpia exhibent spectacula, suam ipsorum infamiam publice veluti in theatrum producant. Contra vero διανοοῦν hanc rite observantes, Tertulliano * licite pingere dicuntur. Neglexit hanc virtutem Arellius ille, de quo Plinius xxxv, 10: Fuit Arellius Romæ celebris, paulo ante Divum Augustum, nisi flagitio insigni corrupisset artem, semper alicujus femina amore flagrans, & ob id Deas pingens, sed dilectarum imagine.

* Advers. Hermogenem.

Magnificentia vulgarem modum supergressa plurimum amplificare solet Artis & Artificis auctoritatem.

Quidam tamen hic ab improvida temeritate quovis modo sublatis, cum in extremos digitos affurrerunt, suam ipsi stolidè mirantur magnitudinem.

§. 15. Συμότης sive μεγαλοπρέπεια, Quintiliano lib. IV, cap. 2, dicitur magnificentia. Plinio Juniori lib. VI, epist. 21, & lib. IX, epist. 26, granditas vocatur, & maximam Arti gratiam auctoritatemque conciliat. Debet enim Pictura plurimum gravitatis habere, & omnino omnia in se continere, quæ pertinent ad amplificandam dignitatem: splendoris tamen, festivitatis, & quæsitæ concinnitudinis minimum præ se ferat; propterea quod ex his suspicio quædam diligentis nimis anxie nascitur, quæ Artifici sæpius admittit, quàm addit auctoritatem. Quisquis autem imperitus & accuratissimæ Artis hujus parum intelligens,

- - - Dum vitat humum, nubes & inania captat.

Horat. de Arte. Solent profecto statura breves in digitos erigi, & plura semper minantur infirmi: etenim quo quisque ingenio minus valet, hoc se magis attollere & dilatare conatur. Prudent. lib. II contra Symmachum:

Ut Tragicus cantor ligno tegit ora cavato,
Grande aliquod cujus per hiatus carmen anhelet.

Fit igitur interdum, ut valentioris inventionis laudem sine dubio reportet, ac turgentis germine veluti efflorescat, sicut indomitus ager quasdam quoque lætiores herbas subinde producit; maximum tamen quod est in ipsa inventione Periculum minus vitat, conaturque perdit: unde evenit nonnunquam ut aliquid grande inveniat, qui semper querit quod nimium est. Verum & raro invenit, & cætera vitia non pensat, Quintil. II, 12. Quæ vero à tali animo proficiuntur, τὸ ἐνδοξόν τις φαντασίαις μάλλον, ἢ δεινόν: καὶ ἑκαστὸν αὐτὸν πρὸς αὐτὰς ἀνασκευῆς, ἐκ δὲ φόβου καὶ ὀλίγον ἔπονται πρὸς τὸ δεινὰ φρονήσιν: Turbata & phantasiis exæstantia potius, quàm cum gravitate tractata & exaggerata videntur; & si unumquodque istorum ad rationis radios inspicias, ex terribili ad vile contemptumque paulatim abscedit, Dionys. Longinus περὶ ὕψους, §. 2. Cui malo medicas confestim manus admoveere satius est, quàm committere, ut frivola, & acrioribus oculis intuenti ridicule tumida pro excelsis & grandibus amplectatur ad alta adspirans animus; sciatque Artifex, quòd quemadmodum Quadrupedes, cum viridi pabulo nimis distenta sunt, sanguinis detractiōne curantur, & sic ad cibos viribus conservandis idoneos redeunt; ita sibi quoque tenuandas adipēs, & quicquid humoris corrupti contraxerit, emittendum, si esse sanus ac robustus volet. Alioqui tumor ille inanis primo cujusque veri operis conatu deprehenditur, Quintil. II, 10. In exemplum itaque hic assumendus est Nicophanes, gravissimus Artifex, de quo Plinius xxxv, 10: Nicophanes elegans & concinnus, ita ut vetusta opera pingeret propter æternitatem rerum: impetuosus animi, & cui pauci comparentur: cothurnus ei & gravitas artis. Contra, ut idem Plinius ibidem testatur: Pyreicus arte paucis post ferendus, proposito nescio an destruxerit se; quoniam humilia quidem secutus, humilitatis tamen summam adeptus est gloriam. Tonstrinas, sutrinæque pinxit, & asellos, & obsonia, ac similia; ob hoc cognominatus Rhyparographeus; in iis consummata voluptatis: quippe ea pluris venire, quàm maxima multorum. Nota hic in transitu, ῥωπαγογράφος pari prorsus ratione dictos, qui nihil aliud quàm virgulta & vepres delineabant. Vide Etymologicum in ῥώπης.

Grandia non solum delectant, sed etiam sine fæditate delectant; cum in quavis alia re ma-

§. 16. Hydropicorum corpora, humore aquoso distenta, constat aridissima esse. Idem iis quoque usu venit, quorum sinistra magnitudinis affectatio nihil habet solidi, sed in fumum tandem inanemque flatum evanescit. Longe tamen aliter se res habet, quoties sensus aliquis veræ granditatis animum spectantis tangit. Quisquis enim indubium sublimioris magnificentis vestigium in raræ Artis tabula deprehendit, statim quoque seipsum erigit, & magnis cogitationibus implet animum, favens ingenio suo, credensque à se & inventum

inventum & factum, quod ab alio feliciter elaboratum cernit. Genuinam itaque magnificentiæ ac granditatis notam suggerit nobis Dionys. Longinus πρὸ ὕψους, §. 5: τὴν τῶ ὄντι μέγα, inquit, ἡ πολλὴ μὲν ἡ ἀναξιώρησις, δύσκολον δὲ, μάχων δ' αἰδιώατος ἡ κατηξασμένη, ἰσχυρὰ δὲ ἡ μνήμη καὶ δυσζάλευτος. ὅπως δὲ καλὰ νέμει ἡ καὶ ἀληθινὰ, τὸ δὲ πᾶσι ἀριστοῦ καὶ πᾶσι. ὅταν γὰρ τοῖς ἀπὸ διδασκάλων διηγεσθῶνται, βίον, ζήλιν, ἡλικίαν, ἐν π καὶ ταῦτον ἅμα πρὸ τῶ ἀνδρὸς ἀποδοῖ, τὸ δὲ ἡ ἐξ ἀνομοφρονούντων καὶ συγκαταθέσιν τῶ ἐπὶ τῶ θαυμαζέμεν πρὸς ἰσχυρὰν λαμβάνει καὶ ἀναμφιδέσιν: *Illud vere magnum, quod subinde cogitandum considerandumque nobis occurrit, quod vix, ac ne vix quidem, animo excidere potest, sed constanti, firma, ac indelebili memoria retinetur. Denique præclaram illam demum granditatem & veram esse ducito, quæ per omnia & omnibus placeat. Quum enim qui moribus, vitæ ratione, institutis, studiisque & ætatibus differunt, idem simul de iisdem sentiunt omnes, tum à dissidentibus aliis & discrepantibus veluti profectum iudicium & approbatio unanimis ei, quod habetur in admiratione, fidem certam & minime dubiam acquirit.* Recte Symmachus lib. 1, epist. 72: *Non patet suspicionibus iudicatum, à quo nemo dissentit.* Sumpsit ex occasione non dissimili fiduciam Plinius Junior bene de suis scriptis sperandi: *Libellis meis, inquit*, peregri manere gratiam, quam in * Lib. ix, arbe collegerint, delector. Incipio enim satis absolutum existimare, de quo tanta diver-* *epist. 11.* *sitate regionum discreta hominum iudicia consentiunt.*

§. 17. Cæterum insignis hæc sublimioris inventionis vis, quemadmodum ex ingenua Innatam & magnorum Artificum imitatione roboratam granditatem sordide rerum quædam narum curæ infrungunt ac deprimunt. Quomodo enim spectarent famam, qui diurno quæstu agere propulsant famam? quadam animorum magnitudine proficisci viderur, ita ex imitatione optimorum auctorum, qui grandes materias non infeliciter tractarunt, incrementum ac vires sumit. τὴν τῶ ὄντι μέγα, καὶ ἡ διδασκαλία ἀξιοῦται, καὶ μία πρὸς αὐτὴν, καὶ πρὸς αὐτὴν: *Natura que magna sunt proveniunt, nec ulla delectiva comparari possunt, & una ars ad illa consequenda, ita à natura comparatum esse, Dionys. Longinus πρὸ ὕψους, §. 2. Et rursus §. 7: Εἰς τὰς μέγιστα φρονημαίαν ἐμπέττει τὸ πρὸς αὐτὴν. In elati spiritus homines maxime cadunt, que sunt grandia: perspicitur id in Parthasio. Queritur ergo hic Arifex τὴν φύσιν μεγαλοφρονῶν τὸν ὄντι, καὶ ἡ μὴ, τὴν γὰρ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν, καὶ πρὸς αὐτὴν δὲ αὐτὴν. Siue natura ipsa magnanimus, siue de industria quovis modo gravitatem captans & admirabilitatem, Dionys. Halicarn. in Isocrate. Nam quemadmodum usu venire solet iis qui concentibus musicis interfuerunt, ut jucundæ vocis modulationem longe post in aure veluti circumferant, ita quoque memoriz cogitationique nostræ alti veterum scriptorum spiritus identidem obversari atque inerrare solent. Quandoquidem igitur cuius comperto liquet hanc imaginum sublimitatem nihil aliud esse, quam (a) ἀπὸ πρὸς αὐτὴν quoddam μεγαλοφρονῶν, sequitur etiam animum Artificis ad maxima hæc se accingentis, omnem humilium ac sordidarum rerum curam deponere debere, atque iis potissimum cogitationibus vacare, unde eum non id agentem vivus quidam augustæ majestatis decor furtim prosequatur. Non potest quidem studio pulcherrimi operis vacare mens, nisi soluta sordidis curis: sic enim libera demum, ac tota, nulla distringente atque alio ducente causâ, spectabit id solum, ad quod accingitur. Et quemadmodum in eodem peccatore nullum potest esse excelsarum humiliumque rerum consortium, ita cogitare elata simul atque abjecta, non magis est unius animi, quàm ejusdem hominis largum esse animo & angustum. Recte Longinus πρὸ ὕψους, §. 7: Οὐχ ὅτι π μὲν καὶ δὲ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν καὶ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν. *Fieri non potest, ut exilia quædam ac servilia per omnem vitam cogitantes curantesque admirabile quid atque omni ævo dignum producant.* Huc facit illud Platonis, negantis ullum animal mortuum canere: Οὐδὲν ζῶον λυγρὸν ἄδει. Similiter dicebat Jo. Chrysostomus in libro de Sacerdotio, Sollicitudinum assiduitate aciem ingenii hebetari, & graviores plumbo effici, qui prius ales poterat videri. Et jam ibidem dixerat, Vel maximas ingenii vires ad ultimam imbecillitatem assiduis curis redigi. καὶ αἱ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν καὶ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀναξιώρησις πρὸς αὐτὴν. Pictorum ergo & Poëtarum hac in parte par quoque ratio est. Juvenalis Satyra VII:*

*Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta;
Hunc, qualem nequeo monstrare, & sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro*

V 2

Pierio,

(2) Εἰς αὐτὸν ἀπὸ πρὸς αὐτὴν dicitur timulus ille extremi vel soni vel vocis pulsus: & quò longissime tenor soni peruenire potest, illis est ἀπὸ πρὸς αὐτὴν, velut extrema resonantia. Metaphora itaque inde sumpta, imaginum sublimitatem ex magnanimitate potissimum resultare, hoc loquendi modo innuimus. Græcis ἱκανὸν ἔχειν est personare aures alicujus quibusdam vocibus: de quo loquendi modo vide Petr. Victorium var. Lect. lib. 1, cap. 20.

*Pierio, thyrsumve potest contingere sana
 Paupertas, atque aris inops, quo nocte dieque
 Corpus eget. Satur est, cum dicit Horatius Euboe.
 Quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
 Veniant, & dominus Cirræ Nysaque feruntur
 Pectora nostra, duas non admittentia curas?
 Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
 Attonita, currus & equos, faciesque Deorum
 Adficere, & qualis Rutulum confundat Erynnis.*

Vide Carmen ad Calp. Pisonem, quod Lucano adscribitur. T. quoque Calphurnius Siculus Ecloga IV, quæ inscribitur Cæsar:

*O mihi quàm tenero decurrunt carmina versu!
 Tum Melibæe sonent, si quando in montibus istis
 Dicar habere Larem; si quando nostra videre
 Pascua contigerit. Vellit nam sepius aurem
 Invida Paupertas, & dixit, Vilia cura.*

Egregie Cicero epistola 5 libri tertii ad Quintum fratrem: *Opus est ad poemam quadam animi alacritate.* Apposite quoque Cassiodorus in Præfat. libri XI Variarum: *Argumentum inventum letum fundit ingenium.* Protogenes certe non nisi post longissimum tempus, angustia rei familiaris conatibus ejus obstant, emergere & ad majora affingere potuit. *Summa ejus paupertas initio, artisque summa intentio, & ideo minor fertilitas.* Quidam & naaves pinxisse usque ad annum quinquagesimum putant, Plin. XXXV, 10.

Altius affurgunt ac majora semper spirant animi aliquo veluti pabulo elatioris doctrinæ subnixi.

§. 18. Altius profecto affurgunt, ac majora plerumque spirant animi aliquo veluti pabulo elatioris doctrinæ subnixi. Ad majora igitur contendens, non magnis tantum cogitationibus, ut monuimus, implebit mentem sordida rerum abjectissimarum cura vacuum; verum etiam generosiores hosce humo se tollentis animi impetus, meliorum scriptorum emulatione fovebit ac nutriet: multarum enim magnarumque rerum ubertatem ac divitias dabit lectio, ut iis non solum quomodo occurrerint, sed etiam quomodo oporteat, utamur. *Egreditur profecto ingenium, nisi jugi lectione reparetur.* Cito expenduntur horrea, quæ assidua non fuerint adjectione fulta. *Thesaurus ipse quàm facile profunditur, si nullis iterum pecuniis compleatur?* Sic humanus sensus, cum alieno non farcitur invento, cito potest attenuari de proprio, Cassiodorus in Præfat. libri XI Variarum. Non potest interim grande aliquid & supra ceteros cogitare, nisi mota mens: Cum vulgaria & solita despexit, instinctuque sacro surrexit excelsior, tunc demum aliquid concipit grandius animo mortali. Desciscat oportet à solito, & efferatur, & mordeat frenos, & rectorem rapiat suum, eoque ferat, quò per se timuisset ascendere. *Omnia profecto, qui se à celestibus rebus referet ad humanas, excelsus magnificentiusque & dicet & sentiet,* inquit Tullius de perfecto Oratore. *Est enim animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum, Consideratio contemplatioque Naturæ,* ut inquit Idem lib. IV Acad. quaest. *Erigimur: elatiores feri videmur: humana despiciamus: cogitantesque supra atque caelestia, hæc nostra, ut exigua & minima, contemnimus.* Indagatio ipsa rerum tum maximarum, tum etiam occultissimarum, habet oblectationem; si verò aliquid occurrat, quod verisimile videatur: humanissima completur animus voluptate. Recte quoque Seneca epist. CXVII: *De Deorum natura queramus, de siderum alimento, de his tam variis stellarum discursibus: an ad illarum motus nostra moveantur corpora, an corporibus omnium animisque illinc impetus veniat: an hæc & quæ fortuita dicuntur certa lege constricta sint, nihilque in hoc mundo repentinum aut expers ordinis volutetur.* *Ista levant animum, & ad ipsarum quas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Αναζαρόεν τὸ Κλαζομένην, ἢ οἱ πῶς ἀνθρώποι νῦν περὶ τὸν οὐρανὸν, ὑπερφύως θεωροῦσιν ὁ Περικλῆς, καὶ τὸ λεγόμενης μεταωρολογίας καὶ μεταροσολογίας ὑπερπυλωμένης, ἢ μόνον (ὡς εἶπεν) τὸ φρόνημα σθεαρὸν καὶ τὸ λόγον ὑψηλὸν εἶχεν καὶ καθαρὸν ὀχλικῆς καὶ πανάργης βωμολοχίας, ἀλλὰ καὶ προσωπῶς οὕτως ἀδρυστῶς εἰς γέλωτα, καὶ περὶ τῆς πείρας, καὶ καλαστολή τοῦ βουλοῦ, καὶ ὅσα πιαύτα, πάντας θεωμασὺς ἐξέπληττον: *Anaxagoram Clazomenium, quem illius temporis æquales Mentem appellavere, mirum quanti Pericles feterit.* Imbutus autem rerum scientia sublimium & caelestium, non solum scilicet elato fuit animo, & sublimi usus est dicendi genere, puro à plebeja atque accersita garrulitate: verum etiam serius vultus, incessus comis, modestus vestitus, & reliqua ejus generis omnes supra modum adduxerunt in stuporem, Plutarch. in Pericle.

Poësis præcipue auget inveniendi

§. 19. Lectione tamen Poëtarum præcipue alitur & enitescit, veluti pabulo lætiore, imaginatio. Μεγαλήγορος γὰρ καὶ διηγερότης ἡ ποιητικὴ: *Magniloqua enim & elata est Poësis,* Lucian. de conscrib. Hist. *A poetis & in rebus spiritus ac sublimitas, & in affectibus motus*

aus omnis, & in personis decor petitur, Quintil. x, 1. Neque immerito, cuiquam vide-
ri possit Phidias tantum contulisse Artibus hisce lumen, quod in hos quoque studiorum
secessus excurret: unde ne quidem ipse fateri erubuit, se in fingendo Jove Olympio se-
cutum Homericam Jovis descriptionem: *Valer. Maximus Libro III, cap. 7, Exemplo*
ext. 4. Et non injuria tribuit ei Dionysius Halicarnass. in Hecrate, τὸ σμῖνον, ἡ με-
γαλόπρην, ἡ ἀξιομακρόν: *Gravitatem, amplitudinem, & majestatem.* Dem. Phale-
reus de Elocut. §. 14: Μεγαλὸν π ἡ ἀκριβὲς ἄμα: *Magnum quid & accuratum simul.*
Plin xxxv, 5, magnificentiā eidem Phidiae adscribit. *Apelles quoque pinxit Dia-*
mon sacrificantium virginum cloro immistam, secutus Homerum id ipsum describentem,
Plin. xxxv, 10. Timanthes certe, quem in Iphigeniae immolatione ingenii palmam
tulisse scriptores judicant, inventionem hanc videtur hausisse ex Euripidis in Iphigenia
Aulidenſi verbis:

- - - Ὡς δ' ἐσάδεν Ἀγαμέμνων ἄναξ,
Ἐπὶ σφαγῆς εἰσέχουσι εἰς αἶσθ' ἑορταίαν,
Ἀνείναζεν· κάμπυλιν γρήψας κάρα,
δάκρυα πορρήν, ὀμμάτων πέπλον πορθεῖς.

Callistratus quoque in descriptione Bacchi Praxitelici, testatur Praxitelem in isthoc simu-
lacro effigendo Euripidem secutum. Medeam quoque inter ceteram ac misericordiam
fluctuantem expressuri Artifices, ab Euripide veram æstuantis animi speciem petendam
sibi putaverunt, teste eodem Callistrato in descriptione statuæ Medæ. Passim denique in
operibus Artificum, qui huic curæ incubuerunt, deprehendas proprium quendam gustum
liberalioris doctrinæ, & tacitam quandam eruditionem ex optimorum auctorum lectione
depromptam: quæ cum semper secum afferat aliquid propriæ voluptatis, habet etiam
quiddam, quod nobis faciat videndi sitim: *Quintil. vi, 3.* Quod vero mentes nostræ,
quotiescunque divinos tantorum animorum spiritus libero haustu attraxerunt, altius in-
furgere soleant, pereleganti similitudine testatum fecit Longinus §. 11: Παλὰ, inquit,
ἀλλοτρίῳ θαυροῦν) πάλῳ, τὸ αὐτὸν τρέπον, ἐν καὶ τὸ Πυθίαν λόγῳ ἔχει τρέπον διὰ παρὰ φύ-
σιν, ἐνθα ἰσχυρὰ ἐστὶ τῆς ἀναισθησίας, ὡς φασιν, ἀτμὸν εἶναι ἀπὸ θεοῦ, ἡ ἐγκύμονα τὸ δαιμόνιον κα-
τασκευάζει δυνάμεις πρὸς ἑκάστην χρῆσιν κατὰ ἰκτινοῦσαν· ἔτι δὲ τὸ δὲ χαίρων μεγαλοφύας
αἰς τὰς τὸ ἡλάντων καὶ τῆς ψυχῆς, ὡς δὲ τὸ ἱερὸν τοῖον ἀπορροαίαντες φέροι, ὅφ' ὃν ἡ Πυθίαν
ἔδωκε καὶ οἱ μὴ λίαν φοβεσθῶσι, τὸ ἑπὶ τὸν σωτηριώδη μέγας· ἐπὶ δ' ἡ κλητὴ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ'
ὡς δὲ καλὸν ἡδύν, ἡ πλάσματων, ἡ δημιουργημάτων ἀποτύπωσις· ἡ τὸ ὄν καλὸς ἔσθ' καὶ
ἀφ' ὧν καὶ τὸ δὲ ἀναισθησίας ἀγών π καὶ εἶσαν· ἐν τῷ τὸ ἡλάντων τῶν πορθεῖσθαι αἰς ἀδελφῶν:
Multi alieno seu divino spiritu afflati rapiuntur eodem prorsus modo, quo fama est Py-
thiam tripodis admotam corripit: ubi ut perhibent hiatus quidam est terra vaporem inde au-
rantque exhalans divinam: factamque Deo plenam, numinis instinctu, consulentibus
responsa dare & oracula reddere: sic ab illis priscorum magnis ingeniis in animos imitan-
tium ipsos, tanquam ex sacris ostiis, rivus quidam feruntur; a quibus afflati etiam qui
suapte natura non isto Phæbeo aguntur furore, aliorum magnitudine impulsus, rapiuntur
simul. Factum porro hoc non est censendum furtum, sed tanquam ab honestis & præclaris
moribus, aut fignientis efficta expressaque forma. Et revera præclarum hoc & victoria
dignissimum pro gloria certamen & prælium: quippe in quo à majoribus vinci non sit in-
glorium.

§. 20. Ipsos denique spectatores doctos, indoctos, fuscitare altissimum Artificis ani-
mum, vel ex eo evincitur, quod plebem ipsam, quam opere tantum inchoato ædium
suarum limine parietibusque disceverat Artifex, perfecto demum opere veluti obvia
ostentatione conquirit. Altius tamen adhuc eriget animum idem Artifex, majoresque
ad opus afferet spiritus, qui præter utilissimum hunc æmulæ virtutis conatum, Apellem,
Protozenem, Phidiam, Polycletum, in operis quasi societatem adsciscit; non tantum
se consulens, quid in simili opere elaborando magnæ animæ, si forte pingentibus fin-
gentibusve nobis interveniant, suasuræ sint; verum etiam, quam de operibus nostris
ad finem perductis opinionem sint habituræ. *Prodest sine dubio, custodem sibi imposuis-*
se, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis judices, Seneca epist.
xxv: vide quoque epist. xi. Addit ad hanc curam etiam pudor stimulos, addit & ex-
spectata laus, placendi cupidine secundos impetus mirifice augente. Mirumque videri
potest, quod plerique Artifices qui tantopere, dum intenti sunt operi, secreto gaudent,
ut omnes fere arbitros reformident; perfectis jam operibus spectatorum frequentia, ut
miles congestu signorum, excitantur. *Res enim, quæ ad omnes pertinet, nunquam*
uno teste contenta est, Symmachus lib. I, epist. 49. Est videlicet quædam tacita dedi-
gnatio, vim pingendi, tantis comparatam laboribus, tanto temporis inpendio emptam,
ad unum alterumve spectatorum demittere. Sensit hunc animi motum Martialis quo-
que: *Si quid est in libellis meis quod placeat, inquit, distulit auditor.* Vide epistolam
ejus

ejus ad Priscum, præfixam libro duodecimo Epigrammatum. Unde etiam inutile non esse intelligas, ut quotidie opera nostra inspecturos admittamus, maxime tamen de quorum simus opinione atque judicio solliciti. *Rarum est enim, ut satis se quisquam vereatur*, Quintil. x, 7. Sed hoc ipsum plus etiamnum habebit momenti, si præsentis ac futuri sæculi de nobis æstimationem ex eorum, quibus nos reformandos ac velut recondendos tradidimus, judicio pendere sentiamus: neque enim fieri potest, ut humile quid sapiat animus æternitatem cogitans. *Τὸ γὰρ ὄντι μέγα τὸ ἀγόνισμα, πῶς πὶ τοῖς θεοῖς τῶν ἰδίων ἔργων διαστέλλον ἔστατον, ἔν τῃ πλειονότητι ἥρωσι, κελεύεις π, ἔ μάρτυσιν ὑπέχων τῶν γενομένων δυνάεις, ἔ μὴ παῖξαι:* *Revera enim certamen est ingens, tale operum suorum constituere judicium & theatrum; nec non apud tantos heroes arbitros & testes præscriptis causam dicere, eademque illorum judicio citra omnem jocum subicere*, Dionysius Longinus περὶ ὕψους, §. 12: vide locum. Lucianus etiam sub finem libri de Conscript. historia, id ipsum quoque historiam scripturo præcipit; atque hanc immortalitatis curam ei commendat exemplo Sostriati Cnidii Architecti Ptolemæo Philadelpho Pharum exstruentis. Vide Catalog. Artificum in *Sostriatus Architectus*. *Non potest quicquam abjectum & humile cogitare, qui scit de se semper loquendum*, Mamertinus Paneg. Juliano Imp. dicto. Ita est profecto, insurgunt mente, *Qui non modo proximum tempus lucemque præsentem intueri satis credunt, sed omnem posteritatis memoriam spatium vitæ honestæ & curriculum laudis existimant*, Quintil. xii, 2. *Longius quam quantum humanæ vitæ spatium est, cupiditas gloriæ extenditur; maximaque pars ejus in memoriam ac posteritatem prominet*, Livius lib. xxviii ab U. C. *Trahimur omnes laudis studio*, inquit Cicero pro Archia Poëta, *& optimus quisque maxime gloria ducitur. Certe, si nihil animus præsentiret in posterum; & si, quibus regionibus vitæ spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas; neque tantis se laboribus frangeret, neque tot curis vigiliisque angeret: nunc insidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat, atque admonet, non cum vitæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adequandam*. Quamobrem quisquis imaginem ipsam subsecuturæ gloriæ divina quadam mente conceperit, fructumque non ex vili mercede, sed ex animo suo & contemplatione ac scientia petet, perpetuum illum, nec fortunæ subiectum, is anxius de fama ingenii, facile persuadebit sibi, ut tempora, quæ plerique spectaculis, campo, tesseriis, otiosis denique sermonibus, ne dicam somno & conviviorum mora conterunt, magnificis potius imaginibus conformandis impendat, longe plus delectationis habiturus, quam ex illis ineruditis voluptatibus. *Dedit enim hoc providentia hominibus munus, ut honesta magis juvarent*, Quintil. i, 12.

Admirabilis illa magnificæ inventionis fecunditas ex multa eruditione, ex pluribus Artibus, atque ex omnium rerum scientia exuberat.

* Subactiorem hic nihil aliud quam auditionem, lectionem, litteras, quotidianum denique Artis usum vocamus.

† Auctor Dialogi de causis corrupt. eloquent. cap. 2.

‡ Lib. xii. epist. 64.

In excellentium Artificum operibus insignes

§. 21. Desinamus igitur mirari, quæ causa sit Artificum paucitatis, cum ex iis rebus universis hæc Ars constet, quibus in singulis elaborare permagnum est. Nihil certe eorum, quæ ad omnium bonarum Artium scientiam cognitionemque pertinent, latere debet Artificem. Subactio* nimirum opus est hic ingenio, ut agro non semel tantum arato, sed novato atque iterato; quo meliores possit & grandiores foetus edere. Quemadmodum enim totius argumenti ubertas ex varia, ex multa, ex accurata, ex multiplici lectione depromitur; ita singulæ ejus partes, sedulo perpenſæ ac retractatæ, deliguntur cum quodam fastidio judicii acri penicillo condocefacti. Longe alia ratio est eorum, qui omnium scientiarum doctrina vacui ad Artes hascæ non verentur accedere. Nam ut quisque in tabulam varia hinc inde schemata congesſit, sensumque teneriorem vibrantibus colorum pigmentis qualitercunque adumbravit, putat se continuo in ipsa jam operosissimæ Artis adyta receptum. Plerique certe suaves videri malunt, quam graves. Cæterum, neque generosior spiritus vanitatem amat; neque concipere aut edere justæ maturitatis partum mens potest, nisi ingenti flumine litterarum inundata. Reliqui vero, aut non videntur viam quæ iretur ad Artem, aut visam timuerunt calcare. Non quidem latet me plures esse, qui communi eruditione satis superque imbuti, contemnunt potius litteras quam nesciunt; tanquam majorem industriæ & laboris gloriam habituri, si ingenium eorum nullis alienarum Artium adminiculis inniti videretur†; cæterum hos ex antiquitatis vestigiis male dissimulatis statim deprehendere licebit. Illorum potius hominum os miremur, qui ad tantam Artem sine ulla rerum necessariorum scientia audent accedere; cum ne quidem communia illa & protrita humaniorum disciplinarum præcepta primoribus labris delibasse deprehendantur; tantum adest ut unquam eruditum illum pulverem, qui maxima Artibus hisce subsidia subministrat, attigerint. Usque adeo in malos quoque Pictores quadrat illud Martialis‡: *Nil securius est malo poeta*.

§. 22. Minime itaque sufficere hic judicamus, ut ad tempus simplex quid & uniforme doceamur. Primum enim aliter utimur propriis, aliter commodatis; longeque interesse manifestum est, possideat quis quæ profert, an mutuetur: deinde ipsa multarum Artium scientia etiam aliud agentes nos ornat, atque ubi minime credas, eminet, excellit.

cellit. Idque non doctus modo & prudens spectator, sed etiam populus intelligit, ac statim ita laude prosequitur, ut legitime studuisse, ut per omnes eruditionis numeros isse, ut denique Pictorem etiam fateatur: quem non posse aliter existere, neque unquam existisse confirmo, nisi eum, qui tanquam in aciem omnibus armis instructus, sic in publicum omnibus Artibus ornatus exierit. Ut enim qui pila ludunt, non utuntur in ipsa lusione artificio proprio palæstræ, sed indicat ipse motus, didicerintne palæstram, an nesciant: sic in pingendo, etiam si proprie cæteræ non adhibentur Artes; tamen facile declaratur, utrum is qui pingit, tantummodo in ista Arte sit exercitatus, an vero ad pingendum omnibus ingenuis Artibus instructus accesserit. Quod adeo negligitur ab horum temporum Artificibus, magistrorum pravitate adolescentes ad similitudinem sui passim configurante, ut in operibus eorum foedo ac pudendo vitio trivialium inventionum fæces deprehendantur: dumque sapientiæ studium & præcepta prudentium penitus reformidant, in paucissimos sensus & angustissimos exiguissimi gyri limites augustam detrudunt Artem, velut expulsam regno suo: ut quæ olim omnium domina Artium pulcherrimo comitatu pectora implebat, nunc circumcisa & amputata, sine apparatu, sine honore, pene dixerim sine ingenuitate, quasi una ex sordidissimis artificis discatur. Sed quid indignor? ridere satius est: ne se magnum quid adeptos putent, qui huc felicitate perveniunt, ut rideantur. Gratulemur itaque summis illis sine labore, sine ratione, sine disciplina Artificibus; diu florentes atque incolumes fruantur hac sua Arte tam dulci, tam delicata, tam blanda; precamur ut fertilem porro gratamque experiantur Artem, quam sine rivali tantopere mirantur atque amant: illud interim cogitantes, quod ii qui mentem multo studio subactam & vires summis operibus suffecturas ad Artem non afferunt, magno conatu nulla re gesta plerumque steriles animos & inveniendis rebus impares, relictis irritæ spei illecebris, alio vertant, & nihil habere nisi beneficii alieni curent; illaudatos illos Pictores sectari contenti, qui *In id solum student, ut describere tabulas mensuris ac lineis sciant*, Quintil. x, 2. Similes infelicibus istis procis Penelopes, qui cum ipsa potiri non possent, ad cultum famularum ejus se convertebant. *Ajunt in Græcis artificibus eos aulædos esse, qui citharædi fieri non potuerint*, Cicero pro Muræna. Horat. de Arte:

- - - Fortasse cupressum
Scis simulare. Quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, ære dato qui pingitur? Amphora cæpit
Institui; currente rota cur urceus exit?

Neque enim tales recte dixeris pingere; quod eorum tantum est proprium, qui omnia, quæ sublimi conceperint animo, expedite quoque promere atque ad spectaturos perferre valent. Illud enim nisi assecutus fuerit Artifex, supervacuo tantum labori insudaverit, ac priora omnia similia sint gladio condito atque intra vaginam suam hærenti. τῆς λαθηνύσης μουσικῆς ἡδὲ τοῦ λόγου: *Occulta musica nullus est respectus*, inquit Nero apud Suetonium, cap. 20. Claudianus de iv Conf. Honorii, vers. 222:

Vile latens virtus. Quid enim submersa tenebris
Proderit? obscuro veluti sine remige puppis:
Vel lyra, quæ reticet: vel, qui non tenditur, arcus.

Horatius libro iv Carm. Ode 9:

Paulum sepulcræ distat inertia
Celata virtus. - - -

Hoc itaque maxime docetur, hoc nullus nisi Arte adsequi potest; huc studium adhibendum; hoc exercitatio petit; hoc imitatio quærit; hic omnis ætas consumitur; hoc uno Artifex Artifice præstantior; hoc genera ipsa pingendi alia aliis potiora. Verum longius fortasse progredior, fallente transitu. Proximum est ut de proportionem sive Symmetria nonnihil dicamus.

- §. 1. Frustra totum animum atque omnem operam diligentiamque suam inventioni impenderit Artifex, nisi pari prorsus cura prosequatur inventæ materiæ delineationem. Atque in hoc delineandi labore propensius incumbet Proportioni; quam ideo Symmetriam dixere Græci, quod Artifex commensus istius virtute externam elaborati operis formam, internæ atque animo suo inscriptæ imagini mire assimilet.
- §. 2. Analogiæ quoque atque Harmoniæ voces, à numeris Arithmeticis concentibusque Musicis desumptas, huic Proportioni, propter quandam similitudinem, accommodarunt Artifices.
- §. 3. Quemadmodum humana mens unam rationem inter plures alias nobilissimas dotes habet præcipuam, ita incredibile rationis hujus acumen ex sollerti Proportionum investigatione atque usu facile deprehenditur: sicut etiam in plerisque aliis Artibus rivuli quidam ab inexhausto divini splendoris fonte deducuntur, per quos ad cælestem supernæ lucis originem recurritur; ita quoque par est sagacem illam vegetamque humanarum mentium vim, in exacta subtilissimarum Artium contemplatione, immensam summi Numinis benignitatem admirari ac prædicare: siquidem apud omnes in confesso est, speciem illam in animo Artificis ex multorum præceptorum perceptione, variarumque rerum observatione præconceptam, nihil aliud esse, quàm divinum aliquod exemplar internæ illius formæ, quàm exteriori materiæ Artifex imprimit.
- §. 4. Prisci Artifices prima elegantissimarum Artium rudimenta in perdiscenda corporis humani Symmetria collocabant, eaque omni cogitatione sedulo pertractata, nihil eorum prætermittebant quæ ad operum suorum venustatem dignitatemque conducere posse videbantur; qualescunque interim dignitatis hujus lenocinium ex speciosa operum suorum amplitudine captantes.
- §. 5. Memoria quoque proditum est, magnas illas, & universum Orbem terrarum nominis sui gloria impleturas animas, diutule olim singularium speciosissimorumque corporum contemplationi vacasse; neque ullum laboris hujus sudorisque fecisse finem, priusquam desiderati profectus satietate traducerentur ad penitiores potioresque consummationis Artis conatus.
- §. 6. Relicta itaque singularium corporum imitatione, acri atque admiranda sedulitate exprimebant exemplar ideæ diutina exercitatione animis inscriptæ: in pulchrorum interim Pictura, maximam semper faciei impendebant curam.
- §. 7. Quamvis vero magnam semper in elaboranda similitudine curam desgebant.
- §. 8. Majore tamen sollicitudine Symmetriæ leges, vel cum quodam similitudinis dispendio, observabant.
- §. 9. Unde etiam curvis ex assiduo isthuc elaborandæ Symmetriæ studio manifestum fit, cur prisci Artifices Græci specimen Artis in nudis imaginibus potius quàm velatis exhibuerint: præterquam quod apertam nudi operis speciem, propius judicabant accedere ad consummatam illam atque incorruptioris Naturæ emulam simplicitatem; cujus miraculo etiam nunc tacti spectatores, nihil æque in antiquissimis operibus suspiciunt.
- §. 10. In tam anxia interim observatione Symmetriæ, illud quoque permagni referre arbitrabantur, ut non modo basis proportioni statuae, verum etiam statua ipsa magnitudini loci responderet.
- §. 11. Exercitati Artifices & in percipiendis pensitandisque veræ Proportionis rationibus bene callidi, magnas quandoque res, atque omnem modum admirationis egressas virtute Symmetriæ hujus confecerunt.
- §. 12. Linearis tamen Pictura, nullis etiamnum coloribus adjuncta, præcipue nata est omnes speciosioris Symmetriæ illecebras spectatorum oculis apertissime subjicere, donec eam vividus variorum pigmentorum flos porro illustret, ac propius etiamnum ad ipsam veri similitudinem accedere faciat.

Symmetria vocem quomodo Latinorum scriptorum nonnulli transulerint.

Invento argumento, proximum est, ut in eo delineando Artifex justæ proportionis rationem habeat; quæ Philostrato atque aliis passim *ἡμμετεία*, *ἀναλογία*, *ἀρμονία* vocari solet. Quamobrem etiam tria hæc non putavit disjungenda Philostratus junior in procemio Iconum: *Δοκῶσι μοι παλαιὸι τι καὶ σοφοὶ ἄνδρες*, inquit, *πῶλα ὑπὲρ ἡμμετείας ἢ ἐν χαφικῇ χαίψαι*. *διὸν νόμος πῆντες ἡ ἐκάστη τῶν μελῶν ἀναλογία*, *ὡς σὺ ἐνὸν ἢ κατ' ὁμοιοῦν καὶ ἡ εὐὸς ὁπχερεῖν ἄρμεα*, *μὴ εἰσω ἢ ἐκ φύσεως μέτρα* ἢ *ἀρμονίας ἡμμετείας*. *ἢ ἐξω μέτρα*. *σὺ δὲ δοδεχέσθαι φύσει*, *ὁρῶν ἐκ τῆς κίνησι*. Videntur mihi antiqui ac sapientes viri, multa de Symmetria in pingendi arte conscripsisse, legibus quibusdam de singulorum membrorum analogia veluti constitutis: tanquam integrum non esset motum optime, secundum animi notionem, instituire; nisi harmonia intra modum à natura datum accederet

deret (quod enim extra genus suum & mensuram est, natura non admittit) dum rectum obinet motum. Quamquam vero naturalis Historiæ Scriptor dilente dixerit lib. xxxiv, cap. 8: *Non habet Latinum nomen symmetria*; videtur tamen eam *congruentia* atque *equalitatis* nominibus reddere voluisse Plinius Junior lib. xi, epist. 5: *Si avulsam statim caput aut membrum aliquod inspiceres*, inquit, *non tu quidem ex illo posses congruentiam equalitatemque deprehendere; posses tamen judicare, an id ipsum satis elegans esset*. Suetonius in Tiberio, cap. 68: *Latus fuit ab humeris & pectore*, inquit, *ceteris quoque membris usque ad imos pedes equalis & congruens*. In Octavio tamen Augusto, cap. 79, *Equitatem membrorum* nuncupavit; *Habuit staturam brevem*, inquit, *sed quæ commoditate & equitate membrorum occultaretur; ut non nisi ex comparatione adstantis alicujus procerioris intelligi posset*. Quamquam hic forte ex prioribus Suetonii ac Plinii Junioris verbis, pro *equitate* non male *equalitate* reponas. Tullius eam vocat *Convenientiam partium & aptam compositionem membrorum*: etenim lib. i de Officiis, de summa hominis dignitate agens: *Eorum*, inquit, *quæ ad spectu sentiuntur, nullum aliud animal pulchritudinem, venustatem, convenientiam partium sentit*. Et mox: *Pulchritudo corporis apta compositione membrorum movet oculos, & delectat hoc ipso, quod inter se omnes partes cum quodam lepore consentiunt*. A. Gellius noct. Attici lib. i, cap. i, appellat eam *Naturalem membrorum omnium inter se competentiam*. Vitruvius passim *commensum* dixit, & aliquando aliter. Quamquam autem Symmetriæ vocem ita varie varii autores interpretandam putaverint, minime tamen arbitramur ignorasse Plinium, quod Symmetriæ vox his & pluribus aliis modis potuerit transferri; sed accuratissimo diligentissimi scriptoris judicio nihil horum satisfecisse putamus. Aliter de Analogiæ voce sensit Quintil. i, 6: *Analogiam*, inquit, *proxime ex Græco in Latinum transferentes, proportionem vocaverunt*. Respexisse videtur Quintilianus ad hæc verba Tullii: *Omnia duo*, inquit*, *ad coherendum, tertium aliquid requirunt, & quasi nodum* * De Univ. vinculumque desiderant. *Sed vinculorum id est aptissimum atque pulcherrimum, quod ex se atque ex his quæ adstringit, quàm maxime unum efficit. Id optime assequitur quæ Græce ἀναλογία, Latine (audendum est enim, quoniam hæc primum à nobis novantur) comparatio proportionis dici potest*. A. Gellius quoque noct. Attic. ii, 24: *Analogiam quidam Latine proportionem vocant*. Seneca denique epist. 120: *Analogia verbum cum Latini grammatici civitate donaverint, ego damnum non puto, nec in civitatem suam redigendum*. De Harmonia est hic locus Tullii: *Animus*, inquit†, *oculorum effugit ob-* † Ibid. *tutum. Est autem unus ex omnibus rationis contentionisque (ἀρμονία Græce) sempiternarum rerum & sub intelligentiam cadentium compos & particeps*.

§. 2. *Ἀναλογία* certe & *ἀρμονία* voces videntur hic Artifices mutuati ab ea, quæ in Analogiæ & Harmoniæ voces à numeris & concentibus Musicis deprehenditur proportionem. Neque enim aliud quid est Proportio, quàm certa quædam lex numerorum, quam sequuntur Artifices. *Omniū formarum corporearum artifices homines*, inquit Augustinus‡, *in arte habent numeros, quibus coaptant opera sua; & tam diu manus atque instrumenta in fabricando movent, donec illud quod formatur foris, ad eam quæ intus est lucem numerorum relatum, quantam potest impetret absolutionem, placeatque per interpretem sensum* ‡ Lib. ii de Libero arbitrio, cap. 16. *interno judici supernos numeros intuenti*. Plutarchus quoque τὸ μὴ καλὸν, inquit, ἐκ πολλῶν ὁν ἀριθμῶν εἰς ἓνα καὶ ἓν ἡ ἀρμονία, τὸ δὲ οὐκ ἀρμονίας πρὸς καὶ ἀρμονίας ὁππότελεται· τὸ δὲ αἰσχρὸν, ἐξ ἑνὸς & τοῦ ἐλλείπειν ἢ περισσεύειν ἀπὸ πᾶς, ὁ δὲ εἰσὶν ἔχει τὴν ἡμετέραν: *Id quod in quacunque re pulchrum est, ex multis veluti numeris ad unum temporis articulum convenientibus quadam concinnitate & concentu perficitur: cum turpitudine statim existat, vel una aliqua etiam levicula re deficiente, aut absurde posita*. Mintanor quoque Musicus, firadente artificis Musices atque Picturæ cognatione, videtur Musicæ artis librum à se editum inscripisse *ῥεσμασιόν*, teste Fulgentio lib. i Mytholog. Damascius quoque apud Photium, ubi de Jacobo Medico agit, genus aliquod Musices *ῥεσμασιόν* vocat. Patet denique ex Plin. xxxv, 5, Pictores *πῶς & ἀρμεγῆς* voces à Musicis desumptas ad Artem suam transfuisse. Videmus ergo non Musicos tantum à Pictoribus, sed Pictores etiam à Musicis vice versa terminos Artis non ob aliud mutuatos, quàm ut ostenderent parem prorsus in utraque Arte rationem esse multiplicis illius, quæ in numeris consistit, Proportionis: prorsus quasi altera alterius auxilio indigeret.

§. 3. Quamobrem cum apud omnes in confesso sit, nihil in hac rerum Universitate amplius nihilque admirabilius esse divino isthoc, & iusta numerorum, ponderum, mensurarumque proportionem temperato consensu; numerorum adhuc considerationem, quamlibet levem, præsentissimum rectæ rationis usum postulare (nihil enim æque imminutæ mentis homines prodit, quàm in continuandis & comparandis numerorum rationibus laborare, hæcere, excidere) liquet etiam hanc analogiam tanto magis exigere judicium acre, tanquam quæ numerorum proportionem animo conceptam ad materiam porro

162
porro applicare, & veram artificis Naturæ rationem quam proximè exprimere studeat.
Διὰ συμμετρίαν λόγῳ ἡ τέχνη ἀπείρεται: Per Symmetriam ars ipsa rationem attingit, Philostrat.
in proœmio Iconum. Ex hac denique Symmetriæ cum recta ratione cognatione perspi-
ciuntur Iconum. Deum opti-
cuiusvis esse potest, recte tradi in libro Sapientiæ, Cap. xi, vers. 21, Deum opti-
mum maximum unicam veræ atque incorruptæ rationis scaturiginem, disposuisse omnia
mensura, numero, & pondere. Prorsus quemadmodum olim Pythagoræi affirmare non
dubitabant, τὴν πᾶσι ἀρετὴν ἀρμονίαν εἶναι, καὶ τὴν ὀργάνων, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἅπαν, καὶ τὸ θεόν· διὸ
καὶ ἀρμονίαν σωεσθῆναι τὰ ὅλα: Virtutem harmoniam esse, sanitatem quoque, nec non
omne bonum, ipsumque adeo Deum: proptereaque universa hæc harmonia potissimum be-
nificio consistere. Vide Laërtium lib. viii. Plutarchus quoque περὶ τοῦ ἐν Τιμαίων ψυχρο-
νομίας, sub finem libri: οἱ πάσαι θεολόγοι, inquit, πεσοῦνται φιλοσόφων ὄντες, ἐργαζομενοι
καὶ θεῶν ἐνεχεύοντες ἀρχαλάμωσι· ἔχ' ὥς λύραν παρὰ αὐλὸν, ἀλλὰ ἔστιν ἔργον οἰόμεθα θεῶν, εἶναι ἀρ-
μονίαν εἶναι καὶ συμφωνίαν: Prisci Theologi, Philosophorum vetustissimi, instrumenta mu-
sicæ in manus deorum imaginibus posuerunt: non sane quod eos lyra aut tibia ludere puta-
rent, sed quod nullum Deo opus convenientius esse judicarent, quam consonantiam &
harmoniam. Universi sane machinator atque opifex Deus non obscura pulcherrimæ
harmonix vestigia rebus omnibus à se creatis impressit, quæ sequantur Artifices; neque
ullus unquam Artifex, sine accurata symmetriæ hujus observatione, vel minimam affec-
tus est umbram pulchritudinis istius, quæ apta membrorum compositione & lepido
partium omnium inter se consensu oculos movet. Atque hæc est illa διαρμοσία ἢ σώμα-
τος, congruentia corporis, Philostrat. Heroic. in Protefilao: ἡ τῶν μελῶν ὑποστάσις, apta
conjunctio membrorum, quæ una absolvit atque consummat corpora. Τῶν γάρ μελῶν ἐν
μῇ εἵδενι τμηθεὶς ἀφ' ἑτέρου κατὰ εἰκόνα πᾶσι ἀξιολογὸν ἔχει· πάντε' ἤ μὲν ἀλλήλων ἐκκληροὶ τέλειον
σύστημα, σωματοποιεῖσθαι τῇ κοινωνίᾳ, ἢ ἐπὶ τῷ δεσμῷ τῆς ἀρμονίας περικλείεσθαι: Membrorum
unum amputatum ab altero per se ipsum nihil quidem retinet laudabile: sed alia cum aliis
conjuncta omnia simul totius corporis compagem constituunt, & justam ipsi magnitudinem
afferunt, Dionys. Longinus περὶ ὕψους, §. 35. Longe multo pulchrius est corpus, quod
ex membris pulchris omnibus constat, quam ipsa membra singula, quorum ordinatissimo
conventu completur universum; quamvis & illa etiam singillatim pulchra sint, Augusti-
nus lib. iii Dulciloq. cap. 26. Τὸ κάλλος ἢ σώματος ἐστὶν συμμετρία τῶν μελῶν καθ' ἑαυτῶν
αὐτῶ πρὸς ἀλλήλα π, ἢ πρὸς τὸ ἓλον: Pulchritudo corporis est congruentia membrorum apte
constitutorum ad invicem, & ad totum, Stobæus Eclog. Ethic. cap. 5. Recte quoque
Isidorus Pelusiota lib. iiii, epist. 131: τῆς σωματικῆς κἀκείνης ὁρμῆς, ἡ τῶν μελῶν συμμετρία:
Congruus modus membrorum, corporeæ pulchritudinis est apex. Quemadmodum igitur
vera naturalium corporum pulchritudo sine hac harmoniæ concinnitate nulla prorsus est,
ita etiam recta naturalium corporum imitatio in legitima proportionis hujus observatio-
ne potissimum consistit. Ἀρχαλάμωσι πάντα τὰ μέρη καλά εἶναι δεῖ: Statuæ omnia membra
pulchra esse oportet, Socrates apud Stobæum, Serm. i. Ἐν τοῖς κελοαστικῇς ἔργοις, καὶ τὸ
κατὰ ἑκάστον ἀκελεῖς ζητεῖται, ἀλλὰ τοῖς κατὰ μέρος ποσειχομένοι μάλλον, ἢ εἰ καλῶς τὸ ἓλον: In
operibus enormibus, non quarimus quid accuratum sit in singulis partibus, sed potius ad
universam rem attendimus, ut pulchrum sit totum, Strabo lib. i. Μάλιστα τοῦτοι γελοῦ-
μαι τῶν μιμημάτων, ἵσα τὴν ἐν τοῖς τελείοις μορφαῖς ὁμοιοτήτα ἀναφυλάττονται, τὴν ἐν τοῖς κυ-
ρωτέροις πομπόδεσσιν σφάλλει: Maxime inter opera quæ imitatio effingit ea ridemus, quæ
in plurimis partibus similitudinem servant, in præcipuis vero sæpe peccant, Galenus lib.
primo de usu partium corporis humani. In Symmetria præter cæteros excelluere Par-
rhafius & Lysippus. Parrhafius primus symmetriam picturæ dedit, Plin. xxxv, 10. Ly-
sippus symmetriam diligentissime custodivit, Plin. xxxiv, 8. Hinc etiam liquere cuius
potest quanta cum ratione metan Anglo-Saxonibus non modo metiri, sed pingere deno-
taverit. Unde & metod beon iis est pingi; Metere, Pictor; meting, pictura, &c. de
quibus vide Laur. Noëlum, Guilj. Somnerum, aliosque Lexicographos Anglo-Saxoni-
cos. Nonnihilo quoque huc faciunt quæ habet Glossarium nostrum Gothicum in MEL-
GAN, GAMEAGAN, scribere.

Symmetriam corporis humani, & quicquid veram constituit pulchritudinem, ex assidua perfectissimorum corporum inspectione ante omnia perdiscit Artifex.

§. 4. Præcipuum igitur studium suum Artifex in pernoscenda corporis humani symmetria ponet, commensum proportionum præmonstrante Vitruvio lib. 111, cap. 1. Discet quoque ex indefessa emendatissimorum corporum inspectione, *Corpus hominis idem pulchrum esse, in quo non eminent venæ, nec ossa numerantur; sed temperatus ac bonus sanguis implet membra & exsurgit toris, ipsos quoque nervos rubore tegit & decore commendat*, Auctor Dialogi de causis corr. eloquent. cap. 21. *Ossa, ut esse & adstringi nervis suis debent, sic corpore operienda sunt*, Quintil. in proœmio libri primi. *Recta facies, ut stupere immobili rigore non debet, ita sæpius in ea quam natura dedit specie continenda est*, Quintil. 1x, 3. Monebitur etiam in oculos passim incurrentibus exemplis, quòd *Corporis bonam habitudinem sæpe tumor imitatur*, Auctor rhet. ad Herennium, lib. 1v. *Κακοὶ ὄγκοι ἐν σώματι*: *Mali tumores in corporibus*, Dionys. Longinus

ginus πρὸς ἡμᾶς, §. 2. *Virgines propter ætatis teneritatem gracilioribus membris figuratas, effectus recipere in ornatu venustiores*, Vitruvius lib. IV, cap. I. *Non est formosa mulier, cujus crus laudatur, aut brachium; sed illa, cujus univ[er]sa facies admirationem singulis partibus abstulit*, Seneca epist. 33. Talis facies Aristæneto lib. I, epist. 16, elegantissime vocatur πρῶτων ἀπρῶτων: nisi forte quis putet illam tantum formam festivam ac lepidam esse, cujus elegantissimum os, minima quasi pars est decoris in omnibus totius corporis partibus elucens. Idem certe Aristænetus lib. I, epist. 3, talem formosi corporis exsuperantiam tribuit Limonæ: ἡ Λιμώνη δὲ παρὰ φύσιν ἀπερὸς πρῶτων ἐστίν, ὅπως οὖν ἀπικρύψαι, δι' ὑπερβολὴν τὸ ἔνδον ἀπερὸς πρῶτων εἶναι δοκῇ: *Limone supra quam dici potest formosa existens, simulac vestem exiit, propter præcellentiam eorum quæ sub veste intus latebant, malam videtur habere faciem*. Statius lib. VI Thebaid. vers. 570, de Parthenopæo Atalantæ filio formosissimo:

*Emicat, & torto chlamydem diffibulat auro.
Effulsere artus, membrorumque omnis aperta est
Latitia, insignesque humeri, nec pectora nudis
Deteriora genis, latuitque in corpore vultus.*

Tullius lib. I de Officiis: *Cum pulchritudinis duo genera sint, quorum in altero venustas sit, in altero dignitas; venustatem, muliebrem ducere debemus; dignitatem, virilem. Formæ autem dignitas, coloris bonitate tuenda est; color, exercitationibus corporis*. Et mox: *Venustas & pulchritudo corporis secerni non potest à valetudine*. Seneca epist. CXV: *Non est ornamentum virile concinnitas*. Agrocæcius quoque in viro quidem dignitatem oris, in foemina vero venustatem commendari testatur. Quamobrem etiam Tullius in Oratore perfecto utrumque conjunxit: *Vultus vero, inquit, qui secundum vocem plurimum potest, quantam affert tum dignitatem, tum venustatem? Dignitatis hujus illustriorem aliquanto speciem operum suorum, amplitudine quærebant: Statuas, signa, picturas, hominum denique mutorumque animalium formas, arborum etiam, si modo sint decoræ, nihil magis quam amplitudo commendat*, Plinius Junior libro I, epist. 20. *Zeuxis plus membris corporis dedit, id amplius atque augustius ratus, atque (ut existimant) Homerum secutus, cui validissima quæque forma etiam in feminis placet*, Quintil. XII, 10. *Deprehenditur Zeuxis grandior in capitibus articulisque*, Plin. XXXV, 9. *Euphranor primus videtur usurpasse symmetriam; sed fuit in universitate corporum exilior, capitibus articulisque grandior*, Plin. XXXV, 11.

§. 5. Omnium sæculorum annales evolve; singulos, qui Artes hasce feliciter tractarunt, observa; & quocunque te animo ac cogitatione converteris, deprehendes, eos tantum in hisce Artibus nomen famamque consecutos, qui naturæ consentaneam symmetriarum rationem non incuriose intropexerant. Etenim ex commentationis hujus assiduitate perfectissimarum intelligentes formarum, ad eas potissimum imitandas toto impetu ferebantur; & quotidianæ exercitationis beneficio, dum contemplationi pulcherrimorum corporum diutius immorabantur, absolutissima veræ pulchritudinis idea animos imbuentes; nihil non perfectum & exactis legitimarum proportionum rationibus subnixum dabant. Prima tamen pingendi fingendique rudimenta ex singularium corporum imitatione hauserunt, dum nonnisi formosissima quæque imitanda sibi sumebant. *Statuarum artifices pictoresque clarissimi, cum corpora quam speciosissima fingendo pingendo efficere cuperent, nunquam in hunc inciderunt errorem, ut Bagoam aut Megabyzum aliquem in exemplum operis sumerent sibi, sed Doryphoron illum aptum vel militiæ vel palæstræ, aliorumque juvenum bellicosorum & athletarum corpora, quæ esse decora vere existimarunt*, Quintil. V, 12. Apposite itaque Plinius Junior lib. I, epist. 5: *Stultissimum credo ad imitandum non optima quæque proponere*. Pictores olim ad Laïdem confertim cursitare solebant, pectus atque ubera bellissimi corporis delineaturi; eamque ob id ipsum, vix dum adultam, magno in pretio habuit Apelles; qui etiam nobilem illam Venerem anadyomenen pinxit ad exemplum Phrynes apud Eleusinem Neptuni feriis mare ingressæ, capillo passo, depositis vestibus: *Athenæus libro XIII*. Quamquam Plin. libro XXXV, cap. 10, ad exemplum Campaspes pellicis Alexandri magni pictam tradat Venerem illam è mari emergentem. Testatur etiam Clemens Alexandrinus in Protreptico, imagines Veneris à Pictoribus Phrynes formam, quamdiu ea in flore ætatis fuit, imitantibus delineatas; à marmorariis similiter Hermas ad accuratissimam Alcibiadis formam effectos. Aristænetus libro I, epist. I de Laide sua: ταύτην ἐαυτοῖς, ὡς εἶον πρῶτον, αἱ κορυφαῖαι γεγραφαὶ τὸ ζωγράφειν· ἥνικα ἐν δέοι γεγράφειν Ἐλένην, ἡ Χάριτας, ἡ καὶ αὐτὴν γε τὴν ἀρχαίαν τῶν Χαρίτων, εἶον εἰς ὑπερφυῆς ὡς δειγµα κάλλους ἀφορώντες, ἀνασκοπῶσι τὴν αἰὲν Λαίδην, καὶ ἐνθεν ἀποτυπῶν) θεοπεπῶς τὸ φιλοπνεύµον ἐιδῶ: *Pinxere ipsam sibi quam potuere optime pictorum eximii: tum si quando ipsis Helena, Gratiæve, aut ipsa Gratiarum præses effingenda, velut ad eximium pulchritudinis exemplar, respiciunt ad*

imaginem Laïdis, atque inde formam, quam accurate fingendam sibi proposuere, divine exprimunt. Pari plane ratione confluebant Artifices ad Theodotam meretricem, cujus cum Socrate dissertatiunculam refert Xenophon Apomnem. lib. 111. Quis Praxitelem nescit, Posidippum si relegat, ad formam Cratinae meretricis, quam infelix perditte diligebat, os Veneris Cnidiae sollerti aliarum coëgisse certamine? Arnob. lib. VI adv. gentes. Plautus Poenulo, Actu V, Scen. Fuit hodie, &c.

- - - O Apella, ô Zeuxis pîctor,
Cur numero estis mortui? Hinc exemplum ut pingeretis.
Nam alios pîctores nihil moror hujusmodi tractare exempla.

Potissimam tamen in hoc Picturarum genere vultus habuerunt rationem, atque ei non immerito plurimum semper impenderunt laboris ac studii. Videas profecto *In facie vultuque nostro, cum sint decem aut paulo plura membra, nullas duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere*, Plin. VII, 1. Quumque reliqua humani corporis lævia propemodum sint, solus vultus varietatis plurimum habet, propter operosam in eo partium eminentium ac recedentium asperitatem. Τερχὺ γὰρ τὸ πρὸς ὤπον, διὸ ἐξ ἀνωμάλων καὶ ἀνίσων σύγκειται μορίων, σμάσι, καὶ ῥινός, καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν λοιπῶν, τῶν μὲν περὶ τὴν ἐχόντων τὴν θέσιν, τῶν δὲ καὶ τῶν: *Facies est aspera, quia ex particulis inaequalibus & imparibus constat, ut ex naso, oculis, & reliquis, quarum situs partim prominens est, partim cavus*, Ammonius in decem categorias Aristotelis, cap. περὶ πρὸς ἐπιότησι. Quamquam non ob hoc tantum plus laboris atque operæ in vultu collocandum olim putaverint, verum etiam, quod totius oris lineamenta quasi quoddam specimen morum exhibeant. Οἱ ζωγράφοι πρὸς ὁμοιότητος ἀπὸ τῆς προσώπου, καὶ τῶν περὶ τὴν ὄψιν εἰδῶν, εἰς ἐμφαίνειν τὸ ἥθος, ἀναλαμβάνουσιν, ἐλάττω τῶν λοιπῶν μερῶν φρονέζοντες: *Pictores ex facie & vultu, ex quibus elucet mores, desumunt similitudines, nec de cæteris membris laborant magnopere*, Plutarch. in Alexandro circa initium. *Qui corporum formas emulantur, postpositis quæ reliqua sunt, ante omnia effigiant modum capitis, nec in alia membra prius lineas destinant, quam ab ipsa (ut ita dixerim) figurarum arce auspiciū faciant inchoandi*, Solinus in epistola ad Antium Polyhistori præfixa. Inventionis tamen œconomia postulante expressam formosi corporis faciem, exquisitissimo colorum atque Artis apparatu eam ornare ac minime celare solebant. Πρόσωπον ὀφθαλμοῖς μὲν πρὸς τῶν ζωγράφων τοῖς ἐν ὥρᾳ καὶ τυφλώσει γε ἀνὰ τέτων αἱ γραφαί: *Facies quidem a pictoribus debentur iis qui in vigore ætatis etiamnum constituti sunt; siquidem absque his quodammodo excæcantur picture*, Philostratus Iconum lib. 1 in Como. Ubi obiter quoque affert rationem cur hoc in ea, quam ibi describit, Comi Pictura observatum non sit. Cautius vero notabili quodam oris dehonestamento insignes exprimebant; *Habet in picture speciem tota facies*, inquit Quintilianus lib. 11 Orat. institut. cap. 13, *Apelles tamen imaginem Antigoni latere tantum altero ostendit, ut amissi oculi deformitas lateret*. Periclem totius corporis specie satis probatum, caput oblongum ac minus reliquo corpori congruum habuisse tradit Plutarchus in ejus vita. Ὅθεν αἱ μὲν εἰκόνες αὐτοῦ σχεδὸν ἀπαραι, inquit Idem ibidem, κατένεσι περὶ ἐχούσαι, μὴ βελομενῶν, ὡς εἰκαε, τῶν περὶ τῶν ἐξονειδίζον: *Unde galeatæ sunt propemodum omnes ejus imagines, nolentibus artificibus, ut verisimile est, hoc ei vitium exprobrare*. Sollicite interim cavebant ne à similitudine prorsus exciderent, si vultui, quem exprimendum sibi sumpserant, plusculum gratificarentur: manum itaque *Ne in melius quidem sinebant aberrare*, ut loquitur Plinius Junior lib. IV, epist. 28. Οἱ τὰς ἐν ὥρᾳ γραφόντες, ὅταν χαλεπῶς αἱ περὶ εὐνῶν εἰς τὴν γραφὴν βεληθῶσι, τὸ πᾶν εἰδῶν τὸ ὁμοιωσέως ἀεφθέρων. ὡς πᾶσι αἱ περὶ ὁμοειδέμεναι ἡμεροτηκίαι καὶ τὰ κάλλος. *Qui formosulos in ætatis flore constitutos pingunt, voluntque picture lenocinium quoddam & gratiam de suo adjicere, totam depravant representatam effigiem, sic ut ab exemplari proposito pariter, & à vera forma aberrant*, Eunapius in Jamblich.

Exinde
studium
suum
transfe-
bant ad
pulchritu-
dinem il-
lam expri-
mendam,
cujus
exemplar
animo
jam olim
inscripie-
rant.

§. 6. Post hanc singularium corporum imitationem instructiore jam animo transibant ad magis arduam imitationem pulchritudinis crebra exercitatione animo impressæ; atque hic non ita anxie curabant, ut certi alicujus corporis indiscretam similitudinem exprimerent, sed ut corpus aliquod juxta veram symmetriæ rationem effingerent, assequerenturque illam decoræ formæ gratiam, quæ ut forte in uno aliquo corpore nusquam apprehenditur, ita multorum perfectissimorum corporum curiosa inspectione efficitur. καὶ πλάσσει, καὶ γραφεῖς, ἀνδρῶν ὁμοιοῦσι π, καὶ ἑλως ἀγαλμασποιοῖ πὲ καλλίστα γραφεῖσι π καὶ πλάττει κατ' ἐκαστον εἶδῶν, εἰον ἀνδρῶν π μορφώσαν, ἢ ἵππων, ἢ βῆν, ἢ λέοντα, τὸ μέσον ἐν ἐκείνῳ τῷ ὅρῳ σκοπεῖν. καὶ πρὸς ἀνδρίας ἐπανεῖται Πολυκλείτης κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τῆς πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἀλλήλα συμμετρίαν ἔχειν, ἐνόμαζον τοιαῦτα τυχόν: *Plastæ, pictores, statuarii, alique denique fictores, quæ pulcherrima in omni specie sunt pingunt finguntque, veluti hominem, equum, bovem, leonem formosissimum, ad id, quod medium*

medium est in illa specie collineantes. Laudantque homines quandam Polycleti statuum, canonem appellatam, inde adeo id nomen sortitam, quod partium inter se omnium competentiam ad unguem habeat, Galenus lib. I περί κροσίων.

§. 7. Similitudini semper quantum fatis erat indulgebant. Επὶ ἀνδρείων ζητεῖται τὸ ὁμοίον ἀνθρώπων: In statu is requiritur quod est simile homini, inquit Dionysius Longinus περί ὕψους, §. 32. Vide quoque Nazianzenum Orat. IV de Theologia. Neque enim rectum est dicere aut appellare simulachrum, ut loquitur Arnobius lib. VI aduersus Gentes, quod non pariles lineas principali ab ore traducat. Τὸ γὰρ ἐν τῇ εἰκόνι γυμνασμεύον ὁ Σωκράτης ὁμοίωμα, εἰ μὴ καὶ τὸ φαλακρόν, καὶ τὸ σιμὸν, καὶ τὸ ἐξοφθαλμὸν ἔχει ὁ Σωκράτης, οὐκ ἂν αὐτὸς λίγιστον εἶναι ὁμοίωμα: Nisi enim in imagine depicta Socratis similitudo, & caluitiem, & simas nares, & oculos prominentes habeat Socratis, ejus imago nequaquam dici possit, Ammonius in Aristot. περί ἑρμηνείας. Apelles certe Adeo indiscretæ similitudinis imagines pinxit, ut incredibile dictu Apion grammaticus scriptum reliquerit, quendam ex facie hominum addiuvinantem (quos metoposcopos vocant) ex iis dixisse aut futuræ mortis annos, aut præteritæ, Plin. XXXV, 10. Semper itaque, quanto quis Artifex melior, tanto minus à vera similitudine corporum aberrat. Atque hoc est illud, quod tangit Philoponus in lib. IV Aristotelis de Generat. animalium: ὁ λιγότερος γίνεσθαι ἐν τοῖς ἀνθρώποις τὰ τέλεια, ἀλλὰ τὸ τέλειον ἡνῶν. ὅσα δὲ διωάται τέλειον ἡνῶν, βραδέως διολυγχάνει. ὅσοι γὰρ οἱ χαλεπότεροι τὸ ζωγράφον βραδέως διολυγχάνεισι περὶ τῶν μιμημάτων ὥστε αὐτῶν ἐμφυέας, ὅτε καὶ τὰ πλεονόγη: Raro nascuntur inter homines monstra, quoniam perfecta gignunt. Quæcumque vero perfecta gignunt, raro sine suo excidunt. Sicut enim optimi Pictores ægre aberrant à similitudine eorum quæ imitantur, ita & quæ perfecta gignunt.

§. 8. Quemadmodum igitur ex jam dictis constare potest, antiquos Artifices non levem veræ similitudinis rationem habuisse: ita idem impensiore cura, præter nudam similitudinem, exprimere studebant præcipuam illam virtutem, quæ ex observatione Symmetriæ promanat, quemadmodum hæc duo eleganter distinxit Maximus Tyrius Dissertat. XVI: Ἡ ὁμότης πῶς πῶς πῶς ἐστίν, οἷον εἰ καὶ ζωγράφον ἐνοήσας φιλοσοφῶν Πολύγνωτον, ἢ Ζεῦξιν, μὴ γράφοντα εἰκῇ. καὶ γὰρ τέττον ἔσται τὸ χεῖμα διπλῶν. τὸ μὲν ἐκ τῆς τέχνης, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀρετῆς. κατὰ μὲν τὴν τέχνην, τὰ ἀληθέα καὶ τὰ σώματα εἰς ὁμοιότητα ὁ ἀληθὺς ἀγαθὸς ζωγράφος. κατὰ δὲ τὴν ἀρετὴν, εἰς μίμησιν ὁ κάλλος τὴν διακρίσεως τῶν γραμμῶν ἀγαθὸς γένεσθαι: Talis est Homeri poësis, qualis pictura Polygnoti futura erit aut Zeuxidis, si simul Pictores illi fiant Philosophi. Duplicem enim sibi scopum proponunt: quorum alter artem, alter virtutem spectabit. Quod ad artem, ut figuræ ac corpora veritatem referant: quod ad virtutem, ut congrui linearum ductus, ipsam pulchritudinem diligenter exprimant. Hæc Tyrius. Traditur etiam Zeuxim pinxisse puerum uvam tenentem; & cum tanta esset similitudo uvæ, ut etiam aves advolarent operi, quendam ex præsentibus dixisse, aves male existimare de tabula: non fuisse enim advolaturas, si puer similis esset. Zeuxim ajunt observasse uvam, & servasse illud quod melius erat in tabula, non quod similis, Seneca Controv. 5 libri decimi. Ad veritatem Lysippum & Praxitelem accessisse optimè affirmant: nam Demetrius tanquam nimius in ea reprehenditur, & fuit similitudinis quam pulchritudinis amantior, Quintilianus XII, 10. Lysippus certe, teste Plinio libro XXXIV, cap. 8: Statuariæ arti plurimum traditur contulisse; capillum exprimendo; capita minora faciendo, quam antiqui; corpora graciliora siccioraque, per quæ proceritas signorum major videretur. Symmetriam diligentissime custodivit, nova intactaque ratione quadratas veterum statuas permutando: vulgoque dicebat ab illis factos, quales essent homines; à se, quales esse viderentur. Prætulērunt ergo antiquiores Symmetriam similitudini; sentientes similitudinem esse ex Arte; congruam vero Symmetriarum rationem ex virtute quadam Artificis Artem ipsam superante promanare.

§. 9. Quoniam autem nuda corpora, Vitia, si qua sunt, non celant, nec laudes parum ostentant, ut loquitur Plin. Junior lib. III, epist. 6; in iis potissimum elaborandis antiquiores defudarunt. Ipsa nuditas hominis mire ad pulchritudinem facit, Lactant. de Opificio Dei, cap. 7. Aristænetus lib. I, epist. I: Εὐδεδυμένη μὲν δὲ περὶ τὴν ἐκ-δόσιν, ὅλη περὶ τὴν φαίνεται: Vestem induitur, formosa; exuitur, tota forma est. Gestiebant itaque simplicissimum nudæ proportionis ornatum, sine ullo vestium tegmine oculis omnium exponere. Quamvis aliam quoque rationem afferat Alexander Aphrodis. propter quam veteres Artifices Deorum ac Regum statuas plerumque nudas finxerint: οἱ ἀνδριάντες ποῖς πρὸς πῶς ἐνὶ οὐκ ἡνῶν πλάττεισι θεοὺς καὶ βασιλεῖς, inquit Aphrodis. lib. I, problem. 87, δείξαι βελόμοι τέτων τὸ φανερόν τὸ διωάμεως καὶ γνώμης ἐκπὲς ἐν πάσης κακίας κεκρυμμένης: Statuarii sæpenumero honoris ergo nudos fingunt Deos ac Reges, ut indicent manifestam eorum vim, apertumque animum ab omni occulta malitia quam longissime remotum esse. Quanta vero cum ratione statuarum suarum plerasque nudas factitaverint, vel uno Praxitelis exemplo fatis ostenditur. Duas fecerat Veneres Praxiteles, simulque vendebat; alteram velata specie, quam ob id quidem prætulērunt

optione, quorum conditio erat, Coi; cum alteram etiam eodem pretio detulisset; severum id ac pudicum arbitantes. Rejectam Gnidii emerunt; immensa differentia fame: illo enim signo Praxiteles nobilitavit Gnidum. *Edicula ejus tota aperitur, ut conspici possit undique effigies Deæ; favente ipsa, ut creditur, facto.* Nec minor ex quacunque parte admiratio est, Plin. xxxvi, 5. *Pinxit Apelles Heroa nudum, eaque pictura naturam ipsam provocavit,* Plin. xxxv, 10. *Græca res est, nihil velare; at contra Romana ac militaris thoracas addere,* Plin. xxxiv, 5. Est sane simplicitatis istius ex ipsa rerum natura deductæ in veterum statuis præcipua laus. Quamobrem etiam non male de iis Cassiodorus *Variarum* vii, 15, affirmat, quod quisquis eas intuebitur, *Videbit profecto meliora, quam legit; pulchriora, quam cogitare potuit; statuas illas auctorum suorum scilicet adhuc signa retinentes. Conspectiet expressas in ære venas, nisu quodam musculos tumentes, nervos quasi gradu tensos, & sic hominem fuscum in diversas similitudines, ut credat potius esse generatum. Mirabitur formis equinis etiam inesse fervores: crispatis enim naribus ac rotundis, contractis membris, auribus remulsis, credat forsitan cursus appetere, quum se metalla noverit non movere.*

Curabant etiam ut basis operi, & opus loco responderet.

§. 10. Præter hanc concinnæ proportionis gratiam ex nuda atque inaffectedata naturalium corporum similitudine desumptam, illud etiam summo studio curabant antiqui Artifices, ne basis ipsa, aut locus statuis à se factis destinatus, ab ipsarum statuarum proportionem dissideret. De primo agit Plutarch. de Alexandri fortuna aut virtute: οἱ φασὶ τοὶ πρῶτοι βάσεις μεγάλαις μικροῖς ὑφιστάμενοι ἀνθρώποις, ἐλέγχον αὐτῶν καὶ τὰς μικρότητας: *Viles artifices magnas bases parvis supponentes statuis, redarguunt sese & exiguitatem ejus.* De secundo loquitur Vitruvius lib. iii, cap. i: *Sacrarum ædium membra, ad universam totius magnitudinis summam, ex partibus singulis convenientissimum debent habere commensuratum responsum.* Quod enim ad membra sacrarum ædium etiam statuarum earum atque imagines pertineant, docet nos Arrianus in ipso statim initio Periplus ponti Euxini. Ibi enim Adrianum Imper. certiorum facit Mercurii ac Philesi statuas in Trapezuntiorum templo minores esse, quam pro ipsius templi ratione debeant: vide locum. Strabo quoque lib. viii testatur, simulacrum Jovis Olympii tantæ magnitudinis à Phidia factum, ut, quamquam sit maximum, bonam tamen videatur proportionis rationem habuisse, quod sedentem finxit, ita ut vertice culmen propemodum tangat, & ex ipsa specie appareat eum, si surgeret seque erigeret, tecto templum esse nudaturum: ad quem locum vide Casaubonum, qui aliter aliquanto Strabonis verba intelligit. Maxime tamen altitudinis habuerunt rationem, quotquot inter antiquos excellebant; prout enim altior humiliorve locus assignatus erat operum suorum consecrationi, aliter quoque atque aliter ea effingebant; cujus rei quamquam superiore capite illustre attulerimus exemplum, rationem tamen hic ex Vitruvio * adducemus: *Quò altius oculi scandit acies, non facile perferat aëris crebritatem; dilapsa itaque altitudinis spatio, & viribus extrita, incertam modulorum renuntiat sensibus quantitatem. Quare semper adjiciendum est rationis supplementum in symmetriarum membris; ut cum fuerint in altioribus locis opera, aut etiam ipsa colossiciora, certam habeant magnitudinum rationem.* In statuarum denique consecratione, ut & hoc obiter addam, circumspiciendum quoque videtur, ne statuum ponamus eo in loco, ubi eam vasta vicinæ statuarum moles obscuraret. Ita χρύσιον in Carneades, apud Laërtium in Chrysippo, facete dixit χρύσειον, quòd statua ejus in Ceramico, ob viciniam enormioris statuarum equestris, conspici vix posset.

* Lib. iii, cap. 3.

Nihil fere videbatur arduum iis, qui veram Symmetriæ rationem habebant exploratam.

§. 11. Qui symmetriarum rationem habent exploratam, scientiæ ejus beneficio stpenda quandoque edunt opera. φασὶ τὸν πλατῶνα πῶς, φασὶ δὲ οἱ κῆρυ, ὄνυχά μόνον λέοντος ἰδόντα, ἀπ' ἐκείνου ἀναλελογίστου ἡλικίᾳ ἀνὸς πᾶς λέων ἦν, καὶ ἀξίαν δ' ὄνυχῳ ἀναπλαθεῖς: *Ajunt statuarium quendam, opinor Phidiam, tantum ab ungue leonis conspecto, æstimasse in quantam magnitudinem totus leo exurgeret, si juxta unguis rationem fuisset formatus,* Lucianus in Hermotimo. Similis fuit, in occasione non absimili, solertia Pulchri Geometræ; de qua hæc habet Phlegon Trallianus cap. 13 & 14 de Rebus mirabilibus; Apollonius Grammaticus narrat Tiberii Neronis ætate fuisse terræmotum, quo multæ ac celebres Asiæ urbes funditus deletæ sunt, quas deinde Tiberius suo sumtu restauravit; propter quod beneficium Asiani colossus ei in foro Romano pone factum Veneris erexerunt, & singularum deinceps urbium statuas subjunxerunt. Sed & Siciliæ non paucæ urbes eo terræmotu afflictæ fuerunt, & loca Rhegio vicina, & Ponticæ eum gentes senserunt. Enimvero quibus in locis terra à se divulsæ fuit, ingentia sunt reperta cadavera, quorum magnitudine stupefacti incolæ, non ausi sunt ea loco movere. Indicii tamen causâ Romam miserunt dentem uni exemptum, qui pedis mensuram non attingit modo, sed etiam superavit: quem legati Tiberio ostendentes, simul etiam quæsierunt, velletne ad se Heroem, cujus is fuerat, afferri? Ibi prudenter Tiberius consilium eò direxit, ut neque cognitione magnitudinis se ipsum privaret, & spoliandorum cadaverum flagitium evitaret. Insignem quendam Geometram nomine Pulchrum

chrum, quem ob Artem apud se honorifice habebat, accitum, faciem iussit fingere dentis quantitate perspexerat quanta facies & quæ totius corporis moles futura esset, celeriter opus absolvit, atque ad Imperatorem detulit: qui sufficere sibi hoc spectaculum dicens, dentem eò, unde erat allatus, remisit. Hæc Phlegon.

§. 12. Præcipuum tamen Symmetriæ hujus usum in lineari pictura deprehendas, quæ, cum nullo colorum fuce velata sit, perfectæ proportionis legem oculis nostris aper-
tissime subijcit. Γραμμὴ γὰρ, καὶ τὸ ἀνὰ χρώμα, ὃ δὴ σκιάς τι οὐ γκαί) καὶ φῶς, (ω-
γραφίαν παροίκει καλεῖν· καὶ γὰρ ἐν αὐταῖς ομοιότης τι ὁρατὴ, εἰδὸς τι, καὶ νῆς, καὶ αἰδὸς, καὶ
θραύτης· καὶ τι χρῶμα χρωμάτων ταῦτα· καὶ ἔτι αἶμα ἐσημαίνει, ἔτι κόμης πνὸς ἢ ὑπὸ
αἵματος· ἀλλὰ μονοχρῶμας ἐκτελεῖται, τῇ τι ἐκτελεῖται ἀνθρώπου εἰκοῖ, καὶ τῇ λευκῇ· καὶ τῇ ἰ-
δοῖ πᾶσι λευκῇ τῇ γραμμῇ γράψωμεν, μέλας δὲ πᾶσι δόξει· τὸ γὰρ ὑπόσμιον ἔστιν ἰνὸς, καὶ οἱ ὁρ-
θοὶ βόρρυχοι, καὶ ἡ περὶ τὴν ἡμῶν, καὶ ἡ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἐκτελεῖται, μελαίνει τὰ ὀφθαλμοὺς
καὶ ἰδοῖ ὑπογράφει τοῖς γὰρ μὴ ἀνοήτως ὁρῶσιν· Lineamentum enim, & quod sine colore um-
bra duntaxat & lumine constat, pictura appellanda est. Etenim in istis rei similitudo
cernitur, etiam forma, & mens, & pudor, quamvis coloribus tales affectus careant.
Neque vero sanguinem, neque comarum aut pubescentis barbae florem exprimunt: sed
quamvis simpliciter unoque modo composita, flavi hominis aut albi similitudinem repræ-
sentant. Quinimo si Indum quendam albis lineamentis designaverimus, tamen nigrum se
aspicientibus offert. Nasi enim simitas, & erecti capillorum cincinnati, tum genarum emi-
nentia, & superis imago quadam oculis circumfusa denigrant ea quæ conspiciuntur, at-
que Indum esse recte considerantibus demonstrant, Philostrat. de vita Apollonii, lib. II,
cap. 10. Horat. lib. II, Satyra 7:

- - - Contento poplite miror
Prælia rubrica picta aut carbone; velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri. - - -

Picturas interim primorum tantummodo lineamentorum nudos ductus exhibentes, Græci μονοχρόμοις, ac fortasse etiam πολίωτες, Latini vero, si doctissimorum hominum suspicionem admittimus, *Sublephas* vocant. Et quamvis linearis hæc delineatio, Symmetriarum rationibus adjuncta, à vera rerum similitudine quàm proxime absit, requirit tamen amplius aliquid, & veluti manca est, usque dum ad prima illa lineamenta pigmentorum flos accesserit: *Philostat. lib. II de vitis Sophistarum, in Chresto.* οἱ γραφῆς ὑπογράφουσι τοῖς γραμμαῖς, ὥτως ἐκτελεῖται τοῖς χρώμασι τὸ ζῶον: *Pictores lineis primum delineantes, ita demum coloribus illinunt animal, Aristoteles de Generat. animal. lib. II, cap. 6.* Ἐπὶ τῷ εἰκότι χρώμα γραμμῇς κινητικώτερον: *In imaginibus color magis afficit spectatores, quam nuda lineamenta, Isidorus Pelusiota lib. IV, epist. 109.* Plutarchus in Pericle, circa ipsum statim initium: οἱ φθάλμιον χροῖα παύσασθαι, ἥς τὸ ἀνθρώπου εἶμα καὶ περὶ ἀναζωοποιεῖ καὶ τρέφει τὴν ὄψιν: *Oculo is demum gratus est color, qui floridus simul & amœnus recreat alitque visum.* Quamobrem etiam in his primis operibus, quæ non ipsa parva sunt, sed majorum quasi membra atque partes, bene instituto ac satis jam exercitato, majora sunt aggredienda. Apposite Manilius lib. II Astron.

Ut rudibus pueris monstratur littera primum
Per faciem, nomenque suum; tum ponitur usus;
Tum conjuncta suis formatur syllaba nodis;
Hinc verbis structura venit per membra legendi.
Tum rerum vires, atque artis traditur usus;
Perque pedes proprios nascentia carmina surgunt;
Singulaque in summa prodest didicisse priora.
Quæ nisi constiterint propriis fundata elementis,
Versis, quæ propere dederint præcepta magistri,
Effluat in vanum rerum præposterus ordo.

Unde nos quoque res ipsa proxime ducit ad perfectissimam illam Picturæ speciem, quam ex variegata diversissimorum colorum elegantia χρωμαλογραφίαν dixit Polyb. lib. V, quæ veritati proximam imaginem reddit, atque ideo ita est celebrata, ut plerisque videatur ad formandam Artem vel sola sufficere. Aristoteles de Mundo, cap. 5: Ζωγραφία λευκῶν καὶ μελάνων, ὡχρῶν καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐκμεταξύει φύσεις, πᾶσι εἰκότας τοῖς ἀσχηματιστοῖς ἀπὸ τῶν στοιχείων. Apulejus vertit: *Pictura ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis, confusione modica temperatis, imagines iis quos imitatur similes facit.* Aristides quoque oratione Platonica prima, quæ est de Rhetorica: Τὸ κάλλιστον τῶν τέχνης καὶ πλεονέτατον, inquit, καὶ ὃ γράφειν ἢ πλαστικὴ εἶναι λέγε-
ται,

ἦν ἡ ἁρμόζουσα δὴ πᾶσι χροιῶν: Quod pulcherrimum perfectissimumque est in arte, quodque picturam à plastice distinguit, est utique mixtura colorum.

CAPUT III.

- §. 1. Ipsa se Ars, post prima delineationis rudimenta, facile colorabit ac roborabit, si Pictor satis commode variorum ingenia colorum usu tractandoque cognoverit.
- §. 2. Quod vero Artifices tanto saepe antistunt Artificibus, ex minus magisque accurata colorum intelligentia quandoque provenit; prorsus ut multiplici huic pigmentorum variegationi Pictores debent, quod eos æmula Plastrum contentio in urva plurimarum rerum similitudine exprimenda non nisi longo intervallo sequatur.
- §. 3. Artifici interim etiam atque etiam cavendum, ne ineptam tabulam aut linteum indoneum ad opus afferat.
- §. 4. Simpliciora primum fuere harum Artium initia; mox autem eis elationes, depressiones, recessus, umbras, lucem, melior atque elaboratior attribuit cura. Etenim quamprehendissent Artifices floridissimis quibusque pigmentis ex diversissimorum colorum vicinia plusculum vigoris accedere, paulatim quoque potissimam vim Artis in recta Luminis atque Umbræ, nec non in diligenti Tenebrarum & Splendoris observatione collocatam esse judicarunt.
- §. 5. Lumen præcipue constituit Umbram.
- §. 6. Umbra maxime commendat Lumen.
- §. 7. Tenebras vocamus profundiorum Umbræ caliginem; densa nimirum obscuratio quasdam operis partes magis etiam inumbrante. Quoniam vero Tenebrarum vicinia Splendor excitatur, cuius quoque manifestum fit Splendorem nihil esse aliud, quam Luminis intensiorem.
- §. 8. Solenne est Artificibus Splendorem hunc quandoque ex necessitate, semper vero ad majorem cultum atque ornatum operibus suis accommodare. Quemadmodum enim necessario in pictura angelorum, gemmarum, armorum, florum, ignis, auri, & similibus, adhibendus est Splendor; ita quoque ex more institutoque antiquissimorum Artificum præcipuam semper laudem merentur opera brevi quodam corusci luminis splendore vibrantia. Ut vero conspersa sit quasi quibusdam blandissimorum pigmentorum floribus, id non debet esse fuscum æquabiliter per omnem picturam; sed ita distinctum, ut sint quasi in ornatu disposita quedam insignia & lumina. Quotquot igitur in eo magis elaborant, ut gemme videantur opera sua, quam ut gemmis distincta sint; insano isthoc irriti conatus labore præstante cujusdam prænitentis ac nimio luxu redundantis copie crimen subeunt; nullis in pictura sua insignibus effulgentibus, sed confertim ad fastidium usque congestis ac mutuo sibi officientibus.
- §. 9. Non minorem quoque operam, curam, industriam in colorum commixtura, quam Harmogen vocant, collocabit Artifex antiquorum æmulus: siquidem nihil æque picturam illustrat, nihil quoque spectantes efficacius ducit ac fallit, quam miraculosus ille transitus, quo diversissimi colores, nullo alio interveniente medio, sensim sine sensu ita miscentur confundunturque, ut perspicacissimos quoque oculos fugiat hujus illiusve initium aut finis.
- §. 10. Omnes adhuc Artis atque industrie sue nervos in elaboranda extremarum linearum subtilitate collocabant præci prisci Artifices; gnari multos media rerum non infeliciter pinxisse, paucos vero in extremitatibus imaginum subtiliter præcidendis gloriam tulisse.
- §. 11. Inter hæc denique tantarum Artium adminicula semper quoque meminerant roborem candori mistum per totum corpus in similitudinem sanguinis fundendum esse; quandoquidem constat nullam esse gratiam pulcherrimæ cujusque formæ, sine hac nativi coloris suavitate.
- §. 12. Additis igitur primum rudi atque inchoato corpori veluti lineamentorum dimensionibus; unde prima pingendi lex orta est: postremo ornatus, tanquam mundus ac vestitus quispiam est adinventus; quo formata jam animataque splenderet materia. Quamobrem etiam ipse ne illis quidem nimium repugno, qui nonnihil putant esse dandum temporibus nitidius aliquid atque affectatius postulantiis. Non repugno, non impedio quod minus oculis multitudinis, quantum res ratioque finet, indulgeamus, & in ipsa quandoque Arte quedam adhibeamus quæ animos hominum oblectare ac permovere nata sint, quæque non Aurificis statera, sed quadam populari trutina examinentur. Quoniam tamen cultus ille nimis exquisitus masculam generosæ Artis vim plerumque frangit atque enervat, hunc ipsum quoque ornatum, ut deesse, ita redundare nolim; siquidem totum opus, ut compositum, ita honestum esse oportet. Ornatus itaque mundi-

munditiam potius quam affluentiam affectet: non sit nimis, sed ita modicus, ut in neutram partem conspici possit.

S. 13. Quamvis autem ea quæ minimum adumbratæ ostentationis habent, plurimum semper veræ Artis soleant exhibere, displicet tamen plerisque Ars sani moris, & exterritos, ut ea maxime mirentur plurimique æstiment, quæ cum strepitu quodam atque inani apparatu copias suas explicant. Cæterum, ut contumeliosus est honor laudari ab iis, qui ea potissimum admirantur, quæ non intelligunt; ita pictura fucatus concinnata quam verius, & plus coloris quam succi habens, amoto semel inani ludibrio, perdit gratiam qua improvidos minus cordati spectatoris oculos tenuerat.

Artifex instrumenta sua tractat ex facili. Reſtor navis ſcit gubernaculum fleſte-
re. Pictor colores, quos ad reddendam ſimilitudinem multos variosque ante ſe
poſuit, celerrime denotat, & inter ceram opusque facili vultu ac manu commeat, Sene-
ca epiſt. 121. Ut enim omne nomen ex aliquibus, non ex omnibus litteris ſcribitur,
ſic omnem in Picturam non omnis colorum copia, ſed eorum neceſſaria pars aliqua con-
veniet; non fortuito in tabulam conjeſta, ſed Arte ac judicio digeſta. Greg. Nazianz.
Carm. x:

Ζωγράφος ἐστὶν ἄρτος, ὃς ἐν πινάκῳ χαράσσει
μορφὰς ἀντικείμεας, ἐμπνοᾷ δερκομήδους.
Οὐχ ὃς χρώματε πολλὰ καὶ ὄχρῳα μάψθ' ὀπμιζέας,
λαμῶνα χαπῖον δέκνυσιν ἐκ πινάκων.

Optimus est pictor, veras vivumque tuentes
Qui scite formas exprimit in tabulis:
Non qui multiplices frustra variosque colores
Miscens, ante oculos florida prata locat.

Curet modo Pictor, ut naturam ac vim colorum, qui forte ei ad variandum expositi erunt, accurate cognitam habeat. Οὐ γὰρ εἶον τί ἐστι μίξιν ἢ λόγῳ, ἢ ἄλλῃ τινὸς τῶ πάντων γινώσκων καλῶς ἦτοι ποιήσασθαι, μὴ περὶ τὸν αὐτὸν ἕκαστον ἐξ ὧν ἡ κεφαλὴ γέγονεν, ἢ ἡ οὐλοῖτο αὐτὸν, ὅσον λευκὴ καὶ μέλαν. Φύσιν, ἐξ ὧν τὸ Φαῖον, εἰ κεφαλὴν, γίνεσθαι πέφυκεν: Non enim possibile est mixtionem vel orationem, vel alterius rei bene scire aut facere aliquem, priusquam singula ex quibus commixtio illa sit, vel posset fieri, cognoverit. Quemadmodum albi & nigri naturam, unde, si miscantur, fuscum nascitur, Hermogenes lib. 1. περὶ ὁμαλῶν ἀλλήλων, ἔδεν ἢν εἶον τι ποιῶντι διαίτησιν λαβεῖν καὶ ὅψιν: Sine coloribus contritis & per se invicem corruptis, non est possibile istius modi constitutionem & speciem accipere.

S. 2. Quod vero frequenter Artifices in miscendis coloribus plurimum differant inter se, ex magis minusve exacta colorum notitia provenit. Οἱ πὰρ ζωῶν γράφοντες, πὲρ αὐτῶν φάρμακα λαμβάνουσιν, ἔδεν ἑκάστῳ πινύσιν ἀλλήλους τὰ μίγματα: Qui animalia pingunt, summentes eosdem colores, dissimiles inter se faciunt mixturas, Dionys. Halicarnass. περὶ συνθέσεως ὁνομάτων. Has colorum commixtiones φθορὰς vocant. τὰς μίξεις φθορὰς οἱ ζωῶν γράφοντες λέγουσιν: Mixturas corruptions vocant Pictores, Porphyrius libro IV de Abstinencia. Αὐτοὶ δὲ ζωῶν γράφοντες, ἀνθρώπων πρῶτον ἐξ ὧν φθορὰ καὶ ἀπὸ χρωστικῆς, Αὐτοὶ δὲ ζωῶν γράφοντες, ἢν: Apollodorus Pictor, qui primus inter homines reperit corruptionem & usum umbræ, erat Atheniensis, Plutarch. Bellone an pace illustriores fuerint Athenienses. Idem tamen de Iside & Osiride, φθορὰ καὶ ὁμοχρώσεως appellat. Denominationis hujus rationem adfert Plutarch. Sympof. problem. VIII, 5: Πάντα τὰ μεμιγμένα τῶ ἀμύλων ὁμοχρώσεως, πρὸς σῆψιν ἐστὶ. πρὶν γὰρ ἡ μίξις μάχην, ἢ μίξις μετέωρον, μεταβολὴ δὲ πρὸς τὴν σῆψιν. διὰ τὴν πρὸς τὴν μίξιν τῶ χρωμάτων οἱ ζωῶν γράφοντες φθορὰς ὀνομάζουσιν, καὶ τὸ βάψαι δῆναι καλεῖται ὁ ποιητής. ἢ τὴν σῆψιν αὐτῶν τὰ ἀμύλων καὶ καθαρόν, ἀφθαρτὸν καὶ ἀκέραιον: Omnia mixta facilius sinceris putrescunt: affert enim mixtura pugnam, pugna mutationem, mutationis vero quedam species est putrefactio: ideoque Pictores colorum mixtiones corruptela nomine designant, & tingere δῆναι extulit Poeta; consuetudo quoque communis quicquid experts mixtionis est & purum, incorruptibile nominat & immortale. Vide quoque eundem Plutarch. περὶ τῶν ἐν δαλφοῖς. Atque hoc est συμμιγρὸς ἐκείνου καὶ πικίλου, memoratum Luciano in Imaginibus; cuius beneficio Pictura ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis, & puniceis, confusione modica temperatis, imagines iis quos imitatur similes facit, ut loquitur Apulejus de Mundo. Ζωγραφία συνθέσθαι μὲν ἐκ χρωμάτων. πρῶτον ἢ ὅτι τὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ πλεονέκτησι. διὰ τὰς γὰρ εἰδὸς οὐκ ἔστι, ἢ διὰ τὴν πολλῶν ἐπὶ τῇ τέχνῃ. σικάνη πρὸς ἀποφαίνει, καὶ βλέμμα γινώσκει, ἄλλο μὲν δὲ μεμνηνότες, ἄλλο δὲ ἀλγυνοί, ἢ δὲ χαίρειν. καὶ αὐτὰς ἐμμάτων, ὅποια εἰσιν, ὁ πλαστικός μὲν πρὸς ἡκίστην ἐργασίαν. χαροπὸν δὲ ὅμμα, καὶ γλαυκόν,

Artifices naturam ac vim colorum ante se debent habere perſpectam.

γλαυκόν, καὶ μέλαν, χαφικὴ οἶδε· καὶ ξανθὴν καὶ μέλαν οἶδε, καὶ πυρρὴν, καὶ ἡλιώσαν, καὶ ἐρυθρὰν, καὶ χροῖαν, καὶ ὅλων· θαλάμους τε, καὶ οἰκίας, καὶ ἄλσιν, καὶ ὄρη, καὶ πηγὰς, καὶ τὰ αἰθέρα, ἐν ᾧ πᾶσι· *Pictura coloribus quidem constat, sed non hoc solum efficit; verum ab hoc sane uno existente, longe plura, quam ars alia ex multis molitur. Umbram enim demonstrat, aliud furentis, aliud morientis, aut gaudentis aspectum novit, oculorumque fulgore quales fuerint; quod plasticus quispiam minime præstaret. Nam et fulvum caesiumque ac nigrum novit oculum, nec non et comam flavam ruffamque ac subcandidam; vestitum etiam atque armorum colorem; thalamos præterea ac domos, nemoraque et montes, fontes denique et aërem, in quo hæc omnia, Philostratus in proœmio Iconum.*

Præter colores perite scienterque mixtos tabulam quoque commodam & linteum bene præparatum ad opus affert Pictor.

§. 3. Præcipuum ergo Pictoris opus erit, τῶν χρωμάτων ἀμειβῆ τὴν κρᾶσιν, καὶ διακρίνειν τὴν ὁμοιότητά πρὸς αὐτῶν, καὶ σκιασάσαι ἐς δέον: *Colores accurate miscere, et tempestivam applicationem facere, et decenter inumbrare, ut loquitur Lucianus in Zeuxide. Quod tum demum commode fiet, si huic operi idoneas tantum adhibeamus tabellas, & linteum aptum. Tabulæ Pictorum è quo ligno fieri sint solitæ, docet Plinius lib. xvi, cap. 39; & Theophrastus lib. iii Hist. plant. cap. 10, ut & lib. v, cap. 8. De linteo agit Joannes Grammaticus in Aristot. lib. ii Nat. auscultat. οὐ χαφικὴς σκοπὴν ἔχων ἔκαστος γράψαι, ἀλλὰ τὰ χάρτιν πολλὰς μανίπλους ὄντα, ἢ ἀπὸ πλεονεξίας, ἢ ἀπὸ ἀνεπιηδειότητος λῶς γράψαι, ἀλλὰ τὰ χαφικὴν ἔκαστος· ὁμοίως καὶ ὁ ζωγράφος τὰ αὐτὰ ἀνὰ πᾶσι, ἢ ἀπὸ τὴν τὴν χροῖαν, ἢ μέλαν, ἢ ἀπὸ τὸν δὲ σκοπὸν ἐν ᾧ γράφει ἀνεπιηδειότητος: Scriptor qui hoc sibi proponit pulchre scribere, is quia charta sæpe tenuior sit, aut bibula, aut quia atramentum minus sit idoneum, aberrat à scopo: similiter etiam pictor ea ipsa perpetiatur, vel quia colores, aut linteum in quo pingit, minime sit idoneum.*

Excitat colores contrarium colorum vicinia; unde resultant quatuor hæc in coloribus maxime observanda, lumen, umbra, tenebre, splendor.

§. 4. Exinde requiritur ut quatuor hæc, prout exegerit rei natura, in Picturis opportune adhibeamus: Lumen, Umbram, Tenebras, Splendorem. Plutarchus certe, de descr. adulatoris et amici, quatuor hæc aptissime conjunxit: οἱ ζωγράφοι, inquit, τὰ φαιδρὰ καὶ λαμπρὰ τοῖς σκιεροῖς καὶ σκελετοῖς ὁμοιότησιν ἐγγύς ἀναμειβόμενοι: *Pictores lucida et splendida umbrosis et tenebrosis intendunt prope constituentes. Ubi in transitu monemur, coloribus maxime contrariis ex ipsa diversissimorum colorum vicinitate plus vigoris accedere. Διὸ καὶ ἡ ἀπὸ μέλανος χαφὴ ἐν λευκαῖς τοῖς ἀποδεχομένοις γίνεσθαι· ἢ ὁ λευκὸς χαφὴ ἐν χρυσοχαφίᾳ τὴν αὐτὴν ἐν μέλανι· τὸ γὰρ ἐναντίον τῇ ἀντικειμένῳ διαφανέστερον· τὸ δ' ὁμοίον ἐν τῷ ὁμοίῳ δυσδιάκριτον, εἰς οἷον ἐν λευκῇ τινὶ σφαιρᾷ λευκοχαφίης, ἢ ἐν μέλανι ἀπὸ μέλανος γράψας· ὅθεν καὶ οἱ ἐν νυκτὶ μελανομενῆτες μᾶλλον εἰσι τῶν λευκοχαφισμένων δυσδιάκριτοι· καὶ γράψας· ὅθεν καὶ οἱ ἐν νυκτὶ μελανομενῆτες, ἢ ἐν ἡμέρᾳ μάστιγι τὸ χροῖον, ἀμυδρὰν ἔχουσι τὴν ὑπόληψιν· ἐν ἡμέρᾳ τὴν μάστιγι οἱ λευκοχαφισμένοι, ἢ ἐν ἡμέρᾳ μάστιγι τὸ χροῖον, ἀμυδρὰν ἔχουσι τὴν ὑπόληψιν: Quapropter et nigra scriptura in albis id recipiens fit. Alba vero scriptura et aurea e contrario in nigro: contrarium enim contrario appositum magis elucet: simile vero in simili discernere est difficile: quemadmodum si in albo quopiam corpore scribas albo, aut in nigro scribas nigro. Unde et nocte nigro induti difficilius cerni possunt, quam albo habitu utentes. Contra autem de die albat, et maxime in sole constituti, obscure ac tenuiter visu apprehenduntur, Joannes Grammaticus in Aristotel. lib. i Meteorolog. τὰ εὐκρινέστατα τῶν χρωμάτων ἐς τὴν ἑκάστην ἀντικειμένην ὁμοιότητι: *Diversissimi colores in pulchritudinis compositionem conspirant. Vide notabile hujus rei exemplum apud Philostrat. Iconum lib. ii, in Centauridibus. Quinetiam illud Plutarchi περὶ εὐθυμίας minime præternum lib. ii, in Centauridibus. Eundem hic est: Δεῖ χρωμάτων, inquit, τὰ φαιδρὰ καὶ λαμπρὰ ἐν πινάκι περὶ ἀλλήλων, ὁδοῦναι τὰ σκυθρωπὰ καὶ πένθιμα ἐξ αὐτῶν γὰρ ἐστὶ πινυμένας ἐδ' ἀπαλλαγῆναι: Oportet iis qui colores hilares et splendidos proponunt, abscondere tristitia et reprimere. Deteri enim ea omnino non possunt neque mutari.**

Brevis consideratio luminis.

§. 5. Quod Lumen attinet, Tertullianus advers. Hermogenem pessimi ac plane bardi Pictoris notam certissimam hanc ponit, *Umbram plane sine lumine colorare. Arte nondum satis adhuc exculta, monochromateia tantum fuere genera Picturæ; Tandem se ars ipsa distinxit, et invenit Lumen atque Umbras; differentia colorum alterna vice sese excitante, Plin. xxxv, 5. Annulari muliebres picturæ illuminantur, Plin. xxxv, 6. Sile pingere instituere primi Polygnotus et Mycon; Attico duntaxat. Hoc secuta etas ad Lumina usa est; ad Umbras autem Scyrico et Lydio. Lydium Sardibus emebatur, quod nunc obmutuit, Plinius libro xxxiii, cap. 13.*

Umbræ consideratio.

§. 6. Umbra Lumini arcte adeo adhæret, ut alterum sine altero esse non possit. In pictura Lumen non alia res magis, quam Umbra commendat, Plinius Junior libro iii, epist. 13. Unde etiam ii, *Qui singulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt; sine quo ne membris quidem suas lineas dedissent, Quintilian. xi, 3. Οὐ φθαλμῶς φίλον μᾶλλον χρωμάτων τὸ λαμπρότατον, inquit Maxim. Tyrius Dissertat. xxxv, ἀλλ' ἐὰν μὴ ἀφ' αὐτοῦ τὸ φαιδρὸν, ἐλύπησας αὐτὸς τὴν ἡδονήν: Oculis quidem gratum est, quicquid in coloribus lucidissimum est; nisi tamen aliquid fusci prope admoveris, plurimum voluptatem istam imminues. Solent itaque Artifices Picturis Umbram aliquam addere & recessum, quod magis id, quod erit illuminatum, exstare atque eminere videatur.*

tur. Αἱ γραφαὶ τῇ μὲν ὄψει δοκῶσιν εἰσχαῖς καὶ ἐξοχαῖς ἔχειν, ἢ μὲν καὶ τῇ ἀφῇ: *Pictura, visus quidem videntur partes concavas & protuberantes habere, non vero tactu*, Sextus Empiricus Hypotyp. lib. 1. Ἐπὶ τῇ γραφῇ ἡ μὲν ὄψις ἐξοχαῖς πνύς ὁρᾷ, ῥινός τε καὶ τῇ ἀλλοίῳ, ἡ δὲ ἀφῇ προσελάθῃσα διηλεγξεν αὐτῆς τὸ διδραμάτημα: *In pictura oculi quidem eminentias quasdam cernunt narium & ceterorum; at accedens tangendi vis ejus errorem coarguit*, Nemeseus de nat. hominis, cap. 8. Anthol. Epigramm. lib. IV, cap. 7:

Διερχομένοις μὲν γὰρ, φύσις κατὰ ἥρπαισε πέχνα.
 Ἀντὶρ ἐφαπτομένοις, ἡ φύσις ἐστὶ φύσις.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Tangenti, natura manet natura: videnti
 Omne hoc, natura quod fuit, ars rapuit.*

Pictor, cum vi artis suae efficit, ut quaedam eminere in opere, quaedam recessisse credamus, ipse ea plana esse non nescit, Quintil. II, 17. Ἐπὶ δὲ αὐτῇ κειμένων ἀπὸ πτόσιν ὡς ἀλλήλων ἐν χρώμασι τῇ σκιάς τε καὶ φώτος ἑμῶς περὶ πᾶν τὸ πρὸς τῇ ὄψει καὶ αἰσθητῶν ἐξοχὸν καὶ ἐγχετῶν ὡς πλὴν φαίνεται: *Parallelis in eodem plano ductis, atque ambrae luminisque coloribus distinctis, in oculos nostros imprimitur flagrans vis luminis, propiusque oculis admota esse videbitur*, Dionys. Longinus περὶ ὕψους, §. 15. Οἱ ζωγράφοι, ὅσοι μὲν βέλων) προσεχὴ δακνύωσι, τῷ λυκῷ δὲ ποταφῶσιν· ὅσοι δὲ κείλα καὶ ἐν βάθει, τῷ μέλανι· ἀντὶ τούτου ἐν τῇ πνύς γραφῇ, φῶς τεραχῶσιν τῷ ὄφιν, ἀπὸ φύσις δὲ μὲν λαμπρὰ προσβάλλον· ἡ δὲ ἐξοχὴ καὶ διωθῆναι τῷ φαιασίῳ, δὲ δὲ μέλανι) προσκιάζειν καὶ βαθυώδῃ δοκεῖν: *Pictores quaecunque propinqua volunt pingere, albo delineant: quaecunque concava autem & profunda, nigro. Cavernosos igitur locos pingentes, luce exasperant aspectum; natura nimirum, quicquid splendidum est, foris protrudente, atque ipsam phantasiā quasi refellente; nigrum autem obumbrante ac veluti in profundum agente*, Schol. in Arati διοσμῆα. Τὰ μᾶλλον λευκά ἢ λαμπρὰ τῇ μελάνων προσκινεῖ τὴν ὄψιν εἰς ἀνύληψιν· διὸ πάν ἐν τῷ αὐτῷ τόχῳ ὄντα ἀπὸ πτόσιν, ἐξέχοντα δοκεῖ εἶναι· τὸ δὲ μέλαν, ἐν βάθει· διὸ καὶ οἱ ζωγράφοι, ἐπειδὴν πρὸς ἐξέχον ζῴων πησῶσι, ὅσον μαζῆς, λευκὰς αὐτῶν πησῶσι· ὅσοι δὲ ἐν βάθει, μέλανα, ὅσον ὀφθαλμῶν· ὡς τὸ λευκόν, ὡς μᾶλλον κινεῖν, πησῶσιν φαίνεται· τὸ δὲ μέλαν, ὡς ἥτιον, πρῶτον: *Quae sunt admodum alba, vel splendida, citius nigris movent visum ad sui perceptionem. Idcirco si in eodem sint plano, eminentiora apparent, nigra autem profundiora. Ideo Pictores, quando quid eminens facere cupiunt, ut mammillas, eas albas fingunt. Quae vero profunda, nigra, quemadmodum oculos. Quoniam album, veluti magis movens, propinquus apparet; nigrum autem, quod id minus faciat, longius*, Olympiodorus in Aristot. lib. I Meteorol. Excelluerunt in hac umbrarum ratione Zeuxis, Polygnotus, Euphranor. Ζεῦξις, Πολύγνωτος, Εὐφράνωρ τὸ εὐσκιον ἡσάσαστο, καὶ τὸ εὐπνεν, καὶ τὸ εἰσχεῖν τὴν καὶ ἐξέχον: *Zeuxis, Polygnotus, Euphranor, umbras etiam atque spiritus, nec non recedentia atque eminentia arte sua expresserunt*, Philostr. de vita Apollonii lib. II, cap. 9. *Apelles pinxit Alexandrum, fulmen tenentem: digiti eminere videntur, & fulmen extra tabulam esse*, Plin. xxxv, 10. *Pausias eam picturam primus invenit, quam postea imitati sunt multi, aequavit nemo. Ante omnia, cum longitudinem bovis ostendere vellet, adversum eum pinxit, non transversum; unde & abunde intelligitur amplitudo. Dein, cum omnes, quae volunt eminentia videri candi-* Vide Ale-
cantia faciant, coloremque condiant ex nigro; hic totum bovem atrii coloris fecit, umbrae xandrum
que corpus ex ipsa dedit: magna prorsus arte in equo exstantia ostendens, & in confra- Aphrodi-
cto solida omnia, Plinius xxxv, 11. Et mox ibidem: *Nicias Atheniensis Lumen & sionsem lib.*
Umbras custodivit, atque ut eminerent e tabulis picturae, maxime curavit, Philostratus II de Ani-
Iconum lib. II, de Pictura Veneris eburneae: Ἀλλ' ἢ βάλει) γεγραφεὶ δοκεῖν ἡ θεός, in- ma, §. πᾶς
quit, ἔκκε) δὲ εἰς λαβέωσι: At dea minime vult picta videri. Itaque extat, ut capi καὶ τὸ
posse videatur. Praecipuam tamen Umbrarum rationem habuerunt in Pictura sedentium. εἰσχεῖν τὸ
 Τὰ τῶν κειμένων σχήματα, καὶ οἱ ἐρῶσι μᾶλλον εὐσκιον· καὶ τὸ ἀκριβὲς ταῦτα, ἔγωγε σφόν· αἱ δὲ δὲ
 Ἀτλαντὶ) σκία, σοφίας πρὸς σφόν· ἔγωγε σφόν) σφόν) σφόν) σφόν) σφόν) σφόν) σφόν) σφόν) σφόν) σφόν)
 ὁ κειμένων ἀπὸ πτόσιν, ἀλλὰ φῶς ἐρῶσιν) ὡς τὰ κείλα π, καὶ εἰσχεῖν τὴν γαστέρα: *Fa-*
centium atque erectorum habitus facile inumbrantur: & haec adamussim effingere, nul-
lam praese fert sapientiam. Atlantis vero umbræ, supra sapientiam. Sic enim confiden-
tis & invicem coincidunt, & extantium nihil confundunt; sed lumen circa concava ven-
tremque excipientia efficiunt, Philostrat. Iconum lib. II in Atlante. Et in Palæstra: κα-
 γῶσιν) τὴν κερῶν, πάντων) πρὸς τῇ ζωγράφῃ· πᾶσι τῶν κατὰ τοὺς κατὰ τοὺς αἱ σκία: *Quod autem*
puella sedeat, summam indicat Pictoris sapientiam: plurimæ namque sedentibus umbræ.
 Plin. xxxv, 6: *Sine ulla non sunt umbræ. Idem xxxiii, 13: Silis Nestoriani ratio in*
pictura ad Incisuras, hoc est, Umbras dividendas ab Lumine.

§. 7. Tenebras nihil aliud hic dixeris, quàm profundioris Umbræ quasi quandam Tenebra-
 Y 2 opacitudo.

Idem i Fastorum, vers. 77:

*Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum summa spargit in aede jubar.*

Pavonum etiam columbarumque cervices, utcunque deflectuntur, varios & sumunt & ponunt colores. De quo disertissime Nero Cæsar apud Senec. lib. i Nat. quæst. cap. 5:

Colla Cytheriaca splendent agitata columbae.

Nimirum, ut ibidem loquitur Sen. *Plumarum omnis inclinatio in colores novos transiit, & variis coloribus pavonum cervix, quoties aliquo deflectitur, nitet.* Vide quoque Lucretium lib. ii de Rerum natura, versu 801 & seqq. Quod vero in representanda auri Pictura coruscantis quoque splendoris fulgor locum habeat, discimus ex Philostrato Iconum lib. ii, in Themistocle: *οὐκ ἀξιοῖ ἐπαινεῖσθαι ὁ ζωγράφος, οἱ πάσαι καλῶς μεμυῖται, καὶ καλῶς, ἢ κἀνδύω, ἢ θηρίων περιώδεις μορφάς, ἢ αἰκινίδας βαρβαροῦ. ἀλλ' ἐπαινεῖσθαι μὲν ἐπὶ τῷ χροτῷ, γράφον αὐτὴν ἀνθρώπων, καὶ σὺ ζῶντα ὁ πλάσσειναι: Πίκτης μινιμὲ λανδαὶ ἐκπετὶ, σὶ τῆ αὐτῆς belle imitatus est, vel calasfrim, aut candyn, sive ferarum prodigiosas formas, prout variant ac distinguunt Barbari. Sed ob aurum laudandus est, quod ita pinxit ut animum oblectet, & in quod coactum ac transformatum est servet.* Ornatus vero ac satietatis evitandæ causa in Pictura color ipse, quamlibet clarus, multis tamen ac variis velut maculis conspergitur, quæ brevi vibrantique lumine oculos feriant, ut aliquatenus exstare videantur. Variare vero hic magnopere oportebit: *Nam omnibus in rebus similitudo est satietatis mater*, Cicero libro i de Inventione. *Difficile dictum est quenam causa sit, cur ea quæ maxime sensus nostros impellunt voluptate, & specie prima acerrime commovent, ab iis celerrime fastidio quodam & satietate abalienemur*, Tullius iii de Oratore. *Κρεῖον ἔχει καὶ τὰ καλὰ πάντοι, ὥστε καὶ τὰ ἡδέα μὲν ὄντα ἐν τῇ ποσει. μικροῖς δ' ἐν ταῖς μεταβολαῖς ὡς αἰεὶ καινὰ μένει: Satietatem habent omnia pulchra, scuti & dulcia, quam diu nempe in eodem statu perdurant: variegata vero semper veluti nova sunt post mutationes*, Dionys. Halicarn. περὶ ποιητῶν ὀνομάτων. *Tamen lumina illa, non flamma, sed scintillis inter fumum emicantibus similia dixeris, quæ ne apparent quidem, ubi tota pictura lucet, ut in sole fœdera ipsa desinunt cerni: at quæ crebris parvisque conatibus se attollunt, inæqualia tantum, & velut confragosa, nec admirationem consequuntur eminentium, & planorum gratiam perdunt*, Quintil. viii, 5. *Expresse Philostrat. lib. i de vitis Sophistarum, in Lolliano: διαφαίνοντ' αἱ λαμπρότητες λέγασθαι ταχέως, ὥστε τὸ εἶδος ἀφανὲς ὅλος: Splendores, fulgetri coruscantis instar, cunctis desinunt.* Quod tantundem est, ac si cum Apulejo * dicas, *Candidum lumen inter-* * De Deo Socratis. *dum velut in arctissimis tenebris rapidissimo coruscamine intermicare.* Quoniam vero ornamenta hæc, si rara disponantur, distinctam coloribus; si crebra & excitatoria collocabuntur, oblitam reddunt Picturam; & satietatem, ut varietas eorum, ita raritas effugit, salubre Dionysii Milesii Sophistæ consilium amplectantur hic Artifices: *Χρὴ δ' μέλι- ὁ ἀρεὴ δακτύλῳ ἀλλὰ μὴ χειρὶ γράφειν: Oportet mel summo digito, non vero manu gustare*, Philostrat. lib. i de vitis Sophistarum. Et illud Corinnæ ad Pindarum plus justo in sua poësi luxuriantem: *τῇ χειρὶ σπείρειν δεῖ, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ: Manu serere oportet, non verò toto sacculo*, Plutarch. Bellone an pace clariores fuerint Athenienses. Apposite Varro apud Macrobiū, lib. ii Saturnal. cap. 8: *Bellaria ea maxime sunt mellita, quæ mellita non sunt.* Vide quoque A. Gellii noct. Attic. lib. xiii, cap. ii. *Lumina hæc sint similia illis, quæ in amplo ornatu scenæ aut fori appellantur insignia; non quod sola ornent, sed quod excellent*, Cicero in Bruto, & Quintil. ix, i. *Inæqualitatem scias esse, ubi quæ eminent notabilia sunt. Non est admirationi una arbor, ubi in eandem altitudinem tota sylva surrexit*, Seneca epist. 33. *Neque enim fieri potest, si crebra hæc lumina & continua fuerint, ut non invicem officiant*, Quintil. xii, 10.

§. 9. Ex omnibus his facile perspicitur verum esse illud Senecæ epist. 31: *Sine mixtura lucis nihil splendidum est.* Et non nisi post inventum Lumen atque Umbras, *Adjectus est Splendor, alius hic quàm Lumen: quem, quia inter hoc & Umbram esset, appellaverunt Tonon: commissuras vero colorum & transitus, Harmogen*, Plin. xxxv, 5. Hujus Harmoges exempla quædam non prætereunda ipsa nobis rerum natura ob oculos ponit in ætheris & æquoris commissura, tenui quadam caligine cœli falique confinia conferente. Statius lib. v Thebaïd. vers. 493:

*Prosequimur visu, donec lassavit euntes
Lux oculos, longumque polo contexere visa est
Æquor, & extremi pressis freta margine cœli.*

Manifestius tamen tenues has parvi discriminis umbras notare est in versicolore Iridis miraculo:

*In quo diversi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit;
Usque adeo quod tangit idem est, tamen ultima distant.*

* Lib. 1
Nat. quest.
cap. 3.

Ovid. vi Metam. vers. 65. Ad quæ verba respiciens Seneca, *Videmus in Iride*, inquit*, *aliquid flammei, aliquid lutei, aliquid cærulei, & alia in picturæ modum subtilibus lineis ducta, ut ait poeta; ut an dissimiles colores sint, scire non possis, nisi cum primis extrema contuleris. Nam commissura decipit; usque adeo mira arte Naturæ, quod à simillimis cæpit, in dissimilia desinit.* Boëthius quoque Musicæ artis lib. v, cap. 4: *Ut voces communi sine jungantur, fit hoc modo: sicut quum in nubibus arcus adspicitur, ita colores subimet sunt proximi, ut non sit certus finis, cum alter ab altero disgregatur: sed ita verbi gratia à rubro discedit ad pallidum, ut per continuam mutationem in sequentem vertatur colorem, nullo medio certoque interveniente, qui utrosque distinguat. Ita etiam fieri solet in vocibus: ut si quis percutiat nervum, eumque dum percutit torquet, evenit, ut in principio pulsus gravior sit; dum torquetur vero, vox illa tenuetur, continuque fiant gravis vocis sonitus & acutæ.* Recte itaque Tullius lib. 111 de nat. Deorum: *Iris, inquit, quia speciem habet admirabilem, Thaumante dicitur esse nata.* Vide quoque Plutarch. de placitis Philosophorum lib. 111, cap. 5. Marcus denique Byzantius apud Philostr. lib. 1 de vitis Sophistarum: *ὁ τὴν ἱρὴν ἰδὼν, ὡς ἐν χρώμα, σὺν εἶδεν ὡς χρὴ θαυμάσαι· ὁ δὲ ὅσα χρώματα, μάλλον ἰθαύμασεν: Qui irim vidit ut colorem unum, non novit ut par est mirari: qui autem multis coloribus insignem intuetur, longe magis admiratur.* Hanc colorum commissuram non infeliciter ars tractat, ut videre est in Chironis Centauri pictura, prout eam describit Philostratus Iconum lib. 11, in Achillis educatione: *ὁ Χίρων γέγραπται μὲν ὡς κενταύρου· ἀλλὰ ἵππον ἀνθρώπου συμβαλεῖν, θαῦμα εἶδεν· πωαλεῖναι μὲν, καὶ ἐνέσσει, καὶ ἀφ' αὐτοῦ ἀμφὶ λήγειν, καὶ ἀρχιδάει, καὶ ἀφ' αὐτοῦ τὰς ὀφθαλμούς, εἰ τὸ πῆμα δὲ ἀνθρώπου ἐλέγχουσιν, ἀναθὰ ὅμοιαι ζωγράφει: Chiron pictus est ut centaurus: cæterum equum homini committere nihil mirum: conjungere tamen atque unire, & utrisque finem atque initium ita distribuere: ut, si quis hominis terminum querat, id oculos effugiat, periti (ut puto) est Pictoris.* Lucianus quoque in Zeuxide: *ἡ μὲν γὰρ καὶ ἡ ἀρμογή τῶν σωμάτων, καὶ ὁ πᾶσι πᾶσι καὶ πᾶσι τῶν γυναικείων τὸ ἵππικόν, ἥρεμα, καὶ σὺν ἀνθρώπῳ μετὰ βαίνοντα, καὶ ἐκ πρὸς αὐτοῦ τρεπεμένη, λανθάνει τὴν ὅλην ἐκ θαύματος εἰς τὸ ἐπιπρόν· ἵπποιομένη: Corporum autem junctura atque commixtio, quatenus muliebris pars cum equina coit atque conjungitur, sensim & non dense transiens, atque ex ipsa veluti appropinquatione mutata, fallit oculos ex altero in alterum perducta.*

Extrema-
rum linea-
rum subti-
litas præci-
pue præci-
pue re-
quirat cu-
ram.

§. 10. Præter hanc Harmogen, cujus virtute diversissimi colores sensim sine sensu miscentur, extremis quoque lineis Artifex non levem impendit curam: præsertim cum Artis hujus consummatio requirat interminatos corporum terminos tam leviter leniterque ductos, ut intelligatur ex iis etiam quod non cernitur, putetque oculus videre se quod non videt, extremis imaginum lineis paulatim se nostris oculis fallaci fuga teneriter subducentibus, evanescentibus, & quasi in fumum abeuntibus. Δεῖ τὴν σκιὰν καὶ τὴν γομφίαν παρεμφαίνεσθαι ἐπὶ τῇ γομφίᾳ· τὸ γὰρ ἐμψυχόν, καὶ τὸ ἀπαλόν, καὶ τὸ μεμνημένον τῷ ἀληθεῖαι, σὺν τῇ χρηστότητι τῶν χρωμάτων, μάλα γίνεσθαι δεῖ τῶν: Oportet in pictura umbram & lineam simul ostendi. Ipsum enim spirans, & tenerum, & quod exprimit rem ipsam, adjutum bonitate colorum, potissimum per illa effingitur, Theagis Pythagoricus apud Stobæum, Serm. primo. *Parrhasius confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Hæc est in pictura summa subtilitas. Corpora enim pingere & media rerum, est quidem magni operis, sed in quo multi gloriam tulerint. Extrema corporum facere, & desinentis picturæ modum includere, rarum in successu artis invenitur. Ambire enim debet se extremitas ipsa, & sic desinere, ut promittat alia post se, ostendatque etiam quæ occultat.* Minor tamen videtur sibi comparatus in mediis corporibus exprimendis, Plin. xxxv, 10. Arbiter Satyrico; *In pinacothecam perveni, inquit, vario genere tabularum mirabilem. Nam & Zeuxidos manus vidi, nondum vetustatis injuria victas; & Apellis, quem Græci monocnemon vocant, etiam adoravi. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, ut crederes etiam animorum esse picturam.* Vides quantam hic extremarum linearum subtilitatem Petronius Arbiter ac Plinius in exactiore Pictura requirant. Unde etiam suspicari libet, eos in extremitatibus imaginum postulasse lineas haud absimiles imaginariis istis lineis, quas Geometricas vocant. Longitudinem latitudinis expertem dicunt: μήκῃ ἀπλάεις. Totamque hanc subtilissimarum linearum rationem sic satis illustrare videntur verba Ammonii, in Aristotelis prædicamenta, §. περὶ πρῶτον: *ὁ πᾶσι ἀνάπλοστος τῇ ἡμέτερας τυγχάνει ἀφανείας, inquit, τὸ εἶναι πᾶσι μήκῃ ἀπλάεις, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τῷ ἐν τῇ φύσει τῇ πρᾶγματι, δεικνύσθαι σαφῶς εἰ διο-*

εσμὸι

ρισμοὶ τῶν πεφωτισμένων τόπων διὰ τῶν ἐσκιασμένων· ἔχει γὰρ ἡλὶς εἰς τεῖχον εἰ τόχοι, περισβαλόν-
 τῃ, καὶ μερὶ τῆς φωτισμένης, ἀνάγκη τὸ διορίζον μετὰ τῆς πεφωτισμένης καὶ ἐσκιασμένης τι-
 πα, μήκῃ εἶναι μόνον ἀπλάει· εἰ γὰρ ἔχει πλάτῃ, ἡ πεφωτισμένη ἐστὶ πάντως τῆτο, ἡ σκι-
 ασμένη· καὶ γὰρ ἐστὶ τῶν μετὰ τὴν· ἀλλ' εἰ μὲν εἴη πεφωτισμένη, τῷ πεφωτισμένῳ συληγή-
 σαι· εἰ δὲ ἐσκιασμένη, τῷ ἐσκιασμένῳ· ἀλλὰ μὲν ὅσα ὁρατὰ μετὰ τὴν γραμμὴν, ἡ περὶ κατὰ
 μήκῃ διηγεῖται μόνον διορίζει τὸ ἐσκιασμένον διὰ τῆς πεφωτισμένης· εἰ γὰρ διώρισται τὰ αὐ-
 τήλων, ἀνάγκη εἶναι τὴν αὐτὴν τῶν, τὸ διορίζον αὐτὰ, ὅπερ ἔστι πεφωτισμένον ὑπάρχον, καὶ
 ἐσκιασμένον, εἰ δὲ πλάτῃ ἔξει· *Quod vero non sit nostrae cogitationis figmentum, quod di-*
cimus esse aliquam longitudinem sine latitudine, sed in rerum quoque natura inveniri,
plane ostendunt illuminatorum locorum ab opacis distinctiones. Ubi enim sol, verbi gra-
tia, in murum radios miserit, ejusque partem illustrarit, necesse est, quod locum illu-
stratum ab opaco determinat, esse solum longitudinem expertem latitudinis. Nam si ha-
beat latitudinem, id vel omnino lumine collustratum, vel omnino tenebris obductum est,
cum inter haec nihil medium intercedat; verum si illustratum est, adjungetur illustrato;
si opacum, opaco. Sed enim linea intermedia perspicue conspicitur, quae in solam longitu-
dinem extensa, nihil aliud quam partem illuminatam ab opaca distinguit. Si enim haec
partes distinctae sunt, aliquid ab eis diversum sit necesse est, quod eas disjungat: idque
neque luce collustratum, neque tenebris obductum, neque latitudinem habens. Quisquis
ergo vel leviter modo intelliget, quantopere crassae pinguesque lineae adversentur pictu-
rarum elegantiae, non poterit non tales aliquas lineas animo concipere, atque eas in con-
summatæ Artis operibus requirere. Quinetiam ob hoc ipsum summos olim Artifices in
tenuissimis lineis suspensa manu ducendis plurimum defudasse judicabit ex eo Protoge-
nis atque Apellis certamine, quod supra lib. II, cap. XI, §. I, retulimus.

§. II. Ad hæc omnia denique accedat oportet Picturæ quidam sine ullo fūco verita-
 tis color. Neque enim aliter fieri potest, ut Artifex vivam veræ pulchritudinis gratiam
 assequatur: siquidem in corporibus nostris, *Maxime oculos rapit color*, teste Seneca
 lib. II de Ira, cap. I. *Corporis est quedam apta figura membrorum, cum coloris qua-*
dam suavitatem; eaque dicitur pulchritudo, Cicero lib. IV Tuscul. questionum. *For-*
bum est calidum; unde et formosos dicimus, quibus color sanguinis ex rubore pulchri-
tudinem creat, Servius ad versum 351 octavi Æneidos. καλὰ ἐστὶ συμμετρία μελῶν καὶ
 μερῶν μετὰ χροίας: *Pulchritudo est competentia membrorum et partium cum coloris bo-*
nitate, Hermogenes lib. I de Formis orationis, §. περὶ Πιμελίας καὶ κάλλος. Οὐκ ὀλίγα
 πρὸς εὐμορφίαν συντελεῖ, χρῶμα, καὶ τὸ ἐκάτω πρῶτον· ὡς μέλανα μὲν εἶναι ἀπελθῶς, ὅποια μέλα-
 να, λευκά δὲ, ὅσα πιαδὴν χρῆ· καὶ τὸ ἐρύθημα ἐπικυρῇ: *Non parum ad summam formæ præ-*
stantiam colores addunt, et quod in quaque corporis parte decorum: ut perfecte nigra
sint, quaecunque nigra; et alba, quaecunque esse alba convenit; utque decenti rubore
florescant omnia, Lucianus in Imaginibus. Xenophon denique in Rep. Lacedæmon.
 ἀχρῶς καὶ αἰχρῶς * sibi invicem opponit; dicens; Ἀπὸ τῶν σιῶν εἰ μὲν ἀλαπνεύμενοι, ἐν-
 χροὶ τι καὶ εὐπαρεχοὶ καὶ εὐρωστέ εἰσιν· οἱ δ' ἄνθρωποι, πεφωτισμένοι τι καὶ αἰχρῶς καὶ ἀδυνεῖς ἀναφαίνον-
 ται: *Qui sese laboribus a cibis exercent, boni coloris, bene habiti, et validi fiunt; la-*
borum vero fugitantes, tumidi, fædi, infirmique esse deprehenduntur. Corpora certe
plus habebunt decoris, si non nudos et velut carne spoliatos artus ostenderint; sed si
membris omnibus modica carne tumentibus, quidam venustatis, non fūco illitus, sed
sanguine diffusus insideat color; qui non modo indicet robur, verum etiam addat orna-
tum. Κόσμος γὰρ Πιμελής τε τέχνη πάσα· οὐ καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι τέχνας, ὑπερκόσμος ἔνδοξαι:
In ornatum enim intenta est omnis ars; quandoquidem et ipsæ artes ad ornatum sunt
adinventæ, Philostratus de vita Apollonii, libro sexto, cap. 6. Sed *Ornatus virilis,*
fortis, et sanctus sit: nec effæminatam lævitatem, nec fūco eminentem colorem amet:
sanguine et viribus niteat, Quintil. VIII, 3. Τὸ σῶμα μὴ ἄγαν λευκὸν εἶναι δεῖ, ἀλλὰ
 εἶναι μὴ ἀπαλῶς· εἶον δὲ τι τοῖς Μενελάου μηροῖς τὸ χρῶμα ὁ ἄρτος τῶν γεγεφῶν ὁ μὲν ἐπέβαλ-
 λεν, ἐλέφαντι εἰκάσας· ῥίμα πεφοινιγμένῳ, τοῖον δὲ ἔσω τὸ πᾶν: *Corpus non nimium album es-*
se oportet, sed plane temperanter rubescat. Qualem præstantissimus inter omnes picto-
res Homerus colorem adjecit Menelai femoribus, ebori purpureo ostro infecto assimilatis;
tali universum corpus colore niteat, Lucianus in Imaginibus. Ovid. IV Met. vers. 331:

Rubor
 quidam
 candori
 mixtus, &
 per uni-
 versum
 corpus vi-
 vi langu-
 nis insar
 diffusus,
 minime
 negligen-
 tia hic
 est.

* Bono co-
 lore prædi-
 tus et de-
 formes.

*Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
 Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti
 Cum frustra resonant æra auxiliaria Lunæ.*

Idem libro II Amorum, Eleg. 5:

*Quale rosæ fulgent inter sua lilia mistæ:
 Aut ubi cantatis Luna laborat equis:
 Aut quod, ne longis flavesceat possit ab annis,*

Mæonis

*Mæonis Assyrium fœmina tingit ebur:
Hic erit, aut aliquis color ille simillimus horum.*

Tibullus libro III, Eleg. 4:

*Candor erat, qualem præfert Latonia luna,
Et color in niveo corpore purpureus.
Ut juveni primum virgo deducta marito,
Inficitur teneras ore rubente genas:
Et cum contexunt amarantibus alba puella
Lilia, & Autumno candida mala rubent.*

Ausonius Edyllio 7:

*Bissula nec ceris nec fuco imitabilis ullo,
Naturale decus fictæ non commodat arti.
Sandyx & cerussa alias simulate puellas;
Temperiem hanc vultus nescit manus. Ergo age pictor,
Puniceas confunde rosas, & lilia misce;
Quique erit ex illis color aëris, ipse erit oris.*

Græcis ποδάρον & σώμαλον, est Coloris bonitas in corpore habitiore & bene temperato speciosum quid & roseum præ se ferens. Talem coloris bonitatem præcipue deprehendimus in corporibus ingenuorum delicate molliterque educatorum; neque ullam humani corporis depictam imaginem recte suavem venustamque dixeris, in qua non viva quædam similitudo sanguinei ruboris elucescat. *In Venere Coa corpus illud non est, sed simile corpori: nec ille fusus & candore mixtus rubor, sanguis est, sed quædam sanguinis similitudo*, Cicero libro I de natura Deorum.

Ornatus
mundi-
tiam po-
tius quam
affluen-
tiam affe-
ctat: non
fit nimius,
sed ita mo-
dicus ut in
neutram
partem
conspici
possit.

§. 12. Atque hæc sunt illa in coloribus observatu digna, quæ sensus nostros maxime afficiunt. Verissimum est enim illud Plutarchi de Poëtis aud. ἐν γραφαῖς κινητικόν ἐστὶ χρώμα γραμμῆς, ὡς τὸ ἀνδρείκελον & ἀπειληλόν: *In picturis color magis movet lineatura, quia hominis habeat similitudinem, eaque facile fallat*. Quamvis enim in lineari Pictura, ut supra ostendimus, nonnunquam sit fallax quædam actionum ac motus similitudo, & statux quoque signaque persæpe vividum aliquid præ se ferant, longe tamen efficacius imagines coloribus animantur. οἱ ζωγράφοι πρῶτον κινεῖν ἀνθρώπον ἐν σκιαγραφίᾳ, εἰς αὐτὸν χρωματίζον, ὅπως εἰς τὸ πινθεῖν Σωκράτην ἢ Πλάτωνα: *Pictor primo facit quemvis hominem in adumbratione, postea coloribus illinens fingit Socratem aut Platonem*, Ammonius in decem categorias Aristot. Sed hujus quoque loci clausula sit eadem necesse est, quæ cæterorum; regnare maxime modum. Nam *Ornatus omnis non tam sua, quam rei cui adhibetur, conditione constat. Qui nisi fuerit accommodatus rebus, non modo non illustrabit eas, sed etiam destruet, & vim rerum in contrarium vertet*, Quintil. XI, 1. *Odi in parvo corpore longa velamina. Illa vestis decenter indutui est, quæ non trahit pulverem, nec humum demissa calcatur*, Symmachus libro III, epistol. 10. Apelles certe, qui modum in plerisque adhibuit Arti, ne colorum nimia hilaritate spectantium oculos perstringeret, inimitabili invento *Absoluta opera atramento illinebat ita tenui, ut id ipsum percussu claritates colorum excitaret, custodiretque à pulvere & sordibus, ad manum intuenti demum appareret. Sed & cum ratione magna, ne colorum claritas oculorum aciem offenderet; veluti per lapidem specularem intuentibus è longinquo; & eadem res nimis floridis coloribus austeritatem occulte daret*, Plin. xxxv, 10. Quamobrem etiam nemo me hæcenus cedentem, insequatur ultra: do quidem tempori, ut præcipua nobis sit cura colorum, non tamen sola. Neque enim omnia semper ad arbitrium fastidiosi spectatoris facienda sunt: nam quis hominum, liberi modo sanguinis, sustineat ineptus esse ad alterius arbitrium? Occurram enim necesse est, velut in vestibulo, protinus apprehensuris hanc confessionem meam; resistam iis, qui omiſſa rerum (qui nervi sunt in Picturis) diligentia, quodam inani circa colores studio senescunt: idque faciunt gratia decòris: quod est in Arte mea quidem opinione pulcherrimum; sed cum sequitur, non cum affectatur. *Non ideo tamen segnius precor, ut quandoque veniat dies; utinamque jam venerit; quo austeris illis severisque, dulcia hæc blandaque, ut iusta possessione decedant*, Plin. Junior lib. III, epist. 18. Libens votis hisce indulgeo, licet exigua prorsus animum meum spes obtinet hujus nostræ contemplationis dulcedinem ad effectum absoluta felicitate traduci aliquando posse.

* F. excareat.

Attonita
imperiti
spectatoris
admiratio
præcipuum irri-

§. 13. Falluntur itaque plurimum, qui vitiosum & corruptum pingendi genus, quod aut licentia puerili lascivit; aut immodico tumore turgescit; aut inani conatu bacchatur; aut casuris, si leviter excutiantur, flosculis nitet; aut præcipitia pro sublimibus habet; aut specie libertatis insanit, magis existimant populare atque plausibile. Quod quidem placere

placere multis nec inficior, nec miror: est enim jucundioris ac magis favorabilis. Atque & paratam semper habet vulgi coronam, ducens animos imperitorum, naturali quidem at minime durabili voluptate. Etenim nemo unquam ex hoc Picturæ genere mansuram in animo cujusquam retulit admirationem; sed clamorem vagum, & voces inanes, & gaudium volucre, atque omnis illa laus intra unum aut alterum diem, velut in herba vel flore præcepta, ad nullam certam & solidam pervenit frugem. *Crede mihi*, inquit Seneca epist. 23, *res severa est verum gaudium. Levium metallorum fructus in summo est: illa opulentissima sunt, quorum in alto latet vena, assidue plenus responsura fodienti.* Hæc, quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfusoriam voluptatem; & quodcumque invecitium gaudium est, fundamento caret. Accidat modo stupentium oculis, in locum blandæ istius Picturæ, exquisitius quid pictum, qualecunque id, quod ipsi desperant se posse; statim habebit admirationem majorem. Evanescent enim priora hæc atque emorientur comparatione meliorum: *Ut lana tineta fuco, citra purpuram placet: at si contuleris etiam lacerna, conspectu melioris obruatur, ut Ovidius ait.* Si vero judicium his corruptis adhibeas, ut buccinis purpuram jam illud, quod sefellat, exuat mentitum colorem, & quadam vix enarrabili fœditate palleat. Luceat igitur hæc citra Solem; ut quedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. Denique mala multi probant, nemo improbat bona, Quintil. XII, 10. Qui specie capiuntur, vulvis, levigatisque, & inustas comas acu comentibus, & non suo colore nitis; plus esse formæ putant, quam possit tribuere incorrupta natura; ut pulchritudo corporis venire videatur ex malis moribus, Quintil. II, 5. Corpora sana & integri sanguinis, & exercitatione firmata, ex iisdem his speciem accipiunt, ex quibus vires: namque & colorata, & adstricta, & lacertis expressa sunt; sed eadem si quis vulsa atque fucata muliebriter comat, fœdissima sint ipso formæ labore. Et cultus concessus atque magnificus addit hominibus, ut Græco versu testatum est, auctoritatem; at muliebris & luxuriosus, non corpus exornat, sed detegit mentem, Quintil. in procemio libri octavi. Similiter illa translucida & vericolor quorundam Pictura, & petita paulo licentius volutas, res ipsas effoeminat, quæ illo colorum-fuco vestiuntur; ὥστε εἰ τις ἀθλητῶν καλεῖται τῶν, καὶ κομιδῇ πρῶτον, ἀλγυρίσι περιβάλοι, καὶ τῷ ἄλλῳ κόσμῳ τῷ ἐπαίριον, καὶ φύκιον ἐκτρέβοι, καὶ ἡμῶν τῷ προσώπῳ, Ἡρακλῆς ὡς καλαγάλασον αὐτὸν ἀπεργάζαιτο, αἰχμῆας τῷ κόσμῳ ὀκνῶν: *Quemadmodum ac si quis athletæ alicui istorum validorum, & vehementer robustorum purpuram induat, ac ceteris ornamentis meretriciis eum exornet, præterea & fuco & cerussa faciem ejus oblinat, quàm Hercule ridiculum ipsum redderet deformando ipsum ornatu illo!* Lucianus de conscrib. Historia. Magnus Artifex remissius agit & securius, quæcunque pingit, plus habent fiduciæ, quàm curæ. Nosti complures juvenes, inquit Seneca epistola xcv, *barba & coma nitidos, de capsula totos: nihil ab illis speraveris forte, nihil solidum. Non est ornamentum virile, concinnitas.* Et rursus epist. xli: *Non faciunt meliorem equum aurei fræni. Aliter leo aurata juba nitet, dam contrectatur, & ad patientiam recipiendi ornamenta cogitur fatigatus: aliter incultus, integri spiritus. Hic scilicet impetu acer, qualem illum esse Natura voluit, speciosus ex horrido, cujus hic decor, non sine timore adspici, præfertur illi languido & bracteato.* Adeo plerumque melius est opus suum vel hirta toga induere, quàm fucatis & meretriciis vestibus insignire. Recte Ovidius III de Arte, vers. 256:

Pulchraque sunt semper deteriora bonis.

Auson. Heroum epitaph. 20:

Ocyus ista ruunt, quæ sic cumulata locantur.

Major ubi est cultus, magna ruina subest.

Fucatum hunc speciosioris Picturæ cultum recte contuleris cum ista Nannio, quam Proscenium dixerunt veteres; propterea quod scortillum hoc, exutis vestibus, non vulgarem lepidioris vultus gratiam, & mirum sumptuosioris amictus splendorem fœda corporis sui deformitate prorsus exstingeret: vide *Athenæum libro XIII, cap. 6.* Sit ergo colorum, cura; rerum, sollicitudo. Neque tamen optimum semper esse putabimus, quod latet; nam plerumque optima rebus cohærent, & cernuntur suo lumine; obvia sunt, & nisi conniveamus, in oculos statim incurrunt. At nos quærimus illa, tanquam lateant semper, seque subducant; ita nunquam putamus circa id esse, de quo agimus; sed aliunde petimus, & inventis vim afferimus. Horat. lib. I, Satyr. 2:

- - - *Leporem venator ut alta*

In nive seclatur, positum sic tangere nolit.

Transvolat in medio posita, & fugientia captat.

Recte Cassiodorus Variorum XI, 5: *Non putatur abundare, quod queritur.* Majore profecto

Z

perfecto animo aggredienda est Ars, quæ si toto corpore valet, ungues polire, & capillum reponere, non tantopere ad curam suam pertinere existimabit. Horat. de Art.

*Emiliam circa ludum faber imus & unguis
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos.
Infelix operis summa: quia ponere totum
Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam pravo vivere naso,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.*

Ad quem locum Commentator vetus: *Emilius ludus*, inquit, dicebatur locus non procul à Circo, ubi *Emilius* quidam gladiatores suos habuit, circa quem erat statuaris, qui ungues & capillos bene expressit, cetera imperfecta relinquens; unde multum derisus est. Concinnitatem Ars non præstat, sed & hanc, nec huic laborat, sed labor ejus, quamvis aliud petat, hanc quoque assequitur. Sicut in arvo, quod segeti profectum est, aliqui flores internascuntur: non tamen huic herbula, quamvis delectet oculos, tantum operis insumptum est: aliud fuit serenti propositum, hoc supervenit, Seneca de Vita beata, cap. 9. Sed nos monendi cura longius duxit. Neque tamen hæc eo pertinuerunt, ut in Pictura nullus sit ornatus, sed ut sit severus, pressus, & velut applicitus rei, atque eo minus confessus. *Niræ* comparatur, & aliquantulum præfertur *Atbenion Maronites*, & austerior colore, & in austeritate jucundior, ut in ipsa pictura eruditio eluceat, Plin. xxxv, 11. Nunc ad ordinem inceptum revertemur, & considerabimus, quid in omnibus hæc vocetur Actio & Passio; nec non *ζωὴ καὶ ἰσχύς*, *vivens & spirans*, è duobus istis resultans.

CAPUT IV.

- §. 1. Primi Artifices multis experimentis edocti imagines omnes, vel in verissimis corporum lineamentis, immobilem quandam atque oculis nostris minus gratum servare rigorem; ex usu Artis tandem esse judicarunt, ut vivam rerum effictarum similitudinem, Natura ipsa veluti manu ducente, vario corporum flexu motuque repræsentarent. Animi certe est omnis actio: quamobrem etiam peculiari quadam ratione animorum potius picturam quam corporum intuari nos credimus, cum insignia magnorum Artificum opera actum aliquem humanæ menti congruentem exprimunt.
- §. 2. Quoniam vero potissimum imaginum decor ex comoda aliqua actione nascitur, sedulo semper in vultu acrimoniâ quandam, & in reliquo totius corporis gestu normaliam concinui motus venustatem dignitatemque observabant.
- §. 3. Maxime tamen singulis imaginibus tribuebant mores proprios ac suos, hoc est, mores personis quas referebant convenientes. Cælestibus nempe, augustum aliquod Nomen; Regibus, divinam quandam majestatem; Senatoribus, profundioris animi dignitatem; Viribus, placidæ mentis venerationem; Disertis, obviam atque in ipso vultu expositam vim dicendi; Citharædis, suavissimam semiaperti oris & canticum eliquantis gratiam, &c.
- §. 4. Quo studio diversissimorum affectuum genuinum atque ex ipsa Natura haustum calorem in opera sua transfuderint præsci Artifices. Nullus hic est usus morosæ cogitationis atque indefessæ pertinaciæ; omnis in ipso statim comatu peribit labor; neque utquam languentes spectatorum animas excitabit evibrabitque Artifex, nisi inflammatus ipse atque ardens ad materiam accesserit.
- §. 5. Fundendi quoque miscendique æris peritia eos adjuvante, statuas suas usque adeo manifesta variorum affectuum imagine complebant, ut, Arte isthac olim penitus extincta, fidem nunc abrogare non vereamur exemplis mira probatissimorum auctorum consensu traditis confirmatisque.
- §. 6. Quot & quibus loquendi modis Græci Latini que scriptores Motum hunc, in stupendis antiquissimorum Artificum operibus emicantem, descripserint.
- §. 7. Alii tamen, ut magis presse, ita non minus plene summam Artis perfectionem in eo constituunt, ut cum Naturæ veritate certans, Natura esse videatur.
- §. 8. Quamobrem etiam in manifesto versantur errore, atque ab intellectu Artis longe sunt remoti, qui Motum in immaniore ritu, corpore distorto, erubus plus justo divaricatis collocantes, dum nihil tranquille, nihil leniter faciunt, furere apud sanos, & quasi inter sobrios bacchari vinolenti videntur.

Summi
olim Arti-
fices exoli

I Mago, cum omnes lineas exprimat veritatis, vi tamen ipsa caret, non habens motum, Tertull. lib. 11 advers. Marcionem. Deest enim & luto vigor, & sacro calor, & pictura

Est et rigor, & motus omnibus, qui præcipua fide similitudinem representat, Apulejus in Apologia. Et mox: *Enimvero quod luto fictum, vel ære infusum, vel lapide incisum, vel cera mustum, vel pigmento illitum, vel alio quopiam humano artificio adsimulatum est, ritu cadaveris unum vultum & immobilem possidet.* Quamobrem etiam primi illi Artistes corpora in nullos recedentia flexus effingentes, nimio durissimi rigoris stupore spectantium oculos minus afficiebant, donec tandem Cimon Cleonæus catagrapha invenit; hoc est, obliquas imagines, & varie formare vultus, respicientes, suspicientes, despicientesque, Plin. xxxv, 8. Exinde in statuis atque picturis videmus variari habitus, vultus, status, & ad Actionem quandam conformari. *Nam recti quidem corporis vel minima gratia est. Nempe enim adversa sit facies, & demissa brachia, & juncti pedes, & à summis ad ima rigens opus: flexus ille, & ut sic dixerim, motus, dat actum quandam efficitis.* Ideo nec ad unum modum formata manus, & in vultu mille species. *Cursum habent quedam, & impetum; sedent alia, vel incumbunt; nuda hæc, illa velata sunt; quedam mista ex utroque.* Quid tam distortum & elaboratum, quam est ille Discobolos Myronis? Si quis tamen, ut parum rectum, improbet opus, nonne ab intellectu artis abfuerit, in qua vel præcipue laudabilis est illa ipsa novitas ac difficultas? Quintil. II, 13. Atque hujus summæ virtutis, judicio quidem meo, facillima via est: naturam intueamur, hanc sequamur. Omnis hæc Ars circa opera vitæ est, & id facillime admittunt spectantium animi, cujus indiscretam similitudinem in rebus naturalibus, collatione invicem ad amussim respondente, agnoscunt: Quintil. VIII, 3.

§. 2. Omnis certe decor à gestu atque motu venit: & præcipuum in actione, sicut in corpore ipso, caput est, cum ad illum, quem dixi, decorem, tum etiam ad significationem decoris. Nam & dejecto, humilitas, & supino, atrogantia, & in latus inclinato, languor, & præduro ac rigente, barbaria quædam mentis ostenditur. Suntque in eo præter annuendi, renuendi, confirmandique motus, etiam verecundiæ, dubitationis, admirationis, & indignationis noti & communes omnibus affectus. (a) Dominatur itaque hic maxime vultus. Hoc supplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc summissi sumus; (b) ex hoc pendent homines, hunc intuentur, hunc spectant, etiam antequam movemur aut loquimur. Hoc amamus, hoc odimus, hoc plurima intelligimus, hic est sæpe pro omnibus verbis. In vultu quoque sanguis ille qui mentis habitu movetur, cum infirmam verecundia cutem accipit, effunditur in ruborem, cum metu refugit, abit omnis, & pallore frigescit; temperatus; medium quoddam serenum efficit. Sed in ipso vultu plurimum valent (c) oculi, per quos maxime animus emanat; ut citra motum quoque & hilaritate enitescant, & tristitia quoddam nubilum ducant. Quin etiam lacrymas his natura, mentis indices, dedit; quæ aut erumpunt dolore, aut lætitia manant. Motu vero intenti, remissi, superbi, torvi, mites, asperi fiunt; quæ, ut actus poposcerit, fingentur. Rigidi vero & extenti, aut operiti & compressi, aut languidi & torpentes stupentesve, aut lascivi & mobiles, aut natantes & quadam voluptate suffusi, aut limi & (ut sic dicam) Venerei, aut poscentes aliquid pollicentesve nonnunquam esse debebunt. Et ad hæc omnia exprimenda in palpebris etiam & in genis est quoddam deserviens his ministerium. (d) Multum & superciliis agitur: nam & oculos formant aliquatenus, & fronti imperant. His contrahitur

Motus certe peritus ex ipsa Natura, ingenium aliquid vim ac præcipuum decus addit similitudini.

(a) Dominatur hic maxime vultus.] Vultus est tantus quidam sermo mentis, Cicero circa initium Orationis in L. Calpurnium Pisonem. Neque enim refert videre quid dicendum sit, nisi id queas solute & suaviter dicere: quamquam ne id quidem satis est, nisi id, quod dicitur, sit voce, vultu, motuque conditius, Idem de claris Oratoribus. Cum hac à te tractantur, Crasse, ego mehercule horrere soleo. Tanta vis animi, tantus impetus, tantus dolor oculis, vultu, gestu, digito denique isto tuo significari solet, ut mihi non solum tu incendere judicem, sed ipse ardere videaris, Idem libro II de Oratore. Neque enim ulla vehementior intra cogitatio est, qua nihil moveat in vultu, Seneca lib. I de Ira, cap. 1.

(b) Ex hoc pendent homines.] Hic etiam fautores Antonii, quorum in vultu habitant oculi mei, tristiores videbam, Cicero circa initium Philippicæ duodecimæ.

(c) Oculi, per quos maxime animus emanat.] An non vides quantum oculis det vigorem Fortitudo? quantum intemionem Prudentia? quantum modestiam &

quietem Reverentia? quantam serenitatem Lætitia? quantum rigorem Severitas? quantam remissionem Hilaritas? Seneca epistola cvi. Plinius quoque nat. Historiæ libro XI, cap. 37, de oculis agens: Neque ulla ex parte, inquit, majora animi indicia cunctis animalibus, sed homini maxime, id est, moderationis, clementia, misericordia, odii, amoris, tristitia, lætitia. Contuitu quoque multiformes, truces, torvi, flagrantes, graves, transversi, limi, summissi, blandi. Profecto in oculis animus inhabitat. Ardentes intenduntur, humescunt, connivent. Hinc illa misericordia lacryma. Hos cum osculamur, animum ipsum videmus attingere. Hinc fletus & rigantes ora rivi. Quis ille humor est, in dolore tam fecundus & paratus? aut ubi reliquo tempore? Animo autem videmus, animo cernimus: oculi, ceu vasa quadam, visibilem ejus partem accipiunt atque transmittunt. Sic magna cogitatio obsecrat, abducto intus visu. Sic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante, &c.

(d) Multum & superciliis agitur.] In ascensu frontis supercilia homini & pariter & alterne mobilia & in

hitur frons, attollitur, demittitur; ut nulla res in ea plus valeat. Superciliis contractis tristitia; diductis, hilaritas, remissis, pudor ostenditur. Annuendi quoque renuendive ratione demittuntur aut allevantur. (e) Naribus labrisque derisus, contemptus, fastidium significari solent. Laborum quoque in ipso conatu sermonis modicus debet esse motus. Etenim (f) ore magis, quam labris loquendum est. Unde etiam male porriguntur labra, & scinduntur, & adstringuntur, & diducuntur, & dentes nudant, & in latus ac pene ad aurem trahuntur, & velut quodam fastidio replicantur ac pendent. Cervicem rectam esse oportet, non rigidam aut supinam. Collum diversa quidem, sed pari deformitate & contrahitur & tenditur. (g) Humerorum raro decens allevatio atque contractio est; brevatur enim cervix, & gestum quandam humilem atque servilem & quasi fraudulentum facit, cum se in habitum adulationis, admirationis, & merus humeri fingunt. Brachii moderata projectio, remissis humeris, atque explicantibus se in proferenda manu digitis, familiarem sermonem maxime decet. At cum speciosius quid uberiusque dicentes representamus, exspatiatur in latus, ut ipsa quodammodo se cum gestu fundat oratio. Manus vero, sine quibus trunca esset actio ac debilis, vix dici potest quot motus habeant. Nam ceteræ partes loquentem adjuvant, hæc (prope est ut dicam) ipsæ loquuntur. An non his poscimus, pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur, supplicamus, abominamur, timemus, interrogamus, negamus, gaudium denique, tristitiam, dubitationem, confessionem, poenitentiam, modum, copiam, numerum, tempus ostendimus? Non eadem concitant, supplicant, inhihent, probant, admirantur, verecundantur? ut in tanta per omnes gentes nationesque linguæ diversitate, hic mihi omnium hominum communis sermo videatur. Sunt & manui breves quidam gestus; leviter enim pandata, qualis voventium est, parvis intervallis & subassentientibus humeris quandoque movetur; maxime apta parce & quasi timide loquentibus. Est admirationi conveniens ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos à minimo collecta digitos, redeunte flexu simul quasi explicatur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes gestum componimus; plerumque tamen vertentes manum, utcunque composita est. Pollici proximus digitus, mediumque qua dexter est unguem pollici summo suo jungens, remissis cæteris, est & approbantibus & narrantibus decorus. Manus lenior, promittit & assentatur; citior, hortatur; interim laudat. Est & illa cava, & rara, & supra humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrix manus. Digitos, cum summi coierunt, ad os referimus leviter admirantes, & interim subita indignatione velut pavescences & deprecantes. Quin compressam etiam manum in poenitentia vel ira pectori admovemus. Tolle vero manum Artifices supra oculos, demitti infra pectus verant: adeo à capite eam petere, aut ad unum ventrem deducere vitiosum habetur. Ad sinistram intra humerum promovetur, ultra non decet, sed cum averfantes in lævam velut partem propellemus manum, sinister humerus proferendus; ut cum capite ad dextram ferente consentiat. Manus sinistra nunquam sola gestum recte facit; dextræ se frequenter accommodat: sive in digitos rationes nostras digerimus, sive averfis in sinistram palmis abominamur; sive objicimus adversas, sive in latus utramque distendimus; sive satisfaciētes aut supplicantes. Plus etiam affectus interdum exhibent manus, sint modo in rebus parvis, tristibus, mitibus, breves; in magnis vero, lætis, atrocibus, extensiores. (h) Facit etiam aliquid & totius corporis motus. Præcipue tamen observandum, pectus ac venter ne projiciantur; pandant enim posteriora; & est odiosa omnis supinitas. Lateralia cum gestu consentiant. In pedibus observetur status & incessus. Sed omnia hic persequi velle, prope laboris est infiniti. Suffecerint hæc ex Quintil. xi, 3, adducta: quem pretium operæ fuerit inspexisse.

Plurimum tamen hic potest vultus ille & status unicuique, pro persona quam sustinet, peculiaris.

§. 3. Hæc ubi recte observata erunt, propere in oculis elucebit *ὁ οὐρανός*, *mens oculorum*, ut loquitur Philostratus in vita Apollonii lib. vi, cap. 3; & Leonum lib. ii, in Panthia. In ipso quoque vultu magnis sui vestigiis confestim eminebit *ritus oris*, ut loquitur Quintilianus Declam. x: *Si mihi aliquam imaginem filii mei, vel parvuli, vel jam adulti, vel novissimam juvenis auferres, injicerem tamen misera tanquam corpori mazuram*.

is pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicans fastum. Superbia aliubi conceptaculum, sed hic sedem habet. In corde nascitur, hic subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiusque invenit in corpore, ubi solitaria esset, Plinius lib. xi, cap. 37.

(e) Naribus labrisque derisus. Prius Græci dicunt *μυδία*, alterum *ἀγρυπνία*. De utroque vide Auctorem Etymologici magni, Hesychium, Suidam. Novi mores, inquit Plinius nat. Hist. lib. xi, cap. 37, *irrisioni dicere nasum*.

(f) Ore magis quam labris loquendum est. C. Ju-

lius Tito Pinario mentum in dicendo interquanti, concessit ut diceret, si quid vellet, si nuces fregisset. Cicero lib. ii de Oratore.

(g) Humerorum raro decens allevatio atque contractio est. Cicero pro C. Rabirio Posthumo: *Nostri insulsi Græcorum; humeris gestum agebant*.

(h) Facit etiam aliquid & totius corporis motus. Cicero de claris Oratoribus, ubi de Cicerone agens: *Motus erat is, inquit, quem & C. Julius in peripatetico notavit, cum ex eo, in utramque partem tota corpora vacillante, quasivit, Quis loqueretur è litte*.

maximam, illam similitudinem fletus tenerem, illos oculos, illam gratissimam faciem, & risus oris expressos, & adumbratos artificis manu vultus. Sed illum perdidit, unde imago, unde similitudo, unde solatium. In toto denique opere statim apparebit ἡθῶν ἱστορία, morum historia, memorata Callistrato in descriptione statuæ Narcissi. *Μάλιστα γὰρ ἡθῶν ἱστορία ἐστὶν ἡ μίμησης*: Maxime enim mores exprimit imitatio, Proclus in Polit. Platonis. Unde etiam hæc ipsa Ars Callistrato in descript. statuæ Æsculapii ἡθῶν ἱστορία, ars mores effingens, nominatur; tanquam quæ in exhibendis corporum simulacris non modo sequatur ductus lineamentorum, sed morum quoque, pro personarum discrimine, vivam reddat speciem. In uniuscujusque profecto vultu, si quis advertat, inest quædam imago corporis omnibus animi motibus consentaneo deprehenditur. *Τὸ ἐν ἰλίῳ ἀγάλματι ἔστιν ἀνδρὸς, ἡμῖν δὲ ἀνδρῶν ὅμοιος, καὶ πολλὰ ἔτι ὁμοιοῦται τῷ θορυβῷ αὐτοῦ ξυμπεπληρωμένον λόγῳ. ὃ γὰρ φωνημαῖος δούκ, καὶ χοροὶ, καὶ φαιδρὸν, καὶ ἔν ἀδράντι σφραγῶν, καὶ ἡ ὅρα μετ' ἑδωμίας κομῆς. ἐπὶ δ' αὖτις ἐμάνει, ὡς τὴν θειωτὴν ὁμοιωσάμενον θύειν*: Quæ est Ilii Hecetoria statua, semideum refert hominem, multosque præ se fert affectus, si quis diligenter accurately aspexerit. Etiam elata est, ac terribilis, alacrisque & cum mollitie vigens, inestque ei absque ulla coma pubebrutudo. Est autem usque adeo spirans, ut ad se tangentem spectatores attrahat, Philostr. in Her. Recte itaque suadet Horat. in Arte:

*Si plausoris eges aulea manentis, & usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat:
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus & annis.*

Aliter itaque Numinis alicujus Regisve augustam majestatem, aliter Senatorem, aliter Vatem, aliter Oratorem, aliter Citharœdum Ars effingit.

- - - Jovis est regalis imago,

Ovid. VI Metam. vers. 74. Apulejus VI Metam. *Supplici se Jovo cum totius sui numinis augusta dignitate præsentat*. Cæterum quemadmodum Jovi regale aliquid hinc tribuit Ovidius, ita Agamemnoni ἐνθεον, divinum quid adscribit Philostr. Iconum libro II, in Antilochi pictura: *Ἐπὶ δὲ ἰθακήσιον, δὸν δ' ἐρυφνῶ καὶ ἐγρηγορόν. ὃ δὲ Μενέλαος, δὸν δ' ἡμέρα. ὃ δὲ Ἀγαμέμνων, δὸν δ' ἐνθάδε. ὃ δὲ Τυδείας, ἡ ἐλδοθεῖα γαστήρ. γαστήρ δ' αὖ καὶ τὸ Τελαμώνιον, δὸν δ' ἐβλοσυρὸν καὶ τὸ Λοκρὸν, δὸν δ' ἐπίμυς*: Notabilis est Ithacensis quidem, severitate quadam & vigilantia; Menelaus autem, lenitate; Agamemnon vero divina quadam majestate: sed Tydei filium libertas exprimit: dignoscet res præterea Telamonium à terribili, Locrensem à prompto. Divinum hoc Regiæ majestatis specimen Demetrium Poliorceten præter cæteros venerabilem fecit, prout stupendam ejus formam Plutarchus describit: *Δημήτριον ἰδέα καὶ κάλλει περὶ πάντων τῶν θωμμάτων καὶ περὶ τοῦ ὡς περὶ τὰ πλατύνων καὶ γεφυρόντων μνηστὰ τὸ ὁμοιοῦν ἐφικέμεν. τὸ γὰρ αὐτὸ χάρις καὶ βάρος καὶ φόβος καὶ ὄρα ἐχέει. καὶ συνεκκερατὸ τῶν νεαρῶν καὶ ἱλαμῶν δυσμιμήτων ἡρώικῃ περὶ ὁμοιοῦν καὶ βασιλικῇ σιμνότης*: Demetrius forma & faciei venustate adeo mira atque excellenti fuit, ut Plastes vel Pictor exprimere nullus imaginem ejus posset. Eadem enim venustatem & gravitatem, terrorem & hilaritatem habebat; confusaque erat cum juvenili & feroci vultus aspectu pene inimitabilis heroica quædam species & majestas regia. Similia de eodem Demetrio tradit Diodorus Siculus, quem vide. In Senatores quoque ab ipsis Regibus nonnulli majestatis rivuli videntur derivari, & quidam senatorius decor, Plin. Junior lib. I, epist. 14: vel, ut est apud Senecam epist. LXVI, *Conveniens prudenti viro gestus*. Vatribus quoque suis Dii videntur nescio quam sacre majestatis speciem indulsisse, Philostr. Iconum lib. I, in Amphiarao: *Ἀμφιαρόου βλεπόντων ἡρώων καὶ χερσὶν ὁμοίων*: Amphiarai vultus sacerdotale quiddam ac vaticinum spirabat. Oratores serium quiddam atque excitatum in vultu ac totius corporis habitu à reliquis discernit. Ovid. lib. II de Ponto, Eleg. 5:

*Surgit Inleo juvenis cognomine dictus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumque silent, adstat: status est vultusque deserti.*

Apud Apulejum quoque lib. II Metam. *Telephron aggeratis in cavum stragulis, & effusus in cubitum, suberectusque in torum, porrigit dextram, & adinstat oratorum confectum articulum: duobusque infimis cerniculis digitis, cæteros eminentes porrigit, & infesto pollice elementer subrigens, &c.* Fulgentius de Virgiliana continentia: *Compositus in dicendi modum erectis in totum duobus digitis, tertium pollicem comprimens, ita verbis excessus est*. Seneca Rhetor in proœmio libri decimi Controvers. de Scæuro agens. Ipse citharus habitusque corporis mire ad auctoritatem oratoriam aptatus. Citharœdos denique

nique delicata membra & laxè molliterque fluentes vestes, lubricum adhæc oculorum, & canorum quid in ore patulo labrisque semihiantibus insignit. Ovid. xi Metam. vers. 166, de Phœbo componente se ad certamen cantus, in quod à Pane provocatus descenderat;

*Ille caput flavum lauro Parnasside vinctus
Verrit humum Tyrio saturata murice palla;
Distinctamque lyram gemmis & dentibus Indis
Sustinet à læva, tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit.*

Apulejus quoque in Floridis statuæ Bathylli citharœdicum prorsus tribuit statum: *Ante aram*, inquit, *Bathylli statua à Polycrate tyranno dicata; qua nihil videor effectius cognovisse. Adolescens est visenda pulchritudine, crinibus fronte parili separatis per malas revulsis. Ponè autem coma prolixior interlucentem cervicem scapularum finibus obumbrat. Cervix succi plena, mala uberes, genæ teretes, ac modico mento facies, eique prorsus citharœdicus status. Deam conspiciens, canenti similis, tunicam picturis variegatam deorsus ad pedes dejectus ipsos, Græcanico cingulo, chlamyde velat utrumque brachium adusque articulos palmarum. Cætera decoris histrici dependent. Cithara baltheo celato apta strictim sustinetur. Manus ejus teneræ, procerula læva distantibus digitis nervos molitur: dextera psallentis gestu suo pulsabulum citharæ admovent, ceu parata percutere, cum vox in cantico interquievit: interim videtur canticum ore tereti, semihiantibus in conatu labellis, eliquare.* Propertius libro II, Eleg. 31, de Apollinis statua in porticu Augusti Imperat.

*Pythius in longa carmina veste sonat.
Hic equidem Phœbo visus mihi pulchrior ipso
Marmoreus tacita cæcumen hiare lyra.*

Vide quoque Philostrat. Iconum libro I in Amphionis Pictura. Quemadmodum & ibidem in Olympo describit habitum tibias instantis. Callistratus denique tibias instantis Satyri statuam describit. Vide loca. *Est quædam & dolendi modestia*, Seneca Consol. ad Marciam, cap. 3. *Est aliquis & dolendi decor*; inquit Seneca epistola 99, *hic sapienti servandus est: & quemadmodum in cæteris rebus, ita & in lachrymis aliquid sat est.* Virgilius v Æneidos, versu 343:

Tutatur favor Euryalum, lachrymaque decoræ.

Ovid. Fastorum vers. 755, ubi de Lucretia agit:

*Desinit in lachrymis; inceptaque*fla remisit;
In gremio vultum deposuitque suo.
Hoc ipsum decuit; lachrymæ decuere pudicam;
Et facies animo dignaque parque fuit.*

Lucanus libro VII, vers. 680:

*Non gemitus, non stetus erat, salvaque verendus
Majestate dolor, qualem te, Magne, decebat
Romanis præstare malis.*

Custodienda est aliquando *sedendi dignitas*, Plin. Junior libro III, epist. 20. Unde *Prudenter ambulare, compositè sedere*, legas apud Senecam epist. LXVI. *Status, incessus, sessio, accubitus, vultus, oculi, manuum motus teneant illud decorum*, Cicero libro I Offic. Nihil denique est in toto vultu atque in omni statu gestuque corporis, quod non peculiari aliqua congruentis actionis gratia decoretur. Atque hoc illud est quod optimi quique Artifices præter cæteros observant. *Aristides Thebanus pinxit & currentes quadrigas, & supplicantem pene cum voce*, Plin. xxxv, 10. *Zeuxis fecit Penelopen, in qua pinxisse mores videtur*, Plin. xxxv, 9. *Echionis est nova nupta verecundia notabilis*, Plinius xxxv, 10. *Praxitelis duo signa spectantur, diversos effectus exprimentia; flentis matronæ, & meretricis gaudentis: hanc putant Phrynen fuisse; deprehenduntque in ea amorem artificis, & mercedem in vultu meretricis*, Plin. xxxiv, 8. *Euphranoris Alexander Paris est; in quo laudatur, quod omnia simul intelligantur: judex Dearum, amator Helenæ, & tamen Achilles interfector*, Plinius xxxiv, 8. *Parrhasius pinxit Demon Atheniensium; argumento quoque ingenioso. Valebat namque varium, iracundum, injustum, inconstantem: eundem exorabilem, clementem, misericordem, excelsum, gloriosum, humilem, ferocem, fugacemque, & omnia pariter ostendere*, Plinius xxxv, 10. *Boëthi infans eximie anserem strangulat*, Plin. xxxiv, 8. *Polygnati est tabula in porticu Pompeji, in qua dubitatur ascendentem*

erit cum clypeo pinxerit, an descendentiem, Plin. xxxv, 9. *Parthasi sunt due pitha a nobilissima, Hopliades: aliter in certamine ita decurrens, ut sedare videatur: aliter arma deponens, ut ambulare sentiat, Plinius xxxv, 10. Philoxenus Eretrius pinxit Lasruiam; in qua tres Sileri comessantur, Plin. xxxv, 10. Antiphilus pueri ignem constante laudatur, ac pulchra aliàs domo splendescente, ipsiusque pueri ore: item Iamificus, in quo properans omnium mulierum pensa: Ptolemæo venante, Plin. xxxv, 11. Αρσενίου ἡρώδης ἰπποῖν γαστρον καὶ ὑπαδύχα χαίρων, μοῖσιν ἑστῶν ἑλὼν μῆσαι, φιλαμύνοντος καὶ τοῖς τῶν φύσιν ἀμυδρύνοντος, ἐμβάλλει μὲν ἀπὸ μολῶν ἑ χαλκῷ φρόνημα, ἵππος δὲ ἑλὼν ἐκ αὐτοῦ τῶν ἡλίων ἐστῶναι: Extinctus pietas equam exultantem & ardua cervicis delineans, satagens vero eam tantum non spiritantem facere & cum natura certans, injicit ei cum fræno intelligentiam, eumque constituit in ipsa voluti sistendi se voluntate positum, Isidorus Pelusiota epist. 198. Observa tamen hic in transitu, longe aliam esse rationem Piclurz quæ statuas exprimit, præsertim quum in ea rigoris asperitatisque aliquid requiri doceat Philostratus Iconum lib. II, in Pandaro: Ἡ Ρέα, ἀνκὴν, ἀγέλας ἐκπαιδὸν, ἢ παδιδρὺν μὲν αὐτὴ καὶ τοῖς ἡρώδης: οἶμαι δὲ καὶ λατρεῖν τὸ ἀγέλας φάινεται, ἀντιπαλιντίας ἐκ τῶν καὶ χαίρων: καὶ οἱ γὰρ αὐτοῖς, ἢ ἡρώδης: Rhea statua elaborata, & ad ipsas fores erecta est, quæ esse lapidea videtur: indicata hic pictura, & quid aliud quam exsculpta.*

§. 4. Hinc igitur curæ incumbat Artifex, hoc opus ejus, hic labor sit, sine quo cetera nuda, jejuna, infirma, ingrataque sunt. Pulchre Socrates apud Xenophontem lib. III Apomnem. τὸ ὅλως μάλα πνευματικὴν καὶ οὐκ οὐκ τὸν ἀνθρώπου: *Vivificum maxime oblectat homines propter visum.* Adeo velut spiritus operis hujus atque animus est Morus ille, qui provenit ex affectibus semel motis, non tantum concitatis illis, verum etiam mitioribus ac magis compositis. Quisquis varios humanæ mentis motus penitus habebit perspectos, masculæ hominem virtutis & effœminatæ mollem, gravitati deditum & ingenio mobilem, impotentiore iracundia passim exardescentem & obvia lenitate convertantibus dulcem, letitia elatum & moerore tantum non confectum ad vivum exprimet: quicquid horum subito habebit delineandum, tenebit habenas animorum, & prout cujusque natura videbitur postulare, adhibebit manum Artemque temperabit, preparato jam olim omni instrumento atque ad omnem usum reposito. Abstineat modo Artifex à nimia in elaborandis affectibus diligentia. *In affectibus fere plus valet, quàm diligentia valet,* Quintil. x, 3; & quisquis vivas affectuum imagines assidue improbi laboris pertinacia extundi posse sperat, quàm longissime recedit à verò. Præcipua in exprimendis iis virtus hæc est, ut fluere omnia ex natura rerum hominumque videantur: quod tum demum assequetur Artifex, si præcipuam movendorum affectuum vim in eo ponat, ut moveatur ipse. Neque enim parum refert, ut Davus ait apud Terent. Andria, Actu IV, Scen. 5:

Quot modo vivam variorum affectuum vim in opera sua commo-distissime transfundant Artifices.

*Ex animo omnia,
Ut fert natura, facias; an de industria.*

Perfius Satyra I:

*Verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querela.*

Horatius de Arte:

*Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitam: juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humani moerore gravi deducit, & angit:
Post effert animi motus interprete lingua.
Ut ridentibus arrident; ita flentibus adsunt
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia ledunt
Telephæ vel Pelæu.*

Ex hoc certe provenit imperiosissima illa vis affectuum, cui repugnare spectantis animus nulla ratione potest. Quid enim aliud est causa, ut lugentes utique rocenti dolore differant quædam exclamare videantur, & ira nonnunquam indolens quoque eloquentiam faciat, quàm quod illis inest vis mentis, & veritas ipsa morum? Quare in iis quæ veri-familia esse volumus, sumus ipsi similes eorum, qui vere patiuntur, affectibus. Nec incendit, nisi ignis; nec modescimus, nisi hamore; nec res ulla dat alteri colorem, quem ipsa non habet. Primum est igitur, ut apud nos valeant ea, quæ valere apud alios volumus; officiamurque, antequam afficere conemur. At quomodo fiet ut officiamur? neque enim sunt motus in nostra potestate. Tentabo etiam de hoc dicere. Quas præcipuas

Græci

Τὸν Σάτυρον Διόδωρον ἐχαίμηνεν, ὅτε ἐτόρῳσεν·
 Ἡὖ νύξῃς, ἐγχεῖς· ἄργυρον ὕπνον ἔχει.

*Sopierat Satyrum, non sculpserat, hunc Diodorus:
Argentum dormit; punge, vigil facies.*

§. 5. Quoniam tamen inter hæc variorum affectuum exempla quædam ab auctoribus relata fidem superare videntur, illud obiter hîc notandum est, præcos illos Artifices, maxime vero Statuarios, habuisse nonnulla Artis adminicula posterioribus sæculis incognita. *Aristonidas artifex, cum exprimere vellet Athamantis furorem Learcho filia præcipitato residentem, penitentiamque, ferrum & æs miscuit, ut rubiginis ejus per nitorem æris relucente, exprimeretur verecundia rubor*, Plin. xxxiv, 14. Testatur quoque Plutarchus Symposiacôn lib. v, quæst. 1, Artificem aliquem non ignobilem faciei Iocastæ, cujus statuam effingebat, argenti nonnihil admiscuisse; ut æs, argento deficiente ac marcescente, congruum inde moribundæ traheret colorem. *Tingit & Ægyptius argentum, ut in vasis Anubim suum spectet; pingitque, non calat argentum. Transit inde materia & ad triumphales statuas; mirumque, crescit pretium fulgoris excacati. Id autem fit hoc modo. Miscentur argento, tertia pars æris Cyprii tenuissimi, quod coronarium*

narium vocant, & sulphuris vivi, quantum argenti: Conflantur ita in fictili, circumlito argilla. Modus coquendi, donec se ipsa opercula aperiant. Nigrescit, & ovi indurati luteo, ut tamen aceto & creta deteratur. Miscuit denario Triumvir Antonius ferrum. Mirumque, in hac artium sola vitia discuntur; & falsi denarii spectatur exemplar, pluribusque veris denariis adulterinus emitur, Plin. xxxiii, 9. Cyprio aeri si addatur plumbum, colos purpureæ fit in statuarum prætextis, Plin. xxxiv, 9. Quondam æs confusum auro argentoque miscebatur, & tamen ars pretiosior erat: nunc incertum est, pejor hæc sit, an materia: mirumque, cum ad infinitum operum pretia creverint, ars extincta est. Adeoque exolevit fundendi æris pretiosi ratio, ut jam diu ne fortuna quidem in ære fundendi scientiam: qua de re vide Plinium lib. xxxiv, sub finem cap. 7.

§. 6. In omnibus his, quæ nunc attulimus, exemplis facile deprehendas emicuisse τὸ ζῶικόν & ἔμπαν, vivum & spirans, illud memoratum Callistrato in descript. statuarum Bacchi: Ἀἱ Πραξιτέλειαι χεῖρες ζωικά διότι καποκτάζον τὰ πυχνίματ'α: Praxitelica manus spirantia prorsus conficiebant artis molimina. Et rursus in statua Bacchæ: Ὁ Λίδου τῆς ζωικῆς ἔξωτος γυμνωμὸς, τὸ ζῶικόν εἶχεν: Marmor vitali habitu nudatum ac destitutum, vitalem vim habebat. In statua denique Orphei: κόμη ἕως τῆς Δανθῆς, καὶ ζῶικόν ὁμομαίναται καὶ ἔμπαν, ὡς ἀπαῖαν τὴν αἰσθησιν: Cæsaries adeo florida est, atque animatum quid præ sese ferens, ut sensum fallat. Herculis cum Antæo pugnam ære fusam, ἔμψυχον πάσμα, vivum figmentum, dixit Damagetus lib. iv Anthol. epigramm. cap. 8. Latini quoque variis loquendi modis virtutem hanc describunt. Nimius tamen est Ausonius Epigr. 63, quod est in Myronis buclam:

*Ærea mugitum poterat dare vacca Myronis,
Sed timet artificis deterere ingenium.
Fingere nam similem vivæ, quam vivere, plus est;
Nec sunt facta Dei mira, sed artificis.*

Parcius alii, sed & rectius, cum dicunt marmor, ebur, atque æs arte moliri. Ovidius iii Fast. vers. 832:

Quique facis docta mollia saxa manu.

Sculptorem designat, qualem lib. x Metamorph. Pygmalionem facit; etenim is eburneam virginem à se elaboratam timide contrectat:

*Et credit tactis digitos insidere membris;
Et metuit pressos veniat ne livor in artus.*

Plin. xxxvi, 5: Cephissodori laudatum est Pergami symplegma, signum nobile, digitis corpori verius, quam marmori impressis. Virgilius vi Æneid. vers. 843:

*Excudent alii spirantia mollius æra,
Credo equidem vivos ducent de marmore vultus.*

Poëta certe hic æri non mollitiem modo tribuit, sed & spiritum; quemadmodum etiam marmori vitam. Martiali lib. vii, epigr. 83, spirare dicuntur Artificum opera:

Spirat & arguta picta tabella manu.

Juvenalis Satyræ viii, vers. 103; vivere ea dixit:

*Et cum Parrhasi tabulis, signisque Myronis,
Pheidæacum vivebat ebur.*

Statius i Sylvar. in Tiburtino Manlii Vopiscæ, vers. 47:

*Vidi artes veterumque manus, variisque metalla
Viva modis.*

Idem ii Sylvar. in Surrentio Pollii, vers. 67:

Aut Polycletæo jussum est quod vivere cælo.

Idem iii Sylvar. in Hercule Surrentino, vers. 95:

*Tot saxa imitantia vultus,
Æraque, tot scripto viventes limine ceras.*

Idem ii Thebaid. vers. 216:

Vivis certantia vultibus æra.

Idem iv Thebaid. vers. 132:

*Perfæctaque vivit in auro
Nok Danaï.*

186 DE PICTURA VETERUM
 Propert. lib. II, Eleg. 31, Myronis buculas propter *ἰμπεριον* illud *καὶ ζώνον*, spirans illud & vivens, dixit, *vivida signa*:

*Atque aram circum steterant armenta Myronis
 Quattuor artificis vivida signa boves.*

Idem quoque lib. III, Eleg. 8, ob eandem prorsus rationem Lysippi *signa animosa* vocat:

Gloria Lysippo est animosa effingere signa.

Statius II Sylv. in Surrentio Pollii, vers. 63:

*Quid referam veteres ceræque ærisque figuras,
 Siquid Apellæi gaudent animasse colores?*

Idem V Sylv. Abascantii in Priscillam pietas:

*Si manus, aut similes docilis mihi fingere ceras,
 Aut ebur, impressis aurumve animare figuris.*

Idem III Thebaid. vers. 223:

*Fulmine cristatum galeæ jubar, armaque in auro
 Tristia, terrificis monstrorum animata figuris.*

Idem VI Thebaid. vers. 268:

*Exim magnanimam series antiqua parentum
 Invehitur, miris in valium animata figuris.*

Præcipuum tamen in hoc motu est, ut si-
 æz pictæ-
 que res
 cum ipsius
 Naturæ
 veritate
 certare vi-
 deantur,
 plenæ ani-
 mi, plenæ
 spiritus,
 plenæ ve-
 ritatis.
 §. 7. Martianus Capella lib. I de nuptiis Philologiæ & Mercurii omnes hosce loquen-
 di modos conjunxit: *Celebrat mirabile præstigium elegantiamque pingendi, cum viros
 etiam vultus æris aut marmoris signifex animator inspirat.* Petronius Arbiter: *Lysip-
 pum statuae unius lineamenti inhaerentem, inopia exstinxit, & Myron, qui pene homi-
 num animas ferarumque ære comprehenderat, non invenit heredem.* Et mox: *Præta-
 genis rudimenta, cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tracta-
 vi.* Martialis libro I, Epigramm. 110, de catella Publii Iffæ:

*Hanc ne lux sapiat suprema totam,
 Picta Publius exprimit tabella;
 In qua tam similem videbis Iffam,
 Ut sit tam similis sibi nec ipsa.
 Iffam denique pone cum tabella;
 Aut utramque putabis esse veram,
 Aut utramque putabis esse pictam.*

Idem libro III, Epigramm. 41:

*Inserta phialæ Mentoris manu ducta
 Latere vult, & timeat argentum.*

Apulejus XII Metam. Paucis admodum confectis passibus, ad domum Byrrhena perve-
 nimus. Atria longe pulcherrima columnis quadrifariam per singulos angulos stantibus,
 attolerabant statuas Palmaris Deæ: facies quæ quæ pennis explicitis sine gressu pile
 volubilis, instabile vestigium plantis rascidis decedentes, nec ut maneat inhaerent, &
 jam volare creduntur. Contra lapis Parius in Dianam factus tenet libratam totius loci
 medietatem: signum perfecte luculentum, veste reslatum, procursu vegetum, introeuntibus
 obvium, & majestate numinis venerabile. Canes utrimque secus Deæ latera muniunt,
 qui canes & ipsi lapis erant: his oculi mimantur, aures rigent, nares hiant, ora se-viunt;
 & sicunde latratus de proximo ingruerit, cum putabis de faucibus lapidis exire: &
 in quo summum specimen operæ fabrilis egregias ille signifex prodidit, sublati capibus
 in pectus arduis, pedes imi resistunt, currunt priores. Pone tergum Deæ saxum insur-
 git, in spelunca modum muscis, & herbis, & foliis, & virgultis, & sicubi pampi-
 nis, & arbusculis alibi de lapide florentibus; splendet intus umbra signi de nitore lapi-
 dis. Sub extrema saxi margine poma & uvæ faberrime polita dependent, quas ars emu-
 la naturæ veritati similes explicuit. Puta ad cibum inde quedam, cum mustulentus
 autumnus maturum colorem adflaverit, posse decerpi. Et, si fontes, qui Deæ vestigio
 discurrentes in lenem vibrantur undam, pronus adspexeris, credes illos, ut vite penden-
 tes racemos, inter cetera veritatis, nec agitationis officio carere. Inter medias fron-
 des lapidis Actæon curioso obtutu in Dianam projectus, jam in ceruam ferinus, & in
 saxo simul & in fonte loturam Dianam operiens visitur. Recte Longinus *ἡ τέχνη*,
 §. 19: *Τὸν ἡ τέχνη τέλει*, *ἡνίκά ἐν φύσει εἶναι δοκῇ*: Tunc ars est perfecta, quando natu-
 ra

ra esse videtur. Intellexit hoc Apelles, equo in certamine picto: etenim Arti suæ fidens, sed iniquiorum hominum judiciis diffidens, ad mutas quadrupedes ab hominibus confugit. Namque ambitu æmulus prævalere sentiens, singulorum picturas inductis equis ostendit: Apellis tantum equo adhinirere: idque postea semper illius experimentum artis ostentatur, Plin. xxxv, 10. Ælianus var. Hist. lib. 11, cap. 3; Val. Max. lib. viii, cap. 11, de equa tale quid, suppresso tamen Pictoris nomine, retulit. Contra vero quotquot minus fidebant se virtutem hanc assecutos, quàm longissime picturas suas à veris, quas expresserant, animantium formis removebant. οἱ ζωγραφῆσαι τὰς ἀλεξυρόνας ἀθλῶς, ἐκέλευε τὴν πῶδα τὰς ἀληθινὰς ἀλεξυρόνας ἀποσβεῖν ἀπὸ τῶν ἑπὶ πίνακι. Ille qui misere admodum gallum pinxerat, iussit famulum longe à pictura repellere veros gallos, Plutarch. de Discr. adulat. & amici.

§. 8. Notandus hic denique est error eorum, qui opera sua tum demum animari credunt, si enormes ac violentos variarum actionum conatus iis affingant; atque ita, dum Artem, ubi minime oportebat, quarunt, non ipsam assequuntur Artem, sed imprudentes incidunt εἰς νεανικὴν πρὸς ἀπειροκαλίαν, in juvenilem pulchri ignorantiam. Quamobrem neque immerito Plutarch. πρὸς ἡράμονα ἀπειροδύλον, insubidos illos sculptores taxat: οἱ νομίζουσι μεγάλους καὶ ἀδρὲς φαίνεσθαι τὰς κολοσσάς, ἀνὰ διαβεβηκέντος σφοδρὰ καὶ ἀπειροκαλῆς καὶ κεχρηνοῦς παλάσσει. Qui putant magnos & validos videri colossos; si eos ultra modum divaricatis cruribus, extensos, hiantesque fingant. Vitium hoc à quibusdam apposite satis περιήγηται nuncupatur. Εἰς τὴν πᾶσιν ἀκαίρον καὶ κενόν, εἶναι μὴ δὲ πᾶσιν ἢ ἀμετέροις, εἶναι μετέροις δὲ πολλὰ γὰρ, ὥστε καὶ μέγας, πῆναι εἰς τὰ μικρὰ καὶ πρᾶγμα. ἰδία ἐαυτῶν, καὶ ἁπλῶς ὡς φέρον. Est autem aliud nihil quàm intempestiva, inanis, & ubi nihil opus est affectibus, affectuum usurpatio: vel cum sine modo adhibentur, ubi moderati requiruntur. Sæpe enim tanquam ab ebrietate nonnulli non jam quidem rerum proprios, sed quos à schola habent, adhibent affectus, Dionys. Longinus περὶ ὕψους, §. 2. Non leviter itaque peccant, quotquot inanem hanc bacchationem & corybantiasmum, vitium ridiculum, affectant. Hoc fit quoties alieno tempore ac loco æstuat Artifex præter rem. Concitant enim se plerique & efferunt, sed soli; spectatoribus, quos commoveri quoque oportebat, aut oscitantibus, aut ridentibus. Quamobrem etiam, cum diligenti stultitia nihil inamabilius esse constet, non injuria molestam iis imprecemur tunicam, qui Artem, quam præstare non possunt, violare non desinunt. Placent iis omnia usque ad ultimum tumorem perducta; lenocinium ingenii à furore mutantur; ut non modo extra sanitatem, sed etiam extra naturam esse videantur. Ostentator nempe atque impotens sui animus, dum scenam desiderat, dum quærit plausum, ab inconsultis spectatoribus, & mutuam invicem alentibus stuporem, porro imponi sibi patitur. Malum suum, quod malorum ultimum est, amat. Tunc autem consummata est infelicitas, ubi turpia non solum delectant, sed etiam placent: & definit esse remedio locus, ubi, quæ fuerant vitia, mores sunt: Seneca epist. 39. Sed me conscia mediocritatis infirmitas intra privatas tantummodo continebit querelas: hoc malum excessit omnem publicæ complorationis acerbiter, quandoquidem non jam amplius nec vitia nostra, nec remedia possumus pati.

Quidam contenti quodam veluti tumultu cum materia transigere, constitunt motum hunc in enormi quodam insanorum conatum specie.

CAPUT V.

- §. 1. Sicut nihil unquam in rebus mortalium tanta pulchritudinis laude cumulatum esse deprehenditur, ut diu tueatur gratiam quam meretur, nisi fatigatam spectatorum aciem novæ subinde atque improvise varietatis venustate reficiat; ita quoque universam illustrioris picturæ speciem mire juvat, quod præcipue partes ejus consinnæ collocationis virtute in multiplices habitus vultusque transeunt.
- §. 2. Singulæ totius operis partes tam apte inter se connexæ compositæque esse debent, ut non partes amplius, sed coherentia cum omni corpore membra esse videantur. Quidquid enim aliter, quàm oportuerat, est collocatum, non modo perit ipsum, sed & totam gratiosissimam alioqui picturæ lucem obtæcat.
- §. 3. Boni probatique Artificis munus est, ut inventæ materiæ partes, quas primo confuse & permixte concepit, postea descripte atque electe, prout cuique parti convenit, ex hac copia digerat. Quod quanta cum diligentia ac minime perfunctoriæ sedulitatis contentione fieri debeat, quisvis per se facile perspicit.
- §. 4. Facilius vero ad disponendum Artificis animus incedet, si totam gestæ rei seriem sæpe ac diligenter pertractabit, & quas quæque pars ejus circumstantias habeat eliciens considerabit. Hoc in genere (nam quasi sylvam vides) omnis eluceat oportet magnitudo.
- §. 5. Ante omnia tamen circumscribitur mente inventio, confestimque schemata hinc inde concurrunt; quæ mens eadem, quæ nihil est velocius, ita statim disponit, ut quodque loco respondeat.

- §. 6. Horum interim schematum præconceptus ordo, alias alia collocatio, pro re nata, concludendus est.
- §. 7. Rotundum atque apte consertum argumentum æquabili quadam atque utili gestarum rerum circumactione devinctum esse oportet.
- §. 8. Insistimus igitur imaginibus, non ad tenue elimatis; sed iis potius, quarum latior ac letior species.
- §. 9. Quis non videt quantò omnia uberiora atque ornatiora sint futura, si in celebri aliqua inventione atque in uno eoque præcipuo argumento tota ingeniosi Artificis mens versabitur?
- §. 10. Collocatio apte coherens atque æquabiliter fluens, schemata extrema cum sequentibus primis ita jungit, ne aspere concurrant, neve vastius diducantur. Quemadmodum enim hiulca est ac rimosa rerum dissidentium junctura & agglutinatio, ita gravior est inoffensus & tractim æquabilis tenor.
- §. 11. Varia vero quæ operi inservient schemata, nec soluta, nec diffluentia debent esse, nec aperte semper atque eodem modo adstricta, sed varie dissimulanterque conclusa; ut ea non irruisse in alienum locum, sed in suum immigrasse videantur. Ubique nimirum opus est ad unguem exacta & perspicaces etiam oculos fallente commissura; ne aliquosque in proclivi currens dispositio, ad extremum hæreat in salebra.
- §. 12. Cæterum ut semper facilius est apta dissolvere, quam dissipata connectere; ita qui aliquid ad rem præsentem pertinens oscitanter prætereunt, qui aliunde traducta schemata operibus suis, veluti rimas quasdam expleturi, importune inferciant, universam bene conceptæ constructæque inventionis vim concidunt, delumbant, dissolvunt, totam denique representatæ rei perspicuitatem sæde obscurant.
- §. 13. Quale variorum schematum interstitium in argumentosis tabulis recta collocatio ob-
servet.

Multiplex colorum diversitas, artificiosæ collocatio-
nis gratia destituta, nihil aut parum admodum afficit phantasia.

Ἡ μὲν γὰρ φύσιν μὴ μὲν εἶναι χρώματα φησὶ· τὰ δ' ἐξ αὐτῶν συγκεῖματα καὶ πρὸς ἀλλή-
λων π, καὶ ῥυθμῶ, καὶ ποσότητι· ὧν ἡ μὲν ἐστὶ τῆς, ἡ δ' ἀρχή, ἡ δ' ἡσυχία· ὧν
πάντα γὰρ αἱ φαντασίαι· Democritus contendebat colores natura sua nihil esse: quæ
vero ex iis coagmentantur, colorari dispositione, dimensione, ac prominentia; quarum
prima quidem est collocatio, secunda vero figura, tertia denique positio: siquidem vis no-
stra imaginativa maxime circa hæc versatur, Stobæus Eclog. Physic. cap. 19. Tria hæc
Democrito memorata, eodem plane ordine refert Quintil. VIII, 3: Quod male disposi-
tum est, id ἀνοικτόμηλον: quod male figuratum, id ἀρχήμαλον: quod male collocatum, id
κατασπέντον vocant. Vitruvius quoque lib. I, cap. 2, distinguit in Architectura τὴν
ἀξίαν, & διανομίαν, ac reddit ea Latine, ordinationem, dispositionem, distributio-
nem. Utcunque vero hæc se habeant; certissimum tamen est phantasias nostras, nudis

Nullum certius in-
scitæ ar-
gumen-
tum, quàm
quòd res
contur-
bantur: at
nullum
majus Ar-
tis indu-
striæque
indici-
um, quàm or-
do.

coloribus, nisi accesserint hæc tria, moveri minime posse. Unde etiam frequenter usu
venire solet, ut schemata quædam, grata accuratæ proportionis specie & splendido co-
lorum minime vulgariū fuco conspicua, cum fastidio quodam prætereant spectatores:
non quòd in lineamentis coloribusve quidquam putent requiri, sed quòd male digesta
ac loco non suo collocata esse videantur. Atque hæc est ea, quæ dicitur dispositio sive
collocatio, prout eam nominat Tullius in Oratore, circa finem: Si quis Phidias clypeum
dissolverit, inquit, collocationis universam speciem sustulerit, non singulorum operum ve-
nustatem. Quintiliano libri tertii cap. 3 dispositio nihil aliud est, Quam rerum ordine
quàm optima collocatio. Quòd vero in Argumento hujus libri tertii submonuimus, ve-
teres dispositionis hujus potissimam habuisse rationem in plurium figurarum tabula; non
sic intelligendum est, ac si tabulas unum tantummodo schema representantes usque adeo
incuriose delineaverint, ut gravem aliquem virum in veste senatoria vertici pueriliter in-
fidentem, pedibusque turpiter micantem depingerent, venustissimamque Artem infesti-
va aliqua stultitia temere foedarent: quum contra liqueat eos in pictura singularem ali-
quam figuram continente, magnam decoræ collocationis, in plurium vero figurarum ta-
bula, præcipuam artificiosæ dispositionis habuisse rationem.

Grata qui-
dem sem-
per varie-
tas, gratior
tamen pul-
cra species
ex apta
hujus va-
rietatis
collocatio-
ne con-
surgens.

§. 2. Gaudent profecto homines varietate. οὐδὲ γὰρ τὴ μονοειδή ταχὺ ἐπύγευ τ' ἔστιν;
Solent enim uniformia celerem inducere satietatem, inquit Theodoretus Serm. I de Pro-
videntia. Gaudent res varietate: & sicut oculi diversarum aspectu rerum magis desi-
nuntur, ita semper animis præstant in quod se velut novum intendant, Quintil. IX, 2.
Quemadmodum igitur oculi nostri rerum variarum obtutu maxime afficiuntur, ipsaque
hæc diversitas aliam subinde atque aliam veluti faciem rebus induit, ita semper argu-
mentosæ illæ tabulæ, dant picturæ varios quasi vultus: adsit modo debitus ex ipso ordi-
ne cultus. Οὐδὲν ἔτις ἔτ' εὐχρηστον, ἔτι καλὸν ἀνθρώποις, ὥς ἡ τέχνη: Nihil tam utile aut
pulchrum hominibus, quàm ordo, Xenophon in Oeconomico. Ἐν ταῖς ἐσθλαῖς τὴν ἐλπίδα,
ἀγαθὰ γίνονται πῶς, πολλὰ φαίνε(ται): In conviviiis pauca quedam, commode tamen digesta,
videntur

videntur esse multa, Demetr. Phalereus de Elocut. §. 62. Sospiter in Mendaci, apud Athenæum lib. ix Deipnosoph. cap. 6, coquus loquitur:

Σοφὶν μὲν ἀποταχῆς ἐστὶ καὶ πᾶσι τέχνη,
Ἐν τῇ καὶ ἡμᾶς δ' ὥσπερ ἡγούμεν χροὺν.

Quod Cl. Hugo Grotius vertit:

Nempe ordo ubilibet
Et in arte quavis plena res sapientiæ est:
At in arte nostra is ordo ducit ordinem.

Quamobrem, quum in omni ratione vitæ summos pariter atque imos, eruditos atque ineruditos, impensius ea delectent quæ propriis locis distinguuntur, quàm quæ passim veluti abjecta & quodam acervo confusa sunt; natura quoque ipsa incredibiliter videtur esse commenta, ut ea, quæ maximam in se continerent utilitatem, plurimum quoque vel dignitatis vel venustatis haberent. Incolumitatis ac salutis omnium causa, inquit Tullius lib. III de Oratore, videmus hunc statum esse totius mundi atque naturæ rotundum, ut cælum, terraque ut media sit, eaque suâ vi nutuque teneatur; Sol ut circumferatur, ut accedat ad brumale signum, & inde sensim ascendat in diversam partem; ut Luna accessu & recessu suo Solis lumen accipiat; ut eadem spatia quinque stelle dispari motu cursuque consiciant. Hæc tantam habent vim, ut paulum immutata coherere non possint; tantam pulchritudinem, ut nulla species ne excogitari quidem possit ornatior. Referte nunc animum ad hominum, vel etiam cæterarum animantium formam & figuram; nullam partem corporis sine aliqua necessitate affictam, totamque formam quasi perfectam reperietis arte non casu. Quid in arboribus? in quibus non truncus, non rami, non folia sunt denique, nisi ad suam retinendam conservandamque naturam; nusquam tamen est ulla pars, nisi venusta. Linquamus naturam, artesque videamus. Quid tam in navigio necessarium, quàm latera, quàm carina, quàm prora, quàm puppis, quàm antennæ, quàm vela, quàm mali, quàm reliqua? quæ tamen hanc habent in specie venustatem, ut non solum salutis, sed etiam venustatis causa inventa esse videantur. Columnæ & templa & porticus sustinent, tamen habent non plus utilitatis quàm dignitatis. Capitoli fastigium illud, & cæterarum ædium, non venustas, sed necessitas ipsa fabricata est. Nam cum esset habita ratio, quemadmodum ex utraque parte tecti aqua delaberetur; utilitatem templi, fastigii dignitas consecuta est: ut, etiamsi in cælo Capitolium statueretur, ubi imber esse non posset, nullam sine fastigio dignitatem habiturum esse videatur. Hoc in omnibus item imitatricium Artium partibus evenit, ut utilitatem ac prope necessitatem suavis quædam ac lepos consequatur. Dispositionis certe illius, de qua nunc agimus, præcipuum munus est oblatarum rerum imagines sic componere & struere, ut neque asper sit earum concursus, neque hiulcus, sed cum decore quodam coagmentatus & lævis. Quamobrem etiam cura non mediocri opus hic est, ut inventa non solum ordine, sed etiam momento quodam atque iudicio dispensemus: etenim nemo unquam tumultuarii fortuitive contextum operis miratus est; sed singula, ut pro sua quæque proportionem perfecta, ita inter se connexa esse debent. Horat. de Arte:

Singula quæque locum teneant sortita decenter.

§. 3. Horum nihil possunt, qui inventionem non satis adhuc enucleatam, conclusam, terminatam, perfectam ad opus afferunt; qui temere sequentes ordinem quem primus dedit impetus, non currere, sed decurrere videntur. Nihil ordinatum est, quod precipitatur & properat; Seneca epist. 40. Et rursus epist. 37: Turpe est non ire, sed eorum modo quæ fluminibus innatant, ferri: & subito in medio rerum stupentem querere, Huc ego quemadmodum veni? Virilis atque apte contexta & compacta dispositio, liberrimo felicioris inventionis vigore primos conatus nusquam non prosequente, diversis partibus eleganti structura in unum coactis solidatisque, tenore potius quàm impetu placere solet. Rectius itaque illi, qui totam rei gestæ seriem iterum atque iterum ratione animoque lustrantes, ita se in rem præsentem veluti deduci patiuntur, ut, quidquid uspiam est in tota re, suo statim loco occurrat atque incidat. Hoc agat Artifex, atque ab hac via unguem latum non recedat. οὐλο γὰρ ἀν ἐναργέτατα ὄρον, ut loquitur Aristoteles cap. xvii de Poëtica, ὥσπερ παρ' αὐτοῖς γυγνάμεθα πῶς περὶ τοῦ μύθου, δεῖσθαι τὸ πρῶτον, καὶ ἵκνισθαι ἀν λανθάνουσιν τὰ πρὸ ἐναντία: Sic enim haud aliter, ac si rebus gestis interesset, inveniet quod decet, ac minime fugient illum occulte repugnantia. Requiritur autem hic iudicium acre tersumque, nec non laboriosa cura. Nam ut opera construentibus satis non est saxa atque materiam, & cætera ædificanti utilia congerere, nisi disponendis iis collocandisque artificium manus adhibeatur; sic in pingendo quamlibet abundans rerum

Quemadmodum in inventionem imprimis ingenio opus est: ita in dispositione maxime elucet iudicium ac prudentia Artificis.

Inanis rerum festinantius junctarum congeries nihil hic valet. Rectius illi, qui primo raptim atque turbate inchoantes quicquid illud est quod animo conceperunt, mox referunt se ad ordinem.

copia cumulum tantum habeat atque congestum, nisi illas easdem dispositio in ordinem digestas atque inter se commissas devinxerit. Neque enim, quamquam fuis omnibus membris, statua sit, nisi collocetur; & si quam in corporibus nostris aliorumve animalium partem permutes atque transferas, licet habeat eadem omnia, prodigium sit talimen, & artus etiam leviter loco moti, perdunt, quo viguerunt, usum; & turbati exercitus sibi ipsi sunt impedimento. Nec mihi videntur errare, qui ipsam rerum naturam stare ordine putant; quo confuso, peritura quoque sint omnia. Sic Pictura carens hac virtute, tumultuetur necesse est, & sine rectore fluitet, nec cohæreat sibi; velut nocte in ignotis locis errans, nec initio nec fine proposito, casum potius quam consilium sequatur. Contra vero, qui conceptæ semel materiæ dispositionem apud se formaverit, reliqua, Artifex modo sit, facillimo negotio expediet; juxta illud Horatii de Arte:

Verbaque provisam rem non invita sequentur.

Ad quæ verba Commentator vetus: *Menander, cum fabulam disposuisset, etiam si nondum versibus adornasset, dicebat tamen se jam complexisse.* Plautus Mil. glor. Actu III, Scena Rem omnem &c.

*- - - Ubi probus est architectus,
Bene lineatam si semel carinam collocavit;
Facile esse navem facere, ubi fundata & constituta est.*

Vera concinnæ dispositionis ratio ex naturali delineandarum rerum serie petenda.

§. 4. Quum igitur sole ipso sit clarius, præcipuam operis perfectionem in recta inventarum rerum ordinatione constitutam; ipsius adhæc operis longe maximam partem jam veluti confectam esse iis, qui primam oblatæ materiæ dispositionem acri cogitatione pertractarunt; facile quoque ex jam dictis evincitur, neminem unquam Artificem manuum operi cum fructu admovisse, nisi prius vivam totius Collocationis imaginem animo suo haberet inscriptam. Cæterum hîc distinguenda videtur Dispositio, quæ ex ipsa Inventionem promanat; ab altera illa, quæ accuratam justæ Proportionis observationem sequitur. Prior ista, ut quæ ex ipsa Inventionem ortum ducat, nihil est aliud quam naturalis quædam inventarum rerum series, prout eam sollers exercitati Artificis animus in ipso delineandæ materiæ contextu perspicit. Proinde frustra quoque expectet hîc aliquis, ut hæc dispositio totum aliquid, cujus nullum in ingeniis nostris exstat vestigium, pariat ac procreet; cum omnia officii sui munia satis superque judicetur explēsse, si ea, quæ ex penitior totius Argumenti inspectione sunt orta jam in nobis & procreata, usque adeo apte collocet atque disponat, ne quid uspiam in opere universo perturbatum, ac discrepans aut præposterum occurrat. Quamobrem etiam intentissima cura Dispositioni vacandum: quæ quidem, si certa aliqua via tradi in omnes materias ullo modo posset, non tam paucis contigisset. Adeo quidem, ut Apelles, qui omnium quotquot unquam fuerunt Artificum longe princeps ac penè lex pingendi fuit, ne hanc quidem sibi gloriam tribuere sit ausus, sed *Amphioni cedebat de Dispositione*, Plinius xxxv, 6. Quemadmodum ergo non facile dixerim tam acrem esse in omnium hominum naturis atque ingeniis aciem, ut tot tantasque res, è longinquo veluti præmonstratas, statim discernant; ita neque temere affirmaverim, tantam esse in ipsis rebus obscuritatem, ut in iis acri vir ingenio prorsus cœcutiat, si modo animum intenderit. In hoc igitur tanto tamque immenso campo, cum liceat harum Artium candidato vagari libere, atque, ubicunque pedem fixerit, veluti in suo consistere; facilis quoque conjectura est, unde ei suppeditet omnis apparatus ornatusque pingendi. Ex ipsa nempe doctrinæ sublimioris magnarumque rerum tractatione non modo crescit Inventio, sed & facultas Artis magis magisque roboratur. Rerum enim copia Inventionum copiam gignit; & si in ipsis rebus est aliquid grande, statim quoque ex ipsa magnificarum rerum natura splendor quidam existet in tota Dispositione. Sit modo is qui pinget institutus liberaliter educatione doctrinaque puerili, ornatissimos Auctores ad cognoscendum imitandumque percensuerit, flagret studio Artis, à natura denique atque ab exercitatione adjuvetur. Næ ille haud sane, quemadmodum rerum ordinem struat atque illuminet, à magistris requiret; ita facile natura ipsa, si modo leviter est exercitata, in tanta sublimioris materiæ abundantia ad quævis Artis ornamenta, sine duce, labetur. Quamobrem, cum infinitæ imaginum formæ semper fuerint, futuræque porro sint, & tot sæculis nulla unquam reperta sit materia quæ esset tota alteri similis, sapiat hîc oportet Artifex, & vigilet, & inveniat, & judicet, & consilium à se ipso petat. Neque tamen inficias eo quædam esse quæ demonstrari possint, eaque non omitam.

Nemo felicius manum ad-movet dispositioni,

§. 5. In omni opere potentissima est ea quæ vere dicitur Oeconomica totius operis Dispositio, quæ constitui nisi velut in re præfenti non potest: præsertim cum in hac partem dispositione, universa materia recte atque ordine pertentata expensaque, semper occur-

occurrat primus aliquis sensus, & secundus, & tertius: qui non modo ut sint ordine collocati elaborandum est, sed ut inter se ita sint juncti atque coherentes, ne commissura appareat. Corpus sint, non membra. Danda quoque est opera ne vagetur Collocatio, ne insitit interius, ne excurrat longius, ut membris suis distinguatur, ut conversiones denique habeat absolutas. Quod ita continget, si & quid cuique parti conveniat viderimus, & schemata schematibus applicemus; non pugnantia, sed quæ invicem complectantur. Ita res diversæ distantibus ex locis, quasi invicem ignotæ, non collidentur, sed aliqua societate copulaque se cum prioribus ac sequentibus tenebunt, ac videbuntur non solum composita, verum etiam continua: *Quintil. VII, 10.* Utque oculus in legendo, sic animus in disponendo prospiciet quid sequatur, ne extremarum figurarum cum insequentibus primis concursus, aut hiulcam efficiat Collocationem, aut asperam. In operosa itaque hac quadrandæ Collocationis industria, ante omnia circumscribitur mente argumentosa quædam materia; confestim deinde occurrunt & concurrunt schemata; quæ mens eadem, qua nihil est celerius, statim dimittit, ut suo quodque loco respondeat. Horum schematum descriptus ordo, licet aliàs alia terminatione concludatur; semper tamen omnia illa prima & media sic ad ultimum spectare debent, ut jam ab ipso statim principio liquere tibi possit, quemadmodum velis venire ad clausum illum & terminatum totius Dispositionis ambitum plenamque comprehensionem. Eximia atque huic proposito nostro accommodatissima sunt verba *Quintiliani lib. x Orat. institut. cap. 7: Intendendus animus non in aliquam rem unam, sed in plures simul continuas: ut si per aliquam rectam viam mittamus oculos, simul omnia quæ sunt in ea circaque intueamur; non ultimum tantum videmus, sed ad ultimum.*

§. 6. Præcipuum ergo in ea, de qua nunc agimus, Dispositione est scire, quæ schemata cuique loco maxime quadrent. Quod facile erit, si nos duci ante omnia ipsa rerum gestarum serie, velut duce, patiamur, usque dum præsens oblata materiæ tractatio certiora subiciat consilia, natura ipsa nobis & initia, & quæ sequuntur, veluti dictante. Quumque nullum sit hujus rei præscriptum, neque ullæ adhuc Artis regulæ sint traditæ, quæ res dissolutas divulsasque conglutinaurent & ratione quadam contringerent, occasionibus utendum est, & cum re præsentī deliberandum. Totum interim argumentosæ Picturæ negotium breviter sic habet. Artifex numerosam uberis argumenti varietatem spectatorum oculis repræsentans, quasi narrat, hoc est, *Alterum*, ut loquar cum Varrone libro v de L. L. *facit natum; à quo Narratio, per quam cognoscimus rem gestam.* Et quemadmodum is demum recta via rem aliquam enarrare judicatur, quia omnia ordine commemorat, *ἀπ' ἀρχῆς ἀρχὴ τῶν πραγμάτων, ab initio usque ad finem*; ita quoque totius rei gestæ principium, medium, finem singillatim perspicueque exequi debet, quisquis molitur nobile aliquod opus, & quod spectator non omnino bardus expedite valeat *perlegere oculis*, ut est apud Poëtam. Plane igitur necesse hîc est ut universo argumento sedulo pertentato atque perspecto, ex ipsa rerum serie consilium de dispositione & collocatione schematum capiamus. Urget hoc insignis illa Pictura, quam apud Photium proponit atque disponit Himerius, in excerptis ex Declamatione de patre divite occidente pauperis à se adoptatum, & cum matre sua in adulterio deprehensum. *Ζήτησον, inquit, ζωγράφου παρακόν μὴ τὴν χεῖρα, παρακόντων δὲ τὴν ψυχὴν· κέλδεις δὲ αὐτῷ τὴν πᾶσιν ἱμῶν ἀποχημάτων πᾶσιν ποιῶναι τὴν ζωφίαν: Quære Pictorem, manu quidem tragicum, animo vero magis etiamnum tragicum. Jubeas eum picturæ ordinem ex ordine meatum calamitatum petere, &c.* vide locum elegantissimum. Hic tantum in transitu observa, pictam historiam minime teneri iisdem legibus, quibus obstricta est historia scripta; quum præcipuum sit munus historicorum rem omnem à principio ad finem usque prosequi, observata ubique temporis atque omnium circumstantiarum vera serie; Pictores vero consulto sæpe, prout è re sua esse judicant, in medios irrumpunt actus, ad antecedentia exinde & consequentia, cum oportuno erit, redituri; siquidem per facile iis est una eademque tabula præteritarum, præsentium, futurarumque rerum imagines complecti. *Εὐμύριαν δὲ ἡ ζωφὴ καὶ τὰ ὄντα, καὶ τὰ γινόμενα, καὶ ὡς ἀν' ἑαυτοῦ ἑνία· ὁ δὲ πᾶσι δὲ αὐτῶν ἀδυνατεῖν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὁππότε τὸ ἐκάς ἐκείνῳ, ὥστε καὶ ἐν τῇ ζωφῇ: Expressit pictura ea quæ sunt, quæ sunt, quæque adhuc veluti sunt futura. Non quidem per ipsorum multitudinem mala fide veritatem effingens; verum proprietates uniuscujusque sic perficiens, ac si unum quid pinxisset, Philostratus Iconum lib. I, in Bosphoro.*

§. 7. Quemadmodum supra, ubi de Inventionē agitur, obiter monuimus Artificem istum ludere operam, qui in multiplici variarum figurarum congestu nihil docet; ita hîc quoque inanem Arti laborem impendisse judicatur Artifex, cujus tabulæ in schematum copia sensus laborant inopia. Sicut enim intenta curiosi spectatoris aviditas postulare videtur ut argumentosæ tabulæ ipsa numerosarum imaginum collocatione, veluti muto quodam alloquio, historicum aliquem aut moralem sensum animis nostris insinuent; ita quoque

quàm qui veluti in rem præsentem perductus, omnes propositæ materiæ circumstantias accurate percipiet.

Quamvis ipsa rerum series alibi suggerat expeditam Collocationem, uberioris tamen historię dispar ratio est.

Principioribus figuris non modo principem locum tribuit Artifex, sed totum

quoque
recentis
adhuc ani-
mi impe-
tum iis
impendit.

quoque res ipsa monet, ut hominum expectationi quam ocysissime occurratur; cui si initio satisfactum non sit, periculum quoque erit ne reliqua sordere videantur. Mariam itaque facultate & copia sua dignam, multamque diversissimorum actuum varietatem suppeditaturam arripiat hic peritus Artifex; ut animus spectatoris jucundissima voluptate expletus, non minus in Arte suspiciat pondus materiæ, quam gratiam Artis in materia miretur. Cavens deinde ne partium multitudo adferat aliquam dispositioni suæ obscuritatem, illud quoque semper meminerit, *Esse aliquid in omni materia naturaliter primum*, Quintil. lib. III, cap. 8. Et *Incipiendum ab iis quæ prima sunt*. Nam nec pingere quisquam aut fingere cœpit à pedibus: nec denique ars ulla consummatur ibi unde ordiendum est, Idem ibidem, cap. proximo. *ὁ ἐν δεξιῇ δ' ἀληθείας ἐκπύπλων, πάντως ἐκκυλιδύσεται ἔπεσεν, καὶ εἰς αἰσχρὸν κατὰσπείρει τίλθ'*: Qui in principio à veritate excidit, prorsus à proposito exturbabitur, ac fœdum sortietur exitum, Isidorus Pelusiota lib. II, epist. 229. Initium itaque totius operis ut lene sit & verendum, ac bene temperatum necesse est. Quisquis enim, spectatorum animis nondum rite præparatis, veluti ex improvviso lymphatus prosilit, & vanam perturbatarum portentosarumque imaginum speciem spectatorum oculis ingerit, insanire apud sanos & quasi inter sobrios esse vinolentus videtur. Nimis enim aperte se deludi putant ad spectandum admissi, quotiescunque miserum Artificem vident versantem se atque inepte multa molientem, antequam aliquid, quo excitare eos possit, affert in medium. Sensim nimirum & Arte quadam oportet illabi in animos hominum, ut cum ipsis rebus assurgant ac nescientes abripiantur. Præcipuum ergo quod est in Dispositione à nobis ipsis (adsit modo natura, doctrina, studium) cum argumento deliberantes petemus, & principalioribus in eo figuris principem semper assignantes locum, sedulo quoque principis personæ fortem, indolem, facta considerabimus, ut reliqua omnia ad ejus rationem potissimum dirigantur. Quinetiam, nonnisi principalioribus personis jam perfectis, ad cætera minoris momenti schemata atque alias inchoati operis circumstantias accedemus, eas quandoque longinquæ cuidam dubiæque caligini, veluti jam transactas atque ex oculis sublatas, involventes. *περὶ ἐβέλκεν αὐτοῖς ἀχλὺν, ὡς ὅμοια γεγονόσι μάλλον, ἢ γενεαῖς φαίνετο*: Caliginem ipsis circumfudit; ut similia factis potius, quam quæ jam fiant, viderentur, Philostrat. Iconum lib. II, in Insulis. Sed ne diutius quàm necesse est, insistamus rei satis per se claræ; præcipua quorundam Artificum ingenia exemplo Euphranoris præmonenda tantum hic videntur, ne primum & principalibus figuris debitum cœpti operis calorem temere aliò transferant. *Natura, quemadmodum sæpenumero æmulam virium suarum Artem esse patitur*, inquit Valer. Maximus lib. VIII, cap. II, Ex. ext. 5, *ita aliquando irritam fesso labore dimittit; quod summi artificis Euphranoris manus senserunt*. Nam cum Athenis duodecim Deos pingeret, Neptuni imaginem quàm poterat excellentissimis majestatis coloribus complexus est, perinde ac Jovis aliquanta augustiorem representaturus; Sed omni impetu cogitationis in superiori opere absumpto; posteriores ejus conatus assurgere, quo tendebant, nequiverunt.

Ingentis
animi Ar-
tifex ma-
gnæ per-
copiosæ-
que mate-
riæ maxi-
mis viri-
bus satis-
facit.

§. 8. Priscos sane atque omnibus sæculis celebratos Artifices plena omnium confessione ob hanc aptæ Collocationis curam præcipue laudari constat; siquidem passim in eorum operibus admirando quodam diversissimarum rerum contextu extrema primis, media utrisque, omnia omnibus respondere deprehenduntur. Quamobrem quum Artifici plurimum facultatis ex copiosissimo quoque argumento parari contendendo, non sic velim hoc intelligi, ac si ex tot undique rebus in tam multiplici personarum, locorum, actionum varietate unam alteramve apprehendere debeat infirmitas, in qua delitescat: *Rectum genus approbari, nisi maximis viribus, non potest: hæc diverticula & anfractus, suffugia sunt infirmitatis; ut, qui cursu parum valent, flexu eludunt*, Quintilianus IX, 2. Non ob hoc igitur uberior materia est expetenda, sed ut amplissimus Artificis animus, velut campum nactus liberiorem, per totam ire materiam velit, atque in rebus plures excursus recipientibus magis abundet. Quemadmodum itaque Ammian. Marcellinus lib. XXVII sapienter præcepit, *Non decere historiam producere per minutias ignobiles*; ita & hic videas ac rideas nonnullos, qui robustam lætissimarum historiarum vim prorsus enervant, dum relicta rerum serie clypeum ducis in ea spectatissimi exquisitis coloribus adornant, aut antrum aliquod in historia forte fortuna obvium hedera, myrto, lauroque studiose obumbrant: *Ὅσοι γὰρ ἐς πολλὰ καὶ μεγάλα πρᾶγματα ἐμπύπλων, εἰκόασιν οἰκίῃ νεοπλῆτῳ, ἄρ' ἔ' δεσπότης κληρονομῶσι*. ὅς ἐπὶ τὴν ἐσθλὴν εἶδεν ὡς καὶ περὶ Βαλιδῶν, ἃ περὶ νομῶν. ἀλλ' ἐμπηδῶν πολλὰς, ὀρνίθων, καὶ στείων, καὶ λαγῶν περὶ κερδῶν, ὑπερεπίπλῳ ἔννεος πνός, ἢ περὶ καὶ, ἐς αὐτὴν διαρραγὴν ἐσθλῶν: Etenim hi in multas magnasque res incidentes, similes sunt famulo ex domini sui hereditate nuper ditato, qui neque rationem induende vestis novit, nec cænæ legem scit observare; sed in mensam gallinaceis, suillis, ac leporinis carnibus instructissimam frequenter irruens, pulmento salsamentove aliquo usque adeo avide famem explet, ut periculum

Nusquam
assidebit
pusillæ rei,
qui se to-
tum addi-
xit ingen-
tium re-
rum ma-
gnitudini.

lum fit ne inter edendum dirumpatur, Lucianus de conscribenda Historia. Horatius de Arte:

*Inceptis gravibus plerumque & magna professis,
Purpureus, late qui splendeat, unus & alter
Assuitur pannus, cum lucus & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus.* - - -

Recte quoque illos in eodem veluti valetudinario dixeris jacere, qui commodam rerum seriem turpiter ubique discindentes, in omnibus suis tabulis importune prorsus atque absurde infarciunt, quidquid illud est, quod unum sibi tabulis importune prorsus atque absurde infarciunt, quidquid illud est, quod unum sibi præter ceteros feliciter pingere videntur; neque cogitant, quàm foede naturali rerum gestarum nexu consertum argumentum per vim veluti cuneantes dissolvant ac dissecant; quantum adhuc fastidium eadem repetita moveant, veluti frigidi & repositi sæpe cibi; quem denique pudorem incutere soleat deprehensa toties infelix suppellex, quæ (sicut apud pauperes ambitiosos fieri videmus) pluribus & diversis officiis contèritur. Apposite Horatius de Arte:

Ridetur chorda qui semper oberrat eadem.

Huc pertinet illud vet. Commentat. ad vers. 19 Horatii de Arte: *Ineptus pictor vix aliud noverat, quàm depingere cupressum: à quo cum naufragus quidam peteret, ut vulturnum suum & naufragium exprimeret, interrogavit, num ex cupresso vellet aliquid appingi.*

§. 9. Generosum itaque veri Artificis animum latissima copiosæ ac divitis materiæ spatia maxime afficiunt, gaudetque in amplissimo argumento, quasi magno quodam mari, omnia ingenii sui vela pluribus ventis tradere: perinique contra atque acerbe semper accipit se in malignæ sterilisque inventionis angustias detrudi, ubi non valeat semetipsum experiri atque omnes Artis suæ vires exerere. Neque tantum opulenta materiæ ubertate delectatur rectus Artifex, verum etiam omnes amœnissimæ istius copię partes apta & rerum naturæ consentanea positura complecti studet; gnarus nusquam certius aliquod ingenii Artisque specimen exhiberi posse, quàm in immensa propofiti argumenti varietate; venustatem adhuc picturæ, π χαλκῆς τῆ γράφῃς, ut loquitur Philostratus *Iconum libro* 11, in *Rhodyne*, hac schematum actionumque varietate plurimum juvari; illos denique Artifices nunquam non palmam cæteris præripere, qui non unam tantum alteramve imaginem in tabula delineare, sed qui multiplices personarum ac rerum figuras, non solum ordine, verum etiam momento quodam atque judicio dispensare sciunt. Videas itaque nonnullos in minutis tabellis mirificos, cum ab illo opere discesserint, *Non magis sufficere in aliquo graviore actu, quàm parva quædam animalia, quæ in angustiis mobilia, campo deprehenduntur*, Quintil. xii, 2. Νικίας ὁ ζωγράφος καὶ τῶν δ' ἑὸς ἐλεγεῖν εἶναι τῆ γράφῃς τέχνης, καὶ μικρὸν μέγεθος, τὴν λαβὼντα ὕλιν δι' ἐμνήθη γράφειν, καὶ μὴ κατακερματίζειν τὴν τέχνην εἰς μικρά· οἷον ὁρνίθια ἢ ἀνθρ. ἀλλ' ἱππομαχίας καὶ ναυμαχίας· ἐνθα πολλὰ μὲν σχήματα δεῖξαι. ἂν τις ἱππῶν· τὸ μὲν, θεῶν τῶν ἡ, ἀνδρῶν ὁρῶν· ἄλλων δ', ὀκλαζόντων· πολλὰς δ' ἀκονίζοντας, πολλὰς δ' ἀσπιδόνομας τῶν ἱππῶν· ὥστε γὰρ καὶ τὴν ὑπερθεσιν αὐτὴν μέγεθος εἶναι τῆ ζωγραφικῆς τέχνης, ὡς τῶν τῶν μύθων τῶν ποιῶν: Nicias Pictor etiam hoc statim ab ortu non parvam esse pictoriæ artis partem contendebat, ut Artifex sumpta materia satis copiosa pingeret, neque artem in minutias concideret, veluti aviculas aut flores; sed eam potius equestribus navalibusque præliis impenderet; ubi variæ equorum formæ exhiberi solent, currentium nempe, adversariis recto corporis statu obsistentium, in genua demique procidentium: equitum vero alii jaculantes, alii ex equis decedentes representantur. Arbitrabatur enim ipsum quoque argumentum non minus aliquam pictoriæ artis esse partem, quàm fabulæ Poëtarum præcipuam in ipsa poësi vim habere judicantur, Demetrius Phalereus de Elocut. §. 76.

§. 10. Quemadmodum igitur ex jam dictis manifestum fit ardua ingenia mire semper delectari arduo argumento, ita quoque compertum est insignem vim Artis in materia insigniore maxime elucere. Præcipue tamen Historia alere artem quasi quodam molli iuncturaque iuncto potest: sed cum totum opus ad memoriam tantum posteritatis & ingenii famam componatur, orbem quendam contextumque desiderat. Quamobrem etiam nihil hic raptim ac turbate in tabulam conijciendum est, nihil incise membratimve proponendum: etenim *Ubi multa proponuntur membra, si quid aut numero aut ordine excidit, manifestum est*, Seneca Rhetor lib. i Controvers. in proœmio. Quin potius danda est opera sensus diverſi ut congruant; hiulea ne pateant; densa ne supra modum protuberent; accessita ne vim redarguant; aliena ne interluceant; adoptiva quæ sunt, ut cognata

B b

gnata

Sarcinatore esse summum, suere centonem optime.

§. 11. Quod vero materiam paulo uberiores industriae Artificis tantopere commen-
damus, non eo fit, quod laudandum putemus fastidium nolentis aggredi materias mi-
nores, tanquam infra eum sint, aut etiam detractura sit opinioni minus liberalis mate-
ria: καὶ γὰρ ἐπὶ σμικρῶσι, ut est in Anthologia Epigr. lib. IV, cap. 32, ὁ θεὸς ἀπεφαίνεται
ἀνδρός. Quemadmodum neque laudamus eos, qui in argumenta tenuia incidentes, ex-
trinfecus adductis rebus ea circumliniunt. ἢ φλωιδές τι, ἢ ἄσπερον, ἢ χολιδὸν ἐγκυαλιπτό-
ντες διὰ μέγα· λυμάλειται γὰρ πᾶσι τὸ ἔλόν, ὡπαιεὶ ψήγμαλα ἢ ἀργυράλα ἐμπιπύλα μεγάλῃ
σπουοικεδομένηα τῇ πρὸς ἀλλήλα χρίσι πανηλικισμῶα: Aut corticem quid, aut minus gra-
ve, aut scholasticum in medio inferentes. Quandoquidem hæc totum opus corrumpunt,
tanquam destrigmenta quædam aut raritates, quæ dum mutua inter se affectione ad con-
structionem ædificii concurrunt, faciunt ut in molem ingentem excrescat, Dionys. Longi-
nus πρὸ ὕψους, §. 8. Nos itaque sinamus Pamphilum, nescio quem in insulis magnas res,
tanquam puerileis deliciis aliquas, depingere, ut loquitur Tullius lib. III de Oratore.
Peritus Artifex,

*Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat.*

Ex noto fictum carmen sequar: - - -

*Ex noto fictam rem sumet, quò sibi quivis
Speret idem: sudet multum, frustra que laboret
Ausus idem. Tantum series juncturaque pollet;
Tantum de medio sumptis accedet honoris.*

§. 12. **Quamvis** hactenus abunde sit ostensum, tot tantaque commoda beneficio re-

Con-
gruens &
æquabilis
Collocatio
mire facit
ad totius
operis per-
spicuita-
tem.

ta Collocationis accedere Picturæ, ut non videantur plura potuisse addi; inter minime postrema tamen aptæ Dispositionis beneficia reponendum est, quod singularem afferat Arti perspicuitatem. Circumspectus enim ac minime vanus Artifex reputans præconcep-
ti argumenti juncturam ex ipsa rei gestæ serie petendam, animum quoque suum usque adeo viva delineandarum actionum specie implere studet, ut post multam acremque stu-
diosæ imaginationis curam velut in rem præsentem perductus, evidentiam quandam ex ipsa re non modo in omnes totius operis partes, verum etiam in animum spectatoris pau-
lo attentioris transfundat. Vide libri primi caput quartum, ubi observationis hujus fun-
damenta sub finem capitis jecimus. Σαφήνεια γίνε' ὅταν τις μὴ ἀνασρέφῃ τὰ πρᾶγματά, ἀλλὰ καθ' ὡς ἐπ' αὐτῇ τῇ ἐξιν κατὰ τὸ πᾶν διεξύν: *Evidentia sit, quum res non invertebantur, sed eodem quo gestæ sunt ordine percurruntur*, Aristides de Civili orat. cap. 10. Το σέ-
φης ἐπισημαίνεται, μηχανημάτων τῇ πρᾶγματων συμπεριπλοκῇ. Διόλου γὰρ ἢ ἐν πλὴ πᾶσι πινύ-
σαι. ἢ τὸ πρῶτον ἐξεργασάμενον, ἐπαίξει τὸ δεύτερον ἐχόμενον αὐτῷ, ἢ ἀλύτως πρὸς τὸ σωρημομέ-
νον, ὡς μὴ διακεκολληται, μηδὲ διηγήσεις πολλὰς εἶναι ἀλλήλαις πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' αὖ τὸ πρῶ-
τον τῷ δευτέρῳ μὴ γένειαν μόνον, ἀλλὰ ἢ κατανεῖν καὶ ἀνακατασκευάζει κατὰ τὰ ἀπορ: *Perspicui-
tas, ex mutua rerum connexionione constans, atque omnia libere soluta integreque reddens, passim efflorescat. Primum enim ad finem perductum, post se trahat secundum ita apte
continuum concatenatumque primo, ut nihil appareat intercisum, neque multe sint di-
versæque narrationes mutuo sibi adjacentes, sed ut primum semper secundo non modo sit
vicinum, verum etiam communionem quandam habeat cum eo atque extremitatibus mi-
sceatur*, Lucian. de conscrib. Historia. Posteaquam Plutarchus retulit Aratum Pellenen-
ses ab Ætolorum incursione liberasse, addit: Τὸ ἦ ἔργον ἐν τοῖς μεγίστοις διεβοήθῃ, καὶ Τι-
μάνθης ὁ ῥωγερῶς ἐπαίξει ἐμφαντικῶς τῇ ἀποδείξει τὴν μάχην ἔχουσαν: *Factum hoc im-
mis fuit illustre. Timanthes vero Pictor totam pugnam evidentissima dispositione repræ-
sentavit*. Philostratus quoque junior in Venatoribus, σαφήνεια hanc ab Artifice observa-
tam singularem Picturæ isti lucem attulisse refert: Οἷον ὁ θεοὶ, inquit, καὶ ὡς ἡδὺ τὰ σέφεις
τὸ τέχνης, καὶ ὡς εἰν ὅραν τὴν ἐκάστου τέχνης. πῶς μὲν αὖτε ἀποδείξει αὐτῇ, διὰ τῶν εἰμαζυγί-
ων, δέξει τὰς ἀρχαίας καλὴν ἐπὶ τὴν ὁρμῆν καὶ πέντε μὲν εἶται. ὅρας ἢ τὴν μετὰ τὴν αὐ-
τῶν, ὡς διὰ τῶν αὐτῶν, ἐπαίξει πρὸς τὰς ἀποδείξεις, ἢ αὐτῇ μὲν δοκῇ αὐτῶν ἀπο-
δείξει. *Quam suavis est, o Dii, perspicuitas artis; quam facile quoque est uniuscu-
jusque fortunam oculis usurpare! Storea certe hac inelaborata, atque e retibus, ut opinor,
composita excipit quinque numero principes, ut honeste sic dicantur, venationis. Videri
vero modicum eorum, quomodo semetipsum excitans, & ad superincumbentes conversus la-
borem suum emaret? &c.* Vide totam eleganter dispositæ Picturæ speciem, nec non plu-
res alias rectissime collocatarum imaginum descriptiones apud utrumque Philostratum
obvias.

§. 13. Dispositione ea, quæ ex ipsa rerum inventarum serie profluit, quoquo modo excussa, reliquum nunc est ut nonnihil quoque de ea Dispositione dicamus, quæ dili-
gentem accuratæ Proportionis observationem comitatur. Videtur tamen hæc Dispositio,
ut quod res est dicamus, parum admodum ab ipsa Proportionione discrepare: quemadmo-
dum enim de justo tantum delineandarum rerum interstitio sollicita est, ita in gratiam
arctissimæ cum ipsa Proportionione affinitatis Symmetria quandoque nuncupatur. *Asclepio-
dorum*, inquit Plin. xxxv, 10, in Symmetria mirabatur Apelles. Etenim hoc dicens, aliis
tantum verbis extulit, quod eo ipso capite aliquanto ante aliter dixerat: *Cedebat Ascle-
piodoro de mensuris, hoc est, quanto quid a quo distare deberet*. Hujus quoque Collo-
cationis, quemadmodum & prioris, nullæ certæ atque definitæ traduntur regulæ; siqui-
dem hic pleraque oculorum judicio committi debere constat. Quumque nullum sit hu-
jus rei præscriptum, occasionibus utendum est, & cum re præsentī nunquam non deli-
berandum. *Non eminet pictura, in qua nihil circumlitum est. Ideoque artifices etiam,
cum plura in unam tabulam opera contulerunt, spatiis distinguunt, ne umbræ in corpora
cadant*, Quintil. viii, 5. *Sed spatia ipsa, quæ in hac quidem parte plurimum valent,
quod possunt nisi oculorum habere judicium?* Quintil. ix, 4. Unde cuivis perspicuum esse
potest in plurium figurarum tabulis subtilissimam operosioris Proportionis rationem solli-
cite observandam: præsertim cum τὸ ζῶμα αὐτῶν in ea potissimum deprehendamus.
ὁ μὲν εἰ ἀλλῶ, inquit Philostratus Iconum lib. 1, in Pelope, ἀδρομήσει τῷ Πέλοπι. τὸ δὲ
ζῶμα αὐτῶν, ἡμῶς ἐξέτερον. ἢ γὰρ σμικρὴ εἶμαι ἀγών, ἢ πῶς μὲν ἐκωδῆναι πῆλα-
ρος, καὶ μὴ ἐγγυῆσαι τὴν σκιά τὸ καθ' ἑαυτῶν, ἐμβαλεῖν ἢ αὐτοῖς μὲν ἢ καλῶς φρόνημα;
εἴσαι πὶ τὸ μὲν, ἐν αὐτῷ τῷ μὴ θέλειν ἐπαίνει. τὸ δὲ, ἐν τῷ προαίνεν βέλεσθαι, τὸ δὲ ἐν τῷ πείθε-
σθαι. ὁ δὲ, γάννυται τῇ ὥρᾳ δὲ Πέλοπι. καὶ ἀρεταί αὐτῷ αἱ ρῖναι, ὅτι χαλεπὴ ἐστὶν. *Labor qui-
dem certaminis bene succedet Pelopi; nos vero Pictoris laborem exploremus. Non enim,
ut arbitror, modici laboris est quatuor equos jungere, nec singula ipsorum crura consun-
dere; indere illis lenitate temperatam animositatem; atque hunc sic quidem sistere, ut mi-
nime sisti velle appareat, illum, ut subsilire; tertium vero, ut obsequi velle videatur;*

Quomodo
varia sche-
mata in
unam ta-
bulam
congesta,
spatiis di-
stinguan-
tur.

hic oculis profert gaudium è Pelopis pulchritudine conceptum, nares interim dilatans, ac si jamjam hinniturus esset, &c. Quamvis etiam in pictura Menœcei innumera aptissime collocatae imagines occurrant, moenia tamen Thebanæ urbis singulare Dispositionis hujus exemplum exhibent. Ἡ δὲ τὸ σόφισμα ἔχει ἡγεῖται, inquit Philostratus Iconum lib. I, in Menœceo, περιβάλλον γὰρ τοῖς τέχεσιν ἀνδρῶν ὁπλισμῶν, τὰς μὲν δὲξις παρέχει ὄραν, τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ πάλιν, τὰς δὲ ἡμιστάς· καὶ στήνα ἐνίων, καὶ κεφαλὰς μόνας, καὶ κόρυθας μόνας, εἴτα αἰχμὰς· ἀναλογία πάντων, ὡς πᾶν· δεῖ γὰρ κλεῖπτεσθαι τὰς ὀφθαλμούς, τοῖς ὀπίσθιαις κύκλοις συναπίνουσαι· *Suave est Pictoris inventum. Armatos enim circumjiciens manibus, hos quidem integros præbet videndos, illos vero crurum tenus, nonnullos dimidiatos; etiam pectora quorundam, & sola capita, & galeas solas, denique cuspides. Proportio hæc sunt, o puer. Sic enim æquum est oculos nostros decipi, dum idoneos circulos acie sua prosequuntur.* In istis tamen picturis, quæ res de nocte gestas, aut sub aqua mersas representant, ardua magis est ratio Dispositionis. βραδεία γὰρ ἡ κατὰληψις αὐτῶν, ὡς ἐν νυκτὶ εἶναι· γίγνασθαι δὲ ἡ νύξ, οὐκ ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ καὶ ἑαυτοῦ· *Tarda est horum comprehensio, quod veluti noctu fiant; noctis vero picturam, non corpus aliquod, sed occasio temporis exprimit.* Vide Philostratum Iconum lib. I, in Como. Quamvis varix in Hesione pictura imagines justo ubique interstitio distinguebantur, singulare tamen hujus Dispositionis specimen in diversis monstri marini partibus perspiciebatur. Ἐκκυβημέναι δὲ κήτες, ἔχ' ἅπασ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μέρη, καὶ μὲν ὑφ' αὐτὰ ἀμφαίνονται, τὰ ἀκριβέστερα δὲ ὅπως κλέπεται τῷ βάθει, καὶ δὲ ἀνίσχαι· *Ceto non semel, sed per multas partes incurvato, hæc quidem attolluntur, illæ vero sub ipso mari delitescere atque oculos profunditate sua fallere videntur,* Philostratus junior in Hesione. De piscibus vero natantibus, ac paulatim quasi evanescento fallentibus oculos, insignis est Philostrati locus Iconum lib. I, in Piscatoribus: ὁ σκοπεῖν, inquit, ἐς τὴν θάλασσαν βλέπει, ἀσπίμπων τὰς ὀφθαλμούς ἐς τὴν ἀριστερὰν σύλληψιν· ἐν γλαυκῷ δὲ τῷ τὴν θάλαττης ἀνθεῖ, καὶ τῶν ἰχθύων χρώματα· μέλανες μὲν οἱ αἰὼ δουῶσιν· ἥτιον δὲ οἱ ἐφεξῆς· οἱ δὲ μετ' ἐκείνους, ἥδη ὡς φάσμα δὸν τὴν ὄψιν· εἴτα σκιάδας, εἴτα ὕδατος, εἴτα ὑπονοήσαι· καὶ αἰσθάνεσθαι γὰρ ἐς τὸ ὕδωρ ἡ ὄψις, ἀμυδρῶς δὲ ἀκριβέστερον καὶ ἐν αὐτῷ· *Speculator intuetur mare, oculos ad comprehensionem numeri transmittens. In særuleo vero æquoris flore piscium colores. Superiores quidem, nigri videntur; minus vero, qui deinde; at qui post illos sunt, jam decipiunt visum; postea umbrarum instar evanidi; mox aquei; tandem sola suspitione comprehensibiles. Siquidem visus in aquam descendens ita hebetatur, ut nequeat accurate, quæ in ea sunt, perspicere.* Affine huic est illud Philostrati in Phocicis: ἴδωρ εἶναι ποταμός· οἷα δὲ ὅς ὁ Ἀχέρον, καὶ κάλαμοι περὶ αὐτῷ πύκνους, καὶ ἀμυδρὰ ἔστω δὲ καὶ τὰ εἶδη τῶν ἰχθύων, σκιάς μᾶλλον ἢ ἰχθύος ἀνάσσει· *Aquam facile arbitraris esse fluvium Acherontem: plurimæ in eo cannæ, pisciumque formæ usque adeo obscuræ, ut piscium potius umbras quam pisces referant.* Operosior quoque est Collocatio figurarum, quæ aliquam sui in aquis imaginem sunt reddituræ; qua de re præclarus est Philostrati locus Iconum lib. I, in Olympo: Μέγρι τῶν περὶ τὸ ὕδωρ γράφει, Ὀλυμπι, καὶ ἀκρόβητα ἐς αὐτὸ ἀπὸ τοῦ πέτρης· εἰ δὲ ἱερωτὰ ἔγραψεν, οὐκ ἂν ἀσκήμονα καὶ ὑπὸ τῷ στήνῳ εἶδειν· Ἀπὸ τῶν αἰμῶν τῶν ὑδάτων, ὑπὸ τοῦ σπινθῆρος ἐν αὐτοῖς καὶ μήκη· *Huc usque te depingit aqua, Olympe, dum pronus è rupe in eam despectas. Quod si stantem exprimeret, non utique ostendisset ea quæ sub pectore sunt speciosa. Aquarum enim imitationes in superficie sunt, quod longitudines in ipsis confidunt.* Neque prætereundus hic Aufonius, qui perquam eleganter in Mosella:

*Hos Hyperianio cùm Sol perfuderit æstu,
Reddit nautales vitreo sub gurgite formas,
Et redigit pandas inversi corporis umbras.
Utque agiles motus dextra lævaque frequentant,
Et commutatis alternant pondera remis,
Unda refert alios, simulachra humentia, nautas:
Ipsa suo gaudet simulamine nautica pubes,
Fallaces fluvii mirata redire figuras.*

Plin. Junior lib. VIII, epist. 8: *Ripæ fraxino multa, multa populo vestiuntur; quas perspicuus amnis, velut versas, viridi imagine annumerat.* Ita enim ex Aufonio legendum videtur, quum in vulgatis editionibus velut mersas passim reperiatur. Huc denique refer A. Gellii verba, ex noct. Attic. lib. XVI, cap. 18: *Si rectus speculum spectes,* inquit, *imago fiet tua hujusmodi, ut caput deorsum videatur, pedes sursum.*

CAPUT VI.

- §. 1. *Quemadmodum picturis acce quoddam decus ac blanda Artificis Gratia aspiramina præcipue lenescunt, ita maxima consummata Artis gratia in congrua omnium inter se partium convenientia consistit. Multis nempe magnisque virtutibus abundare debet Pictura; in univèrsam, sine singularum partium commendatione, magnifica.*
- §. 2. *Præcipuum est in hac Gratia, ut deceant cuncta. Decorum vero judicatur, quidquid Artis excellentiæ cum quadam specie liberali consentaneum est; quod tacito perspicacioris animi judicio magis, quam sollicita inanum præceptorum observatione assequimur: siquidem neque unius Artis, neque etiam solus Natura est hoc opus; sed ex mutua Naturæ atque Artis coherentia provenit. Infeliciores vero Artifices in hanc regulam consummatæ Artis impingentes, eorum similes sunt athletarum, quos apalestros vocant; qui non norunt quid deceat simul, & ad id, quod agitur, valeat.*
- §. 3. *Nimia paullo diligentioris affectationis cura obest Artibus præcipuam Gratiâ ex incompta dissimulatæ Artis facilitate trabentibus.*
- §. 4. *Venus hæc nihil est aliud, quam accurata quædam & sine molestia diligens elegantia; inestque ei quædam consulto quasi fugiens oculos concinnitas, quæ tamen facilius potest oculis judicari, quam verbis demonstrari.*
- §. 5. *Hæc est unica illa eximii Artificis virtus, quæ spectatorem inter stuporem & voluptatem medium detinet, cogitque sæpe repetere quæ in aliorum operibus semel inspicisse plus quam satis est. Quotquot autem deliciis hisce animos bona fide addixerunt, oculis suis in tanta venustatum copia splendidissimi apparatus epulas solent exhibere.*
- §. 6. *Quemadmodum certum est Artem viguisse, quamdiu Artifices, fræna genio juvenilem in modum lascivienti permittentes, primas partes huic facilitati concedendas putaverunt; ita ea omiſsa, nullum amplius in sæcula iturum, & Gratiâ cum ætate perlaturum opus enituisse constat.*
- §. 7. *Elaborare vero contra quam deceat, & quam possis; hominis est ineptiis suis in tempestive plaudentis, ac stultitiæ suæ plurimos testes domestico præconio colligentis.*

Quinque Capita hæc, quæ recensuimus, ita sunt inter se connexa & indiscreta, ut, si quid ex his defuerit, frustra in cæteris laboretur. Horum omnium nihil unum, sed omnia pariter ad consummatæ Artis opera debent concurrere: neque possumus quolibet uno eorum esse contenti ad consummationem Picturæ. Nam sicut cithara, ita Pictura perfecta non est, nisi ab imo ad summum omnibus intenta nervis consentiat. Singula non sunt satis; omnia legitime misceantur: ut ex omnibus his rite observatis eluceat certa quædam Venustas ac Gratia, qua non singula hæc, sed, ut semel dicam, pariter omnia decent. In scriptis nuncupatur *genius*, juxta illud Martialis lib. VI, Epigr. 60:

Ingeniosa tui Pompilli scripta feruntur;

Sed fama non est hac, mihi crede, satis.

Quam multi tinea pascunt blattasque disertæ,

Et redimunt soli carmina docta cœci?

Nescio quid plus est, quod donat sæcula chartis:

Victurus geniū debet habere liber.

Et profecto, cum Inventio multum per se valeat, Symmetria delectet, Color etiam propriam quandam rebus adjiciat vim; necesse est perfectum quiddam, cum omnia coierint, fieri; atque illam demum insigniter florentem & multum expolitam dixeris Picturam, cui, præter ridentem illam colorum amœnitatem, tam varia & non uno genere formosa passim intexta sunt, ut omnes quoque omnium gratiarum lepores multarumque pulchritudinum illecebræ illigatæ ei esse videantur. Δὲ δύο τῶν πιν(ταδ) σκεπῶν τῶν δὲ λωσιν ὃ πρῶτον, καὶ τὸ μετ' ἡδονῆς δηλῶν. Οὐ γὰρ ψυχαραγωγίαι, μὴ γρηπύων μετὰ τῷ χαρίτι καὶ ἡδονῆς: *Duplicem nobis finem debemus habere propositum; ut nimirum rem omnem manifestam planamque faciamus, & ut eam cum quadam suavitate explanemus. Numquam enim animos flectes, nisi eos venustatis jucunditatisque veluti quoddam fascino ad stuporem perduxeris, Apfines de Arte Rhetorica, cap. 19. Atque hæc est præcipua illa torque laudibus celebrata virtus Picturæ, τὸ χάριεν τὸ γερφῆν, venustas picturæ, ut loquitur Philostratus Iconum libro I in Rhodogyne, & mox in Melete. τὸ ἐπίχαρι, gratiosum, ut Idem loquitur in proœmio Iconum. Venustas tamen hæc alia est à Pulchritudine, quamvis absque illa esse non possit: est enim Venustas ipsius Pulchritudinis veluti quædam consummata perfectio; sive qualitas quædam ortum ducens ex grato pulcherrimarum atque apte inter se commissarum partium temperamento.*

Prorsus quemadmodum hæc ipsa Venustas fit Suavitas, quoties eam delicata omnia commendant: estque in corporibus nihil aliud Suavitas, quam delicatior aliqua blandæ species Venustatis. Corpus itaque humanum, quod singulis sui partibus habet concinnam aliquam accuratæ perfectionis speciem, non statim venustum dici meretur, sed quod ex universa perfectissimarum partium junctura Gratiam quandam spiciat, quæ spectantium oculos tenere ac trahere valeat. Apposite Basilii Magnus Homilia in Psalmum XLIV: *καὶ ἐν τῇ συνθέσει τῶν μελῶν ὁ ἁρμονικὸς ἐκείνῃ τὴν χάριν ἔχει*: *Pulchritudo est illud in membrorum omnium compositione harmonice concinnum, quod quondam ex se efflorescentem gratiam habet*. Quamobrem etiam non incite Formam à Gratia distinxisse videtur Ovidius II de Arte, vers. 570:

Multaque cum forma gratia mista fuit.

Suetonius in Tito, cap. 3: *Forma fuit egregia, & cui non minus autoritatis inesset quam gratia*. Recte quoque Quintil. Orat. institut. IV, 2: *Quedam partibus blandiuntur, sed in summam non consentiunt*. Ita Nero, teste Suetonio in ejus vita, cap. 51; fuit *Vultu pulchro magis quam venusto*. Catullus quoque Carm. 87:

*Quintia formosa est multis; mihi candida, longa,
Recta est. Hoc ego, sic cetera confiteor.
Totum illud, formosa, nego. Nam nulla venustas,
Nulla in tam magno est corpore mica salis.
Lesbia formosa est. Quæ cum pulcherrima tota est,
Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.*

Tibullus libro IV, Eleg. 2, de Sulpitia:

*Illam, quicquid agit, quoquo vestigia movit,
Componit furtim subsequiturque decor.
Seu solvit crines, fufis decet esse capillis;
Seu composit, comptis est veneranda comis.
Urit, seu Tyria voluit procedere palla;
Urit, seu nivea candida veste venit.
Talis in æterno felix Vortumnus Olympo
Mille habet ornatus, mille decenter habet.*

Claudiam denique Rufinam decora forma conspicuam describit Martialis lib. XI, Epigr. 54: quæ Britannia cum esset, Romanis tamen Atticisque Artibus naturale decus formæ auxerat:

*Claudia cæruleis cum sit Rufina Britannis
Edita, cur Latiae pectora plebis habet?
Quale decus formæ? Romanam credere matres
Italides possunt; Atthides esse suam.*

Talem denique Demoxenus Comicus describit adolescentem quendam Coim, apud Athenæum lib. I *Deipnosoph.* cap. 12. *καὶ ὁ γυναικὸς τὸ μὴν ἄγρον, μὴν ἀπὶ θανόν, ἀλλὰ μιμνῆσθαι χάριν καὶ κινήσιν, ἀλμυρὸν καὶ θριμύ καλῶσιν*: *Forma mulieris nec otiosa, nec illiberalis, sed cum venustate & gratia quadam mixta, quæque sensus potest inflectere, leporum sale conspersa & acris dici solet*, Plutarch. Sympos. problem. V, 10. Lucretius libro IV:

Chariton mia, tota merum sal.

Vide P. Victorium Var. lect. lib. XII, cap. 13. Picturæ par quoque ratio est. Libanius est ex omni genere festivitatum suavissimus lepos, quo, tanquam sale, perspergatur & conditior fiat Pictura. Non latuit hoc Apellem, cujus (quamquam eadem ætate maximi Pictores essent) præcipua in Arte venustas fuit: etenim is, quum opera reliquorum admiraretur, *Collaudatis omnibus, deesse iis unam illam Venerem dicebat, quam Græci Charita vocant; cetera omnia contigisse; sed hac sola sibi neminem parem*, Plinius xxxv, 10. Venerem hic summus Artifex dicit peculiarem Inventionis, Symmetriæ, Coloris, Motus, Dispositionis denique gratiam, per universa Picturæ membra sic diffusam, ut non modo Inventionem, Symmetriam, Colorem, Motum, Dispositionem spectantes teneat, sed multiplici singularum partium harum venustate in unum collata efflorescat. Cæterum ut venustas & pulchritudo corporis à bona valetudine nullo modo discerni possunt; sic hæc, de qua loquimur, Gratia tota quidem est cum perfecta Arte confusa, sed mente & cogitatione magis ab ea potest, quam re separari.

§. 2. Atque hæc est procul dubio Venus illa quam, ex ingenio Artificis sponte sua nascentem,

nascentem, nullæ regulæ Artis tradunt, quamque nulla vel morosissima præceptorum sedulitate Artifices assequi valent; nimia præsertim cura omnem picturarum leporem destruentem magis quam adjuvante; neque enim alia via magis in *κατασκευάσει* * itur. *Vi-* *tium est ubique, quod nimium est, Quintil. VIII, 3. Nihil potest placere, quod non* *deceat, Quintil. I, 11. Ideoque etiam quod natura rei satis aptum est, nisi modo quoque* *temperetur, gratiam perdit. Cujus rei observatio judicio magis quodam sentiri, quam* *præceptis tradi potest. Quantum satis sit, & quantum recipiat præsens materia, non* *habet hæc res mensuram & quasi pondus: quia, ut in cibis, alia aliis magis complent,* *Quintil. XI, 1. Præcipueque in hac parte præstandum est, ut deceant cuncta; quod* *prudenter magis, quam ulla præceptionis arte servatur, Martian. Capella libro v de nu-* *ptiis Phil. & Merc. Quamobrem etiam frequenter usu venit, ut multi, quibus à natu-* *ra minora data sunt, tamen illud assequi possint, Ut iis quæ habeant, modice & scienter* *utantur, & ut ne dedecet; id enim est maxime vitandum, & de hoc uno minime est fa-* *cile præcipere. Roscium sæpe audio dicere, Caput esse artis, decere; quod tamen unum* *id esse, quod tradi Arte non possit, Cicero I de Orat. Arte quidem non traditur hoc,* *attamen Artem, vim suam dissimulantem, sequitur, cum Nulla res sine arte satis wa-* *leat, & comitetur semper artem decor. An non eam, quæ emissa optime est, hastam* *speciosissime contortam ferri videmus? & arcu dirigentium tela, quo certior manus, hoc* *est habitus ipse formosior, Quintilianus IX, 4. Servius ad versum 521 quinti Æneid.* *Dicunt periti, posse ex ipso Sagittariorum gestu artis peritiam comprobari. Nisi malis* *opinari quod Artifex Venerem hanc natura duce melius assequetur, quam Arte; Sed* *natura ipsi ars inerit, ut idem Quintilianus ibidem loquitur. Etenim hæc duo natura* *arcte adeo sunt inter se copulata ac devincta, ut separari atque intervelli salvo lepore* *operum non possint. Ταῦτῳ κατὰ τὴν πρὸς καὶ χαρακτηριτικὴν ἀρετὴν, εἴτε φύσις ὁπ-* *ταῖα δὲ καλεῖν, ὥς πόνος καὶ πῆχυς ἐργασίαν, εἴτε μὲν ἐξ ἀμφοῖν ἔξιν ἢ διῶσιν: Potissimam* *hanc & proprietatibus artificum exprimendis maxime idoneam virtutem, vel natura* *quandam felicitatem dicere oportet, vel laboris & artis effectum, vel mixtum ex ambo-* *bus habitum facultatemque, Dionys. Halicarnass. in Lysia. καὶ ἡ ἀλληλεγγύη τῶν ἰσῶς* *ἡρώων ἀνὰ τὸ πλεον: Mutua tamen horum coherentia futura forte est perfectio operum,* *Dionys. Longinus περὶ ὕψους, §. 32. Atque hoc illud est, quod Philostrato agenti de* *Pictura ferti florei, τὸ χαλκόν ἔσφάνη καὶ ἀπώλον appellatur, Iconum lib. I, in Como.* *Εὐδωρεῖα τῶν ἀνθέων, ut idem Philostratus ibidem explicat. Italice est morbido & vago,* *leggiadro, svelto. Neque invenuste Catullus in Argonauticis corollas mira quadam Ar-* *tis facilitate plexas indistinctas dixit, quod flores casu potius congestos, quam anxie di-* *gestos spectantium oculis exhiberent. Gratiam hanc molliter turgentium coronarum te-* *neritatem dixit Tertullianus de Corona militis: In capite, inquit, quis sapor floris?* *quis coronæ sensus, nisi vinculi tantum? Quia neque color cernitur, neque odor ducitur,* *neque teneritas commendatur.*

§. 3. Patet igitur, quam sit arduum, exactæ Artis opus posteris relinquere: præser- *Nulli ma-* *tim, quum ne quidem ad consummationem Picturæ sufficiat hæc, de qua nunc egimus,* *gis extin-* *Venus; nisi eam felix quidam firmæ facilitatis decor commendet. Elegans festivæ faci-* *guant na-* *litate exemplum habes apud Philostratum Iconum lib. I, in Amoris. Γελῶσιν οἱ Ἑρῶες,* *turalem* *inquit, καὶ καταπίπτοντες: ὁ μὲν, εἰς πλάγαν· ὁ δὲ, περὶ ἑσθλῆς· οἱ δὲ, ὑπὸ πᾶσι ἐν τοῖς δ* *operum* *Διαιμαλίας χήμασι: Rident Amores, & ceciderunt; hic quidem in latus, ille vero pro-* *storum* *mus, alii rursus supini, omnes autem in vario aberrationis habitu. Videas itaque hic,* *nitorem,* *quantam elegantissimæ alioqui picturæ Gratiam adsperserit Pictor, dum varie ludentes* *quàm qui* *atque ex lasciva quadam petulantia temere lapsantes Cupidines pari fidentioris negligen-* *omnes un-* *tiorisque Artis veluti errore describit: pulchra temerarii erroris Arte picturam hanc miri-* *dique flo-* *fice commendante. Promptæ nimirum vegetæque magnorum Artificum mentes, etsi non* *sculos fol-* *semper iis quas aggrediuntur rebus accuratam exactamque manum imponant, ut pluri-* *licite ni-* *imum tamen ex genii sui facilitate nescio quid, quod placeat, in opera sua transfudisse* *mis car-* *deprehenduntur: siquidem erecti atque in omnia semper exerti impetus vigore usque* *punt &* *adeo ex facili ac minime laboriose quidquid conantur efficiunt, ut opera eorum ipsa fa-* *delibant.* *cilitatis gratia emineant, veluti spontaneo illaboratæ Artis ingenio ad hunc decorem per-* *ducta. Plinius certe loco ex cap. 10 libri xxxv nat. Hist. proxime allato, postquam* *Apellem præter cæteros Gratia hac polluisse testatur, subjunxit hæc verba: Usurpavit* *Apelles & aliam gloriam, cum Protogenis opus immensi laboris ac curæ supra modum* *anxia miraretur: dixit enim, omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora; sed uno se* *præstare, quod manum ille de tabula nesciret tollere: memorabili præcepto, nocere sæpe* *nimiam diligentiam. Plutarchus quoque in Timoleonte facilitatem hanc à Venere di-* *stinguit: Ἡ μὲν Ἀντιμάχῃ πῆσις, inquit, καὶ τὰ Διοφύτου ζωγραφήματα, τῶν Κελοφώνων,* *ἰσχυρὰ ἔχοντα καὶ τόνον, ἐκθεδισμένους καὶ καταπίπτοντας: πῆσις δὲ Νικομάχῃ γραφαῖς, καὶ τοῖς* *Ὀμήρῳ εἰχνοῖς, μὲν δὲ ἄλλῃς διωκόμεναι καὶ χαρίεντα, πρὸς τὰ δοκῶν ἄχερῶς καὶ ῥαδίως ἀπιερ-* *γόμενα.*

Maxime
tamen
spectatur
hic natu-
ralis ille
magisque
ex Artifi-
cis inge-
nio quam
ex Arte
proman-
ans De-
cor.

* Præsum-
affectionis-
nem.

Nulli ma-
gis extin-
guant na-
turalem
operum
storum
nitorem,
quàm qui
omnes un-
dique flo-
sculos fol-
licite ni-
mis car-
punt &
delibant.

γράφει: Versus Antimachi & picturae Dionysii, quorum uterque Colophonius, ut ut vim habeant & mirum quendam eximii splendoris vigorem, plurimum tamen laboriosae coactaeque affectationis praese ferunt: Nicomachi vero tabulis & Homeri carminibus, praeter reliquam vim veneremque, etiam hoc adest, quod expedite & cum insigni aliqua facilitate confecta esse deprehenduntur. Simile illud: In omnibus rebus videndum est, Quatenus. Et si enim suus cuique modus est; tamen magis offendit nimium, quam parum. In quo Apelles pictores quoque eos peccare dicebat, qui non sentirent, quid esset satis, Cicero in Oratore. Apollodorus fictor inter cunctos diligentissimus artis, & iniquus sui iucero in Oratore. Apollodorus fictor inter cunctos diligentissimus artis, & iniquus sui iucero in Oratore. crebro perfecta signa frangens, dum satiare cupiditatem nequit artis, & ideo Insanus cognominatus, Plinius xxxiv, 8. Et mox: Callimachus semper calumniator sui, nec finem habens diligentiae, ob id Cacizotechnos appellatus; memorabili exemplo adhibendae curae modum. Hujus sunt saltantes Lacariae, emendatum opus; sed in quo gratiam omnem diligentia abstulerit. Vide quoque Pausaniam lib. 1, pag. 48.

Viva inelaboratae vis Artis hic potissimum spectari solet; siquidem certum est omnia diffusae solutae cuiusdam facilitatis specie reddi conditiora.

§. 4. Deturpat ergo nimia cura totam emendatissimarum quoque picturarum gratiam, quemadmodum facilitas eam auget. Grande, & ut ita dicam, pudicum exactae consummatæque Artis specimen, non est maculosum, nec turgidum, sed naturali pulchritudine exurgit, calamistrorum fucique impatiens. Huic igitur praecipue virtuti attendat Artifex, totam mentem, omnes cogitationes ad tantae rei magnitudinem sedulo con-

vertat:

Et curam tota mente Decoris agat,

Ovid. III de Arte, vers. 424. Praesertim, cum is demum summus in Arte dici mereatur, Cui disciplina, & studium, & exercitatio dederit vires facilitatis, Quintil. xii, 9. Αφελεια simplex & inaffectata, inquit idem ille Quintil. viii, 3, habet quendam purum, qualis etiam in feminis amatur, ornatum; & quasdam velut è tenui diligentia munditias. κάλλος αἰσθητικόν, ἢ ὁμοίον αἰσθητικῷ φησὶ: Natura forma similisque plantae suo ingenio natae, Aristæni. lib. 1, epist. 7. Ασκαδασον κάλλος: inornata pulchritudo, Philostr. Iconum lib. 11, in Panthia. Πάρθενος & εἰδὴς μὴ δ', ὥραία δ', ἀληθινὴ καὶ δεχάις γέμεσα κάλλος, ὅπῃα τὰ ἀγάλματα τῶν παλαιῶν τέχνης, ἀχρόν δὲ τῇ εἰς τὸ θαυμάσιον καὶ ὀφθαλμῶν ἀκροβυσσῶν: Virgo minime quidem speciosa, formosa tamen, vera pariter atque antiqua pulchritudine referta, qualia sunt antiquae artis simulacra, quae ad sui admirationem temporis moram atque accuratiores oculos requirunt, Themistius Orat. iii, quae est de Amicitia. Terent. Phorm. Actu 1, Scena 2:

- - - Virgo pulchra, & quod magis diceret,
Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem.
Capillus passus: nudus pes: ipsa horrida:
Lachrymae: vestitus turpis: ut, ni vis boni
In ipsa inesset forma, haec formam exstinguerent.

Ovid. II Fast. vers. 763, de Tarquinio in Lucretia commoto:

Forma placet, niveusque color, flavique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.

Idem III de Arte, vers. 257:

Formosae minus artis opem praeceptaque quarunt.
Est illis sua dos forma sine arte potens.

Catalecta vet. Poët. lib. 1:

Fingere se semper, non est confidere amor.
Quid, quod saepe decor, cum prohibetur, adest?

Notat hoc in Semiramide Aelianus var. Hist. vii, 1: Σημίραμιν τὴν Ἀσσυρίαν, inquit, ἄλλοι μὲν ἄλλως ἀδυσιν· ὡραίοι δὲ τῇ ἐν ἡμέρῃ γυναικῶν, εἰ καὶ ἀφελέστερον ἐχρῆτο τῷ κάλλει: De Semiramide alii alia dicunt. Ea fuit inter omnes feminas speciosissima, tametsi remissius & negligentius formam curabat. In Alexandro quoque Magno id ipsum observat idem Aelianus var. Hist. xii, 14: Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου ἀπεργαμένως ὡραῖον λέγουσι θυνέσθαι: Alexandrum Philippi filium sine ulla formae cura speciosum fuisse perhibent. Talis foemina Horatio lib. 1 Carm. Ode 5, simplex munditiis dicitur. Απερίεργος καλὴ, ut loquitur Aelianus var. Hist. xii, 1. Tullius quoque in Oratore: Quaedam etiam negligentia est diligens, inquit; nam ut mulieres esse dicuntur nonnullae inornatae, quas id ipsum decet; sic haec subtilis pictura etiam incompta defecit. Fit enim quiddam in utroque quo sit venustius, sed non ut appareat: tum removebitur omnis insignis ornatus, quasi margaritarum, ne calamistri quidem adhibebuntur. Fucati vero medicamenta candoris & ruboris omnia repellentur; elegantia modo & munditia remanebit. Imprimis ergo cavendum

nc

ne elaborata quæsitæ venustatis concinnitas, & quoddam aucupium delectationis manifestò deprehensum appareat. Etenim frigida illa nimix subtilitatis affectatio frangit atque concidit vividum incalcentis animi impetum, & quicquid est in Arte generosius. *Tiberius in oratione Latina secutus est Corvinum Messalam, quem senem adolescens observaverat: sed affectatione & morositate nimia obscurabat stylum, ut aliquanto ex tempore quæ evenit, ut nimia diligentia deterius fiat opus; quia sunt optima minime arcessita, & simplicibus atque ab ipsa veritate profectis similia. Pereunte itaque hac simplicitate, ipsam quoque Gratiam statim necesse est perire. Juvenal. Satyra III, vers. 17:*

*In vallem Egeriæ descendimus, & speluncas
Dissimiles veris; quanto præstantius esset
Numen aquæ, viridi si margine clauderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?*

Illæ quæ curam fatentur, non consequuntur gratiam; propterea quod sensus obumbrant, & veluti læto gramine sata strangulant, ut loquitur Quintilianus in procemio libri octavi. *Minuta est omnis diligentia*, inquit Tullius in Partitionibus oratoriis. *Ipsa emendatio finem habet*, ut salubriter monet Quintilianus x, 4; *sunt enim qui ad omnia tanquam vitiosa redeant; & quasi nihil fas sit rectum esse quod primum est, melius existiment quicquid est aliud: similes medicis, etiam integra secantibus. Accidit itaque ut cicatricosa sint, & exsanguia, & cura pejora. Sit igitur aliquando quod placeat, aut certe quod sufficiat; ut opus poliat lima, non exerat.* Vide quoque Plinium Juniorem lib. ix, epist. 35. Unde etiam illud, quod in plerisque aliis Artibus observatur, hic quoque locum habet, Caput nimirum Artis esse, Artem premere. Et profecto, si quæ pingentium Ars est, ea prima est, ne Ars esse videatur. *Utilissima est dissimulata subtilitas; quæ effectu apparet, habitu latet*, Seneca in procemio libri primi Controverf. *Sed hoc pati non possumus; & perire artem putamus, nisi appareat; cum desinat esse ars, si appareat*, Quintil. iv, 2. Apposite Ovidius x Metamorph. de Pygmalione, vers. 247:

*Interea niveum mira feliciter arte
Sculpsit ebur, formamque dedit qua sæmina nasci
Nulla potest; operisque sui concepit amorem.
Virginis est vere facies, quam vivere credas,
Et, si non obset reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet. - - -*

§. 5. Liqueat ergo rem totam recta reputantibus via, præcipuam tantopere laudatæ Venustatis gloriam ab expeditæ & minime coactæ Artis facilitate provenire, qua permotus spectator veluti attonitus miratur illa doctarum manuum σοφισματα, prout admiranda excellentium Artificum opera vocat Philostratus Iconum lib. i, in Memnone. Himerius quoque, Δότι μοι, inquit, τὴν Ζεύξειδου τέχνην, καὶ τὴν Παρρησίου σοφισματα: *Date mihi Zeuxidis artem, & Parrhasii solertia inventa.* Vix profecto quisquam est qui sine horrore contemplari possit eximia illa magnarum mentium monumenta, quæ vivent quamdiu Ars æmulatrix Naturæ & Genius humanitatis in terris celebrabuntur. De talibus nempe cordatus spectator apud se dicit, *Nec vidisse semel satis est, licet usque morari.* Recte itaque Damascius de semetipso apud Photium testatur, quantum senserit animi motum conspecta Venere, quam Herodes Sophista dedicaverat: ἰδῶμαι μὲν ὑπὸ τῶν ἁλμάτων καὶ ἐκπαλῆως, inquit, ἔγωγε τὴν τῶν ψυχῶν διέθεσιν ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης, ὥστε ἐχέουσιν ἑαυτὰς ἐπαυρίναι· πολλὰ μὲν ἢ ἀπὸ τῶν ἐκπαυρίσεων ἐπὶ τὸ θάνατον· ποῦθεν αὐτὰ καὶ οὐκ ἐνέκλειον ὁ πενήτης, ἢ γλυκύ τι καὶ ἀφροδίσιον, ἀλλὰ βλοσυρὸν τι καὶ ἀνδρικόν: *Sudavi præ stupore & admiratione, & sic afficiebatur animus istac lætitia, ut domum ire non possem. Sæpe cum abivissem ad spectaculum revertebar. Tantam huic pulchritudinem immiscuerat artifex, non suavem aut veneream aliquam, sed terribilem ac plane virilem.* Contorquendus est itaque spectator accuratoris Artis venustate, tanquam machinatione aliqua, nunc ad severitatem, nunc ad remissionem animi, nunc ad tristitiam, nunc ad lætitiā, passim denique ad stuporem; utendum est omnium inventionum pondere, omnium delineationum subtilitate, omnium denique colorum suavitate; accedat oportet actio varia, vehemens, plena animi, plena spiritus, plena veritatis, concinna denique pulchri ordinis perspicuitate distincta. Atque hæc est illa virtus, quæ mirantium circulos undique contrahit; quæ tantos clamores, tantas admirationes efficit; in ea vires pingendi constitutæ sunt. *Timanthes pinxit Heroa absolutissimi operis*, inquit Plinius xxxv, 10, *arte ipsa complexus vires pingendi.* Philostrato in procemio libri primi Iconum, hæc vis Artis κατὰ τὴν ἐπιστήμην, vis scientiæ vocatur. Eidem quoque Iconum lib. ii, in Rhodogyne

gryne dicitur ἰχθύς ἡ γρυφὴς, *efficacia picturae*. Luciano denique in Zeuxide est δύναμις ἡ τέχνη, *potentia artis*. Hæc virtus oculos nostros capit, tenet: Propert. lib. 111, Eleg. 10:

*Aut certe tabulæ capient mea lumina pictæ,
Sive ebore exactæ, seu magis ære manus.*

Plin. xxxv, 9: *Neque ante Apollodorum ullius tabula ostenditur, quæ teneat oculos.*
Horat. lib. 11, epist. 1:

Suspendis picta mentem vultumque tabella.

Cornel. Severus in Ætna:

*Quin etiam Grajæ fixos tenere tabellæ,
Signave: nunc Paphiæ rorantes arte capilli;
Sub truce nunc parvi ludentes Colchide gnati;
Nunc tristes circa subjectæ altaria cervæ,
Velatusque pater; nunc gloria viva Myronis.*

Ex vivo virtutis hujus sensu provenit attonitus ille stupor, qui occupare solet animos miracula tantæ Artis iusta æstimatione ponderantium, atque in ea contemplatione acquiescentium. Ἀφασία πληγὴν ἐστὶν αἰσθητῶν, *muti constitimus*, Callistratus in Cupidine Praxitelis. Horat. lib. 11, Satyra 7:

- - - *Pausiaca torpes insane tabella.*

Non habent incredibilia vocem. Quædam majora sunt, quàm ut illa capiat modus sermonis humani, Quintil. Declam. xix. *Magnitudo stuporis, locum multis plaufibus non relinquit*, Symmachus lib. x, epist. 22. Vide Musonii Dissertatiunculam apud A. Gellium lib. v, cap. 1. Pictura itaque quæ admirationem non habet, nulla merito judicatur: atque is demum prudentioribus verus videbitur Artifex, in quo homines exhorrescunt, in quo exclamant, quem stupefacti intuentur, quem plus quàm hominem putant: qui distincte, qui explicate, qui abundanter, qui illuminate, quicquid Inventio suggererit, exprimet: Cicero 111 de Oratore. Et mox; Quare Bene & Præclare, quamvis illi sæpe dicatur: Belle & Festive, nimium sæpe nolo. Quamquam illa ipsa exclamatio, Non potest melius, sit velim crebra: sed habeat tamen illa admiratio ac summa laus umbram aliquam & recessum, quo magis id, quod erit illuminatum, exstare atque eminare videatur. Tandem tamen, expleto tam iustæ admirationis stupore, temperare sibi non valeat spectator, quin subinde, Γράμμασι προσεχὼν χεῖρὸς ἀσείας: *Incidens in picturas elegantè manu delineatas*, ut ait Philostr. Jun. in procemio Iconum, exclamet οἷός τις ὡς δὲ δόξῃ ἡ τέχνη, ἢ κρείττω ἀνθρωπίνης χεῖρὸς: *Stupenda vere fuit ars, & humana manu præstantior*, ut loquitur Callistratus in Memnonis statua. Et si forte, dum in hoc animi æstu versatur, in Pasiphaës pictura Cupidines ferram ducentes observet: οἱ ἐπὶ τῇ περίῳ. ἔρωτες, inquit, ἰννοῖαν πὶ ὑπερβέβληκασιν πάσῳ καὶ σοφίᾳ, ὁπότε χεῖρὸς πὶ τῇ χρομάτῳ. πῶς καὶ, τῷ ἔλῳ περίῳ ἐμβέβληται, καὶ διήκῃ αἰσθῆναι ἤδη: *Qui autem circa ferram sunt Amores, cogitationem omnem scientiamque superarunt, quanta ad manus coloresque pertinet. Adverte: ligno ferra imposita, jamque per ipsum ducta*, Philostr. Iconum lib. 1, in Pasiphaë. Sin autem in tabulam argumento nativitatis Pindari insignem incidat, singula absolutissimæ artis momenta percensens, non cessat in proximum quemque qualemque sui sensus gustum transfundere: οἷμα γὰρ μά σι ἔναι καὶ πῶς μέλῳ, ἔτω γὰρ χροὺς γρυφῶν, inquit, ὅν γε καὶ προσωμαῖα δέλη, καὶ πόδες, καὶ πτερὰ, καὶ τὸ χροῖμα ἡ τοῦ λῆος ἐπὶ αἰσθῆσιν, ἵνα τῇ φύσει ἀκριβοῦς αὐτῶν ἡ γρυφὴ: *Apes quoque sic exiliter & affabre pictas tibi esse admirationi puto: quarum proboscis, ac pedes evidentissime cernuntur, & pennæ ac stoles color non incongrue habent, cum in ipsis variandis ars naturam adæquaverit*, Philostr. Iconum lib. 11, in Pindaro. Rursus picturam tela Penelopes nobilem intuens, nihil non in ea suspicit; araneolum tamen in proximo conspicatus: τὸ ἔτω γλίσχρος ἀράχνην ἀπαυγῆσαι, inquit, καὶ δεῖξαι κατὰ τὴν φύσιν, καὶ τὸ ἔρπον αὐτῆς ὑπομόχθηρον γράψαι καὶ ἀγεῖν, ἀρατὴ δὲ δημογὰ καὶ δανὴ τὴν ἀλήθειαν: *Araneum tam tenuiter elaborasse, ac juxta naturam indicasse, ipsumque filum laboriosum ac difficile pinxisse, artificis est prudentis ac veritatem scite representantis*, Philostr. Iconum lib. 11, in Telis. In tabula Panthiæ morientis suspensus miratur, τὰ σημεῖα τῶν ὀνύχων ἡδὴ γρυφῆς: *Unguium vestigia pictis longue suaviora*, Philostr. Iconum lib. 11, in Panthia: quemadmodum & Philostr. Junior in Venatoribus. In tabula Veneris ostendit qualiter, οἱ πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι λαμῶν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς χροῖμα, καὶ ὡς ἄλλο ἄλλω διπρεπῆς, δαιμονίως ἐκμιμήθηται: *Pratum quod vestes circuit, & qui in eis sunt colores, & quemadmodum aliud alios deceat, divine expressum est*, Philostr. Iconum lib. 11, in Venere. Visâ quoque aurea

aurea veste Veneris, potissimum in ea subtilissimam futuræ speciem miratur. *ῥ' αὐτῇ, ἡ αὐτῇ μάλιστα, ἡ ὁρῶνται: Sutura, quæ mente potius percipi, quam videri potest*, Philostr. Junior in Ludibundis. In marmorea Bacchæ bacchantis statua cuncta deprehendit signa animi furoris æstro perciti. *Τοσούτοι πύθης διέλαμπεν τὰ παρτέλα, ἡ δὲ τὴν πύθης ἀρρήτω λόγῳ κερῆντο: Tot ac tanta affectus indicia ab arte emicabant, inenarrabili arcanæque ratione temperata*, Callistratus in Bacchæ statua. In contemplatione statuæ Narcissi defixus, cætera quidem miratur: *Τὸ δὲ εἶδός τοι γὰρ ῥῆτον*, inquit, *λίθῳ εἰς ὑγρότητα κεκαλῶσθαι, καὶ ἐν αὐτῷ σώματι τῇ εἰσὶα περιχόρῳ: στερεωτέρας γὰρ πτυχηῶς φύσεως, περὶ ἐκείνῃ ἀπείσθην αἰσθῆσιν, εἰς ἀραιὸν τινα σώματι ὄγκον διαχέομαι: Isud autem ne verbis quidem exprimi potest, ut lapis in humorem laxatus, corpus oppositum essentiae suæ præbuerit: naturam namque solidiorem nactus, sensum tamen aliquem delicate mollietiei emittebat, in rarum quendam corporis tumorem diffusus ac diffuens*, Callistr. in Narcissi statua. Conspicito denique Cupidine Praxitelis: *Εἶδες αὖ τὸ χαλκὸν θρυπτόμενον*, inquit, *καὶ εἰς ὑπερβαίαν ἀμυγχανῶς χλιδώντα: Videas æs emollitum, & supra quàm fieri possit in bonam carnis habitudinem delicata quadam eximie artis luxuria veluti liquefactum*, Callistratus in Cupidinis statua.

§. 6. Ex omnibus hisce locis perspicuum cuius esse potest, modos hosce loquendi, *ἄρρητῳ λόγῳ, δαιμονίως, ἀμυγχανῶς, &c.* satis exprimere vim aliquam præcepta subtilissimæ Artis supergressam; Artifice nimirum naturam ipsam in tanta rerum varietate ludentem provocante, & in vivis diversissimarum rerum formis in affectata jucundæ securitatis facilitate exprimendis juveniliter luxuriante & quasi ludente. Statius libro 1 Sylv. in Tiburtino Manlii Vopisci, vers. 51:

- - - *Lusit in ære Myronis manus.* - - -

Ex mira
priscorum
Artificum
facilitate
cuius per-
spicuum
est, neque
ludum la-
boranti-
bus, neque
Artem de-
fuisse lu-
dentibus.

Νεανιδίῳ δὲ ὡραῖῳ: Juvenili quadam audacia exultat Pictor, Philostrat. Junior in imaginē Orphei. Callistratus quoque in Memnonis statua: *ὁ δαίδαλῳ μέχρι μὲν κινήσεως ἐνεανιδίῳ, καὶ διώσαντι εἶχεν ἡ ἐκείνου πύχνη ἐξίσταται πρὸς ὕλην, καὶ εἰς χορείαν κινεῖν: Dædalus ad motum usque confidentiore quadam juvenilis animi licentia processerat, habebatque ars ejus vim materias mutandi atque ad choream excitandi*. Hic enim *τὸ νεανιδίῳ* nihil est aliud, quàm juvenilis animi vigore veluti lascivientem & exultantem aliquid aggreddi. Nam in eo præcipua & viva vis Artis posita videtur, si in opere felix illa & fecunda primi conatus facilitas eluceat: qua sine mortuam esse Artem cum Plinio recte dixeris: *Haftenus dictum sit*, inquit lib. xxxv, 5, *de dignitate artis morientis*. Bene morientis, quandoquidem supra ex Vitruvio & Plinio didicimus, Artem hanc olim plurimorum sæculorum studio & consummatissimorum Artificum cura perfectam, circa tempora Augusti animam coepisse agere: tunc enim Ars, vitiis evincentibus, paulatim victa cessit; & Artifices ultra modum curam cultui impendentes, relicta priorum ingenia simplicitate, tabulis suis commendationem potius quærebant ex sumptuosis coloribus, quàm ex ipsius Artis sinceritate atque elegantia, donec omnem gratiam rei nimia captatione consumpsissent.

§. 7. Optime vero decorum illud retinebimus, si *Propriam naturam sequamur, & studia nostra naturæ regula metiamur*. Neque enim attinet repugnare naturæ; nec quicquam sequi, quod assequi nequeas. Ex quo magis emergit, quale sit decorum illud, ideo quia nihil decet invita (ut ajunt) Minerva, id est adversante & repugnante natura. Quæ contemplantes, expendere oportebit quid quisque habeat sui, eaque moderari, nec velle experiri quàm se aliena deceant; id enim maxime quemque decet, quod cuiusque suum maxime. Suum igitur quisque noscat ingenium, acremque se & vitiorum & bonorum suorum judicem præbeat: ne Scenici plus quàm nos videantur habere prudentiæ. Illi enim non optimas, sed sibi accommodatissimas fabulas eligunt. Qui voce frenti sunt, Epigonos, Medeamque. Qui gestu, Menalippam, Clytemnestram. Semper Rupilius Antiopam. Non sæpe Æsopus Ajacem. Ad quas igitur res aptissimi erimus, in iis potissimum elaborabimus. Sin aliquando necessitas nos ad ea pertruserit, quæ nostri ingenii non erunt; omnis adhibenda erit cura, meditatio, diligentia, ut ea, si non decore, at quàm minimum indecore facere possimus. Nec tam est enitendum, ut bona, quæ nobis data non sunt, sequamur; quàm ut vitia fugiamus, Cicero lib. 1 de Officiis. Teneamus ergo ante omnia illud Quintiliani libro viii, cap. 3: *Prima virtus est, vitio carere*. Et cogitemus omnia quæ traduntur præcepta eò præcipue tendere, ut vitia effugiamus; atque eos, qui hoc assequuntur, ab eximia illa Gratia quàm proxime ab futuros. Horatius libro 1, epist. 1:

*Virtus est, vitium fugere; & sapientia prima
Stultitia caruisse.* - - -

Contra vero, Si plura sunt quæ nocent, quæ prosunt obruentur, Quintil. iv, 2.

- §. 1. *Omnia quæ ad constituendam Gratiam concurrunt, ad eam quoque discernendam dijudicandamque requiruntur.*
- §. 2. *Frustra his nonnulli ignorantiam suam delicatissimi fastidii insolentia dissimulare student.*
- §. 3. *Quemadmodum levia quædam delicta æqui harum Artium aestimatores feruidis Artificum ingenii non inuiti donant; sic fucatam fallacissimorum operum speciem non æstimant eo splendore, qui imperitorum verberat oculos, atque ab incorruptæ Artis consideratione auertit.*
- §. 4. *Nunquam ad Artis examen, nisi amotis omnibus oculorum impedimentis, accedebant; certi, ita se demum commodius exploratiusque iudicium de præclaris Artificum operibus facturos.*
- §. 5. *Inspectionem elegantiarum sæpius iterantes, actiore subtilioreque ingenio & iudicio percensent omnia.*
- §. 6. *Præpostere quidam, præteritis rebus maximis, minutias quasdam sollicitè sectari non desinunt.*
- §. 7. *Nemo unquam omissis friuolis totum oblatæ Picturæ argumentum complexus est animo, ut non statim ipsa rerum gestarum serie veluti in rem præsentem deduceretur, ac multo expeditius de tota Arte iudicaret.*
- §. 8. *Optime igitur iudicant, qui non adumbratas atque inanes rerum imagines, verum ipsas potius res in Pictura putant representari.*
- §. 9. *Quemadmodum optimi quique Artifices multum habent sui, & sua cuiusque semper fuit nota; ita statim quoque sentiunt oculi exercitati an ex officinis celebribus & mangonii nesciis exierint opera; quod peculiaris cuiusque officinæ virtus, quæ adulterari non potest, in præcipuis excellentium Artificum operibus manifestò eluceat.*
- §. 10. *Eruditi adhuc oculi archetypa ab apographis nullo negotio distinguunt.*
- §. 11. *Hac ipsa denique consuetudine oculorum manifestum discrimen inter veterum ac recentiorum Artificum opera deprehendi solet.*
- §. 12. *Quid sint Parerga, quidque in iis observandum.*
- §. 13. *Saniore interim iudicio omnia accuratissimæ Artis momenta pensabunt, qui assidue picturarum statuarumque inspectioni diligentem veterum scriptorum lectionem adjungent.*

Recti elegantiarum arbitri nihil temere de universitate, nisi accurate æstimationis partibus, confutuant.

* *Circum initium libri de Delectu ornamentorum; & Symposiæ problem. VIII, 10.*

Iniquissime nonnulli tabulas hujus illiusve Artificis incognita causa condemnant, atque omnia in iis

Vidimus nunc quòd felix operum artificiosorum summa potissimum consistat in ea, quam diximus, Venere & Gratia: Venerem quoque hanc ex Inventione, Symmetria, Colore, Motu, Dispositione, rite observatis, provenire: neque ullos unquam Artifices vel minimam ejus umbram, sine mutuis naturæ atque Artis adminiculis assequi potuisse. Quamobrem, cum tam multa in Gratia hac constituenda concurrant, non pauciora quoque ad eam discernendam dijudicandamque requiri perspicuum est: etenim *Nunquam potest plenissime investigari, quod non per viam suam queritur*, Cassiod. de Divinis lectionibus, cap. 28. Peccant igitur quotquot profundissimarum Artium miracula Ludificabundi non tam judicaliter quàm oculariter intuentur, ut loquitur Sidonius Apollin. libro VII, epistol. 14. Neque enim est quod facile iudicium hoc arbitremur, aut ipsò tactu quicquam horum percipi amplius posse, ut ut Plutarchus* testetur, asperiores etiamnum rudioris ævi tabulas iudicio tactus olim explorari solitas. Majoris molis est hoc opus. *Omnia rerum sunt quedam in alto secreta, & suo cuique corde pervidenda*, Plin. XVII, 4. *ἡ μίμησις τὸ ἐν πᾶσιν ἰπαφρόδιστον*, inimitabilis illa Venustas per totum opus æquabiliter interspersa atque diffusa, non nisi arguta quadam perspicacia deprehenditur. Nam ut gravis, ut suavis, ut erudita, ut admirabilis, ut polita, ut copiosa sit Pictura, ut affectus habeat, quantum opus sit; non est singulorum articulorum; in toto spectantur hæc corpore. Recte itaque Dionysius Longinus *περὶ ὕψους*, §. I: *τὸ ἐμπαιγμὸν τὸ δριστεύς, καὶ τὴν τὴν πραγμάτων πᾶσιν καὶ ὁικονομίαν, σὺν ἐξ ἑνὸς, εἰς ἑκ δυνάμιν, ἐκ τῆς ἑλπίδος ὕψους μάλιστα ἐκφαινόμενον ὁρᾶν*: Peritiam inventionis, rerumque ordinem & æconomiam, non ex uno neque ex duobus, sed ex toto contextu vix elucentem cernimus.

§. 2. Recedat igitur quisquis cum supercilio quodam, ne minima quidem sui parte intellecta transiens, intelligentiam ponit in solo iudicandi fastidio: frustra enim speret cultiori huic sæculo tam facile imponi posse in serio ac severo negotio. Opus est examine & libra. Ac primo quidem trutinanda est apta non stultæ Inventionis dispositio, quid doceat, & quibus mentes nostras viribus inspiret atque impleat. Inspicienda deinde Colorum pigmenta justæ Proportionis legibus commendata quantum oblectent, & qua jucunditate sensus nostros permulceant. Considerandi denique sunt potentissimi Actionis

Actionis & Passionis affectus, quemadmodum dominantur atque in pectora irrumpant,
 animosque nostros similes iis, quæ spectamus, efficiant. Et ut breviter omnia com-
 plectar, Sicut optimi Oratores ac Poetæ, ita Pictores quoque *Est docent, & dele-*
ctant, & permovere. Docere, debitum est; delectare, honorarium; permovere, ne-
 cessarium. Ad docendum, acuta; ad delectandum, quasi arguta; ad commovendum,
 gravia sectanda sunt. Ea igitur omnia in quo erunt summa, erit præstantissimus; in
 quo media, mediocris; in quo minima, deterrimus; ut Pictores appellantur etiam ma-
 iorem se, quam ornatiorem velit; etiamsi est in genere tolerabili, certe non est in optimo.
 Siquidem, quod omnes laudes habet, id est optimum, Cicero de optimo genere Orato-
 rum. Ο γὰρ κατὰ μικρότατον ὀρθεῖν, ἀλλῃ, καὶ πάλιν πάλιν ἔχει. Qui enim vel in mini-
 mo aliquo deficit, imperfectus est, quamvis in cæteris abundet, Lucianus in Hermoti-
 mo. Clemens Alexandrinus Pædagog. lib. III, cap. 6: Τέλειον, τὸ παντοδαπὸν φερμένον.
 Perfectum dicimus, quod nullius rei insuper indiget.

pro libitu
mendosa
pronun-
tiant.

§. 3. Non sum ex iudicibus severissimis, qui omnia ad exactam redigam regulam: Rectus ju-
 multa donanda ingeniis puto: sed donanda vitia, non portenta sunt. Summorum cer-
 te Artificum operibus inspectis, judicare statim solemus, quidquid aut addideris, aut
 mutaveris, aut detraxeris, vitiosiora & detiora fore omnia: & si forte præclari alio-
 quin Artifices, sui nonnunquam parum memores, servidi viribus ingenii nimis inten-
 peranter abuti videbuntur, nostrum erit vel maxime tunc meminisse, nullum sine venia
 placere ingenium, magnis quoque atque excellentibus naturis nihil esse difficile, quam
 ut ingenitam exultantium ingeniorum lasciviam coercerant. Quibusvis certe erroribus
 veniam denegare, humanitatem est exuere. Horatius in Arte: dix, omni-
 fama
 populari,
 & itulo-
 rum con-
 sensu exi-
 tibus laudi-
 bus, nun-
 quam alie-
 no stare
 iudicio,

- - - Quandoque bonus dormitat Homerus.

Οὐ γὰρ φύσει, καὶ ὅλως ὁπλίζουμένη (ἡ γῆ), ἔδυναλον ἐφικᾶσθαι τὴν ἀμέλειαν πάντων διαρρηχτοῦς. ἔτι γὰρ φειδίας, μάλιστα τι θεομαστούσης ἐπὶ τῶν τῶν ἐλεφαντίνων ἀγαλμάτων καλῶσιν, ἔτι Πραξιτέλης, ὁ καταμιχθεὶς ἄκρως τοῖς λιθίνους ἔργους καὶ τῇ ψυχῇ πάθῃ, ἔτι Ἀπείδης ἢ Παρράσιος, οἱ τοῖς ἐμπεικῶς πεκραμένους χρομασί σπαράττες εἰς ἀκρότατον ζωγραφικὴν πύκνωσιν, ὥστε ἐπὶ πύκνωσιν ἐν τοῖς ἔργοις, ὥς τι κατὰ πᾶν ἀμυμῶν ὁπλίζουσα τὴν ἐμπειρίαν διὰ τὴν ἐκείνην. ἀνθρώποι γὰρ οἷσι, καὶ τοῖς τῇ ἐχθραμένον ὑπεροχῇ ὁπλιζανόντες, ὅμως ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀδένειαι διέπλητον ἐν πολλοῖς: *Hieri non potest, ut natura mortalis, etiam si scopum attingat, comprehensionem omnium sine ulla reprehensione consequatur. Neque enim Pheidias in magna habitus admiratione, ob imaginum eburnearum fabricationem, neque Praxiteles, qui excellenter lapideis operibus affectiones animi admiscuit, neque Apelles aut Parrhasius, quamvis ad summum coloribus experienter temperatis pictoriam artem provexerant, tantam in operibus suis felicitatem experti sunt, ut peritiae suae effectum omnino inculpabilem exhiberent. Cum enim homines essent, tametsi excellentiam eorum quae susceperissent consequerentur, nihilominus propter infirmitatem humanam, in multis errarent, Diod. Siculus libro xxvi. Fixum itaque nobis maneat, nunquam moderationis istius oblivisci, quam in Arte poetica suasit Horatius:*

*Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus.
Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus, & mens;
Poscentisquo gravem, persepe remittit acutum.
Nec semper feriet, quodcumque minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura.*

Et mox :

*Tolle memor, certis medium & tolerabile rebus
Recte concedi. - - - Hoc tibi dictum*

Nam & in ratione convivorum, quamvis à plerisque cibis singuli temperemus, totam
tamen cenam laudare omnes solemus: nec ea quæ stomachus noster recusat, adimunt
gratiam illi à quibus capitur, Plin. Jun. lib. 11, epist. 5. Judicandum ergo, & qui-
dem perseverè: quoniam suo quemque judicio res probare aut improbare oporteat,
non pendere ex alterius vultu ac nutu, nec alieni momentis animi circumagi. Cæterum
in ipsa illa judicii nostri severitate sanum hoc circumspectæ moderationis temperamen-
tum tenebimus, ne forte aliis præcipientes nimis, ac judicii nostri plus justo prodigi fuisse
videamur. Megabyzus certe frigida parum intellectæ Artis censura, jocularium in
Cc 2 malum

Quidam
non suum
sequuntur
judicium,
sed autori-
tati alio-
rum pa-
rent: id
habent ra-

206

DE PICTURA

malum incidit : de quo vide *Ælianum var. Hist. lib. 11, cap. 2.* Frequenter enim tam, quod ab iis, quos probant, iudicatum vident.

inconsulte judicantes in exquisitissimis summorum Artificum operibus carpunt quædam ut tumida, quæ prudentioribus sublimia videntur; ut tarda, quæ recte sentientibus cauta judicantur, ut improba, quæ sobrie judicantibus audentia sunt; ut nimia, quæ rectis judiciis plena putantur; ut humilia & depressa, quæ placida potius ac plana re-ctus iudex dixerit, tanquam quæ tenore quieto compositoque formata gratiam habeant leniter lapsorum. *Plurimum autem refert, reprehendenda annotes, an insignia. Omnis enim advertit, quod eminet & exstat; sed acri intentione dyjudicandum est, immodicum sit an grande, altum an enorme, Plin. Junior IX, 6. Singulis virtutibus vitia agnata sunt pari numero, quæ earum modum & habitum simulacris falsis ementiuntur: sic plerumque sufflati atque tumidi, fallunt pro uberibus; squallentes & jejuni dicti pro gracilibus; incerti & ambigui pro mediocribus, A. Gell. noct. Attic. VII, 14. Ovidius libro I de Remedio amor. vers. 323:*

*Et mala sunt vicina bonis; errore sub illo
Pro vitio, virtus crimina saepe tulit.*

Quæcun-
que judi-
cium ocu-
lorum fir-
mant, di-
ligenter in
primis cu-
randa.

§. 4. Vere Seneca epistola LXXVI: *Non tantum quid videas, sed quemadmodum, re-
fert. Etenim Nihil acie nostra fallacius, non tantum in his, a quibus subtiliter pervi-
dendis illam colorum diversitas summovet; sed & in his quoque quæ ad manum cernit.
Remus integer, in tenui aqua fracti speciem reddit. Poma per vitrum aspicientibus,
multo majora sunt. Columnarum intervalla porticus longiores jungunt, &c. Seneca Nat.
quæst. lib. 1, cap. 3. Et mox cap. 5: Sunt quidam colores, qui ex intervallo vim suam
ostendunt. Purpuram Tyriam, quò melior saturiorque est, eò oportet alius teneas, ut
fulgorem suum ostendat. Non tamen ideo non habet illa colorem, quia quem optimum ha-
bet, non quomodocunque explicetur ostendit. Quum itaque recto judicio plerumque of-
ficient Plurima, quæ invadeant pure apparere tibi rem, ut loquitur Horatius: non mo-
dò, ex sententia Senecæ epistola xciv, Removendum est, si quid oculis oppositum mo-
ratur aciem; verum etiam hic imprimis curandum ne quid eorum, quæ visum adjuvant,
desit. Enumerat ea Themistius paraphrasi in Aristot. lib. 11 de Anima: Διὰ τὰ πάλῃ,
inquit, καὶ τὰ χρώματα ἢ ὄψεις, ὅταν αὐτῇ πᾶσι ἐκ τῆς εὐκλειανῆς, καὶ διὰ καθαρῆς ἀέρος τῆς
ἐνεργείας ποιῆται, καὶ δὲ οὐ μόνον διὰ τῆς αὐτῆς, καὶ τῶν χρωμάτων ἔσω κεντρώον: Decipi non
potest visus circa colores, cum ipse est purus, & per perspicuum aërem operatur, & in
modica distantia coloribus constituit. Plenius tamen recensuit ea Alexander Aphrodi-
sienensis lib. 11 de Anima, §. καὶ αἰσθητῶν τῶν πάλῃ αὐτὰ ὄντων, καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκός.
Vide locum. Nemefius quoque de Natura hominis, cap. 7: Τεσσάρων μάλιστα πρὸς ἐναγ-
γῇ ἀγνώσιν ἢ ὄψεις χρήσι· ἀδελφὲς αἰσθητικῆς, συμμέτρη κινήσεως, διὰ τῆς αὐτῆς, αὐτῆς
καθαρῆς καὶ λαμπρῆς: Quatuor maxime necessaria sunt visui ad rectam rerum cognitionem,
integrum sensus instrumentum, motus congruens, intervallum, aër purus & clarus. Re-
quiras ergo hic ex Themistii, Alexandri, Nemefiique sententia quatuor hæc: integrum
atque illæsum sensus instrumentum; motum sive mutationem loci conspiciendarum re-
rum proportioni congruentem; justam distantiam; liquidam puramque lucem. De pri-
mo agit idem Nemefius cap. 18: Κρίτης ὁρθὸς ἐπὶ παντὸς πράγματι ἔχῃ ὁ πῶν, inquit,
ἀλλ' ὁ Πρῆσιμων καὶ κατὰ φύσιν Δικαίω: Rectus judex in omni re, non quilibet ob-
livius, sed sciens & juxta naturam constitutus. Vanum profecto sit pictas tabulas in Phocio-
pis admovere; postulant enim oculos perspicaces. Recte itaque Plutarchus in Phocio-
ne: Ὅμμα φλεγμαῖνον, ἥδεα τοῖς σκιερῆς καὶ ἀλαμπύσιον ἐνδιαλέξαι χρώμασι: τὸ δ' αὖν ὡς
ἔχοντα καὶ φῶς, ἀπὸ σφίσι: Oculus phlegmaticus libentissime circa umbrosos & nullo splen-
dore præditos colores versatur; a splendore vero & lumine se avertit. Ovidius Amo-
rum libro 111, Eleg. 6:*

*Quid juvat ad surdas si cantet Phœmius aures?
Quid miserum Thamyram picta tabella juvat.*

Secundum primo ac tertio conjunxit Tullius lib. iv Academ. quæst. Ita est maxima in-
sensibus veritas, inquit, si & sani sunt & valentes, & omnia remouentur, quæ ob-
stant atque impediunt: itaque & lumen mutari saepe volumus; & situs earum rerum,
quas intuemur; & intervalla aut contrahimus, aut diducimus; multaque facimus us-
que eò, dum adspæctus ipse fidem faciat sui iudicii. Auctor quoque Rhet. ad Heren-
nium libro III: Adspæctus minus valet, siue nimis procul amoveris, siue vehementer
prope admo-veris id, quod oportet videri. Ἡ γὰρ πᾶν ἐγγύθεν σκοπῶμεν τι, καὶ τὸ τὸ φ-
θαρμῶν ἀντὶ τῶν, ὅθεν ἀκριβὲς διαγνώσκωμεν. ὡς δὲ διαστάσεις ἐκ τῆς συμπαγέως διαστάσεως ἰδῶμεν
ἀπὸ τοῦ κατὰ φάινειν πρὸς τὴν καὶ τὴν μὴ ὥτως ἐχθρὰ: Si quid prope valde & sub ipsis velu-
ti oculis positum contemplerur, nihil in eo discernemus accurate: si vero longius remoti
ex justo intervallo aliquid intueamur, liquidius quoque apparebunt omnia quæ in eo be-
ne

ne aut secus constituta sunt, Lucianus pro Imaginibus. De mediocri itaque distantia intellige hæc verba Lacydis apud Laërtium libro IV: Τὰς εἰκόνας πρῶτον δὲ θεωρεῖται: Imagines eminus oportet intueri. Quartum est, Tabulas bene pictas collocare in bono lumine, ut loquitur Tullius de claris Oratoribus. Ovidius I de Arte, vers. 251:

*Consule de gemmis, de tinēta murice lana,
Consule de facie, corporibusque diem.*

Atque hæc ratio est, cur Vitruvius lib. I, cap. 2, pinacothecis & cæteris ædium partibus, quibus certis luminibus opus est, à Septentrione lumina capienda dicat: *Quod ea cæli regio neque exclaratur, neque obscuratur Solis cursu; sed est certa & immutabilis die perpetuo.* Et rursus libro VI, cap. 7: *Pinacotheca & plumariorum textrina, pictorumque officina, spectent ad septentrionem; uti colores eorum in opere, propter constantiam luminis, immutata permaneant qualitate.* Philostratus tamen in proœmio Icotam spectasse occidentem: vide locum. Ut ad rem redeamus, plane videtur iis, quæ jam diximus, addendus locus ex Arte Horatii;

*Ut Pictura, Poësis erit; quæ, si propius stes;
Te capiat magis; & quædam, si longius abstes.
Hæc amat obscurum; volet hæc sub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel; hæc decies repetita placebit.*

Ad quæ verba vidē veterem Commentatorem. Quod vero γεφυρὸς hanc oculos adiuvandi curam, ut à se alienam, omittere non debeat, constare potest ex ea cura, quam Artifices operi intenti hac in parte adhibent. *Scalptores & pictores oculorum causa utuntur ruta*, Plinius. XX, 13. Ita Ovidius lib. II de Remed. amor. vers. 405, *Acuentes lumina rutas dixit.* Ἀναμνήσκων τε περὶ πρὸς τῶν γεφυρῶν, καὶ μάλα δ' ὅταν ἐν λευκαῖς διφθέροις γεφυρῶν, ὡς κάμνειν ῥαδίως αὐτὸν τῷ ὄφει, εἰ πάντοτε πασιν ἀποδείξει. εἴη. τῶν δ' ἀρὰ πρὸς γεφυρῶν, κυανὰ τε καὶ φαιὰ πρὸς γένει γεφυρῶν, πρὸς δ' αὖτε συνεχῶς ἀποδείξει, ἀναπύγῃσι τὰς ὄψεις: *Memorem te facere tentabo pictorum, & maxime quando in albis membravis pingunt, quod visus eorum quàm celerrime laboraret, si omni careret subsidio.* Verum illi hæc animadvertentes, *ceruleos & fuscios adponunt colores, ad quos assidue respicientes, visum suum rescipiunt*, Galenus libro X de Usu partium corporis humani. τὰς ὄψεις ὑπὸ τῶν ἀγῶν λαμπρῶν πρὸς σκοτεινὰς ἀποτρέποντες, τὰς ἀντηρεῖς καὶ πώδεσι χροῖαις πρὸς γεφυρῶν: *Oculos nimio splendore laesos, ad florida & viridia avertentes rescimus*, Plutarch. περὶ ὀφθαλμῶν. *Calator oculos diu intentos ac fatigatos remittit atque advocat, & ut dici solet, pascit*, Seneca epist. 58. Et rursus epist. 65: *Artifices ex alicujus rei subtilioris intentione, quæ oculos defatigat, si malignum & non præclarum lumen habent, in publicum prodeunt, & in aliqua regione ad populi otium dedicata, oculos libera luce delectant.* Ἀγχιόροισιν τε καὶ ἀναγλυφῶν ἀναγλυφῶν δισκῶν, κατὰ μέρος σκεπάζει ἀπὸ γλῶφης ἀφ' ὅρα ὥσθι. ἐπὶ δὲ πλείον, ὅτε φανεροὶ αὐτὸν ἐκαστὸν ἴδοντι τῷ φῶτι: *Faber argentarius & sculptor quando discum insculpit, aliquatenus operit varia illa, quæ sculpsit, animalia; ubi vero perfecit, tum discum splendentem profert in lucem*, Macarius Homilia XVI. Pari quoque ratione, subtiliter curiosa Artificum opera inspecturi, nulla non adminicula sensuum fallacissimo solent admoveere. *Facilius obscuram operam Myrmecidis ex ebore oculi vident, si extrinsecus admoveant nigras setas*, Varro circa initium libri sexti de L. L.

§. 5. Recte curatis omnibus quæ iudicium oculorum juvare possunt, proximum est, ut singula Picturæ membra percommode satis explorantes, consummatissimorum operum inspectionem vel decies repetamus; semper in iis aliquid novi, quod placeat, inventuri. Etenim primo statim intuitu non satis integre pleraque dijudicat sensus, & in multis, quasi incallidus quidam æstimator, hallucinatur: solam rationem integritas iudicii comitatur ac veritas. Cicero lib. I Acad. quæst. ex sententia Platonicorum tradit, *Judicium, quamquam oriatur à sensibus, tamen non esse iudicium veritatis in sensibus.* Mentem volebant rerum esse iudicem: solam censebant idoneam, cui crederetur; quia sola cerneret id, quod semper esset simplex, & uniusmodi, & tale, quale esset. Hanc illi Ideam appellabant, jam à Platone ita nominatam. Nos recte Speciem possumus dicere, &c. vide locum. Nam licet omnium pene artium atque ipsius vitæ momenta, sensuum occasione producta sint, nullum tamen his iudicium certum, nulla veri est comprehensio, si arbitrium rationis abscedat. Ipse enim sensus æque maximis minimisque corrumpitur. Nam neque minima sentire ipsorum sensibilibus parvitatem potest, & majoribus sæpe confunditur, Boëthius lib. I artis Musicæ, cap. 9. Atque Idem lib. V, cap. 1: *Harmonica, inquit, est facultas differentias acutorum & gravium sonorum sensu*

Quisquis homo est non præceps neque iudicii sui prodigus, frequenter & cum cura consummatoris Artis operata.

Cum de omnibus totius operis partibus iudicium censuramque facere necesse non est, potioribus tantum rebus animum intendemus.

§. 6. Quisquis certe nonnisi minutias sectatur, magnificentiae istius ac granditatis parum meminit, ad quam Artificum opera inspecturi non minus in judicando, quam ipsi Artifices in elaborando, adsuafacere se debent.

Ὁ παρὰ τὴν εἰς τοῦ Διὸς Ὀλυμπίαν, τὴν μὲν ὅλον κάλλος, ποσὶν καὶ ποιόντων, μὴ βλέπει, μηδὲ ἐπαινοῖ, μηδὲ τοῖς σὺν εἰδόσιν ἐξηγεῖτο· ὁ δὲ ὅλον κάλλος, πότε, πότε οὐρανόθεν καὶ τὸ εὐχέοντων γυνάμεις, καὶ τὴν χρητὶς τοῦ εὐρυθμοῦ, καὶ ταῦτα πάντα ὑποπλάττει φρονιδίᾳ διεξιών· Non aliter ac si quis Jovis Olympici universam pulchritudinem ac formam, quae tanta & talis est, non videat, nec laudet, neque etiam nescientibus eam enarret, sed subsellii rectitudinem & expolitionem, & crepidinis concinnitatem admiretur, & haec multa cum diligentia & cura exponat, Lucianus de conscribenda Historia. Frigida sane ac prorsus ridicula futura esset hæc ratio judicandi, ac de hujusmodi judicii optimo jure dixerit aliquis: Τὰς ποταμίας τὴν μὲν ῥοδὸν αὐτὴ μὴ βλέπειν, τὰς ἀκάνθας δὲ αὐτὴ πρὸς τὴν ρίζαν ἀκατέως ὀπισθοκρεῖν· Tales rosam ipsam non videre, spinas vero quæ sunt ad radicem accurate perspicere, ut idem Lucianus ibidem loquitur.

Quorum miseret me, inquit Apulejus de Mundo, cum tantopere nec magnis & oppido paucis inexplicabili admiratione capiuntur. Hoc illis evenire adeo non est mirabile; cum nihil majus suspexerint, neque ad aliquid intenderint, quod maiore diligentia contemplandum est. Aliter profecto Amphinomi atque Anapi, fratrum piorum statuas, excussit Claudianus Epigramm. 25:

*Adspice sudantes venerando pondere fratres,
Divino meritis semper honore coli.
Iusta quibus rapida cessit reverentia flammæ,
Et mirata vagas reppulit Etna faces.
Complexi manibus fultos cervice parentes,
Attollunt vultus, accelerantque gradus.
Grandævi gemina sublimes prole feruntur,
Et cara natos implicuere mora.
Nonne vides ut sæva senex incendia monstret?
Ut trepido genitrix invocet ore Deos?
Erexit formidæ comam, perque omne metallum
Fusus in attonito palluit ore color.*

*In juvenum membris animosus cernitur horror,
Atque oneri metuens, imparvidusque sui.
Rejectæ vento chlamydes. Dextram erigit ille,
Contentus læva sustinuisse patrem.
At illi duplices in nodum colligit ulnas
Cautior in sexu debiliore labor.
Hoc quoque præteriens oculis ne forte relinquant,
Artificis tacitæ quod meruere manus.
Nam consanguineos eadem cum forma figuret,
Hic propior matri sit tamen, ille patri.
Dissimiles annos sollertia temperat artis:
Alter in alterius redditur ore parens.
Et nova germanis paribus discrimina præbens,
Dirigit vultus cum pietate faber.*

Videas itaque hic periti spectatoris ingenium. Fuere procul dubio plures in tantæ confusionis pictura circumstantiæ hominum, locorum, casuum, quæ traherent oculos: nihil tamen horum prudentissimum spectatorem demoratur; sed præcipuis tantum nobilis argumenti schematibus intentus, dulces in iis potentissimæ Artis præstigijs oculis atque animo profequitur.

§. 7. Quamobrem etiam omisissis frivolis, universam rerum adumbratarum speciem, & quidquid in iis notabilius, latiore quadam comprehensione animo semper complecti studeamus, quo singula delineatarum rerum momenta cum animo præconceptis imaginibus recte atque ordine contendere possimus. Quod quàm sit facile, pereleganter docet Maximus Tyrius Dissertat. xxviii: *Κεφον γάρ τι χεῖμα ἀνάμνησις, inquit, καὶ εὐχολον. ἢ ὥστε τὰ σκίητα τῶν σωμάτων ἔχειραγωγῶντες πρὸς ἀγνοίαν δύνανται, καὶ ἀπαλαβόντα τὴν ἐξ ἐκείνων δέχων, φυλάττει ἐπὶ πολὺ τὴν κίνησιν. ἔτω καὶ ὁ νῆς ὀππλοδομεῖν πρὸς μνήμην βραχείας δέχης, ὡς ἡ αἰσθησις αὐτῷ ὀρέγεται, ἐπὶ πολλὰ χωρεῖ πρὸς τὴν ἀνάμνησιν. ὥστε γὰρ ἐπὶ τῶν μακρῶν καὶ λεπτῶν δοξάτων, ὁ τὸ σῶμα κίνησας, πορεύεται τὴν κίνησιν κατὰ πάντας τὰς δόξας καὶ μέγας τὴν αἰσθησιν. καὶ ὥστε τῶν μακρῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἀμνήσεως κάλων, ὁ ἀναστρέφεται τὴν δέχην, ἀπαλαβόντα τὴν κίνησιν τῷ ὅλῳ, βαδίζειν ἐπὶ τὸ πέραν. ἔτω καὶ τῷ νῷ βραχείας δέχης διὰ πρὸς ἐννοίαν τῶν πραγμάτων ὅλων: Agilis & expedita res est reminiscencia. Sicut enim ea quæ facile moventur corpora, motum tamen impulsivumque manus postulant, ut initio motus inde accepto, diutissime conservent eum; sic mens nostra, occasionem reminiscencie, quam sensus suggerit semel amplexa, ab hoc initio longe lateque recordando progreditur. Et quemadmodum in longa tenuisque hasta fieri videmus, ut extremam partem movens, motum istum per totam hastam usque ad ipsam cuspidem diffundat; in longo quoque protensoque fune, qui primam ejus partem quatit, totum necessario, eunte ad finem usque motu illo, movet: ita menti exiguo tantum ad reminiscenciam totius rei opus est initio. Venantium itaque pictura oblata, statim quoque spectantis animus ad memoriam rei venaticæ revolvitur, totamque masculæ oblectationis voluptatem sibi ante oculos alacri cogitatione reponet. Obversabitur frequens & insignis venandi studio turba: alii dubia etiamnum luce, dum roscidæ telluri impressa adhuc sunt pedum signa, feras cubilibus excussuri, tacitis canibus lora sensim laxant, umbrosasque sylvas densa indagine cingunt; canibus interim demissis presso rostro lustra quærentibus, atque auras nare sagaci captantibus: alii lata venabula excitis feris obtendentes, præcipiti eas clamore territant, atque in obstantes plagas impellunt: alii jam victores, stratorum corporum viscera grandibus culttris solvunt, cruentatis canibus bonam intestinorum partem in sedulitatis præmium diripiendam præbentes: alii opimam prædam ad suos gementi plauftro triumphantes referunt, lassos canibus lætam venatorum turbam cum silentio prosequantibus. Vide Libanii Orat. xxxiii, quæ nihil est aliud, quàm ἐκφρασις, sive descriptio quædam venationis occupatissimæ. Singulari virorum fortium certamine conspecto, confestim cogitat ambitiosa gloria collisorum ora severis primum minis asperari, usque dum totam iram, ex mutuo obtutu & jactis utrimque sermonibus collegerint: tristes deinde vultus, collato semel pede, fervore sanguinis æstuantis ignescere; animosque ultra thoraces anhelos, angustare prodiga vitæ pectora; subeunte mox animosa pulchræ mortis voluptate; horrendos stricto semel mucrone concipi furores, qualicunque interim consilio in media fatalis infanix caligine permixto: dumque juvat instare periculo, nec vacat librare motus, existimante eos horrore isto, quem velut honesti nuntium lethi amplectuntur, perdere concupiscunt, aut saltem ab hostili dextera nobile fatum iræ suæ contumacia extorquere. Pictum naufragium intuentem, multiplices quoque navim frangentium horrores circumstant. Fracti vento fluctus undiquaque incanescunt; picæ nubes cælum ex oculis, inhorrescente interim mari, eripiunt; ut ne proram quidem totam gubernatorem*

Veras interim delineatarum rerum species ad animum revocatas utiliter cum operibus Artis contendemus.

si magnam earum rerum peritiam adepti fuerint, multumque temporis veterum opificum artibus contemplandis impenderint, facile poterunt cognoscere, neque certo dicere, nisi prius fama edocti, hoc est Polycleti opus, istud Phidiae, illud vero Alcamenis. De picturis vero, haec Polygnoti, ista Timanthis, illa vero Parrhasii. Quamobrem, cum non sit cuiusvis intelligere ἀνδριάντα ἀπαδεικνύωτα π ς δὲ χυίας χειρὸς: Statuam aliquod antiquae manus vestigium prodentem, Synesius epist. 154, usus hic est adhibendus. Minime hic praetereundum est illud, Quod dilucide docetur à politioribus Physicis, singularum rerum singulas proprietates esse. Fac enim antiquos istos Servilios, qui gemini fuerunt, tam similes fuisse quàm dicuntur: num censes etiam eosdem fuisse? Non cognoscantur foris; at domi. Non ab alienis; at à suis. An non videmus hoc usu venire, ut, quos nunquam putàssimus à nobis internosci posse, eos, consuetudine adhibita, tam facile internosceremus, uti ne minimum quidem similes esse viderentur? Ad similitudines istas usus adhibendus est; & ut mater geminos internoscit, CONSUETUDINE OCULORUM: sic tu internoscas, si adsueris. Videsne, ut in proverbio sit ovorum inter se similitudo? tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures satvis rebus illis, qui gallinas alere multas quæstus causa solerent: hi, quum ovum inspexerant, quæ id gallina peperisset, dicere solebant, Cicero lib. IV Academ. quæst. Hanc ipsam indifferentiam, quam mirantur occursus, stupent civitatis oculi, parentum tamen agnitio dignoscit, separat notitia nutricum, Quintil. Declam. VIII. Et quemadmodum Musici Harmoniæ studiofis præcipiunt, μηδὲ πῶς ἐλαχίστω ἐν τοῖς διηγήμασι δίσκιν ἀγνοεῖν πῶς αἰσθῆν ἐδίδαν, ἢ μὴδὲν αἰσθῆναι ex intervallis sonorum posse possimus. Cicerone lib. I Tuscul. quæst.

§. 10. Præcipuum vero exercitationis hujus vim ex eo perspicere est, quod qui *consuetudine oculorum* (ut supra locutus est Tullius) perfectiones consummatissimorum operum intemoscunt, primo statim intuitu apographa ab archetypis certissima ratione discernant, nativum quendam decorem in archetypis, adscitum vero in apographis deprehendentes. *Πᾶσι γὰρ τοῖς δεξιότοις, αὐτοφύῃς τις διακρίνεται χάρις καὶ ὥρα· τοῖς δ' ἀπὸ τέτων κατεσκευασμένοις, καὶ ἐπ' ἄκρον μιμησιῶς ἔλθωσι, πρὸς τὴν πᾶν διακρίνεται, καὶ ἐκ τῆς φύσεως ὑπάρχον· καὶ τότε τῷ ἀγαθῷ, καὶ ῥήτραις μόνον ῥήτραις διακρίνεται, ἀλλὰ καὶ ὡς ἂν τοῖς ἀπὸ τέτων κατεσκευασμένοις· καὶ πάλαι, καὶ Πολυκλείτῃ· καὶ γλυφεῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις· Ὅντινός τις ἀρχέτυπος ἐστὶν ἀπογραφῆς· ἀπογραφὴν ἀρχέτυπον πρῶτον δίδωμι, Laërt. lib. vi, in Onesticorum. Ac sine dubio in omni re vincit imitationem veritas, Tullius III de Oratore. Nunquam par sit imitator auctori. Hæc natura est rei: semper extra veritatem & minor est similitudo, Seneca in proemio lib. primi Controversiarum. Pulchre denique Quintilian. x, 2: Quicquid alteri simile est, necesse est minus sit eo quod imitatur: namque iis quæ in exemplum assumimus, subest natura & vera vis; contra omnis imitatio ficta est, & ad alienum propositum accommodatur. Accurata certe statuarum imitatio tantas habet difficultates, ut Libanius in Antiochico asserere non dubitaverit, Artificibus, qui antiqua simulacra feliciter expresserant, nonnihil à Diis supra hominem concessum: quemadmodum enim *Painters pulchram absolutamque faciem raro nisi in pejor effingunt*, Plin. Junior lib. v, epist. 10: ita plerumque absolutissima excellentium Artificum opera descripturi, ab archetypo labuntur & decidunt: *Nam quum est arduum similitudinem effingere ex vero, tum longe difficillima est imitationis imitatio*, Plinius Junior libro v, epist. 28. *Imitationis imitatio* hic nihil est aliud quàm εἰκὼν τῆς εἰκόνος, ἀπὸ ἀρχέτυπου, ἀντιγραφή. Latinis exemplar dicitur. *Hujus tabulæ exemplar, quod apographon vocant*, L. Lucullus emit Athenis, Plinius nat. Hist. xxxv, 11. τῆς εἰκόνος τῆς ἀντιγραφῆς ἐστὶν νῦν Ἀθήνῃς, πρὸς αὐτὴν ἐκείνῳ ἀκριβῆς τῇ εἰκόνι μένεται. τὸ δεξιότοις δ' αὖτο, Σύλλας ὁ Ῥωμαίων γραμμὴς ἐλέγχο μετὰ τῶν ἄλλων εἰς Ἰταλίαν πεπομφέναι· πάλιν ἀλλὰ τὴν γε εἰκόνα τῆς εἰκόνος εἶδον: *Imaginis hujus exemplar nunc Athenis est, ad veram imaginem accuratissime expressum: ipsum vero archetypum Sylla Romanorum dux cum aliis rebus in Italiam misisse ferebatur. At vero imaginis imaginem vidi*, Lucianus in Zeuxide: Quo-
tief-*

riescunque vero exemplar aliquod minoris formæ ex ampliore imaginæ describendum erit, sedulo semper considerabimus quemadmodum in brevissimo speculo, cum facies monstratur ingens, tenent in angusto membra vel lineamenta ordinem, quem sua in vero digesserat amplitudo: ut loquitur Macrobius in Somn. Scipionis libro II, cap. 15.

Eadem
oculorum
consuetu-
do distin-
guit acute
prorsus
etates
operum.

§. 11. Efficitur denique hac oculorum consuetudine, ut iudicio nostro adblandiantur tabulæ vetustatis inimitabilem arti auctoritatem, quæ in Picturis gratissima est, adpersam habentes, Quintil. VIII, 3. Incomptas nempe priorum Artificum tabulas idcirco amamus, quod nativa & minime operosa suavitate animos nostros capiunt, quodque in iis umbra quædam & quasi color opacæ vetustatis deprehenditur. Neque enim omnes cum L. Mummius antiqua novaque Artificum opera pari loco putant habenda: etenim is Mummius tam rudis atque inficetus deliciarum æstimator fuit, ut, teste Vellejo Patriculo lib. I Histor. cap. 13, *Capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas in Italiam portandas locaret, juberet prædici conducentibus, Si eas perdidissent, novas eos reddituros.* Cæteri vero, qui amenitatem ingeniorum delectabili veterum elegantiarum cognitione ali atque excitari posse putant, nunquam non vetustatem ac venustatem pari fere veneratione prosequuntur. Talem se profitetur Tullius de perfecto Oratore: *Antiquitas, inquit, apud me valet plurimum; nec ego id, quod deest antiquitati, flagito potius, quam laudo, quod est: præsertim, cum ea majora iudicem, quæ sunt, quam illa, quæ desunt.* Deprehenderunt sane antiquiores in priscis operibus nescio quid, propter quod ea, *Sicut sacros vetustate lucos, adorabant, in quibus grandia & antiqua robora jam non tantam haberent speciem, quantam religionem,* Quintilian. x, 1. Hanc itaque recte dixeris veram antiqui artificii notam, cum gratia, cum dignitas, cum auctoritas operum non videbuntur annis cessisse. *Difficile dictu est, inquit Tullius III de Oratore, quanam causa sit, cur ea, quæ maxime sensus nostros impellunt voluptate, & specie prima acerrime commovent, ab iis celerrime fastidio quodam & satietate abalienemur. Quanto colorum pulchritudine & varietate floridiora sunt in Picturis novis pleraque, quam in veteribus? quæ tamen etiam si primo aspectu nos ceperunt, diutius non delectant: cum iidem nos in antiquis tabulis illo ipso horrido obsoletoque teneamur.* Rationem hujus venerationis, quam Tullius hic difficulter admodum reddi posse putat, duplicem apud alios scriptores invenias. Primam suggerit Dionys. Halicarnass. in Iliæ, ubi testatur veteres tabulas in summa colorum simplicitate, præcipuam sui commendationem ex venustate accuratioris delineationis traxisse; recentes vero picturas negligentius delineatas, in multiplici colorum mixtura omnem Artis vim repositam habuisse: *Ἀρχαῖαι γὰρ, inquit, χρώμασιν ἀργαστέραι ἀπλῶς, καὶ ἰδεῖν ἐν τοῖς μύγμασιν ἔχουσι πιχλίας, ἀκριβοῦς δὲ τὸ γέγραμμένον, καὶ πολὺ τὸ χάριεν ἐν ταῖς ἔχουσιν· αἱ δὲ μετὰ ὀκνήσας, ἐν γέγραμμαι μὲν ἦτον, ἐν χρωμασμέναι δὲ μάλλον, οὐκ ἔτι καὶ φιλοπιχιδόμεναι, καὶ ἐν τῷ τῷ μύγματι πολλῶν τιμῶν ἔχουσι.* *Veteres tabule coloribus simpliciter illite, & nullam in mixturis habentes varietatem, accurate vero delineationibus & multum venustatis in iis habent. Recentes autem accurate minus delineate, sed umbra & luce variegatæ, in multitudine mixtura vim habent.* Eandem quoque rationem tangit Themistius Orat. de Amicitia. Ipsa Themistii verba §. 4 capitis proxime præcedentis alia occasione adduximus. Alteram tradit Porphyrius libro II de Abstinencia, cum ait, recentiores Deorum imagines in admiratione esse, propter operis dignitatem, veteres vero, propter operis simplicitatem, magis tamen Deorum majestati congruentem. Et Pausanias in Corinthiacis: *Δαίδαλον ὁμοίαν ἀργάστον, ἀτοπώτερα μὲν ἐστὶν ἐς τὴν ὄψιν, ὁμοίαν δὲ ὅμως πρὸς τὸ ἐνθεον τῷ τοῖς: Dedali quidem opera rudia sunt, neque aspectu decora; attamen numen veluti quoddam præ se ferunt.* Apposite Silius Italicus sub finem lib. XIV de antiquioribus Deorum signis agens:

- - - Simulachra Deorum
Numen ab arte datum servantia. - - -

Quotquot igitur oculos in hisce rebus exercuissent, expedite admodum veterum Artificum opera à recentioribus distinguebant. Primum nempe, & secundum, & tertium quoque sæculum tantum de Picturæ veteris colore gratiaque detrahit, quantum non quivis unus è populo, sed intelligens tantum & doctus existimator potest cognoscere: *Cicero de Claris Oratoribus.* Neque injuria sagaciter adeo veras intemeratæ antiquitatis notas indagabant ea tempestate, qua plurimi, qui ex Artibus hisce faciebant quæstum, emptores minus cordatos falsæ vetustatis specie in errorem ducebant. Quam rem tangit Phædrus in prologo libri quinti Fabularum:

*Æsopi nomen sicubi interposuero,
Auctoritatis esse scito gratia:
Ut quidam artifices nostro faciunt sæculo,*

Qui

*Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
Si marmori adscripserunt Praxitelem, suo
Detriso Myronem argento.*

Huc refer & illud Martialis libro VIII, Epigramm. 34:

*Archetypum Myos argentum te dicis habere:
Quod sine te factum est: hoc magis archetypum est.*

Vide quoque ejusdem libri octavi Epigramma 6.

§. 12. Abunde jam nunc de ratione judicandarum Picturarum dictum esse putarem, Parergo-
nisi adhuc parvum quid, minime tamen παρέργον*, de parergis videretur addendum. rum bre-
Nisi enim in Pictura tenuis argumenti Parerga quædam adhibueris, quid quæso dignum vis confi-
oculis proponi poterit? Parerga vero dicuntur, *illa quæ in ornamentum operis accedunt*, * A susce-
ut loquitur Quintilianus lib. II, cap. 3. Plinius quoque libro XXXV, cap. 10: *Proto- pro opere
genes*, inquit, *cum Athenis Minervæ delubro propyleon pingeret, ubi fecit nobilem Pa- alienum.*
ralon & Hemionida, adjecit parvulas naves longas in iis quæ pictores Parerga appel-
lant. Plenius tamen Galenus libro XI de Usu partium corporis humani: οἱ ἀρχαῖοι δι-
μιεργοί, inquit, παρέργον π τ' αὐτῶν τέχνης ἐπιδειγµὰ κατὰ π τ' ὀπικλειδῶν ποιεῖν, καὶ τῶν
ἀσπίδων, καὶ πολλὰς ἐν ταῖς λαβαῖς τ' ἐξίφιν, ἐντε φιάλῃς ἐνὶ κέρας ποιεῖν, καὶ ἀγαλµατῶδες
δηµιέργηµα π τ' χρεῖας ἐπίκλινα, κτλ. π τ' πινες, καὶ ἀµπέλων ἐλικας, καὶ πινὰ κυκλῶν, καὶ π τ' πιν-
των ἐπὶ πρὸν ἑκτοπῶντες: *Boni artifices accessorium quoddam artis ipsorum speciem claustris
adjungunt, & in clypeis, & sæpe in manubriis gladiatorum, & in phialis nonnunquam
ornatum quendam, & effigiatum opus ultra quam usus exposulat, bederasque nonnullas,
& vinearum helices, aut aliquam cupressum vel aliud simile fingentes.* Philostrat. Ico-
num libro I in Piscatorib. Parerga hæc non incommode ἰδύσµατα τ' γραφῆς, *condimenta
picturæ*, videtur appellasse. Solent vero Artifices Parerga hæc ut plurimum incuriosius
delineare: unde neque parem cum ipsis operibus inspicendi curam videntur mereri,
qua de re sic Plutarch. cur nunt Pythia non reddat oracula carmine: τὰ τῶν χειρὸς ἐχόντων
παρέργα, inquit, παρέργως ἐξήλδοµεν, ἐν πολλῷ γὰρ εἰσι νοµοί. τὸ δ' ὑποχρὸν ἐκ παλαιᾶς ἐπε-
ρίτης ἐκπύδωσαν: *Opificum parerga perfunctorie exequuntur, in multis enim sunt fe-
stivi.* Frigidum vero & plus justo curiosum non ubique effugiunt. Quandoque tamen usu
venit, ut magni Artifices, dum operi suo Parerga quædam cum minore cura adjiciunt,
felicius in iis, quam in ipso opere venustam firmæ facilitatis gratiam adsequantur: quod
si forte obtigisse γραφικὸς deprehenderit, cavebit tamen ne illa neutiquam vulgaræ laudis
Parerga præferat ipsis operibus, Protogenis factio edoctus, quam ægre id concoquant
Artifices: vide Strabonem Geograph. lib. XIV. Eadem quoque indignatio Zeuxim coë-
git exclamare: οἷοι ἡµῶν τ' πηλὸν τ' τέχνης ἐπαίνῳσι: *Illi nostræ artis lutum laudant, ut
est apud Lucianum in Zeuxide. Folia sunt artis, & nugæ meræ*, Apulejus libro pri-
mo Metamorph.

§. 13. Prætereundum tamen hic non est, præter illam, quam Tullii verbis hætenus
ursum oculorum consuetudinem, aliam quoque nobis à Cassiodoro præscribi viam, quæ
pleniorum Artium harum intelligentiam consequamur. Etenim Variarum lib. VI, For-
mula 15, ad Præfectum urbis de Architecto faciendo: *Romanæ fabricæ decus*, inquit,
peritum convenit habere custodem; ut illa mirabilis sylva mæniū diligentia subvenien-
te servetur, & moderna facies operis affabris dispositionibus construatur. Hoc enim stu-
dio largitas nostra non cedit, ut & facta veterum exclusis defectibus innovemus, & no-
va vetustatis gloria vestiamus. Quapropter talia virum peritissimum suscipere decet;
ne inter illa nimis ingeniosa priscorum, ipse videatur esse metallicus; & intelligere non
possit, quæ in illis artifex antiquitas ut sentirentur effecit. Et ideo det operam libris
antiquorum; instructionibus vacet; ne quid ab illis sciat minus, in quorum locum cogno-
scitur surrogatus: vide locum. Merito postulat hic Cassiodorus, ut γραφικὸς operam
det libris antiquorum: quemadmodum enim supra ostendimus Artificis ingenium mul-
tijuga lectione mirifice ali atque fecundari, ita & hoc in loco monendum, judicia ho-
minum elegantiorum valde juvari atque instrui, si eximie Artis opera cum imaginibus
quas multiplex lectio suggerit, aut imitatrix imaginatio coram veluti conspiciendas ex-
hibuit, conferant, atque ad hoc quasi archetypum examinent. Apposite certe Philostrat-
us libro II de vita Apollonii, cap. 10: ὅθεν εἰπεῖν αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμήροις καὶ τῷ γραφικῷ ἔργῳ,
μιμητικῆς δὲ αὐτῷ καὶ γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσει τις τ' γεγραµµένων ἱστορίαν ἢ περὶ τὸν καλὸν αἰσθητικῶν,
ὃ εἰκασται. ὅθεν αὐτῷ τ' Αἰαντιά τις τ' Τιμομάχῳ ἀγαθῶς, ὅς δὲ ἀναγέγραπται αὐτῷ μεµνηνός, εἰ μὴ
ἀναλάβει τις ἐς τὸν Αἰαντιά εἰδῶλεν καὶ ὡς ὡς αὐτῷ ἀπεκρίνοται καὶ ἐν τῇ Τροίᾳ βεβηλῶς,
κατ' ἡδὴ ἀπερηκτότα, βελὴν ποιεῖµεν καὶ εἰαυτὸν κτείναι: Proinde quoque dicendum est, pi-
ctoria artis opera cum judicio atque intelligenter contemplaturos, istiusmodi facultatis
imitativæ subsidio instructos esse debere. Neque enim recte quispiam laudaverit equum
pictum

214
pitctum aut taurum, si animo non conceperit animal cuius imaginem representat pictura. Ac ne quidem suspiciet aliquis Ajacem Timomachi, quem is pinxit furem, nisi re- vocet in animum Ajacis imaginem, & quomodo verisimile sit eum, cæsis in Troja armen- tis, consedisse pudibundum deliberantemque de morte subimet ipsi consciscenda. Restat igitur, ut demonstremus scriptores veteres usque adeo exactis verborum coloribus, boum, equorum, hominum denique imagines delineasse, ut omnino aliter ab Artificibus nec potuerint pingi, nec debuerint.

CAPUT VIII.

- §. 1. *Pulcherrimi Tauri descriptio, petita è scriptis veterum.*
 §. 2. *Equi boni descriptio.*
 §. 3. *Deorum plerosque quemadmodum olim pinxerint sculpsierintque: Jovem nempe, Janum geminum, Liberum patrem, Gratias, Fortunam, Virtutem, Somnum, Deos marinos, Fluvios, Pana, Silenum, Satyros.*
 §. 4. *Indorum, Ethiopum, Ægyptiorum, Maurorumque descriptio.*
 §. 5. *Senilis corporis descriptio.*
 §. 6. *Puerilem vultum quid maxime commendet.*
 §. 7. *Puerilis formæ exacta descriptio.*
 §. 8. *Pællaris formæ descriptio.*

Pulcherri-
mi Tauri
descriptio,
petita è
scriptis
veterum.

EXhibeat Pictura Taurum amabili mansuetudine conspicuum, nunquam certe quàm sit recte pictus intelliges, nisi eum cum Europæ vectore contuleris, prout is ab Ovi- dio sub finem libri secundi Metamorph. describitur:

*Mistusque juvenis
 Mugit, & in tenera formosus obambulat herba.
 Quippe color nivis est, quem nec vestigia duri
 Calcavere pedis, nec solvit aquaticus Auster.
 Colla toris exstant; armis palearia pendent;
 Cornua parva quidem, sed quæ contendere posses
 Facta manu, puraque magis pellucida gemma.
 Nullæ in fronte minæ; nec formidabile lumen;
 Pacem vultus habet.*

Vide locum. Amplam magis, magisque luculentam hujus Tauri descriptionem, qui volet, petat ex Moschi Idyll. II, vers. 84 & seqq. *Parandi sunt boves*, inquit Columella lib. VI, cap. I, *novelli, quadrati, grandibus membris, cornibus proceris ac nigra- n- tibus & robustis, fronte lata & crispa, hirtis auribus, oculis & labris nigris, na- ribus refemis patulisque, cervice longa & torosa, palearibus amplis & penè ad genua promissis, pectore magno, armis vastis, capaci & tanquam implente utero, lateribus porrectis, lumbis latis, dorso recto planoque vel etiam subsidente, clunibus rotundis, cru- ribus compactis ac rectis, sed brevioribus potius quàm longis, nec genibus improbis, un- gulis magnis, caudis longissimis & setosis pilosisque, corpore denso brevique, colore ru- beo vel fusco, tactu corporis mollissimo.* Et rursus capit. 20: *Tauros maxime membris amplissimis, moribus placidis, media ætate probandos censeo: cetera fere eadem omnia in his observabimus, quæ in bubus; neque enim alio distat bonus taurus à castrato, nisi quod huic torva facies est, vegetior aspectus, breviora cornua, torosior cervix, & ita vasta, ut sit maxima portio corporis, ventre paulo substrietiore.* Vide quoque Palla- dium lib. IV, titulo II; quemadmodum & auctores Geoponicos Constantino Imp. in- scriptos lib. XVII. Observa denique ex Festo, quòd *Pulcher bos appellatur, ad eximiam pinguitudinem perductus.*

Equi boni
descriptio.

§. 2. Oblata rursus pulchri atque acris equi Pictura, non inconsultum erit recurrere ad hunc Virgilii locum lib. III Georg. vers. 75:

*Continuo pecoris generosi pullus in arvis
 Altius ingreditur, & mollia crura reponit.
 Primus & ire viam, & fluvios tentare minaces
 Audet, & ignoto sese committere ponto:
 Nec vanos horret strepitus: illi ardua cervix,
 Argutumque caput, brevis alvus, obesæque terga,
 Luxuriatque toris animosum pectus: honesti
 Spadices, glaucique; color deterrimus albis,*

Seneca
epist. cxv:
Putas utile
tibi dari
argumen-
ta, per qua

Et

*Et gilvo: tum, si qua sonum procul arma dedere,
Stare loco nescit, micat auribus, & tremat artus,
Collectumque premens voluit sub naribus ignem.
Densa juba, & dextro jactata recumbit in armo.
At duplex agitur per lumbos spina, cavaque
Tellurem, & solido graviter sonat ungula cornu.*

*intelligas
nobilem
equum,
ne fallaris
emulus.
ne operam
perdas in
ignavo.*

T. Calpurnius Siculus Ecloga VI, quæ inscribitur Litigium:

*Velocem Pegason, qui gramina matre relicta
Nunc primum teneris libavit dentibus. Illi
Pes levis, adductum latus, excelsissima cervix,
Et tornata brevi substringitur ungula cornu;
Ungula, quæ viridi sic exultavit in arvo,
Tangeret ut fragiles, sed non curvaret, aristas.*

Cassiodorus Variar. IV, 1. Ubi Theodericus rex Herminafidum regem certiore facit, se nobilem gregem, belluasque morigeras, equos argenteo colore vestitos, per legatos more gentium suscepisse: *Quorum pectora, inquit, vel crura sphaeris carneis decenter ornantur; costæ in quandam latitudinem porriguntur, alvus in brevitate constringitur; caput cervinam reddit effigiem; imitantes velocitatem, cujus videntur habere similitudinem: vide locum.* Columella quoque lib. VI, cap. 29: *Cum natus est pullus, inquit, confestim licet indolem æstimare, si hilaris, si intrepidus, si neque conspectu novæque rei auditu terretur, si ante gregem procurrit, si lascivia & alacritate interdum & cursu certans equales exsuperat, si fossam sine cunctatione transilit, pontem flumenque transcendit. Hæc erunt honesti animi documenta. Corporis vero forma constabit exiguo capite, nigris oculis, naribus apertis, brevibus auriculis & arrectis, cervice molli, lataque nec longa, densa juba & per dextram partem profusa, lato & musculorum toris numero pectore, grandibus armis & rectis, lateribus inflexis, spina duplici, ventre substricto, testibus paribus & exiguis, latis lumbis & subsidentibus, cauda longa & setosa crispaque, equalibus atque altis rectisque cruribus, tereti genu parvoque, neque introrsus spectanti, rotundis clunibus, feminibus torosis ac numerosis, duris ungulis & altis & concavis rotundisque, quibus coronæ mediocres superpositæ sunt; sic unversum corpus compositum, ut sit grande, sublime, erectum, ab aspectu quoque agile, & ex longo, quantum figura permittit, rotundum. Mores autem laudantur, qui sunt ex placido & concitato mitissimi; nam hi & ad obsequia reperiuntur habiles, & ad certamina laborum patientissimi. Plures insignis equi descriptiones, quibus otium erit, haurire poterunt ex sacra Historia beati Job, cap. xxxix; Platonis Phædro; Xenophonte de Re equestri; Oppiano libro I de Venatione, versu 175; Polluce Onomastici sui libro II, cap. II, §. 5 & seqq. Geoponicis Constantino Cæs. inscriptis lib. XVI; Palladio denique libro IV, Titulo 13. Leporis secundum omnia membra descriptionem vide apud Xenophontem de Venatione; item apud Pollucem libro V, cap. 12.*

§. 3. *Juppiter riciniatus fingitur atque barbatus, dextra fomitem sustinens perdolatum in fulminis morem, Arnobius lib. VI advers. Gentes. Janus geminus à Numa rege dicatus, qui pacis bellique argumento colitur, digitis ita figuratis, ut trecentorum sexaginta quinque dierum nota, per significationem anni, temporis & ævi se Deum indicaret, Plin. xxxiv, 7. Macrobius lib. I Saturnal. cap. 9. Græci solent vina miscere aqua marina, ut non facile corrumpantur; unde institutum tradit Varro, ut delphini circa Liberrum pingerentur, Vetus Commentator Horatii in Satyr. 8 libri secundi. Cornua Liberi patris simulacro adjiciuntur, quem inventorem vini dicunt, eò quod homines nimio vino truces fiant, ut belluæ, Festus. Notissimum nempe est illud Ovidii lib. I de Arte; 239:*

*Deorum
plerosque
quomodo
olim pin-
xerint
sculps-
erintque.*

- - - *Tunc pauper cornua sumit.*

Unde ortum sit quod plerique Pictores Mosi tribuant cornua, docet Vossius lib. I de Orig. & progr. idololatriæ, cap. 30. Gratiæ quomodo pingantur docet Seneca lib. I de Benef. cap. 3. Vide quoque Pausaniam in Bœoticiis; nec non Servium ad vers. 701 primi Æneidos. *Fortuna cum cornu pomis, ficis, aut frugibus autumnalibus pleno fingitur, Arnob. lib. VI advers. Gentes. Solet Virtutis simulachrum depingi succinctum, Lactantius in lib. X Thebaid. Statii Papinii. Somnus sic pingitur, quasi cornu infundat, Servius ad vers. 696 primi Æneidos. Pileæ Castori & Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pileatis pugnare mos est, Festus. Cur fluvios olim taurina fronte finxerint, docet Strabo lib. X, ubi de Acheloo agit. Taurorum specie simulachra fluminum, id est, cum cornibus: quod sunt atrociora, ut tauri, Festus. Flumina ideo cum cornibus pinguntur, sive quod mugitum boum imitatur murmur undarum, sive quod plerum-*

[illegible]

*Pan primum calamos cera conjungere plures
Instituit, Pan curat oves, oviumque magistros.*

Ubiorem ejus descriptionem habet Silius Italicus libro XIII, quam totam egregie illustrat Vossius de Origine & progressu idololatriæ, lib. IX, cap. 34. Silenum describit Aurel. Nemesianus Ecloga III, quæ inscribitur Bacchus. Ibi enim de Baccho etiamnum infantulo in Sileni altoris sui gremio pueriliter lasciviente agens, inquit:

*Cui Deus arridens, horrendas pectore setas
Vellicat, aut digitis aureis adstringit acutas,
Applauditque manu mutilum caput, aut breve mentum,
Et simas tenero collidit pollice nares.*

Huc pertinet memorabilis Antigoni regis jocus: *Quum in parvulo quodam castello Græci obsiderentur*, inquit Seneca lib. III de Ira, cap. 22, *& fiducia loci contemnentes hostem multa in deformitatem Antigoni jocarentur, & nunc staturam humilem, nunc collesum nasum deriderent; Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero; si in castris meis Silesum habeo.* Dicebatur & Socrates vultu Silenum referre, siquidem simus erat & calvus. Ε' λέγει ο Σωκράτης τὴν ὄψιν Σειλῶν περιφροῦναι. σιμός τε γὰρ καὶ φαλακρός ὤ, Scholia in Nubēs Aristophanis. Vide quoque hujusce libri tertii cap. IX, §. 13, ubi agimus de symmetria nasi. Hirsuta Silenorum tunica χορταῖς καὶ χιῶν dicebatur; forte quòd tenuioris fortis agricolæ hanc rusticorum numinum vestem ex fœno quandoque aut virenti gramine factitarent. Pollux Onomastici sui lib. IV, cap. 18, de Satyricæ fabulæ apparatu atque habitu, χορταῖς, καὶ χιῶν δαυός, ἐν οἷς Σειλῶν φορεῖσι. Suidæ quoque χορταῖς ἐστὶ δαυός καὶ ὁ μαλῶδός χιῶν: *Hirsuta, & villosa tunica.* Hesychius denique, χορταῖος, δαυός καὶ χιῶν, ἐστὶ Σειλῶν. χορταῖοισαμος, ὁ Σειλῶς. χορταῖοδάμων. χορταῖον, τὸ ἐνδυμα εἰς Σειλῶν. In transitu tamen hic ex Pausaniæ libro primo, pag. 41, 18, observandum, ὅτι τὰς ἡλικίας τῶν Σατύρων περιήκοντες ὀνομάζουσι Σειλῶες: *Quòd maximos natu Satyrorum nuncupant Silenos.* Dictos vero putant Silenos ab illo σιλαίνειν, quod Polluci libro secundo, cap. IV, §. 7 exp. ἐπὶ χλασασμῷ σείειν τοὺς ὀφθαλμοὺς: *Deridiculi gratia oculos agitare.* Unde & irrisorium poema σιλαῖς dicebatur. Satyri picturam recte petas ex hisce

hiscæ Philostrati verbis Iconum lib. I, in Mida: Σατύρων ἡδὺ μὲν τὸ σφοδρὸν, ἐπὶ δὲ χαλκῶν. ἡδὺ δὲ τὸ βωμολόχον, ἐπὶ μειδιῶσι. καὶ κἄν αὐτῶν ἐπὶ σκληροὶ χεῖρες, καὶ ἀμεταίτοι τὰ αἶμα. περὶ τοῖς ποσὶ, καὶ τοῖς ἰσχίον. ἀγέρονται πάντες. καὶ τὸ ἐπὶ τῇ ἔρῳ, ἵπποι: Satyrorum autem dulcis quidem vehementia cum saltant; suavis scurrilitas cum vident. Ipsorum illud quoque est: duri pinguntur, ac sanguinem puri, aures copiosi, coxendicem cavi veluti lateribus nimia venere exhaustis, omnibus modis insolenter feroces, posteriora vero equi. Fulgentius lib. III Mythol. in Bellerophonte: Satyri cum caprinis cornibus depinguntur; quia nunquam novere saturari libidine. Horat. lib. II Carm. Ode 19:

- - - Aureis
Capripedum Satyrorum acutas.

Τεφύγες, Σατύρες: Δὲ τὸ τεφύγων ὅτι ἔχειν, Hesychius. Canna & ferula coronantur Fauni, Lactantius in Statii Thebaid. V, 582.

§. 4. Picturam Indi optime excutias insistentis Philostrati verbis supra à nobis adductis lib. III, cap. 2, §. 12. Addideris modo illud Festi Avieni in Descriptione orbis terrarum, versu 1312:

Sed genti Indorum teter color; efflua semper
His coma liventes imitatur crine hyacinthos.

Indi, Æthiopsis, Ægyptii & Mauri descriptione.

Æthiopem pictum non incommode revoces ad hunc Petronii locum: Numquid labra, tanquam Æthiopes, possumus timore teterrimo implere? numquid & crines calamistis convertere? numquid & frontes cicatricibus scindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrinatione figurare? Lucano quoque lib. X, vers. 132, Æthiopum gens est

Torta caput, refugosque gerens à fronte capillos.

Et Plin. nat. Hist. lib. II, cap. 78, testatur Æthiopes *Aduftis similes gigni, barba & capillo vibrato*. Ægyptiorum mediam quasi inter Indos atque Æthiopes naturam describit Achilles Tattius lib. III: Πλήρης γὰρ ἡ γῆ φοβεράν καὶ ἀγέμων ἀνθρώπων. μεγάλοι πάντες, μέλανες τὴν χροίαν, & κατὰ τὴν Ἰνδὸν τὴν αἰσάρον, ἀλλ' ἐν τῇ ἡρώδῃ νόσῳ Ἀἰθιοψ, ψαλοὶ πρὸς κεφαλὰς, λεπτοὶ τὰς πόδας, τὸ σῶμα πωχρὸς, ἰσχυρὰ μὲν τὰ πόδια: Plena erat terra immanibus & feris hominibus: magni omnes, nigri colore, non secundum Indorum puram nigredinem, sed ac si esset nothus Æthiops, tenues capite, exiles pede, crassi corpore, omnes autem vultu, lingua, moribus referēbant barbaros. Αἰγυπτιαῖον, σκυθρωπὸν δὲ ὄντα, Etymolog. Αἰγυπτιαῖον, μελᾶναι, Hesychius. Ægyptium, Φαίον, Gloss. vett. Maurum vivis coloribus depinxit autor Moreti:

Afra genus, tota patriam testante figura.
Torta comam; labroque tumens; & fusca colore;
Pectore lata; jacens mammis; compressior alvo;
Cruribus exilis; spatiosa prodiga plantis;
Continuis rimis calcanea scissa rigeant.

§. 5. Quod si quis in imaginem senile corpus representantem incidat, elaram judicio facem prælucebunt hæc verba Plinii Junioris libro III, epistol. 6: *Ex hereditate quæ mihi obvenit, emi proxime Corinthium signum; modicum quidem, sed festivum & expressum, quantum ego sapio; qui fortasse in omni re, in hac certe perquam exiguum sapio: hoc tamen signum ego quoque intelligo. Est autem nudum; nec aut vitia, si qua sunt, celat; aut laudes parum ostentat. Effingit senem stantem: ossa, muscoli, nervi, venæ, rugæ etiam ut spirantis apparent: rari & cedentes capilli, lata frons, contracta facies, exile collum: pendent lacerti, papillæ jacent, recessit venter. A tergo quoque eadem ætas: ut à tergo æs ipsum, quantum verus color indicat, vetus & antiquum. Talia denique omnia, ut possint artificum oculos tenere; delectare imperitorum. Quod me, quamquam tyrunculum, sollicitavit ad emendum. Ætatem denique nondum senilem, sed ad senium quodammodo jam vergentem; ac veteris formæ pignora etiamnum retinentem, depingit Philostratus Iconum lib. II, in Venere eburnea: τὰς τῶρας διδάσκαλος ἀγὰρ σφῆ, καὶ εἰς ἐξαρῶν. ἐφ' ἧς γὰρ τὰς ὥρας καὶ ὑπὸ τῇ πρώτῃ, γήρως μὲν τὸ πρῶτον ἐλκεται, τὰ τῶ δ' αὖ κατανύσσει τὸ σωζόμενον δ' ἀμυγρὸς: Sapiens puellas nec exoleta ducit magistra. Nam primis rugis quædam inest pulchritudo: senectam quidem venerabilem adferens, huic verò, quod reliquum est, vigoris immiscens. Recte itaque Euripides apud Ælianum var. Hist. XIII, 4: Ὅν μόνον τὸ ἐὰρ τῶν καλῶν κάλλιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλιπρον: Non solum ver pulchrorum pulcherrimum, sed & autumnus. Vide Homerum Odyss. ε, vers. 214, & Scholia ad istum locum. Cæterum hanc brutorum forte animantium hominumque non gentis modo vitio, sed ætatis quoque ingravescens de-*

Ec

bilitate

bilitate conspicuum descriptionem facile averferis, ac pronis magis auribus accipias emendatissimorum corporum imagines ex antiquis scriptoribus depromptas, puerorum nempe delicatiorum, speciosarum mulierum, quorumvis denique hominum. Quamobrem etiam pretium operæ facturum arbitror, si probatissimorum auctorum verbis ostendero quid in puerili, foemineo, virilique corpore pulchrum speciosumque antiquiores duxerint: præsertim, cum non solum animos nostros oblectare seria hujus rei observatio valeat, sed iudicium quoque nostrum in excutiendis operibus Artis instruere atque informare nata sit.

Puerilem
formam
quid com-
mendet.

§. 6. Puerorum certe commendatior vultus atque indulgentior facies enitescit, si in ipso ore mixturam quandam cum venustate faciat dignitas: atque hoc est præcipuum illud quod masculam puerorum formam à teneriore illa puellarum venustate distinguit. Præclare itaque Ovidius sub finem libri ix Metam. innuit non alio æque certo atque infallibili indicio constituisse, quod è puella jam in puerum Iphis esset transformata, quam quod in ea deprehenderetur *acrior vultus*. Theagenes quoque apud Heliodor. libro i Æthiop. Ἡ γὰρ ἀνδρὶ τῷ κάλλει: *Florebat virili pulchritudine*. Atque hæc est ea quæ Statio Papinio libro ii Sylv. in Epicedio Pileti Ursi, vers. 40, *virilis gratia* dicitur. Seneca Hippolyto, vers. 798:

Quàm grata est facies torva viriliter!

Absit tamen ut habitio rem velimus esse formosum, strictis nimirum artubus, & minaci vultu, quin potius requiritur ut sit *gracilis ac teres*. Horatius Carm. lib. i, Ode 5:

*Quis multa gracilis te puer in rosa,
Perfusus liquidis urget odoribus,
Grato Pyrrha sub antro?*

Idem Epodon, Ode ii:

*Sed alius ardor aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri longam renodantis comam.*

Quemadmodum igitur in formosis decus illud minime foemineum à compacta robustaque corporis firmitate quam longissime remotum putamus: ita præter succulentam plenæ corporis gracilitatem in vultu præcipue formosorum virginalem aliquam gratiam enitescere debere contendimus, quæ perspicacissimis etiam oculis quandoque imponat, ac difficile sexus discrimen efficiat. Ita Didymo ad vers. 131 Iliados A: Εὐειδὲς ὧς πάντας τὸς ἦρας Ἀχιλλεύς καὶ γυναικῶν πρῶτον, ὡς καὶ ἐν τῇ Λυκομήδης παρθενῶν ἀγωνιστῶν ὅτι ἐν ἀνδρὶ: *Supra reliquos omnes Heroes formosus fuit Achilles, foemineumque aliquid habuit in vultu, quamobrem neque deprehendere valuit eum Lycomedes in regiarum virginum conclavi delitescentem ac virum dissimulantem*. Horatius Carminum lib. ii, Ode 5, de Cnidio Gyge, egregiæ formæ indulgentia præter cæteros conspicuo:

*Quem si puellarum infereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.*

Quamobrem neque immerito Glycera, scortum nobile, asseruit apud Athenæum libro xiiii, capit. 8, tum demum formosos esse pueros, cum sunt foeminis quàm simillimi. Zeno quoque Citticus in ea quam animo sibi præfiguraverat adolescentulæ descriptione, addit inter alia, Ἀιδὼς μὲν ἐπαυθίτω καὶ ἀρρενωπία: *Verecundia quidem effulgeat & virilis torvitas*. Vide Clementem Alexandrinum lib. iiii Pædag. cap. ii. Ausonius Epigramm. 105:

*Dum dubitat Natura, marem faseretne puellam,
Factus es, o pulcher, pene puella puer.*

Ovidius viii Metamorph. vers. 322, de Atalanta:

*Talis erat cultu facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.*

Ælianus quoque var. Hist. libro xiiii, cap. i, de eadem Atalanta: Ἀρρενωπὸν καὶ γοργὸν ἔσλεπε καὶ ἄνδρ' οὐκ ἔδειξε: *Vultum habebat quodammodo virilem ac severum: puellare autem & solutum nihil præ se ferebat*. Ovidius ix Metamorph. versu 712, ubi describit Iphin:

*Cultus erat pueri: facies, quam sive puella,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.*

Clau-

Claudianus libro 11 de Raptu Proserpinæ, vers. 27:

*At Triviæ lenis species, & multus in ore
Frater erat, Phæbique genas & lumina Phæbi
Esse putes, solusque dabat discrimina sexus.*

Philostratus Iconum libro 11, in Palæstra: τὸ εἶδος τῆς Παλαιστράς, εἰ μὴ ἐφ' ὧς ἐκείνη, κόρη ἔσται· εἰ δὲ εἰς κερὶν λαμβάνῃτο, ἐφηβὸς δόξει· *Vultus Palæstræ si ephebo comparetur, puella est; si vero in puellam incidat, ephebus videbitur.*

§. 7. Sed quoniam ea quæ hæcenus diximus, vultum potissimum formosorum spectant, ab hoc loco alienum non erit, ex variis apud varios autores juvenilis formæ descriptionibus unam atque alteram hic adducere, quæ non vultum tantummodo delineet, sed & reliqua membra formosorum; præsertim tamen eorum, qui pueritia prope jam decursa, ad robustam adolescentiæ maturitatem festinare videntur. Siquidem, autore Seneca epist. xii: *Gratissima sunt poma, cum fugiunt, pueritia maximus in exitu decor est.* Concinne itaque ac breviter apud Ausonium epist. 1v describitur Theo, παῖς ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας ἐπανθῶν τὸ τῆς ἡγῆς ἀνθῆ· *Puer à capite ad pedes efflorescens pubertatis flore*, ut loquitur Callistratus in Descript. statux Occasionis:

*Sed tu parce feris venatibus, & fuge nota
Crimina sylvarum; ne sis Cynereia proles;
Accedasque iterum Veneri plorandus Adonis.
Sic certe crinem flavus, niveusque lacertos,
Cæsariem rutilam per candida colla refundis.
Pectore sic tenero, plana sic juncus alvo,
Per teretes feminum gyros, furasque nitentes
Descendis, talos à vertice pulcher ad imos.*

Elegantius ac fusius Bathyllum suum describit Anacreon:

Γράφει μοι Βάθυλλον ἔτω
Τὸν ἑταῖρον, ὡς διδάσκω.
Λιπαρὰς κόμας πιθήσκον,
Τὰ μὲν ἔνδοθεν, μελαίναντες,
Τὰ δ' ἐς ἄκρον, ἠλιώσαντες.
Ἐλκας δ' ἐλαδύρεας μοι
Πλοκάμων ἀτακτα σωθεῖς,
Ἄφες ὡς θέλωσι κηιδῶν.
Ἀπαλὸν δὲ καὶ δροσῶδες
Σπιφέτω μέτωπον ὄφρυς
Κυανωτέρῃ δρακονίῳ.
Μέλας ἑμμε γοργὸν ἔσω,
Κεκερασώμενον χαλκῷ.
Τὸ μὲν ἐξ Ἀρηῶν ἔλκον,
Τὸ δὲ τῆς καλῆς Κυθήρης.
ἵνα πῆς τὸ μὲν Φοῖβῃ.
Τὸ δ' ἀπ' ἐλπίδῳ κρημῶν),
Ροδινῇ δ' ὅπῃα μῆλον
Χνοῖλιν πείει παρμήν.
Εὐρύθημα δ' ὡς ἀν' αἰδοῖς
Διῶσαι βαλὼν, ποιήσκον.
Τὸ δὲ χαλκῷ ἐκείτ' εἶδα
Τίνι μοι πρόπῳ ποιήσεις.
Ἀπαλὸν, γάμον τι Πειθῶς.
Τὸ δὲ πᾶν ὁ κηρὸς αὐτὸς
Ἐχέτω λαλὼν σιωπῇ.
Μέλας δὲ πρὸς σπονδὴν ἔσω.
Τὸ δ' Ἀδωνιδῳ παρήλθον,
Εὐλεφάνην τεράχην.
Μελαμᾶζιον δὲ ποίει
Διδύμας τι χαῖρας ἔρμῃ,
Πολυδάμαν δὲ μηρῶς
Διουσίῳ δὲ νηδύν.
Ἀπαλὼν δ' ὑπερθε μηρῶν,

Henr. Stephanus vertit:
*Meos Bathyllum amores,
Ut te docebo, pinget.
Nitidas comas fac illi,
Intus quidem nigrantes,
At aureas superne.
Dehinc inordinatos
Recolligens capillos,
Permitte lege nulla
Cincinnulos vagari.
Teneram pilusque frontem
Supercili coronet,
Mage cærulæ dracone.
Oculus niger sit & trux,
Mixtus tamen sereno:
A Marte quod sit, illud:
At hoc; quod à Cythere:
Ut hinc timore, & hinc spe
Suspensa mens vacillet.
Roseum sit usque pomum,
Lanuginosa mala:
Pudibandi & inseratur
Quantum potest ruboris.
Verum haud scio labellis
Quæ detur apta forma.
Sint blanda, plena Suada;
Ut mixta sit loquaci
Taciturnitate cera.
Sit latus ipse vultus.
Eburna præteribam
Adonidea colla.
Habeat deinde pectus
Manusque Mercuri ambas;
Femurque quale Pollux;
Ventremque cœu Lyæi.
Femurque molle supra*

Ee 2

μηρῶν

Μηρῶν τὸ πῦρ ἐχόντων,
 Ἀφελῇ ποίησον αἰδῶ,
 Παφίλῳ θέλῃσαι ἥδη.
 Φθονερὴν ἔχεις ὃ τέχνην,
 Ὅτι μὴ τὰ νῶτα δείξαι
 Δύνασαι· τὰ δ' ἦν ἀμείνω.
 Τί με δὲ πόδας διδάσκουσιν.
 Λάβε μισθὸν ὅσον εἴπης.
 Τὸν Ἀπόλλωνα ὃ τῶτον
 Καθελὼν, ποίει Βαθύλλον.
 Ἦν δ' εἰς Σάμον ποτ' ἔλθης,
 Γράφει φοῖβον ἐκ Βαθύλλου.

*Femur quod excut ignes,
 Volo simplicem esse pubem,
 Jam cogitantem amores.
 Sed ars tua est maligna,
 Dare quæ vetat videnda
 Potiora terga multo.
 Quid opus pedes ut addam?
 Pretii quod exiges, fer.
 Sed Apollinem mihi istum
 Refingito in Bathyllum.
 Sin veneris Samum olim,
 Fac Apollinem ex Bathyllo.*

Puellaris
 formæ de-
 scriptio.

§. 8. Vidimus nunc quænam sint præcipuæ puerilis formæ commendationes; quodque pueris, ut formosi mereantur appellari, puellare quid inesse debeat: quemadmodum & ipsarum quandoque puellarum pulchritudinem auget, si nonnihil de virili traxerint dignitate. Notavit hoc Stat. Papinius 11 Achilleid. vers. 137, in filiabus Lycomedis regis:

His decor est formæ species permixta virili.

Sed quoniam non statim pulchra dicenda est virgo, quæ quaecunque masculi vigoris decus leviter habet adpersum; etiam hîc unum alterumve muliebris formæ specimen proponemus. Ἀμήχανόν τι καὶ δαιμόνιον κάλλος: *Inestimabilem aliquam divinamque pulchritudinem*, Heliod. lib. 11 Æthiop. φύσως τὸ κάλλιστον φιλοτέχνημα, γυναικῶν ευκλεια, καὶ ἀπὸ πάντων ἐμψυχόν τ' Ἀφροδίτης εἰκὼν: *Pulcherrimum opus elaborare aliquid gestientis Naturæ, decus mulierum, Venerisque vivæ per omnia imago*, Aristænetus lib. 1, epist. 1. Arbiter sane descripturus facie inclita mulierem; *Veneris effigiam*, ut est apud Plaut. Rudente, Actu 11, Scena *Quis est qui nostris*, &c. majorem nullam cumulationemque exsuperantis formæ laudem dicere potuit, quàm quod una inter omnes pulchras excelleret, una facile ex omnibus nosceretur: *Quid huic formæ*, inquit, *aut Ariadne habuit, aut Leda simile? Quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris, Dearum libidinantium iudex, si hanc in comparatione vidisset, tam petulantibus oculis & Helenam huic donasset & Deas*. Et aliquanto ante: *Lateri applicat meo mulierem omnibus simulachris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam, quidquid dixerò, minus erit. Crines ingenio suo flexi per totos se humeros effuderant; frons minima, & quæ radices capillorum retro flexerat: supercilia usque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio lammum pene permixta: oculi clariores stellis extralunam fulgentibus: nares paululum inflexæ: & osculum, quale Praxiteles Dianam habere credidit. Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerat*. Ad hæc quamvis insignia Petronii verba, suavissimus iterum Anacreon est advocandus:

Henr. Stephanus vertit:

Ἄγε ζωγράφων ἀρετῇ,
 Γράφε ζωγράφων ἀρετῇ,
 Ῥοδῆς κοίτην τέχνης,
 Ἀπύσσω ὡς αὖ εἶπυ,
 Γράφε πλεῖν ἡμιλὸν ἐταίρην.
 Γράφε μοι τεύχεας τὸ πρῶτον
 Ἀπὸ λῆς π καὶ μάλαιντας·
 Ὅς ἢ κηρὸς ἀν' διώκηται,
 Γράφε καὶ μύρα πειρώσας.
 Γράφε δ' ἐξ ἑλῆς παρρησίας
 Ὡς πρὸ πορφυρεῖσι χαίταις
 Ἐλεφάντινον μέτωπον.
 Τὸ μεσέφρουσιν ὃ μὴ μοι
 Διάκοπτε, μήτε μίσση
 Ἐχέτω δ' ὅπως ἐκείνη,
 Τὸ λεληθότως σιωφρῶν
 Βλεφάρων ἴτω καλαίνων.
 Τὸ δ' ἐβλέμμα νῦν ἀληθῶς
 Ἀπὸ τ' πυρός πύσων,
 Ἀμα γλαυκὸν ὡς Ἀθήνης,

*Agedum perite pictor,
 Pinge o perite pictor,
 Rhodiæ magister artis,
 Absentem ut edocebo,
 Depingito mi amicam.
 Depinge mollicellos
 Primum nigrosque crines;
 Si fert & ipsa cera,
 Unguenta pinge olentes.
 Nigroque sub capillo,
 Genis abusque primis
 Frontem fac illi eburnam.
 Supercili nigrantes
 Discrimina nec arcus,
 Confundito nec illos:
 Sed junge sic, ut anceps
 Divortium relinquant;
 Quale esse cernis ipsi.
 At ignis instat, ejus
 Sit fulgurans ocellus:
 Et glaucus, ut Minerva:*

Et

Ἄμα δ' ὕψος ὡς Κυθήρης.
 Γράφε ῥίνα καὶ παρειάς,
 Ῥόδα τῷ γάλακτι μίξας.
 Γράφε χεῖλ' ὡς Πειθῆς,
 Προκαλέμνον φίλημα.
 Τρυφερὴ δ' ἴστω γυνεὺς
 Περὶ λυγδῖνον τραχήλῳ
 Χάρεις πίπνισσ' ἅσας.
 Στόλισον τὸ λοιπὸν αὐτῷ
 Ἵπερ' ὀφύροισι πέπλοις
 Διαφαινέτω ἢ σαρκῶν
 Ὀλίγον, τὸ σῶμ' ἐλέγχον.
 Ἀπὲρχει βλέπω γὰρ αὐτῷ.
 Τάχα κηρὶ καὶ λαλήσεις.

*Et patus, ut Cytheres.
 Nasum genasque pinge,
 Lacti rosas remiscens.
 Pithus sit at labellum,
 Quod osculum lacestat.
 Intraque molle mentum,
 Per colla levia omnes
 Sint Gratiae volantes.
 Ad ultimum, nitente
 Ilha induatur ostro.
 Pateat tamen mihi pars
 Cutis pusilla, totum
 Qua corpus arguatur.
 Quid plura? eam ecce cerno.
 Loquere, credo, cera.*

Formosissimæ virginis imaginem depinxit quoque Libanius in ecphrastica Oratione de Pulchritudine. Longum esset plura hîc formosorum formosarumque exempla in probatis autoribus passim obvia congerere; quum sufficere possint duo humanæ pulchritudinis ac foeditatis exempla, quæ ex Apollinari Sidonio nequaquam pigebit describere, præsertim, cùm ad geminam hanc luculentæ atque infeliciois formæ imaginem expedite admodum referri queant multiplices diversissimorum scriptorum loquendi modi, ad dignoscendam veræ pulchritudinis vim non inutiles.

CAPUT IX.

- §. 1. Theodoricus rex Gothorum, forma præter ceteros conspicuus, assumitur hic in exemplum pulchritudinis.
- §. 2. Ut luculenta forma summam Regibus adstruit auctoritatem, ita perinsigni aliqua corporis pravitate notabiles contempti etiam vulgo spretique solent esse.
- §. 3. Exacti corporis laus quibus competat.
- §. 4. Totius capitis & faciei rotunditas præcipue commendatur.
- §. 5. Frons debet esse plana, candida, tenuis, brevis, pura.
- §. 6. Capillorum pulchritudo præcipue facit ad formæ dignitatem; requiritur autem in iis ut sint imminentes fronti, densi, longi, dividiui, flavi, tenues, molles, crispî, dociles.
- §. 7. Pulchram cervicem oportet esse mobilem, succi plenam, longam, candidam, rectam.
- §. 8. In oculis observa magnitudinem, colorem, nitorem, vigorem, hilaritatem, severitatem.
- §. 9. Supercilia sint multum arcuata, supra nasum levi discrimine commissa, nigra, leta.
- §. 10. Palpebrarum pulchra species mire auget formam.
- §. 11. Malas genasque commendat tumor, mollities, candor, rubor, hilaritas, lux.
- §. 12. Aures mediocres optimæ.
- §. 13. Nasum laudant paullo plenior; leviter uncum; rectum quidem, sed circa nares nonnihil diffusum.
- §. 14. Potissimum est in labris ut, præter mollitiem & flagrantiam coloris, modici ac leviter veluti subridenti oris gratiam perficiant.
- §. 15. Dentes commendat candor & apta collocatio.
- §. 16. Pilorum infra atque intra nares fruticantium quotidiana succisio.
- §. 17. In barba spectatur mollities, color.
- §. 18. Mentum sit succulentum, candidum, modicum, molle, leviter denique in extremitate divisum.
- §. 19. Gutturi gratiam addit succulentia, candor, mollities.
- §. 20. In collo spectata proceritatem, candorem, succulentiam.
- §. 21. Juvenilis rubor cutem inficiat.
- §. 22. Verecundus rubor mire auget formam.
- §. 23. Humeri laudantur candidi, lati, teretes, celsi.
- §. 24. Lacerti sint nivei & molles.
- §. 25. In brachiis exigitur candor, mollities.
- §. 26. Manus patulas, teneras, longas, candidas; digitos molles, oblongos, candidos, teretes; ungues nitidos esse oportet.

- §. 27. *Pectus laudatur à latitudine & candore.*
 §. 28. *Venter planus maxime commendatur.*
 §. 29. *Dorsum humilior inter excrementa costarum spina discriminare debet.*
 §. 30. *Latus validum sit & longum.*
 §. 31. *Ilia debent esse succincta.*
 §. 32. *Femur carneum, juvenile, tenerum, candidum laudatur.*
 §. 33. *Genu viride sit.*
 §. 34. *In crure postulatur ut agile sit, & rectum, ac suras habeat teretes.*
 §. 35. *Pes candidus & exiguus laudatur.*

Theodoricus rex Gothorum, omnium ætatis suæ multo formosissimus, graphicè depictur.

Sidonius certe Apollinaris lib. 1, epist. 2, de Theodorico Gothorum rege agens, cuius personam Deus arbiter & ratio Naturæ, consummatæ felicitatis dote sociata, cumulaverant: *Si forma queratur*, inquit, *corpore exacto; longissimis brevior, proce-*
rior eminentiorque mediocribus. Capitis apex rotundus: in quo paululum à planitie fron-
tis in verticem casaries refuga crispatur. Cervix non sedet nervis. Geminos orbes hispi-
dis superciliorum coronat arcus: si vero cilia flectantur, ad malas medias palpebrarum
margo prope pervenit. Aurium legule (sicut mos gentis est) crinium superjacentium fla-
gellis operiuntur. Nasus venustissime incurvus. Labra subtilia; nec dilatatis oris angu-
lis ampliata: si casu dentium series ordinata promineat, niveum protinus representat
ipsa colorem. Pilis infra narium antra fruticantibus quotidiana succisio. Barba conca-
vis hirta temporibus; quam in subdita vultus parte surgentem, stirpitus tonsor assiduus
genas adusque forcipibus evellit. Menti, gutturi, colli, non obesi, sed succulenti, la-
ctea cutis; quæ propius inspecta, juvenili rubore suffunditur; namque hunc illi crebro
colorem, non ira, sed vericundia facit. Teretes humeri: validi lacerti: dura brachia:
patula manus. Recedente alvo, pectus accedens. Aream dorsi humilior inter excremen-
ta costarum spina discriminat. Tuberosum est utrumque musculis prominentibus latus. In
succinctis regnat vigor ilibus. Carneum femur: internodia poplitum bene mascula: maxi-
mus in minime rugosis genibus honor. Crura suris fulta turgentibus: & qui magna sus-
tentat membra, pes modicus. Quamvis autem eximia hæc formæ virilis imago satis gra-
phice depicta esse videatur, nonnihil tamen ei lucis ex mutua cum aliis autoribus colla-
tione accessurum speramus.

Pulchritudo, ut consentaneum est, maxime convenit Regibus.

§. 2. Ac primum quidem videtur Apollinaris de forma Regis sciscitantibus usque adeo sollicite satisfacere voluisse, ut pulcherrimum corpus heroica ac plane divina mente præditum judicantes, regni quoque gubernaculis admotum id esse gauderent. Solent certe homines majus aliquid ab iis, quos rarior forma commendat, expectare. πολλὰ κατὰ τὴν ἑσώμακτον λαμπρότητα ὄραν, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν διέλαμψαι: *Multi eximia corporis forma illustres, etiam animo emicuerunt*, Isidorus Pelusiota lib. iv, epist. 71: vide locum. Neque male affirmant Stoici: τὴν ὄραν ἀνθρώπου ἀρετῆς εἶναι: *Pulchritudinem esse virtutis florem*, Laërtius lib. vii, in Zenone. οἷον ἐν ζωῆς ποταμῷ κάλλος λαμπρὸν ὄραν κατὰ μὲν πρὸς τὴν αὐτῆς ἀρετῆς, λαμπρυνόμενα δὲ τὸ πρὸς τὴν ὄραν κατὰ τὴν ψυχῆς ἀνθρώπου ἐμπειροῦς μὲν οὖν σώματα καλῶς ἐκλαμπρύνονται τὸ αὐτῶν, καὶ ἐκλάμπει, καὶ ἀναφαίνεται, καὶ ἐστὶ σωμάτων ὄρα ἕδεν ἄλλο, ἢ μελλέσσης ἀρετῆς ἀνθρώπου, καὶ οἰονεὶ παροῦντων καλῶς ὄρασιότερα. ὡς περὶ γὰρ ἡλίου παρὰ τὴν αὐτῆς ὄραν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ὄραν ἀναπληθὺν ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἑαυτῶν, ἀλλὰ τὴν παροῦσαν καὶ μελλούσαν. ὡς καὶ τὴν λαμπρὴν ψυχῆς παρὰ τὴν αὐτῆς ὄραν ἀπὸ τῶν ὄραν ὡς σωμάτων, ἀναπληθὺν φιλοσόφους ἑαυτῶν, ἀλλὰ τὴν παροῦσαν καὶ μελλούσαν: *Ut si fluvium pulchrum cogites, qui pratulum irrigat: flores enim quamvis pulchri sunt, qui sub aqua, pulchriores tamen aquæ causa videntur. Idem potest flos animæ, pulchro innatus corpori: illustratur ab eo, elucet, splendorem suum transfundit. Ut nihil aliud sit pulchritudo corporis, quàm futura virtutis flos, & majoris quasi pulchritudinis præludium. Sicut enim solis exortum præcedit fulgor quidam in summitate montium, quo vehementer delectantur oculi, propter expectationem solis mox emersuri; ita animæ splendore splendor aliquis in extremis corporis partibus præcedit, quo plurimum delectantur Philosophi, quia aliud mox venturum vident*, Maximus Tyrius Dissertat. ix. Non frustra plane opinione sapientium, qui naturalium momenta causarum subtilius sciscitati arcanis cælestibus nobiles curas intulerunt, augustissima quæque species plurimum creditur trahere de cælo. Sive enim divinus ille animus, venturus in corpus, dignum prius metatur hospitium: sive, quum venerit, fingit habitaculum pro habitu suo: sive aliud ex altero crescit; & quum se paria junxerunt, utraque majora sunt, Lat. Pacatus Panegy. Theodosio Aug. dicto. Plerumque Virtus & Pulchritudo per se invicem componuntur, inquit Servius ad vers. 149 quarti Æneidos. Hinc est Satus Hercule pulchro Pulcher Aventinus. Nam Herculi satis incongrua est pulchritudo. Sic Plautus in Pyrgopolinices fabula de muliere interrogat: Quidnam fortis est? id est, pulchra. Hæc Servius. Quum itaque inveterata inter homines opinione receptum sit, ex decore membrorum colligi posse,

posse, quantus illa coelestis spiritus intravit habitator, mirum quoque nemini videri debet, quarundam olim consensu nationum formosissimo delatum semper fuisse imperium, qua de re vide Athenæum lib. xiii, cap. 2; Lucretium lib. v, vers. iv. Quod tamen sic intelligendum, ut ad formam præcipue pertinere censeamus staturam grandiore. Nam, ut ait Aristoteles lib. iv Nicom. cap. 3: *Ἐν μεγάλῳ μεγαλοψυχία, ὥσπερ καὶ τὸ κάλλος· οἱ μικροὶ δ' ἀσέβητοι καὶ συμμέτρητοι, καλοὶ δ' ἄλκιμοι*: In magnitudine magnanimitas, sicut & pulchritudo in magno corpore: parvi autem venusti sunt, & recto membrorum omnium commensu concinunt, formosi vero minime. Hinc Archidamum regem, quemadmodum autor est Plutarchus initio libelli de Educatione puerorum, Lacones olim pecunia multarunt, quod perexiguæ staturæ uxorculam duxisset domum, eoque videretur producturus οὐ βασιλέας, ἀλλὰ βασιλίσκας: Non reges, sed regulas. Etenim, ut loquitur Athenæus lib. xiii Philoprophantium in convivio, cap. 2, ὡς ἔστιν, τὸ κάλλος βασιλείας οὐκ εἶναι. Cathæna urbs est Indica, cujus incolæ tanto in honore habent pulchritudinem, ut regnum non nisi formosissimo deferant: Stephanus de Urbibus in Κάδαινα. Vide Strabonem lib. xv, de Cathea Sophitis regione; Diad. Siculum lib. xix; Curtium lib. ix, cap. 1. Æthiopum quoque moribus in eligendo rege maxima staturæ ratio habetur, ac si Natura ipsa magnis mentibus digna semper corporum domicilia metaretur: Themistius Orat. i; Aristoteles Polit. lib. iv, cap. 3. Hominiibus barbaris in corporum maiestate veneratio est; magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est, Q. Curtius lib. vi, cap. 5. Quin ipsam quoque Romanam plebem ab hac animorum inclinatione non omnino abhorruisse, docet nos Tacitus lib. i Hist. cap. 7: *Ipsa ætas Galbæ, inquit, & irrisui, & fastidio erat, assuetis juventutis Neronis, & imperatores forma ac decore corporis (ut mos est vulgi) comparantibus*. Proinde quoque Augustus Imp. hac consideratione adductus, Calceamentis altiusculis usus est; ut procerior, quam erat, videretur. Vide Suetonium in August. cap. 73. Notum est illud Euripidis, apud Athenæum lib. 13, cap. 2; etiam Porphyrium in Isagoge, sed Poëtæ nomine non expresso:

Πρῶτον μὲν αἰδῶ ἄξιον τυραννίδος.

Neque aliud innuere voluerunt summi autores, cum tacitas quasdam verendæ maiestatis ac splendidæ nobilitatis notas Regibus atque apprime nobilibus viris inesse contendunt. Apud Homerum profecto Iliad. i, vers. 170, Agamemnonem ex regalis maiestate formæ agnoscit Priamus. Plautus quoque Milit. glor. Act. i, Sc. i, formam regiam dixit insignem formam. Saul sacerdotali prius à Samuele unguento perfusus, rex constitutus est. Hic ex tribu Benjamin, Cis patre ortus, modestus animi, forma excellenti erat; ut merito dignitas corporis dignitati regie conveniret, Sulpitius Severus ex cap. ix & x libri primi Samuelis. Dion magnam habuit corporis dignitatem, quæ non minus commendatur, Emil. Probus. Iphicrates fuit & animo magno, & corpore, imperatoriæque formæ; ut ipso adspectu cuiusvis injiceret admirationem sui, Idem. Florus libro ii, cap. 14: *Pseudophilippus regiam formam, regium nomen, animo quoque regio implevit*. Ammianus quoque Marcellinus sub finem libri xxx, de Valentiniano Imperat. *Pulchritudo staturæ, lineamentorumque recta compago, maiestatis regie decus implebat*. Gennadius in Panegyrico Theoderico regi dicto, de eodem Theoderico: *Statuta est quæ designet prolixitate regnantem*. Seneca Hippol. vers. 829, de Theseo:

Sed iste quisnam est, regium in vultu decus
Gerens, & alto vertice attollens caput?

Lucanus Panegy. ad Pisonem:

Sed super ista movet plenus gravitate serena
Vultus, & insigni præstringit imagine visus.
Talis inest habitus, qualem nec dicere mæstum,
Nec fluidum, leta sed tetricitate decorum
Possumus: ingenita stat nobilitatis in illo
Pulcher honos, & digna suis natalibus ora.

Heliod. lib. ii Æthiop. de Theagene, referente genus ad Achillem: *Σωένυχον τῇ περὶ τὴν νεανίσκω, καὶ μοι ἀληθῶς ἰδοῦς τις Ἀχιλλέιδας ἐμπέπειν, πιστός ἐστι τῷ μορφῶν, καὶ ποστὶν ἰδεῖν τὸ μέγεθος, ὡς βεβαίαν τῇ θεῶν τὸ φῶς*: Postridie in juvenem incidi, & mihi vere videbatur inter Achillidas præter ceteros conspicuus: talis forma, & corporis proceritate videbatur, ut vel visu solo genus suum stabiliret. Themistius, cui Euphrada à sermonis suavitate cognomentum additum est, in Oratione de clementia Theodosii Imp. inter alia & hoc addit: *φύς) ἣ καὶ ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ πανίως γε τῶν καὶ ἐν μακρῶν χρόνῳ, ὅταν ἄμφω συμπίσῃ καὶ σωμαρῆσθῃ τὸ κάλλος τῆ ψυχῆς καὶ τὸ σῶμα ἀγλαΐα καὶ ἕως*

ἔστιν

ἔστιν ἀπὸ τοῦ μέγας βασιλέως, καὶ ἐπὶ χρόνῳ ἐπὶ χρόνῳ αὐτὸ τὸ κάλλος, ἀλλ' ἀρῶν καὶ ὁλοκληρον: *Nascitur Rex & inter homines, sed tamen raro, & post longa annorum intervalla; tunc scilicet, cum animi pulchritudo cum corporis excellentia conjungitur, ac commiscetur. Atque is certe magnus est Rex, cujus & forma & species integra est, omnique ex parte absoluta & perfecta.* Claudian. de Nupt. Honor. & Mar. vers. 262:

*Quamvis aliena fuisses
Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.
Quæ propior sceptris facies? Quis dignior aula
Vultus?* - - -

Et mox vers. 316:

*Fronte quis equali? Quem sic Romana decerent
Culmina? Sufficerent tantis quæ pectora curis?
Stes licet in populo, clamat, quicumque videbit;
Hic ille est Stilico. Sic te testatur & offert
Celsa potestatis species non voce feroci,
Non alto simulata gradu, non improba gestu.
Affectant alii quicquid, fingique laborant,
Hoc donat natura tibi.* - - -

Idem libro 1 de Laudibus Stiliconis, vers. 45:

*Spondebatque ducem celsi nitor igneus oris,
Membrorumque modus, qualem nec carmina fingunt
Semideis.* - - -

Albinovano in ea quæ de morte Drusi ad Liviam est Elegia, dignitas hæc imperatoria *generosa forma* vocatur. Abunde nunc ex iis quæ attulimus locis liquet, quàm prono semper favore mortales veram pulchritudinem prosequantur: quod prætereundum non putavi, ut singula perfectæ formæ monumenta nobiscum pereccentibus in ipso statim operosæ collationis ingressu occurreret tantam esse Formæ potentiam, ut ipsi quoque Virtuti ex ea non levis accedat commendatio, juxta illud Virgilii v. Æneid.

*Tutatur favor Euryalum, lachrymaque decoræ,
Gratior & pulchro veniens e corpore virtus.*

Ἡ δὲ τὸν ἥταμα ὁ Ἀχιλλεύς πῶς ἔσθ' ἐμελλεν; καὶ γὰρ ὁ Εὐφρο-
βῆος ὡς ἐν τῷ Ἀχιλλεὺς τὸ καλὸν ἦδισον ἢ αὐτὸ τὸ ἀριστερὸν ἔχοντα. *Suavissimus erat
visu Achilles (quid ni esset?) non tamen ob flavam cesariem; nam & Euphorbum com-
mendabat coma, sed pulchritudinem Achillis virtutis splendor illustrabat,* Maxim. Ty-
rius Dissertatione xv. Plautus Mostellaria Act. 1, Scen. Jam pridem exastor, &c.

Virtute formæ id evenit, te ut deceat, quicquid habeas.

M. Tullius de Claris Oratoribus: *Seditioforum omnium post Gracchos L. Apulejus Sa-
turninus eloquentissimus visus est; magis specie tamen, & motu, atque ipso amictu ca-
piebat homines, quàm aut dicendi copia, aut mediocritate prudentiæ. Neque multo secus
P. Lentulus, cujus & excogitandi & loquendi tarditatem tegebant formæ dignitas.* Basi-
lius Magnus epist. 373: *Τοις καλῶς φασὶ πάντες μετὰ τὸ καλὸν ἀποδιδόναι. ὥστε καὶ λυ-
πας αἰσῶν καὶ ὀργὰς ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν τὴν ἀποδιδόναι, καὶ θεράπευστα ἐπι-
πον: Ajunt pulchris omnia cum pulchritudinis accessione accidere; adeo ut dolores atque ira
iis quoque decus addant. Libentius itaque quis intueatur stomachantem amasium, quàm
famulantem alium. Quemadmodum vero, & ut hoc obiter addam, tacita quædam ve-
neratio sequi solet speciosam atque luculentam dynastiarum formam, sic manifesto contra
contemptui atque etiam contumeliis obnoxii sunt quandoque magnates, quibus formæ
modus non satis honestus obtigit. Æmilius Probus de Agefilao: Hic tantus vir, in-
quit, ut Naturam fautricem habuit in tribuendis animi virtutibus; sic maleficam na-
ctus est in corpore exiguo, & claudus altero pede: quæ res etiam nonnullam afferebat
deformitatem; atque ignoti, faciem ejus cum intuerentur, contemnebant. Facetum
est quod accidit Philopœmeni, inclyto quondam Achæorum duci. Erat is formæ infe-
rioris: ad prandium itaque ab amicorum aliquo vocatus, adfuit ante tempus: quum-
quæ cum hac illac otiose obambulantem amici uxor conspicata esset, jussit eum secare li-
gna; ex mala scilicet forma & modico cultu servum esse conjectans. Paret Philopœ-
men; & strenue satis, quod mandatum erat, usque in amici adventum, exsequitur.
Quo ingresso atque exclamante, Quid hoc est rei? Quid vero aliud, inquit Philopœ-
men, quam poenam deformitatis luo? Vide Plutarchum in Philopœmene; Tzetzem
Chil.*

Chil. VI, *Historia* 84. C. Macer auctoritate semper eguit, sed fuit patronus propemodum diligentissimus; hujus si vita, si mores, si vultus denique non omnem commendationem ingenii everteret, majus nomen in patronis fuisset, Cicero de Claris Oratoribus. In Galbam eloquentia clarum, sed quem habitus corporis destruebat, M. Lollii vox circumfertur, Ingenium Galbæ male habitat: *Macrobius lib. II Saturnal. cap. 6.* Tolerari tamen utcumque possent hæc incommoda, nisi persæpe pravi corporis pravum quoque animum esse plerique judicarent. Erato Terpsithea apud Theophyl. Simocatium: *Τὴν δ' οὕτως σοφίαν πηρώματα, κακίστη ψυχῇ σώματι. Διέπειται μὴ πεισθίσαι.* *Natura sum admirata sapientiam, quæ pessimæ animæ non concedidit venustatem corporis.* Ita malam olim faciem habentes, ne quidem hominis liberi faciem habere dicebant: *Quintil. VI, 3.* Notum est illud Martialis libro XII, Epigramm. 54:

*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus:
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.*

Anthol. Græcorum Epigramm. lib. II, cap. ultimo:

*Χωλὸν ἔχης τ' ὄν, ὡς τ' πόδα· ἔχ' γὰρ ἀληθῶς
Εἶκόνα τ' εἶδος σὴ φύσιν εἶκος ἔχει.*

Cl. Hugo Grotius transulit:

*Non pede tu claudus tantum; Natura sed, intus
Quæ fuerant, extra conspicienda dedit.*

Cicero libro III Accusat. in C. Verrem: *Apronius ille (ut ipse non solum vita, sed etiam corpore atque ore significat) immensa aliqua vorago est ac gurgis vitiorum turpitudinumque omnium.* Vellejus Patercul. lib. II, cap. 69: *In Vatinius deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii: adeo ut animus ejus dignissimo domicilio inclusus videretur.* Tacitus quoque Annal. xv, cap. 34: *Vatinius inter fœdissima Neronianæ aulæ ostenta fuit, sutrina tabernæ alumnus, corpore detortus, facetiis scurrilibus.* Ex hac sane inveterata persuasione (quam tamen pulchre confutat Jul. Scaliger de Subtilitate, exercit. 295) processit, quod incantatrices olim veneficas diri oris indicio deprehendi posse putaverint. Canidiam certe talem depinxit Horatius: quem vide. Quintilianus quoque Declam. xv, pro meretrice veneficii rea: *Exspecto, inquit, ut sit ante omnia minax vultus, feralis habitus, horreant squallore crines, rigeat super nefandas cogitationes efferata tristitia. Facinus, quod dicitur inquietare superos; sidera diris agitare carminibus; tumulos, busta scrutari, & amputatis cadaveribus ipsas in scelus armare manus; fieri non potest, ut autorem suum non primo statim prodant aspectu.* Cæterum de his satis nunc: restat ut ad ipsam porro consummatæ pulchritudinis tractationem cum Apollinari nostro transeamus.

§. 3. CORPORE EXACTO. Intelligendum hoc videretur de inemendata corporis structura, qualem Absoloni tribuit sacra historia, 2 Sam. XIV: 25; juxta illud Ovidii Amorum libro I, Eleg. 5:

In toto nusquam corpore menda fuit.

Horatius lib. II, epist. 2:

Candidus & talos à vertice pulcher ad imos.

Martialis libro VII, Epigramm. 17:

Corpus nulla litura notat.

Plautus Epidico, Actu v, Scen. Male morigerus, &c.

Usque ab unguiculo ad capillum summum est festivissima.

Possent, inquam, hæc Sidonii verba accipi de *Forma nullo naturali vitio excæcata*, ut loquitur Arbiter; nisi ex proxime sequentibus verbis appareret, intelligi debere de tali statura, quam *justam* dixit Suetonius in Galba, cap. 21: *Statura fuit justa*, inquit: & in Nerone, cap. 51: *Statura fuit pene justa.* In Tiberio denique, cap. 68: *Statura fuit, quæ justam excederet.* Ad quæ verba vide Casaubonum. Hæc *statura justa* Plauto in *Afinaria* Act. II, Sc. *Ut demonstratæ*, &c. dicitur *statura commoda*. Apulejo denique lib. II *Metam. Inenormis proceritas* dicitur: *Cuncta corporis*, inquit, *inexplicabiliter ad regulam congruentia: inenormis proceritas, succulenta gracilitas, rubor temperatus.* Contra vero Vitellio, inter alia vitia corporis, *Enormis proceritas* objicitur apud Suetonium in ejus vita, cap. 17. Arnobius lib. III adv. Gentes componit inter se *nanos, longos, medios.* Unde liquet, justæ staturæ homines non male *medios* dici. Quibus vero statura commodior non obtigerat, pulchriores judicabantur si nonnihil eam excessissent,

Ff

Emendata
corporis
structura
in quo
constat.

cessissent, quam si eos hæc decoræ formæ gratia deficeret. Suetonius in Claudio Cæs. cap. 30: *Auctoritas dignitasque formæ non defuit vel stanti, vel sedenti, ac præcipue quiescenti: nam & prolixo, nec exili corpore erat; & specie canitieque pulchra, optimis cervicibus.* Ipsas quoque mulieres eminentiore statura conspicuas maximopere semper laudabant: nam & Helenæ proceritatem maxime prædicat Theocritus Idyll. xvii:

ὦ δὲ καὶ ἡ χρυσέα Ἑλένα διεφαίνεται ἐν αἰνῷ
Πιέρῃ, μεγάλη· ἂν ἀνδραμῶν ὄγμῳ ἀρέσῃ,
ἢ κάπῳ κυπρίῳ. - - -

*Sic & aurea Helena elucebat inter nos
Valida, procera: quemadmodum procurrit sulcus in arvo,
Aut in horto cupressus.* - - -

Et regi suo Archidamo gravem multam irrogaverunt Lacedæmonii, quod induxisset in animum pusillam ducere uxorem; hac aliter ac si reipublicæ regulos, non reges dare statuisset: *Plutarchus de Liberis educandis.* Archidamum quoque ob hoc ipsum ab ephoris fuisse multatum, refert idem Plutarch. circa initium vitæ Agefilai. Lucretio certe libro quarto, versu 1156, procera virgo dicitur

- - - *Cataplexis, plenaque honoris.*

Ovid. Amorum lib. II, Eleg. 4:

Tu quia tam longa es, veteres Heroïdas æquas.

Idem Amorum libro III, Eleg. 3:

Longa decensque fuit; longa decensque manet.

Propert. lib. II, Eleg. 2:

*Fulva coma est; longæque manus; & maxima toto
Corpore; & incedit vel Jove digna soror.*

Quamquam ne quidem humilioris staturæ hominibus qualiscunque laus formæ negabatur, si modo non abesset ista σώματι συμμετρία, *corporis congruentia*, quam Herodianus tribuit Commodio Imperat. omnium ejus ætatis hominum formosissimo. Agricola certe, teste Cornelio Tacito in ejus vita, cap. 44: *Decentior quam sublimior fuit; nihil metus in valis; gratia oris supererat.* Agricola igitur, ut ut sublimis non esset, decens tamen ac speciosus videbatur. ὁ ὧς ἀπὸ κάλλος ὑπερβολὴ καὶ εἰς μεγάλας ἐμφανὲς φέρει προδύλω: *Sic utique exuperantia formæ etiam ad magnitudinis representationem addit incrementum*, ut verissime loquitur Heliodorus lib. II Æthiop. Carcini tragici tres pueri, propter corporum exilitatem, ὀρτυγες five *coturnices* dicebantur: vide *Scholias in Irenen Aristophanis.* Præter eam quam diximus *staturam justam*, ejusque excessum ac defectum, annotanda quoque hic esset *media militaris statura*, quam T. Manlio Torquato tribuit Livius lib. VII ab U. C. Quemadmodum & *quadrata statura*, quam Vespasiano tribuit Suetonius in ejus vita, cap. 20: *Statura fuit quadrata, compactis firmisque membris.* Cornelius Celsus lib. II, cap. I: *Corpus habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum: nam longa statura, ut in juvenia decora est, sic matura senectute conficitur; gracile corpus, infirmum; obesum, hebes est.* Talis staturæ homines pari prorsus ratione πετραγωνιαίους dixerunt Græci auctores Geoponici Constantino Imp. inscripti, lib. II, cap. I: Τὸν ἀρῶντα χρὴ μακρότερον ἔχειν τὸ σῶμα· τὰς δὲ πὰς ἀμπίλους ἐραζομένους, ἕως ὅπως ὑψηλὰς εἶναι χρὴ, πετραγωνιαίους δέ. Quem locum commodè satis videntur exprimere Columellæ verba, ex lib. I de Re rustic. cap. I: *Longissimum quemque aratorem faciemus. Vineæ non sic altos, quemadmodum latos & lacertosos viros exigunt.* Cæterum hanc quadratam ac mediam militarem staturam, quoniam non tam pulchritudinem quam robur viri militaris perficit, consulto, ut ab hoc loco alienam, præterimus.

Sphærica
figura ca-
pitis opti-
ma est.

§. 4. CAPITIS APEX ROTUNDUS. Solis humanis corporibus inest in capite *sphæra similitudo*; *que forma sola mentis est capax*, Macrobius in Somnium Scipionis lib. I, cap. 14. Vide quoque Lactantium cap. 8 de Opificio Dei. Inter omnes vero reliquas exactissimi corporis partes primum locum capiti, rei sacræ, summa cum ratione tribuit Sidonius: ὁ πῶν δ' ἱερὸν ἐνέμιζον τῷ κεφαλῇ, δηλον ὅτι καὶ αὐτῆς ὁμνῶν· καὶ τὰς γυναικείας καὶ αὐτῆς παρὰ πρὸς αὐτῆς ὡς ἱερῆς· ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς συγκαταθέσεις βεβαιωμένους τῇ πύλῃ τῆς ὀπίσθου: *Quod vero caput olim sacrum quid existimaverint, manifestum est ex consuetudine per caput jurandi, quemadmodum etiam ex more adorandi sternutationes ex eo provenientes, nec non quod assensiones nutu capitis firmemus*, Athenæus lib. II Deipnosoph. cap. 25. Rotundum interim capitis apicem, *Caput tereti rotunditate collectum*,

Etum, dixit Arnob. lib. iv adverb. Gentes. *Caput nostrum*, inquit Cassiodorus de Anima, cap. 16, *sex ossibus compaginatum, in similitudinem cælestis sphaerae rotunda concavitate formatum est, ut senarium illum perfectissimum numerum sedes nostri cerebri, cuius organo sapimus, contineret, &c.* Quamquam non de solo capite intelligendum hoc videatur, sed etiam de vultu, præcipua capitis parte. Ismenes certe faciem perfecte rotundam describit Ismenias apud Eustathium (nisi cum Maussaco Eumathium autorem huius scripti libeat appellare) lib. 111 de Amoribus Ismenes & Ismenias: ὅλον τὸ πρὸς ὤμῳ, inquit, κύκλῳ ἀνεπὸσφαλές. ἢ ῥὶν κέντρῳ λόγον ἐπὶ χειρὶ πρὸς ὅλον τὸ κύκλωμα: *Tota facies erat perfectus circulus. Nasus centri rationem habebat ad totum circulum.* Jupiter quoque apud Coluthum de Raptu Helenæ, Paridem in Dearum iudicio, Σιωχὴν βλεφάρων καὶ κύκλα προσώπων, *Palpebrarum conjunctionem & faciei rotunditatem*, potissimum iubet considerare, quum sic Mercurium alloquitur:

Παῖδα Πάριον Πριάμοιο, τ' ἀγλαὸν ἠβήτηρα
Τροίης βασιλέοντα κατ' ἔρεα τέκνον ἀκρίας,
Κάτω μῆλιν ὀπαίε, Διὰ κερμένον δ' ἡτάων
Κύκλω καὶ βλεφάρων σιωχὴν, καὶ κύκλα προσώπων.

*Paridem Priami filium, splendidum illum puberem,
In montibus Trojæ boves pascentem, fili ex auditu nosti?
Illi malum præbe, & ut dijudicet Dearum
Jube & palpebrarum conjunctionem, & faciei rotunditatem.*

Εὐκωπὶς, περιφερὴς τὰ προσώπα, Hefychius. Opponitur autem rotundo capiti *caput mutilum*, quale Sileno tribuit Aur. Nemefianus Ecloga 111, quæ inscribitur Bacchus: magis tamen proprie *acutum caput*. Martialis lib. vi, Epigr. 39:

*Hunc vero acuto capite, & auribus longis;
Quæ sic morientur, ut solent asellorum;
Quis morionis filium neget Gyrthæ?*

Homerus Iliad. B, vers. 217, ubi Therfiten describit:

Φοῖβος ἔλω, χολὸς δ' ἔπειρον πόδα, τῷ δ' οἱ ὤμῳ
Κυρλῷ ἐπὶ στήθεσσι σιωχάμενος· αὐτὰρ ὑπερθε
Φοῖβος ἔλω κεφαλὴν· ψεδνὴ δ' ἐπενήνοίε λαχνη.

*Strabo erat, claudus autem altero pede, & ipsius humeri
Curvi, & in pectus contracti: & desuper
Acutus erat capite, rara autem percurrerebat lanugo.*

Φοῖβος Autori brevium scholiorum, quem aliqui Didymum vocant, hoc in loco exp. ὀξύκεφαλῶ, *Acuto capite præditus, caput habens fastigiatum.* Φοῖβος, λιπόδεμος, ὀξύκεφαλῶ: Hefychius. Vide *Athenæum* lib. xi, cap. 8; *Pollucem* lib. 11, cap. 4, §. 3. Φῶστος, ὀξύκεφαλῶ: Hefychius. φιλοκλῆς κωμωδίας ποιητὴς αἰχροπεσόστωπος· ἦν δ' ὁ πρὸς κεφαλῶ, ὡς ἐπὶ· ἦτορ ὀξύκεφαλῶ: Suidas. Ἐχνοκέφαλον κεφαλῶν τ' Περικλῆα εἶπε: *Cratinus dixit Periclem echini caput habere*, Pollux lib. 11, cap. 4, §. 3. Ubi tamen ex Plutarcho in Pericle recte ἔχνοκέφαλον, *caput habentem simile bulbo scillæ*, legas: posteaquam enim scriptor gravissimus Periclem descripsit: τὰ μὲν ἄλλα τῷ ἰδεῖν ἔσώμαλ' ἀμειψίον, περιμήκη δ' τῷ κεφαλῇ καὶ ἀσύμμετρον: *Reliqua quidem corporis specie inculpatum, capite vero oblongo incongruoque notabilem*; mox addit: ὅθεν αἱ μὲν εἰκόνες αὐτοῦ χεδὸν ἀπαζαί κρέναι περὶ εἶχον· μὴ βαλομένων, ὡς εἶμαι, τ' πηνυλῶν ἐξονειδίξεν. εἰ δ' Ἀττικαὶ ποιητῆς ἔχνοκέφαλον αὐτὸν ἐκάλεον· τῷ γὰρ σκίδαν ἔστιν ὅτι καὶ ἔχνον ὀνομάζουσι: *Unde omnes fere imagines ejus galeis circumdantur: nolentibus, ut videtur, artificibus hoc vitium ei exprobrare. At Poetæ Attici Schinocephalum eum vocaverunt: Scillam enim nonnunquam etiam Schinon nuncupant.* Enormiter magnum caput habentes, Tullio lib. 1 de Nat. Deorum *Capitones* vocantur.

§. 5. PAULULUM A PLANITIE FRONTIS. Frons igitur, ut pulchra judicetur, *plana, candida, tenuis, brevis, pura* denique debet esse. *Planam frontem* hæc Sidonii verba nobis commendant. Dianæ quoque *planam frontem* tribuit Apulejus libro xi Metamorph. Opponitur autem *planæ fronti* duplex vitium; unum, *tuberosæ frontis*, ex natura; alterum, *contractæ* vel *caperatæ*, ex moribus. Primum tangit Arbiter: *Nescio quis*, inquit, *ex concionibus calvus tuberosissima frontis.* Tales Tullio libro 1 de Nat. Deorum, sicuti & Arnobio lib. 111 adverb. Gentes, dicuntur *Frontones*. Εὐρυμέτωπος, *latam frontem habens*, etiam dicebatur *μετωπίας*, ut Alcibiades: *Pollux* lib. 11, cap. 4, §. 3. Hefychius Milesius de Platone: πλατὺς ὢν τὰ ἑγνὰ καὶ τὸ μέτωπον, Πλάτων προσηγορέθη: *Quoniam lato erat pectore ac fronte, dicebatur Plato.* Ab hoc vitio Cilones olim dicebantur; *Cilo*, cui *frons est eminentior, ac dextra sinistraque velut*

recisa videtur, Festus in Chilo. *Cilunculi*, Arnob. lib. III. *Cillo*, περιέφαλος, Gloss. vet. ut ante dictum. Alterum *contracta* vel *caperata frontis* vitium à difficili quadam ac fastidiosa intractabilis animi morositate proficiscitur, morbique hujus expressa vestigia fronti quam altissime infigit. Plautus Rudente, Aët. II, Sc. *Animo adversari sedulo*, &c.

Tortis superciliis, contracta fronte, fraudulentum.

Idem Epidico, Aët. v, Sc. *Male morigerus*, &c.

Quid illuc est, quod illi caperat frons severitudine?

Nonius Marcellus: *Caperare, est rugis frontem contrahere & asperare; tractum à caprorum frontibus crispis.* καλεῖται τὸ ἐπὶ τῷ μετώπῳ δερμα, περιεσπιδιον· αἱ δὲ ἐν αὐτῷ χραμαί, σολίδες καὶ ἀμαρυγαί, Pollux lib. II, cap. IV, §. 3. *Ἀμαρυγὰς* Autor magni Etymologici dicit τὰς δὲ μετώπῳ ρυτίδας. Vide eum in *Ἀμαρύσσω*.

Candidam frontem, ἐλεφάντινον μέτωπον, amicæ suæ tribuit Anacreon. Vide Theocritum Idyllio XX, vers. 24. Ovid. quoque lib. X Metamorph. vers. 138, de Cyparisso:

- - - *Nivea pendebant fronte capilli:*

Tenuem frontem, Ἀπαλὸν καὶ ὁρσῶδες μέτωπον, Bathyllo suo affingit Anacreon. Horatius Carminum lib. I, Ode 33:

Insignem tenui fronte Lycorida

Cyri torret amor. - - -

Brevem frontem laudat Martialis lib. IV, Epigr. 42. Arbiter quoque in ea, quam supra ex eo adduximus, formosæ descriptione: *Frons minima*, inquit, *& quæ radices capillorum retro flexerat.* Statius Sylvarum II, vers. 43 Epicædii in Glauciam Melioris:

Et castigatæ collecta modestia frontis.

Ubi per *castigatam frontem* intellige frontem, quæ macularum rugarumque expers, lævis brevisque confinii terminis includitur, quæque non tam ipsis comis, quam *molli margine comarum*, ut loquitur Statius, in ordinem cogitur: unde quoque manifestum fit, tantopere laudatam pulchræ frontis brevitatem non à crinibus frontem ipsam artantibus prementibusque effici, sed ab ἀρμονίᾳ quadam lanuginosi transitus nigros capillos à candida fronte sensim dirimente.

Puram frontem laudat Propert. lib. II, Eleg. 22:

Sive vagi crines puris in frontibus errant,

Indica quos medio vertice gemma tenet.

Videtur autem ea, quæ dicitur *pura frons*, nihil aliud, quam hilarem serenamque exporrectæ frontis gratiam insinuare, juxta illud Callistrati in statuam Occasionis, τὰ μέτωπα χάριον ἔσπευον: *Frons gravis abundabat.* Egregium torvæ serenæque frontis temperamentum Honorio tribuit Claudianus, Panegyrico de IV Conf. Honorii, vers. 518:

Quantus in ore pater! radiat quàm torva voluptas

Frontis, & augusti majestas grata pudoris.

Lucanus lib. VIII Pharsaliæ, vers. 680, tribuit *generosam frontem* Pompejo Magno. Oponitur ei *tristis frons* apud Plautum in Afinaria, Aët. II, Sc. *Ut demonstrata*, &c. quemadmodum & *vultuosa frons* apud Apulejum lib. III Metamorph. *Fotis mea*, inquit Apulejus, *sui longe dissimilis advenit: non lata facie, nec sermone dicaculo, sed vultuosam frontem rugis insurgentibus asseverabat.* Juvenali in ipso statim initio Satyræ IX, est *frons obducta*.

Capilli.

§. 6. CÆSARIES REFUGA CRISPATUR. Recte Sidonius decoram quoque comam refert inter ea quæ consummatam constituunt formam; cum Homero aliisque magni nominis scriptoribus spectatæ pulchritudinis sceminæ ab hac potissimum parte soleant laudari. Sic ἡύκαμος, *pulchricoma* dicitur Rhea, Hesiod. Theog. vers. 625. Helena, Iliad. Γ, vers. 329. Thetis, Iliad. Δ, vers. 512. Latona, Iliad. Α, vers. 36. Minerva, Iliad. Ζ, vers. 92. Niobe, Iliad. Ω, vers. 602. Calypso, Odyss. Μ, vers. 389. Odyss. quoque Β, vers. 119, Achivæ dicuntur εὐπλόκαμίδες, *pulchros crines habentes.* Et rursus Odyss. Ε, vers. 390, εὐπλόκαμος ἥώς, *pulchros crines habens aurora.* Odyss. denique Ε, vers. 125, εὐπλόκαμος vocatur Ceres; quemadmodum & Iliad. Ξ, vers. 326, καλλιπλόκαμος nuncupatur. Quinimo regiam illam summi Jovis majestatem in decora cæsarie præcipue videtur collocasse Iliad. Α, vers. 528: quibus Homeri verbis tantum pondus ac tanta vis inest, ut Phidias fateri non erubuerit, se fabricam Jovis Olympii ab hoc veluti archetypo duxisse. Videmus igitur, Homero passim pulchricomas, ut sic loquar, dictas esse eas, quas insignior forma illustrabat: non ob aliud, credo, quàm *Quod præcipua*

cipua pars ista corporis in aperto & perspicuo posita, prima nostris luminibus occurrit: & quod in ceteris membris floridæ vestis hilaris color, hoc in capite nitor natus operatur. At vero (quod nefas dicere, neque sit hujus rei ullum tam dirum exemplum) si cujuslibet eximia pulcherrimæque fæminæ caput capillo spoliaveris, & faciem nativa specie nudaveris; licet illa cælo dejecta, mari edisa, fluctibus educata; licet, inquam, Venus ipsa fuerit; licet omni Gratiarum choro stipata, & toto Cupidinum populo comitata, & baltheo succincta, cinnama fragrans, & balsama rorans, calva processerit; placere non poterit, nec Vulcano suo. Quid? Cum capillis color gratus, & nitor splendidus illucet, & contra Solis aciem vegetus fulgurat, vel placidus renitet, ac in contrariam gratiam variat adspæctum; & nunc ut aurum coruscans in lenem mellis deprimitur umbram, nunc corvina nigredine cæculos columbarum colli fosciculos æmulatur; vel nunc guttis Arabicis obunctus, & peccinis arguti dente tenui discriminatus, & pone versum coactus amatoris oculis occurrens, adinstar speculi reddit imaginem gratiorem. Quid? cum frequenti sobole spissus cumulat verticem, vel proluxa serie porrectus dorsa permanat. Tanta denique est capillamenti dignitas, ut, quamvis auro, veste, gemmis, omnique cætero mundo exornata mulier incedat; tamen, nisi capillum distinxerit, ornata non possit videri, Apulejus lib. II Metamorph. Ovidius III de Arte, vers. 249:

*Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.*

Cajum Cæsarem Capitis destituti, & emendicatis (vel emedicatis) capillis adpersi deformitas notabilem fecit, teste Seneca *Quod in sap. non cad. injuria*, cap. 18. Κόμη, ut est in brevibus Scholiis ad versum 197 Iliados A, εἰρηται ὡς τὸ κόσμον εἶναι τὸ σώματι. Polluci quoque lib. II, cap. 1: Ἀθριξ, ἀκρομῶ πλὴν κεφαλῶν dicitur ἀκρομῶ. Mutuatur etiam sacra pagina præcipuam celebratissimæ Absolonis formæ commendationem à capillis ejus, 2 Sam. XIV: 26. Lacedæmonii disciplinæ suæ rigorem impendente graviore aliquo bello nonnihil laxantes, indulgebant adolescentibus nitidiorem comæ cultum, nec non splendidiorem armorum vestiumque ornatum; nec minus delectabantur hac eorum ferocia, quam exultatione ac fremitu acrium equorum pugnam veluti laceffentium. Lycurgus certe civibus suis alendæ comæ auctor fuisse videtur: dixit enim formosos hac ratione venustiores reddi; deformes vero, horridiores: vide *Plutarchum in Lycurgo*. Scipionem sane, florentissimum adolescentem & inaffectata celsi corporis majestate conspicuum, non parum inter plures alias insignis formæ dotes adornabat promissa cæsaries; qua de re sic Livius libro XXVIII ab U. C. ubi Masanißsam cum Scipione primùm in colloquium venisse narrat: *Coperat jam ante Numidam*, inquit, *ex fama rerum gestarum admiratio viri; substitueratque animo speciem quoque corporis amplam ac magnificam: cæterum major præsentis veneratio cepit: & præterquam quod suapte natura multa majestas inerat, adornabat promissa cæsaries, habitusque corporis non cultus munditiis, sed virilis ac vere militaris. Prope attonitus ipso congressu Numida, &c.* Quamvis autem supra cap. IV, §. 3 hujus libri tertii ex Philostrati Heroicis didicerimus, Hæctori sine coma formam constituisse, non tamen hoc de calvitie videtur intelligendum; sed quod omisso capillorum cultu nullis frontem ac malas obumbraverit capillis, retro pendulis contentus. Lycophron *Cassandra*:

- - - Νυμφίως δένει μῆραι
Τεῖς Ἑκτορείοις ἡγλαῖσ' ὄμους κόμους.
- - - Sponfos abnuentes
Hæctoreis ornatos comis.

Ad quæ verba Tzetzes: Ἑκτορεῖ κόμη, ἡ τὰ ὀπίθεν καθαιρέτω ἔχουσι, τὰ δὲ ἐμπροσθεν κεκαρμένα: *Hæctorea coma est, quæ in tergum demittitur, frontem vero detonsam habet.* Plutarchus quoque in Theseo: Ἐθὺς ὄντι τὰς μεταβαίνοντες ἐκ παίδων, ἐλθόντας εἰς Δελφὸς ἀπέρχεσθαι τῇ θῆτ' ἡ κόμης, ἡλθε μὲν εἰς Δελφὸς ὁ Θεσεύς· καὶ τόπον ἀπ' αὐτῶ τῶν Θεσίων ἐπὶ νυκτὶ ὀνομάζειν λέγουσιν. ἐκείθεν δὲ τὴν κεφαλὴν τὰ πρὸθεν μόνον, ὡς περὶ Ὀμήρου εἶπεν τὰς Ἀχαιῶν· καὶ τὸ τὴν κεφαλὴν τὸν Θεσεύς ὀνομάσθαι δι' ἐκεῖνον. εἰ δὲ Ἀχαιοὶς ἐκείθεν πρὸς τὴν τῶν Θεσίων· ἔχ' ἔπειτα Ἀχαιῶν διδαχθεῖς, ὡς ἐνιοὶ νομίζουσιν· ἔδ' ἐμυσὺς ζήλωσις· ἀλλ' οἷος πολεμικός, καὶ ἀγχιμάχος, καὶ μάστιγα δὴ παίων εἰς χεῖρας ὠδυνῶν τοῖς ἐναντίοις μεμαθημένος. ὅπως ἂν μὴ παρέχοιεν ἐκ τῶν τεχνῶν ἀνέληψιν τοῖς πολεμίοις, ἀπικείρηντο. τὰ δὲ ἡ ἀμέλει καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα ἐννοήσασθαι φασὶ περὶ τῆς τῶν Θεσίων ἐξουσίαν τὴν ἡγεμονίαν τῶν Μακεδόνων, ὡς λαβὼν τὸν τόπον ἐν ταῖς μάχαις ἔσται περὶ τῶν Θεσίων. *Quum solenne esset, ut ex pueris qui excedebant, profecti Delphos comæ primitias Apollini sacrarent, adiut Delphos Theseus, & locum ab eo hac quoque memoria dici Theseam autumant. Tonsum fuit autem sinciput ejus solum, ut de Abantibus memorat Homerus: atque est hoc genus tonsuræ, Theseis ab illo nominatum. Abantes hunc in modum principes tonsi fuerunt, non*

ab Arabibus (ut quorundam fert opinio) docti, neque æmulantes Mysos: sed quod bel-
latores essent cominusque pugnarent, & præter cæteros conferere manus didicissent cum
hostibus. Ne igitur ansam hostibus capillorum præberent, tonsi fuere. Nempe id Ale-
xandrum Macedonem quoque animadvertentem, edixisse ajunt ducibus suis, ut barbas
Macedonum raderent, quod ansa hæc sit in præliis promptissima. Vide plura apud Po-
lyænum lib. I Stratagem. in Theseo; quemadmodum & apud Hefychium in Εὐκλείῃ.
Quamobrem cum tanta sit comæ dignitas, ut solum eximiæ formæ decus in ea consiste-
re videatur; recte quoque nos atque ordine facturos puto, si penitius aliquantò, quid
eam commendet, inspiciamus. In genere itaque capillos commendabant Apollinis,
Bacchi, & Veneris crinibus non absimiles. Ovidius Amorum lib. I, Eleg. 14:

*Formosæ periere comæ, quas vellet Apollo,
Quas vellet capiti Bacchus inesse suo.
Illis contulerim, quas quondam nuda Dione
Pingitur humenti sustinuisse manu.*

Libanius Declam. IX, ubi describit Alcibiadem: Κόμῃ μὲν αὐτῷ τῆς κροτέφους ὁμοίαν
Βακχικαί, τῆς στεφάνους ἥδη καὶ τῆς ἀνθεσι πρὸς κόσμον ἀνθίσκει: *Comæ quidem ipsi Bacchi-
cæ incutuntur temporibus, corollis jam & floribus ad ornatum certantes.* Cum violis
quoque & hyacintho conferebant vernantes formosorum capillos. Claudianus de Nupt.
Honorii & Mariæ, vers. 265:

*- - - Non labra rosæ, non colla pruina,
Non crines æquant violæ, non lumina flammæ.*

Homerus Odyss. Z, vers. 229:

Τὸν μὲν Ἀΐδωαίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαῖα
Μείζονά τ' εἰσιδέναι, καὶ πείσονα, κάδδ' ἐκάρηθη
Ὀύλας ἦκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἀνθεὶ ὁμοίας.

*Hunc quidem Minerva reddidit ex Jove nata,
Majoremque adpectu & spissiore: à capite vero
Crispas demisit comas hyacinthino flori similes.*

Hunc locum Homeri expressit Aristænetus lib. I, epist. I; quemadmodum & Longus
Sophista lib. IV Pastoralium: Ὁ ραὶς ὡς ὑακινθῶ μὲν τὴν κόμην ὁμοίαν ἔχει: *Vides ut hyacin-
tho comam similem habeat.* Speciatim vero laudabantur capilli imminentes fronti, densi,
longi, dividui, flavi, tenues, molles, crispi, dociles.

Imminentes fronti capillos, qui tamen non tam incidant in ipsam frontem quàm im-
pendeant, Patroclo tribuit Philostratus in Heroicis: Κόμης ξαυθῆς ἔχει τὸ μέγιστον, inquit,
ἐστὶ γὰρ ὡς ὁπικρέμασθαι τῷ μετώπῳ μᾶλλον, ἢ καὶ αὐτὴ πίπτειν: *Comæ flavæ modicum habe-
bat, ut immineret potius fronti, quàm in ipsam caderet.* Callistratus in secunda Praxi-
telici Cupidinis descriptione: Κόμης ἔχεν ἑλικας ταῖς ὀφρύσιν ὁπισθαινοῦσας: *Comæ habebat
circulos supercilia invadentes.* Et rursus in descriptione statuæ Æsculapii: Πλοκάμων
ἑλικες ρεόμεναι χάρασιν, οἱ μὲν εἰς νῶτα περὶ ἡλότης ἀφ' οἱ κέχρωται· οἱ δ' ὑπὲρ μετώπου πρὸς τὰς
ὀφρὺς ὁπισθόρροες, τοῖς ὀμμασιν εἰσὶν: *Cincinnorum autem circuli fluentes gratiis, partim
in terga florentes libere funduntur, partim super fronte ad supercilia pertingentes, oculis
involvuntur.* Contra verò Lucianus in Dialogis meretr. supra modum deformem descri-
pturus, τὰς τεύχας ἀργεῖας ἔχουσαν καὶ ἐπὶ πολλὸν ἔμελ' ὡς ἀπηγυμνάς: *Raros crines haben-
tem, & longe à fronte reductos,* dixit. Atque hoc illud est, quod Anacreonti, ut vie-
to jam ac veteroso seni, lascivientes foeminæ ψιλον μέτωπον, *nudam frontem,* exprobra-
bant; quod fronti ejus jam glabræ rariores imminerent capilli. Ἀνάσιλ' & ἀναφαιαν-
τίας, ἀχρυσὸν τὴν κεφαλῇ, Suidas. Apud eundem tamen paulo post in Ἀναφαιαντίας
legas ἀνάσιλ'. Ἀνάσιλον τεύχωμα, τὸ δ' αὖτ' ἔμελ' ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀντραμυρόν, Ety-
mol. magnum. Ἀνάσιμον τεύχωμα, τὸ δ' αὖτ' ἔμελ' ἐπὶ κορυφῇ ἐτραμυρόν, Hefychius.

Densos crines, ἀμφιλαφῇ κόμῃ dicunt, quod multi spissique de vertice descendentes
prehendentis manum utrimque velut impleant. Narcisso certe Philostrat. Iconum lib.
I tribuit κόμῃ ἀμφιλαφῇ, *densam comam:* quemadmodum & Panthiæ Iconum lib. II:
Achilli denique in Heroicis. Horatius Carminum lib. III, Ode 19:

*Spissa te nitidum coma.
Puro te similem Telephe Vespero.*

Cum quibus Horatii verbis, si composueris illum, quem paulo ante citavimus Luciani
locum, intelliges turpem judicari τὰς τεύχας ἀργεῖας ἔχουσαν: *tenues crines habentem* mu-
lierem. Unde etiam Galbam Imp. galericulum capiti propter capillorum raritatem ad-
aptasse atque annexuisse, ut nemo dignosceret, testatur Suetonius in ejus vita, cap. 12:
ad

ad quæ verba vide Casaubonum. Ἀλλόθελξ, ποικιλόθελξ, ἢ πυρρωτοὶς καὶ σπινθηρῶς ἔχουσι πῆς τριχάς, Hesychius.

Longos capillos commendat Ovid. Amorum lib. I, Eleg. 14, ubi consolatur puellam, cui præ nimia cura comæ defluerant:

*At, si passa fores, quid erat speciosus illis?
Contigerant imum qua patet usque latus.*

Item Amorum lib. III, Eleg. 3: vide locum. Apulejus XI Metamorph. Crines uberissimi prolixique, & sensim intorti per divina colla passivè dispersi, molliter defluebant. Achilles Tatiu libro V: κόμη πολλή, καὶ βαθεῖα, καὶ καλὰ χεῦσθαι τῇ χροῖᾳ: *Abundans coma, & longa, & aurei coloris.* Ἀεσαῖο βαθυχάϊτης, Hesiod. Theogonia, vers. 977. *Dividuam comam* Corinnæ suæ tribuit Ovidius Amorum lib. I, Eleg. 5:

Candida dividua colla tegente coma.

Ubi per *dividuam comam* videtur intelligi bene discriminata & pexa cæsaries, juxta illud Claudiani lib. II de Raptu, vers. 15:

*Illi multifidos crinis sinuatur in orbes,
Idalia divisus acu.*

Satius tamen est hic intelligere, *Crines fronte parili separatu per malas revulsos*, ut loquitur Apulejus in descript. Bathylli, quam cap. IV, §. 9 hujus libri tertii ex eo adduximus. Callistratus in descript. statuæ Orphei: Ἡ κόμη ὀφρύσιν ἀνωθεν διακιδὸν ὀπιφαίνεσθαι καθ' ἑαυτὴν ὁμμάτων ἔφαινε πῆς βολάς: *Coma supra supercilia bifida apparens, puros oculorum radios detegit.* Himerius in procemio Epithalamii apud Photium: Ἐπαινέτῃ τῇ κεφαλῇ πλὺς ὁ βόσρυχθαι, περὶ ὧν τι καὶ κατὰ μέτωπον χιτῶνι: *In capite plurima efflorescit coma purpurea, & in fronte drvisa.* Opponuntur iis *perplexi crines* apud Sulpitium Servastum Junioem in Catal. vet. Poët.

Perplexi crines, frons improba, tempora pressa.

Apulejus de semet ipso in Apologia: *Capillus ipse, quem isti aperto mendacio ad lenocinium decbris promissum dixere, vides quam non sit amœnus ac delicatus, horrore implexus atque impeditus, stupreo tormento assimilis, & inæqualiter hirtus, & globosus, & congestus: prorsum inenodabilis diutina incuria, non modo comendi, sed saltem expediendi & discriminandi.*

Flavos crines non semper unius esse generis ex Philostrato discimus, qui in procemio Icon. Ἐανθὴν κόμην, καὶ πρὸν, καὶ ἡλιώσαν: *Flavam, rutilam, & solari quodam splendore eandicantem comam*, nominat. *Rufus, & ruber, & fulvus, & flavus, & rubidus, & phæniceus, & rutilus, & luteus, & spadix*, appellationes sunt rufi coloris, aut acuentes eum & quasi incendentes, aut cum colore viridi miscentes, aut nigro infuscentes, aut virenti sensim albo illuminantes, A. Gellius noct. Attic. lib. II, cap. 26. Ἐανθὴν κόμην, *flavam comam*, Jasoni tribuit Philostratus Junior in Medea; & Ovidius Heroïd. epist. XII, vers. 11; Medæ, Valerius Flaccus lib. VIII, vers. 237; Meleagro, Juvenalis Satyra V, versu 119. Atalantæ quoque flavam comam tribuit Ælianus var. Hist. XIII, 1: Ἐανθὴν ἢ αὐτῆς ἢ κόμην, inquit, ἐπὶ πρὸς πολυπραγμοσύνην γυναικεία, καὶ βαφαῖς ἀμα καὶ φαρμάκους· ἀλλ' ἢ φύσεως ἔργον ἢ χροῖα: *Flava erat ipsius coma, non cura quadam muliebri sive tinctura, & pigmentis, sed ex naturali colore.* Statius quoque lib. IV Theb. vers. 262, Atalantæ filio Parthenopæo *flaventem comam* tribuit. Hylæ, Theocritus Idyllio XIII, vers. 36. Menelaus Ἐανθὴς, *flavus*, dicitur Homero Iliad. κ, vers. 240, & passim alibi. Ἐανθὴν κόμην, *flavam comam*, Achilli affingit Homerus Il. ψ, vers. 141: Claudianus de IV Conf. Honorii, vers. 557: sicut & Philostratus in Heroicis eidem Achilli tribuit κόμην χρυσοῦς ἡδῶ, καὶ εὐαχήμενα, ἐπὶ καὶ ἔπος κινεῖν αὐτὴν ἢ ἀνεμῶν ἢ αὐτοῦ: *Comam auro suaviorem, & compositam, ut vel ipse, vel ventus eam moveret.* Atque inde est quod Martialis libro XII, Epigramm. 84, pulcherrimos crines *Achilleas comas* dixerit. Alexandrum Magn. flava coma decoravit; Ælianus var. Hist. XII, 13. Theocritus Idyll. XVII, vers. 103, de Ptolemæo Philadelpho: Ἐανθόμενος Πτολεμαῖος, Πτολεμαῖος δὲ πάλαιον: *Ptolemæus flavis crinibus præditus, doctus lanceam vibrare.* Mercurio *flavos crines* tribuit Virgilius IV Æneïd. versu 559. Servius sub finem IV Æneïd. *Matronis nunquam flava coma dabatur, sed nigra; unde Juven. Satyra VI; Et nigro flavum crinem abscondente galero. Didoni ergo datur, quasi turpi, aut flavum dixit crinem Didonis, quia in Catone legitur de matronarum crinibus, Flavos cinere unctitabant, ut rutilæ essent.* *Flavus Ganymedes*, Horatius lib. IV Carm. Ode 4. *Flavus Apollo*: Ovidius I Amorum, Eleg. 15:

*Vitia miretur vulgus; mihi flavus Apollo
Pocula Castalia plena ministrat aqua.*

Auroræ

232
Auroræ *flavescentes* vel *croceos* adscribit capillos Ovidius Am. lib. 11, Eleg. 4. Ariadnæ, Idem lib. 1 de Arte, vers. 532. Ita quoque *ξανθὴν ἀριάδην* dixit Hesiodus in Theogonia, vers. 947. Europæ, Idem v Fast. vers. 609. Didonis flavum crinem memorat Virgil. sub finem libri quarti Æneid. quemadmodum & Lavinix, XII Æneid. vers. 605. Lucretiæ, Ovid. 11 Fast. vers. 763. Oenonen denique flavescentes habuisse capillos testatur Idem Heroid. epist. v, vers. 122. Quotiescunque autem flavi capillitii coruscus fulgor in lenem mellis aut ceræ deprimitur umbram, fiunt *κόμην κηροχρῶντος*, *coma* ut *cera colorata*: de quibus loquitur Chæremon in Alphesibœa, apud Athenæum lib. XIII, cap. 9:

κόμει ὅ κηρυχῶντες ὡς ἀνάγμα ⑥.

Comæ ut cera coloratæ tanquam statuæ.

Pyrrhus à capillorum qualitate vocitatus est Achillis & Deidamiae filius, Servius ad verf. 263 secundi Æneid. Et mox ad verf. 467: Pyrrhus à colore comæ dictus, qui Latine burrbus dicitur. Virgilius x Æneid. verf. 562:

Persequitur fortemque Numam, fulvumque Camertem.

Ubi Servius *fulvum* explicat ξανθόν. πύρρον κόμην, *rubram comam*, Daphnidi & Menalcæ formosis tribuit Theocritus in ipso statim initio Idyllii octavi:

Ἀμφω τὸ γ' ἦτις πύρροτείχω, ἄμφω ἀνάβω.

Ambobus erat flava coma, ambo impuberes.

Flavum caput Apollini tribuit Ovidius, lib. xi Metamorph. vers. 166, propter radios; quum vetustiores Artifices atrum semper capillum Apollini decoris ergo tribuisse disertissimis verbis testetur Athenæus lib. xiiii, cap. 8. Flavaque cæsariem Germania, Festus Avienus in Orbis descript. vers. 419. *Germanorum rufus crinis & coactus in nodum*, Seneca de Ira, lib. iiii, cap. 26; Lucanus lib. x, vers. 131. *Gallis flavam comam* tribuit Claudianus lib. ii in Rufinum, vers. iiii. Virgilius vero viii Æneid. vers. 659, tribuit Gallis *auream cæsariem*. *Sicambris*, Claudianus de Bello Getico, vers. 419; de iv Conf. Honorii, vers. 446; lib. iiii de Laudib. Stiliconis, vers. 18. *Britanni flavi*, Lucanus lib. iiii, vers. 78. *Suevi flavi*, Lucanus lib. ii, vers. 51; Claudianus in Eutrop. lib. i, vers. 380. *Geloni flavi*, Claudianus in Eutrop. lib. ii, vers. 103. *Κελωνες* *αυθινοι* *εφη* *τ* *ι* *ιπποναυον*, *αφ* *το* *π* *ρ* *ο* *ν* *ει* *ναι*: vide Hesychium in *Συνημνος*. *Sarmatæ flavi*, Claudianus Fesceninis in nuptias Honorii & Mariæ. *Rhutemi flavi*, Lucanus lib. i, vers. 402. *Getæ flavi*, Claudianus de Raptu Proserp. lib. ii, vers. 65. *Rutilos* Phaëtontis capillos memorat Ovid. ii Metamorph. vers. 319; quinetiam profundius rutilantem describit amicam suam Propert. lib. ii, Eleg. 2. Quod si tamen profundius rutilantes capilli in rubrum transirent colorem, deforme id habebatur. Supra fuit illud Martialis:

Crine ruber, niger ore, &c.

ἡ λῶσαν χόμῳ duo constituunt; color gratus, & nitor splendidus: requiritur ergo in ea non color modo flavus bene temperato candore sensim illuminatus, verum etiam vegeto splendore coruscum Solis lumen, vel etiam suave radians aurum referens. Utrumque in Commodi Imp. capillis notavit Herodianus lib. 1: Κόμη πῶ φῶσει ξανθὴ καὶ ἄλῃ· ὥς εἴποτε φοιτῇ δι' ἡλίου, ποσὸν ἐκλάμπειν αὐτῷ πυροειδές τι, ὥς τοῖς μὲν οἰεσθαι ῥίνημα χρυσοῦ περιόντι ἐπιπάσσεσθαι· τὰς δὲ ἐκθεάζειν, λέγοντας αἰγυλὰς πνῶ ὑβρίνιον περὶ τὴν κεφαλὴν συγχεῖν αὐτῷ: *Flava erat & crispa cesarie; quæ in sole ambulanti velut igne quodam rutilaret; sic ut euntem scobe aurea quidam putarent adspergi: quidam etiam pro argumeto divinitatis acciperent, & radios esse illos circa verticem genitivos arbitrarentur.* Philostr. Iconum lib. 11, in Rhodogyne: Ξανθὸν μὲν, καὶ χρυσοῦ πέρα, τὸ ἀπαικλὲν τὸ κόμης. *Comæ pars quæ supra est, flavæ ac supra aurum.* Quæ vero in altera parte posita est, habet in se nescio quid, ex compositione sua varium. Callistratus quoque in descript. statuæ Narcissi: Κόμης αὐτοῦ ἐπὶ τὰ πρῶτα κεφάλῳ, ἔχει τι καὶ ἐπὶ αὐτὴν παρακλῆτον, ὑποδὲ πᾶσι: *Aureis comis fulgebat: crinibus qui sunt ad frontem in circumulum volutis; qui vero sunt ad cervicem, in tergum diffusis.* Χρυσὸ κόμης διονύσου, Hesiodus Theogonia, vers. 947. Apulejus lib. v Metamorph. de Cupidine: *Videt Psyche capitis aurei genialem cesariem ambrosia temulentam; cervices lacteas, genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos; alios antependulos, alios retropendulos; quorum splendore nimio fulgurante, etiam ipsum lumen lucernæ vacillabat.* Tales olim Batavi, quos *auricomos* propterea nuncupat Silius Ital. lib. 111 de Bello Punico:

*At tu transcendens Germanice facta tuorum,
Jam puer auricomo performidate Batavo.*

Vide

Vide quæ de *Spuma Batava* tradunt Scriptores. Poppæa Neronis videtur χρυσαιδὲς π, quiddam auro simile, habuisse in coma, & quod splendorem succini referret. *Domitius Nero*, inquit Plin. xxxvii, 3, ubi de succino agit, in cæteris vitæ suæ portentis, capillos quoque conjugis suæ *Poppeæ* in hoc nomen adoptaverat; quodam etiam carmine succina appellando. Et quoniam nullis vitæ defunt pretiosa nomina, ex eo tertius quidam hic colos cepit expeti à matronis. Antiocho quoque ἡλιώσαν κόμην tribuit Philostr. Iconum lib. secundo; quemadmodum & Junior Philostratus Meleagro. Heliodorus denique lib. secundo Æthiop. de Chariclea: ἡ κόμη δὲ Χαρίκλειας, ἥτις πάντῃ ἀφ' ὧν αὐτῆς, ἔτι ἀσπιδέει. ἀλλ' ἡ μὲν πολλὴ καὶ ὑπαυχένη, ὅμοις τε καὶ νότοις ὑπεκύμαινε. τὴν δὲ δὴ καὶ χρυσοῦ καὶ ἀπὸ μελιώπης δάφνης ἀπάλαι κλώνες ἔσπευον, ποσειδὼν τε καὶ ἡλιῶσαν ἀφ' ὧν αὐτῆς, καὶ σπένδον τὰς αὐραὶς ἔξω δὲ πέριπτον, οὐκ ἐφείλετο: *Coma Charicleæ neque omnino consricta neque dissoluta erat; sed magna pars quæ cervicem ambiebat, terga & humeros inundabat; verticem vero & frontem lauri teneri rami coronabant rose in modum, coruscantem ligantes comam, & moveri à ventis extra decorem impediētes.* Atque hæc est illa coloris nitorisque gratia, quæ comam tantopere commendat: neque id mirum; quum in hac fulgurante capillorum splendore π νύξιον αὐτῆς ἢ πολυκάμων potissimum consistat. Callistratus in prima descript. Cupidinis Praxitelici: πλόκαμοι αὐτῆς τὴν κεφαλὴν ἐσκίαζον ἀνθηροὶ καὶ ἔνδοτοι, νύξιον ὑπολάμποντες αὐτῆς: Cincinni vero florigeri & crispantes caput ejus obumbrabant juvenili sublucentes vigore. Arbiter vernantes comas dixit:

*Quod solum formæ decus est, cecidere capilli:
Vernantesque comas tristis abegit hiems.*

Pacuvius Antiopa:

- - - *Cervicum flores dispargite crines.*

Attius in Bacchis: *Nam flori crimes video ut impexi jacent.* Utrumque locum citat Servius in xii Æneid. Ἀφροδίτας, ὅ τινι κόμην φαειρὰν ἔχον, Hesychius. Quamquam vero coruscans illud comæ genus primas veræ pulchritudinis nunquam non tulerit; nigram tamen comam ne quidem laude sua caruisse discas ex Ovid. Amor. lib. ii, Eleg. 4:

- *Seu pendent nivea pulli cervice capilli:
Leda fuit nigra conspicienda coma.*

Horat. Carminum lib. i, Ode 32:

*Et Lycum nigris oculis, nigroque
Crime decorum.*

Martialis lib. viii, Epigr. 64:

Sit moro coma nigrior caduco.

Ἰσπλόκαμος, μελανόθριξ, Hesychius. Philostr. Iconum lib. ii, tribuit Panthiæ καίτῳ μέλαιναν π καὶ ἀμφιλαφῆ: *Comam atram ac densam.* Neptuno quoque tribuuntur nigri capilli, lib. vii Anthologiæ Græcorum Epigrammatum:

Ἐγγύθι δ' Ὀρέστην ἐφαίνετο κυανοχαίτης.
Proxime lato pectore apparebat habens crimes nigros.

Κυανοχαίτης, ὁ Ποσειδών, ἦν μελανόθριξ, Moschop. πρὸς χερδῶν. *Atricapillus*, μελαγχρόμος, μελανόθριξ, Glossæ vet. Cur vero nigram quoque comam judicaverint decoram, docet nos Aristænetus lib. i, epist. 7: Ἐξέλαμπε οὐ πολλῆς π καὶ μελαίνης κόμης λάμπος μὲν τεράχνη, ξανθὴ δὲ περσέα: χρώματα λαμπρὰ μὲν τῇ φύσει· ἀνθρώποις δὲ τῇ σοφίᾳ π μέλαν συνουσία: *Eminebat ex densa nigraque coma candida cervix, flava vero gena. Colores splendidi quidem natura, floridiores vero conjunctione nigri.* Quisquis ergo sibi eximiam pulcherrimarum comarum speciem cogitatione ac voto figurare volet, πis cum Anacreonte λαμπρὰς κόμας, νιτίδος capillos, optabit.

Τὰ μὲν ἐνδοθεν, μέλαινας.
Τὰ δ' εἰς ἄκρον, ἡλιώπας.
*Interius quidem nigros,
Extra vero splendentes.*

Eunapius certe in Jamblichio tales describit capillos Cupidinis: Ἀ' κόμην μελάνισσάν π, inquit, καὶ ἡλιώσαν καίχλω: *Capilli nigri & splendentes consuebantur.* Ovid. Amorum lib. i, Eleg. 14:

*Nec tamen ater erat, nec erat color aureus illis:
Sed quamvis neuter, mistus uterque color:*

Gg

Qualem

*Qualem clivosa madidis in vallibus Ida
Ardua direpto cortice cedrus habet.*

Myrrheum vel *myrteum* dixerunt hunc colorem in crinibus. Horat. Carminum lib. III, Ode 14:

Myrrheum nodo cohibente crinem.

Ubi tamen vetus Interpres Pomponius Porphyrio *myrteum* legisse videtur. Colorem, inquit, *myrteum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius est inter flavum & nigrum.* Longus Sophista lib. I Pastoral. ἡ χλόη ἔκασθεν δάφνιδος τὴν κόμην, ἐπὶ μέλαινα, μύρτοις: *Chloe Daphnidis comam, quoniam nigra erat, myrto assimilabat.* Tibullus libro III, Eleg. 4:

Spirabat Tyrion myrtea rore coma.

Ad quem locum vide quæ annotaverit Jos. Scaliger. Atque hi forte sunt capilli, quos à dubio nigri flavique coloris splendore *renidentes* dixit Apulejus III Metamorph. *Tuis istis micantibus oculis, & rubentibus bucculis, & renidentibus crinibus, in servilem modum additum atque mancipatum tenes volentem.* Optimus igitur erat hic capillorum nativus color: solebantque olim ii, quibus talis cæfaries à natura non erat data, medicaminibus quibusdam crines inficere, ut ad hunc colorem quàm proxime accederent. *Ælianus* var. Hist. IX, 9, de Poliorcete Demetrio: ἔμελλε αὐτῷ καὶ καλῶ εἶναι, ἀγχιζόντι τὴν τέχην καὶ ξανθίζοντι: *Studebat ipse pulcher esse. Nam capillos pectendo disponebat, & rufos faciebat.* Festus: *Rutilum, rufum significat: cujus coloris studiose etiam antiquæ mulieres fuerunt: unde traxerunt cognomina Rutiliæ, ut indicat frequenter Afranius.* Varro quoque lib. VI de L. L. *Mulieres valde rufæ Rutile dictæ.* Valer. Maximus lib. II, cap. I, ex. 5: *Romanæ olim fæminæ, quò formam suam concinniores efficerent, summa cum diligentia capillos cinere rutilarunt.* φέκκη τρυχὲς κεκαυμένη τέχνη ξανθίζει μὲν ὁρίνους ἐλαίῳ νόκτῃ ὅλῳ σωχρυσθαίῃ, Suidas. Plin. XXIII, 2: *Fax aceti cremata ampliat vires. Tunc addito lentiscino oleo illita una nocte rufat capillum.* Ad hæc Plinii verba dubio procul respexit Serenus præcepto med. V:

*Ad rutilam speciem nigros flavescere crines
Unguento cineris prædixit Plinius autor.*

Sic enim legere fatius est, quàm *Tullius*, quod est in vulgatis. Inspice locum Sereni, & plura ad hanc, de qua nunc agimus, rem pertinentia invenies. Alium tincturæ hujus modum tradit Plin. XV, 22: *Inguntur nucum cortice lanæ, & rufatur capillus primum prodeuntibus nuculis: id compertum infectis tractatu manibus.* Et rursus lib. XXVI, cap. ultimo: *Capillum lysimachia flavum facit; denigrat hypericon, quod & corion vocatur.* Plura hujusmodi loca passim apud eundem Scriptorem occurrunt. Martialis XIV, 4:

Caustica Teutonicos accendit spuma capillos.

Idem ibidem, Epigramm. 25:

*Si mutare paras longævos cana capillos;
Accipe Mattiacas (quò tibi calva?) pilas.*

Totam hanc rutilandæ comæ rationem accurate exequitur Isaacus Vossius in eruditissimis ad Catullum observationibus. Videmus itaque aureas hæc nigrorum capillorum extremitates ingenti prorsus cura sumptuque immutatas: quin etiam suspicari forte liceat *ingeniosos crines*, supra §. 5, dictos Papinio crines eo colore infectos; quoniam hæc temporis pariter ac sumptuum impensa non nisi ingenuorum esset propria. Medica quoque non minus forte ab hoc matronalium comarum decore, quàm à structura tutulorum, ἰσοπέπτης τὴν κόμην dicitur Philostrato Juniori in Pictura Medæ. Quemadmodum denique flavo rubore coruscans crinis juvenili quadam gratia decorem capitis augeat, ita canescens quoque coma ingenti quandoque caput honore perfundit. *Senapius* in Proæresio: ὅλην τε τὴν αὐτῆς καὶ ἀγὰρ συνεχρὴς ἡ κόμη, καὶ ἀπὸ πολλῶν τευχῶν ἀφελέσθη θυλάσσει παρσπερὲς καὶ ἀπαργερίζεται: *Crispum ei erat, & spissum capillitium, & propter frequentes canos interspersos, spumanti equori simile, instarque argenti albicans.* Apulejus quoque libro V Metamorph. quem ante dixit *Medium cursu ætatis agere, interspersum rara canitie*, eundem paulo post describit fuisse *ætate media, candenti canitie lucidum.* Μελαμπλὴν dixere Græci, ut est apud Hesychium & Suidam. Claudius lib. I de Raptu, vers. 49, tribuit *Parci severam canitiem.* Idem de Nupt. Honorii & Mariæ, vers. 324:

*Vultusque auctura verandos
Canities festina venit.*

Claudius

Claudius Imp. erat specie canitieque pulchra, teste Suet. in Claudio, cap. 30. Plin. Pa-
negyr. Trajano Imp. dicto, *Jam firmitas, jam proceritas corporis, jam honor capitis
& dignitas oris, ad hoc, ætatis inflexa maturitas, nec sine quodam munere Deum fe-
stinatis senectutis insignibus, ad augendam majestatem, ornata cæsaries, nonne longe la-
teque principem ostentant?* Domitianus cujusdam caput varietate capilli subrutilum &
incanum, *perfusam nivem mulso* dixit: Sueton. in Domitiano, cap. 20. Σπαροπόλις, Hefychius. Σπαροπόλις, incanus, Glossæ. Vide Auctorem brevium
Scholiorum ad versum 361 Iliados N. Insignem comam habenti opponitur is apud Mar-
tialem lib. IV, Epigramm. 53:

- - - Cui cana putrisque
Stat coma, & in pectus sordida barba cadit.

Tenuis capillos commendat Tibullus lib. I, Eleg. 10,

Tunc putas illam pro te disponere crines,
Aut tenuis denso pectere dente comas?

Ovidius Amorum lib. I, Eleg. 14:

Quid? quod erant tenuis, & quos ornare timeres;
Vela colorati qualia Seres habent:
Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
Cum leve deserta sub trabe necit opus.

Molles capillos Cupidini tribuit Ovidius III de Ponto, Eleg. 3. Martialis libro V,
Epigramm. 37:

Puella senibus dulcior mihi cygnis,
Agna Galeæ mollior Phalantini;
Quæ crine vincis Bætica gregis vellus,
Rhenique nodos, aureamque miscelam.

Idem lib. IV, Epigramm. 42:

- - - Mollesque flagellent
Colla comæ: tortas non amo, Flacce, comas.

Ovidius Amorum lib. I, Eleg. 14:

Cum graciles essent tamen, & lanuginis instar;
Heu mala vexata quanta tulere comæ!

Silius Italicus lib. VIII faciles comas tribuit Scipioni:

Martia frons, facilesque comæ, nec pone retroque
Cæsaries brevior.

Hircipili, durorum pilorum homines, Festus. Talis fuit Canidia venefica, de qua Ho-
ratus Epodon Ode 5:

Horret capillis ut marinus asperis
Echinus, aut currens aper.

Crispos capillos laudat Apulejus in Apologia, ubi sigillum Mercurii adfabre sculptum
describit: En, vide, inquit, ut in capite crispatus capillus sub imo pilei umbraculo ap-
pareat. Arbitratur quoque, in descriptione formosæ, Crines ingenio suo flexos & per to-
tos humeros diffusos ponit. Κόμη φυσικῶς ἐναλιζμένη: Coma naturaliter crispata, Aristæ-
netus lib. I, epist. I. Ο' ἡ ἀποκρίμων κίτλις: Cincinnorum hedera, Theod. Prodrum
lib. VI de amoribus Rhodanthæ & Dosiclis. κοτταβία, ἐλόθριξ, Hefychius. Σπασαλο-
κῶμαν, ἐλοκῶμην interpretatur Hefychius. Postea tamen Σπασαλοκῶμῶν eidem est ἐλοκῶμῶν.
Ælianus var. Hist. XI I, I, de Aspasia: Ἦν ᾗ καὶ πλὴν κόμῳ ἔαυτῇ, καὶ ἄλλῃ πᾶς τετραπλῆς ἡμέρα:
Flava erat coma, & crinibus sensim crispatis. Achilles Tatius sub finem lib. primi: Ἀ-
λεουκίππης κόμῳ βοσρυχέμεναι μᾶλλον εἰλίσσονται κίτλι: Leucippes capillorum cincinni hederae
contortionibus implicatiores cernebantur. Opponitur autem capillo crispo contumax ca-
pillus, qui rigens & rectus in cirratos flexus variari recusat. Martialis lib. X, Epigr. 65:

Tu flexa nitidus coma vagaris;
Hispanis ego contumax capillis.

Dociles capilli probantur Ovidio, Amorum lib. I, Eleg. 14:

Adde, quod & dociles, & centum flexibus apti;
Erudit adnotas ipse capillus acus.

Vidimus nunc quod optimi quidem sunt crines *imminentes fronti*, *densi* quoque, *longi*, *dividui*, *flavi*, *tenuis*, *molles*, *crispi*: quos tamen si habere non contigerit, proximum est ut dociles optemus. Nam ut recte Ovidius III de Arte:

Cura dabit faciem; facies neglecta peribit;
Idaliæ similis sit licet illa Dea.
Munditiis capimur; ne sint sine lege capilli;
Admotæ formam dantque negantque manūs.
Nec genus ornatus unum est; quod quamque decebit,
Eligat; & speculum consulat ante suum.
Longa probat facies capitis discrimina puri;
Sic erat ornatis Laodameia comis.
Exiguum summa nodum sibi fronte relinqui,
Ut pateant aures, ora rotunda volunt.
Aterius crines humero jactentur utroque;
Talis es assumpta, Phœbe canore, lyra.
Atera succinctæ religetur more Dianæ;
Ut solet, attonitas cum petit illa feras.
Hanc decet inflatos laxè jacuisse capillos;
Illa sit adstrictis impedienda comis.
Hanc decet ornari testudine Cyllenea;
Sustineat similes fluctibus illa sinus.
Sed neque ramosa numerabis in ilice frondes;
Nec quot apes Hyblæ; nec quot in Alpe fera:
Nec mihi tot cultus numero comprehendere fas est:
Adjicit ornatus proxima quæque dies.
Et neglecta decet multas coma; sæpe jacere
Hesternam credas; illa repexa modo est.
Ars casum simulet. Sic capta vidit in urbe
Alcides Iolen; Hanc ego, dixit, amo.
Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Euxæ
Absulit in currus, Cnossi relicta, suos.

Idem lib. I Metamorph. vers. 497:

Spectat inornatos collo pendere capillos;
Et, Quid si comantur? ait. - - -

Apulejo lib. II Metamorph. inornatus crinis dicitur *inaffectatum capillitium*. Et mox ibidem: *Sed in mea Fotide, non operosus, sed inordinatus ornatus addebat gratiam. Uberes enim crines, leniter emissos, & cervice pendulos, ac deinde per colla dispositos, sensimque sinuato patagio residentes, paulisper ad finem conglobatos in summum verticem nodus adstrinxerat.* Ovidius VIII Metamorph. vers. 319 de Atalanta:

Crinis erat simplex, nodum collectus in unum.

Statius II Sylv. in Epicedio Pileti Urbi, vers. 43:

- - - Simplexque horrore decoro
Crinis. - - -

κόμην ἀφελὸς πλοκαμίδων: *Comam simpliciter plicatam*, dixit Aristænet. lib. I, epist. 19. Simplici atque inaffectedato capillitio opponitur *capillus arte compositus*, apud A. Gellium noct. Attic. III, 5. Cicero pro Sexto Roscio Amerino: *Quemadmodum composito & delibuto capillo passim per forum volitet videtis.* Plautus Truculento, Actu II, Scen. *Quis illic est, &c.*

- - - Abire hinc ni properas grandi gradu
Jam ego istos fictos, compositos, crispas cincinnos tuos,
Unguentatos usque ex cerebro evellam. - - -

Arnobius lib. III *Capillorum contortionibus crispulos* dixit. Sed quamvis capillus Arte compositus plurimum ab inaffectedato capillitio videatur distare, longius tamen ab utroque recedit capillus quem horrore implexum atque impeditum dixit Apulejus: *Capillus ipse, quem isti aperto mendacio ad lenocinium decoris promissum dixere, vides quam non sit amœnus ac delicatus, horrore implexus atque impeditus, stupreo tomento assimilis, & inaequaliter hirtus, & globosus, & congestus: prorsum inenodabilis diutina incuria, non modo comendi, sed saltem expediendi & discriminandi*, Apulejus in Apologia. Σπρόθυγες, αἱ συνειραμμένα μὲν ῥύπης τέχνης, Hesych. Ut ut vero mollicelli isti & coactis

Etis capillorum contortionibus crispuli quibusdam non satis emunctæ naris hominibus placere soleant; aliis tamen verum nativi decoris bonum acriore judicio percensentibus rigida incultæque Hippolyti comæ vel ipsius Bacchi crinibus videbuntur ornatiores. Vide Senecam Hippolyto, versu 757. Similem denique inornatum in masculo adolescente ornatum pulchre nobis delineavit Theophrastus Simocatus epist. 15: Ἐν τῇ παλαιστρᾷ τῇ Αὐγίᾳ πηλαίῃ. τὴν δὲ ἴσαν ἔτι λόγῳ ἐκφράσσειν, ἔτι ζωγράφῃ χεῖρὲς μιμήσασθαι. ἢ γὰρ ὁ νεανίας, ὁ δεινός, ὁ ῥοδῖος, τὸ πρῶτον ἰσχυρὸν ἀνδρῶν. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ δεικνύουσιν αὐτῷ. τὸ δὲ βλέμμα ἔτι θυμῷ φοινιστόμενον, ἔτι μαλακώτερον τῇ ὑπότῃ, ἀλλ' ἀνδρῶν καὶ πρῶτον ὁμοῦ. ἢ δὲ χροιά δὲ σώματι, ἔτι πρὸς τὸ θηλυπεπὲς ἐλδοκαίνετο, ἔτι πρὸς τὸ μαλακώτερον καλοκρίαςτο. ἢ δὲ θρόνος πρὸς ἐπεκρύπτειν τῇ εὐλοπῇ, καὶ κυανίζουσα ὥρα χαλκῆς τὴν θάλασσαν εἰκονίζετο. ὅτι καὶ τὴν γένειαν χεῖρ (ὅν ἀπαλῶ περιπύσσεται) ῥέειθρον, τὸ μαρινώδες δὲ κλύδωνος καὶ βάρβαρον παραέλατο. αἱ δὲ παλαιαὶ ἔτι καλῆρουθροι, γυναικώδες γὰρ. ἔτι πάλιν ὠχρότητι τὴν ἀπεπείκει ἐπισύγνατον. ἢ δὲ ῥιν, λίαν σμυνῶς ἐπὶ ὀρνῶσι, καὶ πολλὴν δὲ δημιουργοῦ φύσεως τὴν ὀπισθίμην ἀπέλεγε. τὸ δὲ ἔλαιον ὀπιχέομενον ἡλιοειδὲς περιήρατο. καὶ τὸ μαρμαρυγῆς τὸ ἐκλάμψεν, τὴν παλαιστρὰν ἀκλινῶν δίκην ἡγλαίε: *In palaestra Augiam spectavimus, & spectaculum neque sermo edicere, neque pictoris manus imitari possent. Aderant enim adolescenti robur & vires, erectum firmumque corpus, pectus pilosum, oculi quales sunt cervarum sive dorcadum, visus neque rubens ex ira, neque mollitie dejectus, sed simul virilis ac placidus. Color corporis neque albicabat, ut in fæminis, neque nimis erat niger. Crinis modice crispus præ teneritudine, & purpurantem tempore malaciæ pontum retulit, quando vicinam terram leni allapsu circumfundit, furore fluctus & barbarie sedata. Genarum rubor non supra modum, quod fæminarum, neque rursus earundem decorem obscurabat pallor. Nasus elaboratissime detornatus, ut plurimum naturæ opificis artificium argueret. Oleum circumfusum Solis in modum fulgurabat, & splendore lucis palastram quasi radiis illustrabat.*

§. 7. CERVIX NON SEDET NERVIS. Pulchra cervix debet esse *mobilis*, Cervix. succi plena, longa, candida, recta. Mobilem cervicem postulat Plin. lib. xi Nat. hist. cap. 37: Cervix, inquit, è multis vertebratisque orbiculatim ossibus flexilis ad circumspectum. Opponitur ei cervix rigida, qualem Tiberio Cæs. in ejus vita, cap. 68, tribuit Suetonius.

Succi plenam cervicem Bathyllo tribuit Apulejus. Suetonius in Claudio, cap. 30, videtur *opimas cervices* dixisse: quemadmodum & Ammianus Marcellinus lib. xxv testatur Juliano Imp. fuisse *opimam cervicem*. Herculem Herodis describit Philostr. lib. i de vitis Sophistarum, in Herodē: Εὐσεφῶς ἔχοντα δὲ αὐχένῳ. τὰ δὲ δὲ, ἐκ πόνων ἦκειν αὐτῷ μάλλον, ἢ οὐκ: *Habitiorem habentem cervicem, id ipsi magis ex laboribus evenisse, quam ex cibo*. Idem rursus in Heroicis de Patroclō: Ἡ κεφαλὴ ἐβεβήκει ἐπ' αὐχένῳ, εἰον αἱ παλαιστραὶ ἀσκήσιν: *Caput autem cervici impositum erat qualem luctæ exercent*. Opponitur ei *gracilis cervix*, & *cervix tumida*. Ita Cajum Cæs. *gracilitas cervicis* dehonestabat, Sueton. in Cajo, cap. 50. Vatinius contra *tumida cervix* deformabat. Cicero in Vatinius: *Repente te, tanquam serpens è latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus intulisti*. Ἀδένης, συστροφῇ σαρκώδεις περὶ τὸ τεράχηλον, Etymol. magn. Πρὶς τῆς φασὶ τὰς ἐκ παλαιῆς δὲ τεράχλης ἡμῶν φλέβας, Hesychius.

Longam cervicem laudat Tibullus lib. iiii, Eleg. 4:

Non illo quicquam formosius ulla priorum

Ætas, humanum nec fuit illud opus.

Intonsi crines longa cervice fluebant.

Δελιχόδερος, μακροτέρας, Etymol. magn. Εὐλαύχλω, ὁ μεγαλοτέρας, Etymol. magn. in Ἀρδρέμωλα. Opponitur ei *Byssauchen*, ὁ τὸς ὄμους ἀνέλκων, τὸ δὲ αὐχένα συνέλκων. ὃν ἐπέβαλον Ἀριστοτέλης φυσιογνομῶν: *Byssauchen, id est, qui humeros attrahit, cervicem vero contrahit, quem insidiatorem Aristoteles, juxta scientiam ex habitu corporis de moribus conjectandi interpretatur*, inquit Jul. Pollux Onomastici sui libro secundo, cap. 4, §. 30. Vide quoque Hesychium, Suidam.

Candidam cervicem laudat Juvenal. Satyra x, vers. 345:

Præbenda est gladio pulchra hæc & candida cervix.

Arbiter, *Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum torum*. Virgilius quoque x Æneidos vers. 137, *lacteam cervicem* tribuit Ascanio. Sic tamen candida sit cervix, ut sanguinis nonnihil in ea efflorescat; plane quemadmodum Horatius i Carm. Ode 13, *Telephi cervicem roseam* dixit. Virgilius quoque lib. i Æneid. versu 406 tribuit Veneri *cervicem roseam*.

Rectam cervicem Hyacintho tribuit Philostratus Junior: Αὐχλὴν ἀνεστηκώς τὸ μέτωπον, inquit, *cervix excitata modice*. Et rursus in Pelope: Αὐχλὴν ἀνεστηκώς, τὸ δὲ γνάμης ἐπιμῶν ἐλέγχει:

ἐλέγχου: *Cervix excitata mentis promptitudinem arguit.* In Heroïc. quoque testatur Philostratus: Λήμα δ' ἀχλὺς δηλῶσαι καὶ ὡς δ' αὖχεν. εἶναι γὰρ δὴ ὁρῶν καὶ ἀντιθέτω: *Fidentiam Achillis & cervice satis indicari: esse enim rectam & excitatam.* Unde neque incongrue apud Heliodorum lib. 11 Æthiop. ὁρῶς τ' αὖχένα, *recta cervice*, deponitur Theagenes generis primordia & acres animos ab Achille trahens. Et rursus sub finem libri septimi inducit eum, τὸν αὖχένα ὁρῶιον καὶ ἐλδύθηρον ὑπὲρ τὰς ἄλλας αἰρόντα, καὶ εἰς κορυφὴν τὰς ἀπαντὰς ὑψέχοντα: *Rectam cervicem & liberam super alios extollemem, omnesque vertice superantem.* Præcipue tamen Bacchi cervices ab hac dote commendat Claudianus de 14 Consul. Honorii, vers. 563. Merito autem laudari videtur *recta cervix*, cum ab ejus decore singularis quædam universo capiti accedat gratia. Seneca Hippolyto, vers. 656:

- - - Sic tulit celsum caput.

Atque in hoc maxime consistit *honor capitis & dignitas oris*, quam Trajano Imp. adscribit Plinius in Paneg. Quinetiam Gratiam illam, quam Homerus Iliad. 2, vers. 235 testatur capiti atque humeris Ulyssis à Pallade circumfufam, in hoc celsi capitis decore præcipue collocandam arbitramur. Opponitur autem ei *cervix obstipa*. Horatius lib. 11, Satyra v, vers. 92:

Stes capite obstipo, multum similis metuenti.

Ubi Commentator vetus *obstipo* exponit *fixo, immobili, tristi: vel, ut Scaurus dicit, inclinato in alterum humerum.* Persius Satyra 111, vers. 80:

Obstipo capite, & figentes lumine terram.

Suetonius in Tiberio, cap. 68: *Incedebat cervice rigida & obstipa.* Ad quæ verba vide Casaubonum. Postremo quoque ex hoc Sidonii loco disce, vitiosa esse corpora in quorum artubus extantes apparent nervi: quomodo Blemyes Festo Avieno in Orbis descriptione versu 330 sunt.

*Corpora proceri, nigri cute, viscera sicci,
Et circumvincti nervis exstantibus artus.*

Oculi.

§. 8. GEMINOS ORBES. θαύμαστον ἄξιον ἐν πῶς κτίσασιν ὁ ὀφθαλμός, εἶτα καὶ θεὸν μοι διεμνησέαι, πᾶσαν κατ'εμνησάντων τὴν κτίσιν, καὶ δι' αὐτῆς τ' πρὸς τὴν ἐπιθεικνύς, καὶ ἐν τῷ ὁρατῶν ἐρμηνεύων τῇ ψυχῇ καὶ ἀόρατα. Ὡς τῶν ἄλλων π' ἢ κτίσεως ἔμαθον, καὶ χρωμάτων ποικίλην βαφὴν, σκότους π' καλῆφειαν, καὶ φῶς λαμπρόν. ὥς εἴη ὁ ὀφθαλμός ἐκ ὑπὸ ἑκένου ἀμάρτυρος ἀν' ἡ κτίσις ἐγέγραπκεν, ἔδενος καθορῶντος πῶς ἐν αὐτῇ σωζομένην θεῷ σοφίαν καὶ διδασκίαν: *Oculus inter omnes creaturas dignus est admiratione: quandoquidem is omnem perlustrans creaturam, ipsum quoque Deum in ea mihi enarrat, dum Creatorem in creatura veluti spectandum exhibet, atque animum à visibilibus inspectione ad invisibilem cognitionem traducit. Hujus opera cum plures alias res creatas percepi, tum præcipue multiplicem colorum tincturam, tristitiam tenebrarum, lucis denique splendorem. Sublato nimirum oculo, omnis creatura testibus veluti destituta senescet, nemine sapientiam potentiamque divinam in ea elucentem digne considerante,* Photius in Excerptis ex Asterii Amaseæ Episcopi Sermone in cœcum à nativitate. Ἡ ἐλπίς πύλας ἀληγορικῶς τὰς ὀφθαλμοὺς λέγουσι πύλας: *Oculos quidam allegorice vocant Solis portas,* Hesychius. Vide quoque Isidorus Pelusiotus lib. 11, epist. 112. *Fronti ac superciliis subjacent oculi; pars corporis pretiosissima, ut qui lucis usu vitam distinguant à morte,* Plin. xi, 37. Quam obrem etiam in perfectæ pulchritudinis consideratione non putavit Sidonius oculos prætereundos: *Μάλιστα γὰρ ἐν πῶς ὀφθαλμοῖς, ut recte loquitur Achilles Tatiuss lib. 14, καὶ ἡ πῶς τὸ κάλλος: In oculis enim sedem suam potissimum figit pulchritudo.* Εἰ π' ἔσώμαστον τὸ πρᾶγμα πρὸς μέρους τ' εὐμορφίας τ' ὀφθαλμῶν ἐστὶ κάλλος: *In corpore valentior pulchritudinis pars est pulchritudo oculorum,* Isidorus Pelusiotus lib. 111, epist. 268. Καλοπῆς, εὐοφθαλμοῖς, Hesychius. Considerabimus ergo in oculis *magnitudinem, colorem, nitorem, vigorem, hilaritatem, severitatem.*

Magnos oculos tanti videtur fecisse Homerus, Cui validissima forma etiam in fœminis placet, Quintil. xii, 10, ut ab oculis tantum grandioribus dignissimam Junonis formam descripserit: ita Iliad. A, vers. 551, & passim alibi semper incidat in illud: βοῶπις πίπτι ἥρα: *Bovinis oculis veneranda Juno.* Libanius in Progymn. οἱ μὲν ἐνδείξασθαι βέλτερον ὥς εἴησαν ὀφθαλμοὶ τῇ ἥρᾳ καλοῖσι καὶ μεγάλοι, βοῶπιν αὐτὴν ἐκάλεσι: *Homerus ostendere volens, quod oculi Junonis magni essent & pulchri, bovinos oculos habentem dixit.* Cedrenus in descriptione Helenæ etiam hæc addit inter alia: ἡν' εὐσεολοῖ, εὐμαστοῖ, λευκῇ ὥσπερ χιῶν, εὐόφρως, εὐρινῇ, εὐλοφίᾳ, ὑπόξανθῇ, ὀφθαλμοὺς ἔχουσα μεγάλας: *Erat bene induta, pulchris prædita papillis, nivei coloris, specioso supercilio, eleganti naso, crine crispo ac subflavo, grandioribus oculis.* Ælianus var. Hist. xii, 1, Aspalix formam

nam describens, addit, ὁ φθαλμὸς ἔχει μεγάλους: *Oculos habebat maximos.* Philostratus Iconum lib. II, magnos oculos tribuit Panthiæ: quemadmodum & lib. II de vitis Sophistæ. Alexandro Sophistæ, quem θεοειδὴ καὶ περικλυτὸν, *divina forma præditum & conspicuum* fuisse testatur, tribuit ὄμμα πῖ ἄερόν τε μέγα: *Oculos molles & magnos.* Athenæus lib. XIII, cap. 6: Σπαργόνιον καὶ Ἀνθίς ἀδελφαί, ἐκατέρησιν Ἀφύαι· ἐπὶ καὶ λεπτὰ καὶ λευκαὶ ἔσται, τὰς φθαλμὸς μεγάλους εἶχον: *Stagonium & Anthis sorores, Aphua dicebantur, quod cum tenues & albæ essent, oculos haberent magnos.* Aristænetus denique libro I, epist. I, in Laide sua laudat magnos oculos. Huc etiam facit, quod Juvenalis Satyra VI, vers. 145, *minores oculos* refert inter fœda declivis ætatis incommoda:

*Si verum excutias; facies, non uxor amatur.
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculique minores,
Collige sarcinulas, dicet libertus, & exi.*

In Aristotele, quod μικρόμαλ' fuerit, notat Laërtius Diog. lib. V. Qui utroque oculos parvos habebant, dicebantur *Ocelli*, Plin. VIII, 37. Cœculus, conditor urbis Prænestinæ, ideo dictus est, quia oculis minoribus fuit: *Servius ad vers. 781 septimi Æneid.*

Colores oculorum præcipuos tres enumerat Philostratus in procemio Iconum, ubi χαροπὸν ὄμμα nominat, καὶ γλαυκὸν, καὶ μέλαν, *ravum oculum, cæsum, & nigrum.* Aliquanto aliter Isidorus Pelusiota lib. IV, epist. 114: Εἰ καὶ δεσφθάλμοι εἰσι πολλοί, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐστὶ λευκῶν· οἱ μὲν γὰρ χαροποί, οἱ δ' ὀνιζόντες, οἱ δὲ μελανόμαλ' οὐκ ὀνιζόντες, οἱ δὲ καὶ λευκοί: *Et si pulchris oculis præditi sint multi, tamen inter hos quoque est differentia. Alii enim cæsi oculis, alii nvarum colorem ac speciem referentibus, alii nigricantibus repertiuntur, alii etiam albicantibus.* ὄμμα δὲ χαροπὸν, *ravi oculi*, plurima passim exempla occurrunt. Ita Philostr. Junior tribuit Meleagro χαροπὸν ἱκανῶς δεδορκῶν τὸ ὄμμα, *Ravos oculos horridum intuentes.* Notabile exemplum oculi quasi χαροπὸν in Theagene observat Heliodorus sub finem lib. II Æthiop. ὁ φθαλμὸς ἔπα μὲν χαροπὸς, χαροπόπερον δὲ μελανόμαλ', οὐδαμῶς πρὸς αὐτὰ καὶ οὐκ ἀνέχεσθαι βλέπων, ἵον θαλάσσης ἀπὸ κύμαλ' εἰς γαλῶν ἀγὰρ λαυνομένης: *Oculi non prorsus ravidis, attamen cum ravo colore nigricantes, aspectum acriorem, neque tamen inamabilem habentes, tanquam maris post fluctus nuper in tranquillitatem compositi.* Plin. nat. Hist. lib. XI, cap. 37: *Oculi cæsi in tenebris claviore.* Ferunt Tiberio Cæsari, nec alii genitorum mortalium, fuisse naturam, ut expurgatus noctu paullisper haud alio modo, quàm luce clara, contueretur omnia, paullatim tenebris sese obducentibus: vide locum. Idem lib. VII, cap. 2, ex Ifigono Nicænsi tradit, *In Albania gigni quosdam glauca oculorum acie, à pueritia statim canos, qui noctu plus quàm interdiu cernant.* Minime prætereunda hic sunt verba veteris Scholiastæ Apollonii Rhodii ad vers. 1281 libri primi Argonaut. τὸ γλαυκὸν καὶ χαροπὸν συνώνυμος λέγεται· ἀμφότερα γὰρ ἐπὶ τῇ λαμπρῇ ὄφιν καὶ Ἀθηνᾶ γλαυκῶπις, καὶ γλήνη, ἡ κόρη τῆς φθαλμῶς· ὥστε τὸ γλαυκὸν, ὅ ἐστι λαμπρὸν. Idem valent γλαυκὸν & χαροπὸν, siquidem utrumque de splendido dicitur. Unde etiam γλαυκῶπις cognominatur Minerva, & γλήνη vocatur pupilla oculi, ὥστε τὸ γλαυκὸν, quod est splendens. Γλαυκὸν ὄμμα, *cæsi oculos*, Minervæ semper tribuit Homerus. Iliad. enim A, vers. 206, & passim alibi, γλαυκῶπις Ἀθήνη, *cæsi oculis Minerva*, nuncupatur. Latinis veteribus *cæsia* dicta est, quæ à Græcis γλαυκῶπις, ut Nigidius ait, *de colore cæli, quasi cælia*, A. Gellius noct. Attic. lib. II, cap. 26. Pausanias lib. I, pag. 26, 55, ex vetusta quadam fabula Lybica docet, cur imagines Minervæ glaucos habeant oculos. Cicero tamen lib. I de Natura Deorum facit *Cæsi oculos Minervæ, cæruleos Neptuni.* Mirum est itaque illud quod habes in Appendice Virgilio:

Minerva flavo lumine est, Venus peto.

Præsertim cum ex Arnobio lib. VI discamus, flavos oculos ἐκ ἀσμενῶν opponi cæsiis: *Potest fieri, ut barbatus in cælo sit, inquit, qui esse à vobis effingitur lævis. Potest ut in senectute provectior, cui puerilem commodatis ætatem. Potest ut hic flavus sit, qui in veritate habeat oculos cæsi.* Utcunque tamen constat, oculos modice cæsiis nunquam, nimium vero cæsiis semper improbatos. Plutarchus de Sylla: τὸ τῶν ἰμμάτων γλαυκότηα δεινῶς καὶ πικρῶν καὶ ἀκαθάρτων, ἡ χροὰ δὲ περὶ ὧπ' φοβερῶς ἐπὶ περὶ δεινῶν: *Cæsius illius oculorum colorem, admodum acerbum & intemperatum, color vultus aspectu tristiore reddebat.* Hinc γλαυκῶπις Græcis dicitur is, qui glaucorum oculorum formidabili atque acri ardore omnium animos vehementer percellit. Γλαυκῶπις καὶ ἀπληκτικὸν καὶ ἱμπερὶ καὶ φοβερὸν βλέπων, Hefychius. Prorsus quemadmodum Catullo Carm. 46 *cæsius* dicitur leo:

*Solus in Lybia, Indiaque tosta
Cæsi veniam obviis leoni.*

Lucret.

identes, generosum modo, & superbum, & lene cernentes; collucent vero genæ pupillis ipsi: rubor etiam in vultu lampadum igni præfulgurat. Alia quoque similitudine non minus eleganter nitorem oculorum expressit Lactantius de Opif. Dei, cap. 8, cum *Oculorum orbes gemmarum similitudinem præferentes* dicit. λάμπουσιν ὡς ὀφρύσιν ἐν ὀφθαλμοῖς, καθάπερ ἐν χρυσῇ σφειδῶν ψηφίς: *Splendent sub superciliis oculi, quemadmodum in aureo annulo gemma*, Longus Sophista lib. IV. Pastor. Eleganter quoque Apulejus:

Et pupularum nitidas geminas gemmulas.

Nitidos hosce ac lucidum fulgentes oculos recte *argutos* dici, discimus ex Ovid. Amorum III, Eleg. 3, vers. 9. Mirumque est, quod de Augusto refert Sueton. cap. 79: *Oculos habuit claros ac nitidos; quibus etiam existimari volebat inesse aliquid divini vigoris: gaudebatque, si quis sibi acrius contuenti, quasi ad fulgorem Solis, vultum submitteret.* Quamquam aliter hac de re Plinius nat. Hist. lib. XI, cap. 37: *D. Augusto equorum modo glauci fuere oculi, supraque hominem albicantis magnitudinis: quam ob causam diligentius spectari eos, iracunde ferebat.* Claris ac nitidis oculis opponuntur oculi herbei. Plautus Curcul. Act. II, Scena I:

*Quis hic est homo
Cum collativo ventre, atque oculis herbeis.*

Fædos oculos tribuit Catilinæ Sallustius. De gramiosis oculis vide Nonium in *Gramia*. Glossæ vet. Grama, λήμη. Festus: *Gramiæ oculorum sunt vitia, quas alii glamas vocant.* Idem: *Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.* De vocibus λήμη, γλήμη, γλάμα, & similibus, vide Hesychium, Etymologicum, Suidam.

Vigorem oculorum commendat Q. Serenus de Re medica, Carm. 14:

*Summa boni est alacres homini contingere visus,
Quos quasi custodes defensoresque pericli
Prospiciens summa natura locavit in arce.*

Seneca epistola cxv meminit *Oculorum, miti quidem, sed nihilominus virido igne flammantium.* ἄσπερον ὄμμα, *mollem oculum*, tribuit Philostratus lib. II de vitis Sophistarum formosissimo Sophistæ Alexandro peloplatoni, quem θεοειδῆ fuisse tradit. ἰσχυρὸς τῶν ὀμμάτων, apud Plutarch. in Alexandro, dicitur concinna quædam vegetorum oculorum mobilitas, qualis eidem Plutarcho in Pompejo τῶν περὶ τὰ ὄμματα ρυθμῶν ὑπερβολὴ vocatur. Optimi itaque *oculi vigilantes*, Vegetius lib. I de Re milit. cap. 6. *Oculi cæsi quidem, sed vigiles, & in adpectu micantes prorsus aquilino; quoque versum floridi*, Apulejus lib. II Metamorph. *Acria oculorum lumina*, A. Gell. noct. Attic. XIV, 4. *Oculos acutos* dixit Plautus Pseudolo, Actu V, Scen. *Malus & nequam*, &c. κλαδαρόμματα, ὄσσειοι τὰ ὄμματα, Hesychius. Virgilius VIII Æneid. vers. 308, tribuit Æneæ *faciles oculos*. Ad quæ verba notat Servius: *Physici dicunt ex vino mobiliore oculos fieri.* Plautus; *faciles oculos habet; id est, mobiles vino.* Hoc etiam Mæcenas in Symposio, ubi Virgilius & Horatius interfuerunt, cum ex persona Messalæ de vino loqueretur, ait, *Ministrat faciles oculos, pulchriora reddit omnia, & dulcis juventæ reducit bona.* Suetonius in Jul. Cæs. cap. 45, tribuit ei *nigros vegetosque oculos*: indicantes nempe *proprium animi vigorem, celeritatemque quodam igne volucrem*, ut loquitur Plin. VII, 25. ὀφθαλμοὶ τὸ δὲ ἀσπείριος ἀπρεχόν σκοπεύοντες: *Oculi mentis volubilitatem exprimentes*, Photius in excerptis ex Damascio de vita Isidori Philosophi. ἡ ἐξουκνησία τῶν ὀμμάτων τὴν ἐμὴν & ψυχῆς διεύλη: *Velox mobilitas oculorum animi impetus manifestabat*, Eunapius in Maximo. Talis adpectus Plauto in Rudente Act. II, Scen. *Animo advorsavi*, &c. *strenua facies* dicitur. Arbiter: *Intravit pinacothecam senex canus, exercitati vultus, & qui videretur nescio quid magnum promittere.* Et hæc acrium oculorum vis Philostrato Iconum lib. II, in Atlante, recte dicitur ἐμὴ ἔπεσώπα, *impetuous vultus*: quam in Pyrrho atque Euryphulo annotat Philostratus Junior: ἡλικία τὴν ἀμφοῖν, ἴση· τίς τι τῶν ὀφθαλμῶν βολὰς ἐνεργεῖ, ἢ ἐ μέλλουσι: *Ætate pares inter se sunt, & oculorum radiis micantes, & non cunctantes.* In Heroic. quoque de Protefil. agens Philostratus: βλέπει μὲν, inquit, ὡς ἔπαυσας σπύλον καὶ σφοδρόν: *Apparet quidem in curis intensum quiddam & vehemens.* Et rursus de Achille testatur Idem ibidem: τὸν θυμὸν τὸ ἐν τοῖς ὀμμασι, χαροπὸς ἔστιν, ἡσυχάζει μὲν ἀναβάλλεσθαι τινα ἐρμὴν· ἐρμήσει δὲ σιωπῶν τῇ γνώμῃ· τοὺς τι ἐρᾷσιν, ἡγίω τὸ τι ἀλὶν φαίνεσθαι. Πεπνύμεναι γὰρ τι τὸς Ἀχαιῆς πρὸς αὐτὸν, αἰὼν τι πρὸς τὸς ἀλκιμῆς τῶν λεόντων· ἀπαζόμενοι γὰρ αὐτὸς ἐν ἡσυχίᾳ, μᾶλλον αὐτοῖς χαίρομεν, ἐπὶν θυμὸς ὀρεγνέσθαι, ἐπὶ αὐτῷ ὀρμήσῃσιν, ἢ ταῦρον, ἢ τι τῶν μαχόμενων θηρίων: *Animum, qui ravis inerat oculis quiescentis, quendam differre impetum: ruentis vero cum mente exilire, amantibusque tunc suaviorem videri, & hujusmodi quid circa ipsum passos fuisse Græcos, ejusmodi circa leonum validissimos. Eos enim in quiete diligen-*

Hh

tes,

tes, ipsis magis gaudemus, cum ira repleti, in taurum, aut in aliquam pugnacissimam impetum faciunt feram. In hac vero strenua impetuosorum oculorum vehementia potissimum videtur consistere imperatorius ardor oculorum, memoratus Plinio in Panegyri. Ita C. Mario imperatorium ardorem oculorum tribuit Cicero pro L. Corn. Balbo; Plutarchus in Mario; Appianus lib. 1, de bellis civilibus. Magno quoque Alexandro, forchus in Mario; Appianus lib. 1, de bellis civilibus. Quomodo et mosissimum alioqui, tale quid tribuit Ælianus var. Histor. xii, 14. Quemadmodum & Atalantæ lib. xiii, cap. 1. vide locum. Cæsari denique Julio simile quid tribuit Sextus Aur. Victor. Vegetis atque acris oculis opponuntur *Contuoli* (vel potius *Conitoli*, ut vult Scaliger) *oculi sunt in angustum coacti conniventibus palpebris*, Festus. *Stantes oculi*, Ovidius vi Fast. vers. 133. *Rigentes oculi, quales fuere Cajo principi*, Plinius xi, 37. *Marcentes*, Apulejus x Metamorph. *Jacentes*, Claud. de bello Gildonico, vers. 21. Seneca Troadib. vers. 449, de Hectoris umbra:

*Non ille vultus flammeum intendens jubar;
Sed fessus, ac dejectus, & fletu gravis.*

Hilaritas oculorum. Nemefianus Ecloga secunda:

*Purpureas laudando genas, & lactea colla,
Atque hilares oculos, & formam puberis ævi.*

Tullius lib. v Tuscul. quæst. *venustos oculos* dixit. Atque hæc est agilis oculorum lubricitas cum hilaritate & gratia, τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ φαιδρῷ καὶ τῷ κεχαρισμένῳ, ut loquitur Lucianus in Imaginibus. Amœna hæc amabilium oculorum gratia Græce ἡμερῶς dicitur. ὀφθαλμοὶ ἡδεῖς, ἐπαγωγοί, ἐπίταστοι· καὶ τὸ ἀπ' αὐτῶν δόσσοιόν, ἡμερῶς: *Oculi suaves, illecebrosi, amabiles, quodque ab illis fuit placidum*, Pollux Onomast. lib. ii. Oculi vero hac dote commendabilis, φαιδρὸν ὄμμα dicitur Alciphroni epistola 38. *Serenus vultus* est Virgilio lib. ii Æneid.

*Que causa indigna serenos
Fœdavit vultus.*

Gennadius Panegyrico Theodérico regi dicto, de eodem Theoderico: *Vernant lumina serenitate continua.* Claudianus de Mallii Theod. Conf. vers. 218:

*Temperiem servant oculi, nec lumina fervor
Asperat, aut rabidas diffundit sanguine venas.
Nullaque mutati tempestas proditur oris.*

Varro apud Nonium in *Rictum ferarum dici volunt, & in Palpebrum*:

*Oculi subpæuli, nigellis pupulis,
Quandam hilaritatem significantes animitus,
Quos calliblepharo naturali palpebra
Tinctæ vallatos mobili septo tenent.*

τοῖς ὄμμασι χάριτες, ἢ τρεῖς κατ' Ἡσίοδον, ἀλλὰ δεκάδων περχορδῶν δεκάς: *Circum oculos Charites non tres juxta Hesiodum, sed decadam tripudiat decas*, Aristæn. lib. i, epist. 10. ὀφθαλμοὶ ἐπαφρόδιτοι καὶ φιλοὶ tribuuntur Protefilao apud Philostrat. in Heroicis: quemadmodum ibidem quoque tribuit Palamedi τὸν ἑ ὀφθαλμῶν νοῦν, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ φιλαταρόν π, καὶ ὁ παρὸς ἡσυχρόν πὺς βυλάς: *Oculorum mentem in quiete comem, & affabilem in consiliis.* Tales oculos recte comes dici, discimus ex Ovidio iii de Arte, vers. 510:

Comibus est oculis alliciendus amor.

Qui miti ac blando fuit aspectu, λερόφθαλμοι quandoque dicuntur Græcis: λερόφθαλμοι, ὁ παρὸν ἔχων τὰς ὀφθαλμούς, Suidas. μελίγλωσσος, ἡδυόφθαλμος, Hesychius. Γαλερωπὴς, ὁ γαλερόν καὶ ἡπιόπης βλέπων, Auctor Etymolog. in Γαλερόν. Γλαύκω, ὁ τὸ γλυκὺ ἔχων ἐν τῷ ὀφθαλμῷ. ὡρὸν τὸ γλαύσω, ἢ ἐπὶ λάμπω, Auctor magni Etymologici. T. Calpurnio Siculo Ecloga vi, quæ inscribitur Litigium, *ridens oculis* dicitur is, cuius oculis innatat imago quædam serenæ blandæque hilaritatis:

*Candidus alter erat, levique decentior ovo,
Et ridens oculis, crinemque similis auro.*

Heliodorus lib. iii Æthiop. εἰ μεῖδιαν βραχὺ π καὶ κλειπόδον, καὶ μόνη τῇ ἀσχύρᾳ τῶν βλεμμάτων ἐλεγχόδον: *Effundebantur in brevem & furtivum risum, quique sola oculorum diffusionem arguebatur.* Lucianus in Dialogis meretric. Εὐμύκης ἐπὶ, καὶ ὁρῶν, καὶ μεδιά πάνν ἐπαγωγόν: *Procera est & recta, & ridet admodum amabiliter.* Modus tamen hic tenendus, ne mollis oculorum petulantia fiat βλέμμα ἢ σόφρονος ἐξέταρμον: *Aspre-*

Etus modestiam excedens. Quales oculos Ovidius Heroïdum epist. xvi, vers. 77, videtur protervos dixisse. Helena Paridi:

*Tu modo me spectas oculis lascive protervis,
Quos vix instantes lumina nostra ferunt.*

Catullus Carm. XLVI, *ebrios ocellos videtur dixisse:*

*Et dulcis pueri ebrios ocellos
Illo purpureo ore suaviata.*

Plane ut apud Hephæstionem Anacreon, Ες πλὴν κύμα καλυμῶ μέγαν ἔρωτα. Vide Julium Scaligerum in Exotericis, Exercitat. 325, §. 15. Inter complura quæ turpem libidinosarum mulierum cupiditatem producit, præcipue locum habet *flagrantia oculorum* memorata Ciceroni in Oratione pro M. Cœlio. Vide quoque Ovidium Metamorph. iv, 347. & lib. II de Arte, versibus 691 & 721. Κησίας φησὶν ἀναβάλλειν τὰ λείκα τῶν ὀφθαλμῶν τὸ Σαρδανάπαλον: *Ctesias ait Sardanapalum albuginem oculorum fursum obvertere solitum*, Pollux lib. II, cap. IV, §. 10. Placuit nempe Sardanapalo, homini prodigæ in cibos Veneremque libidinis, talis perditæ mollium gestus, quotiescunque vivo beluinarum voluptatum sensu veluti solutus victusque, æmulabatur gestus effeminatorum, & sexum viris à natura denegatum muliebris molliciei languore mentientium.

Oculos ludibundos atque illecebræ voluptatisque plenos dixit A. Gell. noct. Attic. III, 5. Illices oculos dixit Apulejus in Apologia. Recte itaque Plinius Junior libro VIII, epist. 21: *Pulcherrimum & humanissimum existimo, in vita severitatem comitatemque miscere; ne illa in tristitiam, hæc in petulantiam procedat.* Sereno vultui opponitur τὸ βαρὺ & περσώπικον, memoratum Philostrato Iconum libro II, in Abderi exequiis. Comibus oculis opponuntur *atroces oculi* apud A. Gellium noct. Attic. xvii, 8. *Oculi in aspectum minaces, & acre comminantes pupula*, apud Apulejum lib. x Metam. *Aspectus vehemens & formidabilis*, A. Gellius noct. Attic. xvi, 4: qualis fuit Horatii Coclitis apud Livium lib. II ab U. C. *Horatius circumferens truces minaciter oculos ad proceres Hetruscorum.*

Severitas oculorum. βλέμμα ἀποῦν καὶ ὀφθαλμοῖν, dicitur Themistio in Orat. de Amicitia. *Stans vultus* dicitur Silio Italico, lib. xv, vers. 29. Luciano in Pseudomanti oculi tales dicuntur οὐ θαλαμῶν πλὺ τὸ γοργόν καὶ ἔνθεον διευφαινοῦντες: *Oculi multum vivacitatis ac divinitatis præ se ferentes.* Achilles Tatiuss lib. I eleganter dixit ὄμμα γοργόν ἐν ἡδονῇ, *oculus severus in lætitia.* Moschus Idyll. primo tribuit Cupidini ὄμματα δριμύλια καὶ φλόγινα, *oculos acres ac flammeos.* Anacreon in descriptione Bathylli:

Μέλαν ὄμμα γοργόν ἔσω, *Oculus niger sit & trux,*
Κεκερατρωμένον χαλκήν. *Mixtus tamen sereno.*

Vide locum. Hilarem hanc generosæ severitatis gratiam Æneæ suo adscribit Virgilius II Æneïdos:

*Restitit Æneas, claraque in luce refulsit;
Os humerosque Deo similis. Namque ipsa decoram
Cæsariem gnato genetrix, lumenque juventæ
Purpureum, & lætos oculis afflârat honores.*

Lavinia Idem XL Æneïd. tribuit *oculos decoros.* Silius quoque Italicus libro VIII de Scipione:

- - - *Flagrabant lumina miti
Adspecu, gratusque inerat visentibus horror.*

Nazarius Paneg. Const. Aug. dicto: *Quid vultum ipsum augusti decoris gravitate, hilaritate permixta, venerandum quiddam & amabile renidentem, quis digne exequi possit?* Hippodromum, nulla melioris formæ dote commendabilem, ab hac oculorum severa hilaritate laudat Philostratus lib. II de vitis Sophistarum, atque adeo eam in hoc Sophista mirificæ cujusdam generositatis certissimum indicium exhibuisse tradit: Ἀρχαῖος πρὸς ὧν τὸ εἶδος, ὅμως ἀμήχανον εὐφραίνει δόξασιν πῶς ὄμμασι, γοργόν τι καὶ φαειρόν: *Agrestis visu apparens naturalem simul generositatem indicabat oculis, severam & lætam.* Etiam Heliod. sub finem libri VII de Theagene: γλαυκῶν τὸ βλέμμα, καὶ ἔρασαν ἅμα καὶ γοργόν περσέλειον: *Cæsius visu existens, & blande pariter ac severe intuens.* Et lib. II de Chariclea infante adhuc: τὸ παιδίον αὐτῶν μέγα τι καὶ θεῖον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξέλαμψεν· ἔσω μοι περικοπῶν γοργόντι καὶ ἐπαγωγόν ἐν αἶθε: *Adhuc puellule magnum quid & divinum oculis eminebat.* Idque mihi intuenti *severum & illecebrosum videbatur.* Philostratus Iconum lib. II in Rhodogyne: οἱ ὀφθαλμοὶ κέκερανται μὲν δὲ τὸ χαρπὺ εἰς τὸ μέλαν· περιέχοντα δὲ τὸ μὲν ἰλαρὸν, δὲ καὶ καὶ τὸ ὀργιστὸν, δὲ τὸ φύσεως· τὸ δὲ γὰρ ἀρχαῖον: *Oculi misti*

missi quidem sunt è fulvo in atrum : præstant vero ab occasione hilaritatem , à natura pulchritudinem , ab imperii dignitate ferociam. Quibusdam tamen hanc oculorum γοργόνα plus quàm par est affectantibus, *Lumina Gorgoneo sævius angue micant*, ut est apud Ovid. III de Arte, vers. 504. Γοργὼ βροονῶπις, Iliad. A, vers. 36. *Truculentos oculos dixit Plautus Asinaria, Act. II, Sc. Ut demonstratae, &c.* C. Cæsarem *Oculorum sub fronte anili latentium torvitas* conspicuum fecit, teste Seneca, *Quod in sap. non cad. injuria, cap. 18.* *Vultum natura horridum ac tetrum etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem*, Sueton. in Caligula, cap. 50. Vide interim an non oculos omnibus hisce dotibus commendabiles, *integros oculos* nuncupet Varro *Flexibula*, πειλαχῶν : *Multi qui limina intrarunt integris oculis, strabones sunt facti.* *Habet quiddam enim ἐλαυστὸν provincialis formosula uxor.* Nisi verisimilius, integros oculos hic ad animi integritatem pertinere : ac strabones dici, invidos, oculoque retorto spectantes alienæ uxoris formam, quam præoptent in sua. Turnebum vide *Advers. lib. x, cap. xxi.*

Supercilia.

§. 9. **HISPIDUS SUPERCILIORUM CORONAT ARCUS.** Nunc breviter depingit Sidonius τὸ ἐυχεαμὸν καὶ θηπεπὲς τὸ φρύων, ut loquitur Lucianus in Imaginib. Suntque Sidonio hic supercilia veluti frontis atque oculorum corona quædam ; quod ipsum etiam videtur sensisse Anacreon in descriptione Bathylli :

Ἀπὸ λὸν ἢ καὶ δρεσῶδες
Σπφῆτω μέτωπον ἰφρύς
Κυανόλεπν δρᾶχνον.

*Teneram pilusque frontem
Supercili coronet
Mage cerulus dracone.*

Patroclus sane teste Philostrato in Heroicis, ἱκανὸς τὸ δόφρυς : *Satis pulcher erat superciliis* : unde putandum est, habuisse eum *supercilia multum arcuata, supra nasum levi discrimine commissa, nigra, læta* : præcipua enim superciliorum commendatio è quatuor hisce petitur. *Multum arcuata supercilia*, ἰφρύω μνησιδῆ, tribuit Achilli Philostratus in Heroicis. Theod. Prodromus lib. 1 de amoribus Rhodantes & Doficlis :

Ὀφρύς φυσικῶς ἐν γεωμετρικῇ
Ἐς Ὀφρῶ μίμησιν ἡμικυκλίᾳ.

*Supercilium sponte nature pulchre dimensum
Ad concinnam semicirculi similitudinem.*

Arbiter etiam in descriptione formosæ laudat *Supercilia usque ad malorum scripturam currentia*, τῶν ἰφρύων, χέλεν μὲν τὸ ἀπὸ τῶν ἀκρῶν ἀρχοῦν, καὶ ἐμῶν ἐκποφυκτοῦ τὸ ῥινός. χαλεπέστερον ἢ τὸ περὶ χροῦ. δὲ γὰρ αὐτὸς μὴ περὶ βλεφάρων τῶν ὀφθαλμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ βλεφάρων αὐτοῖς : *Supercilia venusta quidem, quod cum naso pariter & incipiant & orientur* : venustiora vero, quod circumacta sint : oportet enim, ut ipsa non modo oculis obiciantur, verum etiam circumjiciantur, Philostr. Iconum lib. II, in Rhodogyne. Ibidem quoque in Panthia tribuuntur Panthiæ Μυκίηρες ἀνεσπληντοῖς τὸ μέγεθος, καὶ βᾶσιν τῇ ῥινὶ περὶ τοῖς ἴσιν ὡς περὶ πτόρηι μνησιδῆς αἱ ἰφρύες ὑπὸ λαλῶν τῶ μὲν πρὸς μέλαινα : *Nares modicum contractæ & veluti fulcimentum aliquod naso efficientes, cujus quasi furculi falcati, nigra, sub fronte candida, exstant supercilia.*

Supra nasum levi discrimine commissa, laudat Anacreon in elegantissima amicæ descriptione :

Τὸ μετ' ὄφρυον ἢ μὴ μοι
Διάκρίπτε, μή τι μίσγῃ.

*Supercili nigrantes
Discrimina nec arcus,
Confundito nec illos.*

Vide locum. Arbiter in formosa laudat *supercilia confinio luminum pene permixta*. Claudianus de nuptiis Honorii & Mariæ, vers. 267 :

*Quam juncto leviter sese discrimine confert
Umbra supercilii!*

Philostr. lib. II de vitis Sophist. Ἡρώδης διαχράσκει τὴν Ἡρακλῆα κομᾶν πὶ συμμέτρως, καὶ τῶν ἰφρύων λαοῖς ἔχειν, ὡς καὶ ἔμβασαν ἀλλήλους, εἶον μίαν χαροπὴν πὶ ἀκτῖνα ἐκ τῶν ἰμμάτων ἐκδιδόσθαι, παρεχομένην τὴν ὁρμῆς ἡδονήν : *Herodes pinxit Herculem, cui modica coma, densa supercilia, adeo ut inter se contingerent : ac gratiosum quendam ex oculis radium emittebat, indolem impetus portendentem.* Idem in Heroicis Palamedi tribuit, ὁ φρύς ἐλαφρῶς π, καὶ ὀρθῶς, καὶ ἔμβασαν πρὸς τὴν ῥινά : *Supercilia libera & recta, & coincidentia cum naso.* Non est quòd mirum cuiquam hic videatur antiquioribus usque adeo placuisse supercilia hunc in modum confusa ; quum passim observemus alia multa, quæ nostri non sunt stomachi, veteribus in deliciis fuisse. Augusto certe Cæsari *supercilia conjuncta* tribuit Suetonius in Augusto, cap. 79. Theocrito quoque Idyllio VII, vers. 111, fu

fu 72, αὐόφρος κόρα ponitur pro puella pulchris oculis prædita. Qui carent intercilio, Græcis αὐόφρες dicuntur. Latini eam partem etiam *glabellam* vocant. Martianus Capella lib. 11: *Quarum una deosculata Philologie frontem illic, ubi pubem ciliarum discriminat glabellæ medietas.* Græcis μετόφρουον dicitur: τὸ μετόφρουον ἐμμέλως τὰς ὀφρὺς διακρίνει: *Medium superciliarum interstitium modice supercilia discriminat*, ut loquitur Aristænetus lib. 1, epist. 1. Εἰπακύνιον Hefychio exponitur τὸ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν ἐφρύνειν, ἢ τὸ μετόφρουον. Συκορόδης, τὰς τὰς ὀφρὺς ἐγκοίλως ἐχοίλως, Hefychius. Vitiosa hic sunt *torta supercilia*, Plautus Rudente, Act. 11, Sc. *Animo adversavi sedulo*, &c.

Nigra supercilia. Αἱ ὀφρὺς ὑπὸ λευκῷ τῷ μετώπῳ μέλαιναί: *Nigra, sub fronte candida, supercilia*, ut supra locutus est Philostratus, magnam quoque formæ afferunt gratiam: atque hinc est, quod Jovi nigra supercilia tribuit Homerus Iliad. A, vers. 528. Apulejus vi Metam. *Nec remittit Jovis cæculum supercilium.* Achilles Tatiæ lib. 1, ubi describit Leucippen: κόμη ξανθὴ, inquit, τὸ ξανθὸν, ἄλῃ ὀφρὺς μέλαινα, τὸ μέλαν ἄκραλον: *Coma flava, flavum vero illud crispum; supercilium nigrum, nigrum autem immixtum.* Vide quoque Aristænetum lib. 11, epist. 21. Vitiosa sunt hic *rubra supercilia*. Catullus Carm. 68:

*Præterea addebat quendam, quem dicere nolo
Nomine, ne tollat rubra supercilia.*

Quibus vero rubra aut saltem minus nigricantia supercilia erant, fuligine quadam inficere ea solebant. Testis est Alexis Ifostasio apud Athenæum lib. XIII, cap. 3:

τὰς ὀφρὺς πυρρὰς ἔχοντες, ζωρεαφῶσιν ἀσέλλῳ.

Rufa aliquis supercilia habet? pingunt ea fuligine.

Ταῖς ὀφρὺσι τὴν ἀσέλλῳ ἀναματῆσθαι, ut loquitur Clemens Alexandrinus lib. III, cap. 2. Juvenalis Satyra 11, vers. 93:

*Ille supercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu, pingitque trementis
Attollens oculos.*

Vide quoque Ovid. III de Arte, vers. 201 & seqq. Σαρδανάπαλῳ ὑπερχαλῶ τὰς ὀφθαλμούς καὶ τὰς ὀφρὺς: *Sardanapalus fucatis pingebatur oculis & superciliis*, Athenæus lib. XII, cap. 7. Πάρις ὁ Πριάμους τὸ ὄμμα ἐπὶ χρατῖ: *Paris Priami filius oculos pingebatur*, teste Philostrato in Heroicis. ὑπερχαλῶ, ἐμπίσματα τῶν ὀφθαλμῶν, Hefychius. Vide quoque magnum Etymol. in ὑπερχαλῶ; Pollucem lib. VII, cap. 22.

Læta supercilia minime hic prætereunda: plurimum enim pulchram faciem commendat μετῶμα περὶ τῶν ὀφρῶν, *risus circa supercilium*, ut loquitur Longus Sophista, lib. I Pastoral. Philostr. in Heroicis, de Protefilao: φαειρὰν ὀφρὺν περὶ τὸ ὄμμα βέβληται· τὸ γὰρ ἐπὶ χρατῖ, ἀπὸ φίλου: *Læta supercilia circa oculos sunt: gratiosum enim ipsi carum est.*

§. 10. SI VERO CILIA FLECTANTUR, AD MALAS MEDIAS PALPEBRARUM MARGO PROPE PERVENIT. De palpebris, ciliis, genis, & malis, agit Plinius lib. XI nat. Hist. cap. 37: *Palpebræ, inquit, in genis homini utrimque; muticibus vero etiam infestis quotidiano: tanta est decoris affectatio, ut tingantur oculi quoque. Extremum ambitum genæ superioris, antiqui cilium vocavere; unde & supercilia. Infra oculos malæ homini tantum, quas prisca genas vocabant. Pudoris hæc sedes; ibi maxime ostenditur rubor.* In palpebris quandoque ingens quædam vis ineffectu formæ. Demetrium itaque Phalereum ob eximiam earum pulchritudinem καλλιτέλειαν, *pulchris palpebris præditum*, & λαμπρῶν appellatum olim fuisse, docet nos Laërtius lib. V; Hefychius Milesius; Suidas. Quamquam aliter aliquanto sensisse videatur Athenæus lib. XIII, cap. 7, quem vide. Ob eandem quoque rationem vetustissimo cuidam Poëtæ apud Athenæum lib. XIII, cap. 2, περὶ δὲ dicitur ὄραν· ἐλέφαντος, *Pitho habens pulchras palpebras.* Paris denique Deas inspecturus potissimum jubetur considerare, βλεφάρων συνοχλῶ καὶ κύκλα περὶ ὤπων: *Palpebrarum connexionem & vultus circulos*, ut est apud Coluthum de Raptu Helenæ.

§. 11. AD MALAS MEDIAS. Malarum quoque ac genarum non levem rationem in examine pulchritudinis habendam, ex Homero discimus, cui Helena, veluti à parte potissima, καλλιπάρῃ dicitur Odyss. O, vers. 123. Chryseis, Iliad. A, vers. 143. Briseis, Iliad. A, vers. 184. Theano, Iliad. Z, vers. 298. Themis, Iliad. O, vers. 87. Latona, Iliad. O, vers. 607. Πάρθεναι καλλιπάρῃαι, *Virgines pulchris genis præditæ*, Philostr. Iconum lib. 11, in Venere. Gratiæ quoque καλλιπαρῆαι vocat Hesiodus in Theogonia, vers. 907. In malarum genarumque constitutione observari solet *tumor, mollities, candor, rubor, hilaritas, lux.*

Tumor. Formam certe plurimum juvat *genarum non indecens tumor, in similitudinem collium*

collum leniter exurgens, ut loquitur Lactantius de Opificio Dei, cap. 10. Apulejus in descript. statuae Bathylli: *Mala uberes, genae teretes*. Idem v. Metamorph. *Per teneras & teretes & mei similes genas*. Opponuntur iis *macilentae mala* apud Plautum in Asinaria, Act. 11, Sc. *Ut demonstratae*, &c. Sulp. Servastus Junior in Catal. vet. Poët.

Extantes mala deficiente genae.

Claudianus de Bello Gildon. vers. 22:

Interius fugere genae. - - -

Qui contra tumidiores ac plus justo inflatas habent buccas, *buccones* dicuntur Apulejo in Apologia. Plautus Mercat. Act. 111, Sc. *Summe ego*, &c.

Canum, varum, ventriosum, bucculentum, breviculum, Subnigris oculis, oblongis malis, pansam aliquantulum.

Mollities. Παρειῶν τὸ ἀπαλὸν, *genarum mollities*, ut loquitur Lucianus in Imaginibus: τὴν δὲ πᾶντος προσώπου περιγραφήν, inquit, καὶ παρειῶν τὸ ἀπαλόν: *Totius faciei delineationem, & mollitiem genarum.*

Candor. τῆς παρειᾶς τὸ λευκὸν ἀκέραιον, ἐς ὅσον ἐκ ἡρυθραίνετο: *Genae album impermixtum, in quantum non rubebat*, Eustathius vel Eumathius lib. 111 de amorib. Ismenes & Ismenia. Heliodorus quoque de sanguinolento Theagenis vultu: ἡ παρειὰ καθ' ἑρρέοντι τῷ αἵματι φαινιτορμή, λευκότητι πλεον ἀνέλαμπιν: *Gena fluenti sanguine purpurata, albore magis enitebat.*

Rubor. Παρειῶν τὸ ἐρυθρὸν, *genarum rubor*, ut loquitur Lucianus in Imaginib. τῶν παρειῶν κάλυκας, *genarum rosae*, Aristænetus lib. 11, epist. 10. Claudian. 111 de Raptu, vers. 89:

Flammeus oris honos.

Ovid. Amorum lib. 111, Eleg. 3:

- - - *Niveo lucet in ore rubor.*

Statius denique iv Thebaïd. vers. 472,

Dulce rubens, viridique genas spectabilis ævo.

Roseas genas tribuit Laviniae Virgil. xii Æneid. vers. 606. Αἱ παρειαὶ αὐτῆς εἰς αὐτὴν ἰσχυρῶς ὁρᾶν, νεότησιν ὠραίζοντο, ὁμοειδέσασθαι τῆς ὁμοίας ἀπαλὸν ἐρύθημα: *Genae ipsi floris instar rubentes, juvenili decore fulgebant, tenerum oculis ruborem adjicientes*, Callistratus in statuam Occasionis. τῆς παρειᾶς τὸ μέσον ἐρυθρον· τὸ ἐρυθρον, διασπασμὸν καὶ οἶον διασπασμὸν. ἐκ οἶον πλάττει χεῖρ, καὶ πῆχυν βάπτει, καὶ νύξ μαρμαίρει, καὶ ὕδωρ ἐκπλύνει: *Genarum medium rubrum erat: rubrum vero separatum & quemadmodum sparsum; non tamen rubor ille fucatus fictitiusve, qui aut noctu marcet, aut aqua tollitur*, Eustath. lib. 111 de amoribus Ismenes & Ismenia. φύσεως αὐτοσχεδὸν ἐρυθρὸν ὁμοειδέσθαι τῆς παρειᾶς: *Nativus rubor percurrit genas*, Aristænetus lib. 11, epist. 21. Ælianus var. Hist. xii, 1, Aspasiam describens: ἡν αὐτῇ καὶ δέρμα ἀπαλόν, ἔφκει ἢ ἡ χροιά ἡ κατὰ τὸ προσώπου ῥόδους. Ἀλλὰ ταῦτά τι φωκαῖς ἐν παιδίον ὅπου ἐκάλειν μιλίω: *Cute tenera erat, & vultus color ad roseum accedebat: ob quam causam eam Phocenses, cum adhuc infans esset, Miletu nominant.* Aristæ. lib. 1, epist. 1: Ἐκείνη λευκαὶ μὲν ὁμοειδέσθαι καὶ ὑπὲρ ἑρυθροῦ παρειᾶς, καὶ ταύτῃ τὸ φαιδρὸν ἐκμυμῆν) τῷ ῥόδῳ: *Illi mixtae candore ac tenui rubore genae nativum rosarum splendorem referunt.* Achilles Tatius lib. 1: Λευκὴ παρειὰ, τὸ ἢ λευκὸν εἰς μέσον ἐφωτισμένη, καὶ ἐμυμῆν) πρὸς ῥοδόν, οἷον εἰς τὸ ἐλεφαντίνον βάπτει λυδία γυνή: *Genae candida, nisi quod earum medium rubore purpuram, qua Lydiae mulieres ebur insciant, imitante suffusum erat.* Et rursus sub finem libri: Ναρκίσος μὲν τὸ προσώπον ἐπὶ λυδίαν χροίαν, ῥόδον ἢ ἀνεπὶ λυδίαν καὶ παρειᾶς: *Narcissi color radiabat in fronte, rosa vero emicabat e genis.* Idem lib. v: ἡν τῷ ὄντι καλὴ· καὶ γάλακτι μὲν ἂν εἶπες αὐτῇ τὸ προσώπον κεχρῆσθαι, ῥόδον ἢ ἐμπεφυμένῃ τῇ παρειᾶς: *Pulcherrima erat. Et lacte quidem diceret illam illivisse vultum, rosam vero genis innatam.* Longus Sophista lib. 1: Δάφνης μὲν ἕκαστον προσώπον τὸ χλόης, ἐπὶ λευκὸν καὶ ἐνερπυγὲς λῶ: *Daphnis malo assimulabat faciem Chloës, quoniam alba & rubicunda erat.* ῥόδον καὶ ῥεδόν) λέγει τὸ προσώπον, ἢ προσώπου ἐρύθημα. Vide Etymol. magnum in ῥέθῃ. Ἐχρῶντο τῷ φύκει εἰς τὰ μύλα, ἵνα ἐξανθίζῃ· τῷ ἢ ψυμυθίῳ εἰς ὅλον τὸ προσώπον, ἵνα λευκὸν ᾖ. Vide Etymol. magn. in ψυμυθίῳ: maxime tamen Julium Pollucem lib. v, cap. 16. Ἐγγχεσι, ῥίζα τις παρ' ἧς ἐρυθραίνουσιν αἱ γυναικες, Hesychius, Etymologicus. βρενθία, ῥίζα ἧς οἱ ἐρυθραίνουσιν αἱ γυναικες τῆς παρειᾶς· οἱ ἢ ἀγγχεσι, σὺν ἐν, &c. Hesychius, Etymologicus in βρενθία. βρενθία, vide Suidam in βρενθία. Ovid. 111 Metamorph. vers. 483:

Non aliter quàm poma solent; quae candida parte

Parte

*Parte rubent; aut ut variis solet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.*

Idem IV Metamorph. vers. 331:

*Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti
Cum frustra resonant æra auxiliaria Lunæ.*

Statius Achilleid. lib. I, vers. 307:

*Lactea Massagetae veluti cum pacula fuscant.
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur ostro.*

Propert. lib. II, Eleg. 2:

*Ut Maotica nix nimia si certet Hiberno,
Utque rose puro lacte natant folia.*

Auson. Idyllio VII:

*Biffula nec ceris nec fuco imitabilis ullo
Naturale decus fictæ non commadat arti.
Sandyx & cerussa alias simulate puellas:
Temperiem hanc vultus, nescit manus. Ergo age pictor,
Puniceas confunde rosas, & litia misce:
Quique erit ex illis color æris, ipse sit oris.*

Cutem in facie erugari & candore custodito tenerescere putavit Poppæa Neronis, si quotidie asinino lacte uteretur, asinarum gregibus ob hoc eam comitantibus. Vide *Plinium* lib. XXVIII, cap. 12, & lib. XI, cap. 41. Ovid. x Metam. vers. 594:

*Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter, quàm cùm super atria velam
Candida purpureum similem dat & inficit umbram.*

Quamquam autem formam plurimum juvet candidis genis à natura suffusus rubor, plus tamen augeat eam rubor à modesta quadam verecundia profectus. Q. Curtius lib. VI, cap. 2: *Inter captivas Rex. unam conspexit maestriorem quàm cæteras, & producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat dejectis in terram oculis; & quantum licebat, ore velato, suspicionem præbuit Regi, nobiliorem esse, quàm ut inter convivales ludos deberet ostendi.* Philostrat. lib. II, in Melete, ubi Critheida describit: Ἀὐτὴ δὲ τὸ εἶδος, καὶ μάλα ἰωνικόν· αἰδώς δὲ τῷ εἶδει θηπέεσσι καὶ ἀπὸ τῆς τῇ παρὰ τὸ αἶδος· *Deliciosa quidem ipsi est forma, & admodum Ionica: pudor autem formam decet: & genæ hic satis est color.* Idem ibidem de Panthia moriente: Τὸ ἐν τῇ παρὰ τὸ εἶδος, εἰδὲ δὲ ἀποθνήσκουσα ἀφ' ὧν· χρηστοὶ δὲ αἶψα, ἢ πῶς καὶ ἡ αἰδώς· *Qui autem malis inerat rubor, ne defunctam quidem deserit, quem & pulchritudo & verecundia exhibent.* Aristænetus lib. I, epist. 4: Ἐρυθρίασε, καὶ ἀπίστευτον ἐπαγαγόν· πῶς καὶ γλυκεῖαν διαυγὴν, ἵνα πύφον ἀπασπράπην ἐξ ἀπίφθης χρυσίου· *Erubuit, pellacemque & suavem quandam fulgorem emisit, qualis ex obryso auro coruscare amat.* Et mox epist. 10: Ἐρυθρίασε, καὶ πᾶσιν ἐξέφοινιχθῆναι τὸ προσωπὸν, ὡς δοκῆν ὅτι τῇ παρὰ τὸν ἔνδον ἀχί· πῶς ῥόδων λευκῶνα· καὶ τὸ ἐρυθρῶν τὰ μὲν τῇ χερσὶν αὐτῆς ἀφ' ἑρῆναι· *Erubuit, ac tantum coloris puniceus vultus traxit, ut rosarium quoddam præitum habere videretur intra genas, nihiloque is rubor cedebat ejus labiis.* Ἀποχλωρῶσα, δὲ ἀπὸ αἰσχύνης ἢ ματίας ἢ χροῶς τῷ ὡς αἰσχύνης, Hefychius. Ὁ φρύκνησον, ἐρυθρῶνται· οἱ γὰρ ἐρυθρῶντες κρῶν τῷ ὡς φρύκνης, Hefychius. Genas vero hoc verecundo colore imbutas ingenuas recte dici, docet Ovid. Amorum lib. I, Eleg. 14, vers. 53:

- - - *Ingenuas picta rubore genas.*

Apulejus quoque: *Mulas adorent ore, & ingenuas genas.* Vide multa huc pertinentia in Notis Cl. Salmastii ad Hist. Augustæ Script. pag. 148.

Hilaritas. Recte Plin. XI, 37: *Infra malas hilaritatem risumque indicantes buccæ.* Ἀἱ παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἡμέρον ἀποδέχον· *Genæ gratiam ex oculis accipiunt, Aristæten.* lib. II, epist. 4. Ἡ παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν μὲν τῇ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμέρον, ἀφ' ἧς τῇ ἰλαρῇ· τὸ γὰρ φιλομαδὲς ἐν παρὰ μάλιστα· *Gena accipit quidem gratiam ex oculis, hilaritate vero letificat: gratia enim ridendi in gena maxime,* Philostratus Iconum lib. II, in Rhodogyne. Ἀγαπᾶται παρὰ τῶν, ὀφθαλμῶν, πρᾶσις, καλῶς βλέπειν, Hefychius. *Observandum*

248 DE PICTURA VETERUM
servandum tamen hîc, ut hilaritatis, sic doloris quoque notas genis insidere. Stat. 111
Thebaidos, vers. 680:

*Sicut erat laceris pridem turbata capillis,
Et fletu signata genas.* - - -

Ad quem locum Laëtantius: *Nam quædam via lachrymarum apparet in plangentis facie; & in mæstorum vultibus orbitam suam tristitia derelinquit.*

Lux. Atque hic est ille fulgor genarum memoratus Claudiano libro 111 de Raptu, vers. 436. Statius Achilleid. lib. 1, vers. 305, tribuit Achilli singularem aliquam lucem genarum:

*- - - Fax vibrata medullis
In vultus atque ora redit, lucemque genarum
Tingit, & impulsam tenui sudore pererrat.*

Paullo quoque ante vultui Deïdamix tantam adscribit lucem, quæ purpuræ ardorem, gemmarum vero atque auri splendorem excitârit:

*Illius è roseo flammatur purpura vultu,
Et gemmis lux major inest, & blandius aurum.*

Nemesianus Eclog. 1v:

*- - - Niveum ne perde colorem
Sole sub hoc: solet hic lucentes urere malas.*

Quamquam Phædra apud Senecam in Hippolyto, vers. 651, peculiarem flavum quendam fulgentemque ruborem tribuat Hyppolito venationis studiosissimo, eoque Soli nunquam non exposito:

*Quis tum ille fulsit! presserant vittæ comam,
Et ora flavus tenera pingebat rubor.*

Martialis lib. viii, Epigramm. 56:

Thestylis & rubras messibus usta genas.

Ælianus var. Hist. xiii, 1, Atalantam describens: περσίνιστο καὶ ὑπὸ τῶν ἡλίων αὐτῇ πλεόωπον, καὶ ἐρυθρὰν ἐκείνην ἀντικρυς: *Facies radiis solaribus colorata, rubicunda ex adverso videbatur.* Sic, *Æthiopicis solibus Isis furva*, Arnob. lib. 1 adv. Gentes. Claudianus in Epithalamio Palladii & Celerinx de Hymenæo agens:

*Dulce micant oculi. Niveas infecerat igni
Solque pudorque genas; dubiam lanuginis umbram
Cæsaries intonsa tegit.* - - -

Imberbes tamen hic genarum splendor potissimum commendabat. Tibull. lib. 1, Eleg. 9:

*Carior est auro juvenis, cui lævia fulgent
Ora, nec amplexus aspera barba terit.*

Horatius libro 1v Carmin. Ode 10, *incolumes genas* dixit. Apulejus vii Metamorph. *Mibi etiam tunc depiles genæ lævi pueritia splendicarent.* Idem ix Metamorph. *Puer adhuc lubrico genarum splendore conspicuus.* Talis igitur vultus recte *lubricus* dicitur Martiali lib. ix, Epigramm. 57:

Dum puer es, redeas; dum vultus lubricus. - - -

Vultus tamen lubricus non pueris modo, sed & virginibus tribui solet, ob hunc genarum, ut videtur, splendorem amoris illicem. Horatius Carminum lib. 1, Ode 19:

*Urit me Glycæræ nitor
Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus adspici.*

Incipiens quoque barba non levem genis addit gratiam, teste Æliano var. Hist. x, 18. Seneca Hippolyto, Act. 11, Scen. *Quis me dolori, &c.*

Cum prima puras barba signaret genas.

Cyllaro quoque, Centaurorum formosissimo, *Barba erat incipiens*, Ovidius xii Met. vers. 395. Apud Lucanum lib. vi, vers. 562, *flos genæ* dicitur barba incipiens. Virgil. viii Æneid. vers. 160:

Tum mihi prima genas vestibat flore juventa.

Macre-

Macrobius lib. 1, in Somn. Scip. cap. 6: *Post ter septenos annos flore genas vestit juven-
ta.* Unde *florentes genas* dixit Mart. III, 6. Pacuvius apud Festum in Genas:

Nunc primum opacat flora lanugo genas.

Attius in Bacchis apud Servium P. Danielis in XII Æneid.

Genas lanugo flora nunc demum irrigat.

Claudianus de Conf. Probrini & Olybrii, vers. 70:

*Ante genas dulces quàm flos juvenilis inumbret,
Oraque ridenti lanugine vestiat ætas.*

Apulejus v Metam. *Juvenem speciosum, & commodum lanoso barbitio genas inumbran-
tem.* Et mox: *Adolescens florenti lanugine barbam instruens.* Martialis lib. x, Epi-
gramm. 42:

*Tam dubia est lanugo tibi, tam mollis, ut illam
Halitus, & soles, & levis aura terat.
Celantur simili ventura cydonia lana,
Pollice virgineo quæ spoliata nitent.*

T. Calpurnius Siculus Ecloga II, quæ inscribitur Crotale:

IO. *Num precor, informis videor tibi? num gravis annis?
Decipiorque miser, quoties mollissima tango
Ora manu? primique sequar vestigia floris
Nescius? & gracili digitos lanugine fallo?*
AS. *Fontibus in liquidis quotiens me conspicio ipse,
Admiror totiens. Etenim sic flore juvenæ
Induimus vultus, ut in arbore sæpe notavi
Cereæ sub tenui lucere cydonia lana.*

ἡνίοχος, ὁ ἡνίοχος & ἡνίοχος δὲ ἡνίοχος. Hesychius. Ipsas etiam viriles genas commendat acre
quid ac masculum in barba; qua de re vide Arriani Epictetum lib. 1, cap. 16. Unde
& Isidorus libro XI, cap. 1, tradit *Barbam dictam, quod virorum sit, non mulierum.*
Putaveritque fortasse Isidorus, esse à *Baro*, quod olim Virum denotabat. Apposite
interim Cyclops apud Ovidium XIII Metamorph. vers. 846:

*Nec mea quod rigidis horrent densissima setis
Corpora, turpe puta: turpis sine frondibus arbor;
Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent:
Pluma tegit volucres: ovibus sua lana decori est:
Barba viros, hirtæque decent in corpore setæ.*

Hunc virilis barbæ honorem minuit pædor atque illuvies. Vetus Poëta apud Tullium
lib. III Tuscul. quæst.

- - - *Barba pædore horrida,
Atque intonsa, infusent pectus inlævie scabrum.*

De bona malaque barba ejusque tonsura paulo post nonnihil dicemus ad illa Sidonii ver-
ba: *Pilis infra narium antra fruticantibus, quotidiana fuccisio.* Senilibus denique ge-
nis canities quoque addit lucem. Martialis lib. IV, Epigramm. 79:

Et facies multo splendeat alba pilo.

§. 12. AURIUM LEGULÆ. Aures formosorum, quemadmodum & hic Theo- Aures.
derici regis aures, sub capillis in utrumque humerum demissis latebant; atque inde est,
quod tam pauca de iis memorentur. Aures Artifex Deus noluit mollibus pelliculis in-
formare, *Ne pulchritudinem demerent pendula atque flaccentes; sed excogitavit, ut
eas cartilago mollior alligaret, & haberent aptam simul & flexibilem firmitatem.* La-
ctantius de Opificio Dei, cap. 8. Videntur tamen prætulisse mediocres aures; Sucto-
nius in Augusto, cap. 79: *Mediocris aures habuit Augustus.* Aspasie breviores aures
tribuit Ælianus var. Hist. XII, 1. Ibi enim formam ejus describens, addit inter alia,
ὡς ὁ ἀνὴρ Βεργύλιος, breviores aures habebat. Opponuntur iis longæ aures apud Mar-
tialem VI, 39:

*Hunc vero acuto capite, & auribus longis,
Quæ sic moventur, ut solent asellorum,
Quis morionis filium neget Cyrrha?*

Midas rex Phrygiæ aures asini habuisse fingitur, propterea quod prælongarum aurium deformitate notabilis erat: verius tamen est ingentem corycæorum subauscultatorumque turbam, per omnia regni membra diffusam, occasionem fabulæ præbuisse: *Scholia in Plutum Aristophanis*. Ornamentum quærebant auribus ex cincinnulis aliquot ante eas dependentibus. Varro apud Nonium in *Risum ferarum*, &c.

*Ante aures nodo ex subolibus parvoli
Intorti demittuntur sex cincinnuli.*

Ex Ovidio quoque supra attulimus:

*Exiguum summa nodum sibi fronte relinqui,
Ut pateant aures, ora rotunda volunt.*

Pendulas aures habentes, flacci dicuntur Tullio lib. 1 de nat. Deorum. Plin. quoque lib. viii nat. Hist. cap. 37: *Aures homini tantum immobiles*; inquit, & ab iis Flaccorum cognomina. *Nec in alia parte fæminis majus impendium, margaritis dependentibus. Oriente quidem & viris, aurum gestare eo loci, decus existimatur.* Duos per omne ævum maximos uniones, singulare illud ac vere unicum naturæ opus, auribus gerebat Cleopatra. Vide Plinium lib. ix, cap. 37. Juvenalis Satyra 1, vers. 104:

*Natus ad Euphraten, molles quod in aure fenestra
Arguerint, licet ipse negem.*

De Pœnis idem refert Plautus Pœnulo, Actu v, Scen. *Ain' tu*, &c.

Atque, ut opinor, digitos in manibus non habent.

AG. *Qui jam? MIL. Quia incedunt cum annulatis auribus.*

Ξενοφῶν Ἀπολλωνίδῃ πρὶ ἐπειδὴ περὶ αὐτῶν τὰ ὦτα: *Xenophon Apollonidi cuidam exprobravit, quod perforatis esset auribus*, Laërtius lib. 11, in Xenophonte. Mirum tamen, quod de Achille refert Servius in 1 Æneid. ex MS. Fuldenfi: *Apud Sigæum*, inquit, *Achillis statua fuisse dicitur, quæ ima, id est extrema auris parte elenchum mœre fæmineo habuerit. Hic apud Cretam insulam Peimptus vocatus est, ut veteres auctores tradant.* Tertullianus de Pallio: *Achilles aurem foratam effæminatus, quod illi apud Sigæum statua servat.* Hectoris auribus peculiare quid tribuit Philostratus in Heroicis: τὰ ὦτα παίσια ἦν, inquit, ἐκ τοῦ πάλῃ. τὰ γὰρ ἔτ' αὐτὸς ἐγνώσκειν, εἰ οἱ βαρβαροὶ ἀλλὰ πύροις ἀντίρριζοι, καὶ τὸ συμπλέκεσθαι πρὸς τοὺς τοῖς πλεμικὸν ἔργον: *Fractis erat auribus, non à lucta: neque enim ipse hoc noverat, neque barbari: sed cum tauris congregiebat, & depugnare cum istis animalibus militare putabat.*

Nasus.

§. 13. NASUS VENUSTISSIME INCURVUS. Nasus integer maxime commendat vultum. *In corpore nostro quedam tantum utilitatis causa facta sunt*, inquit Isidorus Originum 11, 1, *ut viscera: quedam & utilitatis & decoris, ut nasus* (ita enim recte pro sensus reposuit doctissimus Jo. Pricæus notis in Apuleji Miles. 11.) *in facie, in corpore manus.* Nasus vero deformis totam deturpat faciem, utut reliquæ forte partes ejus non sint inveniunt. Atque hæc ratio est, cur Horatius in Arte tanto pere aversetur nasum turpem, quamvis cum nigrorum capillorum oculorumque decore conjunctum. Postquam enim perstrinxit fabrum illum circa ludum Æmilium, qui capillum atque ungues non infeliciter ære exprimebat, reliqua vero minus poterat; addit,

*Hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam pravo vivere naso,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.*

Catullus quoque Carm. 42, Acmen turpissimam puellam descripturus, nihil pejus habuit dicere, quàm solum hoc,

Ista turpiculo puella naso.

Et rursus Carm. 44, naso grandiusculo inter plura deformitatis insignia primas tribuit partes:

*Salve nec minimo puella naso,
Nec bello pede, nec nigris ocellis,
Nec longis digitis, nec ore sicco,
Nec sane nimis elegante lingua,
Decoctoris amica Formiani.*

Neque male foedum turpiterque deforme narium præfectarum vulnus *inhonestum* dicitur Maroni vi Æneid. vers. 497. Apulejo vero Miles. 11, *nasi dedecus* nuncupatur: *Nasi dedecus linteolo isto pressim agglutinato decenter obtexi.* Huc etiam facit illud Diodori Siculi lib. 1, in legibus Ægyptiorum: τῆς γ' ὀφθαλμοῦ (μοιχδύσεως) τὴν ῥῖνα κατασκευάζειν, καταλαμβάνοντες.

ὑπολαμβάνοντες δὲν τὸ πρὸς ἀνυγχώρητον ἀρεσίαν καλλωπιζομένης ἀφαιρεθῆναι τὰ μάλα καὶ χρυσοῦσι τὴν ὡς ἐπέκεινται: *Mæchæ nares amputari voluerunt, existimantes ad illicitas cupiditates ornamenta conquirentem privari debere iis quæ maxime formam honestant.* Pulchrum nasum Lucianus in Imaginib. ῥῖνα σύμμετρον dixit, quemadmodum & apud Philostrat. lib. 11, de vitis Sophist. pulcherrimo Sophistæ Alexandro tribuitur ὡς σύμμετρον.

Laudabant autem *nasum paulo pleniorē; leviter uncum; rectum quidem, sed circa nares nonnihil diffusum.*

Paulo pleniorē nasum ῥῖνα τετράγωνον, *quadratum nasum*, dicebant. Philostratus sane in Heroicis tribuit Palamedi, ῥῖνα τετράγωνόν τι ἔσται, καὶ δὲ βεβηκῆται: *Nasum quadratum & firmum.* Protefilao quoque adscribitur ibidem, τετράγωνον ἰδέα τὸ ῥινός, οἷον ἀγάλματι, *quadrata idea nasi, perinde ac statuæ.*

Leviter uncum vult esse nasum formosi pueri Martial. lib. 1v, Epigr. 42:

Frons brevis, atque modus breviter sit naribus uncis.

Arbitri formosam commendant *nares paululum inflexæ.* Aspasia, teste Ælian. var. Hist. XII, 1, ἰδίαν ἦν ἐπίγρυπον, *naso erat parum adunco.* Philostrato quoque in Heroicis: Πάρις ὁ Πριάμου ὑπὸ γρυπῶν ἦν καὶ λευκός, *Paris Priami filius leviter unco erat naso & candidus.* Achilli adhæc Idem ibidem tribuit ῥῖνα, ἔγω γρυπὴν, ἀλλ' οἷον μέλλεσθαι, *Nasum non omnino aduncum, sed quasi futurum.* Plutarch. in apophth. regum & imp. Πέρσαι τὸ γρυπὸν ἐρωσι, καὶ καλλίστας ὑπολαμβάνουσι. Ἀλλὰ τὸ Κύρον ἀγαπῶντες μᾶλλον τῶν βασιλέων, γυγνόμενα γρυπὸν τὸ εἶδος: *Persæ amant eos qui sunt adunco naso, & pulcherrimos æstimant: quoniam Cyrus, quem maxime ex regibus suis diligunt, adunco fuerit naso.* Vitiosus hic est nasus aduncus; de quo Terent. Heaut. Act. v, Scen. 5:

Rufam ne illam virginem, cæsiā, sparsō ore, adunco naso?

Lenem igitur levemque narium inflexionem hic intelligemus, quæque non abrupte circumagatur, sed in modum curvaturæ illius quam in aquilino rostro sensim descendentem adspicimus. Atque hoc videntur innuere Glossæ vett. in quibus legas, *Aquilinus, αἰλώδης, γευπός.* Pollux lib. secundo, cap. 4, §. 14: ῥινὸς ἀγμάλα, γευπός, ἐπίγρυπον. ἐν καὶ βασιλικὸν οἰοῦμαι. σιμὸς δὲ, ἐν εὐχαρῶν νομίζεσι. Vide quæ mox adducimus ex Platonis libro v Polit.

Rectum quidem nasum, nonnihil tamen circa nares diffusum, commendat Philostratus in Heroicis, ubi non tantum Diomedem facit ἐρδὸν τὴν ῥῖνα, *recto naso*: sed Patroclum etiam describens, αἶτ: πατρόκλῃ ῥὺς ἐρδή τι λῶ, καὶ τὰς μυκλῆρας ἀνδρύνειν, καθάπερ οἱ πτόθυμοι τὸ ἵππων: *Nasus ei rectus erat & ad nares diffundebatur, ut equorum alacribus.* Heliodoro quoque sub finem lib. 11 Æthiop. in descriptione Theagenis, memoratur ῥὺς ἐν ἐπωγελία θυμῷ, καὶ οἱ μυκλῆρες ἐλδύθως τὸ ἀέρα εἰσπνέουσι: *Nasus & nares libere aërem attrahentes, signum iræ.* Panthæ apud Philostr. Iconum lib. 11 tribuuntur μυκλῆρες ἀνισαλμοὶ τὸ μέγεθος, καὶ βάσιν τῇ ῥινὶ πλάττοντες: *Nares modice diductæ, & basim naso facientes.* Aristæneto lib. 1, epist. 1, memoratur ῥὺς ὀρθία, καὶ περιεμμένη τῇ λεπρότητι τῶν χειλῶν: *Nasus rectus & adequatus veniunt labiorum.* Atque hæc quidem potissima sunt, quæ in naso commendari solent: nisi ex Anacreonte τὸ εὐρευγές, *rubrum*, addere libeat, quod in amicæ pictura vult observari:

Γεφύρε ῥῖνα καὶ παριὰς,
Ῥόδα τῷ γάλακτι μίξας.

*Nasum genasque pingē,
Lacti rosas remiscens.*

Turpissimus tamen hic est nimius rubor. Philostrat. lib. 11 de vitis Sophistarum: πελαργὸν τὸ οὐρανὸν οἱ πολλοὶ ἐπινόμαζον, ἀλλὰ τὸ πυρρὸν τὸ ῥινός καὶ ῥαμφώδες: *Ciconiam multi Varum cognominabant, quia rubrum nasum habebat & rostri instar.* Foedum hoc nasi plus justo rubentis ac nimium inflammati vultus vitium in Hipponico notavit Eupolis, quum cum ἱερεῖα Διονύσου, sacerdotem Bacchi nominat. ἱερὸς Διονύσος· εὐπολὺς αἰξί· ἱππώνικον σκώπτων, ὡς ἐρυθρὸν τῇ ὄψει, Hefychius. Obiter quoque hic notanda videntur verba Platonis ex lib. v Polit. οὐ μὲν ὅτι σιμὸς, ἐπίχαρις κληθεὶς ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν. ἔστι δὲ τὸ γευπὸν, βασιλικὸν φάσι εἶναι. τὸ δὲ ἀλλὰ μέσος τόπων, ἐμμετρώτης ἔχειν: *Hic quidem, quoniam simus, gratiosi appellatione laudabitur: illum vero, qui habet nasum aduncum, regalem dicitis esse: illum vero, qui medium locum obtinet, mediocrem vocatis.* Vide quæ paulò ante attulimus ex Polluce. Notissimum est quos olim cognomento *Nasones* dixerint. Etiam *Truo* vocabatur enormem habens nasum: vide Vossii Etymologicum Latinum in *Trua*. Optimus itaque est nasus rectus, medium discernens vultum, atque oculorum utrimque aciem veluti quodam intersepto æqualiter temperans: qui tamen regiam præ se feret dignitatem, si qualemcunque modicæ convexitatis faciat spem: aut amabilem venustæ suavitatis gratiam obtinebit, si in medio sui depressior aliquanto sinuetur. Vitium tamen hic est, cum nimia mediū nasi pressura nares veluti dispostæ dilatantur. Atque hæc est

est illa quæ apud Theocritum Idyll. XI, vers. 33, *ῥίς ἀλαῖα* dicitur. *Simæ nares*, quales Sileno tribuit Nemefianus Ecloga 111. Amatoribus certe improvidis & cæci amoris vecordia attonitis *Simula*, *Silena*, ac *Satyra est*; *labiosa*, *philema*, ut est apud Lucret. lib. IV. Sulp. Servastus Junior in Catalectis vet. Poëtarum:

Simatæque jacent pando sinuamine nares.

De Silenis ac Satyris multa diximus hujusce libri tertii cap. 8, §. 3. Socratem præcipue fimis naribus deformem, scripta plurimorum traduxerunt: quapropter etiam foedissimum hoc nasi vitium *Socraticam depressionem* dixit Macrobr. Saturnal. lib. VII, cap. 3. Plinius lib. XI nat. Hist. cap. 37: *A naribus cognomina Simonum, Silorum*. Nonio Marcello *Silones dicuntur, quorum supercilia prominent; quod Silenus hirsutis superciliis fingeretur*. Videntur tamen à Sileno ob hoc potius nomen accepisse Silones, quod fimis repandisque naribus Silenum referant. *Silus appellatur, naso sursum versus repando: unde galeæ quoque à similitudine sile dicebantur*, Festus. *Silo, filus*, σιμός, Gloss. vetus. Simis opponuntur ii, quibus nasus est plus justo convexus:

- - - *Mediisque in naribus ingens
Gibbus,*

ut loquitur Juvenalis Satyra VI, vers. 108. Videntur olim Nasicæ dicti, quandoquidem Arnobius lib. VI ad vers. Gentes Nasicas Simis opposuisse videtur: *Potest fieri ut barbatus in cælo sit*, inquit, *qui esse à vobis effingitur laevis: displosas ut gestitet nares, quem esse vos facitis figuratisque nasicam*.

Labra.

§. 14. LABRA SUBTILIA, NEC DILATATIS ORIS ANGULIS AMPLIATA. Complexus est hic Sidonius paucissimis verbis ἀρμυγὴν ἔ' ὑμᾶσι, ut loquitur Lucianus in Imaginibus; constituitque eam in *labrorum subtilitate* & ore *modico*. Ac primum quidem consideranda est hic ea quæ Aristæneto lib. I, epist. I, λεπιότης ἡ χαλῶν, *tenuitas labiorum*, dicitur; quemadmodum ibidem quoque in Laïde sua commendat χεῖλη λεπιά, καὶ ἡρέμα διημιδύα, καὶ ἔ' παραιῶν ἐρυθρότητα: *Labia tenuia, & leviter hiantia, genisque rubriora*. Subtilibus labris opponuntur *turgida labra* apud Martialem lib. VI, Epigramm. 39; in descriptione Afræ supra fuit:

Torta comam, labroque tumens. - - -

Plinius nat. Hist. lib. XI, cap. 37: *A labris Brocci, laeones dicti*. Gloss. vetus: *Brochus*, ὁ τὸ ἄνω χεῖλ' ὠδηκός. Nonius Marcellus: *Bronci sunt prodecto ore & dentibus prominentibus*. Festus: *Chilo dicitur cognomento à magnitudine labrorum*. Velius Grammaticus: *Chilones, improbiore labris homines, à Græco, ὠδὴ τὰ χεῖλη*. Arnobio lib. 111 *laeones* dicuntur. Lucretio lib. IV *labiosa* dicitur virgo, cujus formam enormia labra extinguunt: dumque ibi ineptias amantium falsè ridet, etiam hoc addit:

Simula, Silena ac Satyra est: labiosa, philema.

Ἐϋσομεν, ὅτ' ὁ μέγας Ὀπρόστωπον, Hesychius. Ἀ' ῥ' χεῖλης, ὑπερέχων τοῖς χεῖλεσιν, ὑπόμακρον, Idem. Κεράχειλοι οἱ ὀπτικαμπὴ ἔχοντες τὰ χεῖλη, Idem. Χελυιδής, ὁ τὴν χελύνην μετὰ ἑλὼν ἔχων. χελύνη δ', τὸ πρὶ τὸ χεῖλ' μέρος ἔ' προσώπῳ· μύστικα προσηγόρευον οἱ ῥωμαῖοι, Etymol. χελύνη, τὸ ἄνω χεῖλ', Suidas. Labra vero, ut hic loquitur Apollinaris, *dilatatis oris angulis ampliata*, videntur efficere vitium oris, quod *sparsum os* dicitur Terentio Heautont. Act. V, Sc. 5:

Rufamne illam virginem, cæsam, sparso ore, adunco naso?

Subtilitatem labrorum duplex rosarum proprietas declarat: etenim quum folia rosæ *mollissima* sint, & *flagrantissimi coloris*, ab utraque pulcherrimi floris peculiari quadam dote, pulchritudinis illius, quæ labris insidet, vivam similitudinem probati autores ducendam putaverunt. Tanta certe est rosarum mollities, ut merito Smyndiridem Sybaritarum mollissimum fugillent scriptores, quod repudiata Sardanapali pluma in rosarum foliis recubans somnum ceperit; experrectus tamen queri non dubitaverit, læsa sibi esse ktera, quod duplicatis quibusdam rosarum foliis incubuisset: confer Ælium var. Hist. IX, 24, cum Seneca de Ira lib. II, cap. 25. Quamobrem, cum rosarum foliis mollius nihil excogitare possent, rosas recte assimilarunt χεῖλη μαλθακά πρὸς τὸ φιλήματα: *Labia mollia ad osculationem*, ut loquitur Achilles Tatius lib. II. Claudianus de nuptiis Honorii & Maricæ, vers. 265:

- - - *Non labra rose, non colla pruinæ,
Non crines æquant violæ.* - - -

Longus Sophista lib. I Pastoral. χεῖλη ῥόδων ἀπαλώτερα, καὶ στόμα κηρίων γλυκύτερον: *Labia rosis tenuiora & os ceris suavius*. Philostrat. Iconum lib. II, in Rhodogynce: *Σίμα*

μα ἀπαλὸν, καὶ ἀνάμεσον ὀπίσθας ἐρυθρὰς· φιλήσαι μὲν ἠδύστον· ἀπαγγεῖλαι δὲ, ἢ ῥάδιον· *Os molle fructuque venereo refertum, osculatu quidem suavissimum, enuntiatiu vero difficile.* Hanc tamen mollietatem infimo labro maxime adscribit Lactant. de Opific. Dei, cap. 10: *Labrum superius, inquit, sub ipsa medietate narium, lacuna quadam levi, quasi valle, signavit Deus: inferius, honestatis gratia, foras molliter explicavit.* Vitium tamen hic est, si nimium promineant atque propendeant labia: quod senio confectis usu venit. Terentius Eunuchus, Actu 11, Scen. 3:

Incurvus, tremulus labiis demissis, gemens.

Mineus deinde fulgentium rosarum color occasionem quoque præbuit scriptoribus, ut acrem illum pulchri oris ruborem rosas æquipararent. Martialis lib. 1v, Epigr. 42:

Pastanis rubeant amula labra rosas.

Philostratus Iconum lib. 11, in Rhodogyne: *χείλη ἀνθηρὰ καὶ ἴσα, labia florida & equalia.* Eustathius de Amorib. Ism. Ἀμφω τὰ χείλη φεινίσσει· εἰς ἰδὼν ῥόδον ἐκθλίψαι τὴν κέρην πῶς χεῖλεσι: *Utraque labia erant purpurea; diceret utique, si eam vidisses, virginem labiis suis rosam expressisse.* Achilles Tatius lib. 11: *Ἐδόκωμ τὸ ῥόδον ἐπὶ τῶν χειλῶν αὐτῆς, εἰς τὸ κάλυκός τὸ ὡσεὶ φέρει ὡς τὴν ἑστέμαλόν· ἐκλεῖγε μορφὴν: Rosam representabant ejus labia, si quis calycis circumferentiam oris formæ accommodasset.* Opponuntur vero labris roseis apud Ovid. viii Metamorph. vers. 806:

Labra incana situ. - - -

Theocritus Idyllio xx, vers. 9:

Χεῖλεά τι νοστέονα, χεῖρες δὲ τι ἐντὶ μέλαιναί.

Labia tibi sunt agrote similia, manus vero sunt tibi nigrae.

Os modicum tangit Ovid. i Metamorph. vers. 499;

- - - *Videt oscula, quæ non*

Est vidisse satis. - - -

Arbiter in descriptione formosæ, notavit in ea *Osculum, quale Praxiteles Dianam habere credidit.* Apulejus x Metamorph. *Labias modicas ambrosio rore purpurantes dixit.* Plautus Poenulo, Actu v, Scen. *Ain' tu dixit, &c.*

Specie venusta, ore parvo, atque oculis pernigris.

Στόμα σύμμετρον, καὶ ὡσεὶ γέφυρόν τινος τὴν διχλὴν: *Os modestum & preces accinens,* in Rhodogyne notat Philostrat. Iconum lib. 11. Varro apud Nonium in *Rictum ferarum, &c.*

At rictus oris candidi parvissimus,

Ut refrænato risu roseo. - - -

Videtur hic Varro risum leniorem, & in sola lætioris vultus diffusionem conspicuum describere voluisse. Γέλως, ὡς τὸ γένειον εἰλῶν, ὅ ἐστι συστέφαν· ὡς γὰρ τὸ γένειον μῦς πνέει καὶ ἐμῶν, ποιεῖ τὸ γέλωτα, Etymol. magnum. *Homini infra malas hilaritatem risumque indicantes buccæ,* Plin. xi, 37. *Μεῖδιον ἐστὶ καὶ ἡ μετὰ τὸν στόματον, Themist. Orat. de Amicitia. Γαλλῶν μεῖδιον, Idem ibidem.* Mamertinus Paneg. Juliano Imp. dicto: *Maximus Imp. serenum renidens.* Arbiter: *Delectata illa risit tam blandum, ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre.* Theocritus Idyll. vii, vers. 20:

Ὄμμα μείδιον· γέλως δὲ οἱ εἴχεται χείλεσιν

Oculo arridenti: nam risus illi hærebat in labris.

Lucretius lib. 1v:

- - - *In voltuque videt vestigia risus.*

§. 15. SI CASU DENTIUM SERIES ORDINATA PROMINEAT, NI-Dentes, VEUM PROTINUS REPRÆSENTAT IPSA COLOREM. Dentes commendat hic Sidonius à candore & apta collocatione.

Candorem commendat Theocritus Idyllio vi, vers. 37:

- - - *Τῶν δὲ τ' ὀδόντων*

Ἀδελφεῶν αὐτῶν Παύλου ὡσεὶ φανερά·

- - - *Dentium vero*

Nitorem candidiorem, quam Parnus lapis est ostendebat.

Longus Sophista lib. 1v Pastoral. τὸ μὲν πρόσωπον ἐρυθρήμαλόν μεσιν, τὸ δὲ στόμα λευκὸν ὀδόντων, ὡς ἐπὶ ἐλέφαντι: *Facies quidem rubore plena, os vero albis dentibus, instar elephantis.*

phantis. Ælianus var. Hist. lib. XII, cap. I, in descriptione Aspasie: οἱ ὀδόντες λευκοί. *Dentes candidiores nive erant.* Σχῆνον διατρώγειν· εἰώθηται τὴν χεῖρα τρώγειν οἱ καλλωπιζόμενοι, ἕνεκα δὲ λευκαίνειν τὰς ὀδόντας, Hefychius: vide quoque Etymolog. in Σχῆνον; quemadmodum & Suidam in Σχῆνον διατρώγειν. Ἀργιόδοσι, λευκὰς ὀδόντας ἔχοντες, Hefychius. Ἀργιόδοσι, λευκὸν, ἢ ὀξύδοσι, Suidas. Ἀργιόδοσι, ὁ μεγαλόδοσι, Magnum Etymologicum.

Apta collocatio, & si quid amplius dentes commendat, elegantissime describitur à Luciano in Imaginibus, ubi Panthiam describens: μετὰ δὲ τῶν ὀδόντων, inquit, ἰδόντας ἐξέφηνε, πῶς ἂν ἔπιμι σι, ὅπως μὲν λευκὰς, ὅπως δὲ οὐ μὲν λευκὰς, καὶ πρὸς ἀλλήλους συναρμολογούμεναι, πῶς καλῶς ἐρμον εἶδες ἐκ τῶν σιληνοειδῶν καὶ ἰσμεγέθων μαργαρίτων, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐπιφύσεως ἐκασμῆτο ἢ μάλιστα τῶν χελεῶν ἐρμήματα. ὡς φαίνεται γὰρ αὐτῶν δὴ τῶν ὀδόντων ὁ μὲν ἐξέφηνε τῶν περὶ ὀδόντων· ἔχοντες μὲν πάλαιότεροι ἀνθρώποι, οἱ δὲ πρὸς ἐσχάτους ἡ διασημότες, οἱ δὲ πάλαιότεροι, ἀλλὰ πᾶσι πάλιν ἰσμεγέθων, καὶ ὁμείχρεια, καὶ μέγεθος ἐν, καὶ πρὸς ἐσχάτους ὁμείχρεια, καὶ ὅλας μέγα πρὸς πρὸς ἡμέα, πᾶσιν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν ὡς περὶ πρὸς αὐτοὺς: *Ridendo dentes ostendebat, Dii boni, quàm albos, quàm justæ magnitudinis & inter se coaptatos. Sicubi monile pulcherrimum vidisti, & ex splendidissimis ac magnitudine paribus margaritis compositum, adeo concinna serie erant nati. Plurimum vero decoris ex rubore labiorum illis accedebat. Itaque serrato illi Homérico ebori similes apparebant. Neque ex illis alii latiores erant, alii eminentiores, alii distantiores, quales plerisque sunt: sed una omnibus pretii equalitas erat, idem color, eadem magnitudo, similis continuïtas. Denique magnam hoc spectaculum pariebat admirationem, quod omnem humanam speciem superaret.* χαυλιόδοσι, ἢ ὀφθαλμοειδῶς ἔχοντες τὰς ὀδόντας ἐξω τῶν ἄλλων ὀδόντων καὶ δὲ εἰς αὐτὰς. οἱ δὲ ἀμφόδοσι, Hefychius: Etymologicus in χαυλιόδοσι. Suetonius in Augusto, cap. 79, testatur Augustum male dentatum fuisse; notatque in ejus dentibus tria vitia: *Habuit, inquit, dentes raros, & exiguos, & scabros.* Ovidius quoque tria nonnihil ab his diversa vitia complectitur III de Arte, vers. 279:

*Si niger, aut ingens, aut non erit ordine natus
Dens tibi, ridendo maxima damna feres.*

Dens ater, vitium senile. Horat. Epodon, Ode 8.

Obscuri dentes ætate provectorum, Juvenalis Satyra VI, vers. 145.

Luridi dentes vetularum proprii, Horat. Carm. lib. IV, Ode 13.

Picei buxeique dentes, Martialis lib. II, Epigramm. 41:

Ovid. III de Arte, vers. 197:

- - - *Ne fuscet inertia dentes.*

Ovid. VIII Metamorph. vers. 806:

Scabri rubigine dentes.

Putridi dentes, Cicero in L. Calpurnium Pisonem.

Rari dentes, Ovid. VIII Metamorph. vers. 804. *Νωδὸς, ὁ ὀδόντας οὐκ ἔχων,* Hefychius. *Ὁ μὴ ἔχων ὀδόντας παρὰ γήρας,* Scholia in Acharnenses Aristophanis. Qui grandiuſculos habent dentes, *dentati* nuncupantur Plauto in Pseudolo, Actu IV, Scen. Ne plora, &c.

Non ego te ad illum duco dentatum virum.

Qui nullos dentes habet, *edentulus* dicitur apud Plautum Casina, Act. III, Scen. *Ut properarem, &c.* Aliqui vice dentium continuo osse gignuntur, sicuti Prusie regis filius, *superna parte oris*, Plinius nat. Hist. libro VII, cap. 16. *Monodos appellatus est Prusie filius, qui unum os habuit dentium loco. Similiter habuit & Pyrrhus rex Epirotarum,* Festus. Πολλὰς ὀδόντας οὐκ ἔχον ὁ Πύρρος, ἀλλ' ἐν ὅσῳ συνεχὲς τὸ ἀνώγειν, οἷον λεπταῖς ἀμυχαῖς τὰς ἀφ' αὐτῶν ὑπογεγραμμένων τῶν ὀδόντων: *Multos dentes non habebat Pyrrhus, sed unum os superiori parte erat, tanquam tenuibus tuberculis intervalla dentium distinctis,* Plutarch. in Pyrrho; vide quoque Valerium Maximum lib. I, cap. 8, Exemplo externo 12 & 13; Jul. Pollucem lib. II, cap. IV, §. 21; Tzetzem denique Chil. III, Historia 115.

§. 16. PILIS INFRA NARIUM ANTRA FRUTICANTIBUS, QUOTIDIANA SUCCISIO. Idem quoque de pilis infra narium antra fruticantibus præcipit Ovid. I de Arte, vers. 522:

Inque cava nullus stet tibi nare pilus.

Vibrissæ, pili in naribus hominum dicti, quod his evulsis caput vibratur, Festus. *Vibræ, ὀφθαλμοειδῶς, Glossæ vet.* Quod vero Sidonius hîc refert de quotidiana succisione pilorum

Pili infra
& intra
ares fruticantes.

pilorum infra narium antra fruticantium, ex more gentis aut sæculi istius consuetudine Theodericus Rex fecisse videtur.

§. 17. BARBA CONCAVIS HIRTA TEMPORIBUS. De totius comæ ac Barbæ tonsura præcipit Ovid. I de Arte, vers. 519:

*Nec male deformet rigidos tonsura capillos;
Sit coma, sit docta barba resecta manu.*

Barbam tamen alere volentibus, imprimis curandum est, ut commendetur ea colore, mollitie.

Colorem commendat Theocritus Idyll. II, vers. 78:

*Τῷ δ' ὡς ἑλκὶς ἔσται ὡς ἐλκὶς ἑλκὶς
His erat helichryso flavior barbæ lanugo.*

Mollitiem videtur attigisse Plutarchus in ipso statim initio vitæ Lyfandri, ubi testatur, Delphis Iconicam ejus statuam spectari solitam, εὖ μάλα κομῶν ἐπὶ τῷ παλαιῷ, ἢ πάλαι καθεμὲν ἑλκὶς: Veteri more comati ac barba promissa insignis. Nihil enim aliud hic dixeris πάλαι ἑλκὶς, quàm barbam nullo pedore, nullis sordibus asperatam & squalidam, sed modico cultu nitentem & quasi emollitam. Servius ad vers. 300 sexti Æn. Veteres non solum comam ornabant, sed etiam barbam, ut nonnullas videmus statuas. Adversatur autem huic munditiei foedus neglectæ barbæ horror. Ita Philoctetes Philostrato Juniori describitur, τὴν ἑλκὶδα ὑπερβαίνειν ἢ φέρειν: Barba adsurgens & inhorrescens. Livius lib. II ab U. C. Promissa barba & capilli efferaverant speciem oris. T. Calphurnius Siculus Ecloga VI, quæ inscribitur Litigium:

Hirsuta spinosior bistrice barba.

Apulejus in Floridis: *Marsyas vultu ferino trux, hispidus, illatibarbatus, spinis & pilis obsitus.* Epicrates Orator barba prope ad pubem usque porrecta περισφόρος dictus est, quod promissam barbam, haud aliter ac clypeum quendam, obtenderet pectori: vide Scholia in Concionantes Aristophanis. Improbatur quoque hic σφλωπώγων, qui Postluci exponitur ἐν ἑλκὶ, ejus nempe barba in summo latior, in imo strictior est, & cuneatim descendit, in modum barbæ hircinæ. Plautus Pseudolo Actu IV, Scena Minus malum, &c.

Heus tu, qui cum hircina adstas barba, responde quod rogo.

Apulejus XI Metamorphi. *Nec ille deerat, qui pallio, baculoque, & buxeis, & hircino barbitio philosophum fingeret.* Quamquam hoc de Cynicis intelligendum videtur, reliquis enim Philosophis barbas bene densas fuisse, cum alibi discimus, tum præcipue ex Arnob. lib. VI adv. Gent. ubi barbam uberem philosophicæ densitatis barbam vocat: *Quid Esculapii gravitatem, inquit, ab Dionysio esse commemorem risam? quem cum barba spoliaret amplissima, boni ponderis, & philosophicæ densitatis, facinus esse dicebat indignum, ex Apolline procreatum, patre lævi & glabro, simillimoque impuberi, ita barbatus filium fingi, ut in ancipiti relinqueretur, ater eorum pater sit, ater filius, imo an sint generis & cognationis unus.*

§. 18. MENTUM. Menti non obesi, sed succulenti, lacteam cutem requirit hic Mentum. Sidonius. Apulejus quoque in descriptione Bathylli, *modico mento facies.* Anacreon in pictura amicæ postulat τρυφερόν σφαιον, *delicatum ac molle mentum.* Eleganter Lactantius de Opificio Dei, capite 10: *Deductam clementer à genis mentum, & ita inferius conclusum, ut acumen ejus extremum signare videatur leviter impressa diviso.* Varro apud Nonium in Mollitudinem:

*Sigilla in mento impressa amoris digitulo,
Vestigio demonstrant mollitudinem.*

Arnobio libro III adv. Gent. *mentones* dicuntur, quibus mentum plus justo prominet: contra vero Nemesianus *breve mentum* supra tribuit Sileno.

§. 19. GUTTUR. Gutturis quoque succulenti magis, quàm obesi, lacteam cutem Guttur. requirit hic Sidonius. Philostratus Iconum lib. I, in Ariadne, tribuit ἀπαλὴν φάρυγγα, *molle guttur.* χλάν, πὲρ τὰς τεχνολογίας δάσ, Hefychius. At, *Ingluvies, sunt tori circa gulam, qui propter pinguedinem fiunt, atque interjectas habent rugas,* Varro lib. XXIII de L. L. apud Junium Philargyr. in III Georg. Vitiosum hic etiam est tumidum guttur, quale incolis Alpium tribuit Juvenalis Satyra XIII, vers. 162:

*Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso majorem infante mamillam?*

Plin. XI, 37: *Guttur homini tantum & suis intumescit, aquarum quæ potantur plerumque*

rumque vitio. Vitruvius lib. VIII de Architectura, cap. 3: *Equiculis in Italia, & in Alpibus natione Medullorum est genus aquæ, quam qui bibunt, efficiuntur turgidis gutturibus.*

Collum.

§. 20. COLLI NON OBESI, SED SUCCULENTI, LACTEA CUTIS. Structuræ quoque corporis gratiam addit singularem *rigidum ac teres collum, & scapule velut mollibus jugis à cervice demissæ*, ut loquitur Lactant. de opif. Dei, cap. 10. Phœbo itaque ac Baccho, numinibus formosis, præcipua formæ commendatio à collo petebatur. Seneca Hippol. vers. 800:

Phæbo colla licet splendida compares.

Claudianus Paneg. de VI Conf. Honorii:

*Et fortes humeros, & certatura Lyæo,
Inter Erythræos surgentia colla lacertos.*

Commendant collum *proceritas, candor, succulentia.* Proceritatem laudat Varro apud Nonium in *Regilla vestis*, &c.

Collum procerum, fictum lævi marmore.

Contrarium brevis atque in humeros quasi demersi colli vitium Therfiten fecit notabilem: vide Homerum *Iliad.* B, vers. 217. Vitiosum quoque hic est *longum invalidi collum*, Juvenal. Satyra III, vers. 88. Prælongo denique ac gracili collo foedus γολιεύχλω olim dicebatur. Unde Suidas γολιεύχωνας interpretatur τὰς μακροτέρας ἀχίλας, *longum collum habentes.* Vide Suidam suo loco, & in Εὐφραδὺς: vide quoque Scholia in Aristophanis Εὐπλῶλω.

Candorem commendat hic Sidonius, cum disertis verbis pulchro collo *lacteam cutem* tribuit. Statius quoque II Sylv. Epicedio in Glauciam Melioris, vers. 50, *lactea colla* dixit. Ovid. IV Metamorph. vers. 355:

- - - *Jamque manus ad eburnea colla ferenti.*

Εὐφάνλω & τεράχλω, Anacreon in descriptione Bathylli. Λύγδιω & τεράχλω, Idem in pictura amicæ. Claudianus de nuptiis Honorii & Mariæ, vers. 265:

- - - *Non labra rose, non colla pruina,
Non crines æquant violæ.* - - -

Quod vero per colla pruinarum æmula intelligi debeat collum nitido candore præfulgens, discimus ex ejusdem Claud. lib. III de Raptu, vers. 89:

*Flammeus oris honos, & non cessura pruinis
Membra colorantur piceæ caligine regni.*

Quemadmodum & ex Paneg. de VI Conf. Honorii, vers. 476, ubi de equis Rhesi agit, quorum

Impetus excessit Zephyros, candorque pruinas.

Postulatur interim hic *plenus candor* colli, prout eum à *fusco* distinguit Propertius lib. II, Eleg. 25:

*Vidistis pleno teneram candore puellam;
Vidistis fusco: ducit uterque color.*

Candoris pleni exemplum habes apud Martialem lib. I, Epigr. 116:

*Quædam me cupit, inuide Procille,
Tota candidior puella cygno,
Argento, nive, lilio, ligustro:
Sed quandam volo nocte nigriorem,
Formica, pice, gracculo, cicada.*

Idem lib. V, Epigr. 37:

*Puella senibus dulcior mihi cygnis,
Agnæ Galesi mollior Phalantini,
Concha Lucrini delicatior stagni;
Cui nec lapillos præferas Erythræos,
Nec modo politum pecudis Indicæ dentem,
Nivesque primas, liliūque non tactum;
Cui comparatus indecens erat pavo,
Inamabilis sciurus, & frequens phoenix.*

Succulentia

Succulentia αἰσχροῦς dicitur Aristæneto lib. 1, epist. 1; ubi eximiam Laïdis suæ formam describens, τετραχλῶ λώκος π, inquit, καὶ οὐμμεῖρῳ προσώπῳ· καὶ ἀκόσμητῳ ἢ, δι' αἰσχροῦς πρῶτον ἐαυτῷ: *Cervix alba, & faciei congruens; & inornata licet; satis teneris suis deliciis ferox.* Collum læve dixit Propert. lib. 11, Eleg. 2:

Nec de more coma per lævia colla fluentes.

Nisi forte malis hæc Propertii verba intelligere de tali collo, cui *obsessam setis cervicem* opponit Seneca *Quod in sap. non cad. inj. cap. 18*: additque Cajum Imperatorem hujusmodi cervicem habuisse. Atque hoc est succulentum illud, quod collo tantam semper addit gratiam, ut in hac florida teretis colli soliditate videantur istæ emicare gratiæ, quas Anacreon amicæ suæ collum pervolitantes finxit. Vitiosum hic est *collum inflatum*, de quo Tullius in Vatinius: nec non τετραχλῶ λεπίδες, καὶ ἐπίσμητοι ἐν αὐτῷ αἱ φλέβες: *Cervix tenuis, & manifestæ in ipsa venæ*, ut loquitur Lucianus in Dial. meretricius. Succulentiam tamen hanc non putamus consistere in cute distenta nimixque pinguedinis mole gravata. Κακοὶ γὰρ ὄγκοι ἐπὶ σωματέων: *Vitiosi enim sunt tumores in corporibus*, ut supra cap. 2 hujus libri tertii, §. 4, ex Dionysio Longino didicimus. Lacedæmonii certe, veræ pulchritudinis studiosissimi, saluberrimis legibus nimiam inflati corporis saginam conati sunt reprimere; qua de re vide Ælium var. Hist. xiv, 7: plenius tamen Athenæum lib. xii, cap. 12. Athenienses quoque Heraclidem à portentosa uberrimi corporis obesitate, non Ponticum amplius, sed pompicum appellavere, teste Laërtio lib. v. Ælianus denique var. Hist. xiii, 1, ubi formam Atalantæ describit: τὸ ὑπερόχον, inquit, & σώματῳ, εἰς τῶν εἰχέ· καὶ μάλα γὰρ εἰκότως· ἀπὲρ ἐν τοῖς κωμικοῖς, καὶ περὶ αὐτῶν τὴν γυνάσκα τὸ πᾶν σῶμα ἐκτετακτα: *Abundantia corporis prædita non erat; & merito quidem, utpote quæ venationibus, & aliis exercitationibus, corpus omne confecerat.* Quin potius succulentam illam, de qua hic agitur, lacteæ cutis teneritudinem optime videtur expressisse Achilles Tatius lib. 11, cum ὑγρὸν σῶμα dixit corpus succi plenum. Terent. Eunuch, Act. 11, Sc. 3:

Color verus, corpus solidum, & succi plenum.

De his principis Comici verbis vide Petrum Victorium var. Lect. xiv, 9. Apulejus in Apologia: *En, vide quàm facies ejus decora & succi palæstrici plena sit.* Arnob. lib. v: *Quam cum Juppiter bene validam, floridam, & succi esse conspiceret plenioris.* Scite quoque τὸ & σώματῳ ὑγρὸν, liquoris fæminei laxitatem vocat Arnobius lib. vi: *Liber membris cum mollibus fingitur*, inquit, & liquoris fæminei dissolutissimus laxitate. Martialis lib. vi, Epigr. 13:

Et placido fulget vivus in ore liquor.

Claudianus quoque lib. 1 de Raptu, vers. 272, *liquidus genas* dixit. Dio Chrysost. Orat. iv de Regno, τὸ ὑγρὸν καὶ μαλακὸν εἶδῳ opponit, τῷ ἀρρενωπῷ καὶ σμυνῷ: Ἀρ' ἔν, inquit, ἀρρενωπὸν π καὶ σμυνὸν εἶδῳ τῷ πιέτω δαίμονι πρέπει, ἢ μάλλον ὑγρὸν π καὶ μαλακὸν: *Igitur quod habet virilem vultum & gravitatis quandam speciem, istiusmodi demonem decet potius, quàm delicatum & molle.* Egrege quoque ὑγρότης hanc expressit Aristænetus lib. 1, epist. 1: Ὅτι μὲν τοι σύμμετρα, inquit, καὶ τρυφερά τ' λαίδῳ τὴ μέλη, ὥς ὑγροφῶς αὐτῆς λυγρίζεται πὸ ὅσῳ τῷ περὶ σπυρδῶν δοκεῖν: *Ceterum tam concinna, tam delicata Laïdis membra, ut pressus adtrectans dicas lenta & ductilia ossa.* Alia rursus similitudine, nec minus expressa, usus est Plautus Casina, Act. iv, Sc. *Sensim superastolle, &c.*

Nebula haud est mollis aque, atque hujus cutis est.

Martialis lib. viii, Epigr. 64:

*Vincas mollitie tremante plumas,
Aut massam modo lactis alligati.*

Pari prorsus ratione Apulejus 111 Metamorph. plumeam lacteamque cutem dixit. Idem x Metamorph. *Tam lucida, tamque tenera, & lacte ac melle confecta membra.* Et mox: *Illos teretes ac lacteos puellios diceres tu Cupidines veros.* Succulentis hisce corporibus opponitur *exsuccum corpus*, Seneca epist. 30: quemadmodum & *arida facies* apud Senecam lib. 11 de Clem. cap. 6: *corpora sicciora cornu* apud Catullum Carm. 23:

*Atqui corpora sicciora cornu,
Aut si quid magis aridum est, habetis
Sole, & frigore, & esuritione.*

Plin. nat. Hist. xxxi, 9: *Totis corporibus nihil esse utilius sale & sole dicunt. Itaque cor-*
nea

nea videmus piscatorum corpora. Terentius Eunucho Actū II, Scena 3, *junceæ corpora* dixit:

*Si qua est habitior paulo, pugilem esse ajunt; deducunt cibum,
Tametsi bonæ est natura, reddunt curatura junceas.*

Ubi Donatus *junceas* exponit *tenuēs & pallidas*. Ζῳών ὁ Κιττιεύς ἰσχνὸς ἢ, ὑπομήκης, μελάρχεως· ὅθεν τις αὐτὸν εἶπεν Δ' ἰσχνήϊαν κλημαλίδα: *Zeuo Cittieus macer erat, oblongus, ac niger; unde quidam ipsum vocabat Ægyptiam climatidem*, Laërt. lib. VII, in Zonone. Vide quoque Suidam in Ἀ' ἰσχνήϊα κλημαλῖς. *Considium, ut grandi macie torridum, Romæ contemptum atque abjectum videbamus*, Cicero Orat. II de Lege agraria. *Sarmentus seu Publius Blessus junium hominem nigrum, & macrum, & pandum, fibulam ferream dixit*, Quintil. lib. VI Orat. institut. cap. 4. Dionysius dictus est *ascalaphus*, quod longitudine, tenuitate, ac pallore ascalaphum avem referret. Vide Etymologicum in Διονύσιος ὁ ἀσκάλαφος. Non incommode quoque ex Appendice Virgil. huc referas illud Poëtæ:

Uvis aridior puella passis.

Prorsus quemadmodum & Græci, homines exsuccos atque exsanguēs ἀσφιδας vocant, ut est in proverb. Ἀνδρὸς γέροντος ἀσφιδίς τὸ κεφάλιον: *Viri senis exsuccum cranium*. Lucilius quoque *passos senes* dixit apud Nonium in *Passum*, quos Persius Satyra V, vers. 179, *apricos* vocat. Lucretius lib. IV de insanis amantium ineptiis agens:

*Cæsia, Palladion; nervosa & lignea, Dorcas;
Ischnon eromenion tum fit, cum vivere non quit
Præ macie; rhadine vero est, jam mortua tussi.*

Habitiori ac succulentæ opponit hic Poëta *nervosam & ligneam*, qualem amantes amentis suæ indulgentes adsimilant dorcadi. Nervosa est, in qua temperatus ac bonus sanguis deficiens, non finit impleri membra, torisque exsurgere, ipsos quoque nervos rubore tegi & decore commendari; nullam enim veram pulchritudinem sine hac pleni corporis soliditate dari posse, supra cap. II hujus lib. tertii, §. 4, ostendimus. *Ligneam* deinde pari modo dixit virginem aridi atque exsucco corporis foeditate notabilem. Plane quemadmodum Catullus Carm. 23:

*Est pulchre tibi cum tuo parente,
Et cum conjuge lignea parentis.*

Ξυλοκούμβη, teste Eustathio in Iliados E, pag. 584, 27 edit. Romanæ, scommate dicitur, ἐπὶ γυναικῶν αἷς ἐπὶ κάλλος ἐπανθῆναι, ἔπ' ὁμομετρον μέγεθος: *De mulieribus quas neque pulchritudo commendat, neque congrua magnitudo*. Alexis quoque apud Athenæum lib. IX, cap. 8, de hominibus summa sui parte pinguibus ac nitidis, reliquo vero corpore aridis:

Ἀκρολέπαιοι· τὸ δ' ἄλλο σῶμα ὑπερξυλον.

Superiori parte pingues, reliqua vero parte corporis aridi.

Neque aliunde est, quod graciles ac macilentos, à ligno ad quod cereæ finguntur imagines, καμάδας Græci vocant. Κάμαδοι, τὰ ξύλα περὶ ἃ τὸ πρῶτον οἱ πάλασται τὴν κηρὸν πηξάν· ὅθεν καὶ οἱ λεπτὸι καὶ ἀπαργοὶ κάμαδοι λέγονται: *Canabi ligna sunt circa quæ primum fictores ceram collocant. Unde & tenuēs ac macilentī Canabi dicuntur*, Hesychius. Vide Pollucem lib. X, cap. 52. *Monogrammi dicti sunt homines macie pertenuēs ac decolores. Traectum à pictura, quæ prius quàm coloribus corporatur, umbra fingitur*, Nonius. Pellio, βυρσός, δασύτερος, Gloss. vet. restituente B. Vulcanio. Γογυλόσκηλον, γογυλον τὸ σῶμα ἔχων, Etymologicus, Hesychius. Ἵππερον ἄνδρα λέγουσιν ἢ σφόδρα λεπτόν ἢ κενόπαρχον, Etymologicus. Σκληροί, οἱ ἰσχνοὶ καὶ λεπτοὶ τῆς σώματος, Hesychius. Σκληρός, ὁ σκληρὸς ἢ παρηλικός· ὁ τὰ σκληρὰ φέρειν δινώδης; Suidas. Ἡ φίβαλις genus ficuum siccatum aptum: unde homines graciles dicti sunt φιβαλῆς, Scholia in Acharnes Aristophanis; Suidas. Σφημάδες, οἱ κάπαργοι τῆς σώματος· καὶ γὰρ οἱ σφῆκες τῇ κοιλίᾳ ἐπισημηγμένῳ ἔχουσιν, Etymologicus; Scholia in Plutum Aristophanis. Σφακοί, ἢ κεχυμένοι τῇ σαρκί, ἀλλὰ συνεσφιγμένοι· ἐνιοὶ ἢ ρωμαλέες, Hesychius. Vide eundem in σφακίται; quemadmodum & Suidam in σφημάδες. Plautus Capt. Act. I, Sc. Advorte animum, &c.

Ossa atque pellis sum miser à macritudine.

Ovid. lib. IV de Tristib. Eleg. 42:

Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.

Scutulum

Scutulum tenue & macrum dicitur ex Græco: ut cum dicimus scutulum hominem, exilem aliquem demonstramus, in quo pellicula tantum, Festus. Cracentes, graciles, Festus; Glossæ Isidori. Vesculi, male curati & graciles homines, Festus. Vesces, vescus, ἐλιγός, ἐλιγός, Gloss. vet. Vide multa vesculorum exempla apud Ælium var. Hist. lib. x, cap. 6.

§. 21. JUVENILI RUBORE SUFFUNDITUR. Juvenilis iste rubor Terentio ^{Juvenilis} in Eunuch. Actu II, Scen. 3, color verus dicitur. Horatius quoque Carminum libro ^{rubor.} IV, Ode 10:

- - - Color est puniceæ flore prior rosæ.

Valerius Flaccus v Argonaut. vers. 30:

Mole nova & rosæ perfudit luce juventæ.

Hæc rosei coloris bonitas in corpore habitiore, τὸ ῥοδαρὸν & σώμα, dicitur Josepho in Judaïcis antiquitat. Contrarium ejus habet Horat. Epodon, Ode 17:

*Fugit Juventas, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida.*

Atque hic est color exsanguis, quem Catilinæ tribuit Sallustius. Terentius Eunuch, Actu IV, Scen. 4, colorem mustellinum vocat:

*Hic est vetus, victus, & veterinosus senex,
Colore mustellino. - - -*

Ubi vide Donatum; vide quoque Turnebi Advers. XII, 10. Minime hic prætereundus color servilis, quem L. Calpurnio Pisoni tribuit Cicero in ipso statim initio Orat. in Pisonem; ubi etiam paulo post explicat quid per hunc colorem designet: *Obrepisti ad honores, inquit, errore hominum, commendatione fumosarum imaginum; quarum simile habes nihil, præter colorem.*

§. 22. HUNC ILLI CREBRO COLOREM, NON IRA, SED VERECUN- ^{Verecun-}
DIA FACIT. ^{dus rubor.} Verecundia potissimum & venustatem ingerit, & auget gratiam, D. Bernardus Serm. XL super Cantica. Quamobrem etiam Demades pudorem verecundum apposite admodum arcem pulchritudinis, & κάλῃς ἀκρότητι, appellavit: *Stobæus Serm. de Nuptialibus præceptis.* Pythias quoque Aristotelis Philosophi filia interrogata, quidnam esset color pulcherrimus, Qui hominibus, inquit, ingenuis ex pudore innascitur: *Stobæus Serm. de Verecundia.* Fuit certe Domitiano, *In ore impudentia multo rubore suffusa*, ut testis est Plinius in Paneg. Tacitus quoque in vita Agricola, cap. 45, de eodem Domitiano: *Denotandis tot hominum palloribus suffecit sævus ille vultus, & rubor, quo se contra pudorem muniebat.* Alius longe fuit Trajanus Cæsar, de quo Plinius Gratiarum actione: *Vidimus humescentes oculos tuos, demissumque gaudio vultum; tantumque sanguinis in ore, quantum in animo pudoris.* Talis quoque Theodericus Rex, cujus non vultum modo, sed ipsum quoque collum subinde verecundus inficiebat rubor. Talis Aurora pudoricolor dicta Levio apud A. Gellium lib. XIX noctium Attic. cap. 7. Multa huc pertinentia habet Stephani Thesaurus linguæ Græcæ, ubi exponit Auroræ epitheton Homero perfamilie, ῥοδδάκτυλος ἠώς. Talem describit Laviniam Virgil. XII Æneid.

*Accepit vocem lachrymis Lavinia matris
Flagranteis perfusa genas; cui plurimus ignem
Subjecit rubor, & calefacta per ossa cucurrit:
Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Si quis ebur, vel mista rubent ubi lilia multa
Alba rosa; taleis virgo dabat ore colores.*

Claudianus de Nuptiis Honorii & Mariæ, vers. 268:

- - - Miscet quam justa pudorem
Temperies! nimio nec sanguine candor abundat.

Idem lib. I de Raptu, vers. 271:

- - - Niveos infecit purpura vultus
Per liquidas succensa genas, castique pudoris
Illuxere faces. Non sic decus ardet eburnum,
Lydia Sidonio quod femina tinxerit ostro.

Juvenalis Satyra x, vers. 300:

*Præterea castum ingenium, vultumque modesto
Sanguine ferventem tribuat natura benigna*

Kk 2

Larga

*Larga manu. Quid enim puero conferre potest plus
Custode & cura Natura potentior omni?*

Idem Satyra XI, vers. 154:

Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris.

Ingenuo pudori opponitur malus ille ac minime decorus, qui *subrusticus pudor* dicitur Ciceroni Epist. famil. V, 12. Recte itaque apud Ovid. Heroid. epist. XIX, vers. 59, in Cydippe laudatur:

Et decor, & vultus sine rusticitate pudentes.

Humeri.

§. 23. TERETES HUMERI. Humeros quoque plurimum ad formam conferre, discas ex Homero, quum Odyss. 2, vers. 232, caput atque humeros Ulyssis gratia quadam singulari Minervam perfudisse testatur:

ὧς δ' ἐπεὶ πρὸς χροὸν περιχέει δ' ἄργυρον ἀνὰ
ἴδρυς, ὃν ἠΨαίει δέδαιεν ἡ Πάλλας Ἀθήνη
Τέχνην πανόλβην, χαράμεναι δ' ἔργα πλείη.
ὧς ἀεὶ τῷ κατέχευε χάριν καὶ φάλην καὶ ὤμους.

*Quemadmodum cum quis aurum circumfudit argento vir
Solers, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerva
Artem omnifariam, gloriosa vero opera perfecit:
Sic huic infudit gratiam capitique & humeris.*

Videmus igitur, ut certus quidam insit *humeris honor*, ut loquitur Sidonius lib. III, epist. 13. Virgilius quoque Æneam ab humerorum decore commendat, Æneid. 1:

Os humerosque Deo similis. - - -

De Therfite vero agens Homerus Iliad. 8, vers. 217:

- - - τὸ δ' οἱ ὤμων
Κυρτὸν ἐπὶ στήθεσσι σπασχόμενον. - - -
- - - *Humeri curvi*
Et in pectus contracti. - - -

Humeros Apollinis præcipue laudat Valerius Flaccus lib. 11 Argon. vers. 492. Diana quoque ab humeris laudatur apud Claudianum de Nupt. Honorii & Maximæ, vers. 270. Commendantur autem humeri *candidi, lati, teretes, celsi*.

Candidos humeros probat Horatius 11 Carminum, Ode 5:

- - - *Albo sic humero nitens*
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiasve Gyges.

Candentes quoque humeros Apollini tribuit Idem lib. 1 Carminum, Ode 2: quemadmodum & Lydiæ, lib. 1 Carm. Ode 13.

Latos humeros Ulyssii tribuit Homerus Odyss. 2, versu 226. Æneæ, Virgilius 11 Æneid. vers. 721. ὁ μάλιστα ὤμους ἔχων, ὁ ὀρυσσένων, Hesychius. *Plato ab humerorum dictus est latitudine: athleta enim fuit; qui post omnium victoriam philosophiæ sese dedit*, Servius ad versum 668 sexti Æneidos.

Teretes humeros hic in Theoderico rege laudat Sidonius. Νεῦρα δ' ὤμους, ὅμοι καὶ ῥεποί, *nervi bene tensi, humeri validi*, Lucianus in Dial. mortuorum.

Celsos humeros HecTORi tribuit Seneca Troadibus, vers. 466:

- - - *Talis incessu fuit*
Habituque talis. Sic tulit fortes manus.
Sic celsus humeris. - - -

Meleagro quoque apud Philostratum Juniorem, tribuuntur ὁμοίως αὐχένα ἱπποδάμοι ξυμπίπτοντες, καὶ βάσιν αὐτῶν δίδοντες: *Humeri valide cervici coaptati, & basim ipsi præbentes*. Virginibus tamen *alta scapulae turpes*: Ovidius 111 de Arte, vers. 273. Magis vero in iis laudabantur *humeri demissi*. Terent. Eun. Act. 11, Scen. 3:

Haud similis virgo est virginum nostrarum; quas matres student
Demissis humeris esse, victo pectore, ut graciles sent.

Ad quæ verba Donatus: *Antiqui Græci etiam virginibus suis præbebant palestram, ad componenda corpora.* De qua priscorum consuetudine vide Apollonium Rhodium libro

libro IV. Maxime tamen eam Lacedæmonii tribuunt, cum alii multi scriptores, tum præcipue Propertius lib. III, Eleg. 13:

*Multa tuæ, Sparte, miramur jura palæstræ,
Sed mage virginæ tot bona gymnasi;
Quod non infames exercet corpore ludos
Inter lætantes nuda puella viros, &c.*

Euripides tamen Andromacha non γυμνὰς, nudas, sed γυμναῖσι μηρῖσι, nudis femoribus, palæstricis eas exercitiis interfuisse testatur, quod δουλεύειν dicebant. Vide Etymologi- cum, Hesychium, Suidam in δουλεύειν.

§. 24. VALIDI LACERTI. Nunc ab humeris descendit Sidonius ad lacertos, Lacerti, brachia, manus: quæ tria, inverso tamen ordine, in Daphne quoque sua laudat Apollo apud Ovidium I Metamorph. vers. 50:

*- - - Laudat digitosque manusque
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos.*

Non erat certe prætereundum, Toris insignibus extantum lacertorum ingens robur, ut loquitur Lactantius de Opific. Dei, cap. 10: præsertim cum præcipua Herculis commendatio à lacertis ejus petatur, ut Apollinis à coma, juxta illud ex Appendice Virgilii:

Phæbus comosus, Hercules lacertosus.

De Tydeo quoque Statius VI Thebaidos, vers. 840:

*- - - Quamquam ipse videri
Exiguus, gravia ossa tamen, nodisque lacerti
Difficiles. - - -*

Sed hæc forte athletici sint roboris: certe pulchritudinis est illud Virgilii VIII Æneidos, vers. 387, Veneri niveos lacertos tribuentis: & illud Senecæ in Hippolyto, vers. 653:

Inerant lacertis mollibus fortes tori.

Molliter torosis lacertis opponuntur fluidi & mortui lacerti. Ovidius XV Metamorph. vers. 229:

*- - - Fletque Milon senior, quum spectat imanes
Illos, qui fuerant solidarum morte ferarum
Herculis similes, fluidos pendere lacertos.*

Tullius de Senectute: Milo Crotoniates, quum jam senex athletas se exercentes in curriculo videret, aspexisse lacertos suos dicitur, illachrymansque dixisse, at hi quidem mortui jam sunt.

§. 25. DURA BRACHIA. Valida & substricta nervis ad fortitudinem brachia, Brachia, ut loquitur Lactantius de Opific. Dei, cap. 10. Nonnihil tamen mollietati habeant necesse est, ut paulo ante Seneca mollibus lacertis fortes toros tribuit. Arbiter: Implicitum me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam. Horat. quoque Carm. lib. I, Ode 13, cerea Telephi brachia dixit. Præcipue vero à candore commendari solent brachia. Ovid. Amorum lib. III, Eleg. 7:

*Ille quidem nostro subjecit eburnea collo
Brachia Sithonia candidiora nive.*

Albinovanus Elegia de obitu Mecænatis, vers. 62:

Brachia purpurea candidiora nive.

Tantum denique ad justæ formæ speciem brachia candida momentum asferre putabant, ut Juno apud Homerum Iliad. I, vers. 55, & passim alibi, ab ulnarum candore λευκώλειον ἢ ἢ dicatur. Regimam maminum, inquit Arnobius libro IV, commendant nobilitas, facies, oris dignitas, & ulnarum nivei marmoreique candores. Περὶ σφῆς λευκώλειον, Hesiodus Theogonia, versu 913. Helena quoque λευκώλειον dicitur Iliad. Γ, vers. 121. Andromache, Iliad. 2, vers. 371. Nauficæ, Odysse. 2, vers. 101. Περὶ γυναικῶν ποσειδῶνος, Virgines roseis cubitis, Philostratus Iconum libro II, in Venere. Est præterea hic βραχίων ξυῶν ἀπλοῦς φρυγῶν: Brachium cæbanens simplicitati passum, Philostr. Junior in Hyacintho. βραχίων διηθρομῶν: Brachium articulis nexum, Idem in Meleagro. Ancus, rex Romanorum quartus, dictus est ἀπὸ τῆς ἀγκύνης, id est, à cubito, quem incurvum habuisse dicitur: Servius ad vers. 815 sexti Æneid. Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, ut exporrigi non possit, Festus. Ancus, Mancus,

262 DE PICTURA V. 2.
Mancus, κυλλός, λαβρός, Gloss. vet. Videtur autem Græcis γαλιαγκών dici, qui Latine
Ancus. Γαλιαγκών, ὁ ἔβραχίονα ἐλάττω ἔχων: *Brachium alterum minus habens*, Ety-
 mologicus; Hesychius. *Manus solertissimus artifex plano ac modice conca-*

Manns.

S. 26. PATULÆ MANUS. *Manus sollertissimus artifex plano ac modice concavo sinu fictas, ut si quid tenendum sit, apte possit insidere, in digitos terminavit: in quibus difficile est expedire, utrumne species an utilitas major sit. Nam & numerus perfectus ac plenus, & ordo ac gradus decentissimus, & articulorum parium curvatura flexibilis, & forma unguium rotunda concavis tegminibus digitorum fastigia comprehensens ac firmans, ne molitudo carnis in tenendo cederet, magnum præbet ornamentum, Lactantius de Opifice Dei, cap. 10: vide locum.* Plutarchus circa initium libelli de Fraterno Amore: Ἡ φύσις χάριζα πρὸς χεῖρας εἰς πολλοὺς καὶ ἀνίσους δακτύλους, πάντων ὀργάνων ἐμμελέστα καὶ πχνικώτα παρέχεν, ὥστε Ἀναξαγόραν τὸ πολυαῖον ἐν ταύταις χερσὶ τιτῷ αἰεὶ πλεονάζειν ἐμμελές τε καὶ πχνικώτα παρέχεν, ὥστε Ἀναξαγόραν τὸ πολυαῖον ἐν ταύταις χερσὶ τιτῷ αἰεὶ πλεονάζειν ἐμμελές τε καὶ πχνικώτα παρέχεν. *Natura diffindens manus in multos atque inequales digitos, usque adeo accommodata atque artificiose fecit eas, ut priscus ille Anaxagoras præcipuam humanæ sapientiæ sollertiæque causam in manibus collocaverit.* Optime Aristænetus lib. 1, epist. 16: Εἶδον χεῖρας ἀκρας καὶ πόδας, καὶ λαμπρά καὶ κάλλος γνωρίσματα. *Vidi summas manus ac pedes, splendida formæ indicia.* Laudantur igitur manus patulæ, ut ex Lactantio liquere potest. Teneras quoque ac nonnihil proceras facit Apulejus Bathylli manus, *Manus ejus teneræ*, inquit, *procerula leva distantibus digitis nervos molitur.* Ovidius quoque Amorū lib. 1, Eleg. 4, vers. 24, non videtur molles manus improbare. Mollibus ac teneris manibus opponuntur

- - - Vellere Tusco
Vexata duraque manus. - -

Juvenal. Satyra vi, vers. 290. Idem Satyra v, vers. 57:

- - - *Nigri manus osses Mauri.*

Longas manus laudat Propert. lib. 11, Eleg. 2:

*Fulva coma est, longæque manus, & maxima toto
Corpore, & incedit vel Jove digna soror.*

Candidarum manuum decorem attingit Martialis lib. VIII, Epigr. 56:

*Adstabat domini mensis pulcherrimus ille,
Marmorea fundens nigra Falerna manu.*

Barbaræ mulieres gypso pingebant manus, ut candidiores viderentur. Unde Cicero ad famil. lib. VII, epist. 6, Medæ tribuit *gypsatisissimas manus*: & Valerius Flaccus lib. I Argonaut. de eadem Medea agens:

Picta manus, ustoque placet, sed barbara mento.

Candidis tamen manibus rosei ruboris aliquid suffundatur. Apulejus lib. 11 Metamorph. *Glabellum feminal rosea palmula obumbrans*. In digitis tamen locum maxime id habet; atque inde est quod Homero Iliad. A, vers. 477, & passim alibi, ῥοδοδάκτυλῳ, *roseis digitis* dicatur Aurora. Claudianus de Nuptiis Honori & Mariæ, vers. 270. Cæterum non Auroræ modo pulchros tribuebant digitos, sed Baccho quoque. Ovid. 111 Metamorph. *

* Verf.

421. ubi
tamen ali-
qui codices:
Et dignos
Baccho,
dignos &
Apolline
erines.

Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines.

Dianæ, in Catalectis vett. Pöëtarum:

*O digitos, quales pueri, vel virginis esse,
Vel potius credas virginis esse Deæ.*

Pulchros adhuc esse *digitos longos*, docet nos Catullus Carm. 44. Philostratus Iconum lib. II, in Melete: Ἀπλοί οἱ δάκτυλοι καὶ ἀμήκεις, καὶ λευκοὶ κατὰ τὴν ὀλένην: *Molles digiti & oblongi, ac circa ulnam candidi.*

Teretes digitos commendat Ovidius 1 de Arte, vers. 624. *Χειρῶν ἄκρα, καὶ καρπῶν τὸ ἔνρυσμον, καὶ δαιτύλων τὸ ὠδάγων εἰς λεπὴν ὑπολήγον: Manuum summitates, eorumque cum brachio concinna connexio, & digitorum mobilitas in tenue excedentium, Lucianus in Imaginibus. Teretibus digitis opponuntur pingues digiti apud Ovidium lib. 111 de Arte, vers. 275:*

*Exiguo signet gestu quodcunque loquetur,
Cui digiti pingues, & scaber unguis erit.*

Quemad-

Quemadmodum igitur manum digitus, ita digitum unguis minime scaber decorat. Ovidius I de Arte, vers. 521:

Et nihil emineant, & sint sine sordibus ungues.

Propert. lib. III, Eleg. 7:

Et mea formosis unguibus ora notet.

Πάρις ὁ Πριάμῳ ἔσχετο καὶ τὰς ὀνυχὰς τῆ χειρὸς: *Paris Priami micabat etiam unguibus digitorum*, Philostrat. in Heroicis. *Ungulatos ungues, magnos atque asperos Cato appellavit*, Festus, sive potius Paulus Diaconus. Sed longe verisimilius est duo verba excidisse, scribique oportere, *qui haberent ungues magnos atque asperos*. Huic sententiae favet ἀλογία, ut secundum quam *ungulati* dicantur, quibus ungulae verius sint, quam ungues.

§. 27. PECTUS ACCEDENS. *Pectoris latitudo sublimis & exposita oculis, mirabilem praefert habitus sui dignitatem*, Lactant. de opif. Dei, cap. 10. Praesertim, si recedente ventre, pectus nonnihil accedat; quemadmodum hic loquitur Sidonius. Στίβηνα τὸ μέγιστον προσκείμενα, dixit Philostratus Junior in Meleagro. In pectore praecipue commendantur *latitudo & candor*.

Latum pectus tribuitur Palladi, unde eam *Ερύστερον Ἀθήναν* dixit Theocritus Idyllio XVIII, vers. 36. Neptuno quoque, lib. VII Anthol. Epigr.

Εὔρυθι δ' Ερύστερον ἐφαίνετο κυανοχαίτης.

Prope vero lato pectore apparebat caeruleas comas habens.

Valer. Flaccus lib. II Argonaut. vers. 490:

- - - *Neque enim tam lata videbam
Pectora, Neptunus muros cum jungeret astris.*

Homerus Iliad. B, vers. 478, de Agamemnone:

Ὄμματ' ἢ κεφαλῇ ἵκελθ' Διὶ περὶ κλέαυφ',
Ἀρεὶ δ' ἰώλῳ, ἔσθον δ' Ποσειδάωνι.
*Oculis & capite similis Jovi gaudenti fulmine,
Marti autem balteo, pectore autem Neptuno.*

Marti denique latum fuit pectus. Seneca Hippolyto, vers. 807:

*Aequas Herculeos jam juvenis toros,
Martis belligeri pectore latior.*

In Append. quoque Virgilio:

Nemo est feroci pectorosior Marte.

Heliod. lib. XXI, in descript. Theagenis: *Εὐρύς ἡ τὸ στήθος καὶ τὰς ὀμῶς: Latus erat humeris & pectore*. Seneca epist. LVIII: *Platoni nomen latitudo pectoris fecerat*. Διὰ τὸ πλάτος αὐτοῦ τὸ στήθος, Πλάτων ἐπωνομάσθη, Suidas in Πλάτων. Neanthes tamen apud Laertium in Platone sic appellatum tradit, ὅτι πλάτος ἡ τὸ μέτωπον. Hefychius Milesius utrumque agnoscit: Πλάτος δ' ὅτι τὸ στήθος τὸ μέτωπον, Πλάτων ἐπωνομάσθη. Opponitur autem lato pectori *angustum pectus*, quod in virginibus ut vitiosum traducit Ovidius I I de Arte, vers. 244. Magis autem volebant eas esse *vincto pectore*, ut loquitur Terentius Eunuchō, Act. II, Sc. 3:

*Haud similis virgo est virginum nostrarum; quas matres student
Demissis humeris esse, vincto pectore, ut graciles fient.*

Ubi Donatus *vincto pectore* exponit, *castigato ac tenui, & velut vincto*.

Candidum pectus Helenae tribuit Ovid. in epist. Paridis ad Helenam, vers. 251:

*Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuamque
Complexo matrem candidiora Jove.*

Στήθα σιχέοντα, *pectora splendentia*, Theocritus Idyllio I, vers. 79. Στήθεα ἱμερῶντα, *pectora desiderabilia*, Homerus Iliad. Γ, vers. 397. Achilles Tatiuss lib. I Europam tauro insidentem describens, *pectoris pariter & papillarum egrotie meminit*, το στήθος εἰς ἐξὺ κατὰβαίνειν ἠρωδῶντος· μαζοὶ δ' ἐστὲν ἡμέρα προσκείμεναι: *Pectus in acutum descendens dilatabatur: papillae e pectore leviter prominabant*. Sic, *papillae leviter eminentes*, inquit Lactant. de opif. Dei, cap. 10, & fuscioribus ac parvis orbibus coronatae, nonnihil addunt venustatis: *feminae ad alendas fatus datae: maribus ad solum decus, ne informe pectus,*

pectus, & quasi mutilum videretur. Juven. Satyra vi, vers. 122, de Messallina Claudi Cæsaris conjuge:

- - - *Tunc nuda papillis*
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscæ.

Lucilii locus citatur à Nonio ex libro xix:

Hic corpus solidum invenias, hic stare papillas
Pectore marmoreo. - - -

Οἱ μαζοὶ ὅμοιοι παυρᾶσι: *Papillæ rectæ enitent*, Philostr. Iconum lib. ii, in Melete. Οἱ μαζοὶ μικρὰ τ' ὁμοῖα φαίνονται, ὡς περ ἐν μερακίᾳ ἀπυλῶ: *Mamillæ, ut in adolescentulo molli, parum extare videntur*, Idem ibidem, in Palæstra. Et rursus in Cyclope, ubi describit formam Galatææ, *μαζὸς ἀνίσταται, mamilla eminet*, inquit. Martialis lib. viii, Epigr. 64:

Et talis tumor excitet papillas,
Quales cruda viro puella servat.

Tales papillas horridulas dixit Plautus Pseudolo:

Papillarum horridularum oppressiuncula.

Opponuntur iis *mammæ putres*, apud Horat. Epodon, Ode 8:

Sed incitat me pectus, & mammæ putres
Equina quales ubera.

Inclinata mammæ. Propertius lib. ii, Eleg. 15:

Nondum inclinatæ prohibent te ludere mammæ.

Anthologia Græc. epigr. lib. vii, de vetula:

Μαζὸς ἀπικλίνῃ, πῶς οὐ φρονεῖ, ὅμμα τίτηται,
Χείλα βαμβάειν φθιγγαὶν γεγλιέν.

Cl. Hugo Grotius vertit:

Frontis honor cecidit, subsidunt ubera, marcent
Lumina, dant tremulos arida labra sonos.

Martialis lib. iii, Epigr. 72, videtur *pannosas mammæ* dixisse flaccidas rugosasque, & pannucei instar de putri pectore dependentes:

Aut tibi pannosæ pendent à pectore mammæ,
Aut sulcos uteri prodere nuda times.

Fratrare puerorum mammæ dicuntur, inquit Festus, *cum primum tumescunt, quod vel ut fratres pares oriantur.* Et rursus: *Sororiare mammæ dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, ut fraterculare puerorum.* Plautus in *Ervolaria*: - - *Tunc papilla primitus Fraterculabant; illud volui dicere; Sororiabant, quid opus est verbis?* καὶ *μαζὸς ἀκμῆς ἀγχιελῶ κυδωνιά*: Et *mamma, pubertatis nuntia, imitatur malum cydonium*, Anthol. Græc. Epigramm. lib. iv, cap. 12. Aristænetus quoque lib. i, epistol. i: οἱ *μαστοὶ πῶς ἀμπελονῶν ἐξωθῶσι βιαιώς*: *Magnæ lactamine strophium impellunt sororianτες papillæ.* Atque has papillas Ovidius Amorum libro i, Eleg. 4, *habiles papillas dixit.* Unde etiam proxime sequenti Elegia:

Forma papillarum quàm fuit apta premi!

Contrario laborant vitio:

- - - *Quarum omne papilla*
Pectus habent. - - -

Ut est apud Ovidium lib. i de Remed. Amoris, vers. 337. *Cererem olim pingebant fingeantque mammosam*, teste Arnobio lib. iii & vi, quod almæ videlicet matris instar omnia nutriet. Unde Lucret. libro iv, ubi stolidos amantes amicarum turpitudini lenioribus nominibus patrocinales irridet:

At Læmia & mammosa, Ceres est ipsa ab Iaccho.

Venter.

S. 28. RECEDENTE ALVO. *Pectori subdita est planities ventris, quam mediam fere umbilicus non indecenti nota signat*, Lactantius de opificio Dei, capite 10. Laudatur itaque hic *μηδὲ ἀπικλίνῃ*, qualem Junius Philostratus tribuit Meleagro. Anacreon

creon ventrem Bathylli ad exemplum Bacchi vult pingi: vide locum. *Præcipuum tamen in ventre, ut sit planus.* Ovidius Amorum lib. I, Eleg. 5:

Quàm castigato planus sub pectore venter.

Theon pulcher describitur *plana junceus alvo*, Aufonio epist. IV. Achilles Tattius lib. I, ubi describit Europam tauro infidentem, βαῦς ὀμφαλός, γαστήρ πλαγυρή: *Profundus umbilicus, planus venter.* Turpis est hic *mollis venter*, Horatius Epodon Ode 8.

§. 29. AREAM DORSI HUMILIOR INTER EXCREMENTA COSTARUM Dorsum. SPINA DISCRIMINAT. Ab hac veræ pulchritudinis norma quàm longissime recesserunt, quibus *tuber adstructum est gibberum*, ut loquitur Mæcenæ apud Senec. epistola 101.

- - - *Utero pariter gibboque tumentes,*

ut loquitur Juvenal. Satyr. x, vers. 309. Maxime interim laudabant *candidum dorsum*. Ovidius x Metamorph. vers. 592, de Atalanta:

Tergaque jactantur crines per eburnea. - - -

§. 30. TUBEROSUM EST UTRUMQUE MUSCULIS PROMINENTIBUS Latus. Philostratus Junior, præter *πλάγαν βαθείαν, latus profundum*, tribuit Meleagro *ἰχθύν, ὅιον δίδοναι ἡγορεῖν, ὡς ἐπὶ ἀναγκαπισσομένης τὰ ῥ' οὐδὲς ἐμβάλης ἔ' νανύς: Coxendicem, ut fiduciam præbeat adolescentem apri impetu non subversum iri.* Hyacintho quoque ab eodem Philostrato tribuitur, *ἰχθύν ἀνέχον τὸ λοιπὸν σῶμα, πλάγαν π' ἔμπερον δοποροῦσθαι τὸ σῆρον: Coxa sustinens reliquum corpus: latus, spiritus plenum pectus concinnans.* Opponitur valido huic robustoque lateri *lanceum latisculum* apud Catull. Carm. 25. Laudabant alioqui *longum latus*. Ovid. III de Arte, vers. 780:

Fœmina per longum conspicienda latus.

Idem Amorum lib. I, Eleg. 5:

Quantum & quale latus! - - -

Contra Horat. lib. I, Satyra 2:

Depygis, nasuta, brevi latere, ac pede longo est.

§. 31. IN SUCCINCTIS REGNAT VIGOR ILIBUS. Achilles Tattius lib. I, IIIa. ubi describit Europam tauro infidentem: βαῦς ὀμφαλός, inquit, γαστήρ πλαγυρή, λαμπραὶ σεννί: *Profundus umbilicus, planus venter, & angusta ilia.* Sidonius Panegyri. Anthemio Aug. bis Cos. dicto:

Insignes humeri, succincta sub ilibus alvus.

Cingulos appellabant homines, qui in his locis, ubi cingi solet, satis sunt tenues, Fest. *Lumbago, vitium & debilitas lumborum*, Idem.

§. 32. CARNEUM FEMUR. Sequitur *Femur deducta & latioribus toris valida longitudo, quam paulatim deficientem in angustum genua determinant*, Lactantius de Opificio Dei, cap. 13. Philostrato tamen Juniori in Hyacintho laudantur *μηροὶ ἀπτεῖς*: Ovidius Amorum lib. I, Eleg. 5, & libro III de Arte, vers. 781, commendat *juvenile femur*. Horatius lib. I, Sat. 2, *tenerum femur*. Adonidi candidum femur, *μηρὸν λεῖπον*, tribuit Bion Idyllio prim. Theoni tribuit *teretes feminum gyros* Aufonius epist. IV. Vitiosum vero hic est,

- - - *Femur tumentibus
Exile faris additum.* - - -

Horatius Epodon, Ode 8.

§. 33. INTERNODIA POPLITUM BENE MASCULA: MAXIMUS IN GENUA. MINIME RUGOSIS GENIBUS HONOR. Describuntur hic *genuum decentes nodi*, ut loquitur Lactantius de Opificio Dei, cap. 13. Plinius lib. XI nat. Hist. cap. 45: *Homines genibus quadam & religio inest, observatione gentium. Hæc supplices attingunt; ad hæc manus tendunt; hæc, ut aras, adorant; fortassis quia inest iis vitalitas.* Ἀλλ' ἐξ ἀνδρῶν ἰδὼν πῶς τ' ἡρόντων βαπτοῦσθαι πᾶς τέχνας ἔπει. Μὴ πᾶς τέχνας βάπτει, ἀλλὰ τὰ γόνυα: *Alexander videns aliquem è senioribus inficientem capillos, Noli, inquit, medicare capillos, sed genua*, Maximus Serm. 263. γόνυ, ὡς τὸ κενὸν τὸ ἐνεργόν, Etymol. magnum. γόνυ χλωρόν, *genu viride*, dixit Theocritus Idyll. XIV, versu ultimo:

- - - Ποιῦν τι δὲ οἷς γόνυ χλωρόν.
Gerere aliquid oportet, quibus est genu viride.

LI

Similiter

Similiter Horatius Epodon Ode 13:

- - - Rapiamus amici

Occasionem de die:

Dumque virent genua,

Et decet, obducta solvatur fronte senectus.

Viride etiamnum habentibus genu, opponantur *tardigenuli senio oppressi*, ut loquitur Levius apud A. Gellium lib. XIX, cap. 7. Philostratus Iconum libro II: picturam Cydopis describens, in Galatea annotat: οἱ αὖτε τὴν Πιγανίδα ἐκλείπει ἡ ἄρα: *Quod neque ipse genu musculus sua careat pulchritudine.* Quomadmodum & Philostrato Junior in pictura Hyacinthi laudatur ἐπιγανὶς ἐλαφερὰ ὑπὲρ κνήμης: *Musculus genu levis super tibia.* Festus: *Compernes nominantur homines genibus plus justo conjunctis.* ἐπιγανὶς dicitur inferior multa carne distenti femoris pars, quæ solet in robustis validisque corporibus indubitatum bonæ constitutionis indicium exhibere. ἐπιγανίδα, τὸ ἐπάνω τῆς γόνατος, λέγεται ὅτι τὸ μικρόν, ἀπὸ τῆς ἐκδεκτικῆς τῆς σώματος διέξιας, Hesychius. ἐπιγανὶς, τὸ πρὸς τῇ γόνατι ἀνωθεν σαρκώδες ὡς μὲν ἐναι ἀπὸ πωμίδας. πωμὶς ἂν τὸ γένυ γένεσις Πιγανὶς καὶ Πιγανάλις, ὁ πρὸς τῇ γόνατι μὲν. ὡς δ' ἄλλοι φασιν, ἡ δὲ διέξιας Πιγανάλις παρὰ τῷ γόνατι, Etymol. magnam. Πονύκροισι, βλαισίοι, Hesychius. βαιμὰ γόνατα, βλαισὰ γόνατα, τὸ ὅτι αὐτὰ ἔχουσιν, Hesychius.

Crura.

S. 34. CRURA SURIS FULTA TURGENTIBUS. *Crura non equali modo ducta, ne indecens habitudo deformaret pedes, sed teretibus suris clementer exstantibus sensimque tenuatis, & firma sunt & ornata.* Lactant. de Opificio Dei, cap. 13. Dianam præcipue à cruribus commendat Ovid. Amorum lib. III, Eleg. 2, vers. 31:

Talis pinguntur succinctæ crura Dianæ,

Cum sequitur fortes, fortior ipsa, feras.

κνήμη ἡ κνήμη, καὶ τὸ σῶμα σύμμετρον ἐς βασάνων τῶν δρόμων: *Levis est tibia, & congruens ad cursus facilitatem est corpus*, ut loquitur Philostratus Iconum lib. II, de Antiochia. Philostratus quoque Junior in pictura Hyacinthi: Σφύρον μὲν αὐτὰ καὶ φων, ἐπὶ δὲ τῇ κνήμῃ καὶ Πιγανὶς αὐτὴ ἐλαφερὰ, ὑπὲρ κνήμης: *Talus certe ipsi levis in recta tibia; & musculus genu levis super tibia.* Idem in Meleagro: κνήμη αὐτὴ Πιγανὶς, ἡ ὁρμα. φέρειν τὸ ἐν τῇ πῆλῃ δρόμοις ἵκαναί, καὶ ὑψιπύδων τὸ ἐκ χυρῆς ἀγῶνα, φύλακες ἀγῶνα: μὲν πρὸς τῇ ξυῶν Πιγανίδι ὁμολογῶν πῆλ κατω: *Tibia ipsi bene compactæ ac rectæ; atque in curriculis ad ferendum idoneæ, & in certamine inito cominus sustinendo, bonæ custodes, & femur junctum toris genuum inferiori tibia respondet.* Videmus igitur hic non tantum laudari crus agile, verum etiam rectum. Aristænetus lib. I, epist. 28, κνήμων ἰσορροπῆ; Horatius lib. I, Satyra 2, vers. 81, crus rectum laudat. Confirmant denique recti cruris decorem suræ teretes, Horat. Carm. lib. II, Ode 4: quibus opponuntur suræ tumentes, apud eundem Epodon Ode 8. *Crocotilum, valde exile.* Plautus: *Extortis talis, cum crocotilis crusculis,* Festus. *Petitam suram, siccam & substrictam vulgo interpretantur,* Idem. Vide quoque Nonium Marcellum. Anaxilas apud Athenæum lib. XIII, cap. I, τοῦτο σκέλη dixit. *Todella cruscula,* Plautus. Vide Vossii Etymologicum in *Succrotilus.* *Perfiliis, μακροσκελῆς, Gloss. vet. Valgos Opilius Aurelius, alique complures ajunt dici, qui diversas furas habent. E contrario vari dicuntur, incurva crura habentes,* Festus. *Vari dicuntur obtortis plantis: nam & varices inde dicuntur vena in suris inflexæ vel obtortæ,* Non. Marcellus. *Vitiosa quoque sunt hic λείπα σκέλη, τετυγμένα crura,* Lucian. in Dial. meretr. *Arida crura vocat Ovid. III de Arte, vers. 272. Nero fuit gracillimis cruribus,* Sueton. cap. 51. *Domitianum gracilitas crurum deformabat; quæ tamen ei valetudine longa remacruerant,* Idem cap. 18. In Cajo Imp. *exilitatem crurum* notat Seneca, *Quod in sap. non cad. injuria,* cap. 18. *Gracilitatem crurum* Suetonius in Cajo, cap. 50. Unde rursus in ejusdem Caligulæ vita, cap. 3, de Germanico agens: *Forma minus congruebat gracilitas crurum; sed ea quoque paulatim repleta assidua equi vectatione post cibum.* Sic in Aristotele olim notatum est, quod esset ἰσχυροσκέλης: vide Laërtium Diogenem lib. V. Præcipue tamen foeda sunt distorta crura, Horat. lib. I, Satyra 3, vers. 47. *Ραισὲς καλῶσιν, ὡς καμπύλα εἰς τὸ ἐνδον τὰ σκέλη.* βλαισὲς δὲ, οἷς τὸ δὴ τὴν γόνατων εἰς τὸ ἐξω ἀπέτραπται: *Varos vocant, quibus curva introsum crura: valgos vero, quibus à genibus extrorsum obtorta sunt,* Pollux Onomastici sui lib. II. Vide Etymol. & Suidam in *Ραισός.* Πονύκροισι, βλαισίοι, Hesychius. *Ἡρύγμω, αἱ καμπυλόπιδες τὰ σκέλη,* Idem. *Λαισπώδεις, τὰ δρεπανώδεις πόδας ἔχοντες,* Idem. *Κνήμαργον, qui crassas tibias habet,* Idem. Martialis lib. II, Epigr. 35:

Cum sint crura tibi simulent quæ cornua Lunæ,

In rhytio poteras, Phæbe, lavare pedes.

§. 35. QUI MAGNA SUSTENTAT MEMBRA, PES MODICUS. Laudat ^{Pes.} hic Sidonius πόδα λεπτόν π καὶ εὐρυθμόν: *Pedem tenuem & bene congruentem*, ut loquitur Aristænetus lib. 1, epist. 28. Antiqui certe putaverunt pedes pulchros præcipuam dignitatem addere formæ: unde & ἀργυρόπεζα θεῖς, *Thetis argenteis pedibus prædita* dicta est Homero Iliad. A, vers. 538. καὶ χαλιδανόσφυρ Anacreonti quoque dicta est Virgo pulchra, à delicatis mollibusque pedum malleolis. εὐσφυρ Ἀμφιθέτη, Hesiodus Theogonia, vers. 254. εὐσφυρ Μήδεια, Hesiod. Theogon. vers. 961. καλλίσφυρ Ἀλκυμήη, Hesiod. Theogonia, vers. 950. καλλίσφυρ Δανάη, Homerus Iliad. E, vers. 319. Ælian. var. Hist. xii, 1, ubi Aspasiæ formam describit: ἦν δὲ καὶ τὰ σφυρὰ ἀραρή, καὶ ὡς ὁ μὴρ λέγει πὺς ἀρεσιότατος γυναικὸς κατὰ πλὴν ἐαυτῆς φωνῶν, καλλισφύρας ὀνομάζων: *Habebat vero pedes pulcherrimos, quales Homerus describit, pulcherrimas mulieres sua lingua καλλισφύρας, id est, pulchris pedum malleolis præditas appellans.* Cur vero ab hac potissimum corporis parte pulchritudinis descriptionem petierit Homerus, docet nos Aristænetus lib. 1, epist. 12: φύσει γὰρ ὁ πῶς εὐπλάσθων, καὶ πὺς ἀχρησμήτης εἶδε χρῶμα: *Natura enim pes bene formatus, etiam incultas ornat.* Et rursus epist. 16, eleganter admodum pedes pulchros dixit esse, λαμπρὰ δὲ κάλλος γνωρίσματα: *Splendida pulchritudinis indicia.* Τανίσφυρ (nisi malis πένυσφυρ) ὀρθόσφυρ, εὐσφυρ, λεπτόσφυρ, Hesychius. Ἀῤῥπες, ἄρῃ πῖς ποῖν, ὕγιες, Hesychius. Ἀῤῥπες, ὕγιες τὰς πόδας ἔχων, Suidas. Ἀῤῥπες, ἄρῃ καὶ ὕγιες ποῖν, ὁλόκληρ, Etymologicus. *Relatus* dicitur Juvenali Satyra 11, cum ait:

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Mercurio certe pulchræ plantæ tribuuntur in Appendice Virgiliana:

Habet decentes nuntius Deum plantas.

Ovid. Heroïdum epist. xix, vers. 60:

Et Thetidis quales vix reor esse pedes.

Quemadmodum autem Thetidi Homerus atque Ovidius pulchros tribuunt pedes: ita quoque Martialis libro 11, Epigr. 14, à filio Thetidis *Achilleos pedes* dixit pedes pulchros. *Candidus pes* laudatur Horatio lib. iv Carm. Ode 1; quemadmodum & Ovidio lib. 11 Amorum, Eleg. 11, vers. 15:

Littora marmoreis pedibus signate puellæ:

Hactenus est tutum: cætera cæca via est.

Exiguus pes, Ovid. 1 de Arte, vers. 623:

*Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos,
Et teretes digitos, exiguumque pedem.*

Idem Amorum lib. 111, Eleg. 3:

Pes erat exiguus; pedis est aptissima forma.

Contra Horatius lib. 1, Satyra 2:

Brevi latere ac pede longo est.

In Cajo Imp. *enormitatem pedum* notat Seneca *Quod in sap. non cadat injuria*, cap. 18. Sueton. in Othone, cap. 12: *Fuisse traditur male pedatus scambusque*. Σκαμβός, ὁ μὴ ὀρθῶς βαδίζων, Etymolog. in Σκαῖός. Γαυπὸν, σκαμβὸν, σρεβλόν, Hesychius, Etymologicus. In Glossis Cyrilli βλεῖπες exponitur *scaurus*. At in Glossis Philoxeni legas, Σκαμβός, σκαλδός, σρεβλόπες. Isidori Glossæ, *Talax, scaurus*. Videtur itaque olim *Talax* dictus, cui tali perverfi. Horatius lib. 1, Satyra 3:

Varum distortis cruribus; illum

Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.

Huic ille contrarius, de quo Persius Satyra 5:

Tibi recto vivere talo

Ars dedit.

Sed hoc ad animum transfertur. In pedum denique consideratione minime prætereundi sunt digiti: *Speciem magis quam usum præferentes, ideoque & juncti, & breves, & gradatim compositi: quorum qui est maximus, quoniam illum sicut in manu discerni à cæteris opus non erat, ita in ordinem redactus est, ut tamen ab aliis magnitudine ac modico intervallo distare videatur.* Hæc eorum speciosa germanitas, non levi adjumento nissum pedum firmat: concitari enim ad cursum non possumus, nisi digitis in humum pressis,

Soloque nitentibus, impetum saltumque capiamus, Lactantius de opificio Dei, cap. 13. Suetonius in Domitiano, cap. 18: *Pulcher ac decens fuit, maxime in iuventa, & quidem toto corpore; exceptis pedibus, quorum digitos restrictiores habebat.* Τὸν Πιττακὸν Ἀλκαίου Σααρτίδα μὲν καὶ Σάραπον ἀποκαλεῖ, ἀλλὰ τὸ πλεονέχον εἶναι, καὶ ὁμοῦρεν τὰ πόδες χειροπόδιον ἢ, ἀλλὰ πᾶς ἐν πᾶσι ποσὶ βαρύνει, ὡς χειροπόδας ἐκάλεον: *Pittacum Alcæus Saarτίδα & Σάραπον appellat, quod & pedes traheret & latos haberet; χειροπόδιον autem propter pedum rimas, quas χειροπόδας vocabant*, Laërt. lib. 1. Μαράϊπας ὁ τὰς πόδας μεμαρταπόδιον, Hesychius. *Ploti primum, postea vero Plauti sunt appellati, qui planis erant pedibus*: vide Festum. *Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curvati, à similitudine falcis*, Festus suo loco, & in *Capuam*; Servius ad vers. 145 decimi *Æneid.* *Falcones, δάκτυλοι ποδῶν ἔσω βλέποντες*, Gloss. vet. Idem pene Isidorus in Glossis. *Hallus, pollex pedis scandens supra proximum digitum*: vide Festum in *Allus* & *Hallus*. Gloss. vet. *Hallus, ποδὸς μέγας δάκτυλον*. Glossæ Isidori: *Allex, pollex in pede. Gemursa, sub minimo digito pedis tuberculum; quod gemere faciat eum, qui id gerat*, Festus. Vide Plinium lib. xxvi, cap. 1. *Atta appellantur, qui propter vitium crurum aut pedum plantis vix insistant, & attingunt magis terram, quam ambulant; quod cognomen Quintio poeta adhaesit*, Festus. *Atta, ὁ τοῖς ποσὶν ἀχρὺ μὲν ποδῶν*, Gloss. vet. emendante Bon. Vulcanio. Martialis lib. vii, Epigr. 38:

- - - *Inceditque gradu laborioso.*

CAPUT X.

Despicatissimi cujusdam gnathonis fœditas in exemplum deformitatis assumitur.

Fœditissimi
gnathonis
descriptio.

HAstenus profecuti sumus ea, quæ in conspicua speciosissimorum corporum forma Sidonius Apollinaris, atque alii quoque Scriptores, observarunt. Restat nunc, ut hanc exactioris formæ imaginem contrario deformitatis exemplo nonnihil illustremus: neque id longe petendum est, cum idem ille Sidonius lib. iiii, epist. 13, gnathonem quendam dirum ore, & non tralatitia deformitate insignitum, ipsoque corporis deridiculo despiciendum, ad vivum quasi delineaverit. *Elegans videlicet (1) homo, inquit, pervenustusque, & cujus sit spectabilis (2) persona visentibus. Enimvero illa sordidior (3) est atque deformior cadavere (4) rogali, quod facibus admotis semiconbustum, moxque fidente strue torrium devolutum, reddere pyræ jam fastidiosus pollinctor exhorret. Præter hæc lumina gerit idem lumine (5) carentia; quæ Stygiæ vice paludis volvunt lachrymas*

(1) Ipse materia risus benignissima, ut loquitur Seneca *Quod in sap. non cadat injuria*, cap. 18.

(2) Ovid. iv de Ponto, Elegia 13:

*Tam mala Therpsiten prohibebat forma latere,
Quam pulchra Nireus conspiciendus erat.*

Ζήνων, vide Suidam. Σίπυλλον, ὁ εἰδεχθῆς καὶ ἀμορφος, Hesychius, Etymologus, Suidas. Σίφυλος, εἰδεχθῆς, Etymol.

(3) *Corpus illuvie æternisque sordibus squalidum*, Q. Curtius lib. iv, cap. 1. Recte Heraclius apud Athenæum lib. iv Deipnosoph. cap. 1: *Δεῦρ' ἡ χαλεμὴ μὴτε ῥυτίαν, μὴτε αὐχμῆν, μὴτε βορβόρον χαίρειν*: *Elegantis est neque sordere, neque squallere, neque cæno delectari*. Squarrosi dicuntur Latinis quorum cutis exurgit ob assiduam illuviem. Vide Festum.

(4) Hinc deformis vultus apud Terent. Hecyra Actu iiii, Sc. 4, *cadaverosa facies* vocatur. Νεκρώδης Græcis. Ἀἰδοφόλοι, ὡς λεπτοὶ καὶ ἱσχυροὶ ἔχοντες θανάτου ὄψιν, Hesychius. Apulejo libro i Metam. *larvale simulacrum* vocatur. Plaut. Persa Act. ii, Sc. *Pensum meum, &c. morticinum* dixit.

(5) Martialis lib. iiii, Epigramm. 92:

Videasque quantum noctuæ vident mane.

Idem lib. viii, Epigramm. 49:

*Adspicis hunc uno contentum lumine, cujus
Lippa sub attrita fronte lacuna patet.*

Græcis uno contentus lumine φορκίς dicitur. φορκίς, μονόφθαλμος, Hesychius. Ἀυλοπίας, καλὸς φθαλμος, Hesychius. Λειποφθῆς (nisi malis λειποφθῆς) ὁ πλείους ὀφθαλμοῦς τὰς φθαλμὸς ἔχων, Hesychius. Sextus Claudius Rhetor male oculatus fuit, teste Suetonio de Claris Rhetoribus. Inter oculorum vitia referendi quoque sunt oculi eminentes, Cicero in Vatinius: quibus opponuntur *cava lumina* apud Ovidium viii Metamorph. vers. 805:

Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore.

Sidonius Apollinaris Carm. 2:

- - - *Geminis sub fronte cavernis
Visus adest oculis absentibus. Aetha cerebri
In cameram, vix ad refugos lux pervenit
orbes;*

Non

mas (6) per tenebras. Gerit & aures immanitate barrinas, quarum fistulam biforem pellis ulcerosa (7) circumvenit, saxeis nodis & tophosis humore verrucis per marginem curvum protuberantibus. Portat & nasum, qui cum sit amplus in foraminibus, (8) & strictus in spina, sic patescit horrore, quod angustatur olfactui. Præten dit os etiam labris plumbeum (9), rictu ferinum (10), gingivis purulentum (11), dentibus buxum (12), quod spurcat frequenter exhalatus è concavo molarium computrescentium mephiticus odor (13), quem supercumulat esculenta (14) ructatio de dapibus besternis & redundantium sentina cænarum. Promit & frontem, quæ sædissimo gestu cutem (15) plicat, supercilia distendit. Nutrit & barbam, quæ jam senectute canescens, sit ta-

Ll 3

men

Non tamen & clausos; nam fornice non spatiofo,
Magna vident spatia; & majoris luminis usu
Perspicua in puteis compensant puncta profundis.

(6) Atque hoc est illud

- - - Acre malum semper plorantis ocelli,

memoratum Juvenali Satyra VI, vers. 109.

(7) Tacit. lib. IV Annal. cap. 57, inquit in causas quæ Tiberium, ut ab Urbe abiceret, impulerant: Erant qui crederent, inquit, in senectute quoque corporis habitum pudori fuisse, quippe illi prægracilis & incurva proceritas, nudus capillo vertex, ulcerosa facies, ac plerumque medicaminibus interstincta.

(8) Arnob. lib. III & VI, displosas nares dixit.

(9) *Χύλη πικρὰ καὶ νεκρὰ* dixit Lucianus in Dialogis meretriciis.

(10) Martial. lib. III, Epigramm. 92:

Cum comparata rictibus tuis ora
Niliacus habeat crocodilus angusta.

(11) Catullus Carm. 40:

Dentem atque ruffam defricare gingivam.

(12) Ovid. II Metam. vers. 777:

- - - Livent rubigine dentes.

(13) Persius Satyra III, vers. 89:

- - - *Ægris*
Fencibus exsuperat gravis halitus. - - -

Et mox vers. 99:

Gutturè sulphureas lente exhalante mephitæ.

Quamobrem etiam recte præcipit Ovid. I de Arte, vers. 523:

Nec male odorati sit tristis anbelitus oris.

Aliud in ista observa, de qua Aristænetus lib. I, epist. 12: *ὁ τράχηλος αὐτῆς ἀμύρσιος ὁδὸς καὶ τὸ αἶμα ἡδὲ μύλων ἢ ῥόδων πύμασι συμμιγνύων ἀπείκει φιλικῶς ὡς*: Collum ejus ambrosiam spirat, suavis anima; dicas, cum pangis basia, sentire te mixta

poculis poma vel rosas. Martialis lib. III, Epigramm. 64:

Quod spirat tenera malum mordente puella;

Quod de Corycio quæ venit aura croco:

Vinea quod primis floret cum cana racemis:

Gramina quod redolent, quæ modo carpfit ovis:

Quod myrtus, quod messor Arabs, quod succina trita,

Pallidus Eoo thure quod ignis olet:

Gleba quod æstivo leviter cum spargitur imbre:

Quod madidas nardo sparsa coroma comas:

Hoc tua, sæve puer Diadymene, basia fragrant.

Quid? si tota dares illa sine invidia.

Idem lib. V, Epigramm. 37:

Fragravit ore, quod rosarium Pæsti:

Quod Atticarum prima mella cerarum:

Quod succinorum rapta de manu gleba:

(14) Cicero Philippica secunda: In cætu populi Romani negotium publicum gerens, magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis, vinum redolentibus, gremium suum & totum tribunal implevit. Seneca epist. xcv: Quam sædi atque pestilentes ructus sunt, quantum fastidium sui exhalantibus crapulam veterem? Scias putrescere sumpta, non concoqui.

(15) Martialis lib. III, Epigramm. 92:

Rugosorem cum geras stola frontem.

Claudianus lib. I in Eutropium, vers. 110:

Jamque ævo laxata cutis, sulcisque genarum

Corruerat passa facies rugosior una.

Flava minus presso finduntur vomere rura,
Nec vento sic vela tremunt. - - -

Juvenal. Satyr. X, vers. 192:

- - - Deformem pro cute pellem,

Pendenteisque genas, & tales aspice rugas,

Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca setus,

In vetula scalpit jam mater simia bucca.

Cossi dicebantur ab antiquis, inquit Festus, natura rugosi corporis homines, à similitudine vermium ligno editorum, qui cossi dicebantur.

(16) Barbam pediculis oppletam intelligit. Constat enim ex Plutarcho atque aliis, Syllam phthiriasi absumptum. Qui talem barbam habet, Martialis lib. XII, Epig. 59, dicitur *menti dominus pediculoſi*. Phanostrata, scortum Athenienſe, vulgari convitiis *Φηροπούλη* dicebatur: *Ε'πειδ'ήπερ ἐπὶ τῷ ἴ-εας ἰσῶπι ἐφ'ἡμέλει*: *Quoniam stans pro foribus pediculos quæritabat*, Athenæus lib. XIII; Harpocration in *φανοστράτη*.

Nec tinctus viola pallor amantium.

Pallidior buxo, violæque simillimus erro.

*Mullorum, leporumque, & suminis exitus
hic est,
Sulfureusque color, carnificesque pedes.*

Quemadmodum & *buxeus pallor* Apulejo lib. i Metamorph. *Pallore bux eo deficiente video*, inquit, *sic denique eum vitalis color turbaverat, ut præ metu nocturnas etiam Furias imaginanti.* Idem lib. viii Metamorph. *At ille buxanti pallore trepidus, mira super conservo suo renuntiat.* Lib. denique ix: *Mulier lurore bux eo macieque sedata.* Ovidius iv Metam. vers. 134; Martialis lib. xii, Epigr. 32 :
Et non recenti pallidus magis buxo.

Græci quoque pari prorsus ratione τὰς ὥχρας
 vocant πῆξιν. Chærephon sodalis Socratis
 propter gracilitatem palloremque à sæculi
 sui hominibus dicebatur πῆξιν. *Scholium
 in Nubes Aristophan.* Notabiliter semper
 palluit Chærephon, unde fuit in Parœmia,
 οὐδὲν διείσδεις χαρπεῶν : *Nihil differs à
 Charephonte.* Vide Suidam in χαρπεῶν, &
 in Διοίσις. Cajo Cæsari summa palloris in-
 saniam testantis fœditas fuit, teste Seneca,
Quod in sap. non cadat injuria, cap. 18.
 Constantium Imperat. successorem Cæsaris
 Diocletiani, patrem vero M. Constantini,
 χλωρίν cognominârunt, ἀπὸ τοῦ ὥχροντος ἔ-
 στωτος, Cedrenus. *Pullus foris dice-
 batur Qu. Fabius, cui Eburno nomen erat
 propter candorem, quod ejus natis fulmine
 ista erat,* Festus. Ἐνερῶχροτες, νεμρῶχροτες
 νεμρῶ χροῖαν ἔχοντες, Erymolog. *Cuminum*

- - - *Biberent exsangue cuminum.*

- - - *Pallentis grana cumini.*

Hospes inaurata pallidior statua.

*Parvus in exiles succus mihi pervenit artus,
Membraque sunt cera pallidiora nova.*

*In vultu color est sine sanguine : lumina
mæstis
Stant immota genis ; nihil est in imagine
vivum.*

*Ipsi autem color exsanguis, quem crapula
vexat,
Et pallens pinguedo tenet, ganeaque perenni
Pressus acrescentem stomachus non explicat
auram.*

*Solvitur omne decus letho, niveosque per ar-
tus
It Stygius color, & formæ populatur honores.*

*Varro autor est, Titium quendam, prætura
functum, marmorei signi faciem habuisse,
propter vitiligines, Plinius nat. Hist. libro
xxxī, cap. 2. Lentigo enim non minus
quàm pallor nimius formæ venustatem cor-
rumpit. Q. Seren. de Re med. Carm. 12:
Invida si maculat faciem lentigo decoram.*

Sylla turpiter maculosam habuit faciem, unde & nomen traxit : vide *Plutarchum in Sylla*. Περρώματα, πὰ ἐπὶ τῷ προσωπῷ μαῖα, Hefychius. Εὐφίλιδες, πάθου ἐπὶ προσωπῷ τραχύτης. Εὐφίλθου, ἐφίλιδας ὡς ἔλως ἔχων εἰς τὴν ὄψιν, Hefychius.

per horas umbris mœstificata (18) larvalibus. Taceo reliquam sui molem; vinetam pedagra, pinguedine (19) solutum. Taceo cerebrum crebra (20) vibice peraratum: quod parum amplius tegi constat capillis, (21) quam cicatricibus. Taceo pro brevitate cervicis occipiti supinato (22) scapularum adhaerere confinia. Taceo quia decidit honor brachii, decor brachii, robur (23) lacertis. Taceo chirographos (24) manus, uinctis capillismatum pennis, tanquam cestibus, involutas. Taceo quod alarum specubus hircosis (25) atque acescentibus latera captiva vallatus, naves circumfidentium ventilatum duplicis Amsancti (26) peste funestat. Taceo fractas jacere mammas pondere arvi-

ne;

(18) Βλεπενδαίμων, ὁ τὸν νότον καὶ σκοτεινὸν καὶ κακὸν χρόνον δαίμονον, Hesychius. Ita domum nocturno phasmate infamem inhabitantibus, Tristes diraeque noctes per metum vigilabantur: vigiliam morbus, & crescente formidine mors sequebatur. Nam interitum quodque, quamquam abfcesserat imago, memoria imaginis oculis inernabat: longiorisque causa timoris timor erat. Plinius lib. VII, epist. 27.

(19) Martial. lib. XI, Epigr. 101:

Habere amicam noto, Flaccæ, fabilem,
Cujus lacertos annuli mei cingant.
Sed idem amicam noto mille librarum.
Carnarius sum, pinguariis non sum.

(20) Vibices, plagæ verberum in corpore humano dictæ, quod vi fiant, Festus. Vibices, μάλας δὲ πληγῶν, Gloss. vet. Livius libro 11 ab U. C. Ostentare tergum fœdum recentibus vestigiis verberum. Δρουφάδες, τὰ δὲ τῶν πληγῶν πελώματα, Hesychius. Πελώμα, ὃ μάλας, Etymologicus. Πλώγες, πληγαὶ ὅφαισι δεικνύμεναι. ὃ δὲ μάλας, Hesychius. Πλώγες, Idem. Σμώδης, σμώδης ὅφαισι μάλας, ὃ δὲ πληγῆς τῶν, Hesychius. Πλῆψ, μάλας, Hesychius.

(21) Martialis lib. x, Epigr. 83:

Calvo turpius est nihil comato.
Vide locum, quemadmodum & Epigram.
50 libri quinti. Arbitratur Satyrico:
Infelix, modo criminibus nitens
Phæbo pulchrior & sorore Phæbi,
At nunc levior ære, vel rotundo
Horti tubere quod creavit unda,
Ridentes fugis & times puellas.
Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis perisse partem.

Claudian. lib. 1 in Eutrop. vers. 113:

Miserabile turpes
Exedere caput tinea. Deserta patebant
Intervalla comæ, qualis sitientibus arvis
Arida jejuna seges interlucet arista:
Vel qualis gelidis pluma labente pruinis
Arboris immoritur trunco brumalis hirundo.

Myconii carentes capillo gignuntur, sicut
in Caumo lieno, Plinius nat. Hist. lib. XI,
cap. 37; vide Stephanum de Urbib. quem-
admodum & Eustathium ad vers. 516 Dio-

nisi & περιηγή; Strabonem libro x Geogr. Cajo Cæsari deformitatem capitis defixi-
ti & emendicatis capillis aspersi tribuit Se-
neca Quod in sap. non cad. in cap. 18.

(22) Scapulas altis dixit Ovid. III de
Arte, vers. 273.

(23) Claudianus de bello Gildonico,
vers. 22:

Jejunæ lacertos

Exedit mores.

(24) Sulp. Servastus Junior in Catalog.
vet. Poët.

Discolor in manibus species.

(25) Horatius Epodon XII:

Gravis hirsutis cubat hircus in alis.

Ubi Commentator vetus: Hircus est odor
axillaram, insar hircorum fœtens: qui
pator in libidinosis, ex sudore pilis alarum
inherente, gravis percipitur. Martialis li-
bro XI, Epigr. 23, tragos dicitur. Græcis
enim τράγος accipitur pro odore, qui alias
τράγος. Unde etiam ταραμάχαλος vel
hircosus τράγος nominatur, teste Suida in
τράγος; vide quoque Etymol. & Pollucem
lib. II Onomastici, Si τῶν τῶν καὶ ἐσφρήσας,
ubi τράγος & κινάβος idem significare testa-
tur. Scholiasti vero in Plutum Aristophanis
κινάβος dicitur ἡ δούδια τῶν μαχαλῶν. Ar-
biter: Numquid te osculum meum offendit?
numquid spiritus jejuno mater? numquid
alarum negligens sudor? Ovidius 1 de Ar-
te, vers. 523:

Nec male odorati sit tristis anhelitus oris:

Nec ladat nares virque paterque gregis.

Idem III de Arte, vers. 193; Martialis li-
bro III, Epigram. 92; Catullus denique
Carm. 40:

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi
fertur

Valle sub alarum trux habitare caper.

Hunc metuunt omnes: neque mirum: nam
mala valde est

Bestia. - - -

(26) Virgilius VII Æneidos:

Est locus, Italiae in medio, sub montibus
altis,

Nobilis & fama multis memoratus in oris,
Amsancti

(27) *quasque fœdum esset in pectore virili vel prominere, has ut ubera materna* (28) *cecidisse. Taceo ventris inflexi pendulos* (29) *casses, partium genitalium; quia debilibus pudente turpitudinis rugis turpius præbuere velamen. Jam quid hic tergum* (30) *spinamende commemorem? de cujus licet internodiorum fomitibus erumpens aream pectoris te- rat curvatura costarum, tota nihilominus hæc ossium* (31) *ramosa compago, sub uno ve- ut exundantis* (32) *abdominis pelago latet. Taceo lumborum corpulentiam, clunium- que* (33), *cui crassitudini comparata censetur alvus exilis. Taceo femur aridum & pan- dum*

Amsancti valles. Dens hunc frondibus atrum

Trget utrumque latus nemoris, medioque fragosus

Dat sonitum saxi & toto vertice torrens. Hic specus horrendum, & sævi spiracula Ditis

Monstrantur: ruptoque ingens Acheronte vorago

Pestiferas aperit fauces. - - -

Plinius lib. 11 nat. Hist. cap. 93.

(27) *Arbilla, arvina; id est, pinguedo corporis, Festus. Quamquam arbinæ nomi- ne non intelligimus qualemcumque corporis pinguedinem, sed sebum tantum. Glossæ vet. Arvina, λιπαρὸν ἀνὲν σπινῆς. Est autem Siculum verbum: ἀρβύνη, κρέας, Σικελί, Hesychius. Ubi tamen Jos. Scaliger εἶαρ legendum putat, non κρέας. Arvina, se- cundum Suetonium in lib. de vitiis corpora- libus, est pingue durum, quod est inter cu- tem & viscus, Servius ad vers. 727 septi- mi Æneid.*

(28) Propert. lib. 11, Eleg. 15:

Nec dum inclinatæ prohibent te ludere mam- mæ;

Viderit hoc, si quis jam peperisse putet.

(29) De mammis ita loquitur Martialis lib. 111, Epigr. 92:

Rugosorem cum geras stola frontem, Et aranearum cassibus pares mammas.

ῥυσαί, ῥυτίδας ἔχειν, Hesychius in ῥύσαι. ῥύσας, ὁ συνελκυσμένον τὴν σάρκα καὶ ῥυτίδων. ῥύσαι, αἱ δότομαγεσκαῖαι, καὶ ῥυτίδας ἔχειν. ῥυτίδες ἢ καλεῖται αἱ ἐπὶ τῷ μέρει τῷ δερματι- στροφαί. vide Etymol. ῥύσαι, ἡ μάρανσις, ἡ γήρασις. λέγεται καὶ ῥυτί. ῥύσαι, ῥυτίδας ἔχειν. ῥυσήματα, τὰ ἐπὶ τῷ ὤφειν τῷ γήρατι- κῶν σπινώματα, Suidas. ῥυσίλλας, τὰς ῥυ- τίδας. ῥύσισι, ῥευστικῶσι, γήραισι. ῥύσῃ- ται, γήρασις, γήρασις, Hesychius. Σύφαρ ἔχ' ἀπλῶς τὸ γήρας, ἀλλ' ὡς ἀπὸ γήρατος γήρας, καὶ τὸ ἐσχάτης ηλικίας τὸ κατ' ἐρησινώμενον, Ety- mologicus; vide quoque Hesychium & Suidam.

(30) Martialis lib. xi, Epigr. 101:

Cui ferra lumbis eminet.

(31) *Ossea forma, Ovid. in Ibin, vers. 144. Liv. lib. xxi ab U. C. Effigies imo umbræ hominum, fame, frigore, illuvie, squallore enecti. Quintilian. Declam. xii:*

Unius deficientis speciem tota civitas habet, carum macie caput, & conditos penitus oculos, & laxam cutem, nudos labris tremen- tibus dentes, rigentem vultum, & destitu- tas genas, & inanes faucium sinus, prona est cervice, tergum ossibus inæquale; infer- nis imaginibus similes, fœda etiam cadave- ra. Silius Ital. lib. 11, de Saguatinis agens:

Est furtim lenta miseris durantia tabo viscera, & exurit siccitas sanguine venas Per longum siccata fames: jam lumina retro Exeisis fugere genis: jam lurida sola Tecta cute, & venis male juncta tremen- tibus ossa,

Exstant consumptis visu deformia nervis.

(32) *Venter projectus* dicitur Suetonio in Nerone, capite 51; quemadmodum & in Tito, cap. 3. *Conlativum ventrem, ma- gnum & turgidum* dixit Plautus, *quia in eum omnia edulia congeruntur*, Festus. Lo- cus Plauti est in Curcul. Act. 11, Sc. Mi- grare certum est, &c.

- - - *Quis hic est homo Cum collativo ventre, atque oculis herbeis?* Perf. Sat. 1, vers. 57: *Pinguis aqualiculus propenso sesquipede ex- stat.*

Magis avidi ciborum, quibus ab alvo lon- gius spatium. Idem minus solertes, qui- bus obesissimus venter, Plin. xi, 37. Plau- tus Mercat. Actu 111, Scena Summe ego, &c. *ventriosum* dixit.

Canum, varum, ventriosum, bucculentum, breviculum.

Ventrosus, περκαίον, περκαίον, Glossæ vet. Σωκράτης ὁ ἔξ Λιθοζῶα, ὁ σίμος, ὁ περ- γάτωρ: Socrates lapicide filius, simus, & ventriosus; Maximus Tyrius Dissert. xxiii. Τὸν Πιττακὸν Ἀλκαῖον φύσκωνα καὶ Γάσρωνα δὴ καλεῖ, ὅτι παχὺς ὤ: Pittacum Alcaus φύ- σκωνα & Γάσρωνα vocabat, quod crassus es- set, Laërt. lib. 1, in Pittaco. φορμωτικὸν παχὺς, Hesychius. Contrario vitio labo- rant, qui σφηκώδεις dicuntur Græcis. De quibus aliquanto ante egimus.

(33) Contrario vitio laborat is, qui *de- pygis* dicitur Horatio lib. 1, Sat. 2. Græ- cis est λιπόπυγος. Athenienses vero apud Comicos λιπόπυγοι plerumque audiunt; si- quidem is populus nauticæ rei passim inten- tus, depygis ob sedendi assiduitatem red- debatur.

dum, genua (34) *vasta, popliteos* (35) *delicatus, crura cornea, (36) vitreos talos, parvos digitos, pedes grandes. Quumque distortis horreat ita (37) lineamentis, perque multiplicem passilientiam exsanguis (38), semivivusque nec sustentatus (39) incedat, verbis (40) tamen est ille quam membris execrabilior.*

debatur. Nisi quis velit eos inde jam à Theſeo fuisse λιπὸς πὸ ὀπίσθῃ. Jul. Pollux Onomastici lib. 11: Οἱ ἐνδεῶς πυγῶν ἐχ/ντες, λιπὸς οἱ καὶ ἀπὸ λῆπος καλῶνται, καὶ λιπὸς πυγῶν ἐφ' ᾧ μάλιστα ἀγῆστοι καμωδύνονται. Vide quoque Hesychium in λιπὸς; Scholia in Equites Aristophanis.

(34) Sulp. Servastus Junior in Catalēctis vet. Poët.

- - - Vacuo crure tument genua.

(35) Vinulus dicitur molliter se gerens, & minime quid viriliter faciens, Festus. Vinulus, νωχελής, Gloss. vet. ubi tamen cum Vulcanio & Scaligero rectius legas Vinulus.

(36) Vitreos talos vocat hoc in loco Sidonius talos debiles, infirmos; ac vitri instar veluti fragiles. In genere describit hic Sidonius pravis fultum male talis, ut loquitur Horat. lib. 1, Satyra 3. Non absimilem talorum, genuumque turpitudinem depinxit Ovid. vii. 11 Metamorph. vers. 805, in descriptione Famis:

Hirtus erat crinis; cava lumina; pallor in ore;

Labra incana fœvis; cani rubigine dentes;

Dura cutis, per quam spectari viscera possent;

Ossa sub incurvis exstabant arida lumbis;

Ventris erat pro ventre locus; pendere putares

Pectus, & à spina tantummodo traxe teneri;

Auxerat articulos macies, genuumque tumentebat

Orbis, & immodico prodibant tubere tali.

(37) Erat Julianus Imperator, teste Ammiano Marcellino lib. xxv, *Ab ipso capite usque ad unguium summitates lineamentorum exacta compage, unde viribus valebat & cursu.*

(38) Nullum ferè vestigium, nec simulacrum vivi hominis referens, *Sed quandam spirantis mortui effigiem*, ut loquitur Cicero 111 ad Qu. fratrem.

(39) *Est & in incessu pars non temnenda decoris*, ut loquitur Ovid. 111 de Arte, vers. 299. Apposite Athenæus libro xiv, cap. 6: Καὶ ἐν ἐρχίσει καὶ πορεία καλὸν μὲν διαχρησασθῆναι καὶ κῆρυγμα, αἰσχροὺν ἢ ἀπαξία καὶ φοβλήσθαι. In saltatione atque incessu pulcher est ordinatus & honestus corporis habitus, contra vero turpis est confusio & insolentia. Vide Casauboni in Athenæum Animadvers. lib. 1, cap. 18. Indecens est hic inconstantia nunc citati, nunc lenti gradus; præterquam quod inquietæ turbæque mentis in-

dubitata præbet signa. Non vides, inquit Seneca epist. 114, *si animus languet, trahi membra & pigre moveri pedes? si ille effeminatus est, in ipso incessu apparere mollietatem? si ille acer est & velox, concitari gradum? si furit, aut (quod furori simile est) irascitur, turbatum esse corporis motum, nec ire, sed ferri?* Græci dicunt ἡλιπὸς περιβαίνειν, ut est apud Hesychium, Etymologicum; Suidam. Ita Sallust. de Catilina: *Conscientia mentem excitam vexabat: igitur color exsanguis, fœdi oculi, citus modo, modo tardus incessus; prorsus in facie vultuque recordia inerat.* Recte Tullius lib. 1 de Officiis: *Cavendum est, ne aut tarditatibus utamur in gressu mollioribus, ut pompæum ferculis similes esse videamur; aut in festinationibus suscipiamus nimias celeritates; quæ cum sunt, anhelitus moventur, vultus mutantur, ora torquentur: ex quibus magna significatio fit, non adesse constantiam.* Seneca epist. 40: *Sapienti viro incessus modestior convenit.* Plautus Pænulo, Act. 111, Scena Ita me Di, &c.

Liberos homines per urbem modico magis par est gradu

Ire; servile esse duco festinantem currere.

Lento passu incedere, ὀλιγοδῶν Græcis est. ἡλιοδῶν, τὸ βᾶδω διαβαίνειν, Etymologicus in εὐπλοδοίῳ. *Incedere proprie est nobilium personarum, hoc est, cum aliqua dignitate ambulare*, Servius ad illa verba primi Æneidos:

At ego, quæ Divam incedo Regina, Jovisque

Et soror & conjux. - - -

Hanc verbi proprietatem fervavit etiam Seneca nat. Quæst. vii, 21: *Tenero & molli ingressu suspendimus gradum; non ambulamus, sed incedimus.* Inconstantem incessum in Tigellio cantore notat Horat. lib. 1, Satyra 3:

Nil æquale homini fuit illi: sepe velut qui Currebat fugiens hostem; per sepe velut qui Junonis sacra ferret. - - -

Alius interim incessus virum, alius foeminae decet: Cicero, quum Piso gener ejus mollius incederet, filia autem concitatus: ait genero, *Ambula tanquam femina: at filiae, Ambula tanquam vir*, Macrobius Saturnalium lib. 11, cap. 3. Ἀερίπυς, ὁ εἰς ὑψὺ αἶρον τὰς πόδας: Ἀερίπυς, qui in altum tollit pedes; Suidas. Generalius tamen varios incedendi modos considerantibus

Mm

bus

bus, optimus videtur *speciosus, sed immeditatus incessus*, ut loquitur Apulejus 11 Metamorph. Talem incessum tribuit Laerti suæ Aristænetus lib. 1, epist. 1: βαδισμα πύργου, βραχὺ δ', ὡς κεν κενόμαχον ἢ φωνῆς, σπείρον ἢ σπυρί. ἐπὶ φύσει τὸ κάλλος ἐστὶν ἐπὶ φανού. ἀλλ' οὐκ αἰνέται μὲν, ὅσα φύσις, καὶ ζεφύρου προή. αὐτὴν δὲ πᾶς ἀποκαλίσκει τῶν ἐρώτων αἱ αἰσῶναι. *Incessus compositus, sed brevis, cupressi aut palmæ in modum agitatae modico flamine: nam natura forma superbior esse amat. Sed illas plantas quippe, aura Zephyri motat; hanc leves quodammodo subleuant aurae cupidinum.* Specioso huic atque immeditato incessui opponitur *incessus arte compositus*. Arbiter: *Quo spectat, inquit, incessus arte compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia?* Idem in Carmine de Mutatione reipub.

- - - *Fractique enervi corpore gressus.*

D. Prosper lib. 11 de Vita contemplativa, cap. 4: *Qui undante lapsabundi corporis motu, defluentibus in talas vestimentis incedunt, & vagis laterum flexibus quodammodo fluctuantes, animorum dissolutionem vestigiis sinuosa mobilitate nutantibus produunt.* Σαλῆδου, ἀκρόως ἀποβαίνειν ἢ αἰὸνι σπείδου τῶν δ' αἰσῶν, Etymologicus in Διασπαλακωγίῳ. Ἀκρόων est summis pedibus ingredi. Ἀκρόων, ἀκροῖς ποσὶν ὀπισθοδρομεῖν, Hesychius. Vide quoque Etymologicum in Ἀκρόων.

Incessus ferus. A. Gell. lib. ix noct. Attic. cap. 9: *Dido in urbe media ingrediens, inter Tyrios principes, culum atque incessu serio.*

Incessus erectus. Tacit. 1 Histor. cap. 53: *Cacina decora juventa, corpore ingens, animi immodicus, cito sermone, erecto incessu, studia militum allexerat.*

Magnus gradus. Plin. Panegy. *Quam jam tua vexilla, tuas aquilas magno gradu anteires.* A. Gell. noct. Attic. lib. ix, cap. 11: *Dux Gallorum vasta & ardua proceritate, grandia ingrediens incedebat.* Statius lib. 11 Achilleid. vers. 209:

*Imanisque gradu, ceu protinus Hectora poscens,
Stat medius trepidante domo. - - -*

Idem x Thebaïd. vers. 640:

- - - *Tamen aspera produnt
Ora Deam; nimique gradus. - - -*

Plenus gradus. Quintil. Declam. 3: *Si fors ita tulerit, ibit ad penam pleno gradu; tam paratus mori pro pudicitia, quam occidere.* Claudianus de Bello Getico, vers. 558:

*Nec non & Stilico pugnam poscentia movit
Pleno castra gradu, dictisque instigat cuntes.*

Plautus Pseudolo, Act. iv, Scena Nonaginta, &c.

Quin hinc metimur gradibus militariis.

Livius lib. iv ab U. C. *Peditum aciem instructam pleno gradu in hostem ipducit.* Et rursus lib. ix: *Romani pleno gradu ad castra hostium tendunt.* Contra lib. xxviii ab U. C. *Hispanos presso gradu incedere jubet.* Grallatorii ac testudinei gradus meminit Plautus Amphitr. Act. iv, Scen. Diastropham fidem, &c.

- - - *Abstine queso, non potuimus
Nostros grandius grandire gradus. A. u.
Sive grallatorius, sive
Testudineus fuerit, certum est mihi hunc
scolestum perdere.*

Idem Aulularia, Act. i, Scen. Exi, *quam, age exi, &c.*

*Si hodie hercle fustem cepero, aut stimulum
in manum,*

Testudineum istum tibi ego grandibo gradum.

Pari quoque ratione *formicinum gradum* dixit Plautus Menachmis Act. v, Scen. Jamne isti, &c.

(40) Vocis quoque rationem, in enumerandis veræ pulchritudinis dotibus, habendam putamus, idque ex opinione eorum, qui apud Laert. lib. vii, non Zeno, adstruunt τὴν φωνὴν ὡς κάλλος ἀνθρώπου εἶναι: *Vocem esse florem pulchritudinis.* Recte quoque Athenæus lib. xv Deipnos. cap. 5: τὰς τῶν ὁσίων ἀμείρους ἀναπληροῖν ἢ δὲ λέγειν πινυόντες: *Aspectu deformes supplet suavitatem quædam fandi gratia.* Fieri certe aliter non potest, quin plectrum linguae modulatum edat sonum, bene ordinata dentium serie labiorumque concinna structura (quæ duo plurimum ad pulchritudinem conferunt) adjutum; quemadmodum contra præcipuum semper laudatissimæ venuustatis gratiam imminuit atque exstinguit inconditus absonæ vocis horror. Atque hoc est illud, quod urget Martial. lib. xi, Epigr. 103:

*Non est mentitus, qui te mihi dixit habere
Formosam carnem, Lydia, non faciem.
Est ita, si taceas; & si tam muta recumbas,
Quam silet in cera vultus, & in tabula.
Sed quoties loqueris, carnem quoque Lydia
perdis,*

*Et sua plus nulli, quam tibi, lingua nocet.
Audiat Edilis ne te videatque caveo.*

Portentum est, quoties cepit imago loqui.

Quamobrem recte præcipit Tull. lib. i de Offic. *In voce duo sequamur, ut clara sit, ut suavis: utrumque omnino à natura petendum est: verum alterum, exercitatio augebit: alterum, imitatio presse loquentium & leniter.* Basilii in epist. ad Gregorium, ubi pleraque ethica præcepta breviter complectitur: τὸν φωνῆς ὁ μὲν μελέτης, ὁ δὲ

ὅς μήτε Διφθέριγεν πλὴν ἀκρόν ὑπὸν σμικροτή-
 70, μήτε φορέων εἶναι τῷ μεγάλῃ τῷ Διφθέριγεν;
Tonus vocis medius maxime æstimandus,
ut non diffugiat auditum præ teneritate, ne-
que sonorus sit nimis ob vehementiam. Lu-
 cianus in Imaginibus: πᾶς ὁ τῶν ὄντων φθέγ-
 80, εἰς ἀπαιδωμένον, ὡς βαρὺς, ὡς εἰς
 τὸ ἀνδρείον ημερόδον, ὡς πᾶν λεπίος, ὡς θηλι-
 90, ὡς πᾶν καμνιδὴ ἐκλυῖται, ἀλλ' εἰς ὅσον
 αὐτῶν πᾶσι μὴ πᾶσι ἡδίστατον, ἡδύς, καὶ παρρη-
 100, καὶ παρρησίας ὡς εἰς τὸν ἀκρόν, ὡς καὶ
 πᾶσι μὴ πᾶσι εἶναι τὴν βοήθην, καὶ πᾶσι λείψα-
 110, ἐν διατρέχειν καὶ περιβομβεῖν τὸ ὅλον, καὶ ὅσον
 ἡχώ πᾶσι ἀκούειν τὴν ἀκρότητα, καὶ ἡχώ τῶν
 120, ὡς καὶ πᾶσι καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 130, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 140, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 150, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 160, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 170, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 180, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 190, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 200, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 210, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 220, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 230, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 240, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 250, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 260, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 270, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 280, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 290, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 300, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 310, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 320, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 330, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 340, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 350, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 360, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 370, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 380, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 390, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 400, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 410, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 420, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 430, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 440, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 450, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 460, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 470, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 480, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 490, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 500, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 510, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 520, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 530, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 540, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 550, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 560, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 570, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 580, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 590, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 600, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 610, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 620, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 630, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 640, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 650, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 660, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 670, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 680, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 690, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 700, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 710, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 720, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 730, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 740, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 750, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 760, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 770, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 780, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 790, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 800, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 810, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 820, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 830, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 840, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 850, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 860, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 870, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 880, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 890, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 900, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 910, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 920, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 930, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 940, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 950, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 960, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 970, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 980, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 990, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-
 1000, καὶ πᾶσι μετὰ ἐπὶ τὸ ψυ-

linguae, stuporemque cordis, cognomen ex
 contumelia traxerit. Seneca Rhetor libi 1
 Controvers. 7: Gorgonius Buteonis auditor
 fuit vocis obtusa, sed pugnacissima; cui
 Baro scurra rem venustissimam dixit; Cen-
 tum raucorum vocem habes. Chærephoni
 sodalis Socratis dicebatur νυκτερίς, vesper-
 tilio; propterea quod niger esset ac tenuis-
 simam haberet vocem: Scholia in Nubes
 Aristophanis. Succrotilla vox tenuis dice-
 batur & alta, Festus. Vitiosa quoque est
 hic vox infracta, cujus meminit A. Gellius
 noct. Attic. lib. 111, cap. 5. Vox angusta,
 Juvenalis Satyra 111, vers. 90:

Miratur vocem angustam, qua deterius
 nec

Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

Mulier per nares loquens, ναυικάκια Græcis
 dicebatur: Ναυικάκια, Διὰ τῶν νῶν λαλεῖν,
 Hefychius. Ἰπέρνως, τὰς ὑπὸ τῶν φρεγ-
 100, Idem. Κακχαδία, ἰχθυόφωνοι, Idem.
 Κεκαλῶ, ἰχθυόφωνοι, Idem.

Post hanc bonæ malæque formæ fatis co-
 piosam descriptionem, mediocris quoque
 formæ bonum aliqua ex parte videtur attingendum.
 Etenim Inter pulcherrimam femi-
 nam & deformissimam media quædam for-
 ma est, quæ à nimia pulchritudinis periculo,
 & à summo deformitatis odio vacat:
 qualis à Q. Ennio in Menalippa perquam
 eleganti vocabulo Stata dicitur: quam for-
 mam modicam & modestam Favorinus non
 mehercle inscite appellabat Uxoriam, Aul.
 Gell. noct. Attic. lib. v, cap. 11. Tem-
 peratam formositatem dixit Apulejus iv Me-
 tamorph. Duæ majores sorores, quarum
 temperatam formositatem nulli diffamarunt
 populi, procis regibus desponsæ. Justam
 formam dixit Ovidius 11 Metamorph. vers.
 733:

Nec se dissimulat: tanta est fiducia formæ:
 Quæ quamquam justa est, cura tamen ad-
 juvat illam.

Aliis quoque probatis scriptoribus medio-
 cris, ingenua, liberalis facies, nec non hone-
 stus modus formæ vocatur. Ac primum qui-
 dem faciei mediocris meminit Apulejus in
 Apolog. Non formosa pupilla, sed mediocri
 facie mater liberorum mihi offeratur. De
 facie ingenua vide Martial. lib. 111, Epigr.
 33. Plin. Junior lib. 1, epist. 14: Est il-
 li facies liberalis; multo sanguine, multo
 rubore suffusa; est ingenua totius corporis
 pulchritudo. A. Gell. noct. Attic. lib. vii,
 cap. 8: Delphini pueros forma liberali in
 naviculis forte aut in vadis littorum con-
 spectos miris & humanis modis arserunt.
 Plautus Epidico, Act. 1, Scena 1: Forma
 lepida ac liberali captivam adolescentulam
 dixit. Idem Mil. glor. Act. 1v, Scen. Vo-
 luptas est quod, &c. In Persa quoque
 Act.

Act. 1, Sc. *Omnem rem inveni*, &c. Terent. Hecyræ. Act. v, Scen. 4:

Perliberalis visa est.

A. Gellius noct. Attic. libro XVIII, cap. 1: *Corporis integritas sanitasque, honestus mo-
dus formæ, ceteraque omnia corporis &*

fortuna bona. Terentius Eun. Act. 1, Sco-
na 2:

Is ubi hancce forma videt honesta virginem.

Propert. lib. 11, Eleg. 11:

*Non ego sum formæ tantum imitator honestæ,
Nec si qua illustres sæmina jactas avon,*

CAPUT XI.

§. 1. *Artificum opera vere & diligenter inspecturi, considerationem suam non tantum in
formam, sed etiam in ipsam intendunt materiam.*

§. 2. *Diversa genera arborum è quibus olim signa fabricarunt Artifices.*

§. 3. *Simulacra ex ære, amurca, argento, aromatibus, auro, cera, cicere, demibis
fluvialis equi, ebore, electro, farina, feræ, figulino opere, sæno, gypso, jaspide,
lana, magnetæ, marmore, milio, montibus, Obsidiano lapide, ossibus camelinis, os-
sibus humanis, papyro, scirpis, smaragdo, stæno, succino, thure, viminibus, vitro.*

EXcussimus hactenus, quid in imaginum formis, quas Natura ad certam aliquam
legem rationemque alligavit, Artifices atque ii pariter qui de Artificum operibus
judicium censuramque facere volunt, observare debeant: restat porro, ut nunc de sta-
tuarum materia nonnihil addamus. Quamvis enim Artificibus libera cujuscvis materiæ
electio relicta esse videatur: deprehendimus tamen, eos sollicitè admodum proposito
suo aptissimam semper adhibuisse materiam. Ita ferreum fecit Herculem Alcon, indu-
ctus nempe laborum Dei patientia: *Plin. xxxiv, 14.* Videmus Apollinem Tuscanicum
dubium ære mirabiliorem, an pulchritudine: *Plin. 1437.* Menestratus Hecaten fecit in
magna olim admiratione habitam. Tanta enim radiatio marmoris erat, ut in ejus contem-
platione admonerent Aeditui parcere oculis: *Plin. xxxvi, 5.* Quinetiam varias quan-
doque miscebant materias Artifices, cum unam aliquam ac simplicem destinato operi mi-
nus idoneam judicarent; cujus rei exempla lib. 111, cap. 4, §. 5, adduximus. Quam-
obrem, cum ne quidem in eligenda materiæ curam suam Artifices claudicare voluerint,
liquet etiam opera eorum inspecturis eandem incumbere curam, ne quid in ipsa forte
materia notatu dignum oscitanter prætereant. Elegans hujus rei exemplum nobis præ-
bet Plinius Junior in ea, quam supra attulimus, senilis corporis descriptione: *A tergo
quoque, inquit, eadem ætas, ut a tergo æs ipsum, quantum verus color indicat, verus
& antiquum.* Percensuerat jam summo cum judicio Plinius præcipuas elegantissimi signi
virtutes; nec tamen accurationi artis satisfactum putabat, nisi ipsam insuper materiam
cum arte ad perficiendum signum consensisse ostenderet. Quæ cum ita sint, ab instituti
operis ratione alienum nemini videri debet, si de multiplici statuarum signorumque ma-
teria nonnihil hic addamus. Statuis enim non levis accedit commendatio ab ipsius lapi-
dis, ex quo factæ sunt, ingenio: *Diodorus Siculus lib. 1, pag. 44.* Ac primo quidem
ostendere conabimur è quot quibusve ligni generibus statuas olim factitarint; præsertim
cum eam primam simulacrorum materiam prisca temporibus fuisse doceat nos Pausanias
lib. 11, pag. 118, 24: ibi enim de temporibus Danaï agens, Crediderim, inquit, illis
temporibus omnia signa fuisse è ligno, imprimis tamen quæ fecerunt Aegyptii. Ex æ-
bore, inquit Plinius XII, 1, *simulachra numinum fuere, nondum pretio excogitato bel-
luarum cadaveri. Antequam, ut à Diis nato jure luxurie, eodem ebore numinum ora
spectarentur, & mensarum pedes.* Ligneas quoque imagines ex maxime durabili ma-
teria Diis suis statuebant tenuioris sortis homines, cum sumptuosiores non possent; pe-
nitissimorum interim Artificum opera utebantur, ut materiæ viliori commendationis ali-
quid ab arte accederet: vide *Esaiæ cap. xl: 20.* Vide quoque *Eusebium lib. 111 de
Præpar. Evang. §. 1161 & παλαιὰς ἡ εὐαγγελίας καὶ ἀποστόλων καὶ ἱερώνυμος.* Sed quoniam, teste
Apulejo in Apologia, *Non ex omni ligno, ut Pythagoras dicebat, debet Mercurius ex-
sculpi,* solebant quoque deligere materiam operi suo aptissimam. τῶν ἐρμολόγων καὶ ἐπὶ
διφελίων περὶ τῶν πινθίου καὶ δαρδανίου ἐξ ὧν καὶ οἱ ἱερῶν καὶ ἀποστόλων καὶ ἱερῶν καὶ ἀποστόλων καὶ ἱερῶν καὶ ἀποστόλων
quis statuaris vel artifex curulis Mercurium vult fingere, in formæ constitutionem qua-
rit lignum sibi accommodum, Jamblich. de vita Pythagoræ, cap. 34. Pausanias lib. VIII,
pag. 483, 3, enumerat sex diversas ligni species statuis faciendis non incommodas: τῶν
ἀνθρώπων τὸ δὲ χαλκόν, inquit, ὅπου καὶ ἡμῶν καὶ ἀμαρτῶν ἰδιωτῶν, τὰ δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀμαρτῶν ἰδιωτῶν
καὶ ἐπισημῶν. ἐπειθὲ, κυπρίων, αἰ κέρροι, τὰ δρυῖν, ἡ σμίλαξ, ὁ λῶξ: *Hominibus an-
tiquitus, quantum nos cognoscere potuimus, talia erant, unde statuas conficiebant, ebe-
num, cupressus, cedri, & quercus, & taxi, & lotus.* Variat hic nonnihil Theophras-
tus

stus lib. v. Hist. plant. cap. 5: τὰ ἀγάλματα γλυφεύουσιν, inquit, ἐν τῷ κέδρῳ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὕλοις. ἡ δὲ ἰδέσθαι τὰς ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαίων κέδρων, ἀργαίαι γὰρ αὐταί, καὶ ἐλαφρῆς τῆς σαρκῆς δαΐς: *Simulacra sculptunt ex cedro, cupresso, loto, buxo; minora etiam ex oleae ramis*. Præter has septem aut octo materiæ species, à Pausania & Theophrasto recensitas, prærium operæ videtur ex aliis quoque Scriptoribus ostendere, quænam olim genera lignorum Artificibus usitata maxime fuerint. Unum hoc interim ex Theophrasto præmittam, quod viride ac recens succifum lignum arido semper prætulere: ἐν τῷ κέδρῳ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὕλοις. ἡ δὲ ἰδέσθαι τὰς ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαίων κέδρων, ἀργαίαι γὰρ αὐταί, καὶ ἐλαφρῆς τῆς σαρκῆς δαΐς. *Securi, torno, sculpturaeque faciliora, quæ viridia: quippe cum ferrum magis insidat hereatque, nec quidquam resistat*, Theophrastus lib. v. Hist. plant. cap. 8. Animo tamen concepti atque ad posteritatem transmittendi operis accuratum specimen argilla plerumque vel cera vel gypso præfigurabant Artifices. De argilla, Horatius lib. II, epistola 1:

Argilla quidvis imitaberis ada.

De cera, Plinius Junior lib. VII, epist. 9:

Ut latus est cera, mollis cedensque sequatur

Si doctos digitos, iussaue fingat opus.

Et nunc informet Martem, castamque Minervam,

Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum, &c.

De gypso ignotum nemini.

§. 2. Sequuntur nunc aliquot arbores, quæ olim Artificibus materiam signorum suppeditantur.

ABIES. Ex abiete factus erat equus ille fatalis Ilio, quem Lucretius lib. I, vers. 477, *durateum* dixit, sive ligneum. Δένρον veteribus Græcis lignum erat; unde δένρον & δένρον, ligneus. Propertius tamen non contentus equum hunc ligneum aut *durateum* dicere, propius materiam ejus tangit cum *abiegnum* dixit lib. III, Eleg. 1:

Nam quis equo pulsas abiegni nosceret arces.

Et rursus lib. IV, Eleg. 1:

Læserat abiegni venter apertus equi.

Plane videtur respexisse illud Virgilio lib. II Æneid.

Secutaque intexunt abiete costas.

Vide Servium. Schol. in Theocritum, ad vers. 83 Idyllii V: Καρνεῖα ἰσορῆ ἵππῳ Διὸς καρνεῖα ὀνομαζομένη. πορ' Ἐλλῆσι δὲ πλεῖται Διὸς τὸ δένρον ἵππων ἐκ καρνεῖς εἶναι εὔλη: *Abiegnum festum, est Jovis abiegni vocata, apud Græcos vero celebratur, quoniam equus ligneus ex abiegni erat ligno*. Vaccam quoque Pasiphaë abiegnam dixit idem Propertius libro III, Eleg. 18:

Testis, Cretæi fastus quæ passa juvenci,

Induit abiegni cornua falsa bovis.

ACER. Operum elegantia ac subtilitate cedro secundum, teste Plinio libro XVI nat. Hist. cap. 15. Vertumnus acernus de se apud Propertium lib. IV, Eleg. 2:

Stipes acernus eram, properanti false dolatus,

Ante Numam grata pauper in urbe Deus.

Ovid. quoque lib. I de Arte, vers. 325, *vaccam acernam* dixit, quæ Propertio supra *abiegni* bos dicebatur. Ovid. denique in Ibin, vers. 569, *equi acerni* meminit:

Usque loquax in equo est elisus guttura acerno.

BUXUS, refertur à Plinio lib. XVI, cap. 40, inter eas arbores, quæ cariem vetustatemque non sentiunt. Erat in Alti thesaurus Sicyoniorum, atque in eo positum fuit buxum Apollinis simulacrum, *Pausan. lib. VI, pag. 379, 9*. In xystris quoque atque in hortis vivam virentemque buxum ita nonnunquam contexebant, ut diversas animantium species exprimeret. Plin. Junior lib. V, epist. 6: *Pulvino bestiarum effigies invicem adversas buxus inscripsit*. Et mox: *Vix plures intercedentibus buxis dividuntur: alibi pratulum, alibi ipsa buxus intervenit, in formas mille descripta: literis interdum, quæ modo nomen domini dicunt, modo artificis. Alternis viticulae surgunt, alternis inserta sunt poma: & in opere urbanissimo subita velut illati ruris imitatio medium in spatium brevioribus utrimque platanis adornatur*. Post has, acanthus hinc inde lubricus

& flexuosus; deinde plures figuræ, pluraque nomina. Julius Firmicus Astronomicorum lib. VIII, cap. 10, elegantissima paraphrasi artificem topiarium describit: Qui, inquit, natus fuerit Cratere oriente, erit vinearum & amator & cultor, & qui infestandis arboribus fecundos inserat surculos; vel qui buxas arbores tondens in belluas fingat, aut vitæ porticus in circulum flexis vitibus faciat.

CEDRUS, refertur inter eas arbores, quæ cariem vetustatemque non sentiunt, quæque rimam fissuramque sponte non capiunt. Vide Plin. lib. XVI nat. Hist. cap. 40. Scholiastes in Nicandri theriaca: τοὺς νεκροὺς ἀσπίλους ποιεῖ ἡ κέδρος, πρὸς τὸ μὴ φέρον ἐξωδύσαι· ὅθεν καὶ νεκρῶν ὅλω ἐνιοὶ αὐτῷ ἐκάλουν: Mortuos putredinis expertes facit cedrus, quod in iis humidum fluidumque est expellens: unde & nonnulli vocaverunt eam Mortuorum vitam. Nasquitur ex cedro oleum, inquit Vitruvius lib. II, cap. 9, quod cedrium dicitur, quo reliquæ res cum sunt unctæ (uti etiam libri) à tineis & à carie non leduntur. Arboris ejus folia sunt similia cupressæ foliaturæ: materies vena directa. Ephesi in æde simulachrum Dianæ & etiam lacunaria ex ea, & ibi, & in cæteris nobilibus fanis, propter æternitatem sunt facta. Vide I Regum, cap. VI, vers. 15. Herodes Sophista constituit Atheniensibus theatrum cum laquearibus ex cedro constructis, ἡ δὲ ὕλη καὶ ἐν ἀγαλλμασιότητι περὶ αἶα, ut est apud Philostratum lib. II de vitis Sophisti in Herode. Plinius lib. XIII, cap. 5, de cedro agens: Materie ipsi, inquit, æternitas. Itaque & simulachra Deorum ex ea facta verunt. Cedrus est Romæ in delubro Apollo Sosianus, Seleucia aduæctus. Virgilius VII Æneid. vers. 176, de regia Pici, in qua rex Latinus advenas Trojanos excipiebat:

Quin etiam veterum effigies ex ordine avorum
Antiqua ex cedro, Italusque paterque Sabinus
Vitisator, curvam servans sub imagine falcem
Saturnusque senex, fanique bifrontis imago
Vestibulo adstabant: atque ab origine Reges,
Marta qui ob patriam pugnando vulnere passi.

Apud Lacedæmonios vivebatur compeditæ Veneris simulacrum, è cedro. Tyndareum compedes adjecisse fama est, ut vinculorum similitudine uxores admonerentur firmæ erga maritos fidei. Vide Pausaniam lib. III, pag. 190, 23.

Est in Epidamniorum thesauro Hercules, malus Hesperica, & draco malum istam circumplexu suo involvens; atque hæc omnia è cedro fabricavit Theocles, filius Etyli: Pausanias lib. VI, pag. 379, 29.

Megarenenses in thesauro, quem Alti ædificaverunt, imagunculas è cedro, auro veluti flosculis quibusdam pictas, posuerunt: Herculis nempe cum Acheloo pugnam, adstantibus Jove & Deianira: Mars Acheloo adest: Minerva Herculi: Pausanias lib. VI, pag. 380, 4.

Thebis, juxta portam Homoloidum, Apollinis Ismenii simulacrum fuit è cedro: Pausan. lib. IX, pag. 557, II.

Æsculapium è cedro fecit Eetion: vide Theocriti Epigramma septimum. In Orchomeniorum denique suburbanis Dianæ simulacrum in magna cedro consecratum est: unde & à cedro Cedreatim nuncupabant. Vide Pausaniam libro octavo, pag. 477, 8.

CITRUS. Cornutus ad illud Persii Satyra I: - Non quicquid denique lectis Scribitur in citreis. - Citrum, inquit, Romanis antea pretiosum notabatur & auro comparandum. Quumque tantum citri pretium esset, non mensas tantum citreas ex hoc ligno faciebant, quarum Lucanus meminit lib. IX, vers. 430, quarum etiam insana pretia stupentibus refert Plin. XIII, 15. Quoniam vero durabilis maxime est materia, ædium quoque sacrarum laquearia ex ea fecerunt, καὶ ἐπὶ Δελφῶν μνημονεύουσιν: ποφὰς πινὰς τῶν δεχαίων ἐν θύραις ἔπαι: ἀσπίδες γὰρ ἔλυντο τὸ ξύλον: Atque etiamnum memorant contignationes quædam vetustissimas thuæ. Incorruptibile enim omnino hoc lignum, ut est apud Theophrastum lib. V Hist. plant. cap. 5. Ob eandem denique rationem statuas etiam ex citro factitarunt. Pausanias certe lib. VIII, pag. 483, 5, testatur in vertice Cyllenes montis fuisse Mercurii Cyllenii templum, atque in eo ipsius Dei simulacrum è citro, octo circiter pedum altitudine.

CUPRESSUS refertur inter eas arbores, quæ cariem vetustatemque non sentiunt, quæque rimam fissuramque non capiunt sponte: vide Plinium lib. XVI, cap. 40. Cupressus & pinus, inquit Vitruvius lib. II, cap. 9, in vetustatem sine vitiis conservantur: quod is liquor, qui inest penitus in corporibus earum, habet amarum saporem; qui propter acritudinem non patitur penetrare cariem, neque eas bestiolas quæ sunt nocentes. Ideoque quæ ex his generibus opera constituuntur, permanent ad æternam diuturnitatem. Εὐπρεπὲς οὐσιώδες ἡ κυπρίδος, καὶ σιπιδόν ἐστιν ἀπαραδέει, καὶ πρὸς πᾶσαν τεχνικὴν φιλοτεχνίαν ἐπιτηδείως ἔχει, λεία π γινώμνη, καὶ ἐναρμόνι, καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν γλυφίδων καλῶ-

καὶ ὡς ποικίλος ἡ φύσις αὐτοῦ: Bone est naturaliter cupressus, ea ipsa autem nullam admittit putredinem, & est apta ad universum fabrilis artificium, ut quæ sit levis & concinna, & ad ea, quæ per calaturas fiunt ornamenta, apposita. Greg. Nyssenus Homilia IV in Cant. Canticorum.

Quoniam lignum cupressinum est ἀσπλον, cadavera eorum, qui bello ceciderant, arboris cupressinis condi solita testis est Thucydides. Autor quoque est Plinius libro XVII, cap. 40, Vejovis simulacrum, quod ex hoc ligno in Arce erat, ab Urbis conditæ anno DLI, ad sua usque tempora durasse. Atque adeo hinc etiam patet, cur Plato publicas leges & sacrorum ritus tabulis cupressinis inscribi iusserit. Pythagorici tributum Jovi sceptrum cupressinum: Laertius lib. VIII, in Pythagora. Ovidius tamen lib. I Metam. vers. 178, tribuit ei sceptrum eburnum. Priapus loquitur apud Martialem libro sexto, Epigramm. 49:

Non sum de fragili dolatus ulmo,
Nec quæ stat rigida supina vena
De ligno mihi quolibet columna est:
Sed virva generata de cupresso,
Quæ nec secula cunctis peracta,
Nec longe curam times senectæ, &c.

Vide quoque ejusdem libri Epigramma 73.

Dianæ signum cupressinum memoratur Xenophonti libro V de Cyri minoris expeditione.

M. Antonio, Aulo Posthumio Cos. signa cupressina duæ Junoni reginæ posita sunt: Jul. Obsequens de Prodigis.

Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Cos. cupressæ simulacra Junonis reginæ posita per virgines viginti septem, quæ urbem lustraverunt: Idem Obsequens. Plenius tamen Livius lib. XXVII ab U. C. Praxidamantis athletæ cupressina statua Olympiæ consecrata erat: vide Pausaniam lib. VI, pag. 378, 3.

Alexandro Persicum bellum aggressuro, cum alia Deorum prodigia sunt nuntiata, tum etiam, quod ea ipsa tempestate cupressinum Orphei signum apud Libethra copiosè manaverat sudore. Omnibus itaque portentum formidantibus, Aristander bono animo Alexandrum esse jussit, gesturum enim res inclytas & multum sudoris Poëtis ac Musicis decantantibus præbituras: Plutarch. in Alexandro.

EBENUS, sive HEBENUS quoque numeratur inter eas arbores, quæ cariem vetustatemque non sentiunt: Plin. XVI, 40. Hebenus est arbor, quæ cæsa durefcit in lapidem, inquit Servius ad illud Virgiliu I Georg. vers. 116:

Divisa arboribus patriæ. Sola India nigrum
Fert hebenum. Solis est rhurea virga Sabæis.

Meminit hujus loci Virgiliani Plinius lib. XII, cap. 4: vide locum. Solinus quoque cap. 55: Ut piper sola India, inquit, ita & hebenum sola mittit. Indi reges ex eo scriptura sumunt, & quasunque Deorum imagines non nisi ex ebena habent. Cum Servii verbis proxime allatis confer quoque locum Pausaniæ lib. I, pag. 65, 5, ubi testatur suam etiamnum ætate Salamine inter fori ruinas spectatum Ajacis templum cum statua ex ebena lapide. Ἐστὶ δὲ ἀργεὺς πῦρ ἐν ἱερῷ, καὶ ναὸς Ἀϊακίδου· ὁ γὰρ λαὸς ὃ ἐξ ἐβένου λίθου.

Dianæ Ephesiæ simulacrum plerique ex ebena fuisse tradunt, teste Plinio libro XVI, cap. 40.

Apollo ille, quem Archegeten olim nuncupabant, Ægineticis operibus persimilis est, totusque ex ebena factus est, inquit Pausanias lib. I, pag. 79, 12: ubi addit, Cyprium hominem oppido quàm peritum in herbarum generibus ad medelam hominum discernendis, testari solitum, nulla folia gignere ebena, neque ullum ex hac arbore provenire fructum, immo prorsus eam non spectari sub sole, radices tantum subterraneas esse, eas vero effodere Æthiopes, ut quibus sint homines ebena invenire gnari.

Argis in æde Castoris & Pollucis fuere simulacra, cum ipsorum, tum liberorum, Anaxidis & Mnasiñoi; atque eorum utriusque matrum, Hilairæ & Phœbes: omnia ex ebena. Vide Pausaniam libro secundo, pag. 125, 40.

In æde Limnatidis Dianæ, quæ erat in agro Tegeate, signum Deæ ex ebena fuit: Pausan. lib. octavo, pag. 541, 25.

Mercuriolum ex ebena assabre sculptum habuit Apulejus. Vide ejus Apologiam.

FAGUS. Anthologia Græc. Epigrammatum lib. I, cap. 68, meminit faginei colossi Herculis.

FIGUS. Notum est illud Horatii lib. I, Satyra 8:

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,

Dum

Quam faber incertus, scammum, faceretne Priapum?
Maluit esse Deum.

Naxii volunt Bacchum dici Melichium; propterea quod mortales ultum neminem docuerit. Ficus enim *μείλιχα* appellant: unde etiam obtinuit apud eos, ut facies Bacchi; quem Dionysum vocant, è vite esset; illius vero, quem Melichium nuncupant, è ficu: *Athenæus lib. III Deipnosoph.* & *Eustathius ad versum 339 Odys. II, edit. Romanæ pag. 1964, 16.* *Συκεατής, ὁ Διόνυσος*, Hefychius.

Rhexibio athletæ posita fuit Olympiæ statua è ficu: *Pausan. lib. VI, pag. 378, 2.*

HEBENUS. Vide quæ paullo ante diximus in EBENUS.

LOTUS supra tam à Pausania, quam à Theophrasto, refertur inter arbores simulacris faciendis non inidoneas. Vide §. I.

MYRTUS Veneri dicata, ut Jovi esculus, Apollini laurus, Minervæ olea, Herculi populus: *Plin. XII, 1.* Virgil. Ecloga VII:

Populus Alcide gratissima, vitis Iaccho,
Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phæbo.

Ad quæ verba Servius: *Myrtum ideo dicatam Veneri volunt, quia cum è mari exisset, latuit in myrto, ne nuda conspiceretur; vel quia fragilis est, ut amor inconstans; vel quia odoris jucundi.* Apposite itaque Pelopem ferunt in Temno oppido fecisse signum Veneris è virente à radice sua myrto, *ἐκ μυρσίνης πηλῆας*, *Pausanias libro quinto, pag. 311, 53.*

OLEA cariem vetustatemque non sentit, nec rimam fissuramque capit sponte: *Plinius XVI, 40.* Quamobrem etiam in fabrica templi Salomonis adhibita: *I Reg. VI, 23.*

Herculis clava ex oleastro; *Pausanias lib. secundo, pag. 145, 23;* vide quoque Anthologiam Græc. Epigr. lib. I, cap. 68. ibi enim clava oleagina memoratur velut peculiare Herculis insigne, per quod à reliquis Diis dignosci queat.

Epidauriis oraculum Delphicum consulentibus de remedio ejus, qua premebantur, sterilitatis, jussi sunt Damix & Auxesix simulachra ex olea erigere: vide *Herodot. lib. 7, cap. 82.*

Piscatores Methymnæi retibus è mari extraxerunt caput ex olea fabricatum; peregrina quidem tractibus istis, sed prorsus divina specie, sciscitantibusque, cujus ea vel Deorum vel Dearum esset imago, respondit oraculum, Bacchum Cephallenum venerarentur: vide *Pausaniam lib. X, pag. 643, 11.*

C. Mario & C. Flacco Coll. haruspicum responso signa duo oleagina statuta sunt armata: *Jul. Obsequens de Prodigis.* Minutiora sigilla è radicibus oleæ potissimum faciebant, *ἄρραγῆς γὰρ αὐτῇ, καὶ ὁμαλῆς πρὸς περιβάσεις*: *Rimas enim istæ non capiunt, & carnis equalitate quodammodo constare videntur*, ut supra sectione prima loquitur Theophrastus.

PALMA quoque simulachris materiam aliquando præbuit: de quo sic Theophrastus lib. V Hist. plant. cap. 4: *Ὁ Φαινξ, καὶ Φαίη, καὶ Διερξ, καὶ μαλακός, ὡς τὴν ἐ Φαίης. βελῆων δὲ Φαίης, ὅτι γλισχρός. ἐκείνο δὲ θεμεσίον. Διὰ τὰς τῶν εἰδωλῶν νῦν ἐκ τῶν Φοινίκων ποίησι. τὰς δὲ ὡς Φαῦλον περιήμασι*: *Palma levis, tractatu facilis mollisque est, quemadmodum suber: sed melior subere, quia levis. Suber enim rigidum est. Quapropter simulachra nunc ex palmis facere cæperunt, sprete suberis materia, ut incommoda.*

PERSICA. Theophrastus lib. IV Hist. plant. cap. 2: *Ἐν Αἰγύπτῳ ἐστὶ δένδρον περὶ τὰ καλόμενον. τῇ ὅψι μέλαν, ὡς τὸ ὀλίον. ἐξ ἧς καὶ τὰ ἀγάλματα ποιοῦσιν*: *In Egypto est arbor Persica vocata: aspectu nigra, quemadmodum & lotus; ex qua simulachra conficiunt.* *Plinius lib. XIII, cap. 9, de Persica Egypti: Materies, inquit, bonitate, firmitudine, nigris quoque nihil differt à loto. Simulachra ex ea factitavere, non eadem gratia, quam fideli materie, ut ex arbore, quam balanum appellavimus, magna ex parte contexta.*

PICEA. Dædalus è picea simulachrum Herculis fecit. Vide Apollodorum lib. II de Deorum origin. Statius IV Thebaid. vers. 425:

Nec caret umbra Deo. Nemori Latonia cultrix
Additur. Hanc piceæ, cedroque, & robore in omni
Effictam sanctis occultat sylva tenebris.

POPULUS. Palladius Novemb. Titulo 15: *Populus utraque, & Salix, & Tilia in sculpturis necessaria.*

PYRUS SYLVESTRIS. Junonis vetustissimum signum è pyro sylvestri fabricatum memoratur *Pausaniæ lib. II, pag. 115, 13;* vide quoque Eusebium de Præparat. Evangelica, cap. 8; quemadmodum & Clementem Alexandrinum in Protreptico.

QUER.

QUEAUS. Prudentius in *Romani martyria supplicia* lib. 1. *Simulacrum fœdissimum sub aris ad figillorum pedes facit, infra scellum quercum fœdissimum. Quid esse vobis assemum projectus?*

Statius Thebaid. lib. VI, vers. 103:

Stra non expugnabile robur.

Vide Scholiasten Callimachi ad vers. 77 Hymni in Jovem.

SALIX. Palladius Novemb. Titulo 15: *Populus utraque, & Salix, & Tilia in sculpturis necessaria.*

SMILAX. inter eas arbores à Pausania supra refertur, è quibus olim simulacra sculpsit Artifices.

SUPER. Servius ad vers. 842 septimi Æneidos: *Recens suberis cortex in quamvis formam tota flectitur facilitate.* Unde etiam prioris ac rudioris ævi homines fecerunt simulacra è subere: postquam vero suberis materiam huic usui minus idoneam deprehendissent, palma successit in locum suberis. Vide quæ supra, ubi de Palma egimus, ex Theophrasto adducuntur.

TILIA. Plinius XVI, 14, de tilia agens: *Materies, inquit, terebinthum non sentit proceritate per quam modica, verum utilis: imo: Ad mille usus petenda, ut Idem loquitur lib. XVIII, cap. 28. Quod vero ex ea quoque sculpsit simulacra, discas ex Tertulliano de Idololatria: Qui de tilia, inquit, Martem exsculpsit, quanto citius armarium compingit? Palladius Novemb. Titulo 15: Populus utraque, & Salix, & Tilia in sculpturis necessaria.*

VITIS denique sylvestris non est hic prætereunda: de qua Plinius lib. XIV, cap. 1: *Vites jure apud præcos magnitudine quoque inter arbores numerabantur. Jovis simulacrum in urbe Populonia ex una conspicimus, tot ævis incorruptum: item Massilia pateram: Metaponti templum Junonis vitigineis columnis stetit. Etiam nunc scalis tectum Ephesie Dianæ scanditur, ex vite una Cypria, ut fecerunt; quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt. Nec est ligno ulli æternior natura. Verum ista ex sylvestribus facta crediderim: quando hæc vites tonsura annua coercetur, & vis earum omnis evocatur in palmites, aut deprimitur in propagines. Idem lib. XVI, cap. 40: In templo Ephesie Dianæ, convenit, tectum ejus esse è cedrinis trabibus; de ipso simulacro Deæ ambigitur. Ceteri ex ebano esse tradunt. Mucianus ter Consul, ex his qui proxime viso conscribere, vitigineum & nunquam mutatum, septies restituto templo. Apud Naxios facies Bacchi, quem Dionysium vocant, è vite est: illius vero, quem Melichium nuncupant, è ficu. Diximus paulo ante, ubi de Ficu egimus. Εὐφορίων τὸ ἕκαστον τῶν μεγάλων τῶν θεῶν φησὶν ἀμπέλων εἶναι, ἀλλὰ τὴν ἀμπέλων ἰσὺς ἔχειν εἶναι τὸν θεόν: Euphorion statuat matris deorum ait ex vite esse, quoniam vitis sit Rheæ sacra, Verus Scholiastes ad vers. 1117, lib. I Argonaut. Apollonii Rhodii.*

Ligneæ simulacra si rosaceo perunxeris unguento, facile contra omnem materiæ tabem defenderis: vide Pausaniam sub finem libri IX. *Legitur in libris antiquis Herculem ad Italiam ingens ligneum poculum attulisse, quo utebantur in sacris; quod ne carie consumeretur, pice oblitum servabatur.* Servius ad vers. 276 octavi Æneid. *Amurcam decoquito ad dimidium; ea ligneam omnem suppellectilem si unges, non putrescet; & cum ea terferis, splendidior fiet: Cato de Re rustica, cap. 98. Cedrus est arboris species, inquit Acron ad vers. 332 Horatii de Arte poetica, cujus resina nigri coloris est, qua quicquid fuerit oblitum, nunquam putrescit: unde nobilium poetarum chartæ hac oblinebantur, ne corrumpere a tineis: hac etiam vidimus particulas sanctæ Crucis oblitæ, quarum color velut Indicus apparebat.* Vide quoque Servium ad versum 178 septimi Æneidos.

§. 3. Vidimus nunc è quot quibusve lignorum generibus olim simulacra factitarent; Simulacra proximum est, ut reliquam statuarum signorumque materiam pari cura prosequamur. ex ære, argento, auro, ebo-

Æs primo loco maxime opportunum fuit visum, tanquam quod cæteris metallis magis esset aut parabile aut tractabile. κέρμηλον, ἀφ' ἧς χαλκὸς γίνεσθαι, Hefychius. *Veneris, quo dictum est modo, effoditur igneque perficitur, inquit Plinius lib. XXXIV, cap. 1. Fit ex lapide eroso, quem vocant Cadmiæ, Celebritas in Asia, & quondam in Campania, nunc in Bergomatium agro, extrema parte Italia. Feruntque nuper etiam in Germania provincia repertum.* Præcipue vero variis temporibus ac locis nobilitabatur.

Ægineticum æs; de quo Plinius lib. XXXIV nat. Hist. cap. 2. Ipsa verba Plinii mox, ubi ad Deliaci æris mentionem perventum erit, adscribemus.

Cordubense æs. Vide quæ mox de Cyprio ære dicimus.

Corinthium æs casus putatur miscuisse; Corintho, cum ab L. Mummiō caperetur, incensa.

incenta. Qua de re sic Florus lib. 11, cap. 16: *Quantas opes & abstulerit, & crema-
verit, hinc scias: quod quicquid Corinthii æris toto orbe laudatur, incendio superfuisse
comperimus. Nam æris notam pretiosorem opulentissimæ urbis fecit injuria: quia incen-
dio perustis plurimis statuis atque simulachris, æris, auri, argentique venæ in commu-
ne fluxere.* Vide quoque Vell. Paterculum lib. 1 Hist. cap. 13; Orofium lib. v, cap. 3;
Isidorum lib. xvi, cap. 19. Quamquam hanc eorum de origine Corinthii æris opinionem
multis confutat Plinius lib. xxxiv, cap. 2: *Corinthium æs casus miscuit: Corinthio, cum
caperetur, incensa. Miraque circa id multorum affectatio fuit: quippe cum tradatur
non alia de causa Verrem, quem Cicero damnaverat, proscriptum cum eo ab Antonio,
quàm quod Corinthiis se ei cessurum negavisset. At mihi major pars eorum simulare eam
scientiam videtur, ad segregandos se à cæteris magis, quàm intelligere aliquid ibi sub-
tilius: & hoc paucis docebo.* Corinthus capta est Olympiadis CLVI anno tertio, &c.
Aliam etiam æris Corinthii originem refert Plutarch. in opere, *Cur Pythia nunc non red-
dat oracula carmine, circa operis illius initium; quod vide.* Quinetiam videtur Plin.
lib. ix, cap. 40, innuere, suo etiamnum sæculo æs auro argentoque confusum Corin-
thii æris temperaturam sumpsisse: *Fuvas ludere impendio, inquit, & luxur geminare
miscendo iterum; & ipsa adulterare adulteria naturæ: sicut testudines tingere: argen-
tum auro confundere, ut electra fiant; addere his æra, ut Corinthia.* Auro fane præ-
latum olim fuisse Corinthium æs, testis est Statius 11 Sylv. in Surrent. Pollii, vers. 68:

Æraque ab Isthmiacis auro potiora favillis.

*Signis, quæ vocant Corinthia, inquit Plinius lib. xxxiv, cap. 8, plerique in tantum ca-
piuntur, ut secum circumferant: sicut Hortensius orator sphingem Verri reo ablatam.
Propter quam Cicero illo iudicio in altercatione neganti ei Se ænigmata intelligere, re-
spondit Debere, quoniam sphingem domi haberet. Circumtulit & Nero princeps Amazo-
nem, de qua dicemus. Et paulo ante C. Cestius Consularis signum, quod secum etiam
in prælio habuit. Alexandri quoque Magni tabernaculum sustinuisse traduntur solite
statuæ, ex quibus duæ ante Martis Ultoris ædem dicatæ sunt, totidem ante Regiam. His
etiam accensendum illud Herculis epitrapezii signum, quod Magnus Alexander, Han-
nibal, Sylla in omnibus expeditionibus circumducebant. Vide quæ supra diximus libri
secundi cap. 8, §. 11. Videtur autem raritas præcipue in causa fuisse, cur æris hujus
pretia in immensum exarserint: nisi malis auctum ex eo pretium, quod difficulter ad-
modum æruginem traxerit. Cicero certe lib. iv Tuscul. quæst. hanc æri Corinthio tri-
buit proprietatem: *Inter acutos & hebetes, inquit, hoc interest; quod ingeniosi, ut æs
Corinthium in æruginem, sic illi in morbum & incidunt tardius, & recreantur ocyus:
hebetes non item.* Solebant autem illi, qui volebant videri aliquid hac in parte supra
vulgus sapere, sinceritatem æris Corinthii naribus explorare; quod in Mamurra falsè
ridet Martialis lib. ix, Epigramm. 60:*

*Consuluit nares, an olerent æra Corinthum;
Culpavit statuas & Polyclete tuas.*

Verisimile tamen est, hos ineptissimæ vanitatis homines tale quid factitasse exemplo ar-
gentariorum, nummos odore explorantium; quam eorum consuetudinem tangit Arria-
ni Epict. lib. 1, cap. 20: *Ὅσα ἐν τῇ νηπίῳ ἐκδραχμῶν, καὶ ὅσα ὁ
ἀργυροκόμων προσέχει καὶ δοκιμασίαν ἔχει νηπίῳ. τῇ ὀψι, τῇ ἀφῇ, τῇ ὁσφραγίᾳ, καὶ
πλάτῃ τῇ ἀρωγῇ: Videtis, in numismate quo pacto artem invenerimus, & quot rebus
argentarius ad ejus explorationem utatur; ut visu, tactu, olfactu, denique, auditu.*

Cyprium æs invenit Cinyra Agriopæ filius: Plin. lib. vii, cap. 56. Apud Cyprium
mons fuit æris ferax, quem Cypricorium vocant: Serv. ad vers. 111 libri tertii *Æn.*
*Fid. & ex alio lapide, quem Chalcitim vocant, in Cypro, ubi prima fuit æris inventio,
mox vilitas præcipua, reperto in aliis terris præstantiore, maxime orichalco, quod præ-
cipuam bonitatem admirationemque diu obtinuit: nec reperitur longo jam tempore, effæ-
ta tellure. Proximum bonitate fuit Sallustianum, in Centronum Alpino tractu, non
longi & ipsum ævi. Successit ei Livianum, in Gallia. Utrumque à metallorum domi-
nis appellatum: illud ab amico Divi Augusti, hoc à conjuge, velocis defectus. Livia-
num quoque certe admodum exiguum invenitur. Summa gloria nunc in Marianum con-
versa, quod & Cordubense dicitur. Hoc à Liviano cadmiæ maxime sorbet, & ori-
chalci bonitatem imitatur in sestertiis dupondiarisque, Cyprio suo assibus contentis. Et
hactenus nobilitas in ære naturalis se habet. Reliqua genera artificio constant, quæ
suis locis reddentur, Plinius lib. xxxiv, cap. 2. De æris artificio differentia misturaque
vide Plinium libro xxxiv, sub finem capitis 8. Ærosam appellaverunt antiqui insulam
Cyprum; quod in ea plurimum æris nascatur: Festus.*

Deliacum æs. Plin. lib. xxxiv, cap. 2: *Antiquissima æris gloria Deliaci fuit, mer-
catus.*

catus in Delo concelebrante toto orbe, & ideo cura officinis tricliniorum pedibus fulcrisque. Ibi prima nobilitas æris. Pervenit deinde ad Deum simulachra, effigiemque hominum, & aliorum animalium. Proxima laus Eginetico fuit. Insula & ipsa; nec æs gignens, sed officinarum temperatura nobilitata. Bos æreus inde factus in foro boario est Romæ. Hic est exemplar Eginetici æris. Deliaci autem, Júpiter in Capitolio, in Jovis Tonantis æde. Illoque ære Myron usus est, hoc Polycletus; æquales atque condiscipuli. Emulatio autem & in materia fuit. Hæc Plinius.

Demonnesium æs Vulcanus canem fecit ex Demonnesio ære: vide Pollucem libro v, cap. 5, §. 2; vide Hesychium in Δημόνησι χαλκός; vide quoque Stephanum de Urbibus in Δημόνησι.

Hepatzon æs, suo colore pretiosum, ad jocineris imaginem vergens: Plinius libro xxxiv, cap. 2.

Livianum æs, velocis defectus, à conjuge divi Augusti nomen accepit: Plinius lib. xxxiv, cap. 2. Integrum Plinii locum paullo ante adscripsimus.

Marianum æs, dicitur & Cordubense. Summa nunc [æris] gloria, inquit Plinius lib. xxxiv, cap. 2, in Marianum conversa, quod & Cordubense dicitur. De hoc etiam ære Mariano vide verba Plinii aliquanto antè fusius descripta.

Nigrum æs. Statuarum Pori regis ex ære nigro conflatarum, meminit Philostratus lib. 11 de vita Apollonii, cap. 11.

Orichalcum. Meminit ejus Plato in Critia. Videtur autem duplex statui; nativum nempe, & factitium. Nativum orichalcum præcipuam bonitatem admirationemque diu obtinuit. Nec reperitur, longo jam tempore effocta tellure: Plin. xxxiv, 2. ορείχαλκος, εἰδὲ ὕλης ἐτὼ καλεῖσθαι, ἥτις νῦν ἔχει δέμας. ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἐπὶ χύμασίς ἐστι χαλκὸς ὃ νῦν δεῖκομεν λεῖπας χαλκὸς. ἔτι γὰρ πεδασία πνὶ γίνεῖ λεῖπας φύσις. Orichalcum species substantiæ sic dictæ, quæ nunc non extat. Alii vero inquirunt, quod sit humor æris quod nunc invenitur, nimirum albi æris. Quippe is sic preparatur, albus ut fiat, Etymol. magnum. Aurichalcum vel orichalcum, inquit Festus, quidam putant compositum ex ære & auro; sive quod colorem habeat aureum. Orichalcum sane dicitur, quod in montosis locis invenitur. Similia fere tradit Acron ad vers. 202 Horatii de Arte. Servius quoque ad vers. 86 libri xii Eneid. Apud majores, inquit, orichalcum pretiosius fuit omnibus metallis. Namque, sicut Lucretius dicit, cum primum homines sylvas incendissent, nullarum adhuc rerum periti, terra casu, fertilis omnium, ex ineendii calore defudavit metalla: inter quæ orichalcum pretiosius visum est, quod & splendorem auri, & æris duritiem possideret, &c. Lucretii locus, ad quem digitum intendit Servius, est lib. v, vers. 1240: ubi tamen nullam orichalci facit mentionem, cum aurum, argentum, æs, ferrum, plumbum, sylvis fortuito igne incensis, primo inventum tradit. Simile quid habet Seneca epistola xc. Arbitrantur interim alii totum hoc, quod de nativo orichalco traditur, esse commentitium. Ita Hesychius: ορείχαλκον, τὸ εἰκὴ δεδεδομένον τέτομα. οἱ δὲ παλαιοὶ παρέχον αὐτόν. ἐστὶ δὲ ἡ ὕλη ὁμοία χαλκῷ. Orichalcum est inter ea, quorum nomen temere disseminatum est. Plurimi vero extare asserunt. Est autem substantia æri similis. Pollux lib. vii Onomast. cap. 23: τὸ δὲ ορείχαλκος μέταλλον ἐδέπω καὶ νῦν εἰς πῖσιν ἦκει βεβαίαι. Orichalci metallum ne quidem nunc firmum invenit fidem. Vetus Schol. ad vers. 973 libri iv Argonaut. Apollonii Rhodii: ορείχαλκος, εἰδὲ χαλκὸς, ἀπὸ ορείας πνὸς ἡμορδύας δρεῖς ὀνομασμένον. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν πολιτικῇ φησὶ μηδὲ παρέχειν τὸ ὄνομα, μηδὲ τὰ τέτα εἰδὲ. τὸ γὰρ ορείχαλκον εἶναι ὑπολαμβάνουσιν λέγεσθαι μὲν, μὴ εἶναι δέ. τὸ δὲ εἰκὴ δεδεδομένον καὶ τὰ π. οἱ γὰρ πολυπαραγμένεσσι φασὶν αὐτὴν παρέχειν. μνημονεύει καὶ Σησίχορος, καὶ Βακχυλίδης, καὶ Ἀριστοφάνης ὁ δραματικός. σσημειώται τὰ π. ἄλλοι δὲ ἀνδριανόποιος λέγουσιν ὄνομα, ὡς Σωκράτης καὶ Θεόπομπος ἐν ἑκστῇ πύμπτῃ. Orichalcum species æris, ab Oreo quodam inventore sic dictum. Aristoteles vero in libro de initiationibus inquit, neque nomen, neque speciem extare. Nonnulli arbitrati sunt Orichalcum quidem appellari, revera autem non existere. Inter ea itaque quæ nobis frustra tradita sunt & hoc collocandum. Curiosiores vero id esse asserunt. Recenset quoque id Stefichorus, & Bacchylides: etiam ab Aristophane Grammatico id annotatum est. Alii vero dicunt fuisse nomen Statuarii; ut Socrates, & Theopompus libro vigesimo quinto. Videtur itaque orichalcum illud veteribus memoratum, factitium potius fuisse. Ita Gloss. vet. Aurochalca, χρυσάλια. Unde recte colligas, orichalcum fuisse χρυσά π, mixturam quandam, ex ære atque auro conflatum. Vitellii certe temporibus orichalci materiam jam corruptam evivuisse manifestum est: etenim is In urbano officio dona atque ornamenta templorum surripuisse, & commutasse quadam, ferebatur; proque auro & argento, stannum & aurichalcum supposuisse, Suetonius in Vitellio, cap. 5. ορείχαλκος, ὁ διαυγὴς χαλκός, ὁ δοκίμος: Orichalcum æs perspicuum & clarum, Suidas. Cadmea terra, quæ in æs conjicitur, ut fiat orichalcum, Festus. Ἀνδρα, πῖλις. ἐν ἡλίῳ, ὡς καιόμενος, σίδηρος γίνεῖ. εἴτε μὲν γῆς πνὸς καὶ αἰμαίνεσσι, ἤτοι αὐτῇ ψάδαρεται.

ἡ δὲ περὶ τῆς χαλκῆς, οὐρείχαλκος γένεσις) : *Andira, urbs. In qua est lapis, qui si uratur fit ferrum. Dein terra quadam mixtus destillat argentum falsum. Exinde vero mixtus ere fit Orichalcum*, Stephanus de Urbibus, in *Andira*. Expresit locum Strabonis ex libro XIII *Geographiæ*, pag. 610 edit. *Casauboniana*.

Sallustianum æs appellatum à metalli domino, qui fuit amicus divi Augusti: *Plinius lib. xxxiv, cap. 2*.

Σολυεύπης, χαλκῆς τις ἐν κύτῳ, Hefychius.

Tartessiacum æs magnam quoque prisca temporibus habuit famam. Vide sis *Pausaniam libro sexto, pag. 378, 17*.

Hippomanes tantas in veneficio vires habet, ut affusum aeris misuræ in effigiem equæ Olympiæ, admotos mares equos ad rabiem coitus agit, *Plinius lib. xxviii, cap. 11*. Vide *Ælianum lib. xiv de Animalibus, cap. 18*. Confer hæc cum iis quæ habet *Pausanias lib. v, pag. 19*: qui tamen equum, non equam fuisse tradit. *καταπρόμας, μίξιν χαλκῆς καὶ κασιτέρης*, Hefychius.

Prisci candelabra tantum elaborabant ex ære. Limina etiam ac valvas in templis ex ære factitavere, & cortinas tripodum nomine Delphicas. Transiit deinde ars ubique vulgo ad effigies Deorum: *Plin. xxxiv, 3*. Et mox, *cap. 4*: Romæ simulacrum ex ære factum Cereri primum reperio ex peculio Sp. Cassii, quæm regnum affectantem pater ipse interemerat. Transiit & ab Diis ad hominum statuas atque imagines multis modis. Ex quali lapide formæ fiant, in quibus æra funduntur, docet *Plinius lib. xxxvii, cap. 22*. Vide quoque *Vitruv. lib. 11, cap. 7*. Nimum frigus, quemadmodum etiam æstus flagrantior, lædit statuas æreas, maxime tamen novellas. *Horat. lib. 11, Satyra 5*:

- - - Rubra Canicula findet
Infanteis statuas. - - -

Diod. Siculus Biblioth. lib. 111: ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἀνέρου τοῦ ψυχροῦ χαλκοῦ καὶ ἀνδριάσις γίνεσθαι: Ubi ob intentionem frigoris ærea etiam statuas franguntur. Vide *Servium ad vers. 363 libri tertii Georgicôn*.

Æra extensa rubiginem celerius trahunt, quàm neglecta. Servari ea optime in liquida pice tradunt: *Plin. xxxiv, 9*.

Æramenta contra æruginem, colorisque gratia elegantioris, amurca decocta ungi tradit *Plinius lib. xv, cap. 8*. Vide quoque *Catonem de re Rust. cap. 98*.

Valerius Maximus lib. 1, cap. 8, quod est de Miraculis: Possunt & illa miraculorum loco poni, inquit, quod deusto Sacrario Saliorum, nihil in eo præter lituum Romuli integrum repertum est: quod *Serv. Tullii* statua, cum ædes Fortunæ conflagrasset, inviolata permansit: quod *Q. Claudia* statua, in vestibulo templi Matris Deum posita, bis ea æde incendio consumpta, in sua basi flammis intacta stetit. Cæterum non videtur hoc tanta dignum admiratione, quod nos mirari vult *Valerius*, si quidem verum est, quod *lib. xxxv, cap. 15*, tradit *Plinius*, æramenta bitumine illita igni resistere. Postquam enim multiplicem bituminis usum retulit, *In reliquo usu*, inquit, *æramenti illinitur, firmatque ea contra ignes. Diximus & tingi solitas ex eo statuas & illini*.

In præfectura Stratonienti sunt lapides, quibus ne ignis quidem nocet. Ex iis & formæ fiunt, in quibus æra funduntur: *Plinius lib. xxxvi, cap. 22*. Plenius tamen de hoc lapide *Vitruvius lib. 11, cap. 7*.

AMURCA, ἀμύργη. Est vero amurca, ut loquitur *Plinius xv, 3*, sanies olivæ amara. *Varroni lib. 1 de re Rust. cap. 64*, amurca dicitur esse hamur aquatilis ac retrimentum ex olea expressa. *ἀμύργη, περὶ τὰ ἐλαία, ἰλός*, Hefychius. Amurcam dicunt eas olei fordes, quæ præcedunt: nam fordes quæ sequuntur oleum, feces vocantur: *Servius ad vers. 194 libri primi Georgicôn*. *Tzetzes Chil. xii, hist. 430*, vocat *πέτρα & ἐλαία, fecem olei*. Unde etiam ibidem parcemiam ἀνδριάς ἀμύργης, statua ex amurca, ad nihili res accommodat. Prorsus ac si quis ex densiore amurca, quæ quasi fex est olei, statuum faciat.

ARGENTI usum in statuas primum ad honorem divi Augusti in adulationem temporum transisse, falso existimatur. Athenis enim in loco, qui dicebatur Tholus, & curiæ quingentorum proximus erat, argentea aliquot signa, non tamen usque adeo magna, consecrata fuisse refert *Pausanias libro primo, pag. 8, 37*. Triumpho adhuc Magni Pompeii reperimus translatam Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argenteam statuum; item Mithridatis ejus patris; & currus aureos argentosque: *Plin. xxxiii, 12*. Augustus etiam statuas omnes argenteas olim sibi positas, conflavit; atque ex iis aureas cortinas Apollini Palatino dedicavit, teste *Suetonio in Augusto, cap. 52*. At *Dio libro 111*, in alios usus has statuas ab eo conflatas fuisse tradidit.

Claudius Imp. specimen prælii navalis in Fucino lacu edidit: *Hoc spectaculo classis Sicula & Rhodia concurrerunt, quinquagenarum triremium singula, exciente buccina Tritone*

Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emerferat, Suetonius in Claudio, cap. 21.

Domitianus non nisi aureas & argenteas statuas in Capitolio poni sibi permisit, ac ponderis certi: *Sueton. in Domit. cap. 13.*

Anser argenteus in Capitolio positus fuerat, in-honorem illius anseris, qui Gallorum nuntiaverat adventum: *Servius ad vers. 553 octavi Æneid.*

Thenſa vehiculum fuit ex argento vel ebore, quo exuviz Deorum ludicris Circensibus in circum ad pulvinar vehuntur: *Festus.*

Argentum medicatis aquis inficitur, atque etiam afflatu ſalſo, ſicut in mediterraneis Hispaniæ, Plinius xxxiii, 12.

ARGILLA. *Lyſiſtratus Syſcionius, frater Lyſippi, de ſignis effigiem exprimere invenit. Crevitque res in tantum, ut nulla ſigna ſtatuarum ſine argilla fierent*, Plinius libro xxxv, cap. 12. Etiam pice utebantur olim Artifices typum vel formam alicujus ſtatuar ſumpturi. Ο ἀγορεύς Ερμῆς, ὁ παρὰ τὴν Ποικίλιν, inquit Lucianus in Jove tragædo, πύλης ἀναπύλλου, ὁσημέραι ἀναπλάττομεν τὸν ἄνδρα ἰοπιῶν: *Agotæus ille ſive forenſis Mercurius, qui ſtat ad Pæcilen, pice reſertus eſt, ſiquidem à ſtatuariis quotidie reſingitur.* Ad quæ verba hæc annotat vetus Scholiaſtes: Οἱ ποιῆντες τὰς ἀνδρείδας καὶ τὰ ἀγάλματα, ἰδοὺ ἔχον περιπλάττειν τὸ ἀγάλμα ἔρμῃ πύσσῃ, καὶ ἔτι λαμβάνουσιν τὸ αὐτὸ ἐκλίπωμα, ἵνα πρὸς αὐτὸ ποιῶσι.

AROMATUM tantam vim in funere Syllæ à fœminis collatam teſtatur Plutarchus in Sylla, ut præter aromata decem & ducentis ferulis illata, ingens quoque ipſius Syllæ ſimulacrum, quemadmodum & liſtoris, ex pretioſo thure ac cinnamomo fuerit effectum. Empedocles Acragantinus victoriam in Olympico certamine adeptus equis, quum Pythagoricus eſſet, ac proinde ab animatis abſtinendum ſibi putaret, bovem è myrrha, thure, aliſque aromatibus pretioſis effectum diſtribuit iis, qui ad ſolemne hunc totius Græciæ conventum confluerant: *Athenæus Deipnoſoph. libro 1, cap. 3; Euſtath. ad verſ. 8 Odyſſ. Γ, edit. Romæ pag. 1454, 21.* Lærtius tamen lib. viii, in Empedocle, quemadmodum & Philoſtratus de vita Apollonii lib. 1, cap. 1, bovem hunc ex melle & farina conſectum fuiſſe tradunt. De Iſide, quæ ſoror & conjux Oſiridis fuit, ſimile quid reſert Diod. Siculus lib. 1.

AURUM Hippocrates (Scaliger Hypſicrates reponit) *medicus de nomine inventoris dictum putat, quem vocitatum ait Aurum*, Feſtus. Aurum optimum in Colophone monte Aſiæ generatur. Meminit Colophonii hujus auri Julianus Imp. Orat. 11; Libanius Orat. xi; Suidas in χρυὸς τοιοῦτος: Apoſtolius quoque & Zenobius paræmiographi. Præcipue tamen Tzetzes Chiliade xii, hiſt. 402, & 404, ubi & alia plura non ignobilis auri genera recenset. Demoneſium aurum à bonitate commendat Stephanus de Urbibus in Δημόνιος. Φαναῖς, τὸ καλὸν χρυσιόν, Heſychius: niſi forte petiſtum hoc ſit ex hiſtoria Phocenſium Delphici Apollinis templum deprædantium; qua de re vide Juſtinum lib. viii. Atque ita ſimilem hujus auri conditionem dixeris cum auro Tolofano, de quo vide A. Gellium lib. iii noſt. Attic. cap. 9. Τὸ χρυσιὸν ὁ Κυζικηνὸς ἔχρησε περὶ χρυσοφόρου γῆς, Suidas. *Aurum quo ſæpius arſit, proſicit ad bonitatem. Auri-que experimento ignis eſt, ut ſimili colore rubeat quo ignis: atque ipſum obryzum vocant*, Plinius libro xxxiii, cap. 3. Vide Voſſii Etymologicum Latinum, in Obriſum: vide quoque annotata noſtra ad Appendicem Alamannici Gloſſarii D, pag. 4, in Obriſum.

Aurea ſtatua prima omnium nulla inanitate, & antequam ex ære aliqua illo modo fieret, quam vocant holophyraton, in templo Anaitidis poſita dicitur, numine gentibus illis ſacratiffimo. Direpta eſt Antonii Parthiſis rebus. Scitumque narratur dictum unius veteranorum Bononiæ, hoſpitali divi Auguſti cœna, cùm interrogaretur, Eſſetne verum, eum, qui prius violaffet hoc numen, oculis membrisque captum exſpiſſe? reſpondit enim, tum maxime Auguſtum de crure ejus cœnare, ſequè illum eſſe, totumque ſibi cenſum ex ea rapina eſſe: *Plin. xxxiii, 4.* De aurea ſtatua quam Veneri dicavit Aſpafia, vide Ælianum var. Hiſt. lib. xii, cap. i.

Antiochum Cyzicenum ferunt aureum Jovem cubitorum decem ex delubro ſuſtulſſe, & ex ære braſteolis ſubſtituiſſe ſucatum: *Arnobius lib. vi*, ut alia pleraque, ita & hoc hauſit ex Clem. Alexandrini Proteptico.

Apud Babylonios in ſacello quodam templi Beli magnum erat Jovis ſedentis ex auro ſimulacrum, & alia inſuper ſtatua duodecim cubitorum, è ſolido auro: vide Herodotum lib. 1, cap. 183.

Cypſelum Corinthiorum tyrannum in Olympia conſecraſſe aureum Jovis ſimulacrum ferunt: *Pauſanias lib. v, pag. 290, 3.* Apud Strabonem quoque libro viii, in teſtimonium divitiarum Cypſeli reſertur, τὸ ὀλυμπάσιν ἀνάθημα Κυψέλου, σφονδίλας χρυσοῦς ἀνδρείας Δμεγέλης: *Donum Cypſeli in Olympiis, ſtatua aurea malleo ducta juſta magnitudinis.*

diqis. Cotho portus erat Carthaginensium, habens nobile templum Apollinis, ὅθεν πάλαι καὶ χρυσὸν ἔω, καὶ δῶμα αὐτῷ χρυσήλατον ὑπὸ χιλίων τελευτῶν παρθένῳ ὡς εἰκόσι; *Cujus signum inauratum erat, & tectum auro coopertum, uti ponderis esset mille talentorum.* Vide Appianum de bellis Punicis.

Pompejus Magnus tertio triumpho transtulit signa aurea tria; Minervæ, Martis, & Apollinis: *Plin. lib. xxxvii, cap. 2.*

Dianæ Ephesiæ simulacrum aureum: *Xenophon lib. v de expedit. Cyri.*

Dianæ Scythicæ simulacrum ab Oreste & Pylade abreptum, è solido fuit auro: vide *Cedrenum pag. 135 edit. Regiæ.* Delatum id ab Oreste Ariciam. Sed cum postea Romanis sacrorum crudelitas displiceret, quamquam servi immolarentur, ad Laconas Dianæ translata est, ubi sacrificii consuetudo adolescentum verberibus servabatur, qui vocabantur Bomonicæ, quia aris superpositi contendebant, qui plura possent verbera sustinere: *Hyginus fabula 261.* Vide *Pausaniam in Laconicis, pag. 192, lin. 40; Servium ad vers. 116 libri II Æneid.*

Bendis, Anubis, Attis, & Mithres, ὅλοι ὁλόχρυστοι, καὶ βαρεῖς, καὶ πολὺν μῆλον ὡς ἀλλήλους: *Toti aurei, & graves, & ut vere venerandi.* Lucian. in Jove tragædo.

Athenis, teste Plutarcho in *vita Solonis*, in foro erat lapis, ad quem ex lege Solonis, jurabant Thesmothetæ, se legum observantissimos fore: si quam vero violassent, statuum pondere sibi parem ex auro Delphis dedicaturos.

Nabuchodonosor, ut de eo Severus Sulpicius in secundo Historiæ sacræ, statuum sibi auream immensæ magnitudinis posuit, adorarique eam ut sacram effigiem præcepit. Vide Caput III Danielis.

Auream quoque statuum & solidam Gorgias Leontinus Delphis in templo sibi posuit, lxx circiter Olympiade. Tantus erat docendæ oratoriæ artis quæstus: *Plin. lib. xxxiii, cap. 4; Cicero III de Orat. Valerius Maximus lib. viii, cap. ultimo.*

Remo fratri auream statuum oraculi monitu posuit Romulus. Qua de re vide *Cedrenum pag. 147 edit. Regiæ.*

Aureis argenteisque piscibus Atergatem Deam placabant, teste Athenæo libro VII *Deipnosoph. cap. 8.*

Aureum Atrei agnum Scriptores Tragœdiarum passim decantant; quem tamen Herodorus Heracleotes phialam argenteam fuisse tradit, in cujus medio aurea fuit agni imaguncula, pluris isthoc sæculo propter auri raritatem æstimata: *Athenæus libro sexto Deipnosoph. cap. 8.*

Hannibalem Coelius scribit, cum columnam auream, quæ esset in fano Junonis Latinæ, auferre vellet, dubitaretque utrum ea solida esset, an extrinsecus inaurata, perterebravisset. Quumque solidam invenisset, statuisseque tollere, secundum quietem visam esse ei Junonem prædicere, ne id faceret; minitarique, si id fecisset, se curaturam ut eum quoque oculum, quo bene videret, amitteret; idque ab homine acuto non esse neglectum: itaque ex eo auro, quod exterebratum esset, buculam curasse faciendam, & eam in summa columna collocavisse: *Cicero lib. i de Divinatione.*

Aquilæ duæ ab Oriente pariter atque Occidente Jovis imperio emissæ, Delphis, in ipso orbis terrarum umbilico, convenerunt: vide *Plutarchum circa initium libri de defectu oracul.* quemadmodum & *Claudianum in præfat. de Mallii Theodori Cons.* Δέκνται ἡ καὶ ἰμφοδὸς πρὸς ἐν τῷ ναῷ τῶν αἰωνομένων, καὶ ἐπ' αὐτῷ αἱ δύο εἰκόνες ἔμειναν: *Ostenditur umbilicus quidam in templo Delphico tenis redimitus, inque eo duæ imagines istius fabule,* Strabo lib. ix, pag. 421 edit. Casaubonianæ. Aquilas autem ibi dicatas fuisse aureas discimus ex Scholiis in Sophoclis Oedipum tyrannum, pag. 172 edit. *Stephanicæ, anni 1568.*

Aquilam vocabant Romani exiguum sacellum fanum, in quo collocatur aquila aurea. Erigitur autem in omnibus per delectum conscriptis legionibus; neque prius hybernaculis effertur, quàm universus egrediatur exercitus. Movet vero eam unus aliquis hastæ sublimi impositam, cujus inferior pars in acutam cuspidem definit, ut etiam defigi possit in solum: vide *Dionem Cassium lib. xl.* Plura vide apud Vossium *de Orig. & progr. idololatriæ lib. iii, 76.*

Alexandri Macedonis statua aurea posita fuit in templo Apollinis Delphici: *Herodotus lib. viii, cap. 121.*

Phrynes, scõrti nobilis, auream statuum Delphis in sublimi columna erexerunt Græci: *Ælianus var. Hist. ix, 32.* Vide quoque Plutarch. in libello *Cur Pythia nunc non reddat oracula carmine.*

Crœsus inter templi Delphici donaria consecravit auream statuum fœminæ panes sibi facientis; propterea quod insidias novercæ venenum privigno miscens, à capite suo in pessimæ fœminæ liberos averterat: *Plutarch. Cur Pythia nunc non reddat orac. carm.* Herodotus lib. i, cap. 51, Ἐἰδωλον χρύσειον τρίπηλον, *Simulacrum aureum tricubitale,* fuisse dicit. Arte-

Artemidoro auream Ephesi statuem in templo posuisse, quod Hemuletidam de-
ficientem Roma dicta causa Ephosorum esse erexit: vide *Synonymum lib. XIV, pag. 624*
edit. Casauboniana.

Mithridatis colossus aurea pedum sex (XIV. 6. 6. 6. 6. 6.) ab Lucullo triumph-
phante translatus est: vide *Plutarch. in Lucullo*.

Eodem Pietatis in foro olitorio dedicavit M. Acilius Glabrio duumviri, statuemque
auratam, quæ prima ornata in Italia statua aurata est: post Glabroni posuit: *Lucius*
lib. XL ab U. G. Valer. Maximus lib. II, cap. 5. Aliquanto aliter Ammianus Marce-
linus lib. XIV: *Quidam æternitati se posse commendari per statuas æstimantes, eas arden-*
ter adfectant, easque auro curant imbracari: quod Acilio Glabroni delatum est pri-
mo, cum consiliis armisque regem superasset Antiochum.

Clearchus Heracleensis tyrannus, dum ex successu continuæ felicitatis obliviscitur se
hominem, interdum Jovis se filium dixit; euntique per publicum, aurea aquila (velut
argumentum generis) præferebatur: *Justin. lib. XVI, cap. 5*.

Caligula templum numini suo proprium, & sacerdotibus, & excogitatissimas hostias in-
stituit. In templo simulacrum stabat aurum iconicum, amiciebaturque quotidie veste,
quali ipse uteretur: *Suetonius in Calig. cap. 22*.

L. Vitellius Narcissi & Pallantis imagines aureas inter Lares coluit: *Suetonius in Vi-*
tellio, cap. 2.

Britannico statuam auream in Palatio posuit Titus Imperator: vide *Suetonium in Ti-*
to, cap. 2.

Nero Pompeji theatrum operuit in auro unam diem, quod Tyridati regi Armeniæ osten-
deret. Et quota pars ea apparatus fuit Aureæ domus, ambientis urbem? Plinius libro
XXXII, cap. 3. Et rursus lib. XXXVI, cap. 15: *Bis vidimus totam Urbem cingi domi-*
bus principum Cæsi & Neronis; & hujus quidem, ne quid deesset, auream. Hujus Au-
ræ domus meminit Suetonius in vita Neronis, cap. 31: *Non in alia re damnosior, quam*
in edificando. Domum à Palatio Esquilias usque fecit; quam primo Transitoriam; mox,
incendio absumptam restitutamque, Auream nominavit: de cujus spatio atque cultu sus-
fecerit hoc retulisse. Vestibulum ejus fuit, in quo Colossus centum viginti pedum stare
ipsum effigie: tanta laxitas, ut porticus triplices milliarias haberet: item stagnum maris
instar, circumseptum ædificiis, ad urbium speciem. Rura insuper arvis atque vinetis
& pascuis siloisque varia, cum multitudine omnis generis pecudum ac ferarum. In æ-
teris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis unioque conchis erant. Cænationes
laqueatæ tabulis eburneis versatilibus, ut flores: fistulata, ut unguenta desuper sparge-
rentur. Præcipua cænationum rotunda, que perpetuo diebus ac noctibus vice mundi
circumageretur: balneæ marinis & Albulis fluentes aquis. Ejusmodi domum cum abso-
lutam dedicaret, hætenus comprobavit: ut se diceret Quasi hominem tandem habitare
capisse. In hac domo aurea non modo præstantissima vet. Artificum opera congesse-
rat Nero Imp. verum etiam exquisitissimos Artifices passim conquisitos ibi teu incarceratos
detinuit. De primo agit Plinius lib. XXXIV, cap. 8, ubi testatur clarissima quæque ma-
ximorum Artificum opera *violentia Neronis in Urbem convecta, & in sellariis domas*
aureæ disposita. Alterum habet idem Plinius lib. XXXV, *sub finem capitis decimi.* Lo-
cum, à propinquo meo Isaaco Vossio è codd. MSS. emendatum, exhibet Catalogus
Artificum in *Amulius Pictor.* Meminit & hujus aureæ domus Neronis Imp. Dio Chry-
sostomus *Orat. XLVII.*

Domitianus nonnisi aureas & argenteas statuas in Capitolio poni sibi permisit, ac pon-
deris certi: *Suetonius in Domitiano, cap. 13.* Injuncti ponderis rationem videtur ex-
pressisse Statius Papinius lib. V *Sylv.* ea quæ inscribitur, Abascantii in Priscillam pietas,
vers. 191:

*Da Capitolinis æternum sedibus aurum,
Quo niteant sacri centeno pondere vultus
Cæsar.*

Hujus tamen ipsius Domitiani, à conjuratis postmodum dilaniati, nulla uspiam in uni-
verso orbe Romano reliqua fuit statua præter unam aream, quam uxor ei post mortem
indulgentem Senatu erexit: vide Procopii *Historiam arcanam, cap. VIII.* Nisi forte ma-
lis recurrere ad librum secundum, cap. 8, sect. 7; ubi hæc omnia plenius ex Procopio
adscriptimus.

Pavonem ex auro & fulgidis lapidibus Junoni dedicavit Adrianus Imp. teste Pausania
lib. II, pag. 115, 21.

M. Antoninum Philosophum Imp. mortuum Senatus, ut memoriam tantarum virtu-
tum grate prosequeretur, aurea statua dignum judicavit: vide *Cedrenum pag. 251 edi-*
tionis Regiæ.

Claudio

Claudio Imp. successori Valeriani & Galieni Imp. populus Rom. in Capitol. aulam posuit statuarum, quod Gothos Illyricum Macedoniaeque per quatuordecim annos vastantes incredibili strage deleverat: *Eusebius in Chron. ad annum Domini ccc. xxxi. Idolorum Chron. Gothorum, Era cccxiii; Jornandes de Regn. success.*

Leonem aureum decem talentorum pondo Apollini Delphico sacravit Croesus: vide *Herodotum lib. 1, cap. 50.*

Buculas aureas, Croesi donum, habuit Ephesus: *Herodotus lib. 1, cap. 92.*

Cercopithecum aureum pro numine colebant incolae Thebarum Aegyptiarum. *Juvenalis Satyra xv:*

*Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magica resonant ubi Memnone chorda,
Atque vetus Thebe centum jacet obrata portis.*

Aureus currus Solis ornat ab Augusto Caesare Apollini sacrate: vide *Propertium lib. 11, Eleg. 31.*

Molam auream sex talentorum pondo Xerxes Megabyso Babylonis expugatori praeter alia multa donavit. Quod munus apud Persas omnium regionum munerum praestantissimum judicatur: *Ctesias in Persicis apud Photium.*

Crassus dives primus argento auroque folia imitatus, ludis suis coronas dedit, Plin. lib. xxi, cap. 3. Taurorum folle aureus ducitur color, Idem lib. xi, cap. 37. Inter omnia communia animalium, vel praestantissimi effectus fel est. Taurino praecipua potentia, etiam in ere pellibusque colore aureo inducendo, Idem lib. xxxviii, 9. De auro alia multa habet Plin. in proemio libri xxxiii, & ejusdem libri quatuor primis cap. Praecipue tamen cap. 3: Super omnia, inquit, netur [aurum] ac textitur, lane modo, & sine lana. Tunica aurea triumphasse Tarquinius Priscum Verrius tradit. Nos vidimus Agrippinam Claudii principis, edente eo navalis praetii spectaculum, affidentem ei indutam paludamento ex auro textili, sine alia materie.

Platanum auream atque auream vitem inter reliquam suppellectilis regis pompam circumvehabant Reges Persarum. Ac vitem quidem in regio cubiculo distendi volebant. Quandoque etiam sub ea legatos audiebant, ac jus dicebant, non tam ab ipsa forte platano ac vite majorem majestati suae venerationem accessuram sperantes, quam à smaragdus, carbunculis Indicis, aliisque gemmis uvas representantibus: vide *Athenaeum libro xii, cap. 2, & 9. Meminit quoque aureae hujus platani Xenophon in Anabasi lib. vii, quemadmodum & Dio Chrysostomus Orat. lviii. Quod vero Darium Pythius Lydus aurea hac platano simul ac vite donaverit, discimus ex Herodoti lib. vii, cap. 27; vide quoque Plinium lib. xxxiii, cap. 10; Photium in excerptis ex Himerii Orat. propeptica ad Ampelium: ubi Theodorum Samium vitem hanc Artaxerxi elaborasse testatur. De Xerxis aurea platano vide *Eustath. ad vers. 307 Iliad. B, edit. Roman. pag. 226, 10. Ne tamen arbitremur Persarum Reges Pythio isti tantum debuisse platani hanc vitemque, observandum hic est quod tradit Plinius lib. xxxiii, cap. 3: Jam Cyrus devicta Asia, inquit, auri pondo xxxiv millia invenerat; praeter vasa aurea, aurumque factum, & in eo folia ac platani vitemque. Praeterquam quod Priamus etiam pluribus ante Cyrum annis vitem auream misisse traditur Aethyochae matri Eurypyli: vide *brevia Scholia ad vers. 520 Odyss. A; vide tamen & Eustath. ad eundem Homeri locum, editionis Roman. pag. 1697, 32. Posteriora quoque saecula ab infanis hisce luxuriae impensis minime abhorruisse constat: quandoquidem Pompejus tertio triumpho, quem de piratis, Asia, Ponto, gentibusque & regibus egit, transtulit inter alia, Montem aureum quadratum, cum cervis, & leonibus, & pomis omnis generis, circumdatis vite aurea, Plinius xxxvii, 2. Michael denique Imp. exhausta per libidines omni gaza imperatoria, non gryphes modo aureos conflavit, verum etiam auream illam platani, quae non tantum auri splendore spectantium oculos tenebat, sed & cantillantium avicularum prope vivis vocibus aures demulcebat: vide *Cedrenum edit. Regia, pag. 544; nec non Constantini Manassis Annales.****

Valvae auro atque ebore magnificae: vide *Ciceronem lib. iv in Verrem.*

CEREA majorum imagines in atrii ostentabant adprime nobiles; homines vero novi, suas tantum; ignobiles denique, nullas: vide Plinii & Valerii Maximi de hac re verba, *lib. 11, cap. 8, §. 7, à nobis allata. Quibus adde Diodori Siculi verba, prout ea descripsit Photius in Excerptis ex lib. xxxi. Ovidius 1 Fastorum, vers. 591:*

*Perlege dispositas cinerose per atria ceras:
Contigerant nulli nomina tanta viro.*

Idem Amorum lib. 1, Eleg. 8:

Nec te decipiant veteri cincta atria cera.

Imagines

Imagines has aperire, & quasi in publicum proferre solebant, si quando grave aliquod crimen spectatæ probatæque innocentæ testimonio publice diluissent. Tullius pro P. Sylla: *Nam ipse quidem, inquit, si erit vestro iudicio liberatus, quæ habet ornamenta, quæ solatia reliquæ vitæ, quibus letari & perfrui possit? Domus erit, credo, exornata; aperientur majorum imagines; ipse ornatum ac vestitum recuperabit.* In publicis quoque solemnitatibus non modo aperiebant; verum etiam studiose exornabant eas, *Ταύτας δὲ πᾶς εὐκλὺς ἐν τῇ δημοκρασίᾳ ὑποτακτικῶς ἀνοίχεντες κοσμεῖσι φιλοκλῆμος*; vide Polybium libro VI. De cereis Imperatorum Rom. imaginibus earumque in Cæsarum exequiis usu, vide *Herodianum circa initium libri quarti*. Quinetiam plerique alii antiquæ nobilitatis insignibus clari, majorum suorum imagines in pompa funebri passim producebant, suppressis tantum imaginibus eorum, qui hostes reip. fuisse videbantur. Ita Plutarchus in Julio Cæsare veluti insolens quid notat, quod non tantum uxorem Marii Juliam, amitam suam, defunctam eximie laudavit in foro; verum etiam, quod ausus est imagines Marii in funere ejus præferre. Etenim eæ tum primum post Syllæ dominatum conspectæ fuerunt; ex quo nempe Marius fuerit hostis judicatus. Tacitus quoque *sub finem libri tertii Annal.* notat, quod in funere Juliæ, C. Cassii uxoris, viginti clarissimarum familiarum imagines antelatae sunt, Manlii, Quinctii, aliaque ejusdem nobilitatis nomina: *Sed præfulgebant, inquit, Cassius atque Brutus; eo ipso, quod effigies eorum non visebantur.*

Magi quoque cereas fingunt eorum imagines, propter quos carmen instituunt. Ovidius Heroidum epist. VI, quæ Hypsipyles ad Jalonem, vers. 91:

*Devovet absentes simulachraque cerea fingit,
Et medium tenues in jecur urget acus.*

Idem Amorum lib. III, Eleg. 6:

*Sagaque Phœnicea defigat nomina cera,
Et medium tenues in jecur urget acus.*

Vide Eundem Fastorum lib. II, vers. 577; quemadmodum & Horat. lib. I, Sat. VIII. Plenissime Servius ad illud Virgillii, Ecloga VIII:

*Limus ut hic durefcit, & hæc ut cera liquefcit
Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.*

Fecerat illa duas imagines, inquit Servius, alteram ex limo, qui igne fit durior; alteram ex cera, quæ igne solvitur. Ut videlicet mens amatoris ita durelceret ad illam, quam tunc amabat, omnesque alias, sicut ad ignem limus; & ad se ita molliretur & solveretur amore, ut cera ad ignem liquefcit.

CICER. *Ἐπεὶ οὖν Διόνυσος, ἐπὶ τῇ μηδενὸς ἀξίῳ: Bacchus ex cicere de iis dicimus, qui nullius sunt momenti*, Hesychius; Suidas. Eodem plane usu, quo supra fuit *ἀνδρῶν ἀμύχανη*; vide quæ diximus in *Amurca*.

CORNUA. Hybernæ coronæ, cum terra flores negat, sunt ramento è cornibus tincto: *Plin. lib. XXI, cap. I.* Urorum cornibus barbari septentrionales potant, urnasque binas capitis unius cornua implent. Alii præfixa hastilia cuspidant. Apud nos in laminas secta translucent, atque etiam lumen inclusum latius fundunt: multasque alias ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc sublimata, nunc quæ cerosotota picturæ genere dicuntur: *idem Plinius lib. XI, cap. 37.*

DENTES FLUVIALIS EQUI, deficiente ebore, signis faciendis ab Artificibus quandoque adhibiti. Cyziceni certe cum Proconnesios bello adegissent, ut sibi fierent inquilini, Dindymenæ matris signum è Proconnesio asportarunt, aureum illud fuit: facies, quum deesset ebur, è fluvialium equorum dentibus est fabricata. *τὸ ἀεὶ σῶπιν, ἀντὶ τῆς ἐλεφαντίνης, ἵππων τῶν περὶ τὴν πόλιν ὁδοὺς εἶσιν ἐργασμῶν*, Pausanias lib. VIII, pag. 530, 6.

EBUR. *Dentibus elephantorum ingens pretium*, inquit Plinius VIII, 10, & *Deorum simulachris laudatissima ex iis materia*. Athenienses certe Phidiam tulerunt, quamdiu is marmore potius, quam ebore, Minervam fieri debere dicebat, quod diutius nitor esset mansurus: sed ut adjecit, & vilius; tacere jusserunt: *Valerius Maximus lib. I, capite I, Exemplo ext. 7.* *Φασὶ γὰρ πολλὴν πυκνότητά καὶ σερρότητα τὸ πῦρ ὥστε ἄφθονον διαρῆναι, ἐφ' ὅτι μήκιστον μηδὲ μίαν ἐκ χρίνῃ βλάβηται ὡς ἀδεχόμενον: Dicunt ob magnam crassitiem & soliditatem os hujusmodi incorruptibile permanere, quoniam cum sit longissimum, nullam ex tempore noxam recipit*, Gregor. Nyssenus Homil. XIV in Cant. Cantorum. Optimum hic est Adulicum ebur, de quo vide *Arrianum in Periplo maris Erythræi*.

Minervæ Alex signum, unà cum dentibus apri Calydonii, Augustus Cæsar, victo Antonio, Tegeatibus eripuit. Ac Alex quidem Minervæ signum Romæ conspiciebatur

tur in aditu fori ab Augusto consecrati. Est vero signum id ex ebore totum: ars autem Endii. τῆν μὲν δὴ ἐνταῦθα ἀνδρῶν ἐλπίσιν αἰετὶ πάντος πεποιημένον· τέχνη δ' ἐν αὐτῷ, Pausanias lib. VIII, pag. 529, 32.

Alakomenæ modicus in Boeotia vicus fuit, habuitque in proximo ædem Minervæ, cum antiquissimo ejusdem Dæ signo ex ebore. Eripuit illud Sylla: Pausanias lib. IX, pag. 593, 8.

Jovem eburneum fecit Prasiteles in Metelli æde, quæ campus petitur: Plin. XXXVI, 5. Agrigentini cognominem urbi fluvium speciosi pueri forma ex ebore fecerunt; atque eburnæ huic statuæ Delphis consecratæ, ipsius fluvii nomen inscripserunt: *Ælianus var. Hist.* II, 33.

Herodis Sophistæ stadium Panathenæicum habuit fanum Fortunæ cum eburneo Dæ signo: *Philostr. lib. II de vit. Sophist. in Herode.*

Apollo eбореus spectabatur Romæ in foro Augusti: Plin. lib. VII, cap. 53.

Nicomedis Bithyniæ regis simulacrum ex ebore conspiciebatur Romæ in foro Trajani: Pausanias lib. V, pag. 310, 6.

Britannico equestrem statuam ex ebore posuit Titus: vide *Suetonium in Tito*, cap. 2.

Cæsar Caligula ita fuit addictus & deditus Præfixæ factioni, ut cœnaret in stabulo asidue & maneret. Cythico agitatori equile marmoreum & præsepe eburneum dedit. *Suetonius in vita Caligulae*, cap. 55.

Nero ab ineunte ætate equorum atque aurigandi studio præter cæteros flagrans, inter initia principatus eburneis quotidie quadrigis in abaco ludere solebat: *Suet. in Ner.* cap. 22.

De regali throno, quem sibi ex ebore fecit Solomon, vide 2 *Chron. cap. IX, vers. 17 & seqq.*

Domum eburneam ædificavit Rex Achab: 1 *Reg. XXII, 39; Amos III, in fine.*

Tensa vehiculum fuit ex argento vel ebore, quo exuviae Deorum ludicris Circensibus in Circum ad pulvinar vehuntur: *Festus.*

De emolliendi eboris ratione, ut quovis flecti possit, elegans est Plutarchi locus in libello *An vitiositas ad infelicitatem sufficiat*. Fortuna non perficit infelicitatem, inquit, nisi à pravitate adjuta. Sicut enim ossa finduntur filo, postquam aceto & cinere sunt perhumectata: quemadmodum etiam ebur zytho emollium atque laxatum flectunt, inque varias formas fingunt; aliter vero non possunt: sic Fortuna, quod ex se male affectum molliumque est vitiis, superveniens vulnerat atque pertundit.

Quali glutino artifices, qui circa ebur versantur, soleant uti, docet *Ælianus lib. XII de Animalibus*, cap. 32. Vide locum.

Raphani ebora poliunt: *Plinius lib. XIX, cap. 5.*

Sulphur (ῥαῦν) adhibuit Phidias Olympium faciens Jovem, ut eboris materiam durabiliorem faceret: *Dio Chrysost. Orat. XII, quæ est de Cognitione Dei.* Vide locum.

Altis in Olympia maxime palustris est locus: quamobrem etiam Jovis Olympii eburneum signum, ibi consecratum, oleo ab aquosi soli injuria defenditur: Pausanias lib. V, pag. 308, 17, & 23. Existimatur oleum ebori vindicando à carie utile esse. Certe simulacrum Saturni Romæ intus oleo repletum est: Plin. lib. XV, cap. 7. Methodius quoque apud Photium in *Excerptis ex Orat. de Resurrectione*, testatur Phidiam, cum Pærxam statuam ex ebore formasset, imperasse ut oleum interius infusum semper è simulacro promanaret, ut illi immortalem vim hoc modo conciliaret. Prope Pellenen est Minervæ templum, atque in eo signum Dæ ex ebore: testanturque Pellenzi sub ipsa basi Minervæ alte descendere adytum, atque ex eo humidum halitum effari, qui sit ebori tuendo peridoneus: Pausan. lib. VII, pag. 453, 9. In Atheniensium arce, eminenti scilicet & saxoso loco, eburneum Minervæ simulacrum adpersu aquæ à siccioris loci incommodis vindicatur. Epidauri vero solium ipsum, cui eburneum Æsculapii signum insidebat, puteo imminens factum fuisse traditur: vide Pausan. lib. V, pag. 308, 30.

Ajunt Democritum invenisse quemadmodum ebur poliretur, quemadmodum decoctus calculus in smaragdum converteretur, qua hodieque coctura inventi lapides coctiles colorantur: *Seneca epist. XC.* Aspera squatinæ cure lignum & ebora poliri tradit Plinius lib. IX nat. Hist. cap. 12.

Tiburtino coelo tale dicitur fuisse temperamentum, ut rebus plerisque, præcipue tamen ebori præstiterit candorem. Martial. lib. IV, Epigr. 62:

*Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris,
Omnia dum fieri candida credit ibi.*

Idem lib. VIII, Epigramm. 28:

*Lilia tu vincis, nec adhuc delapsa ligustra,
Et Tiburtino monte quod albet ebur.*

Silius

Silius Italicus lib. xii:

*Quale micat, semperque novum est, quod Tiburis aura
Pascit ebur.*

Propert. lib. iv, Eleg. 7:

Herculeo numine pallet ebur.

ELECTRUM, si Poëtis fides habenda est, nihil aliud esse credemus, quàm

Ab arbore lapsas Heliadum lacrymas,

ut loquitur Ovid. x Metamorph. vers. 262. Sed hanc opinionem jam olim explosit Lucianus in opusculo de *Electro*, ac præter eum plures alii. Pausanias lib. v, pag. 310, 5, tradit, electrum quidem in Padi fluminis arenis reperiri nonnunquam; pretiosissimum autem id genus electri judicari, quod nonnisi raro invenitur: testatur adhæc, Augusto Cæsari statuum ex hoc electri genere positam fuisse Romæ in foro Trajani. τὸ δ' ἄλλο ἡλεκτρον, inquit, ἀναμειγμένον ἐστὶν δρυῖν χρυσός: *Aliud vero electrum est aurum argento mixtum.* Recte itaque Tertullianus adversus Hermogenem: *Electrum, licet ex auro & argento fœderatum, nec argentum tamen nec aurum appellabo, sed electrum: à cuius habitu qui divertit, pariter & à vocatu ejus recedit, appellationis, sicut & conditionis proprietate.* Plinius denique lib. xxxiii nat. Hist. cap. 4, fusius aliquanto electri naturam explicans, nativum à factitio non obscure distinguit: *Omni auro, inquit, inest argentum vario pondere, alibi dena, alibi nona, alibi octava parte. In uno tantum Gallie metallo, quod vocant Albicratense, xxxvi portio invenitur, ideoque cæteris præest. Ubique quinta argenti portio est, electrum vocatur. Scrobes eæ reperiuntur in Canaleiensi. Fit & cura electrum, argento addito. Quod si quintam portionem excessit, incudibus non resistit. Et electro autoritas, Homero teste; qui Menelai regiam auro, electro, argento, ebore, fulgere tradit. Minervæ templum habet Lindos, insula Rhodiorum, in quo Helena sacravit calicem ex electro. Adjicit historia, mammae suæ mensura. Electri natura est, ad lucernarum lumina clarius argento splendere. Quod est nativum, & venena deprehendit: namque discurrunt in calicibus arcus cælestibus similes, cum igneo stridore, & gemina ratione prædicunt. Postremum hoc etiam Serenus confirmat, 62 præcepto med.*

Produnt electri variantia pocula virus.

Vide Servium ad vers. 400 lib. octavi Æneid. Liqueat igitur, Electrum nihil aliud olim fuisse, quàm argentum auro vel natura vel arte confusum. Postea tamen amissa miscendorum metallorum scientia, aliarum quoque rerum cum auro argentoque commixtionem pro electo habuerunt, vitri puta lapillorumque splendentium. ἡλεκτρον, ἀλλότῳ πιν χρυσίον, μίγνυμεν ὕλην καὶ λίθια. ὅπως ἐπὶ καλῶσεως ἢ τῇ ἀγίᾳ σοφίᾳ τρώπιζα: *Electrum, aurum ex alieno genere conflatum, vitro, & lapillis mixtum, cujusmodi structura est sanctæ Sophiæ mensa,* Suidas in ἡλεκτρον, & in καλῶσεως: quam mensam ex electo Suidas fuisse testatur. De ea sic Cedrenus: τότῃ πικρὴ ἰστυνιανὸς καὶ πλὴν ἀγίαν τρώπιζαν, ἔργον ἀμίμητον. ὅσοι τε γὰρ χρυσὸν, καὶ δρυῖν, καὶ λίθια παντοῖα, καὶ ξύλα, καὶ μέταλλα, καὶ εἶδος ἄλλῃ, ὅσα τε γῇ φέροι, καὶ θάλασσα, καὶ πᾶς ὁ κόσμος, ἐκ πάντων συνάξας τὰ μὲν κρείττονα καὶ πμώτερα πλεονα, τὰ δ' ἐλάττω ἐνδείστερα, τὰ τηλὴν τήρας, τὰ ξηρὰ ἐπίβαλε, καὶ ἅτως εἰς τύπον Πιχρίας ἀνεπλήρωσεν αὐτῶν. ὅθεν καὶ πικρὴ φάγομεν, θάμβος περὶ χειρὸς εἰς αὐτὴν ἀπνέυσιν: *Sacram quoque mensam tum fecit, opus imitatione nulla equandum. Constabat auro, argento, omnis generis lapidibus, lignis, metallis, omnibusque rebus quas terra fert, & mare, & totus mundus. Ex omni materia pretiosiora plura, viliora pauciora collegerat, liquatisque iis quæ fluunt, sicca illis immiserat, atque ita mensam formæ infusam absolverat. Itaque varium illud opus contuentibus stuporem injiciebat.* Vide quoque Codinum de Originibus Constantinopolitanis. Deficiente denique & hac arte, succinis electri nomen, teste Eustathio ad versum 293 Dionysii τῷ ὁμιολογίᾳ, videtur attributum: ἡλεκτρον νῦν, inquit, οὐκ ἐκ χρυσὸς καὶ δρυῖν καὶ λίθια, ἀλλ' ἐκ πικρῆς χρυσοειδὲς, ἐξ ἧς καὶ λαβαὶ μαχαίρας γίνονται, ἀκέραιον ἐφελκυμικαὶ, ὡς ἡ μαχαίρῃσι σιδέρε: *Electrum nunc non est auri & argenti mixtura: sed lapis auro similis, ex qua etiam gladiatorum manubria fiunt, quæ paleas attrahunt sicuti magnetes ferrum.*

EUSEBES. *Lapis est ex quo traditur imago Herculis in Tyri templo facta: sed & sedes ex qua difficile surgebant.* Ita enim, præeuntibus vet. libris Vossianis, restituenda videntur hæc verba Plinii lib. xxxvii, cap. 10.

FARINA. Apud Athenienses extra urbem celebrantur Diasia. Ita vocant festum Jovi Melichio sacrum; atque in eo παιδὴ καὶ γυναικὶ πολλοὶ, ἐκ ἱερῆς, ἀλλὰ θύματός θιχρόεας: *Immolant multi non veras, sed ex farinæ subactæ massa victimas ad verarum similitudinem factas, quibus indigenæ uti solebant,* Thucyd. libro 1; ubi vetus Scholiastes

ῥύματα exponit πρὸς πύματα εἰς ζώων μορφὰς πτυχωμένα, *bellaria quaedam in animalium formam efficta*. Dicitur Jupiter Proserpinæ Cyzicum urbem in dotem dedisse, quam propterea Cizyceni summo studio venerantur, eique quotannis atram bovem immolant; quod cum statō solemnitate illius tempore præstare non possent, eo quod à Mithridate obsessi ad omnium rerum extremas angustias erant adducti, bovem quandam ex opere pistorio finxerunt. Vide *Appianum de bello Mithridatico*. Pythagoras bovem ex farina confectum, ut accuratiores affirmant, immolavit; quum reperisset latus subtensum trianguli rectanguli æquivalere cruribus: Ἐξ αὐτῆς δὲ πλεῖς εἰπὼν, ὡς φασί, βῶν, οἱ ἀκροτέστεροι, ἐξ αὐτῶν δὲ ὀρθογώνια τὴν ὑποτίττωσαν ἴσον διωαμῶν τοῖς πτερυγίοις, Porphyrus de vita Pythagoræ.

Θύανον, τὴν θυήνην, πύμα δὲ ἐστὶν ἀνὰ βοῆς, Hesychius.

πέλανοι, vide Pollucem Onomast. lib. vi. cap. 11; quemadmodum & Hesychium & Suidam in βῶς ἐβδόμῳ.

In veneficarum incantationibus, ut cerea imago supra fuit, ita quandoque etiam adhibebatur πύμα στάπνον εἰς ἀνδρὸς μῖμημα πεπασμένον: *Farina cocta & in hominis formam efficta*, Heliodorus lib. v Æthiop.

Maniæ, turpes deformesque personæ. Manias Ælius Stilo dici ait ficta quædam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii Maniolas appellant: *Festus*. Vide quoque *Macrobius lib. 1 Saturn. cap. 7*.

Panem quoque pistoris in varias effingebant formas. Manilius lib. v Astronom. in genitura pistoris:

Atque unum genus in multas variare figuras.

Vide Athenæum lib. iv Deipnosoph. cap. 8. Priapi certe filiginei meminit Martialis libro xiv, Epigramm. 69:

*Si vis esse satur, nostrum potes esse Priapum;
Ipsa licet rodas inguina, purus eris.*

Atque hoc est illud, quod Idem ibidem Apophor. 222 dicit:

*Mille tibi dulces operum manus ista figuras
Exstruit: huic uni parca laborat apis.*

Vide Casauboni Animadversiones in Suetonii Augustum, cap. 4. Ἐρμῆς, πύμαλῳ εἰδῶ κηρυκτικῶς, Hesychius. Σελύας, πῶππον, τῷ ἄσπῳ ὅμοιον πύμα π, Idem.

FERRUM quoque statuis olim præbuit materiam, quemadmodum supra §. 1, mentio injecta est Herculis ferrei, quem fecit Alcon: & alibi quoque meminimus Athamantis è ferro. Quod vero difficilis admodum ac valde laboriosa res sit è ferro signa facere, discimus ex Pausania libro x, pag. 642, 23. Theodorus Samius ferrum primus fudit, ac simulacra ex eo fecit, sicuti testatur idem Pausanias lib. 111, pag. 183, 40.

Epaminondæ ferrea effigie apud Messenios Æsculapii fanum adornatum fuit, teste Pausania lib. iv, pag. 276, 21.

In Apollinis Delphici templo visebatur Hercules cum hydra conflictus; è ferro tam Hercules est, quàm hydra. Spectantur etiam cum admiratione Pergami leonis & apri capita, & ipsa ferrea: *Pausanias lib. x, pag. 642, 23*. Integrum locum exhibet Catalogus Artificum in *Tisagoras*.

Anastasi regum rapacissimi ac violentissimi statua fuit è ferro. Anthologia Græc. Epigr. lib. secundo, cap. 50:

Εἰκόνα σὺν βασιλεὺς κροσμοφθόρε τὴν δε σιδήρεα
Ἀΐεσεν, ὡς χαλκῆ πολλὸν αἰμολέειν,
Ἀντὶ φόβου, πένιης τ' ὀλοῆς, λιμῆ π, καὶ ὀργῆς,
Ὅς πάντας φθείρεις ἐκ φιλοχρημοσύνης.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Effigiem ferro populus tibi, pessime regum,
Hanc locat, (ere faret nam pretiosa nimis),
Sanguine pro fuso, pro paupertate, fameque,
Quæ mala cuncta tuæ debet avaritiæ.*

Θὶ μαλθακὸν εἶναι βεβλόμεναι τὸ σίδηρον, ἐλαίῳ βάπτισιν. οἱ δὲ σκληρὸν, ὕδατι, Suidas in σιδήρειαν ψυχρῶ.

Ferreus Cupido in Dianæ templo sine aliqua alligatione pendens memoratur Cassiodoro *Variarum* 1, 45.

Ferream Martem, teste Claudiano *Epigramm.* 14, Veneris statua ex magnete fabricata ad se attrahens, quibusdam quasi occultis illecebris ad se perlicere videtur.

Vidimus & Romæ scyphos è ferro dicatos in templo Martis Ultoris: *Plin. lib. xxxiv, cap. 14*.

Ferrum

Ferrum aceto & alumine illitum fit aeri simile. A rubigine vindicatur cerussa, & gypso, & liquida pice. Hæc est temperatura à Græcis antiodes dicta. Ferunt quidam & religione quadam id fieri; & extare ferroam catenam apud Euphratem amnem, in urbe quæ Zeugma appellatur, qua Alexander Magnus ibi vinxerat pontem; cujus annulos, qui resecti sunt, rubigine infestari, carentibus ea prioribus: *Plin. lib. xxxiv, cap. 15.*

FIGULINI OPERIS bovem immolavit Pythagoras, cum professionis suæ instituto verum bovem mactare prohibitus esset: vide *Greg. Nazianzenum epist. 183.*

M. Varro tradit Turianum à Fregellis accitum, cui locaret Tarquinius Priscus effigiem Jovis in Capitolio dicendam. Fictilem eum fuisse, & ideo miniari solitum: fictiles in fastigio templi ejus quadrigas. Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodieque materia nomen in Urbe retinet. Hæ enim tum effigies Deum erant laudatissimæ. Nec pœnitet nos illorum, qui tales coluere; aurum enim & argentum, ne Diis quidem conficiebant. Durant etiam nunc plerisque in locis talia simulacra. Fastigia quidem templorum etiam in Urbe crebra & municipiis; mira calatura, & arte, ævique firmitate certiora auro, certe innocentiora, *Plin. lib. xxxv, cap. 12.* Juvenalis Satyra xi, vers. 115:

Hanc rebus Latii curam præstare solebat
Fictilis, & nullo violatus Juppiter auro.

Ovid. lib. i Fastorum, vers. 202:

Juppiter angusta viæ totus stabat in æde,
Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.

Athenis non longe à Bacchi fano in cella quadam visebantur aliquamultæ statuæ fictiles; quibus expressus erat Atheniensium rex Amphictyon, cum alios Deos, tum Liberum patrem convivio excipiens: vide *Pausaniam lib. i, pag. 4, 30.*

In Ceramico, via urbis Atheniensis, porticus erat qui Regis dicebatur. Præter Ceramum Heroem in hac porticu simulacra sunt è terra cocta, Theseus Scironem in mare abiciens, & Aurora Cephalum rapiens: *Pausanias lib. i, pag. 5, 10.*

Tritia, urbs Achæorum, fanum habuit quod Maximorum Deorum vocatur. Simulacra fictilia sunt: *Pausan. lib. vii, pag. 441, 55.*

FOENUM. Simulacra effigiesque hominum è fœno fieri solebant, quibus objectis ad spectaculum præbendum tauri irritarentur: *Asc. Pedianus in Orat. Ciceronis pro C. Cornelio.* Vide quoque Scaligerum in Festum, ad vocem *Pile.*

GYPsum. Cognata calce res gypsum est, inquit Plinius lib. xxxvi, cap. 24: vide locum. Homini imaginem gypso e facie ipsa primus omnium expressit, ceraque in eam formam gypsi infusa emendare instituit Lysistratus Sicyonius frater Lysippi. Hic & similitudinem reddere instituit, ante eum quam pulcherrimas facere studebant. Idem & de signis effigiem exprimere invenit. Crevitque res in tantum, ut nulla signa statuæ sine argilla fierent, *Plin. xxxv, 12.*

Stymphali vetusta est ædes Stymphaliæ Dianæ. Sub ejus templi lacunaribus positæ sunt aves Stymphalides: cæterum non est facile internoscere, ligneæne eæ sint, an gypseæ: vide *Pausaniam lib. viii, pag. 448, 55.*

Gypseum Liberi patris simulacrum, pictura illuminatum, quod erat Creuside, supra retulimus lib. ii, cap. 8, §. 10.

JASPIDIS. Magnitudinem Jaspidis undecim unciam vidimus; formatamque inde effigiem Neronis thoracatam, *Plin. xxxvii, 9.* Quin vero & alia plura minutula ex Jaspide fecerint ornamenta, dubitare non poterit, qui ex eodem Plinii loco didicerit, totum Orientem pro amuletis eam gestasse. Quia de re sic Dionysius ἐπεμνηνίς, vers. 724, ubi agit de mari Caspio:

οὐδ' ἵ κρύσταλλον, ἢ περὶ τὰς ἰασπίδας,

Ἐχθρὰν ἑμπαύσηται, καὶ ἀλλοῖς εὐδαίμοις.

Gignit autem crysallum & æerii coloris Jaspim,
Infestam Empusis, & aliis spectris.

Ad quæ verba vide quæ annotavit Eustathius.

LANEÆ EFFIGIES. Compitalibus noctu dabantur ad compita: *Fest.* Vide Eundem in *Pile.* Veneticæ quoque præter eas, quas supra memoravimus imagunculas è cera aut farina, laneas quoque nefandis sacris effigies adhibere solebant, ut ex Horatio lib. i, Sat. 8, discere est.

MAGNETES. apud Theophrastum de Lapidibus refertur inter lapides tornatiles. Claudianus certe Epigr. 14, meminit Veneris è magnete fabricatæ, quæ ferreum Martis simulacrum, sacerdote nuptialis festi solemnia quasi celebrante, ad se sponte rapiat, visque complexibus implicatum arctissime stringit: vide locum. Pari prorsus impostura malignum spiritum Alexandriæ in templo Serapis venerationem Idolis suis apud imperi-

tiores quæsiuissse, testis est D. Prosper de *Promissionib. & prædictionib. Dei*, parte III, *promiss.* 38: vide locum. Vide quoque Cedrenum ad annum undecimum imperii Theodosiani, pag. 325 edit. Regiæ. Nonnulla quoque huc pertinentia habet Vossius libro I de Orig. & progr. Idolol. cap. 31.

MARGARITÆ. Cn. Pompejus tertio triumpho, quem de piratis, Asia, Ponto, gentibusque & regibus egit, imaginem suam è margaritis transtulit: *Plin.* XXXVII, 2. Vide locum lectu dignissimum.

MARMOR. Marmorum genera & colores non attinet dicere, in tanta notitia: nec facile est enumerare, in tanta multitudine. Quoto quoque enim loco non suum marmor invenitur? *Plinius lib.* XXXVI, cap. 7.

Calor de lignis oleæ, cum sit corporibus salutaris, perniciosus est balneis, & ad dissolvendas juncturas marmorum efficaciter noxius, *Macrobius lib.* VII *Saturnal.* cap. 16.

Marmorarii juncturas unguibus probant, *Servius ad vers.* 276 lib. II *Georg.*
Καλὸν ἴσθαι οἱ πλῆνται τὰς ἐργασίμους λίθους, ὥστερ ἐκπεπαινομένους ὑπὸ τῷ θερμότητι· οἱ δὲ ὑπαυθροὶ καὶ γυμνοὶ διὰ τὴν ψυχρὴν ἀνίσταται καὶ δυσμετέωλεται καὶ ἀπὸ τῶν τοῖς ἐργοῖς·
Fabri lapides operi habiles defodiunt sub terram, tanquam maturandos & coquendos à calore: qui sub dio nudique jacent, frigore rigidi & intractabiles redduntur, operique resistunt, *Plutarch. Sympol. problem.* VII, 2.

Σμῆνις, ἄμμος ἄδθ, ἢ σμῆχον· οἱ σκληροὶ τῷ λίθων, *Hesychius.* Rationem aliquam signa marmorea nuda curandi tangit *Vitruvius lib.* VII, cap. 9.

MILIUM torno elaboravit Myrmecides: *Julianus Imp. Orat.* II.

MONTES. Vide quæ de Dinocrate architecto in procemio libri secundi retulit *Vitruvius*. Ipsa *Vitruvii* verba habet *Catalogus Artificum*, in *Dinocrates*. Sesostris quoque *Ægypti* Rex, pluribus domitis nationibus, suam passim imaginem, in monumentum victoriæ, solidis petris curavit insculpi: vide *Herodotum lib.* II, cap. 106.

OBSIDIANUS LAPIS. In genere vitri & Obsidiana numerantur, inquit *Plinius lib.* XXXVI, cap. 26, ad similitudinem lapidis, quem in *Æthiopia* invenit *Obsidius*, nigerrimi coloris, aliquando & translucidi, crassiore visu, atque in speculis parietum pro imagine umbras reddente. Gemmas multi ex eo faciunt: vidimusque & solidas imagines *Divi Augusti*, capti materia hujus crassitudinis: dicavitque ipse pro miraculo in templo *Concordiæ* *Obsidianos* quatuor elephantos. Remisit & *Tiberius Cæsar* *Heliopolitarum* ceremoniis repertam ibi in hereditate ejus, qui præfuerat *Ægypto*, *Obsidianam* imaginem *Menelai*. Ex quo apparet antiquior materiæ origo, nunc vitri similitudine interpolatæ. *Xenocrates* *Obsidianum* lapidem in *India*, & in *Samnio Italiæ*, & ad *Oceanum* in *Hispania* nasci tradit. Fit & tinctura genere, &c. Fortasse quoque huc pertinet illud *Pausaniæ lib.* VIII, pag. 493, 30: *Nilo*, ut qui per *Æthiopiam* in mare labitur, nigro lapide statuas fabricari arbitrantur. Sicuti & illud ejusdem *lib.* X, pag. 682, 9: *Signum Dianæ* cognomento *Dictynnææ*, est *Æginææ* artis, è nigro lapide.

OSSA CAMELINA. *Arnob. advers.* Gentes: *Simulacra* ista quæ vos terrent, inquit, ossa, lapides, æra sunt, argentum, aurum, testa, lignum sumptum ex arbore, aut commixtum glutinum gypso, ex ornatibus fortasse meretriciis, aut ex muliebri mundo, camelinis ex ossibus, aut ex *Indici* animalis dente congeffa, conflata in has species ducta sunt.

OSSA HUMANA. *Palladium* certe ex ossibus *Pelopis* factum fuisse tradit *Jul. Firmicus de Erroribus profanæ religionis*. *Clemens Alexandrinus* in *Protreptico*: πολλὰ δ' αὖ πάλιν ἔθαιμάστιαι, ἐν μάθῃ τῇ Παλλὰδιον, τῇ διοπίῃ καλῶν ἰδμεν, ἐκ τῷ Πέλοπ' ὅσων καλῶν ἰδμεν, καὶ δὴ τῷ ἱερῷ διαγύσσειν ἐν τῷ πέμπτῳ μέρει τὴν κύλην ποιήσμεν. Multi autem fortasse admirabuntur, si didicerint *Palladium* quod appellatur *Diopetes*, *Pelopis* ex ossibus factum esse. Atque *Dionysium* hujus rei auctorem in quinta *Cycli* parte asserere possum. *Lapideum* fuisse simulacrum vult *Procopius lib.* I de *Bello Gothico*, cap. 15, ubi & alia multa refert de isthoc *Palladio* unde urbis *Trojanæ* fatum olim pependisse memorant.

PAPYRACEUM CAPUT. *Lucianus de Syria Dea*. Vide *Jo. Seldenum de Dis Syris*, *Syntagm.* II, cap. II.

PHELLATES LAPIS. *Morychi Dionysi* simulacrum *Athenis* ex hoc lapide exsculptum. Vide *Catalogum Artificum*, in *Simon Sculptor*.

PLUMBUM. Statuam *Mamurii* plumbeam in urbis *Rom.* regione VI collocat *P. Victor*.

SCIRPI. *Argeos* vocabant scirpeas effigies, quæ per virgines *Vestales* annis singulis jaciebantur in *Tiberim*: *Festus*. Vide eundem in *Sexagenarios*. Vide quoque *Plutarch. Problem. Rom.* 32, *Dionys. Halicarnass. Antiqu. Rom.* lib. I, *Varronem lib.* VI de *L. L.* *Ovidium* denique *Fastorum lib.* IV, vers. 621.

SILIGINEUS PRIAPUS. Vide quæ supra diximus in *Farina*.

SMARAGDUS. *Apion* cognominatus *Plistonices*, paulo ante scriptum reliquit, inquit *Plinius XXXVII*, 5, esse etiam nunc in labyrintho *Ægypti* colosseum: *Serapim* è *smaragdo*

ragdo novem cubitorum. Tradit Idem ibidem, *Leoni marmoreo inditos fuisse oculos ex smaragdis ita radiantibus etiam in gurgitem, ut territi refugerent thynni, diu mirantibus novitatem piscatoribus, donec mutavere oculis gemmas.* Circa tempora Theodosii Imp. conspiciebatur Constantinopoli simulacrum Minervæ Lindiæ è smaragdo, altum cubitos quatuor: Sesostris rex Aegypti Cleobulo Lindio quondam miserat illud: vide *Cedrenum pag. 322 edit. Regie.*

STANNUM. Aristoteles περὶ θυμαρίων ἀκρομάτων meminit stannei simulacri à Dædalo fabricati. Vide locum.

SUCCINUM. Succinum est flavus cereique coloris arborum succus, ex pineis arboribus defudans, ac paullatim indurefcens; ut docet Isidorus *lib. xvi, cap. 8.* Plinius *lib. xxxvii, cap. 3,* de succino: *Taxatio in deliciis tanta, ut hominis quamvis parva effigies, vivorum hominum vigentiumque pretia superet.* Vide Vossii Etymologicum in *Succinum & Electrum*: vide quoque quæ nos diximus de Electro aliquanto ante.

TEREBINTHUS admodum spissa est & nigra, inquit Theophrastus *lib. v, cap. 4,* ac circa Syriam quidem affirmant eam esse nigriorem ebena; capulos quoque pugionum ex ea fieri, & pocula Thericlea tornari quæ à fictilibus fecerni non possunt, &c. Vide quæ hunc Theophrasti locum annotat Jo. Bodæus.

THUS. Anthol. Græcorum Epigr. *lib. i, cap. xxvi:*

Τοξόβολον τ' ἔργα τίς ἔξεσεν ὅκ' ἑλθὼν αἰῶν,
Τὸν ποτὶ μηδ' αὐτὸς Ζηνὸς ἀποχόμῃον;
Ὅψ' ἐπεὶ πρὸς ἡφαιστῷ καίτοι σκοπὸς, ὃν καθ' ἑρῶσαι
Ἐπεπεν σὺν ἄλλῳς ἢ πυρὶ φλεγόμενον.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Quis de thure pio nobis effinxit amorem,
De quo multa queri Juppiter ipse potest?
Sed bene Vulcano quod jam datur ille, videri
Qui puer in solo debuit igne rogi.*

TOPAZIUS. Inde factam statuam Arsinoë Ptolemæi Philadelphæ uxori, quatuor cubitorum, sacratam in delubro quod aureum cognominabatur, tradit Plinius *xxxvii, 8.*

VIMINA. De Gallorum Colossis è viminibus contextis egimus *lib. ii, cap. 8, §. i.*

VITRUM. Vitrum aliud flatu figuratur, inquit Plinius *lib. xxxvi, cap. 26,* aliud torno teritur, aliud argenti modo celatur. Nec est alia nunc materia sequacior, aut etiam picturæ accommodatior. Seneca *epist. xc:* Possum vitrarium ostendere, qui spiritu vitrum in habitus plurimos format, qui vix diligenti manu effingerentur. Apulej. *lib. ii Metamorph.* Hic vitrum fabre sigillatum, ibi crystallum compunctum. De vitro celato est illud Achillis Tatii de amorib. Clitophontis & Leucippes: *κερήνη παρήθη κεν μὲν τ' Γλαύκῃς ἔχων δόλυν; ὁ δὲ μὲν πᾶν ἔργον ὁρμυγμένης κύκλῳ ἢ αὐτὸν ἀμπελοποιέεσθαι ἀπ' αὐτῶν ἔργων ὁ βότρυς πᾶν τὸ περικραμένον, ὁ μὲν μὲν αὐτῶν ἕκαστον ὅσον τὸ κεῖνός τοι κερήνη· ἰδὼν ἢ ἔγχυς οἶνον, κατὰ μικρὸν ὁ βότρυς ὑποπερκαίει, καὶ σφυλλὼν τ' ὁμφακα πιῖν. Διόνυσος π' ἐν πύλῳ τ' ὁ βότρυς, ἵνα πῶν ἀμπελον χειρὶ: A Glauci Chii cratere secundum poculum adhibuit. E celato id vitro erat; ejusque oram vites in eo ipso natæ coronabant, à quibus racemi passim pendebant, sicco omnes poculo acerbi; immisso autem vino, paullatim rubentes & maturi. Inter racemos autem Dionysus effusus erat, ut vitem coleret. Juvenalis Satyra *ii, vers. 95:**

Vitreo bibit ille Priapo.

Ubi vetus Commentator: *In vitreum penem, quos appellant drilopotas.* Vide Salmasium in *Scriptt. historię Augustę, pag. 129.* Vitrei gemmeive, discolors tamen milites in ludo calculorum five latrunculorum castra & instructam utrimque aciem representabant. Ac *tabulam* quidem *tusoriam* sic describit Martialis *lib. xiv, Epigr. 17:*

*Hic mihi bis seno numeratur tessera puncto;
Calculus hic gemino discolor hoste perit.*

Gemmei vero militis meminit Idem ejusdem libri Epigr. 20:

*Insidiosorum si ludis bella latronum,
Gemmeus iste tibi miles & hostis erit.*

Idem quoque *lib. vii, Epigr. 71,* meminit *vitrei latronis:* quemadmodum *vitrei militis* Ovidius *ii de Arte, vers. 208.* Ecloga M. Annæi Lucani, ad Calp. Pisōnem:

*Te si forte juvat studiorum pondere fessum,
Non languere tamen, lususque movere per artem,
Callidior modo tabula variatur aperta*

Calculus

*Calculus, & vitreo peraguntur milite bella;
Ut niveus nigros, nunc & niger alliget albos, &c.*

Ad quem locum vide quæ annotavit Josephus Scaliger.

Profecutus sum hætenus, lector benevole, generalia quædam de Artium imitacium primordiis, progressu, consummatione, ipse Artium harum tam ignarus, quam qui maxime: adjeci adhæc nonnulla quæ sanum de Artibus hisce judicium adjuvare possint. Utinam cum poëta vere de me ipso testari liceat:

*- - - Fungor vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.*

Quod an aliqua ex parte sim affecutus, aliorum esto judicium.

Si quis autem existimet omnia tam brevi à me potuisse exponi, vehementer errat; neque solum incitiam meam, sed ne rerum quidem magnitudinem perspicit. Equidem Artificibus, reliquisque harum deliciarum studiosis, fontes tantummodo unde haurirent, atque itinera ipsa quæ tenerent, ita putavi esse demonstranda, non ut ipse dux essem, (quod ut infinitum, ita arrogantia plenum) sed ut monstrarem tantum viam, &, ut fieri solet, digitum ad fontes intenderem. Non inficior aliqua me hic præterisse, quæ passim de rebus hisce vetustiora litterarum monumenta prodiderunt: licet enim profiterer maximarum Artium præcepta, non tamen asseveravi cuncta me dicturum, quæ vastitas ejus scientiæ contineret, sed plurima: nam illud in hominis unius industriam cadere non poterat. Neque enim est ulla disciplina aut ars, quæ singulari consummata sit ingenio. Alius alio plura fortè invenit, nemo omnia. Quapropter ut in magna sylva boni venatoris est indaganter feras quam plurimas capere; nec cuiquam culpæ fuit, non omnes cepisse: ita mihi satis abundeque est, tam diffusæ, quam suscepimus, materiæ magnam partem tradidisse; præsertim quum in sylva, ubi hæc captanda, tenebræ sint non mediocris; neque semita trita eò quò pervenire volumus, ferri liceat; sed in ipsis tramitibus plurima passim objiciantur, quæ cursum nostrum demorari ac tantum non retinere valeant. Absint ergo male curiosi, quos noster hic minime nobis injucundus labor offendet. Etenim si delectamur, cum hæc scribimus; quis est tam invidus, ut ab eo nos abducatur? Sin autem laboramus ac sudamus; quis est qui alienæ modum statuatur industriæ? Quisquis autem operam nostram elevari posse putabit, quod nonnulla Tullii, Horatii; Quintiliani verba mutatione levicula ab Oratoria & Poëtica arte ad Picturam deflexerim; nã ille profecto parum intelligens adfinitatis illius, quæ artes has mutuo sibi alligavit. Cæterum hi pauciores forte futuri sunt, ac facile patientur sibi satisfieri. Illorum clamoribus magis obnoxius erit hic noster qualiscunque labor, qui post prima imperfectæ adhuc artis rudimenta vana quadam artis persuasionem tumentes, omnem eruditæ antiquitatis mentionem reformidant; tanquam quæ desidiæ suæ indormientes importune molesta excitet, atque operam male collocatam veluti exprobet. At quam hic tandem nostris conatibus assignabunt culpam? quod crimen invenient? ex limpidis nempe incorruptæ antiquitatis fontibus historica fide primi tyrocinii gradus summis olim Artificibus cum cura calcatos, & à præcipiti nostrorum hominum festinatione plurimum remotos recenseo; si forte aliqui reperiantur, qui saniora consilia admittere, ac vestigiis eorum insistere tanti putent. Pueros certe per delicias pedes male ponentes, ac vacias imitantes; jamque in consuetudine ambulandi vacias factos; corrigi oportere omnes consentiunt; alligant itaque iis serperastram in geniculis, ut eorum depravata corrigant crura, eosque è longinqua mala consuetudine in meliorem traducant: quamobrem neque reprehensionem videtur mereri, qui Picturam, propter malam consuetudinem minus valentem, ad meliora traducere conatur. Plerisque vero hoc meum institutum improbari, mirandum non est. *Τὸ γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ πικτοῦ καὶ τὸ κατὰ τὴν τέχνην, Maximus Tyrius Dissertat. xxxix. Magna ars est, contra artifices loqui; & apud illos aliquid agere, qui se putant omnia prævidere, Cassiod. Variarum 11, 6.* Non habeo itaque propositum plura verba incassum apud surdas aures effundendi. Totam rem in pauca conferam. Quisquis errantium consensu nondum victus, cum reliquis elegantissimæ antiquitatis cultoribus qualicunque adhuc bonæ mentis amore capitur, illud imprimis curare semper debet, ut actiones eorum serio imitetur, quorum gloriam suspicit; putetque auribus suis nunquam non insusurrari illud Isocratis ad Nicoclem: *ὁ γὰρ τὰς δόξας ἱπποκρίτης, μὴ τὰς πράξεις: Quorum gloriam affectas, eorum opera imitare.*

F I N I S.

INDEX

I N D E X

R E R U M E T V E R B O R U M.

A.

- A** Aron Magus qualia confecit simulacra. Pag. 71
- Abderitarum lege cautum erat, ut qui patrimonium consumpserat in patria non sepeliretur. 57
- Abies erat lignum ex quo equus Romanus factus. 277
- Accii Marii Auguris statua Romæ quare olim fuerit posita. 95
- Acer arbor pro simulacris conficiendis olim usurpabatur. 277
- Achatem lapidem Pyrrhus habuit, in qua Musæ & Apollo citharam tenens erat à natura. 49
- Achæorum nullus quare olim in Olympicis ludis tulit palmam. 78
- Achillis clypeus quali imagine fuerit insignitus. 68
- - - quarum ille rerum in medicina fuerit inventor. 142
- Achillæa herba quare olim sic fuerit dicta. ibid.
- Actiones ex subita impetuosi animi commotione profectas statua quandoque olim honorarunt. 83
- Acu pingere vestes Phryges invenerunt. 86
- - - alii hujus artis Egyptios inventores volunt. ibid.
- Adæus Mitælenus de Statuariis scripsit integrum librum. 55
- Adolescentes Athenis quomodo ad artem eligendam publice adducerentur coram Magistratu. 58
- Adrasto Lydo statuam ex ære posuere Lydi ante templum Dianæ Persicæ. 78
- Adrianus Imperator habuit cucurbitam mirum in modum pictam. 43
- Adulatio in picturis Regum quousque pervenerit. 24
- Adumbrandi mos in picturis undenam primo venerit. 13
- Æginetæ primi percusserunt monetam. 112
- Ægis, quid sic proprie dictum fuerit apud veteres. 95
- Ægyptii divinitatem quandam serpentibus tribuebant. 26
- - - imaginem mundi à serpentibus quomodo petebant. ibid.
- - - eorum sæminæ primæ sedentes texuere. ibid.
- - - qualia pingebant & sculpebant. 27
- - - eorum lex circa Artifices. 59
- - - duas artes simul exercere quare apud eos non licuerit. ibid.
- - - primi per figuras animalium sensus mentis effingebant. 65
- Ægyptii mortuum ex ligno factum quare in conviviiis circumferebant. 90
- - - quomodo defunctorum cadavera condiebant. 106
- - - eorum bellatores, quare haberint annulis insculptum scarabæum. 114
- - - eorum natura est media inter Indos & Æthiopes. 217
- Ælius Hadrianus, vide Hadrianus.
- Æmilius ludus qualis locus olim erat Romæ. 178
- Æmulatio in arte aliqua quid excitare soleat in homine. 159
- Ænetæ Pancratistæ quare olim statuam posuerint Amyclæi. 77
- Æramenta bitumine illita igni resistere voluerunt veteres. 284
- Æs varii generis, & quale optimum olim judicabant. 281
- - - extersum rubiginem celerius trahit quàm neglectum. 284
- - - æris pretiosi fundendi ratio jam à tempore Neronis exolevit. 183
- Æsculapii insignia qualia olim fuerunt, & quare talia. 25
- Ælopo quare statuam veteres posuere. 74
- - - qualis & ubinam illa fuerit. ibid.
- Ætas nostra circa studia & artes quare felicissima. 6
- Æthidæ quare statuam erexere Messenii. 74
- Æthiopes omnium gentium fuisse antiquissimos voluit Diodorus Siculus. 65
- - - eorum primæ literæ quales fuerunt. ibid.
- - - cujus conditionis regem olim eligere solebant. 223
- Agathocles equestrem suam pugnam in æde Minervæ depictam consecravit. 85
- Agatharcus Athenis primum scenam instituit. 86
- Agricoltura quomodo primum apud veteres fuerit exculta. 19
- - - quomodo sequentibus temporibus. ibid.
- - - quomodo nostro tempore excoli debet. ibid.
- Αἰσθητικὰ dicebantur animalia templorum fastigio superimposita. 107
- Albo quare Pictores pingunt quidquid emnere volunt. 171
- Alcámenes quomodo Minervam Athenis finxit. 148
- Alcetes scripsit de iis quæ Delphis consecrata sunt. 55
- Alcibiades quomodo amicorum fidem experientia

I N D E X.

<i>rientia comprobare solebat.</i>	169	<i>Animus noster imo & puerorum vult semper esse in motu.</i>	63
<i>Aleas optime pinxit philosophos.</i>	26	- - - quare.	ibid.
<i>Alexandri de cadavere inter se disputarunt præfecti.</i>	69	<i>Annibal. Vide Hannibal.</i>	
- - - cui illorum obigit.	ibid.	<i>Amulii Minerva quomodo ab Optica fuerit perfecta.</i>	148
- - - pellicem Campaspe nudam ab Apelle pingi vult.	117	<i>Annuli signatorii Hebræis vetustissimis in usu fuisse.</i>	113
<i>Alexandrina tapetia olim magno in pretio fuisse. Vide Tapetia.</i>		- - - apud Græcos non nisi sero videntur adhibiti.	ibid.
<i>Alexis poeta fecit Drama insigne, inscriptum pictura.</i>	55	- - - apud Romanos quomodo olim & quibus signis fuerint in usu.	114
<i>Amasis quomodo Egyptiorum animos ad venerationem traduxit.</i>	68	<i>Annus, quomodo ab Egyptiis ante inventas literas indicabatur.</i>	26
- - - ritum homines mactandi Helio- poli sustulit.	ibid.	<i>Antefixa erant apud veteres ex opere figuli- no.</i>	95
- - - in acie Deos Egyptiorum ab eorum tergo, statuere solebat.	69	<i>Antelii Dii, quinam dicebantur apud veteres Græcos.</i>	95
- - - quare id ita ab eo factum.	ibid.	<i>Anthemocrito statuum, quare erexerunt Athenienses.</i>	75
<i>Ambraciotæ aneum asini simulacrum quare dedicarunt.</i>	79	<i>Anthemionis, Diphili filii, laus.</i>	78
<i>Amorem quomodo Stoici definiebant.</i>	40	<i>Antigonus Statuarius scripsit de arte statuaria.</i>	55
- - - quare Pictores eum alatum faciunt.	150	<i>Antimachus optime pinxit fœminas nobiles.</i>	26
- - - quare eum sagittarium voluit antiquitas.	ibid.	<i>Antiochus Epiphanes quam maxime amabat argenti Sculptores.</i>	44
<i>Amphioni cedebat Apelles in dispositione picturæ.</i>	190	<i>Antiochiam quomodo Apollonius à scorpionibus liberat.</i>	71
<i>Amphitryo quale habuerit sigillum.</i>	114	<i>Antipas Martyr in bove aneo fuit combustus.</i>	64
- - - quare tale.	ibid.	<i>Antiqua & nova Artificum opera an eodem loco habenda.</i>	212
<i>Amurca quid fuerit dictum apud veteres.</i>	284	<i>Antiqui in imaginibus fieri optabant, quod non poterat in veritate rei fieri.</i>	20
<i>Anacreontis Teii statua, quare in arce Atheniensi erat.</i>	77	<i>Antiquitas in omnibus rebus quanti olim æstimata.</i>	212
<i>Anadigmata apud Græcos erant picturæ, quæ in Tragicis scenis ostendebantur.</i>	86	<i>Antonio Musæ medico, quare Patres Conscripti Romæ statuam posuerunt.</i>	74
<i>Analogiæ vocem, unde Artifices mutuati sunt.</i>	161	<i>Αἰχμητὰ ἰσχυρὰ quid significet apud Græcos.</i>	155
<i>Ananias Pictor Salvatorem Christum depinxisse olim fuit creditum.</i>	87	<i>Apega Nabidis tyranni. Vide Nabis.</i>	
- - - idque bene perficere non potuit.	ibid.	<i>Apelles Pictor fecit adorantes fœminas.</i>	26
- - - quare.	ibid.	- - - ejus præcipua in arte pictoria venustas in quo consistebat.	24
<i>Anafimenes scripsit de picturis antiquis.</i>	55	- - - quomodo Protogeni dignationem Rhodi constituit.	42
<i>Anastasio pessimi regis statua è ferro erat facta.</i>	292	- - - artem pictoriam etiam scriptis illustravit.	55
- - - quare.	ibid.	- - - quare post tabulas pictas latebat.	132
<i>Anaximander primus edidit Geographicam tabulam.</i>	68	- - - calumniæ picturam quomodo pinxit.	150
<i>Anaximeni Græcorum historiarum Scriptori, quare statuam posuerunt.</i>	78	- - - ejus equo picto vivi adhæmivere.	187
<i>Ancasæ vasa, qualia fuerunt apud veteres.</i>	108	<i>Apim fuisse symbolum Josephi multi voluerunt.</i>	100
<i>Ancoræ Imago. Vide Imago.</i>		<i>Apollo Pythius primus docuit Nosce te ipsum.</i>	52
<i>Ancus quisnam dicebatur apud veteres Romanos.</i>	262	<i>Appollodorus optime fecit Philosophos.</i>	26
<i>Androbulus optime pinxit Philosophos.</i>	26	- - - primus usum umbræ invenit.	169
<i>Androcydes Pictor piscibus circa Scyllam pictis nobilitabatur.</i>	24	- - - quare insanus cognominatus.	200
<i>Angeli quare splendida pinguntur veste.</i>	172	<i>Apollonii Alabandensis laus.</i>	195
<i>Angues quare Tabernarii ante portas pingebant.</i>	91	Appii	

RERUM ET VERBORUM.

Appii forum Romæ unde nomen illud habuit.	118	- - - artes omnes, quæ ad humanitatem pertinent, habent commune quoddam vinculum.	22
Aquilas loco vexilli antiquiores Romani solas noverant.	97	- - - sine ingenio nihil.	23
- - - à quo tempore illud inceperit. ibid.		- - - varia in diversis Artificibus cer-	
- - - aquila quare imposita fuerit tumulo Aristomenis Messenii.	100	nitur, quæ in unoquoque tamen appro-	
- - - duæ aquilæ ubi terrarum medium invenerunt.	286	banda.	24
- - - quomodo id factum.	ibid.	- - - artes liberales quænam dicebantur apud Græcos.	51
Arbilla qualis pinguedo corporis olim dicebatur.	272	- - - ab ineunte ætate quare addisci debeant.	52
Arcadii milites æreas cruces in vestibus vident.	113	- - - est veluti simulacrum naturæ.	55
Archetupa in pictura quomodo ab apographis discerni possint.	211	- - - quinam ei maximam auctoritatem conciliant.	61
Archelao citharistæ Milesi posuerunt statuam.	80	- - - eas quomodo primum extundere ceperint primi mortales.	65
Archidamus à Laconibus multatus, quia parvam duxisset uxorem.	223	- - - artes duas exercere & Plato & Egyptii prohibuerunt.	59
Archimedis sepulchro spheram cum cylindro imposuere Syracusani.	101	- - - ut perficiatur quali fiducia & constantia opus habeat.	122
Architectum oportet graphides scientiam habere.	26	- - - artes quotidiano usu proficiunt.	129
- - - Architectus quom de sumtu ab-		- - - omnes quomodo indigent fortuna.	135
dixisset, quomodo Ephesi multaretur. ibid.		- - - nulla singulari consummata ingenio.	296
Arcopagus Athenis, quid.	58	- - - artis pictoriæ insignior vis ubinam maxime eluceat.	193
- - - de quibus iudicabat.	ibid.	Artemisia Halicarnasseorum Regina, quo stratagemate Rhodios vicerit.	142
Areopagitica gymnasia Philosophorum multorum pictura erant conspicua.	91	Artemon scripsit de Pictoribus.	55
Argentum quomodo olim tingere solebant Egyptii.	184	Artifices habebant olim suos præsidēs inter Deos, quibus ponebant statuas.	95
- - - ejus usus in statuas quando primum inceperit.	284	- - - eorum varia laus apud veteres Reges.	117
Argilla, à quo tempore ex eo statuæ fieri inceperint.	285	- - - veteres quomodo deficere inceperint.	119
Argivi, quomodo monetam in initio signabant.	112	- - - an noscantur.	125
Argonautarum victoria celebris contra Amycum Bebryciorum regem.	82	- - - Artificum meliorum fama quare olim obscurior.	136
Argumenta tenuia, quomodo à Pictore tractari debeant.	194	- - - boni qua de causa tam pauci reperiuntur.	158
Arietes, Libycæ quædam naves olim vocabantur.	95	- - - qui tales vere dici possint in pictura.	202
Aristodemus pinxit per quam bene luctatores.	26	Asclepiodorus optime fecit Philosophos.	26
- - - Carius scripsit de iis, qui artem pingendi altius evexerunt.	55	- - - eum in symmetria mirabatur Apelles.	195
Aromatum maxima vis fuit in funere Syllæ.	285	Asinius Pollio primus Romæ Bibliothecam dicavit.	84
Arrogantia est maximum impedimentum scientiæ.	131	Aspasia quare à Phocensibus Mito nominata.	246
Ars quæ unquam consummavit à natura originem duxit.	4	Aspidis morsus semper lethiferus iudicatus.	88
- - - quælibet quomodo addiscenda.	5	Asses lignei tempore Nume Pompili pro moneta in usu.	110
- - - quare imperiti ab ea abhorreant.	6	Athenienrum laus.	58
- - - quenam tradere, quenam vero non tradere in artifice possit.	17	- - - Athenienses contra inertiam quam maxime vigilarunt.	58
- - - aliqua non diu certam habet regulam.	18	- - - statuas quam plurimis hominibus posuere.	76
- - - artem aliorum quomodo eruditi imitari debeant.	ibid.	- - - quis illis primo persuaserit uti nummo æreo.	110
		Athenodorus optime pinxit feminas nobiles.	

INDEX.

les.	26	dicaverit.	ibid.
Athergatim <i>Deam aureis piscibus placabant.</i>	286	Bogoris. <i>Vide Bulgarorum princeps.</i>	
Attalus Rex <i>araria Artis fabricæ vacavit.</i>	44	Bombardarum <i>tubi, quomodo primum sunt excogitati.</i>	48
Attyla <i>quomodo devictus Mediolano pingi voluit.</i>	143	Boves <i>ænei in Rhodio monte Atabyrio qualis olim.</i>	70
Averrunci Dii <i>Aurunci, qui sive olim dicebantur & Tutelares Dii.</i>	70	- - - <i>quare Egyptii statuerunt iuxta sepulchrum Josephi.</i>	100
Aves <i>secundum veteres quomodo cognosci possunt à cantu vel garritu.</i>	72	- - - <i>ex farina confectos Pythagoras immolabat.</i>	292
Augarus <i>Edessa Rex salvatorem Christum ad se per literas an evocaverit.</i>	47	Brachia <i>qualia pro formosis habere solebant veteres.</i>	261
Aulæa <i>qualia olim fuerint.</i>	87	- - - <i>quantum illa ad justæ formæ speciem conferre dicebantur.</i>	ibid.
- - - <i>quare ita dicebantur.</i>	ibid.	Britannos <i>ex flavâ comâ dignoscere solebant veteres.</i>	232
Aurium <i>quare tam raro mentio in descriptionibus veterum.</i>	249	Bruto & Cassio <i>Athenienses quales statuas erexerint.</i>	79
- - - <i>quales tamen laudaverunt veteres.</i>	ibid.	- - - <i>qualia numismata cudi curaverint.</i>	113
Auro <i>in calando inclaruit nemo, argento multi.</i>	110	Bulgarorum <i>princeps quomodo ad Christianismum conversus.</i>	31
- - - <i>aurum quibus coloribus Pictores pingere debeant.</i>	173	Bulla <i>aurea utebantur Patricii apud Romanos.</i>	95
- - - <i>an à primo inventore sic dictum.</i>	285	Bupali & Anthermi <i>in Chio Diana extat facies admiranda.</i>	648
- - - <i>optimum ubinam generetur.</i>	ibid.	Buxus <i>materiam simulacris efformandis olim dedit.</i>	277
B.			
Babylonem <i>ingredi quomodo olim decebat.</i>	104	Byzantium <i>olim à ciconiis liberatum.</i>	71
Babylonica <i>texta qualia olim fuerunt.</i>	87	- - - <i>quomodo id factum.</i>	ibid.
Baccho <i>quare cornua dare solebant Pictores.</i>	159	Byzantini <i>olim ferreo solebant uti numismate.</i>	111
- - - <i>quare is olim dictus fuerit Melichius.</i>	280	- - - <i>quamdiu id duraverit?</i>	ibid.
- - - <i>ex cicere quale olim proverbium fuit apud veteres.</i>	289	C.	
Balnea <i>olim statuis exornare solebant.</i>	95	Adavera <i>ingentia per terræmotum in Asia detecta.</i>	166
Barba <i>inculta inter insignia Heroum fuit.</i>	25	Caduceus <i>quare olim serpentibus inligabatur.</i>	96
- - - <i>qualis laudabatur à veteribus.</i>	248	Chæreas <i>Pictor optime fecit Reges.</i>	24
- - - <i>quare olim sic dicta fuit.</i>	249	Calaces <i>Pictor comicis tabellis inclaruit.</i>	27
- - - <i>quomodo & quamdiu sine tonsura aiebant veteres.</i>	255	Calamis <i>Pictor optime expressit equos.</i>	27
- - - <i>quibus coloribus distinguere solebant veteres.</i>	ibid.	Callia <i>Archonte cusa est primum Athenis moneta ænea.</i>	110
Barbarorum <i>Asiam incolentium ædes quomodo pictæ.</i>	89	Callicles <i>Pictor maxime in ea Arte laudatus.</i>	24
Bascania <i>quænam appellabantur apud veteres.</i>	95	- - - <i>quare.</i>	ibid.
Batavi <i>quare olim Auricomi dicebantur.</i>	232	Callimachus <i>quare catizotechnos appellatus.</i>	200
Batti <i>statuam Delphis quare currui imposuerunt Cyrenæi.</i>	78	Callixenus <i>scripsit Pictorum & Statuarius descriptionem.</i>	51
- - - <i>qualis illa fuerit & cujus formæ.</i>	114	Campanica <i>peristomata qualia olim fuerunt.</i>	87
Berofo <i>Athenienses post mortem statuam statuerunt.</i>	73	Canes <i>aurei atque argentei circa vestibulum Regiæ Alcinoi.</i>	96
- - - <i>quare id ab illis factum.</i>	ibid.	Cani <i>à pueritia nascuntur quidam in Albania.</i>	239
Bibliothecarum <i>statuæ quales olim fuerint.</i>	84	Caperare <i>quid apud veteres Latinos significaverit.</i>	228
- - - <i>quis primus Bibliothecam Romæ</i>		Capitolii <i>fores à Stilicone laminis aureis in magna pecuniæ inopia spoliantur.</i>	108
		Caput <i>veteres quare quid sacrum aestimavere.</i>	

RERUM ET VERBORUM.

<i>verē.</i>	226	<i>Clypei variis figuris notabiles.</i>	109
<i>Carnea corpora quanam dicebantur apud veteres.</i>	257	<i>Coelaturæ variae species.</i>	108
<i>Carthaginem quis primus irruerat.</i>	85	<i>Collocatio seu dispositio quid olim in pictura dicebatur.</i>	188
<i>Caryatides apud veteres erant statuae muliebres in columnis.</i>	96, 114.	- - - duplex est.	190
- - - quare olim ita dictæ.	96	- - - ejus nulla certæ traduntur regulæ.	195
<i>Castori & Polluci quare pilea dederunt veteres.</i>	215	<i>Collum quale formosum fuit dictum apud veteres.</i>	256
<i>Cathæna, urbs Indica, formosissimis hominibus semper regnum deferebat.</i>	223	- - - quale deformē apud eosdem. ibid.	
<i>Cattiterographiæ Ars quomodo primum sit inventa.</i>	48	<i>Coloribus quatuor veteres initio omnia in pictura effecere.</i>	61
<i>Caucasi montis incolæ, quomodo animantia in vestibus depingere soleant.</i>	130	- - - eorum notitia Pictori admodum necessaria.	ibid.
<i>Cedrus est inter arbores, quæ cariem vetustatemque non sentiunt.</i>	278	- - - colores quidam ex intervallo vim suam ostendunt.	206
<i>Cercopithécum aureum adorabant veteres Thebani.</i>	288	- - - horridis & obsoletis quare tantopere in Pictura veteres delectabantur.	212
<i>Cereæ imagines quadruplici modo in usu apud veteres.</i>	289	<i>Columbarum cervices quomodo varios sumunt colores.</i>	173
<i>Ceromata Athletarum olim imaginibus exornabant.</i>	96	- - - quomodo eos iterum deponunt. ibid.	
<i>Cervix hominis pulchra qualis debeat esse.</i>	237	<i>Comæ etiam olim inter consummatæ formæ partes censebantur.</i>	228
- - - obstipa qualis dicebatur apud veteres.	238.	- - - imminentes fronti olim laudabantur.	230
<i>Cestus quale muliebri ornamentum olim fuerit.</i>	187	- - - densas & longas maxime commendabant veteres.	231
<i>Chabriz Atheniensi quare statuam posuere concives.</i>	74	- - - flavæ maxime laudabantur. ibid.	
<i>Chæremoni rustico statuam erexere cives.</i>	74	- - - variarum nationum quales fuerint.	232
- - - quare id ab iis factum.	ibid.	- - - nigras, quare veteres judicavit decoras.	233
<i>Chaldaeorum Deus ignis, quomodo ab aliis illus.</i>	69	<i>Commodus Imp. statuas sibi per totam urbem poni voluit.</i>	75
<i>Charila apud Delphos quanam fuerit.</i>	96	<i>Comœdia nihil aliud est quàm imago vitæ humana.</i>	28
<i>Chiorum in lapidicinis mira inventa.</i>	50	<i>Compendiaria pingendi ratio admodum mala.</i>	130
<i>Chlamidas militares picturatas primus Achæis concessit Philopæmen.</i>	87	- - - hæc ab Egyptiis qua occasione fuerit derivata.	ibid.
- - - qua de causa id iis concesserit.	ibid.	<i>Conceptus rei necessarius in Pictore & Statuario antequam pingat & fingat.</i>	214
<i>Christodorus scripsit descriptionem Statuarum, quæ sunt in Zeuxippo.</i>	56	<i>Concordiæ signum C. Curius Censor in curia Romana dedicandum quare putabat.</i>	96
<i>Christus quare à Pictore regis Auguri recte depingi secundum veteres non potuerit.</i>	47	<i>Consilium in Pictore quale desideratur.</i>	152
<i>Cicadas aureas gestabant olim Athenienses in capillorum cincinnis.</i>	96	<i>Constantino M. templum exstructuro Angelus in somno ejus imaginem exhibet.</i>	47
<i>Cimon Cleonæus primus catagrapha invenit.</i>	179	<i>Conviviis quare simulachra Deorum veteres apponebant.</i>	96
- - - qualia sic à Pictoribus & Statuariis dicebantur.	ibid.	<i>Corinthus officina omnium Artificum fuit.</i>	52
<i>Citeria quidnam olim appellabatur apud Romanos.</i>	96	- - - etiam emporium commune Asiæ & Europæ.	ibid.
<i>Citreas menfas quanti olim aestimaverunt veteres.</i>	278	<i>Corinthium æs quare tanti valoris olim fuerit.</i>	282
<i>Claudii Drusi statua fuit cum diademate.</i>	77	<i>Corium forma publica percussum apud Lacedæmonios usum pecuniæ habuit.</i>	111
<i>Claves ædium sacrarum apud Egyptios gerebant effigies leonum.</i>	96	<i>Cornua quare Liberi Patris simulacro olim adjiciebantur.</i>	214
<i>Cleantis Asii statua admirabilis.</i>	74	- - - quem in usum fuerunt apud veteres.	289
<i>Clelia virgo Romana, ejusque statua.</i>	82		
<i>Cleonis & Bitonis rara pietas apud veteres celebrata.</i>	81		

- Corpus hominis quale in pictura dicatur
pulchrum. 162
undequaque deforme describitur. 269
Coffi quales homines ab antiquis dicebantur. 269
Cretensium magna avaritia. 69
Crispos capillos quam maxime laudabant
veteres. 233
Crotoniata Milo Athleta victor omnium
certaminum fuit. Vide Milo.
Crura qualia formosa dicebantur apud ve-
teres. 266
Crux terrestri sphaera imposita, quid sibi
velit in manu Imperatorum. 79
Chrysippo, statura exiguo, quare statua
collocata. 80
Cura nimia deturpat gratiam picturarum. 200
Cubiculares imagines quinam dicebantur. 17
Cuminum pallorem bibentibus gignit. 270
Cupressus arbor non sentit cariem. 278
neque etiam vetustatem. ibid.
neque rimam capit sponte. ibid.
est apta ad omne fabrilis exerci-
tium. 279
talibus arcis qualia cadavera con-
di soleant. ibid.
Currus Darii Deorum simulacra ex auro
& argento expressa habebat. 97
Cutis teneritudo admodum laudabatur à ve-
teribus. 257
Cyprium aes quis primus invenerit. 282
quam magni fuerit valoris. ibid.
Cyrenxorum numismata. 112
eorum insania circa cultum an-
nulorum signatoriorum. 114
Cyziceni stateres celebrantur, ut admodum
bene cusi. 112
- D.
- Dædalus Pasiphaën lignea vacca in-
cludit. 64
Dauδax, quale genus nummi olim fuerit. 113
mira ejus historia. ibid.
Darici sunt stateres aurei, eorumque valor. 112
Darius, quomodo apud Persas himnitu equi
rex factus. 81
ejus annulus quomodo signatus. 115
Decor in pictura est caput Artis, sed tamen
arte tradi non potest. 199
Deformes congregantes cum uxoribus quid
olim facere solebant. 72
Deli fuere complures qui ex ovo gallinas
cognoscebant. 213
Deliacum aes magni pretii fuit apud anti-
quos. 282
Delphini Gracchi, magni pretii fuere vasa
in formam Delphini. 97
ferreum instrumentum in navibus,
& ad quid factum. ibid.
quare olim circa Liberum pingebantur. 215
Demarecium nummus in Sicilia à Gelone
percussus. 112
Demetrius Rex Polyorcetes dictus, quomo-
modo pictura commotus. 31
Demetrio Phalereo cccclx statuas posuere
Athenienses. 74
Democritus quomodo hominem creatum pu-
tat. 46
scripsit de Pictura animalium. 56
Ephesius scripsit de templo Dia-
nae Ephesiae. ibid.
contendebat colores natura sua
nihil esse. 188
Demonnesium aes quale fuerit apud anti-
quos. 283
Demosthenis permagna vigilie in studiis. 6
Dens hominis pedis magnitudine in Asia
per terrae motum detecta. 166
Dentium formositas qualis dicta fuerit
apud veteres. 253
vitia qualia notarunt veteres. 254
Depingere aliquid cogitatione quomodo fiat. 37
Deus & natura quomodo præcipuum artibus
incrementum adjecerunt. 46
eorum inventum esse picturam di-
cebant Gentiles. ibid.
etiam secundum Gentiles omnium
rerum opifex & inventor est Deus. 48
Dearum statuas quare nudas pin-
gebant veteres. 165
eorum imago in omni gestu homi-
nis qualis servari debeat. 181
eorum imagines veteres & novae
quam ob causam olim non pari in admi-
ratione fuerunt. 212
Diademata regum Egyptiorum variegata
fuerunt imaginibus aspidum. 87
quare id ab iis factum. ibid.
Διαμυδαίου quid apud Græcos significare
solet. 180
Dianæ Ephesiae simulacrum. Vide Simula-
crum.
Diasia quale festum apud Athenienses fue-
rit. 291
Digiti quales pro formosis habebantur. 262
pedum, quales ab antiquis lau-
dabantur. 267
Dii quare nimbo cincti à veteribus pingebantur. 24
tutelares quinam fuerint olim di-
cti. 70
Epitrapezii quinam fuerint apud
veteres. 96
Diligentia antiquorum circa prima artis ru-
dimenta. 124
nimia opus aliquando fit deterius. 201
Diobolus Atticus habebat noctuam inscul-
ptam

RERUM ET VERBORUM.

<i>ptam.</i>	112	<i>pandi.</i>	41
- - - <i>triobolus quid.</i>	ibid.	Engytheca <i>enea ac ferrea.</i>	98
Diogenis <i>tumulo quare Corinthii canem im-</i>		Erosia <i>sic qualis Philostrato memorat.</i>	
- <i>posuerant.</i>	101	Epaminondæ <i>sepulchrum ubi.</i>	98
Dionysius <i>Pictor, quare Antropographus</i>		- - - <i>quomodo fuerit exstructum. ibid.</i>	101
- <i>cognominatus.</i>	26	Ephesæ <i>Dianæ simulacrum e cælo delapsum.</i>	
Dioscurorum <i>vetusta simulacra qualia fue-</i>		- <i>Vide Simulacrum.</i>	
- <i>runt.</i>	14	Epicurus <i>quomodo hominem luto creatum</i>	
Disciplina <i>nulla singulari consummata in-</i>		- <i>putat.</i>	46
- <i>genio.</i>	296	Epirotæ <i>ex draconibus Apollini sacris de</i>	
Dispositio. <i>Vide Collocatio.</i>		- <i>anni fertilitate aut sterilitate divinant.</i>	
- - - <i>quæ proportionis accurate obser-</i>		E'πίσημα, <i>quid significaverit apud veteres</i>	26
- <i>vationem comitatur, quomodo à propor-</i>		- <i>Græcos.</i>	101
- <i>tione differat.</i>	195	Equas <i>quomodo asinos admittere docebant</i>	
Divitiarum <i>cupiditas animos reddit humi-</i>		- <i>veteres.</i>	70
- <i>liores.</i>	120	Equus <i>Julii Caesaris erat pedibus prope hu-</i>	
Docti <i>rationem Artis intelligunt, indocti</i>		- <i>manis.</i>	79
- <i>voluptatem.</i>	38	- - - <i>quid inde portenderunt haruspices.</i>	ibid.
Domitianus <i>quomodo fuerit Romanis post</i>		- - - <i>equi pulchri & acris quam inge-</i>	
- <i>mortem odiosus.</i>	85	- <i>niosa descriptio.</i>	214
- - - <i>ejus statuae omnes, una excepta,</i>		- - - <i>fluvialis dentes, quem in usum</i>	
- <i>post mortem ejus dilaniantur.</i>	287	- <i>apud veteres.</i>	289
- - - <i>qualis & ubi illa fuerit.</i>	ibid.	Erichthonius <i>primus inscripsit nummum A-</i>	
Domus <i>aurea ubinam Romæ olim fuerit.</i>		- <i>theniensibus.</i>	110
- - - <i>qualis illa erat, & cujus magni-</i>		Euagoræ <i>Cypriorum regis statuam in Cera-</i>	
- <i>tudinis.</i>	ibid.	- <i>mico posuerunt Atheniensis.</i>	78
- - - <i>quis ejus auctor.</i>	ibid.	Eubata <i>Cyrenæus ejusque statua qualis.</i>	77
Δέρον <i>dicebatur lignum in genere à veteri-</i>		Eunomus <i>Cytharædus ejusque statua apud</i>	
- <i>bus Græcis.</i>	277	- <i>Locros.</i>	80
Dracones <i>heroes olim sibi appictos habue-</i>		Eunoctus, <i>sigillum exiguum in pistrinis,</i>	
- <i>runt.</i>	25	- <i>quale.</i>	99
- - - <i>quare id à veteribus factum.</i>	ibid.	Euphranor <i>primus videtur expressisse insti-</i>	
- - - <i>apud Indos veteres equitum tur-</i>		- <i>gnia Heroum.</i>	25
- <i>mis erant loco vexilli.</i>	97	- - - <i>Pictor scripsit de symmetria &</i>	
Duris <i>scripta de Pictura veterum.</i>	56	- <i>coloribus.</i>	56
- - - <i>ejus libri deperditi.</i>	ibid.	- - - <i>ejus pictura celebris Athenis.</i>	192

E.

E <i>Benus est etiam inter arbores, quæ ca-</i>	
- <i>riom nec vetustatem sentiunt.</i>	279
Ebur <i>laudatissima simulacris Deorum mate-</i>	
- <i>ria.</i>	289
- - - <i>de ejus emolliendi ratione apud</i>	
- <i>veteres.</i>	290
- - - <i>quomodo ab injuriis aeris & aquæ</i>	
- <i>defenditur.</i>	ibid.
Edentulus <i>qualis dicebatur apud veteres.</i>	254
Edessæ <i>Rex Augarus. Vide Augarus.</i>	
Efficacia <i>Picturæ qualis apud Græcos dice-</i>	
- <i>batur.</i>	202
Effigies <i>hominum quas ob causas solebant</i>	
- <i>exprimi.</i>	84
Electrum, <i>quid Poëtæ esse crediderunt.</i>	291
- - - <i>quid revera est.</i>	ibid.
Eloquentia <i>dum viguit in Germania, qua-</i>	
- <i>re etiam viguit Pictura.</i>	61
Emblemata, <i>quid vocare solebant veteres</i>	
- <i>Romani.</i>	147
- - - <i>quomodo postea illud sunt Latina</i>	
- <i>voce interpretati.</i>	ibid.
Emptores <i>picturarum & statuarum an cul-</i>	

F.

F <i>Acies deformis olim mali ominis judi-</i>	
- <i>cabatur.</i>	225
Facilitas <i>auget gratiam picturarum.</i>	200
Falcones <i>quinam dicti apud veteres.</i>	268
Farina <i>cocta quomodo olim veneficæ uteban-</i>	
- <i>tur.</i>	292
Fastigia <i>ædium ornabantur signis fictilibus,</i>	
- <i>aut æreis inauratis.</i>	99
Femiacus <i>pallor qualis veteribus dicebatur.</i>	
- <i></i>	270
Feminis <i>dabatur olim cura hortus apud Ro-</i>	
- <i>manos.</i>	57
Qq 2	Femur

INDEX.

Femur quale formosum dicebatur apud veteres.	265	Galeas veteres Romani pingebant.	94
Ferreo annulo quomodo addita vis medendi oculis.	71	- - - galeis quare feras imponebant veteres.	99
Ferrea numismata varia.	111	Galli flavam comam semper habere dicebant veteres, & exinde dignosci.	232
Ferrum quoque statuis olim præbuit materiam.	292	Gallus cur in Elide insisteret cassidi Minervæ.	99
- - - quibus remediis sit æri similis.	293	- - - eorum simulacra immani magnitudine in quem usum.	64
- - - quibus vindicatur à rubigine. ibid.		Gamahe quid vocent raritatum curiosi.	49
Ficus ad efformandas statuas maxime in usu fuit.	280	Gelonis Regis statua qualis fuerit olim.	81
Figulina vasa etiam olim fuerunt calata.	108	- - - quare ita fabricata.	ibid.
Figulini operis statuæ apud Romanos.	293	Gemmis reverentia magna quondam exhibitæ.	114
Filicata patera quare sic dicta.	108	- - - eæ ad signandum semper impressas & non expressas habebant figuras.	115
Filios suos quomodo Græci educare solebant.	51	- - - eas quibus coloribus Pictores pingere debeant.	173
Fluvios quare olim taurino fronte sinxerunt.	215	Genarum non levis ratio in pulchritudine habebatur apud veteres.	245
Fecunditas ingenii in adolescente laudanda.	144	- - - earum mollities qualis debebat esse.	246
- - - pœna in negligentes.	ibid.	- - - candor laudabatur.	ibid.
Fœnum, qualia simulacra ex eo facta.	293	- - - earum rubor qualis.	ibid.
Fœtus in formatione quam multum phantasia valet.	72	- - - hilaritas laudatur.	247
Fonti aliquo quare ab Atheniensibus leo impositus.	99	- - - lux qualis.	ibid.
Formam corporis autoris olim ejusdem scriptis inferebant veteres.	67	Genius quid in scriptis veterum dicatur de scriptura.	197
- - - à gratia quomodo distinxerunt veteres.	198	Genua qualia formasa dicebantur apud veteres.	265
- - - forma masculina puerorum à feminina quomodo distingui potest.	218	Genucii Cippi Prætoris summa laus apud Romanos.	77
- - - formæ magna potentia semper fuit inter homines.	224	Geographiæ longe utilissimum studium in Pictura.	67
Formosa quenam mulier recte dici possit.	198	- - - quomodo eam olim venerati sunt antiquiores Romani.	68
- - - & venusta mulier in quo differant.	223	Geometria quam multum semper habuit in picturis usum.	147
Formosissimo quare olim apud aliquas gentes delatum imperium. Vide Imperium.		Germanorum flava coma dicebatur apud veteres.	232
Fortuna Artificis quomodo promoveri potest.	135	Getas etiam flavam comam habere dicebant veteres.	ibid.
- - - quomodo depingebatur apud veteres.	215	Γλαυκῶπις quare Minerva à Poëtis vocatur.	239
Francorum Reges olim soli cudebant nummos sua imagine signatos.	113	Glauci Carystii statua visebatur in Olympia.	77
Frons ut pulchra judicetur, plana, candida, tenuis, brevis, pura debet esse.	227	- - - ejus robur & vita.	ibid.
- - - tuberosa qualis.	ibid.	Glaucum quomodo olim representaverint.	216
- - - caperata qualis.	ibid.	Glyceræ scorto statuam æneam posuit Harpalus.	76
- - - brevis.	228	Gravitatis plurimum habere debet Pictura.	154
- - - castigata qualis dicebatur.	ibid.	Græcia Pictoribus olim illustris fuit.	52
- - - pura qualis dicebatur.	ibid.	Græcorum cura circa educationem liberorum.	56
- - - vultuosa qualis dicebatur.	ibid.	- - - Πυθαγόρεια quid fuerit.	57
Frontoni Imperator Antoninus à Senatu petiit statuam.	80	- - - Græci posteriores sordidas artes pluris faciebant, quam rerum intelligentiam studio partam.	80
Funera gentilitia quales comitabantur imagines.	84	Gratiam Picturæ quomodo à forma distinxerunt veteres.	198
		Guttur	

G.

GAlba Imperator fuit eloquentia clarus, corpore deformis. 225

RERUM ET VERBORUM.

Guttur quale formosum dicebatur apud veteres. 255
Gyplum, & simulacra olim ex eo facta. 293

H.

H Adrianus Imperator Hierosolymam restaurat. 101
- - suam in fronte portæ ejus marmorari insculpi curavit. ibid.
Hallus quid nominabatur à veteribus. 268
Hannibalis fraus pro conservanda pecunia. 69
- - ejus statua tres ubinam visuntur. 76
Harmodio statuam erexerunt Athenienses. 29
Harmonix vocem unde Artifices mutuati sunt. 161
- - ejus vestigia Deus omnibus rebus à se creatis imposuit. 162
Hebenus. Vide Ebenus. 98
Hecatæa signa qualia fuerunt apud Græcos. 98
Hegesander scripsit de statu & imaginibus. 56
Hepatizon æs, quanti valoris fuerit apud antiquos. 283
Hercules, quare pingitur cum pelle. 25
Hermem, quomodo fabricarunt Athenienses. 99
Hermathena proprium Tullianæ Academiæ ornamentum. ibid.
Hermiones, lecti pedes quare olim dicebantur. 98
Hermodori Ephesi statua in comitio publice dicata. 74
Hermonienfes quare naulum non solvebant Charonti. 113
Heroes quare à veteribus excalceati fuerint depicti. 25
- - eorum clypeos antiqui aquile figura insignire solebant. 94
Hesio Pictor cete optime pinxit. 196
Hieropolitana urbs nonnullis dicitur Edessa. 82
Himerii pictura apud Photium. 191
Hippias scripsit de Pictura & Arte statuariæ. 56
Hircina barba qualis dicta fuerit apud veteres. 255
Hirci Lybicæ quedam naves olim vocabantur. 95
Hircus, qualis odor olim sic dicebatur. 271
Historia picta an teneatur iis legibus, quibus scripta. 191
Hodierni Pictores an solummodo imitandi, an vero etiam veteres. 17
- - Scriptores an solummodo imitandi, an vero etiam veteres. ibid.
Homerium, nummus æneus à Smyrnenis in memoriam Homeri cusus. 112
Homero statuam Ptolomæus Philopator

erexit. 74
Homo ad quid secundum veteres genitus. 2
- - occupatus nullam aliam rem bene exercere potest. 35
- - quare à veteribus dictus lutum Prometheus. 46
- - quomodo creatus secundum Democritum & Epicurum. ibid.
- - solet majus aliquid ab iis, quos rarior forma commendat, expectari. 222.
Honos quomodo alat artes. 116
Horatius de arte Poëtica quid Pictoribus præscribat. 27
Horatius Cocles ejusque statua quare à Romanis posita. 82
Horologia sabuli quomodo primum sunt inventa. 48
- - solis quomodo excogitata. ibid.
- - rotarum quomodo. ibid.
Humeri quantum valeant experimento discendum. 180
- - quales ad formam conferre dicebantur apud veteres. 260
- - quales pro turpibus olim habebantur. ibid.
Hydropicorum corporum qualia æstimant veteres. 154
Hypocscenium quidnam dicebatur apud Græcos. 56
Hylmonis statua in Olympia quare posita. 77
Hyltaspes quare ex Venere & Adonide procreatus dicebatur. 89

I.

I Amblicus scripsit librum de Imaginibus. 56
Januæ ædium Minervæ olim pictura conspicua. 89
Janus multarum rerum inventor fuit. 111
- - fluvius & mons ita dicebatur. ibid.
- - quare Deus mercatorum dictus. ibid.
- - geminus à Numa rege dicatus, quomodo effigiatus fuit. 215
Jalon quare altero pede calceatus pingitur. 25
- - qualis ille fuerit. 107
- - unde hoc nomen acceperit. ibid.
Jaspis quam magno in usu apud Orientales olim fuerit. 293
Ichnographia quomodo primum fuerit inventa. 48
Icunculas etiam cereas habebant veteres. 103.
Idæa quid sit Platoni. 206
- - quid veteres de ea dixerint. 207
Jesús. Vide Christus.
Ilia qualia dicebantur formosa apud veteres. 265
Imaginarii quinam dicebantur in militia Romana. 94
Infra-

- Imaginum conformatio in nobis est quædam species picturæ. 37
 - - - imago ancora femori Seleucidarum innata. 49
 - - - imagines animalium & plantarum quomodo primum inventæ. 65
 - - - eorum forma primæ literæ quondam expressæ. ibid.
 - - - quinam harum rerum primi inventores. ibid.
 - - - defunctorum in publicis Bibliothecis dicari moris erat. 84
 - - - vivorum in privatis. ibid.
 - - - majorum erant in atriis. ibid.
 - - - quales gentilitia comitabantur funera. Vide Funera.
 - - - etiam in annulis circumgestabant. ibid.
 - - - eminus intueri oportet. 207
 - - - cereas monstrare quibus permittuntur apud veteres Romanos. 288
 Imitari alios quam circumspicere debemus. 16
 - - - unus solus nec debet, nec etiam commode potest. 19
 Imitationis ardor quid in Artifice efficit. 60
 - - - imitatio res est difficillima. 211
 Imperiti quomodo etiam mirari possunt Artificum opera. 39
 Imperium quare olim formosissimo delatum. 223
 Impudentiæ nomen quomodo effugere debeamus. 123
 Inertia apud Lucanos quomodo puniebatur. 58
 - - - quomodo apud Lacedæmonios. ibid.
 Inficere crines quomodo solebant veteres. 234
 Ingenia antiquorum seculorum an nostris ingeniis unquam præstiterint. 133
 - - - ardua semper delectantur arduo argumento. 193
 - - - nulla sine venia placere possunt. 205
 Inimitabilia quænam sint in Artifice. 17
 Inventio quanti in Arte pictoria estimanda. 140
 Iosepho Antiquitatum Judaicarum Scriptori statua ideo Romæ decreta. 74
 Iphigenia fratrem quomodo primum agnovit. 49
 ἱπποδρόμοι ἱπποὶ quales statuae olim fuerant apud Athenienses. ibid.
 Ipsullices quales bractæe olim fuerunt. 99
 Irminful qualis effigies apud veteres Saxones. ibid.
 Isocrati statuas duas æneas quare erexerint. 74
 Ithonus Thessaliæ Rex inventor auri argentique conflandi. 111
 - - - etiam primus dicitur autor monete. ibid.
 Iuba Rex Mauritanie scripsit de Pictoribus. 56
 Judaica vasa, nimis monstris notabilia, apud Claudianum qualia. 88
 Judicium oritur à sensibus. 207
 - - - veritatis tamen non est in sensibus. ibid.
 Julianus imaginibus suis Jovem, Martem, Mercurium & reliquos Deos curavit apingi. 65
 - - - quare id ita fecerit. ibid.
 Julius Cæsar in Capitolio habuit æneam imaginem orbi terrarum insistentem cum inscriptione Semidei. 79
 Junonis sceptro juxta Mycenarum urbem, quare cuculus impositus. 109
 - - - admirandum simulacrum in templo Syriæ Deæ. 148
 Jupiter Junonem ligneo simulacro decepit. 68
 - - - ejus simulacra quare ad fœdera olim adhibebantur. 69
 - - - ejus tunica, ornatus, exuviae, quales apud veteres dicebantur. 88
 - - - ornatus non fuit plane purpureus. ibid.
 - - - Ctesus quare consecrabatur in ærario. 99
 - - - Jovis Bolææ simulacrum erat in quingentorum curia apud Athenienses. ibid.
 - - - quomodo olim pingebatur & effingebatur apud veteres. 215
 Juramentum Thesmothetarum Athenis quomodo fiebat. 286
 Justinianus Imperator quare primum effigatus cum cruce terrestri sphaera imposita. 79

K.

ΚΑΛΩΙ quænam olim dicebantur. 99
 ΚΑΛΑΓΓΑ quænam simulacra fuerunt apud veteres Græcos. ibid.
 ΚΙΝΑΙΟΙ simulacrum Pictorum & Pictorum quale. ibid.
 ΚΟΣΜΟΣ quare Græci mundum appellaverint. 1
 ΚΕΓΓΟΙ & ΠΙΣΤΗΜΟΣ in Pictoribus, quid apud Græcos dicebatur. 85

L.

ΛΑΒΑΡΑ olim textilem Christi picturam præferbat. 88
 Labra subtilia, nec dilatatis oris angulis ampliata, laudabant veteres. 252
 - - - tenuitas labiorum laudata. ibid.
 Lacedæmonii Muscam declinantem ter in integrum restituerunt. 40
 - - - eorum magna cura circa Muscam. 57
 - - - emendatissimas quasque picturas & statuas gravidarum uxoribus oculis in spem pulchræ proles objiciebant. 64
 - - - in cæteris horridiores quare pulchras

RERUM ET VERBORUM.

- ebrias picturas semper habuerunt in pro-*
tio. 71
- - - munificente olim utebantur scor-
teo. 111
Lacerti quales laudabantur à veteribus. 261
- - - quales contemptui ab iis habeban-
tur. ibid.
Lætitia quam maxime opus habens Poëta
& Pictores. 156
Laidos meretricis tumulo quare Leena in-
sculpra. 101
Lampades in usum nocturni luminis apud
Romanos præferebant simulacra aurea
argenteave. 100
- - - illa in juvenilem speciem quare
efformata. ibid.
Lampadacni miro modo per Anaximnem
ab Alexandri ira servati. 78
Lanceas effigies præter ceteras venerisæ olim
habebant. 293
Lapides quibus ne ignis quidem nocet. 284
Latus quale ab antiquis pulchrum dicebatur.
 265
- - - quale è contra. ibid.
Lectio optimorum Scriptorum Pictori per-
quantum necessaria. 156
- - - præcipue tamen Poëtarum. ibid.
Legioni unicuique quare Pictores olim dati.
 86
- - - habebant etiam fabros lignarios,
instructores, carpentarios & ferrarios.
 ibid.
- - - quare tales in legione. ibid.
Leoniſcos quis primas calare instituerit.
 109
Leontinus Gorgias Princeps Delphis sta-
tuam habuit auream. 77
Leonum imagines Romani interdum etiam
inter signa habuerunt. 97
- - - effigies ad caput Alphei fluminis,
quare olim consecrari solebant. 106
- - - effigies quare mortuorum tumultis
imponerantur. ibid.
Lepores quis primus in Stettiam intulerit.
 113
Lesbium quale vasis genus. 109
Lichnius quare in Auxentium servire aggres-
sus est. 65
Ligno à vermibus corroso signabant vetores
Græci. 114
- - - lignum fuit prima materia, ex
qua olim statua facta. 276
- - - quale genus id fuerit. ibid.
- - - viride debebat esse & recens suc-
cisum, non aridum. 277
Ligneæ maculæ in mensis & aliis rebus,
quando in pretio ceperunt esse apud Ro-
manos. 61
Lineamenta in pictura quanti aestimanda.
 167
Linearum subtilitate Protogenes victus ab
Apelle. 129
Linum quando primum tentatum est pingi.
 93
Biteras quomodo veteres olim lapsu infantes
docebant. 65
Livianum æs à quo illud nomen accepit.
 283
Locis à statuis sibi positis nomina imponere
solebant veteres Romani. 118
Locri occidui etiam Ozola dicuntur. 114
Longitudo sine latitudine an in rerum natu-
ra possit inveniri. 175
Longobardorum coma & vestes, quales
olim fuerint. 89
Lotus arbor ad sacrificia facienda olim ad
usu. 280
L. Actius Poëta, quatenus sibi posuerit sta-
tuam. 80
Lucullus & ejus lux. 12
Lucrum an & quomodo ex artibus peti pos-
sit. 120
Ludus pictorum, laboriosam nostram meth-
odem indicat, & nos ad agendum natos.
 63
Lumen in Pictura quid vocatur. 170
Lunula calceis assuta discernebantur apud
Romanos patricii à novitiis. 102
Lupo etiam quondam statuam dedicarunt
veteres & quare. 79
Luxuria omnium vitiorum maxime mortife-
ra ingentis. 120
Lydi primi cuderunt auream argenteamque
nummum ad usum. 111
Lyſippo Pictori quamam pictura propria.
 24
- - - is symmetriam Pictura primus
custodivit. 162
- - - quid statuarie Arti attulerit.
 165

M.

- M**acrum corpus admodum doleore
 erat apud veteres. 259
M. Lepidus statuam equestrem inauratam
Roma habuit. 83
- - - Octavio Horſennas ejusque latus
apud Romanos. 77
Meandrum quale picturae genus. 93
Magistrorum requisita pro bene instituendi
discipulis. 54
Magnes etiam ab aliquibus refertur inter
lapides tornatiles. 293
Makarum non levis ratio in pulchritudine
habetur. 245
Malchus Byzantinus Sophista scripsit con-
flagrationem publicæ Bibliothecæ & sta-
tuarum Augustalis. 56
Mandragoræ quomodo à Pythagora appella-
ta. 90
- - - quare ita. ibid.
Manducas ejusque effigies qualis fuerit
apud veteres Romanos. 102
Manes, statua qualis fuerit. ibid.
Manus in mente exprimenda quantum va-
leant
 R r 2

I N D E X.

N.

Digitized by Google

RERUM ET VERBORUM.

Naves à Pictura tatele denominari solent.
*carum summitati addita erant
 statue atque imagines Deorum.*
*navis enee simulacrum navibus
 Byzantiis prosperum præstabat naviga-
 tionem.*
*Naupegus graphidis non plene imperisus
 esse debet.*
Nealcis equus quomodo spongia perfectus.
*Necessitatis inventa antiquiora sunt, quam
 voluptatis.*
Necides quomodo olim representaverint
Nero statuas suas citibæ dicio habitu posuit.
*equorum studio ab ineunte etate
 flagrans.*
quales imagines apud veteres.
*Nicias Atheniensis Pictor in quibus excell-
 luerit.*
ejus judicium de Arte pictoria.
*Nigro quare Pictores pingunt quidquid pro-
 fundum esse volunt.*
*nigrum et etiam apud antiquos
 fuit in usu.*
nigram comam. Vide Comam.
*Nosce te ipsum quomodo debeamus addisce-
 re.*
*quousque hoc proverbium exten-
 dere volebant veteres.*
*Notiones omnes rerum quas habemus, ocu-
 lorum sensui debemus.*
*Nubes quomodo stuporem ignaris injiciunt
 in Africa.*
*Nuda corpora quare quam plurimum pin-
 xerunt veteres.*
*Numa ferrea & erea moneta auctor apud
 Romanos.*
*Nummus imagine crucis Christi quando ab
 antiquis primum cusus.*
undenam olim primam sic dictus.
Numismata varii generis apud veteres.
*Nympharum imagines domi sue habebant
 Siculi.*

O.

Obelisci effigiem radiorum Solis refere-
 bant.
*Obesitatem nimiam corporis vituperabant
 veteres.*
*Ocultator artis sue debet esse, qui imita-
 toris boni famam querit.*
*Oculi quales ad Artem pictoriam rite digno-
 scendam adferendi.*
*in vultu quantum veteres valere
 voluerunt.*
phlegmatici circa quæ libentissime

versantur.
*cas quomodo Pictores adjuvanti-
 solent.*
eorum laus apud omnes populos.
*magnus olim in magno pretio fue-
 re.*
*colores eorum quales olim magni
 faciebant.*
*oculos nigros maxime commenda-
 runt veteres.*
*ecum uitor & splendens quam ma-
 xime commendari solebat.*
ludibundi qui olim dicebantur.
*eorum severitas qualis olim dice-
 batur.*
*Odatidia historia adibus Barbarorum Asiam
 incolentium depicta.*
qualis illa fuerit.
*Oibotas primus Achæorum in Olympiæ me-
 morat vorantem.*
Olea Pelopei generis insigne.
*quare in fabrica Salomonis adhi-
 bita.*
*Oleum Cedrinum à tinea & carie confery
 vat.*
*Olympodoro quare Phœenses Elateam in-
 colentes statuam ex ære posuerunt.*
*Oppidorum captorum argenteæ atque ebur-
 neæ imagines inter pompam triumphalem
 circumferebant Romani.*
Optica, quomodo primum fuerit inventa.
*multum semper habuit in Pictu-
 ris usum.*
*Oracula de futurorum Imperatorum vita &
 morte quibusdam hominum ferarumque
 imaginibus illustrantur.*
Orator minus movet animos, quam Pictor.
*Orbem manu dextra quare gerebant Impe-
 ratorum statuae.*
*Ordine quomodo omnia in Picturis disponi
 debeant.*
Orichalcum an adhuc amplius reperiat.
quale olim fuerit.
*Orphee statuam quare olim posuerint The-
 bani.*
Oscillum quid apud veteres Romanos.
Oti pama ex Draconis lege erat infamia.
*ex Solonis publica dignitate pri-
 vabatur.*

P.

Palemonem quomodo pinxerint vete-
 res.
*Palæstras veteres Athletarum imaginibus
 olim exornaverunt.*
*Palemo perditæ luxuriæ adolescens, quo-
 modo ad bonam frugem redierit.*
*Palladia qualia olim fuerint dicta in trire-
 mium præ-*
ex ossibus humanis facta.
Pallas.

Sf

<i>Pallas quare sedens consecratur.</i>	26	<i>Pecunia à pecore sic appellata, quia primam tali effigie signata.</i>	110
<i>Palma etiam simulacris olim materiam præbuit.</i>	280	<i>Penates quales Diis olim erant communes.</i>	103
<i>Pamphili è schola Apelles prodiit.</i>	53	<i>Penates quales Diis apud Romanos.</i>	ibid.
<i>quo pretio docuit discipulos.</i>	ibid.	<i>Peplum Minervæ apud Athenienses quale fuerit.</i>	88
<i>quot annos ejus discipuli debebant in schola manere.</i>	ibid.	<i>Perfectum quid veteres appellare solebant.</i>	205
<i>is scripsit de Pictura & Pictoribus illustribus.</i>	56	<i>Peripatetici nihil quemquam nisi quod libeat præclare facere posse dicunt.</i>	23
<i>schola non dimittebat discipulos nisi post exactum decem annorum tyrocinium.</i>	124	<i>Perisæ, quare amabant eos, qui naso erant adunco.</i>	251
<i>Palpebræ quales laudatæ fuerint à veteribus.</i>	245	<i>eorum regium sigillum quale.</i>	114
<i>Pana Zeuxis Archelao dedit.</i>	119	<i>Perfica peristomata qualia fuerunt.</i>	95
<i>Panis imaginem quomodo pinxerunt veteres.</i>	276	<i>arbor quomodo olim vocata in Ægypto.</i>	280
<i>Pantarcen Eleum statue honore affecerunt Achei.</i>	78	<i>Pes qualis laudabatur apud veteres.</i>	267
<i>Papillas quales laudare solebant veteres.</i>	263	<i>qualis apud eos dicebatur deformis.</i>	ibid.
<i>Parentes quos alere jubebat Atheniensium lex.</i>	58	<i>Phœnices divinitatem quandam serpentibus tribuebant.</i>	26
<i>Parerga quenam olim dicebantur in Pictura.</i>	213	<i>quare Deos suos fingunt sacculas ferentes.</i>	121
<i>Parietum picturam quisnam primus instituerit.</i>	27	<i>Phalereus Demetrius. Vide Demetrius.</i>	
<i>quando id factum.</i>	ibid.	<i>Phallus quid fuerit apud veteres.</i>	103
<i>Pariorum in marmore mirabile quid inventum.</i>	50	<i>Phantasia quid sit secundum Stoicos.</i>	9
<i>Parrhasii Pictoris laus.</i>	24	<i>ejus officium.</i>	19
<i>solertia inventionis in Arte Pictoria.</i>	201	<i>poetica est somnium vigilantium.</i>	33
<i>symmetriam Pictura primus dedit.</i>	162	<i>in Artifice quomodo excitatur & roboratur.</i>	34
<i>Parvus an dici debeat formosus, an vero venustus.</i>	223	<i>quid veteres Græci sic appellare solebant.</i>	189
<i>Pasiteles scripsit nobilium in toto orbe operum quinque volumina.</i>	56	<i>Pherecrates scripsit de Pictoribus.</i>	55
<i>Passiones omnes in vultu se ostendere solent.</i>	179	<i>Phidixæ laus.</i>	157
<i>Pataici Phœnicum effigiem hominis pygmaei exprimebant.</i>	103	<i>Statuarius ex ungue de leonis magnitudine judicabat.</i>	166
<i>Paternam Artem exercere apud Ægyptios, sub rege Sesonchosis, quare non licuit.</i>	59	<i>Phidola equæ suæ simulacrum consecrat, & quare.</i>	79
<i>Patroni quare Lileenses Delphis erexerunt statuas.</i>	78	<i>Phyllatius quare ab Atheniensibus obtinuit statuas.</i>	80
<i>Pavimenta qualia olim apud Græcos.</i>	93		46
<i>Paulus Æmilius quomodo liberos suos educabat.</i>	51	<i>Philoctetes quare calceatus pinguetur.</i>	25
<i>Pavonis nitida à Tertulliano descriptio.</i>	49	<i>Philomela totam injuria seriem textilis pictura exprimit.</i>	69
<i>Pavonum cervices quomodo varios sumunt & deponunt colores.</i>	173	<i>Philonis Judei judicium de Pictoria Arte.</i>	
<i>Pausias Pictor flores felicissime expressit.</i>	24	<i>Philopœmen dux Achaorum, ejusque laus.</i>	11
<i>quales Picturas primus invenit.</i>	171	<i>ejus mira deformitatis historia.</i>	224
<i>Pax bonarum Artium decora mater est.</i>	134	<i>Philosophi depicti, secundum sententiam, quam quisque sequebatur.</i>	26
<i>Pectus quale deforme judicant veteres.</i>	264	<i>veteres quare in manus imaginum Deorum instrumenta Musica posuerunt.</i>	163
<i>quale laudare solebant pro formoso veteres.</i>	263	<i>quales solebant habere barbas apud veteres.</i>	259
		<i>Philosophia moralis instruitur dirigiturque à Pictura.</i>	67
		<i>naturalis etiam ejus operam quandoque postulat.</i>	ibid.
			Phry-

RERUM ET VERBORUM.

<i>Phryges invenerunt vestes acu pingere.</i>	86	<i>Pinacotheca quare à Septentrione lumen accipere debeant.</i>	297
<i>Phrynes statua aurea Delphis qualis.</i>	76	<i>Pindaro quare statuas posuerunt Asbœtenses.</i>	74
<i>Picea arbor simulacris conficiendis idonea.</i>	280	<i>Pinus in vetustatem sine vitis conservatur.</i>	278
<i>Pictores quare solam manum in nube pingant cœcamentem principes.</i>	122	<i>Plantarum & aliarum rerum imagines, quare primum inventa.</i>	61
<i>quinam sint meliores.</i>	123	<i>Plastices prima rudimenta qualia fuerunt, & qua occasione inventa.</i>	73
<i>magis movent animas & affectus quam Oratores.</i>	129	<i>ea Ars primum fuit quam Statuaria.</i>	115
<i>festinanter quare ultimam manum tabula imponere non debeant.</i>	130	<i>Plato quare ita olim fuerit dictus.</i>	227
<i>voces à Musica desumptas ad Artem suam transfulerunt.</i>	161	<i>cur tabulis cupressinis legem inscribere voluit.</i>	279
<i>debent docere, delectari, per-movere.</i>	205	<i>Plauti quinam dicebantur apud veteres.</i>	268
<i>Pictoria phantastica qualis sit finis.</i>	33	<i>Plumbeus nummus vilissimus apud veteres.</i>	111
<i>Pictoria Ars quando cepit mori & vilescere.</i>	203	<i>Pœtarum laus.</i>	22
<i>Pictura laus.</i>	2	<i>ii. & Pictores faciunt Heronem perennare.</i>	32
<i>prima infantia qualis fuerit.</i>	13	<i>eorum libertas quousque se extendat.</i>	ibid.
<i>ea initio nihil aliud fuit quam umbra hominis lineis circumducta.</i>	ibid.	<i>quare pinguntur ex Homeri aqua haurientes.</i>	143
<i>quomodo ea circa veteres dirigi debeat, quomodo circa recentiores.</i>	16	<i>hos optimi Pictores, sepiissime secti sunt.</i>	157
<i>informes nauseam creant.</i>	21	<i>Pœseos & Pictura artissimi nexus.</i>	21
<i>est pœsis tacens, pœsis pictura loquens.</i>	27	<i>et pene idem ingenium.</i>	ibid.
<i>quomodo ea primum fuerit inventa.</i>	48	<i>Pœticae licentiæ modus quousque progredi debeat fingendo.</i>	ibid.
<i>eius dignatio quando minui ceperit apud veteres.</i>	61	<i>phantasie qualis sit finis.</i>	33
<i>earum usus quid maxime commendat.</i>	64	<i>Polemon scripsit de fabulis & varia alia.</i>	56
<i>quomodo ea naturalium rerum cognitionem adjuvat.</i>	66	<i>Poli histronis mira historia.</i>	33
<i>etiam omnibus Artificibus, & pluribus aliis, omnino & absolute necessaria.</i>	74	<i>Pollux. Vide Castor.</i>	
<i>precipua dignatio à quo tempore increverit Romæ.</i>	85	<i>Polycleti Pictoris propria laus.</i>	24
<i>picturae varii generis.</i>	93	<i>Polydamas Scotusæus admiranda fortitudine præditus.</i>	141
<i>quando ea deficere incepit Romæ.</i>	120	<i>Polydori Regis imagine utebantur Lacedæmonii pro sigillo.</i>	125
<i>libidinosæ quanti mali fuerunt auctores.</i>	153	<i>Porphyrus scripsit de imaginibus.</i>	56
<i>de nocte, aut sub aqua mersis, magis arduæ dispositionis.</i>	196	<i>Portis urbium. Vide Urbes.</i>	
<i>quando ea solummodo possint dici perfecta.</i>	197	<i>apud veteres quare adstant statuae.</i>	103
<i>Pingere docere liberos suos solebant Græci.</i>	51	<i>Portumnus quomodo pingebatur apud veteres.</i>	216
<i>vestes olim solebant Egyptii miro modo.</i>	130	<i>Portus maritimi habebant sua sacra apud veteres.</i>	104
<i>Pigritiæ actio apud Lacedæmonios instituebatur.</i>	58	<i>Præbra sive prædia qualia remedia olim fuerunt.</i>	71
<i>Pilam quare Augustus inter signa militaria constituit.</i>	98	<i>Præceptores in discipulis erudiendis, in quibusnam culpandi.</i>	6
<i>Pilæ quales effigies apud veteres Romanos.</i>	103	<i>Premia bonorum malorumque bonos ac malos faciunt.</i>	83
<i>Pileus Arcadicus qualisnam olim fuerit.</i>	87	<i>Πραξιδινη qualis Dea fuerit apud Græcos.</i>	104
<i>Pilos in naribus quare quotidie succidebant veteres.</i>	254	<i>Praxiteles pinxit Phrynen gaudentem.</i>	149
		<i>Priapum in litore ac portu dedicabant veteres.</i>	104
		<i>Proxeressii statua Romæ quare fuerit erecta.</i>	74
		<i>Proceritas enormis olim inter vitia corporis.</i>	cer-

vernebat. 205
Prometheus quomodo primos homines formasse dicitur. 46
Pronomo tibicini statuam posuerunt Thebanii. 86
Προνομα quanam dicebantur apud veteres Græcos. 104
Proportio in Picturis & statuis perquam necessaria. 166
- - qualis illa sit. 161
Protogoras primus de differendo mercedis causa cogitavit. 53
Protogenes Pictor scripsit de Pictura & Figuris. 56
- - quomodo falsum pinxit. 124
- - Philiscum quomodo pinxit meditationi intentum. 149
- - ejus summa paupertas Picturæ impedimentum fuit. 156
Prullæ filius unum os habebat lato dentium. 254
Prytaneam veterum Philosophorum imaginibus conspicuum fuit. 104
Psittacum quomodo veteres Græci loqui docere solebant. 70
Ptolemæus Rex quare Catergetes ab Alexandrinis vocatur. 134
Pudor à veteribus dicebatur arx pulchritudinis. 259
Puella. Vide Virgo.
Pueri tum demum sunt formosi, quando feminis sunt quam simillimi. 218
- - talis formosus describitur à capite ad calcem. 219
Pulchrarum rerum vis apud hominum animos. 40
Pulchritudo describitur. 163
- - eam esse virtutis florem volebant Stoici. 222
Pullus numisma Corinthium qualis pretii. 112
Pupas cereas habebant veteres. 103
- - suas Veneri consecrabant virguncule pubertati jam vicinæ. 104
Pyreicus Pictor tonstrinas optime pinxit. 27
Pyrrhi gemma cum novem Musis à natura efformata. 49
- - ejus monumentum. 101
- - à comarum qualitate sic vocatus fuit. 232
- - Pyrrhus Rex Epirotarum non habebat dentes. 254
Pyrus silvestris ad simulacra olim in usu. 280
Pythius Apollo. Vide Apollo.

R.

Ratio quid agat in investiganda veritate. 208
- - quid vero sensus. ibid.
Raudera olim dicebantur æra apud Romanos.

Recreati à morbo in tabula depictum habebant Esculapium. 91
Remedium contra sterilitatem ab Oraculo Delphico editum. 286
Remissio animi in studiis admodum necessaria. 40
Res rustica quam diligenter apud Romanos conservata, & pœna in sediciosos. 57
Reges mortuos quomodo pingere solebant veteres. 24
- - olim uxores quære solebant pictura internuntia. 72
- - eorum purpure quales fuerint olim. 88
- - eorum statuas quare nudas pingebant veteres. 165
Romani quomodo liberos suos educare solebant. 51
- - unde Jovis tunicam variegatam acceperant. 89
- - eorum Imperatores permulta habuerunt statuas aureas. 288
Romulus immortatus in capitolio, quomodo fuit positus. 79
Rotunditas capitis inter pulchritudines veterum. 227
Rubor verecundus admodum laudabatur à veteribus. 259
Rudimenta prima alicujus rei non tam Artibus indigent, quam laboris. 127
Rutum tenentis juvenis effigies in capitolio. 80
- - qualis & unde est. ibid.

S.

SAL reperitur quod instar lapidicinae vi ferro cadere potest. 47
Salvator quare ab Auguri Pictore bene depingi non potuerit. Vide Christus. 284
Salustianum æs quale olim fuerit. 112
Samii quomodo monetam signabant. 101
Sardanapali quale fuerit epitaphium. 64
Saturni statua apud Carthaginenses ad cremandos infantes qualis. 217
Satyri quomodo pingebantur apud veteres. 104
Satyrica signa tutela hortorum adhibebantur. 69
Saxis antiquissima monumenta memorie impressa. 114
Scalpere gemmas admodum sero Græci didicerunt. ibid.
Skeleton quale in Egyptiorum lautioribus convivis circumlatum fuit. 24
- - qua de causa id factum fuerit adhuc disputatur. 86
Scena maximam dignitatem & maximum incrementum olim picturæ attulit. 86
- - Claudii Pulchri habuit maximam admirationem picturæ. 86
- - versilis & ductilis qualis olim dice-

RERUM ET VERBORUM.

<i>dicebatur.</i>	ibid.	<i>rit.</i>	ibid.
Sceptro <i>Babyloniorum singuli utebantur.</i>	104	Simulacrum <i>Dianæ Ephesiæ an è cælo de-</i>	46
- - - <i>quomodo id ab iis factum.</i>	ibid.	- - - <i>primum à Deo factum.</i>	47
Scholas <i>quomodo exornabant veteres.</i>	105	- - - <i>ea sæpius vinculis alligabant Gen-</i>	70
Scipionis <i>Africani filio, quare propinqui an-</i>	85	- - - <i>quare id ab iis factum.</i>	ibid.
Scribere & <i>pingere verba apud Græcos &</i>	27	- - - <i>italia statuebant Ethnici Deorum</i>	101
Scriptores <i>veteres exactis coloribus imagi-</i>	214	- - - <i>suorum in locis sacris Christianorum.</i>	ibid.
Scriptura <i>picturata Ægyptiorum qualis.</i>	27	- - - <i>quare.</i>	281
Sculptura <i>quomodo naturam superat.</i>	3	- - - <i>rudioris ævi è subere factum.</i>	ibid.
Scuta <i>quænam erant picta in militia vete-</i>	94	- - - <i>lignæum quomodo contra tabem</i>	ibid.
- - - <i>qualibus apud Trojam pugnatum</i>	109	- - - <i>conservari potest.</i>	293
- - - <i>est.</i>	ibid.	- - - <i>quale è fæno olim fieri solebat.</i>	ibid.
- - - <i>quare nomen habuerunt clypeo-</i>	ibid.	- - - <i>quare id fuit excogitatum.</i>	ibid.
Scyllis <i>Scionæus ejusque magna urinandi pe-</i>	77	Sirenem <i>Isocratis monumento olim imposue-</i>	101
Semiramis <i>fert legem, ut Syri se unam di-</i>	82	- - - <i>runt veteres Græci.</i>	ibid.
- - - <i>inter omnes fæminas quare dica-</i>	200	- - - <i>quare id ab iis factum.</i>	ibid.
Seneca <i>imaginibus magnorum virorum ædes</i>	84	Socrates <i>quare dicebatur vultu Silenum re-</i>	261
Sensus, <i>eorumque magnus usus.</i>	9	Soles <i>quatuor adulterini apparuerunt in cæ-</i>	67
- - - <i>& ratio quid agant in investigan-</i>	9	Solitudo <i>Picturæ & Poësis quare amica.</i>	35
Sepeliendi <i>mos admirabilis apud Ægyptios</i>	94	Somnus <i>quomodo pingebatur apud veteres.</i>	215
& <i>Æthiopes fuit.</i>	94	Sopater <i>plurima scripsit de Pictoribus &</i>	56
Serapion <i>Pictor scenas optime pinxit.</i>	27	- - - <i>Statuariis.</i>	93
- - - <i>Serapioni Alexandrino quare sta-</i>	77	Sosi <i>pavimentum celebre Pergami.</i>	77
tue <i>honorem tribuerunt Elei.</i>	295	Sostratus <i>Sicyonius quare dictus Acrocher-</i>	50
Serapis <i>fuit apud veteres è smaragdo novem</i>	26	- - - <i>sites.</i>	36
cubitorum.	26	Spartorum <i>quale signum in corpore apud</i>	97
Serpentes <i>vaticinandi peritiam inspirarunt</i>	51	- - - <i>Thebanos.</i>	106
<i>Melampodi.</i>	280	Speculationes <i>Pictorum quousque se exten-</i>	268
Servis <i>Artem pictoriam docere fuit vetitum</i>	105	- - - <i>dere debeant.</i>	36
<i>apud Græcos.</i>	216	Sphinges <i>quare veteres Thebani pro signis</i>	97
Sigilla <i>quare è radicibus olei facta.</i>	ibid.	- - - <i>habuerunt.</i>	106
Signa <i>tabernarum in Romano foro.</i>	ibid.	- - - <i>quare Ægyptii ante templa con-</i>	268
Silenos <i>vocant maximos natu Satyrorum.</i>	ibid.	- - - <i>secrabant.</i>	106
- - - <i>undenam sic dicti.</i>	ibid.	Splendor <i>in Picturis qualis dicatur.</i>	275
- - - <i>quomodo pingebantur ii apud ve-</i>	ibid.	Squarrosi <i>quinam olim à Latinis diceban-</i>	15
teres.	ibid.	- - - <i>tur.</i>	47
Σίλας quale <i>poëma apud veteres Græcos.</i>	ibid.	Stabulum <i>Eponæ simulacris adornabant.</i>	64
Silanion <i>quomodo Apollodorus iracundissi-</i>	149	- - - <i>Stata qualis pulchritudo dicebatur apud ve-</i>	68
Simia <i>similitudine ex argilla vel cera decipi</i>	29	- - - <i>teres.</i>	70
- - - <i>non potest.</i>	13	Statua <i>Servatoris ænea, à muliere sangui-</i>	73
Similitudinum <i>figendarum ratio unde ori-</i>	164	- - - <i>nis profluvio laborante, an erecta.</i>	74
ginem <i>ducat.</i>	165	- - - <i>in statuam salis quare uxor Lo-</i>	74
- - - <i>ea in picturis omnibus debet ob-</i>	76	- - - <i>thi conversa.</i>	74
servari.	76	- - - <i>earum usus quid maxime commen-</i>	74
- - - <i>etiam in statuis id necesse est.</i>	76	- - - <i>dat.</i>	74
Simoni <i>Mago statuam erexit Claudius Im-</i>	76	- - - <i>earum multa peropportuna strata-</i>	74
perator.	76	- - - <i>gemata.</i>	74
- - - <i>qualem inscriptionem illa habue-</i>	76	- - - <i>eas inauguratas hostium irruption-</i>	74
	76	- - - <i>nes inhibere credebant veteres.</i>	74
	76	- - - <i>quare olim post mortem defunctis</i>	74
	76	- - - <i>erecta.</i>	74
	76	- - - <i>varia causæ ob quas id factum.</i>	74
	76	- - - <i>tales etiam mulieribus dicatae fue-</i>	74
	76	- - - <i>runt apud veteres Romanos.</i>	74
	76	- - - <i>Tt</i>	74

I N D E X

statuæ male meritorum olim disjiciebantur.	85	Tapetia Alexandrina qualia olim fuerunt.	87
eas quandoque etiam pingebant Romani.	94	Tartessiacum æs magnam priscis temporibus habuit famam.	284
earum materia qualis olim solebat esse.	276	Tauri boni & opimi quam ingeniosa descriptio.	214
aurea ubi primum omnium fuerit posita.	285	Telamones quinam Latinis dicebantur.	106
plures ejusdem metalli vide. ibid.		Telefillæ Poëtriæ statuam erexere Argivi.	77
inaurata ubinam primum in Italia visa.	287	Telluris in æde Romæ depicta erat Italia.	68
variæ Deorum olim ex ebore factæ.	290	Temulentorum sepulcris veteres insculpebant calices.	101
Statuarii veteres habuerunt quædam Artis adminicula posterioribus sæculis incognita.	184	Tenebræ in picturis quales dicantur, & quomodo formentur.	172
Statua eminentior laudata erat apud veteres.	226	Tenedii lex de adulteris morte plectendis.	113
Stoici quomodo amorem definiebant.	40	Terebintus cui usui inservierit apud veteres.	295
Stratonicus Satyrum magnæ Artis finxit.	184	Terminis inscriptæ variæ figuræ.	106
Sublestitas quales Picturas vocabant veteres Latini.	167	quid illæ significabant.	ibid.
Succinum quid sit.	295	Terræ motus in Asia & Sicilia tempore Tiberii.	166
quotuplex sit.	ibid.	Testudinis bellicæ inventor Artemon Clazomenius fertur.	106
Succulentiam in collo veteres laudabant in formosa muliere.	257	Textilis Pictura apud Ciceronem qualisnam fuerit.	86
Suevi flavam dicebantur habere comam apud veteres.	232	Textrices antiquissimæ stantes opus illud fecere.	26
Supercilia quantum secundum veteres inultu valere.	179	Theagenes aliquo iturus Hecates simulacrum, quod semper penes se habebat, consulere solebat.	68
qualia olim laudata fuere.	244	Theatrorum mos erat, ut mali Poëtæ saxis peterentur.	57
Sylla quare prædici sibi à Diis futura simulavit.	68	Thebis Pictores mali quomodo multati.	58
Symmetria, an sit vox Latina, quæ illud verbum exprimat.	161	Themidis simulacrum in concionem olim apportari solitum.	106
per eam Ars ipsa rationem attingit.	ibid.	Themistocles noctu etiam docebat.	6
quis eam primus Pictura dederit.	162	Theodorici Gothorum Regis viri pulcherrimi admodum luculenta descriptio.	222
eam similitudini præferendam judicabant veteres.	165	Theophrastus scripsit de Pictura.	56
		Thufci primum statuas in Italia olim invenisse referuntur.	71
		Tiburtini cœli temperamentum admodum mirabile.	290
		Tilia ad multos usus necessaria.	281
		Timanthidis tabula de Iphigenia.	152
		Timomachus, quomodo Ajacem furem pinxit.	135
		quomodo Medeam honeste pinxit.	153
		Timotheo quare Athenienses statuam posuerunt.	74
		Toga palmata, qualis dicebatur apud veteres.	88
		togam pictam Romani ab Hetruscis acceperunt.	89
		Tonon, quid appellaverunt veteres Pictores.	173
		Topasio (e) statua quatuor cubitorum facta.	88
		To-	

T.

Tabernacula Antiochi Regis exercitus textilibus sigillis erant adornata.

Alexandri Magni tabernaculum statuas sustinere solitas traduntur.

Tabernarum signa apud veteres quare olim picta.

Tabulæ Pictorum è quo ligno olim fiebant.

quales victoria fieri curaverunt Messala & L. Scipio.

earum & Statuarum olim magna pretia.

bene pictæ in bono lumine collocari debent.

veteres in quibus quam maxime commendantur.

novæ in quibus.

RERUM ET VERBORUM.

Topothesia quid fuerit apud veteres.	140	Verrius Flaccus prænobilis Grammaticus,	
Tragœdia est vitarum fletuicarum imita-		statuam habuit prope Romam.	74.
tio.	28	Vertumnus multiformis positus in multis	
Trebii Edilis Romani laus.	77	locis ciuitatis.	108
- - - quare ei statua collocata.	ibid.	- - - Deus qualis apud veteres.	ibid.
Triens æreus Servilie familie miris quali-		Vesta filia Saturni prima inuenit rationem	
tatibus præditus.	113	edificandi.	91
Tripodes ex ære præmia fortium virorum.	106	Vestes Phrygiæ qualesnam, & undenam	
		sic dictæ.	86
Tritones æneos summis olim turribus impo-		Vestis linea fluminibus tanquam propria da-	
nebant.	ibid.	batur olim in Pictura.	216
- - - cum buccinis fastigio Saturni ædis		Veteres an solos imitari debeamus.	17
super impositi.	ibid.	Vexillis omnibus Romanorum inscribebatur	
- - - quomodo à veteribus depinge-		nomen Imperatoris noviter creati.	94
bantur.	216	Via ad intelligentiam Artis Pictoria.	213
Tritonia quare dicta sit Dea sapientiæ.		Vibices quales dicebantur.	271.
	131	- - - quare ita dictæ fuerunt.	ibid.
Troezeniorum veterum nummi.	113	Victoriam pinnatam antiqui Pictores pin-	
Truo qualis dicebatur apud veteres.	251	gebant.	150
Tutela navis apud veteres committebatur		- - - quare id ab iis ita factum.	ibid.
certo alicui Deo in puppi depicto.	92	Victoriatu lege Clodia fuit percussus.	112
Tyrri ab Alexandro obsessi aurea catena de-		- - - undenam hoc nomen acceperit.	74
vincunt Apollinis simulacrum.	70	Victorinus celebris Rhetor. olim apud Ro-	
		manos.	ibid.
		- - - quare in foro Romano olim sta-	
		tuam acceperat.	ibid.
V.		Villanus Apollo. Vide Apollo.	
V. Aristate quali homines gaudebant.	188	Vina quare Græci solebant miscere aqua	
Vellus aureum undenam originem habeat.		marina.	215
- - - quale olim fuerit.	ibid.	Virgilius quomodo se versus scribere dice-	
- - - quale nunc est.	ibid.	bat.	129
Velum purpureum fuit insigne prætorie na-		Virgo qualis vere pulchra dicenda sit.	220
vis.	93	Virtus imaginativa quomodo fovenda sit at-	
Venantium picturæ peregrina descriptio.	209	que excitanda.	12
Vendere quare recusabant aliqui veterum		- - - ejusque olim magna laus.	83
Picturas suas.	119	- - - qualis nunc.	ibid.
Veneficas quali indicio olim deprehende-		- - - ejus præmium quare non debet	
bant.	225	esse nimis pervulgatum.	84
Venter qualis pro formoso laudabatur à ve-		- - - ejus simulacrum quomodo pingebatur.	215
teribus.	264	Visui quot sint necessaria ad rectam rerum	
- - - qualis vituperio erat.	265	cognitionem.	206
Venti quot apud veteres numerabantur.	107	Vitia notare posse in antiquorum operibus	
- - - apud veteres quare pingebantur		Artifici quam maxime necessarium.	17
flantes.	216	Vitis silvestris olim etiam in sculptura in	
Venus armata quare fuerit insculpta sigillo		usu.	281
Julii Caesaris.	115	- - - vitem auream in regia pompa cir-	
- - - Anadyomene ad cujus exemplar ab		cumferre solebant Reges Persarum.	288
Apelle depicta.	163	Vitrum quotuplici modo olim figurabatur.	
Venerem in pictura quam veteres dicebant.	198		110
Venustum & formosum esse in quo diffe-		- - - quibus modis tunc elaboratum	
rant.	223	fuit.	295
Verecundia præpostera artibus quam pern-		Vivorum imagines in privatis ponebantur	
ciosa.	122	Bibliothecis.	84
- - - venustatem & gratiam augere di-		- - - quare non etiam in publicis.	ibid.
cebant veteres.	257	Ulysses quare Delphinum pro insigni in scu-	
Veritatis simulacrum Sacerdotes Ægyptii		to habuit.	114
de collo pendens gestabant.	107	Umbra in Pictura qualis sit.	170
- - - quale fuit illud.	151	- - - quomodo in Picturis sedentium	
- - - veritas qualis exigatur à Picto-		fiat.	171
ribus.	ibid.	Ungues, quales pro formosis laudabant ve-	
		teres.	263
		Vocis ratio etiam in vera pulchritudine ha-	
		benda.	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

benda.	274	Xerxes Athenis captis statuas cum reliqua	
Voluptatis inventa non adeo antiqua quam		alia praeda asportasse dicitur.	75
necessitatis.	65	- - - quis eas Atheniensibus reddide-	
τῶν ἁλῶν quales Picturas vocabant vete-	167	rit.	ibid.
res Græci.		ἑὸν ἅνδρα qualia simulacra fuerunt apud Egi-	
Urbium portæ olim Minervæ Pictura con-	89	ptios & Carthaginenses.	23
spiciuæ.		ἑὸν ἁλῶν. Vide Symmetria vel Proportio.	
Urorum cornibus septentrionales barbari	92		
potant.			
Urfæ generatio catulorum, & eorum effor-	44		
matio admirabilis.			
Ufus rerum magister est optimus.	127		
Vulcani, quare juxta quosvis caminos olim	95		
collocati.			
Vulgus ex veritate pauca, ex opinione mul-	136		
ta æstimat.			
Vultus in omnibus hominibus aliquid varietatis	164		
habet.			
Uxor Loth quare in statuam salis conver-	47		
sa.			
Uxoriam pulchritudo, qualis dicebatur apud	275		
veteres.			

X.

X enia quidam Piētores appellare con-	bere solebat.	163
sueverunt.	- - - - -	
Xenocrates Statuarius de Arte sua scripsit.	- - - - -	165
	- - - - -	ibid.

F I N I S.

FRANCISCI

FRANCISCI JUNII F.F.
CATALOGUS

ARCHITECTORUM,
MECHANICORUM,

sed præcipue

P I C T O R U M,
S T A T U A R I O R U M,
C Æ L A T O R U M,
T O R N A T O R U M,

aliorumque

A R T I F I C U M,

& Operum quæ fecerunt, quorum Index separatim præmittitur,

*Secundum seriem litterarum digestus,
nunquam antebac editus.*

ROTTERODAMI,
Typis REGNERI LEERS,
MDCXCIV.

THE NATIONAL ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES
SMITHSONIAN INSTITUTION

RECEIVED
JAN 11 1961

THE NATIONAL ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES
SMITHSONIAN INSTITUTION
WASHINGTON, D. C. 20560

RECEIVED

RECEIVED
JAN 11 1961
SMITHSONIAN INSTITUTION

THE NATIONAL ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES
SMITHSONIAN INSTITUTION
WASHINGTON, D. C. 20560

Illustri & Prænobili Viro,

JOHANNI à JULSINGA,

DOMINO DE TACKENBORG,
TOPARCHÆ IN GARMEWOLDE,
TEN BUUR ET TESINGE, &c.

*Augustæ Civitatis Groningæ Consuli seniori, nunc vero
in Supremo hujus Provinciæ Conventu Judiciario
Consiliario gravissimo;*

*Societatis Indiæ Occidentalis Directori, nec non
Academiæ sæpius Curatori.*

VIR ILLUSTRIS,

MOris est & solenne scripta consecrantibus illorum patrocinium implorare, de quorum scientia juxta & affectu securi sunt; hoc plerumque instituto, ut habeant, aut patronum qui oblatum munus recte possit expendere, aut fautorem qui benevole velit tueri. Idem mihi facturo, non diu inquirendum fuit, cui opus Propatruī Francisci F. F. Junii de Pictorum veterum vitis inscriberem: occurrebas enim mox, convertente me ad te, VIR ILLUSTRIS, testato tuo in literas studio ac cultu singulari: manifesta enim satis documenta sunt, quibus elucet amor quo viros doctos complecteris, & copiosa historiarum & variarum rerum cognitio. Testis Borrii opus, quod quamvis per se excellens, & multis titulis nominibusque laudandum, multum tamen splendoris & lucis accepit ex illis, quæ tibi editione novissima placuit adjungere; adeo ut non minor eruditionis sis vindex, quam cultor acerrimus. Atque de hoc quidem tibi gratulabitur posteritas, de altero vero gratias agit Academia, quod toties quasi moribunda, te duce & auspice, semper revixerit. Cum enim ab ineunte juventute gravissima obieris munia, ita tibi semper cordi fuit Respublica, ut, si læta fuerint tempora, si nubila, nec Curiae nec Academiae fide & industria unquam defueris. Sed nolumus in laudes tuas, quamvis non fucatas, latius excurrere;

rere; hoc etenim modestis tuis auribus grave & ingratum
 esset. Prope quinquaginta sunt anni ex quo opus de Pictu-
 ra Veterum primo typis est descriptum; cum huic novum
 subinde incrementum accederet, venit Propatruus in men-
 tem adungere veterum Pictorum vitas. Quum vero extre-
 ma senectute in Angliam, tanquam alteram patriam, ad
 promovenda Gothica, Cimbrica & alia septentrionalia stu-
 dia, remigraret, reliquit utrumque opus Parentis, P. m.
 & meæ curæ. Et jam ante septemdecim annos publici juris
 fuisset factum; nisi primo fatale bellum (quo durante stu-
 diorum plerumque sunt induciæ) tum patris inopina mors,
 & demum incerta pax moram iniecissent. Quum vero Ce-
 leberrimus Grævius à Cognato Isaaco Vossio rescisceret,
 opus hoc penes me servari, rogavit Clarissimum virum,
 Johannem Mensingam, in hac Academia eloquentiæ & hu-
 maniorum literarum Professore doctissimum, ut me hac
 de re conveniret; quo facto, ipse literis à me petiit, ut
 opus Trajectum ad Rhenum transmitterem, promittens si-
 bi curæ fore, ut brevi in publicum prodiret. Nolui deesse
 desiderio tanti Viri, noveram enim neminem ad hoc magis
 idoneum, nec alium cujus fidei & studio mallet committi-
 tere. Non est meum de dignitate operis sententiam ferre,
 relinquo id iudicio literati orbis. Qualecunque autem sit,
 ausus tibi fui offerre, VIR ILLUSTRIS, hunc Propatruus mei
 Commentarium de Pictorum veterum vitis; nullus dubi-
 tans, quin sub tuo præsidio secure poterit latere. Summo-
 pere lætabor, si tibi placere intellexero: sin minus, velim re-
 cipias tanquam grati animi testimonium ac tesseram. Vale,
 VIR NOBILISSIME, & conservandæ ac ornandæ Reipublicæ
 diu sis superstes, sospes & incolumis.

Groningæ die 26 Fe-
 bruarii 1694.

Tuus. omni cultu & obsequio

DIONYSIUS, F. P. N. F. F. JUNIUS.

ODE

O D E
In Historiam Rerum Belgicarum
P E T R I B O R R I I

*Iterato editam, emendatam & locupletatam, anno
CICIDCLXXV. suppeditis compluribus
monumentis illustrioribus*

A. B.

Illustri ac Nobilissimo Viro,

JOHANNE JULSINGA,

DOMINO DE TACKENBORG,
TOPARCHA IN GARMEWOLDE,
TEN BUUR, TESINGE, &c.

Augustæ Civitatis Groninganz Consule seniore, &
runc in Supremo hujus Provinciæ Conventu
judiciario, quem Cameram Hovelmanno-
rum vocant, Præside gravissimo,

Societatis Indicæ Occidentalis Assessore dignissimo, nec non
Academiæ sæpius Curatore vigilantissimo.

DUrum perosos servitii jugum,
Mortes, catastas & decimas graves,
Fortes Camillos bellicosos

Auriacos celebres triumphis,

Clarosque factis Nassavios Duces,

Auctosque Belgas cladibus & malis,

Nomenque libertatis emptum

Funeribus bene collocatis,

Accensus haustis Borriis ignibus

Imis medullis, non sine Numine,

Evolvit ingenti labore,

Res Patriæ, meritaque lauras,

Bellicque causas, & vitia, & graves

Iras tyranni, pactaque sæpius

Calcata fastu non ferendo,

Ac odiis temere novatis.

Sacrata pulchris viribus ingeni,

Sacrata fido pectore Patriæ,

* 3

Æter-

Æternitatis, literisque
Ingenii monumenta pulchri,
Nomen dederunt Borriade sacrum,
Oblivioso nulla silentio
Quod tollet ætas, nulla Martis
Ira feri, nec avarus ignis.

Non dis perussit, non alius calor
Recti tenacem propositi virum,
Legumque custodem severum,
Præsidium patrii Senatus;

Potens superbit Consule quo gravi

Groninga, quo gens vindice, quo duce

Selæta Fulstingæa tollit,

Nominibus decorata multis

Non fractus annis ille senilibus

Ætate fessa se popularibus

Subduxit undis, consulenti

Nec Patriæ fugiens laborum

Præterque curas sibi creditas

Hæc una mentem cura momorderat

Ornare fastos, una mentem

Promere res Batavæ latentæ.

Nec spes verendum destituit virum,

Licet laborum mole tenacium,

Non ipse fastis explicandis

Par fuerit remorante fato;

Nam non relictas, quasque coegerat

Chartas, paratam materiem, sine

Perire passus, veritatis

Et Patriæ studio monente.

Fœcunda lauris hinc lacupletior

Est facta multis pagina Barxii,

Hinc pluribus ditata gazis,

Pulchrius hæc facies renidet.

Hinc par parata est gloria Consuli,

Lætæque frondes impediunt caput

Utrique, non marcente ramo,

Belgica dum Batavique stabunt.

JQH. MENSINGA.

PRÆ

P R Æ F A T I O A D L E C T O R E M

Lectori S.

Habes hic, Lector benevole, Catalogum Pictorum, Statuariorum, Cælatorum, Architectorum, aliorumque Artificum, ut & illorum Operum, quæ in priscis monumentis celebrantur. Magno studio illum olim confecit, cum elaboraret in Commentariis de Pictura Veterum, nobilissimus & eruditissimus Vir, Franciscus Junius. Diu delituit primum in ipsius Junii, postea, cum obiisset, in ejus hæredum scriniis, ex quibus nunc protractum eum esse in lucem gaudebis, credo, Lector, cui hæc veteris ævi *επιτομή* sunt in deliciis, & gratias ages eximio Viro, Dieterico Junio, cujus musæo illa debes. Vale.

CATA.

CATALOGUS OPERUM

*Quæ ab antiquis Artificibus elaborata, & à Scriptoribus
memoria mandata fuerunt.*

- A** Banta vatem fecit Pison Ca-
latis: Catalogus in Pi-
son, STATUARIUS.
Abronem Apellis mirantur
Samii: Plinius lib. xxxv,
cap. 10.
Acasto ejusque equis maximum studium
impendit Micon Pictor: Catal. in Mi-
CON.
Achillem nobilem fecit Silanion: Plinius
xxxiv, 8.
Achillem fecit Parrhasius: Idem xxxv, 10.
Achillem virginis habitu occultatum, Uli-
xe deprehendente, pinxit Athenion Ma-
ronites: Idem xxxv, 11.
Achillem sculpsit Scopas, Idem xxxvi, 5.
Achillis cum Telepho pugnam in Cayci
campo sculpsit Scopas: Catal. in SCO-
PAS.
Acrolithon vocant statuam colossi quæ est
in fano Martis in summa arce media Mau-
roli, opus Telocharis: Catal. in TE-
LOCHARIS.
Admetum pinxit Cleon: Plin. xxxv, 11.
Adorantem Batton & Apollinem & Juno-
nem, qui sunt Romæ in templo Con-
cordiæ, fecit Bedas Statuarius: Idem
xxxiv, 8.
Adorantem & ministrantem mulierem fecit
Euphranor: Idem ibid.
Adorantem sacerdotem pinxit Apollodo-
rus: Idem xxxv, 9.
Adorantes foeminas fecit Apellas Statuarius:
Idem xxxiv, 8.
Adorantes, sacrificantes, flentesque matro-
nas fecit Sthenis Statuarius: Idem ibid.
Æglen filiam Æsculapii pinxit Socrates:
Idem xxxv, 11.
Ægrum sine fine laudatum pinxit Aristides
Thebanus: Idem xxxv, 10.
Æneas Castorque ac Pollux Parrhasii in ea-
dem tabula laudantur: Idem ibid.
Ærophen lugentem Atrei coenam pinxit O-
phelion: Catal. in OPHELION.
Æsculapii & Hygiæ signa fecit Damophon:
Catal. in DAMOPHON.
Æsculapii simulacrum Epidaurium sculpsit
Phidias: Catal. in PHIDIAS ex Athe-
nagoræ Legat.
Æsculapium & Hygiam, qui sunt in Con-
cordiæ templo Romæ, fecit Nicrates
Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
Æsculapium fecit Bryaxis: Idem ibid.
Æsculapium pinxit Aristarete, Nearchi fi-
liæ & discipuli: Idem xxxv, 11.
Æsculapium sculpsit Cephissodorus, spe-
ctabatur Romæ intra Octaviæ porticus
in Junonis æde: Idem xxxvi, 5.
Æsculapius Alcamenis. Vide ALCAME-
NES in Catal.
Æsculapius eburneus Colotis: Catal. in
COLOTES.
Æsculapius & filia Hygia, Egle, Pana-
cea, Jaso, sunt opus Socratis Pictoris:
Plin. xxxv, 11.
Æsculapius & Hygia Scopæ: Catal. in
SCOPAS.
Æsculapius & Hygia Stratonis: Catal. in
STRATON.
Æsculapius imberbis, opus Calamidis, ex
ebore & auro: Catal. in CALAMIS, ex
Pausania.
Æsculapius Philomachi: Catal. in PHILO-
MACHUS.
Æsculapius Praxitelis: Catal. in PRAXITE-
LES.
Æsculapius Thrasymedis: Catal. in THRA-
SYMEDES.
Æsopo fabulatori plastice Aristodemi non
minorem attulit famam, quam fabulæ
ab eo compositæ: Catal. in ARISTODE-
MUS, ex Tatiano.
Æsopus Lysippi: Catal. in LYSIPPUS, ex
Anthologia.
Agamemnonem fecit Parrhasius: Plinius
xxxv, 10.
Agasem cum equo pinxit Athenion Ma-
ronites in una tabula, quaque maxime
inclaruit: Idem xxxv, 11.
Agatharchum pinxit Simonides: Idem ibid.
Agenorem Thebanum puerum palæstritam
Polycletus Argivus elaboravit; non idem
qui signum Junonis Argivæ fecit, sed
Naucydis discipulus: Catal. in POLY-
CLETUS ALTER.
Agrippæ pantheum decoravit Diogenes
Atheniensis: Plin. xxxvi, 5.
Ajacem armorumque judicium pinxere Par-
rhafius & Timanthes de artis gloria in-
ter se certantes: Idem xxxv, 10.
Ajacem & Medeam Cæsari Dictatori pinxit
Timomachus Byzantius, Idem xxxv, 11.
Ajax fulmine incensus, opus Apollodori
Pictoris, Pergami spectatur hodie: Idem
xxxv, 9.
Alceti statuam fecit Cleon: Catal. in CLEON.
Al-

CATALOGUS OPERUM.

- Alcibiadem Nemeæ sedentis genibus insidentem pinxit Aglaophon: Catal. in AGLAOPHON, ex Athenæo.
- Alcibiadem representavit Niceratus Statuarius, lampadeque accensa matrem ejus Demaratem sacrificantem: Plin. xxxiv, 8.
- Alcibiades Polycleti: Catal. in POLYCLETUS.
- Alcibiades. Quadriga Pyromachi Statuarii regitur ab Alcibiade: Plin. lib. xxxiv, cap. 8.
- Alcippes elephantum enixæ imaginem fecit Niceratus: Catal. in NICERATUS, ex Tatiano.
- Alcmena nullius est nobilior ea quam Praxiteles fecit ex ære: Plin. xxxiv, 8.
- Alcmenam Agrigentinis donavit Zeuxis: Plin. xxxv, 7.
- Alcmenæ thalamum Amphitryoni exædificavit Agamedes & Trophæus: Catal. in AGAMEDES.
- Alexander Paris est opus Euphranoris, in quo laudatur, quod omnia simul intelligantur, judex Dearum, amator Helenæ, & tamen Achillis interfector: Plinius libro xxxiv, cap. 8.
- Alexandrum Magnum, multis operibus à pueritia ejus orsus, fecit Lysippus, quam statuam inaurari iussit Nero princeps, delectatus admodum ea: Plinius libro xxxiv, cap. 8.
- Alexandri venationem, quæ Delphis sacra est, fecit Lysippus. Alexandri adhuc amicorumque ejus imagines summa omnium similitudine expressit. Has Metellus, Macedonia subacta, transfudit Romanam: ibid.
- Alexandrum optime expressit Euthycrates filius ac discipulus Lysippi: ibid.
- Alexandrum Magnum & Philippum patrem ejus fecit Chæreas Statuarius: ibid.
- Alexandrum & Philippum in quadrigis fecit Euphranor: ibid.
- Alexandrum Magnum fulmen tenentem in templo Ephesiæ Dianæ viginti talentis auri: Plin. xxxv, 10.
- Alexandrum & Philippum quoties pinxerit Apelles, enumerare supervacuum est: ibid.
- Alexandrum pinxit Protogenes: ibid.
- Alexandri prælium cum Dario pinxit Philoxenus Eretrius regi Cassandro: ibid.
- Alexandrum ac Philippum pinxit Antiphilus: ibid.
- Alexandrum itidem puerum: ibid.
- Alexander Niciæ, in porticibus Pompeji: Plin. xxxv, 11.
- Alexandri Magni & Roxanes nuptias in Olympiam pertulit Aëtio Pictor: Catal. in AËTIO.
- Alexandrum & Philippum nec non Amyntam patrem Philippi ex ebore atque auro fabricavit Leochares, sicuti & Olympia-
- dis Euridicesque simulacra: Catalog. in LEOCHARES.
- Alexander Lysippi: Catal. in LYSIPPUS, ex Anthologia.
- Alexibius Acestoris Statuarii: Catal. in AËSTOR.
- Alexinicus Eleus, opus Canthari: Catal. in CANTHARUS, ex Pausania.
- Amazonem in templo Dianæ Ephesiæ dictam fecit Polycletus: Plin. lib. xxxiv, ca. 8.
- - - dictandam fecere itidem Phidias, Ctesilas, Cydon, & Phradmon vel Phragmon: ibid.
- Amazonem vulneratam fecit Ctesilaus Statuarius: ibid.
- Amazonem, quam ab excellentia crurum Eucnemom appellant, fecit Strongylion Pictor: ibid.
- Amazonum prælium celavit Phidias in scuto Minervæ Atticæ, intumescente ambitu Parmæ: Plin. xxxvi, 5.
- Amazonem equestrem cum Hercule pro baltheo pugnantem fecit Aristodes: Catal. in ARISTOCLES Cydoniates.
- Amicitiam & concordiam pinxit Abron: Plinius lib. xxxiii, 11.
- Ammonis statua, opus Calamidis: Catal. in CALAMIS, ex Pausania.
- Amor, Appetitus, Cupido (Ἔρως, ἡμῶς, ἡδονή) Scopæ sunt apud Megarenses in Veneris fano, quorum species non minus sunt diversæ, quam nomina pro ratione potestatis imposita: Catal. in SCOPAS.
- Amphion & Zetus ac Dirce & Taurus, vinculumque ex eodem lapide, Rhodo advecta opera Apollonii & Taurisci: Plin. xxxvi, 5.
- Amphitrites novem cubitorum simulacrum, quod in Teno adoratur, opus est Telesii Statuarii: Catal. in TELESIIUS.
- Amyntam Pancratiaften fecit Polycles: Catal. in POLYCLES, STATUARIUS.
- Amyntam Philippi regis patrem ex ebore & auro fecit Leochares: Catal. in LEOCHARES.
- Anadyomenen, id est, Venerem exeuntem è mari, pinxit Apelles: Plin. xxxv, 10.
- Ancæum Apellis mirantur Rhodii: Idem xxxv, 10.
- Ancæo vulnerato ab apro, cum socia doloris Astypale, laudatur Aristophon: Idem xxxv, 11.
- Andromeda, grandis pictura Niciæ: Idem ibid.
- Andromedam in vinculis pinxit Euanthes: Catal. in EUANTHES, ex Achille Tat. io.
- Androsthene Pancratiaften fecit Nicodamus: Catal. in NICODAMUS.
- Anhelantem luctatorem fecit Naucerus, Sta-

- Statuarius:** **Plinius** xxxiv, 8.
Hoplitudum Parrhasii alter an-
 dare fecit: Idem xxxv, 10.
Animalia optime pinxit **Nicias**: Catal. in
NICIAS.
Annulos eximie sculpebant **Cyrenzi**: Cat.
 in **CYRENÆI**.
Anochus **Apeladæ**: Cat. in **AGELADES**.
Anterem eximie strangulat infans **Boëthi**,
 quamquam argento melioris: **Plinius** li-
 bro xxxiv, cap. 8.
Antæum à terra sustinentem **Herculem**, **Pol-
 ycleus** fecit: Idem ibid.
Antæi luctam cum **Hercule** fecit **Praxite-
 les**, Sculptor: Catal. in **PRAXITELES**.
Antigoni regis imaginem, altero lumine or-
 bam, quomodo pinxerit **Apelles**: **Plin.**
 xxxv, 10.
Antigonum Thoracatum cum equo ince-
 dentem fecit **Apelles**. Peritiores Artis
 præferunt omnibus ejus operibus eun-
 dem regem sedentem in equo: Idem
 ibid.
Antigonum regem pinxit etiam **Protoge-
 nes**: Idem ibid.
Antiochum **Paneratistam** fecit **Nicoda-
 mus**: Catal. in **NICODAMUS**, **STATUA-
 RIUS**.
Antipatrum **Milesium** fecit **Polycleus**: Ca-
 tol. in **POLYCLEUS**.
Anus fecit **Aristodemus**, Statuarius: **Plin.**
 xxxiv, 8.
Anus lampadas præferens, recensetur inter
 nobiliores **Echionis** picturas: Idem xxxv,
 10.
Anus ebria est **Smyrnæ** imprimis inclyta,
 quam sculpsit **Myron** ille qui in ære lau-
 datur: Idem xxxvi, 5.
Anytæ meretriculæ statuam fecere **Euthy-
 crates** & **Cephalodotus**: Catal. in **EU-
 THYCRATES**.
Apis ænea **Phidix**: Catal. in **PHIDIAS**.
Apollinem fecit **Myron**, quem ab **Anto-
 nio** triumpho sublatum restituit **Ephesius**
Divus Augustus, admonitus in quiete:
Plin. xxxiv, 8.
Apollinem citharcedum serpentemque ejus
 agitis confici, qui **Dicaeus** appellatus
 est, fecit **Pythagoras** **Leontinus**: Idem
 ibid.
Apollinem **Telephanis** Statuarii laudant:
 Idem ibid.
Apollinem & **Junonem** & adorantem **Bat-
 ton**, qui sunt **Romæ** in **Concordiæ** tem-
 plo, fecit **Bedas** Statuarius: Idem ibid.
Apollinem nudum, qui **Phileus** cogno-
 minatur, fecit **Canachus** Statuarius:
 Idem ibid.
Apollinem diadematum fecit **Leocras** Sta-
 tuarius: Idem ibid.
Apollinem & **Dianam** pinxit **Nicomachus**:
 Idem xxxv, 10.
Apollinem **Palatinum** sculpsit **Scopas**: Idem
 xxxvi, 5.
Apollinem **Calamidis**, illius **Cesatoris**, re-
 perio laudari in hortis **Servilianis**. **Scul-
 pserat** eum **Calamis** ex marmore: Idem
 ibid.
Apollinem ac **Dianam** ex uno lapide **scul-
 psit** **Lyfias**, &c. Idem ibid.
Apollinem sculpsit **Praxiteles**, qui olim spe-
 ctabatur in **Asini** **Pollionis** monumentis:
 Idem ibid.
Apollinem & **Jovem** **Athenodorus** **Cito-
 rius** fecit: Catal. in **ATHENODORUS**,
STATUARIUS, ex **Pausania**.
Apollinem, quem **Alexicacon** vocant, **A-
 therienfis** fecit **Calamis**: Catal. in **CA-
 LAMIS**, ex **Pausania**.
Apollinem **Didymæum** **Milesis** fecit **Ca-
 nachus**, Statuarius, ut & **Ismenium** **A-
 pollinem** **Thebanis**: Catal. in **CANA-
 CHO**, ex **Pausania**.
Apollinem è candido lapide fecit **Polycle-
 tus**: Catal. in **POLYCLETUS**.
Apollinis ædem **Delphis** pinxit **Aristocli-
 des**: **Plin.** xxxv, 11.
Apollinis simulacrum **Sicyoniis** sculperunt
Dipœnus & **Scyllis**: Idem xxxvi, 4.
Apollinis simulacrum **Delis** fecerunt **Te-
 ctæus** & **Angelion**: Catal. in **ANGE-
 LION**.
Apollinis **Lycii** signum, opus **Attali** **Athe-
 niensis**: Catal. in **ATTALUS**, **STATUA-
 RIUS**, ex **Pausania**.
Apollinis simulacrum, opus **Bryaxidis** &
Antiochiæ in **Daphna** consecratum, im-
 pense colebat **Julianus** & **Agadæus**, &c.
 Catal. in **BRYAXIS**, ex **Cedreno**.
Apollinis colossus, opus **Calamidis**, **L.**
Lucullus dedicavit in **Capitolio**: Catal.
 in **CALAMIS**, ex **Strabone**.
Apollinis ædem cum inaurato simulacro
Chirosophus fecit: adfuit **Apollini** ipse
Chirosophus è marmore: Catal. in **CHI-
 ROSOPHUS**, **STATUARIUS**.
Apollinis jam adulti statuam fecit **Onatas**:
 Catal. in **ONATAS**, **STATUARIUS**, ex
Anthologia.
Apollinis & **Jovis** statuæ adjacentesque in
leones spectabantur olim **Pataris**, debia
fama **Phidix** an **Bryaxidis** essent: Catal.
 in **PHIDIAS**.
Apollo **Philiſci** Sculptoris **Rhodi** specta-
 tur in delubro suo ad **Octaviæ** porticum.
 Item alius ejusdem **Philiſci** **Apollo** nu-
 dus. Eum qui citharam in eodem tem-
 plo tenet, **Timarchides** fecit: **Plinius**
 xxxvi, 5.
Apollo **Eubulidis**: Catal. in **EUBULIDES**.
Apollo, cognomento **Clarius**, **Ars** **Hermo-
 genis**, dictus erat **Corinthis** ex ære: Ca-
 tal. in **HERMOGENES**.
Apollo **Leocharis**: Catal. in **LEOCNARES**.
Apollo **Onatæ**: Catal. in **ONATAS**, **STA-
 TUARIUS**.
Apollo

- Apollo Pausanæ: Catal. in PAUSANIAS, STATUARIUS.
- Apollo æneus, cognominatus Parnopius, opus Phidiae, spectabatur Athenis extra templum Minervæ: Catal. in PHIDIAS.
- Apollo Smintheus Scopæ: Catal. in SCOPAS.
- Apollodorus Silanionis: Plin. xxxiv, 8.
- Apoxyomenos, id est, distinguens se Lyssippi: Idem ibid.
- Appetitus (ἰμπετος) Scopas ei, velut Nutmini, statuum tribuit. Vide quæ paullo ante annotavimus in AMOR.
- Apri Calydonii venationem sculpsit Scopas in Tegeatis Alæ Minervæ templo: Catal. in SCOPAS.
- Aquilam fecit Leocras parentem unguibus in Ganymede: Plin. xxxiv, 8. Albinovantis Elegia in obitum Mæchasis: - - - *Presso molliter ungue rapit.*
- Aram ad templum Jovis Servatoris in portu Athenienfium fecit Cephissodorus Statuarius, cui pauca comparantur: Idem ibidem.
- Aratum victorem cum trophæo pinxit Leontiscus: Idem xxxv, 11.
- Aratus Pellenen ab Ætolis captam recuperans pictus à Timanthe: Cat. in TIMANTHES.
- Arcadis imaginem & Victoriâ fecit Dædalus Sicyonius: Catal. in DÆDALUS ALTER.
- Archelaum cum uxore & filia fecit Apelles: Plinius xxxv, 10.
- Archigallum pinxit Parrhasius, amatum Tiberio: Idem ibidem.
- Ardeatis templi Pictor Ludius: Idem ibid.
- Arcopagitas & iudicium Orestis cælavit Zopirus in duobus scyphis H-S XII æstimatis: Idem xxxiii, 12.
- Argivam psalteriam Olynthius Herodorus fabricavit: Cat. in HERODOTUS, ex Tatiano.
- Argivorum primam ad Thebas expeditionem pinxit Onatas apud Platæenses in pariete vestibuli ædis Minervæ: Cat. in ONATAS.
- Argonautas fecit Buthyreus Statuarius: Plinius xxxiv, 8.
- Argonautas pinxit Micon: Cat. in MICON.
- Ariadnen & Liberum patrem pinxit Aristides, spectatos Romæ in æde Cereris: Plin. xxxv, 10.
- Aristarchum præceptorem suum quomodo depinxerit Dionysius Thrax: Catal. in DIONYSIUS THRAX.
- Aristeum Argivum, curriculi longioris victorem, fecit Pantias: Catal. in PANTIAS, STATUARIUS.
- Aristionem & Therfilochum fecit Polycletus Argivus: Catal. in POLYCLETUS.
- Aristodemum fecit Dædalus Sicyonius: Catal. in DÆDALUS ALTER.
- Aristogiton. Vide HARMONIUS.
- Aristotelis Philosophi matrem pinxit Protogenes, qui etiam suadebat ut Alexandri Magni opera pingeret, propter æternitatem rerum. Impetus animi & quædam artis libido in ista potius cum trahere. Novissime tamen pinxit & Alexandrum: Plin. xxxv, 10.
- Armatus & prælia cælavit Lædus: Idem xxxiii, 12.
- Armatus fecere Statuarii complures: Idem xxxiv, 8.
- Armati atque in populabundos hostes incursuri picturam, quo lenocinio spectatoribus commendaverit Theon: Catal. in THEON.
- Arfinoë Satureji: Catal. in SATUREJUS, SCULPTOR.
- Artemona, qui Periphoretus appellatus est, fecit Polycletus: Plin. xxxiv, 8.
- Asamonem Daippus fecit: Catal. in DAIPPUS.
- Asellos & opsonia ac similia pinxit Pyreicus, ob hoc cognominatus Rhyparographos: Plin. xxxv, 10.
- Asellum pinxit Polygnotus: Cat. in POLYGNOTUS.
- Astragalizontes, duos pueros talis nudos ludentes fecit Polycletus, & sunt in Titi Imp. atrio; quo opere nullum absolutius plerique judicant: Plin. xxxiv, 8.
- Astylon stadiodromon, qui Olympiæ ostenditur, & quo Myronem vicit, fecit Pythagoras Leontinus: Idem ibid.
- Astylon Crotoniata fecit Pythagoras: Catal. in PYTHAGORAS.
- Astypalen una cum Anceæ ab apro vulnerato, pinxit Aristophon: Plin. xxxv, 11.
- Atalantam ore Meleagro morigerantem pinxit Parrhasius: Cat. in PARRHASIUS.
- Athamantis furorem Learcho filio præcipitato residentem, poenitentiamque, cum exprimere vellet Aristonidas Artifex, ferrum & æs miscuit, ut, &c: Idem xxxv, 14.
- Athletas fecit Calcothènes, Statuarius: Idem xxxiv, 8.
- Athletis spectatus Mycon, Statuarius: Idem ibid.
- Athletas fecere Batton, Euchit, Glancides, Heliodorus, Hecanus, Statuarii, &c: Idem ibid.
- Athletam pinxit Zeuxis, in quo, &c: Idem xxxv, 9.
- Athletam pinxit Protogenes: Idem xxxv, 10.
- Atticæ plebis imaginem pinxit Aristolaus: Idem xxxv, 11.
- Augusti Caesaris imaginem, qua ipse & infecuti aliquot Inpp. utebantur in signando, sculpsit Dioscorides: Catal. in DIOSCORIDES.
- Autoboream pinxit Zeuxis: Cat. in ZEUXIS.

C A T A L O G U S

XIS, ex Luciano.
Autolicon, puerum pancratio victorem,
propter quem Xenophon scripsit Sympo-
sium, fecit Leócras Statuarius: Plinius
xxxiv, 8.

Autolycum Sthenidis Lucullus expugnata
captaque Sinope abstulit: Cat. in STHE-
NIS.

Automata Dædali: Cat. in DÆDALUS.

Azana & Triphylum Samolas Arcas effor-
mavit: Catal. in SAMOLAS, STATUA-
RIUS.

B.

Baccha infaniens Scopæ: Cat. in Sc o-
PAS.

Bacchæ, Centaurique Acraganthis, cælati
in scyphis, conspiciebantur in ipsa Rho-
do in templo Liberi patris: Plin. xxxiii,
12.

Bacchas nobiles, arreptantibus Satyris, pin-
xit Nicomachus: Plin. xxxv, 10.

Bacchum infantem portans Mercurius, opus
Praxitelis: Catal. in PRAXITELES.

Bacchus Alcamenis ex ebore atque auro:
Cat. in ALCAMENES.

Bacchus Lysippi est in Helicone: Catal. in
LYSIPPUS.

Bacchus Myronis: Catal. in MYRON, ex
Anthologia.

Bacidi Trœzenio, qui luctatores vicit, sta-
tuam fecit Naucydes: Cat. in NAUCY-
DES.

Barbaros post Marathoniam pugnam Græ-
cis majores pingens Micon, condemna-
tus est ab Atheniensibus: Catal. in MI-
CON, PICTOR.

Barton adorantem & Apollinem & Juno-
nem, qui sunt Romæ in Concordiæ tem-
plo, fecit Bedas Statuarius: Plinius lib.
xxxiv, cap. 8.

Batti statuam fecit Amphion: Catal. in AM-
PHION, STATUARIUS.

Belli imaginem, quam pinxit Apelles re-
strictis ad terga manibus, Alexandro in
curru triumphante, mirata est Roma:
Plin. xxxv, 10.

Bellum Iliacum pluribus tabulis pinxit Theo-
dorus, quod est Romæ in Philippi por-
ticibus: Idem xxxv, 11.

Bellum Ifficum, sæculo suo gestum, pin-
xit Helena Timonis Ægyptii filia: Cat.
in HELENA, PICTRIX.

Besantidem Pæonum reginam, quod infan-
tem nigrum peperisset, Dinomenes Ar-
te sua efformavit: Cat. in DINOMENES,
ex Tatione.

Bigas cum auriga fecit Aristodemus Statua-
rius: Plin. xxxiv, 8.

Bigæ Pitho mulierem imposuit Pisicrates
Statuarius: Idem ibidem.

Bigam pinxit Eurychides, regit Victoria:

Idem xxxv, 11.

Boni Eventus simulacrum dextra pateram,
sinistra spicam ac papaver tenens fecit Eu-
phranor nobilis Statuarius: Idem libro
xxxiv, cap. 8.

Boni Eventus & bonæ Fortunæ simulacra,
quæ Praxiteles sculperat, erant in Capi-
tolio: Idem lib. xxxvi, cap. 4.

Boves & equos optime expressit Strongy-
lion: Cat. in STRONGYLION.

Boves ex ære duæ positæ sunt in Elide,
utramque fecit Philesius: Cat. in PHILE-
SIUS.

Bovum immolationem, spectatam in Pom-
peji porticibus, fecit Pausias: Plin. lib.
xxxv, cap. 11.

Bovum immolationem pinxit Aristolaus: I-
dem ibidem.

Britomarten vocant Cretenses gentiliter Dia-
nam: Cat. in DÆDALUS, ex Solino.

Brutus Philippensis, amando puerum quem
fecerat Strongylion Statuarius, illustravit
eum suo cognomine: Plin. xxxiv, 8.

Bucula Myronem maxime nobilitavit: Idem
ibid.

Buten pinxit Micon: Cat. in MICON, PI-
CTOR.

Bycellus, qui primus pueros in pugillatu
vicit, opus est Canachi: Cat. in CANA-
CHUS.

C.

Cacizotechnos cognomen fuit Callima-
chi Statuarii, semper calumniatoris
fui: Plin. xxxiv, 8.

Cadmum & Europen pinxit Antiphilus;
spectabantur in Pompeja porticu Romæ:
Idem xxxv, 10.

Calliæ Atheniensi pancratiastæ statuam fe-
cit Micon Pictor: Cat. in MICON, ex
Pausania.

Callicrates Magnesius est opus Lysippi: Ca-
tal. in LYSIPPUS.

Callimorphos Minerva Phidiæ tam eximie
fuit pulchritudinis, ut à forma nomen
acceperit: Plin. xxxiv, 8.

Callisto filiam Lycaonis fecit Dinomenes,
Statuarius: Catal. in DINOMENES.

Callisto Pausaniæ: Catal. in CALLISTO,
STATUARIUS.

Callistratum scriptorem historiarum sculpsit
Amphistratus; spectabatur Romæ in hor-
tis Servilianis: Plin. xxxvi, 5.

Callonem Daïppus fecit: Catal. in DAÏP-
PUS, STATUARIUS.

Calypso, grandis pictura Nicæ; ejusdem
quoque Calyso sedens fuit in porticibus
Pompeji, Plin. xxxv, 11.

Calypso senem pinxit Irene Cratini filia:
Idem ibid.

Campaspen, Alexandro ex pallacis præci-
pue dilectam, nudam pinxit Apelles:
Idem

O P E R U M.

- Idem xxxv, 10.
 Canem sculpsit Leucon: Catal. in LEUCON.
 Canem fecit Myron: Plin. xxxiv, 8.
 Canem & Sagittarium fecit Simon Statuarius: Idem ibid.
 Canem in pugna Marathonica pro domino pugnantem expressit Micon: Catal. in MICON, PICTOR.
 Canem aureum spirantemque à Vulcano fabricatum Pandares abstulit è Jovis templo, quod erat Cretæ, commisitque custodiæ Tantalus: Jove autem furtum per Mercurium repetente, &c. Catal. in VULCANUS.
 Canephora Polycleti: Catal. in POLYCLETUS.
 Canephorus, quem sculpsit Scopas, spectabatur in monumentis Asinii Pollionis: Plin. xxxvi, 5.
 Canes prosperissimo expressit Nicias: Idem xxxv, 11.
 Canibus & venatione nobilitatus est Lysippus: Idem xxxiv, 8: ut & filius ejus Euthykrates: Idem ibid.
 Canis mire factus est in Protopenis Jalyso: Idem xxxv, 10.
 Canona fecit Polycletus: Idem xxxiv, 8.
 Capanea pinxit Tauriscus: Idem xxxv, 11.
 Captivæ Ageladæ: Catal. in AGELADES.
 Caryatides sculpsit Praxiteles, quæ olim Romæ in Asinii Pollionis monumentis fuere: Plin. xxxvi, 5.
 Caryatides in columnis Panthei, quod decoravit Diogenes Atheniensis, probantur inter pauca operum: Idem ibid.
 Cassandram, quæ est in Concordiæ delubro, pinxit Theodorus: Idem xxxv, 11.
 Cassandram Delphis in exedra pinxit Polygnotus: Catal. in POLYGNOTUS.
 Castor ac Pollux Hegiæ Statuarii: Plin. xxxiv, 8.
 Castor ac Pollux & Æneas Parrhasii in eadem tabula: Idem xxxv, 10.
 Castorem & Pollucem Apellis miratur Roma: Idem ibid.
 Castoris & Pollucis simulacra sculpsere Dipœnus & Scyllis: Catal. in DIPOENUS, BIS.
 Castoris & Pollucis lignea simulacra, opus Hermonis Troezenii: Catal. in HERMON, SCULPTOR.
 Castoris & Pollucis res gestas, & nuptias Leucippi filiarum, Athenis in perantiquo templo pinxit Polygnotus: Catal. in POLYGNOTUS.
 Catagusan ex ære fecit Praxiteles: Plinius xxxiv, 8.
 Cedalion Naxio tradidit Juno Vulcanum filium instituendum in Arte fabili: Catal. in CEDALION, FABER.
 Celetizontas pueros fecit Canachus: Plin. xxxiv, 8.
 Celetizontes pueri Hegiæ Statuarii: Plin. xxxiv, 8.
 Centauri cælati in scyphis ab Acraganthe conspiciantur Rhodi in templo Liberi patris: Idem xxxiii, 12.
 Centaurorum & Lapitharum dimicationem cælavit Phidias in solcis Minervæ Atticæ: Idem xxxvi, 5.
 Centauros nymphas gerentes sculpsit Archefita, erant in Pollionis Asinii monumentis: Idem ibid.
 Centaurus Zeuxidis inter omnes magni Artificis tabulas argumenti novitate atque Artis cura facile princeps fuit: Catal. in ZEUXIS, ex Luciano.
 Cererem sculpsit Praxiteles, quæ olim spectabatur in hortis Servilianis: Plin. lib. xxxvi, cap. 5.
 Cererem fecit Schenis: Idem xxxiv, 8.
 Cereris ædem Romæ utroque genere Artis suæ excoluerunt Damophilus & Gorgasus, Plastiæ laudatissimi, iidemque Pictores, &c. Idem xxxv, 12.
 Cereris signum fecit Damophon Sculptor: Catal. in DAMOPHON.
 Ceres Euclidis: Catal. in EUCLIDES, SCULPTOR.
 Ceres ænea Onatæ: Catal. in ONATAS, STATUARIUS.
 Cervum ita vestigiis suspendit Canachus Statuarius, ut linum subter pedes trahatur, &c. Plin. xxxiv, 8.
 Chæreæ pugilis statuam fecit Asterion: Catal. in ASTERION.
 Chamæteras Vestæ addidit Scopas: Plin. xxxvi, 5.
 Chaonides & Molossicos canes ajunt originem traxisse ab illo cane, quem Vulcanus ex Demonesio ære fabricatum, anima indita, Jovi dono dedit: Jupiter autem Europæ: Europa Minoi: Minos Procridi: Procris Cephalo. Hic ejus erat naturæ, ut nihil posset evadere impetum, &c. Catal. in VULCANUS.
 Charites in propylæo Atheniensium sculpsit Socrates: Plin. xxxvi, 5.
 Charites pinxit Pythagoras Parius: Catal. in PYTHAGORAS, PICTOR.
 Charonis vultum petreæ incidens atque urbi dicans Læius, liberavit Antiochiam fame: Catal. in LÆIUS, ex Tzetze.
 Chilonis Achæi Patrensis statuam fecit Lysippus: Catal. in LYSIPPUS.
 Chimonis duæ statuæ probatissimæ sunt omnium Naucydis operum: Catal. in NAUCYDES.
 Chionides Myronis: Catal. in MYRON.
 Chorea Dædali: Catal. in DÆDALUS.
 Christum pinxit Ananias: Catal. in ANANIAS.
 Cicada ænea Phidiæ: Catalogus in PHIDIAS.
 Cicadæ monumentum ac locustæ Myronem fecisse

* *

C A T A L O G U S

- fecisse carminibus suis *Erinna* significat: Plin. xxxiv, 8.
- Claudicantem, cujus alceris dolorem sentire etiam spectantes videntur, Syracusis fecit Pythagoras Leontinus: Idem lib. xxxiv, cap. 8.
- Cleophus agere à se depulit obscenum amorem signi, quod ex amore Pario rara arte sculpsit Ctesicles: Catal. in CRESICLES.
- Cleosthenis currus opus est Agelada: Catal. in AGE LADES.
- Cliduchon eximia forma fecit Euphranor: Plin. xxxiv, 8.
- Cliduchum fecit Phidias: Idem ibid.
- Clypeo dimicantem pinxit Antidotus: Idem xxxv, 11.
- Clytemnestram pinxit Tauriscus: Idem ib.
- Clytium ad bellum festinantem pinxit Apelles: Idem xxxv, 10.
- Clytus statuam fecit Amphistratus: Catal. in AMPHISTRATUS.
- Cogitantes palliatos pinxit Euphranor: Plin. xxxv, 11.
- Cognitionem nobilium pinxit Timotheus Byzantius: Idem ibid.
- Cognitionem pinxit Pamphilus: Idem xxxv, 10.
- Columba lignea volans Archytas: Catal. in ARCHYTAS, MECHANICUS, ex Aulo Gellio.
- Comicas tabellas fecit Calaces: Plin. xxxv, 10.
- Comœdiam & Tragœdiam pinxit Echion: Idem ibid.
- Comœdos fecit Calcostenes Statuarius: Idem xxxv, 8.
- Comœdos Athenis in Pompejo pinxit Craterus: Idem xxxv, 11.
- Computans digitis, opus Eubolidis Statuarii: Idem xxxiv, 8.
- Concionantem manu elata fecit prior Cephalodorus, persona in incerto est: Idem ibid.
- Concordiam & Amicitiam pinxit Abron: Idem xxxv, 11.
- Corinnam fecit Silanion: Catal. in SILANION, STATUARIUS.
- Cratisthenis Cyrenæi currum æneum, in quem ascendit Victoria cum ipso etiam Cratisthene, fecit Pythagoras Statuarius: Catal. in PYTHAGORAS.
- Credulitatem in tabula numerosissima exhibuit Aristophon: Plin. xxxv, 11.
- Cressam nutricem, infantemque in manibus ejus, pinxit Parrhasius: Idem xxxv, 10.
- Criani Elei statuam fecit Lysus: Catal. in LYSUS.
- Cucurbitas pingebat Adrianus Imp. Catal. in ADRIANUS IMP.
- Cupidinem elaboravit Thespesiensibus ex ære Lysippus, sicut ante eum Praxiteles ex lapide Pentelico: Catal. in LYSIPPO, ex Pausania.
- Cupidinem Thespiis fecit Menodorus, opus Praxiteles imitatus: Catal. in MENODORUS, SCULPTOR.
- Cupidinem pinxit Pausias ornatum fagittis atque acum, ac hyrampæo illic instrumentum: Catal. in PAUSIAS, ex Pausania.
- Cupidinem Libero patri assistentem fecit Thymilus: Catal. in THYMILUS, STATUARIUS.
- Cupidinem ros coronatum pinxit Zeuxis: Catal. in ZEUXIS.
- Cupidines calavit Mys, Rhodi spectabantur in templo Liberi patris: Plin. xxxiii, 12.
- Cupidines inter & Græcias Venerem pinxit Nealcus: Idem xxxv, 11.
- Cupidines aligeros cum leæna ludentes sculpsit Arcefilus, quorum alii religatam tenerent, alii e cornu cogerent bibere, alii calcarent soccis, omnes ex uno lapide: Idem xxxvi, 5.
- Cupido Alcamenis: Catal. in ALCAMENES.
- Cupido objectus à Cicerone Verri, ille propter quem Thespiæ visabantur, quemque Praxiteles sculpsit, postea spectatus est Romæ in Octaviæ scholis. Eiusdem & alter nudus in Pario colonia Propontidis: Plin. xxxvi, 5.
- Cupido, 490. Scopas ei diversam ab Appetitu atque Amore statuam fecit, haud aliter ac si distinctum ab iis Numen esset. Vide quæ supra diximus in Amor.
- Currentes quadrigas pinxit Aristides: Plin. xxxv, 10. Huic simile est illud xxxv, 11; Antiphilus laudatur lanificio, in quo properant omnium mulierum pennis.
- Currus est æneus & vir conscendens eum in Alci, desultorii porro equi utrumque iuxta currum adstant, atque insidentes iis pueri. Currum fecit Onatas, equi cum pueris sunt opus Calamidis: Catal. in ONATAS STATUARIUS.
- Cyclopem dormientem Timanthes pinxit in parvula tabella: Plin. xxxv, 10.
- Cydicpen pinxit Protogenes: Idem ibid.
- Cynegirum pinxit Phasis: Catal. in PHASIS.
- Cyniscam Archidami filiam Apelles pinxit in Elide: Catal. in APELLES, ex Pausania.
- Cynisco è Mantinea puero pugili statuam fecit Polycleus: Catal. in POLYCLEUS.

D.

Dædalum stantem sculpsit Polycharmus: Plin. xxxvi, 5.

Damocriti statuam fecit Cleon: Catal. in CLEON.

Damoxenidam pugilem Marcellum fecit Ni-

- Nicodamus, Plasta, ex Metello: Catal. in NICODAMUS.
- Danaën, mirantibus eam praedantibus, pinxit Artemon: Plin. xxxv, 11.
- Deas dilectarum imagine Romæ pinxit Arrelhus, itaque in pictura ejus scorta numerabantur: Plin. xxxv, 10.
- Deianiram & Herosalem pinxit Artemon: Plin. xxxv, 11.
- Deiphobum numerosæ tabule inseruit Aristophan: Idem ibid.
- Delphicos, pentathlos panteractas fecit Myron: Idem xxxiv, 8.
- Demetrium regem fecit Tissocrates, Statuarius: Idem ibid.
- Demetrium regem pinxit Theodorus: Idem xxxv, 11.
- Demetrium Tenedium luctatorem fecit Dionysides Milesius: Catal. in DIONYSIDES, STATUARIUS.
- Demon Atheniensium pinxit Parrhasius, argumento quoque ingenioso: volebat namque &c. Plin. xxxv, 10.
- Deorum simulacra pinxit Abron: Idem xxxv, 11.
- Deorum & Gigantum dūmicationem celavit Phidias in concava parte fenti Minervæ Aricæ: Idem xxxvi, 5.
- Deucalionem pinxit Menestranus Pictor ineptissimus: Catal. in MENESTRATUS.
- Deū matrem in leone sedentem pinxit Nicomachus, Aristodemi filius ac discipulus: Plin. xxxv, 10.
- Deū matris habent longe antiquissimum signum Magnesii, quod Broteam fecisse perhibent, filium Tantali: Catalog. in BROTEAS.
- Deū mater Damophontis: Catal. in DAMOPHON.
- Deū matrem fecit Phidias: Catalog. in PHIDIAS.
- Diadumenum molliter jūvenem fecit Polycleus, centum talentis nobilitatum: Plin. xxxiv, 8.
- Diagoræ pugilis statuam elaboravit Callicles Megarensis: Catal. in CALLICLES.
- Diana Praxitelica, quæ visebatur Anticyræ, gerebat facem dextera, & pharetram super humeris, adstabatque ei canis ad sinistram: Catal. in PRAXITELES.
- Diana Scopæ: Catal. in SCOPAS.
- Diana Strongylionis: Catal. in STRONGYLION.
- Diana Romæ est in Palatio, Apollinis delubro, Timothei manu sculpta; cui signo caput reposuit Aulanius Euander: Plin. xxxvi, 5.
- Diana & Delius Ideæ & Angelionis opus: Catal. in ANGELION.
- Diana gryphe sursum eversa inclaruit Argon Corinthius: Catal. in ARGON, PICTOR.
- Diana Monopogassa, opus Dædali, Catal. in DÆDALUS.
- Diana, quæ Messeniis appellatur Laphria, opus est Damophontis: Catal. in DAMOPHON, SCULPTOR.
- Diana Brauronia Praxitelis: Catal. in PRAXITELES.
- Dianæ gloriosæ (Ἀγριμίδου ἡ ἑυκλίας) simulacrum fecit Scopas: Catal. in SCOPAS.
- Dianæ Sosipitæ simulacrum assistit Jovi in folio sedenti à larva parte: Catal. in XENOPHON, SCULPTOR.
- Dianæ simulacrum Sicyoniis sculpsit Dipœnus & Scyllis: Plin. xxxvi, 5.
- Dianæ Munichæ simulacrum, quod est in Sicyone, fecere Dipœnus & Scyllis: Catal. in DIPŒNUS.
- Dianæ Ephesæ idolum fecit Eudyrus, discipulus Dædali: Catal. in ENDYRUS.
- Dianæ Laphriæ signum fecere Menæchmus & Soidas: Catal. in MENÆCHMUS.
- Dianam pinxit Apelles sacrificantium virginum choro mistam; quibus videtur vicisse versus Homeri, idipsum describentis: Plin. xxxv, 10.
- Dianam & Apollinem pinxit Nicomachus: Idem ibid.
- Dianam pinxit Nicias: Idem xxxv, 11.
- Dianam in tabula, quæ Ephesi est, antiquissimæ picturæ, pinxit Timarete Niconis filia: Idem ibid.
- Dianam manibus Bupalæ & Anthemi sculptam ostendunt & Iasii. Et in ipsa Chionariata est operis eorum Dianæ facies in sublimi posita, cujus vultum intrantes tristem, exeuntes placidum exhilaratumque arbitrantur: Idem xxxvi, 5.
- Dianam sculpsit Cephissodorus Praxitelis filius; fuit ea Romæ intra Octaviæ porticus in Junonis æde: Idem ibid.
- Dianam à Philisco Rhodio sculptam spectabat Roma ad Octaviæ porticum: Idem ibid.
- Dianam atque Apollinem ex uno lapide sculpsit Lysias: Idem ibid.
- Dianam Chionis elaboravit: Catalog. in CHIONIS, STATUARIUS.
- Dianam fecit Damias; Catal. in DAMIAS, STATUARIUS.
- Dianam è candido lapide fecit Polycleus: Catal. in POLYCLETUS.
- Dicæum serpentem, sagittis Apollinis confectum, fecit Pythagoras Leontinus: Plin. xxxiv, 8.
- Digitis computans Eubolidis Statuarii: Idem ibid.
- Dindymenæ matris signum ex marmore Pentelico fecere Aristomedes & Socrates Thebani: Catal. in ARISTOMEDES, SCULPTOR.
- Dinolochi statuam fecit Cleon: Catal. in CLEON.

C A T A L O G U S

- Diomedes atque Ulysses Palladium surripientes cælati erant in phialæ emblemate à Pythea, cujus binæ unciae viginti vænerunt: Plin. xxxiii, 12.
- Dionysum fecit Lysippus: Catal. in LYSIPPUS.
- Dioxippum, qui Pancratio Olympiæ citra pulveris iactum vicit, pinxit Alcimachus: Plin. xxxv, 11.
- Dirce, Zetus & Amphion, ac taurus vinculumque ex eodem lapide, Rhodo advecta opera Apollonii & Taurisci, &c. Idem xxxvi, 5.
- Discobolo censetur Naucydes: Idem xxxiv, 8.
- Discobolon fecit Myron: Idem ibid.
- Discobolon pinxit Tauriscus: Idem xxxv, 11.
- Discordiam pinxit Calliphon ad turpissimæ foeminæ speciem: Catal. in CALLIPHON, ex Pausania.
- Distringentem se fecit Polycletus, & nudum talo incessentem: Plin. xxxiv, 8.
- Distringentem se fecit Lysippus: Idem ibid.
- Distringentes se pueros duos fecit Dædalus, & ipse inter Fictores laudatos: Idem ibid.
- Dolonem exhibet numerosa Aristophontis tabula: Idem xxxv, 11.
- Doryphoron fecit Cresilaus, Statuarius: Idem xxxiv, 8.
- Doryphorum viriliter puerum fecit Polycletus: Idem ibid.
- Doryphorus Aristodemi Statuarii suam quoque habet gratiam: Idem ibid.
- Draconem cur Atticæ Minervæ addiderit Phidias: Catal. in PHIDIAS, ex Plutarcho.
- Ducem gladium condentem pinxit Euphranor: Plin. xxxv, 11.
- Duodecim Deos pinxit Asclepiodorus. Huic Mnason tyrannus pro duodecim Diis dedit in singulos mnas trecentas: Idem xxxv, 10.
- Duodecim Deos pinxit Euphranor: Idem xxxv, 11.
- Duodecim Deorum signa fecit Praxiteles: Catal. in PRAXITELES.
- E.
- E** Brietatem ex ære fecit Praxiteles: Plin. xxxiv, 8.
- Ebrietas Pausiæ bibit è vitrea phiala. Exhibet pictura vitream phialam, ac per eum ipsius mulieris vultum temeto inflammatum: Catal. in PAUSIAS, PICTOR.
- Elephas in Pergamo opus est Pitheæ Pictoris: Catal. in PYTHEAS, PICTOR.
- Emungentem pinxit Theodorus: Plinius xxxv, 11.
- Encrinomenon vocant æreum pentathlon, quem fecit Alcamenes Phidiæ discipulus: Idem xxxiv, 8.
- Epaminondam pinxit Aristolaus: Idem xxxv, 11.
- Epeonicus & Epicyridas opera sunt Canachi & Patrocli: Catal. in CANACHUS.
- Epicradium Mantinensem athletam fecit Ptolichus Ægineta: Cat. in PTOLICHUS.
- Epistaten, exercentem athletas, fecit Silanion: Plin. xxxiv, 8.
- Epitherfen fecit Phoenix discipulus Lysippi: Idem ibid.
- Equa optime picta nobilitavit Aglaophonem: Catal. in AGLAOPHON, ex Æliano.
- Equæ Cimonis æneæ visebantur Athenis: Catal. in CIMON, STATUARIUS, ex Æliano.
- Equestre prælium pinxit Euphranor: Plin. xxxv, 11.
- Equestre prælium & equum cum fiscinis fecit Euthycrates, filius ac discipulus Lysippi: Idem xxxiv, 8.
- Equi Calamidis & insidentes illis pueri: Catal. in CALAMIS, ex Pausania.
- Equi ænei Ageladæ: Cat. in AGELADES.
- Equos & boves optime expressit Strongylion: Catal. in STRONGYLION.
- Equum æneum, ad exemplum Durii, fabricavit Antiphanes Statuarius: Catal. in ANTIPHANES.
- Equum poppyzonta, retinentem renitentem, cum pingeret Nealces, dicitur eum felix successus secutus in spuma equi, spongia per impatientiam tabulæ impacta: Plin. xxxv, 10.
- Equum insuper alium pinxit Apelles è bello redeuntem, in quo Fortunam præcipue faventem expertus est: Chrysof. Orat. lxiv. Verba Chrysofomi habet Catal. in APELLES.
- Equum currentem pinxit Pauson, quem volutantem facturum receperat: Catal. in PAUSON.
- Equus Lysippi: Catal. in LYSIPPUS, ex Anthologia.
- Equus æneus Aruntii Paterculi, ad cruciandos homines non minus idoneus, quàm Phalaridis taurus: Catal. in ARUNTIUS PATERCULUS, ex Plutarcho.
- Equus Apellis pictus est in certamine: quod iudicium ad mutas quadrupedes provocavit ab hominibus: Plin. xxxv, 10.
- Equus Apellis reprehensus est, quod inferioribus ejus palpebris addidisset cilia: Æliani hac de re locum habet Catal. in APELLES. Equus itidem Miconis hoc ipso quoque nomine culpatus est: Catal. in MICON, & NICON.
- Erechtheus, omnium Myronis operum spectatu dignissimum, spectatur Athenis: Catal. in MYRON.
- Erinnæ Lesbicæ statuam ex ære fecit Naucydes: Catal. in NAUCYDES, ex Tatiano.
- Eteo-

O P E R U M.

Eseoclis & Polynicis fratrum mutua-
dem fecit Pythagoras: Catal. in PYTHA-
GORAS.

Euanthen in ambulacro publico-parientem
fecit Callistratus Statuarius: Catal. in
CALLISTRATUS, ex Tatiano.

Euclis Rhodius Naucydis: Catal. in NAV-
CYDES.

Eucnemon ab elegantia crurum appellata
est Amazon, quam fecit Strongylyon Sta-
tuarius: Plin. xxxiv, 8.

Eventus. Vide *Boni Eventus simulacrum*.

Eumenidum duas Athenis fecit Scopas ex
lychnite lapide: Catal. in SCOPAS.

Eupolemum Eleum elaboravit Dædalus Si-
cyonius: Catal. in DÆDALUS ALTER.

Europam tauro insidentem fecit Pythago-
ras: Catal. in PYTHAGORAS, ex Tati-
ano.

Europen pinxit Antiphilus: Plin. xxxv,
10.

Eurotam, in quo Artem ipso amne liqui-
diorem dixere, fecit Eutyichides Statua-
rius: Idem xxxiv, 8.

Euryclea Thraſonis: Catal. in THRASON,
STATUARIUS.

Eurydices atque Olympiadis, Alexandri
quoque & Philippi atque Amyntæ simu-
lacro ex ebore & auro fecit Leochares:
Catal. in LEOCHARES.

Euryganeam demisso vultu tristem ob filio-
rum dimicationem Platænsibus pinxit
Onasias: Catal. in ONASIAS.

Euthymenem fecit Alypus Statuarius: Ca-
tal. in ALYPUS.

Euthymi statua spectatu dignissima, Rhe-
gini Pythagoræ opus, Catal. in PYTHA-
GORAS.

Eutyichidis Sculptoris simulacrum: Catal.
in EUTYCHIDES, SCALPTOR.

Exspirantium imagines pinxit Apelles: Plin.
xxxv, 10.

F.

Flentes matronas fecit Sthenis: Plinius
xxxiv, 8.

Flentis matronæ & meretricis gaudentis si-
gna fecit Praxiteles: Idem ibid.

Floram sculpsit Praxiteles, spectatam Ro-
mæ in hortis Servilianis: Idem xxxvi, 5.

Fons Penelopeus Thraſonis: Catal. in THRA-
SON, STATUARIUS.

Formicarum, quas ex marmore fecit Calli-
crates, pedes atque alia membra pervi-
dere non est: Plin. xxxvi, 5.

Fortuna sedens Apellis: Catal. in APEL-
LES, ex Stobæo.

Fortunæ septem nuda signa ad ædem For-
tunæ, & senis unum, quæ fecerat Py-
thagoras Samius, alii Parius, multum
laudata sunt: Plin. xxxiv, 8.

Bonæ Fortunæ & boni Eventus simulacra,

quæ Praxiteles sculpserat, spectabantur
olim in Capitolio: Plin. xxxvi, 5.

Fortunæ Charites appinxit Apelles: Catal.
in APELLES, ex Libanio.

Fortunæ signum Thebis in æde Fortunæ
gerit Plutum infantem, tanquam mater
aut nutrix: Catal. in CALLISTONICUS.

Fortunæ signum Syris Orontæ accolis fecit
Eutyichides, quod indigenæ in magno
honore habent: Catal. in EUTYCHIDES.

Fortunam quomodo fabricaverit Bupalus:
Catal. in BUPALUS, ex Pausania.

G.

Galeato cuidam unguis argenteos ad-
didit Cleoetas: Catal. in CLEOETAS.

Gallum gallinaceum insculpsit Phidias ga-
leæ illius Minervæ, quam in Eleorum ar-
ce fecit ex ebore atque auro: Catal. in
PHIDIAS.

Ganymedem à Diis raptum ut Jovi pocula
ministraret, fecit Aristocles discipulus &
filius Cleoetæ: Catal. in ARISTOCLES.

Ganymedem fecit Leochares: Catal. in LEO-
CHARES, ex Tatiano.

Gaudentis meretricis flentisque matronæ
signa fecit Praxiteles: Plin. xxxiv, 8.

Gelonis currum & statuam fecit Glaucias
Ægineta: Catal. in GLAUCIAS.

Gigantum & Deorum dimicationem cæla-
vit Phidias in concava parte scuti Miner-
væ Atticæ: Plin. xxxvi, 5.

Glyceram scortum Olynthius Herodotus
fabricavit: Catal. in HERODOTUS, ex
Tatiano.

Gnathonem valde puerum palma potitum
fecit Callicles: Catal. in CALLICLES, ex
Pausania.

Gorgonem pinxit Timomachus: præcipue-
que Ars ei favere in Gorgone visâ est:
Plin. xxxv, 11.

Gorgosthenem tragœdum, quem pinxit
Apelles, mirantur Alexandriæ: Plinius
xxxv, 10.

Gorgum Messenium quinquertii victorem
fecit Theron: Catal. in THERON, STA-
TUARIUS.

Græciam & virtutem, utrasque colosseas,
fecit Euphranor: Plin. xxxiv, 8.

Gratiæ imago est apud Smyrnæos, opus
Apellis: Catal. in APELLES, ex Stobæo.

Gratiæ ex auro positæ sunt apud Smyrnæos,
opus Bupalii. Etiam apud Pythium
habent Gratiæ arte Bupalii fabricatas, ve-
stibusque indutas: Catal. in BUPALUS,
ex Pausania.

Gratiæ Fortunæ appinxit Apelles: Catal.
in APELLES, ex Libanio.

Gratiæ illas, quæ sunt in arce Atheniensis
vestibus indutæ, quidam credunt esse
opus Socratis filii Sophronisci: Catal. in
SOCRATES.

* * *

Gratias

C A T A L O G U S

Gratias & Cupidines inter Venerem pinxit Nicearchus: Plin. xxxv, 11.
Gryllum ridiculi habitus jocosò nomine pinxit Antiphilus: unde hoc genus picturæ grylli vocantur: Plin. xxxv, 10.

H.

Harmodius & Aristogitonem tyrannicidas ex ære fecit Praxiteles; quos à Xerxe Persarum rege captos, victa Perside, Atheniensibus remisit Alexander, Magnus. Eos etiam fecit Antigonus Statuarius: Plin. xxxiv, 8. Critias Nestora etiam fecit hos tyrannicidas, ut & Antenor: Pausan. lib. 1, pag. 14, 30.
Harmoniam ex Martis & Veneris adulteriò natam effinxit Andron: Catalog. in ANDRON.
Hebes signum, à Naucyde ex auro & ebore elaboratum, visebatur Corinthi: Catal. in NAUCYDES.
Heben Junonis filiam Junoni in folio sedenti assistentem fecit Praxiteles: Catal. in PRAXITELES.
Hecate tricolor Alcamenis: Catal. in ALCAMENES.
Hecate Myronis unum habet vultum, sicuti & unum corpus: Catal. in MYRON.
Hecate Naucydis: Catal. in NAUCYDES.
Hecate marmorea Scopæ: Catal. in SCOPAS.
Hecates simulacrum ex ære fecit Polycletus. Catal. in POLYCLETUS.
Hecatesium Thrasonis: Catal. in THRASON.
Hegesarchi statua est opus Polyclis liberorum. *πύδων Πολυκλῆς*: Catal. in POLYCLES.
Helena Zenxidæ Romæ est in Philippi porticibus: Plin. xxxv, 10.
Helena numerosa tabula depinxit Aristophon: Idem xxxv, 11.
Hemeresios dicta est tabella Pausiæ, quod puerum, in ea pictum uno die absolvisset: Idem ibid.
Hemionida & nobilem Paralon pinxit Protogenes Athenis: Idem xxxv, 10.
Hephæstionem lasciva scortandi libidine infamem fecit Philo, Statuarius: Catal. in PHILO.
Hephæstionem Alexandri Magni amicum fecit Lysippus: Plin. xxxiv, 8.
Heracidarum Picturam, quam Pamphilo Apellis præceptori tribuunt, alii volunt esse opus Apollodori: Catal. in APOLLOPORUS.
Heræ & Cereris signa, cum folio cui insident, nec non scabello quod subjacet pedibus, ex uno lapide fecit Damophon: Catal. in DAMOPHON, SCULPTOR.
Herculem operis figulini, qui longo post tempore materiæ nomen in Urbe retinuit, fecit Turianus à Fregellis accitus: Plin. xxxv, 12.

Herculem, Antæum à terra sustinentem, qui fuit Romæ, Polycletus fecit: Idem xxxiv, 8.
Herculem, qui est apud Circum maximum in æde Pompei Magni, fecit Myron: Idem ibidem.
Herculem Delphis optimè expressit Euthycrates, Lysippi filius ac discipulus: Idem ibid.
Herculem ferreum fecit Alcon, laborum Dei patientia inductus: Plin. xxxv, 10.
Herculem infantem Dracones strangulantem fecit Zeuxis, Alcmena matre coram parente & Amphitryone: Idem xxxv, 9.
Herculem, Persea, Meleagrum, fecit Parrhasius in una tabula, quæ est Rhodi: Idem xxxv, 10.
Herculem, qui est Lyndi, talem à se pictum jactabat Parrhasius, qualem sæpe in quiete vidisset: Idem ibid.
Herculem aversum arbitrantur Apellis manu esse in Antonie templo, &c. Idem ibid.
Herculem & Deianiram pinxit Artemon: Idem xxxv, 11.
Herculem exuta mortalitate, consensu Deorum in cœlum euntem, pinxit Artemon: Idem ibid.
Herculem tristem infantiæ poenitentia pinxit Nicearchus: Idem ibid.
Herculem Deianiræ tunica excruciatum pinxit Aristides: Catal. in ARISTIDES, ex Polybio.
Herculem cum equestri Amazone pro baltheo pugnantem fecit Aristocles Cydoniæ: Catal. in ARISTOCLES, STATUARIUS.
Herculem, quem Promachum sive Propugnatorem vocant, è candido lapide fecere Eubius & Xenocritus: Catal. in EUBIUS, SCULPTOR.
Herculem amore Omphales captum fecit Lysippus: Catal. in LYSIPPUS.
Herculem in Olympia æneum super æneabasi fecit Onatas: Catal. in ONATAS, STATUARIUS.
Herculem interficientem Hydram fecit Polycletus: Catal. in POLYCLETUS.
Hercules Isidori Statuarii: Plin. xxxiv, 8.
Hercules Menestrati in magna est admiratione, & Hecate Ephesi in templo Dianæ post ædem; in cujus contemplatione admonent æditui parcere oculis, tanta marmoris radiatio est: Idem xxxvi, 5.
Hercules impuber Ageladæ: Catal. in AGELADES.
Hercules colossæus Alcamenis: Catal. in ALCAMENES.
Hercules obliquo corpore sedens Romæ: Catal. in APOLLONIUS, SCULPTOR.
Hercules Eladæ Argivi: Catal. in ELADAS.
Hercules Glyconis: Catal. in GLYCON, SCULPTOR.

Her-

- Hercules** *Lyssippi*: Catal. in *LYSIPPUS*.
Hercules *epitrapezium* *Lyssippi*: Catal. in *LYSIPPUS*.
Hercules *leonem in Nemea sagittis conficiens*, opus *Nicodami Plastæ*: Catal. in *NICODAMUS*.
Hercules *marmoreus Scopæ*: Catal. in *SCOPAS*.
Herculis simulacrum *Sicyoniis* sculpsit *Dipœnus & Scyllis*: Plin. xxxvi, 5.
Herculis ligneum simulacrum *Dædalus* fecit in *Messenæ & Arcadum* confinio. Alterum itidem fecit in *Dolicho* insula, quam postea dixerunt *Icariam*: Catal. in *DÆDALUS*.
Herculis simulacrum, quod est *Tirynthi*, fecere *Dipœnus & Scyllis*: Catal. in *DIPŒNUS*.
Herculis ligneum simulacrum *prisci operis* *Laphæus* fecit: Catalog. in *LAPHAES, SCULPTOR*.
Herculis *arumnas*, opus *Lyssippi*, *Alyzia* Romam transtulit quidam *Imp.* Catal. in *LYSIPPUS*.
Herculis laborum plerosque *Thebanis* fecit *Praxiteles*: Catal. in *PRAXITELES*.
Herculis cum *Hydra* conflictus è ferro est opus *Tisagoræ*: Catal. in *TISAGORAS*.
Hermaphroditum nobilem fecit *Policles* *Statuarius*: Plin. xxxiv, 8.
Hemerotes *Taurisci*, non *Cælatoris* illius, sed *Tralliani* *Sculptoris*, spectabantur in *Pollionis* *Asinii* monumentis: Idem lib. xxxvi, cap. 5.
Hermes *quadriiceps*, opus *Telefarchidis*: Catal. in *TELESARCHIDES*.
Hermionen *filiam Menelai*, *Orestis* conjugem, fecit *Calamis*: Catal. in *CALAMIS*, ex *Pausania*.
Hermonem sculpsit *Theocosmus*, &c. Catal. in *THEOCOSMUS*.
Heroa absolutissimi operis pinxit *Timanthes*, arte ipsa complexus vires pingendi, quod opus nunc Romæ in templo *Pacis* est: Plin. xxxv, 10.
Heroa nudum pinxit *Apelles*; eaque pictura *Naturam ipsam* provocavit: Idem ibid.
Heroas pinxit *Theomnestus*; & *Mnason* tyrannus *Elatensium* dedit ei in singulos *Heroas* *mnas* centenas: Idem ibid.
Heroum dignitates primus expressit *Euphranor*: Idem xxxv, 11.
Hesione nobilem pinxit *Antiphilus*: Idem xxxv, 10.
Hesperides numero quinque fecit *Theocles*: Catal. in *THEOCLES, SCULPTOR*. Fecit & *Malum* *Hespericam*, *Herculem*, *draconem*, &c. ibid.
Hieronis statuas, equestrem unam, alteram vero pedestrem, fecit *Micon* *Nicocratis* *filius* *Syracusanus*: Catal. in *MICON, STATUARIUS*.
Hippiades *Sculptoris* *Stephani* spectabantur Romæ in *Pollionis* *Asinii* monumentis: Plin. xxxvi, 5.
Hippolytum tauro emisso expavescentem pinxit *Antiphilus*; erat in porticu *Philippi*: Idem xxxv, 10.
Hipponactis imaginem notabili foeditate conspicuam *Bupalus & Anthermus*, *eximii* *Sculptores*, proposuere *ridentium* *circulis*: quod ille indignatus, &c. Idem xxxvi, 5.
Hipponicus *Calliæ* *filius*, *patris* suæ dicaturus statuat, cur *Polycleti* opera uti noluerit: Catal. in *POLYCLETUS*, ex *Æliano*.
Homerum evomentem pinxit *Galato*, alios vero poetas, &c. Catal. in *GALATO*.
Hominem pingere non potuit *Scrapio*, scenas optime pinxit. Contra *Dionysius* nihil aliud quàm homines pinxit, atque ob id *Anthropographus* cognominatus: Plin. xxxv, 10.
Honoris & virtutis ædes *Vespasiano* restituenti pinxerunt *Corn. Pinus & Actius Priscus*: Idem ibid.
Hoplites, duæ *Picturæ* *Parrhasii* nobilissimæ: alter in certamine ita decurrens, ut sudare videatur: alter arma deponens, ut anhelare sentiat: Idem ibid.
Horas in solis sedentes fecit *Emilus* *Ægineta*: Catal. in *EMILUS, STATUARIUS*.
Hyacinthum, *Niciæ* opus, *Cæsar Augustus* secum deportavit *Alexandria* capta: Idem xxxv, 11.
Hydrum è ferro fecit *Tisagoras*, *Statuarius*: Catal. in *TISAGORAS*.
Hygia *Niceratis* *Statuarii*: *Plinius* xxxiv, 8.
Hygia & Æsculapius *Scopæ*: Catalog. in *SCOPAS*.
Hygia *Pyrri* *Statuarii*: Plin. xxxiv, 8.
Hygiæ & Æsculapii simulacra fecit *Bryaxis*: Catal. in *BRYAXIS*, ex *Pausania*.
Hygiæ atque ipsius *Æsculapii* signa *Ægientibus* fecit *Damophon*: Catal. in *DAMOPHON, SCULPTOR*.
Hygiam *Æsculapii* *filiam* pinxit *Socrates*: Idem xxxv, 11.
Hyfmonis statuat fecit *Cleon*: Catalog. in *CLEON*.

1.

Jalyfus, qui est Romæ dicatus in templo *Pacis*, palmam habet *tabularum Protopogenis*: Plin. xxxv, 10.

Janus pater in suo templo dicatus ab *Augusto*, ex *Ægypto* adfectus, jam quidem & auro occultatus, *Praxitelis* an *Scopæ* manus sit ignoratur: Idem xxxvi, 5.

Jaso *filia* *Æsculapii*, opus *Socratis* *Pictoris*: Idem xxxv, 11.

Iliacum bellum pluribus tabulis pinxit *Theodorus*,

CATALOGUS

- dorus, quod est Romæ in Philippi porticibus: Idem ibid.
- Imaginem hominis gypso è facie ipsa primus omnium expressit Lysistratus Sicyonius, frater Lysippi. Idem & de signis effigiem exprimere invenit, &c. Idem xxxv, 12.
- Imaginem Atticæ plebis pinxit Aristolaus: Idem xxxv, 11.
- Imaginem suam ad speculum fecit Lala Cyzicena perpetua virgo: Idem ibid.
- Immolatione arietem censetur Naucydes Statuarius: Idem xxxiv, 8.
- Immolationem boum, spectatam in Pompeii porticibus, fecit Pausias: Idem xxxv, 11.
- Immolationem boum pinxit Aristolaus: ibid.
- Impudicas mulierum cum viris consuetudines pinxit Chærephanes: Cat. in CHÆREPHANES.
- Infans Boëthi, quamquam argento melioris, eximie asnerem strangulat: Plin. xxxiv, 8.
- Infante miserabiliter blandiente matri interfectæ, laudatus est Epigonus: Id. ibid.
- Infantem pinxit Aristides Thebanus, adrepentem ad matris è vulnere morientis mammam, intelligiturque sentire mater & timere, ne emortuo lacte, sanguinem infans lambat: Idem xxxv, 10.
- Io, grandis pictura Nicæ: Idem xxxv, 11.
- Io, filiam Inachi, fecit Dinomenes: Catal. in DINOMENES, STATUARIUS.
- Jocastam deficientem ac moribundam, fecit Silanion Plasta: Catal. in SILANION.
- Jove Liberum parturiente, mitrato, & muliebriter ingemisciente inter obstetricia Dearum, innotuit Ctesilochus: Idem
- Jovem, Cererem, Minervam, qui sunt Romæ in Concordiæ templo, fecit Sthenis Statuarius: Idem ibid.
- Jovem illum Tonantem in Capitolio, ante cuncta laudabilem, fecit Leocras Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
- xxxv, 11.
- Jovem intra Octaviæ porticus sculpsere Polyces & Dionysius, Timarchidis filii: Idem xxxvi, 5.
- Jovem eburneum fecit Pasiteles in æde Metelli, qua campus petitur: Idem ibid.
- Jovem atque Apollinem Athenodorus Clitorius fecit: Catal. in ATHENODORUS, STATUARIUS.
- Jovem Megaris fecit Callicles: Catal. in CALLICLES.
- Jovem Olympium solutis jam eboris compagibus, exactissime coagmentavit Damophon: Cat. in DAMOPHON, SCULPTOR.
- Jovem sæpe fecit Lysippus: Catal. in LYSIPPUS.
- Jovi in folio sedenti à dextera parte assistit Megalopolis, à læva Dianæ Sospitæ simulacrum, quæ ex lapide Pentelico Cephisodorus & Xenophon Atheniensis elaborarunt: Cat. in XENOPHON, SCULPTOR.
- Jovis Capitolini effigiem operis fingulni elaboravit Turius a Fregellis accitus: Plin. xxxv, 12.
- Jovis duo signa, opus Cleonis: Catal. in CLEON.
- Jovis antiquissimum simulacrum æneum fecit Learchus: Catal. in LEARCHUS.
- Jovis signum fecere Thylacus & Onæthus fratres, & eorum filii: Cat. in ONÆTHUS.
- Jovis simulacrum fingentem Theocosmum adjuvit Phidias: Catal. in PHIDIAS.
- Jovis atque Apollinis statuæ adjacentesque iis leones Patari olim spectabantur, dubia fama Phidiæ an Bryaxidis essent: Catal. in PHIDIAS.
- Jovis Milichii simulacrum è candido lapide fecit Polycleus: Cat. in POLYCLETUS.
- Jovis statuam colosseam, altam pedes decem & octo, Telestas & Ariston fratres fecere: Cat. in TELESTAS, STATUAR.
- Jovis signum in agri Megarensis luco, quem Olympium dicunt, non perpolivit Theocosmus, &c. Catal. in THEOCOSMUS, SCULPTOR.
- Iphigenia Timanthis, est Oratorum laudibus celebrata, qua stante ad aras, &c. Plin. xxxv, 10.
- Iphigeniam in Tauris pinxit Timomachus: Idem xxxv, 11.
- Irim Aristides Pictor imperfectam reliquit, in magna tamen æstimatione habitam: Idem ibid.
- Isocratis ænea in Eleusine statua erat opus Cleocharis: Catal. in CLEOCHARIS, ex Photio. Leocharem vocant Plutarchus & alii.
- Issam catellam pinxit Publius: Catal. in PUBLIUS.
- Issicum bellum, seculo suo gestum, pinxit Helena Timonis Egyptii filia: Catal. in HELENA, PICTRIX.
- Ityn & Prognem tollere filium meditantem fecit Alcamenes: Cat. in ALCAMENES.
- Juno Alcamenis: Catal. ibid.
- Juno Vulcanum filium tradidit Cedalion Naxio instituendum in Arte fabili: Catal. in CEDALION.
- Juno Argiva Polycleti: Catal. in POLYCLETUS.
- Junonem in folio sedentem fecit Mantinensibus Praxiteles, eique assistentes Minervam & Heben, filiam Junonis: Catal. in PRAXITELES.
- Junonem & Apollinem & adorantem Batton, qui sunt Romæ in Concordiæ templo, fecit Bedas Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
- Junonem ipsam intra Octaviæ porticum in sua æde sculpsere Dionysius & Polyces: Idem xxxvi, 5.
- Junonem quoque Samiam inter plurimas antiquitates, quæ Byzantium imperante Theodosio illustrabant, opus Lysippi & Bupalii

O P E R U M.

Bupali Chii recenset Cedrenus: Catal. in BUPALUS.

Junonem sedentem fecit Callimachus Statuarius: Catal. in CALLIMACHUS, ex Pausania.

Junonem, quæ Sami atque Argis est, fecit Smilis: Catal. in SMILIS, SCULPTOR.

Junonis, quæ est in Tirynto, & materia est pyrus, & Artifex Argus: Catal. in ARGUS, SCULPTOR.

Junonis adultæ (ἡ ἐν πλείαις vocant) ædém spectatu dignissimam habent Praxenses. Rectum & magnitudinis immodicæ fecit hoc simulacrum Praxiteles: Cat. in PRAXITELES.

Jupiter Olympius Phidæ ex ebore & auro: Plin. xxxiv, 8.

Jupiter Zeuxidis in throno, adstantibus Diis, magnificus est: Idem xxxv, 9.

Jupiter & Oceanus Sculptoris Entochi spectabantur in Pollionis Asinii monumentis: Idem xxxvi, 5.

Jupiter hospitalis Pamphili Praxitelis discipuli, spectabatur in Pollionis Asinii monumentis: Idem ibid.

Jupiter puerili ætate, opus Ageladæ: Catal. in AGE LADES.

Jupiter est apud Eleos ad orientem Solem conversus, altera manu aquilam, fulmen altera tenens, imposita est capiti corona è vernis floribus, opus est Aristoni Æginetæ: Cat. in ARISTONO, ex Pausania.

Jupiter Artificis Thebani spectabatur apud Eleos: Catal. in ASCARUS, STATUARIUS, ex Pausania.

Jupiter Euclidis: Cat. in EUCLIDES, SCULPTOR.

Jupiter Leocharis: Catal. in LEOCHARIS, BIS.

Jupiter Musi: Catal. in MUSUS, STATUARIUS.

Jupiter Myronis: Catal. in MYRON.

Juvenem requiescentem in officina fullonis pinxit Simus: Plin. xxxv, 11.

L.

Lacernas fecit Callimachus Statuarius, cognomento Cacizotechnos, emendatum opus, sed in quo gratiam omnem diligentia abstulit: Plin. xxxiv, 8.

Lacertam & Ranam nominum suorum argumento columnarum spiris insculperunt Sauros & Batrachos, quum struerent templa Octaviæ porticibus inclusa: Idem xxxvi, 5.

Lacertam in phiala cælavit Mentor: Catal. in MENTOR, ex Martiale.

Ladam velocissimum Alexandri Magni curforem ex ære fecit Myron: Catalog. in MYRON.

Lagonem, puerum subdolæ ac fucatæ veritatis, fecit Lyciscus Statuarius: Plin. xxxiv, 8.

Lais Turni Statuarii: Catal. in TURNUS. Lampadistæ Pyrrhonis: Catal. in PYRRHO, PICTOR.

Lanificio, in quo properant omnium mulierum pensa, laudatur Antiphilus: Plin. xxxv, 11.

Laocoön in Titi Imp. domo: Idem xxxvi, 5.

Laodamiam pinxit Ctesidemus: Idem xxxv, 11.

Laodicen in varia porticu representaturus Polygnotus, pinxit eam ad exemplar Elpinices, quæ soror erat Cimonis filii Miltiadis, & cum qua clandestini amoris consuetudinem jam olim habuisse credebatur: Catal. in POLYGNOTUS.

Laomedontis circa Herculem & Neptunum historiam pinxit Artemon: Plin. xxxv, 11.

Lapitharum & Centaurorum pugnam cælavit Phidias in soleis Minervæ Atticæ: Idem xxxvi, 5.

Lapitharum & Centaurorum pugnam Parrhasius delineavit Myi, cælaturus eam in clypeo Minervæ Atticæ: Catal. in PARRHASIUS.

Larissam Telephanis Phocæi laudant: Plin. xxxiv, 8.

Lasciviam pinxit Philoxenus Eretrius, in qua tres Sileni comessantur: Idem xxxv, 10.

Latona puerpera, Apollinem & Dianam infantes sustinentem, fecit Euphranor: Idem xxxiv, 8.

Latona Praxitelis: Catal. in PRAXITELES, BIS.

Latonam sculpsit Cephissodorus filius Praxitelis, spectabatur Romæ in Palatii delubro: Idem xxxvi, 5.

Latonam Philisci Rhodii Sculptoris spectavit Roma ad Octaviæ porticum: Idem ibid.

Latonam ex candido lapide fecit Polycle- tus: Catal. in POLYCLETUS.

Lexna Iphicratis laudatur: scortum hæc ly- ræ pulsu familiare Harmodio, &c. Plin. xxxiv, 8.

Lexnam sc̃ marmoream Arcefilai habuisse tradit Varro, aligerosque ludentes cum ea Cupidines, quorum alii religatam tenerent, alii è cornu cogerent bibere, alii calcearent soccis, omnes ex uno lapide: Idem xxxvi, 5.

Learchidem ex ære excudit Menestratus: Catal. in MENESTRATUS, STATUA- RIUS.

Lecythionem agilitatis exercitatore pinxit Timomachus: Plin. xxxv, 11.

Leonem per caveam intuens cælabat Pasite- les, cum ex alia cavea panthera erum- peret, non levi diligentissimi Artificis periculo: Idem xxxvi, 5.

Leonem collapsum, opus Lysippi, Lam- pfac

* * *

C A T A L O G U S

- placo Romam transtulit Agrippa: Catal. in LYSIPPUS.
- Leonis ungue viso, statim æstimavit Phidias qualis futurus esset leo totus ad ejus unguis æstimationem conformatus: Catal. in PHIDIAS, ex Luciano.
- Leontionem Pictorem pinxit Aristides Thebanus: Plin. xxxv, 10.
- Leontium Epiceri cogitantem pinxit Theodorus: Idem xxxv, 11.
- Leosthenem liberosque ejus pinxit Arcefilaus: Catal. in ARCESILEAUS, PICTOR, ex Pausania.
- Leporem pinxit Polygnotus: Catal. in POLYGNOTUS.
- Liber pater Sculptoris Eurychidis laudatur in Pollionis Asinii monumentis: Plinius xxxvi, 5.
- Liber pater Euclidis: Catal. in EUCLIDES, SCULPTOR.
- Liber pater Myronis: Catal. in MYRON.
- Liberi patris marmoreum signum, opus Bryaxidis, spectabatur in Gnido: ubi & aliud ejusdem Dei signum, à Scopa sculptum, conspiciebatur: Plin. xxxvi, 5.
- Liberi patris signum ex Pario marmore Tanagraræ sculpsit Calamis: Catal. in CALAMIS, ex Pausania.
- Liberi patris signum totum refertum ære, fecit Onasimedes: Catal. in ONASSIMEDES.
- Liberi patris signum Eleis fecit Praxiteles: Catal. in PRAXITELES.
- Liberi patris signum, à Vulcano fabricatum, in divisione Trojanæ prædæ obtigit Eurypylo, &c. Catal. in VULCANUS.
- Libero patri simulacrum fecit Argivus Polycleus. Cothurni ei pro calciamentis: una manu poculum, altera thyrsus tenet: thyrsus aquila insistit, quod utique non satis respondet iis quæ Libero patri solent attribui: Catal. in POLYCLEUS.
- Libero patri adstant Satyrus, opus Praxiteles, ex lapide Pario: Catal. in PRAXITELES.
- Liberum patrem nobilemque una Satyrum, quem Græci periboëton cognominant, ex ære fecit Praxiteles: Plin. xxxiv, 8.
- Liberum patrem continentem tabulam Aristidis emit rex Attalus H-S sex millibus: Idem xxxv, 4.
- Liberum patrem, adstante Virtute, pinxit Parrhasius: Idem xxxv, 10.
- Liberum patrem pinxit Echion: Idem ibid.
- Liberum patrem & Ariadnen, spectatos Romæ in æde Cereris, pinxit Aristides: Idem ibid.
- Liberum patrem pinxit Antiphilus, fuit is in porticu Philippi: Idem ibid.
- Liberum patrem pinxit Nicias: Idem xxxv, 11.
- Libyn puerum tenentem tabellam, qui Olympiæ ostenditur, & mala ferentem nudum fecit Pythagoras Leontinus: Idem xxxiv, 8.
- Lintetum pinxit Parrhasius, ita veritate representata, ut Zeuxis verum linteum putaret: Idem xxxv, 10.
- Locustæ monumentum & cicadæ Myronem fecisse carminibus suis Erianna significat: Idem xxxiv, 8.
- Lucina Euclidis: Catalog. in EUCLIDES, SCULPTOR.
- Lucinæ signum apud Ægienses ex ligno fecit Damophon, Sculptor: Catal. in DAMOPHON.
- Luctatorem anhelantem fecit Naucerus, Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
- Luctatorem pinxit Antidotus: Idem xxxv, 11.
- Luctatores fecit Aristodemus, Statuarius: Idem xxxiv, 8.
- Lycini statuam fecit Cleon: Catal. in CLEON.
- Lycini statuas duas Myron fecit: Catal. in MYRON.
- Lycinem, hoc est, formam cum lyra, sive Spartam ipsam fecit Aristander: Catal. in ARISTANDER, STATUARIUS.
- Lyfandrum fecit Damias: Catal. in DAMIAS, STATUARIUS.
- Lyfimachen, quæ sacerdos Minervæ fuit annis LXIV, fecit Demetrius, Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
- Lysippi imaginem fecit Andreas Argivus, Statuarius: Catal. in ANDREAS, STATUARIUS.

M.

- M**ænades sculpsit Praxiteles, Romæ olim fuere positæ in monumentis Asinii Pollionis: Plin. xxxvi, 5.
- Magiriscia, id est, cocos, calavit Pytheas parvulis potioris, sed è quibus ne exempla quidem liceret exprimere, tam oportuna injuriæ subtilitas erat: Idem xxxiii, 12.
- Magnetum prælium, Bularchi Pictoris tabulam, Candaules rex rependit auro: Idem xxxv, 8.
- Mala ferentem nudum fecit Pythagoras Leontinus: Idem xxxiv, 8.
- Marathoniam pugnam pinxit Panzus: Idem xxxv, 8.
- Mars Alcamenis: Catal. in ALCAMENES.
- Mariyam tibiis canentem Praxiteles Mantineæ insculpsit basi cui Latona liberique ejus insistent: Catal. in PRAXITELES.
- Mariyas religatus, manu Zeuxidis pictus, spectatur Romæ in Concordiæ delubro: Plin. xxxv, 10.
- Martem & Mercurium, qui sunt in Concordiæ templo Romæ, fecit Pisicrates Statuarius: Idem xxxiv, 8.
- Martem colosseum sculpsit Scopas sedentem

O P E R U M.

tem in templo Bruti Calbaici apud Circum Flaminium, ad Labicanam portam eunti: Idem xxxvi, 5.

Mater Deum. Vide *Deum mater*.

Matronas fientes & adorantes sacrificantesque fecit Sthenis, Statuarius: Plinius xxxiv, 8.

Mausoleum ab Oriente exlavit Scopas, à Septentrione Bryaxis, à Meridie Timotheus, ab Occasu Leochares: accessit & quintus Artifex. In summo est quadriga marmorea quam fecit Pythis: Idem lib. xxxvi, cap. 5.

Medea, quam Timomachus morte interceptus reliquit imperfectam, magnam apud posteros habuit famam: Idem xxxv, 11.

Medæ complures quadrigas fecit Euthycrates, filius ac discipulus Lysippi: Idem xxxiv, 8.

Medeam & Ajacem Cæsari Dictatori pinxit Timomachus Byzantius: Idem xxxv, 11.

Medeam pinxit Aristolaus: Idem. ibid.

Medusæ caput è lapide, Cyclopus opus: Catal. in CYCLOPES.

Megabyzi, Sacerdotis Dianæ Ephesæ, pompam pinxit Apelles: Plin. xxxv, 10.

Megabyzi sepulcrum pinxit Nicias: Idem xxxv, 11.

Megabyzum pinxit Parrhasius: Catalog. in PARRHASIUS.

Megalopolis assistit à dextera parte Jovi in solio sedenti: Catalog. in XENOPHON, SCULPTOR.

Meleagrum, Herculem, Persea fecit Parrhasius in una tabula, quæ est Rhodi: Plin. xxxv, 10.

Menalippen fecit Lysistratus: Catal. in LYSISTRATUS, ex Tatiano.

Menandrum regem Cariz, quem pinxit Apelles, mirantur Rhodii: Plin. xxxv, 10.

Menelaum præcipuæ famæ pinxit Zeuxis: Catal. in ZEUXIS.

Menodotum pinxit Diodorus: Catalog. in DIODORUS.

Mercurii signum operis Attici est in ipsa Messeniorum porta, qua itur Megalopolin: Catal. in ATTICI OPERIS SIGNA, ex Pausania.

Mercurii signum, humeris arietem ferentis, fecit Calamis: Catal. in CALAMIS, ex Pausania.

Mercurii & Veneris simulacra è ligno fecit Damophon Sculptor: Catal. in DAMOPHON.

Mercurii ligneum simulacrum fecit Epeus: Catal. in EPEUS, STATUARIUS.

Mercurii marmoreum signum Thebis fecit Phidias, in ipso aditu portæ quæ proxima est Ilmeno fluvio: Catal. in PHIDIAS.

Mercurio censetur Naucydes Statuarius: Plin. xxxiv, 8.

Mercuriolum ex hebeno fecit Cornelius Saturninus non ignobilis Artifex: Catal. in CORN. SATURNINUS.

Mercurium, qui fuit Lysimachiz, fecit Polyctetus: Plin. xxxiv, 8.

Mercurium & Martem, qui sunt in Concordiæ templo Romæ, fecit Pisicrates, Statuarius: Idem ibid.

Mercurium marmoreum fecit Euchir Eubulidæ filius: Catal. in EUCHIR, SCULPTOR.

Mercurium orbi exhibiturus Parrhasius, suum ipsius vultum pro Mercurio hominibus obtrusit: Catal. in PARRHASIUS.

Mercurium in ipso Arcis Atheniensis introitu, quem Propylæum vocant, fecisse volunt Socratem, filium Sophronisci: Catal. in SOCRATES.

Mercurius Liberum patrem in infantia nutriens, opus est Cephissodori prioris: Plin. xxxiv, 8.

Mercurius caduceum tenens apud Eleos, opus est Callonis Elei: Catal. in CALLON, ALTER.

Mercurius infantem Bacchum portans, opus Praxitelis: Catal. in PRAXITELES.

Mercurius Scopæ: Catal. in SCOPAS.

Meretricis gaudentis & matronæ flentis signa fecit Praxiteles: Plin. xxxiv, 8.

Meretriculæ Myrtidos statuam fecit Aristodotus: Catal. in ARISTODOTUS, STATUARIUS, ex Tatiano.

Meretricum Pictores, *μερογαφοι*, olim nuncupati sunt Aristides, Pausanias, Nicophanes: Catal. in ARISTIDES, ex Athenæo.

Meretricum trium statuas fecit Aristomachus: Catal. in ARISTOMACHUS, ex Anthologia Græc. epigrammatum.

Miconi Simon impegit inscitiz crimen, quod inferiores palpebræ pilos adscripsisset equi picturæ: Catal. in MICON.

Milo Crotoniates Damæ: Catal. in DAMEAS.

Minerva Catuliana Romæ, opus Euphranoris: Plin. xxxiv, 8.

Minerva Hegiæ Statuarii laudatur: Idem ibid.

Minerva Pyrrhi Statuarii: Idem ibid.

Minerva Amulii spectantem aspectans quacunquæ aspiceretur: Idem xxxv, 10.

Minerva Hecatodori & Sostrati: Catal. in HECATODORUS.

Minerva Locri Parii: Catal. in LOCUS.

Minerva Medontis Sculptoris: Catal. in MEDON.

Minerva Nicodami Plastæ: Catal. in NICODAMUS.

Minerva Scopæ est Pronaos Thebis: Catal. in SCOPAS.

Minerva Arcesilæ: Catal. in ARCESILAS, STATUARIUS.

Minervæ clypeum Athenis pictum volunt

* * * * 2

C A T A L O G U S

- à Phidia, quem ipsum initio Pictorem fuisse tradunt: Panæum fratrem ejus clypeum eundem intus pinxisse, in confectio est: Plin. xxxv, 8.
- Minervæ simulacrum Sicyoniis sculpservnt Dipœnus & Scyllis: Idem xxxvi, 5.
- Minervæ simulacrum in arce Corinthiaca fecit Callon Æginetes: Catal. in CAL-LON, ex Pausania.
- Minervæ nativitatē pinxit Cleanthes: Catal. in CLEANTHES, PICTOR.
- Minervæ simulacrum Scyllidis & Dipœni arte factum: Catal. in DIPOENUS, MARMORARIUS.
- Minervæ delubrum & ejusdem signum ex ære fecit Gitiadas: Catal. in GITIADAS.
- Minervæ æneum signum spectatu dignissimum, opus Hypatodori: Catal. in HYPATODORUS, ex Pausania.
- Minervæ signum ex ebore atque auro in Eleorum arce fecit Phidias: Catalog. in PHIDIAS.
- Minervæ Areæ signum Platænsibus fecit Phidias, quod è ligno est inauratum: Catal. in PHIDIAS.
- Minervæ signum est prope Pellenen ex ebore atque auro; sub ipsa Minervæ basi alte descendit adytum, &c. Catalog. in PHIDIAS.
- Minervæ Cranæ simulacrum fecere Polyclis filii, vel discipuli sive pueri, Πολυκλῆς παῖδες: Catal. in POLYCLES.
- Minervæ Telchinæ simulacrum, quod dicitur invidæ: Catal. in TELCHINES.
- Minervam ex ebore Athenis fecit Phidias: Plin. xxxiv, 8. Idem quoque Phidias fecit & ex ære Minervam tam eximie pulchritudinis, ut à forma cognomen accepit, & Callimorphos dicta sit. Fecit & aliam Minervam, quam Romæ Æmilius Paullus ad ædem Fortunæ dedicavit: Idem ibid.
- Minervam fecit Myron: Idem ibid.
- Minervam mirabilem in portu Atheniensium fecit Cephissodorus, Statuarius: Idem ibid.
- Minervam, quæ appellabatur Musica, fecit Demetrius, Statuarius: Idem ibid.
- Minervam, Cererem, Jovem, qui sunt Romæ in Concordiæ templo, fecit Sthenis, Statuarius: Idem ibid.
- Minervam pinxit Antiphilus, quæ erat in schola in Octaviæ porticibus: Idem xxxv, 10.
- Minervam sculpsit Scopas: Idem xxxvi, 5.
- Minervam cum Phidia certans fecit Alcamenes: Catal. in ALCAMENES.
- Minervam & Dianam Chionis elaboravit: Catal. in CHIONIS, STATUARIUS.
- Minervam Lindiam ex lapide smaragdo fecit Dipœnus & Scyllis: Catal. in DIPOENUS.
- Minervam Alcam fecit Endius: Catal. in ENDIUS.
- Minervam sedentem fecit Endœus: Catal. in ENDOEUS.
- Minervam, à dedicantibus vocatam Lemniam, fecit Phidias: Catal. in PHIDIAS.
- Minervam atque Heben, Junoni in folio sedenti adstantes, fecit Praxiteles: Catal. in PRAXITELES.
- Mnasæam Cyrenæum fecit Pythagoras, Plasta: Catal. in PYTHAGORAS.
- Mnemosynen pinxit Simonides: Plin. xxxv, 11.
- Mnesarchidis Ephesiæ simulacrum fecit Euthykrates: Catal. in EUTHYCRATES, ex Tatiano.
- Moloscos & Chaonides canes originem traxisse ajunt ab illo cane, quem Vulcanus ex Demonefio ære fabricatum, anima indita, Jovi dono dedit; Jupiter Europæ; Europa Minoi; Minos Procridi; Procris Cephalo. Hic ejus erat naturæ, ut nihil evadere posset impetum insequentis, &c. Catal. in VULCANUS.
- Monocnemos Apellis: Catal. in APELLES, ex Arbitro.
- Morychi Dionysi simulacrum ex phellate lapide fecit Simon, Eupalami filius: Catal. in SIMON, SCULPTOR.
- Mulierculam, quæ triginta infantes enixa est uno partu, fecit Periclymenus: Catal. in PERICLYMENUS, STATUARIUS.
- Musa chelyn gestans, opus Aristoclis: Catal. in ARISTOCLES.
- Musa lotum gestans est opus Canacæ: Catal. in ARISTOCLES.
- Musæ novem à Philisco Rhodio sculptæ, spectabantur Romæ ad Octaviæ porticum: Plin. xxxvi, 5.
- Musæ tres Strongylionis: Catal. in STRONGYLION.
- Musæum pinxit Timænetus: Catal. in TIMÆNETUS, PICTOR.
- Musam barbiton gestantem fecit Agelades: Catal. in AGELADES.
- Musarum unam magadin manu tenentem fecit Lesbothemis: Catal. in LESBOTHEMIS.
- Musarum tres statuas in Helicône fecit Olympiothènes: Catalog. in OLYMPIOTHENES.
- Musas fecit Lysippus: Catal. in LYSIPPUS.
- Musas etiam fecerit Polycles: si admittimus Lipsii conjecturam, &c. Vide Catalogum in POLYCLES.
- Myronis æneus puer, & Perseus suum in Medusam facinus peragens. Vide an sunt in Luciano, an alibi.
- Myrtidis meretriculæ statuam fecit Boiscus: Catal. in BOISCUS, ex Tatiano.
- Myrûs Byzantii scorti imaginem ex ære fabricavit Cephissodorus: Catal. in CEPHISSODORUS.

My-

O P E R U M.

Myſſidis meretriculæ ſtatuum fecit Ariſto-
dorus: Catal. in ARISTODOTUS, ex
Tatiano.

N.

Narycidam fecit Dædalus Sicyoni-
us: Catal. in DÆDALUS, ALTER.
Nationes XIV, quæ ſunt circa Pompeji, à
Coponio ſculptas eſſe tradit Varro: Plin.
XXXVI, 5.
Navarchum thoracatum fecit Parrhaſius:
Idem XXXV, 10.
Naves pinxiſſe Protopogenem putant uſque
ad annum ætatis quinquageſimum: Idem
ibid.
Naves initio pinxit Heraclides Macedo:
Idem XXXV, 11.
Naxæ ſcorti ſimulacrum fecit Calliades,
Statuarius: Catal. in CALLIADES, ex
Tatiano.
Neapolitanum in grandi tabula pinxit Lala-
Cyzicena, perpetua virgo: Plin. XXXV, 11.
Necromantiam Homeri pinxit Nicias: Idem
ibid.
Nemæ ſedentis genubus Alcibiadem inſi-
dentem pinxit Aglaophon, facie pulerio-
re quàm eſſe deceret mulierem: Catal.
in AGLAOPHON, ex Athenæo.
Nemeam ſedentem, & Alcibiadem com-
plexu ſuo ſoventem, pinxit Ariſtophon:
Catal. in ARISTOPHON, ex Plutarcho.
Nemeam pinxit Nicias ſedentem ſupra leo-
nem, palmigeram ipſam, adſtante cum
baculo ſene, cujus ſupra caput tabula
bigæ dependet: Plin. XXXV, 4, & XXXV, 11.
Nemei Jovis ænèum ſimulacrum recto ſta-
tu, Ars Lyſippi: Catal. in LYSIPPUS.
Nemeſeon ſimulacra & Gratæ quoque ex
auro poſitæ, opus Bupalæ, ſunt apud
Smyrnæos: Catal. in BUPALUS, ex Pau-
ſania.
Nemeſin egregiam pinxit Simus: Plinius
XXXV, 11.
Nemeſin Agoracritus appellavit Venerem
ſuam: Idem XXXVI, 5.
Nemeſis Phidiæ: Catal. in PHIDIAS.
Nemeſis Diodoti Statuarii: Catal. in DIO-
DOTUS.
Neoptolemum ex equo adverſus Perſas pu-
gnantem pinxit Apelles: Plin. XXXV, 10.
Neptuni atque Amphitrites novem cubito-
rum ſimulacra, quæ in Teno adorantur,
opus ſunt Teſſii: Catal. in TELESIVS,
STATUARIUS.
Neptuno & Victoria ſpectatur Iphis: Plin.
XXXV, 11.
Neptunum ſculpiſit Praxiteles, qui olim
ſpectabatur in Aſinii Polliionis monu-
mentis: Idem XXXVI, 5.
Neptunum parturienti Jovi thynnium offe-
rentem, pinxit Cleanthes: Catalog. in
CLEANTHES.

Neptunum fecit Damias, Statuarius: Catal.
in DAMIAS.

Neptunum fecit Lyſippus: Catal. in LY-
SIPPUS.

Neptunus ipſe, quem ſculpiſit Scopas, eſt
in maxima dignatione Cn. Domitii de-
lubro in circo Flaminio, & Thetis atque
Achilles, Nereides ſupra delphinos &
cete & hippocampos ſedentes: item tri-
tones, chorusque Phorci, & priſtes ac
multa alia marina, omnia ejusdem ma-
nus, præclarum opus, etiamſi totius vi-
tæ fuiſſet: Plin. XXXVI, 5.

Nereides ſupra delphinos & cete & hippo-
campos ſedentes ſculpiſit Scopas: Idem
ibid.

Neftoſem & novem ſtatuas eorum qui for-
te ducti cum Hectore congreſſuri erant,
fecit Onatas: Catal. in ONATAS, STA-
TUARIUS.

Nicomachi ſtatuum Theophrastus perſe-
ciendam reliquit Praxiteli: Cat. in PRA-
XITELES.

Nicoſtrati palæſtritz pueri ſtatuum fecit
Pantias: Catal. in PANTIAS.

Nioben cum liberis morientem in templo
Apollinis ſofiani ambigitur Scopas an
Praxiteles ſculpiſerit: Plin. XXXVI, 5.

Nioben fecit Praxiteles: Catal. in PRA-
XITELES, SCULPTOR, ex Auſonio.

Nobiles ſcæminas fecere Antimachus & A-
thenodorus, Statuarii: Plin. XXXIV, 8.

Noctem (Nύκτα) vocant Ephēſii ſcæminæ
cujuſdam effigiem, quam fecit Rhœceus
Plaſta, in templo Dianæ Ephēſiæ: Cat.
in RHŒCEUS, ex Pauſania.

Noctuum, ut Deæ gratiſſimam, ex popu-
li decreto Minervæ ſux Atticæ addidit
Phidiæ: Catal. in PHIDIAS.

Nova nupta verecundia notabilis, recenſe-
tur inter nobiliores Echionis picturæ:
Plin. XXXV, 10.

Nymphæ ridentes Praxitelis: Catal. in PRA-
XITELES, ex Anthologia.

O.

Occafio Lyſippi: Catal. in LYSIPPUS,
ex Anthologia.

Occafio Phidiæ: Catal. in PHIDIAS, ex
Auſonio.

Oceanus & Jupiter Sculptoris Entochi ſpe-
ctabantur in Polliionis Aſinii monumen-
tis: Plin. XXXVI, 5.

Ocnos appellatur piger ſpartum torquens,
quod aſellus arrodit. Socrates pinxit:
Idem XXXV, 11; Turnebus Adverſario-
rum VII, 10.

Oenophorum ex ære fecit Praxiteles: Plin.
XXXIV, 8.

Officinam Pictoris, ignem conſtante pue-
ro, pinxit Philoſcus: Idem XXXV, 11.

Oliya Pygmalionis: Cat. in PYGMALION.
* * * * *

Olym-

CATALOGUS

- Olympiadis atque Eurydices, Alexandri quoque & Philippi atque Amyntæ ex ebore auroque simulacra fecit, Leochares: Catal. in LEOCHARES.
- Olympum & Pana luctantes sculpsit Heliodorus, quod est alterum in terris symplegma nobile; nam primum fuit Cephissodori: Plin. xxxvi, 5.
- Opsonia & asellos ac similia pinxit Pyreicus, ob hoc cognominatus Rhyparographus: Idem xxxv, 10.
- Orbem terrarum diligentissime delineatum Urbi spectandum proposuit M. Agrippa: Idem lll, 2.
- Orestem interficientem matrem & Ægisthum pinxit Theodorus: Idem xxxv, 11.
- Orestes Timomachi laudatur: Idem ibid.
- Orestis iudicium & Areopagitas cælavit Zopirus in duobus scyphis H-S-XII æstimated: Idem xxxiii, 12.
- Orestis infaniam pinxit Theon: Idem xxxv, 11.
- Orestis matricidium pinxit Theon: Catal. in THEON, ex Plutarcho.
- Osirim proavum suum Sesostris Rex magnifice variegatum effingi voluit à Bryaxide, non celebri isthoc Atheniensium Artifice, sed alio quopiam ejusdem nominis Statuario: Catal. in BRYAXIS, ALTER, ex Clemente Alexandrino.
- P.
- Pacate Apellis: Catal. in APELLES, ex Luciano.
- Pacem habentem Plutum in sinu fecit Atheniensibus Cephisodorus: Cat. in CEPHISODORUS.
- Palamedis occisi tabula fuit Ars Timanthis: Catal. in TIMANTHES.
- Palladis peplum primi fecere Aceus & Helicon. Vide Catal. in ACESUS.
- Palliatii cogitantes Euphranoris: Plinius xxxv, 11.
- Palliatos dicturos pinxit Timomachus, alterum stantem, alterum sedentem: Idem ibid.
- Pan utrem tollens, opus Praxitelis: Catal. in PRAXITELES, ex Anthologia.
- Pana suum Archelao donavit Zeuxis: Plin. xxxv, 9.
- Pana pinxit Protogenes: Idem xxxv, 10.
- Pana & Olympum luctantes sculpsit Heliodorus, quod est alterum in terris symplegma nobile: Idem xxxvi, 5.
- Pana pinxit Ophelion: Catal. in OPHELION.
- Panaceam Æsculapii filiam pinxit Socrates: Plin. xxxv, 11.
- Pancratiaftas Delphicos fecit Myron: Idem xxxiv, 8.
- Pancratiafte Delphis posito Myronem vicit Pythagoras Rheginus: Idem ibid.
- Pandoram jussu Jovis è luto finxit Vulcanus: Catal. in VULCANUS.
- Pandoras genesin appellavit Phidias, quod cælatum est in base Minervæ Atticæ: Idem xxxvi, 5.
- Panem fecit Cres, Statuarius: Catalog. in CRES.
- Paniscum pinxit Tauriscus: Plin. xxxv, 11.
- Pantarcen caput sibi cænia redimentem in Elide quoque dedicavit Phidias: Catal. in PHIDIAS, ex Pausania.
- Panteuchidem ex stupratore gravidam Euthyrates ex ære fabricavit: Catalog. in EUTHYCRATES.
- Paralum & Hemionida pinxit Protogenes, quam quidem Nausicaam vocant: Plin. xxxv, 10.
- Paregoron (παρηγορον) vocant Deam consolatricem, quam sculpsit Praxiteles: Catal. in PRAXITELES.
- Parietes penicillo Thespiis pinxit Pausias, quum rescuerentur quondam à Polygnoto picti, Idem xxxv, 11.
- Parietum amoenissimam picturam primus instituit Ludio D. Augusti ætate: Plin. xxxv, 10.
- Paris. Vide *Alexander Paris*.
- Parva fecit Callicles: Plin. xxxv, 10.
- Parvas pingebat tabellas Pausias, maximeque pueros. Hoc æmuli interpretabantur: Idem xxxv, 11.
- Pasiphaën fecit Bryaxis: Catal. in BRYAXIS, ex Tatiano.
- Patroclo lorica gyala aptantes foeminas addidit Calliphon, Pictor: Catal. in CALLIPHON.
- Pelei filiarum nomina Micon imaginibus earum adscripsit: Catal. in MICON.
- Pelichi statuem æneam fecit Demetrius Alopecensis: Catal. in DEMETRIUS, STATUARIUS.
- Penelopen fecit Zeuxis, in qua pinxisse mores videtur: Plin. xxxv, 9.
- Penelopeum fontem fecit Thrason: Catal. in THRASON, STATUARIUS.
- Pentathlon æreum, qui vocatur Encrinomenos, fecit Alcamenes, Phidiz discipulus: Plin. xxxiv, 8.
- Pentathlos Delphicos fecit Myron: Idem ibidem.
- Peplum Palladis primi texere Aceus & Helicon: Catal. in ACESUS.
- Pergamenum aliquod templum manu sua exornaverat Apelles: Catal. in APELLES, ex Solino.
- Periboëton, Græcis cognominatum Sarrum, ex ære fecit Praxiteles: Plinius xxxiv, 8.
- Periclem pinxit Aristolaus: Idem xxxv, 11.
- Perixyomenon fecit Antigonus, Statuarius: Idem xxxiv, 8.
- Perixyomenon fecit Dahippus, Statuarius: Idem ibid.

Persea

O P E R U M

- Persea fecit Myron: Plin. xxxiv, 8.
 Persea, Herculem, Meleagrum fecit Parrhasius in una tabula, quæ est Rhodi: Idem xxxv, 10.
 Perseus Pythagoræ Statuarii habuit alas: Catal. in PYTHAGORAS.
 Petulanti pictura innotuit Ctesilochus, discipulus Apellis; Jove Liberum parturiente mitrato, &c. Plin. xxxv, 11.
 Peucesten, Alexandri Magni servatorem, tanta gloria dignum, fecit Tisicrates: Idem xxxiv, 8.
 Phaëthontem & Pothon & Venerem sculpsit Scopas, qui Samothraciæ sanctissimis ceremoniis coluntur: Idem xxxvi, 5.
 Phaëthontem pinxit Menestratus, Pictor ineptissimus: Catal. in MENESTRATUS.
 Phalaridem tyrannum fecit Polystratus, Statuarius: Catal. in POLYSTRATUS.
 Philesum cognominatum Apollinem nudum fecit Canachus, Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
 Philippi Azanis Statuam fecit Myron: Catal. in MYRON.
 Philippum, patrem Alexandri Magni, & ipsum Alexandrum fecit Chareas, Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
 Philippum & Alexandrum, cumque iis Amyntam, patrem Philippi, ex ebore & auro fabricavit Leochares, sicuti & Olympiadis Eurydicesque simulacra: Catal. in LEOCHARES.
 Philiscum pinxit Parrhasius: Plinius xxxv, 10.
 Phyllen Eleum fecit Cratinus: Catalog. in CRATINUS, STATUARIUS.
 Philocteten tubescens pinxit Aristophon: Catal. in ARISTOPHON.
 Philocteten pinxit Parrhasius: Catalog. in PARRHASIUS.
 Philosophos fecere Apollodorus, Androbulus, Asclepiodorus, Alevas, Aristodemus, & alter Cephissodorus: Plinius xxxiv, 8.
 Philosophos quoque Colothas, qui cum Phidia Jovem Olympium fecerat, & Cleon, & Cenchramis, & Callicles, & Cephis, Daiphron denique & Democritus & Dæmon fecere: Idem ibid.
 Phorci chorum sculpsit Scopas: Idem xxxvi, 5.
 Phryne meretrix. Spectantur duo signa, quæ Praxiteles fecit ex ære, diversos affectus exprimentia, matronæ flentis, & meretricis gaudentis. Putant Phrynen fuisse, deprehenduntque in ea amorem Artificis, & mercedem in vultu meretricis: Idem, xxxiv, 8.
 Phrynen meretricem fecere Praxiteles & Herodotus: Catalog. in HERODOTUS, STATUARIUS.
 Phylareum in templo Eleusine pinxit Athenion Maronites: Plin. xxxv, 11.
 Pictoris officinam, ignem confluente puero, pinxit Philiscus: Idem ibid.
 Pigrum, qui appellatur Ocnos, spartum torquentem quod asellus arrodit, pinxit Socrates: Idem ibid.
 Pisces operis Figulini, item uvæ Romæ fecit Posis, ita ut non sit aspectu discernere à veris: Idem xxxv, 12.
 Piscibus circa Scyllam pietis nobilitatus est Androcydes, ut qui piscibus impense gauderet: Catal. in ANDROCYDES.
 Pithi statuam fecit Lysippus, & dedicarunt milites ejus statuas duas, &c. Catal. in LYSIPPUS.
 Pitho mulierem bigæ imposuit Pisicrates, Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
 Pithus Dæx, id est, Suadæ signum sculpsit Praxiteles: Catal. in PRAXITELES.
 Platonem fecit Silanion: Catal. in SILANION.
 Plotinum depinxit Carterius: Catalog. in CARTERIUS.
 Pœcilen gratuito pinxit Polygnotus, cum partem ejus Micon mercede pingeret: Plin. xxxv, 9.
 Polemarchia porticus apud Philiuntem multiplici pictura exornata erat à Sillace Rhegino: Catal. in SILLAX, PICTOR.
 Pollux. Vide *Castor*.
 Polydamantem Scotussum fecit Lysippus, quo nemo illius ætatis hominum statua procerior fuit: Catal. in LYSIPPUS.
 Polygynacon, quam vocant frequentiam, Athenis pinxit Athenion Maronites: Plin. xxxv, 12.
 Polynicem regnum reperentem pinxit Tauriscus: Plin. xxxv, 11.
 Polynices atque Eteoclis fratrum mutuum cædem fecit Pythagoras: Catal. in PYTHAGORAS.
 Polyxena Polycliti: Catal. in POLYCLETUS.
 Populus Leocharis: Catal. in LEOCHARES.
 Populus Lysonis: Catal. in LYSON, STATUARIUS.
 Pothon sculpsit Scopas: Plin. xxxvi, 5.
 Prælia armatosque cælavit Lædus: Idem xxxiii, 12.
 Prælia Attali atque Eumenis adversus Gallos plures Artifices fecere, Ifigonus, Pyromachus, Stratonicus, Antigonus: Idem xxxiv, 8.
 Prælium equestre ad Trophonii oraculum fecit Euthycrates, filius & discipulus Lysippi: Idem ibid.
 Prælium Atheniensium adversus Persas, apud Marathonæ factum, pinxit Panæus: Idem xxxv, 8.
 Prælium ad Philiunthem pinxit Pamphilus: Idem xxxv, 10.
 Prælium cum Persis pinxit Aristides Thebanus: Idem ibid.
 Prælium Alexandri cum Dario Philoxenus

C A T A L O G U S

- Eretrius pinxit Cassandro regi: Plin. xxxv, 10.
- Prælium navale Egyptiorum & Persarum, quod in Nilo factum volebat intelligi, quemadmodum pinxit Neaces: Idem xxxv, 11.
- Præstigiatores Theodorum pinxit Irene: Idem ibid.
- Praxigoris meretriculæ signum fecit Gomphus: Catal. in GOMPHUS, ex Tatiano.
- Praxillam Lysippus fecit, nullius unquam boni poematis auctorem: Catal. in LYSIPPUS, ex Tatiano.
- Priamus est in numerosa tabula Aristophontis: Plin. xxxv, 11.
- Priapum fecit Dinomenes: Catal. in DINOMENES.
- Priapus Eutychidis: Catal. in EUTYCHIDES.
- Priapus Phyromachi: Catal. in PHYROMACHUS.
- Pristas fecit Myron: Plin. xxxiv, 8.
- Pristes sculpsit Scopas: Idem xxxvi, 5.
- Proclen Andrium, palæstritam puerum, fecit Somis, Plasta: Catal. in SOMIS.
- Progen filium tollere meditantem, ipsumque adeo Ityn fecit Alcamenes: Catal. in ALCAMENES.
- Promethea pinxit Parrhasius ad exemplar capti senis Olynthii, & tormentis ad mortem adacti: Catal. in PARRHASIUS.
- Prometheum in vinculis pinxit Euanthes: Catal. in EUANTHES.
- Proserpina insistent æneo tripodi, quem fecit Callon Egineta: Catal. in CALLON, STATUARIUS.
- Proserpinæ raptum ex ære fecit Praxiteles: Plin. xxxiv, 8.
- Proserpinæ raptum pinxit Nicomachus, Aristodemi filius ac discipulus, quæ tabula est in Capitolio in Minervæ delubro supra ædiculam Juventutis: Idem xxxv, 10.
- Protesilaum fecit Dinomenes, Statuarius: Idem xxxiv, 8.
- Protelaum Mantinensem fecit Pythagoras Rheginus: Catal. in PYTHAGORAS.
- Psaltiriam pinxit Leontiscus: Plin. xxxv, 11.
- Psaltiriam Argivam Olynthius Herodotus fabricavit: Catal. in HERODOTUS, ex Tatiano.
- Ptolemæo venante laudatur Antiphilus: Plin. xxxv, 11.
- Puberem filium seni patri similem esse, salva ætatis differentia, supervolante aquila draconem complexa, Philochares pinxit: Idem xxxv, 4.
- Puellam, quæ est Eleusine, pinxit Irene, Cratini Pictoris filia & discipula: Idem xxxv, 11.
- Pueris 35, qui una cum chori magistro & tubicine naufragio perierant, statuas posuere Mamertini ex ære, Artifex Callon Egeus: Catal. in CALLON, ALTER.
- Puero ignem conflagrantem laudatur Antiphilus, ac pulchra aliàs domo splendescente, ipsiusque pueri ore: Plin. xxxv, 11. Similia vide in *Suffiantem*.
- Puerorum dextras tendentium & vota nuncupantium statua, opus Calamidis: Catal. in CALAMIS, ex Paulania.
- Pueros duos fecit Parrhasius, in quibus spectatur securitas & ætatis simplicitas: Plin. xxxv, 10.
- Puerulum nudum inauratum fecit Boëthius, sedentem ad pedes Veneris in templo Junonis apud Eleos: Catal. in BOETHIUS, ARGENTI CALATOR.
- Pyrrhi Hellanodices statuam fecit Lysippus: Catal. in LYSIPPUS.
- Pyrrhus rex Hegiæ Statuarii laudatur: Plin. xxxiv, 8.
- Pythias sculpsit Dactylides, spectabantur in hortis Servilianis: Idem xxxvi, 5.
- Pythius Theodori & Teleclis opus est: Catal. in TELECLIS.
- Pythoclem quinquertionem Eleum Polycleus fecit: Catal. in POLYCLETUS.
- Pythodemum luctatorem fecit Dinomenes, Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
- Pyttali statuam fecit Sthenis, qui datus fuerat arbiter Arcadibus atque Eleis, de agrorum finibus inter se controvertentibus: Catal. in STHENIS.

Q

- Q**uadrige Pyromachi Statuarii regitur ab Alcibiade: Plin. xxxiv, 8.
- Quadrige currusque & Apollo ac Diana ex uno lapide, opus Lysia, in magna auctoritate habitum Romæ: Idem xxxvi, 5.
- Quadrige Calamidis aurigam suam imposuit Praxiteles, ne melior in equorum effigie, defecisset in homine videretur. Ipse Calamis & alias quadrigas bigasque fecit, equis semper sine æmulo expressis: Idem xxxiv, 8.
- Quadrige marmoream in summo Mausolei fecit Pythis: Idem xxxvi, 5.
- Quadrige marmoream Myrmecidis cum agitatore cooperuit alis musca: Idem ibid.
- Quadrige fistiles in fastigio templi Capitolini fecit Turanius à Fregellis accitus: Idem xxxv, 12.
- Quadrige multorum generum fecit Lysippus. In primis vero nobilitatus est quadrige cum Sole Rhodiorum: Idem xxxiv, 8.
- Quadrige Medæ complures fecit Euthycrates, filius ac discipulus Lysippi: Idem ibid.
- Quadrige bigasque fecit Aristides, Polycteti discipulus: Idem ibid.

Qua-

O P E R U M.

Quadrigas bigasque fecit Euphranor: Idem ibid.

Quadrigas currentes pinxit Aristides: Idem xxxv, 10.

Quadrigis spectatus Menogenes, Statuarius: Idem xxxiv, 8.

Quadrigula illius Theodori Plastæ, qui labyrinthum Sami fecit, translata est Præneste, tantæ parvitatæ, ut totam eam currumque & aurigam integeret alis simul facta musca: Idem ibidem.

Quadrupedes adscribuntur Nicæ: Idem xxxv, 11.

Quinquatrus celebrantem pinxit Simus: Idem ibid.

R.

Ranam & lacertam columnarum spiris, nominum suorum argumento, insculpsérunt Batrachos & Sauros, quum fruerent templa Octaviæ porticibus inclusa: Plin. xxxvi, 5.

Rheam faxum involutum pro partu suo ad Saturnum deferentem, Plataensibus fecit Praxiteles: Catal. in PRAXITELES.

Rhyparographos dictus est Pyreicus: Plin. xxxv, 10.

Roxanæ & Magni Alexandri nuptias pinxit Aëtio: Catal. in AËTIO.

S.

Sacerdotem adstante puero, &c. Plin. xxxv, 10.

Sacrificantes adorantesque matronas fecit Sthenis, Statuarius. Sacrificantes quoque fecerunt Batton, Euchir, Glaucides, &c. Idem xxxiv, 8.

Sagittarium & canem fecit Simon, Statuarius: Idem ibid.

Salmonæus Polycleti: Cat. in POLYCLETUS.

Saltatorem pinxit Alcisthene: Plin. xxxv, 11.

Sappho pinxit Leon: Idem ibid.

Sappho finxit Silanion: Catal. in SILANION, STATUARIUS.

Sarmenem equitem, qui primus de equitatu scripsit, fecit Demetrius, Statuarius: Plin. xxxiv, 8.

Satyro nobilissimo cum pelle pantherina, quem Apocsepona appellant, laudatur Antiphilus: Idem xxxv, 11.

Satyrorum turmam fecit Lyfippus Athenis: Idem xxxiv, 8.

Satyrum in phiala gravatum somno collocavisse verius, quàm cælasse dictus est Stratocles: Idem xxxiii, 12.

Satyrum admirantem tibia fecit Myron: Idem xxxiv, 8.

Satyrum nobilem, quem Græci periboëton cognominant, ex ære fecit Praxiteles: Idem ibid.

Satyrum tibia tenentem, quem Anapauo-

menon vocant, sub gladio pinxit Pro-
togenes: Idem xxxv, 10.

Satyrum cum scypho coronatum pinxit Aristippus, filius ac discipulus Aristidis Thebani: Idem ibid.

Satyrum cælaverat Diodorus in argento: Catal. in DIODORUS.

Satyrus Libero patri adstans, opus Praxitelis: Catal. in PRAXITELES.

Sauroctonon vocant puberem subrepenti lacertæ cominus sagitta insidiantem, quem ex ære fecit Praxiteles: Plinius xxxiv, 8.

Scena spectatur Eudorus: Idem xxxv, 11.

Scenas optime pinxit Serapio: Idem xxxv, 10.

Scillam, quæ nunc est Romæ in templo Pacis, pinxit Nicomachus: Idem ibid.

Scyllam pinxit Phalerion: Idem xxxv, 11.

Scyllin ancoras Persicæ classis præcidentem pinxit Androbius: Idem ibid.

Se ipsam pinxit Lala Cyzicena ad speculum: Idem ibid.

Se ipsum pinxit Apelles: Catal. in APELLES, ex Anthologia Græc. Epigramma-
tum.

Seleucum fecit Bryaxis: Plin. xxxiv, 8.

Seleucum regem fecit Aristodemus, Statuarius: Idem ibid.

Semiramis ex ancilla adipiscens regnum, refertur inter nobiliores Echionis tabulas: Idem xxxv, 10.

Senex Thebanus Tificratis: Idem xxxiv, 8.

Senis nudum signum Pythagoræ Samii laudatur: Idem ibid.

Senis imago cum lyra puerum docentis, opus Aristidis Thebani, spectata est in æde Fidei in Capitolio: Idem xxxv, 10.

Sepulcrum est non longe ab ea porta quæ Athenis ducit Phalerum, cujus insigne (ἐπίσημα) est miles equo adstans. Praxiteles & equum fecit & militem: Catal. in PRAXITELES.

Serpentem, quem Minervæ suæ Athenis factæ addidit Phidias, mirantur periti: Plin. xxxvi, 5.

Silenos sculpsit Praxiteles. Spectabantur olim in monumentis Asinii Pollionis: Idem ibid.

Silenos tres comeffantes pinxit Philoxenus Eretrius, in ea tabula quam Lasciviam vocant: Idem xxxv, 10.

Silenum & Cupidines cælavit Mys; conspiciebantur Rhodi in templo Liberi patris: Idem xxxiii, 12.

Similitudines ex argilla fingere Dibutades Sicyonius Figulus primus invenit Corinthi filiarum opera: Idem xxxv, 11.

Simulacra Deorum pinxit Abron: Idem ib.

Socrati Athenienses, poenitentia ducti, æneam statuam, quam fecit Lyfippus, in celeberrimo urbis suæ loco posuerunt: Catal. in LYSIPPUS.

* * * *

Sol

C A T A L O G U S

- Sol Rhodiorum cum quadriga nobilitavit
Lysippum: Plin. xxxiv, 8.
Solis colossū fecit Chares: Idem xxxiv, 7.
Sofandra Calamidis: Catal. in CALAMIS,
ex Luciano in Imaginibus.
Spartam fecit Aristander: Catal. in ARI-
STANDER, STATUARIUS.
Sphæra vitrea Archimedis: Catal. in AR-
CHIMEDES.
Sphæra Billari: Catal. in BALLARUS, vel
BILLARUS.
Sphingem æream, sub ipsa cuspide Miner-
væ Articæ, mirantur periti: Plin. xxxvi,
5.
Spilumenen ex ære fecit Praxiteles: Idem
xxxiv, 8.
Spinatum pentathlon fecit Telephanes:
Idem xxxiv, 8.
Splanchnoptes, Periclis Olympii vernula
hic fuit, exta torrens, ignem oris pleni
spiritu accendens. Stipax Cyprius hoc
uno celebratur signo: Idem xxxiv, 8.
Stadiodromon Astylon, qui Olympiæ osten-
ditur, & quo Myron victus est, fecit
Pythagoras Leontinus: Idem ibid.
Stemmata pinxit Coenus: Idem xxxv, 11.
Stephanoplocos vel Stephanopolis appella-
ta est nobilis illa Pausiæ tabella, in qua
pinxit Glyceram sedentem cum corona:
Idem ibid.
Stephusan ex ære fecit Praxiteles: Idem
xxxiv, 8.
Stheniadem vocabant Minervam, quæ co-
lebatur in Arce Corinthiaca, & cuius si-
mulacrum è ligno sculpserrat Callon Æ-
ginetes: Catal. in CALLON, SCULPTOR.
Sthenis pugil Eleus, opus Olynthii Chœ-
rili: Catal. in CHOERILUS, STATUA-
RIUS.
Straton Sculptor propriam quoque imagi-
nem addidit Æsculapio quem sculpserrat:
Catal. in STRATON.
Stratonicen reginam pinxit Artemon: Plin.
xxxv, 11.
Stratonices reginæ injuria innotuit Clefi-
des, olutantem eam cum piscatore: Idem
ibid.
Stymphalium Dromeum fecit Pythagoras
Rheginus: Catal. in PYTHAGORAS.
Suam effigiem Phidias inclusit clypeo Mi-
nervæ, quum inscribere non liceret: Ca-
tal. in PHIDIAS, ex Cicerone & Aristo-
tele.
Suffitorem puerum puerum fecit Lychus:
Plin. xxxiv, 8.
Sufflantem languidos ignes puerum fecit
Buthyreus, discipulus Myronis: Idem
ibid.
Sufflator quoque puer, ut quidam vett. li-
bri, tribuitur ibidem Lycho Statuario.
Hujusmodi quoque sufflatoris imaginem
vide in *Splanchnoptis*; & *Puero ignem*
conflante; & *Pictoris officinam*.
Supplicantem pinxit Aristides Thebanus,
pene cum voce: Plin. xxxv, 10.
Sutrinus tonstrinasque pinxit Pyreicus: Idem
ibidem.
Symplegma, signum nobile Praxitelis, lau-
datum est Pergami, digitis corpori verius,
quàm marmori impressis: Idem xxxvi,
5. Ita Pana & Olympum luctantes scul-
psit Heliodorus, &c. Idem ibid.
Syngenicon pinxit Oenias: Idem xxxv, 11.

T.

- T**Amiram citharcedum pinxit Theodo-
rus: Plin. xxxv, 11.
Taurus Perilli: Idem xxxiv, 8.
Taurus & Zetus & Amphion ac Dirce,
vinculumque ex eodem lapide, Rhodo
advecta opera Apollonii & Taurisci, &c.
Idem xxxvi, 5.
Taurus æneus Theopropi: Catal. in THEO-
PROPIUS.
Telephi cum Achille pugnam in campo
Cayci sculpsit Scopas: Catal. in SCOPAS.
Telephum fecit Parrhasius: Plin. xxxv, 10.
Telefillæ statuam fecit Niceratus: Catal. in
NICERATUS, STATUARIUS, ex Ta-
tiano.
Telesti poëtæ monumentum celeritate &
arte mira pinxit Nicomachus: Plinius
xxxv, 10.
Temulenta tibicina nobilitatus est Lysip-
pus: Idem xxxiv, 8.
Themidis simulacrum fecit Doryclides,
Dipœni & Scyllidis discipulus: Catal. in
DORYCLIDES.
Theodorum præstigiatores pinxit Irene,
Cratini Pictoris filia & discipula: Plin.
xxxv, 11.
Theodorus, qui labyrinthum fecit Sami,
ipse se ex ære fudit, præter similitudi-
nem mirabilem, &c. Idem xxxiv, 8.
Theogneti Æginetæ similitudinem fecit
Polichus Ægineta: Catal. in POLICHUS.
Theotimus athleta, opus Dætondæ: Ca-
tal. in DÆTONDAS.
Thersilochem fecit Polycletus Argivus: Ca-
tal. in POLYCLETUS.
Theſea, qui Romæ in Capitolio fuit, fe-
cit Parrhasius: Plin. xxxv, 9.
Theſea pinxit Euphranor, in quo dixit
eundem apud Parrhasium rosā pastum
esse, suum vero carne: Idem xxxv, 11.
Theſea pinxit Aristolaus: Idem ibid.
Theſea finxit Silanion: Catal. in SILA-
NION, PLASTA.
Theſpiades optime expressit Euthycrates,
Lysippi filius ac discipulus: Plin. xxxiv,
8.
Theſpiades sculpsit Cleomenes. Spectaban-
tur eæ in Pollionis Asinii monumentis:
Idem xxxvi, 5.
Theſpia venatorem optime expressit Euthy-
crates,

O P E R U M.

- erates, filius ac discipulus Lysippi: Idem xxxiv, 8.
- Theris à Scopa sculptus: Idem xxxvi, 5.
- Thyades sculpsit Praxiteles. Spectabatur olim in monumentis Asinii Pollionis: Idem ibidem.
- Tibicina tumultu Lysippi: Idem xxxiv, 8.
- Tibicinem inter pauca laudatum pinxit Antidotus: Idem xxxv, 11.
- Timanthi Cleonæo flatuam fecit Myron: Cat. in MYRON.
- Timasitheus Ageladæ: Cat. in AGE LADES.
- Timonis & filii ejus imaginem fecit Dædalus Sicyonius: Cat. in DÆDALUS, ALTER.
- Tonitrua, fulgetra, fulguraque (Bronten, Astrapen, Ceraunobolon appellant) & quæ pingi non possunt, pinxit Apelles: Plinius xxxv, 10.
- Tonitrinas fustrinasque pinxit Pyreicus: Idem ibidem.
- Tragœdiam & Comoediâ pinxit Echion: Idem ibidem.
- Tragœdum & puerum, qui spectabantur Romæ in templo Apollinis, pinxit Aristides: cujus tabulæ gratia interit inscitia Pictoris, &c. Idem ibidem.
- Triphylum & Azana Samolas Arcas efformavit: Cat. in SAMOLAS.
- Triptolemum sculpsit Praxiteles. Spectabatur is Romæ in hortis Servilianis: Idem xxxvi, 5.
- Triton æneus collocatus supra turre marmorea Andronici Cyrrhestis: Catal. in ANDRONICUS.
- Tritonem pinxit Zeuxis titanicum quid inuentem: Cat. in ZEUXIS, ex Luciano.
- Tritones sculpsit Scopas: Plin. xxxvi, 5.
- Trojæ excidium pinxit Cleantes: Cat. in CLEANTHES, PICTOR.
- Trojanæ expugnationis historiam Delphis pinxit Polygnotus: Catal. in POLYGNOTUS.
- Trophonii simulacrum, Ars Dædali: Cat. in DÆDALUS.
- Tubicinem insignem fecit Epigonus Statuarius: Plin. xxxiv, 8.
- Tumulum vel sepulcrale monumentum ante urbem Tritiam, quali Pictura exornaverit Nicias: Cat. in NICIAS, ex Pausania.
- Turram equestrium statuarum fecit Lysippus: Cat. in LYSIPPUS, ex Vellejo.
- Tyndaridæ, tabula quam olim imperfectam reliquit Nicomachus mortæ interceptus, in magna fuit apud posteros admiratione: Plin. xxxv, 11.
- Tyrannidas fecit Critias Nesiota: Cat. in CRITIAS.
- Venatione & canibus nobilitatus est Lysippus: Idem xxxiv, 8.
- Venationem Alexandri, quæ Delphis sacra est, fecit Lysippus: Idem ibid.
- Venatorem Thelphin optime expressit Euthyrates filius ac discipulus Lysippi. Idem quoque optime expressit venantium canes: Idem ibidem.
- Venatores fecere Batton, Euchir, Glaucides, Heliodorus, Hicanus Statuarii, &c. Idem ibid.
- Venatores cum captura fecit Aristides Thebanus: Idem xxxv, 10.
- Venerandarum Dearum mediam Athenis fecit Calos: Cat. in CALOS, ex Clemente Alexandrino.
- Venerem exeuntem è mari, quam Anadyomenem vocant, pinxit Apelles: Plinius xxxv, 10.
- Venerem aliam Cois inchoaverat Apelles, &c. Idem ibidem.
- Venerem inter Gratias & Cupidines pinxit Nearchus: Idem xxxv, 11.
- Venerem pinxit Nealces: Idem ibidem.
- Venerem sculpsit Agoracritus: Idem xxxvi, 5.
- Venerem sculpsit Cephissodorus filius Praxitelis. Visebatur ea Romæ in Asinii Pollionis monumentis: Idem ibidem.
- Venerem & Pothon & Phaëtonem sculpsit Scopas, qui Samothraciæ sanctissimis ceremoniis coluntur: Idem ibidem.
- Venerem nudam sculpsit Scopas, Praxitelicam illam Gnidiam antecedens: Idem ibidem.
- Venerem intra Octaviæ porticus sculpsit Philiscus Rhodius: Idem ibidem.
- Venerem lavantem sese sculpsit Polycharmus: Idem ibidem.
- Venerem, quæ ante Felicitatis ædem fuit, quæque cum ipsa æde incendio cremata est, ex ære fecit Praxiteles, marmoreæ illi suæ per terras inclytæ parem: Idem xxxiv, 8.
- Venerem genetricem figulini operis in foro Cæsaris fecit Arcefilaus L. Luculli familiaris: Idem xxxv, 12.
- Venerem, opus Calamidis, addiderunt Athenienses Leænæ Aristogitonis amicæ: Cat. in CALAMIS, ex Pausania.
- Venerem sedentem ex ebore atque auro fecit Canachus: Cat. in CANACHUS.
- Venerem ligneam, argento vivo in eam infuso se moventem, fecit Dædalus: Cat. in DÆDALUS.
- Venerem, ad Amyclæum vocatam, fecit Polyclotus: Cat. in POLYCLETUS.
- Veneres duas sculpsit Praxiteles, simulque vendebat; alteram velata specie, alteram nudam. Priorem prætulerunt Coi, rejectam Gnidii emerunt, immensa famæ, differentia, &c. Idem ibid.
- Veneris & Mercurii simulacra è ligno fecit Da-

C A T A L O G U S

- Damophon Sculptor : Catal. in DAMOPHON.
- Veneris Uraniz signum ex Pario marmore fecit Phidias, quod fuit Athenis supra Ceramicum. Aliud quoque ejusdem Veneris signum fuit in Elide, pede testudinem premens, quod idem Phidias fecit ex ebore & auro : Cat. in PHIDIAS.
- Venus hortensis Alcamenis : Cat. in ALCAMENES.
- Venus ærea Cleonis : Cat. in CLEON, STATUARIUS.
- Venus Euclidis : Cat. in EUCLIDES, SCULPTOR.
- Venus Eumeli : Cat. in EUMELUS, PICTOR.
- Venus Hermogenis : Catal. in HERMOGENES, STATUARIUS.
- Venus ænea Scopæ, quæ dicitur πάνδημος, infidet capro, &c. Cat. in SCOPAS.
- Venus marmorea, quæ est Romæ in porticibus Octaviæ, putatur esse Phidiæ : nam & ipsum Phidiam tradunt scalpsisse marmora : Plin. xxxvi, 5.
- Venus extra muros, quæ appellatur Aphrodite ἐν κήπῳ, opus est Alcamenis, cui tamen summam manum ipse Phidias imposuisse dicitur : Idem ibidem.
- Vestam sedentem sculpsit Scopas, laudatam in Servilianis hortis, duasque chæmetæras circa eam, quarum pares sunt in monumentis Asinii Pollionis : Idem ibid.
- Victorem certamine gymnico palmam tenantem fecit Eupompus Pictor : Idem libro xxxv, cap. 10.
- Victoria quadrigam in sublime rapiens, opus Nicomachi Pictoris. Hanc tabulam Planctus Imp. posuit in Capitolio : Idem ibid.
- Victoria regit bigam quam pinxit Eutychedes : Idem xxxv, 11.
- Victoria spectatur Iphis : Idem ibidem.
- Victoria mirabilis est quam Articæ Mineræ addidit Phidias : Idem xxxvi, 5.
- Victoria Calamidis, sine alis : Cat. in CALAMIS, ex Pausania.
- Victoria cum ipso etiam Cratisthene ascendit curram æneum Cratisthenis, est opus Pythagoræ : Cat. in PYTHAGORAS.
- Victoriæ signum super pila dedicarunt Mæsenii Dorienses : opus est Mendæi : Cat. in MENDÆUS.
- Victoriam Atheniensium pinxit Pamphilus. Plin. xxxv, 10.
- Victoriam Apellis mirata est Roma : Idem ibidem.
- Victoriam alatum pinxit Carystius : Cat. in CARYSTIUS.
- Victoriam vitulo super imposuit Myron, quod Agenoris filiam rapiens adulterii atque intemperantiæ palmam reportasset. Cat. in MYRON.
- Victoriam & Arcadis imaginem fabricavit Dædalus Sicyonius : Catal. in DÆDALUS, ALTER.
- Virtutem & Græciam, utraque colossæ, fecit Euphranor : Plin. xxxiv, 8.
- Virtutem pinxit Aristolaus : Idem xxxv, 11.
- Virtutis & Honoris ædes Vespasiano restituenti pinxerunt Corn. Pinus & Actius Priscus : Idem xxxv, 10.
- Vitulo Myron superimposuit Victoriam : Catal. in MYRON.
- Vitulus Menæchmi genu premitur, replicata cervice. Ipse Menæchmus scripsit de sua arte : Plin. xxxiv, 8.
- Ulixem pinxit Parrhasius : Idem xxxv, 10.
- Ulixem in rate pinxit Pamphilus : Id. ibid.
- Ulixem simulata vesania bovem cum equo jungentem pinxit Euphranor : spectabatur Ephesi : Idem xxxv, 11.
- Ulixem deprehendentem Achillem virginis habitu occultatum, pinxit Athenion Maronites : Idem ibid.
- Ulixes est in numerosa tabula Aristophontis : Idem ibid.
- Ulixi primus pileum addidit Nicomachus Pictor, Aristodemi filius ac discipulus : Idem xxxv, 10.
- Ulysssem patrata jam procorum cæde pinxit Platæensibus Polygnorus : Catal. in POLYGNORUS.
- Ulysses & Diomedes Palladium surripientes cælati erant in phialæ emblemate à Pythea, cujus binæ unciz viginti væniunt : Idem xxxiii, 12.
- Ulyssis simulatam insaniam pinxit Parrhasius Cat. in PARRHASIUS, ex Plutarcho.
- Volutantis sese equi Picturam qualem fecerit Pauson : Cat. in PAUSON, PICTOR.
- Uvas pinxit Zeuxis tanto successu, ut in scenam aves advolarent : postea pinxit puerum uvas ferentem, &c. Plin. xxxv, 10.
- Uvas item pisces, figulini operis Romæ fecit Pofis, ita ut non sit aspectu discernere à veris : Idem xxxv, 12.
- Vulcani statuam fecit Euphranor : Cat. in EUPHRANOR.
- Vulcanum leniter claudicantem fecit Alcamenes : vide Catal. in ALCAMENES.
- Vulcanum filium Juno tradidit Cedalion Naxio instituendum in Arte fabrilis : Cat. in CEDALION.
- Vulneratum deficientem fecit Ctesilas, Statuarius &c. Plin. xxxiv, 8.
- Vulneratam Amazonem fecit Ctesilaus, Statuarius : Idem ibidem.

X.

XEnargis pancratiastæ Acarnanis statuam fecit Lysippus : Cat. in LYSIPPUS.

Xenoclis Mænalii luctatoris statuam Polycletus fecit : Cat. in POLYCLETUS.

Xenodicum in puerorum pugillatu victorem fecit Antias ; Cat. in PANTIAS, STATUARIUS.

Xenophilus Sculptor propriam quoque imaginem addidit Æsculapio quem fecerat : Cat. in XENOPHILUS.

Z.

Zetus & Amphion ac Dirce & taurus vinculumque ex eodem lapide, Rhodo advecta opera Apollonii & Taurisci : Plin. xxxvi, 5.

FRAN.

FRANCISCI JUNII
C A T A L O G U S
ARCHITECTORUM,
MECHANICORUM,
P I C T O R U M,
ALIORUMQUE ARTIFICUM,
secundum seriem litterarum digestus.

A.

A A R O N.

DE vitulo aureo Aaronis, vide *Exodi cap. xxxii.* Egyptios vero simula-
cra Deorum olim ad similitudinem animantium efformasse constat; quod
cur fecerint, multis docet Porphyrius περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων: atque adeo
ab hac eorum idololatria femina quædam cultus idololatrici in ipsos quo-
que Israëlitas transfusa fuisse liquet. Et hunc errorem Israëlitarum, τὴν
Ἀιγυπτιακὴν ζῆλῶν ἡλιθιότητα, *Egyptiacam hanc stoliditatem emulan-*
tium, obiter attingit Philo Judæus, libro II de Monarchia; plenius autem Basilii Se-
leuciz Episcopus, Orat. VI; οἱ Ἑβραῖοι τὴν Ἀιγύπτου καταλείποντες, ἀδωλολατρείας ἐπ'
δυσωδίας εἰσέρουσι, ὡς ἀρετῆς τῶν ἀλόγων τὴν θείας καθαρκαίνουσαν προσκύνησιν· νόμοι γὰρ ἔχουσιν τὴν
νόσον τῆς θρησκείας ἐν Ἀιγύπτῳ· Ἰσὺς γὰρ θεὸς παρ' αὐτοῖς ἐνόμιζεν, καὶ κύων, καὶ λέων, καὶ κροκό-
δειλος· πᾶσι ταῖς εἰς θυσίαν κομίζεσθαι, καὶ προσβάλλειν προσκυνοῦνται· οὐκ ἀπὸ θαλάσσης δὲ τὸ νεοσ-
πώτης εἶδεν τῶν Ἑβραίων τὸ ἥθη, ἀλλ' ἐκτελέσει τὸ πᾶσι τὸ ἥθη· προσκύνηται γὰρ ἐν τῇ ἐρή-
μῳ, καθάπερ ἐν Ἀιγύπτῳ, τῷ μόχθῳ· *Hebræi relinquentes Egyptum, tantam idolola-*
trie graveolentiam secum foras detulerunt, ut ipsam quoque divinæ adorationis dignatio-
nem usque ad sædum irrationalium animantium cultum demitterent. Egyptiis sane
istiusmodi superstitionis morbus pro lege est: nam Ibin pro Deo habent, & canem, & leo-
nem: etiam crocodilum cum istis ad sacrificia adhibent, & ovis adoratur. Non potuit
quoque Hebræorum gens ab hoc morbo abduci, sed eremus grave malum, veluti in excel-
sa constitutum columna, omnium oculis ingessit: siquidem in deserto, haud aliter atque in
Egypto, adoraverunt vitulum. Lactantius, lib. IV de Vera Sapientia, cap. 10; *He-*
bræi depulsa jam servitute, jam siti fameque deposita, in luxuriam prælapsi, ad profa-
nos Egyptiorum ritus animos transfulerunt. Quum enim Moyses dux eorum ascendisset
in montem, atque ibi quadraginta dies moraretur, aureum caput bovis, quem vo-
cant Apin, quod eos in signum præcederet, figurarunt. Paullo ante memoratus Philo,
ἐν τῷ περὶ μέγας, eundem hunc vitulum, quem primo dixerat μόχθῳ, μοχλὸς παρὰ
κατασκευὴν vocat; quamvis non tam existimari possit vitulus iste totus ex auro fuisse con-
fatus, quàm auri laminis tantummodo obductus; cætera ligneus; ut quem S. litteræ
tradunt combustum atque in cineres versum. Vide *Seldenum de Dis Syris, syntagm. I,*
cap. 4. Ex hujus denique aurei viruli fabrica facile colligi potest vera imitatricium Ar-
tium antiquitas, quam pluribus adstruit mihi quondam conjunctissimus Ger. Joh. Vos-
sius, in *Quatuor artibus popularibus, Graphices §. 4.* Idem adhuc Vossius, libro III,
cap. 45 ardui operis, *de Origine & progressu idololatriæ*, docet Picturam (quæ Cælatu-
ram etiam Sculpturamque complectitur) antiquiorem esse temporibus Iliacis, contra
quàm à Plinio proditum est.

A B A S C A N T U S, vide DOMITIUS ABASCANTUS.

A B R O N, vide HABRON, Pictor.

A C A R N E N S I S F U N D A.

Pallux, libro primo, cap. 10, §. 13.

A

ACE-

A C. A D.

ACESEUS, POLYMITARIUS.

Α' κέσεως κηϊε' λικων' ἔργα.] Ε' πὶ τῶν πρώτων ἀξίων· ἀπὶ γὰρ πρώτοι· ἃ τὸ Πολιάδου. Α' ἡνᾶς πέντε ἐδημιουργοῦν. ὁ μὲν Α' κέσεος ἦτορ ὡν Πατάρου, ὁ δὲ Ἑλικῶν Καρύστιος. *Ace- sei & Heliconis opera.* De rebus admiratione dignis. Hi etenim primi Poliadi Miner- vae populum fecerunt. Aceseus quidem genere Patarēsis, Helicon vero Carystius fuit, Zenobius, paroemia 56 primæ Centuriæ. Aliquanto aliter de his eorumque patria Athenæus, Deipnosoph. lib. II, cap. 9: ἡμασεν ἡ τῶν ποικίλων ὕφης, μάλιστα ἐπέχων παρὰ αὐτῶν ὑποφύων Α' κέσε' ἢ Ἑλικῶν τῶν Κυπρίων· ὕφονται δ' ἡσιν ἐνδεχοί· ἢ ἢν Ἑλικῶν ὡς Α' κέ- σε', ὡς φησὶ Γερβνυμ'· ἐν Πυθί γὰρ ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐπιγέγραπται.

Τούτ' Ἑλικῶν Α' κέσε' Σαλαμίνι, ὧν ἐνὶ χερσὶ
Πότνυα θῆσπερίω Παλλὰς ἐτάξε χάριν.

Viguit variarum vestium stragularum textura, summam hujus Artis peritiam consecutus Acefa & Helicone, erant enim textores inchoiti. Eratque Helicon filius Acefa, ut ait Hieronymus. In Pythico itaque templo cuidam operi inscribitur. Fecit Helicon Acefa filius Salaminius. Horum manibus veneranda Pallas mirifice divitiam tribuit gratiam. Ad quem locum hæc annotat Casaubonus: Acefas & Helicon nobiles polymitarii fue- runt, ut inquit auctor. Eustathius addit, ex ea Salamine quæ in Cypro fuit; non ex ea quam Xerxis clades fecit memorabilem. Α' κέσεος est Zenobio, qui Athenæo atque Eustathio nominatur Α' κέσεος; mirumque est Zenobium adeo diversa de horum patria scribere.

A C E S T O R.

Α' λειβίω πεντέθλα γέγονε νίκη, κηϊ Ἡρα τὴν Α' ρκάδων ἐστὶν αὐτῷ πατρίς, κηϊ Α' κέσε' ὁ τὴν ἐ- κόναν ἐργασάμενος. *Alexibius de quinquertio victoriam est consecutus, & Hera oppidum Arcadiae fuit ei patria, Acestor vero elaboravit imaginem,* Pausanias, libro V, pagi- na 375, 34.

A C H Æ I.

Α' χαικῶν βέλ'· ἐπὶ τῶν δούχως βαλκόνων· παρόντων πάντων ἐπιτηδεύοντων ἐστὶ τὸ πλεῖστον βέλ'· ὡς περὶ πολιορκίαν, τὸ τῶν ἐξ ἀχαιῶν σφενδονῶν βέλ'· *Achaicum telum, de iis dici- tur qui feliciter jaculantur. Quatenus istiusmodi Achaicorum funditorum telum est om- nium aptissimum ad urbium expugnationem,* Suidas.

A C R A G A S, C E L A T O R.

Proximi à Mentore in admiratione Acragas, & Boëthus, & Mys fuere. Extant hodie omnium opera, in insula Rhodiorum. Boëthi, apud Lindiam Minervam. Acra- gantis, in templo Liberi patris in ipsa Rhodo, Bacchæ Centaurique celati in scyphis. Myos in eadem eade, & Silemus & Cupidines. Acragantis & venatio in scyphis magnam famam habuit, Plinius, XXXIII, 12.

A C T I U S P R I S C U S, P I C T O R.

Magnopere post Amulium fuere in auctoritate Cornelius Pinus & Actius Priscus, qui Honoris & Virtutis ades Imperatori Vespasiano Augusto restituenti pinxerunt: sed Priscus antiquis similior, Plin. XXXV, 10. Vide AMULIUS. Plerisque notæ melioris co- dicibus dicitur ATTIVS PRISCUS.

A D R I A N U S I M P. P I N X I T.

Unde & Hadrianum hunc curiositatum omnium exploratorem dixit Tertullianus, ca- pite quinto Apologetici adversus gentes. Vide quoque Suidam in Α' δριανός. Apollodo- rum Architectum, qui forum & odæum & gymnasium, opera Trajani, Romæ fecerat, ut inquit Xiphilinus in Adriano, primum exilio, ac postea morte quoque affecit Adria- nus; propter admissa scelera, sicuti dicebat: sed vera causa fuit, quod quum Trajanus cum illo quædam de his operibus differeret, atque ipse interim plurima nihil ad rem per- tinentia effutiret, respondit ei Apollodorus; Abi, inquit, & cucurbitis pinge; nihil enim horum nosti. Hoc enim Picturæ genere mirifice sibi tum temporis placebat Ha- drianus. Imperio itaque potitus, injuriæ memòr, hanc ejus in loquendo libertatem non pertulit, &c. Vide locum: vide quoque Tzetzem, historia 34 Chiliad. secunda. Pauli Diaconi Historia miscella, lib. x, de Hadriano Imp. Pictor fidesque ex ære & marmore proxime Polycleus & Euphranoras.

A D U L I C U M E B U R,

Maxime commendatur. Vide Arriani Periplum maris Erythræi. Plinius, lib. vi nat. Hist. cap. 19, mentitit oppidi Adulitoni. *Egyptiorum hoc serui, inquit, à do- minis profugi condidere. Maximum hic emporium Troglodytarum, etiam Ethiopum. Abest à Ptolemaide quinque dierum navigatione. Deferunt plurimum ebur, rhinocero- rum cornua, hippopotamorum coria, celestem testudinum sphingia, mancipia.* ÆACUS.

Argentum invenit Erichthonius Atheniensis: ut alii, Æacus, Plin. vii, 96: ubi Turnebus ex Hygino reponit Cæcus: vide Hyginum, fabula 274: ubi tamen corrupte est Sacus. Cassiodorus, Variar. iv, 34: Non est cupiditas eripere, quæ nullus se minus ingemiscat amisisse. Primi enim dicuntur aurum Æacus, argentum Indus regi Scythiæ reperisse, & humano usui summa laude tradidisse.

Æ C L I S, vel Æ A C L I S.

Auri metalla & conflaturam Cadmus Phœnix invenit ad Pangeum montem: ut alii, Thoas & Æclis in Panchaia: aut Sol Oceani filius, cui Gellius medicinæ quinquaginta versionem & mellis assignat, Plin. vii, 56.

Æ E T Æ, SUBOLES.

Huc facit locus Plinii lib. xxxiii, cap. 3, prout eum putat restituendum propinquus meus Isaacus Vossius: Jam regnaverat in Colchis Salauces Ætæ suboles, qui terram virginem nactus, plurimum argenti aurique eruisse dicitur in Samnorum (vet. Saunorum) gente, & alioquin velleribus aureis inclito regno. Multus est in explicanda aurei velleris fabula Hadrianus Junius, Animadversorum lib. v, cap. 12.

Æ G I N E T A, FICTOR.

Erigonus tritor colorum Nealea pictoris in tantum ipse profecit, ut celebrem etiam discipulum reliquerit Pasiæ, fratrem Æginetæ fictoris, Plin. xxxv, 14.

Æ G I N E T I C U M Æ S.

Ægineticum atque Deliacum æs diu obsequere principatum. Antiquissima æris gloria Deliacæ fuit, mercatus in Delo conceleberrante toto orbe, & ideo cura officinæ tricliniorum pedibus fulerisque. Ibi prima nobilitas æris. Peruenit deinde ad Deum simulacra, effigiemque hominum & aliorum animalium. Proxima laus Æginetica fuit. Insula & ipsa, nec æs gignens, sed officinarum temperatura nobilitata. Bos æneus inde captus in foro boario est Romæ. Hic est exemplar Æginetici æris. Deliaci autem, Jupiter in Capitolio, in Jovis Tonantis æde: illoque ære Myron usus est, hoc Polyclatus, æquales atque condiscipuli. Emulatio autem & in materia fuit, Plin. xxiv, 2. Privatim Ægina candelabrorum superficiem elaboravit, sicut Tarentum scapos. In his ergo juncta commendatio officinarum est. Nec pudet, &c. Plin. xxiv, 3. Ἀγινητικὴ πρῶτος νόμισμα ἐκείνων: καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκλήθη νόμισμα Ἀγιναιῶν: Æginetæ primi numisma percusserunt, & ex ipsis vocatum est numisma Æginense, Ælianus, var. Hist. xii, 10. Maxime tamen vide Strabonem, lib. viii, pag. 376, A. Ὁ Ἀγινητικὸν ἐν Ἀρχηγέτιν ἐπινομήσαν, Ἀγινητικῆς ἔργου ἐστὶν ὅμοιον: Apollinis simulacrum, quod Archegeten nuncupant, Ægineticis operibus persimile est, Pausanias, lib. i. Ἀγινητικὸν ἐπικλήσιν Διωνάιδος ἀγάλμα ἐστὶν ἐξ ἑνὸς ξύλου. πρῶτον δὲ τὸ ἱερῶσις, ὃ Ἀγιναιῶν καλέσμενον ἐκ τοῦ Εὐκλείου: Diana Limnatidis signum est ex ebene. Operis forma, quæ à Grecis appellatur Ægina, Idem, lib. viii, 541, 26. Τῆς Ἀγινητικῆς ἐπικλήσιν Διωνυαίας τὸ ἀγάλμα ἐργασία ἢ ἐστὶν Ἀγιναία ἢ μέλανος ἢ λευκοῦ πινυμένη: Diana Dictymæ signum Æginæ artis est, atque è nigro lapide, Idem, lib. x, 682, 8.

Æ G Y P T I I.

Ægyptii plurimarum Artium inventores. Vide Eustathium, ad vers. 232 Dionysii Periegetæ. Plato Ægyptios, omnium Philosophiæ disciplinarum parentes, secutus est, Macrobius, in Somnium Scipionis libro i, cap. 19. Veterum quoque Ægyptiorum mentione injecta, mox addit A. Gellius, lib. xi, cap. 18; Quod genus hominum constat & in artibus reperiendis solertes existisse, & in cognitione rerum indaganda sagaces. Tacitus, xi Annal. cap. 14; Primi per figuras animalium Ægyptii sensus mentis effingebant, & antiquissima monumenta memoriæ humanæ impressa saxi cernuntur, & litterarum semet inventores perhibent.

Ægyptio thorace in præliis utebantur Persæ: Herodotus, lib. i, cap. 135.

Niloticæ papyri admirabile prorsus inventum, explosis arborum corticibus, olim Ægypto debuit Orbis. Pulchrum plane opus, inquit Cassiodorus, Variar. xi, 38, Memphis ingeniosa concepit, &c. Vide Vossium, lib. i de Arte Gramm. cap. 37.

Ægyptiorum calicum artificium attingit Martialis, lib. xiv, epigr. 15, ubi calices vitreos describit:

Adspicis ingenium Nili: quibus addere plura

Dum cupit, ah, quoties perdidit auctor opus.

Tingit & Ægyptus argentum, ut in vasis Anubim suum spectet; pingitque, non calat argentum. Transiit inde materia & ad triumphales statuas, mirumque crescit pretium fulgoris excæcati. Id autem fit hoc modo, &c. Plinius, xxxiii, 9.

Tingebat etiam gemmarum nonnullas Ægyptus: unde Plinius, lib. xvii, cap. 9, ubi de

et jaspidum generibus agit; *Adulteratur*, inquit, *maxime tinctura*: idque in gloria re-
 Egyptii adscribitur, qui primas eam tinxit. Vide plura.
Egyptii textilia invenerunt, Plin. lib. VII. nat. Hist. cap. 56. Ita Martiali, lib. x,
 epigr. 6, *Picti tunica Nilotide Mauri*, dicuntur Mauri cursores Egyptia tunica com-
 muni. De Cubicularia quoque polymita idem Martialis lib. XIV, epigr. 150:

*Hæc tibi Memphitis tellus dat munera: victa est
 Pectine Niliaco jam Babylonis acus.*

Lucanus, libro x, versu 223;

*Strata micant: Tyrio quorum pars maxima succo
 Cocta diu, virus non uno duxit abeno.
 Pars auro plumata nitet; pars ignea cocco;
 Ut mos est Phariis miscendi licia telis.*

Et mox ubi describit cultum Cleopatrarum;

*Candida Sidonio perlucet pectora filo,
 Quod Nilotis acus compressum pectine Serum
 Solvit, et extenso laxavit stamina velo.*

Egyptii olim iudicant oportere juvenes in civitatibus bonis figuris & bonis cantibus
 discere. Quæ vero & qualia sint hujusmodi, in sacris ab eis est institutum: ac præ-
 ter illa neque Pictoribus, neque aliis figurarum vel quorumcunque Artificiorum fabris
 nova ulla licebat inducere, neque alia etiam excogitare præter patriam, neque hodie licet
 aut in his, aut in universa Musica. Itaque, si observas, invenies ibi quæ decem anno-
 rum millibus retro depicta formatæ quomodocunque fuerunt, quasi non adeo vetusta
 sint, ut ita dicam, nec pulchriora neque turpiora his quæ hodie depinguntur, sed e-
 dem arte confecta: Plato, II de Legibus.

Egypti reges quodam certamine ex Syenite lapide (quem ante pythopocilon vo-
 cabant) trabes fecere, obeliscos vocantes, Solis numini sacros. Radiorum ejus argu-
 mentum in effigie est, & ita significatur nomine Egyptio. *Primus omnium id instituit
 Mitres, qui in Solis urbe regnabat: somnio jussus: et hoc ipsum inscriptum est in eo.*
Etenim sculpturæ ille effigiesque, quas videmus, Egyptiæ sunt literæ, Plin. lib. XXXVI,
 cap. 8. *Excisus parietibus volucrum ferarumque genera multa sculperunt, et animalium
 species innumeras*, inquit Ammian. Marcellin. lib. XXII, *quas hieroglyphicas literas appel-
 larunt*. Plenius tamen ac planius rem totam describit idem Ammianus, lib. XVII; *Est
 obeliscus asperrimus lapis, in figuram metæ cujusdam sensim ad proceritatem confurgens
 excessam; utque radium imitetur, gracilescens paulisper specie quadrata in verticem pro-
 ductus angustum, manu levigatus artificis. Formarum autem innumeras notas, hiero-
 glyphicas appellatas, quas ei undique videmus incisus, initialis sapientiæ vetus insigni-
 vit auctoritas. Volucrum enim ferarumque, etiam alieni mundi, genera multa sculpen-
 tes, ad ævi quoque sequentis ætates Imperatorum vulgatus perveniente memoria, pro-
 missa vel soluta Regum vota monstrabant. Non enim, ut nunc, literarum numerus præ-
 stitutus et factis exprimit quidquid humana mens concipere potest, ita prisca quoque scri-
 pturarum Egyptii: sed singula literæ singulis nominibus serviebant et verbis; nonnun-
 quam etiam significabant integros sensus. Cujus rei scientiæ in his interim sit duobus
 exemplum, &c. Egyptiæ disciplinæ, sive institutionis gradus & genera recenset Cle-
 mens Alexandrinus, Stromat. lib. v, pag. 405, edit. Lugd. Batavæ.*

Egyptii artificia maxime excoluerunt atque ad justum perduxerunt finem. Etenim in-
 ter Egyptios, si quis opificum Rempublicam capeffit, aut plura pariter exercet artifi-
 cia, gravissimas incurrit poenas. Apud hos enim solos, fabris & opificibus universis
 nullum in Republica munus aliud vel ordinem suscipere licet, nisi à legibus definitum,
 & à parentibus traditum: ut neque magistrorum invidia, neque rerum civilium occupa-
 tio, neque aliud quidquam, illorum circa hæc studium impediatur: Diod. Siculus, lib. I.
 Plenius de hac lege agit Isocrates in Busiridis laudatione. Vide quoque quæ nos hac de
 re lib. II, cap. 4, de Pictura Vet.

*Pingunt et vestes in Egypto inter pauca mirabili genere, candida vela postquam
 attrivere illinentes, non coloribus, sed colorem sorbentibus medicamentis. Hoc cum fe-
 cere, non apparet in velis, sed in cortinam pigmenti ferventis mersa, post momentum
 extrahuntur picta. Mirumque cum sit unus in cortina colos, ex illo alius atque alius sit
 in veste, accipientis medicamenti qualitate mutatus: nec postea ablui potest. Ita cortina
 non dubie confusura colores, si pictos acciperet, digerit eos ex vino, pingitque dum co-
 quit: et adustæ vestes firmiores fiunt, quam si non urerentur*, Plinius, lib. XXXV, cap. II.
 Similem vestes tingendi rationem videtur etiam Herodotus tribuere Caspiis. Vide CA-
 SP I I.

Ægyptios antiquiores lignea ut plurimum simulacra fecisse constat oculis conniventibus, junctis pedibus, &c. Huc facit Pausanias, lib. I, pag. 79, 12: Ἀπὸ ἄλλων ὁ μὲν δὲ πύθιον καλεῖται καὶ ὁ Δελφικὸς τοῖς Ἀἰγυπτίοις μάλα τε ὁμοίαισι ξύλοις: *Apollo certe Pythius dictus & Delphicus referunt Ægyptiorum simulacra è ligno exsculpta.* Idem, libri II pag. 118, ubi agit de temporibus Danai longe antiquissimi Argivorum regis: *Ξόανα δὲ τὰ ἐπὶ εἶναι πύθιον πάντα, καὶ μάλα τε τὰ Ἀἰγυπτία: Crediderim certe lignea tum temporis fuisse omnia signa, maxime vero Ægyptia.* Præcipue tamen notandus nobis est hoc in loco Heliodori locus ex Æthiopicōn, cap. 8: τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν Ἀἰγυπτίοις τὰ πόδες ζυγύντες καὶ ὥσπερ ἐνὶ ἄνθρωποις ἰσάουσιν: *Deorum simulacra erigunt Ægyptii, pedes eorum jungentes ac veluti adunantes.* Neque enim hoc tribuit eorum imperitiæ, sed multis docet eos id summa cum ratione fecisse. Locus est notatu dignissimus.

Pafton, scaphæ Ægyptiacæ genus. Ὁ πᾶσι δὲ σκυλαλίδων πεπηγὸς ἐστὶ σκαφίον, ὡς ὁμοίαιαι Νεπλοκίνα: *Pafton est navigium ex vitilibus virgultisque compactum, ut videri potuerit simile implexo*, Strabo, lib. XVII, pag. 818.

Testacea scaphæ, ὁ σκάβια παρθραία. Plures Ægyptiacarum insularum fossæ tanta facilitate navigantur, ut nonnulli in trajiciendo testaceis utantur scaphis: *Strabo, libro XVII, pag. 788 editionis Casauboniana.* Juvenalis, Satyra XV, vers. 126:

- - - *Imbelle & inutile vulgus*
Parvula fœtilibus solitum dare vela phaselis,
Est brevibus pictæ remis incumbere testæ.

Papyraceis & Nili navibus Taprobanen olim petebant: Solinus, cap. 56. Dixerat ante Plinius, libro VI, cap. 22, Taprobanen solitam adiri *papyraceis navibus armamentisque Nili.* Rursus idem Plinius lib. VII, cap. 56: *In Nilo ex papyro, & scirpo, & arundine fiunt naves.* Plutarchus, de Iside & Osiride, pag. 358 edit. Paris. 1624, ait Isidem pahudes pernavigasse βάρε, δι' ἀπὸ πύθιον, lembo papyraceo. Vide locum.

Æ O L U S.

Ventorum rationem Æolus Hellenis filius invenit, Plin. VII, 56. *Strongyle à Lipara M. P. ad exortum solis vergens, in qua regnavit Æolus, quæ à Lipara liquidioris flamma tantum differt: è cujus fumo, quinam flaturi sint venti, in triduum prædicere incolæ traduntur.* Unde ventos Æolo paruisse existimatum, Plin. III, 9. Diodorus quoque Siculus, lib. V, testatur Æolum πύθιον ἀνέμων ideo fuisse creditum, quod rex pius & humanus erga peregrinos, soleret prædicere ventos navigaturis, quodque primus vela navium invenisset. Servius ad versum 56 libri primi Æneid. *Poëtæ fingunt Æolum, Hippotæ filium, regem esse ventorum; sed, ut Varro dixit, rex fuit insularum, ex quarum nebulis & fumo Vulcaniæ insule prædicens futura flabra ventorum, ab imperitiis visus est ventos in sua potestate retinere.*

A E R O P U S, REX MACEDONUM.

Ἀέροπ' ὁ Μακεδὼν τραπίζια μικρὰ καὶ λυχνίδια πελαγονόμην, ὅπως ἀλάζοι, διττῶν: *Æropus Macedo subtile mensulas & lucernulas, quotiescunque vacare dabatur, fabricabat; Plutarchi vitæ parallelæ, in Demetrio.*

Æ S C H I N E S, STATUARIUS.

Hunc octavum enumerat Æschinem Diogenes Laërtius, lib. II, in Æschine.

Æ T H E R I U S, ARCHITECTUS.

Anthologia, lib. IV, Epigr. 23: Ὀικ' Ἀναστασίου, &c. Est Epigramma bene longum, adi ipsam Anthologiam. Τῆς χαλκῆς τὴν λαμπρὸν δόμον Ἀἰθέριος ἰδρύσεν ὁ μηχανικός καὶ σοφὸς Ἀναστάσιος βασιλεὺς: *Æneæ splendidam ædem Ætherius mechanicus posuit, & sapiens Anastasius Senator*, Cedrenus, pag. 322 A, edit. Regiz.

Æ T H I O P E S.

Æthiopum populis & hodie minium expeti constat, totosque eo tingi procures, hancque ibi Deorum simulachris colorem esse. Vide Plinium, lib. XXXIII, cap. 7. Silius Italicus, Punicorum lib. III:

Venere Æthiopes, gens haud incognita Nilo,
Qui magneta secant, solis honor ille metalli
Intactum chalybem vicino ducere ferro.

Æthiopes acuto lapide utebantur pro ferro: *Pollux, lib. I, cap. X, §. 6.* Vide Gollasthi animadversa in Winsbekii §. 63; ut & quæ nos annotavimus ad Alamannicum Glossarium B, in Cultrum.

Æthiopicæ naves plicatiles: *Plinius, lib. V, cap. 9.*

A E T. A G A.

A E T I O, P I C T O R.

Aëtionem Pictorem perhibent Roxanes & magni Alexandri depictas nuptias in Olympum pertulisse, atque imaginem publice omnibus exhibuisse spectandam: adeo ut Protonides, quem tum Græci iudicem certaminum constituerant, Artis præstantia captus, Aëtionem generum sibi adsciverit: *Lucian. in Herodoto. Vide Luciani tomum 1, pag. 2.* Ubi elegantiam hujus tabulæ, quam sibi in Italia visam affirmat, fuscè describit. Eminent quoque ejusdem Picturæ idem Lucianus in *Imaginibus, tomi 11, pagina 8.*

A E T I O, S T A T U A R I U S.

Vide Theocriti Epigramma VII.

A E T I U S.

Vide Suidam in A' 64 3.

Æ T O L I.

Ætoli, funditores optimi. Vide quæ dicimus in *Pyræchmes.*

Ætolicæ tunicæ: *Strabo, libro XI, pagina 530, D.*

Ætolicum jaculum, ἀρσένιον αἰτωλικόν: *Pollux, libro primo, cap. x, §. 13.*

Lanceas Ætolas, jaculum cum amento Ætolum Martis filium invenisse dicunt: *Plin. 11, 56.*

A G A M E D E S, A R C H I T E C T U S.

Inter templa Apollini Delphico erecta fuit templum illud quod Pausaniæ est quartum, Agamede ac Trophonio fratribus è lapide fuit exstructum: *Pausanias, lib. 10, pag. 18, 50.* Meminit hujus templi etiam Strabo, *lib. 9, pag. 421, B,* nisi quod Strabo, crassiore Minerva singula persequenti, secundum est, quod Pausaniæ quartum. Conflagravit hoc templum obtinente Athenis principatum Erxclide, primo octavæ & quinquagesimæ Olympiadis anno: *Pausanias loco supra citato.* Homerus, Hymno in Apollinem, meminit Trophonii atque Agamedis. Schol. in Aristophanem, pag. 88. edit. Jassil. Philostratus, lib. VII, cap. 8; Suidas, in τρωφώνιος; Hesychius, in μαγίδες; Stephanus de Urbibus, in Δελφός. *Trophonius & Agamedes, cum Apollini Delphis templum exædificassent, venerantes Deum petierunt mercedem non parvam quidem operis & laboris sui, nil certi, sed quod esset optimum homini. Quibus Apollo id se daturum ostendit post ejus diei diem tertium: qui ut illuxit, mortui sunt reperti. Judicavisse Deum licent, & eum quidem Deum, cui reliqui Dii concessissent ut præter ceteros divinaret, sortem esse optimum homini,* Cicero, circa finem libri primi Tuscul. quæst. Hoc ipsum quoque refert Plato, in Axiocho; Plutarchus, Consolat. ad Apollonium, & alii commentatores.

Plurima de Agamede atque Trophonio sparsim refert Pausanias.

Neptuno templum erexerunt Agamedes & Trophonius querneis trabibus inter se compactis. Vide *Pausaniam, lib. 8, pag. 471, 3.* Trophonius atque Agamedes exædificaverunt Amphitryoni thalamum Alcmenæ: *Pausanias, lib. 9, pag. 558, 9.* Præcipue tamen vide ejusdem libri pag. 599, 12.

A G A P T U S, A R C H I T E C T U S.

Elei porticum quandam urbis suæ Agaptum nominaverunt, à nomine Architecti: *Pausanias, lib. v, pag. 316, 15.*

A G A S I S T R A T U S, vide AGESISTRATUS.

A G A T H A R C H U S, P I C T O R.

Agatharchus erat Pictor insignis, Eudemi filius, genere Samius: *Suidas.*

Agatharchus Pictor, cum apud Zeuxin gloriaretur se animalia celeriter depingere: Ego vero, respondit Zeuxis, longo tempore: *Plutarch. in Pericle.* Locum adscripsimus in vita *Zeuxidis.*

Agatharchum Pictorem Alcibiades in vincula conjecit; exinde tamen, domo depicta, donatum dimisit: *Plutarch. in Alcibiade.* De hoc Alcibiadis ausu aliquanto aliter ac plenius agit Andocides, *Oratione IV, pag. 298, edit. Hanov. 1619.*

Agatharchus primum Athenis, Æschyla docente, tragiæ scenam fecit, & de ea commentarium reliquit. Ex eo moniti Democritus & Anaxagoras, de eadem re scripserunt, quemadmodum oporteat ad aciem oculorum, radiorumque extensionem, certo loco centro constituto, ad lineas naturali ratione respondere: uti de incerta re certæ imagines edificiorum in scenarum picturis redderent speciem, & quæ in directis planisque frontibus sint figuratæ, alia abscedentia, alia prominentia esse videantur, Vitruvius, in Præfatione libri septimi.

A G A T H O C L E S R E X, F I G U L U S.

Fortuna mutabilis & inconstans fecit Agathoclem Siculum ex figulo regem, *Ammian. Marcellinus, lib. XIV.* Præcipue tamen adeundus Diodorus Siculus, lib. XIX, & XX. Tantus

A G E. A G L.

Tantus rex non modo non dissimulavit sordidi generis memoriam, sed eam publice fiteri potius habuit. Ausonius, Epigr. viii, *Fama est scitilibus*, &c.

A G E L A D E S, STATUARIUS.

Agelades floruit Olympiade lxxxvii: *Plinius*, xxxiv, 8; ubi & aliquanto post *lycleus Sicyonius* dicitur fuisse Ageladis discipulus, sicuti & *Myron Eleutheris* nat. Meminit ejus *Columella*, circa initium libri decimi, ubi agit de hortorum Deo ture parando:

*Nec tibi Dædaleæ querantur munera dextræ,
Nec Polycleteæ, nec Phradmonis, aut Ageladæ
Arte laboretur: sed truncum forte dolatum
Arboris antiqua numen venerare Ithyphalli
Terribilis membri, medio qui semper in horto
Inguinibus puero, prædomi falce minetur.*

Ætatem qua floruit Agelades facile colligas ex verbis *Pausaniæ*, lib. viii, pag. 52, 8; *Onatas* floruit eadem ætate qua *Hegias Atheniensis* & *Argivus Agelades*. Ac manifestius etiam ætatem ejus indicat idem *Pausanias*, lib. vi, pag. 362, 40; *Cleosthenes* viri *Epidamnii* currus opus est Ageladæ. Vicit autem *Cleosthenes* Olympiade sexagesima sexta, &c.

Jovis Ithomatæ statua est opus Ageladæ: *Pausan.* lib. iv, pag. 278, 40.

Timasitheus Delphi statua est opus Ageladæ Argivi: *Paus.* lib. vi, pag. 359, 34.

Anochus Tarentinus ars est Ageladæ Argivi: *Paus.* lib. vi, pag. 370, 55.

Sunt apud *Ægienes* ex ære fabricatæ statuæ, *Jupiter* puerili ætate, & *Hercules* infans, Ageladæ Argivi opera: *Paus.* lib. vii, pag. 445, 20.

Tarentinorum equi ænei & feminae captivæ opera sunt Ageladæ Argivi: *Paus.* lib. i, pag. 627, 50.

Antipatri de trium Musarum imaginibus epigramma est *Anthologiæ* lib. iv, titulo 14 *Τετράστις αὐτῶν*, &c. Epigramma describemus in *ARISTOCLES Statuarius*.

A G E S A N D E R, STATUARIUS.

Multorum artificum obscurior fama est, quorundam claritati in operibus eximiis obstante numero artificum, quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nuncupari possunt. Sicut in Laocoonte, qui est in Titi Imperatoris domo: opus omnibus & picturæ & statuariæ artis præferendum. Ex uno lapide eum, & liberos, draconumque mirabile nexus de consilii sententia fecere summi artifices Agesander, & Polydorus & Athenadorus, Rhodii, Plinius, lib. xxxvi, cap. 5.

A G E S I S T R A T U S.

Agesistratus refert inter Scriptores qui de Machinationibus scripserunt *Vitruvius*, in præfatione libri septimi. *Athenæus*, libro περὶ μηχανημάτων, meminit quoque ὁ μηχανιστὴς Ἀγιστράτης.

A G L A O P H O N, PICTOR.

Aglaphon floruit nonagesima Olympiade: *Plinius*, xxxv, 9.

Aglaphon fuit *Thasius*: *Simonides*, apud *Pausaniam* lib. x, pag. 660, 27.

Polygnorus Pictor & ejus frater, ambo fuerunt discipuli patris *Aglaphontis*: *Di Chrysostomus*, Orat. lv; *Plato*, in *Ione*, fræ tomi primi pag. 532, E. Alter filiorum *Aglaphontis* fuit *Aristophon*: *Plato*, circa initium *Gorgiæ*, tomi primi pag. 448, B edit. *Henr. Stephani*; *Suidas*, in πολὺν. *Hesychius*, ἁλόν, πῆλιν Ἀγλαοφώνῃ ἐστὶ σερμίδαλις ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἡρωδῶν. ὁπὸ ἀγλαῶν ἔξ δὲ χειρὸς πῆλιν. ἁλόν ὀνομαζομένων. *Schol.* in *Aristophanis Aves*, pag. 391: Νῶπερον τὸ πῶν νῆλων καὶ τὸ ἔρωτι ἐπὶ τῶν δακτύλων. ὁ δὲ χεῖρας γὰρ φησὶ καὶ τὸ βραχίονα καὶ ἁδελφῶν πῆλιν, οἱ δὲ Ἀγλαοφῶντα ἢ ἁλόν ζῶντας πῆλιν ἐργάζονται τῶν νῆλων, ὡς οἱ περὶ καρίων τὸ περὶ μὲν φασιν. De hoc *Victoriæ* simulacro primum alato, postea vero alis spoliato, vide *Meyssium*, lectionum *Atticarum* libro i, cap. 20. Primi, quarum quidem opera non vetustatis modo gratia visenda singulari pictores fuisse dicuntur *Polygnatus* atque *Aglaphon*, quorum simplex color tam si studiosos adhuc habet, ut illa prope rudia ac velut future mox artis primordia maximis qui post eos exstiterunt, auctoribus præferantur, propria quodam intelligendi (ut mea fere opinio) ambitu, *Quintil.* xii, 10.

Alcibiades reversus *Athenas* ex *Olympia*, tabulas duas ab *Aglaphonte* pictas in publico posuit. In altera, *Pythias* & *Olympias* ipsum coronabant: in altera, super *Nemææ* sedentis genibus *Alcibiades* fuit, facie pulchriore quàm esse deceret muliebrem *Athenæus*, xi, 9, pag. 534, D. *Plutarchus*, in *Alcibiade*, postremam hanc tabulam *Aristophontis* opus fuisse tradit. Vide quæ annotamus in *Aristophontis*.

Equa optime picta nobilitavit *Aglaphontem*: *Ælianus*, in *Epilogo operis de Animalibus*, U.

A G O. A G R.

Una est ars ratioque Pictura, dissimillimique tamen inter se Zeuxis, Aglaophon, Apelles: neque eorum quisquam est, cui quicquam in arte sua deesse videatur, Cicero, l. III de Oratore, sive tom. I, col. 260 edit. Vignonianæ. Meminit ejusdem quoque Aglaophontis inter nobilissimos Pictores Greg. Nazianzenus, Orat. xxxiv.

A G O R A C R I T U S, S T A T U A R I U S.

Phidiae discipulus fuit Agoracritus Parius, ei etate gratus. Itaque è suis operibus etraque nomini ejus donasse fertur. Certavere autem inter se ambo discipuli in Venere scienda, vicitque Alcámenes, non opere, sed civitatis suffragiis, contra peregrinum suum ventis. Quare Agoracritus ea lege signum suum vendidisse traditur, ne Athenis esset, appellasse Nemefim. Id positum est Rhamnunte, pago Atticæ, quod M. Varro omnis signis prætulit. Est & in Matris magnæ delubro in eadem civitate Agoracriti opus, Iulianus, xxxvi, 5: vide Lili Giraldis Dialogismum xix.

Rhamnus habet Nemesis simulacrum, quod alii Diodoti, alii Agoracriti Parii esse affirmant, & mole & elegantia præstantissimum, neque Phidiæ operibus cedens: Strabo, l. ix, pag. 396, C.

Paululum à mari ascendentibus occurrit fanum Nemesis, quæ una inter omnes Deos maxime se præbet implacabilem hominibus insolentioribus, atque ejus in primis ira barbaros ad Marathonem gravia putant passos. Dedignantes etenim Athenas sibi obstare, etulerant lapidem Parium, facturi ex eo Tropæum post victoriam, cujus indubiam oem animo jam præsumpserant. Cæterum lapidem hunc Phidias in simulacrum Nemesis convertit: Pausanias, lib. I, pag. 62, 36. Phidiæ quoque tribuit Hefychius, in ἀγροκρίτης. Potissimum tamen vide Suidam, in Παιωνία νεμεσις; nec non Mærsium, de Populis Atticæ, in Παιωνίαις. Rhamnus parva, illustris tamen; quod in ea fanum est Amphiarai, & Phididæ Nemesis, Mela, lib. II, cap. 3. Eustathius illud Nemesis signum, non quidem Phidiæ tribuit, ἀλλὰ τὸ τοῦ Φειδίου ἐν Ῥαμνύντι fatetur. Tzetzes, Chiliad. VII, hist. 154; & Chiliad. VIII, hist. 192.

In Itoniæ Minervæ templo ænea Itoniæ Minervæ & Jovis simulacra sunt. Τέχνη Ἀγορακρίτης, μαθητὴς καὶ ἐρωτοῦ Φειδίου: Ars Agoracriti, discipuli atque amasi Phidiæ, Pausanias, lib. ix, pag. 593, 41.

A G R I P P A.

Minime hoc in loco prætereundus est M. Agrippa, ob eximium erga hasce Artes amorem & cultum. De hujus nomine, nativitate, totaque adeo vita hæc summam habet Plinius, lib. VII. nat. Hist. cap. 8: In pedes procedere nascentem, contra naturam est: quo argumento eos appellavere Agrippas, ut ægæ partos: qualiter M. Agrippam ferunt genitum, unico prope felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis. Quamquam is quoque adversa pedum valetudine, misera juvenia, exercito ævo inter arma mortesque, ad noxia successu, infelici terris stirpe omni, sed per utrasque Agrippinas maxime, quæ Cæsum & Domitium Neronem principes genuere, totidem faces generis humani. Præterea brevitate ævi quinquagesimo uno raptus anno, in tormentis adulteriorum coniugis, socrisque prægravi servitio, luisse augurium præposteri natalis existimatur. Neronem quoque paullo ante principem, & toto principatu suo hostem generis humani, pedibus genitum patens ejus scribit Agrippina. Ritu naturæ capite hominem gigni mos est, pedibus efferri. Sortitus igitur est cognomen istud vir nobilissimus ex peculiari quodam casu nativitatis minime vulgaris: quomodo & Proculum dixere, absente editum patre; Posthumum, defuncto, Vopiscum, qui è geminis editur incolumis, altero abortu interempto. De his ac pluribus aliis id genus cognominibus vide insignem locum Plutarchi, circa initium vitæ Coriolani.

M. Agrippa summa cum diligentia & cura orbem terrarum Urbi spectandum proponere voluit: vide Plinium, lib. III. nat. Hist. cap. 2.

Augustus populum de inopia & caritate vini querentem, severissima coercuit voce; Satis provisum à genere suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines sitirent, Suetonius, in Octavio, cap. 42. Quas autem aquas in Urbem duxerit M. Agrippa, docet Plinius, lib. xxxi, cap. 3: Clarissima aquarum omnium in toto orbe, frigoris salubritatisque palma, præconio Urbis, Marcia est, inter reliqua Deum munere Urbi tributa. Vocabatur hæc quondam Aufeja, fons autem ipse Piconia. Oritur in ultimis montibus Pelignorum, transit Marsos & Lucinum lacum, Romam non dubie petens. Mox specu mergens, in Tiburtina se aperit, ix. M. p. fornicibus structis perducta. Primus eam in Urbem ducere auspiciatus est Ancus Marcius, unus è Regibus. Postea Q. Marcius Rex in Prætura. Rursusque restituit M. Agrippa. Idem & Virginem adduxit ab octavo lapide, diverticulo II. M. passuum, Prænestina via. Juxta est Herculaneus rivus, quem resurgens Virginis nomen obtinuit. Horum annuum comparatione differentia supra dicta comprehenditur; cum quantum Virgo tactu, tantum præstet Marcia haustu. Quamquam

atrusque jam pridem Urbi periit voluptas, ambitione avaritiaque in villas ac suburbana decoquentibus publicam salutem. Hæc ipsa breviter quoque refert, nec non & alia ejusdem Agrippæ opera publica plenius recenset idem Plinius lib. xxxvi, cap. 16: Sed dicantur vera æstimatione invicta miracula, quæ Q. Marcius Rex fecit. Is jussus à Senatu aquarum, Appiæ, Anienis, Tepulæ ductus reficere, novam à nomine suo appellatam cuniculis per montes actis intra Præturæ suæ tempus adduxit. Agrippa vero in Ædilitate sua, adjecta Virgine aqua, cæteris corrivatis atque emendatis, lacus septingentos fecit: præterea salientes centum quinque: castella centum triginta, complura etiam cultu magnifica: operibus iis signa trecenta area aut marmorea imposuit: columnas ex marmore quadringentas, eaque omnia annuo spatio. Adjicit ipse in Ædilitatis suæ commemoratione, & ludos undesexaginta diebus factos, & gratuita præbita balnea centum septuaginta, quæ nunc Romæ ad infinitum auxere numerum. Dio Cassius lib. LIII describens Actiacæ victoriæ tempora, multis ubique prædicat Agrippæ firmam erga Augustum benevolentiam & perpetuum erga rempublicam studium. Ἀγρίππας ἐν τῷ χρόνῳ, inquit, τὸ αὐτὸ πῆς ἰδίοις τέλεσιν ἐπὶ τοῦ χρόνου ὅτι προσδόντων ὠνοματίζων καὶ ἐξ ἀκροδομήσων ἐπὶ τῇ ναυκρασίᾳ, καὶ τῇ τῇ Ἀργοναυτικῇ ῥαφῇ ἐπιλάμπρυνε, &c. Agrippa eo ipso tempore Urbem propriis sumptibus exornavit: nam & porticum, Neptuni dictam, propter navalem victoriam ædificavit, & Argonautarum pictura magnifice exornavit. Intellige hoc in loco illam Cydiæ tabulam Argonautas, Quam H-S cxliiii Hortensius orator mercatus est, eique ædem fecit in Tusculano suo, ut ait Plinius lib. xxxv, cap. 11. Idem quoque Dio aliquanto ante retulerat hunc ipsum Agrippam dedicasse Septa, locum in Campo Martio; quem Lepidus, ad habenda tributa comitia porticibus undiquaque circumductis exædificaverat; eum, tabulis lapideis & picturis à se exornatum Septa Julia ab Augusto cognominavit Agrippa. καὶ ὁ μὲν ἔχ' ἑπὶ τὸν χρόνον τινὰ ἐπ' αὐτοῖς φιλοσκάνει, inquit porro Dio, ἀλλὰ καὶ πάντων καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκείνων καὶ πρὸς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐλμῶν. αἷλιον δὲ, εἰ καὶ τὰ φιλανθρωπία καὶ τὰ δικαιοσύνη, τὰ πὶ συμφορὰ καὶ συμβεβηκότων οἱ καὶ συμπερίστατον, καὶ ἐπὶ βραχυῖ ἡ δόξης αὐτῶν ἀνέκωκυτο. Ἐπὶ πρὸς αὐτὸν τιμῆς ἔτι ἐς παλαιότητας, ἔτι ἐς δόξιν αὐτῶν ἰδὼν ἐχρῆτο, ἀλλ' ἐς τὸ αὐτὸν ἐκείνων, καὶ ἐς τὸ τῷ δημοσίῳ συμφέρον. Atque hic quidem Agrippa hoc facto non modo invidiam sibi nullam, sed magnam laudem apud ipsum Cæsarem aliosque omnes peperit. Cujus rei rationem hanc dixeris, quod quum Cæsari omnibus in rebus quam maxime clementium, gloriosarum, utiliumque actionum auctor adjutorque existeret, ne minimam tamen partem earundem gloriæ sibi arrogabat; honoresque sibi à Cæsare tributos, non ad avaritiam aut propriam utilitatem, sed ad ipsius Augusti ac totius reip. commoda conferebat. Pantheon Jovi Ultori ab Agrippa factum, Plinius lib. xxxvi, cap. 15; vide quoque Dionem lib. LIII. Agrippæ Pantheon decoravit Diogenes Atheniensis; & Caryatides in columnis templi ejus probantur inter pauca operum; sicut in fastigio posita signa, sed propter altitudinem loci minus celebrata, Plinius libro xxxvi, cap. 5. Syracusana sunt in Pantheo capita columnarum à M. Agrippa posita, Plinius lib. xxxiv, cap. 3. Idem lib. xlii nat. Hist. circa finem capitis 1, ubi agit de Aceto: Non est prætereundum in eo exemplum ingens. Siquidem M. Agrippa supremis suis annis conflictatus gravi morbo pedum, cum dolorem eum perpeti nequiret, unius medicorum portentosa scientia, ignorante Divo Augusto, tanti putavit usu pedum sensuque omni carere, dummodo & dolore illo careret, demersis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu morbi.

A G R I U S, VESTIARIUS.

L. AGRIO VESTIARIO TENVIARIO IMP. CÆS. ANTONINI PII. Inscriptt. Gruteri MCXI. Vide quoque quæ diximus in Pamphila. Nisi forte iudices vestiarios tenuiarios olim dictos Amorginorum textores. Vide quæ mox dicimus in Amorginæ vestes.

A H O L I A B.

Vide Exodi xxxi, 6. Ἑλίας &c dicitur Josepho, Judaic. Antiqu. lib. III, cap. 10. Ἑλφάτης dicitur Zonaræ, Tomo I Annal. pag. 24, 15.

A L C A M E N E S, STATUARIUS.

Alcamenes floruit Olympiade LXXXIII, Plinius xxxiv, 8. Alcamenes Phidia discipulus & marmorea fecit & æreum pentathlon, qui vocatur encrinomenos, Idem ibid. Phidias Alcamenem Atheniensem (quod certum est) docuit in primis nobilem, ejus sunt opera Athenis complura in ædibus sacris, præclaraque Venus extra muros, quæ appellatur ἀφροδίτη ἐν κίπρῳ. Huic summam manum ipse Phidias imposuisse dicitur. Ejusdem discipulus fuit Agoracritus Parus, ei ætate gratus: itaque è suis operibus pleraque nomini ejus donasse fertur. Certavere autem inter se ambo discipuli in Venere faciendâ; vicitque Alcamenes, non opere, sed suffragiis civitatis, contra peregrinum suo faventis, Plinius lib. xxxvi, 5. Alcamenis cum Phidia certamen in sculpenda Minervæ statua, de-

scribit Tzetzes *Chil.* VIII, *hist.* 193. Ἀλκαμίδης, ὄνομα κύριον, ὁ Λίμνις, ita Suidas. Ubi tamen propinquus meus Isaacus Vossius reponit ὁ Λίμνις, ut nempe fuerit ἐ Λίμνις, qui fuit locus Athenis, cuius cum alii, tum quoque Harpocraton mentionem facit: Τοῦτο ἐστὶν ἐν Ἀθήναις Λίμναι, ἐν ᾧ ὁ τιμώμενος Διόνυσος. Quæ Polycleto defuerunt, Phidiae atque Alcameni dantur, Quintil. lib. XI, cap. 10. Alcamenem quoque cum Phidia & Polycleto coniungit Dionysius Halicarn. de Demosthenis acumine ac vi. Locum descripsimus lib. III de *Pictura Veterum*, cap. VII, §. 8.

Athenis laudamus Vulcanum eum quem fecit Alcamenes: in quo stante atque vestito leniter apparet claudicatio non deformis, Cicero lib. I de Deorum natura. Plenius hunc Alcamenis Vulcanum describit Valer. Maximus lib. VIII, cap. 11, *Ex. ext.* 3.

Quid in Alcamenis Venere hortensi maxime commendabile iudicaverint veteres, docent Luciani *Imagines Tomo* II, pag. 5. De eadem Venere ἐν τοῖς κήποις vide quoque *Pausan.* lib. I, pag. 33, 20.

Alcamenes statuarie artis secundas meruit inter ætatis suæ Artifices: *Pausanias* lib. V, pag. 305. Ejus Centauri: *ibidem* lin. 30.

Alcamenis Juno: *Pausan.* lib. I, pag. 2, 57.

Alcamenis Mars: *Pausan.* lib. I, pag. 14, 17.

Bacchus ex ebore & auro: *Pausanias* lib. I, pag. 34, 53.

Prognem filium tollere meditantem, ipsumque adeo Ityn, posuit Alcamenes: *Paus.* lib. I, pag. 43, 13.

Hecate tricorpor Alcamenis: *Pausan.* lib. II, pag. 140, 53.

Æsculapius Alcamenis: *Pausan.* lib. VIII, pag. 468, 53.

Alcamenis Hertules colossi specie: *Pausan.* lib. IX, pag. 559, 23.

Alcamenis Cupido. Ο' Ε'λικὼν ὄρεται ἐπὶ βοιωτίῳ, & πρὸς τὰς πύδας Θεσπιάς πῶς κατέκειτο. ἐν ᾗ ὁ ἔρως ἐν Ἀλκαμίδῃ ἐξήραται. θαυμάσιόν τι ἔργον ἰδεῖν, Scholiastes vetustissim. in Lucianum πρὸς ἀπαίδετον καὶ πολλὰ βιβλία ὠνέμενον. Vide tamen an non hic sit idem ille Cupido Thespiacus, quo antiquissimi quique scriptores Praxitelem tradunt Thespias nobilitasse.

ALCIMACHUS, PICTOR.

Alcimachus pinxit Dioxippum, qui Pancratio Olympiæ citra pulveris jactum (quod vocant ἀκονίη) vicit, Plinius lib. XXXV, cap. 11. Hic est idem ille Dioxippus παγκρατίας, cuius meminit Athenæus lib. VI, cap. 13: cuius item meminit *Ælianus var. Hist.* x, 22. Ac multo quoque fusius eadem fere de hoc Dioxippo narrat Curtius lib. IX, cap. 7: ubi vide non ignobilem historiam.

ALCIMEDON, CÆLATOR.

Virgilius *Ecloga* III:

- - - Pocula ponam
Fagina, cælatur divini opus Alcimedontis,
Lenta quibus torno facili superaddita vitis
Diffusus hedera vestit pallente corymbos.
In medio duo signa; Conon; & quis fuit alter
Descripsit radio totum qui gentibus orbem,
Tempora quæ messor, quæ curvus arator haberet?
Necdum illis labra admovi, sed condita servo, &c.

Salmasius *Plinianarum Exercitationum* pag. 1044, docet Virgilium hoc in loco imitari Theocritum ita describentem poculum in certamine rustico depositum, ubi & alia quædam addit quibus locum hunc illustrare conatur. Vide quoque *earundem Exercitationum* pag. 1049.

ALCISTHENE.

Alcisthene [pinxit] saltatorem. Plinius lib. XXXV, sub finem capitis undecimi refert eam inter foeminas penicilli gloria nobiles.

ALCON, CÆLATOR.

Virgilius in *Culice*:

- - - Nec pocula gratum Alconis referunt Bætique toreuma. - - -

Apud Ovidium quoque XIII *Metamorph.* vers. 679, Anius, Rex Deli

- - - Dat munus ituris:
Anchisi sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Craterem *Æneæ*, quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis *Therses* *Ismenius* oris
Miserat hunc illi *Therses*, fabricaverat *Alcon*
Myleus, & longo cælaverat argumento.

ALCON,

ALCON, STATUARIUS.

Thebis erat ferrens Hercules, quem fecit Alcon, laborum Dei patientia inductus,
Plinius xxxiv, 14.

ALCON, FABER.

Martialis lib. xi, Epigr. 85:

*Mittor implicitas Alcon fecat enterocelas,
Fraëtaque fabrilis dedolat ossa manu.*

ALEVAS, STATUARIUS.

Alevas apud Plinium lib. xxxiv, cap. 8, reponitur inter Artifices qui optime Philosophos expresse-
runt.

ALEXA, AURIFEX.

D. SEGLIVS ALEXA AVRUFEX, Inscript. Gruteri dcxxxix, 1.

ALEXANDER MAGNUS.

Quantus harum artium cultor fuerit Magnus Alexander, vel ex unius Apellis vita satis liquet.

ALEXANDER, ERARIUS FABER.

Αλέξανδρος ὁ χαλκός, 2 *Timoth.* iv: 14.

ALEXANDER PERSEI FILIUS.

Alexandrum, tertium filiorum Persei regis, egregium Artificem in tornando & celando arguto opere fuisse referunt. Εὐφρά μὲν ἐν τῷ τοῦ Διὸς καὶ Λεὐκωγενὲν γενέσθαι φασίν, Plutarchus in Paulo Æmilio. *Fortuna mutabilis & inconstans fecit Agathoclem Siculum ex figulo regem, & Persei legitimum filium artem ferrariam ob quærendum docuit victum,* Ammian. Marcell. sub finem libri xiv. *Persei regis filius junior fabricam ærariam, ob tolerandam inopiam, Romæ didicit, ibique consumptus est,* Orosius lib. iv, cap. 20.

ALEXANDRINA TAPETIA.

Alexandrina belluata conchyliata tapetia, Plautus Pseudolo, Actu i, Scena Exite, agite, ite ignavi, &c. *Plurimis liciis texere, quæ polymita appellant, Alexandria instituit,* Plinius lib. viii, cap. 48.

ALEXANOR, STATUARIUS.

Vide Pausaniam libro ii, pag. 105, 39: τ' ἑτερον δ' Αλέξανωρ ὁ Μαχάωνος ὁ Ἀσκληπιῶ, ὁ ὁμοῦ μὲν ἐς Συκωνίαν ἐν Τίτῳ τὸ Ἀσκληπιεῖον ἐποίησε. περὶ οὐκ ἔστι μὲν δὴ καὶ ἄλλοι, καὶ πλὴν οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς, καὶ κυπαρίσσω ἐπὶ ἐλῆος δ' περὶ δὲ δένδρα δὲ χαῖα. τὸ δὲ ἀγαλμα, ἐπὶ ὁπῆς ἔστω γένοντι ἢ μάλιστα μαθεῖν ἐστὶν ἔτι τὴν ποιήσασθαι ἴσασιν. πλὴν εἰ μὴ ἄρα εἰς αὐτὸν τὸ Ἀλέξανωρ ἀναφύει: *Post quem Alexanor, Machaone Æsculapii filio genitus, in Sicyoniam profectus, in Titane Æsculapii sanum erexit. Id & alii acceperunt, maximam vero partem Dei ipsius servus tenent. Intra septum cupressetum est, ex vetustis admodum arboribus. Signum è quo sit vel ligno, vel metallo, nec quis ejus fuerit artifex, quisquam omnino possit cognoscere: nisi forte quis ad ipsum Alexanora opus referat.*

ALEXIS, STATUARIUS.

Fuit is Polycleti discipulus: *Plinius lib. xxxiv, cap. 8.* Vide an hujus Alexidis filius fuerit Camtharus ille Sicyonius, memoratus Pausaniæ, lib. vi, pag. 348, 1.

ALIPHANUM POCULUM.

Horatius Sermonum lib. ii, Satyra 8:

Invertunt Aliphanis vinaria tota.

Ubi Acro Grammaticus: *Aliphanum oppidum volunt, ubi majores calices fiebant. Alii a vico ubi fictiles & fusiles in usu sunt.*

ALYPUS, STATUARIUS.

Alypus iste fuit Sicyonius, Naucydis Argivi discipulus: *Pausanias lib. vi, pag. 344, 8.* Euthymenis statuam fecit Alypus: *Pausan. lib. vi, pag. 359, 28.* Plura Alypi Sicyonii opera enumerat idem Pausanias lib. x, pag. 625, 53.

AMAZONES.

Lycophron in obscuro poemate, quod inscribitur Cassandra vel Alexandra, pag. 196 editionis Pauli Stephani, tradit Amazones Scythicis equabus vestas totam Atheniensium ditionem horribili strage depopulas. Ad quem locum Tzetzes addit: *Λυσίας δὲ ὁ ῥήτωρ πρῶτος φησὶν αὐτὰς ἀπάρησιν ἀνδρῶν τολμήσαι ἵππων ἀπὸ τῶν ἑλάνων.* De equabus est illud Plinii nat. Hist. lib. viii, cap. 42: *Scythæ per bella sæminis uti malunt, quoniam urinam cursu non impedito reddant.* Urbes aliquot nobiliores, quas condidisse ac denominasse dicuntur Amazones, recenset Strabo lib. xi.

AMI. AMM. AMO. AMP. AMU. AMY.

AM I A N T U S, CÆLATOR.

Amiantus Germanici Cæsaris Cælator. Vide *Gruteri Inscrip.* DLXXXIII, 9.

A M I N O C L E S, NAVIUM ARCHITECTUS.

Eusebius in *Chronicis* ait Olympiade IV, anno tertio, Athenis primum Trierem navigasse Aminocle cursum dirigente: ubi vide *Scaligerum ad ann. MCCLV. Thucydides auctor est triremem fecisse Aminoclem Corinthium*, Plinius libro VII, cap. 56. De hoc Aminocle vide *Thucydidem lib. I. Vide quoque Themistii Euphradæ Orat. xv.*

A M M O N, GEOMETRA:

Romanæ urbis moenia ex Ammonis Geometræ dimensione, quo tempore Gotthi illam priore incursione infestarunt, viginti & unius milliarii spatium in circuitu habuisse compertum est: *Excerpta Photii ex Hist. Olympiodori, est codex numero LXXX.* In ipsam interim totius rei veritatem sedulo inquit Vincentius Contarenus *Var. lectionum cap. 12.*

A M O R G I N Æ V E S T E S.

Ἀμοργινὰ, λεπτὸν ἐνδύμαλον. Ἀμοργίς, καλὰ μὲν τις ἐξ ἧς ἐνδύμα λίνε', ἡ ὕφαντα, ἡ χιτὼν, Hesychius. Vide quoque *Etymologicum magnum in Ἀμοργίς; Pollucem lib. VII, cap. 14; nec non ejusdem libri cap. 16.*

A M P E L I U S, FIGULUS.

Vide *Cassiodorum Variarum* II, 23.

A M P H I O N.

Amphion Thebanæ conditor arcis, Horat. de Arte, vers. 394. Silius Italicus lib. XI, Plutarchus de Musica; Schol. Apollonii Rhodii ad vers. 735 libri primi Argonaut.

A M P H I O N, PICTOR.

Fuit Apelles non minoris simplicitatis, quam artis. Nam cedebat Amphioni de dispositione, Asclepiodoro de mensuris, Plinius lib. xxxv, cap. 10. Ubi tamen optimæ notæ codex MS. propinqui mei Is. Vossii legit: *Fuit non minoris simplicitatis, quam artis. Miampchio dispositione cedebat, Asclepiodoro de mensuris.*

A M P H I O N, SCALPTOR.

Meminit ejus Pausanias lib. VI, pag. 347, 50.

A M P H I O N, STATUARIUS.

Amphion Acestoris filius, Gnosius, fecit Barti Cyrenæi statuam Delphis. Vide *Pausaniam lib. X, pag. 637, 3.*

A M P H I S T R A T U S, STATUARIUS.

In hortis Servilianis reperio laudatos, Calamidis Apollinem illius cælatoris, Daëtylidis Pythias, Amphistrati Callisthenem historiarum scriptorem, Plinius lib. xxxvi, cap. 5. Ἀμφίστρατος ἐχαλκῶρεσσιν κλεῖσιν: *Amphistratus aream Clitius statuam ex ære fabricavit*, Tatianus in Orat. contra Græcos.

A M U L I U S, PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 10, sub finem capitis: *Fuit & nuper gravis ac severus, idemque floridus humilis rei pictor Amulius. Hujus erat Minerva, spectantem adspectans quacunque aspiceretur. Paucis diei horis pingebat, id quoque cum gravitate, quod semper togatus, quamquam in machinis. Carcer ejus artis domus aurea fuit: & ideo non extant exempla alia magnopere. Post eum fuere in auctoritate Cornelius Pinus & Attius Priscus, qui &c.* Totum hunc locum è codd. MSS. ita restituit propinquus meus Isaacus Vossius: *Fuit & nuper gravis ac severus, idemque floribus viridis pictor Fabullus, spectantem spectans quacunque aspiceretur. Paucis diei horis pingebat; id quoque cum gravitate, quod semper togatus, quamquam in manicis. (Quia nempe effeminatorum gestamen manicæ.) Carcer ejus artis domus aurea fuit, & ideo non extant exemplaria. Magnopere post eum fuere in auctoritate Cornelius Pinus & Attius Priscus, qui &c.*

A M Y C L Æ I C A L C E I.

Ἀμυκλίδες Hesychio, Ἀμυκλαῖδες Polluci sunt calciamenta ab Amyclis dicta. Ἀμυκλαί, ὑποδήματα, ἃ καλεῖται ἀμυκλαῖδες, Hesychius. Vide quoque *Scholasten Theocriti ad vers. 15 Eisdyllis X.* Plura habet Meursius *Miscell. Laconicorum libro I, cap. 18.* Amyclæa purpura minus probata. Ovidius de Remedio amoris, lib. II, vers. 311:*Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis
Murice cum Tyrio; turpius illud erit.*

A M Y C L Æ U S, STATUARIUS.

Vide *Pausaniam lib. X, pag. 633, 30.*

ANA-

ANACHARSIS SCYTHA.

Figlinas invenit Corcebus Atheniensis. In iis orbem, Anacharsis Scythes: ut alii, Hyperbios Corinthius, Plin. VII, 56. Vide Senecam epistola XC; Suidam in Ἀναχάρσις, & in ἄγκυρα; Scholiasten Apollonii Rhodii ad vers. 1276 libri I Argonaut. Arriani Periplus Ponti Euxini, pag. 5.

ANANIAS.

Augarus toparcha Edeffæ misit cursorem suum *Ananian*, pingendi peritum, ad delineandam imaginem Christi: vide *Cedrenum, & Damascenum, Orthodoxæ fidei lib. IV, cap. 17.*

ANAXAGORAS, STATUARIUS.

Vide *Laërtium Diogenem lib. II, in Anaxagora, pag. 98. Anaxagoras Ægineta: Pausanias lib. V, pag. 333, 32. Anaxagoram de scenarum pictura Commentarium reliquisse testatur Vitruvius in Præfatione libri septimi. Locum integrum descripsimus supra in Agatharchus.*

ANAXANDER, PICTOR.

Plinius libro XXX, cap. 11, refert eum inter Pictores non ignobiles quidem, in transcurso tamen dicendos.

ANAXANDRA.

Anaxandram Nealcis filiam pinxisse testatur Didymus in *Symposiacis; Clemens Alexandr. Stromat. IV, pag. 381, C.*

ANAXIMANDER.

Astrologiam, Atlas Libya filius; ut alii, Ægyptii; ut alii, Assyrii; sphaeram in ea Milesius Anaximander invenit, Plinius lib. VII, cap. 56: Suidas. Anaximandro inventionem gnomonices & fabricam horologii tribuit Laërtius. Vide quoque Suidam in Γνώμων.

ANAXIMENES.

Anaximeni Milesio, Anaximandri ante nominati discipulo, inventionem horologii scioterici tribuit Plinius libro VII, cap. 76. Vide quoque *Vitruvium libro IX, cap. 9. Operæ pretium quoque est adire quæ de Sciatheri inventionem habet Etymologicum Vossii in Sciather.*

ANDREAS, STATUARIUS.

Andreas Argivus Lysippi imaginem fecit: *Pausanias lib. VI, pag. 374, 29.*

ANDREAS, PICTOR.

Cedrenus pag. 501, II, edit. Basileensis.

ANDROBIUS, PICTOR.

Androbios pinxit Scyllin ancoras Persicæ classis præcidentem, Plin. lib. XXXV, cap. 11.

ANDROBULUS, STATUARIUS.

Androbulus apud Plinium libro XXXIV, cap. 8, reponitur inter Artifices qui felicissime expresse runt Philosophos.

ANDROCYDES, PICTOR.

Equales Zeuxis & æmuli fuere Timanthes, Androcydes, Eupompus, Parasius, Plinius lib. XXXV, cap. 9. Androcydes Pictor maxime laudatus ob pisces circa Scyllam pictos; crediturque, quia impense piscium esu delectabatur, magis eos ex affectu quàm ex arte pinxisse: Plutarch. Symposiacôn lib. IV, quæst. 2 & 4. Vide quoque Athenæum libro VIII, cap. 5. Hic Androcydes fuit Cyzicenus: vide Plutarchum in Pelopida, pag. 291, B.

ANDRON, STATUARIUS.

Andron effinxit vobis Harmoniam ex Martis & Veneris adulterio natam. Εἰμώχδον Ἀφροδίτην, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν Ἀρμονίαν Ἄνδρων ὁμῶν καλεσθῆναι, Tatianus Orat. contra Græcos, pag. 183, B.

ANDRONICUS.

Andronicus Cyrrhestes collocavit Athenis turrin marmoream octogonon, & in singulis lateribus octogoni singulorum ventorum imagines exsculptas contra suos cujusque status designavit, supraque eam turrin metam marmoream perfecit, & insuper Tritonem circum collocavit, dextra manu virgam porrigentem, & ita est machinatus, uti vento circumageretur, & semper contra flatum consisteret, supraque imaginem flantis venti indicem virgam teneret, Vitruvius lib. I, cap. 6. Varroni lib. III de re Rustica, cap. 5, corrupte Andronicus Cyprestis dicitur.

ANDROSTHENES, STATUARIUS.

Androsthene genere Atheniensis, Eucadmi discipulus: *Pausan. lib. X, pag. 643, 31.*

phanis Argivi opera: *Pausan. lib. x, pag. 625, 14 & 33.* Æneum equum ad exemplum Durii fabricavit Antiphanes Argivus: *Pausanias lib. x, pag. 626, 44.*

ANTIPHILUS, PICTOR.

Antiphilus puer ignem conflagrans laudatus, ac pulchra aliâs domo splendente, ipsiusque pueri ore: item lanificio, in quo properant omnium mulierum pensa: Ptolemæo venante. Sed & nobilissimo Satyro, cum pelle pantherina, quem Apostoponta appellant, Plinius lib. xxxv, cap. 11: vide locum. Ἀποστόποντα, id est, manum fronti obtendentem ad arcendum solem: vide Jos. Scaligerum ad Priapeja; & Meursii Orchestram in Σκώψ. Antiphilus falsa accusatione Apellem in discrimen vitæ adduxit apud Ptolemæum regem: vide Lucianum περὶ τῆς μὴ παθῆναι πρὸς τὸν Ἀπὸστοποντα. Facilitate Antiphilus est præstantissimus, Quintil. lib. xii, cap. 10. Parva & Callicles fecit: item Calaces comicis tabellis, utraque Antiphilus. Nam & Hesionam nobilem pinxit, & Alexandrum ac Philippum cum Minerva, qui sunt in schola in Octaviæ porticibus: & in Philippi, Liberum patrem, Alexandrum puerum, Hippolytum tauro emisso expavescentem: in Pompeja vero Cadmum & Europen. Idem jocofo nomine Gryllum ridiculi habitus pinxit. Unde hoc genus picturæ vocantur grylli. Ipse in Ægypto natus didicit à Ctesidemo, Plinius lib. xxxv, cap. 10. Antiphilum quoque cum Apelle ac Protogene conjunxit Theon Sophista Progymnasmatum cap. 1: τοῖς ζωγραφεῖν βαλομένης ἔδεν ὁφελῆ καὶ λαοῖν πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ καὶ Πρωτογένης καὶ Ἀντιφίλου ἔργα, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ζωγραφῶν ἀπαιτήσιν: Picturæ studiosis nihil profuerit cognovisse Apellis, Protogenis, & Antiphili opera, nisi & ipsi manum admovent operi. Varro similiter cum Lysippo conjunxit Antiphilum lib. 11 de Re rust. cap. 2: Tua hæc villa tum & oblita tabulis est, nec minus signis ornata, at meam, vestigium ubi sit nullum Lysippi aut Antiphili, videbis.

ANTIPHILUS, STATUARIUS.

Prope Sicyonium thesaurus est Carthaginienfium, Pothæi, Antiphili, & Megacリス opus: *Pausanias lib. vi, pag. 379, 16.*

ANTISTATES, ARCHITECTUS.

Athenis Antistates & Callaschros & Antimachides & Porinos, architecti, inquit Vitruvius in Præfat. libri vii, Pisistrato ædem Jovi Olympio facienti fundamenta constituerunt. Post mortem autem ejus, propter interpellationem reipublicæ, incepta reliquerunt, &c. Ut ut vero nobilissimi templi structura, propter graves frequentesque reip. motus, varie nunc continuata nunc intermissa fuerit, ipsa interim præconceptæ structuræ delineatione stuporem tentaturis eam injiciente, immani tamen post Pisistrati fundamenta spatio, manum tanto operi denuo admovit Hadrianus Imperator, perfecitque & dedicavit. Vide Meursii Athenas Atticas, lib. 1, cap. 10.

ANTONINUS IMP. PINXIT.

Julius Capitolinus in M. Antonino Philosopho de eodem Antonino: *Operam pingendo sub magistro Diogneto dedit.*

ANTORIDES, PICTOR.

Aristidis Thebani discipuli fuerunt & filii Niceratus & Aristippus, cujus est Satyrus cum scypho coronatus. Discipuli ejus fuerunt Antorides & Euphranor, de quo mox dicemus, Plinius xxxv, 10.

APATURIUS, PICTOR.

Apaturius Alabandæus vitiose pinxit scenam, de quo hæc habet Vitruvius lib. vii, cap. 5: Neque picturæ probari debent, quæ non sunt similes veritati, nec si factæ sunt elegantes ab arte, ideo de his statim debet repente judicari, nisi argumentationis habuerint rationes sine offensionibus explicatas. Etenim Trallibus cum Apaturius Alabandæus eleganti manu finxisset scenam, in eaque fecisset pro columnis signa, centaurosque sustinentes epistylia, coronasque capitibus leoninis ornatas; præterea supra eam nihilominus episcenium, in quo tholi, pronai, semisastigia, omnisque tecti varius pictoris fuerat ornatus. Itaque cum aspectus ejus scenæ propter asperitatem eblandiretur omnium visus, & jam id opus probare fuissent parati; tum Licinius mathematicus prodiit, & ait Alabandæos satis acutos ad omnes res civiles haberi, sed propter non magnum vitium indecentiæ insipientes eos esse judicatos; quod in gymnasio eorum quæ sunt statuæ, omnes sunt causas agentes: in foro autem discos tenentes, aut currentes, seu pila ludentes. Ita indecens inter locorum proprietates status signorum, publice civitati vitium existimationis adjecit. Itaque Apaturius contra respondere non est ausus, sed sustulit scenam, & ad rationem veritatis commutatam, postea correctam approbavit.

APELLAS, STATUARIUS.

Apellas fecit adorantes fæminas, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

APEL-

Meminit ejus Athenæus lib. xi, cap. 12.

A P E L L E S, P I C T O R.

Apelles, nobilissimus Pictor, Ephesius fuit, sicuti nos docet Strabo lib. xiv, pag. 642. Ἰππώναξ ἐστὶν ὁ ποιεῖς τὰς ἐφεσίων, καὶ παρράσι τοὺς ζωγράφους καὶ ἀπὸ τῆς Ἰππώναξ. *Hipponax Poeta est ex Epheso, etiam Parrhasius Pictor & Apelles.* Lucianus quoque τῶν κατὰ τὴν ἀλφειὴν, non modo Apellem vocat Ephesium, sed & ibidem peculiari quadam notione, veluti κατ' ἐξοχὴν, non dubitavit eundem τὸν ἐφεσίον ζωγράφον nuncupare. Καὶ τῆς αἰδομένης, καὶ τῆς αἰδομένης τῆς ἐφεσίων ζωγράφου πύλινον δέλεον τὸν αἰδομένην τῆς ἀλφειᾶς. *Etiam nos, si videtur, juxta Ephesii Pictoris artem exequamur ea quæ adsunt calumniam.* Ovidius inclytum hunc Artificem dicit Coum, sicuti mox ostendemus. At Suidas facit Colophonium quidem Ἰππώναξ, Ephesium vero Ἰππώναξ. Atque adeo videri quoque possunt Ephesus & Coum in summum hunc Artificem Colophonium contulisse jus civitatum, quas eximiis operibus magis magisque nobilitabat. Ἀπὸ τῆς, Κολοφώνιον, inquit Suidas, Ἰππώναξ, ἐφεσίον ζωγράφον. μαθητὴς Παμφίλου ὁ Ἀμφιπολίτης. προτερον δὲ, ἐφεσίον ζωγράφον. Ἰππώναξ, ἀδελφὸς Κτησιόχου, καὶ αὐτὸς ζωγράφος. *Apelles, Colophonius, jure vero civitatis Ephesinae donatus, quadam veluti adoptione factus est Ephesius Pictor.* Discipulus Pamphili Amphipolitani; prius tamen Ephori Ephesii, Pythii filius, frater Ctesiochi, qui & ipse Pictor fuit. Simile quid infra in Parrhasii vita occurrit.

Quis eorum, qui hæc minora animadvertunt, non intelligit Canachi signa rigidiora esse quam ut imitentur veritatem? Calamidis, dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi? Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti & jam planè perfecta, ut mihi quidem videri solent. Similis in pictura ratio est, in qua Zeuxim & Polygnotum & Timantheni & eorum, qui non sunt usi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus. At in Aetione, Nicomacho, Protogene, Apelle, jam perfecta sunt omnia. Et nescio an reliquis in rebus omnibus idem eveniat. Nihil est enim simul & inventum & perfectum, Cicero Bruto, seu de claris Oratoribus. Pictores Apelles, Protogenes, sic alii artifices egregii non reprehendendi, quod consuetudinem Myconis, Dioris, Arimnae, & aliorum superiorum non sunt secuti: cum culpandus non sit medicus qui è longinqua mala consuetudine ægrum in meliorem traducit, Varro libro octavo de L. L. Ne minoris quidem famæ opifices per tot jam secula videmus laborem suum destituisse, qui Protogenem, Apellemque, cum Parrhasio mirati sunt. Nec pulchritudine Jovis Olympii Minervæque Phidiacæ sequentis ætatis attonitos piguit experiri Bryaxim, Lysippum, Praxitelem, Polycletem, quid efficere aut quousque progredi possent. Sed in omni genere scientiæ & summis admiratio veneratioque, & inferioribus merita laus contingit, Columella in Præfat. libri primi de re Rustica. Apelles eo usque Olympiade cxiij provectus, ut plura solus prope, quam cæteri omnes contulerit: voluminibus etiam editis, quæ doctrinam eam continent, Plin. lib. xxxv, cap. 10. Scripsit Apelles de hac arte ad discipulum suum Perseum, sicuti testatur idem Plinius ibidem. Τοῖς ζωγράφου βασιλεὺς ἔδωκεν ὅφρα λατρεῖν τὰ πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς καὶ Προτογένους καὶ Ἀντιφίλου ἔργα, ἐὰν μὴ καὶ αὐτοὶ ζωγράφου διακρίνουν. *Pictura studiosis nihil profuerit cognovisse Apellis, Protogenis, & Antiphili opera, nisi & ipsi manum tabulæ admovent, Theo Sophista Progymn. cap. 1.* Una fingendi ars, in qua præstantes fuerunt Myro, Polycletes, Lysippus; qui omnes inter se dissimiles fuerunt: sed ita tamen, ut neminem sui velis esse dissimilem. Una est ars ratioque picturæ: dissimilisque tamen inter se Zeuxis, Aglaophon, Apelles: neque eorum quicquam est, cui quicquam in arte sua deesse videatur, Cicero lib. iii de Oratore.

Apellis profecto nomen, propter hanc Artificis excellentiam, accepere antiqui tantum nomen ipsius Artis: unde & Appellea Ars dicta est Pictura Martiali libro ii, Epigramm. 10:

Clarus fronde Jovis, Romani fama cothurni,
Spirat Appellea redditus arte Memor.

Statius Sylv. lib. i, in Equo Domitiani, vers. 102:

- - - Appelleæ cuperent te scribere cera.

Apelles pictor videns quendam discipulorum pingentem Helenam plurimo auro obdutam, O adolescens, dixit, quum non posses pingere pulchram, divitem fecisti. Ἀπὸ τῆς, ὁ ζωγράφος θεατὰς πᾶσι τῶν μαθητῶν ἐλέγξων ὀνομαστικῶς πλὴν τῶν ζωγράφων. ὁ μαθητὴς, ὁ ζωγράφος θεατὰς πᾶσι τῶν μαθητῶν ἐλέγξων ὀνομαστικῶς πλὴν τῶν ζωγράφων. *Clem. Alexandrinus Pædag. lib. ii, cap. 12.* Quatuor coloribus solis immortalia opera fecere, ex albis melino, ex silaceis Attico, ex rubris sinopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clarissimi pictores, cum tabulæ eorum singulæ oppidorum venient opibus.

opibus. Nunc & purpuris in parietes migrantibus, & India conferente fluminum suorum limum, & draconum & elephantorum saniem, nulla nobilis pictura est. Omnia ergo meliora tunc fuisse, cum minor copia. Ita est: quoniam, ut supra diximus, rerum non animi pretiis excubatur, Plin. xxxv, 7. Apelles commentus est ex ebore combusto facere atramentum, quod elephantinum vocant. Apportatur & Indicum ex India, inexplorata adhuc inventionis mihi. Fit etiam apud insectores ex flore nigro, qui adhærescit areis cortinis. Fit & è tedis ligni combusti, tritisque in morturio carbonibus. Mira in hoc sepiarum natura; sed ex his non fit. Omne autem atramentum Sole perficitur, Plin. xxxv, 6. Irventa Apellis & cæteris profuere in arte. Unum imitari nemo potuit: quod absoluta opera atramento illinebat ita tenui, ut id ipsam repercussu claritates oculorum excitaret, custodiretque à pulvere & sordibus, ad manum intuenti demum appareret. Sed & tum ratione magna, ne colorum claritas oculorum aciem offenderet, veluti per lapidem specularem intuentibus è longinquo, & eadem res nimis floridis coloribus austeritatem occulte daret, Plin. xxxv, 10. Apelli fuit perpetua consuetudo nunquam tam occupatam diem agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem: quod ab eo in proverbium venit, Plin. xxxv, 10. Atque adeo ab isthoc Artis usu quotidiano crediderim hunc nostrum Artificem adeptum certam illam in ducendis lineis manum, quam multis post sæculis in specimine linearis cum Protogene certaminis vehementer mirata est antiquitas. Hujus industriæ suasu Sicyonem quoque per varios metus & maritimæ peregrinationis incerta contendit Apelles, tanquam nihil prætermisurus quod ad summæ Artis famam pertinere judicabat, immò & cum iis, qui circa Melanthum erant, manum admovit tabulæ Aristрати tyranni: qua de re sic Plutarchus in Arato: Ἡ δὲ γὰρ ἐν δόξῃ τῶν Σικωνίων μύθος ἢ χρηστογραφίας, ὡς μόνος ἀδιάρητος ἔχουσιν τὴν καλὴν. ὤντι καὶ Ἀπελλῷ ἐκείνῳ, ἡδὲ Ζωυραλῶνι, ἀφικνέσθαι καὶ συγχεῖν αὐτοῖς πῶς ἀνδράσιν ἐπὶ ταλαίῃς, τὸ δόξῃς μάλλον ἢ τῇ τέχνης διόρθον μέγαλον. Florebat adhuc gloria Sicyoniæ doctrinæ atque elegantioris picturæ, tanquam quæ sola pristinum splendorem reservasset illibatam. Quapropter etiam Apelles ille, apud omnes jam in summa habitus admiratione, non dubitavit eo proficisci ac Sicyoniorum artificum familiaritatem talento emercari; magis è re sua fore judicans existimationis eorum, quàm artis, participem fieri, &c. Vide locum. Apelli Pictor ineptus tabulam à se pictam ostendens, Hanc, inquit, subito pinxi. Et ille: Etiam te tacente video festinanter pictam. Miror autem quod non plures alias isthoc temporis spatio elaboraveris: Plutarchus de Liberis educandis.

Nulla gloria artificum est, nisi eorum qui tabulas pinxere: eoque venerabilior apparet antiquitas. Non enim parietes excolebant domitis tantum, nec domos uno in loco mansuras, quæ ex incendiis rapi non possunt. Casula Protogenes contentus erat in hortulo suo. Nulla in Apellis tectoriis pictura erat. Nondum libebat parietes totos pingere. Omnis eorum ars uribus excubabat; pictorque res communis terrarum erat, Plin. xxxv, 10. Quæ consideratione inducti Artificum præstantissimi, frequentius plerumque diligentiusque elaboraverunt homines magnitudine præter cæteros illustres, atque ob rerum gestarum æternitatem commemoratione & cognitione dignissimos. Huc facit illud Plinii, agentis eo ipso Capite de Apelle: Alexandrum & Philippum quoties pinxerit, enumerare supervacuum est. Nisi forte malis hanc imaginum Alexandri frequentiam referre ad Regium edictum, memoratum Plinio lib. vii nat. Hist. cap. 37: Hic Imp. edixit ne quis ipsum alius, quàm Apelles, pingeret: quàm Pyrgoteles, sculperet: quàm Lysippus, ex ære duceret: quæ artes pluribus inclauere exemplis. Apulej. in Floridis: Cum primis Alexandri illud præclarum, quod imaginem suam, quo certior posteris proderetur, noluit à multis artificibus vulgo contaminari: sed edixit universo orbi suo, ne quis effigiem Regis temere assimilaret ære, colore, calamine; quin solus eam Polycletus ære duceret, solus Apelles coloribus delinearet, solus Pyrgoteles calamine excuderet. Præter hos treis, multo nobilissimos in suis artificiis, si quis uspiam reperiretur alius sanctissimi imagini Regis manus admolitus, haud secus in eum quàm in sacrilegum vindicaretur. Eo igitur omnium metu factum, solus Alexander ut ubique imaginum summus esset: utque omnibus statuis, & tabulis, & toreumatis idem vigor acerrimi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis juventæ, eadem gratia relictiæ frontis cerneretur. Vide quoque Cicronem ad fam. lib. v, epist. 12; Horat. lib. ii, epist. i; Valer. Maximum lib. octavo, cap. ii, Ex. ext. 2; Himerii denique excerpta οὐ τὸ ὡς Ἀπελλῶν ἀπομακρύνῃς apud Photium, pag. 1138.

Apelles pinxit imagines similitudinis adeo indiscreta, ut incredibile dicta Apion grammaticus scriptum reliquerit, quendam ex facie hominum adduivantem, (quos Metoposcopos vocant) ex iis dixisse aut futura mortis annos, aut præterita. Non fuerat ei gratia in comitatu Alexandri cum Ptolemæo, quo regnante, Alexandriam vi tempestatis expulsus, subornato fraude emulorum Plano regio invitatus, ad Regis cenam venit: indignantique Ptolemæo & vocatores suos ostendenti, ut diceret à quo eorum invitatus esset,

Tet, arrepto carbone extincto è foculo, imaginem in pariete delineavit, agnoscentem ultimum Plani Rege ex inchoato protinus, Plinius xxxv, 10. Totam rem leviter attingit Zetztes Chil. vii, 11, Hist. 197. Plenius vero universam rei gestæ seriem refert Lucianus ὡς δὲ μὴ παθὼς πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ ἑλίου, ubi argumentum artemque Apellæ tabulæ graphice depingit Lucianus. Ad hanc imaginum indiscretam similitudinem refer etiam illum pelles equum, cuius hoc ipso capite aliquanto post meminit Plinius: Est & equus ius, sive fuit, pictus in certamine: quod iudicium ad mutas quadrupedes provocavit hominibus. Namque ambitu æmulo prævalere sentiens, singulorum picturas indutis equis ostendit. Apellis tantum equo adhinnivere, idque postea semper illius experimentum artis ostentatur. Neque prætereundus & alter, memoratus Aliano var. Hist. 1, 3: Alexander videns Ephesi suam ipsius imaginem ab Apelle pictam, non laudat eam pro dignitate picturæ. Quum vero introductus equus adhinniret equo picto, haud liter ac si & ipse verus; O Rex, inquit Apelles, hic sane equus videtur artis pictoris nullo peritior. De hoc Apellis apophthegmate vide Pauli Leopardi Emendationum librum xii, caput 5.

Apelles perfectæ opera proponebat pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam atens, vitia quæ notabantur auscultabat: vulgum diligentiorum iudicem, quam se, præterens. Feruntque à sutore reprehensum, quod in crepidis una intus pauciores fecisset insas: eodem postero die, superbo emendatione pristina admonitionis, cavillante circar, indignatum prospexisse, denuntiantem, ne supra crepidam sutor iudicaret: quod & ipsum in proverbium venit, Plin. xxxv, 10; vide quoque Val. Maximum lib. octavo, Ex. ext. 3. Ex illis nos velim intelligi pingendi fingendique conditoribus, inquit Plinius in Præfat. ardui operis, quos in libellis his invenies absoluta opera, & illa quoque quæ mirando non satiamur, pendenti titulo inscripisse: ut, Apelles faciebat, aut Polycletus: tanquam inchoata semper arte & imperfecta, ut contra iudiciorum varietates superesset artifice regressus ad veniam, velut emendaturo quicquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare plenum verecundia illud est, quod omnia opera tanquam novissima inscribere, & tanquam singulis fato adempti. Tria non amplius, ut opinor, absolute traduntur inscripta; Ille fecit; quæ suis locis reddam: quo apparuit summam artis securitatem auctori placuisse, & ob id in magna invidia fuere omnia ea.

Apelles Pictor, adfidenti sibi Megabyzo & de linea umbraque differere paranti, Non vides, inquit, istos melidem terentes puerulos? tacenti tibi valde fuerunt intenti, purpuræ tuæ atque auri admiratione tacti: nunc autem derident te, orsum loqui de rebus quas nequitiam didicisti: Plutarch. de Discrimine adulatoris atque amici. Usque adeo verum est quod ait Arriani Epictetus lib. iv, cap. 12: πᾶσι θεσιμὴ καὶ ἀφρονήσι ἐστὶ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀνοήτου καὶ μόνον αἱ θεσιμὴ, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι: Omnis scientia contemnit ignorantiam & ignorantes: nec scientiæ solum, sed artes etiam. Interim simile quid etiam Zeuxidi tribuit Alianus lib. 11 var. Hist. cap. 2.

Præcipua Apellis in arte venustas fuit, cum eadem ætate maximi pictores essent. Quorum opera quum admiraretur, collaudatis omnibus, deesse iis unam illam Venerem dicebat, quam Græci χάρις vocant: cætera omnia contigisse, sed hac soli sibi neminem parem, Plinius xxxv, 10. Ingenio & gratia, quam in se ipso maxime jactat, Apelles est præstantissimus, Quintil. Orat. institut. lib. xii, cap. 10. Omnino vide Alianum var. Hist. xii, 41; nec non Plutarchum in Demetrio Poliorcete. Et aliam gloriam usurpavit Apelles, cum Protogenis opus immensi laboris ac curæ supra modum anxie miraretur. Dixit enim omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora; sed uno se præstare, quod manum ille de tabula nesciret tollere: memorabili præcepto, nocere sæpe nimiam diligentiam, Plinius xxxv, 10. In omnibus rebus videndum est Quatenus: etsi enim suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quam parum. In quo Apelles pictores sit quoque eos peccare dicebat, qui non sentirent quod esset satis, Cicero in Oratore. Sit igitur aliquando quod placeat, aut certe quod sufficiat; ut opus poliat lima, non exterat. Temporis quoque debet esse modus, &c. Vide Quintilianum Orat. institut. lib. x, cap. 41 ubi monet aliquem emendationi finem statuendum, quotiescunque accedimus ad emendationem, partem operis longe utilissimam.

Fuit Apelles non minoris simplicitatis, quam artis. Nam cedebat Amphioni, de dispositione; Asclepiodoro, de mensuris: hoc est, quantum quid à quo distare deberet. Scitum est, inter Protogenem & eum quod accidit. Ille vivebat Rhodi: quod cum Apelles adnavigasset, avidus cognoscendi opera ejus, fama sibi tantum cogniti; continuo officinam ejus petiit. Aberat ipse: sed tabulam magnæ amplitudinis, in machina aptatam picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit: interrogavitque à quo quæsitum diceret. Ab hoc, inquit Apelles: arreptoque penicillo, lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reverso Protogeni, quæ gesta erant, anus indicavit. Ferunt artificem protinus, contemplatum subtilitatem, dixisse Apellem venisse: non

non enim cadere in alium tam absolutum opus. Ipsumque alio colore tenuiorem lineam in illa ipsa duxisse: precepisseque abeuntem, si redisset ille, ostenderet, adjiceretque, hunc esse quem quæreretur: atque ita evenit. Revertitur Apelles: sed vinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum devolavit, hospitem quærens. Placuitque sic eam tabulam posteris tradi; omnium quidem, sed artificum præcipuo miraculo. Consumptam eam constat priore incendio domus Caesaris in palatio, avide ante à nobis spectatam, spatiosiore amplitudine nihil aliud continentem, quàm lineas visum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem, omnique opere nobiliorem, Plinius lib. xxxv, cap. 10. De hac interim lineari celeberrimorum Artificum concertatione nonnihil habet Cl. Salmasius Plinianarum exercitationum pagg. 5 & 6.

Apelles & in æmulis benignus, Protogeni dignationem primus Rhodi constituit. Sordebat ille suis, ut plerumque domestica. Percontantique quanti licitaretur opera effecta, parvum nescio quid dixerat: at ille quinquagenis talentis poposcit; famamque dispersit, se emere, ut pro suis venderet. Ea res concitavit Rhodios ad intelligendum Artificem, nec nisi augmentibus pretium cessit, Plin. xxxv, 10. Observavit igitur Apelles erga nuperime sibi cognitum Artificem illam veræ amicitiae legem, cujus meminit Cicero de Amicitia: Cum plurimas & maximas commoditates contineat amicitia, tum illa nimirum præstat omnibus, quod bona spe præluceat in posterum; nec debilitari animos, aut cadere patitur. Et mox ibidem: Sæpe enim in quibusdam aut animus abjectior est, aut spes amplificandæ fortunæ fractior: non est igitur amici, talem esse in eum, qualis ille in se est: sed potius eniti & efficere, ut amici jacentem animum excitet inducatque in spem cogitationemque meliorem. Denique: Hoc faciendum imitandumque est omnibus: ut, si quam præstantiam virtutis, ingenii, fortunæ consecuti sunt, impertiant eam suis, communificentque cum proximis. Fructus enim ingenii, & virtutis, omnisque præstantiæ tum maxime capitur, cum in proximum quemque confertur.

Fuit & comitas Apelli, propter quam gratior Alexandro Magno erat, frequenter in officinam venitanti: nam, ut diximus, ab alio pingi se, vetuit edicto. Sed & in officina imperite multa differentis silentium comiter suadebat, rideri eum dicens à pueris qui colores tererent. Tantum erat authoritati juris in Regem, alioquin iracundum. Quamquam Alexander ei honorem clarissimo præbuit exemplo: namque cum dilectam sibi e palacis suis præcipue, nomine Campaspen, (Æliano est παγασπην, ἡ δὲ λαίρδα: vide eum var. Hist. xii, 34) nudam pingi ob admirationem formæ, & ab Apelle jussisset, eumque tum pari captum amore sensisset, dono eam dedit. Magnus animo, major imperio sui: nec minor hoc facto, quàm victoria aliqua. Quippe se vicit: nec torum tantum suum, sed etiam affectum donavit Artifici: ne dilectæ quidem respectu motus, ut quæ modo Regis fuisset, nunc Pictoris esset. Sunt qui Venerem anadyomenen illo pictam exemplari putant; Plin. xxxv, 10.

Ex hac tam notabili fortuna summi Artificis, quemadmodum & ex iis quæ de eodem Apelle refert Athenæus lib. xiiii, cap. 6, facile discas quàm elegans formarum spectator fuerit Apelles. Conspicatus etenim Laïdem adhuc virginem è Peirene aquam gestantem, & admiratus pulchritudinem, perduxit eam aliquando in convivium amicorum. Irridentibus vero eum æqualibus, quod virginem pro meretrice in sympodium deduxisset: μή γαρ μάστιγι, ἵππιν, ἔγω γὰρ αὐτῇ τις μάστιγι ἀπέλαυσιν μετ' ἐδ' ἔλκω τρεῖς καλῶ δούλω: Nolite mirari, inquit, mihi etenim non toto opus erit triennio, ut eam ad futurae voluptatis usum pulchre doctam institutamque reddere valeam. Qualis vero postea fuerit, discas ex Anthologia Græc. Epigramm. iiii, 12. Nemini interim dubium esse potest, quin hanc ipsam quoque Laïdem sibi veluti in contubernium adsciverit Apelles, quò vivam emendatissimæ formæ imaginem ab animali exemplo in tabulas suas transfunderet: siquidem jam olim plurimi certatim ad eam confluebant Pictores, ut formosissimi corporis ubera pectusque imitarentur. Οὕτω γὰρ ὡς ἡ λαῖς καλῇ, ut ibidem loquitur Deipnosophista, ὡς καὶ τὰς ζωγράφους ἐχοντοίς πρὸς αὐτῷ, ἀπαιτῶν δὲ γυναικὸς τὰς μαστὰς καὶ τὰ στήνα. Pari modo commeabant Artifices ad Theodotam meretricem, cujus cum Socrate dissertatiunculam refert Xenophon Apomnem. lib. iiii. Quis est qui ignoret, inquit Arnobius libro vi advers. Gentes, Athenienses illos Hermas Alcibiadei ad corporis similitudinem fabricatos? Quis Praxitelem nescit ad formam Cratiæ meretricis, quam infelix perditæ diligebat, os Veneris Cnidie solertiarum coegisse certamine? &c. Similia habet Clemens Alexandrinus in Protreptico, atque alii plures. Huc etiam refer illud Plauti Poenulo, Actu iv, Scena Fuit hodie, &c.

- - - O Apella, ô Zeuxis pictor,
Cur numero estis mortui? hinc exemplum ut pingeretis:
Nam alios pictores nihil moror hujusmodi tractare exempla.

Et illud Propertii lib. II, Eleg. 3:

*Si quis vult fama tabulas anteire vetustas,
Hic dominam exemplo ponat inante meam.*

Præcipue tamen huc facit insignis locus Ciceronis circa initium libri secundi de Inventionē: vide locum.

Apelles pinxit & Antigoni regis imaginem, altero lumine orbam, primus excogitata ratione vitia condendi: obliquam namque fecit; ut quod corpori deerat, picturæ potius deesse videretur: tantumque eam partem e facie ostendit, quam totam poterat ostendere, Plinius xxxv, 10. Habet in pictura speciem tota facies. Apelles tamen imaginem Antigoni latere tantum altero ostendit, ut amissi oculi deformitas lateret, Quintil. libro II, cap. 13. Hanc Antigoni picturam apud Coos fuisse testatur Strabo lib. XIV. Vide quæ de Venere Anadyomene infra dicimus.

Fecit Apelles & Neoptolemum ex equo pugnantem adversus Persas. Archelaum cum uxore & filia. Antigonum thoracatum cum equo incedentem. Peritiores artis præferunt omnibus ejus operibus eundem Regem sedentem in equo: Dianam sacrificantium virginum choro mistam; quibus vicisse Homeri versus videtur, id ipsum describentis, Plinius libro xxxv, cap. 10.

Pinxit Apelles & Alexandrum Magnum, fulmen tenentem, in templo Ephesie Dianæ, viginti talentis auri. Digiti eminere videntur, & fulmen extra tabulam esse. Sed legentes meminerint, omnia ea quatuor coloribus facta. Manupretium ejus tabula in nummo aureo mensura accepit, non numero, Plinius xxxv, 10. Apelles fulminigerum Alexandrum pinxit usque adeo accurate atque attemperate, ut diceret duos esse Alexandros: unum Philippi filium, insuperabilem; alterum Apellis, inimitabilem. Έγεψεν τὸ κεραυνόφορον ἄνθρωπος καὶ κεκεραυνώτος, ὥστε λέγειν ὅτι δύο Ἀλεξάνδρων, ὁ μὲν φιλιππῶν γόνει ἀνίκητος, ὁ δὲ Ἀπὲλῳ ἀμίμητος, Plutarchus de Fortuna vel virtute Magni Alexandri. Apelles pingens Alexandrum fulmen tenentem, non repræsentavit colorem ejus. Magis fuscum & sordidiorem fecit, quum fuerit (ut ajunt) candidus: qui color in pectore ejus & facie potissimum purpurascebat. Ἀπὲλῳ γὰρ τὸ κεραυνόφορον, οὐκ ἐμίμησεν τὴν χροάν, ἀλλὰ φαιόπρον καὶ πεπιωμμένον ἐποίησεν. ὡς φασιν, ὅτι ὁ Λόκωτος ἐπιφαινόσκειν αὐτῷ πρὸς τὸ εἶδος μάλιστα καὶ τὸ προσωπὸν, Idem in Magni Alexandri vita. Recte Lysippus Fictor Apellem Pictorem reprehendit, quod is imaginem Alexandri fulmen manu tenentem pinxisset; ipse vero hastam. Inquens, hujus gloriam, quæ veræ Alexandro & propria esset, nunquam abolitum iri. Εὐ Λύσιππον ὁ πάσης Ἀπὲλῳ ἐμίμησεν τὸ ζωγράφον, ὅτι τὴν Ἀλεξάνδρου γὰρ εἰκόνα κεραυνὸν ἐν ἐνέκρησιν αὐτοῦ δὲ λόγχην, καὶ τὴν δεξιᾷ εἰς ἀφαιρήσασθαι χρόνῳ, ἀλλήθινῃ καὶ ἰδίᾳ ἔσται, Idem de Iside & Osiride. Succenset enim Deus imitantibus tonitrua & fulmina & coruscantes radiationes. Νικητὰ γὰρ ὁ Θεὸς τοῖς δοπομιμεσμένοις βροταῖς καὶ κεραυνῶν καὶ ἀκύνθολιαις, &c. Vide Plutarchum πρὸς ἡμετέραν ἀποιδότον.

Apelles pinxit & Megabyzi, sacerdotis Dianæ Ephesie, pompam, Plin. xxxv, 10.

Apelles pinxit & Clytū equo ad bellum festinantem, & ei galeam poscenti armigerum porrigentem, Plinius xxxv, 10. Apelles alium quoque equum è bello redeuntē fecit, Fortunam sibi præcipue faventem in ea tabula expertus. Ἀξίον ἐπὶ καὶ τὸ συμβῆναι δὴ τὴν τύχης Ἀπὲλῳ τῷ ζωγράφῳ. ὡς γὰρ λέγουσι, ἵππον ἀπὸ τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ ἐκ πολέμου ἐπιπλεῖν ὕψους ἢ τῷ αὐχένι καὶ ἐπανεσῶς, καὶ τὰ ὦτα ὀρθίσθαι, καὶ δριμύς τις ὄψις, ὡς ἐκ πολέμου παρὸν, καὶ ἐκ δρόμου θυμὸν ἐν τοῖς ὄψεσιν ἔχειν. οἱ δὲ πόδες ἀνεβέβητο ἐν τῷ αἵματι μικρὰ ψαυόντες, καὶ ἀνὰ μέντοι τὴν γῆν. καὶ ὁ ἡνιόχῳ ἐκρέται ὁ χαλινῶς, τὸ πλεμικὸν οὐλόματι δὲ ἵππῳ δὴ τυτῆρῳ ἀχέων. ἀπαντὰ δὲ ἐχέσθαι τὸ εἶκόνα εὐκαίᾳ, ἔλπιεν ἀφρὸν χροῖμα, εἶον ἀνὴρ ὅσοι μινύτῳ αἵματι καὶ ὕγρῳ κατὰ σιωχῇ μίξιν, δώκοντῳ μὲν δὲ αἰσμάτῳ τὸ ὕγρον τῶν σωματικῶν, ἀφροῖν δὲ τῇ κοπῇ δὲ πνέματι, αἷμα δὲ σπινθαινέσθαι τῷ ἀφρῷ τὸ ἐκ τῶν χαλινῶν ὕδρωσι. καὶ δὴ ἀπὸ γὰρ φανὶ ἵππῳ ἀφρὸν κεκεμηκένῳ ἐν ἀγῶνι. ἀπορῶν δὲ σπινθαινόν, πλὴν ἀπαλγῆσας, ἐνέεισι πρὸς τοῖς χαλινῶν τὴν γραφὴν τὴν αὐτογυῖαν. πολλὰ δὲ αὕτη ἔχουσι χροῖματῶν εἰκόνα ἀφρὸν ἡμαγμῶν, ἐφῆρμοσε τῇ γραφῇ τὸ χροῖμα. Ἀπὲλῳ δὲ ἰδὼν, ἐχάρη τῷ ἐν ἀπογνώστῳ τύχης ἔργῳ, καὶ ἐπὶ ἐπὶ δὲ ἀπὸ τῆς τύχης, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς τύχης τὴν γραφὴν: Dignum relatu est, quod Apelli accidit à Fortuna. Faciebat is equum, non ab opere, sed ex bello redeuntē. Excelsus erat & erectæ cervicis, & auribus quoque erectis atque acribus oculis, tanquam è prælio regrediens conceptum ex cursu furorem in visu adhuc retinens. Pedes attollebantur, parum leviterque aliquantam terræ partem attingentes. Auriga tenebat frenum, parum impetum habena stringens. At quum omnia quæ ad picturam hanc pertinebant videretur jam elaborasse Artifex, deerat etiamnum color spumæ, qualis fieri solet ex continuata mixtione sanguinis cum humido: anhelitu quidem oris humiditatem sequente, spiritu vero præ ærumna spumante, sanguine denique spumæ ex freni vexatione insperso. Quum igitur non posset pingere spumam equi in prælio fatigati, plurimum hæsitans,

ac tandem dolore victus, impegit circa habenas tabulae spongiam, quae cum plurimos haberet colores cruentatae spumae perquam similes, adaptavit picturae colorem tantopere desideratum: Dio Chrysostomus Orat. LXIV, quae est de Fortuna. Agatho:

Τίχη τύχῳ ἐστέρη καὶ τύχη τίχῳ.
Ars atque Fortuna invicem se diligunt.

Plutarchus de Fortuna Romanorum: Ἰὼν ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς δίσχοις μέγιστον καὶ καταλογίζομαι εἶναι γεγραμμένους φησὶν, ἀνομοιότατον πρᾶγμα τῇ σοφίᾳ τῷ τύχῳ ὄναι, ομοιωτὸν πραγμάτων γίνεσθαι δημιουργόν: Ion Poeta in his quae soluta oratione scripsit, Fortunam ait & sapientiam, eam sint dissimilima, simillimarum tamen rerum effectrices esse.

Apelles in equi pictura reprehensus. Aelianus libro quarto de Animalibus, cap. 50: Ajunt equos non habere cilia infra. Apellem itaque Ephesium eo nomine reprehensum ferunt, quod equum pingens non observasset hanc animantis proprietatem. Alii non Apelli hoc datum crimini volunt, sed Niconi, viro quidem optimo & pingendi scientissimo, in hujus tamen animalis pictura lapsio. Οἱ ἴπποι πῶς κατὰ βλεφάρων εἰς τὴν αἰχρὴν ἔχουσιν. Ἀπελλῶν δὲ τὸ ἐφάρσον αἰχρῶν λέγουσιν ἔχον, ἐπὶ πᾶσι ἵπποις γράφων, καὶ περιφύλαξαι τὸ ἴδιον ἔχον. οἱ δὲ σὺν Ἀπελλῶν φασὶ τὴν αἰχρῶν ταύτην ἐξέγκειναι, ἀλλὰ Νίκωνα ἀρετὴν μὲν ἀνδρα γράψαι τὸ ζῶον τῷτο, σφαλέντα δ' εἰς μόνον τὸ εἰρηδύον. Usque adeo verum est illud Horatii in Arte Poetica:

Quandoque bonus dormitat Homerus.

Θνητὴ φύσις, καὶ ὅπως θνητῶν γάρη ἄνθρωποι, inquit Diodorus Siculus lib. xxxvi, καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἀμέλειαν πάλιν διαρρηκτοῦς. ἔτι γὰρ τοιαύτης, μέγιστον πνευματικόν ἐπὶ τῇ ἐκφάνειν ἀγαθμάτων καὶ κακοῦ, ἐπὶ Πραξίλεως, ὁ καὶ μέγιστος αἰσθῆσις τοῖς ἡδύσις ἔργοις καὶ τῇ ψυχῇ πάσῃ, ἐπὶ Ἀπελλῆς ἡ Παρράσις, οἱ τοὺς ἐμπνευστοὺς καὶ καλὰς χρομασί, περὶ ἀνθρώπων ζωγραφικῶν τύχῳ, ὥστε ἐπίτυχον ἐν τοῖς ἔργοις, ὥστε κατὰ πᾶν ἀμειβόμενοι παιδείας αὐτῶν τὸ ἐμπνεύματος διδασκαλία. Ἀνθρώποι γὰρ ὅπως καὶ πᾶσι τῇ ἐγκυκλοπαιδίᾳ ἀπεροχαισθῶνται, ὅμως διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν διέπλητοι ἐν πολλοῖς. Fieri nequit ut natura mortalis, etiam si scopum sibi propositum assequatur, probationem omnium sine ulla reprehensione obtineat. Neque enim Phidias, in magna habitus admiratione ob simulacrorum eburnearum fabricationem: neque Praxiteles, qui lapideis operibus eximie admiscuit affectiones animi: neque Apelles aut Parrhasius, artem pictoriam experienter temperatis coloribus ad summum fastigium provehentes, tantam in suis operibus experti sunt felicitatem, ut peritiae suae effectum prorsus irreprehensibilem exhiberent. Cum enim homines essent ac primas obtinerent in iis quae sibi agenda susceperant, nihilominus tamen propter inobscillitatem humanam in multis a proposito sibi scopo abetrarunt.

Mirantur Apellis Abironem, Samii. Menandrum, regem Caria, Rhodii: item Antaeum. Alexandria Gorgasthenem tragedum. Romae Castorem & Pollucem, cum Victoria & Alexandro Magna: item belli imaginem, restrictis ad terga manibus, Alexandro in curru triumphante. Quas utrasque tabulas Divus Augustus in fori sui partibus celebrantibus dicaverat simplicitate moderata. Divus Claudius pluris existimavit in utrisque, excisa facie Alexandri, Divi Augusti imaginem subdere, Plinius xxxv, 10.

Apellis arbitrantur manu esse & in Antonia templo Herculem aversum: ut (quod est difficillimum) faciem ejus ostendat verius pictura, quam promittat, Plinius xxxv, 10.

Cyniscam Archidami filiam, virilis animi foeminam, Apelles fecit in Elide. Κυνίσκας εἰκόν, Ἀπελλῶν τὴν τῆς, Pausanias libro vi, pag. 344, 42.

Gratiae imago est apud Smyrnaeos in cantorum statione, Apellis pictura. Σμυρναίους ἐν τῷ ᾠδῶν καλῶς ἐστὶν εἰκόν, Ἀπελλῶν γραφή, Pausan. lib. ix, pag. 596, 32.

Apellis Fortuna sedens. Ἀπελλῆς ὁ ζωγράφος ἐρωτηθεὶς διὰ πὴν τὴν τύχῳ καθήκοντα ἔγραψεν. οὐχ ἔθηκε γὰρ, ἵππας: Apelles Pictor interrogatus quam ob rem Fortunam sedentem pinxisset. Non stat enim, inquit: Stobaeus Titulo ccli. Apelles appinxit Fortunae Charites: Libanius ecphrasi iv, quae est de Pulchritudine.

Apelles templum aliquod Pergamenorum exornaverat. Basilisci reliquias amplo festerio Pergamensis comparaverunt, ut eadem Apellis manu insignem, nec araneae intexerent, neque alites involarent, cadaver ejus reticulo aureo suspensum, ibidem locarunt, Solinus cap. 27: ita locum emendante Salmasio.

Apellis Pacate. Vide Luciani Imagines.

Apellis Monocnemos. Arbitratur: In pinacothecam perveni, varia picturarum genere mirabilem. Nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria velatas, & Protopogenis rudimenta, cum ipsius Naturae veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis, quem Graeci Monocnemum dicunt, etiam adoravi. Tanto enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem praecise, ut crederes etiam animalium esse picturam, &c.

Apelles pinxit & Heroa nudum; eaque pictura Naturam ipsam provocavit, Plinius libro xxxv, cap. 10.

Apelles semet ipsum depinxit: Anthol. Epigramm. lib. iv, cap. 6:

Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν ἰκόνι γράψεν ἄριστος Ἀπелλῆς.
Optimus in tabula semet depinxit Apelles.

Apelles pinxit & quæ pingi non possunt, tonitrua, fulgetra, fulguraque; Bresten, Astrapen, Ceraunobolon appellant, Plinius xxxv, 10.

Sunt inter opera Apellis & exspirantium imagines. Quæ autem nobilissima sint, non est facile dictu. Venerem exeuntem è mari Divus Augustus dicavit in delubro patris Caesaris, quæ Anadyomene vocatur: versibus Græcis tali opere (dum laudatur) victo, sed illustrato. Hujus inferiorem partem corruptam qui resciceret, non potuit reperiri: verum ipsa injuria cessit in gloriam artificis. Consenuit hæc tabula carie: aliamque pro ea Nero principatu substituit suo, Dorothei manu, Plin. xxxv, 10. Ex hisce verbis propemodum colligi posse crediderim Plinium huic Veneri tribuisse palmam inter alia summi Artificis opera. Atque adeo ipsi quoque Apelli hoc opus visum fuisse palmarium, testis est Propertius lib. 111, Eleg. 9:

In Veneris tabula summam sibi ponit Apelles.

Non enim dubium cuiquam esse potest, quin omnem impetuosissimæ Artis vim ad hoc opus exciverit vehemens ille amor quo Campaspen deperibat Apelles: ad cujus etiam exemplar, sicuti supra monuimus, Anadyomenen hanc pictam plerique putant. Athenæus tamen lib. xiiii, cap. 6, factam vult ad exemplar Phrynes: Ἡν δὲ οὐλὸς μᾶλλον ἢ φρόνη καλὴ ἐν τοῖς μὴ βλέπονσιν· διόπερ ἂν δὲ ράδιον ἦν αὐτῇ ἰδὼν γυμνῇ. Ἐχέσασκεν γὰρ χιθῶνα ἀμπύχῳ, καὶ τοῖς δημοσίοις οὐκ ἐχρήσθη βαλανείοις. Τῇ δὲ τῷ Ἐλιδωνίων πανηγύρι καὶ τῇ τῷ Προξιδωνίων ἐν οἷσιν τῶν πανελλήνων πάσιον ἀπολυθησὶν θοιμάλια καὶ λύσασα τὰς κόμας, ἐνέβαινε τῇ θαλάττῃ· καὶ τῷ αὐτῇ τὴν ἀναδυομένην Ἀφροδίτῃ ἀνεγέγραψε Ἀπелλῆς: Erat utique Phryne magis pulcra in iis partibus quæ non videntur, quamobrem haud facile fuit eam conspiciere nudam: induebatur enim tunicam arte carnes adstringentem, neque publicis utebatur balneis. Frequentissimo tamen Eleusiniorum conventu feriatisque Neptuno diebus, in Græcorum omnium conspectu, deponens vestes & solvens comas, ingressa est mare: adeo ut Venerem è mari emergentem ad hoc etiam exemplum pinxerit Apelles.

Lacter promontorium est Coæ insulæ, in cujus suburbio est ædes Æsculapii nobilitata Antigono Apellis, de quo nonnihil etiam supra diximus. Conspiciebatur ibidem quoque ejusdem Artificis Venus Anadyomene. Ἡ νῦν ἀνάκει· τῷ θεῷ καίσαρι ἐν Ῥώμῃ, & τοῖς βασιλεῦσιν ἀναστῆναι τῷ πατρὶ τὴν δεχημένην & ἡμέρας αὐτῆς. Φασὶ δὲ τοῖς Κόμης ἀντὶ τῆς γραφῆς ἐκαστὴν παλάνην ἀφίστην ἡμέραν & περὶ πέντε ἡμέρας. Quæ nunc dedicata est divo Casari Augusto consecrante Patri generis sui Patronam. Ajunt Cois pro pictura fuisse remissa C. talenta de imperati tributis summa, Strabo lib. xiv, pag. 657. Meminit hujus tabulæ Ovidius Amorum lib. i, Eleg. 14:

*Formosæ periere comæ, quas vellet Apollo,
Quas vellet capiti Bacchus inesse suo.
Illis contulerim, quas quondam nuda Dion
Pingitur humenti sustinuisse manu.*

Eam quoque respicit Tristium lib. 11, vers. 526:

*Sic madidos siccant digitis Venus uda capillos,
Et modo maternis tecta videtur aquis.*

Ubi quoque ostendit celebrem hanc Anadyomenes picturam inter ornamenta domus Augustæ tunc temporis fuisse relatum. Meminit & 111 de Arte, vers. 401:

*Si Venerem Cois nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub æquoreis illa lateret aquis.*

Scio non defuisse qui Cois hoc in loco reponerent; ego tamen Cois retinui: propterea quod Ovidius fenserit Apellem fuisse genere Coum; alioqui lib. iv de Ponto, Eleg. 1, non dixisset,

*Ut Venus artificis labor est & gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas.*

Tale quoque est Aufonii Epigramma, num. 104, in Venerem Anadyomenen:

*Emersam pelagi nuper genitalibus undis
Cyprin Apellei cerne laboris opus;*

U:

*Ut complexa manu madidos salis æquore crines
Humidulis spumas stringit utraque comis.
Jam tibi nos Cypri, Juno inquit & innuba Pallas,
Cedimus, & formæ præmia deferimus.*

Exprimere studuit Aufonius Græcum Epigramma Antipatri Sidonii de Venere è mari emergente, quod legitur Anthologiæ lib. 1v, titulo 12:

Τὴν ἀναδυομένην ἀπὸ μαλῆρας ἄρ' ἡ θαλάττης
Κύπριν, Ἀ' πελάγεια μόχθον ἔρα χαφίδου,
Ὡς χεῖρ' ἀσπασσάμενην ἀφ' ἑσέρος ὕδατος χεῖρ' ἔχει,
Ἐκθλίσκει νοστρον ἄφρον' ὅτι παλαιάν.
Ἀντὶ νῦν ἔρεσσιν Ἀ' θύλαίη τε καὶ Ἡ' ρη,
Ὅ'ν ἐπὶ σοὶ μορφῆς εἰς ἔριν ἐρχόμεθα.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Maternis primum de fluctibus emergentem
Cyprin Apellei cerne laboris opus:
Ut manibus mulcens respersos æquore crines,
De madidis spumam cogit abire comis.
Non tibi de forma posthac certabimus, ipsæ
Dicant, si videant, nata sororque Jovis.*

Quatuor alia in hanc Apellis Anadyomenen Epigrammata habet eadem Anthologia ibidem. Rationem interim, cur veteres Venerem è pelagi spumis natam, atque ei Aphrodites nomen ob hoc inditum putaverint, egregie reddit Aristoteles lib. 11 de generat. Animal. cap. 2.

Apelles inchoaverat & aliam Venerem Cois, superaturus etiam suam illam priorem. Invidit mors, peracta parte: nec qui succederet operi ad præscripta lineamenta, inventus est, Plinius libro xxxv, cap. 10. Hujus ipsius Veneris meminit quoque Cicero ad famil. lib. 1, epist. 9: *Apelles Veneris caput & summa pectoris politissima arte perfecit: reliquam partem corporis, inchoatam reliquit.* Et rursus lib. 111 de Officiis: *Nemo pictor est inventus; qui Veneris eam partem, quam Apelles inchoatam reliquisset, absolveret: oris enim pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat.* Atque adeo locum hic habet illud Plinii lib. xxxv, cap. 11: *Illud per quam rarum ac memoria dignum, etiam suprema opera artificum imperfectasque tabulas, sicut Irin Aristidis, Tyndaridas Nicomachi, Medeam Timomachi, & quam diximus, Venerem Apellis, in majori admiratione esse, quam perfectam.* Quippe in iis lineamenta reliqua, ipsæque cogitationes artificum spectantur, atque in lenocinio commendationis dolor est: manus, cum id agerent, extinctæ desiderantur. Nimirum, ut apposite, alia tamen occasione Plinius libro xxxv, cap. 2: *Majus nullum est felicitatis specimen, quam semper omnes scire cupere, qualis fuerit aliquis.*

Pamphilus, Apellis præceptor, Macedo natione; sed primus in pictura omnibus literis eruditus; præcipue Arithmetice & Geometrice; sine quibus negabat artem perfici posse. Docuit neminem minoris talento, annis decem, quam mercedem & Apelles & Melanthius ei dedere, Plin. xxxv, 10.

Ctesilochus Apellis discipulus: Plin. xxxv, 11: fortasse & frater: nam Suidas paulo ante meminit alicujus Ctesiochi, quem dicit fratrem Apellis fuisse.

Apellis æqualis fuit Aristides Thebanus: Plinius xxxv, 10.

A P H R O D I S I U S, STATUARIUS.

Palatinas domos Caesarum replevere probatissimis signis Craterus cum Pythodoro, Polydectes cum Hermolao, Pythodorus alius cum Artemone, & singularis Aphrodisius Trallianus, Plinius xxxvi, 10.

A P I S Æ G Y P T I U S.

Nostri opinio est, inquit Vossius libro 1 de Origine & progr. idolol. cap. 29, Apim Ægyptium fuisse symbolum Josephi Patriarchæ. Vide locum.

A P O L L I N A R I S. Vide LUCIUS FLAVIUS APOLLINARIS.

A P O L L O.

Apollo gaudet condendis urbibus, ac mortales docuit metiri urbes. Immo vixdum quadriennis, fundamenta jecit atque aram Deli construxit è cornibus: vide Callimachi hymnum in Apollinem, vers. 55 & seqq. Hyginum fabula 89; Ovidium VIII Metamorph. vers. 15, coll. cum Pausaniæ lib. 1, pag. 78, 17. De ara cornea, vide Plutarch. de Solertia animalium; Diod. Siculum lib. v, pag. 341. Pausanias lib. v, sive Eliacorum primo meminit aræ Mercurio atque Apollini communis: Ἀπόλλωνος καὶ Ἑρμοῦ κοινῆς

ἔστιν ἐν κοινῷ· διότι Ἐρμῆν λέγουσι, ἃ πόλλ' αὐτὰ ὁ δὲ πόλιν ἄνω καὶ πόλιν ἑλλήνων ἐστὶν ἐς αὐτοὺς λόγος·
Apollo & Mercurius communem habent artem, propterea quod lyra inventionem Mercurio, citharæ vero Apollini Græcorum sermo attribuit.

A P O L L O D O R U S, A R C H I T E C T U S.

Apollodorum Architectum, qui forum & odeum & gymnasium, opera Trajani, Romæ fecerat, Adrianus primum exilio, deinde etiam morte mulctavit: propter admiffa scelera, sicuti dicebat; sed tamen vera causâ fuit, quod quum Apollodorus cum illo quædam de his operibus communicaret, atque interim Adrianus nihil ad rem pertinentia effutiret; respondit ei Apollodorus: Abi, inquit, & cucurbitas pinge, nihil enim horum nosti: equidem eo ipso tempore pictura cucurbitæ quàm maxime sibi placebat Adrianus. Imperium itaque adeptus atque injuriæ memor, hanc illius in loquendo libertatem non pertulit, &c. Vide supra in ADRIANUS IMP.

A P O L L O D O R U S, F I C T O R.

Silanion Apollodorum fecit, fictorem & ipsum, sed inter cunctos diligentissimum artis & inimicum sui judicem, crebro perfecta signa frangentem, dum satiare cupiditatem nequit artis, & ideo Insanum cognominatum. Hoc in eo expressit, nec hominem ex arte fecit, sed Iracundiam, Plinius xxxiv, 8. Idem ibidem paullo post meminit, ut videtur, ejusdem Apollodori, cum ait: Nunc percensebo eos, qui ejusdem generis opera fecerunt, ut Apollodorus, Androbulus, Asclepiodorus, Alevas Philosophos.

A P O L L O D O R U S, P I C T O R.

In luminibus artis primus refulsit Apollodorus Atheniensis nonagesima tertia Olympiade. Hic primus species exprimere instituit, primusque gloriam penicillo jure contulit. Ejus est sacerdos adorans, & Ajax fulmine incensus, qui Pergami spectatur hodie: neque ante eum tabula ullius offenditur, quæ teneat oculos. Ab hoc artis fores apertas Zeuxis Heracleotes intravit, Olympiadis nonagesima quinta anno quarto, audentemque jam aliquid penicillum ad magnam gloriam perduxit. In eum Apollodorus, supra dictus, versus fecit, Artem ipsi ablatam Zeuxin ferre secum, Plinius xxxv, 9. Ἀπολλόδωρος ὁ ζωγράφος ἀνδρώπων πῶτ' ἐξ ἄνδρ' ὅσων καὶ δαίχρων σκιάς, ἃ θύων λυ. ἢ πῶς ἐργαίετο Πηγάρεται, Μωμῆσται πρὸς μάλλον ἢ μιμήσται: Apollodorus Pictor, qui mortalium primus invenit rationem commiscendi colores & exactam umbrarum expressionem, Atheniensis erat: cujus operibus inscribebatur, Facilius hæc culpabit aliquis quàm imitabitur, Plutarchus circa initium libri, Bellone an pace clariores fuerint Athenienses. His quàm simillima habet Hesychius; qui etiam addit eum pileum erectum portare solitum: οὐλ' ἢ πῶλον ἐφόρει ἑρῶν: quod tantundem erat, ac si principum sibi in reliquos Pictores arrogasset, ut Medorum rex κυρβάσται, sive tiaram, ἑρῶν, gestabat, reliqui vero purpurati σεβάσται sive κεκλιμένοι. Hesychii verba sunt: Σκιά, σκιάσις, Πηγάρεται & ζωγράφοι, ἀνέμοιοι. Σκιαγραφία, τὴν σκηνογραφίαν ἔτι λαγναί· ἐλίσσο δὲ πρὸς Ἀπολλόδωρον (ζωγράφος, σκιογράφος, ἀνὴρ ἐκ σκηνογράφου· ἔτι καὶ πῶλον ἐφόρει ἑρῶν· ἢ ἐν πῶς ἐργοῖς Πηγάρεται, Μωμῆσται πρὸς μάλλον, ἢ μιμήσται). Σκιαγράφος, Ἀπολλόδωρος. Schol. in Plutum Aristophanis tradit illam Heracidarum picturam, quam plerique Pamphilo præceptor Apellis tribuunt, esse opus Apollodori.

A P O L L O N I D E S, S C A L P T O R.

Post Pyrgotelem Apollonides & Cronius in gloria fuere, quique divi Augusti imaginem similem expressit, qua postea Principes signabant, Dioscoridem, Plin. xxxvii, 1.

A P O L L O N I U S, M E C H A N I C U S.

Apollonius Pergæus, insignis Mechanicus. Vide Vitruvium lib. I, cap. 1.

A P O L L O N I U S, S C U L P T O R.

Romæ spectatur Hercules obliquato corpore sedens, &c. Titulus ostendit nomen Artis: ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ, Inscript. Gruteri XLII, II.

A P O L L O N I U S, S T A T U A R I U S.

In Pollionis Asinii monumentis sunt Zethus & Amphion ac Dirce & taurus vinculumque ex eodem lapide, Rhodo advecta opera Apollonii & Taurisei. Parentum ii certamen de se fecere. Menecratem videri, professi sed esse naturalem Artemidorum, Plin. xxxvi, 5.

A P U L E J U S, A R C H I T E C T U S.

Inscript. Gruteri, xli, 5.

A Q U I L A, T E N T O R I O R U M C O N F I C I E N D O R U M A R T I F E X.

Aquila Judæus, genere Ponticus, & Paulus Apostolus, fuere ὁμόπχνοι, & eodem artificii genere vitam sustentabant, ἡ αὖτοὺς σκηνοποιοὶ τῶν τέχων, Aët. xviii: 3. Vide quæ annotamus in *Jobel*.

AQUINAS,

AQUI. ARA. ARC.

AQUINAS, FUCUS.

Horatius lib. 1, epist. 10:

*Non, qui Sidonio contendero callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum.*

Ubi Acro: *Aquinates purpurae similes sunt Tyriis, multum erga imperiti falluntur.*

ARABICÆ VESTES.

Arriani Periplus maris Erythraei, pag. 7, F. Arabes muniebant se struthiotum pel-
libus, quæ iis erant thoracum & scutorum loco: *Pollux lib. 1, cap. x, §. 7.* Ἐμασ-
μός Ἀραβικὸς ὁμοίως, καὶ κείνος, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ὁ νόθος περιώστερος: *Inferuntur in Sabbathia
item vestes Arabicæ, communes, simplices, & adulterinæ copiose.*

ARACHNE.

*Fusus in lanificio, Closter filius Arachnes invenit. Linum & retia, Arachne, Plin.
lib. vii, cap. 56. Vide Ovidium circa initium libri sexti Metamorph.*

ARATUS, SICYONIUS.

Aratus Sicyonius habuit intelligens iudicium in picturis ac tabulis Græciæ. Ἀρατὸς
ἔχον κείσιν σὺν ἀμύμονι ἐν θαλάμῳ καὶ πίναξιν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, Plutarchus in Arato.

ARCADICUS PILEUS.

Arcadico pileo utebatur Menedemus Philosophus, cui intexta erant duodecim elemen-
ta. Πίλος Ἀρκάδικος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, ἔχον ἐνφασμῶς πρὸς δώδεκα τοιχῆς, Laërtius lib. vi,
in Menedemo. Vide quoque *Philostratum lib. 11 de vitis Sophist. pag. 570.*

ARCESILAS, PICTOR.

Arcesilas Tisicratis filius recensetur inter Pictores non ignobiles à Plinio lib. xxxv, 11.

ARCESILAS, STATUARIUS.

Arcesilas Aristodici filius fecit Minervam, in quam fuit illud Simonidis epigramma,
quod habet Diog. Laërtius lib. iv, in *Arcesilao.*

ARCESILAUS, PICTOR.

*Vetustiores encausticæ picturæ extitere, ut Polygnoti & Nicanoris & Arcesilai Patrio-
rum, Plin. xxxv, 11. In Piræo Leosthenem liberosque ejus pinxit Arcesilaus: Pau-
sanias in Atticis, pag. 2, 12.*

ARCESILAUS, PLASTA.

*M. Varro magnificat Arcesilaum Lucii Luculli familiarem, cujus proplasmata pluris
venire solita artificibus ipsis, quam aliorum opera. Ab hoc factam Venerem genitri-
cem in foro Caesaris, & priusquam absolveretur, festinatione dedicandi positam. Deinde
eidem a Lucullo H-S. LX signum Felicitatis locatum, cui mors utriusque inviderit. Osta-
vio equiti Romano cratera facere volenti, exemplar è gypso factum talento, Plin. xxxv,
12. Et rursus lib. xxxvi, cap. 5: Arcesilaum quoque magnificat Varro, cujus se marmo-
ream habuisse lænam tradit, aligerosque ludentes cum ea Cupidines, quorum alii religa-
tam tenerent, alii è cornu cogerent bibere, alii calcearent seccis, omnes ex uno lapide.*

ARCHAICUS, FABER.

Horat. lib. 1, epist. 5:

Si potes Archaiçis convivæ recumbere lætis.

Ubi Acro: *Archaiçi] Læti humiles, ab Archaiço fabro, qui non magnæ stature di-
citur esse. Turnebus Advers. lib. 1, cap. 18; Petrus Nannius Miscellaneorum libro iv,
cap. 18.*

ARCHENNUS.

Scholiastes in Aves Aristophanis ad illa Comici verba, Ἀρχέννα νίκη πύκτι] Περύχων χρυ-
σαῖν, καὶ νῆ δι' ἑρως γὰρ, hæc habet: Νεώτερον πρὸς τὴν νίκην καὶ τὴν ἑρῶα ἐπληρώσας. Ἀρχέννατος
γὰρ φησι καὶ τὸ βυπάλιν καὶ ἀγηνίδος πόλιν, οἱ δὲ ἀγλαοφῶντα τὸ θάσσειν ζωγράφον πηνὴν ἐγράψα-
σαι τὴν νίκην, ὡς οἱ περὶ Καρύσιον τὸν Περικλεῆν φασιν. Ubi tamen restituendum videtur, Ἀν-
θέρμον γὰρ φησι τὸ βυπάλιν, &c. Omnino confer hæc cum iis quæ supra diximus in AN-
THERMI DUO, & infra in BUPALUS.

ARCHESITA, STATUARIUS.

*Pollio Asinius, ut fuit acris vehementiæ, sic quoque spectari monumenta sua voluit.
In iis sunt Centauri nymphas gerentes Archesiæ, Thespiades Cleomenis, Oceanus &
Jupiter Entochi, &c. Plinius xxxvi, 5.*

ARCHIAS, ARCHITECTUS.

Archias Corinthius, nobilis fuit Architectus quem Syracusarum rex Hieron omnibus
fabris atque opificibus præfecit: *Moschion apud Athenæum lib. v, cap. 10.*

D

ARCHI-

ARCHIMEDES, MECHANICUS.

Archimede[m] arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaere conversionibus, quam Naturam in efficiendis, Cicero lib. 11 de natura Deorum. Vide Lactantium Divinarum institut. lib. 11, cap. 5; Claudiani Epigramma in vitream sphaeram Archimedis; Ovidium Fast. VI, 277. Grande & Archimedi geometrica ac machinatis scientie testimonium M. Marcelli consignat. Innotuit, cum Syracusae caperentur, na violaretur unus: nisi sefellisset imperium militaris imprudentia, Plinius VII, 37. Vide Val. Maximum lib. VIII, cap. 7, exemplo ext. 7; Plutarchum in Marcello; Livium Decadis 111 lib. 5.

De Archimedis cochleis Aegyptiis vide Diod. Siculum lib. v, pag. 313. B. *ἀρχιμήδης ὁ μηχανικὸς* οὗτος ὁ ἀρχιμήδης ἐδοκίμησεν φασὶ δὲ αὐτὸν, Eustathius ad vers. 293 Iliad. M; Athenæus lib. v Deipnosoph. pag. 208.

Archimede[m] à descriptionibus Geometricis vi avulsam famuli unxerunt, at ille interim strigili lineas in ventre ducebat, &c. Vide Plutarchum in opusculo quod inscribitur, *Non posse suaviter vivi secundum Epicurum*. Vide quoque *Lucianum* 11, 504. Quomodo portionem argenti auro mistam, integro in opere, deprehenderit Archimedes, docet Vitruvius lib. IX, cap. 3. Athenæus lib. v, pag. 206, D, tradit ex Moschione quam prorsus admirandam navem Syracusarum rex Hieron exadificaverit, Archimede operam naueporum dirigente.

Archimedis vitreae sphaerae confimile fuit Chosrois corlum. Vide *Tzetzen Chil.* 111, hist. 66. De machinis Archimedis vide *Tzetzen Chil.* 11, hist. 35. Archimedis scripta: *Tzetzes Chil.* XII, hist. 457.

In summo Archimedis sepulcro sphaera fuit posita cum cylindro: quo iudicio tanti viri monumentum, in dumetis ac vepribus delitescens ipsisque ignotum Syracusanis, feliciter indagavit Cicero quaesturae suae Siciliensis occasione. Ita nobilissima Graeciae civitas, quondam vero etiam doctissima, inquit Tullius lib. v Tuscul. quaest. sui civis minus accuratissimi monumentum ignorasset, nisi ab homine Arpinate didicisset. Vide locum.

ARCHIPHRO[N], ARCHITECTUS. Vide CHERSIPHRO[N].

ARCHITELES, LAPICIDA.

Anthologia Græc. Epigramm. lib. III, tit. 32:

*Ἀρχιτέλης ὁ ἐπιτομὴν ἔχων
Χερσὶν οἰζυραῖς ἡμερολογεῖ τὸ φόν.
Αἱ αἰ πτέρων ἐκάνων, ὃν σὺ ἐκάλειπες αἰδῶν,
Ἀλλ' ἔβην πυκνοῖς δάκρυσι πηρόμεν.
ὅς ἐστι φθιμένη, καὶ φθιμένη καὶ ἡ
Ὅν τις ποτὲ γὰρ χεῖρ ἐπέθηκε λυθόν.*

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Architeles lapicida dolens Agathangori nato
Hec exstructa sua dat monumenta manu.
Ab lapis infelix, quem non vis horrida ferri,
Sed lacrymae mæsti patris ab ore cavant,
Sis levis. Ut dicat jacet hic qui mortuus; Istum
Quae posuit, vere dextra paterna fuit.*

ARCHYTAS, FABER.

Archytas Faber: *Suidas*, *Diogenianus*, alii in *Ἀρχύτῃ πλατῶνι*. Hercules excogitavit *πλατῶν* χαλκῶν, Scymphalides debellaturus: *Diod. Siculus lib. IV, pag. 221.* *Ἀρχύτης πλατῶνι*, Aristot. Polit. lib. VIII, cap. 6.

ARCHYTAS, MECHANICUS.

Archytas Tarentinus, Philosophus Tarentinus ac Mechanicus. *Plerique nobilium Græcorum, & Phavorinus memoriarum veterum exsequentiſſimus*, inquit A. Gellius noct. Attic. x, 12, *affirmatiſſime scripserunt simulacrum columbae à ligno ab Archyta ratione quadam disciplinaque mechanica factum volasse: ita erat scilicet libramentis suspensam & aura spiritus inclusa atque occulta concitata.* Laërtius lib. VIII, in Archyta: *ὁ αὐτὸς πρῶτος τῶν μηχανικῶν* αὐτοῦ μηχανικαῖς ἀποσκευαῖς δὲ χειρὶς ἐμφορῶν: Hic primus mechanica mechanicis principiis usus exposuit, &c. Archytas diversam ab Eratosthene viam cubum duplicandi secutus est; Vitruvii hac de re locum infra vide in ERATOSTHENES. Scripsit de Machinationibus: *Vitruvius in Prefat. libri VII.* Laërtius videtur eum qui de Machina scripsit diversum facere ab hoc Tarentino.

ARCIPHRO[N]. Vide CHERSIPHRO[N].

ARDALUS.

Ἀρδάλῳ ὁρίων νομίζουσι τὴν Ἀρδαλὸν ποῖον ἡ φάινται καὶ τὸς μέγας ἐπ' αὐτῶν καλῶσι Ἀρδαλῶδες.

A R D. A R E. A R G. A R I.

δα: Tibiam invenisse arbitrantur Ardalum Vulcani filium, & Musas ab eo vocant Ar-
dalidas, Pausanias lib. II, pag. 143, 50.

A R D I C E S, P I C T O R.

Inventam linearum [picturam] dicunt à Philacte Ægyptio vel Ceanthe Corinthio.
Primi exercuere Ardices Corinthii & Telephanes Sicyonius, sine ullo etiamnum colore,
jam tamen spargentes lineas intus. Ideo &, quos pingerent, adscribere institutum, Pl-
nius xxxv, 3.

A R E G O N, P I C T O R.

Alpheus Pisæ fluvius est, ad cuius ostia est lucus Dianæ Aphionis five Aphiusæ, &
in templo ejus picturæ sunt Ceanthis & Aregontis Corinthiorum: quorum alter Trojæ
excidium pinxit & Minervæ nativitatem; alter Diana gryphe sursum evecta inclauit.
Strabo lib. VIII, pag. 343, C.

A R E L L I U S, P I C T O R.

Fuit Arellius Romæ celeberrimus paulo ante Divum Augustum, nisi flagitio insigni corrup-
set artem, semper alicujus fœminæ amore flagrans, & ob id Deas pingens, sed dilecti-
sum imagine. Itaque in pictura ejus scorta numerabantur, Plinius xxxv, 10.

A R E T I U M.

Major pars hominum terrenis utitur vasis. Samia etiamnum in esculentis laudatur.
Retinet hanc nobilitatem Aretium in Italia, Plinius xxx, 12. Martialis semel atque
iterum meminit Aretinorum.

A R G E L I U S, A R C H I T E C T U S.

Argelius edidit volumen de symmetriis Corinthiis & Ionico Trallibus Æsculapii-fano,
quod etiam ipse sua manu dicitur fecisse: Vitruvius in Præfat. libri VII.

A R G I V I. Vide GRÆCI.

Argiva armatura præstantissima est: Athenæus lib. I, cap. 22. Ἀπὸς ἀργολικῆς memo-
ratur Polluci lib. I, cap. 10. Xenophon Φιλοναλίας studiosissimus ἀργολικὴν ἀσπίδα expe-
ctat profecturus in expeditionem. Vide Ælianum var. Hist. lib. III, cap. 24.

A R G I U S, S T A T U A R I U S.

Polycletus discipulos habuit Argium, Asopodorum, Alexim, &c. Plin. xxxiv, 8.

A R G U S, S C U L P T O R.

Δημήτριος ἐν δευτέρῳ τῶν ἀργολικῶν ἔχει τὴν ἱστορίαν τῆς ἑρμῆος ἑορῆς, καὶ τὴν ὑλὴν ὀρχίλων, καὶ τὴν
πικρὴν ἄρτον ἀναγράφει: Demetrius in secundo Argolicorum statue Junonis quæ est in T-
rintho, & materiam pyrum, & eum qui eam fecit scribit fuisse Argum, Clemens Ale-
xandrinus in Protrep. ad Gentes.

A R G U S, N A U P E G U S.

Vide Apollonium Rhodium lib. I Argonaut. vers. 1119; Val. Flaccum lib. I, vers. 93;
Diod. Siculum lib. IV, pag. 245; Etymologicum magnum in Ἀργός; Servium ad Eclo-
gæ IV vers. 22; ut & Phædrum in appendicula ad fab. LXIV; Tzetzem in Lycophronis
Cassandram, pag. 143 edit. Pauli Stephani. Ἀριάνδικον ἀργύριον, Pollux lib. III, cap. II.
Ἀριάνδικος ἀργύριος, Pollux lib. VII, cap. 23.

A R I M N A, P I C T O R.

Arimnam unâ cum Mycone & Diore Varro lib. 8 de L. L. refert inter Pictores Apelle
ac Protogene antiquiores, à quorum tamen mala consuetudine recesserunt Apelles, Pro-
togenes, aliique egregii Artifices. Integrum Varronis locum adscripsimus in DIORES.

A R I S T A N D E R, S T A T U A R I U S.

Aristander Parius & Polycletus Argivus, fœminam ille cum Iyra, Spartam scilicet
ipsam, hic Venerem, quæ ad Amyclæum vocatur, fecerunt: Pausanias libro tertio,
pag. 196, 22.

A R I S T A R C H U S, M E C H A N I C U S.

Aristarchus Samius, insignis Mechanicus: vide Vitruvium lib. I, cap. I.

A R I S T A R E T E, P I C T R I X.

Aristarete, Nearchi filia & discipula, pinxit Æsculapium, Plinius xxxv, II.

A R I S T I D E S, M E C H A N I C U S.

Ad laudatissimam carcerum formam, à Cleete excogitatam, aliud insigne machina-
mentum addidit Aristides: vide Pausaniam lib. VI, pag. 383, 6.

A R I S T I D E S, P I C T O R.

Euxenidas hac ætate (eo nimirum sæculo quo Parafius & Timanthes floruerunt,
siquidem de iis proxime egerat Plinius) docuit Aristidem, præclarum artificem: Eu-
pompus Pamphilum, Apellis præceptorem, Plinius xxxv, 10. Unde & in eodem ca-
pite,

pitæ, posteaquam plurima de Apelle atque operibus ejus dixit, subjungit etiam sequentia: *Equalis ejus fuit Aristides Thebanus. Is omnium primus animum pinxit & sensus omnes expressit, quos vocant Græci ἦν, id est perturbationes: durior paullo in coloribus. Hujus pictura est, oppido capto ad matris morientis e vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque sentire mater & timere, ne emortuo lacte sanguinem infans lambat. Quam tabulam Alexander Magnus transfulerat Pellam in patriam suam. Idem pinxit prælum cum Persis, centum homines ea tabula complexus, pactusque in singulas minas denas à tyranno Elatensium Mnasone. Pinxit & currentes quadrigas; & supplicantes, pene cum voce; & venatores cum captura; & Leontionem pictorem; & Anapaumenon propter fratris amorem morientem; item Liberum patrem & Ariadnen, spectatos Romæ, in æde Cereris: Tragediam & puerum, in Apollinis; cujus tabula gratia interit pictoris inscitia, cui tergendam eam mandaverat M. Junius Prætor sub die ludorum Apollinarium. Spectata est & in æde Fidei in Capitolio imago senis cum lyra puerum docentis. Pinxit & ægrum sine fine laudatum. Qua in arte tantum valuit, ut Attalus rex unam tabulam ejus centum talentis emisse tradatur. De hac ipsa tabula est illud ejusdem Plinii, Aristidis Thebani Pictoris unam tabulam centum talentis Attalus rex licitatus est, lib. vii nat. Hist. cap. 38. Tabulis externis auctoritatem Romæ publice fecit primus omnium L. Mummius, cui cognomen Achaici victoria dedit. Namque cum in præda vendenda rex Attalus vi mill. sestertiū emisset Aristidis tabulam, Liberum patrem continentem; pretium miratus, suspicatusque aliquid in ea virtutis quod ipse nesciret, revocavit tabulam, Attalo multum querente, & in Cereris delubro posuit: quam primam arbitror picturam externam Romæ publicatam. Deinde video & in foro positas pullos, &c. Plinius lib. xxxv, 4. Ad hanc Liberi patris picturam pertinent Polybii verba, memorata Straboni lib. viii, pag. 381; Polybius ea quæ in Corinthi excidio evenerunt deplorans, inter alia quoque commiseratione dignissima commemorat militarem contemptum artificiosorum operum ac donariorum. Ait enim se præsentem vidisse tabulas pictas in solum projectas, ac milites super iis alea ludentes: nominatque eas Dionysium ab Aristide pictum, & Herculem Deianiræ tunica excruciatum. Post hoc Polybii testimonium, pergit porro Strabo etiam proprium adhibere testimonium: τῶν μὲν ἔχοντων ἡμῶν τὴν Διόνυσον ἀνακείμενον ἐν τῇ Δημητρίῳ τῇ ἐν Ῥώμῃ, καὶ τοῦ Ἑρμοῦ. Εἰς μνημεῖον δὲ τῆς νεῶς, σπηφανίδου καὶ ἡ γραφὴ νεῶς: Hanc quidem (Herculis tabulam) nos non vidimus; illam vero (Dionysi picturam) pulcherrimum opus, vidimus Romæ in Cereris templo dedicatam. Templo autem nuperrime conflagrante, pariter quoque periit pictura.*

In celeberrimam Aristidis tabulam, qua exhibebatur infans oppido capto ad matris e vulnere morientis mammam adrepens, videri potest Æmilianus composuisse illud Epigramma quod occurrit Anthologię lib. tertio, tit. 12:

Ἐλκε πάλαν ὠδὴ μῆτρός ἐν σπῆνι ἐν μαζὸν ἀμείλεις,

Ἐλκυσὸν ὑπέπειν γάμα κατὰ Φιδιμήν.

Ἦδη γὰρ ἐφύετο λαμπροῦ· ἀλλὰ πᾶ μῆτρός

φιδίαν καὶ ἐν αἰδῇ πωδοκομῶν ἑμάρον.

Cl. Hugo Grotius vertit:

Suge, miser, nunquam quæ posthac pocula suges:

Ultima ab exanimæ corpore pocula trabe.

Exspiravit enim jam saucia: sed vel ab Orco

Infantem novit pascere matris amor.

Aristidem, sicuti & Pausaniam atque Nicophanem Pictores, olim vocabant πορνεῖ-
φῶν, meretricum Pictores, Athenæus lib. xi, cap. 2: ubi & hoc addit; μνημονεύει
δὲ αὐτῶν, ὡς πῶτα καλῶς γραφόντων, Πολέμων ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Σικυῶνι πινάκων: Meminit eo-
rum, tanquam qui in ea pictura excellerent, Polemon in libro quem scripsit de tabulis
quæ Sicyone conspiciebantur.

Ceris pingere ac picturam inurere quis primus excogitaverit, non constat. Quidam
Aristidis inventum putant, postea consummatum à Praxitele. Sed aliquanto vetustio-
res encausticæ picturæ extitere, ut Polignoti & Nicanoris & Arcefilai Pariorum. Ly-
sippos quoque Eginæ picturæ suæ inscripsit ἐνέκαυσεν, quod profecto non fecisset, nisi en-
caustica inventa. Pamphilus quoque, Apellis præceptor, non pinxisse tantum encausticis
sed etiam docuisse traditur Pausani, &c. Plinius xxxv, 11.

Quemadmodum supra in Apelle monuimus eum e medio excedentem reliquisse in-
choatam Venetis tabulam, quæ apud posteros in majori fuit admiratione quàm reliqua
ejus opera quibus ultimam imposuerat manum; ita & hoc in loco Irin tabulam ab Aristi-
de morte intercepto imperfectam relictam diceremus in maxima exinde æstimatione ha-
bitam,

bitam, nisi totum Plinii de istiusmodi operibus locum supra adscripsissemus in APELLES.

Aristidis Thebani discipuli fuerunt & filii, Niceros & Aristippus, cujus est Satyrus cum scypho coronatus, Plinius lib. xxxv, cap. 10.

Memorat & alium Aristidem Pictorem Plinius xxxv, 10: *Nicomachus discipulos habuit Aristidem fratrem, & Aristoclem filium, & Philoxenum Eretrium, &c.*

ARISTIDES, STATUARIUS.

Polycletus discipulos habuit Argium, Asopodorum, Alexim, Aristidem, &c. Plinius xxxiv, 8. Et aliquanto post ibidem: *Polycleti discipulus Aristides quadrigas bigasque fecit.*

ARISTIPPUS, PICTOR.

Aristidis Thebani discipuli fuerunt & filii, Niceros & Aristippus, cujus est Satyrus cum scypho coronatus. Discipuli ejus fuerunt Antorides & Euphrator, Plin. lib. xxxv, cap. 10.

ARISTOBULUS, PICTOR.

Hunc Aristobulum Syrum inter Pictores non ignobiles recenset Plinius libro xxxv, cap. 11.

ARISTOCLES, PICTOR.

Nicomachus discipulos habuit Aristidem fratrem & Aristoclem filium & Philoxenum Eretrium, Plinius xxxv, 10.

ARISTOCLES, STATUARIUS.

Anthologiæ lib. iv, tit. 12, habet sequens Epigramma Antipatri de imaginibus trium Musarum:

Τελέχης αἱ Μῦσαι τὰ δ' ἑκάστη· αἱ μία, λατοῖς.
 Ἀ δὲ, φέροι παλάμαις βάριον· αἱ δὲ, χέλυς.
 Ἀ' μὲν Ἀγέλαδῃ, ἔχει χέλυς· αἱ δ' Ἀγέλαδα,
 βάριον· αἱ Κανάχῃ δ', ὑμνοῖσιν δονακας.
 Ἀ' δ' αἱ μὲν κρήνηρα πύκν' ἔπει· αἱ δὲ, μελῶδες.
 Χρόμαλ' αἱ δὲ, σφῆς ὄρεϊς ἀρμονίας.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Tres Musæ posita sumus hic. Huic tibia flatur:
 Ista manu gestat barbiton: illa chelyn.
 Cernis Aristocleus opus chelyn: est Agelade
 Barbitos: & lotum que tenet est Canacha.
 Perficit ista tonos: melicis sonat illa Camænis:
 Tertia magnificam temperat harmoniam.*

Aristocles Sicyonius erat frater Canachi, neque multum inferior gloria: *Ἀριστοκλῆς Σικυώνιος ἀδελφὸς Κανάχῃ, καὶ ἔτι παρὰ τὸ ἐς δοξαίετον ἔμμεναι*, Pausanias lib. 6, pag. 359, 53. Hujus etiam Aristoclis discipulus fuit Synnoon (Συννόων) præceptor & pater Polichi Aeginetæ, ut ibidem tradit Pausanias.

ARISTOCLES, STATUARIUS.

Aristocles discipulus & filius Cleoetæ fecit Ganymedem à Dis raptum, ut Joviacula ministraret: *Pausanias lib. v, pag. 335, 29.*

Aristocles Cydoniates fecit Herculem cum equestri Amazone pro baltheo pugnantem. Potest hic Aristocles inter vetustissimos annumerari: neque pronum est cuiquam ejus ætatem certo prodere. Hoc tantum constat; illum fuisse antequam Zancle Messenes nomen (quod nostra ætate usurpatur) inderetur: *Pausanias lib. v, pag. 338, 51.*

Aristocles Sicyonius Statuarius: *Pausanias lib. vi, pag. 348, 56.*

ARISTOCLIDES, PICTOR.

Quantus fuerit Artifex, facile colligas ex verbis Plinii lib. xxxv, cap. 11: *Hactenus indicatis in genere utroque proceribus, non silebuntur & primis proximi. Aristocleides, qui pinxit adem Apollinis Delphis, &c.*

ARISTODEMUS, PICTOR.

Aristodemi filius ac discipulus fuit Nicias, Pictor celeberrimus: vide Plinium libro xxxv, cap. 10.

Aristodemus Carius Eumeli Artem exprimere studuit, plurimam ei addens Venerem; literis adhæc prodidit operam singulorum, qui scientiam hanc altius evexerunt; recensens quot urbes & quam multi Reges bene erga eam fuerint affecti: *Fl. Philostrat. in proœmio Iconum.*

ARISTODEMUS, PLASTA.

Aristodemus fecit luctatores, bigasque cum auriga, philosophos, anas, Seleucum regem. Habet gratiam suam hujus quoque Doryphorus, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.
Aristodemi plastice non minorem Æsopo fabulatori famam attulit, quàm fabulæ ab eo composuæ: Tatianus in Orat. adversus Græcos.

ARISTODOTUS, STATUARIUS.

Aristodorus fecit statuam Mytidis meretriculæ: Tatianus in Orat. contra Græcos.

ARISTOGITON, STATUARIUS.

Meminit ejus Pausanias lib. decimo, pag. 627, 22. Cum egisset de Amphiarai curru, in quo Baton steterat ejus auriga, & de Alitherse, ait: Οἱ τοι μὲν δὲ τ' ἀριστοὶ καὶ ἀριστοτέλειος ἐσιν ἔργα: Opifices horum fuere Hypatodorus & Aristogiton.

ARISTOLAUS, PICTOR.

Pausia filius & discipulus Aristolaus è severissimis pictoribus fuit: cujus sunt Epaminondas, Pericles, Medea, Virtus, Theseus, imago Atticæ plebis, boum immolatio, Plinius xxxv, 11.

ARISTOMACHUS, STATUARIUS.

Aristomachus Strymonius fecit trium meretricum statuas, in quas Anthologia Græcorum epigrammatum lib. vi, Titulo 1, habet sequens Antipatri epigramma:

Ἡ τὰ πίδαλα φέρουσα, Μενεκρατίς. ἡ δὲ τὸ φάρμακον,
 φημονόη. Πηξὺ δ' ἡ τὸ κύπελλον ἔχουσα.
 Τῆς Παφίης δ' ὁ νεὸς καὶ τὸ βρέτας· ἀνδρῆμα δ' αὐτῶν
 ἔστιν. Στρυμῶνι δ' ἔργον Ἀριστομάχου.
 Πάσαι δ' ἀσαι ἴσταν καὶ ἑταίριδες· ἀλλὰ τυχεύουσι
 κύπελλοι· ὁ κρῖται, νῦν ἐνός ἐστι μία.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Hæc est Phæmonoë, quæ vela; Menecratis est, quæ
 Vincla pedum; Prexo, quæ cava pocla tenet.
 Hæ Veneri templum simul effugientque dederunt,
 Strymonii quod opus cernis Aristomachi.
 Hæ cives fuerant, sed publica corpora: Cypris
 Rem dedit, atque uni nubere quamque viro.*

ARISTOMEDES, SCULPTOR.

Dindymenæ matris signum ex marmore Pentelico, opus Aristomedis & Socratis Thebanorum: Pausanias lib. nono, pag. 578, 32.

ARISTOMEDON, STATUARIUS.

Aristomedon Argivus: vide Pausaniam lib. x, pag. 611, 21.

ARISTOMENES, PICTOR.

Aristomenes Thasius à Vitruvio in Proæmio libri tertii, refertur inter illos Pictores, qui nullam affecuti sunt memoriam, quod non ab industria, Artisve sollertia, sed à felicitate fuerunt deserti.

ARISTON, STATUARIUS.

Ariston Lacedæmonius: vide Pausaniam lib. v, pag. 334, 28. Frater fuit Telete vel Telestæ, itidem statuarii. Vide TELESTAS vel TELETAS.

ARISTON, CÆLATOR ARGENTI.

Ariston & Euniceus Mitylenæi laudantur, inquit Plin. lib. xxxiii, cap. 12, ubi agit de argenti cælatura. Idem quoque lib. xxxiv, cap. 8 inter Artifices æqualitate celebratos, sed nullis operum suorum præcipuos, refert (ut videtur) hunc Aristonem: Qui & argentum cælare solitus est, ut ibidem loquitur Plinius.

ARISTONIDAS, STATUARIUS.

Aristonidas artifex cum exprimere vellet Athamantis furem Learcho filio precipitato residentem, penitentiamque, ferrum & æs miscuit, ut rubigine ejus per nitorem aris relucens, exprimeretur verecundiæ rubor. Hoc signum exstat Thebis hodie, Plinius libro xxxiv, cap. 14.

ARISTONIDES, PICTOR.

Plinius eum refert inter Artifices non ignobiles, lib. xxxv, cap. 11: ubi & memoratur Mnasilimus, Aristonidis filius & discipulus.

ARISTONUS, STATUARIUS.

Apud Eleos est Jupiter ad orientem solem conversus, altera manu aquilam avens, fulmen

fulmen altera tenens: imposita est capiti corona è vernis floribus. Fuit hoc Metapontinorum donum, Aristoni vero Æginetæ opus. Incertum sane mihi, inquit Paulanias lib. v, pag. 332, 21, quis fuerit hujus Aristoni præceptor, aut quo tempore floruerit.

ARISTOPHON, PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 11, refert hunc Aristophontem inter illos Artifices qui putabantur primis proximis. Atque ibidem posito addit: *Laudatur Aristophon Anceo vulnerato ab apro, cum socia doloris Astypale: numerosaque tabula, in qua sunt Priamus, Helena, Credulitas, Ulixes, Deiphobus, Dolus.*

Aristophon Pictor fuit Aglaophontis filius, teste Platone in *Gorgia*. Vide *Tami* i paginam 448, B.

Aristophon pinxit Phiocteren tabescensera, sicuti nos docet Plutarchus de *Audiendis Poëtis*.

Quam pinxisset Aristophon Nemeam, quæ sedentem in complexu Alcibiadem fovebat, lecti confluxerant Athenienses ad spectaculum hujus tabule. Ἀριστοφῶντος Νεμέαν χαίψαντος, ἐν τῇ ἀγκάλῃ αὐτοῦ καθήμενον Ἀλκιβιάδην ἔχοντα, ἐθεώητο ἢ αὐτέρεχον χαίροντες οἱ Ἀθηναῖοι: Plutarchus in *Alcibiade*. Athenæus tamen Aglaophontæ adscribit hanc tabulam. Vide quæ diximus in AGLAOPHON.

ARMENII.

Ὁ μῦθος, Ἀρμένιον χεῖρ πύ. ἢ ἐν μῶν τῇ παρ' αὐτοῦ συνουσιασμένη. ἢ μῦθος ἔχων ἐμπειρικυλίσθης, Pollux vii, 13.

AROGILUS vel AROPHILUS. Vide TROCHILUS.

ARSINOITICÆ VESTES.

Arsinoiticarum vestium meminit Arrianus in Periplo maris Erythræi, pagg. 2 & 3.

ARTEMIDORUS, PLUMARIUS.

ARTEMIDORO PLUMARIO CONLEGÆ, Inscript. GRÆC. DECELI, 2.

ARTEMON, MECHANICUS.

Ephorus ait Periclem in obsidione Sami machinis usum, & secum habuisse Artemona Mechanicum, dictum Periphoretum, quod claudus esset ac lectica deferretur, quotiescunque necessitas eum vocabat ad opera. Id confirmat Heraclides Ponticus versibus Anacreontis, in quibus mentio fit hujus Artemonis pluribus annis ante bellum Samium. Hunc vero Artemona refert fuisse vita delicatam & in rebus dubiis mollem atque attonitum, plurimum quoque domi solitum desidere, duobus famulis clypeum æneum super caput tenentibus, ne quid forte in eum superne incideret. Si vero cogeretur prodire, portari solitum in lectulo juxta terram pensili, atque ob hoc nuncupatum periphoretum: Plutarchus in *Pericle*. Vide quoque *Schol. in Aristophanis Acharnenses*. Diod. adhuc Siculus lib. xxi de hac ipsa Sami obsidione agens, meminit Ἀρτεμόντος ἢ Κλαζομένους, τῶν πῖνομαζομένων καὶ ἐν χεῖρας καὶ ἀσπιδόφωνον: *Inventor Testudinis Artemon Clazomenius fertur, idemque Arietis repertor dicitur.* Servius ad vers. 505 noni *Æneid.* videt locum. Plinio Mechanicus hic male Arthemion dicitur. Vide ARTHEMON. De Artemone interim Periphoreto est & illud Plinii lib. xxxiv, cap. 8: *Polycletus fecit & Artemona, qui Periphoretos appellatus est.*

ARTEMON, PICTOR.

Artemon pinxit Danaën, mirantibus eam piscatoribus; reginam Stratoniceam; Herculem & Deianiram. Nobilissimas autem, quæ sunt in partibus Oßavia, ex ejus operibus, Herculem ab Oeta monte Doridos, exuta mortalitate, consensu Deorum in cælum euntem; Laomedontis circa Herculem & Neptunum historiam, Plinius xxxv, 11.

ARTEMON, STATUARIUS.

Palatinas domas Caesarum replevere probatissimis signis Craterus cum Pythodoro, Polydeces cum Hermolao, Pythodorus alius cum Artemone, & singularis Aphrodisius Trallianus, Plinius xxxvi, 5.

ARTHEMON, MECHANICUS.

Testudines Arthemonem Clazomenium inuenisse dicunt, Plinius lib. vii, cap. 56. Vide quæ paullo ante annotavimus in ARTEMON.

ARUNTIUS PATERCULUS, STATUARIUS.

Ægestæ, quæ Siciliæ urbs est, sævus quidam fuit tyrannus Æmilij Censorij, donis eum afficiens qui nova excogitasset tormenta. Quumque Aruntius Paterculus huic tyranno æreum equum à se fabricatum obtulisset, ut cruciandos in eum injiceret; tyrannus, tunc primum ad justitiam conversus, ipsum doni auctorem in poenalem hanc machinam statim injecit, ut ipse primus eam suo sanguine imbueret, experireturque cruciatus quos aliis paraverat. Hanc historiam, ex *Aristidis lib. xv Italicorum* descriptam, cum

cum historia Perilli confert Plutarchus in *Parallelis*. Inter vetustiora quoque monumenta Constantinopolim aliunde advecta Theodosio imperante, fuit quoque bos æreus Pergamo allatus. *καμινὸς ὁ λῶ, ἐν ᾧ πεφλεῖται ὁ ἀγὼς μάρτυς Ἀντίπας*: *Erat enim caminus in quo combustus est sanctus martyr Antipas*, Cedrenus edit. Regiæ pag. 323, B.

ASCARUS, STATUARIUS.

Apud Eleos viscebatur Jupiter Ascari Thebani, quem docuerat Agelades Sicyonius. Vide *Pausaniam lib. v, pag. 334, 42*.

ASCLEPIODORUS, PICTOR.

Asclepiodorum inter illustres urbis Atheniensis Pictores refert Plutarchus in opere *Belone an pace clariores fuerint Athenienses*. Plinius lib. xxxv, cap. 10, post multa quæ de Apelle atque Protogene dixit, *Eadem*, inquit, *etate fuit Asclepiodorus, quem in symmetria mirabatur Apelles*. Huic Mnason tyrannus pro duodecim Diis dedit in singulis *mnas trecentas*. Idem quoque ibidem aliquanto ante dixerat: *Apelles cedebat Amphioni de dispositione, Asclepiodoro de mensuris, hoc est, quanto quid à quo distare deberet*.

ASCLEPIODORUS, STATUARIUS.

Recenset eum Plinius lib. xxxiv, cap. 8, inter eos Artifices qui optime expresse-
rent Philosophos.

ASCLEPIODOTUS.

Mira prorsus de hoc Asclepiodoto refert Suidas in *Ἀσκληπιοδότῳ*.

ASIA.

Asia primum devicta, inquit Plin. lib. xxxii, cap. 11, *luxuriam misit in Italiam*. Siquidem Lucius Scipio transtulit in triumpho argenti calati pondo millia quadraginta L. & vasorum aureorum pondo centum millia, anno conditæ Urbis quingentesimo sexagesimo quinto. Eadem Asia domita multo etiam gravius afflixit mores, inutiliorque victoria illa hereditas Attalo rege mortuo fuit: tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regiis ver-
recundia exempta est, Urbis anno sexcentesimo vigesimo sexto; mediis quinquaginta sex annis erudita Civitate amare etiam, non solum admirari, opulentiam externam: immenso & Achaicæ victoriæ momento ad impellendos mores, quæ & ipsa hoc intervallo, anno Urbis sexcentesimo octavo par-
ta, signa & tabulas pictas invexit, ne quid deesset. Pari-
terque luxuria nata est, & Carthago sublata: ita congruentibus fatis, ut liberet amplecti
vitia & liceret peccare: & dignatione hinc alicui veterum. C. Marius post victoriam
Cimbricam cantharis potasse Liberi patris exemplo traditur, ille arator Arpinas & ma-
nipularis Imperator.

ASINIUS POLLIO.

Pollio Asinius, ut fuit acris vehementiæ, sic quoque spectari monumenta sua voluit. In iis sunt Centauri nymphas gerentes *Archeſitæ*, &c. Plinius lib. xxxvi, cap. 5. Non est prætereundum & novitium inventum. Siquidem non solum ex auro argentove, aut certe ex ære in bibliothecis dicantur illi quorum immortales animæ in iisdem locis ibi lo-
quuntur; quin imo etiam quæ non sunt finguntur, parantque desideria non traditi vul-
tus; sicut in Homero evenit. Quo majus (ut equidem arbitror) nullum est felicitatis
specimen, quàm semper omnes scire cupere, qualis fuerit aliquis. Asinii Pollionis hoc
Romæ inventum, qui primus bibliothecam dicendo, ingenia hominum rempublicam fe-
cerit. An priores cæperint Alexandria & Pergami reges, qui bibliothecas magno cer-
tamine instituere, non facile dixerim; Plinius lib. xxxv, cap. 2.

ASIUS, MATHEMATICUS.

Asius Mathematicus, si audimus Johannem Antiochenum, Palladium illud, quod alii cælo delapsum tradunt, ita exacte fabricavit ad veram horoscopi rationem, ut fa-
tum urbis, in qua asservaretur, consisteret in ejus tutela: *Tzetzes in Lycophronis Cas-
sandram, pag. 66 edit. Pauli Stephani*. Vide quoque Cedrenum pag. 130 Regiæ editio-
nis, & Eustathium ad vers. 620 *Dionysii Periegetæ*. Plura Meursius *Attic. lectionum li-
bro v, cap. 4*: vide quoque ejusdem *Regnum Atticum lib. iii, cap. 6*.

ASOPODORUS, STATUARIUS.

Polycletus discipulos habuit Argium, Asopodorum, Alexin, Aristidem, &c. Plinius lib. xxxv, cap. 8.

ASSYRII.

Assyriorum textilium meminit Pausanias libro v, pag. 309, 24. Vide *Salmasium in Tertullianum de Pallio, pag. 182 & seq.* Literas semper arbitror Assyrias fuisse, in-
quit Plinius nat. Hist. lib. vii, cap. 56: *sed alii apud Egyptios à Mercurio, ut Gellius: alii apud Syros repertas volunt*. Utique in Græciam intulisse è Phœnice Cadmum sede-
cim numero. Quibus Trojano bello Palamedem adjecisse quatuor, hac figura θ, ε, ϕ, χ.
Totidem

Totidem post eum Simonidem melicum, &c. Vide Samuelis Petiti Observationes, lib. I, cap. 2.

ASTA.

Samia terra etiamnum in esculentis laudatur. Retinet hanc nobilitatem & Arethinum in Italia; at calicum tantum. Surrentum, Asta, Pollentia, &c. Plinius xxxv, 12.

ASTERION, STATUARIUS.

Chærecæ pugilis Sicyonii statuam fecit Asterion filius Æschyli: Pausanias libro sexto, pag. 347, 13.

ATEIUS, ALBARIUS.

C. ATEIO PHILADELPHO ALBARIO, Inscript. Gruteri, DCXLII, 11.

ATERIUS LABEO. Vide LABEO.

ATHALUS ASIATICUS.

Athalus Asiaticus aleæ ludum dicitur invenisse, ab exercitio numerorum paululum deflecta materia, &c. Joh. Sarisberienfis de Nugis curialium libro I, cap. 5. Et mox: Alea exciso regno Asiæ, inter manubias eversi orbis non sub una tantum specie migravit ad Græcos. Hinc tessera, calculus, tabula, urio vel Dardania pugna, tricolus, senio, monarchus, orbiculi, taliorchus, vulpes, quorum artem utilis est dediscere, quam doceria.

ATHENÆ.

Atheniensium urbs multarum benigna mater & nutrix fuit Artium. Vide opus nostrum de Pictura Veterum lib. II, cap. IV, §. 2.

ATHENÆUS, STATUARIUS.

Athenæus, probatus artifex, fuit Olympiade centesima quinquagesima quinta, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

ATHENION, PICTOR.

Niciæ comparatur & aliquanto præfertur Athenion Maronites, Glaucionis Corinthii discipulus, & austerior colore, & in austeritate jucundior, ut in ipsa pictura eruditio eluceat. Pinxit in templo Eleusine Phylarchum, Athenis frequentiam, quam vocavere Polygnacon. Item Achillem virginis habitu occultatum, Ulyxe deprehendente. Et in una tabula, quaque maxime inclaruit, Agasem cum equo. Quod nisi in juvenia obisset, nemo ei compararetur, Plinius lib. xxxv, 11.

ATHENIS, SCULPTOR.

Scholiastæ in Aristophanis Aves, & Suidæ in Ἰππώναξ Athenis videtur dictus, qui alius est Anthemus. Vide quæ supra diximus in ANTHERMI DUO, nec non in ARCHENUS.

ATHENODORUS, STATUARIUS.

Athenodorus fecit Apollinem & Jovem; Arcas fuit ex Clitore: Pausanias libro x, pag. 625, 39. Athenodorus recensetur inter Polycleti discipulos à Plinio libro xxxiv, cap. 8. Ibidem quoque aliquanto post dicitur felicissime expressisse foeminas nobiles.

ATHENODORUS ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Quorundam claritati in operibus eximiis obstitit numerus artificum; quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nuncupari possunt: sicut in Laocoonte, qui est in Titi Imperatoris domo: opus omnibus & picturæ & statuariæ artis præferendum. Ex uno lapide eum & liberos draconumque mirabiles nexus de consilii sententia fecere summi artifices Agesander & Polydorus & Athenodorus Rhodii, Plin. xxxvi, 5.

ATHRACIES.

Athraces Thessalus primus Artem magicam apud Thraciam constituit. Unde Statius 1 Thebaid. vers. 106, Ars magica dicitur Athracia. Vide Lactantium.

ATLAS.

Ἄτλας ὁ Λιβυς πρῶτος ναυὺ ἐναυπηγὴς αἶο, καὶ πρῶτος θάλατταν ἐπέλευσε: Atlas Libus primus navem fecit, & mare navigavit, Clemens Alexandrinus Stromat. I; vide quoque Cedrenum.

ATLAS.

Si qua virili figura signa mutulos aut coronas sustinent, inquit Vitruvius libro vi, cap. 10, nostri Telamones appellant; cujus rationes, quid ita aut quare, ex historiis non inveniuntur. Græci vero eos Atlantes vocitant. Atlas enim historice formatur sustinens mundum; ideo quod is primum cursum Solis & Lunæ, siderumque omnium ortus & occasus, mundique versationum rationes vigore animi solertiaque curavit hominibus tradendas: eaque re à pictoribus & statuariis deformatur pro eo beneficio sustinens mundum, filiaque ejus Atlantes (quas nos Vergilias, Græci autem Plejadas nominant) cum sideribus

E

ribus

ribus in mundo sunt dedicata. Nec tamen ego, ut mutetur consuetudo nominationum aut sermonis, ideo hæc proposui: sed ut ea non sint ignota, philologis exponenda iudicari. Laërtius quoque in Proemio operis de Vitis Philosophorum refert *Atlantem Lybicum* inter primos Barbaricæ Philosophiæ autores. *Sphæram invenit Atlas*, Plinius nat. Hist. lib. II, cap. 8. *Astrologiam, Atlas Lybiæ filius; ut alii, Egyptii; ut alii, Assyrii, Sphæram in ea, Milesius Anaximander invenit*, idem Plinius lib. VII, cap. 56.

A T R I A.

Atrium dictum, vel quia id genus edificii Atriæ primum in Etruria sit institutum, vel quia è terra oriatur, quasi aterreum, Festus.

A T T A L U S.

Attalus filius Perdiciæ sororis Dædali, quem Dædalus per invidiam præcipitem dedit de summa turre Atticæ, posteaquam puer primus ostendit usum ferræ, parva tabella serpentis maxilla dissecta: vide *Tzetzen Cbil. I, hist. 19*. Aliis dicitur Talus, de quo dicemus in vita Dædali.

A T T A L U S, STATUARIUS.

Apollinis Lycii signum, opus Attali Atheniensis: *Pausanias lib. secundo, pag. 118, 22: vide locum*.

A T T A L U S, REX.

Aurum [vestibus] intexere in Asia invenit Attalus rex: unde nomen Attalicis, Plinius VIII, 48, & XXXIII, 3; Val. Maximus lib. IX, cap. I, ex. Rom. 5. *Aristidis Thebani pictoris unam tabulam centum talentis rex Attalus licitatus est*, Plin. VII, 38, & XXXV, 4; item XXXV, 11. Vide quoque Plinii de Attali hæreditate verba, quæ supra adscripsimus in A S I A.

A T T I C A O F F I C I N A.

Onatam Æginetam nulli eorum postponimus qui post Dædalum ex Attica officina provenire: *Pausanias lib. V, pag. 339, 23*.

A T T I C A C R E P I D A.

Lucianus II in *Rhetorum præceptis*, cum dixisset de veste candida, addit: καὶ ἡ κρηπίς Ἀττική, καὶ γυναικεία τὸ πλυγίδης: *Crepidæ vero (scil.) Atticæ, & muliebriter mulatiffidæ*. Vide & Synes. epist. 52.

A T T I C Æ S T O L Æ.

Synesius epist. LII, cum dixisset de crepidis Atticis, subjicit: Νῦν δὲ φασὶν αὐτὸν ἐν μείζον ἐμπροσθέντι, καὶ μείζοντα σολὰς ἀττικαγῆς: *Nunc vero ajunt illum ampliorem institutam aggredi, Atticas stolas adportantem*.

A T T I C I C A L C E I.

Suidas: Ἀσκήσαι ὑποδήματα ἀττικά: *Ascera calceamenta Attica*. Synes. epist. LII: Ἦκεν τις ἀθηναῖον λέγοντι κρηπιδοπώλης ἀθροῦς, παρ' ἧς μοι δοκεῖς ἔχειν ἐμὴν τῆς ἀναγῆτος ἐμβάδης: *Venire nescio quis Athenis dicitur crepidarum institor, de quo mihi videtis pertusa illa calceamenta coemisse*.

A T T I C I O P E R I S S I G N A.

In ipsa Messeniorum porta quâ itur Megalopolin, est signum Mercurii operis Attici. Athenienses enim fecerunt Hermas figura quadrangula, quam figuram alii quoque Græci ab iis didicerunt: *Pausan. lib. IV, pag. 278, lib. VII, pag. 405, 34; lib. X, pag. 675, 45; ac rursus ibidem pag. 685, 4*.

A T T I C U S T H O R A X.

Pollux lib. I, cap. X, §. 13: Ἐνδοῦμα τὸ δῶκετ' ἀττικαγῆς, κρηπιδόποιος βοιωτῆς: *Laudatissima sunt thorax Atticus, galea Boeotia*. Ælian. var. Hist. III, 24: Λέγονται ὅτι ὁ Γρύλλος τὸν πατρὶα Ἀργολικὴν ἔχεν· τὸ δὲ κρηπιδόποιος βοιωτῆς: *Dicitur igitur hic Gryllus filius habuisse scutum Argolicum, thoracem Atticum*.

A T T I C U S.

Imaginum amorem flagrasse quondam, inquit Plinius lib. XXXV, cap. 2, testes sunt & Atticus ille Ciceronis edito de his volumine, & M. Varro benignissimo invento insertis voluminum suorum fecunditati, non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed & aliquo modo imaginibus; non passus intercidere figuras, aut vetustatem ævi contra homines valere, inventionem muneris etiam Diis invidiosus, quando immortalitatem non solum dedit, verum etiam in omnes terras misit, ut presentes esse ubique & claudi possent. Atque hic procul dubio fuerit liber ille Attici quem memorat Tullius in Oratore ad M. Brutum: *Cognoscat etiam (orator) rerum gestarum & memoriæ veteris ordinem, maxime scilicet nostræ civitatis: sed & imperiosorum populorum & regum illustrium. Quem laborem nobis Attici nostri levavit labor, qui conservatis notatisque temporibus, nihil*

nihil cum illustre pratermitteret, annorum septingentorum memoriam uno libro colligavit. Corn. quoque Nepos in T. Pomponii Attici vita: Moris majorum summus imitator fuit, antiquitatisque amator, quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus ornavit. Nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris est populi Romani, quæ non in eo suo tempore sit notata; & quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexuit, ut ex eo clarorum virorum propagines possimus cognoscere: quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum. Attingit quoque poetice: credimus: ne ejus expers esset suavitatis. Namque versibus, qui honore ac rerum gestarum amplitudine cæteros Romani populi præstiterunt, exposuit ita, ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum, non amplius quaternis quinisque versibus describeret: quod vix credendum sit tantas res tam breviter potuisse declarari.

ATTIUS PRISCUS, PICTOR.

Aliis est ACTIUS PRISCUS: quod vide.

AUGUSTUS CÆSAR.

Ampla & operosa prætoria gravabatur. Et neptis quidem suæ Julæ, profuse ab ea exstructa, etiam diruit ad solum: sua vero quamvis modica, non tam statuarum tabularumque pictarum ornatu, quam Xystis & nemoribus excoluit, rebusque vetustate ac raritate notabilibus: qualia sunt Capreis belluarum ferarumque membra prægrandia, quæ dicuntur Gigantum ossa & arma Heroum, Suetonius in Augusto, cap. 72. Reliquas elegantiorum hominum lautitias eum quandoque pro libitu amicis muneri dedisse, aut in convivio quibusvis joculariter venditasse, tradit idem Sueton. cap. 75: Saturnalibus, & si quando aliàs libuisset, modo munera dividebat, vestem & aurum & argentum; modo nummos omnis notæ, etiam veteres regios ac peregrinos; interdum nihil præter cilicia & spongas & rutabula & forpices, atque alia id genus, titulis obscuris & ambiguis. Solebat & inæqualissimarum rerum sortes & aversas tabularum picturas in convivio venditare, incertoque casu spem mercantium vel frustrari vel explere; ita ut per singulos lectos licitatio fieret, & seu jactura seu lucrum communicaretur. Ut ut igitur ex his liqueat Augustum vestes pretiosas, veteres nummos, eximias magnorum Artificum tabulas, aliis permagno æstimatas, pro nihilo habuisse: Notatus tamen est, ut pretiosæ suppellectilis Corinthiorumque præcupidus. Nam & proscriptionis tempore ad statuam ejus adscriptum est: Pater argentarius, ego Corinthiarius: quum existimaretur quosdam propter vasa Corinthia inter proscriptos curasse referendos, idem Suetonius capite 70. Sed facillime refutavit hanc lautitiarum invidiam, Cum, ut est capite sequenti, & Alexandria capta nihil sibi præter unum murrhinum calicem ex instrumento regio retinuerit, & mox vasa aurea assiduissimi usus conflaverit omnia. Ac talis quidem fuit Augustus, quotiescunque animo suæ inter propinquos ac familiares privatim obsequebatur: sed idem rursus ad Artes exornandas omni ferebatur cogitatione, cum earum exultationi atque auctoritati ad Urbis splendorem Imperiique majestatem consulendum judicaret. Unde & Plinius libro xxxv, cap. 4, posteaquam dixit Cæsarem Dictatorem, ac post eum M. Agrippam publice præcipuam tabulis addidisse auctoritatem, non dubitavit & hæc immediate subjungere: Super omnes Divus Augustus in foro suo, celeberrima in parte, posuit tabulas duas, quæ Belli pictam faciem habent & Triumphum. Idem Castores ac Victoriæ posuit, & quas dicemus sub Artificum mentione in templo Caesaris patris. Idem in Curia quoque, quam in Comitio consecrabat, duas tabulas impressit parieti: Nemeam sedentem supra leonem, palmigeram ipsam, adstante cum baculo senex, cujus supra caput tabula bigæ dependet. Nicias scripsit se inussisse, tali enim usus est verbo. Alterius tabulæ admiratio est, puberem filium seni patri similem esse, sævæ ætatis differentia, supervolante aquila draconem complexa. Philochares hoc suum opus esse testatus est. Immensa, vel unam si quis tantum hanc tabulam æstimet, potentia artis; cum propter Philocharem, ignobilissimas alioquin, Glaucionem filiumque ejus Aristippum, Senatus populusque Romanus tot seculis spectet. Posuit & Tiberius Cæsar, minime comis Imperator, in templo ipsius Augusti quas mox indicabimus. Plinius libro xxxvi, cap. 5: Ex honore apparet in magna auctoritate habitum Lysie opus, quod in Palatio super arcum divus Augustus honori Octavii patris sui dicavit in ædiæcula columnis adornata: id est quadriga currusque, & Apollo ac Diana ex uno lapide. Alibi quoque alia id genus donaria, quæ passim alibi ad ornandam Urbem publice dicavit, recenset Plinius.

AULANIUS EUANDER, STATUARIUS.

Timothei manu Diana Romæ est in Palatio, Apollinis delubro; cui signa caput reposuit

36 AUL. AUR. AUT. AZA. BAB. BAL. BAR.

fuit *Aulanus Euander*, Plin. xxxvi, 5. Ac fortasse hic est idem ille *Euander*, cujus meminit Horatius lib. 1, Satyra 3:

*Comminxit lectum potus, mensave catillum
Euandri manibus tritum dejecit.* - - -

Ubi Acro: *Euandrum ferunt calatorem ac plastem Atheniensem à M. Antonio Alexandriam perductum, & inde inter captivos Romam venisse.*

AULIDENSES.

Paucissimi homines qui Aulidem incolunt, exercent figulinam. Ἀὐλιδῶν ἐν τῇ Ἀὐλίδι ἀκροῖν ἔπι τοῖς, γὰρ δὲ αἶσαν ἔπι κεραμεῖς, Pausanias lib. ix, pag. 571, 11.

AULUS TURRANIUS NIGER. Vide TURRANIUS.

AURELIUS. Vide MARCUS AURELIUS.

AURUS.

Aurum Hippocrates (Scaliger *Hypsicrates* reponit) *medicus de nomine inventoris dictum putat, quem vocitatum ait Aurum*, Festus.

AUTOBULUS, PICTOR.

Posteaquam feminas aliquot penicilli gloria claras recensuit Plinius lib. xxxv, cap. 11, tandem subiungit: *Pinxit & quædam Olympias, de qua hoc solum memoratur, discipulum ejus fuisse Autobulum.*

AUTOLYCUS.

Vide Tzetzen in *Lycophronis Cassandram*, pag. 58 editionis *Basilænsis*; magis tamen *Pauli Leopardi Emendat. lib. xiii, cap. 5.*

AZÆLUS.

Azaëlus, decimus gigantum princeps, docuit eos gladios ac thoraces fabricari, omniaque instrumenta bellica; ex visceribus etiam terræ aurum, argentum, & reliqua metalla eruere: *Cedrenus edit. Regiæ pag. 10, B.*

B.

BABYLON.

Colores diversos picturæ intexere, *Babylon maxime celebravit, & nomen imposuit. Metellus Scipio tricliniaria Babylonica sestertium octingentis millibus venisse jam tunc posuit in Capitonis criminibus, quæ Neroni principi quadragies sestertio nuper steterit*, Plinius lib. viii, cap. 48. *Babylonii novo vocabulo hemciani vocant zonam sacerdotalem. Hoc cingulum in similitudinem pellis colubri, qua exiit senectutem, sic in rotundum textum est, ut marsupium longius putes. Textum est autem subtemine cocci, purpure, hyacinthi, & stamine byssino, ob decorem & fortitudinem, atque ita polymita arte distinctum, ut diversos flores ac gemmas artificis manu non textas, sed additas arbitris. Vide D. Hieronymum epist. ad Fabiolam, de vestitu Sacerdotum.*

BALBUS. Vide L. CORNELIUS BALBUS.

BALEARES.

Baleares primi invenere *παλαστήριος χιτώνας*, hoc est tunicam quæ Latinis dicebatur *Latus clavus*. Vide Eustathium *ad vers. 457 Dionysii & περὶ γῆς*. Idem tradit Strabo lib. iii. *Fundarum usum primi Balearum insularum habitatores & invenisse & ita perite exercuisse dicuntur, ut matres parvulos filios nullum cibum contingere smerent, nisi quem ex funda destinato lapide percussissent*, Vegetius lib. i, cap. 16. Vide quoque Florum lib. iii, cap. 8.

BALLARUS vel BILLARUS.

Lucullus, expugnata Sinope, reliqua urbis ejus ornamenta non attigit. Billari tamen sphaeram abstulit, & Autolyçi statuam, Sthenidis opus: *Strabo lib. xii, pag. 546, B.*

BARBARICA ÆDIUM FABRICA.

Strabo lib. xvii, pag. 806, A: *ἐστὶ δὲ τις καὶ πολὺς οὐκ ὀλίγη καὶ μέγιστος ἐν Μίμφει, βαρβαρικῶς ἔχων τὴν κατὰ σκεδὴν· πολλὴ γὰρ ἔχει μεγάλων ἑνῶν, καὶ πολλῶν, καὶ πολυστήλων ἑνῶν, ἔδεν ἔχει χάρην, ἔδεν ἑραφικόν, ἀλλὰ μάταιον ἑμφάνει μάλλον*: Extat etiam *ædes quædam multis columnis structa, sicuti Memphi, barbarica fabrica: nam præterquam quod columnæ multæ sunt, & ingentes, multiplici ordine constitutæ, nihil pictum aut elegans habet, sed potius inanem quendam laborem ostendit.*

BARCÆI.

BARCÆI.

Barcæi, gens Libyca, cujus meminit Virgilius *Aeneid. lib. III, vers. 43.* Neptunus Barcæos docuit equos alere, Pallas vero currum regere, sicuti tradit Stephanus de *Urbibus, in Bæty.*

BASSARA.

Acro in Horatii librum I Carm. Ode 18: *Bassareus dictus est Liber pater, à genere vestis Bacebarum. Unde & Bacchæ Bassarides dictæ. Persius: Bassaris & Lyncem. Bassaris enim vestis genus est usque ad pedes demissa, dicta à Bassara loco Lydiæ, ubi sit. Tali enim & numina uti volunt: ut, Pedes vestis defluxit ad imos, Et vera incessu patuit Dea.*

BASSUS.

P. VALERIUS BASSUS Præfectus fabrûm, *Inscript. Gruteri XLI, 9.*

BASSUS, AURIFEX. Vide PHILODAMUS.

BATAVI.

Natandi arte nobiles: vide Tacitum. Exemplo sit Batavus ille Danubium in armis tranans.

BATHYCLES, STATUARIUS.

De Bathyclis Magnæii operibus vide Pausaniam lib. III, pag. 196, 29.

BATON, STATUARIUS. Vide BATTON.

BATRACHUS, SCULPTOR.

Nec Sauron atque Batrachum obliterari convenit, qui fecere templa Oſtaviæ porticibus inclusa; natione & ipsi Lacones. Quidam & opibus præpotentes fuisse eos putant, ac sua impensa construxisse, inscriptionem sperantes. Qua negata, hoc tamen alio loco & modo usurpasse. Sunt certe etiamnum in columnarum spiris insculpta nomina eorum argumento, rana atque lacerta, Plinius lib. XXXVI, cap. 5.

BATTON, STATUARIUS.

Athletas & armatos & venatores sacrificantesque fecit Batton, Eucbir, Glaucides, &c. Plinius XXXIV, 8. Ubi & aliquanto ante dixerat: Batton fecit Apollinem & Funonem, qui sunt Romæ in Concordiæ templo. Melioris notæ codices MSS. habent Batton, quod rectius.

BEDAS, STATUARIUS.

Lysippus filios & discipulos reliquit laudatos artifices Labippum & Bedam, sed ante omnes Euthycratem, Plinius lib. XXXIV, cap. 8. Et ibidem aliquanto post: Bedas fecit adorantem.

Bedas Byzantius à Vitruvio in Proæmio libri tertii, refertur inter illos Statuarios qui nullam affecuti sunt memoriam, quod non ab industria neque Artis solertia, sed à felicitate fuerunt deserti.

BELGICA ESSEDA. Vide BRITANNICA ESSEDA.

BELUS.

Jupiter Belus inventor fuit sideralis scientiæ, Plin. nat. Hist. lib. VI, cap. 26. Afri & Egyptii primum fustibus dimicaverunt, postea Belus Neptuni filius gladio belligeratus est; unde Bellum est dictum, Hyginus fabula CCLXXIV. Inter adversarios, ut scitis, non erant prius armata certamina: sed pugnis se quamlibet fervida laceſſebat intentio, unde & Pugna nomen accepit. Postea Belus ferreum gladium primus produxit; à quo & Bellum placuit nominari, Cassiod. Variarum XXX.

BETON ET DIOGNETUS.

Beton & Diognetus itinerum Alexandri Magni mensores: Plin. nat. Hist. VI, 17.

BEZALEEL.

Memoratur Exodi XXXI: 2, Joseph. Antiqu. Judaic. lib. III, cap. 10, Zonar. Anal. tom. I, pag. 24, 16, Cedrenus. Bezaleel plenum sapientia & spiritu Dei scriptura testatur, Hyram quoque filium mulieris Tyriæ, quod alter tabernaculi, alter templi suppellectilem fabricati sunt, D. Hieronymus in Nepotiani epitaphio. Vide quoque Gr. Nazianzenum Orat. XX & XLIII.

BILLARUS. Vide BALLARUS.

BION MILESIUS, SCULPTOR.

Cujus & Polemo meminit. Vide Laërtium lib. IV, in Bione: ubi quoque recenset alium Bionem Clazomenium vel Chium, sculptorem itidem, cujus etiam Hipponax facit mentionem.

BOEOTICA GALEA.

Pollux lib. I, cap. X, §. 13. Xenophon *ἐν ἱππικῇ*, de Re equestri: *κενὸν καὶ μὲν*

μὴν καὶ ἄλλων εἶναι νομίζουσιν τὸ Βοιωτὸν γένος: Galeam ducimus optimam quæ Boeotii sit operis. Atque adeo ad hæc verba videri potest respexisse Ælianus var. Hist. lib. III, cap. 24.

BOETHUS, ARGENTI CÆLATOR.

Plinius lib. XXXIII, cap. 12, posteaquam mentionem fecit Mentoris, in argento cælando Artificis laudatissimi, mox subdit, Proximi ab eo in admiratione Acragas & Boethus & Mys fuere. Extant hodie omnium opera in insula Rhodiorum. Boethi apud Lynciam Minervam: Acragantis in templo, &c. Hujus Artificis etiam ex ære signum memorat Plinius lib. XXXIV, cap. 8: Boethi, quamquam argento melioris, infans eximie anserem strangulat. Carthaginiensis fuit hic Boëthus, ac fecit etiam puerulum nudum inauratum, sedentem ad pedes Veneris in templo Junonis apud Eleos. Παιδίον ἐν ἄρῳ σὺν ἄνδρϊ γυμνὸν πρὸς τῇ Ἀφροδίτῃ. Βοῆθος ὃ ἱερὸς ἐστὶν αὐτῇ καρχηδονίῳ, Pausan. lib. v, pag. 319, 30. Memini Pamphilum Lilybetanum, hospitem meum & amicū, nobilem hominem, mihi narrare: cum iste ab sese hydriam Boëti mana factam præclaro opere & grandi pondere per potestatem abstulisset, se sane tristem & conturbatum domum reversisse, quod vas ejusmodi, quod sibi à patre & à majoribus esset relictum, quo solitus esset uti ad festos dies, ad hospitem adventum, à se esset ablatum, Cicero lib. IV in Verrem. Virgilius Culice:

- - - Nec pocula gratum
Alconis referent Bætiq̃ue toreuma. - - -

BOETIUS, MECHANICUS.

Cassiodorus Variar. I, 45, mire prædicat Boëtii eruditionem, & peritiam machinas conficiendi, & horologia, quæ solis & siderum motus ostendant. Vide totam epistolam.

BOISCUS, STATUARIUS.

Boiscus fecit statuam Myrtilidis meretriculæ. Βοῖσκος ἐμυρτίδα τὴν ἐλπίδα ἐκπλασάμενος; Tatianus in Orat. ad Gentes.

BOSPORUS, NAUPEGUS.

Carthaginiensēs primi construxerunt quadriremem: eam vero sine ulla præmeditatione ac veluti ex tempore fabricatus est Bosporus. Καρχηδονιοι πρῶτοι τὴν πῆρην τετρακλῆα καὶ ἀναπλῆναι ὅς ἐστιν ἐκ τῶν Βόσπορος ἀνίσταται: Clemens Alexandrin. Stromat. I.

BRIETES, PICTOR.

Brietis filius Pausias fuit, ejusdemque primo discipulus, Plinius lib. XXXV, cap. 11.

BRITANNICI ARTIFICES.

Devotissima civitas Heduarum ex hac Britannica facultate victoriam plurimos, quibus illa provincie redundabant, ac cepit artifices, & nunc exstruktionem veterum domorum, & refekctionem operum publicorum, & templorum instauracione confurgit, Paneg. Maxim. Augusto dictus, sub finem.

BRITANNICA BASCAUDA.

Martialis lib. XIV, Epigramm. XCIX:

Barbara de pictis veni bascauda Britannis:
Sed me jam mavult dicere Roma suam.

BRITANNICA ESSEDA.

Propertius lib. II, Eleg. I:

Esseda calatis siste Britannia jugis.

Quomodo vero Britanni ex essedis pugnare consueverint, docet Cæsar libro IV de bello Gallico. Etiam esseda Belgica dixit Virgil. III Georg. versu 204. Ubi Servius Belgica esseda exponit Gallicana vehicula: nam Belgæ civitas est Gallia, in qua hujuscemodi vehiculi repertus est usus.

BROMIUS, EBORARIUS.

L. BROMIUS, Eborarius: Inscript. Gruteri DCXL, 8.

BROTEAS, STATUARIUS.

Magneſii qui Aquilonare latus Sipyli incolunt, signum matris Deūm habent longe antiquissimum. Brotean illud fecisse perhibent, filium Tantali: Pausanias libro tertio, pag. 205, 28.

BRUNDUSINA SPECULA.

Optima apud majores fuerant specula Brundusina, stanno & ære mistis. Prælatæ sunt argentea, Plinius lib. XXXIII, cap. 9. Et rursus lib. XXXIV, cap. 17: Specula ex stanno laudatissima, ut diximus, Brundisii temperabamur, donec argenteis uti cæpere & ancilla.

BRUTIUM.

BRUTIUM.

Brutiana parma dicebantur scuta quibus Brutiani sunt usi, Festus. Et rursus: Parmulis pugnare milites soliti sunt. Quarum usum sustulit C. Marius, datis in vicem earum Brutianis.

BRYAXIS, STATUARIUS.

Bryaxis quando vixerit, manifestum fit ex eo quod recensetur inter quatuor illos etate celeberrimos Artifices, qui singuli sumpserunt certatim suas partes ad singulas Mausolei frontes exornandas: vide *Vitruvium in Proœmio libri septimi*, Rem totam distinctius pleniusque prosequitur Plinius libro xxxvi, cap. 5: *Scopas habuit æmulos eadem etate Bryaxin & Timotheum & Leocharem; de quibus simul dicendum est, quoniam pariter calavere Mausoleum. Sepulchrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo Carie regulo, qui obiit Olympiadis centesima anno secundo. Opus id ut esset inter septem miracula, ii maxime artifices fecere. Patet ab Austro & Septentrione sexagenos ternos pedes, brevius à frontibus; toto circuitu, pedes quadringentos undecim; attollitur in altitudinem, viginti quinque cubitis; cingitur columnis triginta sex. Ab Oriente calavit Scopas, à Septentrione Bryaxis; à Meridie Timotheus, ab Occasu Leochares: priusque quam peragerent, regina Artemisia, que mariti memoriæ id opus extrui jusserat, obiit; non tamen recesserunt, nisi absoluto jam; id gloriæ ipsorum artisque monumentum judicantes: hodieque certant manus. Accessit & quintus artifex: namque super pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit, viginti quatuor gradibus in meta cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta centum quadraginta pedum altitudine totum opus includit. Idem Plinius lib. xxxiv, cap. 7, postquam egit de Solis colosso qui Rhodi fuit in admiratione, addit quoque sequentia: *Sunt alii minores hoc in eadem urbe colossi centum numero: sed, ubicunque singuli fuissent, nobilitaturi locum: præterque hos Deorum quinque, quos fecit Bryaxis. Bryaxis Pafiphaën fecit: Tatianus in Orat. ad Græcos. Æsculapii & Hygiæ simulacra Bryaxis fecit: Pausanias lib. 1, pag. 75, 39. Bryaxis Æsculapium & Seleucum fecit, Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Sunt in Gnido & alia signa marmorea illustrium artificum. Liber pater Bryaxidis, & alter Scopæ, & Minerva, Plinius lib. xxxvi, cap. 5. Degen Antiochiæ Julianus, frequenterque in Daphna obambulans, Apollinisque simulacrum colens (erat enim ibi admirandum atque inimitabile opus Bryaxidis Statuarii) oraculum ab eo poscebat. Cum vero nullum ferret responsum, reliquias sancti martyris Babylæ, quæ in Daphna repositæ asservabantur, in causâ esse ratus, eas inde jussit transferri. Quo facto, ignis eadem nocte confertim cælo delatus, ædem simulacrumque combussit, ita ut ne vestigium quidem ejus superesset. Ea re impius ille percussus, insidiisque Christianorum factum putans, torfit sacerdotes, &c. Vide *Cedrenum editionis Regiæ pag. 306, B. Βρυξιδου*, vel potius Βρυάξιδου, meminit quoque Clemens Alexandrinus in *Protreptico ad Græcos*, non sine summa laude; quandoquidem insignia quædam Phidias opera nonnulli huic etiam Artifici adscribere non dubitaverint. Columella quoque in *Præfat. libri 1 de re Rustica*, Bryaxin conjungit cum Lyſippo, Praxitele, & Polycleto. Verba Columellæ exscripsimus in vita Apellis.**

BRYAXIS ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Athenodorus, filius Sandonis, quum vellet antiquitatem Sarapidis ostendere, nescio quomodo eò prolapsus est, ut factam esse statuam argueret. Ait quippe Sesostrim, Ægyptium regem, cum plurimos Græciæ populos subjugasset, reversum in Ægyptum, Artifices plurimos adduxisse; Osirim itaque proavum suum jussit magnifice variegatum effingi. Eum autem fabricatus est artifex Bryaxis, non Atheniensis ille, sed alius aliquis ejusdem cum Bryaxide nominis; qui mixta variaque materia usus est ad opus hoc perficiendum, &c. Vide *Clem. Alexandrinum in Protreptico, sive Admonitione ad Gentes, pag. 24, A.*

BULARCHUS, PICTOR.

Cantaulas rex Bularchi picturam Magnetum exitii, mediocris spatii, pari rependit auro. Plinius lib. vii, cap. 38. Id ipsum fusius refert idem Plinius lib. xxxv, cap. 8: *In confesso perinde est Bularchi pictoris tabulam, in qua erat Magnetum prælium, à Candaule rege Lydiæ, Heraclidarum novissimo, qui & Myrsilus vocitatus est, repensam auro. Tanta jam dignatio pictura erat. Id circa etatem Romuli acciderit necesse est: duo enim de vicesima Olympiade interiit Candaules; aut (ut quidam tradunt) eodem anno quo Romulus; nisi fallor, manifesta jam tum claritate artis atque absolute.*

BUPALUS, SCULPTOR.

Bupalus & Anthermus, filii Anthermi Chii, intempestiva jocandi scurrilitate Hippo-nactis Poëtæ amarulentiam in semet ipsos concitarunt. Plinii hac de re verba descripsimus

mus supra in ANTHERMI DUO. Vide quoque quæ attigimus in ARCHENNUS. Huc etiam refer illud Horatii Epod. Ode 6:

*Qualis Lycambæ spreus infido gener,
Aut acer hostis Bupalus.*

Ubi Acton: Hipponactem significat, qui Bupalæ filiam nuptum petiit, & pro deformitate est contemptus. Illud tamen verius volunt: Bupalum fuisse pictorem apud Clazomenas, civitatem Asiæ. Hic Hipponactem quendam, poetam deformem, pro risu pinxit: quo ille furore commotus, tali eum carmine perculit, ut se laqueo suspenderet. Unde nunc carminis vim maledico minatur Horatius. Hinc etiam Hipponactem præconium pro gravi probrosæ infamiæ nota posuit Cicero lib. VII, epist. 24 ad famil. Notatu quoque dignum est Græcum Epigramma Mimnermi Anthologiæ lib. III, tit. 25:

ὦ Ζεῦ, φῶγ τ' χαλαρῇ πύφῳ
τὸν Φρυγίον Ἰππώνακτον. ὃ π' ἀπ' Ἰφρα
ἰαμβιάζει Βυπάλιον εἰς εὐγῶ.
μή πως ἐγείρης σφῆκα τ' κραιμάρῳ,
ὅς ἂν ἐν ἀδῇ νύκτι κεκρίμενεν χόλον,
σκάλλῃσι μέτροις ὄρεθ' ἀνδρῶν ἐπὶ.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Hunc grandinantem, si sapias, tumultum fuge
Viator Hipponactus, hostis Bupalæ.
Atrox Iambis stridet ipse etiam cinis.
Vide crabronem ne cubantem suscites:
Nondum quiescit ejus apud Orcum furor,
Sed recta vibrat tela claudio carmine.*

Plura de hoc Bupalus habet Hadr. Junius Animadverforum lib. I, cap. 16. Βύπαλος, καὶ π' οἰκοδομήματα καὶ ζῶα ἀντὶ ἀγαθῶς παλάσαι, Συμυρναίους ἀγάλμα ἰσχυροῦς Τύχης πύφῳ ἐποίησεν ὡς ἱσχυρῶς, πόλον π' ἐχέσθαι ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, καὶ τῇ ἐπὶ τῇ χειρὶ τὸ καλὸν ἀμάλθαιος κίονος ὑπὸ ἐκείνων. ἔπ' ἂν ἐπὶ πύφῳ ἐδίδωκε τ' οὕτως π' ἔργα: Bupalus, vir præter ceteros gnarus templa edificare & simulachra fingere, Smyrneis fingens Fortunæ signum, primus inter omnes eos qui ad nostram pervenere notitiam, fabricavit eam habentem gnomonem horologicum in capite, alteraque manu tenentem cornu quod Amalthææ vocant Græci. Ad hunc ille modum demonstravit opera Fortunæ, Pausan. lib. IV, pag. 274, 8. Apud Smyrnæos itidem, præter Nemeseon simulacra, Gratia quoque ex auro positæ sunt, opus Bupalæ. Etiam apud Pythium, ut ipsi vocant, Gratias habent Bupalæ arte fabricatas: Pausanias lib. IX, pag. 596, 30. Ubi tamen vestibus indutas fuisse tradit, ac mirabundus inquit cur postea nudas pinxerint finxerintque Gratias, quas antiquissimi Artifices amictas faciebant. Inter plurima venerandæ antiquitatis monumenta quæ Byzantium Theodosio imperante exornabant, Samiam quoque Junonem, opus Lysippi & Bupalæ Chii, recenset Cedrenus edit. Regiæ, pag. 274, 10. Vide interim numquid huc etiam pertineant quæ Photius refert ex Ptolemæi Hæphestionis novæ ad variam eruditionem Historiæ libro IV: Ἀρχέλαος ὁ Κύπριος Σπυσιχόρα φησὶ τ' ποιῆσαι Ἐλένην Ἰμερῆος ἐρωμένην καὶ Μικύθη θυγατέρα: ἀποσῶσαι δ' Σπυσιχόρα, καὶ πρὸς Βύπαλον περνεύσαν, ἀμυνομένην τ' ὑπερβόας τ' ποιῆσαι θεάσθαι. Ἐλένην ἐκείνη ἀπαίρει: Archelaus Cyprius ait Stesichoræ poetæ amicam fuisse Helenam Himeræam, Micynthi filiam: illa vero à Stesichoro abscedente atque ad Bupalum commeante, poetam in ultionem hujusce contemptus scripsisse carmen, Helenam ultro discessit. Mire profecto, si modo pro Hipponacte substitutum fateare Stesichorum, cum antecedentibus narratiunculis videbuntur hæc congruere; nec quicquam fere superesse judicabis ex quo sentias diversas esse historias.

B U T H Y R E U S, STATUARIUS.

Buthyreus Lycius, Myronis discipulus fuit, qui fecit dignum præceptore puerum sufflantem languidos ignes, & Argonautas, Plinius XXXIV, 8. Ubi tamen non infeliciter Eleuthereus Lycius restituit Casaubonus. Vide ejus Animadvers. in Athenæi librum XI, cap. 11.

B Y Z A S.

Cedrenus agens de ornamentis quæ Byzantinam urbem Theodosio imperante exornabant, addit inter alia: Fuit ibi aliquando maximum templum Solis & Lunæ, in quo versus septentrionem columnæ ordinate stabant; medium vero erat sinus conchæ bene curvæ persimilis, super quem Sol in albo curru, ac rursus quoque Luna nympharum ritu coronata in carpento vehebatur. Byzantis hæc erant opera, Phidalæ mariti. Βιζαντιοῦ ἔργα, & Φειδαλείας ζωδόντες, inquit Cedrenus edit. Regiæ pag. 323, C.

BYZES.

BYZES.

Byzes Naxius (Βύζης ὁ Νάξις) primus ostendit è lapidicinis Pentelicis marmora excidere atque in usum tegularum efformare. Vide *Pausan. lib. quinto, pag. 304, 10.*

C.

CADMUS.

Literas semper arbitror Assyrias fuisse: sed alii apud Ægyptios à Mercurio, ut Gellius; alii apud Syros repertas volunt. Utique in Græciam intulisse è Phœnice Cadmum sedecim numero, &c. Vide Plinium lib. vii, cap. 56; vide quoque Diod. Siculum lib. iiii, pag. 200. Miletus, Ionie caput, non fraudanda cive Cadmo, qui primus prosam orationem condere instituit, Plinius lib. v, cap. 29. Aliter idem Plinius libro vii, cap. 56: *Prosam orationem condere Pherecydes Syrus instituit. Historiam Cadmus Milesius.* Vide Suidam in κάδμῳ. Clemens Alexandrinus lib. i Stromat. pag. 225: κάδμῳ ὁ φοῖνιξ λιθοτομία ἐξέρχεται καὶ μέταλλα χρυσὸς πᾶσι τὸ Πάγκλειον ἐπινοήσεν ὁρῶν: Cadmus Phœnix primus invenit lapidicinam; & in monte Pangæo excogitavit auri metallum. Hyginus fabula 274: *Cadmus Agenoris filius æs Thebis primus inventum condidit.*

CÆACUS. Vide ÆACUS.

CAJA CÆCILIA. Vide TANAQUIL.

CAIN.

Cain, filiorum Adami natu maximus, pondera & mensuras, nec non limites agrorum primus invenit: *Iosephus Judaicarum antiq. lib. 1, cap. 3; Zonaras Annalium tomo 1; Commentarius Eustathii Archiepiscopi Antiocheni in Hexaëmeron.*

CAJUS ATEJUS. Vide ATEJUS, ALBARIUS.

CAJUS BÆBIUS MUSÆUS. Vide MUSÆUS, MACHINATOR.

CAJUS CORN. PHILONICUS. Vide PHILONICUS, ARGENTI FABER.

CAJUS CURIO. Vide CURIO.

CAJUS FICTORIUS. Vide FICTORIUS, VASCULARIUS.

CAJUS JULIUS POSPHORUS. Vide POSPHORUS, ARCHITECTUS.

CAJUS LUCIUS PHILOMUSUS. Vide PHILOMUSUS, AMPULLARIUS.

CAJUS MUTIUS. Vide MUTIUS, ARCHITECTUS.

CAJUS SEMPRONIUS. Vide SEMPRONIUS.

CAJUS SETLIUS ONESIMUS. Vide ONESIMUS, FLATURARIUS.

CAJUS SEVIUS LUPUS. Vide LUPUS.

CALACES vel COLACES, PICTOR.

Parva Callices fecit: item Calaces comicis tabellis: utraque Antiphilus, Plinius libro xxxv, cap. 10: ubi alii vett. libri habent *Colaces*. Antiquissimus etiam codex Vossii habet *Calates*. Huic interim Pictori ob Artis excellentiam statuam in Ceramico juxta Martis fanum erectam fuisse putat Meursius, cap. 9 libri *de Ceramico gemino*: ubi pro hisce Pausaniæ verbis (quæ occurrunt libri primi pag. 14, 22) καλάδης, Ἀθλωαίοις ὡς λέγειται νόμους χαράσας, legendum censet, καλάδης, Ἀθλωαίοις ὡς λέγειται νόμους χαράσας. *Comicas* nempe *tabellas*, Plinio memoratas, νόμους hoc in loco vocat Pausanias: nam quis veterum unquam tradidit, inquit Meursius, Caladem leges conscripsisse Atheniensibus? nec Pictori quicquam unquam commune potuit esse cum legibus. Fortasse itaque scripsit librarius, ὡς λέγεται νόμους χαράσας, discrimine inter ο & ω neglecto: atque inde alius, ignorans quidnam illud νόμους sibi vellet, substituerit νόμους. Hujus porro emendationis occasione apud Plinium quoque, pro *Calaces*, Meursius restituendum censet *Calades*, quod proxime accedit ad Vossiani codicis *Calates*.

CALAMIS, CÆLATOR ARGENTI & STATUARIUS.

Quem claritatis gradum inter Cælatores olim obtinuerit Calamis, docet Plinius libro xxxiii, cap. 12: *Mirum in auro cælando inclaruisset neminem, argento multos. Maxime tamen laudatus est Mentor. Proximi ab eo in admiratione Acragas & Boëthus & Mys fuere. Post hos celebratus est Calamis.*

Duorum poculorum Calamidis manu cælatorum meminit Plinius lib. xxxiv, cap. 7, ubi agit de Zenodoro, qui Nerone imperante scientia fingendi cælandique nulli veterum postponeretur. *Zenodotus*, inquit, statuam Arvernorum cum faceret, provincie Vibio Arvito præsidente, duo pocula Calamidis manu cælata, quæ Cassio Syllano avuncula

F

ejus

42
ejus præceptori suo Germanicus Cæsar adamata donaverat, æmulatus est, ut vix ulla differentia esset artis.

Plinius lib. xxxvi, cap. 9, describens plurima vett. Artificum signa quæ Romam aliunde advecta atque ibi publice spectata fuere, tandem quoque adjungit: *In hortis Servilianis reperio laudatos, Calamidis Apollinem illius calatoris, Dactylidis Pythias, Amphistrati Callisthenem historiarum scriptorem.* Idem libro xxxiv, cap. 8, posteaquam aliquot pulcherrima Praxitelis ex ære opera recensuit, tanquam in cumulum & hoc addidit: *Habet simulacrum & benignitas ejus. Calamidis enim quadrigæ aurigam suam imposuit; ne melior in equorum effigie, defecisse in homine videretur. Ipse Calamis & alias quadrigas bigasque fecit, equis semper sine æmulo expressis. Sed ne videatur in hominum effigie inferior, Alcmena nullius est nobilior.* Quod Plinius hoc in loco dicit equos ab eo prosperissime ac sine æmulo semper expressos, aliis quoque Scriptoribus est memoratum, qui huic nostro Artifici tantam in equis delineandis præstantiam obtigisse putant ex occulto quodam impetu picturientis animi, atque ad hujus animantis imitationem peculiari quadam pronitate maxime propensi. Propertius lib. iiii, Elegia 8:

*Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
Fama nec ex equo ducitur ulla jugo.
Gloria Lysippo est animosa effingere signa;
Exactis Calamis se mihi jactat equis;
In Veneris tabula summam sibi ponit Apelles;
Parrhasius parta vendicat arte locum;
Argumenta magis sunt Mentoris addita formæ;
At Myos exiguum flectit acanthus iter;
Phidias signo se Juppiter ornat eburno,
Praxitelem proprius vendicat arte lapis.
Est quibus Eleæ concurrat palma quadrigæ;
Est quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic satius ad pacem; hic castrensibus utilis armis;
Naturæ sequitur semina quisque suæ.*

Ovidius lib. iv de Ponto, Elegia i:

*Ut Venus artificis labor est & gloria Cei,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas;
Arctis ut Actææ vel eburna vel ærea custos,
Bellica Phidiaca stat Dea facta manu:
Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum;
Ut similis veræ vacca, Myronis opus.*

De Calamidis porro arte hæc habet Quintilianus Orat. institut. lib. xii, cap. 10, ubi agit de differentia statuarum signorumque conditione temporum nonnihil adhuc horrida: *Duriora & Tuscanicis proxima Caloni atque Egeas, jam minus rigida Calamis, molliora adhuc supra dictis Myron fecit.* Plenius Cicero de claris Oratoribus: *Quis non intelligit Canachi signa rigidiora esse, quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi.* Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulchra dicere. *Pulchriora etiam Polycleti, & jam plane perfecta, ut mihi quidem videri solet.* Dionysius Halicarnassensis in Isocrate censet Polycleti ac Phidias Artem in pretio olim habitam, κατὰ τὸ στυμιὸν, καὶ μεγαλόπρην, καὶ ἀξιωματικὸν, Propter gravitatem, præstantiam artis, & dignitatem: Calamidis vero & Callimachi opera pluris fieri solita τῆς λεπιοτήτος ἕνεκα καὶ τῆς χάριτος, Propter exilitatem & venustatem.

Sofandram Calamidis, quæ in Atheniensi arce conspiciebatur, maxime commendabat Αἰδώς, μεδαιμα λεπὸν καὶ λεληθὸς, καὶ τὸ εὐαλὲς καὶ κόσμιον τῆ ἀναβολῆς: *Verecundia, risus tenuis & latitans, amictus expeditus modestusque.* Vide Lucianum in Imaginibus.

In Illyrico est Apollonia, Milefiorum colonia, urbs majore sui parte sita in parva quadam insula, ubi fanum est Apollinis, unde M. Lucullus colossum Apollinis, opus Calamidis, sublatum in Capitolio dedicavit: vide Strabonem lib. vii, pag. 319, A.

Apollinem, quem Alexicacon vocant, Atheniensibus fecit Calamis: Pausanias libro primo, pag. 6, 20. Apollinem hunc postea Romam in Servilianos hortos translatum testatur Plinius lib. xxxvi, cap. 5.

Athenienses Pisistrati filiorum tyrannide liberati, Leænx meretrici, Aristogitonis amicæ, tanquam de se bene merita, æneam leænam posuere; cui adjunctum est Veneris simulacrum, quod Calamidis opus fuisse dicunt: Pausanias lib. i, pag. 40, 32.

Æscula-

Æsculapius imberbis, opus Calamidis, ex ebore & auro, altera manu sceptrum, altera vero fativæ pinus fructum tenens: *Pausanias lib. secundo, pag. 103, 20.*

Æneæ statuæ puerorum dexterâ tendentium, & vota se Jovi nuncupare significantium, opus Calamidis: *Pausanias libro quinto, pag. 337, 52.*

Calamis fecit Victoriâ sine alis, Ἀμυμέδου πρὸς Ἀθῶνῃσι τὸ ἀπὲρ καλεμίδης ἔδωκεν: *Secutus exemplar ejus signi quod Athenis conspicitur & Involucris nuncupatur, Pausanias libro quinto, pag. 340, 38.*

Calamidis equi & infidentes illis pueri: *Pausanias libro sexto, pag. 365, 6.*

Ammonis statua, Calamidis opus: *Idem libro nono, pag. 565, 48.*

Est Tanagræ in Liberi patris æde dignum quod spectetur simulacrum ex Pario marmore, Calamidis opus: vide *Pausaniam libro nono, pag. 571, 54.*

Calamis Tanagræis fecit simulacrum Mercurii ferentis arietem humeris: vide *Pausaniam libro nono, pag. 574, 4.*

Calamis denique fecit Hermionem, filiam Menelai, Orestis conjugem, quæ tamen ante nupta fuerat Neoptolemo, Achilles filio: *Pausanias libro decimo, pag. 637, 38.*

Praxias Atheniensis, Calamidis discipulus: *Idem ibid. pag. 643, 26.*

C A L C O S T H E N E S. Vide CHALCOSTHENES.

C A L L A I C U S, vel G A L L A I C U S.

Latinus Pacatus Panegyri. Theodosio Aug. dicto: *Parum ille pretiosum putabat aurum quod de montium venis aut fluminum glareis quæsitores Bessus aut scrutatores Callaicus eruisset.* Martialis lib. iv, Epigramm. 39:

*Nec desunt tibi vera Glaniana,
Nec quæ Gallaïco linuntur auro.*

Idem lib. x, Epigramm. 16:

*Accipe Callaïcis quicquid fodit Astur in arvis,
Aurea quicquid habet divitis unda Tagi.*

Idem lib. xiv, Epigramm. 95: lemma est, *Phiala aurea calata.*

*Quamvis Callaïco rubeam generosa metallo,
Glorior arte magis: nam Myos iste labor.*

De Callaïcis plenius agit Strabo.

C A L L E S C H R O S, ARCHITECTUS.

Vide quæ ex Vitruvio supra adduximus in ANTISTATES.

C A L L I A D E S, PICTOR.

Meminit ejus Lucianus in *Dialogis meretriciis*, ubi colloquuntur Ampelis & Chrysis.

C A L L I A D E S, STATUARIUS.

Calliades fecit statuam Næxæ scorti: *Tatianus in Orat. ad Græcos.*

C A L L I A S.

Theophrastus xc annis ante Praxibulum Atheniensem magistratum, quod tempus exit in urbis nostræ annum CCXLIX, tradit inventum minium a Callia Atheniense, initio sperante aurum posse excoqui harena rubente in metallis argenti: hanc fuisse originem ejus, Plinius lib. xxxiii, cap. 7. Vide quoque Eustathium ad vers. 637 Iliados 2, Romanæ editionis pag. 310, 31. Accuratius tamen rem omnem investigant Meursii archontes Athenienses lib. iii, cap. 12.

C A L L I A S, STATUARIUS.

Sunt æqualitate celebrati artifices, sed nullis operum suorum præcipui, Ariston, qui & argentum celare solitus est, Callias, Clesias, &c. Plinius xxxiv, 8.

C A L L I A S, ARCHITECTUS.

Diognetus fuerat Rhodius architectus, & ei de publico quotannis certa merces pro arte tribuebatur ad honorem. Eo tempore quidam architectus ab Arado, nomine Callias, Rhodum cum venisset, acroasin fecit, exemplumque posuit muri, & supra id machinam in carchesio versatili constituit, qua helepolin ad mœnia accedentem corripuit & transtulit intra murum. Hoc exemplar Rhodii cum vidissent admirati, ademerunt Diogneto quod fuerat ei quotannis constitutum, & eum honorem ad Calliam transfulerunt. Interea rex Demetrius, qui propter animi pertinaciam Poliorcetes est appellatus, contra Rhodum bellum comparando, Epimachum Atheniensem nobilem architectum secum adduxit. Is autem comparavit helepolin, &c. Vide Vitruvium libro decimo, cap. ult. Integrum Vitruvii locum describimus in DIOGNETUS.

CALLICLES, STATUARIUS.

Meminit ejus Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Diagoræ pugilis statuam elaboravit Callicles Megarensis, filius Theocosmi, ejus nempe qui signum Jovis Megarensis fecit: *Pausanias lib. vi, pag. 356, 42.* Gnathonem valde puerum palma potitum effinxit Megarensis Callicles: *Idem ibidem, pag. 358, 9.*

CALLICLES, PICTOR.

Parva & Callicles fecit, Plinius lib. xxxv, cap. 10. Varro de Vita populi Rom. apud Sosipatrum lib. 1: *Neque ille Callicles quaternum digitorum tabellis nobilis cum esset factus, tamen in pingendo adscendere potuit ad Euphranoris altitudinem.*

CALLICRATES, ARCHITECTUS.

Hecatompodon parthenona cum Ictino Callicrates exstruxit: *Plutarchus in Pericle.* Vide quoque *Meursii Atticas lect. lib. III, cap. 16.* Longum murum, de quo ædificando Socrates refert se audivisse suadentem Periclem, Callicrates faciendum redemit: *Idem ibidem.* Vide *Meursii librum tertium Atticarum lectionum, cap. 4.*

CALLICRATES, PICTOR.

Meminit ejus Theophilaetus Simocatus *epistola 6.*

CALLICRATES, SCULPTOR.

Callicrates ex ebore formicas & alia tam parva fecit animalia, ut partes earum à ceteris secerni non possent. Myrmecides quidam in eodem genere inclauit; à quo quadrigam ex eadem materia fabricatam, quam musca integeret alis; & navem, quam apicula pinnis absconderet, Plinius lib. vii, cap. 21. Vide quoque Eundem libro xxxvi, sub finem capitis 5. Ælianus var. Hist. libro 1, cap. 17, Callicratem hunc facit Lacedæmonium. Callicrates & Myrmecides fecerunt currus, qui alis muscæ poterant occultari: *Plutarchus* ἐν τῷ ὅτι ἀγαθοὶ ποιεῖ οἱ Στωϊκοὶ τὴν ποιήσιν λέγουσιν. Ubi quoque addit, καὶ λέγουσιν ἀγαθοὶ εἶναι ἐν σπασίμῳ γράμμασιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι. Quæ postrema Plutarchi verba confer cum supra citato Æliani loco. Galenus ἐν ἀπορρητικῇ περὶ τῆς τέχνης improbat τὴν μυρμηκίαν & ἀθηναίαν καὶ καλλικράτους & λακεδαίμονος, nec dubitat id genus opera ad ματαίωσιν referre. Georgius Chceroboscus in Schol. ad Grammaticam Dionysii Thracis refert ad μικροτεχνίαν hæc nimis subtilitatis opera, μυρμηκία & ἀθηναία καὶ καλλικράτους & λακεδαίμονος. Ubi tamen rectius forte ex Galeno legas μυρμηκίαν ἀθηναίαν. Pergit porro Chceroboscus: οὗτοι ἐπιήσαν σιδηρὴν ἄρμα ὑπὸ μύας ἐλκόμενοι καὶ τὴν πτερὰ τῶν μύας καλυπτόμενοι: *Hi fecerunt ferreum currum, à musca tractum & ala muscæ occultatum.* Vide plura in MYRMECIDES.

CALLIMACHUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv nat. Histor. cap. 8, enumeratis plurimis magni nominis Artificibus, etiam hæc adjungit: *Ex omnibus autem maxime cognomine insignis est Callimachus, semper calumniator sui, nec finem habens diligentia, ob id cecrozotechnos appellatus, memorabilis exemplo adhibendi curæ modum. Hujus sunt saltantes Lacene, emendatum opus, sed in quo gratiam omnem diligentia abstulerit. Hunc quidem & pictorem fuisse tradunt.* Omnino interim vide quæ de hoc Callimacho refert Pausan. lib. 1, pagina 48, 30. Atque hic est idem ille Callimachus, *Qui propter elegantiam & subtilitatem artis marmoreæ ab Atheniensibus καλίζοντι fuerat nominatus*, ut ait Vitruv. lib. iv, cap. 1. Ubi quoque non inamœniter ostendit quo invento Architectonicen exornaverit curiosissimus Artifex.

Dionysius Halicarnassensis in Isocrate censet Polycleti ac Phidias Artem in pretio olim habitam, κατὰ τὸ σμικρὸν καὶ μεγαλότεχνον καὶ ἀξιωματικόν, *Propter gravitatem, & præstantiam artis, & dignitatem*: Calamidis vero & Callimachi opera pluris fieri solita τῆς λεπτότητος ἕνεκα καὶ τῆς χάριτος, *Propter exilitatem & venustatem.*

Apud Platæenses in æde Junonis, quam νυμφόδορῶν five Desponsatam dicunt, Callimachus fecit Junonem sedentem: vide *Pausaniam lib. ix, pag. 546, 23.*

CALLIMACHUS, MECHANICUS.

Hic Arte & scientia machinali plurimum negotii exhibuit Romanis Amisum obsidentibus. Εἰς μηχανικῆς ἀγαθοῦς καὶ δεινότητις ποιουργίας, ὅσῳ πολιτεία δέχεται, ἀλλὰ καὶ λυπῆσας Ῥωμαίους: vide *Plutarchum in Lucullo.*

CALLINICUS, ARCHITECTUS.

Constantino Pogonate imperante Byzantii, ferunt Græcum ignem à Callinico quodam Architecto, è Syria in regiam urbem profecto, excogitatum. Τότε τὸ ὄνομα ὁπτινέσιον πρὸς καλλιόνος πρὸς δελφικόν, ὑπὸ Συρίας ἐλθόν, πρὸς τὸ βασιλεῖον ἄστυ καὶ τὰ κατὰ σπουδαίον, Zonaras Annal. tom. III, pag. 72. De eo hæc habet Cedrenus ad annum quintum Constantini cognomento Pogonati: Eo tempore Callinicus architecton ab Heliopoli Ægypti urbe cum ad Romanos transfugisset, ignem maritimum parans (πρὸς θηλάσσιον κατὰ σπουδαίον)

σας) Arabum naves apud Cyzicum una cum hominibus igne absumpsit demersitque. Ab hoc genus ducit Lamprus ille, qui hodie quoque ignem hunc artificiosissime conficit.

C A L L I P H O N, P I C T O R.

Calliphon Samius in templo Dianæ Ephesiæ pinxit foeminas, nescio quas, Patroclo loricæ guala aptantes: *Pausanias libro x, pag. 660, 53.* Idem tamen Pausanias libro v, pag. 323, 34, pro καλλιφῶν scribit καλυφῶν. *Ajace Hectorē ad singulare certamen provocante, inquit Pausanias, media intervenit Discordia, turpissimæ mulieris specie: ad hujus exemplar pinxit Calyphon Samius in templo Diane Ephesiæ, cum ad Græcorum naves commissam pugnam depingeret.* Πρὸς ταύτην καλυφῶν Σάμιος ἐν Ἀ' ἑμίειδι ἱερῷ τῇ Ε' Φεσίᾳ ἐποίησε ἔργον, τὴν μάχην γράψας τὴν ἐπὶ τῇ ναυσὶν τῇ Ε' Ἰλίων.

C A L L I S T O N I C U S, S T A T U A R I U S.

Thebis est Fortunæ templum. Dea fert Plutum infantem. Thebani tradunt manus quidem & vultum ejusce signi Xenophontem Atheniensem fabricasse; reliqua vero Callistonicum indigenam. Callidissimum sane fuit commentum in manus Fortunæ, ut matris aut nutricis, Plutum imponere. Neque minùs prudenter Cephisodorus: nam & hic Pacis simulacrum Atheniensibus faciens, fabricavit eam Plutum pari modo manibus tenentem: *Pausanias lib. ix, pag. 566, 1.*

C A L L I S T R A T U S, S T A T U A R I U S.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, postquam recensuit aliquot Artifices, qui floruerunt Olympiade centesima vigesima, proxime subjungit: *Cessavit deinde ars; ac rursus Olympiade centesima quinquagesima quinta revixit: cum fuere longe quidem infra prædictos, probati tamen, Antheus, Callistratus, Polycles, Athenæus, Callixenus, &c.* τί μοι περὶ τοῦ καλλιπράτη κεχλωμένα τέχνην: *Quodnam pretium operæ consequar, si Euanthem in ambulacro publico peperisse didicero, & Callistrati artem hianti ore veluti obstupescens respexero?*

C A L L I T E L E S, S T A T U A R I U S.

Mercurius arietem sub ala portans, galea caput armatus, tunica & chlamide amictus, fuit apud Eleos. Inscriptio indicat Onatam Æginetam & cum eo simul Callitelem fecisse. Mihi vero Calliteles videtur Onatæ vel discipulus fuisse, vel filius: *Pausanias sub finem libri quinti, pag. 342, 20.*

C A L L I X E N U S, S T A T U A R I U S.

Vide quæ paullo ante exscripsimus è Plinii lib. xxxiv, cap. 8, in CALLISTRATUS.

C A L L O N, S C U L P T O R.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8: *Olympiade lxxxvii florere Agelades, Callon, Polycle- tus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras, Scopas, Perelins.*

In arce Corinthiaca delubrum est Minervæ, quam Stheniadem appellant. Simula- crum Dæx è ligno fecit Callon Æginetes. Fuit autem Callon Teetæi & Angelionis discipulus, qui Deliis simulacrum fecerunt Apollinis. Angelion vero & Teetæus Artem didicerant à Dipceno & Scyllide: *Pausanias libro secundo, pag. 146, 41.*

Amyclis visitur Proserpina insitens æneo tripodi, quem fecit Callon Ægineta: *Pau- sanias libro tertio, pag. 196, 20.*

Dianæ Laphriæ signum præ se fert venatricis habitum; est autem ex ebore & auro fa- bricatum. Opifices fuere Naupaetii Menæchmus & Soidas, quos Canacho Sicyonio & Callone Ægineta non multo ætate inferiores fuisse conjiciunt: *Pausanias libro septimo, pag. 433, 15.*

C A L L O N, S T A T U A R I U S.

Mamertini triginta quinque pueris, una cum chori magistro & tibicine, qui omnes naufragio perierant, statuas ex ære posuerunt. Hæ statux sunt opus Callonis Elei: *Pau- sanias libro quinto, pag. 337, 41.*

Mercurii caduceum tenentis simulacrum fuit apud Eleos. Inscriptio testatur positum à Glaucia Rhegino, Callonem vero Eleum fuisse opificem: *Idem sub finem libri quinti, pag. 342, 27.*

C A L O N, S T A T U A R I U S.

Quintilianus lib. xii, cap. 10, ubi agit de notabili in statuis differentia: *Duriora & Tuscanicis proxima, Calon atque Egefas: jam minus rigida, Calamis: molliora adhuc supra dictis, Myron fecit: diligentia ac decor in Polycleto supra ceteros.*

C A L O S.

Perdicis, fororis Dædali, filius dicitur Calos Pausaniæ & Suidæ. Aliis nepos iste, quem Dædalus per invidiam interemit, Talus nuncupatur. Vide quæ ex Diodoro Sicu- lo atque aliis infra dicimus in DÆDALUS. Hujus Calī sepulcrum, Pausanias libro i,

CAL. CAM. CAN.

46

pag. 37, 14: Ἰδὼν δ' Ἀθλῶσιν ἐς τὴν Ἀκρόπολιν δὸς δ' ἑσάτης, τίθηται Κάλως· τὴν δ' Κάλων ἀδελφῆς παῖδα ὄντα καὶ τὴν πέχνης μαθητὴν Φρονόσας Δαίδαλλον ἐς Κρήτην ἔφυγε, καὶ ἐν τῇ ὁρεῖ ἐς Σικελίαν ἐκδιδράσκει ὡς δὲ Κώκαλον: *In ea via quæ à theatro in arcem ducit, Calos sepultus est, quem sororis filium & discipulum cum Dædalus interfecisset, in Cretam aufugit, atque inde in Siciliam ad Cocalum.*

CALOS, STATUARIUS.

Clemens Alexandrinus in Protreptico ad Gentes, ubi agit de Eumenidum simulacris: Μη ἀμφιβάλλετε εἰ τῶν Σεμνῶν Ἀθηνῶν καλῶν θεῶν, πᾶς μὲν δύο Σκοπᾶς ἐποίησεν ὅς τ' ἐκαλεῖτο λυχνεὺς λίθῃ· Κάλως δ', ὡς μέστω αὐτῶν ἰσορῶναι ἔχασαι, Πολέμονα δεικνύοντα ἐν τῇ πύρρῃ τῶν περὶ Τίμαιον: *Ne dubitetis quin Venerandarum quæ Athenis vocantur dearum duas quidem fecerit Scopas, ex lapide qui vocatur lychnites; Calos autem eam quam narrantur habere mediam, sicuti ostendit Polemon in quarto eorum quæ scribit ad Timæum.*

CALYNTHUS, STATUARIUS.

Floruit is eo ipso tempore, quo Onatas, Ægineta. Siquidem duos hosce Artifices aliquot equestres pedestresque statuas pariter elaborasse refert Pausan. lib. x, pag. 633, 56.

CALYPHON. Vide CALLIPHON, PICTOR.

CALYPSO, PICTRIX.

Calypso pinxit senem & præstigiatores Theodorum, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

CAMPANA VASA.

Horatius lib. 1, Satyra 6:

*Cæna ministratur pueris tribus, & lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet. Adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.*

Ad quem locum annotat Acron Grammaticus: *Campana] Fictilis, vel viminea, vel aenea: quia in Campania dicebantur aeneæ res optime fabricari.*

CAMPANICA PERISTROMATA.

Plautus Pseudolo, Actu 1, Scena 2:

*Nisi somnum soporidiamque ex pectore oculisque amovetis,
Ita ego vestra latera loris faciam ut valide varia sint,
Ut ne peristromata quidem æque picta sint Campanica,
Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.*

CANACHUS, STATUARIUS.

Nonagesima quinta Olympiade florere Naucydes, Dinomedes, Canachus, Patrocles, Plinius xxxiv, 8. *Canachus fecit Apollinem nudum, qui Philesius cognominatur, in Dyndimæo, Æginetica aris temperatura. Cervumque una ita vestigiis suspendit, ut linum subtus pedes trahatur, alterno morsu digitis calceque retinentibus solum, ita vertebrato dente utrisque in partibus, ut à repulsu per vices resiliat. Idem celetizontas pueros fecit*, Idem ibidem. *Invenio & Canachum, laudatum inter statuarios, fecisse marmorea*, Idem libro xxxvi, cap. 5. Ciceronis de Canachi signis iudicium vide in

CALAMIS.

Effigiem Veneris sedentem ex auro & ebore fecit Canachus Sicyonius, qui etiam Didymæum Apollinem fecit Milesius, & Ismenium Apollinem Thebanis: *Pausanias libro secundo, pag. 103, 45. De Ismenio Apolline vide quoque eundem Pausaniam libro nono, pag. 557, 11.*

Bycellus, qui Sicyoniorum primus pueros in pugillatu vicit, opus est Sicyonii Canachi, Artem hanc à Polycleto Argivo edocti: *Pausanias lib. vi, pag. 367, 49.*

Epicrydas & Epeonicus opera sunt Patrocli & Canachi: *Pausan. lib. x, pag. 626, 7.*

Menæchmum & Soidam Naupactios Canacho Sicyonio & Callone Ægineta non multo inferiores ætate putant fuisse: *Pausanias lib. vii, pag. 433, 12.*

Aristocles Sicyonius frater fuit hujus nostri Canachi, & non ita multum in Arte cessit fratri: vide *Pausaniam lib. vi, pag. 359, 53.* Atque adeo è tribus quoque Musis (in quas Anthologia lib. iv, tit. 12 habet Antipatri Epigramma) unam fecit Agelades, alteram Canachus, tertiam Aristocles. Ipsum illud Epigramma descripsimus supra in

CANETIAS.

Corruptum nomen Artificis, qui Dianæ Ephesiæ simulacrum fabricavit, videtur sub hoc vocabulo delitescere: vide *Salmasii Plinianas exercitationes pag. 816.*

CANTHARUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, recenset Cantharum Sicyonium inter Artifices æqualitate celebra-

celebratos, sed nullis operum suorum præcipuos. Cantharus Sicyonius Alexide genitus, Artem ab Eurychide edoctus: *Pausanias libro sexto, pag. 347, 57.* Aleximicus Eleus, qui de puerili palæstra tulit palmam, opus Canthari Sicyonii: *Pausan. ibidem, pag. 376, 14.*

CANTHARUS, FIGULUS.

Ab hoc Figulo *Cantharos* olim denominarunt vasa figulina quibus bibitur: vide *Athenæum lib. x;* *Pollucem vi, 16;* *Hesychium in καθαρῶν.*

CANULEJUS.

M. CANULEJUS ZOSIMUS. Vide *P. Scriverium in annot. ad Martialis lib. iv, epigr. 39, ex Gruteri Inscriptionibus DCXXXIX, 12.* Vide quæ infra dicimus in ZOSIMUS.

CANUSIUM.

Canusina lane, Plinius nat. Hist. lib. vii, cap. 48. Martialis lib. xiv sub lemmate *Canusina ruse.* Vide Salmasium in Tertullianum de Pallio, pag. 24.

CAPANEUS.

A Capaneo primum oppugnatio scalarum perhibetur inventa: qui tanta vi occisus est à Thebanis, ut extinctus fulmine diceretur, Vegetius de Re militari lib. iv, cap. 21.

CARCINUS, FIGULUS.

Pater fuit Agathoclis regis: *Diod. Siculus lib. xix, pag. 651.* Ausonius Epigr. 8:

Fama est scitilibus cœnasse Agathoclea regem, &c.

CARIA.

Secandi marmor in crustas, nescio an Carie fuerit inventum. Antiquissima, quod equidem inveniam, Halicarnassi Mausoli domus Proconnesio marmore exculta est, lateritiis parietibus. Is obiit Olympiadis anno 11, urbis Romæ anno cccii, &c. Vide Plinium lib. xxxvi, cap. 6. *Ocreas & cristas Cares invenerunt,* Plin. lib. vii, cap. 56. Cares primi stipendia meruerunt, loris clypeos appenderunt, cristas galeis accommodarunt: *Ælianus de Animalibus lib. xii, cap. 30.* Eadem fere habet Herodotus lib. i, cap. 171, sicuti & Strabo lib. xiv, pag. 661, B. Sunt qui dicunt Cares invenisse præscientiam quæ ex astris colligitur: *Clemens Alexandr. Stromas. i.* Item Acatia mercibus convehendis accommoda: *Critias apud Athenæum lib. i, cap. 22.* Ubi & eidem Critiæ καὶς dicuntur ἀνδρῶν πύλαι, quasi dicas, *maris arbitri.*

CARMANIDES, PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 11, recenset *Carmanidem Euphranoris* [discipulum] inter Pictores non ignobiles.

CARPION, ARCHITECTUS.

Carpion & Ictinus scripserunt volumen de æde Minervæ Dorica, quæ est Athenis in arce, Vitruvius in Præfat. libri septimi.

CARTERIUS, PICTOR.

Carterius Pictor ea ætate celeberrimus, in gratiam Amelii, depinxit Plotinum quid ageretur ignarum, dum publice in schola philosophiam proficitur: *Porphyrius in vita Plotini.*

CARTHAGINIENSES.

Vide quæ supra diximus in BOSPORUS, Naupegus. Carthaginis quoque inventum est Aries machina. Quum enim oppugnarent Gades, & demoliri vellent castellum quod ceperant, neque haberent ad demolitionem ferramenta, sumpserunt tignum, idque manibus sustinentes, capiteque ejus summum murum continenter pulsantes, summos ordines lapidum dejiciebant, atque ita gradatim ex ordine totam communionem dissipaverunt. Postea quidam Faber Tyrius nomine Pephasthenos, hac ratione atque inventionem adductus, malo statuto, ex eo alterum transversum uti trutinam suspendit, & reducendo atque impellendo vehementibus plagis dejecit Gaditanorum murum. Cetras autem Chalcedonius de materia primum basim subjectis rotis fecit, supraque compexit arctariis, & jugis varas, & in his suspendit arietem, coriisque bubulis textit, uti tutiores essent qui in ea machinatione ad pulsandum murum erant collocati. Id autem quod tardos conatus habuerat, Testudinem arietariam appellare coepit. Hæc fusius aliquanto prosequitur Vitruvius libro x, cap. 18. Cùm tamen is qui hoc in loco Vitruvius est Cetras Chalcedonius, Athenæo in Mechanicis dicatur ὁ γὰρ Καρχηδόνιος, in Vitruvio quoque *Geras Carchedonius* reponendum putat Cl. Salmasius notis in Tertullian. de Pallio, pag. 77: quem adi.

CARVILIUS. Vide SPURIUS CARVILIUS.

CARY-

48 CAR. CAS. CAU. CEC. CED. CEL. CEN. CEP.

CARYSTIUS, PICTOR.

Carystius Pergamenus Scholiastæ in Aves Aristophanis videtur inter primos referri qui Victoriæ pinxere alatum. Verba Scholiastæ adscriptimus supra in ARCHENNUS.

CASIANA TEXTURA.

Vide Eustathium ad versum 160 Dionysii ὁ περιηγητής. Vide quoque Suidam in πηλὸς. σ. 7.

CASPII.

Apud Caspios populi sunt qui ex arborum frondibus contusis atque aqua dilutis varia animalia sibi per vestes inscribunt, quæ nunquam eluuntur, sed proinde ac si intexta essent, cum reliqua lana veterascunt: *Herodotus libro 1, cap. 203.* Similem quoque vestes tingendi rationem usurpabant olim Ægyptii. Vide quæ de iis ex Plinio supra adscriptimus: vide quoque quæ mox de Caucaii montis incolis dicimus.

CASTONIANUS.

CASTONIANUS, Curator operum publicorum: *Inscriptio Gruteri CCCLXXXVII, 3.*

CASSITERIDES.

Cassiterides insulæ, in quibus generatur stannum: vide Eustathium ad vers. 563 Dionysii Periegetæ. Vide quoque Stephanum in κασσίπρις; Strabonem, &c. *Ex aduerso Celtiberiæ complures sunt insulæ, Cassiterides dictæ Græcis, à fertilitate plumbi, Plinius libro v, cap. 22. Plumbum ex Cassiteride insula primus apportavit Midactitus, Plinius VII, 56. Plumbi duo genera, nigrum atque candidum. Pretiosissimum candidum, à Græcis appellatum cassiteron, fabuloseque narratum in insulas Atlantici maris peti, vitilibusque navigiis circumfusus corio advehi. Nunc certum est in Lusitania gigni & in Gallæcia, summa tellure harenosa, &c. Plinius XXXIV, 16. Idem mox capite proxime sequenti, posteaquam de stanno, plumbo argentario, pluribusque id genus metallis plura dixit, tandem quoque addit: Mirumque in his solis metallis, quod derelicta fertilius reviviscunt. Hoc videtur facere relaxatis spiramentis ad satietatem infusus aer: æque ut fœminas quasdam fœcundiores abortus facit. Nuper id compertum in Bætica, &c. Confer interim hunc Plinii locum cum iis quæ infra dicimus in LVA.*

CAUCASI MONTIS INCOLÆ.

Varias illi plurium animantium figuras in vestibus suis depingunt: vide *Herodotum libro primo, cap. 203.* Simillimam pingendarum vestium rationem, Ægyptiis olim usitam, describit Plinius libro XXXV, sub finem capitis undecimi.

CECROPS.

Cecrops primus omnium Jovem appellavit, simulacra reperit, aras statuit, victimas immolavit: nequaquam istiusmodi rebus in Græcia visis, Isidorus Originum libro VIII, cap. 11. Vide Meursii Regnum Atticum lib. 1, cap. 9.

CEDALION, FABER.

Juno Vulcanum filium tradidit Cedalionem Naxio (Κηδάλιον τῷ Νάξιω) instituendum in arte fabili: vide *Eustathium in Iliad. ε, edit. Romanæ pag. 987, 8.*

CELMIS.

Celmis & Damnaneus Idæorum dactylorum primi ferrum invenerunt in Cypro. Alius autem Idæus ferri invenit temperaturam: ut autem Hesiodus, Scythia: *Clemens Alexandrinus Stromat. libro 1.* Diomedes Grammaticus lib. 111, ubi de Curetibus agit: *Hos quidam tres putant, qui Lares esse creduntur, Damnameneus, Acmon, & Celmion.* Vide quoque Hesychium in κέλμης; & Zenobium in κέλμης ἐν σιδήρῳ. Hunc Jupiter, quondam sibi fidissimum, transformavit in adamantem: *Ovidius IV Metamorph. vers. 281.*

CELTIBERI.

Celtiberi nobilitati ensibus faciendis: *Suidas in μάχαιρα.*

CELTICA MACHÆRA.

μάχαιρα Κελτική, Pollux. libro primo; cap. 10, §. 13.

CENCHRAMIS, STATUARIUS.

Recenset eum Plinius inter eos Artifices qui optime exprimebant comædos & athletas, lib. XXXIV, cap. 8.

CEPHIS, STATUARIUS.

Hic Cephis itidem felicissime expressit comædos & athletas, ut idem Plinius ibidem testatur.

CEPHISSODORUS, PICTOR.

Nonagesima Olympiade fuere Aglaophon, Cephissodorus, Phrylus, Euenor pater Parrhasii

rhafii & praeceptor maximi pictoris, de quo suis annis dicemus. Omnes jam illustres: non tamen in quibus haerere expositio debeat, festinans ad lumina artis, in quibus primus refussit Apollodorus Atheniensis nonagesima tertia Olympiade, Plin. lib. xxxv, cap. 9.

C E P H I S S O D O R U S, S C U L P T O R.

Praxitelis filius Cephissodorus rei & artis haeres fuit. Hujus laudatum est Pergami symplegma, signum nobile; digitis corpori verius, quam marmori impressis. Romae ejus opera sunt, Latona in Palatii delubro: Venus in Asinii Pollionis monumentis: & intra Octaviae porticus in Junonis aede, Esculapius & Diana, Plinius lib. xxxvi, cap. 5.

C E P H I S S O D O R U S, S T A T U A R I U S.

Cephissodori duo fuere. Prioris est Mercurius, Liberum patrem in infantia nutriens: fecit & concionantem, manu elata; persona in incerto est. Sequens Philosophos fecit, Plinius xxxiv, 8. Ibidem ante circa initium ejusdem capitis dixerat: Centesima secunda Olympiade florere Polycles, Cephissodorus, Leochares, Hypatodorus. Aetatem hujus Artificis ex eo quoque colligas, quod duarum uxorū quas habuit Phocion (qui floruit Olympiade cix) prima fuerit hujus Statuarii soror. τῶν γυναικῶν αὐτῆς ἑνὸς φησὶ πατρὸς ἔσθαι ἱσορέτω, πάλιν ὅτι Κηφισσοῦ καὶ τῆς Πλάτης ἀδελφὸς αὐτῆς, Plutarchus in Phocione. Cephissodorus fecit Minervam mirabilem in portu Atheniensium, & aram ad templum Jovis Servatoris in eodem portu, cui pauca comparantur, Plinius xxxiv, 8. Cephissodorus fecit Atheniensibus Pacem, habentem Plutū in sinu: Pausanias lib. ix, pag. 566. Vide quae supra diximus in CALLISTONICUS, STATUARIUS. Plura ejusdem Cephissodori opera refert idem Pausanias libro octavo, pag. 506, 5; & libro nono, pag. 585, 31. Anyta meretriculæ simulacrum fecere Euthykrates & Cephissodorus. Et rursus: Myrūs Byzantii scorti simulacrum fecit Cephissodorus, Μυρὸν τῆς Βυζαντίας Κηφισσοῦ ἐχαλκώρησε, Tatianus Orat. ad Græcos. Rectius interim Cephissodorus puto scribi quàm Cephissodorus, quoniam istiusmodi propriorum nominum orthographiam è Græcis potius Auctoribus quàm Latinis hauriendam nemo inficiabitur.

C E P H I S S O D O R U S A L T E R, I T I D E M S T A T U A R I U S.

Centesima vicecima Olympiade florere Eutychides, Euthykrates, Lakippus, Cephissodorus, Timarchus, Pyromachus, Plinius xxxiv, 8. Atque hic est ille Cephissodorus, quem ex eodem Plinio discimus potissimum in effigendis Philosophis operam collocasse. Vide ipsius Plinii verba in proxime præcedente CEPHISSODORO.

C E R D O, A R C H I T E C T U S.

L. VITRUVIUS L. L. CERDO ARCHITECTUS, Inscript. Gruteri clxxxvi, 4.

C E T R A S, M E C H A N I C U S.

Vide quae de hoc Cetra ex Vitruvio supra attigimus in CARTHAGINIENSES.

C H Æ R E A S, A U R I F E X.

Χαιρέας ὁ χρυσόλεκτων memoratur Luciano in Lexiphane.

C H Æ R E A S, S T A T U A R I U S.

Chareas Alexandrum Magnum & Philippum patrem ejus fecit, Plinius libro xxxiv, cap. 8.

C H Æ R E P H A N E S, P I C T O R.

Chærephanes pinxit mulierum impudicas cum viris consuetudines. Χαιρεφάνης ἔγραψε ἀπολάσεις ὁμιλίας γυναικῶν πρὸς ἄνδρας, Plutarchus de Poëtis audiendis.

C H Æ R E S T R A T U S, F I G U L U S.

Meminit ejus Phrynichus in Comeffabundis, apud Athenæum, lib. xi, cap. 6.

C H A L C I D I C U M.

Chalcidicum, genus aedificii, ab urbe Chalcidica dictum, Festus.

C H A L C I S.

Chalcis ere ibi primum reperto nobilis, Plinius lib. iv nat. Hist. cap. 12. Vide Stephanum de Urbibus, in Χαλκίς: vide quoque Eustathium ad vers. 764 Dionysii & Πειρηγίου.

C H A L C O S T H E N E S, S T A T U A R I U S.

Chalcosthenes comædos & athletas fecit, Plin. xxxiv, 8. Fecit & Chalcosthenes cruda opera Athenis, qui locus ab officina ejus Ceramicos appellatur, Idem lib. xxxv, cap. 12. Cæterum hic videtur tantum figulinis inclaruiffe.

C H A L Y B E S.

Ærariam fabricam alii Chalybas, alii Cyclopas monstrasse putant, Plinius nat. Hist. lib. vii, cap. 56. Virgilius I Georg. vers. 57:

*India mittit ebur, molles sua thura Sabæi;
At Chalybes nudi ferrum.*

G

Ubi

Ubi Servius: *Chalybes populi sunt apud quos nascitur ferrum. Unde & abusive dicitur Chalybs, ipsa materies: ut, Vulcaniscusque chalybs. Nudi autem, aut apud quos arbores non sunt: aut vere nudi; propter ferri cadendi studium. Nam legimus, Et nudus membra Pyragmon. Vide Eustathium ad vers. 768 Dionysii ὁ περιηγητής; Stephanum de Urbibus, in Ἀλύβη & Χάλυβες; Etymologicum in χαλός; Hesychium in χάλυβι. Amphilocho in Hispania præcipua quidem ferri materia, sed aqua ipso ferro violentior: quippe temperamento ejus, ferrum acrius redditur: nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluvio aut Chalybe tinguatur. Unde etiam Chalybes fluvii hujus finissimi appellati, ferroque cæteris præstare dicuntur, Justinus lib. XLIV, cap. 3.*

C H A R E S, STATUARIUS.

Plinius libro xxxiv, cap. 7, ubi agit de molibus statuarum, quas Colossos vocant, turribus parēs: *Ante omnes, inquit, in admiratione fuit Solis colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius, Lysippi discipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Hoc simulacrum post quinquagesimum sextum annum terræmotu prostratum; sed jacens quoque miraculo est. Pauci pollicem ejus amplectuntur. Majores sunt digiti, quam pleræque statuæ. Vasti specus hiant, diffractis membris. Spectantur intus magnæ molis saxa, quorum pondere illud stabiliverat constituenis. Duodecim annis tradunt effectum ccc talentis, quæ contulerant ex apparatu Regis Demetrii, relicto moræ tædio. Sunt alii, minores hoc, in eadem urbe colossi centum numero: sed ubicunque singuli fuissent, nobilitari locum. Præterque hos Deorum quinque, quos fecit Bryaxis. Fecit etiam colossos & Italia. Et paullo post ibidem: Habent in Capitolio admirationem & capita duo, quæ P. Lentulus Consul dicavit: alterum à Charete supra dicto factum; alterum fecit Decius, comparatione in tantum victus, ut artificium minime probabilis artificis videatur.* Τὸν δ' ἥλιος κολοσσόν, φησιν ὁ ποιήσας τὸ ἱαμβεῖον, ἐπὶ

- - - Εἰπὼς δέκα
Χάρης ἐπίει πηχίων ὁ Λίνδιος.

Καταίη δ' νῦν ὑπὸ σεισμῷ πέτρων, περικλαδὴς ὑπὸ τῶν γονάτων· οἷα ἀνέστην δ' αὖτις ἐν Ῥόδῳ, κατὰ πὶ λόγον· τὰ πρὸ δὲ τῶν ἀναθημάτων τὸ κεφάλαιον, καὶ τῶν γὰρ ἐπὶ ἀναθημάτων ὁμολογεῖται:
Solis colossus, ut ait auctor Jambici carminis,

- - - Septies decem
Chares cubitorum est fabricatus Lindius.

Facet nunc terræmotu prostratus, genibus confractus. Oraculo prohibiti Rhodii, non instauraverunt. Sane omnium donatiorum præclarissimum, in septenario eorum numero collocatur, quæ spectanda mundus habet, Strabo libro XIV, pag. 652. Integrum carmen Jambicum, in quo tamen Chares est Laches, lib. IV Anthologiz, titulo 6, ἡς ἑξαφῶς καὶ ἀγαλμασποῖς, adscribitur Simonidi:

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσόν οὐχέτις δέκα
Λάχης ἐπίει πηχίων ὁ Λίνδιος.

Clariss. Hugo Grotius transtulit:

*Laches colossus Lindius fecit Rhodi.
Qui se per ulnas octies tollit decem.*

Affinia his quæ tradidit Strabo, habet quoque Eustathius ad vers. 505 Dionysii ὁ περιηγητής. *Rhodi signum Solis æneum, id est Colossus, altus pedibus 90, Hyginus fab. 223. Colossus à Caletæ artifice, à quo formatus, est dictus. Fuit autem apud Rhodum insulam statua Solis, alta pedes centum & quinque, Festus. Eusebii Chronicon ad Olympiadis centesimæ trigessimæ nonæ annum secundum: Caria & Rhodus ita terræmotu concussæ sunt, ut Colossus magnus rueret. Chronicum Alexandrinum refert hanc Rhodii colossi ruinam ad Olympiadis centesimæ trigessimæ octavæ annum secundum. Vide quoque Orosum libro IV, cap. 13. Hujus etiam terræmotus, qui Rhodum graviter concussit & Solis colossus evertit, meminit Polybius libro quinto. Videnturque immanissimi simulacri fragmenta diu admodum neglecta jacuisse; quandoquidem temporibus demum Constantis, qui fuit Heraclii nepos, Judæus quidam mercator fertur misisse æs hujus colossi, & camelis nongentis asportasse. Οἱ Ἀγάρωοι τὸ πρὸς τὴν νήσον Ῥόδον ὑφ' ἐαυτῶν ποιησάμενοι, ἃ ἐν αὐτῇ περιέπυσαν κολοσσόν καθήρηκα(ιν)· ἃ τ' χαλκὸν ἰσθαῖον· περὶ αὐτῶν ἐμπροσθεν, ἐναχυσταῖς καμῆλοις λέγει· τὰ πρὸς μὲν ἐνεργεῖν, Zonaras Annalium tomo III, ubi describit imperium Constantis, nepotis Heraclii. Plenius interim atque aliter aliquanto rem omnem narrat Constantinus Porphyrogenneta de Administrando imperio, capitibus 20 & 21.*

Fidelissime vero ac diligentissime Charetem hunc instituit Lysippus; unde mirandum non est eum ad hanc Artis perfectionem tandem perductum. *Chares à Lysippo statuas facere*

facere non isto modo didicit, ut *Lysippus caput ostenderet Myronis, brachia Praxitelis, pedes Polycleti*; sed omnia coram magistro facientem videbat, ceterorum opera, vel sua sponte considerare poterat, Autor Rhet. ad Herennium libro IV.

CHARIDAS.

Charidas scripsit de Machinationibus: *Vitruvius in Præfat. libri septimi.*

CHARMAS, PICTOR.

Hunc Plinius libro xxxv, cap. 8, refert inter vetustissimos Artifices, eosque qui monochromata pinxerunt, quorum ætas non traditur. Integrum Plinii locum adscribimus infra in CIMON, PICTOR.

CHARTAS, STATUARIUS.

Euchirus Corinthius præceptores habuit Syadran & Chartan, Spartanos. *Συάδραν ἢ χαρτάν Σπαρτιάτας*, Pausanias libro sexto, pag. 350, 45.

CHEREAS, MECHANICUS.

Chereas & Diades, qui cum Alexandro militaverunt, receperunt doctrinam à Polyido Thessalo: vide *Vitruvium lib. x, cap. 18.*

CHERSIPHON, ARCHITECTUS.

Magnificentiae vera admiratio extat templum Ephesiae Dianæ ducentis viginti annis factum à tota Asia. In solo id palustri fecere, ne terræmotus sentiret, aut hiatus timeret. Rursus ne in lubrico atque instabili fundamenta tantæ molis locarentur, calcatis ea substravere carbonibus, dein velleribus lanæ. Universo templo longitudo est, ccccxxv pedum: latitudo, ducentorum viginti: columnæ, centum viginti septem, à singulis regibus factæ lx pedum altitudine: ex iis xxxvi calatæ, una à Scopæ. Operi præfuit Chersiphron architectus, &c. Plinius xxxvi, 14. Hunc interim Chersiphronem idem Plin. lib. vii nat. Hist. cap. 37 vocat Chersiphontem Gnosium. Vide *Salmasii Plinian. Exercitationes*, pag. 814. Τὸν νεὸν τῆς Ἀρτέμιδος πρῶτον μὲν Χερσίφρων (codd. aliquot MSS. legunt Ἀρχίφρων) ἡγετικόν ησεν, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τῷ μέγαν ὡς ἡ τῆς πιν Ἡρόστρατος τις ἐπέστησεν, ἄλλον ἀμείνων κατεσκεύασεν, συνενέγκαντες τῶν γυναικῶν κόσμον καὶ τὰς ἰδίας εἰσίας: *Templum Dianæ primus architectatus est Chersiphron, alius deinde fecit majus. Posteaquam vero Herostratus aliquis templum illud combussisset, exstruxerunt aliud præstantius, conferentes mundum muliebrem & proprias facultates*, &c. Strabo lib. xiv, pag. 640, C. Ad hunc Herostratum refer ea quæ Valer. Maximus habet lib. viii, cap. 14, Ex. ext. 5. Λύγδαμις, ἔπειτα ἐκασεν τὸ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, Hefychius.

CHII CADI.

Chiorum cadorum meminit Plinius lib. xxxvi, cap. 7: *B. Lentulus spinter amphoras ex eo [Onyche] Chiorum magnitudine cadorum cum ostendisset, post quinquennium deinde triginta duorum pedum longitudine vidisse se.*

CHION, STATUARIUS.

Chion Corinthius à Vitruvio in Proœmio lib. iii recensetur inter Artifices, qui nullam memoriam sunt consecuti, quod non ab industria Artisve sollertia, sed à felicitate fuerunt deserti.

CHIONIS, STATUARIUS.

Minervam & Dianam Chionis elaboravit. Τὴν Ἀθηνᾶν καὶ Ἀρτέμιδα Χίωνις ἐπὶν ἀργασμένον: *Pausanias lib. x, pag. 633, 31.* Vide quoque *librum vi, pag. 367, 4.*

CHIROCRATES. Vide DINOCRATES.

CHIRISOPHUS, STATUARIUS.

A Veneris Paphiæ templo non longe absunt Liberi patris delubra duo, Proserpinæ ara, Apollinis ædes cum inaurato simulacro. Chirisophus fecit, Cretensis patria; de cuius ætate & magistro, comperti nihil habemus. Assistit Apollini ipse Chirisophus à marmore: *Pausanias lib. viii, pag. 540, 45.* Χερίσσοφος ἐπὶστήσεν.

CHOE RILUS, STATUARIUS.

Sthenis pugil Eleus, Olynthii Chœrili opus. ἔργον δὲ Ὀλυνθίου Χοιρέλου: *Pausanias lib. vi, pag. 375, 44.*

CHRYSES, MECHANICUS.

Chryses Alexandrinus, habilis mechanicus. Χρύσης Ἀλεξανδρεὺς μηχανοποιὸς δεξιός: *Procopius lib. ii de Edificiis Justiniani, cap. 3.*

CHRYSO THEMIS, STATUARIUS.

Chrysothemis & Eutelidas Argivi: vide *Pausaniam lib. vi, pag. 362, 25.*

CICERO.

Ciceronem pictæ tabulæ maxime oblectabant. *Exhedria quedam mihi nova sunt instituta*

CIM. CIN. CLE.

52

stituta in porticula Tusculani, inquit ipſus de ſe epiſtolarum ad famil. lib. VII, epiſt. 23, ea volebam tabellis exornare: etenim, ſi quid generis iſtiusmodi me delectat, pictura certe delectat. Vide totam epiſtolam.

CIMON, STATUARIUS.

Cimonis equæ æneæ viſebantur Athenis: *Ælianus var. Hiſt.* IX, 32.

CIMON, PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 8, ubi agit de Picturæ ætate: *In confesso est, inquit, Balar- chi pictoris tabulam, in qua erat Magnetum prælium, à Candaule rege Lydiæ, Hera- clidarum novissimo, qui & Myrsilus vocitatus est, repensam auro. Tanta jam dignatio picturæ erat. Id circa ætatem Romuli acciderit necesse est; duo enim de vicesima Olym- piade interit Candaules; aut (ut quidam tradunt) eodem anno quo Romulus, nisi fal- lor: manifesta jam tum claritate artis atque absolute. Quod si recipi necesse est, si- mul apparet multo vetustiora principia esse, eosque qui monochromata pinxerunt, (quo- rum ætas non traditur) aliquanto ante fuisse, Hygieonem, Diniam, Charmam, & qui primus in pictura marem fœminamque discrevit, Eumarum Atheniensem, figuras omnes imitari ausum, quique inventa ejus excoluerit, Cimonem Cleonæum. Hic cata- grapha invenit, hoc est, obliquas imagines, & varie formare vultus, respicientes suspi- cientesque & despicientes. Articulis etiam membra distinxit, venas protulit, præterque in veste & rugas & sinus invenit. Nescio an aliquod hujus Cimonis operum spectet illud Anthologiæ lib. IV, tit. 6, εἰς ζωγράφου:*

Οὐκ ἀδάης ἔγραψε Κίμων τὰ δὲ παντὶ δ' ἐπ' ἔργῳ
Μῶμῳ, ὃν εἰδ' ἦρος Δαίδαλῳ ἐξέφυσεν.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Ista Cimon pinxit, minime rudis. Omne sed est qui
Culpet opus: nec tu, Dædale, liber eras.*

Ut & alterum ejusdem lib. IV, tit. 23, εἰς οἶκον.

Κίμων ἔγραψε τὴν θύραν τὴν δεξιάν.
Τὴν δ' ἐξίον δὲ δεξιάν Διονύσιῳ.

Idem Grotius tranſtulit:

*De foribus istis, dexteram pinxit Cimon:
At exeunti dexteram, Dionysius.*

Vide quoque quæ infra dicimus in CONON, PICTOR.

CINCIUS, VESTIARIUS TENUIARIUS.

M. CINCIUS M. L. THEOPHILUS VESTIARIUS TENUIA- RIUS, Inſcript. Gruteri DCL, 8. Vide & quæ dicimus in PAMPHILA.

CINYRA.

Tegulas invenit Cinyra Agriopæ filius, & metalla aris; utrumque in insula Cypro. Item forcipem, marculum, vectem, incidem, Plin. VII, 56.

CLEANTHES, PICTOR.

Plin. lib. xxxv, cap. 3: *De picturæ initiis incerta, nec instituti operis questio est. Æ- gyptii sex millibus annorum apud ipsos inventam, priusquam in Græciam transfret, affir- mant; vana prædicatione, ut palam est. Græci autem alii Sicyone, alii apud Corin- thios repertam: omnes, umbra hominis lineis circumducta. Itaque talem, primam fuisse: secundam, singulis coloribus, & monochromaton dictam postquam operosior inventa erat: duratque talis etiam nunc. Inventam linearem dicunt à Philocle Ægyptio, vel Clean- the Corinthio. Primi exercuere Ardicæ Corinthius & Telephanes Sicyonius, sine ulla etiam colore, jam tamen spargentes lineas intus. Ideo &, quos pingerent, adscri- bere institutum. Athenagoras in Legat. pro Christianis recenset Cleanthem Corinthium inter primos graphices inventores. Vide locum in CRATO, PICTOR. Alpheus Pifæ flu- vius est, ad cujus ostia est lucus Dianæ Aphionæ sive Aphiuæ, & in templo ejus sunt Picturæ Cleanthis & Aregontis Corinthiorum: quorum alter Trojæ excidium pinxit & Minervæ nativitatem; alter Diana gryphe sursum evecta inclaruit: Strabo libro octavo, pag. 343, C.*

Demetrius lib. VIII apparatus Trojani, scribit ad Ichtydem in Alpheonæ Dianæ tem- plo tabulam consecratam, opus Cleanthis Corinthii, in qua pinxit Neptanum parturien- ti Jovi thynnum offerentem: *Athenæus lib. octavo.*

CLEARCHUS, PLASTES.

Clearchus Rheginus, discipulus Euchiri Corinthii: vide Pausaniam lib. VI, pagina 350,

350, 42: Τὸν ὃ ἀνδριάντα Πυθαγόρας ἐποίησεν ὁ Ρηγίνου, ἑπὶ τὴν καὶ ἄλλου ἀγαθὸς τὰ ἐς πλα-
στικὴν. διδάσκειν δὲ αὐτὸν Κλεάρχου Φασιν αὐτὸν, Ρηγίνου μὲν καὶ αὐτὸν, μαθητὴν δὲ Εὐχίρου: *Sta-*
tuam Leontici fecit Pythagoras Reginus, fingendi peritia sollers, haud minus, quam
quisvis alius. Didicisse eum artem ferunt à Clearcho Regino, Euchiri discipulo.

CLEOCHARÉS, STATUARIUS.

Cleocharis opus erat ænea Isocratis in Eleusine statua: *Photius Cod. cclx.* Aliis est
Leocharés.

CLEOETAS, STATUARIUS.

Vir quidam est cui imposita galea, Cleoetæ opus: atque ei ungues argenteos addidit
Cleoetas. καὶ οἱ τὰς ὀνυχας ἀργυροῖς ἐπέθηκεν ὁ Κλεοέτας: *Pausan. lib. I, pag. 43, 6.* Cleo-
etæ discipulus ac filius fuit Aristocles: *idem Pausanias lib. v.* Vide quoque *libri sexti pa-*
ginas 382 & 383.

CLEOMENES, ARCHITECTUS.

Cleomenes Alexandriam ædificavit: *Justinus hist. lib. xiii.*

CLEOMENES, STATUARIUS.

Pollio Asinius, ut fuit acris vehementiæ, sic quoque spectari monumenta sua voluit.
In iis sunt Centauri nymphas gerentes Archesia, Thepsiades Cleomenis, &c. *Plinius*
xxxvi, 5.

CLEON, STATUARIUS.

Hunc inter eos, qui felicissime Philosophos expresse- runt, reponit *Plinius lib. xxxiv,*
cap. 8. *Cleon inclaruit Admeto, Idem lib. xxxv, cap. 11.*

Venus ærea, opus Cleonis Sicyonii: huius vero Cleonis præceptor, nomine Antipha-
nes, frequentaverat scholam Pericleti: at Polycleti Argivi discipulus erat Pericletus: ita
Pausanias lib. v, pag. 319, 43.

Jovis duo signa, opus Cleonis Sicyonii: *ibidem pag. 327, 52.*

Fecit & Dinolochi statuam: *Pausanias lib. vi, pag. 344, 32.*

Hysmonis Elei statuam: *Idem ibidem, pag. 348, 52.*

Damocriti statuam: *Idem ibidem, pag. 359, 29.*

Alceti statuam: *Idem ibidem, pag. 360, 10.*

Lycini statuam: *Idem ibidem, pag. 363, 17.*

CLEOPHANTUS, PICTOR.

Picturam linearum inventam dicunt à Philocle Egyptio vel Cleanthe Corinthio.
Primi exercuere Ardicus Corinthius & Telephanes Sicyonius, sine ullo etiamnum colore,
jam tamen spargentes lineas intus. Ideo &, quos pingerent, adscribere institutum. Pri-
mus invenit eas colorare, testa (ut ferunt) trita, Cleopantus Corinthius. Hunc,
aut eodem nomine alium fuisse, quem tradit Cornelius Nepos secutum in Italiam Dema-
ratum, Tarquinii Prisci Romani patrem, fugientem à Corintho injurias Cypseli tyranni,
mox docebimus. Jam enim absoluta erat pictura etiam in Italia, Plin. lib. xxxv, cap. 3.

CLESIAS, STATUARIUS.

Plin. libro xxxiv, cap. 8, refert eum inter Artifices æqualitate celebratos, sed nullis
operum suorum præcipuos.

CLESIDES, PICTOR.

Clesides reginæ Stratonices injuria innotuit. Nullo enim honore exceptus ab ea, pin-
xit volutantem cum piscatore, quem Reginam amare sermo erat; eamque tabulam in
portu Ephesi proposuit, ipse velis raptus est. Reginâ tolli vetuit: utriusque similitudi-
ne mire expressa, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

CLIADES, MECHANICUS.

Cliades scripsit de Machinationibus: *Vitruvius in Præfat. libri septimi.* Nisi malis
ibi legere *Diades*, ex ejusdem Vitruvii cap. 19 libri decimi.

CLISTHENES, ARCHITECTUS.

Clisthenes δερκτικῶν καὶ σκηνοθετῶν, pater Philosophi Menedemi. Vide *Laërtium*
Diogenem lib. 11, in Menedemo, pag. 172.

CLITO, STATUARIUS.

Vide Xenophontem Apomnem. lib. III, ubi Socratem cum hoc Statuario super arte
statuaria differentem introducit Xenophon.

CLODIANA VASA.

Vasa ex argento mira inconstantia humani ingenii variat, nullum genus officinae diu
probando. Nunc Furniana, nunc Clodiana, nunc Gratiana, (etenim tabernas mensis
adoptavimus) nunc anaglypta in asperitatemque excisa circa linearum picturas, quæri-
mus. Vide Plinium lib. xxxiii, cap. 11.

54 CLO. CN. CNI. COEN. COL. COM. CON. COO.
CLODIUS, VASCULARIUS.

P. CLODIUS DIDA, VASCULARIUS, Inscript. Gruteri, DCXLIII, 5.

CLOSTER, FILIUS ARACHNĒS. Vide ARACHNE.

CN. CORNELIUS, MECHANICUS.

Vitruvius in Præfatione libri primi, ubi testatur se castra secutum ac rerum bellicarum fuisse experientissimum, etiam hæc habet inter alia: *Cum M. Aurelio, & Publio Minidio, & Cn. Cornelio ad apparationem balistarum, & scorpionum, reliquorumque tormentorum refectionem fui præsto, & cum eis commoda accepi, &c.*

CN. MAGIUS.

Cn. Magius Cremona Præfectus fabrūm Cn. Pompeji: *Cæsar libro primo de Bello civili.*

CNIDUS.

Cnidia fictilia. Meminit eorum Lucianus in *Lexiphane*; Athenæus lib. I, cap. 25.

COENUS, PICTOR.

Cænus pinxit stemmata, Plinius lib. xxxv, cap. II.

COLACES. Vide CALACES, PICTOR.

COLOTES, PICTOR.

Pictorem hunc patria Tejum fuisse testis est Quintilianus *Orat. institut. libro secundo, cap. 13*, ubi loquitur de ea Timanthi Cythnii tabula qua Colotem Tejum vicit.

COLOTES, STATUARIUS.

Colotes, qui cum Phidia Jovem Olympium fecerat, Philosophos fecit, Plinius libro xxxiv, cap. 8. *Ægidem Minervæ fecerat Colotes Phidiæ discipulus, & in faciendo Jove Olympio adjutor*, Idem libro xxxv, cap. 8.

In Cyllene, navali Eleorum, est pagus mediocris ubi Colotæ Æsculapius dicatus est, eburneum simulacrum spectatu mirabile: *Strabo libro VIII, pag. 337, D.* Eadem habet Eustathius *ad vers. 603 Iliados B*, ubi & ejusdem Artificis Dionysum memorat.

COLOTES ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Mensam ille ex ebore & auro fecit apud Eleos, super qua victorum coronæ deponerentur. Colotem hunc ab Hercule genus duxisse affirmant: quotquot interim diligentius inquirunt in historiam Plastarum, tradunt eum fuisse Parium ac Pasitelis discipulum: vide *Pausaniam libro quinto, pag. 325, 34.*

COMBE.

Hæc Combe, cognomento Chalcis, posteaquam prima ex ære procudit arma, viro nupta, centum ei peperit liberos: *Zenobius in ὧν αὐτὴν χαλκιδικὴ τίτις*. Hefychius: *Κόμβη, Κερήτων μήτηρ.*

COME. Vide CANETIAS.

CONON, FIGULUS.

Hic invenit phialas, quas ab ejus nomine Cononias vocabant: *Athenæus libro XI.*

CONON, PICTOR.

Conon Cleonæus Artem adhuc rudem plurimum provexit, eoque discipulos suos majorem poposcit mercedem quam priores Artifices: vide *Ælianum var. Hist. VIII, 8.* Apud quem tamen libens reposuerim *κίμων κλεωναῖος*. Confer hæc cum loco Plinii, quem supra adscripsimus in CIMON.

CONSTANTINUS IMP.

Constantinus Imp. opere manuum suarum picturam exercendo, victum sibi quæsit: *Siebertus in Chron. ad annum 918: vide locum.* Vide quoque *Luithprandi Historiam sui temporis, libro tertio, cap. 9.*

COOS.

Coa fictilia. De his Plinius xxxv, 12: *Cois laus maxima.*

Coa conchylia, Juvenalis Satyra VIII, versu 102.

Coæ purpureæ, Horatius Carminum lib. IV, Ode 13. Ad quem locum annotat Acro Grammaticus: *Coæ] Pretiosæ, à loco. In hac enim insula melior purpura tingitur.*

Coæ vestis. Horatius lib. I, Satyra 2:

- - - *Cois tibi pene videre est,*

Ut nudam. - - -

Ubi Acron: *Hæc vestis in Co insula conficitur, per cujus nimiam subtilitatem quæ sunt interiora translucent.* Vide Cl. Salmasii notas in Terrullianum de Pallio, pag. 202: vide quoque Ejusdem Plinianas exercitat. pag. 143. Huc etiam pertinent ea quæ dicimus in PAMPHILA.

COPO.

COP. COR.

COPONIUS, SCULPTOR.

Varro à Coponio XIII nationes, quæ sunt circa Pompeji, factas auctor est, Plinius libro xxxvi, cap. 5.

CORAXI.

Coraxica vestes, Tzetzes Chil. x, hist. 329. Corazi, Idem Chil. xi, hist. 388: ubi tamen legendum Coraxi ex Strabonis libro tertio.

CORINTHIA VIRGO.

Corinthia virgo (Sicyonii Dibutadis filia) invenit eam quam dicunt coroplasticen, dum amatoris dormitantis umbram in pariete circumscribit. Pater vero, Figulus existens, tantopere delectabatur indiscreta similitudine, ut lineamenta exsculpta luto repleverit. Typus etiamnum Corinthi asservatur, inquit Athenagoras in Legatione pro Christianis. Ipsissima Athenagoræ verba adscribimus in CRATO, PICTOR. Vide quoque DIBUTADES.

CORINTHIA VASA.

Corinthia vasa frequenter cum Deliacis conjungit Cicero: cujus locus præter cæteros insignis est in Orat. pro Sexto Roscio Amerino, ubi delicate elegantem Chrysogoni magnificentiam describens, *Domus referta Corinthiis & Deliacis*, inquit, *in quibus est authepsa illa, quam tanto pretio nuper mercatus est, ut, qui prætereuntes pretium annumerari audiebant, fundum venire arbitrarentur.* Plura ejusdem Tullii loca adducimus infra in DELIACA VASA. Ad hunc interim locum, proxime adscriptum, annotat Vulcatii Gallicani Commentarius hætenus ineditus: *Authepsa, vas aquarium quod interjecta lamina fabricatis arte fornacibus compendium portat, portati simul ignis contrarii elementi portata vicinitas.*

CORINTHIA SIGNA.

Signis, quæ vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, ut secum circumferant, sicut Hortensius orator Sphingem Verri reo ablatam: propter quam Cicero illo judicio in altercatione neganti ei se ænigmata intelligere, respondit, *Debere, quoniam Sphingem secum haberet.* Circumtulit & Nero princeps Amazonem, &c. Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Signi Corinthii, senem stantem effingentis, descriptionem egregie nobis exhibet Plinius Junior libro xii, epistola 6.

CORINTHIÆ COLUMNÆ.

Tertium genus columnarum, quod Corinthium dicitur, virginalis habet gracilitatis imitationem, &c. Vide Vitruvium lib. iv, cap. i.

CORINTHUS.

Corinthus per multa retro sæcula, inquit Orosius lib. v, cap. 3, *velut officina omnium artificum atque artificiorum fuit & emporium commune Asiæ atque Europæ.* Vide quoque Schol. in Odam xiiii Olymp. Pindari, pag. 113 editionis Pauli Stephani. Corinthus ac Sicyon auxere pingendi ac fingendi aliasque id genus Artes: Strabo libro viii, pag. 382, A; tibi & paullo ante agit de Necrocorinthiis. Εἰς Κορίνθον ναυπηγηθῆναι τῶν πλεόντων: In Corintho primam triremem exstructam fuisse, legas apud Diod. Siculum libro xiv. Corinthii triremes primi fabricarunt, & Samius navales copias apparantibus, peritos ædificandarum navium Artifices miserunt. Vide Libanium Declamatione xxv: maxime tamen vide Aristidis Isthmica; hunc enim titulum indidit tomi primi Orationi tertie, quæ est in Neptunum.

CORNELIUS. Vide CN. CORNELIUS.

CORNELIUS. Vide P. CORNELIUS.

CORNELIUS PINUS, PICTOR.

Post fuere in auctoritate Cornelius Pinus & Aelius Priscus, qui Honoris & Virtutis ædes Imperatori Vespasiano Augusto restituenti pinxerunt: sed Priscus antiquis similior, Plinius libro xxxv, cap. 10.

CORNELIUS SATURNINUS, SCULPTOR.

Cornelius Saturninus, non ignobilis Artifex, ex hebeno fecit Mercuriolum Apulejo: vide Apologiam Apulei.

COROEBUS, ARCHITECTUS.

Telesterion Eleusine cœpit Corcebus ædificare. Hic columnas in pavimento posuit & epistyllis junxit: quo defuncto, Xypetius Metagenes septum & superioribus columnis adjecit: Plutarchus in Pericle.

COROEBUS, FIGULUS.

Figlinas Coræbus Atheniensis invenit. In iis orbem Anacharsis Scythes: ut alii, Coræbus Atheniensis, Plinius libro vii, cap. 56.

CORY.

CORCOS CRA.
CORYBANTES. Vide CURETES.

CORYBAS, PICTOR.
Corybas Nicomachi discipulus, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

CORYTHUS.
Corythus, genere Iberus & Herculis amafius, galeam primus fabricavit: unde & hoc
genus armaturæ nomen ab eo traxit: *Photius ex Ptolemæi Hephæstionis novæ ad va-
iam eruditionem historiæ libro secundo.*

COSSUTIUS, ARCHITECTUS.
Cossutius, civis Romanus, Architectonices peritiâ nobilitatus: vide *Vitruvium in
Præfat. libri septimi.*

CRATERUS, PICTOR.
Craterus comædus Athenis in Pompejo pinxit, Plinius lib. xxxv, cap. 11: ubi ta-
men quidam codd. *Cratinus* legunt. Πομπήιον autem erat locus ubi asservabantur vasa in-
olemmem hujus illiusve pompæ usum apparatus: vide *Joh. Meursium Attic. lectiolum li-
bro secundo, cap. 15.*

CRATERUS, STATUARIUS.
*Palatinas domos Cesarum replevere probatissimis signis Craterus cum Pythodoro, Po-
lydetes cum Hermolao, Pythodorus alius cum Artemone, & singularis Aphrodisius
Trallianus*, Plinius libro xxxvi, cap. 5.

CRATES.
Crates vallorum fossor, Alexandri in expeditionibus comes. ταφρορύχῳ, Ἀλεξάνδρῳ
παύῳ, Diogenes Laërtius lib. iv, in Cratete.

CRATINUS, PICTOR.
Craterus (alii codd. *Cratinus* habent) *comædus Athenis in Pompejo pinxit*, Plinius
lib. xxxv, cap. 11: ubi & aliquanto post inter mulieres pingendi Arte claras refertur *Ire-
ne, Cratini pictoris filia & discipula*; à qua pictam tradit *puellam quæ est Eleusine.*

CRATINUS, STATUARIUS.
Cratinus Spartanus fecit Phyllen Eleum, qui pueros in lucta vicit: *Pausanias lib. vi,
pag. 360, 29.*

CRATO, PICTOR.
Crato Sicyonius primus inventor fuit Graphices. Sufficeret quidem remittere curio-
sum Lectorem ad Athenagoræ Philosophi Legationem pro Christianis, nisi videretur
pretium curæ adscribere ipsa gravissimi auctoris verba; quandoquidem ex iis non tan-
tum liquere potest circa quæ tempora vixerit Philosophus ille Athenienfis, verum etiam
qua occasione & quam celeriter pingendi sculpendique Artes è tenuibus Graphices ini-
tiis auctæ consummatæque sint. Ησίοδον & Ὅμηρον ἡλικίῳ περακτοῖς ἐπὶ δοκίῳ πρῶτον
ἐμὲ γνέσθῃ, καὶ ἐπὶ πλείοσι, τοῖς καὶ γῆν, καὶ ἐνόμαζα δόντας· ἅπτε δὲ εἰσιν οἱ ποιήσαντες Θεογονίῳ
Ἑλλήσι, καὶ πῖπτε τοῖσι πᾶσι ἐπωνυμίας δόντες, καὶ πᾶς τι καὶ πῆχας διαλόγους, καὶ εἰδὼς αὐτῶν
σημνήσαντες. αἱ δ' εἰκόνες, μέγχε μὴ πῶ πλαστικὴ καὶ γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιητικὴ ἦσαν, ἃ δὲ ἐνομή-
ζοντο. Σαυρία ἢ Σαμία, καὶ Κράτων ἢ Σικωνία, καὶ Κλεάνδρος ἢ Κορινθία, καὶ κέρης Κο-
ρινθίας Ὀπιημοδῶν· καὶ σκιαγραφίας μὲν ἀρεταῖς ὑπὸ Σαυρίας, ἵππων ἐν γλῶφῳ περιγράφαν-
το· γραφικῆς ἢ καὶ Κράτων, ἐν πίνακι λευκῷ καὶ σκιάς ἀνδρὸς & γυναικὸς ἐναντιώσαν-
το· ὅπτε δὲ τὴ κέρης ἡ κοροπλαστικὴ ἀρέτη· ἐργονικῶς γὰρ τινὲς ἔχουσιν, περιέγραψεν αὐτὴ κορυμ-
μῶς ἐν πίχῳ τῷ σκιάν· ὑπὸ ὁ πατήρ ἡ δὲ εἰς ἀποραλλάξῃ ἔσθῃ τῇ ὁμοίῳ (κεραμοὶ γὰρ ἐργάζοντο)
ἀναγλύψας τῷ περιγραφῷ πληρῶ περιανεπλήρωσεν· ὁ τῷ ἔτι & νῦν ἐν Κορινθίᾳ σώζῃ. τα-
τοις δὲ Ὀπιημοδῶν Δαίδαλῳ καὶ Θεόδωρῳ ὁ Μιλήσιῳ, ἀνδριαντοποιητικῶν & πλαστικῶν περὶ
εἰς εὐρον: *Hesiodum atque Homerum, qui generationes & nomina Diis tribuerunt, me
antiquiores puto annis quadringentis, & non pluribus. Hi Græcis primi auctores fue-
runt Theogonia, & cognomina Diis dantes, & honores artesque iis distribuentes, &
formam eorum significantes. Imagines vero eorum, quamdiu plasticæ, graphicæ, & sta-
tuaria nondum erant inventæ, ne quidem putabantur esse. Sauria vero Samio, & Cra-
tone Sicyonio, & Cleanthe Corinthio, & virgine Corinthia in hanc lucem editis; Scia-
tonia quidem inventa est à Sauria, equum in Sole circumscriptente; Graphicen invenit
Crato, in tabula dealbata umbras viri ac mulieris inungens; à virgine vero inventa est
Coroplastice; siquidem amore alicujus capta, circumscriptis dormientis amasi umbram in
pariete; pater deinde multum oblectatus similitudine usque adeo indiscreta (figulinam
enim exercebat) lineamenta exsculpta opplevit argilla: is typus etiam nunc asservatur
Corinthi. His succedentes, Dedalus & Theodorus Milesius, statuariam & plasticam
adinventerunt.*

CRES,

Anthologia lib. IV, cap. 12:

Δικλύννης τοῖν με καὶ ἱερὸν ἔμπορον ὁ Κρίης
Χάλκεον ἔστησεν Πάνα ἢ αἰγόνυχον.
Δέρμα δ' ἔχων, διπλὸν πλάτος ἔχον· ἐν δὲ γὰρ πύργῳ
Σπύλυντος πῖνον βλέμμα διπλὸν πρὸς ὅρα.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Capripedem me Pana, calent ubi templa ferocis
Ditynnae, posuit Cretis in aere manus.
Pellitus peda bina manu fero, deque caverna,
Qua tegor, in montes lumina mitto duos.*

CRESILAS, STATUARIUS.

Cresilas fecit vulneratum deficientem, in quo possit intelligi quantum restet animæ, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

CRETES.

Cretes catapultam invenisse dicunt, Plinius lib. vii, cap. 56. Primam quoque bellicarum machinarum inventionem tribuere iis videtur Hesychius, in ἐλέπις. At Ælianus var. Hist. vi, 12, vult Catapultam inventum esse Dionysii junioris, tyranni Syracusanorum. Omnino tamen vide Diodorum Siculum libro xiv, ubi fufe describit bellum hujus Dionysii apparatus adversus Rheginos & Messenios.

Cretenses calami sagittarii: vide Plinium lib. xvi, cap. 36.

Creticus arcus: Pollux libro primo, cap. x, §. 13.

CRITIAS, STATUARIUS.

Democritus Sicyonius Statuarius ad quintum à se retro magistrum Atticum Critiam refertur. Prolicus enim Corcyreus ab ipso Critia didicit; is Amphionem docuit; Amphionis discipulus fuit Pison è Calauræa; à quo Artem Democritus didicit: Pausanias libro sexto, pag. 347, 45.

CRITIAS ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Critias Nesiota tyrannicidas fecit. Lucianus in Philopseude: ἐν οἷς καὶ τὰ Κριτίας ἔνευσεν πλάσματα ἔστηκεν, οἱ τυραννοκτόνοι: *Inter quas & illi stant tyrannicide, Critia Nesiotæ plasmata.* Atque adeo nemini potest esse ambiguum, quin hic sit idem ille Critias cuius meminit Pausanias libro primo, pag. 14, 32: sicuti & ejusdem libri pag. 42, 9. Fortasse quoque Plinio libro xxxiv, cap. 8, memoratur hic Nesiota Critias: nam in hisce diligentissimi Scriptoris verbis, *Phidias æmuli fuere Alcámenes, Critias, Nestocles, Hegias*, pro *Critias, Nestocles*, libens reposuerim *Critias Nesiotæ*. Ita enim suspicor Plinium scripsisse, quò eum à priore illo Attico discerneret. *Dionysodorus, Critiæ discipulus*, memoratur Plinio lib. xxxiv, cap. 8. Ubi mox quoque occurrit Scymnus qui fuit Critiæ discipulus.

CRONIUS, GEMMARUM SCALPTOR.

Post Argotelem Apollonides & Cronius in gloria fuere, quique Divi Augusti imaginem similem expressit, qua postea Principes signabant, Dioscorides, Plinius lib. xxxvii, cap. i.

CTESIBIUS, MECHANICUS.

Laudatus est Ctesibius pneumatica ratione & hydraulicis organis repertis, Plinius libro vii nat. Hist. cap. 37. Hydraulis est musicum instrumentum, rotundæ aræ non ab simile, inventum à Ctesibio tonsore, qui ætate Ptolemæi secundi Euergetis Alexandriam incoluit, & uxorem quoque suam eandem Artem edocuit. Tryphon quoque de rerum appellationibus tradit Ctesibium Mechanicum scripsisse opus de hydraulis: *Athenæus libro iv, cap. 23*: vide locum, & Casauboni ad eundem locum *Animadvers.* Rhyton, poculum erat jussu primi regis Ptolemæi Philadelphi à Ctesibio Mechanico fabricatum instar cornu tortilis, quod ad profiliantis aquæ fluxum canoræ tubæ sonum edebat, consecratumque erat in Veneris Zephyridis sive Arfinoës templo: *idem Athenæus libro xi, cap. 13.* Vitruvius libro ix, cap. 9: *Ctesibius Alexandrinus spiritus naturales pneumaticasque res invenit. Sed uti fuerunt ea exquisita, dignum studiosis est agnoscere.* Ctesibius enim fuerat Alexandria natus, patre tonsore: is ingenio & industria magna præter reliquos excellens, dictus est artificiosis rebus se delectare. Namque cum voluisset in taberna sui patris speculum ita pendere, ut cum educeretur sursumque reduceretur, linea latens pondus deduceret, ita collocavit machinationem. Canalem ligneum sub tigno fixit, ibique trochileas collocavit, per canalem lineam in angulum deduxit, ibique tubulos struxit, in eos pilam plumbeam per lineam demittendam curavit: ita pondus cum decurrendo in angustias tubulorum premeret cæli crebritatem, vehementi decursu per fauces frequen-

H

tiam

tiam cæli compressione solidatam extrudens in aërem patentem, offensione & tactu sonitus expresserat claritatem. Ergo Ctesibius cum animadvertisset ex tactu cæli & expressione spiritus vocesque nasci, his principiis usus, hydraulicas machinas primus instituit. Item aquarum expressiones & volantes, porrecti rotundationisque machinas, multaque deliciarum genera, in his etiam horologiorum ex aqua comparationes explicuit, &c. Descriptionem Ctesibicæ machinæ, quæ quàm altissime educit aquam, agit Vitruvius lib. x, cap. 12. Ctesibium Vitruvius in *Præfatione libri septimi* refert inter eos qui de Machinationibus scripserunt. Ctesibius filium & discipulum habuit Heronem illum celebrem Mechanicum, quem seniore Heronem vocabant, ut distingueretur ab illo Herone Mechanico qui junior dicebatur.

C T E S I C L E S , S C U L P T O R .

Hic è pario marmore Sami signum fecit operis usque adeo absoluti, ut obscenum ejus amorem Cleisophus Selimbriacus ægre à se depulerit: vide *Atheneum libro xiii, cap. 8.*

C T E S I D E M U S , P I C T O R .

Ctesidemus innotuit Oechaliæ expugnatione & Laodamia, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

C T E S I L A S , S T A T U A R I U S .

Venere & in certamen artifices laudatissimi, quamquam diversis ætatibus geniti, quoniam fecerant Amazonas: quæ cum in templo Ephesiæ Dianæ dicarentur, placuit eligi probatissimam ipsorum artificum, qui præsentibus erant, judicio: cum apparuit eam esse, quam omnes secundam à sua quisque judicassent. Hæc est Polycleti, proxima ab ea Phidias, tertia Ctesila, quarta Cydonis, quinta Phragmonis, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

C T E S I L A U S , S T A T U A R I U S .

Ctesilaus fecit Doryphoron & Amazonem vulneratam, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

C T E S I L O C H U S , P I C T O R .

Ctesilochus, Apellis discipulus, petulanti pictura innotuit: Jove Liberum parturiente depicto mitrato, & muliebriter ingemiscente inter obstetricia Dearum, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

C T E S I O C H U S , P I C T O R .

Hic fuit Apellis frater, & ipse Pictor: *Suidas in Α' πικτῆς.*

C T E S I P H O N , A R C H I T E C T U S .

Laudatus est & Ctesiphon Gnossius æde Ephesiæ Dianæ admirabiliter fabricata, Plinius libro vii, cap. 37. Ctesiphon Architectus constituit ædem Ephesiæ Dianæ Ionicam; qua de re hæc habet Vitruvius in Proœmio libri septimi: *Primum ædes Ephesiæ Dianæ Ionico genere ab Ctesiphonte Gnossio & filio ejus Metagene est instituta: quam postea Demetrius, ipsius Dianæ servus, & Peonius Ephesius dicuntur perfecisse.* Idem quoque Vitruvius libro x, cap. 6 describit, quàm ingeniosa ratione scaphos columnarum Ctesiphon & filius ejus Metagenes ex lapidicinis Ephesum ad Dianæ fanum deportarint. Aliis Scriptoribus persæpe quoque *Ctersiphron* dicitur hic ipse Artifex: vide *Salmasii Plinianas exercitationes, pagg. 812 & 818.*

C U M A N A P A T E L L A .

Plinius lib. xxxv, cap. 12, agens de fictilibus vasis, *Nobilitantur iis*, inquit, *oppida quoque; ut Rhegium & Cumæ.* Martialis lib. xiv, Epigr. 114:

*Hanc tibi Cumano rubicundam pulvere testam,
Municipem mittit casta Sibylla suam.*

C U R E T E S .

Postquam Opis Jovem ex Saturno peperit, petit Juno ut sibi eum concederet; quoniam Saturnus Orcum sub Tartara dejecerat, & Neptunum sub undas: quod sciret, si quis ex eo natus esset, se regno privaret. Qui cum Opem rogaret, ut esset quod illa peperisset, illa lapidem involutum ostendit; eum Saturnus devoravit. Quod cum sensisset, cepit Jovem querere per terras. Juno autem Jovem in Cretensi insula detulit. Adamanthea, pueri nutrix, eum in cunis in arbore suspendit, ut neque cælo, neque terra, neque mari inveniretur: & ne pueri vagitus exaudiretur, impuberes convocavit, eisque clypeola aenea & hastas dedit, jussitque eos circum arborem euntes crepare, qui Græce Curetes sunt appellati. Alii Corybantæ dicuntur. Hi autem Lares appellantur, Hyginus fabula cxxxix: vide quoque Ovidium Fastorum lib. iv, vers. 195. In diversis Nigidius scriptis Lares modo tæctorum domuumque custodes ait esse, modo Curetas illos qui occultasse perhibentur Jovis æribus aliquando vagitum, indigetes Samothracios, quos quinque indicant Græci Ideos dactylos nuncupari: ita Arnobius adversus Gentes, sub finem libri tertii. Omnino quoque vide quæ annotavimus in DACTYLI IDÆI. Multa ac multum

multum quandoque diversa de his tradunt *Diodorus Siculus*, *Pausanias*, *Strabo*, & complures alii. Quibus inter se collatis, vere fateberis *Strabonem* lib. x dixisse: *Ἰσχυὴ ἐν τοῖς λόγοις τὰς ἐπὶ πικρίαι, ἢ μὴ τὰς αὐτὰς τὰς Κρητὶ τὰς Κορύβαντας, καὶ Καβείρας, καὶ Ἰδαίους δακτύλους, καὶ Τελχίνας δακτυλοφόρων. ἢ δὲ συγγενεῖς ἀλλήλων, καὶ μικρὸς πιναι αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἀσφοδὲς ἀστυλοφόρων*: *Ingens in hisce narrationibus est varietas: his tradentibus eosdem cum Curetibus esse Corybantas, Cabiros, Ideos dactylos, Telchinas; illis vero statuentibus eos inter se cognatos esse, & exiguo quodam discrimine à se mutuo distinctos*. Creta dicta est à Crete indigena, quem ajunt unum Curetarum fuisse, à quibus Jupiter absconditus est & nutritus. Hi Gnoson civitatem in Creta condiderunt, & Cibeli matri templum: vide *Eusebii Chronicon*. Scuta gestare Curetes primi invenerunt: *Servius ad vers. 505 noni Æneidos*. Curetes antrum in Ida monte, quod tutam Saturnum fugientibus præbuerat latebram, nuncuparunt Ἀγκίστιον: vide *Autorem Etymologici in Ἀγκίστιον*. Saltationem armatam Curetes docuere, pyrrichen *Pyrrhus*, utramque in Creta, *Plinius* lib. vii nat. Hist. cap. 56. Vide quoque *Schol. in Odam 11 Pythiorum Pindari*, pag. 211 edit. *Pauli Stephani*; *Lucretius* lib. 11, vers. 629: vide *Meursii Orchestræ*, in πυρρίχη. Istrus in Cretensium sacrificiorum recensione ait Curetes olim solitos immolare pueros Saturno: *Porphyrus* lib. 11 περὶ δακτύλης. Curetes primi æs in Eubœa invenerunt: vide *Stephanum de Urbibus*, in Ἀιδυψῶ; *siculi & in Βιένθῶ*, & in Ἰτανός. Vide supra in CELMIS. Azan, apud Arcades hoc nomen habent Curetes, de monte Azanè: vide *Lactantium vel Lactatium ad vers. 292 libri 1v Thebaïd.* Κόρυς, Κρητῶν μὴτις, *Hesychius*. Σωχὸς, ὁ τῶν Κρητῶν πατήρ, *Idem*. Κιρύβας, Πέας ἱερὸς, *Idem*. Epimenides fecit Curetum Corybantumque generationem & theogoniam, quinque millenis versibus: *Laërtius* lib. 1 in *Epimenide*. Ubi & aliquanto post ex Myconiano in *Similibus* addit, eum à Cretensibus Curetem appellatum. Inter Curetas fuit & Cynosura. Aglaosthenes, qui Naxica conscripsit, ait Cynosuram esse unam de Jovis nutricibus ex Idæis nymphis: vide *Hyginum* lib. 11 *Poëtici Astronomici*, in *Arctos minor*. Largoque sato Curetas ab imbri, *Ovidius* 1v *Metamorph.* vers. 281. Hanc totam [de Curetibus] opinionem, quasi à poetis fictam, *Sallustius* respuit: voluitque ingeniose interpretari, cur Jovis altores dicantur Curetes fuisse: & sic ait: *Quia principes intelligendi divina fuerunt, vetustatem ut cætera in majus componentem, altores Jovis celebravisse. Quantum erraverit homo eruditus, jam res ipsa declarat. Si enim, &c.* vide *Lactantium* libro primo de falsa Religione, cap. 21.

CURIO.

C. Curio funebri patris munere, superare volens nobile illud theatrum, quod M. Scaurus in Ædilitate sua fecerat, duo miri atque insani operis theatra exstruxit è ligno; de quibus hæc habet *Plinius* lib. xxxvi, cap. 15: *M. Scauri nescio an Ædilitas maxime prostraverit mores civiles, majusque sit Sylla malum tanta privigni potentia, quam proscriptio tot millium. Hic fecit in Ædilitate sua opus maximum omnium quæ unquam fuere humana manu facta, non temporaria mora, verum etiam eternitatis destinatione. Theatrum hoc fuit. Scena ei triplex in altitudinem, ccclx columnarum, in ea civitate quæ sex Hymettias non tulerat sine probro civis amplissimi. Ima pars scenæ, è marmore fuit; media, è vitro; inaudito etiam postea genere luxuriæ; summe tabulis inauratis columnæ, ut diximus, imæ duodequadragesimum pedum. Signa greea inter columnas, ut indicavimus, fuerunt tria millia numero. Cavea ipsa cepit hominum lxxx millia, cum Pompeji amphitheatri, toties multiplicata Urbe tantoque majore populo, sufficiat large lx mill. Sed & reliquis apparatus tantus Astalica veste, tabulis pictis, cæteroque choragio fuit, ut in Tusculanam villam reportatis quæ supersuerant quotidiani usus deliciis, incensa villa ab iratis servis conderemaretur ad H-S millies. Aufert autem & à destinato itinere digredi cogit contemplatio tam prodigæ mentis, aliæque concepti majorem insaniam è ligno. C. Curio, qui bello civili in Cæsarianis partibus obiit, funebri patris munere, cum opibus apparatuque non posset superare Scaurum: unde enim illi nutricus Sylla & Metella mater proscriptionum sectrix? unde M. Scaurus pater, toties princeps civitatis & Marianis sodalibus rapinarum provincialium sinus? cum jam ne ipse quidem Scaurus comparari sibi posset, quando hoc ceræ incendii illius præmium habuit, convectis ex orbe terrarum rebus, ut nemo postea par esset insaniæ illi. Ingenio ergo utendum fuit. Operæ pretium est scire quid invenerit, & gaudere moribus nostris, ac nostro modo nos vocare majores. Theatra duo juxta fecit amplissima è ligno, cardium singulorum versatili suspensa libramento: in quibus utrisque antemeridiano ludorum spectaculo edito inter sese aversis, ne invicem obstreperent scenæ, & repente circumactis ut contra starent, postremo jam die, descendens tabulis & cornibus inter se coëuntibus, faciebat amphitheatrum & gladiatorum spectacula edebat, ipsum magis auctorem ratum populum Romanum circumferens. Quid enim videtur quisque in hoc primum?*

inventorem, an inventum? artificem, an autorem? ausum aliquem hoc excogitare, an suscipere? parere, an jubere? Super omnia erit populi furor, sedere ausi tam infida instabilique sede. En hic est ille terrarum victor & totius domitor Orbis, qui gentes & regna diribet, jura externis mittit, Deorum quaedam immortalium generi humano portio, in machina pendens & ad periculum suum plaudens. Quæ vilitas animarum ista! aut quæ querela de Cannis! quantum mali potuit accidere! Hauriri urbes terræ biatibus, publicus mortalium dolor est. Ecce populus Romanus universus, velut duobus navigiis impositus, binis cardinibus sustinetur, & seipsum depugnantem spectat, periturus momento aliquo luctatis machinis. Et per hoc queritur Tribunitiis concionibus gratia, ut pensiles tribus faceret. Qualis hic in Rostris? Quid non ausurus apud eos, quibus hoc persuaserit? Vera namque consentientibus, populus Romanus funebri manere ad tumulum patris ejus depugnauit universus. Variavit hanc suam magnificentiam fessis turbatisque cardinibus, & amphitheatri forma custodita, novissimo die duabus per medium scenis athletas edidit, raptisque è contratio repente pulpitis, eodem die victores è gladiatoribus suis produxit. Nec fuit rex Curio aut gentium Imperator, non opibus insignis, ut qui nihil in censu habuerit, præter discordiam principum.

CYCLOPES.

Turres, ut Aristoteles, invenerunt Cyclopes, Plinius lib. VII, cap. 56. Antiqui opera quævis mole vel arte suscipienda tribuebant Cyclopibus. Virgilius Æneid. VI, 630:

- - - Cyclopum educta Caminis
Mænia conspicio, atque adverso fornice portas.

Ubi Servius: Cyclopum educta Caminis, hoc est, magna: ita enim cujuslibet rei magnitudinem significabant; adeo ut Statius Argivorum muros ab iis dicat esse perfectos. Respicit Servius locum Statii Thebaid. libro I, vers. 251, ubi arces Cyclopum pro urbe Argiva ponit Statius. Cyclopum autem, ut ibidem annotat Lactantius, aut quas Cyclopes fecerunt, aut magni ac miri operis: nam quicquid magnitudine sua nobile est, Cyclopum manu dicitur fabricatum. Vide quoque brevia scholia in Iliad. B, vers. 559; quemadmodum & Eustathium ad eundem Pœtæ locum, pag. 286 edit. Romanæ. Εἰ τῶν Κυκλώπων, inquit Nazianzenus Orat. III, τὸ χαλκῶδες, Cyclopes primi æræ fabricæ fuerunt auctores. Plinius lib. VII nat. Hist. cap. 56: *Ærariam fabricam, alii Chalybas, alii Cyclopes invenisse tradunt.* Κυκλώπων, χαλκῶδες, Hesychius. Vide quoque Eundem in Κυκλώπων ἐδῶ; & in τριῦλον πύρρον. Trifidum telum, i. e. fulmen Cyclopes cudebant Jovi in Ætnæo antro: Virgilius IV Georg. vers. 170, & Æneidos VIII, 427, ubi non tantum fulmen solito sævius Jovi, sed currum Marti, Ægida Paladii, verum etiam arma, jubente Vulcano, faciunt Æneæ. Idem Cyclopes etiam arcum & sagittas fabricaverunt Dianæ, apud Callimachum Hymno III, vers. 86. Ubi & aliquanto ante dicuntur fabricasse Neptuno ἵππεδον πύρρον, *Equestre aquarium.* Argos & Mycenæ Cyclopum opera esse ajunt, atque eisdem Proeto Tirynthi muros fecisse: Pausanias lib. II, pag. 113, 42. Medusæ caput è lapide, Cyclopum opus: Pausan. lib. II, pag. 121, 22.

CYDIAS, PICTOR.

Plinius lib. XXV, cap. 11, posteaquam egit de Euphranore, qui floruit Olympiade centesima quarta, etiam hæc addit: *Eodem tempore fuit & Cydias, cujus tabulam Argonautas H-S CXLIII Hortensius orator mercatus est, eique eadem fecit in Tusculano suo.* Atque hæc illa est tabula, quam Dio Cassius in porticu Neptuni paullo post à M. Agrippa dicatam tradit. τὴν γὰρ ἔπειτα πωλῶντος ὀνομασμένην καὶ ἐξαγομένην ἐν τῷ ναυπηγείῳ, καὶ τῇ τῶν Ἀργοναυτῶν ἀμφὶ ἐπιλόματι: Porticum Neptuni dictam propter vñstorias navales exstruxit, & Argonautarum pictura decoravit, Dio Cassius lib. LXXI Eustathius ad vers. 526 Dionysii & αἰγυλῆς agens de Cythno, Cycladum una: Αἰγυλῆς, inquit, ὁ Κίθνῳ λέγετ' ὅτις ἐξ ἧς καὶ Ζηγεῖρα, ὄνομα ἔχον Κυδίας: *A quo Cythnium dictus casus, ex qua etiam pictor nomine Cydias.* Quamvis autem hunc Pictorem ætate clarissimum, à patria recte Cythnium nuncupasset antiquitas; minime tamen huic, sed Timanthi (in hac quoque insula nato atque in majore apud omnes admiratione habito) Cythnii pictoris nomen κατ' ἐξοχὴν tribuendum putavit. Vide quæ mox attingimus in CYTHNIUS PICTOR. Ad hunc interim nostrum Cydiam fortasse quoque pertinet illud Theophrasti de Lapidibus: τινὲς πέτρα καὶ ἐκ τῶν ὄχθων καὶ ἀκαυμάτων: ἀλλὰ χροὸν τὸ δ' ἄρρημα Κυδίας. παρὶς γὰρ ὀκνῶν, ὡς φασί, καὶ ἀκαυμάτων: πρὸς πανδοχείας, τὴν ὄχθον ἰδὼν ἡμίκαυστον καὶ πεφοινισμένον: *Fit etiam rubrica ex ochra combusta, sed deserior.* Hæc vero inventum est Cydia. Percepit enim ille, ut ferunt, quædam taberna igne absumpta, ochram semivivam videns rubescere. Vero certe simillimum est Pictorem potius, quam aliquem hominum vulgus ad hujus rei novitatem oculos advertere.

CYDON,

CYD. CYP. CYR. CYT. CYZ. DAC.

CYDON, STATUARIUS.

Venere & in certamen laudatissimi, quamquam diversis ætatibus geniti, quoniam fecerant Amazonas. Quæ rum in templo Dianæ Ephesiæ dicarentur, placuit eligi probatissimam ipsorum artificum, qui præsentem erant, iudicio: cum apparuit eam esse, quam omnes secundam à sua quisque iudicassent. Hæc est Polycleti, proxima ab ea Phidie, tertia Cræsilæ, quarta Cydonis, quinta Phragmonis, Plinius xxxiv, 8.

CYPRIUM ÆS.

Vide librum tertium Picturæ Vett. cap. xi, §. 3; ubi multa de pluribus æris generibus dicimus.

CYRENÆI.

Cyrenæi erant eximii annulorum sculptores. Vide *Ælianum var. Hist. lib. duodecima*, cap. 30.

CYRIADES, MECHANICUS.

Cyriades VC. Comes & mechanicus, qui dudum impensas operis utriusque tractavit, in societatem operis admissus, Symmachus lib. v, epist. 76.

CYRUS, ARCHITECTUS.

Meminit ejus Cicero in *Milaniana*, quemadmodum & libro vii, epist. 14, ad famil. Item lib. ii, epist. 3 ad Att. Lib. denique ii, epist. 2 ad Qu. fratrem.

CYRUS ASTYAGIS F.

Cyrus Astyagis, antequam totius Asiæ regno potiretur, fuit λυχνόμιος, lucernarum opifex, Dio Chrysostomus Orat. xv, quæ est secunda de Servitute.

GYTHERA.

Hæc insula aliquando quoque dicta γερύθηρα, ab insigni purpura quam suppeditabat: vide *Eustathium ad vers. 499 Dionysii Periegetæ*; & *Stephanum de Urbibus*, in κύθηρα. Hanc insulam Lacedæmoniis aliquando damnosissimam fore, præviderat Chilo: vide *Laërtium libro i, in Chilone*. Hæc igitur insula præbebat illas Laconici maris cochleas tingendis lanis idoneas, quarum meminit Luciani Catapulus. Præcipue tamen vide quæ de iis habet *Pausanias lib. iii, pag. 203, 53*.

CYTHNIUS PICTOR.

Cythnius non est proprium nomen alicujus Pictoris, sed Pictorem in Cythno insula genitum designat; Timanthem nimirum; quem *Quintilianus Orat. institut. libro ii, cap. 13*, Cithnium censet fuisse. κύθνιον, inquit *Stephanus de Urbibus*, νησὶ τῇ ἀρρομένη τῇ κυκλάδων, ἵνα κύθνη κλησώμεθα, καλεῖται δὲ ὁ οὐρανὸς, καὶ ἀρροπὴς κύθνιον. καὶ κύθνιον ὁ τοῦτος, καὶ κύθνιον ὁ ζυχαρῶν. Vide quæ paullo ante diximus in CYDIAE.

CYZICENI STATERES.

Cyziceni stateres. Hi celebres fuerunt, ut bene exouisi. Typus eorum erat facies muliebris, in altera vero parte erat leo usque ad umbilicum effigatus. κυζικηνὶ στήρτες. ἡ δὲ στήρτις ἐστὶν ἐκ κεφαλῆς ἄνω. ἀπὸ τοῦ γυναικῶνος ὁ τόπος. ἐπὶ δὲ τῇ θήλειᾳ προσώπῳ κλησώμεθα, *Suidas*. Vide quoque *Hesychium*; nec non *Zenobium* & *Diogenianum*, *Panormiographos*.

D.

DACTYLI IDÆI.

Ferrum *Hesiodus in Creta monstrasse putat eos, qui vocati sunt Dactyli Idæi*, *Plinius lib. vii, cap. 56*. Vide quæ supra attigimus in CELMIS, & in CURETES. Vide quoque *Salmasii Plinianæ exerc. pag. 63*. τὰς ἰδαίους δακτύλους λέγει οἰδηρὸν ἰσχυρὰν αὐτῶν ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν. Idæos dactylos fama est primos esse disse ferrum, artem à Deorum matre edoctos, *Diod. Siculus lib. xvii, pag. 491*. Idæi Dactyli, qui & ferrum reperiunt, vixerunt sub quinto Atheniensium rege Pandione: *Eusebius in Chronicis*. Ab inundatione Deucalionis ad Idæi incendium & ferri inventionem & Idæos Dactylos anni septuaginta tres enumerantur: *Clemens Alexandr. Stromat. i*. *Diomedes lib. i de Arte Grammatica, cap. de Pedibus*: Dactylus à τὰς δακτύλων αὐτῶν, quem ad exprimendam organi modulationem faberrime affectabant; vel ab Idæi dactylis, quos *Caretas* sive *Eorybantas* poetæ appellant. Hi namque in insula Creta pedem custodiendo; ne vagitus se parvulus proderet, lusus excogitatio genere, clypeolis in se concurrentes; tinnitibus aris illis, rhythmica etiam pedis dactyli compositione celebrare vocem infantis. Sed nativitatibus eorum causam, vetusta fabulosa

ulositas docet hanc fuisse. Ajunt Opem in Idam montem insula Creta fugiendo delatam, manus suas imposuisse memorato monti, & sic infantem ipsum edidisse, & ex matris impressione emeruisse Curetas sive Corybantas; quos à montis nomine, & à qualitate facti, Ideos dactylos appellant. Hos quidam tres putant, qui Lares esse creduntur; Damnameneus, Acmon, Celmon. Dicti δὲ τῶν κερῶν, id est, à formosis oculis, ut κέρα vocantur, id est, pupule: vel à cono galeæ. Multa quoque de Idæis dactylis abet Diodorus Siculus lib. v, pag. 333; Strabo lib. x, pag. 473; Schol. ad vers. 1129 bri i Argonaut. Apollonii; alique innumeri.

D A C T Y L I D E S, S T A T U A R I U S.

Plinius lib. xxxvi, cap. 5: In hortis Servilianis reperio laudatos, Calamidis Apollinem Iulius cælatoris, Dactylidis Pythias, Amphistrati Callisthenem historiarum scriptorem.

D Æ D A L U S.

Dædaleæ Artis longe lateque diffusas laudes investigare paratum, ab instituto consilio ropemodum dejecisset illud Strabonis lib. viii, pag. 341: Πολλὰ δὲ μὴ ὅσα λίγαν οἱ δὲ αἰεὶ συγγραφεῖς, συζητοῦντες τῷ ψάδει Διδ. ἢ μυθογραφίας. Διδ. δὲ τὸ καὶ ἐκ ὁμολογῆσαι τοὺς ἀλλήλους περὶ τῶν αὐτῶν: Multa etiam quæ non sunt commemorant vetusti scriptores, unnutriti mendaciis per quotidianam fabulosæ scriptiōis consuetudinem: atque adeo ob hanc ipsam quoque causam persæpe de iisdem rebus non consentiunt inter se. Agnosceam quidem verum esse hoc gravissimi Scriptoris iudicium, nihilo tamen fecius propositum peregi, Quia non nova dicuntur, ut Valesii Maximi verbis utar lib. i, cap. viii, ex. 7, sed tradita repetuntur. Fidem auctores vendicent: nostrum sit inclitis literarum monumentis consecrata, perinde ac vana; non refugere. Mihi quoque ad communem itæ usum semper visum fuit commendatissimum illud Sulmonensis Poetæ Factorum lib. quarto, vers. 201:

- - - Pro magno teste Vetustas
Creditor: acceptam parce movere fidem.

In hac igitur qualicunque indagazione fabularum (ut quibus aliquid plerumque verum habesse constat) insistemus verbis Diodori Siculi, Historici diligentis ac minime vani; & ex ejus libro quarto, ubi totam fere Dædali vitam continuata narratione percenset, quantum satis est adscribemus atque illustrabimus.

Δαίδαλος ἦν τὸ μὲν γένος Ἀθηναῖος, εἰς (a) Dædalus genere (b) Atheniensis, ex

(a) Dædalus.] De nomine Dædali vide Gerardi Joh. Vossii Etymologicum in Dædalum. Ubi quoque monet veteres Græcos quævis lignea simulacra generatim Δαίδαλο nuncupasse. Locus Pausaniæ (quem ibidem allegavit Vossius) est lib. nono, pag. 546 edit. Hanovienfis, à Sylburgio recognita.

(b) Genere Atheniensis.] Ita passim Scriptoribus antiquis Dædalus Atheniensis, vel Atticus nuncupatur, quò melius distinguatur à Dædalo Sicynio, cujus frequenter meminit Pausanias; & altero Bithyno Dædalo, de quo nos quoque suo loco nonnihil dicemus. Illud verò nequaquam hoc in loco prætereundum, quòd hunc Atheniensem Dædalum in omnibus atticissimum faciat Flavius Philostratus lib. primo Iconum, in Pausiphaes imagine: ubi Dædali officinam circumstant undique statuarum complures; quarum aliarum exactam habent formam, incedentes jam; aliarum vero, incessum veluti spondentes. Cui rei Statuaria, quæ ante Dædalum fuit, nondum adhibuerat mentem. Ἀὐτὸς δὲ Δαίδαλος, ἀτεχνίζει μὲν καὶ τὸ εἶδος, ὑπερὶ τὸν πῦρ καὶ ἔργον βλέπων. ἀτεχνίζει δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον, φαιδὸν γὰρ τεύχοντα τῶν ἀμύχανων. περὶ γὰρ αὐτοῦ καὶ ἀνυποθήσας, ἢ μάστιγας δὲ οἱ Ἀττικοὶ χρῶνται: Ipse vero Dædalus atticissat quidem & specie, prudentiam quandam sapientiamque vultu præ se ferens: atticissat quoque ipso habitu, fustem hanc vestem indutus: pedum insuper nuditate ei adscripta, qua ornari se putant Athenienses. Quòd vero aliqui Cretensem vocarint, eò videri potest factum; quoniam plurimum in Creta versatus plura quoque apud Cretenses Artis suæ reliquerit monumenta. Aufonius Idyllio xii:

Præpetibus pennis super aëra vectus homo Cres.

Eidem quoque Aufonio, dicitur Gortynius aliger, in Mosella, versu 301. Cretensem quoque facit Dædalum Eustathius ad vers. 592 Iliados 2. Solinus cap. xi: Post Siculum Neptuni filium in hanc insulam plurimi Corinthiorum, Argivorum, Iliensium, Dædaliensium, Cretensium confluxerunt; inter quos & Dædalus, fabricæ artis magister. Maxime tamen huc facit illud Pausaniæ lib. viii, pag. 540, 49: Ἡ δὲ Δαίδαλος ἢ ἐν Κρήτῃ δαίδαλος ὡς ἐν Μίνῳ οὐ μὲν ἀπὸ ἐπὶ μακρότερον, δὲ καὶ πρὸς Κρήτην καὶ ἐπὶ Ἰθάκην πρὸς πρὸς δαίδαλος: Dædali longior Gnosti apud Minoem commoratio, Cretenses in signorum etiam opificia nobilitavit.

ἔρεχθιδῶν ὄνομαζόμενον· ἦν γὰρ υἱὸς μενέ-
 νου ὁ Εὐπαλάμης ὁ ἔρεχθίδης, φύσις δὲ πλὴν
 τῆς ἄλλης ἀποίας ὑπερβαίνων, ἐξήλωσε πᾶσι
 περὶ τὴν πλοικὴν τέχνην, καὶ τὴν τῶν ἀγαλμάτων
 καὶ κατασκευῶν καὶ λιθοργίαν. Οὐδὲν δὲ φρόνι-
 μον πολλῶν τῶν σωεργῶν ἐπὶ τὴν τέχνην, κα-
 ποιδάσκειν ἔργα θαυμαζόμενα καὶ πολλὰ τέ-
 πος τὸ οὐκ ἐμύνης. καὶ δὲ τὴν τῶν ἀγαλμάτων
 καὶ

ex Erechthidarum (c) familia, filius erat
 (d) Metionis Eupalami filii ex Erechtheo
 geniti. Ingenio (e) vero alios omnes præ-
 cellens, summa (f) cum contentione ani-
 mum adjecit ad ea quæ spectant artem fabri-
 lem, statuariam, & sculpturam. Inven-
 tis (g) vero plurimis quæ artibus hisce po-
 terant inferuire, admiranda quedam opera
 construxit in pluribus locis terre habitabilis.
 In (h) statuarum vero fabrica tantum su-
 peravit

(c) Ex familia Erechthidarum.] Apud Plutarchum certe in Theseo ipse Theseus re-
 spondet Deucalioni, filio Minois, poscenti Dædalum ad supplicium, Dædalum esse
 consobrinum suum ac genere proximum, ut qui matrem habeat Meropen, filiam Erech-
 thei. Ἀπικλῆσαι πρὸς τὸν θεόν, ἀρεχθιδῶν ἀνελίδον ὄντα δαίδαλον, κἀκὸν καὶ φῖ-
 ποσὸν ἴδῃ, μή τις ὄντα Μέρωπος τὸν ἔρεχθίδης, &c.

(d) Filius erat Metionis Eupalami filii ex Erechtheo geniti.] Platoni quoque in Io-
 ne Dædalus dicitur Metionis filius. Pausanias libro VII, pag. 403, 41, testatur eum
 Athenis ortum traxisse ex regia stirpe eorum qui Metionidæ dicebantur. Dædalus Eu-
 phemi filius dicitur Hygino fab. xxxix: pro quo tamen apud eundem fab. cclxxiv re-
 citius scribitur Dædalus Eupalami filius. Eupalami quoque filius dicitur Suida in πῆ-
 ριδι καὶ ἰσόν. Dædalum Eupalami filium arte fabrilī nobilem, dixit Servius ad vers. 14
 sexti Æneid. Πρότερον ἢ δαίδαλον ὁ Παλαμῶν ἐφύετο Ἀθῆναις: Prius quàm Dæda-
 lus Palamaonis filius nasceretur Athenis, Pausanias lib. ix, pag. 346, 48. Socrates
 apud Platonem in Alcibiade I refert Dædali genus, ad Vulcanum filium Jovis; suum
 vero, ad Dædalum. Dædalus Atticus Eupalami & Alcippes filius, Tzetzes Chiliad.
 primæ hist. 19. Dædalus Eupalami & Metiaduse filius, Idem Tzetzes XI Chiliadis
 historia 379.

(e) Ingenio alios omnes præcellens.] Ovidius Metamorph. VII, 159:

Dædalus ingenio fabra celeberrimis artis.

(f) Summa cum contentione adjecit animum ad ea quæ spectant artem fabrilē, sta-
 tuariam, & sculpturam.] Quandoquidem ex proxime adducto versu Ovidiano constat
 Dædalum peculiari quadam ingenii propensione potissimum adjecisse animum ad operas
 fabriles, quas cum non invita (quod ajunt) Minerva tractasse contentur omnes; fa-
 cile quoque judicium est, cur Hyginus fabula xxxix iis quæ de Dædalo refert, etiam
 addiderit, Fabricam à Minerva dicitur accepisse. Unde & in Solini verbis, paullo an-
 te citatis, dicitur fabrica artis magister. Hesychius: ἱνάριον, υἱὸς δαίδαλου. ἔτι φη-
 σὶν πῖχιδας τῶν πλοικῶν, ἐπίσης δὲ τῶν ὑπὸ αὐτῷ πλεῖστον ἔχοντα, καὶ ἐκείνην αὐτῷ κληθῆναι: Ica-
 rius, filius Dædali. Hic, ut ajunt, investigavit artem fabrilē, fecitque filio suo alas
 ligneas, conglutinavitque eas cera, &c.

(g) Inventis vero plurimis quæ artibus hisce poterant inferuire.] De inventis Dædali
 & propinquorum ejus hæc habet Plinius nat. Historiæ lib. VII, cap. 36: Fabricam ma-
 teriarum Dædalus invenit, & in ea serram, asciam, perpendicularum, terebram, gluti-
 num, ichthyocollam. Et mox: Gyges Lydius picturam invenit in Ægypto: in Græ-
 cia vero Euchir, Dædali cognatus. Denique: Vela, invenit Icarus; malum & an-
 tennam, Dædalus. Varro in Scauro: Glutinum ferunt Dædalum invenisse. Citat hunc
 locum Flavius Sospater Charisius, edit. Putschiana col. 106. Hyginus fab. cclxxiv:
 Perdix, Dædali sororis filius, & circumum & serram ex piscis spina reperit. Dædalus,
 Eupalami filius, Deorum simulacra primus fecit. Quod quomodo sit accipiendum,
 proxime sequentia docebunt.

(h) In statuarum vero fabrica tantum superavit reliquos mortales, ut posteritas mul-
 ta ei fabulose affinxerit.] In Chronicis Eusebii referuntur ad annum dccxxxvii ea quæ
 de Dædalo feruntur fabulæ, qui visus est simulacra fecisse moventia. Primus enim om-
 nium pedes statuarum à se invicem separavit, aliis conjunctim eos fabricantibus, ut Pa-
 læphatus memorat. Nec non quomodo cum filio Icaro Minoem navi fugerit, & pro-
 pter ininvestigabilem fugam avolasce pennis existimatus sit. Ad quæ Eusebii verba mul-
 tis docet Jos. Scaliger antiquissimorum Græcorum simulacra πῖς καὶ συμβεβηκότες fuisse:
 omnium vero primum ἀπαιδεύοντες fecisse Dædalum. δαίδαλος ποιῆματα· ἐπὶ τῷ ἀκρεβύν-
 τῳ πῖς τέχνης. ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ δημιουργοὶ συμμεμυκότες τὰς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τὴν. ὁ δὲ δαίδαλος
 ἀνεπίπασεν αὐτοῖς, καὶ τὰς πῖδας διέστη: Dædali opera: de iis, qui artes accurate exercent.
 Quandoquidem antiqui opifices signa sua faciebant clausis oculis: Dædalus vero aperuit
 eos,

κατασκευάζον· τίς γὰρ τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων διήνεγκεν, ὥς τι τοῖς μεταφυσικοῖς μυθολογεῖται περὶ αὐτῶν, διότι τὸ κατασκευάζον τῶν ἀγάλματων ὁμοιωτὰ πῶς ἐμφύχους παύειν. βλέπειν τι γὰρ αὐτὰ καὶ περὶ αὐτῶν, καὶ καθόλου τῆς φύσεως ὅλα σφαιροειδέσιν. ὥς τι δοκεῖν εἶναι τὸ κατασκευάζον, ἐμφύχον ζῶον. πρῶτος δὲ ὁμοιωτὰς, καὶ μεταφυσικῶς τὸ σκέλη ποιήσας, ἐπὶ δὲ πῶς χεῖρας διατεταγμένας, καὶ πόδας ἐκτεταμένους ὡς τοῖς ἀνθρώποις. οἱ γὰρ οὗτοι τέτταρα μέλη κατασκευάζον τὰ ἀγάλματα πῶς

peravit reliquos mortales, ut posteritas multa ei fabulose affinxerit; haud aliter ac si ab eo fabricata quam simillima veris essent, neque tantum viderent atque ambulant, sed omnem in universum spirantium corporum constitutionem servarent; adeo ut illud, quod erat fabricatum, videri posset spirans animal. Qui enim primus oculos dedit simulacris, & crura fecit gradientia, manusque protensas, merito in admiratione habitus est apud omnes: quandoquidem priores artifices fabricabant signa luminibus clau-

sis, eos, & pedes sejunxit, Suidas. Πρὸ Δαίδαλου πτεράγων· ὡς ἔμμενον τῶν ἑρμῶν ἱεράσια, αἰὶνὰ καὶ ἡ τῶν λοιπῶν ἀνδριάντων. Δαίδαλος ὅς ἐπειδὴ πρῶτος διήγαγε τὸ ποδοῦν τῶν ἀγάλματων ἐμπροσθὰ δημιουργεῖν ἐνομίσθη. Ante Dædalum non modo Mercurii signorum, sed & reliquarum statuarum forma erat quadrata, i. e. rudem atque informem aliquam molem referebant: posteaquam vero Dædalus simulacrorum pedes primus adduxit, spirantia fabricare creditus est, Themistius Orat. xv. Dædalus Ariadnæ Minois filix dedit chorum adolescentum manibus implicitis cum virginibus tripudiantium: vide Philostrati Junionis Icones, in Pyrrho sive Mysis. Gregorio Nazianzeno Oratione xxxiv dicitur, κινῶντος Δαίδαλου χεῖρας ἐναρμόνιστον νόμον ποιητῆς εἰς κάλλος περὶ αὐτῶν. Meminit quoque hujus chori Pausanias libro octavo, pag. 482, 27; ac plenius etiamnum libro nono, pag. 605, 19, ubi enumerat illa Dædali opera quæ suo tempore in diversissimis locis exstabant. Vide Meursii Orchestram, in ὄρχηστρῳ. Meminit etiam choreæ hujus à Dædalo elaboratæ atque artificiosè prorsus agitatz Callistratus in Statuis, ubi Cupidinem Praxitelis describere conatur. Idem quoque paullo post, ubi describit signum Dionysi: Δαίδαλος μὲν ἔχεν ἰδεῖν ὅς περὶ Κρήτῳ ἀπασα θάυματα, κινέμενα μηχαναῖς τὰ ποιήματα, καὶ ὡς ἀνθρώπων αἰσθησὶν ἐκτεταμένον τὸν χρόνον. In Creta videre licuit admiranda & incredibilia Dædali opera, moventia fabricas occultis machinis, atque ad humanum sensum cogentia ipsum aurum. Plato in Menone: Δαίδαλος ἀγάλματα εἶναι μὴ δεδεμένα ἢ, ἀποδιδράσκον καὶ δραπέττειν· εἶναι δὲ δεδεμένα, ὡς δραπέτες. Τῶν ἐκείνων ποιημάτων λεγόμενα μὲν ἐκείνων, ἔτι πολλὰ πλεονάζον ἐστὶν τῆς, ὡς δραπέτῳ ἀνθρώπῳ· ἔτι γὰρ ὡς δραπέτης, δεδεμένος ὅς, πολλὰ ἀξίον. πᾶν γὰρ καλὰ τὰ ἔργα ἐστὶν: Dædali statue, nisi fuerint ligatæ, aufugiant & fugitivorum servulorum instar conjiciunt se in fugam: si vero sunt ligatæ, remanent. Ex ejus operibus, solutum quidem exiguo pretio acquiras, ut fugitivum hominem; non enim remanet: ligatum vero, plaris venit. Multum enim præclara sunt opera. Dædali quoque simulacra ultro se contulisse eò quò debebant, testatur Aristoteles Polit. libro primo, cap. 4. Δαίδαλος, Ἀριστοφάνης τὸν ἀπὸ Δαίδαλου κατασκευασθέντα ἀνδριάντα ὡς διὰ τὸ ἀποδιδράσκον δεδεμένον, Hesychius. Meminere quoque statuæ Dædaleæ fugientis Lucianus in Philopseude; Dio Chrysostomus Oratione xxxvii. Hæc atque alia hisce quàm simillima opera, dicebantur Scriptoribus Græcis, τὰ δὲ θάυμαστα καὶ Δαίδαλος ποιήματα, σφίσιμα, &c. non tam quòd spectatoribus quadam vivæ Artis efficacia spirare ac loco moveri viderentur (hoc enim Phidiacis Praxitelisque signis magis competere nemo non fatetur) quàm quòd per occultas machinas agitabantur, ut vult Callistratus, vel etiam visa sint, argento vivo intus infuso, inde motum accepisse. Philippus sane magister Comædiarum testatur apud Aristotelem libro i de Anima, cap. 4: Τὸν Δαίδαλον κινέμενον ποιῆσαι τὸ ξυλίνῳ Ἀφροδίτῳ, ἐγχέοντα ἄργυρον χυλόν. Dædalum fecisse ligneam Venerem, argento vivo in eam infuso, se moventem. Nisi enim tale quid eam veluti animasset, monstro simile videri potuisset, ullam levissimi motus speciem in rudi rigidaque Dædali fabrica deprehendere. Δαίδαλος ὅσοις ἐργασασθαι, ἀπώπτεται μὲν ἐπὶ ἐς τὴν οὐρανὴν, ὅπως περὶ ὅμοιος τὴν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς: Dædalus quæcumque fecit, etsi deformia sint aspectu, ea tamen divinum quid condecorat, Pausanias lib. ii, pag. 92, 48. Τὸν Δαίδαλον φασὶν οἱ ἀνδριαστικοὶ νῦν, εἰ γινώσκοντες πᾶσι τὸ ἐργάζεσθαι οἷα καὶ ἀφ' οὗ τῶν ἱερῶν κατεμάχων ἀν εἶναι: Dædalum affirmant Statuarii nunc viventes ridiculum fore, si hodie fabricaret opera iis similia quæ olim præclaram ei famam pepererunt, Plato in Hippiâ majore. Οὐδεὶς τὸν Δαίδαλον εἶδεν πῶς ἄνω θάυματα ὡς τὴν φειδίαν· ἀλλὰ τὸν αὐτὸν οὐ μικρὸν καὶ φαύλον τὸ κατὰ δέχματα εἰς τὸ μείζον καὶ πλεῖστον αἱ τέχναι κατεσκεύασαν: Nemo vel Dædalum vel superiores plus quàm Phidiam admiratur, sed contra ex parvis & vilibus initiis majores perfectioresque factæ sunt artes, Aristides Orat. Platonica i, quæ est pro Rhetorica. Dædalus & Theodorus Milesius Statuarii & Plastici adinvenierunt: Athenagoras in Legatione pro Christianis. Locum integrum descripsimus in CRATO, PICTOR.

ταῖς μὲν ὀμμοῖσι μεμυκέναι, πᾶς δὲ χεῖρας ἔχοντα
καθ' ἑμῶν, καὶ ἥ παλάραις κροτάληδ' ἔχοντα. ὁ
δ' ἂν Δαίδαλον κατὰ τὴν φιλοχρησίαν θαυμαζό-
μενον, ἐφυγεν ἐκ τῆς πατρίδος, κατὰδικασθεὶς
ἐπὶ φόνοιο Διὶ ταύτης αἰτίας. ἡ ἀδελφὴ δὲ
Δαίδαλον ἡμιόλον υἱὸς Τάλως ἐπαιδίδετο πα-
ρὰ Δαίδαλον, παῖς ὢν τὴν ἡλικίαν. δι' οὗτος
δ' ὢν ἔδιδασκάλει, τὴν περὶ πειραμίδων τροχὸν
εὖρει, καὶ σαγόνι περὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς
λίθου μικρὸν διὰ πρίστας, ἐμμήκειο τὴν τετρα-
πῆλα τῶν ὀδῶν. διόπερ' ἀλασκάσσειεν ἐκ
σιδήρου πρίστας, καὶ διὰ τὰς πρίστας τὴν ἐν ταῖς
ἐργοῖς ξυλίνην ὕλην, ἔδοξεν ἀχρηστον ἀρκεῖναι
μᾶλλον πρὸς τὴν τεχνικὴν τέχνην. ὁμοίως δὲ καὶ τῇ

sis, manibus demissis ac lateribus veluti ag-
glutinatis. Et si vero Dædalus ob artis præ-
stantiam in summa haberetur æstimatione,
patria tamen (i) profugere coactus est, ho-
micide hac de causa damnatus. Talus (k)
sororis Dædali filius, puer adhuc ætate,
instituebatur apud Dædalum. Is præcepto-
re suo ingeniosior, invenit rotam figulinam;
naetusque mandibulam serpentis, ea minu-
tum aliquod lignum dissecuit, atque inde
imitandam sibi sumpsit dentium asperitatem.
Quare conficiens e ferro ferram, eaque ma-
teriam ligneam inter laborandum dissecans,
visus est magnum ad artem fabrilem inve-
nisse adjumentum. Similiter vero et tornum
atque alia quedam fabricationi accommoda-

ta

(i) Patria fugere coactus est, homicide hac de causa damnatus.] Menecrates Dædalum, occiso fratre patruele, Cretam petisse dicit. Icarum filium ejus ab Atticis pulsum, dum patrem petit, in mari periisse. Quidam hunc Dædalum Eupalami filium, arte fabili nobilem, occiso Perdice sororis suæ filio, quem solum habere metuebat æmulum artis suæ (nam ab illo et usum ferræ de osse interiore piscis, et circinum propter nomen suum; nam aliquibus Circinus putatus est appellatus, vel ut quidam organum inventum tradunt) fugientem invidiam ad Minoem delatum Cretam; Pasiphaës uxoris ejus nefandi stupri dolum fabricasse, Servius ad vers. 14 sexti Æneidos. Dædalus Euphemi filius, qui fabricam à Minerva dicitur accepisse, Perdicem sororis suæ filium propter artificii invidiam, quod primum ferram invenerat, summo tecto dejecit: ob id scelus in exilium ab Athenis Cretam ad regem Minoem abiit, Hyginus fabula xxxix.

(k) Talus sororis Dædali filius, puer adhuc ætate, instituebatur apud Dædalum. Is præceptore fuit ingeniosior.] Seneca epist. xc: Talus ferram commentus est. Suidæ dicitur κάλως, cujus verba mox adscribemus. Perdicem vocat Hyginus fab. xxxix: locum integrum paullo ante adduximus. Perdix sororis Dædali filius, dicitur invenisse circinum et ferram, Servius ad vers. 143 primi Georgicôn. Ovid. viii Metamorph. vers. 241, ubi agit de Dædalo:

Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum, ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes, et ferræ repperit usum.
Primus et ex uno duo ferrea brachia nodo
Junxit, ut equali spatio distantibus illis,
Altera pars staret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit, sacraque ex arce Minervæ
Præcipitem misit, lapsum mentitus: at illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas, avemque
Reddidit, et medio velavit in ære penhis.
Sed vigor ingenii quondam velocis, in alas
Inque pedes abiit: nomen, quod et ante, remansit.

Πέρδικα· ἱερὸν πρὸς τῇ ἀκρόπολει. Εὐπαλάμῳ γὰρ ἐγγύστοι παῖδες, Δαίδαλον καὶ Πέρδικη, ἥ
υἱὸς Κάλως. ὃ φησὶν ὁ Δαίδαλος τὴν τέχνην, ἐρρίψεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν· ἐφ' ἧς Πέρδικη
ἐαυτὴν ἀνέστησεν, Ἀθηναῖσι δὲ αὐτὴν ἐλέησαν. Σοφοκλῆς δὲ ἐν κωμικοῖς τὴν παρὰ Δαίδαλον ἀναρε-
θέντα, Πέρδικα εἶναι τὸνομα: Perdix facellum prope arcem. Eupalamo enim liberi fue-
runt Dædalus et Perdix, cujus filius Calos. Cui Dædalus propter artem invidens, de-
jecit eum de arce: quo facto Perdix semet ipsam suspendit, at Athenienses eam in ho-
nore habuerunt. Sophocles vero in Comiciis eum, qui à Dædalo necatus est, Perdicem
nomine facit, Suidas: qui tamen videtur secutus Pausaniam, cujus hæc leguntur in At-
ticis, sive lib. i, pagina 37: ἴδμεν Ἀθήνησιν ἐς τὴν ἀκρόπολιν παρὰ τῇ θείᾳ, πρὸς Πέρδικαν
τῆς Περδίκης, ἀδελφῆς παῖδα ὄντα καὶ τὴν τέχνην μαθήτην, φονέσας Δαίδαλον, ἐς Κρήτιον
ἐφυγε· χρόνον δὲ ὕστερον ἐς Σικελίαν ἐκδιδράσκον πρὸς Κόικαλον. Hunc Talum Tzetzes vocat
Attalum: vide ATTALUS.

τάρνον ὄρων, καὶ ἔπειτα πινὰ φιλοεχρήματα, δόξαν ἀπηνέγκαιο μεγάλῳ. ὁ δὲ Δαίδαλος φθόγῃς τῷ παιδί, καὶ νομίσας αὐτὸν πολὺ τῇ δόξῃ περὶ ἐκείνῃ διδασκάλῳ, τὸ πῦρα ἐδολοφόνησι. θάπτον δ' αὐτὸν καὶ περικαλέαθησι θύομενον, ἐπερωτῇ τὴν τιμὴν, καὶ ἔφησεν ὅφιν κάλαχον νύειν. θωμάσαι δ' ἂν περὶ τὸ πῦρ δοξάζον, ὅτι Δαίδαλος ἐξ ἧς ἔπεσον ἐνθυμήθη τὴν κάλασκαδὴν, Δαίδαλος τὰ καὶ ἔφονε τὴν ἐπίγνωσιν σωίσθαι θύειν. κατηρηρηθεὶς δὲ καὶ καταδικασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρεοπαγίων φάνη, τὸ μὲν πρῶτον ἐφυγὼν εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀττικὴν δῆμον, ἐν ᾗ τὰς καλὰς καὶ πάλαι ἀπὸ κείνῃ Δαίδαλιδος περὶ τοῦ γόφου, μὲν δὲ πῦρα Δαίδαλος εἰς τὴν Κρήτην, καὶ Δαίδαλος ἐν τῇ τῇ δόξῃ θωμάζομενον, φίλῳ ἐγγύστο Μίνῳ, ὃ βασιλεὺς. κατὰ δὲ τὸ πῦρ δεδομῆτον παρὰ Πασιφάης τὴν Μίνῳ γυναῖκα ἐραδύειστος ἔπαυσε, μηχανήματα ποιήσας ὁμοιωμένον βοί, σιωπῇ τῇ Πασιφάῃ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. μυθολογῶσι γὰρ περὶ τῶν τῶν Μίνῳ κατὰ ἐνταῦθα σιωπῇ καθιερῶν τὴν κάλασκαδὴν τῶν γυναικῶν παρὰ τῷ Ποσειδῶνι, καὶ θύειν τῶν τῷ θεῷ. θωμάζον ὅτι τότε παρὰ κάλας Δαίδαλος ἔπαυσε τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τῷ γόφῳ. τὴν ὃ Ποσειδῶνα μινύσαντα τῷ Μίνῳ, ποιῆσαι τὴν γυναῖκα αὐτῇ Πασιφάῃ ἐραδύειστος ἔπαυσε. Δαίδαλος ὃ τὰ φιλοπυχίας τὴν Πασιφάῃ μινύσαι τῷ πατρὶ, γέννησαι τὸ μυθολογούμενον Μινώταυρον. τῶν δὲ φασὶ διφυῆ γέννηται, καὶ πᾶσι ἀνθρώποις μὲν ἔσμεν ἀλλὰ τῶν ὅμων ἔχειν παύρα, πᾶσι δὲ λοιπὰ ἀνθρώποις. τῷ δὲ πᾶσι τὰ πρὸς Δαίδαλον λέγειν κάλασκαδῶσαι Δαίδαλον λαβύρινθον, πᾶσι διεσθῆναι σχολιὰς ἔχειν καὶ τοῖς ἀπείροις δυσδράτεις, ἐν ᾗ περὶ τὸν Μινώταυρον τὰς

ta reperiens, gloriam non exiguam inde reportavit. Dædalus autem puero invidens, reputansque eum gloria præceptoris aliquando offecturum, per insidias necavit puerum. Deprehensus vero inter sepeliendum, interrogatusque quidnam humaret? Anguem a se terra obrui, respondit. Atque hic merito admiretur quis illam casus insolentiam, quod unum idemque animal ferre inventionem suggestit, cædisque fecit indicium. In judicium itaque vocatus, atque Areopagitarum judicio cædis damnatus, fuga primum ad quandam Atticæ curiam se recepit, ejus tribules etiam nunc ab eo Dædalide nuncupantur. Post hæc transiens in Cretam, atque ob artis famam in magna constitutus admiratione, regis quoque (l) Minois adeptus est amicitiam. Pasiphae(m) vero uxore Minois (juxta traditam olim fabulam) insaniente amore tauri, construens machinam bovi simillimam, locavit operam suam Pasiphae ad explendam ejus cupiditatem. Fabulosis nempe narrationibus olim traditum, Minõem ante illa tempora quotannis solitum consecrare Neptuno taurorum formosissimum, eumque Deo sacrificare. Quum vero supereminens forma taurus tum temporis existeret, deteriore alium oblatum. Neptunus itaque Minoi graviter infensus, uxorem ejus tauri amore insatavit: quæ per artificiosam hujus Dædali machinam tauro commixta, peperit celebratum fabulis (n) Minotaurum. Hanc vero perhibent duplicis nature fuisse, atque superiora quidam corporis membra, usque ad humeros, habuisse tauri, reliqua vero hominis. Huic autem monstro ad hospitandum dicitur Dædalus construxisse Labyrinthum, obliquos atque inexpertis inventu difficiles meatus habentem; in quo Minotaurum enutritum

(l) *Adeptus est regis Minois amicitiam.* Sic tamen ut Minos eum apud se detinuerit invitum. Οὐκ ἀκήκοας, inquit Socrates apud Xenophontem lib. iv Apomnem. ἐν Δαίδαλῳ ληφθεὶς ὑπὸ Μίνῳ, διὰ τὴν σοφίαν ἡγαγὰς ἐκείνῳ δαδῶεν, καὶ τὸ παρὶς αὐτῷ καὶ τὸ ἐλδοθεῖας ἐστῆναι, καὶ μελαχρῶν ἀποδιδῶσκειν μὲν καὶ, πῶς πὶ παῖδα ἀπόλῃσι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἠδυνῆθαι σωθῆναι, ἀλλ' ἀπενεχθεὶς εἰς τὰς βαρβάρους, πάλιν ἐκεῖ ἐδῶλε. Non audisti quod Dædalus à Minoe detentus, coactus est ei ob sapientiam servire, patria pariter & libertate carens; quodque cum filio aufugere parans, puerum amisit, neque ipse potuit servari, sed ad barbaros delatus, iterum ibi serviit? Ita sane Dædalum jussu Minois labyrinthum facientem introducit Ovidius vii Metamorph. versu 157. Contra quàm Hyginus, qui fabula xl innuit Dædalum in gratiam Pasiphaes non modo construxisse ligneam vaccam in qua illa cum amato tauro concumberet, verum etiam intricabilem domum in qua Minotaurum occultatum concluderet.

(m) *Pasiphae insaniente amore tauri.* Servius ad vii Aeneidos: Taurus notarius Minois fuit, quem Pasiphae amavit, cum quo in domo Dædali concubuit; & quia geminos peperit, unum de Minoe, alium de Tauro, mixta esse Minotaurum dicitur. Fufius aliquanto eadem fere narrat Palæphatus: quem adi.

(n) *Minotaurum perhibent superiora corporis membra usque ad humeros habuisse tauri, reliqua vero hominis.* Minotaurum peperit, capite bubulo, parte inferiore humana, Hyginus fabula xl. Vide quoque fufius de tota re loquentem Palæphatum. Apollodorus lib. iii de Deorum origine: Ἡ Πασιφάη ἐγέννησεν Ἀστέριον τὸν καλεῖν Μινώταυρον. ἔσθ' αὖτε ταύρῳ προσωπῶν, πᾶσι δὲ λοιπὰ ἀνδρὸς: Pasiphae genuit Asterium, cognomento Minotaurum; qui vultum tauri habuit, cætera viri.

ἐξ Ἀθηνῶν ὑποταλαμῶνς ζ' κέρως κ' κέρως ζ' καποδίαν, πρὶ ὧν παρρηκάμην. τὸν δὲ Δαίδαλον, πυθόμενον τὴν ἀπαιλὸν ἔ' Μίνω Δαίτην κα-
τακλῆν τ' βοὸς, Φασὶ φοβηθέντα τ' ὄργην ἔ'
βασιλῆως, ἐκ τ' Κρήτης ἐκπαλῆσαι, σωεργά-
σης τ' Πασιφάης, καὶ πλοῖον δάσος πρὸς τ' ἐκ-
πλεῖν. μὲν δὲ τὰς τ' ἦον Ἰκαρον Φυγίῃ κατε-
νεχθῆναι πρὸς πᾶσα νῆον πελαγίαν, πρὸς ἣν τὸν
Ἰκαρον ὠρῶσθαι ἀποβαίνοντα, πρὸς αὐτὸς ἐπὶ
λαοσάν, καὶ πελάγησαι. ἀφ' ἧς κ' τὸ πῆλαγ' ὅ-
ντα Ἰκαρον νομοδοτῆσαι, καὶ τὴν νῆον Ἰκαρίας κλη-
θῆναι. τὸ δὲ Δαίδαλον ἐκ τ' νῆος πεύτης ἐκ-
παλῶσται, κατενεχθῆναι τ' Σικελίας πρὸς χώ-
ρων ἧς βασιλεύοντα Κόκαλον ἀναλαβὼν τ' Δαί-
δαλον, καὶ διὰ τ' Ὀφύϊαν καὶ δοξάν πηγήσασθαι
φίλον ἐπὶ πλοῖον. τινες δὲ μυθολογοῦσι, κατὰ τ'
Κρήτην ἐπὶ Δαίδαλον ἀφαιρῆσθαι, καὶ ὑπὸ τ'
Πασιφάης κρυπταζόμενος, Μίνωα μὲν τ' βασιλείαν,
βυλάμην πρυμνήσαι τ' Δαίδαλον, καὶ μὴ διωά-
μενον ὄρεϊν, πᾶσι πλοῖα πάντα πᾶσι κατὰ πλὴν
νῆον ἐρῶσαι, καὶ χρημάτων πλῆθος ἐπαγγέλ-
λεισθαι δόσαν τῷ τ' Δαίδαλον ἀδρόν. ἐνταῦθα
τ' Δαίδαλον ἀπαιρῶντα τ' διὰ τ' πλοῖον δρασμον
κατασπείδασθαι ὠρῶσθαι πύργους πεφλοπτεχ-
μῶν, καὶ διὰ κρητὴν θυμασῶς ἡσκημῶν. ὅππ-
ότεν τ' ταύτας τὰς π' ἡς σῶμα καὶ τῷ ἐαυτοῦ,
ὠρῶσθαι ἐκπαιδῶναι, καὶ ἀφαιρῶσαι τὸ πῆ-
λαγ' ὅντα τ' Κρήτης πῆλαγ'. καὶ τ' μὲν Ἰκαρον διὰ
πλὴν νεότης μετῶρον πλὴν πῆσον πύργους, πρ-
σάν εἰς τὸ πῆλαγ', ταχύνει διὰ τὸν ἥλιον ἔ'
σπινθῆναι πρὸς πύργους κρητὴν. αὐτὸν δὲ ὠρῶν
τ' ἡλάσασθαι πύργους, καὶ πρὸς ἑκάστον πύργον
πρὸς πύργους, ἀφαιρῶντα ὠρῶσθαι εἰς πλὴν Σι-
καλίαν ἀλλὰ πρὶ μὲν τῶν εἰς καὶ ὠρῶσθαι ἐπὶ
ὁ μὲν, ὅμως ἐκρίνα μὲν μὴ ὠρῶσθαι αὐ-
τόν. Δαίδαλον δὲ ὠρῶν τῷ Κόκαλῳ καὶ πρὸς Σι-
καλίαν δίστασθαι πᾶσι χρόνον, θυμασῶντα ἐν
τῷ κατὰ τ' πῆλαγ' ὑπερβολῇ. κατεσπείδασθαι δ' ἐν
τῷ

tritum devorasse ferunt Athenis missos se-
ptem pueros, totidemque puellas. Dæda-
lus igitur certior factus Minocem atrociter ei
ob vaccæ fabricam mimitari, metuens Re-
gis iram, excessit Creta; opem (ο) ferente
Pasiphaë, navemque ad fugam exhibente.
Fugæ comes erat Icarus; cum quo ad insu-
lam quandam, in alto pelago sitam, defer-
tur. In quam, dum temere exscensum pa-
rat Icarus, in mare delapsus interiit: à quo
ἐ Icarium pelagus ἐ Icaria insula nomen
accepere. Tum relicta Dædalus insula trans-
misit in Siciliam, delatusque est in illum in-
sula tractum ubi Cocalus regnabat. Is Dæ-
dalum benigne susceptum, ingenio ἐ cele-
britate viri adductus, arcto præter ceteros
amore complexus est. Alii vero aliter con-
texunt fabulam. Hærentem adhuc in Cre-
ta Dædalum atque à Pasiphaë occultatum,
cum diu ad supplicium quæsiuisset Minos,
nec tamen inveniret, omnia navigia per uni-
versam insulam perscrutatus est, promissi-
que se magnas opes daturum ei qui Dæda-
lum inveniret indicaretque. Ibi tum Dæ-
dalus, præcisa omni spe navalis fugæ, mira
prorsus atque artificiosissima ratione cera com-
pactas alas suo filique corpori adaptavit,
quibus subito evolans, vicinam mare Cre-
ticum superavit. Quum vero Icarus præ
juvenili quadam exultantia sublimius ferre-
tur, decidit in mare subiectum; cera, quæ
pennas continebat, Sole liquefacta; at pa-
ter ejus, qui demissus volabat ἐ alas inter
volandum subinde humectabat, incolumis
pervenit in Siciliam. Hæc (p) ego non
judicavi prætereunda, ut ut fabula videat-
ur insolens aliquid in se continere. Dæ-
dalus porro apud Cocalum ἐ Sicanos pluri-
mum temporis exegit, ob artis excellentiam
apud omnes in magna habitus admiratione.
Exstruxit autem ἐ in hac ipsa insula ope-
ra

(ο) Opem ferente Pasiphaë, navemque ad fugam exhibente.] Hyginus fabula XL:
Minos Dædalum in custodiam conjecit: at Pasiphaë eum vinculis liberavit. Itaque Dæ-
dalus pennas sibi ἐ Icaro filio suo fecit ἐ accommodavit, ἐ inde avolarunt. Icarus
altius volans, à Sole cera calefacta, decidit in mare, quod ex eo Icarium pelagus est
appellatum. Dædalus pervolavit ad regem Cocalum in Siciliam. Alii dicunt quod The-
seus, cum Minotaurum occidit, Dædalum Athenas in patriam suam reduxit. Ovidius
VIII Metamorph. vers. 183, multis describit novam volandi rationem à Dædalo inven-
tam; quam totam fabellam Palæphatus refert ad velificandi artem. Vide quoque
Tzetzen Chiliade XII, hist. 409.

(p) Hæc ego non judicavi prætereunda, ut ut fabula insolens aliquid in se continere
videatur.] Fortasse Diodorus existimavit fuisse huic fabellæ simile quid ei, quod se
in ea videre credidit Lucianus de Astrologia: Δαίδαλον τὸν Ἀθηναῖον, ζείνῃ μὲν ἡ ἰστορία,
δοκίμῳ γὰρ μιν εἶναι ἀστρολογίας, ἀλλὰ οὐ αὐτὸς μάλα ἐχρήσατο, καὶ παιδὶ τῷ ἐαυτοῦ κατηγήσατο.
Ἰκαρον δὲ νεότητι καὶ ἀφαιρῶντι χρόνῳ καὶ εἰς ὅτι κατὰ δίκημιν, ἀλλ' εἰς πῶλον αἰετῶν τῷ
νῷ, ἐξέπειε τ' ἀληθείας καὶ παντὸς ἐπισφάλλῃ ἔ' λόγῳ, καὶ εἰς πῆλαγ' κατενέχετο, ἀβύσσων
πυθμῶν. Τὸν Ἑλλῆνας ἄλλως μυθολογοῦσι, καὶ πᾶσι ἐπ' αὐτῷ ἐν τῷ δὲ τῷ ἡλάσασθαι Ἰκαρον
ἐπὶ καλῶν. Τάχα δὲ καὶ ἡ Πασιφάη ὠρῶν Δαίδαλον ἀφαιρῶντα ταύρα π' πύργῳ, ἐν πρὸς ἀστρο-
φαινομένη, καὶ αὐτὴς ἀστρολογίας, εἰς ἑρῶντα ἔ' λόγῳ ἀπικέτο. Ὅθεν νομίζουσιν ἐπὶ Δαίδαλός μιν τῷ
ταύρῳ ἐνυμφῶσαν: Dædalum Atheniensem, licet nova sit narratio, non arbitror alie-
nam fuisse ab Astrologia, sed ἐ ipse ea maxime usus est, eamque docuit filium. At

τῇ νήσῳ ταύτῃ πνὰ τ' ἔργων ἀ μέγαρα ἔκω δ' αὖ
 μῦθος. πολλοὶ γὰρ τ' ἐμὲ μὲν Φιλοθέχ-
 νος ἐποίησε τ' ὄνομα μὲν Κολυμβήθεον, ἐξ ἧς
 μέγας πῆμας εἰς τ' ὄνομα θάλατταν ἐξέρ-
 γη) καλέμεν Ἀλαβόν. καὶ ἡ τ' νῦν Ἀρε-
 γαίνῳ ἐν τῷ Καμικῷ καλεῖται, πόλιν ἐπὶ
 πέτραις ἔσαν πασῶν ὀχυρωτάτην κατεσκεύασε, καὶ
 πανήλως ἐκ βίας ἀνάλωτον, ἐν τῷ γὰρ καὶ σκαλιῶν
 τ' ἀνάβασιν αὐτῆς φιλοπεχνήσας, ἐποίησε δύνα-
 σθαι διὰ γ' ἢ δ' αἰθρῶπων φυλάττειται. διὰπερὶ οὗ
 Κόκαλον ἐν ταύτῃ ποιήσας τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν
 χρηματὰ καλεῖται, ἀνάλωτον ἔχον αὐτὴν
 διὰ τ' ἐπίνοιαν ἔπειχεν. τρίτον δ' ἀθήλαιον κα-
 τὰ τ' Σελιννῶν χώρην κατεσκεύασεν, ἐν ᾗ τ'
 αἰτρίδα ἔκατ' αὐτὴν πυρὸς ἔτος ὄσους ἐξέλα-
 βεν, ὥς περ διὰ τ' μαλακότητά τ' θερμασίας ἐξ-
 ἰδρὲν λεηθότως, καὶ κατὰ μικρὸν πῖς ἐνδιαί-
 λας μὲν πέρψας θερμασίαν τὴν σῶμα, μηδὲν
 παρενοχλεῖται τὸν θερμότητον. καὶ ἡ τὴν
 Ἐρυκα πέτραις ἔσας ἀποτομάδῳ εἰς ὕψος ἐξεί-
 σιν, καὶ τ' κατὰ τὸν ἱερὸν τ' Ἀφροδίτης τενοχω-
 ρίας ἀνακαζέτης ἐπὶ τὸ τ' πέτραις ἀποκρημον
 ποιῆσαι τ' οἰκοδομίαν, κατεσκεύασεν ἐπ' αὐτῷ ἔ-
 κρημνῷ πύχον, περὶβάσας ὡς δόξας τὸ ὑπε-
 κείμενον ἔκρημνῷ. χρυσὸν περὶ τὴν Ἀφροδί-
 τη ἔρυκνῃ φασὶν αὐτὸν φιλοπεχνήσας περὶ τῆς
 ἐργασίας, καὶ τῷ κατ' ἀλήθειαν κηλὶ ἀπα-
 ργχερήτως ὁμοιωμένη. ἀλλὰ τὴν πολλὰ φασὶν
 αὐτὸν φιλοπεχνήσας κατὰ τὴν Σικελίαν, ἀ διὰ
 τὸ πολλὸν ἔχον διέφθαρται. Μίνως δ' ὁ τ'
 Κρητῶν βασιλεὺς θάλαττοκρατῶν κατ' ἐκείνας
 τὰς χρόνας, καὶ πυθόμενος τὴν Δαίδαλα φυ-
 γὴν εἰς τὴν Σικελίαν, ἔγνω εὐαγγέλιον ἐπ' αὐτῷ
 ὡς σκαδόμενος τ' διώκειν ναυτικῶν ἀξιόλο-
 γον, ἐξέπελσον ἐκ τ' Κρήτης, καὶ κατῆρε τ'
 Ἀρεγαίνης εἰς τὴν ἀπ' ἐκείνης Μίνωαν καλε-
 μένην. ἀποβιβάσας τ' τὴν δύναμιν, καὶ πῖμας
 ἀγγελοῖς πρὸς Κόκαλον τὸν βασιλέα, ἐζήτη-
 τὸν Δαίδαλον εἰς πῦρ. ὁ δ' Κόκαλος εἰς
 σῶμα περὶκαλεῖται, καὶ πάντῃ πῖμας
 ἐπαγγελάμενος, ἐπὶ τὴν ξέναν παρέλαβε τὸν
 Μίνωα. λομύς δ' αὐτῷ, Κόκαλος μὲν ὡς
 κατὰ τὸν χρόνον ἐν τῷ θερμῷ τὸν Μίνωα
 διέφθιρε, καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τῶν Κρησίων, πρὸ-
 φασιν ἐνεγκὼν ἔθανά τ' ἐπὶ κατὰ τὸν λαβρῶνα
 ἐλθόντας καὶ πρὸς εἰς τὸ θερμὸν ὕδωρ, ἐπλά-
 τησε.

ra quædam usque ad hanc nostram ætatem
 permanentia. Nam in territorio Megaridis
 artificiosissime fecit Colymbethram, ex qua
 ingens fluvius, dictus Alabon, in mare se
 profundit. Juxta Agrigentinam, nunc in
 Camico vocatam, petrae imposuit urbem mu-
 nitissimam ac nulla vi expugnabilem, siqui-
 dem ad custodiam arcti obliquique ascensus
 nonnisi trium quatuorve hominum presidio
 erat opus. Quapropter in ea quoque tupe
 Cocalus exstruxit regiam, opesque suas ibi
 repositas per hanc artificis solertiam tutas
 conservavit. Tertio speleum in regione Se-
 linuntiorum construxit, in quo vaporem ignis
 subterranei tam dextre excepit, ut tenero
 calore sudor sensim eliceretur, aliquantisper-
 que inibi demorantium corpora paulatim cum
 quadam voluptate curarentur, sine ulla ni-
 mii fervoris molestia. Præterea, cum pe-
 tra Erycis nimium excelsa & confragosa es-
 set, cumque nimia circa templum Veneris
 angustia nonnisi in præcipitiis ædificare per-
 mitteret, muro circum præcipitia ducto, mi-
 re summam rupis aream ampliavit. Ferunt
 etiam eum Veneri Erycina fecisse favum au-
 reum eximie fabricatum, ac vero favo us-
 que adeo similem, ut extra omnem imitatio-
 nis aleam positus videretur. Ajunt denique
 eum & alia multa solertissime fabricasse,
 quæ temporis injuria misere nunc vexata sunt
 aut peritius eversa. At Minos, Cretensium
 rex, imperium maris tunc temporis exercens,
 cognita Dædali in Siciliam fuga, decrevit
 inferre bellum Sicilia: coactisque insignibus
 copiis navalibus, appulit ad eam Agrigen-
 tini tractus oram, quæ ab eo Minoa nuncu-
 patur. Ubi suas in terram copias exponens,
 nuntiosque ad Cocalum regem mittens, Dæ-
 dalum pertinacius ad pœnam flagitavit. Co-
 calus invitans Minoem ad colloquium atque
 omnia facturum promittens, non destitit
 eum hospitalibus officiis demulcere: quum-
 que balneum Minos ingrederetur, Cocalus
 (q) eum nimis diu in calido loco detentum
 perdidit, & cadaver Cretensibus reddidit:
 hanc neci rationem obtendens, quod ipse in-
 ter lavandum prolapsus incidisset in aquas
 calentes, mortemque oppetisset.

Pleraque

Icarus juventutem stoliditatemque in consilium adhibens, neque consentanea explorans,
 sed mente in ipsum polum evectus, excidit à vero atque ab omni recta ratione aberravit,
 delatusque est in mare, immersus abisso negotiorum. De hoc Græci aliter fabulantur;
 ac sinum in hoc mari ab ejus nomine inconsulte vocant Icarium. Fortasse quoque Pas-
 phaë audiens Dædalum de Tauro inter sidera conspicuo ipsaque Astrologia differentem,
 in amorem disciplinæ inciderit; atque inde opinati sunt homines, Dædalum eam copulas-
 se cum tauro.

(q) Cocalus Minoem nimis diu in calido loco detentum perdidit.] Minos, quod Dæ-
 dali opera multa sibi incommoda acciderant, in Siciliam est eum persecutus: petiitque à
 rege Cocalo, ut sibi redderetur. Cui cum Cocalus promississet, & Dædalus rescisset, ab
 Regis filiabus auxilium petiit. Illæ Minoem occiderunt, Hyginus fab. XLIV. Pausanias
 quoque lib. VII vult filias Cocali fuisse necis hujus auctores: locum integrum adscribam,
 quoniam is totam fere Dædali vitam breviter complectitur: Dædalus, cum Athenis ortum
 traxisset

Pleraque horum aliter aliquanto refert Servius circa initium sexti Æneidos: ubi tamen multum variat illustris viri Nicolai Heinſii codex manuſcriptus. *Dædali pater vocatus eſt Epulemus, mater ejus Caſimene: ipſe autem ſapientiſſimus artifex fuit; nec non & nepos ejus ſimiliter Anemulus.* Poſtea invenit iſte artem per ſe petras ſecare, quam nullus prius ſciebat: unde cœpit avunculus exercere invidiam contra eum, ſtatuitque eum in altitudinem magni ſaxi, ac præcipitabat illum in mortem, & fugit in Cretam, ubi rex Minos regnavit cum conjuge ejus Paſiphaë. Filius eorum Androgeus; filia Ariadne. Ipſa Paſiphaë filia Solis erat. Perrexit filius eorum Androgeus in Græciam Athenam civitatem, ubi theatrum quaſi ſpectaculum ludi pugnaeque datur, vincebatque omnes in ſua ſapientia & virtute; ideoque invidebant illi. Eo autem volente reverti in ſua, inſinua-verunt ei viam pravam inter ſerpentes & taurum cui ignis refulſit ex ore & oculis, ſtatim percuffus eſt. Hoc audito, pater venit cum magno exercitu ſuper eos: depopularunt illos ac humiliavit nimis in vindicta filii ſui, & conſtituit ut per ſeptem annos in unoquoque anno, cum ſorte delegiſſent ſeptem homines, ac ſibi transmiſſerent ad puniendum. Contigit ut ſors cecidiſſet ſuper filium regis Egei, qui dicebatur Theſeus, ſtatimque transmiſſus eſt, &c.

In Electridis inſulis, quæ ſitæ ſunt in ſinu maris Adriatici, duas ſtatuas jacere ferunt ad priſcam elaboratas formam: earum una eſt ſtannea, altera vero ænea. Putantur à Dædalo fabricatæ, in memoriam rerum geſtarum iis temporibus, quibus ipſe Minoëm fugiens ad hæc loca appulit. Inſulas ipſas Eridanum amnem profuſiſſe tradunt. In has igitur inſulas Dædalum perveniſſe ajunt, iisque occupatis imaginem ſuam ſtatuiſſe in una, Icarii filii in alia: tandem vero Græcis, qui Argos pulſi reliquerant, adnaviganti-bus, Dædalum auſugariſſe, atque in Icarum inſulam abiſſe: *Ariſtoteles de Mirabilibus auſcultationibus.* Meminit harum ſtatuarum etiam Stephanus de Urbibus, in Ἡ' λαι' ἐλ-
δα' νή' σοι.

Τῆς Λιεύης πᾶσα αὐτὴ ἡ χώρα ὀνομαζομένη καὶ ἱερῶτά. ἐπὶ τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ ἀκέρῳ ἔπτε
βωμὸς μέγας πινῆς ποσειδῶν. ἐν τῷ βωμῷ εἰσι γέγραμμένοι ἀνδρίαῖτες, λέοντες, δελφίνες.
Δαίδαλον δὲ φασι πηγήσαι, Scylax in Periplo.

Ἀέριμος μονογαστῆρ, ἰδρυμα Δαίδαλα, Stephanus de Urbibus, in μονόγαστα.

Memnonis Auroræ filii ſtatua loquens eſt ex nigro lapide fabricata. φασι ξυμβεβηκέναι
τὸ πῶς ἀμφω, κατὰ τὴν ἀγαλματοποιάν τὴν ἐπὶ Δαίδαλῳ: Ajunt ambobus pedibus junctim
factam, juxta ſtatuariam quæ fuit Dædali etate, Philoſtratus de vita Apollonii libro
ſexto, cap. 3.

Dædali labyrinthum deſcribit Ovidius VII I Metamorph. verſ. 159. Plinius lib. xxxvi, cap. 13, poſtquam nonnihil dixit de labyrinthis Ægypti, quos portentofiſſimum humani ingenii opus vocat, inter alia & hæc addit: *Hinc utique ſumpſiſſe Dædalum exemplar ejus labyrinthi, quem fecit in Creta, non eſt dubium, ſed centeſimam tantum portionem ejus imitatum, quæ itinerum ambages occurſusque ac reſuſus inexplicabiles continet, &c.* vide totum caput. Diodorus Siculus libro primo: Ægyptius rex Mendes, quem nonnulli Marum vocant, ſepulcrum Labyrinthi nomine ſibi conſtruxit, non tam mole ad-mirandum, quàm artificio inimitabile. Sunt qui Dædalum quoque in Ægyptum ferunt delatum, demiratumque operum illic ſollertiam, Minoi Cretenſium regi Labyrinthum ad exemplar Ægyptii fabricaſſe. Cæterum Cretenſis ille, vel à regum aliquo deſtru-ctus, vel temporis longinquitate viciatus intercudit; cùm Ægyptius ad noſtra uſque tempora ſtructuram omnem conſervet integram. Idem ibidem, aliquanto poſt: Sacer-
I 3
dotes

traxiſſet è regia ſtirpe Metionidum, non magis artis præſtantia, quàm erroribus & variis caſibus apud omnes homines inclaruit. Occiſo enim ſororis filio, quum probe ſciret quam pa-triis legibus noxam promeritus eſſet, ultro in Cretam ad Minoëm confugit; ubi & Regi ipſi ac filiabus ejus multa fecit ſimulacra, ſicuti & Homerus in Iliade tradidit. Criminis au-tem à Minoë condemnatus & in carcerem una cum filio conſectus, effugit è Creta; at-que in Inycum, Siciliæ urbem, evaſit ad regem Cocalum, & Siculis occaſionem belli præ-buit adverſus Cretas, quod Cocalus recuſabat tradere Dædalum, quem ſibi Minos tradi volebat. Ac tanti quoque ob artem fecerunt eum filia Cocali, ut mulieres in gratiam Dædali auſe quoque ſint inter ſe conſilia de nece Minoïs agitare. Qua vero arte fuſtu-lerint Minoëm filia Cocali, docent Scholia in Pindari Nemea Ode iv: ο' Δαίδαλα ἐκ
Κρήτης εἰς Σικελίαν ἀφικόμενον πρὸς Κώκαλον βασιλδοῖσα τὴν Καμίκην, πείθῃ τὰς θυγατέρας Κω-
κάλα Διὸς τὸ ὄροφῆς πηγήσαι κατὰ ῥῆμα, δι' ὃ ἐκχυθὲν θερμὸν ὕδωρ ἐπενεχθήσε' τὴν Μίνην λαοφύ-
λον καὶ τῆσιν τὴν πρὸς τὸν Διὸς πῶλον ὁ Μίνως: Dædalus è Creta in Siciliam deveniens ad Cocalum
regem Camici, auctor fuit filiabus Cocali ut per ſummam tecti contignationem facerent
deſtillatorium, per quod aqua fervens effuſa ferretur ſuper Minoëm lavantem: atque ita
periit Minos. Fuſius aliquanto narrat hæc Zenobius Centuriæ iv Proverbio 92, in
Δέσμοιο πῦρ Πέλιαν.

dotes Ægyptiorum è sacris quoque commentariis referunt Dædalum, perplexas ambages labyrinthi à Mendete primum exstructi, imitatum. Eandem quoque esse proportionem veterum in Ægypto statuarum, & à Dædalo in Græcia effictarum. Pulcherrimumque in Memphi propylæum Vulcani Dædalum architectatum esse, tantæ apud illos existimationis, ut statuam ei ligneam, ipsius manu fabricatam, in eodem templo collocaverint; eumque tandem, ob ingenii sollertiam & summam in rebus inveniendis efficiendisque dexteritatem ad divinos honores extulerint: etenim in una earum quæ ad Memphim sunt insularum existare adhuc Dædali fanum, ab indigenis religiose cultum.

Cretes Dianam religiosissime venerantur, Britomarten gentiliter nominantes, quod sermone nostro sonat Virginem dulcem. Eadem numinis, præterquam nudus vestigia, nullus licito ingreditur. Ea ædes ostentat manus Dædali, Solinus cap. xi.

Sella compactilis, Dædali opus. Δίφροϛ ὀκλαδῶς ἐπὶ Δαίδαλῳ πήμα, Pausanias libro primo, pag. 48, 34.

Herculis è ligno simulacrum Dædalus fecit in Messeniz & Arcadum confinio: *Pausanias libro octavo, pag. 511, 14.*

Antiphemus Omphace, Sicanorum urbe, direpta, simulacrum à Dædalo fabricatum Gelam deportavit: *Idem ibidem, pag. 529, 50.*

Trophonii simulacrum à Dædalo fabricatum: *Idem ibid. pag. 603, 18.*

Πλῆξαι, παύξαι ὅκ χειρὸς πλῆξαν καὶ παύξαν ἀκρόν ἐξυλίνω. ὁ Δαίδαλῳ χαλκίον τ' ἰκάρη παύξαι: Hesychius.

Herculis πρὸς τὸν ἱερὸν Δολίχῃ, τὸ ἰκάρη σῶμα ἰδὼν τῆς αἰγυαλῆς πρὸς τοὺς ποταμούς ἐπιπλεῖ. ἢ τὴν ἡπην αἰτῇ Δολίχῃς ἰκάρην ἐκάλεισεν. αὐτὴ τῆς Δαίδαλῳ ἐν πύσῃ ἐκόντα ὄρα πηληϊάδην καποκλίσαν Ἡρακλεῖ, τὸν πυλὸς ἀγνοήσας Ἡρακλῆς λίθῳ βαλὼν, ὡς ἔμπην ἐπληξί: *Hercules ad insulam Dolichen appellens, videns corpus Icarum ad littora delatum, sepelivit: & insulam, nomine mutato, Icariam vocavit. Hujus beneficii gratia Dædalus in picea fecit Herculi simillimam imaginem, quam de nocte ignarus Hercules jacto lapide ut vivam percussit,* Apollodorus lib. 11 de Deorum origine. Hujus Herculei simulacri meminit etiam Pausanias libro nono, pag. 558, 49. Alterius nudi Herculis simulacri, à Dædalo è ligno exsculpti, meminit quoque Pausanias lib. secundo, pag. 92, 45.

Iolaus, post constitutam in Sardinia coloniam, advocavit ad se Dædalum è Sicilia, insulamque plurimis magnificæ substructionis operibus exornari curavit, quæ etiamnum hodie perdurant, & de nomine Architecti Dædalea (Δαίδαλεια) vocantur. Vide *Diodorum Siculum lib. IV, pag. 345.* An Dædalus comitem se præbuerit Aristæo colonos in Sardiniam deducendi, vide *Pausaniam lib. x, pag. 639, 3.*

Dædalus condidit templum Apollinis Capuæ pro felici fuga è Creta: vide *Silium Italicum lib. XII, vers. 102.* Aufonius Edyllio x, vers. 301:

*Non hoc spernat opus Gortynius aliger, arcis
Conditor Euboicæ: casus quem fingere in auro.
Conantem Icarios, patrii pepulere dolores.*

Virgilius libro VI Æneid. vers. 14:

Dædalus (ut fama est) fugiens Minoia regna, &c.

Vide locum, qui valde illustrat præcedentia Aufonii verba.

Dædalus eadem fuit ætate, qua Thebis regnavit Oedipus: *Pausanias libro decimo, pag. 639, 8.*

Dædali filius Japex condidit Japugas, Martianus Capella libro VI; Strabo libro VI, pag. 279. Vide quoque *Eustathium ad vers. 379 Dionysii & Ὀμήρου.*

Endæus Athenienfis, Dædali discipulus, qui Dædalum ob cædem Cali fugientem, secutus est in Cretam: *Pausanias lib. I, pag. 47, 34.*

Scyllidem & Dipoenum ajunt fuisse Dædali discipulos. Sunt qui Dædalum velint uxorem duxisse Gortyni filiam, atque ei Dipoenum ac Scyllim ex hac muliere genitos: *Pausanias libro secundo, pag. 111, 8.*

Learchum Rheginum, quidam Dipoeni & Scyllidis, alii vero ipsius Dædali discipulum fuisse ajunt: *Pausanias libro tertio, pag. 194, 15.*

Onatam Æginetam nulli eorum postponimus qui ex Attica Dædali officina prodierunt: *Pausanias libro quinto, pag. 339, 21.*

Venerem levantem sese, Dædalum stantem vel adstantem, fecit Polycharmus, Plinius libro xxxvi, cap. 5.

Dædalide, Cecropidis tribus. Δαυδαλίδαι, δῆμοϛ τ' κραιπνὸν φυλῆς; Stephanus. Vide Meursium de Attica populis, in ΔΑΙΔΑΛΙΔΑΙ.

Δαυδάλεια festum celebrabatur Platæis, sicut alibi Olympia, Pythia, &c. Vide *Meanderum Rhetorem, capite πῶς δὲ καὶ ἐπὶ Πηλεϊδῶν πῆς πῆλως ἐγκωμιάζεν.* Tota illius festi

DÆD. DÆM. DÆT. DAH. DAI. DAL. DAM. 71
 festi pompa impendebatur ligno pulchre expolito erectoque in honorem Dædali, optime de toto genere humano meriti, atque adeo à nomine Artificis illum ipsum quoque stipitem Dædalum appellaverunt. Hefychius, emendante Jo. Meursio: Δαίδαλον πῖνμα, καὶ τὸ χρυσόμυρον καὶ πλατὺν ξύλον. *(See Dædalus and his of Dædalus of the Dædalus)*

DÆDALUS ALTER, STATUARIUS.

Timonis & filii ejus imaginem fecit Dædalus Sicyonius, qui victis prælio Laconibus trophæum Eleis in Alti erectum elaboravit: *Pausanias lib. vi, pag. 346, 32.*

Effigiem Aristodemi fecit Dædalus Sicyonius, qui fuit Patroclis discipulus & eodem patre natus: *Idem ibidem, pag. 347, 41.*

Eupolemi Elei imaginem idem Sicyonius Dædalus elaboravit: *Idem ibid. pag. 348, 3.*

Narycidam Damareti filium palæstritam Sicyonius Dædalus fecit: *Idem ibidem, pag. 354, 5.*

Victoriam & Arcadis imaginem Sicyonius Dædalus fabricavit: *Pausanias lib. decim. pag. 625, 11.*

Fortasse & hic ipse Sicyonius est idem ille de quo Plinius lib. xxxiv, cap. 8: *Dædalus & ipse inter fictores laudatus, pueros duos distringentes se fecit.* Nisi forte putes hoc opus fuisse illius Dædali, cujus Jupiter Stratus viscebatur Nicomediæ. Eustathius ad Dionysii Ἐπειηγῆ versum 796: Ἀρριανὸς δημοκρίτῳ πᾶσι ἱερῶν ἀρχῇ βιθυσίῳ, Δαίδαλον καλεῖται, ὃ ἔργον ἐν Νικομηδείᾳ γυνίδα θυμῶν ἀγαλμα. Στεῖλ' αὖ Διὸς: *Arrianus opificem aliquem apud Bithynos fuisse narrat, Dædalum nomine, cujus opus in Nicomedia fuerit admirabile simulacrum Jovis exercituum præsidis.*

DÆMON, STATUARIUS.

Daiphron, & Democritus, & Demon recensentur inter Artifices qui optime repræsentabant Philosophos: vide *Plinium lib. xxxiv, cap. 8.*

DÆTONDAS, STATUARIUS.

Theotimus, athleta Eleus, opus Dætondæ Sicyonii: *Pausan. lib. vi, pag. 375, 45.*

DÆTRIANUS, ARCHITECTUS.

Ita pro *Detrianus* restituit Salmasius apud Spartianum. Vide quæ dicimus infra in *DEMETRIANUS*.

DAHIPPUS, STATUARIUS.

Dahippus fecit Perixyomenon, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

DAIMACHUS, MECHANICUS.

Scriptis μηχανικῶν ἐπινοημάτων libros 35. Meminit Stephanus de Urbibus, in Λακεδαιμόν.

DAIPHRON, STATUARIUS.

Daiphron & Democritus & Demon fecerunt Philosophos, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

DAIPPUS, STATUARIUS.

Callonem Daippus fecit: *Pausanias lib. vi, pag. 366, 5.* Et mox *ibidem, pagina 374, 12*: Afamonis, pugilis Elei, simulacrum Daippus fecit.

DALMATÆ.

Dalmatica tunica. Vide Salmasium in Tertullianum de *Pallio*, pagg. 28 & 29.

DAMASIPPUS.

Damasippus mercando permutandoque veteres statuas atque alias id genus elegantias, rem olim facere studebat Romæ. Horat. lib. ii, Satyra 3:

Insanit veteres statuas Damasippus emendo.

Vide plura. Meminit ejusdem Damasippi Tullius famil. epistolarum vii, 23; & epistolarum ad Atticum xii, 32.

DAMEAS, STATUARIUS.

Dameas Clitorius recensetur inter discipulos Lysippi apud Plinium lib. xxxiv, cap. 8. Clitorius vero dicitur qui est ex Clitore, mediterraneo Arcadiæ oppido, cujus meminit Plinius lib. v, cap. 6. Ab hoc etiam oppido vicinus fons dicebatur Clitorius; de quo hæc habet Ovidius Metam. xv, vers. 322:

*Clitorio quicumque suum de fonte levarit,
 Vina fugit, gaudetque meris abstemius undis, &c.*

Plinius de hoc fonte agit Vitruvius lib. viii, cap. 3.

DAMEAS ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Milonem Crotoniatem, Diotimi filium, *Dameas* & ipse Crotoniates fecit: *Pausan. lib. vi, pag. 369*; ubi & quædam adduntur de immani athletæ istius robore.

DAMIAS;

D A M. D A N. D A P. D A R.

D A M I A S, STATUARIUS.

Damias & Athenodorus ambo Arcades ex Clitore. Ὁ δὲ Αἰκάδης ἐστὶν ἐκ Κλείπης. Damias autem fecit Dianam, Neptunum, & Lyfandrum: *Pausanias lib. decimo, pag. 625, 40.* De Clitore paullo ante egimus in DAMEAS STATUARIUS.

D A M N A N E U S.

Dactylorum Idæorum unus. Vide quæ diximus in CELMIS.

D A M O C R I T U S.

Damocritus fuit opifex argenteorum scyphorum, quos olim Rhodiacos nuncupabant. Vide *Athenæum lib. xi, cap. 14.*

D A M O C R I T U S. Vide DEMOCRITUS STATUARIUS.

D A M O P H I L U S, PLASTA.

Plasta laudatissimi fuerunt Damophilus (alii Demophilus) & Gorgasus, iidemque pictores: qui Cereris ædem Romæ ad circum maximum utroque genere artis suæ excoluerunt, versibus inscriptis Græcè, quibus significarunt à dextra opera Damophili esse, à parte læva Gorgasi. Ante hanc ædem Tuscanica omnia in ædibus fuisse, auctor est M. Varro; & ex hac, cum reficeretur, crustas parietum excisas, tabulis marginatis inclusas esse, item signa ex fastigiis dispersa, Plinius lib. xxxv, cap. 12.

D A M O P H O N, SCULPTOR.

In urbe Messeniorum memoriâ maxime dignum est Deum matris è Pario lapide signum, Damophontis opus, qui Olympiæ etiam Jovem, solutis jam eboris compagibus, exactissime coagmentavit: quamobrem quoque habiti sunt ei ab Eleis honores. Hujus Damophontis etiam est illa quæ Messeniis dicitur Laphria, cujus religio sancita est ob hujusmodi causam. Calydonii &c. vide *Pausaniam lib. iv, pag. 275, 24.* Æsculapii fanum apud Messenios habet plurima & spectatu dignissima signa. Horum quæ marmorea sunt, fecit Damophon; quem unum ego Messenium Artificem statuarum novi, non indignum cujus habeatur ratio: *Pausanias ibidem, pag. 276, 16.* Ubi tamen Δημοφών scribitur.

Apud Egienſes in Lucinæ fano est signum è ligno, opus Damophontis Messenii. Neque longe ab hoc fano Lucinæ est sacra Æsculapio area, in qua sunt Hygiæ atque ipsius Æsculapii signa. Jambi in ipsa basi incisi indicant opus esse Damophontis Messenii: *Pausanias lib. vii, pag. 443, 31 & 43.*

Simulacra Mercurii & Veneris è ligno Damophon fecit: vide *Pausaniam libro viii, pag. 507, 4.*

Signa Cæceris & Heræ, cum folio cui insident, nec non scabello quod subjacet pedibus ex uno lapide fecit Damophon: *Idem ibidem, pag. 515, 6.*

D A N A U S, NAUPEGUS.

Danaus putatur primus fecisse navem: *Scholiasſtes Apollonii Rhodii ad versum 4 libri primi Argonaut. Strabo lib. i, pag. 23.*

D A N G O. Vide TANCRO.

D A N I E L.

Daniel, excavandorum atque ornandorum marmorum Artifex: vide *Cassiodor. Variarum iii, 19.*

D A P H N I S, ARCHITECTUS.

Daphnis Milesius & Pæonius Ephesius ædem Apollini instituerunt Ionicis symmetriis Mileti: *Vitruvius in Præfat. libri septimi.* Vide *Cl. Salmasium Plinianarum exercitat. pag. 814.*

D A R D A N U S, MAGUS.

Ab hoc insigni magicarum artium Doctore potentissimis portentosissimisque artibus *Dardaniarum* nomen olim inditum fuisse constat ex *Columellæ lib. x:*

At si nulla valet medicina repellere pestem,

Dardania veniant artes.

Quamobrem quoque inter Magos illustriores & quos auditu saltem cognitos habemus, præter cæteros emicuisse putandus est Ardanus, cujus commentariorum Magicorum diligenti lectione longe doctissimus memoratur evasisse Democritus. *Plenumque miraculo, & hoc,* inquit Plinius lib. xxx, cap. i, *pariter utrasque artes effloruisse, Medicinam dico, Magicenque: eadem ætate illam Hippocrate, hanc Democrito illustrantibus, circa Peloponnesiacum Græciæ bellum, quod gestum est à ccc urbis nostræ anno.* Eundem hunc Dardanum refert quoque inter celebriores variarum ætatum gentiumque Magos Apulejus in *Apologia:* *Ego,* inquit, *ille sim Phrynonidas, vel Damigeron, vel is Moses, vel Jannes, vel Apollonius, vel ipse Dardanus, vel quicumque alius post Zoroastrem & Hystanem inter magos celebratus est.*

DAR.

DARSANIA.

Darsania, urbs Indica, texendi arte celebris. Stephanus de Urbibus: *Δαρσάνια, πόλις τῆς Ἰνδίας, ἐν ἣ ἀριστέως ἰσχυροὶ γυναικες, οἱ δὲ ἀνδρὶς βασιλεὺς ἔχουσιν.*

DECIUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 7, postquam egit de Charete Lindio, illo Lysippi discipulo qui Solis colossum Rhodi fecerat, addit porro: *Habent in Capitolio admirationem & capita duo quæ P. Lentulus Consul dicavit, alterum à Charete supra dicto factum: alterum fecit Decius, comparatione in tantum victus, ut artificium minime probabilis artificis videatur.*

DECIUS SEGULIUS ALEXA. Vide ALEXA, AURIFEX.

DE LAS.

Es constare & temperare, Aristoteles Lydum Scythæ monstrasse, Theophrastus Delam (alii Delam) Phrygem putat, Plinius lib. vii, 56.

Deliacum æs diu obtinuit principatum. *Antiquissima æris gloria Deliacæ fuit, inquit Plinius lib. xxxiv, cap. 7, mercatus in Delo conceleberrante toto orbe, & ideo cura officinis tricliniorum, &c.*

Deliacæ triclinia, Deliaci lecti, Plinius lib. xxxiii, cap. ii.

Deliacæ vasa plurimis in locis cum Corinthiis jungit Cicero. *Domus referta Corinthiis & Deliacis: in quibus est authepsa illa, quam tanto pretio nuper mercatus est, ut, qui pretereuntes pretium enumerari audiebant, fundum venire arbitrarentur; pro Sexto Roscio Amerino. Dico te multam Deliacam suppellectilem, plurima vasa Corinthia Syracusis exportasse, libro ii in Verrem. Nego in Sicilia tota ullum argenteum vas, ullum Corinthium aut Deliacum fuisse, quæ quæsierit, quæ inspexerit, in ipso statim initio libri quarti in Verrem.*

DELIADES, STATUARIUS.

Plinius libro xxxiv, cap. 8, refert hunc Deliadem inter Artifices æqualitate quidem celebratos, sed nullis operum suorum præcipuos.

DELTA S. Vide DELAS.

DEMADES, NAUPEGUS.

Demades Orator Atheniensis partibus Macedonum addictior, eoque Demostheni in omnibus adversus, nautæ filius fuit, & ipse quoque Naupegus, antequam se totum adixisset reipublicæ: vide *Suidam in Δημάδης.*

DEMETRIANUS, ARCHITECTUS.

Adrianus Imp. ædem Bonæ deæ transtulit, & colossum stantem atque suspensum, per Detrianum architectum, de eo loco in quo nunc templum urbis est ingenti molimine, ita ut operi etiam xxiiii elephantes exhiberet, Aelius Spartianus in Adriano. Ubi tamen suspicatur Calaubonus legendum Demetrianum vel Dextrianum; Salmasius Detrianum vel Dextrianum. Per translationem ædis hoc in loco intellige, non communem illam, qua substructiones alibi dirutas rursus erigebant; sed totas ædes nihil laxata fabricæ compage, machinis quibusdam de loco in locum transferebant. Ita quoque Tiberio imperante quidam Architectus maximam porticum, jacentem & inclinatam, lana & centonibus circumdatam (credo, ne machinarum artificium oculis notari posset) funibus & machinis, multorumque hominum manibus admotis, in pristinum restituit firmam & rectam. Quod Tiberio aliisque omnibus miraculo fuit: etiam Imp. invidia motus, ne nomen quidem tanti Artificis Actis publicis inferi sit passus.

DEMETRIUS, ARGENTARIUS FABER.

Δημήτριος ἀργυροποιός, πωλὺν ναοὺς ἀργυροῖς ἀπέλειμας, Actor. Apost. cap. xix: 24.

DEMETRIUS, REX.

Demetrius rex, qui Poliorcetes nomine gaudebat, fuit Mechanicus eximius: vide *Plutarchi vitas parallelas, in Demetrius.*

DEMETRIUS, ARCHITECTUS.

Primum ædes Ephesie Diana, Ionico genere ab Ctesiphonte Gnosio & filio ejus Motagene est instituta: quam postea Demetrius, ipsius Dianæ servus, & Peonius Ephesius dicuntur perfecisse, Vitruvius in Proœmio libri septimi.

DEMETRIUS, PICTOR.

Demetrius cognomento *Ρεχθικός*, qui apertissimus erat in differendo, ipse quoque fuit Pictor: *Laertius libro quinto, in Demetrio.*

DEMETRIUS, STATUARIUS.

Demetrius fecit Lysimachen, quæ sacerdos Minervæ fuit, annis sexaginta quatuor.

K

Idem

Idem & Minervam, quæ Musica appellatur: quoniam dracones in Gorgone ejus ad ictus citharæ tinnitu resonant. Idem equitem Sarmenem, qui primus de equitatu scripsit, Plinius libro xxxiv, cap. 8. Demetrius Alopecensis fecit æneam Pelichi statuem; Lactanius in Philopseude. Demetrii quoque Statuarii meminit Laërtius libro quinto, in Demetrio. Ad veritatem, inquit Quintilianus libro xii, cap. 10, Lysippum & Praxitelem accessisse optime affirmant: nam Demetrius, tanquam nimis in ea reprehenditur, & fuit similitudinis quam pulchritudinis amantior.

De equo æneo dedicato in Cereis Eleusiniæ templo (quod erat in Ceramico) à Simone, qui de re equestri scripsit, vide opus Meursii de Ceramico gemino, cap. 15. In vulgaris editionibus dicitur Sarmenes qui primus de equitatu scripsit. De Simone rerum equestrium peritissimo vide Picturam Veterum, pag. 140.

DEMOCRATES. Vide DINOCRATES.

Vide quoque Gruteri Inscript. clxxxvi, 2, & cidxx, 9.

DEMOCRITUS, STATUARIUS.

Democritus, Daiphron, & Demon fecerunt Philosophos, Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Democriti Sicyonii meminit Pausanias libro sexto, pag. 347, 43, quem tamen ibidem mox Damocritum vocat.

DEMONICUS.

Demonicon Salmasius à Muciano vocatum putat Artificem qui fecit simulacrum Dianæ Ephesiæ. Vide Salmasium Plinianarum exercitationum pag. 816.

DEMODICE.

Hæc Heracidi in Cymetorum poliria dicitur ἐμωδία. Sed omnino videtur ἀμωδία reponendum ex loco Pollucis libro ix, cap. 6, ubi integrum locum ita legit & supplet Vossianus optimæ notæ codex manuscriptus: τὰχα δ' αὖ τις φιλέηται ἡτοιμητοὶ ἢ ἐπὶ τῷ νομίσματι λόγον ὀφειλόντων, ἢ ἐν φάδων πώτῳ, ὃ ἐργασίῃ ἐργασίῃ κέρμα, ἐπὶ Δημοδίκη ἢ Κυμαία ἀμωδία. Μίδα τῷ φανῶν, πῶς δ' ἢ Ἀγαμέμνονος Κυμαίων βασιλέως, ἐπὶ Ἀθηναίοις Ἐρχομένη, καὶ Λυκίοις Λυκίοις. ἐπὶ Λυδίοις, καὶ Φρυγίᾳ Ἐνδοφάνης, ἐπὶ Ναξίοις καὶ τῶν Ἀγλωδίοις δόξαν. ἢ γὰρ ἀξιώσει τις ἡμᾶς ἐν τῷ περὶ πολυπραγμῶν ἐν Μιθυληναίοις μὲν Σαπφῶ τῷ νομίσματι ἐνεχαρῆξαντο. Χίοι δ' Ὀμηρον. Ἰάσις δ' παῖδα δαλφῶν ἐπὶ χύδρον. Δαρδανίους δ' ἀλευρόνων μάχην. Ἀσένδου πωλαίσις. καὶ Ῥηγίνοι μὲν λαγῶν. Κεφαλῶν ἐπὶ πῶν. Θάσῳ ἐπὶ Περσῶν. Ἀργείοι δ' ἠμῶν. ἢ γὰρ καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς βιβλίου ἐπὶ πολυπραγμῶν. καὶ ἄλλος δὲ πᾶσι πᾶσι ἐπὶ συνελεγερίᾳ. ἴσως δ' ἢ ὀνομάτων καὶ λόγων ἀσφάλεια οἱ Κρίται ἐπὶ εὐλῆρες, ἢ φιλίππειοι, καὶ Δαρεικοί, καὶ τὸ Βερνίκιον νόμισμα, καὶ Ἀλεξάνδρειον, καὶ τὸ Λαμῶναιον, ἢ Δαρμαρίον, ὧν τὰς ἐπὶ πῶν πωλῶν πᾶσι, &c. Hunc locum aliquanto fusius, quam res postulabat, transcripsi, ut erudito lectori qualemcunque gustum insignis Manuscripti exhiberem. Misere interim in emendando isthoc loco semet ipsum totquet Cl. Salmasius de Usuris, pag. 423.

DEMOPHILUS. Vide DAMOPHILUS.

DEMOPHILUS, PICTOR.

Demophilus Himeræus putatur docuisse Zeuxin: vide Plinium lib. xxv, cap. 9.

DEMOPHILUS, ARCHITECTUS.

Demophilus præcepta symmetriarum conscripsit: Vitruvius in Proœmio libri vii.

DEMOPHON, AURI FABER.

Anthol. Epigramm. lib. vi, titulo ult. ΦΙΛΙΠΠΟΥ:

Ἀὐλὸν καμινώτῃσιν τὸν Φιλιππῶν,
Ἐὶς πᾶσι πᾶσι χρυσὸν ὠκυδίαρα,
Καὶ τὸν διχλὸν καρκίνον πυραγέτω,
Πτωχὸς πῶδας πᾶσι δὲ λειψανηλόγας,
Ὁ χρυσοῖκλον Δημοφῶν Κυλλενίῳ
ἔθηκε, γῆρα κερδὸν ἐξοφωμένο.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

Hanc in camino flabra amantem tibiham,
Aurique edacem morsibus limam suis,
Ignisque rapidas ungulas cancri duas,
Pedesque leporis colligendas ad scobes,
Hæc fusor auri Demophon Cyllenio,
Oculos senecta jam senebrescens, dicat.

DEMOPHON. Vide DAMOPHON, STATUARIUS.

DEMO-

DEMOSTHENES.

Demosthenes, gladiatorum faber, Pæaniensis; cujus filius Demosthenes orator. Δημοσθένης, μαχαιροποιός, παιανίδης· ὁ Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ, &c. vide Suidam.

DE TRIANUS. Vide DEMETRIANUS.

DEXIPHANES, ARCHITECTUS.

Dexiphanes Cyprius Architectus, Cleopatra sumptum suggerente, Pharum struxit, *Tzetzes Chiliade* II, *Hist.* 33; & *Chiliade* V, *Hist.* 44. Antonius cum Cleopatra, Alexandria & Ægypti regina, inito consilio, Dexiophane Mechanico ei operi præfecto, magna hominum manu immensisque sumptibus fretum quod urbem Alexandrinam & Pharum insulam interfluebat, quatuor millium latitudine, ingesta materia siccavit, effecitque ut veluti per continenter liber esset ex urbe transitus in Pharum: vide *Cedrenum*. Omnino quoque vide *Chronicum Alexandrinum* ad Olympiadem CLXXXVII.

DEXTRIANUS. Vide DEMETRIANUS.

DIADES, MECHANICUS.

Diades & Chereas, qui cum Alexandro militarunt, à Polydo Thessalo doctrinam bellicarum machinarum receperunt. Itaque Diades scriptis suis ostendit se invenisse Turres ambulatorias, quas etiam dissolutas in exercitu circumferre solebat: præterea Terebram & ascendentem machinam, qua ad murum plano pede transitus esse posset, & etiam Corvum demolitorem, quem nonnulli Gruem appellant. Non minus utebatur Ariete subrotato, cujus rationem scriptam reliquit, &c. Vide *Vitruv. lib. x, cap. 18*.

DIBUTADES, FIGULUS.

Terra fingere & argilla similitudines, Dibutades figulus primus invenit Corinthi filie opera; quæ capta amore juvenis, illo abeunte peregre, umbram ex facie ejus ad lucernam in pariete lineis circumscriptis: quibus pater ejus impressa argilla typum fecit, & cum cæteris fœtilibus induratum igni proposuit; eumque servatum in Nymphæo, donec Corinthum Mummius everteret, tradunt, Plinius lib. xxxv, cap. 12. Et paullo post; Dibutadis inventum est rubricam addere, aut ex rubrica cretam fingere, &c. Vide sis quæ supra diximus in CORINTHIA VIRGO; & in CRATO PICTOR.

DIDA, VASCULARIUS.

P. CLODIUS DIDA, VASCULARIUS, Inscript. Gruteri, DEXLHI, 5.

DIDYMAON.

Didymaon, insignis clypeorum Artifex. Vide *Virgilium* v *Æneid. versu* 359.

DINIAS, PICTOR.

De hujus Dinia antiquitate agit Plinius lib. xxxv, cap. 8. Integrum Plinii locum vide supra in CIMON CLEONÆUS.

DINIAS, ARTIFEX.

Ab hoc Dinia quoddam poculi genus fabricatum, quod ab Artifice δινῶ vel δινῆς nuncupabatur. Vide *Eustathium* ad *vers. 259 Iliad. γ*. Non pauca etiam de hoc poculi genere habet Athenæus lib. x, cap. 5. δινῶ, δινῶ ἐκ πινῶ, Hesy chius.

DINOCHARES, ARCHITECTUS.

Jure laudetur in litore Ægyptii maris Alexandria, à Magno Alexandro condita, in Africæ parte ab ostio Canopico XII millia passuum juxta Mareoticum lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur. Metatus est eam Dinochares architectus, pluribus modis memorabili ingenio, &c. Plinius lib. VII nat. Hist. cap. 10. Atque hic est idem ille Architectus, qui Plinio aliisque Scriptoribus passim dicitur *Dinocrates*: de quo mox. Meminit etiam Dinocharis hujus Aufonius in Mosella:

Conditor hic forsitan fuerit Ptolemaeos aula
Dinochares, quadro cubi in fastigia cono
Surgit, & ipsa suas consumit Pyramis umbras.
Jussus ob incesti qui quondam fœdus amoris,
Arsinoën Pharii suspendit in aëre templi:
Spirat enim tecti testudine Corus Achates,
Afflictamque trahit ferrato crine puellam.

Plinius lib. xxxiv, cap. 14, ubi agit de Magnete: Eodem lapide Dinocrates architectus Alexandriae Arsinoës templum concamerare inchoaverat, ut in eo simulacrum ejus in ferro pendere in aëre videretur. Intercessit mors & ipsius & Ptolemæi. Simile magnetis miraculum habet Claudianus Epigr. 14. Multa interim quæ hunc Aufonii locum illustrent, habet Salmasius *Pliniarum exercit. pagg.* 818 & 819.

ὁ μάγνης λίθῳ σιδήρῳ ψυχρῷ διδάσκει πολλοὺς ἀνθρώπων· ὃ βαρύνει ἀνακαθίζουσι δὲ αὐτῷ, πάλιν ποταμὸν αἰχλόν λείπει, Porphyrus lib. IV de Abſtinentia.

DINOCRATES, ARCHITECTUS.

Dinocrates architectus cogitationibus & solertia fretus, cum Alexander rerum potiretur, profectus est à Macedonia ad exercitum, Regie cupidus commendationis. Is è patria à propinquis & amicis tulit ad primos ordines & purpuratos literas, ut aditus haberet faciles: ab eisque exceptus humane, petiit uti quam primum ad Alexandrum perduceretur. Cum polliciti essent, tardiores fuerunt, idoneum tempus expectantes. Itaque Dinocrates ab iis se existimans illudi, ab se petiit praesidium. Erat enim amplissima statura, facie grata, forma dignitateque summa. His igitur naturae muneribus confusus, vestimenta posuit in hospitio, & oleo corpus perunxit, caputque coronavit populeae fronde, levum humerum pelle leonina textit, dextraque clavam tenens incescit contra tribunal Regis jus dicentis. Novitas populum cum avertisset, conspexit eum Alexander, & admirans iussit ei locum dari ut accederet, interrogavitque quis esset? At ille: Dinocrates, inquit, architectus Macedo, qui ad te cogitationes & formas affero dignas tua claritate. Namque Atho montem formavi in statu virilis figuram, cujus manu laeva designavi civitatis amplissimae mœnia; dextra pateram, quae exciperet omnium fluvium, quae sunt in eo monte, aquam, ut inde in mare profunderetur. Delectatus Alexander ratione formae, statim quaesivit, si essent agri circa, qui possent frumentaria ratione eam civitatem tueri. Cum invenisset non posse, nisi transmarinis subventionibus: Dinocrates, inquit, attendo egregiam formae compositionem, & ea delector: sed animadverto, si quis deduxerit eo loci coloniam, fore ut iudicium ejus vituperetur. Ut enim natus infans sine nutrice lacte non potest alii, neque ad vitae crescentis gradus perducere: sic civitas, sine agris & eorum fructibus in mœnibus affluentibus, non potest crescere; nec sine abundantia cibi frequentiam habere, populumque sine copia tueri. Itaque, quemadmodum formationem puto probandam, sic iudico locum improbandum: teque volo esse mecum, quod tua opera sum usurus. Ex eo Dinocrates ab Rege non discessit, & in Egyptum est eum profectus. Ibi Alexander cum animadvertisset partem naturaliter tutum, emporium egregium, campos circa totam Egyptum frumentarios, immanis fluminis Nili magnas utilitates, iussit eum suo nomine civitatem Alexandriam constituere. Itaque Dinocrates à facie dignitateque corporis commendatus, ad eam nobilitatem pervenit, Vitruvius in proœmio libri secundi. Cum rex Alexander urbem in Egypto constituere vellet, architectus Dinocrates cum oretam non haberet, polentaque futurae urbis lineamenta duxisset, ingens avium multitudo proximo lacu emerſa polentam depasta est: quod sacerdotes Egyptiorum interpretati sunt, advenarum frequentiae suffecturam pabulis urbem, Val. Maximus lib. I, cap. 4. Ex. ext. I. Atque eadem fere habet Amm. Marcellinus lib. XXII. Dinocrates metatus Alexandriam eodem in Egypto Alexandriam, Plinius nat. Hist. lib. VII, cap. 37. Metatus est Alexandriam Dinocrates architectus, pluribus modis memorabili ingenio, &c. Plinius v, 10; ubi structuram nobilissimae urbis plenius exequitur. Apollonius Rhodius scripsit ἡλικὸν ἀλῆανδρείαν. Meminit Scholiaſtes in Nicandri Θηλακά. Alexandriam & operis ipsius magnitudo & auctor Macedo nobilitant; quam metatus Dinocrates architectus, secundum post conditorem locum inter memorabilia fortitus est. Condita autem Alexandria est duodecima centesimaque Olympiade, L. Papirio Spurio Spurii filio, C. Pætilio Caji filio Coss. haud longe ab ostio Nili fluminis, quod Heracleoticon alii, alii Canopicon appellant, Solinus cap. 35. ὁ ἀλῆανδρῶς ἐδὲ τῷ δὲ δὲ χαλκῷ πάλιν ἐνέχρησεν ἀποκαθάρσας τὴν ἀπὸ ἐνόνα πύσσει αὐτῶν, καὶ μετακαθάρσας τὴν ὅλην ἐς οὐρανὸν δὲ βασιλείας· ἀλλὰ καὶ λαοὶ δὲ Πτολεμαῖοι τὴν ἀπὸ τῶν σὺν ἐστὶν ἐδὲ ἐς τὴν ἀπὸ οὐρανὸν ἐχρήσαντο: Alexander neque architec̄ti illius audaciam ferre potuit, pollicentis se montem Atho ad ejus imaginem efficturum, montemque ipsum in similitudinem Regis transformaturum; sed statim aversatus est hominem adulationis manifestum, neque amplius eo, ut solebat, uti voluit ad res gerendas, Lucianus de Confribenda hist. Item pro Imaginibus. Timæus historicus apud Strabonem lib. XIV tradit Chiromocratem struxisse Dianæ Ephesæ templum, cui etiam tribuit Alexandriæ adificationem. Eundem quoque ait promississe Alexandro, velle se Atho montem ita ad ipsius similitudinem effingere, ut tanquam libans è gurgite quodam effunderet in pateram fluvium, qui ex urbium una (duas enim se facturum, unam ad dextram, alteram ad sinistram montis) in alteram laberetur. Hic Architectus nominatur Stasirates apud Plutarchum in Alexandri vita. Ac plenius etiam de eodem agit idem Plutarchus Serm. II de fortuna vel virtute M. Alexandri. Stasirates quoque dictus est Tzerzi. Vide quæ annotamus in STASIRATES. Diocles Rheginus vocatur Eustathio in Iliad. 2. Verba Eustathii vide in DIOCLES. Cleomenes ædificavit Alexandriam: Justinus libro XII, cap. 4. Vectigalibus Africae Egyptique Alexander præfecit Cleomenem: Q. Curtius lib.

lib. IV, cap. 8. *Ephesus in Asia urbs clarissima est. Epheso decus templum Dianæ, Amazonum fabrica, adeo magnificum, ut Xerxes, cum omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit. Sed hæc Xerxis clementia sacras ades non diu à malo vindicavit: namque Herostratus, ut nomen memoria sceleris extenderet, incendium nobilis fabrica manu sua struxit, sicut ipse fassus est, voto adipiscendæ famæ latioris. Id templum cum postmodum ad cultum augustiorem Ephesi reformarent, faber operi Dinocrates præfuit, quem Alexandri jussu Alexandriam jam in Ægypto metatum, supra exposuimus, Solinus cap. 43. Templum Dianæ Ephesæ primus architectatus est Chersiphron, &c. Vide Strabonem lib. XIV, ubi quoque discas alios quoque scripsisse Chironocrates vel Chirocrates. Passim enim in hujus Architecti nomine plurimum variant Scriptores: vide Salmasii Plinianas exerc. pag. 812 & seqq.*

DINOMEDES, STATUARIUS.

Nonagesima quinta Olympiade florere Naucydes, Dinomedes, Canachus, Patrocles, Plinius xxxiv, 8.

DINOMENES, STATUARIUS.

Dinomenes fecit Proteislaum & Pythodorum luctatorem, Plinius nat. Hist. lib. xxxiv, cap. 8. Io Inachi & Callisto Lycaonis filiam fecit Dinomenes: Pausanias libro primo, pag. 44, 34. Befantidem Pæonum reginam, quod infantem nigrum peperisset, Dinomenes arte sua posterorum memoriæ tradidit. Βησαντίδα τὴν Παιόνων βασίλισσαν, ὅτι παιδίον μέλαν ἐκύησε, Δεινομένης διὰ τὴν αὐτῆς τέχνης μνημονεύουσι παριστάμενοι, Τατιανὶ Οῤατ. ad Græcos. Dinomenes fecit Priapum. Anthologia Græcorum Epigramm. libro IV, titulo 12, in Deorum Dearumque imagines:

Αὐτὴ ἐφ' αἵμασι αἰσὶ τ' ἀργυρίῳ. Πρίανον
ἔθηκεν λαχάνων Δεινομένης φύλακα.
Α'λλ' ὡς ἐντίταμον, φῶρ' ἔμβλεπ. τὰν δ' ἐρωτᾷς
τὰν ὀλίγων λαχάνων εἰκελ; τ' ὀλίγων.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Hortus hic absque ullo ne sit custode, Priapum
Dinomenes posuit me sua septa super.
Adspice, fur, quanta tentigine rumpar. Et istud
Ob tam pauca olera hæc? dicis. Ob hæc olera.*

DINON, STATUARIUS.

Dinonem inter Polycleti discipulos recenset Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

DIOCLEES, ARCHITECTUS.

Diocles Rhëginus is est, qui aliis Dinocrates. Eustathius ad versum 229 Iliados 3, Romanæ editionis pag. 980: Διοκλῆς φασὶ τὴν ῥήγινον ἀρχιτέκτονα ἐπαγγεῖλαι αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ διὰ τὴν γλῶσσαν τὴν Ἀθῶν τῆς καὶ καὶ καὶ αὐτῶν αὐτῶν. Θάπτεται μὲν χερσὶ μνηστῶν πάλιν καὶ πάλιν. Θάπτεται δὲ πάλιν καὶ πάλιν, ὡς δοκεῖν τις ἀρχιτέκτονα ὅτι αὐτῶν. Hæc eadem fere cum iis quæ supra ex Vitruvio attulimus in DINOCRATES.

DIOCLIDES, MECHANICUS.

Dioclidem Abderitem omnes mirantur ob helepolin machinam, quam muro civitatis Rhodiorum Demetrius admoverat: ita Moschion. Timæus autem, ob rogam exstructum Dionysio Siciliæ tyranno. Hieronymus, ob fabricam harmiamaxæ qua corpus Alexandri deferri contigit. Polycletus, ob lucernam quam Persæ fabricatus est. Hæc omnia habet Athenæus lib. v, cap. 9.

DIODORUS, CALATOR.

Anthologia libro IV, cap. 12:

Τὸν Σάτυρον Διόδωρος ἐκοίτησεν, σὺν ἱππῶσιν.
Ἡνὶ νύξῃς, ἐγερῆς. ἀργυρῶν ἔπινεν ἔχει.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Sopierat Satyrum, non sculpserat hic Diodorus.
Argentum dormit. Punge, vigil facies.*

Simile est illud Plinii libro xxxiii, cap. 12: Stratonicus Satyrum in phiala gravatum somno collocavisse verius, quàm calasse dictus est.

DIODORUS, PICTOR.

Anthologia libro II, cap. 19:

Ἐπὶ τῷ Μηνοδότῃ γράψας Διόδωρος, ἴθι με,
πλὴν δὲ Μηνοδότῃ, πᾶσι ὁμοιωτέτω.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Pingere Menodotum voluit Diodorus: at illa
Omnes, Menodotum præter, imago refert.*

D I O D O T U S, STATUARIUS.

Hujus putatur fuisse Nemesis illa, quæ juxta quosdam Agoracriti Parii opus erat. Vide quæ de hac statua ex Strabone regulimus in AGORACRITUS.

D I O G E N E S, P I C T O R.

Diogenes pictor non ignobilis, qui cum Demetrio rege vixit, Plinius libro xxxv, cap. 11.

D I O G E N E S, STATUARIUS.

Agrippæ Pantheon decoravit Diogenes Atheniensis, & Caryatides in columnis templi ejus probantur inter pauca operum; sicut in fastigio posita signa, sed propter altitudinem loci minus celebrata, Plinius lib. xxxvi, cap. 5.

D I O G N E T U S.

Diognetus & Beton itinerum Alexandri Magni mensores: *Plinius lib. vi, cap. 17.*

D I O G N E T U S, P I C T O R.

Diognetus Antoninum Imperatorem docuit pingere: *Julius Capitolinus.* Ubi videtur quàm diversa de hoc Diogneto in notis ad Historiæ Augustæ Scriptores sentiant Casaubonus & Salmasius.

D I O G N E T U S, A R C H I T E C T U S.

Diognetus fuit Rhodius architectus, & ei de publico quotannis certa merces pro arte tribuebatur ad honorem. Eo tempore quidam architectus ab Arado, nomine Callias, Rhodum cum venisset, acroasin fecit exemplumque protulit muri, & supra id machinam in carthesio versatili constituit, qua helepolin ad mœnia accedentem corripuit & transtulit intra murum. Hoc exemplar Rhodii cum vidissent, admirati ademerunt Diogneto quod fuerat ei quotannis constitutum, & eum honorem ad Calliam transtulerunt. Interea rex Demetrius, qui propter animi pertinaciam Poliorcetes est appellatus, contra Rhodum bellum comparando Epimachum Atheniensem nobilem architectum secum adduxit. Is autem comparavit helepolin sumptibus immanibus laboreque summo, cujus altitudo fuerat pedum 125, latitudo pedum 60. Ita etiam ciliciis & coriis crudis confirmavit, ut posset pati plagam lapidis balista immissi pondo 360. Ipsa autem machina fuerat millia pondo 360. Cum autem Callias rogaretur à Rhodiis, ut contra eam helepolin machinam pararet, & illam (ut pollicitus erat) transferret intra murum; negavit posse. Non enim omnia eisdem rationibus agi possunt: sed sunt aliqua, quæ exemplaribus non magnis similiter magna facta habent effectus; alia autem exemplaria non possunt habere, sed per se constituuntur; nonnulla vero sunt, quæ in exemplaribus videntur verisimilia, cum autem crescere cœperunt, dilabuntur: ut etiam possumus hinc animum advertere. Terebratur terebra foramen semidigitale, digitale, si squidigitale: si eadem ratione voluerimus palmare facere, non habet explicationem: semipedale autem majus, ne cogitandum quidem videtur omnino. Sic item, quemadmodum in nonnullis parvis exemplaribus factum apparet, in non valde magnis fieri posse videtur; non tamen eodem modo in majoribus id consequi potest. Hæc tùm animadvertissent Rhodii eadem ratione decepti, qui injuriam cum contumelia Diogneto fecerant, posteaquam viderant hostem pertinaciter infestum & machinationem ad capiendam urbem comparatam, periculum servitutis metuentes, & nil nisi civitatis vastitatem expectandam, procubuerunt Diognetum rogantes ut auxiliaretur patriæ. Is primo negavit se facturum; sed posteaquam ingenue virgines & ephebi cum sacerdotibus venerunt ad deprecandum, tunc est pollicitus his legibus, uti, si eam machinam cepisset, sua esset. His ita constitutis; qua machina accessura erat, ea regione murum pertudit, & jussit omnes publice & privatim, quod quisque habuisset aquæ, stercoreis, luti, per eam fenestram per canales effundere ante murum. Quum ibi magna vis aquæ, luti, stercoreis nocte profusa fuisset; postera die helepolis accedens, antequam appropinquaret ad murum, in humida voragine acta, consedit, nec progredi nec regredi postea potuit. Demetrius itaque cum vidisset sapientia Diogneti se deceptum esse, cum classe sua discessit. Tunc Rhodii, Diogneti solertia liberati bello, publice gratias agerunt, honoribusque omnibus eum & ornamentis exornaverunt. Diognetus autem eam helepolin reduxit in urbem, & in publico collocavit, & inscripsit: Diognetus è manibus id populo dedit munus. Ita in repugnatoriis rebus non tantum machina, sed etiam maxime consilia sunt comparanda, Vitruvius libro decimo, cap. 21. Ad hunc Vitruvii locum dubio procul respexit Vegetius libro primo, cap. 20 scribens: Cum Rhodiorum civitas oppugnaretur ab hostibus, & turris ambulatoria murorum altitudinem ac turrium omnium superaret, mechanici ingenio inventum est tale remedium. Per noctem sub fundamento

elemento: nam et cuniculum sedit, et illum locum ad quem die postero iunias fuerat promissa vendi, nullo hostium sententia, egesta terra cavatus intrinsecus: et cum totis suis molas fuisset impulsus atque ad locum qui subitus cavatus fuerat pervenisset, tanto pondere solo cedente, subsedit; nec jungi muris aut moderi ulterius potuit. Ita et civitas liberata est et machina derelicta.

D I O M E D E S, C E L A N O K. C I C

Gruteri Inscript. DCXXXIX, II.

D I O N Y S I C I L I E S, S T A T U A R I U S.

Dionysicles Milesius fecit Demetrium Tenodium luctatorem: Pausanias libro sexto, pag. 375.

D I O N Y S I U S, A R T I F E X.

Dionysius Thrax Rhodi, ut ferunt, fabricatus est Nestoridem, discipulis ejus argumentum conferentibus. Uberrimam hujus poculi descriptionem habet Athenaeus lib. xii cap. 11. Vide quoque quæ ibidem annotat Casaubonus.

Considera porro an hic sit idem ille Dionysius, cujus meminit Autor Etymologici magni. Διονύσιος ὁ Θραξ. Ἰστέον ὅτι Θραξ ἐλεγεῖο, ἢ ἄλλο τὸ τεράριον τῶν Θωνίς, ἢ ἐπὶ τῇ ἀλφειῇ Θραξ λέγεται. ὁ δὲ Διονύσιος μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὸν αὐτὸν διδάσκαλον ζωγραφίας, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν τὴν τραγωδίαν ζωγραφίσαι διὰ τὸ ἀποσπιδίζειν αὐτὸν πᾶσι τὴν τραγωδίαν. Sciendum quod Thrax dictus est, vel propter vocis asperitatem, vel quod vere Thrax esset. Hic vero Dionysius discipulus erat Aristarchi: et praeceptorem suum depingens, in pectore ejus pinxit tragediam: propterea quod tragediam omnem veluti depectoraret, h. e. nullo negotio de summo pectore quasi effunderet. Ita enim locum hunc legendum esse patet ex scholiis Georgii Chceroboski ad Dionysii Thracis Grammaticam.

D I O N Y S I U S, P I C T O R.

Polygnotus Thasius & Dionysius Colophonius duo Pictores erant. Et Polygnotus quidem magna pingebat, atque in perfectis famæ periculum faciebat: Dionysii vero tabulae, dempta magnitudine, Polygnoti Artem exactissime imitabantur, affectus, mores, schematis usum, vestium subtilitates, & reliqua: Pausanias var. Hist. libro iv, cap. 3. Utinamque etiam conjungit Aristoteles cap. 2 de Poetica: οἱ χαρμῆς, Πολύγνωτος καὶ Διονύσιος, Πάσιων δὲ χαρμῆς, Διονύσιος δὲ ὁμοίως ἐκείνῳ. Ex Pictoribus, Polygnotus quidem meliores, Pausanias vero deteriores, at Dionysius similes pingebat. Plutarchus in Timoleonte: Ἡ ἀντιμάχου ποιητὴς καὶ τὸ Διονύσιος ζωγραφίματός, τὸ Κολοφώνιον, ἐκ τῶν ἐκείνου καὶ τῶν, ἐκ τῶν ἀντιμάχου καὶ ἀντιμάχου ποιητῶν. καὶ τὸ Διονύσιος ζωγραφίματός, τὸ Κολοφώνιον, ἐκ τῶν ἐκείνου καὶ τῶν, ἐκ τῶν ἀντιμάχου καὶ ἀντιμάχου ποιητῶν. καὶ τὸ Διονύσιος ζωγραφίματός, τὸ Κολοφώνιον, ἐκ τῶν ἐκείνου καὶ τῶν, ἐκ τῶν ἀντιμάχου καὶ ἀντιμάχου ποιητῶν. Antimachi poemata & Dionysii pictæ tabulae, qui ambo erant Colophonii, vim vigoremque habebant, coactis tamen ac nimium elaboratis erant similia: Nicomachi vero picturis carminibusque Homeri, præter multiplicem vim ac gratiam, etiam hoc inest, ut expedite et sine ullo labore facta videantur. Anthologia Græc. Epigr. cap. 23:

Κίμων ἐχαίρει τὴν ὑπὸ τὴν δεξιάν.

Τὴν δ' ἐξείκλινεν δεξιάν Διονύσιος.

Cl. Hugo. Grotius transtulit:

De foribus istis, dexteram pinxit Cimon:

At exiit dexteram, Dionysius.

D I O N Y S I U S, A L T E R, I T I D E M P I C T O R.

Dionysius nihil aliud quam homines pinxit, ab id anthropographus cognominatus, Plinius libro xxxv, cap. 10. Qui & capite proxime sequenti, postquam non pauca dixit de Lala Cyzicena, porro memorat celeberrimos eadem ætate imaginum pictores, Sopylon & Dionysium, quorum tabulae pinacothecas implent.

D I O N Y S I U S, S T A T U A R I U S.

Plurima Dionysii & Glauci Argivorum opera in Elide dedicavit Smicythus. Alia quoque plura referunt ab eodem Smicytho dedicata, quæ abstulerit Nero. Opificum ipsorum Dionysii & Glauci nullum certum tradunt magistrum: quo vero tempore floruerint, colligi potest ex ætate Smicythi ipsius. Smicythum enim Herodotus auctor est fuisse Anaxila Rheginorum tyranni, ac deinde quaestorem: mortuo vero Anaxila, Tegean migrasse, &c. vide Pausaniam lib. v, pag. 340 & 341. Atque inter illa quoque signa, quæ Neronem avexisse dicit Pausanias, non male forte referas illa Dionysii opera, quæ suo tempore Romæ spectata memorat Plinius lib. xxxvi, cap. 5: Intra Octaviae porticus, in aede Junonis, ipsam Deam Dionysius & Polycles fecerunt. Aliam Venerem, eodem loco, Philiscus. Cætera signa, Praxiteles. Item Polycles & Dionysius, Timarchidis filii, fecerunt Jovem qui est in proxima aede. Sed fortasse diversius est hic Dionysius

Dionysius Argivus, qui socium operis habuit Glaucum Argivum, ab illo Dionysio T. marchidis filio, qui cum fratre suo Polycle conjungebat operas.

DIONYSODORUS, PICTOR.

Dionysodorus Colophonius, pictor non ignobilis, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

DIONYSODORUS, STATUARIUS.

Dionysodorus, Critiae discipulus, Plinius xxxiv, 8.

DIOREIS, PICTOR.

Cum culpandus non sit medicus, qui e. longinqua mala consuetudine agrum in meliorem traducit; quare reprehendendus sit, qui orationem minus valentem, propter malam consuetudinem, traducit in meliorem? Pictores Apelles & Protogenes, sic alii artifices egregii non reprehendendi, quod consuetudinem Myconis, Dioris, Arimæ, & aliorum superiorum non sunt secuti, Varro lib. viii de L. L.

DIOSCORIDES, SCALPTOR.

Augustus Cæsar in diplomatibus libellisque & epistolis signandis usus est imagine sua, Dioscoridis manu sculpta, qua signare infecuti quoque Principes perseveravere: Suetonius in Octavio Augusto, cap. 59. Vide quoque Plinium lib. xxxvii, cap. 1.

DIOSPOLIS.

Diospolis, vitri Artifex: ut Tyrus: vide Arriani periplum maris Erythraei.

DIPHILUS, MECHANICUS.

Diphilus scripsit de machinationibus: vide Vitruvium in Proæmio libri septimi.

DIPŒNUS, STATUARIUS MARMORARIUS.

Marmore scalpendo, inquit Plinius lib. xxxvi, cap. 5, primi omnium inclaruerunt Dipænus & Scyllis, geniti in Creta insula, etiamnum Medis imperantibus, priusque quam Cyrus in Persis regnare inciperet, hoc est, Olympiade circiter L. Li Sicyonem se contulere, quæ diu fuit officinarum omnium metallorum patria. Deorum quorundam simulacra publice locaverant Sicyonii: quæ priusquam absoluerentur, artifices injuriam questu abierunt in Ætolos. Protinus Sicyonios infanda invasis sterilitas, mæorque dirus. Remedium petentibus, Apollo Pythius affuturum respondit, si Dipænus & Scyllis Deorum simulacra perfecissent: quod magnis mercedibus obsequisque impetratum est. Fuere autem simulacra ea Apollinis, Diana, Herculis, Minervæ, quod e. caelo postea tactum est. Pergit porro Plinius cap. proxime sequenti: Cum ii essent, jam fuerant in Chio insula Malas sculptor, dein filius ejus Misclades, ac deinde nepos ejus Anthermus Chius, cujus filii Bupalus & Anthermus clarissimi in ea scientia fuere. Et aliquanto post ibidem: Dipæni quidem Ambracia, Argos, Cleone operibus referta fuere. Omnes autem tantum candido marmore usi sunt e. Paro insula, quem lapidem capere lychnitem appellare, quoniam ad lucernas in cuniculis caderetur, ut auctor est Varro. Multis postea candidioribus repertis, nuper etiam in Lunestum lapidicinis.

Corintho eunti Argos occurrit urbs non utique magna Cleone, in qua ædes Minervæ signum habet Scyllidis & Dipœni arte factum. Fuisse eos ajunt Dædali discipulos. Sunt qui Dædalum velint uxorem duxisse Gortynis filiam, e. qua sint ei hi liberi geniti: Pausanias lib. II, pag. III, 9.

Argis erat Castoris & Pollucis templum: in quo simulacra cum ipsorum, tum liberum, Anaxidis & Mnasiñoi: atque eorum utriusque matrum, Hilairæ & Phœbes; Dipœni & Scyllidis arte facta e. ligno ebeni. Ipsi etiam equis major pars ex ebore facta; reliqua, sed exigua, ex ebore: Pausanias lib. II, pag. 125, 39.

Εἰς τὴν Ἀργὴν καὶ ἄλλω πρὸς δύο, καὶ τὰς δύο ἀνδρῶν ἀνδριάντας. Σκύλλης καὶ Δίπηνος ὡμομαχίδων τῶν τὰ ἐν Ἀργὴ τῶν Διοσκύρων ἀγάλματα κατιστάσασάντων, καὶ τὴν ἐν Τίρυντι Ἡρακλέους ἀνδριάντα, καὶ τὴν ἐν Μυνηχίᾳ Ἀρτίμειδος ἑόρην ἐν Σικυονί: Fuerunt & alii duo Cretenses, ut arbitror, statuarii: Scylles & Dipænus nominabantur. Hi duo fecerunt simulacra Castoris & Pollucis quæ sunt Argis, & statuam Herculis quæ est Tirynthi, & statuam Munychiæ Diana in Sicyone, Clemens Alexandr. in Protreptico.

Fato fungente Imp. Theodosio in urbe Byzantina etiamnum spectabatur simulacrum Minervæ Lindiæ ex lapide smaragdo, altum cubitos quatuor, opus Scyllidis & Dipœni, quod olim misit Sesostris Ægyptiorum tyrannus Cleobulo Lindi tyranno: Cedrenus.

Tectæus & Angelion, qui Deliis simulacrum Apollinis fecerunt, didicerant artem a Dipœno & Scyllide: Pausanias lib. II, pag. 146, 45.

Learchum Rheginum nonnulli Dipœni & Scyllidis, alii ipsius Dædali discipulum fuisse tradunt: Pausanias libro tertio, pag. 194, 14.

Doryclidas Lacedæmonius Dipœni & Scyllidis discipulus. Medontem quoque Lacedæmonium fratrem Doryclidæ fuisse perhibent, Artemque ab iisdem didicisse magistris. Theocles

DIS. DIY. DOM. DON. DOR. DOX. DUN. DUR. 81

Theocles item Lacedæmonius eosdem quoque magistros habuit: *Pausanias libro quinto, pag. 319, 23.*

Dontas Lacedæmonius Dipœni ac Scyllidis discipulus: *Pausanias libro sexto, pagina 380, 31.*

DISPOTIUS, FIGULUS.

Meminit ejus Cassiodorus Var. II, 23.

DIYLLUS, STATUARIUS.

Diyllus & Amyclæus opifices Corinthii communi opera fecerunt statuas: *Pausanias lib. 10, pag. 633, 30.*

DOMITIUS ABASCANTUS.

DOMITIUS ABASCANTUS Fufor ollarius, Inscript. Gruteri DCXXX, 9.

DONTAS, STATUARIUS.

Megarenfes thesaurum Olympiæ faciendum curarunt. Signa in eo par est vetustiora fuisse, cum ea fecerit Dontas Lacedæmonius, Dipœni & Scyllidis discipulus: *Pausanias lib. VI, pag. 380, 31.*

DORICA STRUCTURA.

Templi exædificatio Dorica est. τῆς αὐτῆς Δόξης ἢ ἐργασίας, *Pausanias lib. V, pag. 303, 57; ut & pag. 317, 38; 326, 52; lib. VI, pag. 378, 17; 390, 43; 391, 12; libro VIII, pag. 529, 5.*

DOROTHEUS, PICTOR.

Quæ [operum Apellis] nobilissima sint, non est facile dictu. Venerem exeuntem è mari Divus Augustus dicavit in delubro patris Caesaris, quæ Anadyomene vocatur, versibus Græcis tali opere, dum laudatur, victo, sed illustrato. Hujus inferiorem partem corruptam qui resciceret, non potuit reperiri. Verum ipsa injuria cessit in gloriam Artificis. Consensuit hæc tabula carie: aliamque pro ea Nero principatu substituit suo, Dorothei manu, Plinius xxxv, 10.

DORYCLIDAS, STATUARIUS.

Themidis signum fecit Doryclidas Lacedæmonius, Dipœni & Scyllidis discipulus: at Minervam casside armatam, Medontis Lacedæmonii esse opus memorant: fratrem quoque hunc Doryclidæ fuisse, atque eosdem magistros habuisse: *Pausanias libro quinto, pag. 319, 19.*

DOXIUS.

Laterarias ac domos constituerunt primi Euryalus & Hyperbius fratres Athenis: antea specus erant pro domibus. Gellio Doxius Cæli filius lusei edificiî inventor placet, exemplo sumpto ab hirundinum nidis, Plinius lib. VII, cap. 56.

DUNSTANUS.

Beatus Dunstanus varia mechanicæ artis industria insignitus, dum semel in cella sua juxta Glastoniam calicem quendam aurifico opere effigiaret, affuit Sathan corporali specie, varia ei immittens fantasmata voluptatum: quod Dunstanus in spiritu comperiens, forcipibus suis ignitis nasum demonis comprehendit & tenuit, donec dæmone ululante factum hoc convicaneis innotesceret, Chronicon Johannis Bromton, col. 878, lin. 64.

DURIS.

Duris (Δῦρε) Samænam primus invenit: *Apostolias in Σαμίον δῆμον.*

L

EACLIS.

E.

E A C L I S. Vide ÆCLIS.

E A C U S. Vide ÆACUS.

E B E R. Vide HEBER.

E C H I O N, P I C T O R.

Quatuor coloribus solis immortalia illa opera fecere, ex albis melino, ex silaceis Attico, ex rubris sinopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus clarissimi pictores, cum tabulæ eorum singulæ oppidorum venirent opibus. Nunc & purpuris in parietes migrantibus, & India conferente fluminum suorum limum, & draconum & elephantorum saniem, nulla nobilis pictura est. Omnia ergo meliora tunc fuere, cum minor copia. Ita est, quoniam, ut supra diximus, rerum non animi pretiis excubatur, Plinius lib. xxxv, cap. 7. Et rursus ejusdem libri cap. 10: Clari CVII Olympiade extitere Echion & Therimachus. Echionis sunt nobiles picturæ: Liber pater. Item Tragædia & Comædia. Semiramis ex ancilla adipiscens regnum, anus lampadas præferens, & nova nupta verecundia notabilis. Cicero de claris Oratoribus: In pictura Zeuxim, & Polygnotum, & Timanthen, & eorum, qui non sunt usi plus quàm quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus: at in Echione, Nicomacho, Protogene, Apelle jam perfectæ sunt omnia. Vide quoque eundem Paradoxo v.

E C H I O N, S T A T U A R I U S.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, Echionem & Therimachum disertissimis verbis refert inter Statuarios, ac floruisse tradit Olympiade centesima septima: cum tamen (ut in proxime præcedente Echionis Pictoris mentione videre est) vere idem Plinius lib. xxxv, cap. 10, retulerit utrumque inter Pictores Olympiade centesima septima claros. Non tam ipsius Plinii errore, quàm librariorum oscitantia factum puto, ut hæc verba ex uno loco transferrentur in alium.

E C T I N U S. Vide I C T I N U S.

E E T I O. Vide A E T I O, S T A T U A R I U S.

E G E S I A S, S T A T U A R I U S.

Duriora & Tuscanicis proxima, inquit Quintilianus libro XII, cap. 10, Calon atque Egeſias; jam minus rigida, Calamis; molliora adhuc supra dictis, Myron fecit.

E G I N H A R D U S vel E I N H A R D U S, A R C H I T E C T U S.

Eginhardus vel Einhardus, officio Notarii diu functus apud Carolum Magnum, licet corpore parvus admodum esset, doctrina tamen & rerum architectonicarum usu tantus evasit, ut ei regalium operum & structurarum curam in Aquisgranensi palatio Carolus commiserit, atque inde Magni cognomen promeruerit, quod ei à Walafrido Strabone Abbate Augienſi tribuitur in versibus quos de EINHARDO MAGNO inscripsit.

*Nec minor est Magni reverentia patris habenda,
Besaleel fabre primum qui percipit omne
Artificum præcautus opus. Sic denique summus
Ipse legens infirma Deus, sic fortia temnit.
Magnorum quis enim majora receperat unquam,
Quam radiare brevi nimium miramur homullo?*

Sæcularibus Palatio negotiis adhuc occupabatur, cum Fontanellæ Abbatiam ab Imp. Ludovico regendam accepit, eamque per septem tenuit annos: sed eam demum, ut & ipsum quoque Palatium dereliquit: atque in cœnobium suum Mullenheim (quod postea mutato nomine Selingstadienſe dictum est) se recepit: tumulumque in basilica sua Selingstadienſi accepit cum sequenti epitaphio, quod ei Rhabanus Archiepiscopus Moguntiacensis ipse posuit:

*Te precor, qui hoc templum ingrederis, ne noscere spernas,
Quid locus hic habeat, quidque tenens moneat.
Conditus ecce jacet tumulo vir nobilis isto,
Einhardus nomen cui genitor dederat.
Ingenio hic prudens, probus actu, atque ore facundus
Exstitit, ac multis arte fuit utilis.*

Quem

ELA. ELI. ELO. EMI. EMP. END. ENT. EPE.

83

*Quem Carolus Princeps propria nutreuit in aula,
Per quem & confecit multa satis opera, &c.*

ELADAS, STATUARIUS.

Eladas Argivus, præceptor Phidiae. Schol. in Aristophanis Ranas: Ἡ Μελέτη δὲ μὲν τῆς Ἀττικῆς, ἐν ἣ ἐμυθήθη Ἡ ἑσπέρη πρὸ μικρῶ μυστήρια· ἐπὶ δὲ καὶ ἡ ἑσπέρη δὲ φαίνεται ἑρπὶν ἀλεξικάκων. τὸ δὲ Ἡ ἑσπέρη ἀγαλμα ἔργον Ἐλάδης ἔστιν Ἀργείας, ἔστι δὲ διδασκάλος Φιδίης· ἡ δὲ ἰδρυσις ἐστὶν καὶ τὸ μέγαν λοιμὸν· ὅθεν καὶ ἐπαύσατο ἡ νόσος πολλῶν ἀνθρώπων δουλομαθῶν: Melite est tribus Attica, in qua instituit Hercules parva mysteria; atque ibi quoque est nobilissimum Herculis templum avertuncans mala. Signum vero Herculis opus est Elade Argivi, præceptoris Phidiae. Posita vero est hæc statua circa tempora magnæ luis, quando etiam cessavit morbus, plurimis jam mortalibus prostratis. Tzetzi Eladas iste dicitur Geladas.

ELIAB. Vide AHOLIAB.

ELIGIUS, AURIFEX.

Eligius Aurifex probatissimus: *Aimoinus de gestis Francorum, lib. IV, cap. 16.*

ELOTAS. Vide LUDIUS ELOTAS.

EMILUS, STATUARIUS.

Emilus Aegineta sedentes fecit in solis Horas: *Pausanias lib. V, pag. 319, 17.*

EMPEDOCLES.

Empedocles Acragantinus non omnino videtur expertus fuisse Plasticæ: victoriam enim in Olympico certamine adeptus equis, quum Pythagoricus esset, ac proinde ab animatis abstinendum sibi duceret, bovem è myrrha, thure, aliisque aromatibus pretiosis effictum distribuit iis, qui ad solemnem hunc totius Græciæ conventum confluerant: *Athenæus Deipnosoph. lib. I, cap. 3; item Eustathius ad vers. 8 Iliad. Γ, edition. Romane pag. 145 4, 21.* Laërtius tamen lib. VIII, in Empedocle, quemadmodum & Philostratus de vita Apollonii lib. primo, cap. I, bovem hunc ex melle & farina confectum tradunt.

ENDIUS, STATUARIUS.

Alex Minervæ signum positum Romæ in aditu ejus fori, quod ab Augusto dedicatum est. Signum id ex ebore totum. Endius opus fecit: *Pausanias libro octavo, pag. 530, 19.*

ENDOEUS, STATUARIUS.

Endæus patria fuit Atheniensis, Dædali discipulus, qui Dædalum, ob Cali cædem fugientem, secutus est in Cretam. Hic fecit Minervam sedentem, cui inscriptum est, Calliam dedicasse, Endæum fecisse: *Pausanias lib. primo, pag. 47, 40.* Est Erythris ædes Polyadis Minervæ, cujus è ligno est simulacrum eximia magnitudine in folio sedens, colum tenet manuum altera, capite vero gestat gnomonem horologii. Opus hoc fuisse Endæi, cum aliis argumentis collegimus, tum interiore simulacri opere probe inspecto, &c.: *Pausanias libro septimo, pag. 406, 20.* Dictus est etiam Endyus. Το ἐν Εὐρώπῃ τῆς Ἀφρικῆς ἐσθλὸν, καὶ τὸ τῆς Ἀθηνῶν, μακρόν γε Ἀθηνῶν (Ἀθηνῶν γὰρ ὡς οἱ μυστικοὶ πρὸν) ἔτι γὰρ τὸ πρὸ τῆς Ἀθηνῶν τοῦ παλαιῶν, καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸν, ἔνδρος ἐστὶν ἀγαθόν, μαθητὴς Δαιδάλεω: *Diana Ephesie idolum, & Minervæ (quam Græci Ἀθηνῶν vocant, alii Ἀθηνῶν magis mystice): ad hunc modum & ottagintum vetus & illam sedentem Endyus Dædali discipulus fecit, Athenagoræ legatio pro Christianis, pag. 66, C.*

ENTOCCHUS, STATUARIUS.

Pollio Asinius, ut fuit acris vehementiæ, sic quoque spectari monumenta sua voluit. In iis sunt Centauri nymphas gerentes, Archetia: Thepiades, Cleomenis: Oceanus & Jupiter, Entochi, *Plinius lib. XXXVI, cap. 5.*

EPEUS, STATUARIUS.

Εν ἀφρικανισμῷ ἤδη τιν εἶδες, inquit Plato in Ione, ὅς τις πρὸς Δαιδάλεον ἔστι Μηλων, ἡ Εὔπειος ἡ Παροπώιος, ἡ Θεοδόρη ἡ Σαμῖς, ἡ ἄλλη πρὸς ἀφρικανισμῷ ἐνός περὶ δεινός ἐστιν ἐξηγῶν αὐτὸν δὲ εὐπετίηκεν· ἐν δὲ τοῖς τῶν ἄλλων ἀφρικανισμῶν ἔργοις δοκεῖ τι καὶ νουθετεῖν, οὐκ ἔχον ο, τὴν εἴη: In arte statuaria quemquamne hætenus vidisti, qui de Dædali Metronis, aut Epei Panopei filii, aut Theodori Samii, aut alterius cuiuspiam Statuarii operibus judicare possit quænam bene facta sint; in aliorum vero Statuariorum operibus dubitabundus hæreat ac dormitet, neque habeat quod dicat?

Mercurii ligneum simulacrum, Epei opus: *Pausanias lib. secundo, pag. 119, 4.*

EPEUS, FABER.

Epeus, nomen cuiusdam fabri, qui equum durum fecit, Festus. Vide Qui Smyrnæum libro XII, versu 78 & seqq. Atque adeo hic Faber Epeus est idem cum isthoc

Epeo, quem Plato in proxime præcedente Epei mentione recensuit inter Scultuarios fama olim clarissimos: nam ut Plato illum vocat Panopei filium, ita & hunc equi durei fabricatorem Panopeo patre genitum tradit ex Homero Pausanias libro secundo, pag. 138, 53. Equi hujus duratei meminit Anthologia Græcorum Epigramm. libro primo, titulo LXX:

Δέρκεο τὴν Τροίης δεκάτη λόχον, εἶσιδε πῶλον
 Εὐόπλῃς Δαναῶν ἔκκυον ἡγουμένης.
 Τελαίνει μὲν Εὔπειος, Ἀθηναίη δὲ καλῶς
 ἔργον· ὡς γὰρ νότα δ' ἑλκὸς ὅλη δύστη.
 Ἡ' ῥα μάτῳ δαπλοῖο πῶλον ἔσχευε, εἰ ποῦς Ἀρεῖ
 ἦν δόλῳ Ἀτρεΐδαις ἐδότην πολέμῳ.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Armorum meditata decem, Trojaque nocentem
 Armigerae fœtum cerne quietis equum.
 Inventrix operis Pallas, fabricator Epeus,
 In tergo vebitur Græcia tota meo.
 Regibus Atreidis potior si Marte professo,
 Est dolus, incassum tot periere viri.*

Vide quoque proxime antecedens ibidem epigramma. Ad illud Virgillii libro secundo Æneid. hæc habet Servius: *De hoc equo varia in historiis lecta sunt: ut Hymus & Tubero de hoc equo dicunt, machinamentum bellicum fuit, quod Equus appellatur, ut Aries & Testudo, quibus muri vel discuti vel subrui solent, unde est, Aut hæc in nostros fabricata est machina muros. Ut alii, porta, quam eis Antenor aperuit, equum habuit pictum; vel certe Antenoris domus, quo posset agnosci. Aut equestri praelio videtur esse Troja. Aut à monte Hippiu, post quem se absconderant Græci: unde & alludit, Instar montis equum. Aut revera fuit quod sequitur Virgilius. Ita Servius. Multa de hoc Epeo habet Tzetzes in Lycophronis Cassandra, pag. 150 edit. Pauli Stephani. Το δεχάτον ἑοῦτον ἐστὶν ἐν Βραυρώνι Ἀτρεΐδαις, ὡς λέγουσιν, ἡ Ταυρικὴ ἵππος, ἡ καλεῖται Δέριον, ἀνάκειται χαλκῶς. καὶ ὅτι μὲν τὸ πῆγμα τὸ Εὔπειος μηχανήματα ἡ δὲ Ἀθηνᾶς τὸ πῆγμα, οὐδὲν ὅστις μὴ πᾶσαι δὴ φέρει τὰς φρεσὶν ἐκείνου: In Braurone est prisce operis signum; Taurica, ut perhibent, Diana. Equus etiam Durius ibi positus ex ære: & quod quidem opus hoc Epei machina fuerit ad muros discutiendos, fatebitur quisquis non omnem confert in Phryges stultitiam, Pausanias libro primo, pag. 41, 52. Equum, qui nunc Aries appellatur, in muralibus machinis Epeum ad Trojam dicunt invenisse, Plinius lib. septimo, cap. 56. Polygnotus pinxit Epeum nudum solo æquantem Trojæ muros, supra quos solum caput equi duratei prominet: Pausanias lib. x, pag. 699, 52. Hanc vero demoliendæ urbis provinciam videri possunt Græcorum principes Epeo præter ceteros demandasse, quod notæ hominem timiditatis putarent sedulo curaturum, ne quod urbis inimicæ munimentum post ea extaret. De hac Epei timideitate vide Eustathium in Iliad. v, pag. 1322 edit. Romana. Unde nata sit fabula, Epeum ad Trojam præbuisse Heroibus aquam: vide Athenæum lib. x, cap. 32. Circa Metapontum ajunt Minervæ Græcæ templum extare, inque eo Epei, qui & nomen imposuit, instrumenta reposita, quæ ad equi Duratei fabricam comparant. Minervam enim in somnis visam flagitare ut hæc opera consecraret: cumque exitus difficultate impediretur, loca implicitum enavigare non potuisse. Unde sanum illud Minervæ Græcæ appellatur: Aristoteles in Mirabilibus auscultationibus.*

E P H O R U S, P I C T O R.

Ephorus Ephesius Pictor, Apellis ante Pamphilum præceptor: Suidas in Ἀ' π' ἡς.

E P I D A U R U S.

Domitrix Epidaurus equorum, Virgilius III Georg. vers. 44. Inter omnes sane militares equos, forma & generositate laudabiles videntur olim Epidaurii præter ceteros emicuisse. Unde quoque Xenophon, Philosophus insignis ac summus equestrium copiarum dux, Quique magis in decoris armis & militaribus equis, ut loquitur Sallustius in Catil. quam in scortis atque concupis libidinem habebat, maximi semper fecit Epidaurios equos. Xenophon ἑμεῖς τὴν ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐν καὶ ἀπὸ καλὰ ἔχον. ἀρετῇ δὲ ὁ γρύλλος τὴν μὲν ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ἔχον, τὴν δὲ θύρακα Ἀτρεΐδαι, τὴν δὲ καὶ Βασιλεῖας, τὴν δὲ ἵππον ἐπιδάουσαν. Xenophon cum alia honesta curæ fuerant, tum etiam ut haberet arma pulchra. Dicitur igitur hic Grylli filius habuisse scutum Argolicum, thoracem Atticum, galeam Boeotico artificio factam, equum Epidaurium, &c. Vide Alian. var. Hist. lib. III, cap. 24.

EPI.

EPIGONUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, posteaquam percensuit eos qui ejusdem generis opera fecerunt, foeminas adorantes, nobiles foeminas, anus, comitatos, concionantes, philosophos, luctatores, athletas, tandem quoque & hoc addit: *Epigonus omnia fere praecedentia imitatus, praecessit in tubicinis, & infante matri interfecta miserabiliter blandiente.*

EPIMACHUS.

Epimachus Atheniensis, nobilis Architectus. Hunc Demetrius Poliorcetes adversus Rhodios bellum gesturus secum adduxit, ejusque opera helepolin stupendae molis machinant moenibus admovent urbem expugnasset, nisi eam Diognetus opportuna solertia inutilem ei reddidisset. Integrum Vitruvii locum descripsimus supra in DIOGNETUS.

ERATOSTHENES.

Eratothenem Cyrenzum Vitruvius lib. 1, cap. 1, recenset inter eos *Qui multas res organicas & geometricas numero, naturalibusque rationibus inventas atque explicatas posteris reliquerunt.* Plinius lib. 11, cap. 108: *Universum hunc circuitum Eratothenes, in omnium quidem literarum subtilitate & in hac utique praeter ceteros solers, quem cunctis probari video, ducentorum quinquaginta duorum millium stadium prodidit. Quae mensura Romana computatione efficit trecenties quindecies centena millia passuum. Improbum ausum! verum ita subtili argumentatione comprehensum, ut pudeat non credere.* Hipparchus & in coarctuendo eo, & in reliqua omni diligentia mirus, adjicit stadiorum paullo minus xxv millia. Vide Vitruvium libro 11, cap. 6. Scripsit Eratothenes etiam Architectonica, teste Scholiaste ad vers. 232 libri 111 Argonautico, Apollonii. Jucundae adhuc gratiaeque hominibus concertationes Eratothenis atque Architaë Tarentini circa duplicationem cubi, quam praeeperat oraculum: vide *Vitruvium libro ix, cap. 3*; vide quoque *Platarch. de Socratis genio.*

ERICHTHONIUS.

Argentum invenit Erichthonius Atheniensis; ut alii, Æacus, Plinius lib. vii, capite 56. Indus rex in Scythia argentum primus invenit, quod Erichthonius Athenas primum attulit, Hyginus fabula 274. Vel saltem primus inscripsit: ἔργον ἐργασίας νομισμα Ἀθηναίων Εὐχρηστῆος, Primus nummum Atheniensibus inscripsit Erichthonius, Pollux lib. ix, cap. 6.

*Primus Erichthonius currus & quatuor ausus
Jungere equos, rapidisque rotis insidere victor,*

Virgilius 111 Georg. vers. 113: ubi vide Servium. *Bigas primum juxxit Phrygum natio, quadrigas Erichthonius, Plin. lib. vii, cap. 56. Vide Meursii Regnum Atticum, lib. 11, cap. 1.*

ERIGONUS, PICTOR.

Erigonus tristor colorum Neaëe pictoris in tantum ipse profecit, ut celebrem etiam discipulum relinqueret Pasiana, fratrem Eginetæ fcloris, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

ERYTHRÆ.

Plinius lib. xxxv, cap. 12, ubi agit de vasis fictilibus: *Habent & Tralles opera sua, & Mutina in Italia; quoniam & sic gentes nobilitantur. Hæc quoque per maria terrasque ultra citraque portantur, insignibus rota officinis Erythris.*

ERYTHRÆI.

Rubri maris accolæ primi maria tentarunt, mercaturas exercuerunt, fiderant currum observaverunt: *Dionysii Alexandrini Periegesis, vers. 906. Vide locum.*

EUANDER. Vide AULANIUS EUANDER.

EUANGELUS. Vide PIXODORUS.

EUANTHES, PICTOR.

Euanthæ Pictoris duas tabulas, Andromedam & Prometheus in vinculis fusc describit Achilles Tatius libro 111 de Amorib. Clitophonis & Leucippes, editionis Salmastiana pag. 167.

EUARIS, ARCHITECTUS.

Nεὸς τῆς δεξιάς τοῦ Μιχαήλ, Εὐάρητος ἔργον: Templum archangeli Michaelis, opus Euaridis, Procopius lib. 11 de bello Persico, cap. 11.

EUBIUS, SCULPTOR.

Signum Herculis è candido lapide, Promachum five Propugnatores vocant; opus Xenocriti atque Eubii Thebariorum: *Pausanias lib. ix, pag. 558, 48.*

EUBŒI.

Eubœi, optimi sunt opifices æris ac ferri: vide Stephanum de Urbibus in Ἀδελφῶν.

EUBOLIDES.

Eubolidis digitis computans, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

EUBULIDES, SCULPTOR.

Apollinis signum & dicavit & fecit Eubulides: *Pausanias lib. primo, pagina 4, 25.*
 Euchir, Eubulidæ filius: *Pausanias lib. viii, pag. 479, 33.*

EUCADMUS, STATUARIUS.

Androsthene habuit discipulum: *Pausanias lib. x, pag. 643, 32.*

EUCHIR, PICTOR.

Euchir, Dædali cognatus, in Græcia picturam invenit, ut Aristoteli placet, Plinius lib. vii, cap. 56.

EUCHIR, SCULPTOR.

Mercurii marmoreum signum fecit Atheniensis Euchir Eubulidæ filius: *Pausanias lib. octavo, pag. 479, 33.* Euchir refertur apud Plinium lib. xxxiv, cap. 8, inter Artifices qui optime fecerunt athletas & armatos & venatores sacrificantesque. Ubi tamen *Eunuchir* habet vetus editio Parmensis anni mccccxxvi.

EUCHIR, PLASTA.

Sunt qui in Samo primos omnium Plasticen invenisse Rhæcum & Theodorum tradant multo ante Battiadas Corintho pulsos. Demaratum vero ex eadem urbe profugum, qui in Hetruria Tarquinium Priscum regem populi Romani genuit, comitatos fiores Euchira & Eugrammum; ab iis Italiæ traditam plasticen, Plinius lib. xxxv, cap. 12.

EUCLIDES, SCULPTOR.

Buræ ædes est Cereris, Veneris, Liberi patris & Lucinæ. Signa sunt ex lapide Pentelico: Ars vero Atheniensis Euclidæ: *Pausanias lib. vii, pag. 449, 31.* Et rursus pagina proxima: Habet Ægira Jovis signum sedens è Pentelico lapide, Euclidæ Atheniensis opus.

EUCLIDES ALTER, ITIDEM SCULPTOR.

Junonis Samiæ templum esse antiquissimum, colligi potest ex ipso simulacro, quod est Smilidis Æginetæ Euclidis filii opus. Smilis vero fuit Dædalo æqualis ætate: *Pausanias lib. vii, pag. 403, 35.* Hinc restitue Clementis Alexandrini locum in Protreptico: τὸ ἐν Σάμῳ τῆς Ἡρᾶς ἑορᾶν Σμίλη τῇ Εὐκλείδῃ πεποιηθῆναι ὁ Λύμπιχθ' ἐν Σαμιαῖς ἱστορεῖ. Apud Laërtium lib. iii in Platonis vita, ubi describit testamentum Platonis, inter alia quoque legas: Εὐκλείδης ὁ Ληϊστὴς ὁφείλει μοι τοῖς μὲν.

EUCLIDES, PICTOR.

Euclides (alii Eutyichides) pinxit bigam, quam regit Victoria, Plinius xxxv, 11.

EUCLIDES, GEOMETRA.

Valerius Maximus lib. viii, cap. 12, ubi ostenditur optimis Artium Magistris concedendum esse: *Platonis quoque eruditissimum pectus hac curâ attigit: qui conductores sacre Arcis de modo & forma ejus secum sermonem conferre conatos, ad Euclidem geometram ire jussit; scientiæ ejus cedens, imo professioni.* Erunt forte qui hunc Euclidem eum esse putabunt, cujus geometrica rudimenta omnium hodie manibus teruntur, quique multos post Platonem annos docuit in Ægypto; sub Ptolemæo Lagi filio: sed intelligendus in hoc Valerii loco Megarensis ille, conditor eristica sectæ, qui noctu Megaris Atticis Athenas ire solebat ad audiendum Socratem, sicuti testatur Laërtius in ejus vita. De tota interim re sanius judicabit, qui consulat Vossium de Scientiis mathematicis cap. 15.

EUDORUS, PICTOR.

Eudorus scena spectatur: idem & ex ære signa fecit, Plinius libro xxxv, cap. 11.

EUE NOR, PICTOR.

Nonagesima Olympiade fuere Aglaophon, Cephissodorus, Phrylus, Euenor pater Parrhasii & præceptor maximi pictoris: omnes jam illustres; non tamen in quibus herere expositio debeat, festinans ad lumina artis, Plinius libro xxxv, cap. 9. Similia quoque habent Harpocraton & Suidas in παρρησίᾳ.

EUGRAMMUS, PICTOR.

De hoc Eugrammo vide Plinium lib. xxxv, cap. 12. Plinii locum descripsimus paulo ante in EUCHIR, PLASTA.

EUMARUS, PICTOR.

De hujus Eumari Atheniensis antiquitate atque Arte agit Plinius libro xxxv, cap. 8. Integrum Plinii locum supra descripsimus in CIMON, PICTOR.

EUMELUS, PICTOR.

Eumeli in Arte virtutes æmulatus est Aristodemus Carius, multam ipsi addens Venerem;

rem: *Fl. Philostratus in Proëmio Iconum.* Εὐμέλω Εὐκλή τις γέγραπται, ἥ δὲ ἀνέστηκα ἡ-
 ναί τ' Εὐμείων ἀγοράς: *Eumelo talis Helena picta est, ut digna sit iudicata quæ in Roma-
 no foro collocaretur, Philostr. lib. 11 de Vitis Sophist. in Alexandro.*

EUNICUS, ARGENTI CÆLATOR.

Plinius libro xxxiii, cap. 12, ubi agit de claris argenti Cælatoribus: *Mox Cyzicenus
 Tauriscus. Item Ariston & Eunicus Mitylenæi laudantur.* Quidam libri vet. scribunt
Ouychus. Idem quoque lib. xxxiv, cap. 8, inter æqualitate celebratos Artifices, sed
 nullis operum suorum præcipuos, refert etiam hunc Eunicum.

EUPALINUS, ARCHITECTUS.

Eupalinus Megarensis Naustrophi filius, Architectus, Sami fecit admirabilem illam
 fossam, cujus meminit Herodotus lib. iiii, cap. 60. Vide quoque *Eupatorium ad ver-
 sum 534 Dionysii & ætynii.*

EUPHORION, ARGENTI CÆLATOR.

Plinius libro xxxiv, cap. 8, coniungit Euphorionem, Eunicum, & Hecateum ar-
 genti Cælatores.

EUPHRANOR, MECHANICUS.

Euphranor Sicyonius, *mechanikos.* Vide *Plutarch. in Arato.* Scripsit præcepta sym-
 metriarum: *Vitruvius in Prefat. libri vii.*

EUPHRANOR, PICTOR & FICTOR.

Euphranorem Plutarchus in opere de *Gloria Atheniensium* refert inter celeberrimos
 Pictores Athenienses. *Euphranorem admirandum facit, quod & ceteris optimis fuerit
 inter præcipuos, & pingendi fingendique idem mirus artifex fuit, Quintil. Orat. instit.
 tit. libro xii, cap. 10.* Plinius libro xxxiv, cap. 8 ubi plurimos Fictores nobilissi-
 mos secundum ætates suas recenset, Praxitelem quoque atque Euphranorem refert ad
 Olympiadem centesimam quartam. *Pauli Diaconi Historia miscella, libro decimo de
 Hadriano Imp. Pictor fictorque ex ere & marmore proxime Polycleto & Euphranoras.
 Plinius libro xxxv, cap. 11: Post Pausiam emittit longe ante omnes Euphranor Isth-
 miæ, Olympiade centesima quarta. Idem, qui inter fictores dictus est a nobis. Fecit
 & colossos, & marmora, ac scyphos stansit: docilis & laboriosus ante omnes, & in
 quocunque genere excellens ac sibi equalis. Hic primus videtur expressisse dignitates
 Heroum, & usurpasse symmetriam: sed fuit universitate corporum exilior, capitibus ar-
 ticulique grandior. Volumina quoque composuit de symmetria & coloribus. Opera ejus
 sunt: equestre prælium: duodecim Dii: Theseus, in quo dixit, eundem apud Parrha-
 sum res a pastum esse, suum vero carne. Nobiles ejus tabule Ephefi, Ulixes simulata
 insania bovem cum equo jungens, & palliati cogitantes, dux gladium condens. Eodem
 tempore fuit & Cydias, cujus tabulam Argonautas H. S. cxxliiii Hortensius orator mer-
 catus est, eique ædem fecit in Tusculano suo. Euphranoris autem discipulus fuit Anti-
 dotus. Huius est clypeo dimicans Athenis, & luctator, tibicenque inter pauca lauda-
 tus. Ipse diligentior quam numerosior, & in coloribus severus, maxime inclavit disci-
 pulo Nicia Atheniensi, qui diligentissime mulieres pinxit.*

Etiam alii meminere Euphranoris opertum, quæ à Plinio hoc in loco memorantur.
*Thesei certe atque equestris ad Mantineam prælii meminit Plutarchus de Atheniensium
 gloria, ubi inquit Bellone an pace clariores fuerint Athenienses: Εὐφρανὸρ τ' Ὀδυσσεὺς
 καὶ τὸ Παρθένον παρβαλεῖ, λέγον τ' ὅτι ἐλάττω πόδα θεῶν καὶ τ' ὅτι ἐλάττω κρέα βεία. γί-
 γεασι τ' καὶ τὸ ἐν Μαντινείᾳ πρὸς Ἐπαμινόνδαν ἱππομαχίαν καὶ ἐν Πάρραβῳ τὸν Εὐφρανὸρ: Eu-
 phranor Theseum à se pictum cum Parrhasio Theseo comparans, hunc dixit rosas edisse,
 suum vero carnes bubulas. Pinxit etiam equestre adversus Epaminondam prælium ad
 Mantineam non sine quodam divino instinctu Euphranor, &c. Vide locum. Præter hoc
 equestre prælium ad Mantineam, pinxit etiam Atheniensibus xii Deos, Theseum unum
 cum democratia & populo, Apollinem quoque cognomine Patroon: *Pausanias libro
 primo, pag. 6, 18.**

Duodecim Deorum meminit Valer. Maximus libro viiii, cap. 11, Exemplo ext. 5:
*Natura quemadmodum sepe numero emulam virium suarum Artem esse patitur, ita ali-
 quando irritam fesso labore dimittit; quod summi artificis Euphranoris manus senserunt.
 Nam cum Athenis duodecim Deos pinxerat, Neptuni imaginem quam poterat excellentis-
 simis majestatis coloribus complexus est, perinde ac Jovis aliquanto angustiorum represen-
 taturus. Sed omni impetu cogitationis in superiori opere absumpto, posteriores ejus cona-
 tas assurgere quod tendebant nequiverunt. Qua vero tandem occasione inciderit in arche-
 typum ad quod Jovem efformaret, tradit Eustathius ad vers. 529 Iliados A, pag. 145
 editionis Romanae. φέρεται ἰσοεῖα, inquit Eustathius, ὅτι Εὐφρανὸρ Ἀθηναίῳ γράφων τὰς
 δωδεκά θεοῖς, καὶ παρὼν πρὸς οὐκ ἀρχέτυπον γράψαν τὸν Δία, παρὲν ἐν ἀδασκάλῳ καὶ ἀνέχας
 τ'*

τῶ ἐπὶ τῶν τῶν, Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται, καὶ τὰ ἐξῆς, ἔφη ὅτι ἦδη ἔχει τὸ δέχεται, καὶ ἀπὸν ἔχει.

Zeuxidis aut Polygnoti aut Euphranoris tabulæ h' ἰστέον καὶ τὸ δόκιον, καὶ τὸ δ' ἄντι, καὶ τὸ ἰστέον καὶ τὸ ἐξέχον; *Seclantur opacum quid ac spirans, & recedens aliquid atque emnens*, Philostratus de vita Apollonii lib. 11, cap. 9.

Euphranoris Alexander Paris est: in quo laudatur, quod omnia simul intelligantur, iudex Dearum, amator Helene, & tamen Achilles interfector. Hujus est Minerva Roma, quæ dicitur Catuliana, infra Capitolium à Q. Lutatius Catulo dicata; & simul lacrum Boni eventus, dextra pateram, sinistra spicam ac papaver tenens; item Latona puerpera, Apollinem & Dianam infantes sustinens, in aede Concordiæ. Fecit & quadrigas bigasque; & Cliduchon eximia forma; & Virtutem; & Græciam; utrasque colosseas; mulierem ministrantem & adorantem; item Alexandrum & Philippum in quadrigis, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

In Junone Euphranoris maxime commendatur comæ color: vide *Luciani Imagines*.

Euphranor fecit statuum Vulcani: *Dio Chrysostomus Orat. xxxvii, pag. 466, C.*

Præter duos Euphranoris discipulos *Antidotum & Niciam* quorum Plinius in loco paullo ante adducto meminit, recensetur etiam aliquanto post eo ipso capite *Carmandes Euphranoris* [discipulus] inter Pictores non ignobiles. Hisce denique tribus Euphranoris discipulis adde & quartum *Leonidem Anthedonium*, ex Stephano de Urbibus in Ἀνθηδών.

EUPHRONIDES.

Centesima quarta Olympiade Lysippus fuit, & cum eo Alexander Magnus. Item Lysistratus & frater ejus Sthenis, Euphronides, Sostratus, Ion, Silanion, Plinius libro xxxiv, cap. 8.

EUPOLEMUS, ARCHITECTUS.

Eupolemi Argivi Architecti meminit Pausanias lib. 11, pag. 114, 34.

EUPOMPUS, PICTOR.

Æquales Zeuxidis & æmuli fuere Timanthes, Androcydes, Eupompus, Parrhasius, Plinius lib. xxxv, cap. 9. Et rursus cap. proximo: *Euxenides hac ætate docuit Aristidem, præclarum artificem: Eupompus Pamphilum, Apellis præceptorem. Est Eupompi victor certamine gymnico palmam tenens. Ipsius auctoritas tanta fuit, ut diviserit picturam in genera tria, quæ ante eum duo fuere. Helladicum, & quod Asiaticum appellabant. Propter hunc, qui erat Sicyonius, diviso Helladico, tria facta sunt, Ionicum, Sicyonicum, Atticum. Tradunt Lysippum, primo ærarium Fabrum, audendi rationem cœpisse Pictoris Eupompi responso: Eum enim interrogatum, quem sequeretur antecedentium? dixisse demonstrata hominum multitudine, Naturam ipsam imitandam esse, non Artificem*, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

EURIPIDES, PICTOR.

Euripides Pictor fuit, antequam se conferret ad scribendas tragœdias: *Moschopolus in vita Euripidis. Vide quoque Suidam in Εὐριπίδης.*

EURYALUS.

Laterarias ac domos constituerunt primi Euryalus & Hyperbius fratres Athenis. Antea specus erant pro domibus. Gellio Doxius Cæli filius lutei ædificii inventor placet, exemplo sumpto ab hirundinum nidis, Plinius libro VII, cap. 56.

EURYCION, CÆLATOR.

Virgilius x *Æneidos*, vers. 499:

Quæ bonus Eurycion multo cælaverat auro.

EURYCLES.

Eurycles Spartanus nobilissimas Corinthiis condidit balneas. Pausanias libro secundus, pag. 90, 14: τὸ ὃ ὀνομάστον αὐλῶν (λατρῶν) πλησίον ἔ' Ποσειδῶν. τῶν δ' Εὐρυκλῆς ἐποίησεν ἀντὶ Σπαρτιάτης, λίθοις καὶ σιδήρεας καὶ ἄλλοις, καὶ ὃν ἐν Κροκαῖς χώραις ἔ' Λακωνικῆς ὀρύσσας: *Quod omnium [balneorum] est nobilissimum prope Neptuni, id Eurycles Spartanus condidit, & cum aliis lapidibus, tum vero eo qui in Crocis, Laconici agri vico exciditur, ornavit.*

EUTELIDAS, STATUARIUS.

Eutelidæ Argivi meminit Pausanias lib. VI, pag. 362, 25: τῶν δ' εἰκόνα Θεοπέμπτῃ μὲν ἔ' παλαιῶν τὸν ποιητὴν σὺν ἰστέον. τῶν δ' πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἔ' πάππῳ Φοῖνι τὸ ἐπίγραμμα Εὐτελίδας τὸ εἶναι καὶ Χρυσόθεμις ἔ' Ἀργεῖον. ἔ' μὴ, παρ' ὅτ' γὰρ εἰδὼς ἔχον, δειδῶκεν. ἐχὶ γὰρ δὴ ἔ' τας.

Εὐτελίδας καὶ Χρυσόθεμις πῶς ἐργα τέλεισας
Ἀργεῖοι, τέχνας εἰδότες ὅκ' ἀπερίων.

Lutatoris

Luctatoris Theopompi minoris à quo facta fuerit statua plane ignoratur. Patris vero & avi statuas, Euthelidae & Chrysothemidis Argivorum opera fuisse testatur inscriptio, à quibus vero illi didicerint non docet. Inscriptionis ejus versus hi sunt:

*Argivi Eutelidas & Chrysothemis fabricarunt
Majores artem quos docuere sui.*

EUTHYCRATES, STATUARIUS.

Centesima vicesima Olympiade fuere Eutychides, Euthykrates, Labiippus, Cephissodorus, Timarchus, Pyromachus, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Et aliquanto post, de Lysippo agens: Filios ac discipulos reliquit laudatos artifices, Labiippum & Bedam, sed ante omnes Euthykratem: quamquam is constantiam patris potius amulatus quam elegantiam, austero maluit genere quam jucundo placere. Itaque optime expressit Herculem Delphis & Alexandrum; Thespin venatorem & Thespiadas; praelium equestre ad Trophonii oraculum; quadrigas Medee complures; equum cum fiscinis; canes venantium. Hujus porro discipulus fuit Tisicrates, & ipse Sicyonius, sed Lysippi sectæ propior. Tandem quoque & hæc habet Idem ibidem: Xenocrates Tisicratis discipulus, aut, ut alii, Euthykratis, vicit utrosque copia signorum, & de sua arte composuit volumina. Anytæ meretriculæ statuam fecere Euthykrates & Cephissodotus, sicuti auctor est Tatianus; ubi quoque signum Mnesearchidis Ephesiae adscribit eidem Euthykrati. Ac tandem & hoc subjungit: Πανδύχιδας συλλαμβάνουσα ἐκ Φθόριος Εὐθυκράτης ἐχαλκέρησεν: Panteuchidem ex supratore gravidam Euthykrates ex ære fabricavit.

EUTHYMEDES, PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 11, refert Euthymedem inter Artifices non ignobiles quidem, in transcurfu tamen dicendos.

EUTYCHIDES, SCALPTOR.

Eutychides Zoili filius Milesius, magnæ spei Scalptor, ac vel ipsius quoque Praxiteles famam æquaturus; nisi eum, falso Eutychidis nomine gaudentem, immatura mors rebus humanis ante diem exemisset, anno ætatis suæ sexto decimo. Inscriptt. Gruteri pag. MCXLVII, 11, memorant Juvenem Græco amictum pallio. Titulus ei, Εὐτυχίδης Ζωίλου Μιλήσιος, Eutychides Zoili F. Ac porro subscriptum habebat sequens Epigr.

Πραξιτέλεις ἦν θ' ἂν λαοζόου ἔτι χερσίων,
Εἰς δ' ἐπὶ τὸν διασᾶς ἤλυθον ὀγδόαδας.
Ὀνομα δ' Εὐτυχίδης ψαδώνυμον, ἀλλὰ με δαίμων
Θῆκεν ἀφαρπάξας ἀκύπαι' εἰς αἶδα.

*Praxitele sculptore non erat inferior,
Pervenit autem ad annum sextum decimum.
Nomen mihi Eutychides falso est tributum. Nam me Deus
Cito auferens misit ad inferos.*

EUTYCHIDES, STATUARIUS.

Centesima vicesima Olympiade fuere Eutychides, Euthykrates, Labiippus, Cephissodorus, Timarchus, Pyromachus, Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Et aliquanto post ibidem: Eutychides fecit Eurotam, in quo artem ipso amne liquidiorum plurimi dixerunt. Inter monumenta quæ Asinius Pollio, vir acris vehementiæ, Romæ publice spectari voluit, etiam Liber pater Eutychidis laudatur, Plinius xxxvi, 5. Timosthenem Eleum Eutychides Sicyonius à Lysippo edoctus elaboravit. Hic ipse Eutychides etiam Syris Orontæ accolis Fortunæ signum fecit, quod indigenæ in magno honore habent: Pausanias lib. vi, pag. 346, 20. Hujus vero Eutychidis discipulum fuisse Cantharum Sicyonium, testatur idem Pausanias non multo post. Anthologia Græcorum Epigr. lib. iv, tit. 12.

Εἰς τὸ κενόν με τίθεικε νόμος χάραν ὧδε Πρίηπον
Εὐτυχίδης, ξηρῶν κλημαλίδων φύλακα.
Καὶ περὶ ἐβλήμεν κρημνὸν βαθυῖ. ὃ δ' ἂν ἐπὶ λθῇ,
Ὅθεν ἔχει κλέψαι πάλιν ἐμὲ τ' φύλακα.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Arida me posuit propter sarmenta Priarum,
Ut mori morem sic gerat Eutychides.
Ambior & fossa. Si quis tamen adveniat fur,
Nil sit, custodem me nisi quod rapiat.*

EUTYCHIDES, PICTOR.

Eutychides (alii Euclides) pinxit bigam, quam regit Victoria, Plinius xxxv, 11.

M

EUTYCHUS,

EU. FA. FE. FI. FL. FO. FR. FU.

EUTYCHUS, PICTOR.

Anthologia Græcorum Epigr. lib. II, tit. 19:

Εἶκοσι φησὶ τὰς ὁ ζωγράφος Εὐτυχὸς υἱὸς,
 ὅσ' ἐπὶ τῶν τέκνων ἔδεν ὁμοίων ἔχει.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Viginti pictor natos habet Eutychus: unde est
 Facta nec ex illis ulla figura refert.*

EUXENIDAS, PICTOR.

Euxenidas hac ætate docuit Aristidem, præclarum artificem, Plinius lib. xxxv, capite 10. Vide ARISTIDES, PICTOR.

F.

FABIUS PICTOR. Vide PICTOR.

FABIUS GALLUS. Vide GALLUS.

FABULLUS, PICTOR.

Vide quæ supra diximus in AMULIUS, PICTOR.

FAUNUS.

Faunus auri atque argenti repertor: *Suidas in μετὰ τῆς & φανθ.* Verba Suidæ adducimus infra in MERCURIUS.

FELIX. Vide SEMPRONIUS.

FICTORIUS, VASCULARIUS.

C. FICTORIO VASCULARIO, Inscript. Gruteri DCXLIII, 6.

FLAVIUS PHANEAS. Vide PHANEAS.

FLAVIUS SABINUS. Vide SABINUS.

FORTUNATUS, TOPIARIUS.

D. M. FORTUNATI TOPIARI VALERIA UXOR ET TERTIUS DISCENS, Inscript. Gruteri DCLI, 9.

FRIGES.

Friges primi invenerunt vestes acu pictas coloribus: nam ideo & artifices talium vestium Frigiones appellantur, Servius ad illud Virgillii *Æneid.* IX, 614:

Vobis picta croco & fulgenti murice vestis.

Plura dicimus in PHRYGES.

FULVIUS, PICTOR TRIVIALIS.

Horatius lib. II, Satyra 7:

*Tu cum Pausiaca torpes insane tabella,
 Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi, Rutubaque,
 Aut Placideiani contento poplite miror
 Prælia, rubrica picta aut carbone; velut si
 Re vera pugnent, feriant, vitentque morventes
 Arma viri.* - - -

FULVIUS QUINTIANUS. Vide QUINTIANUS.

FURNIANA VASA.

Vasa ex argento mira inconstantia humani ingenii variat, nullum genus officina diu probando. Nunc Furniana, nunc Clodiana, nunc Gratiana (etenim tabernas mensis adoptavimus) nunc anaglypta in asperitatemque excisa circa linearum picturas, querimus, Plinius lib. xxxIII, cap. II.

FUSSITIUS, ARCHITECTUS.

Fussitius, alii Suffitius primus apud Romanos de rebus architectonicis instituit edere volumen: *Vitruvius in Proæmio libri septimi.*

GÆTU-

G.

GÆTULI. Vide GETULI.

GALATO, PICTOR.

Γαλάτων ὁ ζωγράφος ἔγραψε πρὸς ἡμῶν Ὅμηρον αὐτὸν ἐμῶντα, τοὺς δὲ ἄλλους ποιητὰς πρὸς ἐμῶντα
 να ἀρσινόοις: Galato pictor ipsum quidem Homerum pinxit evomentem, alios vero poe-
 tas haurientes ea quæ ipse vomuerat, Ælianus lib. xiii var. Hist. cap. 22. Antiquissi-
 ma bibliothecæ Vossianæ in Lucianum scholia, adhuc inedita, Pictorem hunc Gelato
 vocant: Γελάτω ὁ ζωγράφος ἔγραψε πρὸς ἡμῶν Ὅμηρον ἐμῶντα, τοὺς δὲ ἄλλους ποιητὰς πρὸς ἐμῶντα
 να ἀρσινόοις. Ad hanc historiam Josephus Scaliger putat allusisse Manilium circa initium
 libri 11, ubi de Homero agens inquit:

- - - Cujusque ex ore profusus
 Omnis posteritas latices in carmina duxit,
 Annemque in tenues ausa est deducere rivos,
 Unius fecunda bonis.

Ego certe neque illius conjecturam improbavero, qui Ovidium quoque similis alicujus
 historię imaginem in animo habuisse arbitrabitur, cum lectorem suum veluti coram ju-
 bet intueri Homerum, lib. 111 Amorum, Elegia 8:

Aspice Meoniden, à quo, ceu fonte perenni,
 Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

Unde & Plinio lib. xvii, cap. 5, Homerus nuncupatus est Fons ingeniorum.

GALLAICUS. Vide CALLAICUS.

GALLIA.

Plurimis liciis texere, quæ polymita appellant, Alexandria instituit: scutulis divide-
 re, Gallia, Plinius lib. viii nat. Hist. cap. 48.

GALLUS, SUMMUS ELEGANTiarUM AMATOR.

M. Fabium Gallum, hominem in omni judicio elegantissimum, vocat Cicero ad fami-
 liares lib. vii, epist. 23. Vide totam epistolam.

GELADAS, STATUARIUS.

Geladæ Argivi Phidias fuit discipulus: Tzetzes Chiliad. vii, Hist. 154. Item Chil.
 viii, Hist. 191. Γελάδας ἀγαλματοποιός, διδάσκαλος τοῦ φιδίου: Geladas Statuarius, magi-
 ster Phidiæ: Suidas. Aliis dicitur Eladas. Vide quæ diximus in ELADAS.

GENTIANA. Vide GLANIANA.

GERAS.

Geras Carchedonius. Vide quæ supra diximus in CARTHAGINIENSES.

GERMANI.

Germani ad machinas reliquaque opera bellica maxime idonei, evincit hoc inventio
 bombardarum: Chalcondylas libb. ii & v de rebus Turcicis.

GERRHÆI.

Gerrhæi & Sabæi plurimum delectantur sculpturæ varietate. Vide Photii excerpta ex
 cap. 50 libri primi Agatharchidis de Mari rubro.

GETULI.

Horatius lib. ii, epist. 2:

- - - Vestes Getulo murice tinctas.

Ovidius 11 Fastorum, vers. 219:

Dat tennes tunicas Getulo murice tinctas.

Plinius lib. xxxv, cap. 6: Puteolanum purpurissimum potius laudatur, quam Tyrium aut
 Gætulicum vel Laconicum, unde pretiosissima purpura.

GITIADAS, STATUARIUS.

Gitiadas Lacedæmonius fecit Minervæ delubrum, & ejusdem Dæ signum ex ære: vi-
 de Pausaniam lib. iii, pagg. 193 & 196.

GLANIANA.

Glaniana alii Grantiana, Martialis iv, 39. Bulengerus de Pictura pagina 6, legit
 Gentiana.

M 2

GLAU.

GLA GNB GOM GOR

GLAUCIAS, STATUARIUS.

Glaucias Aegineta fecit & currum & statyam Gelonis: *Pausanias lib. VI, pag. 360, 49. Vide quoque ibidem pag. 361, 23 & 36. Item pag. 364, 53.*

GLAUCIDES, STATUARIUS.

Plinius libro xxxiv, cap. 8, refert Glaucidem inter eos Artifices, qui fecerunt athletas & armatos & venatores sacrificantesque.

GLAUCIO, PICTOR.

Athenion Maronites Glaucionis Corinthii discipulus, Plinius xxxv, 11.

GLAUCUS.

Glaucus Chius (Olympiade xcv) primus ferri inter se glutinum excogitavit & junxit, Eusebius Chron. mcccxi. Ejus meminit etiam Herodotus, & Pausanias in Boeoticiis, verbis Herodoti. Vide proverbium *γλαύκος πύργος*, quod ad Eusebium notavit Scaliger.

GLAUCUS, ARTIFEX.

Hic est ille Glaucus qui aliis Chius, aliis Samius dicitur. Hegesander Delphus, inquit Athenæus lib. v, capite 13, in Commentario statuarum & imaginum scribit Glauci Chii opus Delphis esse, engytheæ ferreæ simile, Aliatis donarium, Herodoto memoratum, qui *ποικρομελίδιον* appellat. Nos Delphis consecratum vidimus, revera spectatum dignum, ob animalcula quædam & insecta, plantasque pusillas toro, elaboratas. Vide Casaubonum ad hæc verba Athenæi. Vide quoque Plutarchum circa finem libri de Oraculorum defectu, qui opus hoc *ποικρομελίδιον* appellat. Pausanias lib. x, pagina 637, 13: Ex plurimis donariis, quæ Lydorum reges miserunt Apollini, nullum jam superest præter ferream basin, quam fecit Glaucus Chius, qui primus invenit ferri conglutinationem. Forma operis turri perquam similis, &c. Vide locum. Ex hujus etiam Glauci adinventa solertia nunc est adagium *γλαύκος πύργος*, de quo hæc habet Hesychius: *γλαύκος πύργος*, παρομοίᾳ ἐπὶ τῷ ραδίως κατασκευαζομένῳ. ἰδμυθόδορος δὲ τὴν ἑσθέρην καλεῖται. *γλαύκος* γὰρ χιτῶν, σιδήρεα καλεῖται. Suidas in *γλαυκὴ ἱστία* refert paroemiam hanc ad Glaucum Samium: *γλαύκος πύργος*, παρομοίᾳ ἐπὶ τῷ ραδίως κατασκευαζομένῳ. ὁπὶ γλαυκῆς πύργος Σαμίου, ὅς ἐστι τὸ σιδήρεα καλεῖται ἐξέδρεν. Zenobius paroemiarum Centuria 11, 91: *γλαύκος πύργος*, ἢ ἐπὶ τῷ ραδίως κατασκευαζομένῳ, ἢ ὅτι τὸ πᾶν ὁπλισμὸς καὶ ἐν τῷ πύργῳ ἐργασιομένην. ἰππασίος γὰρ τῆς κατασκευῆς χαλκοῖς ἀπλοῦς ἀσκεύεσθαι. τὰς μὲν ἀσκεύεσθαι ἀπλῶς ἵσας ὑπάρχουσιν, καὶ τὸ πρῶτον ἀσκεύεσθαι πύργος ἐπὶ τῷ πύργῳ, καὶ τὸ δεύτερον ἢ τὸ τρίτον, ἀπλοῦς ἢ τῷ πύργῳ, καὶ κρηνοῦς ὁπλισμὸν συμφωνίαν πᾶσι καὶ λέγει. *γλαυκὸς ἰδμυθὸς* τὸς ἐπὶ τῷ ἱστικῷ ὁπλισμῷ γὰς πρῶτον: *Glauci ars: vel de rebus cito confectis, vel in id quod summa cum cura atque artificiose elaboratum est. Quidam etenim Hippasus quatuor discos, atque sic fecit, ut diametri eorum æquales, essent. Primi vero disci spissitudo epistoli rationem ad secundum haberet, hemiola autem ad tertium, dupli rursus ad quartum, & pulsati symphoniam quandam ederent. Feruntque primum omnium Glaucum hos discorum sonos observasse.* Vide quoque Stephanum de Urbibus in *Ἀθήνῃ*. Verba ejus adscribimus in GLAUCUS STATUARIUS, quem proxime nunc memorabimus. Glauci Chii artem, ut & Zenxidis, initio valde rudem fuisse testatur Libanius Orat. xix, quæ est de Saltatione.

GLAUCUS, STATUARIUS.

Glaucus Lemnius, insignis Statuarius. Hujus meminit Stephanus de Urbibus, in *Ἀθήνῃ*, ubi inter alia & hæc habet: *πολύκιτος* ἐν περιακτῇ πύργῳ Ἀθήνῃ τὴν ἀπλοῦς καλεῖται, ἀφ' ἧς ἡ γλαυκὸς, εἰς τὴν τὴν καλεῖται σιδήρεα καλεῖται. Δύο γὰρ ἦσαν. ἓν γὰρ μὲν Σαμίου, ὅστις καὶ ἐργον ἀοιδιμώτερον ἀνέθηκεν ἐν Δελφοῖς, ὡς Ἡρόδοτος. ὁ δὲ ἐπὶ Ἀθήνῃ, ἀνδριαϊστικός ἀσκεύεσθαι, &c. Vide locum.

GLAUCUS ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Aliquot Glauci Argivi opera memorat Pausanias lib. v, pag. 339, 45. Vide quoque pag. 340, 12.

GLAUCUS, NAUPEGUS.

Πόσις ὁ Μάγνης ἐν τῷ Ἀμαζονίδῳ. ἢ Ἀργεῖος φησὶ δημωγεῖν φησὶ τὴν ἐλάνθαι καὶ κυβερνῶντα αὐτῶν: *Posis Magnesius libro III Amazonidis Glaucum ait fabrum fuisse Argo navis, eamque gubernasse, &c. Vide Athenæum lib. VII, cap. 12.*

GNEUS. Vide CN, vel CNEUS.

GOMPHUS, STATUARIUS.

Gomphus fecit Praxigoridis meretriculæ signum: *Tatianus contra Græcos.*

GORDYÆI.

Strabo lib. xvi, pag. 747, B: *ἔδοξαν οἱ Γορδυαῖοι ἀποφρονέως ἀρχαῖς καὶ πᾶσι, καὶ πολιτοκλήτων ὀργάνων ἐμπειροὶ. διόπερ αὐτοῖς εἰς πᾶσι ὁ Τισχάνης ἐχρήθη: Videbantur Gordyæi præter*

GOR. GRÆ. GRA. GRÆ. GYGH. HAB. HAD. HAR.

præter ceteros archiædonicarum rerum, sicut de instructis etque appropinquatum in-
mentorum experientes: quamobrem ad hæc eorum potissimum opera uteretur Ligures.

GORGASUS PLASTA & PICTOR.

Plasta laudatissimi fuerit Damophilus & Gorgasus, idemque priores, qui ceteris
eadem Roma ad Circum maximum utroque genere artis sue excoluerunt. Ceteris in-
pris Græce, quibus significarunt, a dextra opera Damophilus esse, a parte sinistra Gorgasus.
Ante hanc eadem Tuscanica omnia in adibus fuisse, auctor est M. Varro, l. vii. de Ling. lib. xxxv, cap. 12.

GORGIAN, STATUARIUS.

Olympiade LXXXVII fuerit Agelades, Callon, Polycterus, Phragmon, Gorgias, La-
con, Myron, Pythagoras, Scopas, Peredus, Plinius xxxiv, 8.

GRÆCIA.

Cuncta Græcia, inquit Cicero pro L. Flacco, quæ fama, quæ gloria, quæ doctrina,
quæ plurimis artibus, quæ etiam imperio & bellica laude floruit, parvum quendam is-
cum (ut scitis) Europæ tenet semperque tenet. Hæc interim tam angusti ambitus ter-
ra Græcia, Pictoribus significibusque illustris dicitur Sidorio Apollinari lib. vi, epist. 12.
Sicuti & Græcos antea pingendi fingendique conditores dixerat Plinius, in Prefatione ar-
dui operis. Posteaquam vero Græcia victa luxum una cum libris transfudit in istos:
nam ut ait Horatius lib. vi, epist. 1: *Græcia capta ferum victorem cepit, & arte
Insultu agresti Latio.*

Græcia capta ferum victorem cepit, & arte
Insultu agresti Latio.

Romanis quoque idem Horatius acerbe satis improbat.

Venimus ad summum fortuna. Pingimus atque
Psallimus, & luctamur Achivis doctius unctis.

Græcia intexebat aurum pallis: Ausonius epigr. xxxvi. Genere ipso à Græcis Tusca-
nica statum differunt. Vide Quintil. xpi, 10, circa initium capitis. Græca res est, ni-
hil velare: at contra Romana ut militaris, thoracis addere, Plin. lib. xxxiii, cap. 5.
Quædam huc pertinentia diximus libro iii de Pictura vet. cap. 2, §. 9.

GRANTIANA. Vide GLANIANA.

GRATIANA VASA.

Vasa ex argento mira inconstantia humani ingenii variat, nullum genus officina diu
probando. Nunc Furniana, nunc Clodiana, nunc Gratiana, (etenim tabernas mensis
adoptavimus) nunc anaglypta in asperitatemque exoisa circa linearum picturas, querimus,
Plinius lib. xxxiii, cap. 11.

GRYLLIO, SCULPTOR.

Mentionem ejus facit Laërtius lib. i in Aristotelis vita, ubi testamentum ejus describit:
Επιμελεῖσθαι ἡ καὶ τῶν ἐκδοτέων εἰσὼν ὡς τὸν Γρυλλίου, ἔπος Πικτεσθίων φωνήσων,
ἢ Νικάνορος καὶ ἡ Προξένου, ἢ Διονυσίου ἐκδοτέων, καὶ ἡ ὁ ματρός & Νικάνορος. Illud quoque
curant, ut quas imagines Gryllioni fingendas locavimus, hæc, cum perfecta fuerint,
collocentur, tum Nicanoris, tum Proxeni, quam locare cogitabam, tum Nicanoris ma-
trij. Vide ibi plura.

GYGES.

Gyges Lydius picturam invenit in Egypto: in Græcia vero Euehr, Dadali cogni-
tus, ut Aristoteli placet: ut Theophrasto, Polygnotus Atheniensis, Plinius vii, 56.

H.

HABRON vel ABRON, PICTOR.

Habron pinxit Amicitiam & Concordiam & Deorum simulacra, Plinius xxxv, 11.
Ibidem quoque paulo post memoratur Nessus Abronis filius.

HADRIANA VASA.

Plinius lib. xxxv, cap. 12, ubi agit de variis scitilium generibus: Coss, inquit, long
maxima, Hadrianis firmitas.

HADRIANUS IMP. Vide ADRIANUS IMP.

HARMON, FABER.

Vide Eustathium ad versum 60 Iliad. 3, pag. 521 edit. Romanæ, ubi multa quoque
habet

habet de Phereclo Harmonis filio, qui ob hoc etiam Harmonides dictus. Vide proxime sequens HARMONIDES.

HARMONIDES, NAUPEGUS.

Harmonides, juxta alios Phereclus, ædificavit Paridi naves quibus Lacedæmonem petiit Helenam rapturus: *Tzetzes in Lycophronis Cassandra*. Similia quoque habet Auctor brevium schol. ad vers. 60 Iliad. ε; nec non ad vers. 443 Iliad. ρ. Vide quoque proxime præcedens HARMON.

HATERIUS LABEO. Vide LABEO.

HEBER, HEBRÆI.

De Hebero & Hebræis multa doctissim. Bochartus. Hebræorum terra fert byssum: vide *Pausaniam lib. v, pag. 294, 34*. *Hebræi, quum Moyses dux eorum ascendisset in montem, atque ibi XL dies moraretur, aureum caput bovis, quem vocant Apin, quod eos in signum præcederet, figurarunt*, Lactantius lib. iv de vera Sapientia, cap. 10. Vide quæ supra annotavimus in AARON.

HECATÆUS, ARGENTI CÆLATOR.

Meminit Plinius lib. xxxiii, cap. 12; & lib. xxxiv, cap. 8.

HECATODORUS, STATUARIUS.

Alipha imposita est colli ab omni parte prærupto, ad quem ascenditur per stadia amplius decem. Arcem habet in ipso vertice totius collis, & æream Minervæ statuem specie atque magnitudine præstantem. Causam ejus positæ, quorsum adhæc, & cujus sumptibus initio confecta fuerit, ipsi quoque indigenæ parum nōrunt: neque enim satis explorate constat qua ex causa, aut à quo fuerit dedicata. De Artificibus ex quorum officina prodiit, consentiunt omnes; Hecatodori nempe & Sostrati opus esse, inter magnificentissima atque exquisitissima Artis quæ sunt ab iis facta: *Polybius libro quarto, pagina 340, D*.

HEGIAS, STATUARIUS.

Phidias floruit Olympiade lxxxiii, circiter 600 nostræ urbis anno. Quo eodem tempore amuli ejus fuere Alcámenes, Critias, Nestocles, Hegias, Plinius xxxiv, 8, ubi & aliquanto post legas: Hegie Minerva Pyrrhusque rex laudatur, & celetizontes pueri, & Castor ac Pollux ante eadem Jovis tonantis. Onatas floruit eadem ætate, qua Hegias Atheniensis & Argivus Ageladas. Η ηλικία & οἶκός τε καὶ τὸν Ἀθῆναιων Ηγίας καὶ Ἀγέλαδος συμβαίνει τὸν Ἀργεῖον: Pausanias lib. viii, pag. 525, 9.

HELENA, PICTRIX.

Helena, Timonis Egyptii filia, pingendi perita, quæ bellum Issicum sæculo suo gestum pinxit. Vespasianus hanc picturam collocavit in templo Pacis: *Photius ex Ptolemai Hephæstionis novæ ad variam eruditionem historiæ lib. iv*.

HELICON, POLYMITARIUS.

Vide quæ supra diximus in ACESEUS.

HELIODORUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, refert hunc Heliodorum inter Plastas qui athletas & armatos & venatores sacrificantesque fecerunt. Iterum lib. xxxvi, cap. 5: *Ad Octaviæ porticum Pana & Olympum luctantes fecit Heliodorus, quod est alterum in terris symplegma nobile*: nam alterum Cephissodori symplegma, signum nobile, laudatum est Pergami, *digitis corpori vetius quàm marmori impressis*, ut loquitur idem Plinius ibidem aliquanto ante.

HELLAS, STATUARIUS.

Hellas Atheniensis à Vitruvio in Proœmio libri tertii refertur inter Artifices nullam affectos memoriam, quod non ab industria Artisve sollertia, sed à felicitate fuerunt destituti.

HERACLEA VASA.

Cicero lib. iv in Verrem: *Verri dicitur, habere eum perbona torcumata: in his pocula duo quedam, quæ Heraclea nominantur, Mentoris manu summo artificio facta*.

HERACLIDES, ARCHITECTUS.

Heraclides Tarentinus Architecton Philippo Perfei patri promisit, se solum classem Rhodiorum incendio absumpturum: quod quibus dolis perfecit, docet Polyænus Strategematum lib. v. Vide quoque *Athenæum lib. xiv, cap. 3*.

HERACLIDES, PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 11, refert Heraclidem Macedonem inter Artifices non ignobiles quidem, in transcurso tamen dicendos. De hoc Heraclide eo ipso capite & ante dixerat

dixerat Plinius: *Est nomen & Heraclidi Macedoni. Initio naves pinxit: captoque rege Perseo, Athenas commigravit; ubi eodem tempore erat Metrodorus pictor, idemque philosophus, magnæ in utraque scientia auctoritatis.*

HERACLIDES, SCULPTOR.

Heraclides Phocensis sculptor: *Laërtius lib. v, in Heraclide.*

HERCULES.

Primum tingendæ purpuræ initium ad Herculem referunt Phœnices, teste *Julio Poluce Onom. lib. 1, cap. 4, §. 2.* Herculem philosophum, cognomento Tyrium, tempestate Phœnicis Tyriorum regis primum invenisse purpuram, discimus ex Chronico Alexandrino. Inveniendi occasionēs diversimode tradunt *Achilles Tatius lib. 11 de Clitophontis & Leucippes amoribus; Cedrenus pag. 18 edit. Regiæ; Greg. Nazianz. Orat. 111; Cassiod. Variarum 1, 1.*

HERMES TRISMEGISTUS.

Tzetzes Chiliade v, Hist. 1:

Ἑρμῆς μὲν ὁ Ἀἰγυπίου Τελσμείγης καλεῖται
ὅς συγχρονῶν Ὀσίριδι, τῷ Νεῖ, Διονύσῳ,
Ἐφείρε σέβας τῶ θεῶ, καὶ τύπας τῶ χαμμμάτων
καὶ τέχνας κατεκόσμησε, καὶ σύμπασι τὸν εἶον.

*Mercurius quidem Ægyptius Trismegistus vocatur,
Qui contemporaneus Osiridi, Noë, Dionysio
Invenit cultumque Dei, atque formas litterarum,
Et artibus exornavit, atque omnibus vitam.*

Eadem Chiliade, Hist. 26

Ἑρμῆς ὁ καὶ Τελσμείγης, γοναῖς τῶ Ἀἰγυπίου
Λεγέει περὶ τὸν ἰφάρειν χαμμμάτων τὰς συνθέσεις,
Καὶ Σήθ' Ἑβραίου λέγων ἰφάρειν χαμμμάτων.
Ἑρμῆς ὁ καὶ Τελσμείγης, ἐν περ πάντων ἔρηκεν
Τεταμμάτων ἰφάρειν, καὶ χρειωδὸν μυρίων,
καὶ σύγχρονος καὶ σύμβουλος καὶ χαμμμάδος ὑπῆρχε
Ἐπὶ τῶν διοικήσεων τῶ πάντων τῶν πραγμάτων,
τῶ Ἀἰγυπίου ἀνακτοῦ, ὅς κατὰ Ἀἰγυπίας
Ὀσίρις ὀνομάζεται, ἥτοι τῶν περὶ ἐλέπων.

*Mercurius, qui & ter maximus, ex filiis Ægyptiorum
Dicitur primus invenisse litterarum compositiones,
Quamvis Seth Hebræi dicant inventorem litterarum.
Mercurius qui & ter maximus, quem modo dixeram,
Litterarum cum esset inventor, atque rerum utilium complurium,
Et æqualis & consiliarius & scriba fuit
In administrationibusque omnium negotiorum,
Ægyptiorum regis, qui secundum Ægyptios
Osiris nominatur, nempe ex illustrioribus.*

HERMOCLÉS, PLASTA.

Hermoclis Rhodii Combabus, forma quidem mulieri similis, vestitum autem virilem gerens. Vide *Lucianum de Dea Syria.*

HERMOCREON.

Parii insulares condiderunt Parium urbem in Propontide. Ibi fertur ara spectatu digna esse, cujus latera stadii longitudinem implent: *Strabo lib. xii, pag. 487, A.* Erat hæc Parii ara Hermocreontis opus, omni memoria dignum ob molem ac pulchritudinem: *Idem lib. xiii, pag. 588, B.*

HERMODICE.

Ἑρμῶδίκην, γυναῖκα τῶ Φρυγῶν βασιλέως Μίδου, φασὶ κάλλει διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ σφωδρῶς εἶναι, καὶ πικρῶς, καὶ πρῶτον νόμισμα κῶσαι Κυμαίων: *Hermodicen, uxorem Mide regis Phrygum, ferunt fuisse pulcherrimam, atque adeo & sapientem artificiosamque fuisse, primamque numisma cudisse Cumæis, Heraclides Ponticus de Politis; ubi agit de Cumæorum politia. Pollux Ἀρμ. δίκην vocat.*

HERMODORUS, ARCHITECTUS.

Ædis Martis est circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio, Priscianus Gramm. lib. viii ex Cornelio Nepote.

HER-

HERMOGENES, ARCHITECTUS.

Hermogenes edidit volumen de æde Dianæ Ionica, quæ est Magnesiæ pseudodipteros, & Liberi patris Teo monopteros: *Vitruvius in Proœmio libri septimi*. Vide quoque *caput 1 libri tertii*. Hermogenes, Tarchesius, & Pytheus, antiqui Architecti, negaverunt Dorico genere ædes sacras oportere fieri: *Vitruvius lib. IV, cap. 3*. Quo invento idem Hermogenes in Architectonica sumptuum operisque compendia fecerit: *Vitruvius lib. III, cap. 2*.

HERMOGENES, PICTOR.

Hermogenes Africanus, Pictor, deserta arte, errorum Stoicorum patrocinium suscepit, eique Tertullianus iusto volumine respondit, atque in ipso statim limine *licite pinxisse* testatur. Vide locum.

HERMOGENES, STATUARIUS.

Corinthus erat Apollo cognomento Clarius ex ære, & Venus, Hermogenes Cytherius fecit: *Pausanias lib. II, pag. 89, 20*.

HERMOLAUS, STATUARIUS.

Palatinas domos Caesarum replevere probatissimis signis Craterus cum Pythodoro, Polydeutes cum Hermolao, Pythodorus alius cum Artemone, & singularis Aphrodisius Trallianus, Plinius xxxvi, 5.

HERMON.

Hermón primus fecit larvas, quæ apud Græcos nomen acceperunt ab inventore. *Ερμώνεια*, inquit Auctor Etymologici magni, *περὶ σωπεία ἔτω καλὸν ἔργον πιά, ἀπὸ Ερμῶνος & πρώτων εἰκονισμῶν*, ὡς ἡ Θηρέκλειος κύλιξ, καὶ Ἰφικράτης τὸ ὑπόδημα.

HERMON.

Thefaurum Epidamniis Pyrrhus & filii Lacrates atque Hermon fecerunt: *Pausanias lib. VI, pag. 379, 34*.

HERMON, SCULPTOR.

Signum ab Aulisco dedicatum, ars est Hermonis Troezenii. Ejusdem Hermonis etiam sunt lignea Castoris & Pollucis simulacra: *Pausanias lib. II, pag. 144, 39*.

HERO, MECHANICUS, DICTUS SENIOR.

Hero vel Heron ob scientiæ machinalis gloriam Pappo atque Eutocio celebratur. Vixit is Olympiade sexagesima quinta post centesimam, hoc est anno ante Christum natum centesimo supra vigesimum, circa tempora Ptolemæi Euergetis secundi. Atque ita seculo junior fuerit Archimede: Vitruvio autem seculo vetustior. Patria fuit Alexandrinus, filius ac discipulus Ctesibii, qui primum tonfor fuit, postea vero mirabilium prorsus machinarum repertor. Vide quæ supra diximus in Ctesibius. Universam tamen Heronis vitam fuisse scripsit Bernardinus Baldus, addiditque ejusdem Heronis belopoiz à se latinitate donatz atque illustratz.

HERO, JUNIOR.

Alter Hero dicitur Junior, qui geodæsiam atque alia quædam mechanica scripsit. Claruit circa tempora Heraclii Imp. Vide *Voss. de scientiis mathemat. cap. XLVIII, §. 20*.

HERODOTUS, STATUARIUS.

Tatianus contra Græcos; *φρωῶν τὴν ἑταίρην ὑμῖν Πραξιτέλης καὶ Ἡρόδοτος πωπύκασιν: Phrynen meretricem vobis Praxiteles & Herodotus fecerunt*. Et mox ibidem; *Γλυκερὰ τὴν ἑταίραν καὶ Ἀργεῖαν τὴν ψάλτριαν ὁ Ὀλυμπίης Ἡρόδοτος κατασκεύασεν: Glyceram scortum & Argivam psaltriam Olynthius Herodotus fabricavit*.

HETRUSCI. Vide THUSCI.

HIBERI.

Servius ad illud Virgilii IX Æneidos, versu 582:

Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus Hibera.

Hæc annotat: *Ferrugo coloris genus est, qui vicinus est purpuræ subnigræ. Hibera autem modo, non Hispana, sed Pontica. Nam Hiberia pars Ponti est, inter Persidem & Armeniam, ubi optime colores diversi tinguntur: ut ostendit Horatius, dicens,*

Herbasque quas & Colchos atque Hiberia.

Mittit venenorum ferax.

Locus est in Epodon lib. ode v. Ubi annotat Acron: *Hic quidam volunt Iberiam, non Hispaniam dictam, sed Ponto civitatem vicinam, unde: Et ferrugine clarus Iberta*. Vide quoque quæ ex eodem Acrone annotamus infra in IBERÆ LORICÆ.

HICA-

HICANUS, STATUARIUS.

Plinio libro xxxiv, cap. 8, Hicanus refertur inter eos artifices qui athletas & armatos & venatores sacrificantesque fecerunt.

HIERO, FICTOR CEREARUM IMAGINUM.

Hiero Cybirata, cerearum imaginum Fictor: is una cum fratre Tlepolemo, Pictore, strenuam operam navavit Verri depradanti Siciliam. Vide *Ciceronem libro iv. accusat. in C. Verrem.*

HIERONYMUS, ARTIFEX.

In summa olim apud omnes admiratione fuit harmamaxa Hieronymi, qua cadaver magni Alexandri deuchi contigit: *Moschion apud Athenaeum libro v, cap. 9.* Operis artificiosi juxta & sumptuosi descriptionem uberrimam habet Diodorus Siculus *lib. xviii, sect. 19.* Vide quoque *Ælianum var. hist. xii, 64.*

HILARIUS, PICTOR.

Hilarius Bithynus Athenis in arte pingendi excelluit, in exprimendo hominum vultu admirandus, Euphranoris antiqui æmulus, cum familia ruri à barbaris interemptus est sub Valente: *Eunapius in Prisco.*

HILPIUS, PICTOR.

Meminit ejus Lupus abbas Ferrariensis *epistola 60.* Vide *tomum 11 Hist. Francorum, pag. 761, edit. Paris.*

HIPPA SIS, ARTIFEX. Vide GLAUCUS, ARTIFEX.

HIPPEUS, ARTIFEX.

Polemon in libris de Pictoribus ad Antigonum, Athenis, inquit, in Peirithoi nuptiis Hippeus fecit guttum & poculum è lapide, marginibus auro circumtectis: præterea lectos ex abiete, humi jacentes, variis stragulis ornatos, pocula quoque & cantharos, lucernam denique fictilem de laqueari suspensam & sparsas emittentem flammæ: *Athenaeus lib. xi, cap. 6.*

HIPPIAS, SOPHISTA & ARTIFEX.

Multa atque admiranda prorsus de hoc Hippia transtulit Cicero, ex Platonis Hippia, in librum iii de Oratore: *Illos veteres doctores auctoresque dicendi, inquit Tullius, nullum genus disputationis à se alienum putasse accepimus, semperque esse in omni orationis ratione versatos. Ex quibus Eleus Hippias, cum Olympiam venisset maxima illa celebritate ludorum, gloriatus est, cuncta pene audiente Græcia, nihil esse ulla in arte rerum omnium quod ipse nesciret. Nec solum has artes, quibus liberales doctrinæ atque ingenia contingerentur, geometriam, musicam, literarum cognitionem & poetarum, atque illa quæ de natura rerum, quæ de hominum moribus, quæ de rebus publicis dicerentur: sed annulum quem haberet, pallium quo amictus, soccos quibus indutus esset, se sua manu confecisse. Scilicet nimis hic quidem est progressus; sed ex eo ipso est conjectura facilis, quantum sibi illi ipsi oratores de præclarissimis artibus appetierint, qui ne sordidiores quidem repudiarent.* Apulejus in Floridis: *Hippias è numero Sophistarum est arium multitudinis prior omnibus, & eloquentia nemini secundus. Etas illi cum Socrate. Patria Elis; genus ignoratur. Gloria vere magna; fortuna modica: sed ingenium nobile; memoria excellens; studia varia; æmuli multi. Venit Hippias iste quondam certamine Olympio Pisam, non minus cultu visendus, quam elaboratu mirandus. Omnia quæ secum habebat, nihil eorum emerat, sed suis sibi manibus confecerat. Et indumenta quibus indutus, &c.* Vide reliqua. Meminit & Quintilianus *Orat. Instit. lib. xii, cap. ult.* De balneo artificiosissime ab eo exstructo, vide Lucian. in Hippia.

HIPPIAS, STATUARIUS.

Meminit ejus Pausanias lib. vi, pag. 367, 33. *Φιδίας ὁ ἀγαλατομίδης ἱππῶς μαθητὴς ὤ:* *Phidias Statuarius Hippia discipulus fuit.* Dio Chrysostomus Oratione lv. Ubi tamen Isaacus Casaubonus restituit *ἱππῶς.*

HIPPODAMAS, ARCHITECTUS.

Hippodamas Milesius Architecton, qui Atheniensibus exstruxit Piræum: *Harporation in ἱπποδάμεια.*

HIRAM.

Hirami Tyrii Ars fuere ærea opera quæ templum Salomonis adornabant, 1 Reg. cap. vi: 13. Vide D. Hieronymum in Nepotiani epitaphio. Locum supra exscriptimus in Bezaleel. Vide quoque quæ mox dicimus in *Hyperon.*

HOCATODORUS.

Vide an non Polybio sit *Hocatodorus*, qui mox Plinio & Pausaniæ nuncupatur *Hyperatodorus.*

N

HOR.

HORTENSIVS, ORATOR.

Qui Hortensius Orator fuit summus omnium elegantiarum æstimator. *Cydæ tabulam Argonautas*, inquit Plinius lib. xxxv, cap. 11, H-SXLIH *Hortensius Orator mercatus est, eique adem fecit in Tusculano suo*. Vide quoque *Dionem Cassium lib. LIII*. Hunc eximii Oratoris morbum optime cognitum habuit nequissimus Verres, cum ei Sphingem æneam maximi pretii ex præda Sicula illi dono dedisset: unde cum Hortensius dixisset se ænigmata non intelligere, atqui debebas, inquiebat Cicero, cum domi Sphingem habeas.

HYGIÆNON, PICTOR.

Hunc Plinius lib. xxxv, cap. 8, refert inter vetustissimos Artifices qui monochromata pinxerunt, quorum ætas non traditur. Integrum Plinii locum adscripsimus supra, in CIMON, PICTOR.

HYPATODORUS, STATUARIUS.

Centesima secunda Olympiade florere *Polycles, Cephissodorus, Leochares, Hypatodorus*, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. In Aliphera, urbe Arcadiæ, ædes Minervæ est; Dæ signum est ex ære, Hypatodori opus, spectatu dignissimum, cum ob magnitudinem, tum ob artem: *Pausanias lib. viii, pag. 497, 30*. Aliquot etiam Hypatodori atque Aristogitonis Statuaria opera recenset idem *Pausanias lib. x, pag. 627, 21*. Considera quoque an non Hypatodorus idem sit cum eo quem Polybius lib. iv vocat *Hocatodorum*.

HYPERBIUS.

Laterarias, ac domos constituerunt primi *Euryalus & Hyperbius fratres Athenis: antea specus erant pro domibus*, Plin. lib. vii, cap. 56. Hyperbius Corinthius, juxta quosdam, primus invenit rotam figulinam. Schol. in Pindari Olympia, ode xiii: *Θεὸς ὅρας ἐν τῷ ποτὶ δ' ῥημάτων, ἡ πέρειον τὸν Κορίνθιον Φησὶν εἰρηκεναι τὴν ἑ κεραμικὴν τὴν χαλκὴν*: vide locum pag. 113 edit. Pauli Stephani. Plinius lib. vii, cap. 56: *Figlinas invenit Coræbus Atheniensis*. In iis orbem *Anacharsis Scythes*; ut alii, *Hyperbios Corinthius*.

HYPERBOLUS.

Lucernarum Artifex, admodum vaser, ut qui plumbum quoque immisceret æri ex quo lychnos faciebat. *οὐ γὰρ χαλκῷ μόνον ἐχρητο ἀλλὰ καὶ τὴν ἑ λυχνῶν καὶ ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ μὲν λυχνῶν ἐνέειχε· ἵνα πλὴν βαρὺς ἐχούλης, πλὴν αἰσίου καὶ εἰς τὴν ἡπείρου τὴν πελαγονίαν*, Schol. in Aristophanis *Nebulæ*.

HYPERON.

Alexander Polyhistor, in opere de Judæis, adscripsit aliquas epistolas, Solomonis quidem ad Vastrem regem, Egypti & ad regem Phœnicie Tyrionum, atque eorum inde ad Solomonem, in quibus ostenditur quidem Vastrem octoginta millia virorum Egyptiorum ei misisse ad templi ædificationem: alterum vero totidem hominum Tyrionum, una cum Architecto Tyrio, ex matre Judæa, ex tribu David, ut illic scriptum est, cui nomen Hyperon, *τὸν ἀρχιτέκτονα τυρίων, καὶ μητρος Ἰουδαίας, καὶ δ' οὐλῆς Δαβὶδ, ὅς ἐστιν ἡγεμὼν, ἡ πέρων τὸν ἄνακτα*, Clemens Alexandr. *Stromat. i*, paginis 243 & 244. Atque adeo hic Hyperon dubio procul est idem ille, qui nobis supra ex i Reg. vii: 13, dictus est *Hiram*, Lxx interpretibus, Josepho, atque Eusebio *Χεραμ* vel *Χιραμ*.

HYPsicRATES.

Hypsicrates, Antigonus, & Selemon scripserunt *ἐν πινάκῳ, de tabulis*: *Lactium* lib. vii in *Chrylippo*.

I.

IADÆS, STATUARIUS.

Centesima decima quarta Olympiade *Lysippus fuit*, & cum eo *Alexander Magnus*: item *Lysistratus & frater ejus Sthenis, Euphronides, Sostratus, Ion, Silanion*. In hoc mirabile, quod nullo doctore nobilis fuit. Ipse discipulos habuit, *Zeuxim & Iadem*, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

JANUS.

Eustathius ad vers. 25 i *Odysseæ E*, edit. Rom. pag. 1533: *Ἰάννον διὰ τὴν ἀπονομήν λεγούσι, τὸ ῥῶν ὀπίσω, τὸ δ' ἐμπροσθεν ἔχοντα πρὸς ὁμοίαν. ἐπὶ εὐρε πρῶτον ἐφάνον καὶ χειρίας καὶ πόδας. καὶ ὁμοίως καὶ χαλκῶν ἀστέρων ἐχάρμαξε· διὸ καὶ β' ἀδάδα καὶ ἰ' ἀδελφὴν καὶ πολλὰς ἐπὶ τῷ νομίσματι ἐνεχάραττον πρὸς ὁμοίαν δικέφαλον· καὶ ἐκ γὰρ τὰς μέρας ἡ ἀδελφὴ φανον*.

JAS. IBE. ICM. IGT. IDÆ. IDE. IGN.

99

Φανον ἢ παλαιόν: Janum ajunt fuisse bifrontem, atque unam faciem post, alteram ante prætulisse. Hic primus invenit coronam, ratem tumuluarariam, & naves. Etiam numisma æneum primus signavit: ac propterea Græcarum, Sicularum, & Italicarum urbis tumuluararii ratem, aut coronam, aut navem. Fufius hæc distinctiusque ex Dracone Corcyraeo tradit Athenæus lib. xv, cap. 13. Cujus verba adscripsimus lib. 11 de Pictura vett. cap. 8, §. 13.

JASON.

Ἰάσων ὁ Θεσσαλὸς καὶ ἡμιθωρακία προσεξέρρε: Jason Thessalus etiam semithoraces adinvenit, Pollux Onom. lib. 1, cap. 6. Longa nave Jasonem primum navigasse Philostephanus auctor est, Plinius lib. vii, cap. 56.

IBERÆ LORICÆ.

Horatius Carminum lib. 1, Ode 29:

Cum tu coëmtos undique nobileis
Libros Panæti, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis.

Ubi Acron Grammaticus: Optime enim fortes Hispanæ loricae sunt. Et confer hæc cum ejusdem Grammatici verbis quæ supra attulimus in HIBERI.

IBERI.

Iberi occidentales texendi Arte præcellunt: Tzetzes Chiliade xi, Hist. 388.

ICMALIUS, FABER.

Homerus Odyss. 1, vers. 57:

Τῇ ᾧδ' ἔρ' ῥ' κλισίῳ περὶ κάτθεσαν, ἐνθ' ὅς' ἔφικε,
Δινωτὴν ἐλέφαντα καὶ δ' ἄλλ' ῥ' ἢν πηλὸν τέκτων
Ποιῶν Ἰκαμάλιον.

Huic apud ignem quidem sedem deposuerunt (illic assidebat)
Rotundam ex ebore & argento, quam quondam faber
Fecit Icmalius.

Ubi Eustathius: Ἰκαμάλιον, ὄνομα ἐκείνου τέκτονι ἐύλῳν, ἀρχέσιμα γίνε' ἢ τὸ ἐξικμαθῆναι: Icmalius est nomen proprium fabri lignorum, quæ utilia sunt cum sunt siccata. Vide Rom. edit. pag. 1855, 29.

ICTINUS, ARCHITECTUS.

Ictinus & Carpion scripserunt volumen de æde Minervæ Dorica, quæ est Athenis in arce: Vitruvius in Proœmio libri septimi. De hoc Ictino ita Pausanias libro viii, pag. 522, 38. Ictinus Architectus, qui templum Apollinis Epicurii in Cotylion monte juxta urbem Phigaliam extruxit, vixit iisdem temporibus, quibus Pericles floruit Athenis: idemque Atheniensibus Parthenonem erexit: Plutarchus in Pericle: Parthenonæ hecatompedon cum Ictino Callicrates extruxit. Plura habet Meursius Attic. lect. lib. iii, cap. 16. Strabo lib. ix, pagg. 395 & 396: Ictini opus in urbe Eleusi Cereris Eleusiæ templum est, & mysticum delubrum, capax turbae theatricæ. Idem etiam Athenis Parthenonem fecit in arce Minervæ: Pericle sustinente operum procurationem. Ausonius Edyllio x, versu 308:

Hic clari viguere Minervæ artes,
Atque Ephesi spectata manus: vel in arce Minervæ
Ictinus, magico cui noctua perhæsa faco,
Allicit omne genus volucres, perimitque tuendo.

IDÆUS, PICTOR.

Meminit ejus Xenophon hist. lib. iv, cum narrasset Pharnabazi filium Agesilao dedisse jaculum pulcherrimum, in hospitalitatis, quam ei offerebat, tesseram, subjicit: ὁ δὲ δ' ἐλάμνεν, φαλακρὰ ἔχοντες, ὅτε ἴδοντο ἰδὺν Ἰδαίου πύργου πύργου ἀνδρὸς ἀνδρῶν: Quo reserpo ille, phalaris egregio Idæi pictoris artificio elaboratis, detractis suo equo, juvenem donavit.

IDÆCTÆUS, STATUARIUS.

Delius & Diana Idæctæi & Angelionis Art. ὁ δὲ καὶ ἡ ἀγῆμις Ἰδαίου καὶ ἀγῆμις ἀνδρῶν, Athenagoræ legatio pro Christianis.

IGNATIUS.

Georgius Codinus in Originibus Constantinopolitanis, ubi agit de structura templi S. Sophiæ, hæc habet de hoc Ignatio: Justinus Imp. collocavit prope templum suam statuam,

statuam, quæ Deo gratias agens civibus indicat, *Εγώ εἰμι ὁ κτίτωρ*, *Ego sum conditor*. Cum vero Ignatius, magnæ ecclesiæ magister, propter mirabilia quæ faciebat opera diligeretur ab omnibus, metuens Imp. ne aliquando à duabus populi factionibus Imperator salutaretur, nec tamen vellet eum occidere, quod plurimi suadebant; auctores deinde fuerunt, ut statua sua in Augusteo jam posita, eum ibi ablata scala relinqueret ac fame enecaret: quod etiam fecit. Cognoscens itaque Ignatius se ibi relictum iri post erectam equestrem Imperatoris statuam, deplorabat suam sortem. Vespera vero adventante, commentum prudens excogitavit. Tenuem funiculum quem habebat in marsupio, quinquaginta quinque circiter orgyrum, una cum veste sua & subindusiali & interula & fascia fumens, conligavit ea & constrinxit, fecitque periculum num ad terram usque pertingerent. Quæ cum bene se habere deprehendisset, uxori suæ mox cum ingenti planctu supervenienti cum clamore significavit (erat enim profunda jam nox universa urbe in somnum demersa) quod ibi relictus esset ut moreretur. Sed abi & clameme funem crassiorē, eumque pice liquida inunge, & media nocte revertere. Accipiente vero ea quæ jussērat atque adventante nocte proxime sequente, demisit & ipse quæ habebat; & funiculum ab uxore annexum sursum ad se retraxit, ac pedi statue equestris alligavit, eoque prehenso sanus ac salvus inde descendit. Fecit autem hoc eo, ut funiculus liquida pice inunctus tenacius manibus hæreret, ne aliqui, veluti detractus, impetuosè nimis ad terram deferretur comminuereturque: & ut funiculus, ipso jam de summo in tutiora delato, expeditius combureretur. Proinde assumpta uxore & liberis noctu, Adrianopolim profectus est, ibique tres annos in habitu monastico transegit: universis ubique credentibus dicentibusque eum apud statuam fame extinctum. Postea Constantinopolim rediit, ibique aliquantisper commoratus est: donec Imperatori in processione ad templum SS. Apostolorum obviam occurreret; potens ab illo ut ejus miseretur & metus expertem vivere sineret. Agnoscens igitur illum Imperator, miratus est cum toto Senatu: atque adeo ipse quoque Imperator simulavit sibi nihil eorum constituisse quæ Ignatio obtigerant: & plurima dona conferens in Ignatium, dimisit eum in pace; dicens; Ecce, quem Deus vult vivere, mille homines eum non interiment. Atque ex eo tempore magna cum tranquillitate vixit Ignatius. Vide *Codinum pag. 72, edit. regia.*

ILLYRII.

Clemens Alexandrinus lib. 1 Stromat. *Ἰλλυριοὶ τὴν καλὴν πελτὰν ἐχούσιν*, *Illyrii in venerunt peltam, quam dicunt.*

ILV A.

Ilvæ insulæ cum ferri metallis meminit Plinius *nat. hist. lib. 111, cap. 6.* Virgilio *Æneid. x, 374*, dicitur

Insula in exhaustis Chalybum pretiosa metallis.

Ubi Servius: Quidam Ilvam Ithacem dictam volunt: est autem insula adiacens Thusciam in conspectu Populoniæ. Quanto exhausta fuerit, tanto generosior, hoc est *ἰσχυρὸν*. Ergo in exhaustis non est una pars orationis; namque dicit Plinius Secundus, *Cum in aliis regionibus exhaustis metallis terra sint vacua, apud Ilvam hoc esse mirum, quod sublata renascuntur*. & rursus de hisdem locis adduntur Varro & alius dicit: nasci quidem illic ferrum, sed in strituram non posse cogi, nisi transiectum in Populoniam, Thuscie civitatem ipsi insulæ vicinam. Hæc Servius. Rutilius lib. 1 *Itinerarii*:

Occurrit chalybum memorabilis Ilva metallis.

Qua nihil uberius Nerica gleba tulit.

Non Biturix largo potior stritura camilla.

Nec quæ Sardonio cespite mæssa fuit.

Plus confert populis ferri fecunda creatrix,

Quam Tartessiæ glærea fulva Tægi. &c.

Etiā vero in hisce verbis Plinii à Servio proxime adductis Plinius videtur multis Ilvæ suum ferrifodinis hanc renascendi fertilitatem tribuere, incidimus tamen & in alium ejusdem Plinii locum lib. xxxiv, cap. 17, ubi de plumbo, stanno, aliisque id genus metallis agens, & hoc addit, *Mirumque in his solis metallis, quod derelicta fertilius reviviscunt.* Integrum locum adscripsimus in *Cassiterides*. Dispicat interim lector numquid uspiam in toto Plinio locus aliquis occurrat, ex quo liquere possit scriptorem diligentissimum adeo inter se pugnantia tradidisse.

INDIA.

Virgilius 1 Georg. versu 57:

India mittit ebur, molles sua terra Sabæ.

Ubi

Ubi Servius: *Et in Africa fuerunt elephantis, sed majores in India. Hinc est quod ait Terentius: Elephantis quem Indicis præfecerat, id est, maximis. Et India mittit, quasi pendit. Ad quem locum Terentii Eun. III, 1, etiam Donatus: Indicis, id est, avli diasc-lw Maurorum, qui & mitiores sunt. Inter Africanum ebur maximum nomen habuit Adulicum, quod vide.*

India quandoque etiam ponitur pro Indicis animalibus monstruosissimarum imaginum formis ad spectatorum oblectationem multipliciter ac novè variegatis. Meminit eorum Claudianus 1 in Eutropium, versu 335:

*Jam frugibus aptum
Æquor, & assuetum sylvis delphina videbo;
Jam cochleis homines junctos, & quicquid inane
Nutrit Judaicis quæ pingitur India velis.*

Vide librum secundum Picturæ vet. cap. VIII, § 9, ubi de Phrygiis vestibus ac pictis atque aliis eadem textilibus operibus agitur.

INDUS.

Indus rex in Scythia argentum primus invenit, quod Erichthonius Athenas primum attulit: *Hyginus fabula 174. Cassiodorus Variarum IV, 34.*

JOANNES, MECHANICUS.

Johannes Byzantius Mechanicus adhuc adolescens, in municienda exornandaque urbe Zenobia insignem Imp. Justiniano navavit operam: *Procopius de Edificiis Justin. lib. II, cap. 8.*

JOBEL.

Eusebius in exordio Chronici: Lamech ex Adda genuit Jobel, qui primum intra tentorium habitaculis morem gessit. Hæc nempe antiquissima fuit ac tumultuaria pascen-tium militariumque Architectura, ex arborum ramis primum, ac max. etiam ex pelli-bus ac velis rudi modo concinnata. Hinc Græcis *σκηνή* est *umbraculum, tabernaculum*; & Latinis dicuntur *sub pellibus esse*, qui versantur in exercitu. *ἡ σκηνή ἐστὶν ἡ σκηνή* καὶ *περὶ τὴν ἡσπέρην*, *Jobel tentoria fuit, ac rei pecorarie studio se oblectabat*, Josephus antiquit. Judaicarum lib. I, cap. 3. Postea vero pictis etiam imaginibus ac gem-mis exornabantur tentoria. Claud. lib. I de Laudib. Scilic. vers. 157:

*Hic picta Sæpes, facæque Medus,
Hic gemmata niger tentoria fœvas Indus.*

Unde & inter quæstuiarias artes procedente tempore non postrema fuit ars conficiendi tentoria, siquidem Apostolus Paulus non sibi met ipsi modo, sed aliis quoque victum ea arte quaesivit. Confer Act. XVIII, 3, cum eorundem Act. XX, 34.

ION, STATUARIUS.

Centesima quadraginta Olympiade floruit Lyfippus, & cum eo Alexander Magnus: item Lyfippatus & frater ejus Sibenis: Euphronides, Sostratus, Ion, Silaion, Plin. lib. XXXIV, cap. 8.

IONICI OPERIS STRUCTURA.

Hujus structuræ erat Dæ Syria templum, quod describit Lucianus de Syria Dea. Eleorum forum non refert Ionum & Ionæ finitimarum urbium fora, sed factum est modo multo antiquiore, &c. Vide *Pausaniam lib. VI, pag. 390, 34. Pausanides, ἱερὸν δῆμα ἰονικὰ πολυπλῆ*, Auctor magni Etymologici, Pollux lib. VII, cap. 22.

IONOS.

Cassiodorus Variarum III, 31: *Æs Ionos Thessalia rex, plumbum Midas regna-tor Phrygiæ reppererunt.*

IPHICRATES, STATUARIUS.

Iphecratis Leana laudatur. Scortum hoc hyæ cantu familiare Harmodio & Aristogitoni, consilia coram de tyrannicidio, usque ad mortem excruciatâ, tyranni non præ-didit. Quamobrem Athenienses, & honorem habere ei volentes, nec tamen scortum ce-lebrasse, animal nominis ejus fecere: atque ut intelligeretur causa honoris, in opere lin-guam addi ab artifice vesuerunt: Plin. lib. XXXIV, cap. 8.

IPHION, PICTOR.

Anthologia Græcorum Epigr. lib. IV, cap. 6:

*Ἰφίων πρὸ ἑξαέτης Κορίνθῳ· σὺν ἐνὶ μῶμῳ
Χερσὶ, καὶ δόξας ἔργα πολὺ περὶ φίλα.*

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Ex Ephyra manus hæc Iphionis. Omnis ab illa
Culpa præcul; famam nobile vincit opus.*

IPHIS, PICTOR.

Iphis spectatur Neptuno & Victoria, Plinius xxxv, cap. 11.

IRENE, PICTRIX.

*Irene Cratini pictoris filia & discipula pinxit puellam, quæ est Eleusine; Calypso st-
nem; & prestigiatores Theodorum, Plinius xxxv, 11. Hujus Irenes filia Cratini me-
minit etiam Dydimus in Sympliciis, sicuti testatur Clemens Alexandrinus Stromat.
iv, pag. 381, C.*

ISIDORUS, MECHANICUS.

*Isidorus Milesius Mechanicus plurimum juvit Justinianum Imp. ædificantem. Vide
Procopium de Edificiis Justiniani lib. 1, cap. 1; & lib. 11, capite 3. Hujus Isidori
adelphus, ex fratre nepos atque adolescens etiamnum, iidem dictus Isidorus, infig-
nem quoque Imp. Justiniano navavit operam in munienda exornandaque urbe Zenobia:
vide ejusdem libri caput 8.*

ISIDORUS, STATUARIUS.

In Pario colonia laudatur Hercules Isidori, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

ISIGONUS, STATUARIUS.

*Plures artifices fecere Attali & Eumenis adversus Gallos prælia, Isigonus, Pyroma-
chus, Stratonicus, Antigonus, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.*

ISIS

*Isis primam invenit velificia: nam, dum quarit Harpocratem filium suum, rate ve-
stificavit, Hyginus fab. 277. Velum Isis rati prima suspendit, cum per maria Apocbrau
filium suum audaci femina pietate perquireret. Ita dum materna caritas suam deside-
rium festinat explere, Mundo visa est ignota referare, Cassiodorus Variarum v. 171
Egyptii non multum ante annorum dua millia litteras magistra Iside didicerunt, Au-
gustin. lib. xviii de Civitate Dei, cap. 40, & ante quoque cap. 37.*

ITALIA.

*Fuisse statuariam artem familiarem Italiae quoque & vetustam, indicant Hercules ab
Euandro sacratus, ut ferunt, in Foro boario, qui Triumphalis vocatur, atque per trium-
phos vestitur habitu triumphali: præterea Janus geminus à Numa rege dicatus, qui pa-
cis belique argumento colitur, digitis ita figuratis ut trecentorum sexaginta quinque die-
rum nota, per significationem anni temporis. & ævi se Deum indicaret. Signa quoque
Thuscanica per terras dispersa, quæ in Hebruria factitata non est dubium. Deorum
tantum putarem ea fuisse, ni Metrodorus Scepsias, cui cognomen à Romani nominis odio
inditum est, propter duo millia statuarum Volturnos expugnatos objiceret. Mirumque mihi
videtur, cum statuarum origo tam vetus in Italia sit, lignæ potius aut fictilia Deorum
simulacra in delubris dicata usque ad devictam Asiam, unde luxuria, Plin. lib. xxxiv,
cap. 7. Et mox ibidem: Factitavit colossos & Italia. Videmus certe Apollinem in bi-
bliotheca templi Augusti Thuscanicum à pedum à pollice, dubium æro mirabilem an-
ticipitate. Fecit & Sp. Carvilius Jovem qui est in Capitolio, vicis Samnitibus sa-
crata lege pugnantibus, e pectoralibus eorum ocreisque & galea. Amplitudo tanta est,
ut conspiciatur à Latiario Jove. Reliquis limæ suam statuam fecit, quæ est ante pedes
simulacri ejus.*

ITANUS.

*Ἰτανὸς τῶν Ἰταλῶν, Σαυίτης ἑστὸς ἦν, πρῶτον ὑπερὶ κατὰ τὸν δῶρα: Ajunt Itanum, qui Sam-
nites erat, primum fecisse scutum, Clemens Alexandr. Stromat. lib. 1, pag. 225, A.*

ITONUS.

*Itonus, Thessaliæ rex, primus aurum argentumque conflavit, atque adeo ipsam quo-
que cudendæ monetæ rationem primus invenit: Lucanus lib. vi, vers. 402.*

JUDÆI.

Claudianus lib. 1 in Eutropium, vers. 357:

*Jam frugibus aptum
Æquor, & assuetum sylvis delphina videbo;
Jam cochleis homines junctos, & quicquid inane
Nutrit Judaicus quæ pingitur India velis.*

*Vide SYRICA VELA infra. Pausanias lib. viii, pag. 482, 40: Apud Hebræos in
Solymo.*

Solymorum urbe, quam Romanus Imp. funditus evertit, est miri operis sepulcrum Helenæ, mulieris indigenæ, &c. Vide locum. Vide porro Nic. Loënsis *miscell. epiphill.* lib. vi, cap. 24.

JULIUS CÆSAR.

Multi prodiderunt Julium Cæsarem gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissime comparasse, Suetonius in ejus vita, cap. 47. Præcipuam auctoritatem fecit publice tabulis Cæsar Dictator, Ajace & Medea ante Veneris Genetricis ædem dicatis, Plinius xxxv, 4.

L.

LAAS.

L Aas, nomen proprium Sculptoris lapidarii: Auctor magni Etymologici, in Λάας.

LABEO, PICTOR.

Parvis tabellis gloriabatur, extinctus nuper in longa senectâ, Aterius Labeo Prætorius, etiam Proconsulatu provincie Narbonensis functus: sed ea res in risu & contumelia erat, Plin. lib. xxxv, cap. 4.

LACER, ARCHITECTUS.

Floruit ætate Imp. Nervæ Trajani. Alcantara videlicet, quæ Ptolemæo Νάσσα Καίσαρια nuncupatur, oppidum est Hispaniæ in ripa Tagi, conspicuum ponte venerandæ antiquitatis majestatisque, in cujus ingressu extat sacellum, quod hodie D. Juliani appellant, habens hanc in superliminari suo inscriptionem, quam in Cosmographia sua exhibuit Paullus Merula. Sed nos eam ex alio quodam antiquarum inscriptionum codice M. S. auctiorem describimus: IMP. CÆS. T. ÆLI HADRIANI AN. IMP. CÆSARI DIVI NERVÆ F. TRAIANO DACICO GERMANICO SACRUM.

Templum in rupe Tagi Superis & Cæsare plenum,

Ars ubi materia vincitur ipsa sua,

Quis, quali dederit voto, fortasse requireret

Cura viatorum, quos nova fama trahit.

Ingentem vasta pontem qui rupe peregit,

Sacra litaturo fecit honore Lacer.

Qui Pontem fecit Lacer, & nova templa dicavit,

Scilicet & Superis munera sola litant.

Pontem perpetui mansurum in secula Mundi.

Fecit divina nobilis arte Lacer.

Idem Romaleis templum cum Cæsare divo

Constituit: falce utraque causa sacri.

Vide quoque Inscript. Græterii clxii, 1.

LACHES, STATUARIUS.

Laches Lindius fecit Rhodi colossum Solis, altum ulnas octuaginta. Anthologia Græcorum epigrammatum lib. iv, cap. 6.

Τὸν ἐν Ρόδῳ κολοσσὸν οὐκ οὐκ δὲκα

λάχης ἐποίησεν ὁ Λίνδιος.

Gl. Hugo Grotius vertit:

Rhodium colossus octoginta

Cubitorum Laches Lindius fecit.

Vide quæ supra diximus in CHARES.

LACON, STATUARIUS.

Olympiade lxxxvii fuere Agelades, Callon, Polyclethus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras, Scopas, Perelius, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

LACONICA.

Laconica purpura: Plin. lib. xxi, cap. 8, & rursus lib. xxxv, cap. 6: Puteolanum purpurissimum potius laudatur quam Tyrium hæc Gætulicum vel Laconicum, unde pretiosissima purpure. Vide Meursii miscell. Lacon. lib. ii, cap. 19.

Laconicæ claves: Stephanus de Urbibus in Λακεδαιμόν. Vide miscell. Lacon. lib. ii, cap. 17.

Laconici calcei. Vide quæ supra diximus in Amyclæi calcei.

LACON

104 LAC. LÆD. LÆI. LAH. LAL. LAM. LAP. LAR. LAZ. LEA.

Laconicum poculum dicitur *κόβων*, de cuius usu multa dicit Athenæus libro 11, cap. 10. Plura occurrunt in Meursii *miscell. Laconicis* lib. 1, cap. 14.

Laconicus pileus & pugio: *Pollux* lib. 1, cap. 10, §. 13. De Laconicis pileis multa Meursius *miscell. Laconicorum* lib. 1, cap. 17.

Lacones habebant peculiare aliquod genus balnei, quo utebantur. Meminit ejus Plutarchus in Aginde & Cleomene: *καὶ δᾶνα, καὶ λυγρὰ, καὶ διὰ τὸς Λακωνικοῦς ῥηλὴν*: Et *cenas & balnea & victum Laconicum querere*. Erat autem siccum, & sudando non lavando proderat. Martialis VI, 42:

*Ritus si placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido vapore,
Cruda virgine Martiaque mergi..*

Columella in Præfat. operis de Re rustica: *Quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus; & ex alto sudore, sitim quarimus*. Corn. Celsus lib. 11, cap. 17: *Siccus calor est arena calide, & Laconici*. Meminit & Vitruvius lib. 7, cap. 10 & 11; item libro VII, cap. 10. Plura habent Jo. Meursii *miscell. Laconica* libro 11, cap. 18. Vide quoque Vossii *Etymol. Lat. in Laconicum*.

Lacones peculiarem quandam habebant rationem temperandi ferrum chalybe, atque ex isthoc ferro fiebant optimæ limæ, terebræ ferrariæ, cæla, & instrumenta lapidicidarum. Insignem hac de re locum ex lib. xxxv Poliorceticôn Daimachi adducit Stephanus de Urbibus in *Λακεδαιμόν*. Quem etiam locum totidem fere verbis hinc transcripsit Eustathius ad Iliad. B, pag. 294, 4, edit. Romanæ.

LACRATES.

Thefaurum Epidamniis Pyrrhus & Lacrates & Hermon ejus filii fecere: *Pausanias* lib. VI, pag. 379, 34.

LÆDUS, ARGENTI CÆLATOR.

Lædus Stratiates prælia armatosque celavit, Plin. lib. xxxiii, cap. 12.

LÆIUS.

Is fame liberavit Antiochiam, ut loquitur Tzetzes Chil. 11, Hist. 59, *τίμος ἐν πύλαις ἀπὸ τοῦ Λαίου Χαρόν*, *τίμος ἐν πόλει*: *Sculpsit in lapide faciem Charonis & urbi dedicavit*.

LAHIPPIUS, STATUARIUS.

Centesima vicesima Olympiade fuere *Eutychides, Eutychrates, Lahippus, Cephisodorus, Timarchus, Pyromachus*: Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Et posteaquam ibidem multa dixit de Lyfippo, etiam hæc addit: *Filios & discipulos reliquit laudatos artifices, Lahippum & Bedam, sed ante omnes Eutychratem*.

LALA, PICTRIX.

Lala Cyzicena, perpetua Virgo, Marci Varronis juvenis Romæ & penicillo pinxit & cestro in ebore: imagines mulierum maxime, & Neapolitanum in grandi tabula: suam quoque imaginem ad speculum. Nec ullius velocior in pictura manus fuit: artis vero tantum, ut multum manupretio antecederet celeberrimos eadem ætate imaginum pictores, Sopylon & Dionysium, quorum tabulae pinacothecas implent, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

LAMPRUS, MECHANICUS.

Genus ducebat à Callinico, primo inventore *πυρὸς ὕδατος* vel *θαλαστίου*: unde ei quoque veluti gentilitium fuit, hostium classes igne Græco incendere atque demergere. Vide quæ supra diximus in *CALLINICUS*.

LAPHAES, SCULPTOR.

Herculis ligneum signum prisca operis Laphaës Philius fecit: *Pausanias* libro 11, pag. 102, 49. Item lib. VII, pag. 451, 18.

LARES.

Iidem qui *Curetes* vel *Daetyli Idaei*. Vide quæ utrobique annotavimus.

LAZARUS, PICTOR.

Lazarus Monachus quas imagines sacras pinxerit, & quanta eum ob hoc rabie persecutus sit Imp. Theophilus, multis docet Zonaras *tomo 111*; ubi narrat ea quæ gesta sunt imperante Theophilo. Atque eadem fere legas etiam apud Cedrenum.

LEARCHUS, STATUARIUS.

In dextra Chalcioeci parte Jovis signum est ex ære, vetustissimum omnium quæ ex eadem fabricata sunt materia. Neque enim totum simul factum est signum; sed singularem excusa sunt membra, & mutuo sibi adaptata, clavisquæ ita firmiter confixa & coagmentata, ut dissolvi non possint. Learchum Rheginum ajunt simulacrum hoc fecisse, quem Dipœni

Dipœni ac Scyllidis quidam, alii vero ipsius Dædali discipulum fuisse tradunt: *Pausanias lib. 111, pag. 194, 4.*

L E M N I I .

Lemnios olim vocabant Sintias, quoniam primi fecerunt arma bellica, quibus vicinos læderent. *Ἑλλάνικος* Φησὶ τὰς Λημνίους ὀνομασθῆναι Σιντίας, διὰ τὸ πρῶτες ὅπλα ποιῆσαι πολεμικά πρὸς τὸ σίνεσθαι τὰς πλησίον καὶ βλέπειν: *Hellanicus ait Lempios vocatos fuisse Sintias, quod primi fecerint arma bellica, ad vicinos lædendos*, Apollonii Scholiastes ad vers. 608 libri 1 Argonaut. Vide quoque Auctorem Etymol. magni, in Σιντιάδα Λημν. Auctorem etiam brevium schol. ad vers. 594 Iliados A; nec non Eustathium ad eundem Poëtæ locum.

L E O .

De horologio prorsus admirando, quod Imperatori Methodio confecerat ὁ μνημονογράφος ἐν βασιλεὺσι Λεων, *infinite eruditionis Imp. Leo*; vide Constantini Manassii Compendium chronicum, pag. 107 edit. Régia.

L E O C H A R E S , S T A T U A R I U S .

Centesima secunda Olympiade floruerunt Polycles, Cephissodorus, Leochares, Hypatodorus, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Scopas habuit æmulos eadem ætate Bryaxin & Timotheum & Leocharem: de quibus simul dicendum est, quoniam pariter calavere Mausoleum. Sepulcrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo Caria regulo, qui obiit Olympiadis centesimæ anno secundo. Opus id, ut esset inter septem miracula, ii maxime artifices fecere. Patet ab Austro & Septentrione sexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim. Attollitur in altitudinem viginti quinque cubitis. Cingitur columnis triginta sex. Ab Oriente calavit Scopas, à Septentrione Bryaxis, à Meridie Timotheus, ab Occasu Leochares. Priusque quam peragerent, regina Artemisia, quæ mariti memoriæ id opus exstrui jusserat, obiit. Non tamen recesserunt, nisi absoluto jam, id gloriæ ipsorum artisque monumentum judicantes, hodieque certant manus. Accessit & quintus Artifex, namque supra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit, viginti quatuor gradibus in metæ cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta centum quadraginta pedum altitudine totum opus includit, Plin. lib. xxxvi, cap. 5. De Mausoleo edidit volumen Satyrus & Pytheus, quibus vere felicitas summum maximumque contulit munus: eorum enim artes ævo perpetuo nobilissimas laudes & sempiterno florentes habere judicantur, & cogitatis egregias operas præstiterunt. Namque singulis frontibus singuli artifices sumpserunt certatim partes ad ornandum & probandum; Leochares, Bryaxes, Scopas, Praxiteles, nonnulli etiam putant Timotheum, quorum artis emmens excellentia coëgit ad septem spectaculorum ejus operis pervenire famam, Vitruvius in Proœmio libri septimi. In Halicarnassi summa arce media erat Martis sanum habens statuam colossi, quam Acrolithon dicunt, nobili manu Leocharis factam. Hanc autem statuam alii Telocharis, alii Timothei putant esse, Vitruvius lib. 11, cap. 8.

In Piræo longa quædam porticus est, qua pro foro utuntur qui proxime ad mare habitant. In ultima vero porticus hujus parte Leocharis exstant opera, Jupiter & Populus: *Pausanias lib. 1, pag. 2, 18.*

Leocharis Apollo: *Idem ibidem, pag. 6, 20.*

Leocharis Jupiter Polieus: *Idem ibidem, pag. 43, 18.* Circa exitum Altis, ad lævam Prytanæi, est ædificium è coctili laterculo exstructum, quod columnæ undecunque circumstant. Fecit id Philippus, quum pugna ad Charoneam graviter Græciam percussisset. Collocati autem sunt ibi Philippus & Alexander, cumque illis Amyntas Philippi pater. Has omnes statuas fabricavit Leochares ex ebore & auro, sicuti & Olympiadis Eurydicesque simulacra: *Pausanias lib. v, pag. 327, 12.* *Ἀνάκειν Ἰσπεράτης καὶ ἐν Ἐλευσίνι αἰκῶν χαλκῇ, ἐμπεσθεὶς ὁ παρῶν, ὑπὸ Τιμόθεου καὶ Κόνωνος, καὶ Πηγύχαπται.*

*Τιμόθεος φιλικὸς πὶ χάριν ξενίῳ πὶ παρῶν
Ἰσπεράτης αἰκῶ πῶ δ' ἀνέθηκε θεαῖς.*

Λεοχάρης ἔργον.

Dedicata est Isocratis etiam Eleusine statua ærea, in vestibulo porticus, à Cononis filio Timotheo, cum hac inscriptione:

Hanc statuam Isocratis voluit sacrare Deabus

Timotheus, constans cultor amicitia.

Leocharis opus.

Plutarchus in Vitis decem Rhetorum, ubi agit de Isocrate. *Τὴν χάριν δὲ Λεοχάρης Γανυμήδη τ' ἀνδρόγαυον, ὡς πὶ παρῶν ἔχοντες κτήμα, πικρῆσαι: Quamobrem in gratiam Leocharis Ganymedem illum effeminatum, tanquam eximium quid possidentes, in honore habetis?* Tatianus Orat. adversus Græcos.

LEO. LEP. LES.

LEOCRAS, STATUARIUS.

Leocras fecit aquilam, sentientem quid rapiat in Ganymede & cui feras, parcentem unguibz etiam per vestem: puerum Autolycon pancratio victorem, propter quem Xenophon Symposium scripsit: Jovemque illum tonantem in Capitolio, ante cuncta laudabilem: item Apollinem diadematum, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Paulus Leopardus Emendationum lib. xi, cap. 19, restituit Leochares, ex Tatiano.

LEON, PICTOR.

Leon pinxit Sappho, Plin. lib. xxxv, cap. ii.

LEON, STATUARIUS.

Plinio lib. xxxiv, cap. 8 refertur hic *Leon* inter illos plastas qui fecerunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

LEONIDES.

Leonides præcepta symmetriarum conscripsit: *Vitruvius in Proem. lib. vii.*

LEONIDES, PICTOR.

Leonides Anthedonius Pictor, Euphranoris discipulus: *Stephanus de Urbibus, in Ἀθηναίων.* Id ipsum quoque habet Eustathius ad versum 508 Iliados B.

LEONTICHUS, FABER LIGNARIUS.

Anthologia Græcorum Epigr. lib. vi, cap. ultimo.

Σπείδμεν ἱστῆν ἡμιθέα, δακρυπῆ π
Σφύραν, καὶ γυρεὶς ἀμφιδέπας ἀρίδας,
καὶ σιγαρὸν πέλεκυν τελεχήμενον, ἱδρόμεν π
Πρόνα μιλήτω ἐργαζομένη περὶ ῥοδον,
Τρύπανά δ' ἑλκεσίχαιρα, κρεττά π, μιλήτρῃ π
Σχῆνον ἔσ' ἀκρονύχῳ ψαλλομένη κανόνι,
Σοὶ κέρη γλαυκῷ π Λεόντιχῳ ὥπασε δῶρον,
Ἀνθ' οὗ ἐπεί γυῖν πᾶν ἀπέδωκε χροῖον.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Malleus hic lignum feriens, perpendiculumque
Plumbisequum, & fines vineta scobina duos,
Roboraque incussu discindere nata securis,
Et minio factis æmula serra notis,
Et ferrum quod ligna forat, terebraeque, rubensque
Restis ab extrema tactus amuisse latus,
Hæc tibi sunt, Pallas, quæ dona Leontichus offert,
Deseruit quoniam tempore membra vigor.*

LEONTION, PICTOR.

Aristides Thebanus pinxit & Leontionem pictorem, Plin. lib. xxxv, cap. 10.

LEONTISCUS, PICTOR.

Leontiscus pinxit Aratum victorem cum trophæa: Psaltriæ, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

LEONTIUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, addit iis quæ de Myrone dixerat; *Vicit eum Pythagoras Rheginus ex Italia, pancratiaste Delphis posito. Eundem vicit & Leontius, qui fecit stadiodromon Astylon, qui Olympia ostenditur, &c.* Ubi tamen pro *Leontius* in vet. libris est *Leontinus*, subintelligendusque *Pythagoras*: atque ita hoc in loco inter *Pythagoram Rheginum & Pythagoram Samium* intermedius fuerit *Pythagoras Leontinus*: atque adeo ad hunc etiam *Pythagoram* referendum sit illud Pausaniz lib. vi, pag. 366, 40; Ἀστύλον Κροτωνιάτης Πυθαγόρα ἔργον: *Astylus Crotoniata Pythagora opus.*

LEOPHON, STATUARIUS.

Plin. lib. xxxiv, cap. 8, meminit ejus, ubi recenset artifices qui athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque fecerunt.

LEPTA. Vide Q. LEPTA.

LESB. II.

Videntur olim celandi arte alias gentes superasse: *Lesbium, genus vasis celati, à Lesbis inventum, Festus.*

LESBOCLES.

Hunc Plinius lib. xxxiv, cap. 8, refert inter æqualitate celebratos Artifices, sed nullis operum suorum præcipuos.

LESBO-

LESBOTHESIS, STATUARIUS.

Euphotion in libro de Isthmiis testatur Magadin priscum esse instrumentum, ac sero tandem fabricam ejus una cum ipso nomine mutatam; siquidem organum hoc postea dixere Sambucam: addit quoque frequens id esse apud Mitylenæos, atque adeo Musarum unam instrumentum hoc manu tenentem factam à Lesbothemide, Statuario perantiquo: *Athenæus lib. 14, cap. 4.*

LEUCON, SCULPTOR.

Anthologia Græcorum Epigr. lib. VI, cap. 1:

Τὸν κυῖα τ' πάσης κρατερῆς Ὀπιδόμονα θήρης,
ἔξεσε μὲν Λέων, ἀνέπε δ' Ἀλκιμήδης.
Ἀλκιμήδης δ' ἔχ' ἔυρε π' ἐμψυγέ· ὡς δ' ἴδ' ὁμοίῳ
ἔκονα παντοῖα γήμαδι Φαινομένην,
Κλεινὸν ἔχων, πύλας ἤλθε, λέγων Λέοννα κελδέειν
Τῷ κυῖι καὶ βαίνειν· πᾶσι γὰρ ὡς ὑλάων.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Indagare canem solitum genus omne ferarum
Effinxit Leucon, dedicat Alcimenes.
Vidit ut Alcimenes vitio culpaque carentem
Effigiem cunctas corpore ferre notas,
Vincla tenens, quæ colla liget; jam dic age, Leucon,
Currat, ait: latrans nam tua jussa manet.*

LIBON, ARCHITECTUS.

Libon Eleus præfuit operi quum in Elide exstrueretur Altis: *Pausanias libro quinto, pag. 304, 9.*

LIBURNUS.

Liburnicæ naves ab earum inventore Liburno denominatæ sunt. Vide *Eustathium ad versum 385 Dionysii & περιηγήα*. Vide quoque *Appianum de bellis Illyricis, pag. 758 edit. Stephanicæ 1592.*

LICINIUS, MATHEMATICUS.

Vitruvius lib. VII, cap. 8, fuse narrat, quemadmodum Licinius iste severissima reprehensione correxerit errantia tectoriorum instituta. Integrum Vitruvii locum adscriptimus in APATURUS.

LINDUS.

Inde nomen acceperunt Lindica navigia. Vide *Eustathium ad versum 505 Periegesios Dionysii*.

LOCUS, STATUARIUS.

Locus Parius fecit Minervæ signum: *Pausanias lib. 1, pag. 14, 19.*

LONGIDIENUS, FABER NAVALIS.

P. LONGIDIENUS FABER NAVALIS, Inscript. Gruteri DCXL, I.

LUCAS, PICTOR.

Nicephorus Callisti filius Ecclesiasticæ hist. lib. II, cap. 43: Λῦκος ἐξ Ἀντιοχείας οἰκῶν τὴν γῆν, ἥτις κατὰ τὴν κοίλῃν καίτῃ Συρίαν· τέχνην μὲν ἰατρῆς, ἀκρὸς δὲ τὴν ζωγραφίαν τέχνην ὀπισθόμην. Θῆβαις δ' ἐν ἐπισηπύλοις τῷ θεατρικῷ περὶ τῶν Παύλων, τὴν πατρῴαν πάλαν ἀπέπεσε Χρυσῷ προσών· ἀντὶ δὲ σωμάτων, τὴν τῶν ψυχῶν ἡλλάξατο θεατρικῶν: Lucas traxit genus ex Antiochia, quæ sita est in Cælesyria, arte quidem medicus, egregie vero & pictoriæ artis peritus. In urbe Thebana, septem portis clara, incidens in divinum Paulum, abdicato errore patrio aggregatus est Christo, corporumque curam permutavit cum medicina animarum. Ibidem aliquanto post: φασὶ δὲ αὐτὸν πρότερον τὴν τι Χρυσῷ εἰκόνα καὶ τὴν αὐτὴν θεοπεπῶς πελάσας, ἐπὶ δὲ καὶ τὴν κορυφαίων ἀποστόλων, διὰ τὴν ζωγραφικὴν ἱκανοῦσαι τέχνης· καὶ πῶς ἐν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὴν ποιεῖν ὡς οὐδὲς καὶ πάντων ἔργον ἐνεχερῆσαι: Perhibent eum primum & Christi, & ejus quæ hunc divinæ majestati convenienter peperit, præcipuorum denique Apostolorum imagines pictoriæ artis beneficio vulgasse, atque inde opus adeo primum venerandumque per universum orbem habitabilem esse propagatum.

LUCILLUS, PICTOR.

Hunc Lucillum magnifice satis extollit Symmachus lib. II, epist. 2; & lib. IX, epist. 47

LUCIUS AGRIUS. Vide AGRIUS.

LUCIUS BROMIUS. Vide BROMIUS.

LUCIUS CERDO. Vide CERDO.

LUC. LUD. LUP. LYC.

LUCIUS CORNELIUS BALBUS.

Lucius Cornelius Balbus, præfectus Fabrum Cæsaris. Vide *Ciceronem pro L. Cornelio Balbo*.

LUCIUS FLAVIUS APOLLINARIS.

Lucius Flavius Apollinaris, Præfectus Fabrum, *Inscript. Gruteri* ccccx, 4.

LUCIUS MALLIUS, PICTOR.

Apud Lucium Mallium, qui optimus Pictor Romæ habebatur, Servilius Geminus forte cœnabat: quumque filios ejus deformes vidisset, Non similiter, inquit, Malli, fingis & pingis. Et Mallius; In tenebris enim fingo, inquit, luce pingo: *Macrobius Saturnaliū lib. 11, cap. 2.*

LUCRIO.

LUCRIO, Augusti Topiarius, *Inscript. Gruteri* dcii, 2. Quod vero fuerit hoc Palatinæ domus officium, docet Vossii *Etymologicum in Topiarium opus*.

LUDIUS, PICTOR.

Plin. lib. xxxv, cap. 10: *Decet non sileri & Ardeatis templi pictorem, præsertim civitate donatum ibi & carmine quod est in ipsa pictura, his versibus:*

*Dignis digna loca picturis condecoravit,
Reginæ Junonis supremæ conjugis templum,
Marcus Ludius Elotas Etolia oriundus;
Quem nunc & post semper ob artem hanc Ardea laudat.
Ea sunt scripta antiquis literis Latinis.*

Ita quidem libri vulgati: sed longe aliam lectionem exhibet antiquissimus codex MS, *Marcus Plautis marcus cloeta esse oriundus*. Item aliter: *Marius Plancus asialete oriundus*. Viderint alii numquid veri ex his possint exsculpere.

Illud vero carmen, quod Gruterus Inscriptionum suarum pag. MLXV, 7, Romæ spectari tradit in hortis Julii III. Pont. maximi, pluribus indicis evincitur supposititium esse. Considera tamen quo spectet, quod *Columna cum statua magni Ludi, aliter M. Ludii, collocetur à P. Vistore in VIII regione urbis Romæ*.

LUDIUS ALTER, ITIDEM PICTOR.

Ludius Divi Augusti ætate primus instituit amœnissimam parietum picturam, villas, & porticus, ac topiaria opera, lucos, nemora, colles, piscinas, euripos, amnes, litora quævis quis optaret: varias ibi obambulantium species, aut navigantium, terraque villas adeuntium asellis aut vehiculis. Jam piscantes aucupantesque, aut venantes, aut etiam vindemiantes. Sunt in ejus exemplaribus nobiles palustri accessu villæ: succollantium specie mulieres labantes trepidæque feruntur, plurimæ præterea tales argutia facetissimi salis. Idemque subdialibus maritimas urbes pingere instituit, blandissimo aspectu minimoque impendio. Sed nulla gloria artificum est, nisi eorum qui tabulas pinxere: eoque venerabilior apparat antiquitas. Non enim parietes excolebant dominis tantum, nec domos uno in loco mansuras, quæque ex incendiis rapi non possent. Casula Protogenes contentus erat in hortulo suo. Nulla in Apellis tectoriis pictura erat. Non dum libebat parietes totos pingere. Omnis eorum ars urbibus excubabat: pictorque res communis terrarum erat, Plin. lib. xxxv, cap. 10.

LUPUS, ARCHITECTUS.

C. SEVIUS LUPUS ARCHITECTUS: *Gruteri Inscript.* LVII, 7.

LYCAON ARCAS.

Lycaon Arcas gladium longiore lamina produxisse narratur. Peleus primus mæchæram dicitur invenisse, Servius ad vers. 405 noni Æneid.

LYCAON GNOSIUS.

Virgilius Æneid. lib. ix, vers. 304.

*- - - Humero simul exuit ense
Auratum, mira quem fecerat arte Lycaon
Gnosius, atque habilem vagina aptarat eburna.*

LYCHUS, STATUARIUS.

Lychnus fecit puerum suffitorem: alii sufflatorem, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

Lycie sagittæ, Virgil. Æneid. viii, 166.

Lycia pharetra, Idem Æneid. vii, 16.

LYCISCUS, STATUARIUS.

Lyciscus fecit Lagonem puerum subdole ac fucate vernilitatis, Plinius libro xxxiv, cap. 8.

LYCIUS,

LYC. LYD. LYN. LYS.

109

LYCIUS, STATUARIUS.

Pausanias lib. v, pag. 331, enumerat aliquot opera Lycii filii Myronis. Vide quoque Harpocratonem in *Λυκισγῆς*. Ac magis etiam Athenæum libro xi, cap. ii: ubi vide Casaubonum. Dispice tamen quem *Lycium Myronem* Plinius lib. viii, cap. 4, memoret, quum ait: *Polycletus discipulos habuit Argium, Asopodorum, Alexim, Aristidem, Phrynonem, Dinonem, Athenodorum, Dameam Clitorium, Myronem Lycium.*

LYCON, FIGULUS.

Inventor fuit phialarum quas ab eo *λυκισγῆς* nuncupabant: *Athen. lib. xi, cap. ii.* Adi Paulum Leopardum Emendationum lib. xi, cap. 18.

LYDI.

Ægyptii textilia invenere; inficere lanas, Sardibus Lydi, Plinius lib. vii, cap. 56. *Λυδία, ἰσθῆς· πρὸ Λυδία ὑφάσματα*, Hesychius. Lydi primi monetam auream argenteamque ad communis vitæ usum excogitarunt, & primi caupones infitoresque extiterunt. Ajunt & ipsi de se, quod primi fuerint ludorum inventores: *Herodotus lib. i, cap. 94; Eustathius ad vers. 845 Dionysii Periegetæ.* Omnino denique vide *Tertullianum de Spectaculis, cap. 4.*

LYDU S.

Es consilare & temperare, Aristoteles Lydum Scythæ monstrasse; Theophrastus, Delam Phrygem putat, Plinius vii, 56.

LYNCEUS.

Λυγκία λύνειν, οἷς τὰ ὑπὸ γῆν ὄντα· τὰ πρὸ ψεύδους· τὸ δ' ἀληθὲς ἔχει ὁδὸν. *Λυγκίς πρῶτος ἤρξατο μεταλλάττειν χαλκὸν, καὶ ἀργυρὸν, καὶ πρὸ λοιπῶν· ἐν δ' τῇ μεταλλάξει λύνειν μεταφέρειν ὑπὸ τὴν γῆν, τὰς μὲν κατέλιπεν ἐκείσιν, αὐτὸς δ' ἀνέφερε πρὸν χαλκὸν καὶ πρὸν σίδηρον.* *Εἰς τὸν αἰῶνα οἱ ἀνθρώποι ὡς Ἀλκίνοος καὶ πρὸ τῆς γῆς ὄντα· καὶ κατὰ δυνάμιν, δὲ γινώσκοντες περὶ φύσιν:* *Lynceum dicunt ea quæ sub terra sunt pervidere solitum. Sed hoc falsum est: veritas autem sic se habet.* *Lynceus primus incepit effodere æs, argentum, & reliqua. In hac vero metallica investigatione lychnos sub terram deferens, eos quidem ibi reliquit, ipse vero æs ferantque secum detulit.* *Inde nata est inter homines fama, Lynceum ima terre pervidere, subeuntemque argentum asportare, ita Palæphatus: vide quoque Schol. in Plutum Aristophanis, pag. 12 edit. Basil.* Aliunde tamen cernendi famam Lynceo quondam fuisse tributam, tradit Plinius lib. ii nat. Hist. cap. 17.

LYSIAS, STATUARIUS.

Ex honore apparet in magna auctoritate habitum Lysie opus, quod in Palatio super arcum Divus Augustus honori Octavii patris sui dicavit in edicula columnis adornata: id est, Quadriga currusque, & Apollo ac Diana ex uno lapide, Plinius xxxvi, 5.

LYSIPPUS, STATUARIUS.

Centesima quartadecima Olympiade Lysippus fuit, & cum eo Alexander magnus; item Lysistratus frater ejus, Sthenis, Euphronides, Sostratus, Ion, Silanion. In hoc mirabile, quod nullo doctore nobilis fuit: ipse discipulos habuit Zeuxim & Iadem, Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Et aliquanto post ibidem: *Lysippum Sycionum Duris negat, Tullius fuisse discipulum affirmat: sed primo ærarium fabrum, audendi rationem cepisse pictoris Eupompi responso. Eum enim interrogatum, Quem sequeretur antecedentium, dixisse demonstrata hominum multitudine, Naturam ipsam imitandam esse, non artificem. Huc spectat illud Varronis lib. viii de L. L. Qui ad consuetudinem nos vocant, si ad rectam, sequamur: in eo est quoque analogia. Si ad eam invitent quæ est depravata, nihilo magis sequemur, nisi cum erit necesse, sequar in cæteris rebus mala exempla. Nam ea quoque, cum aliqua vis urget, inviti sequimur. Neque enim Lysippus artificum priorum potius est vitiosa secutus, quam artem.* Et illud Ciceronis in Bruto, sive de Claris Oratoribus; *Polycleti Doryphorum sibi Lysippus aiebat magistrum fuisse.* Istud denique Quintiliani Orat. Instit. lib. xii, cap. 10; *Ad veritatem Lysippum & Praxitelem accessisse optime affirmant: nam Demetrius tanquam nimis in ea reprehenditur, & fuit similitudinis quam pulchritudinis amantior.* Cicero lib. iii de Oratore: *Una fingendi est ars, in qua præstantes fuerunt Myro, Polycletus, Lysippus: qui omnes inter se dissimiles fuere; sed ita tamen, ut neminem sui velis esse dissimilem.* Conjungit & hunc Lysippum cum Bryaxide, Praxitele, & Polycleto, Columella in Præf. libri primi de Re rustica.

Propertius lib. iii, Elegia 8;

Gloria Lysippo est animosa effingere signa.

Statuaria arti plurimum traditur contulisse Lysippus, capillum exprimendo, capita minora faciendo quam antiqui; corpora graciliora siccioraque, per quæ proceritas signorum

major videretur. Non habet Latinum nomen Symmetria, quam diligentissime custodivit, nova intactaque ratione quadratas veterum statuas permutando: vulgoque dicebat ab illis factos, quales essent homines; à se, quales viderentur esse. Proprie hujus videntur esse argutiae operum, custoditae in minimis quoque rebus. Filios & discipulos reliquit laudatos artifices, Labippum & Bedam, sed ante omnes Euthycratem: quamquam is constantiam patris potius æmulatus, quam elegantiam, austero maluit genere, quam jucundo placere. Et mox: Hujus porro discipulus fuit Tisicrates, & ipse Sicyonius, sed Lysippi secta propior, ut vix discernantur complura signa, Plinius xxxiv, 8. Per quadratas veterum statuas hoc in loco intellige rudes etiamnum ac minus exactas; siquidem paullo ante ex Varrone didicimus Lysippum potius Artem ipsam secutum, quam priorum Artificum vitiosa.

Quemadmodum autem supra in Apelle diximus, maximos quosque Artifices non sine quadam æmulatione certatim olim expressisse imagines virorum eminentissimorum, atque ob rerum gestarum æternitatem commemoratione & cognitione dignissimorum; ita & hic noster Lysippus (qui Magni Alexandri ætate vixit) nullum evidentius Artis atque ingenii specimen edere potuit, quam si cum celeberrimis aliis Artificibus contenderet de indiscreta summi Regis effigie posteris relinquenda. Γενέσθαι Ἀλέξανδρον λόγον τοῖς πάλαι τεχναῖς ἀγώνισμα· ὡς τε δὴ καὶ νεωτέρων τῶν μετ' αὐτὸν Λύσιππον καὶ Ἀπελλῆς, ὁ μὲν Φαειμάχοις, ὁ δὲ Χαλκῷ τὴν φύσιν ἔβασιλέως ἐρεμήδουσιν: Fama est Alexandrum antiquis artibus præbuisse concertationis materiam: siquidem formam ejus inter se partientes Lysippus & Apelles, hic quidem coloribus, ille verò ære naturam regis explicarunt; Himerii Excerpta ex propemptico in Ampelium, apud Photium pag. 1138. Ad hanc rem simulac nervos atque induriam attulisset hic noster, confestim quoque dignitate gloriaque circumfluere cœpit, fuitque tota Græcia summo propter Artem honore ac nomine. Quamobrem etiam Hic Imperator edixit, ne quis ipsum alius quam Apelles, pingeret: quam Pyrgoteles, sculperet: quam Lysippus, ex ære duceret: quæ artes pluribus inclaruere exemplis, Plinius Hist. lib. vii, cap. 37. Neque enim Alexander ille gratiæ causa ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi volebat; sed quod illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi gloriæ fore putabat, Cicero lib. v ad famil. epist. 12. Quantum porro dignitatis à rege Alexandro tributum arti existimamus, qui se & pingi ab uno Apelle, & fingi à Lysippo tantummodo voluit? Val. Maximus lib. viii, cap. 11, Ex. ext. 2. Ἀλέξανδρον μόνον ἑωυτοῖς ἐμίει: Alexandrum solus aliis prælatus fecit, ut loquitur Arrianus lib. 1 de exped. Alexandri. Meminit quoque hujus edicti Poëta Venusinus: sed acre illud magni Regis in pervidendis Artibus judicium ait aberrasse à recto, cum rerum suarum descriptionem commisit Poëtæ invenuto & rerum omnium ignaro. Horatius libro secundo, epist. 1:

Gratus Alexandro regi magno fuit ille
Chærilus, incultis qui versibus & male natis
Rettulit acceptos, regale numisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fædo
Splendida facta linunt. Idem rex ille poema
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quod si
Judicium subtile videndis artibus illud,
Ad libros & ad hæc Musarum dona vocares;
Bæotum in crasso jurares ære natum.

Ejusdem Chæрили meminit quoque Horat. de Arte Poëtica:

Is mihi, qui multum cessat, sit Chærilus ille,
Quem bis terque bonum cum risu miror. - - -

Ad quem locum hæc habet Acron: Chærilus poëta fuit, qui Alexandrum magnum secutus est & bella ejusdem descripsit. Cui Alexander dixisse fertur, Malle se Therfiten Homeri esse, quam hujus Achillem. Chærilus Alexandri poëta depactus est cum eo, ut si versum bonum faceret, aureo numismate donaretur; si malum, colaphis feriretur; & pro sæpe male scribendo, colaphis necatus est. Q. Curtio lib. viii, cap. 5, inter perniciosissimos regis aulæ assentatores refertur Agis quidam Argivus, pessimorum carminum post Chærilum conditor. Ennodius Panegyrico dicto regi Theodorico; Pelleus ductor præconiorum suorum summam Chæрили voluit constare beneficio. Atque adeo nemini potest esse ambiguum, quin hoc maximi Regis judicium conciliaverit Lysippo dignationem

nam per omnes exinde gentes pluribus sæculis perennaturam. Etenim *Ipsi artifices*, etiam si polliceantur suam prudentiam, si non pecunia sint copiosi, seu vetustate officinarum habuerint notitiam, aut etiam gratia & forensi eloquentia non fuerint præditi, pro industria studiorum auctoritates non possunt habere, ut eis, quod profitentur scire, id credatur. Maxime autem id animadvertere possumus ab antiquis statuariis & pictoribus, quod ex his, qui dignitatis notas & commendationis gratiam habuerunt, æterna memoria ad posteritatem sunt permanentes, uti Myron, Polychæus, Phydias, Lysippus, ceterique qui nobilitatem ex arte sunt consecuti: namque ut civitatibus magnis, aut regio & ingenio solertiaque fuerunt, ita id sunt adepti. At qui non minore stugie perfectæ fecerunt opera, nullam memoriam sunt assecuti; quod hi non ab industria, neque artis solertia, sed à felicitate fuerunt deserti: ut Hellas Atheniensis, Chion Corinthius, Myagrus Phocæus, Pharax Epheusius, Bedas Byzantius, etiamque alii plures. Non minus item Pictores, ut Arimenes Thasius, Polycles Atramitenus, Nicomachus, ceterique quos neque industria, neque artis studium, neque solertia defecit; sed aut rei familiaris exiguitas, aut imbecillitas fortunæ, seu in ambitione certationis contrariorum superatio obstitit eorum dignitati. Nec tamen est admirandum, si propter ignorantiam artis virtutes obscurantur; sed maxime indignandum, cum etiam sæpe blandiatur gratia conviviorum à veris iudiciis ad falsam probationem, Vitruius in Proœmio libri tertii de Architectura.

Lysippus ad sexcenta decem opera fecisse proditur, tantæ æmuliæ artis, ut claritatem possent dare vel singula. Numerum apparuisse defuncto eo, cum thesaurum effregisset hæres: solitum enim ex manupretia cuiusque signi denarios deponere aureos singulos, Plin. lib. xxxiv, cap. 7. Et mox, capite proxime sequente, ubi de eodem Lysippo agit: *Plurima ex omnibus signa fecit, ut diximus, secundissimæ artis. Inter quæ Dirigentem se, quem M. Agrippa ante thermas suas dicavit, mire gratum Tiberio principi: qui non quirit sibi temperare in eo, quamquam imperiosus sui inter initia principatus, transtulitque in cubiculum, alio ibi signo substituto: cum quidem tanta populi Romani contumacia fuit, ut magnis theatri clamoribus reponi Apoxyomenon flagitaverit; Princepsque, quamquam adamatum, reposuerit. Nobilitatus Lysippus & temulenta tibicina, & canibus ac venatione. In primis vero quadriga cum Sole Rhodiorum. Fecit & Alexandrum Magnum, multis operibus à pueritia ejus otus. Quam statuam inaurari jussit Nero princeps, delectatus admodum illa. Dein, cum pretio perisset gratia artis, detractum est aurum: pretiosiorque talis existimatur, etiam cicatricibus operis atque con-scissuris, in quibus aurum hæserat, remanentibus. Idem fecit & Hephæstionem Alexandri Magni amicum, quem quidam Polycleto adscribunt, cum is centum prope annis ante fuerit. Idem Alexandri venationem, quæ Delphis sacrata est: Athenis, Satyrorum turmam. Alexandrum amicorumque ejus imagines summa omnium similitudine expressit. Has Metellus, Macedonia subacta, transtulit Romam. Fecit & quadrigas multorum generum. Redeo nunc ad Plinii cap. 7 libri xxxiv, ubi auctor agens de colossis, inter alia & hæc addit: *Talis Tarenti factus à Lysippo xl cubitorum. Mirum in eo, quod manu, ut ferunt, mobilis, (ea ratio libramenti est) nullis convellatur procellis. Id quidem providisse & artifex dicitur, modico intervallo, unde maxime statum opus erat frangi, opposita columna. Itaque propter magnitudinem difficultatemque molendi, non attigit eum Fabius Verrucosus; cum Herculem, qui est in Capitolio, inde transferret. Ante omnes autem in admiratione fuit Solis colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius, Lysippi supra dicti discipulus, &c. Locum integrum supra descripsimus in CHARES. Vetus tamen Scholiastes Græcus in Luciani Icaromenippum ipsi Lysippo Rhodium hunc Solis colossus tribuit, contra unanimem fere scriptorum omnium consensum. Lucillius Satyrarum lib. xvi, apud Nonium in Cubitus.**

- - - Lysippi Jupiter ista
Transivit quadraginta cubita altus Tarento.

Præcipuam auctoritatem fecit publice tabulis Cæsar Dictator, Ajace & Medea ante Veneris Genetricis ædem dicatis. Post eum M. Agrippa, vir rusticitati propior quam deliciis. Extat certe ejus oratio magnifica & maximo civium digna, de tabulis omnibus signisque publicandis: quod fieri satius fuisset, quam in villarum exilia pelli. Verum eadem illa torvitas tabulas duas Ajacis & Veneris mercata est à Cyzicenis H-S. XII M. In thermarum quoque calidissima parte marmoribus incluserat parvas tabellas, paulo ante, cum rescicerentur, sublatas, Plinius xxxv, 4. Lamplaco transtulit Agrippa leonem collapsum, opus Lysippi: reposuitque eum in luco qui est inter stagnum & euripum: Strabo lib. xiii, pag. 590 edit. Paris. 1620.

Inter forum Tarentinum & fauces portus arx est parva, retinens vestigia ornatus veterum

terum donariorum. Pleraque enim aut Carthaginienſes urbe capta perdiderunt, aut Ro-
mani abſtulerunt urbe per vim recuperata. Ex horum donariorum numero erat Hercu-
lis colofſus æreus in Capitolio, Lyſippi opus, à Fabio Maximo, qui Tarentum rece-
pit, dedicatus: *Strabo lib. vi, pag. 278, B.*

Æneorum ſignorum Dionyſi & Herculis, à Lyſippo fabricatorum, meminit Lucia-
nus in *Jove tragædo, vol. 2, pag. 196.*

Anthologiæ lib. iv, tit. 8, habes Epigramma in ſtatuam Herculis amore Omphaleſ
capti.

Ἡ ἑκκλης, πῶ σοι πῶρ' ἔσθ' ἄλγεα, ἢ π' Νέμεσθ' ;
Χλαῖνα, καὶ ἡ τόξων ἐμπλοκή ;
Πῶ σβαρόν μίμημα ; τίς ἐπλάσεν ὧδε καλῆφῃ ;
Λύσιππ' ἔσθ' ἡ χαλκῶ δ' ἐγκατέμειξ' ὀδυῶν.
Ἄχθῃ γυμναδαῖς ὅπλων σέο ; τίς δέ σ' ἐπέσεν ;
Ὁ πειρώεις (ὄντως εἰς βαρὺς ἀδύλ') ἔρως.

Cl. Hugo Grotius tranſtulit :

*Alcide, quò clava tibi, telisque pharetra
Dives, & è Nemea raptus amictus abit ?
Fafus ubi ? quis te tam trifti fronte figurat ?
Lyſippus. Paret multus in ære dolor.
Arma tibi mæres detracta. Quis abſtulit illa ?
Unum certamen, ſed grave, præpes Amor.*

Hercules ex ære, opus Lyſippi Sicyonii: *Pauſanias lib. ii, pag. 102, 40.* Alyzia
urbs Acarnaniæ diſtat à mari xv ſtadiis, ibi portus eſt Herculi ſacer, ejusque templum.
Inde ærumnas Herculis, opus Lyſippi, Romam tranſtulit quidam Imperatorum : eò
quòd loco minus frequentato tantum operis artificium non videbatur diutius continendum:
Strabo lib. x, pag. 459, C. Lampſaco tranſtulit Agrippa leonem collapſum, opus
Lyſippi: reſoſuitque eum in luco qui eſt inter ſtagnum & Euripum: *Strabo lib. xiii,
pag. 590.* Intellige hoc in loco Stagnum Agrippæ, cujus meminit Tacitus *Annal. xv.*
Euripi plures alii meminere.

Hercules ille epitrapezius, cujus pedali ſtaturæ omnem tanti numinis majeſtatem in-
cluſerat Lyſippus, in maxima olim apud omnes fuit admiratione: ſiquidem, ut ait Se-
neca epiſt. lxi, *Magni artificis eſt clauſiſſe totum in exiguo.* Hoc ſigillum fuſe depin-
git ἀντίπτης Statius Papinius lib. iv Sylvarum, ubi deſcribit varias ærisque eborisque ve-
ruſti ſpecies, quibus convivarum oculos detinebat iſtiusmodi deliciarum intelligentiſſi-
mus Vindex. Statium igitur audi:

*Hæc inter caſtæ Genius tutelaque menſæ
Amphitryoniades multo mea cæpit amore
Pectora, nec longo ſatiavit lumina viſu.
Tantus honos operi, firmosque incluſa per artus
Majeſtas. Deus ille, Deus, ſeſeque videndum
Indulſit Lyſippe tibi. Parvusque videri,
Sentirique ingens. Et cum mirabilis intra
Stet menſura pedem, tamen exclamare libebit
(Si viſus per membra feras) hoc pectore preſſus
Vaſtator Nemees: hæc exitiale ferebant
Robur, & Argoos frangebant brachia remos.
Hoc ſpatio tam magna brevis mendacia formæ.
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis curis, pariter geſtamina menſæ
Fingere, & ingentes animo verſare colofſos ?
Tale nec Idæis quicquam Telchines in antris,
Nec ſolidus Brontes, nec qui poluit arma Deorum
Lemnius, exigua potuiſſent ludere maſſa.
Nec torva effigies, epulisque aliena remiſſis, &c.*

Martialis lib. ix, Epigramm. 43.

De Herculis ſigillo apud Vindicem.

*Hic qui dura ſedens porrecto ſaxa leone
Mitigat exiguo magnus in ære Deus,
Quæque tulit ſpectat reſupino ſidera vultu,
Cujus dextra calet robore, læva mero ;*

Non

*Non est fama recens, nec nostri gloria cæli;
Nobile Lysippi munus opusque vides.
Hoc habuit numen Pellai mensa tyranni,
Qui cito perdomito victor in orbe jacet.
Hunc puer ad Lybicas juraverat Hannibal aras.
Fusserat hic Syllam ponere regna truce.
Offensus variæ tumidis terroribus aulæ,
Privatos gaudet nunc habitare lares:
Utque fuit quondam placidi convivæ Molochi,
Sic voluit docti Vindicis esse Deus.*

De eodem. Epigr. 44.

*Alcides modo Vindicem rogabam,
Cujus esset opus laborque felix.
Risit (nam solet hoc) levique nutu,
Græce numquid, ait, Poëta, nescis?
Inscripta est basis, indicatque nomen.
Λύσιππος lego, Phidias putavi.*

Musas & æneum Jovem fecit Lysippus: *Pausanias lib. 1, pag. 81, 33.* Fecit & alium Jovem ex ære: *Idem lib. 11, pag. 102, 22.* Nemei Jovis æneum simulachrum recto statu, ars Lysippi: *Pausanias lib. 11, pag. 120, 29.*

Pyrrii Hellanodicis statuam fecit Lysippus: *Pausanias lib. VI, pag. 344, 28.*

Xenargis pancratiastæ Acarnanis statuam fecit Lysippus: *Pausan. lib. VI, pag. 345, 4.*

Chilonis Achæi Patrensis statuam fecit Lysippus: *Pausanias lib. VI, pag. 351, 22.*

Polydamantis Scotussæi statuam fecit Lysippus, qui statura maximus fuit omnium illius ætatis hominum, his exceptis qui olim dicebantur Heroës, aut si quod tale hominum genus fuit ante ipsos Heroës: *Pausanias lib. VI, pag. 352, 23.*

Pythi quidem fecit Lysippus, & dedicarunt milites ejus, statuas duas. Videtur vero Pythes iste fuisse mercenariorum dux, aut alia quadam ratione inter suos bello clarus: *Pausanias lib. VI, pag. 371, 5.*

Callicratis Magnesiæ imago est opus Lysippi: *Pausanias lib. VI, pag. 375, 29.*

Θεσπιέσιν ὑστέρῃ χαλκῶν ἐργάσας Ἐρωτὰ Λύσιππος· καὶ ἐπὶ πρῶτον τὰς Περσέτιδος, λίθῃ Πεντηλίδας: *Thespiensibus ex ære Cupidinem elaboravit Lysippus, & ante eum Praxiteles ex lapide Pentelico, Pausanias lib. IX, pag. 581, 36.*

In Helicone est Bacchus Lysippi: *Pausanias lib. IX, pag. 585, 40.*

Æneam Neptuni statuam fecit Lysippus. Lucianus in Jove tragædo ita introducit loquentem Mercurium: Ἀλλὰ σὲ μὲν, ὁ ἐννοσίγαιος, χαλκῶν ὁ Λύσιππος· καὶ Πρωχὸν ἐποίησεν, σὶν ἔχοντων τότε Κορινθίων χρυσόν: *At te quidem, ὁ Neptune, æneum Lysippus & pauperem fecit, cum tunc aurum non haberent Corinthii.*

Samia Juno, opus Lysippi & Bupalii Chii: *Cedrenus edit. Regiæ, pag. 322, B.*

Περσέτιδος Λύσιππος· ἐχαλκήρησεν, μὴδὲν ἐκπύσας ἀλλὰ τῶν ποιημάτων χρησίμους: *Praxillam in ære Lysippus excudit, nullius unquam boni poematis auctorem, Tatianus adversus Græcos.*

Athenienses tantum poenitentiae incessit, perempto Socrate, ut mox palæstras gymnasiacæ ocluderent, & alios quidem acculatorum exilio, Melitum vero morte afficerent. Socrati autem decreverunt honorem æræ imaginis, quam à Lysippo confectam, in celeberrima urbis regione posuerunt: *Laërtius lib. 11, in Socrate, pag. 116.*

Æsopus Lysippi. Anthologia Græcorum Epigrammatum lib. IV, tit. 33:

Ἔσπε πῶλον Λύσιππε γέρον Σικυώνι πλάσσει
Δείκελον Ἀίσωπος ἦσας ὧ Σαμίῃ
Ἐπὶ σφῶν ἐμπεσοῦν· ἵπποι κείνοι μὲν ἀνάγκη
Ἐμβαλόν· καὶ πειθῶ φητέγματος πῆς σφετέρους.
Ὅς ὃ σφῶν μύθοις καὶ πλάσμασι κέρμα λάβας
Παίζων ἐν ἀσπιδὶ πύρρῃ ἐχέφρονάιν.
Φωκίην δ' ἡ τερχεῖα ὠρῶνεις· ἡ Σαμίῃ δ'
Τὸ γλυκὺ δ' μύθος καλὸν ἔχει δέλεαρ.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Fictorum Lysippe decus Sicyoniæ, laudo
Æsopi Samii quod senis effigiem
Antelocas septem Græcis sapientibus: horum
Nam dictis vis est plurima, Suada deest.*

P

IIIc

*Ille docet verum blanda sub imagine falsi,
Sed docet & monstrat seria cuncta joco.
Aspra juvent alios: Samii me fabula mulcet,
Utile sub dulci quæ clepit illecebra.*

Occasio Lysippi. Anthologia Græc. epigr. lib. iv, tit. 14:

Τίς πῆνεν ὁ πλάσης; Σικυώνι. Ὅνομα δὲ τίς;
Λύσιππος. Σὺ δὲ τίς; Καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἀκρὰ βέβηκας; Ἀεὶ προχάω. Τί δ' ἔπερσες
Ποσσὶν ἔχεις διφθεῖς; Ἰπτάμ' ὑπὸ γένει.
Χαίρει δ' δεξιτερῇ πὶ φέρεαι ξυρόν; Ἀνδράσι δειγµα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερον πλέθω.
Ἡ δ' ἔχρηται, τί κατ' ὄψιν, ὑποαισθάνου λαβέδω.
Νῆ Δία πᾶσι πῶς περὶ πάλαι φάλαγγα πέλει;
Τὸν γὰρ ἀπαξ πτόλῳσι ὠδῶν δρέζαντα με ποσσὶν,
Ὅς πρὶν ἔδ' ἱμεύων δράζει ἐξόπθιν.
Τοῖον ὁ πεχνύτης µε διέπλασεν εἵνεκεν ὑµῶν,
Ξεῖνε, καὶ ἐν περὶ πόρεσσιν ἦκε διδασκαλίῳ.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Tu quis es, hic qui fas? Occasio. Quis tibi fictor?
Lysippus. Cujas? De Sicyone satus.
Nitere cur pedibus summis. Amo currere. Pennæ
Cur pedibus? Venti turbine rapta volo.
In dextra cur ista novacula? Monstrat acutam
Hac esse & ferro me magis & chalybe.
Cur in fronte coma est? Apprendar ut obvia. Sed cur
Omnis abest glabro crinis ab occipite?
Nempe quod eripui cum me semel alite cursu,
Nemo erit elapsam qui revocare queat.
Hanc operam fictor propter vos sumpserat, Hospes,
Pro monito starem semper ut ante fores.*

Aliam atque ab hac epigrammatica Lysippeæ occasionis descriptione nonnihil diversam imaginem affert Photius Codice ccxliii, in excerptis ex Himerii Propemptica secunda: Δανὸς ὡς ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ γυνώμῳ ὁ Λύσιππος. Οἷα γὰρ ἐκείνῳ διὰ τὴν εὐνοίαν γυνώμης πόλῳ καὶ ἐγχεσθῆαι πῶς τοῖς τοῖς καιροῖς, καὶ μαρτυρῶντας ἀγαλμασιν, τῷ φύσει αὐτῷ διὰ τὴν εὐνοίαν ἐξηγάσθαι. ἔχει δ' ἡ δὲ πῶς, ὡς ἐμὲ μνημονεύειν τὸ δαιδαλµα. πῶς πᾶσι τὰ ὑδῶν αἵματα, τὴν ἀκμῇ εἶσθαι, καὶ μόνον μὲν τὸ ἐκ προέφθιν εἰς μέτωπον, γυνῶν δ' τὸ ὅσον ἐκείθεν ἐπὶ τῷ νῶτι μετέλξει. σιδερω τὴν δεξιάν ὡπλισµῶν, ζυγῶ τὴν λαίαν ἐπέχοντα. πῶς τὸν πῶς σφύρα. ἔχ' ὡς μετέσθαι ὑπὲρ γὰρ ἀνο καφίεσθαι, ἀλλ' ἵνα δεικνὼν ὀπτιζαίην τὸ γὰρ, λαβάνῃ καὶ πῶς τὸ μὴ κατὰ γὰρ ἐπερὶ δόξαι. *Lysippus non manibus solum sed & animo mirus erat. Quid enim ille non ex ingenio ausus fuit aggredi? Diis adscribit Occasionem, eamque in statua representans, naturam ejus per imaginem explicavit. Sic autem habet se, quantum quidem ego memini, artificiosum illud commentum. Effingit puerum specie delicatulum, etatis flore pubescentem, a temporibus comatum fronte, nudum vero quantum inde vergit ad tergum, armatum dexteram ferro, levam tenentem stateram, pennatum talos, non ut sublimis super terram sursum efferatur, sed ut visus terram stringere, lateat tamen innixus terra.* Longius adhuc abit illa hujus Occasionis descriptio, quam exhibent nobis Callistrati ἐκφράσεις. Vide quoque quid de hac Lysippi Occasione dicat Tzetzes Chiliade viii, hist. 200; nec non Chiliade x, hist. 322 & 323.

Affine est hisce Aufonii epigramma xii:

*Cujus opus? Phidie, qui signum Pallados, ejus
Quique Jovem fecit, tercia palma ego sum.
Sum Dea, quæ rara & paucis Occasio nota.
Quid rotula insistis? Stare loca nequeo.
Quid talaria habes? Volucris sum. Mercurius quæ
Fortunare solet, tardo ego, quum volui.
Crine tegis faciem. Cognosci nolo. Sed heus tu,
Occipiti calvo es. Ne teneat fugiens.
Quæ tibi juncta comes? Dicat tibi. Dic, rogo, quæ sis?
Sum Dea cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum Dea, quæ facti non fastigat omigo pinnas.*

Nempe

*Nempe ut pœniteat, sic Metanæa vocor.
Tu modo dic, quid agat tecum. Si quando volavi,
Hæc manet: hanc retinent, quos ego præterii.
Tu quoque dum rogitas, dum percontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.*

Vide Angeli Politiani Observationes atque Emendationes, cap. XLIX.

Lysippi equus ex ære. Anthologia lib. IV, tit. 7.

Ἰδ' ὡς ὁ πῦλ' χαλκοδαυδάλῳ τέχνη
Κορωνίων ἔθηκε, δριμύ γὰρ βλέπων
Τ' ψαυχενίζει, καὶ διλυμενιδρίας
Κορυφῆς ἐθείρας ἐρώκεν ἐς δρόμον.
Δοκέω, χαλινοῖς ἔτις ῥινοσφῶ
Ἐναρμόσει ἥβῃσι καὶ πικνετήσῃ,
Ὅ σὺς πίν' Λύσιππε καὶ παρ' ἐλπίδας
Τάχ' ἐκδραμῶναι· τῇ τέχνῃ γὰρ ἐμπνέει.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Vides ut altum cornipes superbiat
Docta dolatus arte: sic colla erigit,
Sic acce cernit, deque toto vertice
Vento fluentes fundit in cursum jubas.
Si quis lupata, credo, maxillis eques
Imponat, armos & premat calcaribus,
Tuus repente, spem supra mortalium,
Lysippe curret, quippe jam spirat labor.*

Vide numquid ad hunc equum pertineat illud Statii libro primo Sylvarum in Equo maximi Domitiani, versu 86:

*Cedat equus Latiae qui contra templa Diones
Caesarei stat sede fori, quem tradere es ausus
Pelleo Lysippe duci: mox Caesaris ora
Aurata cervice tulit. Vix lumine fesso
Explores, quam longus in hunc despectus ab illo.
Quis rudis usque adeo qui non, ut viderit ambos,
Tantum dicat equos quantum distare regentes.*

Lysippi Magnus Alexander. Geminum in Alexandri statuum Epigramma habet Anthologia lib. IV, tit. 8.

Λύσιππε πλάσσε Σικυώνιε, προσαλέη χεῖρ,
Δαίε πηνίτῃ, πῦρ τοι ὁ χαλκὸς ὀρή
Ὅν κατ' Ἀλεξάνδρου μορφᾶς χεῖρες· σὺ γὰρ ἐπ' ἐμῇ
Πέσσαι· συγγνώμη βασιλέων φέγγει.

καὶ πάλιν:

Τόλμῃσι Ἀλεξάνδρου καὶ ὅλοι ἀπεμάχαιο μορφᾶν
Λύσιππε· πίν' ὅδ' ἄλκιρος ἔχει δύναμιν,
Ἀνδράνδ' ὃ ἔαυτον ὁ χαλκὸς ἐς Δία λάσσει·
Γὰρ ἔσ' ἐμοὶ πῆμεν Ζεὺς, σὺ δ' Ὀλύμπῳ ἔχει.

Cl. Hugo Grotius utrumque Epigramma transfert:

*Lysippe, o fictor Sicyonie, nobilis arte,
Ingenioque audax, ignis in ære micat,
Fusus Alexander, de quo tibi. Nil ego Persas
Culpo: boum viso iusta leone fuga est.*

Et rursus:

*Æquat Alexandri vultumque animumque ferocem
Lysippus: tantum posse quis æra putet?
Æreus iste Jovem spectans clamare videtur:
Subdo mihi terras; tu, pater, astra tene.*

Apposite Plutarchus in Alexandri vita: τῷ ἰδίῳ δὲ σώματι εἰ Λυσίππειοι μάλιστα τῶν ἀνδράνδ' ἐμφαίνουσιν· ὅφ' ἔ μόνος καὶ αὐτὸς ἤξιν πλατύνει. καὶ γὰρ ὡς μάλιστα πολλοὶ τ' ἀπὸ δό-

ἔχον ὕψερν καὶ τὴν φίλων ἀπειμιμνήστο τῶν τι ἀνάπαισιν ἔτι ἀνχένῃ· εἰς δὲ δύνουσαν ἡσυχῇ κεκοιμημένη, καὶ τὴν ὕψος τῶν ὀμμάτων, διατετήρηκεν ἀκριβῶς ὁ τεχνίτης: *Ideam corporis Lysippoe statue maxime demonstrant, à quo solo ipse quoque fingi. valuit. Quam etenim plurimi successorum amicorumque postea imitati sunt, intensanem cervicis in levum latus leniter inclinati, & lubricam oculorum mobilitatem, accurate observavit hic artifex.* Egrege quoque idem Plutarchus parte prima de Alexandri fortuna vel virtute: ἢ καὶ Ἀπελλῆς ὁ ζωγράφος καὶ Λύσιππος ὁ πλάσας κατ' Ἀλέξανδρον· ὃν ὁ μὲν ἐγραφε τὴν κεραυνοφόρον ἑταίρας ἐσφραγὺς καὶ κεκοιμημένης, ὥστε λέγειν ὅτι δυοῖν Ἀλεξάνδρων, ὁ μὲν Φιλίππου γένονεν ἀνίκητον, ὁ δὲ Ἀπελλῆς ἀμίμητον. Λύσιππος δὲ τὸν πρῶτον Ἀλέξανδρον πλάσσειν ἄνω βλέποντα τῇ προσώπῳ πρὸς τὴν ἑταίραν (ὥστε αὐτὸς εἰώθει βλέπειν Ἀλέξανδρον, ἡσυχῇ παρεγκλίαν τὴν τράχηλον) ἐπὶ γραφῇ περὶ ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς

Ἀνδρασθέντι δ' εἰσικεν ὁ χαλκὸς εἰς Δία λαδῶσάν.

Γὰρ ὡς ἐμοὶ τίθειται Ζεὺς, οὐδ' Ὀλύμπιον ἔχει.

Διὸ καὶ μόνον Ἀλέξανδρον ἐκέλευε Λύσιππον εἰκόνας αὐτοῦ δημιουργεῖν· μόνον γὰρ ἔσθαι, ὡς εἴκοι, καλεμένην τῇ χαλκῷ τὴν ἡδὴ αὐτὸ καὶ σωτὴρ φερετὴ μορφῇ τὴν ἀρετὴν. Οἱ δὲ ἄλλοι τῶν ἀπὸ τῶν ἑταίρων, καὶ τῶν ὀμμάτων τῶν διαχρυσῶν καὶ ὕψος μίμειναι θέλοντες, ἐδυσκόλουν αὐτὸν τὸ ἀρετῶν καὶ λεοντῶν: *Fuerunt ætate Alexandri Magni Apelles Pictor & Lysippus Fictor. Ex his Apelles quidem fulminigerum Alexandrum pinxit usque adeo evidenter atque attemperate, ut diceret, quod è duobus Alexandris, unus quidem Philippi, esset insuperabilis; alter vero Apellis, inimitabilis. Lysippo autem fingente primum Alexandrum vultu in cælum intento (sicuti ipse Alexander prospicere solebat, cervicem placide inflectens) inscripsit quidam non absurde,*

Æreus iste Jovem spectans clamare videtur;

Subdo mihi terras: tu, pater, astra tene.

Quamobrem quoque Alexander jussit Lysippum solum imagines ejus elaborare: siquidem unus ille, prout consentaneum erat, ingenium ejus exprimens ære, pariter tum forma virtutem ejus omnium oculis exposuit. Reliqui vero cervicis obversum & hilaritatem mobilitatemque oculorum imitari volentes, totum masculi ac leonini vultus decus perdidderunt.

Lysippus fecit integram statuarum equestrum turmam. Insignis hac de re locus est Velleii Paterculi lib. 1, cap. 11: *Hic est Metellus Macedonicus: qui porticus, quæ fuere circumdatæ duabus ædibus sine inscriptione positis, quæ nunc Octaviæ porticibus ambiuntur, fecerat: quique hanc turmam statuarum equestrum, quæ frontem ædium spectant, hodieque maximum ornamentum ejus loci, ex Macedonia detulit. Cujus turme hanc causam referunt: Magnum Alexandrum impetrasse à Lysippo, singularem talium auctorem operum, ut eorum equitum, qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine figurarum faceret statuas, & ipsius quoque iis interponeret. Vide quoque Arrianum lib. 1 de Magni Alexandri expeditione.*

Τὰς πηχέας φασίν, ἐπειδὴν τέκουσιν, ὥστε ἀγάλμασιν ἐναντιῶν τῆς βρεφίστης, ἀκριβῶς ἔκαλλας. ἑταίρας ἐστὶν ἡ φύσις φιλόπαικον. τὰ δὲ ἀνδρῶν (lege φάων) ὀρῶσιν, ἀπὸ ἐστὶ, πηχέων παιδία. ἑτέροις δὲ ὑπερτεταμένον ἐξέτελλεν τὰ ἐκγονα. αἱ γὰρ εὐνοίαι δεινὰ δικάσαι τὰς ψήφους. Διὰ τὸν Λύσιππον Ἀπελλῆς εἰς τὰς γραφὰς εἰσῆγε, καὶ Λύσιππον Ἀπελλῆς: *Simias ajunt, postquam pepererint, in fœtus suos tanquam in statuas oculos tenere defixos, admirantes pulchritudinem. Adeo sui partus amans est natura. Aliorum vero fœtus, qualescunque tandem sint, intuentur ac si essent simiarum partus. Aliis igitur permittendum ut de nostra prole questionem habeant: siquidem benevole affectiones natæ sunt corrumpere suffragia. Hac propter Lysippus Apellem ad delineationes suas introduxit, & Apelles Lysippum. Neque cuiquam id videri debere novum quod mutuas sibi invicem præstiterint operas Pictor & Statuarius, exemplo est Praxiteles: qui interrogatus Quæ maxime opera sua probaret in marmoribus; respondit, Quibus Nicias manum admovisset: tantum circumlitioni ejus tribuebat, inquit Plinius lib. xxxv, cap. 11.*

Lysippus culpavit Apellem, quod imaginem Alexandri fulmen tenentem pinxisset; judicavitque se multo consultius fabricasse Alexandrum hastam tenentem: inquit, hujus operis gloriam, quæ vera propriaque esset Alexandro, nunquam abolitum iri: εὐ Λύσιππον ὁ πλάσας Ἀπελλῆν ἐμείψαντο τὸν ζωγράφον, ὅτι τὴν Ἀλεξάνδρου γραφὴν εἰκόνα, κεραυνὸν ἐνεχείρισεν· αὐτὸς δὲ λόγχην, ἥς τὴν δόξαν ἔδωκε εἰς ἀφαιρήσεσθαι χρόνον, ἀλλοθι καὶ ἰδίαν ὄψαν, Plutarchus de Iside & Osiride.

Chares Lindius Lysippi discipulus, Plin. lib. xxxiv, cap. 7. Vide quæ supra diximus in CHARES.

Phœnix Lysippi discipulus fecit Epitbersem, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

Euty-

LYS. MÆN. MAG. MAJ. MAL. MAM.

117

Eutychides Sicyonius *Lyſippi* discipulus: Εὐτυχίδης Σικωνίου τοῦ Λυσιππίου δειδάσκαλος: *Pausanias* lib. VI, pag. 346, 20. Vide quæ supra diximus in EUTYCHIDES.

LYSIPPUS, PICTOR.

Lyſippus *Ægina* pictura suæ inſcripſit ἐνίκανον, quod profecto non feciſſet, niſi en-cauſtica inuenta; *Plin.* lib. xxxv, cap. 11.

LYSISTRATUS, STATUARIUS.

Centesima quartadecima Olympiade *Lyſippus* fuit; & cum eo *Alexander Magnus*; item *Lyſiſtratus* frater ejus, *Plinius* lib. xxxiv, cap. 8. *Hominis* imaginem gypſo & ſa-cie ipſa primus omnium expreſſit, ceraque in eam formam gypſi inſuſa emendare inſtituit *Lyſiſtratus* *Sicyonius*, frater *Lyſippi*, de quo diximus. Hic & ſimilitudinem reddere inſtituit: ante eum quam pulcherrimas facere ſtudebant. Idem & de ſignis effigiem ex-primere invenit. Crevitque res in tantum, ut nulla ſigna ſtatueret ſine argilla fierent, Idem lib. xxxv, cap. 12. Μυαλίστην ἢ ἰν ὁφί, ἂν τῶν πούτων ὁ Λυσιππῶς ἰδημιέσθηται: *Menalippe* mulier erat ſapiens, ob quam cauſam elaboravit hanc *Lyſiſtratus*, *Tatianus* adverſus Græcos.

LYSON, STATUARIUS.

Plinio libro xxxiv, cap. 8, recenſetur hic *Lyſon* inter eos plaſtas qui fecerunt athle-tas & armatos & venatores ſacriſcantesque. Athenis in Curia quinquagenorum, qui annuo ſenatorio munere apud Athenienſes fungebatur, poſitus eſt *Populus* (δημῶ) opus *Lyſonis*: *Pausanias* lib. I, pag. 6, 31.

LYSUS, STATUARIUS.

Criani *Elei* ſtatuam fecit *Lyſus* *Macedo*: *Pausanias* lib. VI, pag. 375, 11.

M.

MÆNIUS.

Mæniana ædificia à *Menio* ſunt appellata: is enim primus ultra columnas exten-dit tigna, quo ampliarentur ſuperiora, *Festus*. *Menianum*, ἐξώτης. *Menia-num*, ἐξώτης, *Gloſſæ*. Plura habet *Voffii* *Erymologicum* in *Menianum*.

MAGIUS. Vide CN. MAGIUS.

MAGNES.

Magnes appellatus eſt ab inventore (ut auctor eſt *Nicander*) in *Ida* repertus, *Plinius* lib. xxxvi, cap. 16: ubi mox addit, Invenisse autem fertur, clavis crepidarum & bac-culi cuspide hærentibus, cum armenta paſceret: *Lucretius* lib. VI lapidem hunc dictum ait, *Magnetum* quia ſit patriis in ſinibus ortus.

MAJOMITES, LAPICIDA.

Majomites *Gazanus* *Lapicida*. Quis poſſit ſilentio præterire, quod *Gazanus* *Majomi-tes* haud longe à monaſterio ejus lapides ad ædificandum de ora maris cudens, totus pa-ralyſi diſſolutus, & ab operis ſociis delatus ad ſanctum, Mirum ad opus reverſus eſt? Vi-de *D. Hieronymum* in viſta *S. Hilarionis*.

MALAS, SCULPTOR.

Meminit *Plinius* libro xxxvi, cap. 5. Totum locum deſcripſimus ſupra in AN-THERMI DUO.

MALEUS.

Maleus *Tuſculorum* rex primus tubam invenit, *Lactantius* ad verſum 224 libri quarti *Thebaidos*. Ad verſ. tamen 404 libri ſexti *Thebaid.* *Meleus* *Tyrrhenorum* Imperator, inquit, primus invenit tubam.

MALLIUS. Vide LUCIUS MALLIUS.

MAMURIUS VETURIUS.

Propertius lib. IV, Elegia 2:

Stipes acernus eram, properanti falce dolatus,
Ante Numam grata pauper in urbe Deus.
At tibi Mamuri, formæ cælator abene,
Tellus artiſces ne terat Oſca manus;
Qui me tam dociles potuiſti fundere in uſus.
Unum opus eſt, operi non datur unus honos.

Ovidius lib. III *Faſt.* verſ. 383 docet quàm affabre *Numa* regnante fabricaverit ancilia.

Servius ad illud *Æneid.* VIII, 664, *Et lapsa ancilia cælo*, hæc habet de anciliis: *Regnante Numa Pompilio scutum breve & rotundum cælo lapsum est. Et cum aruspices respondissent illic fore Orbis imperium, ubi illud fuisset: diligentia Numæ, ne quandoque ab hostibus posset auferri, adhibito Mamurio fabro multa similia facta sunt & in templo Martis locata.* Plura habet Festus in *Mamurii Veturii nomen*, &c. Vide quoque Plutarchum in *Numa*. Vide interim numquid fuerit hujus Mamurii statua plumbea quam P. Victor collocat in VI regione urbis Romæ.

M A M U R R A.

Primum Roma parietes crusta marmoris operuisse totius domus suæ in Cælio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurram Formis natum, equitem Romanum, præfectum fabrorum C. Cæsaris in Gallia. Neque indignatio sit tali auctore inventa re. Hic namque est Mamurra Catulli Veronensis carminibus proscissus: quænam, ut res est, domus ipsius clarius, quàm Catullus, dixit habere, quicquid habuisset comata Gallia: namque adjecit idem Nepos, eum primum totis ædibus nullam nisi e marmore columnam habuisse, omnes solidas e Carystio aut Lunensi, Plin. lib. xxxvi, cap. 6.

M A N D R O B U L U S.

Mandrobulus metallorum fodinas in insula Samo invenit: *Suidas in E'νι τῷ Μανδροβύλῳ.*

M A N D R O C L E S, A R C H I T E C T U S.

Mandrocles Samius jubente Dario rege conjunxit Bosporum ponte sublicio. Vide *Herodotum lib. IV, cap. 88.* Vide quoque *Tzetzen Chil. I, hist. 31.* Et, si plura vis, adi *Barnabam Brissonium, lib. III de Regno Persarum.*

M A N E R O S.

Julius Pollux libro IV, cap. 7, §. II: *Αἰγυπτίους ὁ Μανέρος γεωργίας εὐρετής, Μουσῶν μαθητής: Egyptiis Maneros est agriculturæ inventor, Musarum discipulus.*

M A N L I U S, M A T H E M A T I C U S.

Plin. lib. xxxvi, cap. 10: *Manlius Mathematicus apici (obelisci in Campo Martio stantis) auratam pilam addidit, cujus vertice umbra colligeretur in semetipsam, alia atque alia incrementa jaculantem apice, ratione (ut ferunt) à capite hominis intellecta.*

M A N T I N Æ I.

Mantinæi gladiatoriam invenisse & armorum scientiam gnaviter exercuisse putantur: *Athenæus lib. IV, cap. 13.* Vide locum.

M A R C I U S, T E C T O R.

P. Marcius P. L. Philodammus, Tector: *Inscript. Gruteri DCXLII, 10. Tectores Græcis dicti Κονιατοί.* Vide *Vossii Etymol. in Tego.*

M A R C U S A G R I P P A. Vide A G R I P P A.

M A R C U S A N N I U S S T I C H I U S.

M. Annius Stichius Tiberii Cæsaris Glutinator: *Inscript. Gruteri DXCIV, 6.*

M A R C U S A U R E L I U S, M E C H A N I C U S.

Vide quæ supra diximus in C N. CORNELIUS, M E C H A N I C U S.

M A R C U S C A N U L E J U S Z O S I M U S. Vide C A N U L E J U S.

M A R C U S C I N G I U S. Vide C I N C I U S.

M A R C U S L U D I U S E L O T A S.

Vide quæ supra diximus in L U D I U S, P I C T O R.

M A R C U S S A L I E N U S. Vide S A L I E N U S.

M A R C U S T E R E N T I U S V A R R O. Vide V A R R O.

M A R C U S V I T R U V I U S P O L L I O. Vide V I T R U V I U S.

M A R I I N U S. Vide M E S T R I U S.

M A R O, F I G U L U S.

Hic fuit pater Virgilio Maronis: qua de re hæc habet Focas, Grammaticus urbis Romæ, in Pub. Virgilio Maronis vita, versibus edita:

*Mæonii specimen vatis, veneranda Maronem
Mantua Romuleæ generavit flumina lingua.
Quis sæcunda tuos toleraret Græcia fastus,
Quis tantum eloquii potuisset ferre tumorem,
Æmula Virgilium tellus nisi Tusca dedisset?
Huic genitor figulus, Maro nomine, cultor agelli,*

Ut referunt alii, tenui mercede locatus.

Sed plures figulum. Quis non miracula rerum

Hæc stupeat? Divæ partis de paupere vena

Enstit. Figuli suboles nova carmina finxit.

M A S S I L I E N S E S.

Olim nobilitati fuere Massilienses ob mechanicarum ac navalium rerum peritiam. *φαι τὰς Μασσηλίας Ὀδοκμήσαι ποτὶ πρὶ τῆς ἀρραγοπίας καὶ ναυτικῆς ἀρραγοπίας: Eustathius ad vers. 75 Dionysii ἔπεξηγησά.*

M A T T I U S, V E S T I A R I U S.

MATTIUS PATROBIUS VESTIARIUS TENUIARIUS, Inscript. Gruteri MLXVII, 8. Vide quoque quæ annotavimus in PAMPHILA.

M A U R I, M A U R U S I I.

Maurusii plurimis maximisque arboribus abundant, unde apud eos maximæ & ex uno ligno mensæ. *Μαυρίσιοι ἔχουσι γῆν μεγαλόδενδρον καὶ πολύδενδρον, ἐξ ὧν καὶ μέγιστοι καὶ μονόξυλοι τραπεζαί: Eustathius ad vers. 185 Dionysii ἔπεξηγησά.*

M E C H O P A N E S, P I C T O R.

Sunt quibus & Mechopanes, ejusdem Pausie discipulus, placeat diligentia quam intelligant soli artifices: aliis durus in coloribus, sed & multus, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

M E D E A.

Μήδεια ἡ Αἰήτα, ἡ Καλχη, πρώτη βαφὴν τεχνῶν ἐπινοήσας: *Medea Ætæ filia, Colchis, prima pilos tingere excogitavit, Clemens Alexandr. lib. 1 Stromat. pag. 225, B. Medea nigra est, à Medea illa fabulose inventa. Refert eam inter gemmas, quæ ad ætypas sculpturas aptantur, Plinius libro xxxvii, cap. 10. Medæ oleum nuncupabant Græci illud pharmacum sive venenum, quod naphtham vocant Medi, Procopius libro quarto de bello Gothico, cap. 11. Plura habet Pictura vet. lib. 11, cap. 8, ubi de Velere aureo agitur.*

M E D I C A V E S T I S.

Medicam olim eam Vestem dicebant Græci, quam nunc dicunt Sericam. Vide Suidam in Σηρικῇ. *Μηδικὴν ἐσθῆτα νῦν Σηρικὴν καλεῖσιν: Medicam vestem nunc Sericam vocant, Procopius de Bello Vandalico lib. 11, cap. 6.*

M E D O N, S C U L P T O R.

Minervam casside ornatam, & hastam scutumque tenentem, ajunt opus esse Medontis Lacedæmonii. Frater erat Doryclidæ, atque una cum eo artem didicit ex Dipœno & Scyllide. Vide quæ supra diximus in DORYCLIDAS.

M E G A L E S, S T A T U A R I U S.

Prope Sicyonium thesaurus est Carthaginienus, Pothæi, Antiphili, & Megacis opus: *Pausanias lib. vi, pag. 379, 19.*

M E G A R I C A D O L I A.

Μεγαρικά πλάκκια, Doliola è Megaris plurimum olim commendabantur: *Athenæus lib. 1, cap. 22.*

M E L A M P U S, A R C H I T E C T U S.

Melampus præcepta Symmetriarum conscripsit: *Vitruvius in Proœmio libri septimi.*

M E L A N T H I U S, P I C T O R.

Floruit circa Philippum, & usque ad successores Alexandri pictura præcipue, sed diversis virtutibus. Nam cura Protogenes; ratione Pamphilus ac Melanthius; facilitate Antiphilus; concipiendis visionibus (quas φαντασίαι vocant) Theon Samius; ingenio & gratia, quam in se ipse maxime jactat, Apelles est præstantissimus; Euphranorem admirandum facit, quod & cæteris optimis studiis inter præcipuos, & pingendi fingendique idem mirus artifex fuit, Quintilianus Orat. Instit. lib. xii, cap. 10. Quatuor coloribus solis immortalia illa opera fecere, ex albis melino, ex silaceis Attico, ex rubris sinopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clarissimi pictores, cum tabulæ eorum singulæ oppidorum venirent opibus. Nunc & purpuris in parietes migrantibus, & India conferente fluminum suorum limum & draconum & elephantorum saniem, nulla nobilis pictura est: Omnia ergo meliora tunc fuisse, cum minor copia. Ita est: quoniam, ut supra diximus, rerum non animi pretiis excubatur, Plin. lib. xxxv, cap. 7. Pamphilus docuit neminem minoris talento annis decem, quam mercedem & Apelles & Melanthius ei dedere, Plin. lib. xxxv, cap. 10.

Artificem hunc non μελάνθιον, sed μέλασθον appellat Plutarchus in Arato: *ἐκ καλέσας πικραδικὸς εἰς Ἀργολίαν, αὐτίκην πρὸ βασιλῆς, ἀνακεκμήσας πρὸς ἱερὸν ἐκείνης, ἐρέτωχε, καὶ*

στρα-

θεραπειομένη γραφαῖς καὶ πίναξιν ὡπὸ τῶν Ἑλλήνων. ἐν οἷς καὶ σὺν ἔχων σὺν ἄμυσιν ὁ Ἀρχαῖος, αἰεὶ πρὸς τὰς τεχνικὰς καὶ ποιητικὰς, μάλιστα δὲ Πάμφιλον καὶ Μελάνθιον, συνάγων καὶ κλισίαν, ἀπὸ τελευτῆς. ἦν γὰρ ἐπὶ δόξῃ τῶν Σικυωνίων μέσης καὶ χρυσογραφίας, ὡς μόνος ἀδιαφθόρος ἐχέσθαι πάλαιον. ὥστε καὶ Ἀπελλὴν ἐκείνῳ ἤδη θαυμαζόμενον, ἀφικόμενον καὶ συγγινώσκον πρὸς ἀνδράσιν ἐπὶ πάλαιον, τῶν δόξης μᾶλλον ἢ τῶν τεχνικῶν δεομένων μεταλαβεῖν. διὸ πρὸς μὲν ἄλλας ὑπένας τὴν τρεῖς ἀνὴρ λέγει ὁ Ἀρχαῖος, ὅτι τὴν πόλιν ἐλθόντες. πρὸς δὲ τῆς Ἀριστράτου κατὰ φίλιππον ἀμύσαντος ἐξελθόντος πολὺν χρόνον. ἐξέσθη μὲν γὰρ ὑπὸ πείλων τῶν πρὸς τὴν Μελάνθιον ἀρμάτι νικηφόρου παρτεῖς ὁ Ἀρχαῖος, Ἀπελλῶν σωματικῶς τῶν γραφῶν, &c. *E Caria trajiciens in Egyptum, accessit Regem sibi jampridem benevolum, quod picturis tabulisque Græcis gratiam ejus assiduo captaverat. Aratus enim habens in talibus judicium non inelegans* (καὶ σὺν ἄμυσιν) *semper opera quædam curiose artificiosa, maxime vero Pamphili & Melanthi ali- quid congerens & comparans miserat. Florebat enim adhuc gloria Sicyonia doctrine at- que elegantioris picturæ, tanquam quæ sola pristinum splendorem servavisset illibatum. Quapropter etiam Apelles ille, apud omnes jam in summa habitus admiratione, non du- bitavit eò proficisci, ac Sicyoniorum artificum familiaritatem talento emercari: magis è re sua fore judicans existimationis eorum, quàm artis participem fieri. Cæteras igitur ty- rannorum imagines, quum liberasset civitatem, sustulit Aratus: de Aristrato autem, qui floruit Philippi ætate, multum deliberavit. Pictus erat ab omnibus Melanthi sequaci- bus curru triumphali insistens Aristratus cum Victoria; manum quoque tabule isti admo- verat Apelles, &c.*

Melanthius quoque Pictor memoratur apud Laërtium lib. iv de Vitis Philosophorum in Polemone: Μελάνθιος ὁ ζωγράφος ἐν τοῖς πρὸς ζωγραφικῆς Φησὶ δὴν ἀνθρώπων πρῶτος ὁ σκληρότης τοῖς ἔργοις διπλῆσαι, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἡτοῖς: Melanthius pictor in suis de pictura li-bris ait, Oportere aliquam sui fiduciam asperitatemque interspergi operibus simul & moribus.

MELEUS. Vide MALEUS.

MELIBOEAPURPURA.

Melibœa Purpura, inquit Festus, à nomine insule in qua tingitur est dicta. Memi- nit Lucretius lib. 11; & Virgilius lib. v *Æneid.* versu 251; ubi vide Servium.

MELITENSES VESTES.

Cicero lib. 11 in Verrem; *Dico te plurimam vestem Melitensem, plurimam stragulam Syracusis exportasse. Et mox; Non quero unde tantum Melitensium habueris.* Li- bro denique 14 in Verrem: *Insula est Melite, Judices, satis lato ab Sicilia mari peri- culosoque disjuncta; in qua est eodem nomine oppidum, quò ille nunquam accessit: quod tamen illi textrinum per triennium ad muliebre vestem conficiendam fuit.* Μελίτια, ὁ- νία πρὸς ἀφῶρα ἐκ Μελίτης τῆς νήσου, Hefychius. Vide quoque Diodorum Siculum, lib. v.

MEMNON, ARCHITECTUS.

Hygino fabula cccxii, *Domus Cyri regis in Ecbatana, quam fecit Memnon lapi- dibus variis & candidis, vinctis auro*, refertur inter septem Orbis miracula. Similia quo- que habet Cassiod. Variarum vii, 15. Omnino tamen vide Brodæum ad Anthol. 1, 5. Ἀνθρῶπ' & Κρίσιν ἀλώσει.

MEMNON, STATUARIUS.

De Memnonis Sycnitæ in hac arte excellentia vide *Diodorum Siculum lib. 1, pag. 44.* Omnino quoque vide *Salmasii Plinianas Exercitat. pag. 475.*

MENÆCHMUS, STATUARIUS.

Laphriæ Dianæ signum, quod à Patrensis in arce colitur, præ se fert venatricis ha- bitum, & fabricatum est ex ebore atque auro. Opifices fuere Naupactii Menæchmus & Soïdas, quos Canacho Sicyonio & Callone Ægineta non multo inferiores ætate fuisse conjiciunt: *Pausanias lib. vii, pag. 433, 12. Menæchmi virulus genu premitur, re- plicata cervice. Ipseque Menæchmus scripsit de sua arte, Plin. lib. xxxiv, 8.*

MENDÆUS, STATUARIUS.

Dorientes Messenii Victoriæ signum super pila dedicarunt. Opus est Mendzi Pzonii: *Pausanias lib. v, pag. 339, 29.*

MENECRATES, ARCHITECTUS.

Aufonius Mosella, vers. 308:

- - - Hic clari viguere Menecratis artes.

MENEDEMUS.

Menedemus Philosophus filius quidem viri nobilis fuit, sed Architecti & pauperis, quem alii tabernaculorum Pictorem fuisse tradunt, atque ipsum quoque Menedemum utrumque

utrumque didicisse. Quod vero non ignarus fuerit picturæ Menedemus, liquere potest ex ea lineari Pictura quam in pavimento duxit ad reprimendam protervi adolescentis perviciam. Vide *Laërtium lib. 11, in Menedemo*.

M E N E S T H E S, A R C H I T E C T U S.

Apud Vitruvium cap. 1 libri tertii pro *Annesthe* omnes fere scripti codd. habent à *Menesthe*, ut credi possit ædes Apollinis à Menesthe vel Mnestheo structa Magnesiæ.

M E N E S T H E U S, S T A T U A R I U S.

Menestheus, Menesthei filius, Statuarius, Halicarnasseus: Inscript. Gruteri CIOXXI.

M E N E S T H E U S, T A C T I C U S.

Ælianus Tacticōν cap. 1: Πρῶτον μὲν, ὃν ἴσμεν, δοκεῖ τὴν τακτικὴν θεωρεῖν ὁ μὲν ἐπιγνώσκων. γαρμαζεν ἢ τοῖς Πηλεΐδῃσι αὐτῆς, ὡς περ Μενεσθέας.

Τῷ δ' ἔπος τις ὁμοῖον Πηλεΐδῃσι γέρε' ἀντὶ
Κοσμήσας ἱππῶς τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Primus omnium, quos novimus, ordinande aciei peritiam habuisse Homerus videtur, atque eos quoque in admiratione habuisse qui gnari erant scientiæ hujus, ut Menestheum,

*Cui inter mortales nemo similis erat
In ordinandis equitibus & viris scutatis.*

Ad hunc Homeri locum, quem ex Iliad. B adduxit Ælianus, vide Eustathium pagina 283 edit. Romanæ. Vide quoque Meursii Regnum Atticum lib. 111, cap. 5.

M E N E S T R A T U S, P I C T O R I N E P T U S.

Anthologia Græc. Epigr. lib. 11, cap. 19:

Γράψας Δευκαλίωνα Μενεστράτη καὶ Φαέθοντα,
Ζητεῖς τίς τούτων ἀξίος ἐστὶ τίνος.
Τοῖς ἰδίοις αὐτῶς πηλοσίδῃ. ἄξιόν' ὅλως
Εἶσι πρὸς Φαέθων, Δευκαλίον δ' ὕδαλιν.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Pictus Deucalion, Phaëthonque Menestrate pictus
Est tibi, quo dignus, quæris, uterque labor.
Ut quod cuique suum est, illis tribuatur: habento
Et flammæ Phaëton, & mare Deucalion.*

M E N E S T R A T U S, S T A T U A R I U S.

In magna admiratione est & Hercules Menestrati & Hecate Ephefi in templo Dianæ post eadem, in cujus contemplatione admonent editui parcere oculis, tanta marmoris radiatio est, Plinius lib. xxxvi, cap. 5. Πράξιλλαν Λύσιππος ἐχαλκήεργησεν, μηδὲν ὑπὲρ αὐτῆς ποιημάτων χρῆσιμον. Λεαρχίδα ἢ Μενεστράτῃ. Σιλανίων ἢ Σαπφῷ τὴν ἱταίραν. Ἡέριναν ἢ Λεσβίαν Ναυκύδης: *Praxillam in ære Lysippus excudit, nullius unquam boni poematis auctorem. Learchidem autem Menestratus. Silanion vero Sappho meretricem. Erinnam Lesbiam Naucydes, &c. Tatianus adversus Gentes.*

M E N I P P I, P I C T O R E S.

Menippos duos Pictores memorat Laërtius ex Apollodoro. Vide *Laërtium libro vi, in Menippo*, ubi ostendit præter Menippum Philosophum sex alios fuisse: πέμπτος καὶ ἕκτος ζωγράφοι, *quintus & sextus pictores.*

M E N I P P U S, S T A T U A R I U S.

Vide Laërtium lib. vi, in Menippo: τέταρτος ἀγδριανομήσις: *quartus scilicet statuarius.*

M E N O D O R U S, S C U L P T O R.

Refertur apud Plinium lib. xxxiv, cap. 8, inter Artifices qui fecerunt athletas & armatos & venatores sacrificantesque. *Qui etate nostra Thespis est Cupido*, inquit Pausanias lib ix, pag. 581, 56. *eum fecit Atheniensis Menodorus, opus Praxitelis imitatus.* Vide quoque quæ infra annotamus in *MONODORUS*.

M E N O G E N E S, S T A T U A R I U S.

Menogenes quadrigis spectatus, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

M E N O N.

Anticlides in Egypto literas invenisse quendam nomine Menona tradit, xv annis ante Phoroneum antiquissimum Græciæ regem; idque monumentis approbare conatur, Plin. nat. hist. lib. vii, cap. 56.

Q

MENTOR,

MENTOR, ARGENTI CÆLATOR.

Phydia Jupiter Olympius quotidie testimonium perhibet. *Mentori* Capitolinus & *Diana* Ephesia, quibus fuere consecrata artis ejus vasa, Plin. nat. hist. lib. vii, cap. 38. *Lucius Crassus* Orator duos scyphos *Mentoris* artificis manu cælatos habuit sesterius C. emptos. Confessus tamen est nunquam se his uti propter verecundiam ausum, Plinius xxxiii, 11. Mirum in auro cælando inclavisse neminem, argento multos: maxime tamen laudatus est *Mentor*, de qua supra diximus. Quatuor paria denique ab eo omnia facta sunt, ac jam nullum exstare dicitur. Ephesia *Diana* templum jacet ac Capitolium incendiis. Varro & æreum signum ejus habuisse scripsit. Proximi ab eo in admiratione *Acragas* & *Boëthus* & *Mys* fuere, Plin. xxxiii, 12. De hoc Verri dicitur, inquit Cicero Verrina iv, habere eum perbona toreumata: in his pocula duo quedam, quæ *Heraclea* nominantur, *Mentoris* manu summo artificio facta. Varro apud Nonium in *Cælare* & in *Dolitus*:

*Num nam cælatus in manu dextra scyphus
Cælo dolitus artem ostentat Mentoris?*

Propertius lib. iiii, Eleg. 9:

*Argumenta magis sunt Mentoris addita formæ;
At Myos exiguum flectit acanthus iter.*

Idem lib. i, Eleg. 14:

Lesbia Mentoreo vina bibas opere.

Juvenalis Satyra viii, versu 104:

- - - Raræ sine Mentore mensæ.

Martialis lib. 3, Epigr. 41, de lacerta cælata:

*Inserta Phialæ, Mentoris manu ducta,
Lacerta vivit, & timetur argentum.*

Item lib. iv, Epigr. 39:

Solus Mentoreos habes labores.

Libro viii, Epigr. 50, describit Instantii Rufi phialam. Et rursus libro ix, Epigrammate 59:

Pocula Mentorea nobilitata manu.

Libro xiv, Epigr. 91: Pocula archetypa:

*Non est ista recens, nec nostri gloria cæli,
Primus in his Mentor, dum facit ista, bibit.*

Observatio Isaaci Vossii. Recensetur Luciano in Lexiphane τρυήλης ἀργυρομετρίας, ad quem locum vetus Scholiastes notat: Ἀπὸ Μέντορος πνὺς ὑαλίνης τῶν κατὰ χρυσὸν καὶ τῶν ἰδίων τῶν ποτηρίων· ἃ ἦσαν καὶ τῶν πυθμῶν μετέλκω, ἔχοντα δὲ λαβὴν, ἀφ' ἧς καὶ εὐλαβῆ ἀντὶ κέκληκε. Sed ex prædictis testimoniis patet, non vitri aut crystalli, verum argenti cælatorem fuisse hunc Mentorem. Quod autem τρυήλης attinet, illud est vocabulum nihili, omninoque τρυβλήης scribendum videtur, cujus nempe diminutivum τρυβλίον magis est in usu.

MERCURIUS.

Φαδνῶς υἱὸς Πίκυ, ὃς καὶ Διὸς, ὃν Ἑρμῆν ἐκάλουν εἰς ὄνομα ὃ παλαιοὶ ἀστὲρ, μὲλλον ἐφεδρεῖ χρυσὸν καὶ ἀργύρον καὶ σιδήρον, καὶ τὰς τῶν ἐργασίαν παρέδωκε πρὸς διολύσεις, ὡς καὶ παλαιότερον αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐγγυερῶν καλεῖσθαι: Faunus filius Pici, qui & Jupiter, quem de stella errantis nomine Mercurium appellarunt, metallum invenit auri & argenti & ferri, eorumque fabricam tradidit occidentalibus, ita ut ab indigenis Opumlargitor appelletur, Suidas in μῦθοις. Literas semper arbitrator Assyrias fuisse, inquit Plin. nat. Hist. lib. vii, cap. 56, sed alii apud Ægyptios à Mercurio, ut Gellius, alii apud Syros repertas volunt. Vide quoque Cassiodorum Variarum lib. viii, cap. 12, & Hyginum fabula 277. Plenius tamen enumerat Diod. Siculus lib. i, quot & quanta Mercurius invenerit humano generi utilissima.

Mercurius Jovis & Majæ Filius, auctor eloquentiæ & liræ, internuntius Deorum. Iste etiam palæstræ inventor hoc modo esse narratur, &c. Vide Servium ad illud octavi Æneid. versu 138:

Vobis Mercurius pater est.

Cæsar

Cæsar lib. vi de bello Gallico de Gallis agens, *Deum*, inquit, *maxime Mercurium colunt; hujus sunt plurima simulacra; hunc omnium inventorem artium ferunt; hunc viarum atque itinerum ducem; hunc ad questus pecunie mercaturasque habere vim maximam arbitrantur.* Plura vide apud Vossium de Origine & progressu Idololatriæ lib. ii, cap. 32.

MESSANA.

Statius Papinius i Achilleidos, versu 422:

Murorum tormenta Pylos Messanaque tradunt.

MESTRIUS, PICTOR.

MESTRIUS. MARIINUS. PICTOR. CONSTITUIT. PRO. SALUTE. SUA. ET. SUORUM. FANUM. DOMINAR. Inscript. Gruterianæ, pag. xc, 4.

METAGENES.

Metagenes Architectus, Ctesiphontis Gnosii filius, structuram templi Dianæ Ephesæ una cum patre curavit. Vide quæ supra diximus in CTESIPHON. Telesterium Eleusine coepit Corcebus ædificare. Hic columnas in pavimento posuit & epistylis junxit. Quo defuncto, Xypetius Metagenes septum & superiores columnas adjecit: *Plutarchus in Pericle.* Xypeta, curia est Cecropidis tribus, auctore Stephano.

METHODIUS, PICTOR.

Methodius monachus Bulgarorum gentem una Judicii extremi pictura traduxit à Paganismo ad fidem Christianam. Universam rei gestæ seriem ex Cedreno fusc retulimus lib. i de Pictura veterum, cap. 4, §. 4.

METICHUS, ARCHITECTUS.

Metichi forum Athenis ab architectone Meticho denominatum. Vide *Pollucem libro viii, cap. 10.*

METON.

Sub Athenarum archonte Apseude solarium suum in pnyce posuit Meton. Vide *Meursii archontes Athenienses lib. iii, cap. 2.* Plura de hoc Metone *Vossius de Scientiis mathematicis, cap. xxxiii, §. ii.*

METRODORUS, PICTOR.

Metrodorus erat pictor, idemque philosophus, magnæ in utraque scientia auctoritatis. Itaque cum L. Paulus devicto Perseo petisset ab Atheniensibus, ut sibi quàm probatissimum philosophum mitterent ad erudiendos liberos, itemque pictorem ad triumphum excolendum, Athenienses Metrodorum elegerunt, professi eundem in utroque desiderio præstantissimum: quod ita quoque Paulus judicavit, Plin. lib. xxxv, cap. ii.

MICCIADES, SCULPTOR.

Vide quæ ex Plinio attulimus supra in ANTHERMI DUO.

MICCIO, PICTOR.

Discipulus fuit Zeuxidis. Vide *Lucianum in Zeuxide.*

MICON, PICTOR.

Sile pingere instituere primi Polygnotus & Micon, Attico tantum, Plin. lib. xxxiii, cap. 13. Sunt qui vini faciem siccitam excoquant; affirmantque, si ex bono vino fax fuerit, Indici speciem id atramentum præbere. Polygnotus & Mycon, celeberrimi pictores, Athenis è vinaceis fecere: tryginum appellant, Plin. lib. xxxv, cap. 6. Polygnotus Athenis porticum, quæ Pæcile vocatur, gratuito pinxit, cum partem ejus Mycon mercede pingeret: unde major huic auctoritas. Siquidem Amphictiones, quod est publicum Græciæ consilium, hospitia ei gratuita decrevere, Plin. xxxv, 9. Myconem una cum Arimna & Diore Varro lib. viii de L. L. refert inter Pictores Apelle & Protogene antiquiores, à quorum tamen prava consuetudine recesserunt Apelles, Protogenes, alique egregii artifices. Integrum Varronis locum descripsimus in DIORES. Μὴν Μαραθῶνα Μικὼν ὁ ζωγράφος τοῖς βασιλεῦσι χάριτας μίσθους τῶν Ἑλλήνων, κέρει: Post prælium ad Marathonem Micon pictor Persas pingens Græcis majores, condemnatur. Totam controversiam exhibent Sopatri Ἀλκιπίου Ζημιάρων editionis Albinæ pagina 340 & seqq. Βούτιον Μικὼν ἔγραψεν, Buten Micon pinxit. Proverbium est de rebus cito perfectis. Pinxit enim in tabula Micon sub monte existare quendam cui Butis nomen adscripsit, capite tantum atque oculis apparentibus: Proverbiorum Græcorum appendix Vatic. centuriæ primæ proverbio 12.

Athenis in Thesei templo tertium parietem pinxit Micon: *Pausan. lib. i, pag. 29, 49.*

Athenis perantiquum id Castoris & Pollucis templum, in quo Heroës ipsi stantes con-

MIC. MID. MIL.

124

conspiciuntur, filii vero eorum insidentes equis. Hic Polygnotus quæ ad eos pertinent pinxit, nuptias filiarum Leucippi. Micon vero eos qui Colchos cum Iasone navigarunt: præcipuum tamen artis suæ studium impendit Acasto ejusque equis: *Idem ibid. p. 30, 54.*

Nomina Pelci filiarum nullus Poëtarum, quos ipsi legimus, adjecit: Micon vero Pictor imaginibus earum adscripsit Asteropean esse & Antinoën: *Pausanias libro VIII, pag. 473, 14.*

Ο Σίμων τὸ πρὸν ἐνεδύθη τὴν ἀμαζόνιον Μίκωνι προσήνεγκεν, ὅτι καὶ τὰς κάτω βλεφαρίδας προσήνεγκεν ἰππὺς γραφῇ: *Simon illud probrum inscitie Miconi impegit, quod etiam inferioris palpebræ pilos adscripsisset equi picturæ*, Pollux lib. secundi cap. 1v, §. 12, περὶ βλεφαρῶν. Crediderim itaque Νίκωνα perperam pro Μίκωνα scribi apud Ælianum iv de Animal. cap. 50: vide locum. Hujus etiam Μίκωνος meminit Aristophanes in Lysistrata; mal. cap. 50: vide locum. Hujus etiam Μίκωνος meminit Aristophanes in Lysistrata; ubi de feminis agens etiam inter alia hæc habet, prout leguntur in vet. cod. MS. ὅτι δ' ἐφ' ἰππὶν τὴν ἀμαζόνιον Μίκωνι προσήνεγκεν, ὅτι καὶ τὰς κάτω βλεφαρίδας προσήνεγκεν ἰππὺς γραφῇ: *Quod si ad rem equestrem se conferant, ita ut conscribant equites. Equestre etenim quippiam & vecturæ patientissimam est mulier, neque exanimat eam quantumvis turrens equus. Amazonas considera, quas Mecon pinxit equestri gloria certantes cum viris.* Videtur autem Comicus & ἀνδρῶσι dixisse, ut Virgilius, *O verè Phrygiæ.* Ad hunc interim Aristophanis locum etiam hæc habet vetus ejusdem MS. Scholiastes: Πικίλη σοὰ Ἀθήνησιν ἔτω λεγομένη ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ γραφῶν, ἔργα πεποίηκεν ὁ Μίκων τῶν ἀμαζόνων τὴν μάχην. ἢ ὅτι φανόχρη ἦν, Ἀθηναῖος. ἐπὶ ᾧ καὶ ἐπὶ Μίκων ἐπὶ πικίαν κομωμένη: *Varia porticus Athenis ita dicta est à varia quæm continebat pictura: ubi Amazonum pugnam fecit Mecon. Erat autem Phumachi filius, Atheniensis. Est & alius Mecon, à Comicis propter paupertatem traductus.*

Hunc nostrum Miconem vel Meconem statuas quoque fecisse discas ex Pausania. καλὴν Ἀθηναίων πανκρατίας τὴν ἀνδρῶν ἀνὴρ Ἀθηνῶν Μίκων ἐποίησεν ὁ ζωγράφος: *Callie Atheniensi pancratiastæ statuam fecit vir Atheniensis Micon pictor*, Pausanias libro vi, pag. 354, 7. Plura habent Meursii Articæ lectiones lib. 1, cap. 12.

MICON ALIUS, ITIDEM PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 9, postquam de Polygnoto & Micone celeberrimis pictoribus nonnihil dixerat, & hoc addit: *Fuit & alius Micon, qui minoris cognomine distinguitur: cujus filia Timarete & ipsa pinxit.*

MICON, STATUARIUS.

Hieronis statuas, equestrem unam, alteram vero pedestrem, Olympiæ dedicarunt Hieronis ipsius filii: fecit autem Micon Nicocratis filius Syracusanus: *Pausanias lib. vi, pag. 365, 43.* Atque hic fortasse est idem ille de quo Plinius lib. xxxiv, cap. 8, *Micon athletis spectatus.*

MIDACRITUS.

Plumbum ex Cassiteride insula primus apportavit Midacritus, Plin. nat. hist. lib. vii, cap. 56.

MIDAS.

Midas rex Cybeles filius, Phryx, plumbum album primus invenit, Hyginus fabula ccxxiv. *Plumbum Midas regnator Phrygiæ reperit*, Cassiodorus Variar. iii, 31.

MILESIA VELLERA.

Virgilius iii Georg. versu 306:

*Quamvis Milesia magno
Vellera mutantur, Tyrios incocta colores.*

Ubi Servius: *Miletus civitas est Asiæ, ubi lane optime tinguntur.* Horatius libro 1, Epistola 17, de Aristippo & Diogene,

*Alter purpureum non expectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinna utramque.
Alter Miletæ textam cane pejus & angue
Vitabit clamydem.*

Milesios lectos maxime laudat Critias apud Athenæum lib. 1, cap. 22. Milesii audiebant molles, & stragulis vestibus tapetibusque varie contextis præter ceteros nobiles erant. Εἰς γὰρ Μιλήτω καλὴ ἡ τῶν σωματίων ἐργασία, inquit Scholiastes in Aristophanis Ranas, καὶ τὰ Μιλήσια σρόματα, ποικίλα καὶ ἀπαλά γίνε' καὶ ἀξέφορα. εἰς τρυφὴν ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἀξέβαλλον καὶ εἰς τὴν εὐλαϊότητα. ἐσθῆτις τ' ἐν αὐτοῖς κατανενοῦσθαι ποικίλῃ καὶ πλεῖσιν, εἰς καὶ θείαν. Vide quoque Tzetzem Chiliade x, Hist. 329.

MILE-

MIL. MIN. MNA. MNE. MON. MOS. MUM. MUS. 125

MILESII CALCEI.

Mileſiis calceis primus Antigenides muſicus eſt uſus: *Suidas in Ἀντιγενίδης.*

MINERVA. Vide PALLAS.

Minervas aliquot enumerat Voſſius de Origine & progreſſu Idololatriæ lib. II, cap. 42.

MINIDIUS. Vide PUBLIUS MINIDIUS.

MINOS.

Navem prædatoriam invenit Minos. Vide auctorem Etymologici magni in ἐπὶ πηλοῦ. *Classe princeps depugnavit Minos*, Plin. lib. VII, cap. 56.

MNASITHEUS, PICTOR.

Mnaſitheus Sicyonius recenſetur Plinio lib. XXXV, cap. II, inter artifices non ignobiles.

MNASITIMUS, PICTOR.

Mnaſitimus Ariſtenidis filius & diſcipulus recenſetur Plinio lib. XXXV, cap. II, inter artifices non ignobiles.

MNASON, TYRANNUS.

Is fuit ſummus harum artium cultor. *Ariſtides Thebanus*, ut ait Plinius libro XXXV, cap. 10, *pinxit prælium cum Perſis, centum homines in ea tabula complexus, pactusque in ſingulos minas denas à tyranno Eleatenſium Mnaſone.* Idem aliquanto poſt ibidem: *Aſclepiodoro Mnaſon Tyrannus pro duodecim Diis dedit in ſingulos minas trecentas. Idemque Theomneſto in ſingulos Heroas minas centenas.*

MNESARCHUS.

Pythagora patrem Mneſarchum comperio inter ſellularios artifices gemmis faberrime ſculpendis laudem magis quàm opem quaſiſſe, Apulejus in Floridis. *Πυθαγόρας Μνηſάρχης δακτυλιολύφης, ὡς φησὶν Ἐρμιππός, Pythagoras filius Mneſarchi annulorum ſculptoris, ut ait Hermippus*, Laërtius lib. VIII. *Πυθαγόρας Σάμιος, φέρεται δὲ Τυρρηνός, ὡς μνηſάρχης δακτυλιολύφης, &c.* Vide quoque Jamblichum, Porphyrium, alios.

MNESICLE, ARCHITECTUS.

Arctis propylæa intra quinquennium fuerunt abſoluta, Architecto Mneſicle. Mirabilis vero caſus, qui in hac ædificatione intervenit, teſtatur propitia Dea inchoatam perfectamque. Solertiſſimus etenim artifex inter ædificandum ex alto delapſus, à medicis pro jam deplorato habebatur. Cæterum Pericli anxio, Minerva in ſomnis obtulit medicinam; qua uſus, hominem graviter afflicto cito ac facile curavit: quamobrem quoque æreum Minervæ ſalutaris ſignum in arce poſuit juxta aram, quam ibi antea fuiſſe memorant: *Plutarchus in Pericle.* Vide quoque *Harpocratonem in προπύλαια.* *Vermula charus Pericli Athenienſium principi, cum is in arce templum ædificaret, reſiſſetque ſuper altitudinem ſaſtigii & inde cecidiſſet, hac herba dicitur ſanatus, monſtrata Pericli ſomnio à Minerva, quare Partheniam vocari cæpta eſt, assignaturque ei Deæ. Hic eſt vermula, cujus effigies ex ære fuſa eſt, & nobilis ille Splanchnoptes*, Plinius libro XXII, cap. 17.

MNESTHEUS. Vide MENESTHES.

MONODORUS, SCULPTOR.

Hic Monodorus Pauſaniæ vocatur *Μνωδωρός*. Vide quæ aliquanto ante diximus in MENODORUS. Cupidinis è Penthelico lapide ſtatua, quam Theſpienſibus reliquerat Praxiteles, primus loco movit Cajus Cæſar, ſucceſſor Imperatoris Tiberii. Claudio vero eam poſtea Theſpienſibus remittente, Nero denuo ablatam tranſtulit Romam, ubi non multo poſt conflagravit. Menodorus tandem Athenienſis alium Theſpienſibus fecit Amorem, ad imitationem Cupidinis Praxitelici. *Τὸ Πραξιτέλης ἀγάλμα λήθη ἐν τῇ Πεντηλικῇ, πρῶτος ἐκίνησε ὃ ἐν Ῥώμῃ διωκόμενος καὶ Τιβέριον Γαίον. Κλαυδίου δὲ ἐπίσῳ Θεῶν ἐπιδόσαν Σοπομένην αὐτῷ, Νέρων ἀνδρὶς ἀνάσσαν ἐποίησε. καὶ τὸ μὲν φλογὺς αὐτῷ διεφθαρῆναι. Μνωδωρός δὲ Ἀθηναίων ὕστερον Ἐρώτα ἄλλον Θεῶν ἐπιδόσαν ἐποίησε. τὸ ἔργον δὲ Πραξιτέλης μιμήμενον ἔρωτι.* Verba ſunt Scholiaſtæ ad Anthologiæ librum IV, cap. 12, Epigrammate *Θεωπίου* τῷ ἔρωτι.

MOSES.

Mofi multarum rerum inventio tribuitur. Vide *Euſtathium Archiep. Antiochenum comment. in Hexaëmeron*, pag. 82 & ſequ. Vide quoque notas Leonis Allatii ad iſtum locum.

MUMMIUS.

Mummiana ædificia à Mummio dicta, Feſtus.

MUSÆUS, MACHINATOR.

C. BÆBIO MUSÆO, MACHINATORI, *Inſcript. Grat. DCXLII, 4.*

Meminit ejus Anthologia Græc. Epigr. lib. iv, cap. 23. Epigrammate de domo Agathæ, Oratoris Byzantii:

Τετάρτ' με πάλ' ἀκαμὼν Μυσόνι' οἶκον ἀγῆτον
Τηλίκον, δ' ἐκείνους ἄδμασι βαλλόμενον.
Ἐμπὴς σὲκ' ἀπέλειπεν ἀφίχθεα δόματ' αἰοίρης,
Ἀλλὰ με καλλείψας, ἐν χροῖνι ναυέσσει.
Καὶ ῥ' ὁ μὲν εἰς ὀλίγῳ καὶ τῇ κόνιν· ἡ δ' ὅπως
Τέτ' ἐπὶ ξάνοις ἀνδράσιν ἐκκέχυται.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Multo me studio Musonius extulit alte
Ad Boreæ positam frigida flabra domum.
Non tamen effugit nigrantia limina Ditis,
Terram habitat, tantum qui fabricavit opus.
Nunc nihil ille, nisi parvus cinis: ipsa supersum
Nempe, sed externis gaudia porto viris.*

MUSTIUS, ARCHITECTUS.

Vide Plinium Juniorem lib. ix, epistola 39, quam ad Mustium Architectum scripsit, quo usus est ad reficiendam ædem Cereris, & ad porticus extruendas.

MUSUS, STATUARIUS.

Jupiter positus in ænea basi, donum populi Corinthii, opus vero Musi, quisquis tandem is Musus (μῦς) fuerit: *Pausanias lib. v, pag. 334, 38.*

MUTINA.

Plinius libro xxxv, cap. 12, ubi agit de plastice seu figulina: *Habent & Tralleis opera sua, & Mutina in Italia; quoniam & sic gentes nobilitantur.*

MUTIUS, ARCHITECTUS.

C. Mutius, magna scientia confusus, ædes Honoris & Virtutis Mariæ cellæ, columnarumque & epistylorum symmetrias legitimis artis institutis perfecit. Id vero si marmoreum fuisset, ut haberet quemadmodum ab arte subtilitatem, sic à magnificentiâ & impensis auctoritatem, in primis & summis operibus nominaretur, Vitruvius in Proœmio libri septimi.

MYAGRUS, STATUARIUS.

Myagrus Phocæus à Vitruvio in *Proœmio libri tertii*, refertur inter illos artifices qui nullam memoriam sunt assecuti, quod non ab industria artisve solertia, sed à felicitate fuerunt deserti.

MYCON. Vide MICON, PICTOR.

MYDON, PICTOR.

Mydon Soleus, Pyromachi statuarii discipulus, reponitur Plinio lib. xxxv, cap. 2, inter artifices non ignobiles.

MYNACUS, SUTOR.

Vide Pollucem lib. vii, cap. περὶ ποδημάτων; Pauli Leopardi cap. 2 libri x Emendationum.

MYRMECIDES, EBORIS SCULPTOR.

Myrmecides iste dicitur Ciceroni lib. iv Acad. quæst. *minutorum opusculorum fabricator.* Plinius libro vii nat. Hist. cap. 21: *Callicrates ex ebore formicas & alia tam parva fecit animalia, ut partes earum à cæteris cerni non possent. Myrmecides quidam in eodem genere inclaruit, à quo quadrigam ex eadem materia, quam musca integeret alis, fabricatam; & navem, quam apicula pinnis absconderet.* Idem lib. xxxvi, capite 51 *Sunt & in parvis marmoreis famam consecuti Myrmecides, cujus quadrigam cum agitatore cooperuit alis musca, & Callicrates, cujus formicarum pedes atque alia membra pervidere non est.* Myrmecides dicitur Æliano Milesius. Vide eum libro i var. hist. cap. 17; ubi & hanc artis subtilitatem laudem negat mereri, inquit, *Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ πᾶντα ἢ χρόνος ὁ ἀνάλωμα, Quid enim hæc sunt aliud, quàm vana temporis impensa?* Similiter quoque Galenus in περὶ τῆς τέχνης πρὸς τὴν τέχνης improbat τὴν μυρμηκίδα & ἄλλ' οὐκ αἰσχροῦ καὶ καλλικράτους & λακεδαιμονίης, nec dubitat id genus opera ad μαλακουργίας referre. Julianus Imp. Oratione tertia videtur innuere, de tornando cælandoque milio cogitasse Myrmecidem ἀντιπαρταζόμενον τῇ Φειδίας τέχνῃ, *cum Phidia quasi contendentem, atque aetatem ejus aliqua in re vel æquare vel superare volentem.* Ad hunc Juliani locum respexit Suidas in μυρμηκίδῳ, ac manifestius etiam in τῷ ἐλεῳ. Varro circa initium libri vi de LL.

de L. L. *Facilius obscuram operam Myrmecidis ex obore oculi videant, & extrinsecus admoveant nigras setas. Vide plura in CALLIGRATES.*

M Y R O N, STATUARIUS.

Olymp. LXXXVII fuere Agelades, Callon, Polycletus, Phragman, Gorgias, Laeon Myron, Pythagoras, Scopas, Perelius, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Myronem, Eleutheris, natum, & ipsum Ageladis discipulum, bucula maxime nobilitavit, celebratis versibus laudata, quando alieno plerique ingenio magis quam suo commendantur. Fecit & canem, & discobolom, & Persea, & Pristas, & Satyrum admirantem tibias, & Minervam. Delphicos pentathlos pancratiastas. Herculem etiam, qui est apud Circum maximum in aede Pompeji magni. Fecisse & cicadae monumentum ac locusta, carminibus suis Erinna significat. Fecit & Apollinem, quem à triuviro Antonio sublatum restituit Ephesus divus Augustus, admonitus in quiete. Primus hic multiplicasse varietatem videtur, numerosior in arte quam Polycletus, & in symmetria diligentior: & ipse tamen corporum tenuis curiosus, animi sensus non expressisse; capillum quoque & pubem non emendatius fecisse quam rudis antiquitas instituisse. Vicit eum Pythagoras Rheginus ex Italia, pancratiaste Delphis posito. Eundem vicit & Leontinus, qui fecit stadio-dromon Affylon, qui Olympia ostenditur; Idem ibidem. Antiquissima aris gloria Deliaci fuit. Proxima laus, Aeginetico: illoque are Myron usus est; hoc Polycletus, aequales atque condiscipuli. Aemulatio autem & in materia fuit, Plinius lib. xxxiv, cap. 2. Buthyreus Lycius Myronis discipulus fuit, qui fecit dignum præceptore puerum sufflantem languidos ignes, & Argonautas, Plinius lib. xxxiv, cap. 8; ubi tamen Casaubonus legendum putat Eleutherus. Vide ejus Animadvers. in Athenæi lib. xi, cap. 11.

Myron in fingendis capitibus præter ceteros excellebat. Chares à Lyssippo statuas facere non isto modo didicit, inquit Auctor Rhet. ad Herennium lib. iv, ut Lyssippus caput ostenderet Myronis, brachia Praxitelis, pectus Polycleti: sed omnia coram magistrum facientem videbat; ceterorum opera vel sua sponte considerare poterat.

Una fingendi est ars, in qua præstantes fuerunt Myro, Polycletus, Lyssippus, qui omnes inter se dissimiles fuerunt; sed ita tamen, ut neminem sui velis esse dissimilem. Una est ars ratioque picturæ, dissimillimique tamen inter se Zeussis, Aglaophon, Apelles; neque eorum quisquam est, cui quicquam in arte sua deesse videatur, Cicero III de Oratore.

Quis non intelligit Canachi signa rigidiora esse, quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti & jam plane perfecta, ut mihi quidem videri solent, Cicero de Claris Oratoribus.

Duriora & Tuscanicis proxima Calon atque Egeffias, jam minus rigida Calamis, molliora adhuc supra dictis Myron fecit, Quintilianus lib. xii, cap. 10. Ex antiquis statuariis, qui dignitatis notas & commendationis gratiam habuerunt, æterna memoria ad posteritatem sunt permanentes; uti Myron, Polycletus, Phidias, Lyssippus, ceterique qui nobilitatem ex arte sunt consecuti, &c. Vitruvius in Procemio libri tertii.

*Hanc eximie Artis celebritatem testantur plurima Scriptorum loca, quæ Myronem passim nobilissimis jungunt artificibus; varii quoque loquendi modi, quibus Poëtæ utuntur quotiescunque opera Myronis, præcipue tamen Buculam ejus describunt. Ad do itaque antecedentibus aliquot locis illud Luciani in Somnio, ubi Statuariam hæc dicentem introducit: Μη μυαχθῆς ἔσώμαθ' ὃ ἐν πλάς, μή δὲ τ' ἐσθῆτος πὶ πινάρι. Διὰ γὰρ τ' αὐτῶν ἐκείνων & θεῶν ἐκείνων, ἰδεῖν τ' διὰ καὶ Παύλου τὴν Ἡραν εἰργασάτο: καὶ πῶς ἐκείνην καὶ Πραξιτέλης ἐπαυμάσθη. προσκυῶν γὰρ ὑπὲρ μὲν τ' θεῶν: Ne averteris corporis simplicitatem ac vestium sordes: ab his etenim initiis progressus Phidias ille, Jo-
nem spectandum nobis exhibuit, & Polycletus Junonem elaboravit, & Myron laudatus est, & Praxiteles in admiratione fuit, & hi omnes una cum Diis adorantur.*

Myronis opera dicuntur veteres Myronis artes, apud Martialem lib. iv, Epigr. 39:

*Argenti genus omne comparasti,
Et solus veteres Myronis artes,
Solut Praxitelis manus Scopæque,
Solut Phidiaci toreuma cæli,
Solut Mentoreos habes labores.*

Ovidius III de Arte, vers. 219:

- - - Operosi signa Myronis.

Juvenalis

Juvenalis Satyra viii, vers. 102:

*Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis,
Phidiacum vivebat ebur.* - - -

Martialis lib. vi, Epigr. 92:

*Celatus tibi cum sit, Ammiane,
Serpens in patera Myronis arte,
Vaticana bibis? bibis venenum.*

Idem lib. viii, Epigr. 50:

*Quis labor in phiala? docti Myos? ane Myronis?
Mentoris hæc manus est? an Polyclete tua?*

Statius i Sylvarum, in Tiburtino Vopisci:

*Quicquid in argento primum vel in ære Myronis
Lusit, & enormes manus est experta colossos.*

Idem iv Sylv. in Vindicis Hercule epitrapezio; ubi Vindicem facit doctissimum intelli-
gentissimumque elegantiarum omnium existimatorem:

*- - - Quis namque oculis certaverit usquam
Vindicis artificum veteres agnoscere ductus,
Et non inscriptis auctorem reddere signis?
Hic tibi quæ docto multum vigilata Myroni
Æra, laboriferi vivant quæ marmora celo
Praxitelis, quod ebur Pisæo pollice rasum,
Quod Polycletæis iussu æs spirare caminis,
Linea quæ veterem longe fateatur Apellem
Monstrabit; namque hæc, quoties chelyn exiit ille,
Desidia est, hic Aoniis amor advocat antris.*

Phædrus in Prologo libri v Fabularum:

*Æsopi nomen sicubi interposuero,
Auctoritatis esse scito gratia:
Ut quidam artifices nostro faciunt seculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
Si marmori adscripserint Praxitelem suo.
Detrito Myronem argento.* - - -

Bucula illa, quam versibus plurimorum laudatam supra ex Plinio retulimus, dicitur
Ovidio iv de Ponto, Eleg. 1:

- - - Similis veræ vacca, Myronis opus.

Virgilio in Ætna:

- - - Gloria virva Myronis.

A quo non abludit illud Propertii lib. ii, Elegia 31:

*Atque aram circumsteterant armenta Myronis
Quattuor artificis, virvida signa, boves.*

Meminit ejusdem æreæ buculæ Ælianus in epilogo librorum de Animalibus; Tzetzes
Chiliade viii, Hist. 194; D. Augustinus lib. ii Soliloqu. cap. 10; Symmachus lib. i,
epist. 23. Videtur denique ad eandem respexisse Arbiter, cum ait: *Myron pene homi-
num animas ferarumque ære comprehenderat.* Hanc Myronis buculam Ciceronis ævo
Athenis adhuc spectatam discimus ex Verrina iv. Procopii adhæc ævo vitam Romæ in
foro Pacis testatur ipse Procopius lib. iv de Bello Gotthico, cap. 21. Nihil tamen
notissimæ famæ buculam æque illustravit, ac multiplex Græcorum Romanorumque Poë-
tarum certamen, non sine quadam contentionis æmulæ specie, in stupendi operis lau-
des ἀνταρπείως prorumpens. Anthologia certe Græcorum Epigrammatum libro iv, titu-
lo εἰς ἀγάλματα ζώων, suppeditat nobis triginta sex in Myronis vaccam Epigrammata,
quorum aliquot transtulit Aufonius, quæ vide.

Meminit quoque alterius vituli à Myrone elaborati Tatianus Orat. adversus Græcos:
Γελῶ καὶ τὸ Μύρωνος Πιπίπλου ποιῆσαι μῦθον, ἐπὶ τῇ αὐτοῦ βικίῳ, ὅτι τὴν Ἀγνώροιο ἀνι-
σας θυγατέρα, μοιχεύας καὶ ἀκρατίας βραβεῖον ἀπνεύχαστο: *Rideo quoque scientiam Myronis
fabricantis vitulum & victoriam ei superimponentis: quod Agenoris filiam rapiens, adul-
terii atque intemperantia præmium reportasset.*

Nobi-

Nobilitatur Myron & Discobolo, cujus meminit Plinius loco supra allegato. Hunc δισκοβόλον vel δισκοβόλον Myronis graphice depingit Lucianus in Philopseude: μὲν τὸν δισκοβόλον ἦν δ' ἐγὼ φησ, τὸν ἐπικεικυφότα κατὰ τὸ χῆμα τῆς ἀφίσσεως, ἀπετραμμένον εἰς τὴν δισκοφόρον, ἱμάτιον ὀκλαζόντα τῷ ἑτέρῳ, ἰοικόμενον ξυναναστημένῳ μετὰ τῆς βολῆς; Οὐκ ἔκρινον ἢ δ' ἐς, ἐπὶ καὶ Μύρωνος ἔργον ἐν καὶ τὰ τὸ ἐστίν, ὁ δισκοβόλος ὃν λέγεις: Num statuam illam dicis, inquam, quæ discum jacit? quæ inclinata est ad gestum emissuri, reflexa in eam partem quæ fert discum, nonnihil procumbens pede altero, ut quæ se ipsam unâ cum ipso jactu rursus videatur erectura? Nequaquam eam, dixit ille, siquidem & unum ex Myronis operibus est ille discobolus, quem dicis. Eximie quoque Quintilianus libro 11 Orat. Institut. cap. 13; Expedit sepe mutare ex illo constituto traditoque ordine aliqua, & interim decet ut in status atque picturis videmus variari habitus, vultus, status. Nam recti quidem corporis vel minima gratia est. Nempe enim aduersa sit facies, & demissa brachia, & juncti pedes, & à summis ad ima rigens opus: flexus ille &, ut sic dixerim, motus, dat actum quendam effectis. Ideo nec ad unum modum formatæ manus, & in vultu mille species. Cursum habent quædam & impetum; sedent alia vel incumbunt; nuda hæc, illa velata sunt; quædam mista ex utroque. Quid tam distortum & elaboratum, quàm est ille Discobolus Myronis? Si quis tamen ut parum rectum improbet opus, nonne is ab intellectu artis abfuerit, in qua vel præcipue laudabilis est illa ipsa novitas ac difficultas.

In Samo insula inter multas melioris notæ statuas fuisse tria Myronis opera colossica, uni insistentia basi: quæ cum sustulisset Antonius, duo in eandem basin reposuit Augustus Cæsar; Minervam videlicet atque Herculem. At Jovem, parato ei sacello, transtulit in Capitolium. Vide Strabonem lib. XIV, pag. 637. B.

Herculem egregie factum ex ære, qui dicebatur opus Myronis, Verres abstulit Hejo Mamertino. Vide Ciceronem circa initium Verrinæ quartæ, ubi & hæc aliquanto post legas: Quid? Agrigento nonne ejusdem P. Scipionis monumentum, signum Apollinis pulcherrimum, cujus in femine literulis minutis argenteis nomen Myronis erat inscriptum, ex Esculapii religiosissimo fano sustulisti?

Ladam velocissimum Alexandri Magni curforem ex ære fecit Myron. Anthol. Græc. Epigr. lib. IV, tit. 2:

Οἷον εἰς Φεύγον τὸν ὑπὲρμον ἔμπνοε Λάδα
Θυμὸν ἐπ' ἀκροτάτῳ πνεύματι θύει ὄνυχά,
Τῷον ἐχέλευσε Μύρων ἐπὶ παντὶ χαράξας
Σώματι, Πισίῳ περσοδοκίῃ σεφάνῃ.
Πλήρης ἐλπίδ' ἐστίν, ἀκροὶς δ' ἐπὶ χεῖρεσσιν ἄδμα
Ἐμφαίνῃ, κώλῳ ἐνδοθεν ἐκ λαχόνων.
Πηδύσει πάχα χαλκῶς ἐπὶ σέφῳ, οὐδὲ κατέξῃ
Λ' βάσις. ὡς πύχνη πνεύματι δ' ἀκνύει.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

Qualis eras Lada fugiens vestigia Thymi
Alipedis, premeres cum pede flabra tuo,
Nobilis ad Pisa contendens præmia, talem
Corpore te toto fecit in ære Myron.
Implet eum spes quanta vides, & anhelitus ore
Cernitur ex imis ilibus exorients.
Profiliet mox as ad ferta, nec ipsa tenebit
Credo basis. Cuius est spiritus, ars citior.

Bacchum ex ære fecit Myron. Anthol. Græc. Epigr. lib. IV, tit. 12.

Ἐκ πυρὸς ὡς Διόνυσος τὸ δεύτερον ἦν καὶ χαλκῷ
Ἐξεφάνης, γενεῶν εὖρε Μύρων ἐτέρῳ.

Cl. Hugo Grotius vertit:

Ex igni Lenæe novos tibi præbuit ortus
Edomito cum te fecit in ære Myron.

Myronis æneus puer & Perseus fuisse Athenis in arce. καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἀθήναις ἀγορῇ λέγει Pausanias lib. I, pag. 41. Λύκειον δ' Μύρωνος χαλκῶν παῖδας, ὅς τὸ περιφανέστατον ἔχει καὶ Μύρωνος Περσέως δὲ Μεδουσίην ἐργασμένον: Etiam alia in Atheniensium arce spectanda cognosci, Lycium Myronis æneum puerum, tenentem vas aqua lustrali plenum: Myronis item Persæum, suum in Medusam facinus peragentem.

Hecates initia quotannis celebrant Æginetæ, dicentes Orpheum Thracem sibi horum

R

initiorum

initiorum auctorem. Templum est inclusum septo, signum vero Myronis opus, unum itidem est ei vultus, sicuti & unum est corpus reliquum. Alcámenes autem (ut mihi quidem videtur) primus simulacra Hecates tria fecit, mutuo sibi connexa, quam Athenienses appellant Epipyrgidian: *Pausanias lib. II, pag. 140, 52.*

Lycini statuas duas Myron Atheniensis fecit: *Pausanias lib. VI, pag. 345, 24.*

Cleonæo Timanthi statuam fecit Myron Atheniensis: *Pausanias lib. VI, pag. 319, 4.*

Philippi Azanis statuam fecit Myron: *Idem ibidem.*

Exstat Olympiæ pila, in qua victoriæ Lacedæmonii Chionidis incisæ sunt: imposita vero pilæ statua, opus est Atheniensis Myronis: *Pausanias lib. VI, pag. 367, 3.*

Liberi patris simulacrum statu erecto dedicavit Sylla, Myronis operam spectatu dignissimum; Erechtheo, qui Athenis est, excepto. Non tamen de suo dedicavit Sylla, sed Orchomeniis Minyis donarium illud eripuerat. Hoc illud est quod Græci dicunt, *Θυσιέμασιν ἀδελφεῖς τοῦ θεοῦ ἐκείνου, Alienis suffimentis Deos venerari*, *Pausan. lib. IX, pag. 585.* Potest interim hæc tantopere laudata Erechthei statua eadem videri cum isthac, quam inter Heroum eponymorum imagines memoravit hic ipse *Pausanias lib. I, pag. 9, 2.*

Dispice interim hoc in loco, quomodo *Pausanias* aliquot in locis Atheniensem dicat Myronem, quem Eleutheris natum esse constat ex *Plinio*. Vide *Pauli Leopardi Emen-dat. lib. XI, cap. 19.*

De morte Myronis nihil aliud habeo dicere, quam quod in summa paupertate de vita decessit. Huc facit illud *Petronii Arbitri*, quod supra quoque attigimus, *Lysippum, statuae anis lineamentis inbatentem, inopla exstinxit: & Myron, qui pene hominum animas ferarumque ære comprehenderat, non invenit heredem.*

MYRON ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Myronem Lycium inter Polycleti discipulos recenset *Plin. lib. XXXIV, cap. 8.* Vide quæ diximus in *LYCIUS STATUARIUS.*

MYS, ARGENTI CÆLATOR.

Plinius lib. XXXII, cap. 12, subjungit iis quæ de Memore dicenda putabat, *Proxi-mi ab eo in admiratione Acragas, & Boëthus, & Mys fuisse. Exstant hodie omnium opera in insula Rhodiorum. Boëthi, apud Lindiam Minervam; Acraganthi, in tem-plo Liberi patris in ipsa Rhodo; Bacche Centaurique celsi in scyphis; Mys, in ea-dem æde, & Silenus & Cupidines.* De manubiis Medorum, Marathonis fines invaden-tium, Phidias fecit Atheniensibus Minervæ signum ex ære: in cujus clypeo Lapitharum & Centaurorum pugnam Mys cælavit, quum eam, & quæ in clypeo cernuntur reliqua, Myi depinxisset Parrhasius Euenoris filius: *Pausanias lib. I, pag. 51, 25.* Propertius lib. III, Eleg. 8:

*Argumenta magis sunt Mentoris addita formæ:
At Myos exiguum flectit achæntus iter.*

Martialis lib. VIII, Epigr. 33:

*Archetypum Myos argentum te discis habere.
Quod sine te factum est, hoc magis archetypum est.*

Et mox ibidem, Epigr. 1:

*Quis labor in phiala? dedit Myos, an Me Myronis?
Mentoris hæc manus est, an Polycelesti tua?*

Idem lib. XIV, in Apophoretis, num. 93, ubi lemma est, *Phiala aurea celsa:*

*Quamvis Callaico rubeam generosa metallo,
Glorior arte magis; nam Myos iste labor.*

N.

NAUCERUS, STATUARIUS.

Nauceris luctatorem ambulantem fecit, Plin. lib. XXXIV, cap. 8.

NAUCRATITÆ.

Sunt multi Figuli in Naucratis, à quibus propinqua etiam porta vocatur Ceramicus, ubi cum in modum singebatur stilia, ut videri possent argentea: *Atheniens libro XI, cap. 8.*

NAU.

NAUCYDES, STATUARIUS.

Nonagesima quinta Olympiade florere Naucydes, Diomedes, Canachus, Patrocles, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Et aliquanto post ibidem, Naucydes Mercurio & Discobolo & immolante arietem censetur.

Corinthi visebatur Hebes signum ex auro & ebore, Naucydis arte elaboratum: *Pausanias lib. II, pag. 115, 7.*

Hecatis signum ex ære fecit frater Perycleti Naucydes Mothonis filius: *Pausanias lib. II, pag. 126, 6.*

Alypus Sicyonius Naucydis Argivi discipulus: *Pausanias lib. VI, pag. 344, 9.*

Euclis Rhodii statua, Naucydis opus: *Pausanias lib. VI, pag. 354, 18.*

Naucydis discipulus fuit Polycletus Argivus, diversus ab illo Polycleto qui fecit signum Junonis: *Pausanias lib. VI, pag. 354, 20.*

Bacidi Troezenio, qui luctatores vicit, statuam fecit Naucydes: *Pausanias lib. VI, pag. 359, 4.*

Chimonis duæ statux (ut mihi quidem videtur) probatissimæ sunt omnium Naucydis operum, cum scilicet ea quæ est in Olympia, tum altera quæ Argis Romam in templum Pacis est asportata: *Pausanias lib. VI, pag. 360, 19.*

Erinnæ Lesbix statuam ex ære fecit Naucydes: *Ἡριννὰν τὴν Λεσβίαν Ναυκύδης ἐχαλκουργήσεν: Tatianus Oratione adversus Græcos.*

NAUSICAÆ.

Nausicæ Alcinoi filix attribuitur inventio sphaeræ: *Ἀνακλῆς. ἡ περικυαία γραμματεία, ἥτις τὴν τῆς σφαίρας εὐρεσίαν Ναυσικάᾳ τῇ Ἀλκινόου θυγατρὶ ἀνατίθησι: Suidas.*

NAXII.

Naxii primi numisma signarunt, secundum Aglosthenis opinionem: *Pollux lib. IX, cap. 6.*

Naxii naves, quas Cantharos appellabant, artificiose fabricabant: *Suidas in Ναξιυγῆς Κάνθαρος.*

NEALCES, PICTOR.

Nealces pinxit Venerem, ingeniosus & solers in arte: siquidem cum prælium navale Egyptiorum & Persarum pinxisset, quod in Nilo, cujus aqua est mari similis, factum volebat intelligi, argumento declaravit, quod arte non poterat. Asellum enim in littore bibentem pinxit, & crocodilum ei insidiantem, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

Nealcem successus in spuma equi, spongia impacta, secus dicitur, cum pingeret poppyzonta retinentem equum, Plin. lib. xxxv, cap. 10. Vide Valerium Maximum libro octavo, cap. 11, exemplo externo 7.

Arato post liberatam Sicyonem volente unâ cum reliquorum tyrannorum imaginibus etiam tollere nobilem Aristrati tyranni tabulam, pictam ab omnibus Melanthei affecis, in qua tyrannus ille insisteret curru triumphali cum Victoria, perhibent Nealcem Pictorem, Arato charum, lachrymabundum dixisse, Bellum gerendum cum ipsis tyrannis, minime vero cum eorum imaginibus. Sinamus igitur currum & Victoriam, Aratus ipse faxo ut tollatur. Quod quum ei indulgisset Aratus, mox Aristratum delevit Pictor, palmamque in locum ejus substituit. *Vide Plutarchum in Arato.*

Erigonus tritor colorum Nealcæ pictoris in tantum ipse profecit, ut celebrem etiam discipulum relinqueret Pasiam, fratrem Eginetæ pictoris, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

Anaxandram Nealcis filiam pinxisse testatur Didymus in Symposiacis: *Clemens Alexandr. Stromat. IV, pag. 381, C.*

NEARCHUS, PICTOR.

Aristarete Nearchi filia & discipula pinxit Esculapium, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

NEOCLES, PICTOR.

Xenon Neoclis discipulus Sicyonius, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

NEPTUNUS.

Neptunus & Apollo dicuntur Trojam mæro cinxisse. Vide Hyginum fabula LXXXIX; Diod. Siculum lib. v; Ovidium Metamorph. XI, 200; Augustin. lib. III de Civitate Dei, cap. 2.

Neptunus primus equorum domitor: *Statius Papinius lib. VI Thebaidos, vers. 302.*

NERO IMPERATOR.

Nero pingendi fingendique non mediocriter habuit studium, Sueton. in Nerone, cap. 53.

Nero ex Apollinis Delphici templo quingentas æneas, partim Deorum partim vero hominum, sustulit imagines: *Pausanias pag. 620, 30: inter quas fuit & statua Cyanæ; pag. 643, 4: & Ulyssis pag. 338, 25.*

Nero tanta elegantiorum statuarum cupidine ardebat, ut ne statuis quidem quæ in Olympia

Olympia erant abstinerat, neque iis quæ Delphis erant, plurimas quoque ex Atheniensium arce atque ipso Pergamo transtulerit: solas tantum, quæ apud Rhodios erant, intactas reliquit. Quum itaque Craton qui totum Orbem terrarum, nullum prætermittens vicum, peragrabat, ut Neroni undique gentium nobilissimas conquireret statuas, Rhodum quoque venisset, Rhodiosque adventu suo tristiores factos deprehenderet, spectandi tantum gratia se advenisse testatus est, negavitque sibi potestatem datam quidquam eorum, quæ Rhodum ornabant, attingendi: *Dio Chrysost. Orat. xxxi.*

NERO, ARTIFEX GEMMARUM.

Fuit & Nero alius lapidum politor, Artifex gemmarius, cuius alibi meminit Epiphanius. Vide *Salmasium Plinianarum Exercitat. pag. 1105.*

NESEAS, PICTOR.

Neseas Thasius & Demophilus Himeræus fuere Olympiade octogesima nona: utrius eorum discipulus fuerit Zeuxis, ambigitur, Plin. lib. xxxv, cap. 9.

NESSUS, PICTOR.

Nessus Abronis filius recensetur inter pictores non ignobiles apud Plinium *lib. xxxv, cap. 11.*

NESTOCLES, STATUARIUS.

Phidias floruit Olympiade LXXXIII, circiter CCC nostræ Urbis anno. Quo eodem tempore æmuli ejus fuere Alcámenes, Critias, Nestocles, Hegias, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

NEXARIS, ARCHITECTUS.

Nexaris præcepta symmetriarum conscripsit: *Vitruvius in Proœmio libri septimi.*

NICÆUS, PICTOR.

Plinius libro VII nat. hist. cap. 12: *Indubitatum exemplum est Nicæi nobilis pŷctæ Byzantii geniti, qui adulterio Æthiopis nata matre, nil à ceteris colore differente, ipse avum regeneravit Æthiopem.* Eum locum sic scribit optimæ notæ codex Vossianus: *Indubitatum exemplum est Nicæi nobilis pŷctoris Byzantii geniti, qui adulteria Æthiopis nata matre nichil à ceteris colore differente, ipse in avum degeneravit Etiope.* Unde mihi quoque suspicari libet integrum hunc locum ex hisce Vossiani MS. vestigiis ita posse restitui: *Indubitatum exemplum est Nicæi nobilis pŷctoris Byzantii geniti, qui adulterio Æthiopis nata matre, nihil à ceteris colore differente, ipse in alium degeneravit Æthiopem.*

NICANOR, PICTOR.

Nicanoris & Arcesilai Pariorum vetustiores encausticas picturas memorat Plinius *lib. xxxv, cap. 11.*

NICEARCHUS, PICTOR.

Nicearchus pinxit Venerem inter Gratias & Cupidines, Herculemque tristem insaniæ penitentia, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

NICERATUS, STATUARIUS.

*Niceratus fecit Æsculapium & Hygiam, qui sunt in Concordiæ templo Romæ. Ea paulo post, Mycon athletis spectatur; Menogenes quadrigis; nec minus Niceratus omnia quæ ceteri aggressus, representavit Alcibiadem, lampadeque accensa matrem ejus Demaraten sacrificantem, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Telefillæ statuam fecit Niceratus: Tatianus in Oratione adversus Græcos. Et mox ibidem; Niceratus Atheniensis Euctemonis filius imaginem Alcippes, elephantum enixæ, fecit. Meminit hujus Alcippes Plinius *lib. VII nat. hist. cap. 3.* Olympiade cxxiv Vespasiano Aug. VII. Tito V. Cos. Alcippe femina Romæ enixa est elephantum, quo tempore ingens fuit hominum mortalitas: *Chronicon Alexandrinum.**

NICEROS, PICTOR.

Niceros & Aristippus fuerunt Aristidis Thebani discipuli & filii, Plinius libro xxxv, cap. 10.

NICIAS, PICTOR.

Niciam inter illustrissimos Pictores Athenienses recenset Plutarchus circa initium libri *Bellone an pace clariores fuerint Athenienses: πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων ἡ πόλις ἥδε μήτηρ καὶ πατρὶς ὁμοῦ καὶ πόλεως καὶ γένους, inquit Plutarchus, πῶς μὲν διαβιῶν καὶ ἀναφύνασι πύσθη, καὶ διώσθαι παρ' αὐτῆς καὶ πύλῃ καὶ αὐξήσει. ἀχ' ἡμεῖς ὅτι αὐτῆς (ὡραία παρ' ἡμῶν) καὶ κεκοσμημένη. καὶ γὰρ Ἀ' πολλοὶ καὶ ὡραῖοι ἀνδρῶν πύσθη ἐξ ὧν φθορὰ καὶ ἀπώρευσις οὐκ ἀπὸ καὶ ἡν. ἔτι τῶν ἰσχυρῶν ὑπὸ γένεσιν, Μωμήστῃ περὶ μάχης ἡ μάχη. καὶ Εὐφράτης, καὶ Νικίας, καὶ Ἀσκληπιοδότης, καὶ Πλαταινός. οὗτοι δὲ ἀδελφοί, οἱ μὲν γὰρ εὐαίμωνες ἐγενήθησαν καὶ πύσθη, οἱ δὲ μάχης, οἱ δὲ ἡρώες: Multarum certe atque aliarum urbs hæc artium benigna fuit mater &ATRIX, has quidem prima inveniens atque in lucem proferens, illis vero vim addens*

addens & honorem & incrementum. Non minimum vero ab ea proventus exornataque est ars pingendi. Apollodorus etenim pictor, qui primus mortalium invenit mixturam colorum ac rationem obumbrandi, Atheniensis erat, cuius operibus inscribatur, facilius hæc carpet aliquis quam imitabitur. Etiam Euphranor, & Nicias, & Asclepiodorus, & Plistaneus Phidia frater, hi quidem exercituum duces pinxerunt viuentes, illi vero pugnæ, isti denique heroes. Quam sedulo huic suæ arti incubuerit Nicias, docet Alianus var. hist. III, 31: vide locum. Νικίας ὁ ζωγράφος ὅς τις ἐκείνη τις τῆς τέχνης ἔργον, ὥστε τὰς οὐκίας ἐργῶν πολλὰς αἰ ἀλάσσει καὶ ἡρίστην: Nicias pictor tantopere ablectabatur operibus artis, ut sapenumero famulos suos rogaret, an lavisset aut prandium sumpsisset, Plutarchus An seni gerenda sit respublica. Et rursus in opere, Non posse suaviter vivi secundum Epicurum: οἱ φιλογράφοις ὅπως ἀγορεύει τῇ πηχαιότητι τῶν ἔργων, ὥστε Νικίαν γράφοντα τὴν Νικίαν, ἐργῶν πολλὰς αἰς αἰέτας αἰ ἡρίστη: Πταλμαῖος δὲ ἔβασιλέως ἐξήκοντα τάλαντα τὸ γραφῆς αὐτοῦ ἀνδριάντος πέμψαι αὐτῷ, μὴ λαβὼν, μηδὲ δῶκεν τὸ ἔργον: Pictura dediti tantopere afficiuntur operum suorum verisimilitudine, ut Nicias pingens Necyam, persæpe rogaverit famulos, an pransus esset: Ptolemæo vero rege, absoluta jam pictura, sexaginta ei mittente talenta, neque accepit argentum, nec tabulam tradidit. Vide quoque Stobæum Serm. xxix, qui est de Assiduitate.

Divus Augustus in Curia, quam in Comitio consecravit, duas tabulas impressit parieti: Nemeam sedentem supra leonem, palmigeram ipsam, adstante cum baculo sene, cuius supra caput tabula bigæ dependet. Nicias scripsit se inussisse, tali enim usus est verbo, Plin. lib. xxxv, cap. 4.

Usta [ochra] casu reperta, incendio Piræi cerussa in oris cremata. Hac primus usus est Nicias supra dictus, Plin. lib. xxxv, cap. 6.

Euphranoris discipulus Antidotus maxime inclauit discipulo Nicia Atheniensi, qui diligentissime mulieres pinxit, lumen & umbras custodivit, atque ut eminerent e tabulis pictura maxime curavit. Opera ejus, Nemea advecta ex Asia Romam a Syllano, quam in Curia diximus positam: item Liber pater, in æde Concordiæ: Hyacinthus, quem Cæsar Augustus, delectatus eo, secum deportavit Alexandria capta, & ob id Tiborius Cæsar in templo ejus dicavit hanc tabulam: & Diana. Ephesi vero est Megabyxi, sacerdotis Ephesiæ Dianæ, sepulcrum: Athenis Necromantia Homeri; hanc vendere noluit Attalo regi talentis sexaginta, potiusque patriæ suæ donavit, abundans opibus. Fecit & grandes picturas, in quibus sunt Calypso, & Io, & Andromeda, Alexander quoque in Pompeji porticibus præcellens, & Calypso sedens. Huic quidem adscribuntur quadrupedes: prosperrime canes expressit. Hic est Nicias de quo dicebat Praxiteles, interrogatus quæ maxime opera sua probaret in marmoribus, Quibus Nicias manum admovisset; tantum circumlitioni ejus tribuebat. Non satis discernitur, alium eodem nomine, an hunc eundem quidam faciant Olympiade centesima duodecima. Nicia comparatur & aliquando præfertur Athenion Maronites, Glaucionis Corinthii discipulus, & austerior colore, & in austeritate jucundior, ut in ipsa pictura eruditio appareat, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

Hyacinthum illum Nicæ, cuius conspectum exquisitissimis aliorum delectationibus anteponebat Augustus Cæsar, memorat quoque Pausanias lib. III, pag. 198, 36: τὸ ἔργον αὐτῶν ἀγάλμα ἔχον ἐστὶν ἡδὴ ἥλικα. Νικίας ὁ Νικομήδης (lege Νικομήδης) πρὸς αὐτὸν δὲ πῶς ἐχρῆν αὐτὸν ὥρατον, τὸ ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἑρῶν ἀποσημαίνων: Hyacinthi signum jam habet barbulam. Nicias Nicomedis filius eum pinxit formosissimum, subsignificans Apollinis in Hyacinthum amorem, plurimorum jam olim sermonibus in vulgus editum.

Antequam in urbem Tritiam quis ingreditur, monumentum occurrit ex lapide candido spectatu dignissimum, cum ob alia, tum vel maxime ob picturas quas in hoc tumulo fecit Nicias. Sedile est eburneum, eique insidet mulier juvenis & forma insigni prædita: famula vero adstat ei portans umbellam, nec non imberbis adhuc adolescens recto statu, vestem tunicam & super tunica chlamydem indutus. Juxta hunc est famulus telis instructus, & ducens canes venaturis idoneos. Resciscere quidem nomina eorum haud quivimus; minime tamen longa difficilique conjectura intelligebamus, illud esse mariti atque uxoris commune aliquod monumentum: Pausanias libro septimo, pag. 441, 34.

Ὀμφαλίῳ Νικίᾳ ἔ Νικομήδης μαθητὴς. οἱ δὲ αὐτὸν καὶ δελεῦσαι πρὸς τῷ Νικίᾳ καὶ παιδικῶς γενέσθαι αὐτὸν: Omphalion discipulus Niciæ filii Nicomedis: quem etiam nonnulli tradunt servitutem apud Niciam servivisse, amasiumque ejus fuisse, Pausanias libro quarto, pag. 276, 43.

Nicias filius Nicomedis, in pingendis animalibus ætatis suæ longe præstantissimus, habuit sepulchrale monumentum inter eorum tumulos, quibus publicæ sepulture honorem impertiendum judicabant Athenienses: Pausanias lib. I, pag. 57, 24.

Νικίας ὁ ζωγράφος καὶ τῆτο ὅτις ἔλεγε αὐταὶ τὴ ζωγραφικὴ τέχνη εἰ μικρὸν μέρος, τὴ λαβοῖσα ὕλιν διμερῶς ζωρεῖται, καὶ μὴ κατακεραμαλίζει τὴ τέχνην εἰς μικρὰ. ὡς ὀρνίθια ἢ ἀνθρ. ἀλλ' ἰσχυρὰς ἢ ναυμαχίας. ἐνθα πολλὰ μὲν σχήματα δείξειεν ἂν πρὸ ἰσχυρῶν τῶν μὲν, θεῶν τῶν δ' ἀνδραμόνων. ἄλλων δ', οὐκ ἐλαττονων. πολλὰς δ' ἀκοντίζοντας, πολλὰς δ' ἀλαπίπτοντας τῶν ἰσχυρῶν. οὐκ ἔστι γὰρ καὶ τὴν ἰσχυρίαν αὐτὴν μέρους εἶναι τὴ ζωγραφικῆς τέχνης, ὡς περὶ τὰς μὲν τῶν πηλῶν. Nicias pictor etiam hoc statim ab initio non parvam esse pictoriae artis partem contendebat, ut Artifex sumpta materia satis copiosa pingeret, neque artem in minutias concideret, veluti aviculas aut flores; verum eam potius navalibus equestribusque praeliis impenderet: ubi variae equorum formae exhiberi solent; currentium nempe, adversariis recto corporis statu obsistentium, in genua denique procidentium: equitum vero alii jaculantes, alii ex equis decedentes representantur. Arbitrabatur enim ipsum quoque argumentum non minus aliquam artis pictoriae partem esse, quam fabulae poetarum praecipuam in ipsa poesi vim obtinere judicantur, Demetrius Phalereus de Elocutione, §. 76.

NICODAMUS, STATUARIUS.

Hercules leonem in Nemea sagittis conficiens, opus Nicodami: Pausanias libro v, pag. 338, 10.

Minerva galeam & ægidem induta, Nicodami Mænalii opus: Pausanias libro v, pag. 340, 32.

Antiochum pancratiastam fecit Nicodamus: Pausanias lib. vi, pag. 348, 32.

Androstenem pancratiasten Mænaliū fecit Nicodamus Mænalius: Pausan. lib. vi, pag. 354, 10. Et mox ibidem: Nicodamus plasta ille ex Mænalo fecit Damoxenidam pugilem Mænaliū.

NICOMACHUS, PICTOR.

Plinius lib. xxxv, cap. 10, postquam abunde multa dixit de Apelle, Aristide, Protogene, Asclepiodoro, tandem & hæc subjungit: His annumerari debet Nicomachus, Aristodemi filius ac discipulus. Pinxit hic raptum Proserpinæ: quæ tabula in Capitolio in Minervæ delubro supra ediculam Juventutis. Et in eodem Capitolio alia, quam Plancus imperator posuerat, Victoriæ quadrigam in sublime rapiens. Hic primus Ulyxi addidit pileum. Pinxit & Apollinem, & Dianam, Deūque matrem in leone sedentem: item nobiles Bacchas arreptantibus Satyris: Scyllamque quæ nunc est Romæ in templo Pacis. Nec fuit alius in ea arte velocior. Tradunt namque conduxisse pingendum ab Aristrato Sicyoniorum tyranno quod is faciebat Telesti poeta monumentum, præfinito die intra quem perageretur, nec multo ante venisse, tyranno in pœnam accenso, paucisque diebus absolvisse, celeritate atque arte mira. Discipulos habuit Aristidem fratrem, & Aristoclem filium, & Philoxenum Eretrium. Quatuor tantum coloribus in pingendo utebatur Nicomachus: Quatuor coloribus solis immortalia illa opera fecere, ex albis melino, ex silaceis Attico, ex rubeis smopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clarissimi pictores, cum tabulæ eorum singulæ opidorum venirent opibus. Nunc & purpuris in parietes migrantibus, & India conferente fluminum suorum limum, & draconum elephantorumque saniem, nulla nobilis pictura est. Omnia ergo meliora tunc fuere, cum minor copia. Ita est: quoniam, ut supra diximus, rerum non animi pretiis excubatur, Plin. lib. xxxv, cap. 7.

Sine ulla [ochra] non fiunt umbra. Eretria terræ suæ habet nomen. Hac Nicomachus & Parrhasius usi, Plin. lib. xxxv, cap. 6.

Corybas Nicomachi discipulus recensetur inter pictores non ignobiles apud Plinium lib. xxxv, cap. 11.

Ulyxi primus Nicomachus pictor pileo caput texisse fertur, Servius Fuldenis ad versum 44 libri 11 Æneidos. Hic primus Ulyxi addidit pileum, Plin. lib. xxxv, cap. 10. Vide Meursii Miscell. Laconica lib. 1, cap. 17.

Quis eorum, qui hæc minora animadvertit, non intelligit Canachi signa rigidiora esse quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora, quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti & jam plane perfecta, ut mihi quidem videri solent. Similis in pictura ratio est: in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timanthem, & eorum qui non sunt usi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus; at in Aëtione, Nicomacho, Protogene, Apelle jam perfecta sunt omnia, & nescio an reliquis in rebus omnibus idem eveniat. Nihil est enim simul & inventum & perfectum, Cicero de Claris Oratoribus.

Ἡ Ἀντιμάχῃ πῆσις καὶ πρὸς Διονυσίῃ ζωγραφήματα τῶν Κολοφωνίων, ἵχθυν ἔχοντα καὶ τέρας, ἐκ βιβασμόνους καὶ κάλαμους ἔοικε. ταῖς δὲ Νικομάχῃ γραφαῖς καὶ τοῖς Ὀμήρῃ εἰκόσι, μὲν τὸ ἀλλοτρίῃς δυνάμει καὶ χαρίεσσι, πρὸς τὴν δόξαν εὐχερῶς καὶ ραδίως ἀπειράδωται: Versus Antimachi & picturae Dionysii Colophoniorum, ut ut vim habeant & insignem eximii splendoris vigorem,

potem, plurimum tamen laboriose coactæque affectationis præ se ferunt: Nicomachi vero tabulis & carminibus Homeri, præter reliquam vim veneremque, etiam hoc adest, quod expedite & cum eximia facilitate facta videantur, Plutarchus in Timolconte.

Nicomachum Vitruvius in Proœmio libri tertii collocat inter Pictores, quos neque industria, neque artis studium, neque soletia defecit, sed aut rei familiaris exiguitas, aut imbecillitas fortunæ, seu in ambitione certationis contrariorum superatio obstitit eorum dignitati.

Ὅτι οὐκ ἔχει κρίσιν ἴσων τὸ βλέπειν, ὥστερ' ἔδε τὸ ἡγεῖσθαι. καὶ γὰρ ὁφείας ὄψας, καὶ ἀκοῆς ἀκοὴ φύσει τὴν μάχην διήρθρω καὶ τὴν οὐκ ἐγγύμνασιν πρὸς τὴν καλὴν ἀνάγκην ἐν μὲν ἀρεμονίᾳ καὶ μέλειν αἱ τὴν μουσικῶν. ἐν δὲ μουσικῶν αἱ τῶν ζωγράφων φρένες. ὥστερ' εἰπὼν τὴν Νικόμαχον λέγει πρὸς ἀνθρώπων ἰδιώτῳ, φησὶν αὐτῷ φανῆναι τὴν Ζεύξιδου εἰκόντα. Λάβε τοὺς ἰμοῖς ἰσχυρίσθαι, καὶ θεὸς σοὶ φανήσεται: Non idem est iudicium videndi, quemadmodum neque gustandi: etenim visus visu, & auditus auditu, natura magis conformatur & arte coexercitatur ad pulchri explorationem. Ad harmonias nimirum & modulos, Musico- rum; ad formas vero ac species, Pictorum ingenia plurimum valent. Quamobrem quoque tradunt Nicomachum aliquando respondisse cuidam idiotæ qui Helenam Zeuxidis minime sibi pulchram videri dixerat, Sume oculos meos, & Deo tibi videbitur, Stobæus Serm. lxi, ex Plutarcho de amore. Simile quid Nicosttrato tribuit Ælianus var. Hist. lib. xiv, cap. 47.

Quemadmodum supra in Apelle monuimus eum è medio excedentem reliquisse inchoatæ Veneris tabulam, quæ apud posteros in maiore habita est admiratione quam reliqua ejus opera jam perfectæ; ita & Tyndaridas, tabulam à Nicomacho morte intercepto relictam imperfectam diceremus in maxima deinde habitam æstimatione: sed satius est remittere lectorem ad ipsa Plinii de hac re verba, quæ exscripsimus in APPELLES.

N I C O N, ARCHITECTUS.

Hic fuit pater Galeni, principis medicorum: Suidas in Γαλλοῖς. Tzetzes Chil. xii hist. 397.

N I C O N, P I C T O R.

Οἱ ἱπποὶ πρὸς κατὰ βλεφαρίδας & φασιν αἰεὶς ἔχειν. Ἀπὸ πολλῶν τὴν ἐφ' ὅσῳ αἰτῶν λέγουσιν ἔχειν, ἐπεὶ πᾶσι ἱπποὶ γράφονται & παρεφύλαξε τὸ ἴδιον & ἴδεν. οἱ δὲ ἐκ Ἀπὸ πολλῶν φασιν τὴν αἰτίαν ταύτην ἐν γράφῃ, ἀλλὰ Νικόνα. ἀγαθὸν μὲν ἀνδρῶν γράφει ἴδον τὴν, σφαλεῖσα δὲ ἐς μόνον τὸ εἰρημνόν: Equus negant habere inferiores palpebras. Itaque & Apellem Ephesium culpatum ajunt, quod equum pingens non observasset hanc animalis proprietatem. Alii vero non Apelli vitio id versum tradunt, sed Niconi; quem ratio in prædicta equi proprietate fecellit, quamvis alias non inconcinne pingeret equos, Ælianus de Animalibus libro iv, cap. 50. Confer hæc cum iis quæ supra diximus in M I C O N.

Συγγραφεὺς τῆς Ἀθηνῶν ἐν τῇ μάχῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι ἐπὶ ἡλίου καὶ κυνῶν. καὶ ἐν γραφῇ εἰκάζει ἐν τῇ πορείᾳ εὐαγρῶς, μὴ ἀπὸ μαθητῶν & κινῶν, ἀλλ' ὑπὲρ & κινῶν μισθὸν εἰληφότες, δραχμὰς οὐκ ἴσως ἀμφοῖν τὴν κωμικῶν καὶ ἐπὶ ἡλίου καὶ καλλιμάχων. ἐστὶ δὲ καὶ εἰς καὶ δὲ κύων Νικόνα γράμμα. οἱ δὲ, & τὰς, ἀλλὰ θαυμάσιον Πελοποννήσου φασί: Atheniensis quidam secum deduxit canem commilitonem in pugnam Marathoniam, atque adeo quoque in pictura Pæciles representatus est uterque; ne quidem conspicuo cane, sed pro periculo hanc mercedem reportante, ut conspiceretur inter eos qui proximi Cynægiro & Epizelo & Callimacho. Sunt autem & hi & ipse quoque canis, ars Niconis. Alii vero non hujus, sed Thasi Polygnoti opus esse perhibent, Ælianus de Animalibus lib. vii, cap. 38.

N I C O P H A N E S, P I C T O R.

Posteaquam libro xxxv, cap. 10, Plinius recensuit Apellem, Aristidem, Protogenem, Asclepiodorum, atque alia quædam nobilissimæ artis lumina, tandem quoque subjungit sequentia hæc: Annumeratæ hæc & Nicophanes elegans & concinnus, ita ut vix opus pingeret propter æternitatem rerum: impetussus animi, & cui pauci comparantur.

Nicophanem, sicuti & Pausaniam atque Aristidem Pictores, olim vocabant περιγραφεῖς, Meretricem pictores, quemadmodum tradit Athenæus lib. xiv, cap. 2; ubi & hoc addit: Μνημονεύει δὲ αὐτῶν, ὡς ταῦτα καλῶς γράφοντες, Πολέμων ἐν τῷ πρὸς τὸν ἐν Σικυῶν πινάκων: Meminit vero eorum, tanquam qui in istiusmodi pictura excellere, Polemonem in opere quod scripsit de tabulis quæ Sicione conspiciuntur.

N I C O S T H E N E S, P I C T O R.

Theodorus Samius & Stadias Nicosthenis discipuli, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

N I C O S T R A T U S, P I C T O R.

Ζεύξις ὁ Ἡρακλέους ἐγγράφει τὴν εἰκόντα. Νικόστρατος οὖν ὁ ζωγράφος ἐξέπληττε τὴν εἰκόντα, καὶ πρὸς τὸ γράμματα δὴλῶ. Ἡρετὸ οὖν τις αὐτὸν ἀποσπᾷ, καὶ δὴ πᾶσι δὲ τῷ θανάτῳ μάχεται

μάζα τὴν πύχλυν· ὁ δὲ, οὐκ ἂν με ἱρώτησας, εἶπεν, εἰ τοῖς ἐμὸς ὀφθαλμοῖς ἐκέστησθαι : *Zeuxis Heracleota pinxerat Helenam. Nicostratus igitur pictor adeo obstupuit imagine conspecta, ut liqueret eum præ admiratione picturæ suspensum hære. Quidam igitur accedens, interrogavit eum: Quid ei accidisset, ut tantopere admiraretur artem. At ille: Non id me rogares, inquit, si meos oculos haberes, Ælianus var. Hist. xiv, 47. Simile quid paullo ante Nicomacho tribuit Plutarchus. Huc nimirum pertinet, quod inter Zenonis dogmata refert Laërtius libro vii, pag. 468: Εἰς τῶν φαντασιῶν αἱ μὲν πηχναὶ, αἱ δὲ ἀπχηαι· ἄλλως γοῦν θεωρεῖται τὰ πηχινὰ εἰκῶν, καὶ ἄλλως τὰ ἀπχηα: Phantasiarum hæ quidem sunt artificiales, aliæ vero inartificiales. Aliter igitur ab artifice spectatur imago, aliter ab artis ignaro.*

N I G E R.

NIGER, Curator operum publicorum: *Inscript. Gruteri*, CCCLXXXVII, 3.

N I S Y R U S.

Nifyrus, una Cycladum, dicebatur & Porphyris: *Plin. libro IV, cap. 12.* Vide Stephanum de Urbibus in Νίφῳ. Vide quoque Suidam in Νίφῳ.

NOACHUS, NAUPEGUS.

Theodoretus vi i de Providentia depingit Noachum structuræ arcæ ex præscripto Dei intentum: βλέπει τὸν μακάριον Νῶε ξύλα πέμνοντα καὶ ταῦτα τῷ σκεπάρνῳ καθάριον, καὶ πρὸς γυνάιν θῆραια ἐξομαλίζοντα, καὶ τὸν κιβωτὸν ὡς περιετέχθη ἐκ ξύλων πετραγῶνιν ἀλασκινιάζοντα, καὶ ῥόμφους πρὸς ἀρμονίας συνδέοντα, καὶ τέτρω τῷ τρόπῳ πᾶπαν ὑφαίνοντα, καὶ τῇ ἀσφάλτῳ καὶ τῇ πίστῃ καλαχρίοντα, καὶ τοῖς ὕδασι τὴν εἰσροὴν ἀπεντεχίζοντα: *Vide beatum Noachum arborescedentem, illasque dolantem, & ad rectos angulos adaptantem, & arcam, ut præceptum erat, ex quadratis lignis fabricantem, & clavīs compingentem, & tali ratione contextentem, & bitumine & pice illinentem, & munientem contra impetum aquæ.* Basilii Seleuciæ Episcopi Orat. vi: Νῶε τὴν κιβωτὸν καλίσκινιάσεν, ἥτοι ναυπηγίας λαβείας ἀρχήν: *Noachus arcam struxit ante initium artis naves faciendi.*

NORICI, vel NOROPES.

Noricus ensis, Horatius lib. i Carminum, Ode 16; ubi Acron: *Emphasis est. In ip-
sis enim locis & probatum ferrum est, & optimi enses sunt: & ideo ex provincia ferrum
laudavit. Est autem Noricum pars Illyrici.* Clemens Alexandrinus i Stromat: Νο-
ρῆες ἐστὶ Πακωνικόν, τὴν δὲ Νορικὴ καλεῖται κατεργασμένοι χαλκὸν καὶ σίδηρον ἐκείθεν προ-
σι: *Noropes, gens Pæonia, nunc Norici vocantur: primi elaborarunt as & expurga-
verunt ferrum.* Vide quoque Stephanum de Urbibus in Νορῆαι.
Ovidius xiv Metamorph. vers. 712:

Durior & ferro quod Noricus excoquit ignis.

NOTKERUS.

Notkerus, insignis medicus & Pictor fuit, quem cœcum & senio confectum invisit Otho primus Imp. quum Roma rediens Sangallum diverteret. Vide *Goldasti tom. III, Alamannicarum rerum, pag. 70.*

NUMIDICUS. Vide PUBLIUS MINIDIUS.

Nymphodorus, Mechanicus.

Nymphodorus scripsit de Machinationibus: *Vitruvius in Proœmio libri septimi.*

O.

OBSIDIUS.

P **OB**SIDIUS, Praefectus fabrum: *Inscript. Gruteri LXXII, 9.* Obsidiana numerantur & in genere vitri, ad similitudinem lapidis quem in Ethiopia invenit Obsidius, nigerrimi coloris, aliquando & translucidi, crassiore visu, atque in speculis parietum pro imagine umbras reddente. Gemmas multi ex eo faciunt: vidimusque & solidas imagines Divi Augusti, capti materia hujus crassitudinis: dicavitque ipse pro miraculo in templo Concordiae obsidianos quatuor elephantos. Remisit & Tiberius Caesar Heliopolitarum ceremoniis, repertam ibi in hereditate ejus qui praefuerat Aegypto, obsidianam imaginem Menelai. Ex quo apparet antiquior materiae origo, nunc vitri similitudine interpolata. Xenocrates obsidianum lapidem in India, & in Samnio Italiae, & ad Oceanum in Hispania nasci tradit. Fit & tinctura genere obsidianum ad escaria vasa, & totum rubens vitrum atque non translucens, Hematinon appellatum. Fit & album, & murrhinum, aut hyacinthos sapphirosque imitatum, & omnibus aliis coloribus.

bus. Nec est alia nunc materia sequacior aut pictura accommodatior. Maximus tamen henos in candido translucentibus, quam proxima crystalli similitudine. Usus vero ad posandum argenti metalla & auri pepulit. Est autem caloris impatiens, ni precedat frigidus liquor, &c. Plin. lib. xxxvi, cap. 26.

OE N I A S, P I C T O R.

Oenias pinxit Syngenicon, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

O E S.

Oës, ὄης, sive ὀάνης, Astrologiam reperit. Vide Cl. Salmasii Plinianas Exercitationes pag. 574, 575.

O L Y M P I A S, P I C T R I X.

Pinxit & quædam Olympias: de qua hoc solum memoratur, discipulum ejus fuisse Autobulum, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

O L Y M P I O S T H E N E S, S T A T U A R I U S.

Tres Musarum statuas in Helicone fecit Olympiothes: Pausanias libro ix, pagina 585, 35.

O L Y M P U S, S T A T U A R I U S.

Meminit ejus Pausanias lib. vi, pag. 349, 25.

O M P H A L I O N, P I C T O R.

Pausanias lib. iv, pag. 276, 43, refert aliquot picturas Omphalionis, qui fuit discipulus Nicæ filii Nicomedis, quem etiam tradunt quidam inservisse huic Nicæ, eique delicias fuisse.

O N Æ T H U S, S T A T U A R I U S.

Jovis signum fecerunt Thylacus & Onæthus fratres & eorum filii; quibus vero illi temporibus floruerint, quæve patria nati, aut à quibus artem didicerint, referre nequeo: Pausan. lib. v, pag. 333, 55.

O N A S I A S, P I C T O R.

Ὀνασίας πλαταιεύσιν ἐχρᾶψε κατηφῇ τῷ Εὐρυγάνειαν ἐπὶ τῇ μάχῃ τῶν παίδων: Onasias Plateensibus pinxit Euryganeam demisso vultu tristem ob filiorum dimicationem, Pausanias lib. ix, pag. 551, 5; nisi forte malis cum Sylburgio legere Ὀναπίς.

O N A S S I M E D E S, S T A T U A R I U S.

Διόνυσος ἀγάλμα Ὀνασσιμήδης ἐποίησε διόλα πολλὰς ἀπὸ ἑ χαλκῷ: Onassimedes fecit Liberi patris signum totum refertum ære, Pausanias lib. ix, pag. 560, 20.

O N A T A S, P I C T O R.

Apud Plateenses Onatas pinxit in pariete vestibuli ædis Minervæ Areæ primam Argivorum ad Thebas expeditionem: Pausanias lib. ix, pag. 548, 23.

O N A T A S, S T A T U A R I U S.

In Alti visebantur novem statuae eorum qui ex provocatione congressuri erant cum Hector, sorte ducti: ex adverso autem & alteri basi insistebat Nestor, uniuscujusque sortem in galeam conjiciens. Fecit Onatas Ægineta, filius Miconis: Pausanias libro v, pag. 338, 50.

Thasii dedicaverunt Herculem in Olympia æneum super ænea basi: fecit Onatas Ægineta, filius Miconis; quem Onatam nulli secundum ducimus eorum, qui à Dædalos ex Attica officina prodire: Pausanias lib. v, pag. 339, 19.

Mercurius sub ala portans arietem, galea caput armatus, tunica & chlamide amictus fuit apud Eleos. Inscriptio Onatam Æginetam & cum eo simul Callitelem fecisse. Mihi vero Calliteles iste videtur Onatæ vel discipulus fuisse, vel filius: Pausanias sub finem libri quinti, pag. 342, 20.

In Alti est currus æneus, & vir conscendens eum: desultorii porro equi utrimque juxta currum adsunt, atque insidentes iis pueri. Currum fecit Onatas Ægineta; equi vero cum pueris, sunt opus Calamidis: Pausanias lib. vi, pag. 365, 6.

Phigalenses, antiquo Cereris simulacro ligneo casu combusto, non modo non restituerunt aliud signum, verum etiam statas Deæ ceremonias negligere coeperunt: donec, ingravescente dira fame, coacti sunt oraculum Pythiæ consulere, jubebanturque pristina Deæ sacra sedulo resumere. Accepto Phigalenses responso, prece ac pretio adduxerunt Onatam filium Miconis Æginetam signum quanti posceret facere. Pergameni ostendunt Onatæ hujus Apollinem æneum, præter cæteros cum ob magnitudinem, tum ob artificium spectabilem. Commodum interim Artifex ille inveniens picturam aut imitamen prisce alicujus simulacri, magnam quoque operis fabricandi partem (ut fertur) ad somniorum imaginem efformans, æneam fecit Deæ statuam Phigalensibus. Ætas hu-

138 ONE. ONY. OPH. OPS. ORI. ORS. ORU. OSI.
 jus Onatæ incidit in ætatem Athenienſis Hegiæ & Argivi Ageladis. Hujus ego maxi-
 me Cereris cauſa Phigaliam diverti &c. inquit Pausanias lib. viii, pag. 523 & ſeqq.

Equeſtres pedefreſque aliquot imagines fecit Onatas Ægineta cum Calyntho confor-
 te operis: Pausanias lib. x, pag. 633, 56.

Anthologiæ Græcorum Epigrammatum lib. iv, cap. 12, habes Antipatri Epigramma
 in æneam Apollinis jam adulti ſtatuam, quæ fortaffis eadem fuerit cum iſta quam apud
 Pergamenos ſuo ſæculo ſpectatam paullo ante dixit Pausanias.

Βέπαις ὃ πῶλλον τόδε χάλκεον ἔργον Ὀνάτῃ,
 Ἀγλαΐης Δηϊὶ καὶ Διὶ μαρτυρίῃ.
 Οὐδ' ὅτι τῆς ᾗ μάτλι Ζεὺς ἤρατο, χῶπι κατ' αἶνον
 ὄμματά καὶ καφαλήν ἀγλαὸς ὁ Κρονίδης.
 Οὐδ' ἢ ῥ' ἐν νεμεσῶνι ἐχέυετο χαλκὸν Ὀνάτῃς,
 ὃν μετ' Εἰληθύης τοῖον ἀπεπαλάσσο.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Grandescens jam Phæbus Onatæ ſictus in ære eſt:
 Latonæ patet hoc teſte Jovisque decor.
 Juppiter hanc igitur merito dilexit: & ipſe
 Par famæ eſt, oculos pulcher & omne capus.
 Nec tamen eſt Juno cur irascaſtur Onatæ:
 Ilythia comes nam ſtat Apollo tibi.*

ONESIMUS.

CAIUS SETLIUS ONESIMUS Flaturarius de via ſacra: Inſcript. Gru-
 teri DCXXXVIII, 5. Vide quoque ejusdem paginæ Inſcript. 6.

ONYCHUS. Vide EUNICUS.

OPHELION, PICTOR.

Anthologiæ lib. vi, cap. 4:

Τὸν τραγῶπιν ἐμὲ Πᾶνα φίλον Βραμῖνο, καὶ ᾗδ' ὦν
 Ἀρεάδῃ, ἀντ' ἀλκὰς ἐξαφεν Ὀφελίων.

Cl. Grotius vertit:

*Ophelion dedit hunc nobis Euanis amicum
 Pleiade prognato de patre capripedem.*

Aliud Epigramma:

Αἰρόπης δάκρυον ἱερῆς, καὶ λείψανον δάπτου
 Δύσσομα, καὶ πινὴν ἐξαφεν Ὀφελίων.

Cl. Grotius vertit:

*Ærope lachrymat propter quæ, ſercula cœnæ
 Impia depingens hic dedit Ophelion.*

OPSIANUS LAPIS.

Ὀψιανὸς λίθος. Meminit ejus Erythræi maris Periplus, qui perperam tribuitur Ar-
 riano, ubi tamem Stuckius reſtituendū cenſet *Obſidianus*.

ORIUS, STATUARIUS.

Aut inventor fuit orichalci, aut Statuarius aliquis ejus nominis: vet. ſchol. ad ver-
 ſum 973 quarti Argonaut: Ὀρείχαλκῳ, εἰδῶ χαλκῷ. Διὸς Ὀρεῖα πινὸς γινώσκοντες ἐν γαστέρι
 μαρμάρῳ· ἄλλοι δ' ἀνδριάντοισι λέγουσιν ὄνομα, ὡς Σωκράτης καὶ Θεόπαιμος ἐν εἰκοστῇ πύμπῳ.
 Vide locum.

ORSILOCHUS.

Hyginus Poëtici aſtronomici lib. ii, in *Heniochus* hæc habet: *Nonnulli qui de ſideri-
 bus ſcripſerunt, hunc natione Argeum, Orſilochum nomine, primum quadrigarum in-
 ventorem eſſe dixerunt, & pro inventione ſiderum locum poſſeſſiſſe.*

ORUS.

Inventionem artis equeſtris, quam nonnulli Seſonchoſidi ſive Seſoſtri tribuunt, alii
 adſcribunt Oro: Σιέρχων πρῶτον φασι εὐρηκέναι ἵππων ἀνθρώπων ἐπιβαίνων· ἃ δ' ταῦτα ἄν-
 ὄροι ἀναφέρουσιν: vet. ſchol. ad verſ. 272 quarti Argonauticῶν.

OSIRIS.

Oſiridem primum agricolam facit Tibullus lib. i, Eleg. 7. Vide porro Voſſium de
 Orig. & progr. idololatriæ, cap. 27.

OTRIRA.

OTRIRA.

Epheſi Diana templum fecit Amazon Otrira, conjux Martis, Hygin. fab. cccxiii.

OXYLUS.

Oxylus Ætolus primus instituit Clitellas & Sellam equeſtrem: *Schol. in Qdam v Pythiorum Pindari, pag. 269 edit. Pauli Stephani: κλίττα καὶ χαλινόν, πρῶτον Βαλλεροφόντης κατέζευξε. σωρίδα, Κάστρον: ἄρμα, Ἐκχρόνιον ὁ Ἀθηναῖος: ἀράβην, ὁ ξύλον ὁ Ἀιτωλός.*

P.

PACONIUS, MACHINARUM ARTIFEX.

Paconius, Machinarius parum providus, graves temeritatis suæ poenas dedit. Vide *Vitruvium lib. x, cap. 6.*

PACUVIUS, POETA & PICTOR.

Celebrata est in foro boario ade Herculis Pacuvii poeta pictura. Ennii sorore gentus hic fuit, Plin. lib. xxxv, cap. 4. Pacuvius Brundulinus, tragicædiarum scriptor, clarus habetur; vixitque Romæ, quoad picturam exercuit ac fabulas vendidit: deinde Tarentum transgressus, prope nonagenarius diem obiit: Eusebii Chronicon ad Olympiadem clvi.

PÆSON. Vide PAUSON.

PALAMEDES.

Mensuras & pondera Phido Argivus invenit; aut Palamedes, ut maluit Gellius. Et paullo post; Ordinem exercitus, signi dationem, tesseræ, vigiliæ Palamedes invenit Trojano bello. Specularem significationem eodem bello Sinon, Plin. nat. Hist. vii, § 6. Palamedem grues docuerunt rationem exercitum instruendi: Gregorius Nazianzenus Orat. xxxiv. Palamedem constat fuisse prudentem: nam & tabulam ipse invenit, ad comprimendas otiosi seditiones exercitus, ut Varro testatur, Servius ad versum 82 secundæ Æneidos. Unde & Palamediacis calculis occupari, dixit Cassiodorus Variarum viii, § 1.

Sidonius Apollinaris Carmine xxi i:

*Tanquam Naupliades, repertor artis,
Gaudebas bilarem ciere rixam.*

Vide quoque Suidam in Παλαμήδης & in Τάβλα; & plures alios sine numero.

PALLAS.

Pallas una cum Prometheo Jovis jussu homines è luto finxit. Vide Auctorem Etymologici magni, in ἱκόνων. Vide quoque Hygini fabulam cxi i.

Diodorus Siculus lib. v auctor est Minervam, inter alia multa humano generi utilissima, etiã invenisse τὴν πάλαιαν τέχνην, peritiam artis fabrilis. Vide quoque Oppianum lib. ii de Piscat. versu 21; Lucianum in Hermotimo. Δακτύλιον, ἵππον τῆς Σάμου· ὅτι ἐν αὐτῇ ἡ Ἀθηναῖα διέγραψε τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνος δεινύουσι τὸ Περσῶν, ὅτι αὐτὴν ἀπέσειλεν ἐπὶ τὴν γοργονοσίαν: Deiterium, locus Sami: quod in eo Minerva delineavit caput Gorgonis; monstrans illud Persæ quem mittebat ad perpetrandam eadẽ Gorgonis, Auctor Etymologici magni in Δακτύλιον.

Minerva prima molita navem, Tertull. de Corona militis. Argo navem Minerva in sideralem circum retulit, ob hoc quod ab se esset edificata. Hyginus fabula xiv: & rursus fabula cclxxvii: Minerva prima navem bipiram Danao edificavit, in qua Egyptum fratrem profugit. Vide Auctorem brevium scholiorum ad versum 42 Iliados A.

Claudianus de Bello Getico, versu 16:

*Ipsamque secandis
Argois trabibus jactant sudasse Minervam.*

Minerva invenit tibiam. Vide Pindari Pythia, Ode xii, & schol. ibidem.

Minerva tubam invenit. Vide Auctorem Etymologici magni, in Σάλπιγξ Ἀθηναῖς.

Minerva invenit frenum: Vide Pindari Olympia, Ode 13, & schol. ibidem.

Lex vetusta est, priscis literis verbisque scripta, ut qui Prætor maximus sit, Idibus Septembribus clavum pangat: Fixus fuit dextro lateri sedis Jovis optimi maximi ea ex parte qua Minervæ templum est. Eum clavum, quia rarè per ea tempora literæ erant, notam numeri amorum fuisse forant, eoque Minervæ templo dicatam legem, quia numerus à Minerva inventus sit, Livius lib. vi i ab U. C.

In cumulum denique horum omnium, vide Aristidis Orationem in Minervam, quæ est tom. 1 Orat. 2; & illud Martiani Capellæ lib. vi:

*Virgo armata, decens, rerum sapientia Pallas,
Ætherius fomes, mens & solertia Fati,
Ingenium Mundi, prudentia sacra Tonantis,
Ardor doctificus, nostræque industria fortis,
Quæ facis arbitrium sapientis prævia cura,
Ac rationis apex, divumque hominumque sacer vës,
Ultra terga means rapidi ac splendentis Olympi,
Celsior una Fove flammantis circulus æthra.*

P A M P H I L A

Bombyces telas aranearum modo texunt ad vestem luxumque feminarum, quæ bombycina appellatur. Prima eas redordiri, rursusque retexere invenit in Cæo mulier Pamphila Latoï filia, non fraudanda gloria excogitata rationis, ut denudet feminas vestes, Plin. nat. hist. lib. xi, cap. 22. Haussit hæc Plinius ex Aristotelis libro v de Animalibus, cap. 19. Qui tenues id genus vestes conficiebant, dicebantur olim Vestiarum tenuiarum. Vide quæ diximus in CINCIVS & MATTIVS & AGRIUS.

P A M P H I L U S, P I C T O R.

Eupompus docuit Pamphilum Apellis præceptorem. Pamphili pictura est Cognatio, & Prælium ad Philiuntem, & victoria Atheniensium, item Ulyxes in rate. Ipse Macedo natione, sed primus in pictura omnibus literis eruditus, præcipue Arithmetice & Geometrice, sine quibus negabat artem perfici posse. Docuit neminem minoris talento annis decem, quam mercedem & Apelles & Melanthius ei dedere. Et hujus auctoritate effectum est Sicyone primum, deinde & in tota Græcia, ut pueri ingenui ante omnia diagraphicen, hoc est, picturam in buxo docerentur, recipereturque ars ea in primum gradum liberalium. Semper quidem honos ei fuit, ut ingenui eam exercerent, mox ut honesti, perpetuo interdictio ne servitia docerentur. Ideo neque in hac, neque in toreutice, ultius qui servierit opera celebrantur, Plin. lib. xxxv, cap. 10. Pamphilus quoque Apellis præceptor non pinxisse tantum encaustica, sed etiam docuisse traditur Pamphiam Sicyonium primum in hoc genere nobilem, Plin. lib. xxxv, cap. 11. Amphipolices fuit hic Pamphilus, teste Suida in ἀμφίπολεις. Floruit circa Philippum & usque ad successores Alexandri pictura præcipue, sed diversis virtutibus. Nam cura Protogenes, ratione Pamphilus ac Melanthius, facilitate Antiphibus, concipiendis visionibus (quas φαντασίας vocant) Theon Samius, ingenio & gratia, quam in se ipse maxime iactat, Apelles est præstantissimus, Quintilianus lib. xii, cap. 10. Huic Pamphilo tribuit Scholiastes in Plutum Aristophanis illam Heraclidarum populo Atheniensi supplicantium picturam, quam nonnulli contendebant esse opus Apollodori Pictoris. Vide locum. Aratus è Caria trajiciens in Ægyptum, accessit regem sibi jam pridem benevolunt, quod picturis tabulisque Græcis gratiam ejus jam olim captaverat, atque eximia quædam Pamphili & Melanthi opera ad eum trans miserat. Vide Plutarchum in Arato. Locum integrum descripsimus in MELANTHIUS.

P A M P H I L U S, P I C T O R I N E P T U S.

Quare Coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullas suos excludere in nido, quæ evolent clamatores odiosi ac molesti. Pamphilumque nescio quem suavis in vulvis tam tam rem, tanquam puerileis deliciis aliquas depingere, Cicero iii de Oratore.

P A M P H I L U S, S C U L P T O R.

Podlio Asinus, ut fuit acris vehementie, sic quoque spectari monumenta sua voluit. In iis sunt Constanti nymphas gerentes Archesia, Thespiades Cleomenis, Jupiter hospitalis Pamphili Praxitelis discipuli, Plin. lib. xxxvi, cap. 5.

P A N

Pana cornigerum finxere veteres, inventorem nempe ejus ordinationis quæ phalangem in duo cornua dividebat: Διονύσιος στρατηγὸς ἦν ὁ Πάν. ἔτι καὶ παλαιῶν χρόνων, οὐκ ἔστι φάλαγξ, κερὰς ἐπὶ δεξιῶν καὶ λαίον. ταύτην πάλαι κερὰ φέρον τὸ Πάν, ἀμύνοντα: Dionisi dux fuit Pan. Hic primus invenit aciei instructionem, phalangem naminavit, duo in ea cornua instituit, dextram laevamque. Ea gratia Panem cornutum fingunt artifices, Polyænus libro i Stratagematum.

P A N Æ U S, P I C T O R.

In confesso est octagesima tercia Olympiade fuisse Panæum, fratrem Phidiae, qui cyprium intus pinxit, & in agide Minervæ, quam fecerat Colotes Phidiae discipulus, & in faciendo Jovis Olympio adjutor, Plin. lib. xxxv, cap. 8. Panæum fratrem Phidiae etiam

ΠάνανΘ· ἑλθοῖς π' ἰὺ Φειδῖα, καὶ αὐτὴ καὶ Ἀθλίωπον ἐν Ποικίλῃ τῇ ἐν Μαραθῶν ἔργῳ ἐπι-
γραμμένον: *Panænis frater erat Phidias, atque ejus etiam Athenis in Pœcile Maratho-
nia pugna depicta est*, Pausanias lib. v, pag. 307; ubi & plures ejusdem Panæni pictu-
ras refert: Πάλλ' αὐωέπασσε τῷ Φειδίᾳ Πάναθ' οὐ ζωγράφῳ, ἀδελφίδος ὦν αὐτῷ καὶ σωε-
ρτάτῳ πρὸς τὴν Πλὴν ἔξωθεν καλὰ σκυλὴν, ἅλ' ἴτω τῶν χρωμάτων πύσησιν, καὶ μάλιστα τῆς
ἐοδῆτ'· Δάκνυνται δὲ καὶ γραφαὶ π' πολλὰ π' καὶ θυμωμένα περὶ τὸ ἱερὸν, ἐκείνῳ ἔργῳ. Ἀπυμνη-
μονεύουσιν δὲ ἔ Φειδῖα, διότι πρὸς τὸν Πάναον ἔπε πωλεῖσθαι μενέει π' ὡς ἀδελφὸν καὶ
συνεργὸν τῆς ἀρχῆς τῆς Διὸς, &c. *Mulum jovit Phidiam Panænis pictor, qui consobrinnus ejus-
erat & in societatem conducti operis adscitus, cum ad simulacri opificium, tum ad colo-
ram, percipere verb vestimenti ornamentum. Multæ certe atque admirabiles ejus pictu-
ræ circa illud templum, ostendunt ipsius opera. Memoriae produnt Phidiam à Panæ-
ni interrogatum ad quod exemplar conformaturus esset simulacrum Jovis, &c. Vide Strabo-
nem lib. viii, pag. 354, A.*

Nicofrati palaestrite pueri statuum fecit Pantias: οὗτος δὲ ἀπὸ Ἀριστοκλείους ὁ Σικυονίτης, κατὰ μαθημὲν πρὸς διδασκάλους, ἐβδομῶς δὲ τοῦ τέτταρτος μαθητῆς: *Qui ab Aristocle Sicyonio per manus traditam artem septimo ejus discipulorum gradu accepit*, Pausan. lib. vi, pag. 348, 55. Aristeum Argivum, longioris curriculi victorem, fecit Pantias Chius, artem à patre Soltrato edoctus: *Ibidem*, pag. 360, 14. Xenodicum, in puerorum pugilatu victorem, fecit Pantias: *Ibidem*, pag. 371, 3.

Pantius (πάντιος) operi suo in xde sacra intentus, mente excidit, comesto malo
terre ex dulciori genere quod apud Tegeam carduo simile gignitur: *Theophrastus hist.*
plant. 12, 13.

Quem plim inter Artifices locum tenuerit Parrhasius, docet nos Isocrates circa initium orationis de Permutatione, ubi cum componit cum Phidia & Zeuxide, summis hominibus, asserens foedam esse, atque indignam tantorum artificum extenuationem, αὐτῶν Φιδίαν, & τὴν Ζεύξειν. Ἀδυνασὶ ἐδοῦτο παρασείμενον, πλεονή καλὴν ἐροῦσθαι· ἢ Ζεύξειν καὶ Παρράσιον τῶν ἀντιλήξαν τίχλην Φαῖν τοῖς πρὶ πινυλίου-γράφουσιν: Si quis Phidiam, qui Minervae simulacrum fecit, parvum fictorem appellare auderet: aut Zeuxidis & Parrhasii eandem esse artem diceret, cum arte eorum qui tabellas pingunt. Refert quoque Parrhasium inter artifices: καὶ μὲν ὑπερβαλὺς γράφειν καὶ γλύφειν εὐδαίει: Parrhasius pingere ac sculperre quare, Greg. Nazianzenus Orat. xxxiv. Δὲν μὲν τὴν Ζεύξειν τίχλην, καὶ Παρράσιον σφραῖμα, Dato mihi Zeuxidis artem & Parrhasii sophismata, Minimus apud Photium 1114, 7. Ἀψευδὲς Παρρῆσιον πρῶτος: Minime mendaces Parrhasii tabulae, Theophylactus Simocatus epist. vi. Tullio quoque Parrhasius memoratur inter principes artis: *Av. consenui*, inquit ille circa initium libri primi Tusc. quaestionum, *si Fabio, nobilissimo homini, laudi datum esset, quod pingeret, non multo etiam apud nos futuros Polycletos & Parrhasios fuisse?* Idem quoque cum Protogene atque Apelle conjungitur apud Columellam in Praefatione libri primi de Re rustica. Locum descriptimus circa finem vitae Apellis. Diodorus quoque Siculus lib. xxvi, pariter consummata artis laudem Apelli & Parrhasio veluti ex aequo tribuit. Integrum Diodori locum descriptimus in eadem Apellis vita. Horatius lib. iv Carm. Ode 8:

Propertius lib. 111, Eleg. 9:

S 3

Juvenalis

Juvenalis Satyra VIII, vers. 102:

*Et cum Parrhasi tabulis, signisque Myronis,
Phidiacum vivebat ebur.*

Supervacuum esset plura id genus loca congerere, cum hujus Artificis omnia fere pariter atque insimul perstringat Plinius lib. xxxv, cap. 10. Ejus igitur verba hoc in loco adscribam, atque ex ipso deinde Plinio aliisque Scriptoribus pro meo modulo illustrare conabor. *Parasius* (a) *Ephesi natus*, & ipse plura constituit. *Primus* (b) *symmetriam picturae dedit*, *primus argutias* (c) *vultus*, *elegantiam* (d) *capilli*, *venustatem* (e) *oris*, *confessione* (f) *artificum in lineis* (g) *extremis palmam adeptus*. Hæc est

(a) *Parasius Ephesi natus.* Nulla patris præceptorisque Eüenoris injecta est mentio; quoniam ejus meminerat proxime præcedenti capite, his verbis: *Nonagesima Olympiade fuere Aglaophon, Cephissodorus, Phrylus, Eüenor pater Parasii & præceptor maximi pictoris, de quo suis annis dicemus: omnes jam illustres: non tamen in quibus hæere expositio debeat, festinans ad lamina artis, in quibus primus refulsit Apollodorus Atheniensis nonagesima tertia Olympiade.* Meminit quoque Eüenoris hujus Pausanias libro 1, pagina 51, 28; ubi ait Phidiam Atheniensibus ex manubiis Persarum, qui Marathonem invaserant, fecisse æneum Minervæ signum, in cuius clypeo Lapytharum & Centaurorum pugnam Mys celaverat; quum eam, & quæ in clypeo cernuntur reliqua, Myi depinxisset Parrasius Eüenoris filius. Etiam Harpocration in Παρράσιος hæc habet: ὁ πρῶτος Παρράσιος, πάντη δὴλον ὡς βασιλεὺς ἐν ὁρῶντι τοῖς ζωγράφοις διακρίσκει τὰ κατὰ τὸν ἀνδρῶν. Οὗτος δὲ δὲ πρῶτος εἶναι οὐκ ἐστὶ μαθητὴν ἢ οὐκ ἐστὶν, ἐφ' ὅτι οὐκ ἐστὶν τὸ γένος. Quod pictor fuerit Parrhasius, omnino manifestum. Juba vero in præfatio de Pictoribus exequitur ea quæ virum illum spectant: ait autem eum esse filium & discipulum Eüenoris; genere Ephesium. Hoc in loco Parrhasius regi Jubæ dicitur Ephesius genere, sicut & Plinio *Ephesi natus*. Manifeste quoque asserit Strabo libro xiv, pagina 642, Parrhasium atque Apellem Ephesios fuisse. Aliter Acron ad Horatii Carmin. iv, Ode 8, *Parrhasius Atheniensis pictor fuit*. Seneca quoque Rhetor libro v, controversia 10, cujus thema *Parrhasius pictor Atheniensis*, cum Phidippus captos Olynthios venderet, emit unum ex his senem, perduxit Athenas; torfit, & ad exemplar ejus pinxit *Praxitea*. Olynthius in tormentis perit: ille tabulam in templo Minervæ posuit: accusatur religionis læsæ. Sed fortasse Parrhasio idem usu venerit, quod Apelli quoque accidisse supra ex Suida retulimus in Apellis vita. Neque cuiquam videri posset præter rem, si contenderemus Athenienses hunc Parrhasium in civitatem suam adscripsisse, cum de antiquissimis Atheniensibus dicat Plutarchus in Theseo, Σιλανίαν

μοῦσι καὶ Παρράσιον, εὐκρίαν θηοῦς γραφῆς ὡς βασιλεὺς γινώσκων: Silaniam venerantur & Parrhasium, pictores & plastas imaginum Thesei.

(b) *Primus symmetriam picturae dedit.* Asclepiodorum quoque præter ceteros commendavit eximium observandæ symmetriæ studium; siquidem Asclepiodorum in symmetria mirabatur Apelles, ut ait Plinius hoc ipso capite. Myron numerosior in arte quam Polyclethus, & in symmetria diligentior, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Et mox ibidem; *Non habet Latinum nomen symmetria, quam diligentissime custodivit Lyfippus; nova intactaque ratione quadratas veterum statuas permutando, vulgoque dicebat ab illis factos, quales essent, homines: a se, quales viderentur esse.* Minime tamen prætermittendum, quod lib. xxxv, cap. 11, de Euphranore dicat Plinius: *Hic primus videtur expressisse dignitates heroum, & suscipisse symmetriam: sed fuit universitate corporum exilior, capitibus ar- ticularisque grandior.* Columna quoque composuit de symmetria & coloribus.

(c) *Argutias vultus.* Affine huic illud Plinii lib. xxxiv, cap. 8, de Lyfippo; *Propria hujus videntur esse argutie operum, custodita in minimis quoque rebus.*

(d) *Elegantiam capilli.* Pythagoras Leontinus primus nervos & venas expressit capillumque diligentius; Plin. lib. xxxiv, cap. 8. De Lyfippo itidem Plinius ibidem; *Statuarie artis plurimum tradidit contulisse, capillum exprimendo, capita pinxerat faciendo, quam antiqui.* Contra vero in Myrono ibidem quoque notat idem Plinius; *eum capillum & pabem non emendatius fecisse, quam rudis antiquitas facisset.*

(e) *Venustatem oris.* Intellige hoc in loco de quædam & εὐμαρ, congruentiam oris, memoratam Luciano in imaginibus; vel talem aliquam commendatissimæ faciei gratiam, qualem olim Parrhasio pingi solitam ex Greg. Nazianz. paullo ante retulimus.

(f) *Confessione artificum.* Indubium etenim est consummatissimæ Artis argumentum, ipsorum Artificum suffragis præferri aliis. Vide quæ de Amazonum statuis in templo Ephesæ Dianæ dicendis habet Plinius lib. xxxv, cap. 8. Locum descripsi-

in pictura summa subtilitas. Corpora enim pingere & mediorum, est quidem magni operis; sed in quo multi gloriam intulerunt. Extrema corporum facere & desinentis picturae modum includere, rarum in successu artis invenitur. Ambire enim debet se extramitas ipsa, & sic desinere, ut promittat alia post se; ostendatque etiam, quæ occultabatur. Hanc ei gloriam concessere Antigonus & Xenocrates, qui de Pictura scripsere; prædicantes quoque, non solum confitentes. Alia (h) multa graphidis vestigia exstant in tabulis ac membranis ejus, ex (i) quibus proficere dicuntur artifices. Minor tamen videtur sibi comparatus in mediis corporibus exprimendis. Pinxit (k) & Demon Atheniensium, argumento quoque ingenioso: volebat namque varium, iracundum, injustum, inconstantem: eundem exorabilem, clementem, misericordem, excelsum, gloriosum, humilem, ferocem, fugacemque, & omnia (l) pariter ostendere. Idem pinxit & Thesea, qui Roma in Capitolio fuit: & Navarchum thoracatum: & in una tabula, quæ est Rhodi, Meleagrum, Herculem, Persea. Hæc ibi ter fulmine amicta, neque obliterata; hoc ipso miraculum augeat. Pinxit & Archigallum: quam picturam amavit Tiberius princeps; atque, ut auctor est Decius Ecleus, lx sestertiis æstimatum cubiculo suo inclusit. Pinxit & Gressam nutricem, infantemque in manibus ejus: & Phobitæ & etatis simplicitas: item Sacerdotem adstante puero cum acerra & corona. Sunt & duæ picturæ ejus nobilissimæ, Hoplitides: alter in certamine ita decurrens, ut sudare videatur: alter arma deponens, ut anhelare sentiat. Laudantur & Aeneas, Castorque ac Pollux in eadem tabula: item Telephus, Achilles, Agamemnon, Ulysses. Fecundus

mus in CRESILAS: Vide quoque quæ de Telephane Phocæo tradit Plinius libro xxxiv, cap. 8.

(g) In lineis extremis palmam adeptus.] Mire illustrat hunc locum illud Arbitri Satyrico: In pinacothecam perveni, vario genere tabularum mirabilem; nam & Zeuxidos manus vidi, nondum vetustatis injuria vietas; & Protogenis rudimenta, cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis, quem Græci monocnemem appellant, etiam adoravi. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisa, ut crederes etiam animorum esse picturam. Atque hæc illa est perfectioris Artis præcipua virtus, qua Parrhasium lineas subtilius examinasse tradit Quintilianus, atque ita circumscriptis omnia, ut eum legumlatorem olim ob hoc vocare non dubitaverint. Zeufis atque Parrhasius, inquit Quintilianus libro xii, cap. 10, non multum ætate distantes (circa Peloponnesia ambo tempora; nam cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem lib. iii Apomn. invenitur) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque invenisse rationem, secundus examinasse subtilius lineas traditur. Nam Zeufis plus membris corporis dedit, id amplius atque augustius ratus; atque (ut existimant) Homerum secutus, cui validissima quæque forma etiam in feminis placet. Ille vero ita circumscripsit omnia, ut eum legumlatorem vocent; quia Deorum atque Heroum effigies quales ab eo sunt traditæ, ceteri tanquam ita necesse sit sequuntur.

(h) Alia multa graphidis vestigia exstant in tabulis ac membranis ejus. Lepidus in triumphatu quodam loco deductus à

magistratibus in nemorosum hospitium, minaciter cum iis postero die exposculavit, somnum adeptum sibi volucrum concentu. At illi draconem in longissima membrana depictum circumdederunt loco, eoque terrore aves tum siluisse narratur, & postea cognitum est ita posse compeisci, Plin. lib. xxxv, cap. 11. Et nostra ætatis insaniam ex pictura non omitam. Nero princeps jussit colosseum se pingi cxx pedum in linteo; incognitum ad hoc tempus, Idem lib. xxxv, cap. 7.

(i) Ex quibus proficere dicuntur artifices.] Marcus Varro magnificat Arcefilaum, L. Luculli familiarem, cujus proplasmata pluris venire solita artificibus ipsis, quam aliorum opera, Plin. lib. xxxv, cap. 12.

(k) Pinxit & Demon Atheniensium.] Pausanias quoque libro i, pag. 6, agens de iis quæ in Ceramico pinxit Euphranor, etiam hæc habet: Ἐν τῷ πίνα τῷ νέγῳ θεοῦ ἐν γραμμῇ, καὶ δημοκρατία τῇ δὲ δῆμῳ. δηλοῖ ὅτι ἡ γραφή θεοῦ ἐστὶ καὶ ἀντὶ τῆς ἀθλοῦς ἐξίσταται πολέμους: In extremo pariete Theseus pictus est & democratia unà cum populo. Hæc pictura probat Theseum æquabilem reip. administrationem Atheniensibus constituisse. Observa interim ex eodem Pausania, non Pictoribus tantum, sed & Statuariis populum Atheniensem peculiari olim simulacro fuisse expressum: ita Leocharis Jupiter & populus spectabatur in Piræo retro porticum ad mare: Pausanias libro i, pag. 2, 18. Item in Quingentorum curia à Lyfone effictus viscebatur populus: Idem Pausanias eodem libro i, pag. 6, 31.

(l) Omnia pariter ostendere.] Huic artis miraculo quàm simillimum est illud Plinii libro xxxiv, cap. 8: Euphranoris Alexander

Fœcundus (m) *artifex*, sed quo (n) *nemo insolentius & arrogantius sit usus gloria artis. Namque & cognomina usurpavit, Abrodiatum se appellando, aliisque verbis principem artis, & eam ab se consummatam. Super omnia, Apollinis se radice ortum: & Herculem, qui est Lindi, talem à se pictum, qualem saepe in quiete vidisset. Ergo* (o) *magnis suffragiis superatus à Timante Sami in Ajace armorumque judicio, Herois nomine se moleste ferre dicebat, quod iterum ab indigno victus esset. Pinxit* (p) *& minoribus tabellis libidines, eo genere petulantis joci se reficiens.*

De Parrhasio itaque non immerito quis dixerit, quod Quintil. lib. x, sub finem capituli 1 de Seneca: *Digna fuit illa natura, quæ meliora vellet, quæ, quod voluit, effecit.*

Εὐφράνωρ τὸ Θησεῖα πν̄ ἐαυτῷ τῷ Παρρᾶσιῳ παρέβαλε, λέγων τὸ μὴ οὐκ εἶναι ρόδα θεβρωμένα, τὸ δὲ ἐαυτῷ κρέας βόαια: Euphranor Theſeum à se pictum cum Parrhasii Theſeo comparans, hunc dixit rosa pastum, suum vero carne bubula, Plutarchus, Bellone an pace clariore fuerint Athenienses.

Inter opera Euphranoris recensetur Theſeus: in quo dixit, eundem apud Parrhasium rosa pastum esse, suum vero carne, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

Sine

der Paris est: in quo laudatur, quod omnia simul intelligantur, judex Dearum, amator Helenæ, & tamen Achillis interfectior.

(m) *Fœcundus artifex.*] Plin. lib. xxxiv, cap. 8, de Lyſippo: *Plurima ex omnibus signa fecit, ut diximus, fœcundissimæ artis.* Nam capite proxime præcedenti dixerat: *Lyſippus ad sexcenta decem opera fecisse proditur, &c.* Etiam numerosum pro fœcundo dixit Plinius libro xxxiv, cap. 8: *Myron numerosior in arte quam Polycletus.* Et rursus libro xxxv, cap. 11: *Antidotus diligentior quam numerosior.* At lib. xxxiv, cap. 8, legas, *Xenocrates vicit utroque copia signorum; unde & copiosum pro numero dictum suspicor.*

(n) *Sed quo nemo insolentius atque arrogantius sit usus gloria artis. Namque & cognomina usurpavit, Abrodiatum se appellando, aliisque verbis principem artis, & eam ab se consummatam, &c.*] Quod Parrhasius Pictor purpuream vestem indutus & auream coronam redimitus incesſerit, cum plures alii testantur, tum etiam compluscula epigrammata variis in locis operibus ejus adscripta. Utebatur & scipione quem aurei claviculi obibant; aureis quoque fibulis anſas calceorum stringebat. Ajunt quoque eum neque invitum neque laborioſe artem suam exercuisse, sed alacriter & sine ulla molestia; siquidem artis laborem submissa vocis modulatione conabatur lenire: *Ælianus var. Hist. libro ix, cap. 11; juxta illud Libanii Declamat. v1: Ζωγράφος εἶδεν μετ' ὧδης γράφουσας: Pictores vidi cum cantu pingentes.* Operæ pretium est hæc atque alia id genus apud Athenæum videre, lib. xii, cap. 11; ac magis etiam lib. xv, cap. 10: ubi ex Clearcho narrat, Parrhasium omnibus suis, quæ Lindi fecerat, operibus inscripsisse: Ἀβροδίου τὸ ἀνὴρ, ἀρετῶν τε σέβων, τὰ δ' ἐγγραφέν Παρρᾶσι: *Mollis vir & virtutem colens pinxit hæc Parrhasius.* Ac mox etiam verbis ejusdem Clearchi sequentia hæc subjungit:

ὁ καμψός τις, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὑπεραλίστως ἰοπαίνοισι τὸ τῆς ἀρετῆς ἀβρόν καὶ καλόν, ἀπὸ Φερπικῶς μετακαλεσμένῳ τῷ εἰς τεύφην δοξίαν ὑπὸ τῆς τύχης χορηγίαν, παρέγραψε τὰ βδοδιὰ ἀνὴρ: Cui inscriptioni aliquis elegantis vir ingenio, ut mihi quidem videtur, offensus vehementer, quod magnificum atque honestum virtutis nomen indigne inquinaret Parrhasius, ut qui ἀρετὴν inconsulte illam artem appellasset, quam fortuna hominibus largita esset instrumentum deliciarum, adscripsit παβδοδιὰ ἀνὴρ; quod tantundem est ac si dicas, Homo cestra sive viricula vitam sustentans. Omnino adi geminum Athenæi locum, & quæ utrobique annotavit Calaubonus.

(o) Ergo magnis suffragiis superatus à Timante.] Videtur hoc in loco Plinius innuere Parrhasium in laudes proprias effusissimum, ac multa latius inflatusque de suis virtutibus commemorare solitum, præcipue invisum fuisse magnis quibusdam hominibus, à quorum deinde animis odio exulceratis concitata sit omnis illa minus æqui judicii scena: siquidem difficile est obtinere, ut loquitur Plinius Junior lib. 1, epist. 8, ne molesta videatur oratio de se aut suis differentis. Nam cum ipsi honestati, tum aliquanto magis gloriæ ejus prædicationique invidemus: atque ea demum recte facta minus detorqueamus & carpimus, quæ in obscuritate & silentio reponuntur. Cæterum hoc Parrhasii cum Timante certamen refert etiam Athenæus lib. x, cap. 11; Ælianus var. Hist. lib. ix, cap. 11; Eustathius ad versum 545 Odyſſeas λ, editionis Romanæ pag. 1698, 60.

(p) Pinxit & minoribus tabellis libidines.] Huc refer illud Suetonii in Tiberio, cap. 44: *Tiberius Cæsar Parrhasii tabulam, in qua Meleagro Atalanta ore morigeratur, legatam sibi sub conditione, ut si argumento offenderetur, decies pro ea H-S acciperet, non modo prætulit, sed & in cubiculo dedicavit.*

Sine ulla non sunt umbræ. Eretria terræ suæ habet nomen. Hac Nicomachus & Parasius usi, Plin. lib. xxxv, cap. 6.

ἔασιν τὸν Παρράσιον, ὅτι γράφειν τὸν Ἑρμῆν ἐγχειρῶσας, τὴν ἑαυτοῦ μορφήν τῷ πίνακι ἐγκαπ-
θεῖο, καὶ ἔξαπαλὰ τῆς ἀνθρώπου τὸ ἐπίγραμμα τῆς εἰκόνος· οἰοῦνται γὰρ ἐπὶ Παρράσιον αὐτὸν ἐπι-
μησέ τι καὶ ἐκύδνει τῷ ἀναθήματι· πόρρω ὄντες τῆς ζωγραφίας· ὅς ἵνα φύγῃ ἀπειροκαλίαν τι καὶ
φιλαυτίαν, ἀλλοτρίῳ ἐνέματι εἰς τὴν γραφὴν κατέχευται· *Asunt Parrhasium, quum pin-
dum sibi Mercurium sumpsisset, sui ipsius imaginem in tabula expressisse, fallunturque ho-
mines inscriptione picturæ: arbitrantur enim quod Parrhasius eum hoc donario venerari
atque ornare studuerit; quàm longissime à mente picturæ aberrantes. Ipse etenim pictor,
ut ineptiæ arrogantique crimen vitaret, nomine alieno abusus est ad sui ipsius imagi-
nem, Themistius Orat. xiv.*

Parrhasius pinxit Ulyssis infaniam simulatam, teste Plutarcho, de Audiendis poetis.

Parrhasii Megabyus: *Tzetzes Chil. viii, Hist. 198.*

Parrhasius pinxit Philocteten.

Anthologia Græc. Epigr. lib. iv, cap. 8.

καὶ τὸν δὲ τρηχύνειδαν πολυδιδων ἔργῳ
τόνδε φιλοκλήτῳ ἔγραφε Παρράσιος·
ἔν περ γὰρ ὀφθαλμοῖς ἐκλήχθησι κωφὸν ἑστικεῖ
δάκρυ, καὶ ὁ τρύχων ἐν τῷ ἐνέσι πίνει·
ζωγράφῳ ὧ λῶσται, σὺ μὲν σφόδρα, ἀλλ' ἀναπαῦσαι·
ἀνδρὰ πίνων ἤδη τὸν πολύμοχθον ἴδει.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Vidit & hunc, credo, miserum Pæante creatum
Parrhasius, forma est tam bene picta viri.
Quippe subest oculis arentibus abdita quædam
Lachryma, seque dolor tam ferus intus agit.
Eximium nemo te, pictor, in arte negabit:
Desinere illius sed mala tempus erat.*

D. Justinianus Institut. juris lib. ii, tit. de Rerum divis. §. *Si quis in aliena, &c.*
*Si quis in aliena tabula pinxerit, quidam putant tabulam picturæ cedere; aliis videtur,
picturam (qualiscunque sit) tabulæ cedere; sed nobis videtur melius esse, tabulam pi-
cturæ cedere. Ridiculum est enim picturam Apellis vel Parrhasii in accessionem vilissi-
mæ tabulæ cedere.*

*Zeuxidis æquales & æmuli fuere Timanthes, Androcydes, Eupompus, Parasius,
Plin. lib. xxxv, cap. 9. Et mox cap. proxime sequenti; Descendisse hic in certamen
cum Zeuxide traditur. Et cum ille detulisset uras pictas tanto successu, ut in scenam
aves advolarent: ipse detulisse linteum pictum, ita veritate representata, ut Zeuxis,
alium judicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam, atque intellectu
errore concederet palmam ingenuo pudore, quoniam ipse volucres fefellisset, Parasius au-
tem se artificem. Fertur & postea Zeuxis pinxisse puerum uras ferentem, ad quas cum
advolassent aves, eadem ingenuitate processit iratus operi, & dixit: Uras melius pin-
xi, quàm puerum; nam si & hunc consummassem, aves timere debuerant.*

P A R T H E N I U S, C Æ L A T O R.

Juvenalis Satyra xii, versu 44, laudat lances Parthenio factas; ubi Parthenius ve-
teri Glossatori est Cælatoris nomen.

P A R T H I.

Claud. ii de Raptu, versu 94:

*Parthica quæ tantis variantur cingula gemmis,
Regales junctura sinus.*

Aufonius Epigr. 36:

Laudet Achæmenias Orientis gloria telas.

Propertius libro iv, Eleg. 5:

Murrheaque in Parthis pocula cocta focis.

P A S I A S, P I C T O R.

*Erigonus tritor colorum Nealcæ pictoris in tantum ipse profecit, ut celebrem etiam
discipulum reliquerit Pasiam, fratrem Æginetæ pictoris, Plin. lib. xxxv, cap. ii.*

P A S I T E L E S, P L A S T A.

Marcus Varro laudat & Pasitelem, qui plastice matrem statuarie sculpturæque &
cælaturæ

cælatura esse dixit; & cum esset in omnibus his summus, nihil unquam fecit, antequam finxit, Plin. lib. xxxv, cap. 12. Et rursus lib. xxxvi, cap. 5; Admiratur & Pasitelis, qui & quinque volumina scripsit nobilium operum in toto Orbe. Natus hic in Græcia, Italiae ora, & civitate Romana donatus cum iis oppidis, Jovem fecit eburneum in Metelli æde, quæ Campus petitur. Accidit ei, cum in Navalibus, ubi fere Africane erant, per caveam intuens leonem cælaret, ut ex alia cavea panthera erumperet, non levi periculo diligentissimi artificis. Fecisse opera complura dicitur; sed quæ fecerit, nominatim non refertur. Pasitelis hujus discipulus fuit Colotes Parius Statuarius: Pausanias lib. v, pag. 325, 40.

P A S S O N. Vide PAUSON.

PATERCULUS. Vide ARUNTIUS PATERCULUS, STATUARIUS.

P A T R O C L E S, STATUARIUS.

Nonagesima quinta Olympiade florere Naucydes, Dinomedes, Canachus, Patrocles, Plin. lib. xxxiv, cap. 8: Ibidem quoque aliquanto post refert Patrocleum inter illos clari nominis Artifices, qui athletas, & venatores, sacrificantesque fecerunt. Hujus item Patrocli discipulus & filius fuit Dædalus Sicyonius: Pausanias libro vi, pagina 347, 41. Epicyridam & Eteonicum ajunt esse opera Patroclis & Canachi: Pausanias lib. x, pag. 626, 9.

Patrocleum Crotoniaten Carylli filium, itidem Statuarium, commemorat Pausanias lib. vi, pag. 379, 13.

P A U L L U S Æ M I L I U S.

Paulus Æmilius liberis suis non Sophistas modo & Rhetores, sed & Sculptores quoque & Pictores magistros addidit: Plutarch. in Paulo Æmilio, 470.

P A U L U S, P I C T O R.

Paulum, Pictorem suo sæculo egregium, memorat Nicephorus Gregoras libro viii, pag. 137, edit. Basil. anni 1562.

P A U L U S, TENTORIORUM ARTIFEX.

Paulus Apostolus fuit οὐλομένης τῇ τέχῃ, Act. xviii: 3. Vide quæ supra diximus in JOBEL.

P A U S A N I A S, P I C T O R.

Pausaniam sicuti & Aristidem atque Nicophanem Pictores, olim vocabant παροχέ-Φες, meretricum Pictores: Athenæus lib. xiii, cap. 2; ubi & hoc addit: μνημονεύει δ' αὐτῶν, ὡς ταῦτα καλῶς ᾤοντο, Πολέμων δὲ τῷ πατρὶ τῶν ἐν Σικυῶνι πίνακων: Meminit eorum, tanquam qui in ea pictura excelleret, Polemon in libro quem scripsit de tabulis quæ Sicyone conspiciebantur.

P A U S A N I A S, STATUARIUS.

Apollinem & Callisto fecit Pausanias Apolloniata: Pausanias libro decimo, pagina 625, 10.

P A U S I A S, P I C T O R.

Pamphilus Apellis præceptor, inquit Plinius libro xxxv, cap. 11, non pinxisse tantum encaustica, sed etiam docuisse traditur Pausiam Sicyonium, primum in hoc genere nobilem. Brietis filius hic fuit, ejusdemque primo discipulus. Pinxit & ipse penicillo parietes Theſſiis, cum reficerentur quondam a Polygnoto picti: multumque comparatione superatus existimabatur, quoniam non suo genere certasset. Idem & lacunaria prius pingere instituit, nec cameras ante eum taliter adornari mos erat. Parvas pingebat tabellas, maximeque pueros. Hoc æmuli eum interpretabantur facere, quoniam tarda pictura ratio esset illa. Quamobrem arti daturus & celeritatis famam, absolvit uno die tabellam, quæ vocata est hemerefos, puero picto. Amavit in juventa Glyceram municipem suam, inventricem coronarum*; certandoque imitatione ejus, ad numerosissimam florum varietatem perduxit artem illam. Postremo pinxit illam sedentem cum corona, quæ è nobilissimis ejus tabula appellata est stephanoplocos, ab aliis stephanopolis, quoniam Glycera venditando coronas sustentaverat paupertatem. Hujus tabula exemplar, quod apographon vocant, L. Lucullus duobus talentis emit à Dionysio Athenis. Pausias autem fecit & grandes tabulas, sicut spectatam in Pompeji porticibus boum immolationem. Eam enim picturam primus invenit, quam postea imitati sunt multi, æquavit nemo. Ante omnia cum longitudinem bovis ostendere vellet, adversum eum pinxit, non transversum: unde & abunde intelligitur amplitudo. Deinde cum omnes, quæ volunt eminentia videri, candicantia faciant, coloremque condiant nigro; hic totum bovem atrii coloris fecit, umbræque corpus ex ipsa dedit; magnæque profusum arte in æquo exstantia ostendens, & in contrafacto solida omnia. Sicyone & hic vitam egit,

* Vide quæ diximus in GLYCERÆ.

egit, dinque fuit illa patria pictura. Tabulas inde è publico omnes, propter et alienum civitatis additas, Scauri edilitas Romam transtulit. Confer cum jam nunc allatis ea quæ habet idem Plinius lib. xxi, cap. 2.

Pausia filius & discipulus Aristolaus è severissimis pictoribus fuit: cujus sunt Epaminondas, Pericles, Medea, Virtus, Theseus, imago Atticæ plebis, boum immolatio, Plin. lib. xxxv, cap. 11. Ubi etiam observatu dignum est quantam Artis fiduciam habuerit hic Aristolaus, quod se putaverit idoneum qui boum immolationem, palmarium celeberrimi patris opus, fortasse non in deterius exprimeret. Pergit mox Plinius ibidem: *Sunt quibus & Mechopanes, ejusdem Pausiæ discipulus, placeat diligentia quam intelligent soli artifices: alias durus in coloribus sed & multus.*

Ὁ ἱκεῖμα περιφερὲς λιθῶ λευκῶ, καλῶ μόνον θάλλει, ἀποδόμηται παλαιόν, θέας ἀξίον. ἐν δὲ αὐτῷ, Πάυσια χαράσσει, βίβη μὲν καὶ τῶν ἐστὶν ἀφαιρῶν ἔρος, λύσεν δὲ αὐτῶν ἀεὶ μέν. Φίρει. Γέγραπται δὲ ἐν τῷ μὲν καὶ μέν, Πάυσια καὶ τὰ πρὸ ἔργον, ἐξ ὑαλίνης φιάλης πίνουσα. ἰδοὺ δ' αὖ ἐν τῇ γραφῇ φιάλῃ τὴν ὑάλην καὶ δι' αὐτῆς γυναικὸς πρόσωπον: *Edificium rotundum (Tholum appellat) è candido lapide exstructum est in proximo, spectatu dignum: siquidem in eo, pingente Pausia, sagittas atque arcum omittit Amor, ac lyram pro illis sumit. Picta quoque ibi est Ebrietas, & ipsa Pausiæ opus, è vitrea phiala bibens: videas autem in pictura phialam vitream, ac per eam ipsius mulieris vultum*, Pausanias lib. 11, pag. 134, 53. Horatius libro 11, Satyra 7:

- - - *Pausiaca torpes, insane, tabella.*

PAUSON, PICTOR.

Πάυσων ἐλαβὼν ἵππον ἀλινδύμῳ γραῖναι, τρέχοντα ἔγραψεν. ἀνακτιῶν δὲ ἔ' ἀνθρώπων, γελῶντας ὁ Πάυσων, κατέσπειρε πινάκῃ. καὶ νομοκλῶν ἀπὸ τῶν κάτω, πάλιν ὁ ἵππος ἐτρέχων, ἀλλ' ἀλινδύμῳ ἐφαίνετο: *Pausoni locaverat quis picturam equi sese volutantis, at is currentem pinxit. Homine vero indignante, Pauson ridens invertebat tabulam: atque ita sursum elatis partibus quæ infra fuerant, rursus equum sese volutantem potius quàm currentem dixisset pictum*, Plutarchus, Cur Pythia nunc non reddat oracula carmine. Fusius aliquanto hæc narrat Ælianus var. Hist. xiv, 15; & Lucianus in Demosthenis encomio, cui tamen Pauson dicitur πάσων.

Οἱ γραφεῖς, Πολύγνωτος μὲν κρεῖττος, Πάυσων δὲ χειρὸς, Διονύσιος δὲ ὁμοίως ἵκαται: *Ex pictoribus, Polygnotus quidem meliores, Pauson vero deteriores, at Dionysius similes representabat. Aristoteles de Poëtica, cap. 2: Δὲ μὴ τὰ Πάυσωνος θεωρεῖν τὰς νέας, ἀλλὰ τὰ Πολυγνώτου, καὶ εἰ τις ἄλλος τῶν γραφῶν ἢ τῶν ἀγαλματιῶν ἐστὶν ἡθικὸς: Oportet juniores intentis oculis animisque non tam Pausonis opera inspicere, quàm Polygnoti, aut si quis alius pictorum statuariorumve commode mores exprimit*, Aristoteles Politicorum libro viii, cap. 5.

Πάυσωνος πτωχότης. οὗτος γὰρ γράφει ἦν, καὶ ἐπὶ πένια διεπύρηνθη: *Pausone mendicior. Hic pictor erat, atque ob paupertatem notissima apud omnes fama*, Suidas: qui hoc hausit ex Scholiis in Plutum Aristophanis.

PEDIUS, PICTOR.

Fuit & principum virorum non omittendum de pictura celebre consilium. Qu. Pedius, nepos Qu. Pedii Consularis Triumphalisque, à Cesare Dictatore coheredis Augusto dati, cum natura mutus esset, eum Messala Orator, ex cujus familia pueri avia erat, pecturam docendum censuit; idque etiam Divus Augustus comprobavit. Puer magni profectus in ea arte obiit, Plin. lib. xxxv, cap. 4.

PEIRAS, STATUARIUS.

Peiras primus ex arboribus, quæ erant circa Tirynthum, pyro excisa, opulentum Junonis simulachrum efformavit: *Eusebius de Preparat. Evangelica, cap. 8: & confer hæc cum verbis Pausaniæ lib. 11, pag. 115, 14.*

PELETHRONIUS.

Peletbronius frenos & stratum equis primus invenit, Hyginus fabula cclxxiv. Virgilius 111 Georg. vers. 115:

*Frena Peletronii Lapiethæ gyrosque dedere
Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis
Insultare solo & gressus glomerare superbos.*

Ad quem locum vide Servium. *Frenos & strata equorum Pelethronium invenisse dicunt*, Plin. nat. hist. lib. viii, cap. 56.

PELEUS.

Peleus primus macharâm dicitur invenisse, Servius ad Æneidos ix, vers. 505. Vide tamen Schol. in Aristophanis Nubes.

T 2

PELEUS,

Pelei & Chærestrati Figulorum meminit Athenæus lib. xi, cap. 6.

PELENE.

Pellenicæ lenæ, in Pellene urbe Achæiæ confectæ, optimæ erant, dabanturque præmium victoribus. Πελλήνη, πῆλις ἐν Ἀχαιῇ. Πελλῆνικαὶ χλαῖναι, ἐπεὶ διαφέρειν ἰδοῦμαι αἱ ἐν Πελλήνῃ γινόμεναι, ὡς καὶ ἄλλα τοῖς νικῶσι δίδονται: Hesychius. Vide quoque Schol. in Aristophanis Aves, pag. 422; nec non Eustathium ad versum 574. Iliad B. Romanæ edit, pag. 292, 5.

PELUSIUM.

Pelusiota, rei navalis peritissimi: Dionysii periegesis, versu 261, ubi vide Eustathium. Vide quoque interpretationem Rufi Festi Avieni, versu 382.

PEONIUS, ARCHITECTUS.

Primum ædes Ephesiæ Dianæ Ionico genere ab Ctesiphonte Gnosio & filio ejus Metagene est instituta, quam postea Demetrius ipsius Dianæ servus & Peonius Ephesus dicuntur perfecisse. Mileti Apollinis, item Ionicis symmetriis idem Peonius Daphnisque Milesius insinuerunt, Vitruvius in Proemio libri septimi. Vide Salmasium Plinianarum Exercit. pag. 814, qui apud Vitruvium mavult legere *Pænius* quàm *Peonius*.

PEPHASMENOS, MECHANICUS.

Pephasmenus faber Tyrius invenit Arietem pensilem. Vide quæ supra diximus in CARTHAGINIENSES.

PERDIX.

Perdix, Dedali sororis filius, & circinum & ferram ex piscis spina reperit, Hyginus fabula cclxxiv. Diodoro Siculo vocatur Talus, de quo abunde multa diximus supra in Dædali vita. Vide quoque Meursium Athenas Asiaticas lib. ii, cap. ii.

PERELIUS, STATUARIUS.

Olympiade lxxxvii fuerunt Agelades, Callon, Polycletus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras, Scopas, Perelius, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

PERGAMUM.

Samia terra etiamnum in esculentis laudatur. Retinet hanc nobilitatem Aretium in Italia, at calicum tantum. Surrentum, Asta, Pollentia, in Hispania Saguntum, in Asia Pergamum, Plin. lib. xxxv, cap. 12.

PERICLETUS, STATUARIUS.

Ἀ Προδὴ χαλκῇ, κλέων ἔργον Σικωνίᾳ. τὰ τε ἡ δὲ διδάσκαλος ἔκλειπται, ὅτιμα Ἀντιφάνης, ἐκ φατήσως Περικλέους. Πολυκλέτης ἦν ἡ Ἀργεῖα μαθητὴς ὁ Πρωταλῆς: Venis ærea, opus Cleonis Sicyonii: hujus vero Cleonis præceptor: nomine Antiphanes, frequentaverat scholam Pericleti: at Polycleti Argivi discipulus erat Pericletus, Pausanias lib. v, pag. 319, 45. Meminit & ejusdem Pericleti idem Pausanias libro secundo, pag. 126, 6.

PERICLIMENUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, reponit Periclimenem inter Artifices qui felicissime expresserunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

Periclymenus (Περικλύμενος) fecit imaginem mulierculæ, quæ triginta infantes enixa est uno partu: Tatianus in Oratione adversus Græcos. Vide an non hæc fuerit illa mulier de qua Plinius lib. vii nat. Hist. cap. 3: Eutyche à xx liberis rogo illata Trallibus, enixa xxx partus.

PERILLUS.

Tauri fabricator aheni, dicitur Ovidio v Tristium, Elegia 12. Sævus ille inventar aenei tauri, inquit Val. Maximus lib. ix, cap. 2, exemplo ext. 9, quo inclusi, subditis ignibus, longo & abdito cruciata mugitus resonante spiritu edere cgebantur; ne ejulatus eorum, humana sono vocis expressi, Phalaridis tyranni misericordiam implorare possent. Quam quia calamitosis deesse voluit, teterrimum artis suæ opus primus artifex inclusus merito auspicatus est. Vide quoque Orosium lib. i, cap. 20. Ovidius iii Tristium, Elegia 11:

Sævior es tristi Busiride, sævior illo;

Qui falsum lento torruit igne bovem;

Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,

Et dictis artes conciliasse suas;

Munere in hoc, Rex, est usus, sed imagine major;

Nec sola est operis forma probanda mei.

Adspicis à dextra latus hoc adaperitile tauri;

Hac

*Hac tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
 Protinus inclusum lentis carbonibus ure,
 Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
 Pro quibus inventis, ut munus munere penses,
 Da precor ingenio premia digna meo.
 Dixerat. At Phalaris: Pœnæ mirande repertor,
 Ipse tuum præsens imbue, dixit, opus.
 Nec mora: monstratis crudeliter ignibus ustus,
 Exhibuit geminos ore gemente sonos.*

Claudianus libro 1 in Eutropium, versu 157:

*Quam bene dispositum terris, ut dignus iniqui
 Fructus consilii primis auctoribus instet.
 Sic multos fluvio, vates, arente per annos,
 Hospite qui cæso monuit placare Tonantem,
 Inventas primum Busiridis imbuat aras,
 Et cecidit sævi, quo dixerat, hostia sacri.
 Sic opifex tauri tormentorumque repertor,
 Qui funesta novo fabricaverat æra dolori,
 Primus inexpertum, Siculo cogente tyranno,
 Sensit opus, docuitque suum mugire juvenem.*

Tzetzes Chiliade 1, hist. 25; & Chil. v, hist. 31. Dorotheus in primo tetrum Sicularum apud Stobæum Serm. 47. Φάλαργς Ἀκρηγαντίνων τυραννῶν, ὁπότε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἑσπέρων, ξένους καὶ παρὰ τῶν βασιλέων ἐστρεφέντων καὶ ἐπὶ τοῖς ὁμοφύλοις. Περύλαος δὲ τῇ πέτρῃ χαλκῶν καὶ καὶ σκευάσας δάμαλιν, ἔδωκε τῷ βασιλεῖ δῶρον, ἵνα τοῖς ξένοις εἰς αὐτὴν βάλλων κατακαίῃ ζῶντας. μυκηθμὸν δὲ ἡ δάμαλιν ἀνεδίδεκε τῷ φυσικῷ παρόμοιον. Φάλαργς δὲ τότε μόνον ἡρόδοτος δικάζει, αὐτὸν πὺν πενήντῳ πρῶτον ἐνέβαλεν: *Phalaris Agrigentinum tyrannus, immitis ac rigidus existens, novis exquisitisque cruciatibus vexavit ac torfit contritules. Perillus vero, arte faber ærarius, efficiens buculam, dedit regi donum, ut hospites in eam injectos exureret vivos: mugitum vero bucula reddidit, naturali perfimilem. At Phalaris, tum demum factus justus, ipsum artificem primum injecit.* Vide quoque Plutarchum in Græcis Romanisque parallelis, ubi cum Perillo contendit Aruntium Paterculum. Vide quæ diximus in ARUNTIUS PATERCULUS. Vide denique Apostolium centuriæ vigesimæ parcmia 13.

Lucianus in opere quod inscribitur *Phalaris* (in quo etiam *Perillum* vocat Περύλαον) videtur ingenii exercendi causa introducere Phalarim deliberantem de consecrando æneo tauro Delphis: manifeste siquidem convincitur ibi declamatorem agere Lucianus. At serio magis Timæus, veluti conscribens historiam, tradidit Agrigentinos hunc Phalaridis taurum in mare demersisse. Vetus Scholiastes sub finem Odæ primæ Pythiorum Pindari, pag. 200 edit. Pauli Stephani: Τὸν δὲ Φαλαρίδῳ ταῦρον οἱ Ἀκρηγαντινοὶ καταπνέωσαν, ὥς φησι Τίμαιος. ἢ γὰρ ἐν τῇ πλῆθει δεικνύμενον, μὴ εἶναι τὸν Φαλαρίδῳ, καθάπερ ἡ πολλὴ κατήχη δόξα, ἀλλ' εἶναι ἐν τῇ πλῆθει τὸν Φαλαρίδῳ καὶ τῷ Περύλαῳ. καὶ σκευάσας δὲ αὐτὸν φασὶ Περύλαον, καὶ πρῶτον ἐν αὐτῷ κατακαίῃναι: *Phalaridis taurum Agrigentini demerserunt in mare, ut ait Timæus: eum autem qui in urbe ostenditur, non esse Phalaridis, quemadmodum plurimorum fert opinio, sed imago est Gelonis fluvii. Fabricasse vero eum perhibent Perilaum, ac primum in eo exustum.*

Omnino itaque res postulare videtur ut hoc in loco adducamus verba Diodori Siculi, Timæum hoc nomine graviter incusantis. Postquam enim Diodorus lib. XIII, pag. 210, retulit victorem Æmilcarem, capto Agrigento, innumerabiles ibi pictas tabulas statuasque maximi pretii diripuisse, non dubitavit & hoc addere: τὰ μὲν ἐν πολυπλέξει τὰ ἑσπέρων ἀπέστειλεν εἰς Καρχηδόνα. ἐν οἷς καὶ τὸν Φαλαρίδῳ συνέβη κομιδῇ τῶν ταύρων. τῷ δὲ ἄλλῳ ὁφέλαιαν ἐλαφυροπόλησε. Τῶν δὲ τῶν ταύρων ὁ Τίμαιος ἐν πᾶσι ἱστορίαις ἀπεβεβαιώνει μὴ γεγονέναι τὸ ἀπολλέειν, ὡς αὐτὸς τὴν τύχην ἡλείχθη. Σικελίων γὰρ ὕστερον ταύτης τὴν ἀλώσεως ὁρῶν ἐξήκοντα καὶ δεκάτοισι ἐπὶ σκῆπτρῳ Καρχηδόνα, τοῖς Ἀκρηγαντινῶσι μὲν τῶν ἄλλων τὴν ἀμεινάντων ταύρων τοῖς Καρχηδονίοις δὲ παραθήσειεν τὸν ταύρον, ὅς καὶ τῶν ἱσπεριῶν γενομένων ἦν ἐν Ἀκρηγαντί. Περὶ δὲ τούτων φιλοσόφῳ τινι περὶ τῆς τύχης, ὁπότε Τίμαιος, &c. Pretiosissima ergo operum prædam sub hasta vendidit. Hunc vero taurum Timæus in historiis affirmans nunquam omnino fuisse, ab ipsa fortuna redarguitur. Scipio etenim ducentis fere ac sexaginta post hoc excidium annis Carthaginem vastans, unā cum aliis rebus quæ Carthaginensibus adhuc erant reliquæ, Agrigentinis quoque restituit hunc taurum, qui etiamnum spectabatur in urbe Agrigentina, cum hoc historiarum opus contexeretur. De hoc vero majore cum

studio differere in animum induxi, quod *Timæus*, &c. Huc etiam facit illud Ciceronis libro IV in Verrem: *Aliquot sæculis post; P. Scipio bello Punico tertio Carthaginem cepit: qua in victoria (videte hominis virtutem & diligentiam; ut & domesticis præclaræ virtutis exemplis gaudeatis, & eo majore odio dignam Verris incredibilem audaciam judicetis) convocatis Siculis omnibus, quod diutissime sapissimeque Siciliam à Carthaginiensibus vexatam cognorat, jubet omnia conqueri: pollicetur sibi magnæ curæ fore ut omnia civitatibus, quæ cujusque fuissent, restituerentur. Tum illa quæ quondam fuerant Himera sublata, de quibus antea dixi, Thermitanis sunt reddita: tum alia Gelensibus, alia Agrigentinis: in quibus etiam ille nobilis taurus, quem crudelissimus omnium tyrannorum Phalaris habuisse dicitur: quò vivos supplicii causa demittere homines & subjicere flammam solebat. Quem taurum Scipio cum redderet Agrigentinis, dixisse dicitur: Equum esse illos cogitare, utrum esset Siculis utilius, suisne servire, an populo Romano obtemperare, cum idem monumentum & domesticæ crudelitatis & nostræ mansuetudinis haberent.*

Perillum nemo laudat sæviorem Phalaride tyranno, inquit Plinius lib. xxxiv, cap. 8, qui taurum fecit, mugitus hominis pollicitus igne subdito, & primus eum expertus cruciatum justiore servitia. In hoc à simulachris Deum hominumque devocaverat humanissimam artem. Ideone tot conditores ejus elaboraverant, ut ex ea tormenta fierent? Itaque una de causa servantur opera ejus, ut quisquis illa videat, oderit manus.

Ipsū vero Phalarim tandem quoque, præcisā tamen prius lingua, in tauro mugisse docet Ovidius in Ibin, versu 436:

*Ære Perilleo veros imitare juvencos,
Ad formam tauri conveniente sono.
Uique ferox Phalaris, lingua prius ense resecta,
More bovis Paphio clausus in ære gemas.*

Quum nullus jamdudum Phalaridi ludus videretur esse jucundior quàm cruor, quàm cædes, quàm ante oculos trucidatio civium, quum novis adhæc suppliciorum commentis quotidie grassaretur, ac ne defatigatio quidem satietatem ei sanguinis afferret; omnis Agrigentinorum populus ex improvviso in ultionem assurgens, horrificum atque omni odio imbutum bellum tyrannorum immanissimo intulit, videbaturque eum raptim ac turbulente sine ferro inter manus laniaturus, ut per singula membra moreretur, nisi occurrisset omnium cogitationi feralem hanc publici odii victimam commodius tauro suo posse includi. *Nulla vis imperis tanta est, inquit Cicero lib. II de Officiis, quæ premente metu possit esse diuturna. Testis est Phalaris, cujus est præter ceteros nobilitata crudelitas: qui non ex insidiis interiit, non à paucis; sed in quem universa Agrigentinorum multitudo impetum fecit.*

Ἀκράγαντινοι ἀπαλλάττοντες φαλάργον, ἐψηφίσαντο μηδένα φορῆν ἱμάτιον γλαυκίον· οἱ γὰρ ὑπερίπην ἔ τρεάνην γλαυκίνοις ἐχράνῃσι περιζύμασι: Acragantini exonerati Phalaride, decretum fecerunt ne quis glauca veste uteretur: ministri enim ejus tyranni glaucis utebantur subligaculis, Plutarchi πολιτικά ᾠδῶν γέγραμμεν, pag. 821 edit. Paris. 1624, in folio.

Inter vetustiora quoque monumenta Constantinopolim aliunde Theodosio imperante advecta, etiam *καλκὸς βοῖς ἐκ Περγᾶς ἤλθῃ· κάμυνθ' ἢ λῶ ἐν ἡ πέφλεκται ὁ ἀγῶ μάχης Ἀντίπας: Aeneas bos è Pergamo venit: erat autem caminus in quo combustus est sanctus martyr Antipas, Cedrenus editionis Regiæ pag. 323, B. Antipæ hujus meminit sacra pagina Apocal. II: 13.*

P E R S Æ.

Perfici calcei cultiores, περσικαὶ ἐμβάδες: Eustathius ad versum 1061 Dionysii Periegetæ. Suidæ περσικαὶ sunt genus calceamenti muliebris. Vide quoque Stephanum de Urbibus in Πέρσῃ, Athenæum lib. v, cap. 6; Tzetzen Chil. 1, hist. 29.

P E R S E U S.

Arpen, id est, curvum gladium in modum falcis à Perseo inventam multi dicunt, Servius ad versum 505 ix Æneidos.

P E R S E U S, P I C T O R.

Multum à Zeuxide & Apelle abest Apellis discipulus Persens, ad quem de hac arte scripsit, qui hujus fuit ætatis, Plin. lib. xxxv, cap. 10.

P H Æ A X, A R C H I T E C T U S.

Cum Agrigentini urbem suam fanis Deorum & subterraneis canalibus exornarent, totius operis curator atque inspector fuit Phæax: de quo sic Diódorus Siculus lib. XI, pag. 20: *Ἐπιστάτης δὲ γινόμενθ' ἑαυτῶν τῶν ἔργων ὁ παροικουμένων φαίαξ, ἀπὸ τὴν δόξαν ἔ κατασκευάσμενθ' ἐποίησεν ἑαυτῶν κληθῆναι τὰς ὑπονόμους φαίακας: Curator atque inspector*

Exor operis appellabatur Phæax, qui propter eminentem structurae gloriam obtinuit, ut eloaca vel canales subterranei ab eo phæaces vocentur.

PHALERION, PICTOR.

Phalerion fecit Scyllam, Plin. lib. xxxv, cap. ii.

PHANEAS, MARMORARIUS.

Fl. Phaneas Marmorarius: Inscript. Gruteri MLXXXV, 7.

PHARAX, STATUARIUS.

Pharax Ephesius à Vitruvio in Proemio libri tertii refertur inter Artifices qui nullam affecuti sunt memoriam, quod non ab industria artisve solertia, sed à felicitate fuerunt deserti.

PHASIS, PICTOR.

Anthologia Epigr. lib. iv, cap. 8:

Ὅυ σε μάκαρ Κυνέγειρε τ' ὡς Κυνέγειρον ἐχραΐε
Φᾶσις, ἐπεὶ βριαραῖς ἀνθετοὺν παλάμαις.
Ἀλλὰ ῥοφός τις ἔλω ὁ ζωγράφῳ, εἰδὲ σε χειρῶν
Νόσφισι, τῶν χειρῶν ἀνεκεν ἀθάνατον.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Te Phasis, Cynegire, tamen non ut Cynegirum,
Instructum siquidem fecit utraque manu.
Sed sapuit pictor, manibus qui noluit orbem
Pingere, qui manuum nomine morte caret.*

PHERECLUS, NAUPEGUS:

Vide quæ supra diximus in HARMONIDES.

PHIDIAS.

Minoribus simulacris signisque innumera artificum multitudo nobilitata est, ut ait Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Ante omnes tamen Phidias Atheniensis, Jove Olympiæ factæ, ex ebore quidem & auro, sed & ex ære signa fecit. Floruit autem Olympiade LXXXIII, circiter ccc nostræ urbis anno. Quo eodem tempore æmuli ejus fuerunt Alcámenes, Criasias, Nestocles, Hegias. . . . Venere autem & in certamen laudatissimi, quamquam diversis ætatibus geniti, quoniam fecerant Amazonas: quæ cum in templo Ephesiæ Dianæ dicarentur, placuit eligi probatissimam ipsorum, qui præsentibus erant, artificum judicio; cum apparuit eam esse, quam omnes secundam à sua quisque judicassent. Hæc est Polycleti, proxima ab ea Phidiæ, tertia Ctesilæ, quarta Cydonis, quinta Phragmonis. Phidias præter Jovem Olympium, quem nemo æmulatur, fecit & ex ebore aque Minervam Athenis, quæ est in Parthenone adstans. Ex ære vero, præter Amazonem supra dictam, Minervam tam eximiæ pulchritudinis, ut à forma cognomen acceperit. Fecit & Cliduchum, & aliam Minervam, quam Romæ Æmilius Paulus ad eadem Fortunæ dedicavit. Item duo signa, quæ Catulus in eadem æde posuit palliata; & aliorum colossicon, nudum: primusque artem toreuticam aperuisse atque demonstrasse merito judicatur. . . . Polycletus consummasse hanc scientiam judicatur, & toreuticam sic erudisse, ut Phidias aperuisse: quod postremum tamen in dubium vocat Cl. Salmasius, Plinianarum Exercitat. pag. 1047. Vide locum. Phidias dicitur Atheniensis Platoni in Protagora; Procopio lib. i de Ædificiis Justiniani, cap. ii. Statio Papinio lib. i Sylvarum, vocatur Atticus Elei sector Jovis. Prorsus ut ebur dictum sectile Ovidio de Medicamine faciei, versu 10:

Sectile deliciis India præbet ebur.

Τὸ δὲ Διὸς ἑοῶνον ἐμίσθη Φειδίας Χαρμίδης Ἀθηναῖος: Jovis simulacrum fecit Phidias. Charmini filius Atheniensis, Strabo lib. viii, pag. 353, D; ubi tamen rectius legas, χαρμίδης, ex inscriptione pedibus elaboratissimæ statuæ subscripta, φειδίας χαρμίδης υἱὸς Ἀθηναῖος μ' ἐμίσθη. Ita Pausanias, ut mox videbimus.

Panæus frater Phidiæ. Vide PANÆUS, PICTOR.

Plistænetus frater Phidiæ. Vide PLISTÆNETUS, PICTOR.

Eladas Argivus, præceptor Phidiæ. Vide ELADAS, STATUARIUS.

Hippias præceptor Phidiæ. Vide HIPPIAS, STATUARIUS.

Agoracritus discipulus Phidiæ. Vide AGORACRITUS, STATUARIUS.

Colotes discipulus Phidiæ. Vide COLOTES, STATUARIUS.

Phidias docuit etiam Alcamenem Atheniensem Sculptorem: nam & ipse quoque Phidias marmora scalpfit. De tota re sic Plinius lib. xxxvi, cap. 4: Marmore scalpendo primi omnium inclaruerunt Dipænus & Scyllis, geniti in Creta insula, etiamnum Medis imperantibus,

perantibus, priusque quam Cyrus in Persis regnare inciperet; hoc est, Olympiade circiter L. Coeptum deinde prosequitur proxime sequenti capite: Cum ii essent, inquit, jam fuerant in Chio insula Malas sculptor, dein filius ejus Micciades, ac deinde nepos Anthernus Chius, cujus filii Bupalus & Anthernus clarissimi in ea scientia fuere Hippodamidis poetae etate, quem certum est LX Olympiade fuisse. Quod si quis horum familiam ad proavum usque retro agat, inveniet artis originem cum Olympiadum origine coepisse. . . . Non omittendum, hanc artem tanto vetustiore fuisse quam picturam aut statuariam, quarum utraque cum Phidia coepit octuagesima tertia Olympiade, post annos circiter trecentos triginta duos. Et ipsum Phidiam tradunt scalpisse marmora; Veneremque ejus esse Romae in Octaviae porticibus eximia pulchritudinis. Alcamenem Atheniensem (quod certum est) docuit in primis nobilem, cujus sunt opera Athenis complura in aedibus sacris, praeclearaque Venus extra muros, quae appellatur Ἀφροδίτη ἐν κήποις. Huic summam manum ipse Phidias imposuisse dicitur. Apposita Seneca Epistola LXXXV; Non ex ebore tantum Phidias sciebat facere simulachra; faciebat & ex aere. Si marmor illi, si adhuc vilior materiam obtulisses, fecisset quale ex illa fieri optimum potuisset. Huc etiam facit illud Philonis Judaei ex opere περὶ μέγας, de temulentia; Τὸν ἀνδριαντιπικτον Φειδίαν ἐκείνον καὶ χαλκὸν λαβόντα φασὶ καὶ ἐλεφαντῶ καὶ χρυσὸν καὶ ἄλλας διαφόρας ὕλας, ἀνδριάντας ἀπεργάζεσθαι, καὶ ἐν ἅπασι τύποις μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἰσημίνεσθαι τέχνην, ὥς μὴ μόνον ἐπισήμονας, ἀλλὰ καὶ λίαν ἰδιώτας τὸν δημιουργὸν διὰ τὸν δημιουργηθέντων γνωρίσαι. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν διδύμων ἡ φύσις, χρησαμένη τῷ αὐτῷ πολλὰς χαρακτεῖ, πρὸς μικρὴν ἀπεραδιάκην ομοιότητος ἐτύπωσεν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ τελεία τέχνη, μίμημα καὶ ἀπεικονισμὸς φύσεως ἔστι, ὅταν διαφορεῖς ὕλας ὡραζάσθῃ, σχηματίζῃ καὶ ἐνοφραγίζῃ τὴν αὐτὴν ἀπάσαις ἰδέαν, ὥς πύτη μάλιστα συγγενὴ καὶ ἀδελφὰ καὶ διδύμα τὰ δημιουργηθέντα γινώσκω: Statuarium illum Phidiam ajunt accipientem aes & ebúr & aurum & plures alias diversae generis materias, fabricasse imagines una eademque arte insignitas; ita ut non tantum periti, sed & valde imperiti opificem ex operibus agnoscant. Sicuti enim in gemellis Natura, eodem saepe charactere usa, indiscretas fere similitudines efformat, pari quoque modo ars perfecta, quae nihil aliud est quam quaedam veluti imitatio atque adumbratio Naturae, cum assumit varias materias, omnibus eandem indit atque imprimit ideam, ut hac ratione maxime cognata, germana, gemina fiant ejus opera. Cicero libro v de Finibus bonorum & malorum; Phidias potest à principio instituire signum, idque perficere; potest & ab alio inchoatum accipere, atque absolvere. Ab Arte quoque clarum fuisse testatur Plato in Hippiā majore, Libanius Declamatione xxix; Origenes lib. viii contra Celsum.

Ab hac igitur scalpendi peritia Phidiam fortasse λιθουργὸν σοφὸν dixit Aristoteles, lib. vi Ethicorum ad Nicom. cap. 7. Sicuti contra verisimile est Platonem altius aliquanto considerasse multiplex sollertissimi Artificis ingenium, quando in Hippiā majore dixit: ὁ μολογὼ ἀρχὴν εἶναι δημιουργὸν τὸν Φειδίαν: Confiteor bonum esse artificem Phidiam. Eclogae ex Diodori Siculi libro xxvi: Φειδίας μάλιστα πηγμασμοῦ ἐπὶ τὴν ἑλεφαντίνων ἀγαλμάτων κατασκευάω: Phidias in magna habitus admiratione ob eburneorum simulachrorum fabricam.

Greg. Nazianzenus Orat. xxxiv, refert Phidiam inter Artifices κάλλη μὲν ὑπερβολῆς ἡράφειν καὶ γλύφειν εἰδότας: Pulchritudines exsuperanter pingere & sculperе gnaros. Diodorus Siculus circa initium libri xii, posteaquam dixit Græciam, Xerxe fugato, aliquamdiu pacatam tranquillamque floruisse, etiam sequentia hæc addit: Ἀπὸ τῶν γὰρ χρόνων ἐπὶ ἐτὶ πενήκοντα πολλὰ ἐπιδόσιν ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς πρὸς τὴν Ὀδαυμονίαν· ἐν τούτοις γὰρ τοῖς χρόνοις αἱ τέχναι δια τὴν Ὀπερίαν ἠυξήθησαν, καὶ τότε μέγιστοι μνημονόων) πηγνται γεγονέναι· ὧν ἐστὶ Φειδίας: Ex eo namque tempore per annos L maxima ad felicitatem cepit incrementa: atque adeo ea ipsa quoque etate artes, propter opum abundantiam, plurimum auctae sunt, & tunc memorantur artifices maximi floruisse: è quorum numero est Phidias Statuarius. Vitruvius in Proœmio libri tertii reponit Myronem, Polycletem, Phidiam, Lysippum, inter Statuarios qui non vulgarem eximiae Artis famam sunt consecuti. Cicero de claris Oratoribus: Atheniensium plus interfuit firma teſta in domiciliis habere, quàm Minervæ signum ex ebore pulcherrimum: tamen ego me Phidiam esse malle, quàm vel optimum fabrum lignarium. Quare non quantum quisque proficit, sed quanti quisque sit; ponderandum est; praesertim cum pauci pingere egregie possint aut fingere: operarii autem aut bajuli deesse non possint. Idem ibidem: Quinti Hortensii admodum adolescentis ingenium, ut Phidiae signum, simul adspēctum & probatum est. Idem in Bruto: Phidiae simulacris nihil in illo genere perfectius videmus. Prolixe Phidiam laudat Dio Chrysostomus Orat. xii. Martialis lib. iiii, Epigr. 35, de piscibus sculptis:

Artis Phidiae toreuma clarum
Pisces aspicias? Adde aquam, natabunt.

Juvenalis

Juvenalis Satyra viii, versu 103:

*Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis,
Phediacum vivebat ebur.*

Phidias quodam veluti entusiasmo agitatus atque impulsus ad Artem accessit. Unde & Suidas in τῶν ἰατρῶν, post magnifica eximii Medici præconia, tribuit eidem τὴν ἰατρικὴν ἔμπειράν τε καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἡ μάλιστα φιλοῦστος τὰς τέχνας ἐκάστω οἰκίῳ καὶ παρὰ τὸν τοῦ εὐφροῦς τὴν τέχνην. ἔτω καὶ Φειδίου ἐν θανάτῳ δὴ μνηστῆρ, ἔτω καὶ Ζεῦξιν εἰκάσαν τὰ ἀγάλματα: *Amatoriam artis diligentiam, quæ singulos maxime artifices familiariter sibi conciliare atque ad artis confinia deducere solet: sic & Phidiam veluti numine quodam afflatum fabricasse, sic & Zeuxim representasse imagines.* Cum his Suidæ verbis consonat illud Plinii libro xxxv, cap. 10: *Nicophanes impetuosi animi, & cui pauci comparentur.* Et rursus: *Impetus animi & quedam artis libido in hac potius tulere Protogenem.* Vide quæ nos de hac impetuosa mentis occulta libidine fuisse diximus libro primo de Pictura Veterum, cap. 4, §. 1.

Phidias multiplici & maxime ad has artes necessaria eruditione fuit instructus. Insigne hujus rei documentum affert Tzetzes *Chiliade* viii, hist. 193. Athenienses, inquit, cum in animo haberent insigne aliquod simulacrum super excelsa columna Minervæ consecrare, Phidiaz atque Alcameni dederunt in mandatis ut singuli quàm possent optimum ejus Deæ signum sculperent, quò deinde geminarum imaginum unam, quæ omnium judicio primas elegantiae ferret, dedicarent. Alcámenes Geometriæ atque Optices expers talem Deam fecit, ut nihil ea prope adspectantes elegantius fieri potuisse judicaverint: at Phidias, circa plurium artium species præstantissimus, præcipue tamen in Opticis & Geometricis versatissimus, considerans pro ratione altitudinis totam quoque rerum faciem immutari, labia Deæ aperta fecit, nares ejus convulsas, & cætera ad hunc modum. In medium itaque prolato utroque simulacro atque omnium oculis exposito, parum abfuit quin Phidiam universa multitudo lapidibus incesset: donec tandem imaginibus in destinatam altitudinem evectis, immane quantum discrimen omnes deprehenderint. Totius itaque rei casu adeo manifeste verso, Alcamenem insignis infamia, Phidiam vero debita laus & gratulatio sunt prosecuta.

Φασι πᾶσι τῶν τεχνῶν, Φειδίαν ἀμειν, ὄνυχά μόνον λείπει ἰδόντα, ἀπ' ἐκείνης ἀναλελογίστης ἡλὲ καὶ οὐκ ὅτι πᾶσι λείπει θρόνον καὶ ἀξίαν, ἀλλ' ὄνυχά μόνον ἀναπαλαστής: *Ferunt quendam Sicutiorum, Phidiam puto, unguem tantum leonis videntem, ex illo estimasse quantus futurus esset leo totus ad estimationem ostensi unguis efformatus, Lucianus in Hermotimo.*

Isocrates circa initium Orationis de Permutatione, contendit foedam indignamque maximorum Artificum extenuationem esse, Εἰ τις Φειδίαν τὴν καὶ Ἀλκιμάχου ἐργασάμενον, πλεονέκτημα καλεῖν κοροπλάστον. ἡ δὲ ἀξία καὶ Παρθένου τὴν αὐτὴν ἔχον ἡλικίᾳ φαίη τοῖς τὰ πινάκια χρᾶσθαι: *Si quis Phidiam, qui Minervæ simulacrum fecit, puparum fictorem appellare auderet: aut Zeuxidis & Parrhasii eandem esse artem diceret, cum arte eorum qui tabellas pingunt.*

Dionysius Halicarnassensis in Isocrate, censet Polycleti ac Phidiaz artem in pretio olim habitam, κατὰ τὸ σμῆν καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιομακρόν: *Propter gravitatem, præstantiam artis, & dignitatem.* Calamidis vero & Callimachi opera pluris fieri solita, τῆς λεπτότητος ἐνεκα καὶ τῆς χάριτος: *Propter exilitatem & venustatem.*

Illud interim σμῆν καὶ ἀξιομακρόν, quod Polycleto ac Phidiaz veluti ex æquo largitur Halicarnassensis Dionysius, aliter atque aliter utrique tribuit Strabo libro octavo, pag. 372, D. Nam hæc ejus verba, τὰ Πολυκλείτου ἔργα τῇ ἰδίᾳ τέχνῃ κάλλιστε τὰ πάντων, καὶ λυσιπρία καὶ καὶ μέγα καὶ τὸ Φειδίου λεπτότητα, videntur innuere statuas Polycleti omnium pulcherrimas præcipuam suæ majestatis vim traxisse ex arte, Phidiaz vero simulacra potissimum admirandæ venerationis decus accepisse ex ipsa totius operis mole sumptuumque impensa. Atque ita quoque accipiendum videtur illud Quintiliani libro xii, cap. 10: *Quæ Polycleto defuerunt, Phidiaz atque Alcameni dantur: Phidias tamen Dīs quàm hominibus efficiendis melior artifex traditur.* In ebore vero longe citra æmulum, vel si nihil nisi Minervam Athenis, aut Olympium in Elide Jovem fecisset: *cujus pulchritudo adjecisse aliquid etiam receptæ religioni videtur, adeo majestas operis Deum æquavit.* Huc denique respexit etiam Arriani Epictetus lib. i, cap. 6: Εἰς Ὀλυμπίαν ἀποδημεῖν, ἢ εἰς τὴν πᾶσι τὴν ἐργὴν καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν φύσιν ἡμῶν αἰσθητικῆς, τὸ ἀντιθέμενον τῶν ἀποδιδόντων: *Ad Olympia proficiscimini, ut Phidiaz opus videatis: & in malis quisque suis numerat, bonum inscium mori.* Vide quoque quæ de Phidia atque hoc ejus Jovē habet Photius in excerptis ex Himerii Oratione in Anatolium Præfectum, col. 1139.

Tot ac tanta certe hujus simulacri encomia passim apud Scriptores antiquos occurrunt, ut nullius unquam Artificis opus majore admirationis horrore spectantium olim animos perculisse videatur: quomobrem quoque inter septem opera mirabilia retulerunt veteres

μήματι· ἐ γάρ πω πρὸς τὰς παῖδας ἐπὶ ἡλικίας ἤδη καθιεσθῆναι τὸ Φειδίαν. τὸ δὲ αὐτὸν ταῖνι τῷ κεφαλῷ ἀναδεδυμένοι εἰκέναι τὸ εἶδος Παντάρκου λέγουσιν· μετὰ κινὸν δὲ Ἡλῆον τὸ Παντάρκου παιδικὰ εἶναι δὲ Φειδίαν. ἀνέλεστο δὲ καὶ ἐν παισὶν ὁ Παντάρκος πάλης νίκην ολυμπιάδι ἐκείνῃ παρὰ ταῖς ὀγδοήκοντα. Ἐπὶ δὲ τῷ κανόνων ποῖς λοιπῶν, ὁ λόγος ἐστὶν ὁ πῶς Ἡρακλῆς μαχόμενον παρὰ Ἀμαζόνας. δριμύτως μὲν δὴ σωμαφύπερρον ἐς ἑνέα ἐπὶ καὶ εἴκοσι. πέταξεν δὲ καὶ Θησίδος ἐν ποῖς συμμαχοῖς τῷ Ἡρακλεῖ. Ἀνέχουσι δὲ καὶ οἱ πόδες μόνον τὸ θρόνον, ἀλλὰ καὶ κίονες, ἵπποι ποῖς ποῖς μετὰ ζῴων ἐστῆκότες τὸ ποδῶν. Ὑπελθεῖν δὲ καὶ εἰὼν πρὸς τὸν θρόνον, ὥστε γὰρ καὶ ἐν Ἀμύκλαις ἐστὶν ἐν ποῖς δὲ θρόνον καὶ παρερχομένην. Ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲ ἐρύμαλα. . . . Ὅσον μὲν ἐν ἀποικίᾳ τῶν θυρῶν ἐστὶν, ἀλλήληται κυανῶ μιν· πρὸ δὲ λοιπῶν αὐτῶν παρέχει Παναίαν χρυσῆν. ἐν δὲ αὐταῖς ἐστὶ μὲν ἑρμῶν καὶ γῆν Ἀτλάος ἀνέχον· παρέσθαι δὲ καὶ Ἡρακλῆς ἐκδέχασθαι τὸ ἀρχαῖον ἐτέλων δὲ Ἀτλαντίου. Ἐπὶ δὲ Θησίδος καὶ Περσίδος, καὶ Ἑλλάς τε καὶ Σαλαμῖς ἔχουσι ἐν τῇ χειρὶ τὸ ἐπὶ ταῖς ναυσὶν ἀκροῖς ποιούμενον κόσμον· Ἡρακλῆς τε τῶν ἀγωνισμάτων τῶν ἐς τὴν λέοντα τὴν ἐν Νεμέᾳ, καὶ τὸ ἐς Κασάνδραν ὁρμήναιμα Ἀιαντίου. Ἰπποδάμειά τε ἡ Οἰνιάς πρὸς τῇ μητρὶ, καὶ Προμηθεὺς ἐπὶ ἐχόμενον μὲν πρὸς τῶν δεισμών, Ἡρακλῆς δὲ ἐς αὐτὸν ὄρον. . . . Τελειώματα δὲ ἐν τῇ χρυσῇ, Πενθησίλειά τε ἀφιστά τῷ ψυχρῷ, καὶ Ἀχιλλεύς ἀνέχων ἐστὶν αὐτῷ. καὶ Ἐσπερίδες δύο φέρουσι τὰ μήλα ὧν ἐπιπτεράσθαι λέγουσιν τῷ Φρυγίᾳ. Πάναιον μὲν δὲ ἑστὶ ἀδελφὸς καὶ τῷ Φειδίᾳ, καὶ αὐτὸς καὶ Ἀθλῶν ἐν Ποικίλῃ τὸ Μαρωθῶνι ἔργον ἐπὶ γυμνασίου. Ἐπὶ δὲ ποῖς ἀνωτάτω δὲ θρόνον, πεποιήκεν ὁ Φειδίας ὑπερὶ τὴν κεφαλὴν δὲ ἀγάλματι, τῷ μὲν Χάρμῳ, τῷ δὲ Ὀύρῳ, τῷ δὲ ἑκατέρῳ. εἶναι γὰρ θυγατέρας Διὸς καὶ ταύτας ἐν ἐπείν ἐστιν ἐρημῶν. . . . Τὸ ὑπόδημα δὲ τὸ ὑπὸ δὲ Διὸς ποῖς ποῖν, ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀτλῇ καλῶμενον θρανίον, λέοντας τε χρυσῆς, καὶ Θησῆος ἐπὶ πτερὰ μὲν ἔχει μάχην τὴν παρὰ Ἀμαζόνας, τὸ Ἀθλῶν πρῶτον ἀνδραγώγημα

illa certaminum priscorum imitamina: nondum enim ea qua Phidias vixit aetate, di adhuc puerorum erant instituti. Eum (autem qui sibi met ipsi caput tænia præcingit, specie corporis Pantarci quam simimum esse dicunt: erat is adolescentulus, leus, quem Phidias habebat in deliciis. Tulit etiam in puerorum lucta idem Pantarces palmam Olympiade sexta supra octogesima. In reliquis regulis cohors est quæ cum Hercule pugnavit adversus Amazonas: & numerus quidem utriusque patris est novem & viginti. Inter commilitones Herculis locatus quoque est Theseus. Solium autem non soli pedes sustinent, si & mediæ inter binos pedes columnæ pedibus magnitudine pares. Fieri non potest ut solium ipsum subeamus; quemadmodum neque Amyclis in solii interiora transimus. In Olympia sunt quedam septa. . . . Quantum igitur ex adverso valvarum ejus cæruleo colore inungitur; reliqua eorum exhibent (c) Panæni picturas. Inter eas et Atlas, cælum terramque sustinens: etiam Hercules adstat, Atlantis onus suscipiens jam paratus: Theseus adhuc & Pirithou & Hellas & Salamis habens in manu ornatum qui extremis addi solet navibus. Hercules cum Nemeo leone pugna, & Ajax in Cassandram iniquitas. Hippodami Oenomai filia cum matre, Prometheus ac huc vinculis constrictus & Hercules oculo in eum coniectos habens. . . . Postremi sunt in pictura, Penthesilea agens animam eamque sustinens Achilles: etiam Hesperides ferunt mala custodiæ earum commissa Panænus hic Phidiæ frater fuit, atque ejus quoque Athenis in Pæcile est pictura pugna Marathonie. In celsissima solii parte fecit Phidias super caput simulacri tum Gratiæ, tum Horas, tres utrasque. Nam & Horas esse Jovis filias, tradunt carmina poetarum. . . . Assula pedibus Jovis subiecta insculptos habet leones aureos, ac Thesei adversus Amazonas prælium, primum specimen virtutis ab Atheniensibus in externos

V. 2

(b) *Eum qui sibi met ipsi caput tænia præcingit.*] Hujus Pantarcis caput sibi tænia redimentis imaginem justæ magnitudinis à Phidia factam & in Elide quoque dedicatam fuisse docet Pausanias lib. vi, pag. 350, 50. Atque hic est idem ille Pantarces de quo hæc habet Arnobius adversus Gentes lib. vi: *Inter significes ille memoratus Phidias est primos: cum Olympii formam Jovis molimine operis extulisset immensi, super Dei digito Pantarces inscripsit pulcher. Nomen autem fuerat amati ab se pueri atque obscæna cupiditate dilecti; neque ullo metu est aut religione commotus, Deum nomine prostibuli compellare: quinimo exoleto Jovis numen simulacrumque sacrare. Usque adeo ludus est & puerilis affectio sigillaria ista formare, adorare pro Diis ea, sanctisatibus accumulare divinis: cum ipsos videamus artifices in effingendis his ludere, & libidinum propriarum monumenta sarcire.* Haussit hæc Arnobius ex Clementis Alexandrini Protreptico.

(c) *Panæni picturas exhibent.*] Addit paullo post hoc ipso in loco Pausanias: *Panæus hic Phidiæ frater fuit, atque ejus quoque Athenis in Pæcile est pictura pugna Marathonie.* Plura de hoc Pictore non vulgari ex Plinio & Strabone supra diximus in PANÆNUS.

αἶθμα ἐς ἄχ' ὁμοφύλοις. Ἐπὶ δὲ ἔβαθρε ἔθρονον πὲρ ἀνέχοντο καὶ ὄρον, ἅλα καὶ ὁσμήματα, ἀναβέβηκός ἐπὶ ἄρμα Ἡλίου, καὶ Ζῆς ἐστὶ καὶ Ἡῖρα. ὧς δὲ αὐτὸν Χάρις· ταύτης δὲ ἔρμης ἔχε, ἔρμης δὲ Ἑστία· μὲν δὲ τὴν Ἑστίαν ἔρως ἐστὶν ὅτι θαλάσσης Ἀφροδίτης ἀνίστατο ποδοχόμοι. τὴν δὲ Ἀφροδίτην σεφάνοι Πειθώ. ἐπιέρχεται δὲ καὶ Ἀπόλλων σὺν Ἀρτέμιδι, Ἀθηνᾶ τε καὶ Ἡρακλῆς. καὶ ἡδὴ ἔβαθρε πρὸς τῷ πέτρῳ Ἀμφικριτῇ καὶ Πισειδῶν, Σελήνῃ τε πῶτον (ἡμοὶ δοκεῖν) ἐλαύνει. τοῖς δὲ ἐστὶν εἰρημύα ἐφ' ἡμῶν τὴν θεὸν ὀχεύει, καὶ ἔχ' ἵππων. ὁ λόγον γὰρ πῶτα ἐπὶ τῷ ἡμῶν λέγουσιν ὀλήθη. μέτρα δὲ ἔστιν Ὀλυμπία Διὸς ἐς ὕψος καὶ εὐρύς· ὁπισθὰ μὲν γυμνασίου, ἐκ δὲ ἐπὶ πᾶσι γήπεμαί τις μετρήσασθαι. ἐπεὶ καὶ τὰ εἰρημύα αὐτοῖς μέτρα πολλὰ πᾶσι δοθέντα ἐστὶν, ἢ τοῖς ἰδίᾳσι περὶ τὴν ἐς τὸ ἀγαλμα δόξα. ὅπως γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν μέτρα ἐς ἔφειδεν τὴν τέχνην ἡρώδου λέγουσιν. ὡς γὰρ δὴ ὁκπελεσμένον ἡδὴ τὸ ἀγαλμα ἦν, ἡρώδης ὁ φειδίας ὁππῶς μῆναι τὸν θεόν, ἐπὶ τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτῷ κατὰ γνώμην. αὐτίκα δ' ἐς τὸτο ἔδραφες καθάσκειναι κεραυνὸν φασιν, εἴηκε ὕδρια καὶ ἐπὶ τὴν ἐς ἡμῶν καλῇ. ὅσον δὲ τὸ ἔδραφες ἐστὶν ἐμπεσόντων τὰ ἀγαλματα, τὸτο δ' ἐλάττω, μέλανι δὲ κατασκάπτει τῷ λίθῳ. περὶ δὲ ἐν πύλῳ τὸν μέλανα λίθον παρὰ κρητὶς, ἔρυμα εἶναι τῷ ἐλαίῳ τῷ ὀκχεύει. ἔλαιον γὰρ τῷ ἀγαλματὶ ἐστὶν ἐν Ὀλυμπία συμφέρον, καὶ ἐλαίον ἐστὶ τὸ ἀπείρητον, μὴ γίνεσθαι τῷ ἐλεφαντῇ βλάβη. ὡς τὸ ἐλαῖον δὲ Ἀλπίως. ἐν ἀκροπόλει δὲ τῇ Ἀθηνῶν τὴν καλεμένην παρθένον, σὺν ἔλαιον, ὕδωρ δὲ τὸ ἐς τὸν ἐλεφαντῇ ὠφελὲν ἐστὶν. ἀπὲρ γὰρ ἀνυχμεῖς δὲ ἀκροπέλειος ὕδατος ὡς τὸ ἄγαν ὑψηλόν, τὸ ἀγαλμα ἐλεφαντῇ πεποιημένον, ὕδωρ καὶ ὄρεον τὴν δὸς τῷ ὕδατι ποτῇ. Ἐν Ἐπιδαύρῳ δὲ ἐρμῆς μετὰ κατ' ἡντινα αἰσθάνει ὕδωρ τὰ Ἀσκληπιῶ σφίσι, ὅτι ἔλαιον ἐστὶν ἐχέον, ἐδίδασκον με οἱ περὶ τὸ ἱερὸν, ὡς καὶ τὸ ἀγαλμα τῷ θεῷ καὶ ὁ θρόνον ἐπὶ φρεσὶ ἐκ πεποιημένα.

exteros editum. In illa vero basi quae solium & montem sustinet, alia Jovis addita sunt ornamenta: in illa basi ex auro sunt opera, Sol conscendens currum, etiam Jupiter & Juno, ac juxta illum Gratia, eam vero excipit Mercurius, Mercurium Vesta, post Vestam est Amor excipiens Venerem à mari emergentem, Venerem denique coronat Suada. Insuper quoque sculptus est Apollo cum Diana, Minerva quoque & Hercules. Ac tandem circa extremitatem illius basis est Amphicrite & Neptunus, Luna quoque (ut mihi quidem videtur) equum ad cursum incitans. Alii tamen dicunt mulo, non equo, Deam vehi, & referunt fatuam prorsus de mulo fabulam. Mensuram (d) Olympii Jovis scio quosdam in longitudinem pariter & latitudinem descripsisse, mensores tamen istos parum probo, cum ab illis tradita mensura plurimum recedat ab oculorum judicio, si quis coram inspiciat. Tradunt & ipsius Dei testimonio artem Phidiae comprobata: quum enim perfectum jam esset simulacrum, rogavit Phidias Deum ut signo dato testaretur numquid ei placeret opus, repente de caelo tactam perhibent eam partem pavimenti, ubi ad hanc meam usque aetatem conspicitur urna aenea & operculum. Quantum vero pavimenti est a fronte simulacri, non candido, sed nigro confectum est lapide: ambit autem nigrum ipsum lapidem crepido ex Pario lapide, ut cohibeat oleum effusum. Oleum (e) etenim Olympico simulacro perquam est utile, prohibetque ne quam ebur noxam contrahat ex Altit paludiosa natura. At contra in Atheniensi arce, qui locus est aridus & valde celsus, eburneum simulacrum illius Minervae quam Virginem vocant, non oleum, sed aqua irrorationem postulat. Etiam (f) Epidauri, cum sciscitaret quomobrem neque oleum neque aquam Aesculapii simulacro affudissent, docuerunt me editui, statuum ipsam ac solium ejus imminere puteo.

Ad hanc Jovis Olympii fabricam pertinent & sequentia. Phidias Homeri versibus egregio dicto alludit, inquit Val. Maximus lib. III, cap. 7, exemplo ext. 4. Simulacro enim Jovis Olympii perfecto, quo nullum praestantius aut admirabilius humane fabricae manus fecit; interrogatus ab amico, Quomodo mentem suam dirigens vulum Jovis, prope-

(d) *Mensuram Olympii Jovis.*] *Mensuram hujus simulacri cum alii descripserunt, inquit Strabo libro octavo, pagina 354, A, tum Iambico quodam carmine Callimachus.*

(e) *Oleum simulacro perquam utile.*] *Plinius lib. v nat. hist. cap. 7: Veteri oleo usus est ad quaedam genera morborum. Existimatur & ebori vindicando à carie utile esse. Certe simulacrum Saturni Romae intus oleo repletum est.*

(f) *Etiam Epidauri.*] *Epidauricum hoc Aesculapii simulacrum à Phidia quoque sculptum fuisse discimus ex Athenagorae Legatione pro Christianis, ubi ait, ὁ ἐπιδάυρῳ Ἀσκληπιῶς, ἔργον φειδίας. Vide interim numquid haec fuerit illa Aesculapii imago, cui Dionysium Syracusanorum tyrannum auream barbam eripuisse auctor est Valerius Maximus lib. 1, cap. 1, exempli. extr. 3.*

P H I D I A S.

propemodum ex ipso cælo petitum, eboris lineamentis esset amplexus: illis se versibus quasi magistris, usum respondit:

Ἡ καὶ κτανήσων ἐπ' ὀφρύσι νεύσας Κρονίων.
 Ἀμείβεσθαι δὲ ἄρα χαίρειν ἐπεὶ ῥώϊον ἀνακλῆθαι,
 Κεῖλος ἀπ' ἀθανάτιο· μέγαν δὲ ἐλέλιξεν Ὀλυμπον.

*Dixit & nigris superciliis annuit Saturnus.
 Divina autem coma commovebatur Regis
 In capite immortalis, magnum autem concussit Olympum.*

Verfus hi Poëtæ principis occurrunt Iliados A, versu 529; ubi vide Eustathium: q non tantum Phidiam tradit Jovem Olympicum ad hoc exemplar finxisse, sed Euphran rem quoque narrat miro casu inductum, ut picturam Jovis ad idem exemplar confo maret. Vide quoque *Plutarchum in Paulo Emilio*; *Suidam in Phidias*; maxime v ro *Strabonem lib. viii, pag. 354, A*; & *Macrobium lib. v Saturnalium, cap. 13*. Al ter Cicero de perfecto Oratore: *Phidias, cum faceret Jovis formam aut Minervæ, na contemplabatur aliquem e quo similitudinem duceret; sed ipsius in mente insidebat specu pulebritudinis eximia quædam, quam intuens, in eaque defixus, ad illius similitudine artem & manum dirigebat.* Lucianus pro Imaginibus: *Phidiam ferunt, absoluto apu Eleos Jove ac primum in lucem producto, stetisse post valvas excepturum quid in istho opere laude vel vituperio dignum judicaret spectatores. Ceterum hic quidem carpeba nasam, quasi plus justo crassiores: alius faciem, ut nimis oblongam: tertius aliud qui in opere emendatissimo desiderabat: deinde, digressis omnibus, Phidiam ad plurimum opi nionem statuam emendasse. Neque enim exile aut contemnendum existimabat populi u que adeo numerosi consilium: verum hoc sibi jam olim persuaserat, multos plus sempe quam unum pervidere; quamquam ipse Phidiam se esse satis meminisset.*

Extra Altin est domus, quæ Phidiæ officina (ἐργαστήριον Φιδίας) nuncupatur: quò Phidias ibi singulas divine imaginis partes fecerit, antequam in unum compingerentur Pausanias libro quinto, pag. 315, 12.

Phidiæ posteris, accepto ab Eleis honorario ut simulacrum Jovis Olympii ab insidenti bus adherentibusque sordibus repurgarent (unde & Φειδωύτης cognominati) sacra facer solebant Minervæ, quæ olim dicebatur Ergane, prius quam huic operi manum admove rent, Pausanias libro quinto, pag. 313, 49. Quandoquidem igitur liquet Eleos hun honorem habuisse Phidiæ ob navatam strenue operam, ut in posteros ejus adeo magnifi cam compendiosamque functionem conferrent, fictum quoque dixerim argumentum il lius Controversiæ quæ apud Senecam Rhetorem est secunda libri octavi: *LEX. Sacrilegi præcitantur manus. THEMA. Elei ab Atheniensibus Phidiam acceperunt, ut is Joven Olympicum faceret: pacto interposito, ut aut Phidiam, aut centum talenta redderent Jove perfecto, Elei Phidiam aurum rapuisse dixerunt, & manus tanquam sacrilegi præciderunt: truncatum Atheniensibus reddunt. Petunt Athenienses centum talenta Contradicuntur.*

Proximum nunc est ut accedamus ad illud Minervæ simulacrum eburneum, de que supra Plinius: *Phidias præter Jovem Olympicum, quem nemo æmulator, fecit & ex ebore æque Minervam Athenis, quæ est in Parthenone adstans: τὸ δ' ἄνυσ αὐτὸ, inquit Strabo, lib. ix, pag. 396, πέρα ἐστὶν ἐν πεδίῳ περικαμένη κύκλῳ· ἐπὶ ᾧ τῇ πέτρᾳ τὸ πῆλ Ἀθηναῖς ἱερὸν, ὃ, πὶ ἀρχαῖς νεὸς ὁ τῆς Πολιάδος, ἐν ᾧ ὁ ἄσβεστος λυχνῶ· καὶ ὁ Παρθενὸν ἐκ ἐποίησεν ἱκπνῶ, ἐν ᾧ τὸ τῆς Φιδίας ἔργον ἐλεφάντινον, ἡ Ἀθηναῖς: Astu ipsum est saxum in planitie, undique domiciliis circumdatum: est autem in hoc saxo Minervæ tem plum, & vetusta Poliadis ædes, in qua est lucerna inextincta: item Parthenon, Icti ni opus, in quo est Minerva eburnea Phidiæ. τὸν Ὀλυμπιάδην δία, inquit Clemens Alexandrinus in Protreptico, καὶ τὴν Ἀθηναίαν Πολιάδα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλεφάντι κατισκευά σαι Φιδίαν, πάλιν πρὸς αὐτὸς: Olympiæ quidem Jovem, & Athenis Poliadem ex auro at que ebore sculpsisse Phidiam, ignotum est nemini. Meminit quoque hujus Minervæ Cicero in Paradoxis, *Hoc opus in apertum ut proferas, nihil postulo; non enim est ta le, ut in arce poni possit, quasi illa Minerva Phidiæ: sed tamen est tale, ut ex eadem officina exisse appareat.* Ovidius lib. iv de Ponto, Eleg. 1:*

*Arcis ut Aethææ vel eburna vel ærea custos
 Bellica Phidiaca stat Dea facta manu.*

De ipso autem simulacro hujus Minervæ nonnihil dicturi, ante omnia notare debe mus illud Valer. Max. lib. i, cap. i, exempl. ext. 7: *Athenienses Phidiam tulerunt, quamdiu is marmore potius quam ebore Minervam fieri debere dicebat; quod diutius ni sor esset mansurus. Sed ut adjecit, & vilis: tacere jusserunt. Maximus Tyrinus Dis fertat.*

stat. xxvi: *Φειδίας ἐδημύεργον Ἀθηναίαν εἰδὲν τῶν ὁμήρου ἐπῶν Φαυλοτέρην, παρθένον καλὴν, λαυκῶπιν, ὑψηλὴν, αἰγίδα ἀνέσωμένην, κόρυν φέρονσαν, δόρυ ἔχουσαν, ἀσπίδα ἔχουσαν: Phidias fabricavit Minervam nulla ex parte Homericis versibus deteriore, virginem ulchram, castos oculos habentem, proceram, egide præcinctam, galeam ferentem, abentemque hastam & clypeum.* Eusebii Chronicon ad Olympiadis LXXXV annum secundum: *Phidias eburneam Minervam facit.* Ubi vide Jos. Scaligerum.

Ad ipsum Deæ signum pertinent ea quæ tradit Pausanias lib. 1, pag. 43, 31. Quæunque signa posita sunt in anteriore pinnaculo templi quod Parthenona vocant, inquit Pausanias, pertinent ad Minervæ natales: posterioribus vero pinnaculi signa representant Neptuni & Minervæ super Attica certamen. Ipsum Deæ signum ex ebore atque auro actum est. Mediæ galeæ imposita est imago sphingis; utrumque latus galeæ tenent gryphes; sunt autem gryphes belluæ leonibus similes, habentesque alas & os aquilæ. Statua autem Minervæ recto statu est, in tunica talari, habetque in pectore caput Melusæ ex ebore factum: Victoria quoque, cubitorum fere quatuor: manu vero tenet hastam; adjacetque pedibus ejus scutum: etiam prope hastam est draco, qui fortasse crederi possit Erichthonius esse. Simulacri basis insculptam habet Pandoræ generationem. Hæc Pausaniæ verba nonnihil illustrant sequentia. *Εἰ καὶ σφόδρα ἦν σφοδρὸς ὁ Φειδίας ἐκ χρυσῶ καὶ ἐλέφαντι μορφὴν ἐπιδείξασθαι θέλον ἢ ἀνθρώπινον, ὅμως χρόνος γε εἰδυῖτο καὶ πολλοὶ παλαιοὶ εἰς τὰ ἔργα λέγεται οὕτως, ἥνικα ἐδημύεργον τὴν Ἀθηναίαν, εἰδὲ εἰς τὴν κρηπίδα τῆς θεῆς μόνον λίγην χρόνον προσδεσθῆναι: Etiam si ad exprimendam auro atque ebore Dei atque hominis effigiem valde peritus esset Phidias, nihilominus tamen ad opera perficienda multo indigebat tempore atque otio. Fertur itaque, quando Minervam sculpebat, non parum temporis in solam Deæ basin impendisse,* Themistius circa initium Orationis octavæ.

Ἡ Ἀθηναίη Φειδίᾳ ἀπαξ ἐκπύνασα τὴν χεῖρα καὶ τὴν Νίκην ἐπ' αὐτῆς δεξαμένη, ἔθηκεν ἑαυτῆς λαὸ τῷ αἰῶνι: *Phidiæ Minerva, manu semel extensa & Victoria in eam recepta, sic per omnem stat ætatem,* Arriani Epiæctetus lib. 11, cap. 8. Qualis autem fuerit istiusmodi Victoriarum status in simulacrorum dextris, docent nos verba Valerii Maximi libro 1, cap. 1, exempl. ext. 3; ubi inter alia Dionysii Syracusanorum tyranni sacrilegia & hæc recenset: *Idem mensas argenteas atque aureas e fanis sustulit: quodque in his more Græciæ scriptum erat, bonorum Deorum eas esse; uti se bonitate eorum prædicavit. Idem Victórias aureas, pateras, & coronas, quæ simulacrorum porrectis manibus sustinebantur, tollebat; & eas se accipere, non auferre dicebat: perquam stultum esse argumentando, à quibus bona precamur, ab his porrigentibus nolle sumere.* Latinus Pacatus panegyrico Theodosio Aug. dicto; *Recte germana illa pictorum poetarumque commenda Victoriarum fecere pennatam; quod hominum cum fortuna euntium, non cursus est, sed volatus.*

Τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγάλματι τὸ δράκοντα Φειδίας παρέθηκε. ὡς τὰς μὲν παρθένοισι τῆς Φυλακῆς δευτέρας: *Minervæ simulacro draconem Phidias addidit; significans virginis custodia opus habere,* Plutarchus de Iside & Osiride.

Norum est illud Demosthenis in exilium proficiscentis, & manibus ad Atheniensem arcem protensis in hæc verba impatientissime prorumpentis, ὦ θεοποινα πατὴρ, τί δὴ τοῦτο πῶς χαλεπώτατος χαίρεις θηρίοις, γλαυκὴ καὶ δράκοντι καὶ δήμῳ: *O heræ, urbis patrona, quid tribus difficillimis gaudes belluis, Noctua & Dracone & Populo?* Nam & ex decreto populi Noctuam, ut Deæ gratissimam, huic suo simulacro addidit Phidias; prudentissimam scilicet avem Deæ variarum artium atque omnis sapientiæ præfidi. Vide quæ habet hac de re Dio Chrysostomus Orat. xii, ubi quoque receptam de noctuæ sapientia opinionem firmat Apologo Æsopico non illepido: *Noctua, inquit, primitus enascente quercu, suavit avibus ut eam radicitus exstirparent, proventuram enim ex ea noxam qua irretirentur; nempe viscum. Hominibus deinde linum ferentibus, iussit & illud semen eruere ac devorare, plurimum enim detrimenti volucribus importaturum. Viso denique sagittario, prædixit, Iste homo vestris vos pennis antevertet, pedes ipse, alas vobis immittens sagittas. Hæc animo amicissimo præcipienti noctuæ, non accrediderunt volucres, recordem ac rerum nesciam judicantes: donec malo suo edoctæ, suspexerunt avem admiratione dignissimam, atque omnis prudentiæ primas lubentes ei concesserunt. Unde quoque usu venit ut nusquam appareat, quin protinus omnes ad eam advolent, velut omnium gnarum: at illa perditis nullam ultra consilii sui facit copiam, sed querula solummodo comploratione gravem inconsultarum sortem prosequitur.*

Quali fandalio Minervam suam induerit Phidias, docet Pollux Onomastici sui lib. vii, cap. 22: *Τυρρηνικά, τὸ καπέδυμα ξύλινον, πετραδάκνυλον· οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσι. σανδάλιον γὰρ ἦν. ὑπέδησε δ' αὐτὸ Φειδίας τὴν Ἀθηναίαν: Tyrrenica calceamenta, quorum solea lignea quatuor digitorum latitudinis, lora autem inaurata: erat autem sandalium. Hoc Minerva induit Phidias.*

Phidiam digito Minervæ nomen Pantarcis, exoleti sui, inscripsisse tradit Nazianzenus

nus Carmine Iambico XVIII. Aliquanto tamen ante monuimus Clementem Alexandrinum atque Arnobium tradidisse Phidiam digito Jovis Olympii inscripsisse *Pantarcus pulcher*. Sed fortasse perdit amans Artifex utrique inscripsit simulacro.

Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Minervæ, cum inscribere non liceret, Cicero lib. I Tuscul. quæst. τὸν ἀρχαίμακτον φειδίαν παλαστραζομένην πῶς ἐν ἀεροπέλει Ἀθωῶν, φασὶν ἐν μέσῃ τῇ πύλης ἀσπίδι τὴν ἐαυτοῦ προσωπὴν ἐντυπώσασθαι, καὶ σιωδίσαι τῷ ἀρχαίμακτῳ Διὶ πινθῶ ἀφανῆς δημιουργίας· ὥςτ' ἐξ ἀνάγκης, εἰ τις βούλοιο αὐτὸ ἀεὶ αἰεῖν, τὸ σύμπαν ἀρχαῖα λύειν καὶ συγχῆναι: *Phidiam istum, quem fictorem probum fuisse tradit memoria, vidi ipse in clypeo Minervæ, quæ arcibus Atheniensibus præfides, oris sui similitudinem ita colligasse, ut si quis artificis voluisset inde imaginem separare, soluta compage, simulac totius incolumitas interiret*. Sic Apulejus transtulit hunc locum defutum ex Aristotele de Mundo.

Minorum in clypeo Minervæ operum meminit Tullius libro II, de Oratore. Circa finem itidem libri de Perfecto Oratore; *Si quis Phidiæ clypeum dissolverit, collocationis universam speciem sustulerit, non singulorum operum venustatem*. Præcipue tamen huc facit illud Plinii libro XXXVI, cap. 5: *Phidiam clarissimum esse per omnes gentes, quæ Jovis Olympii famam intelligunt, nemo dubitat. Sed ut merito laudari sciant, etiam qui opera ejus non viderunt, proferemus argumenta parva, & ingenii tantum. Neque ad hoc Jovis Olympii pulchritudine utemur, non Minervæ Athenis factæ amplitudine, cum sit ea cubitorum viginti sex, eboræ hæc & auro constat: sed scuto ejus, in quo Amazonam præliam calavit intumescere ambitu parmæ; ejusdem concava parte Deorum & gigantum dimicationem: in soleis vero Lapitharum & Centaurorum: adeo momenta omnia compacta artis illius fuere. In base autem, quod calatum est, Pandoras genesin appellavit. Ibi Dii sunt triginta numero nascentes, Victoria præcipue mirabili. Periti mirantur & serpentem, & sub ipsa cuspide aream sphingem. Hæc sunt obiter dicta de artifice nunquam satis laudato, simul ut noscatur illam magnificentiam equalem fuisse & in parvis*.

Quamvis Pericli non deessent insigniores Architecti atque Artifices, omnium tamen dispensator & arbiter erat ei Phidias. Is omnia fere ob amicitiam Periclis curabat: quod huic convitia, illi vero insignem conflagavit invidiam; haud aliter ac si in gratiam Periclis ingenuas matronas, ad spectanda opera commeantes, Phidias reciperet. Nonnulli ergo in Phidia facturi periculum qualis erga Periclem futurus esset populus, Menonem quendam, cujus opera plurimum utebatur Phidias, constituunt in foro supplicem, petentem fidem publicam sibi dari: delaturum se manifesta Phidiæ crimina. Quum populus illum admisisset, nulla (quæstione in foro habita) furta sunt inventa. Aurum etenim sic à principio illigatum circumjectumque simulacro fuerat consilio Periclis, ut detrahi universum atque ad stateram posset approbari: quod ut facerent accusatores, Pericles urgere non destitit. Enimvero premebat excellentia operum Phidiam; præcipue quod in pugna Amazonica, quam sculpsit in clypeo Minervæ, effigiem suam expressisset, calvi senis saxum ambabus manibus sublatum tenentis. Præclaram item inclusisset Periclis imaginem, manus cum Amazone conferentis. Figura manus qua attollit hastam, ita erat fabrefacta, ut præterita oculis Periclis, quasi tegere conetur utrimque elucentem similitudinem. Ac Phidias quidem in vincula ductus, morbo interiit. Alii volunt veneno ab inimicis, ad invidiam Pericli faciendam, sublatum. Indici Menoni, ferente ad populum Glycone, immunitas data: commendavit insuper Prætoribus securitatem ejus populus. Vide *Plutarchum in Pericle*. Phidias statuam Minervæ elaboraverat, Pericli Xantippi filio operis curatore. Nonnulli vero ex operariis atque administris Phidiæ, dissidio quodam orto, ab inimicis Periclis instigati, ad aras Deum confugiunt. Qui cum &c. Vide *Diodorum Siculum libro duodecimo, pag. 95*. Aliquanto aliter de his vetus Scholiastes in Aristophanis Nubes & Pacem. Gesta hæc sunt Athenis Archonte Pythodoro: vide *Meursii Archontes Athenienses libro tertio, cap. 3*: qui mox ejusdem libri cap. 5 docet Phidiam in Elide mortuum Archonte Athenis Euthydemum sive Scythodoro, quem septimum à Pythodoro Archonta fuisse tradunt.

Hactenus fuere duo longe illustrissima operum Phidiæ, Jupiter scilicet Olympius & Minerva Attica: proximum est ut ad illud simulacrum Occasionis transeamus, cui Aufonius tertiam tribuit palmam. Quamvis non immerito videri possit Poëta Burdigalensis luculentam hanc Occasionis descriptionem nova inventionem auctiorem (Artificis modo nomine mutato) desumpsisse ex Græco epigrammate quod supra in vita Lysippi adscriptum ex Anthologiæ lib. IV, cap. 14. Aufonii epigramma in simulacrum Occasionis & Poenitentiae, est inter Aufoniana duodecimum numero.

*Cujus opus? Phidiæ, qui signum Pallados, ejus
Quique Jovem fecit, tertia palma ego sum.*

Sum

*Sum Dea quæ rara, & paucis Occasio nota.
 Quid rotule insistis? Stare loco nequeo.
 Quid talaria habes? Volucris sum. Mercurius quæ
 Fortunare solet, tardo ego, quum volui.
 Crine regis faciem. Cognosci nolo. Sed heus tu,
 Occipiti calva es. Ne tenear fugiens.
 Quæ tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic, rogo, quæ sis?
 Sum Dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
 Sum Dea quæ facti, non factique exigo pœnas.
 Nempe ut pœniteat, sic METANOE A vocor.
 Tu modo dic, quid agat tecum? Si quando volavi,
 Hec manet. Hanc retinent, quos ego præterii.
 Tu quoque, dum rogitas, dum percontando moraris,
 Elapsam dices me tibi de manibus.*

Obiter observa in hoc Epigrammate primam in *Phidias* mire corripì, cùm sit à Græco *Φειδίας*. Huic simile est illud Val. Flacci libro sexto:

Non Rhadalo cum fratre Phidon. - - -

Deorum matrem fecit *Phidias*: *Pausanias libro primo, pag. 6, 27.* Meminit ejus etiam *Arrianus* in *Periplo ponti Euxini*: *Εἰς βαλλόντων εἰς τὸ Φαίαν ἐν ἀριστερᾷ ἰδρύη ἡ Φασιανὴ θεὸς· εἴη δ' ἂν ὁπότε γὰρ ἔρχεται πικραιρομένη ἡ Ρέα· καὶ γὰρ κύμβαλον μὲν χεῖρας ἔχει, καὶ λέοντας ὑπὸ τῷ θρόνῳ, καὶ κάθηται ὡς περ ἐν τῷ Μητροῦ Ἀθηνῶν, ἡ δὲ Φειδίας: Phasin intrantibus à sinistra posita est Phasiana Dea: quæ conjecturam ex specie facienti potest videri Rhea esse. Manibus enim cymbalum habet, & leones sub folio, sedetque ut illa *Phidias* *Athenis in Metroo.**

Veneris *Uranix* sive cœlestis signum ex *Pario* marmore fecit *Phidias*. Erat id simulacrum *Athenis* supra *Ceramicum*: vide *Pausaniam libro primo, pag. 27, 17.* Aliud quoque Veneris *Uranix* signum fuit in *Elide* ex ebore & auro, altero pede premens testudinem, ars *Phidix*. Vide eundem *Pausaniam libro sexto, pag. 392, 23.* *Phidias* fecit Venerem *Eleorum*, prementem pede testudinem: ut hoc Veneris simulacro admonerentur mulieres intra ædium suarum parietes se continere, ac silentium agere. Nam aut viro, aut per virum oportet mulierem loqui: neque grave ei debet videri, quòd aliena lingua, tibicinis instar, vocem edat propria graviorem. Locus est in *Conjugialibus præceptis*: *τὴν ἡλείων ὁ Φειδίας Ἀφροδίτῃ ἐπιήσας χελώνῳ παλίσσῳ, οἰκίας οὐμβάλῳ πᾶσι γυναιξὶ καὶ σιωπῇ. δεῖ γὰρ ἢ πρὸς τὸ ἀνδρὰ λαλεῖν, ἢ ἀπὸ ἄνδρός· μὴ δυσχεραίνεσθαι, εἰ δὲ ἀλλοτρίας γλώσσης, ὥσπερ ἀνελήης, φθίγγει) σμνέσθαι: Phidias Eleorum Venerem fecit, caleantem testudinem, symbolum mulieribus domi mansionis & silentii: decet enim illa aut ad virum loqui, aut per illum. Non egre ferat, si aliena lingua, tanquam tibicen, vocem edat sua graviorem.*

Athenis extra templum *Minervæ* spectabatur *Phidix* æneus *Apollo* cognominatus *Par-nopius*, quod se *Deus bruchos*, qui universum agrum vastabant, extra fines pulsurum promississet, & abactos quidem constat, quamvis non tradatur qua ratione ex *tra* fines ejectioni sint: *Pausanias lib. 1, pag. 44, 11.*

De manubiis *Medorum*, fines *Marathonis* invadentium, *Phidias* fecit *Atheniensibus* *Minervæ* simulacrum ex ære: in cujus clypeo *Lapitharum* & *Centauro*rum pugnam *Mys* cœlavit, quum eam, & quæ in clypeo cernuntur reliqua, *Myi* prius, depinxisset *Parthasius* *Euënoris* filius: *Pausanias lib. 1, pag. 51, 23.*

Phidix quoque operum spectatu maxime dignum est signum illius *Minervæ*, quam à dedicantibus vocant *Lemniam*. τῶν ἔργων τῷ Φειδίᾳ θεᾷ μάλιστα ἄξιον ἄγαλμα Ἀθηνᾶς, ὁπότε τῷ ἀναγίνων καλεσμένης Ἀθηνᾶς, *Pausanias libro 1, pagina 51, 36.* Meminit quoque ejusdem *Minervæ* *Lucianus* in *Imaginibus*: *ΛΥ. τῶν Φειδίᾳ ἔργων πᾶσι μάλιστα ἐπὶ νηυσὶ· ΠΟ. τί δ' ἄλλο ἢ τὴν Ἀθηνᾶν, ἢ καὶ ὁπλισθεῖσαν τένεμα ὁ Φειδίας ἔκτισε; καὶ νῆα διὰ τὴν Ἀμαζόνια τὴν ἐπερειδομένην τῷ δορυτίῳ; ΛΥ. τὰ κάλλιστα, ὡ ἐπείρε. ΛΥ. Quodnam operum *Phidix* maxime laudas? ΠΟ. Quodnam aliud quàm *Lemniam*, cui etiam *Phidias* nomen dignatus est inscribere? quin etiam, per *Jovem*, *Amazonem* illam quæ *hasta* innititur? ΛΥ. Pulcherrima, ὦ amice. Idem quoque *Lucianus* tradit paullo post quid in utroque *Phidix* opere potissimum laudaverit antiquitas: in *Lemnia* quidem; τὴν δὲ παντὸς περὶ τὴν περὶ τὴν ἀνθρώπων καὶ παραπλάτων, καὶ ἵνα οὐ μόνον, Totius faciei ambitum, & genarum mollitiem, & nasum justæ magnitudinis. In *Amazon*e vero; ἐν ἡμῶν, καὶ τὸ ἀνθρώπου, Aptam oris commissuram & cervicem.*

Sed & *Nemesis* *Rhamnusia* *Phidix* maxime laudatur. A *Marathone* *stadia* LX *Oropum* versus progressis per litus, occurrit *Rhamnus*: hominibus ibi domicilia sunt ad mare. *Pau.*

Paululum vero à mari ascendentibus, occurrit fatum Nemesis. Hæc se Deorum una insolentibus maxime præbet implacabilem; ejusque potissimum ira Persas ad Marathiam deletos putant. Cum enim ægre ferrent Athenienses conatibus suis obstare velle; tantopere vim eorum despexerunt, ut Parium marmar, ac si jam prostrigassent hostem; trophæi erigendi causa secum deportarent: ex quo demide Phidias sculpsit signum Nemesis. Deæ caput exornat corona cervos habens ac sigilla Victoſiarum. Ipsa vero Dea læva tenet mali arboris ramm, dextra phialam. In phiala celati sunt Ethiopes: de quibus neque ipse quicquam conſpicere habeo, neque assentior eorum opinioni qui sibi videntur totam rem habere perfectissimam. Neque hoc interim, neque ullum aliud Nemesis simulacrum vetus, alatum est: postea vero animadverti hujus Deæ signa apud Smyrneos habere alas: cujus rei hanc suspicor esse causam, quod eum Deæ hujus numen maxime semet ostendat amantibus, alas quoque ei ob hoc ipsum, haud aliter ac Cupidini, additas. Nunc porro exequar ea quæ in basi ipsius simulacri sculpta sunt, præmissis tamen iis quæ totam rem plurimum illustrant. Græci dicunt Nemesis fuisse matrem Helenæ, Ledam vero nutricem. Quæ cum sciret Phidias, fecit Ledam veluti deducentem Helenam ad Nemesis. Fecit & Tyndarum cum filiis, & virum cum equo astantem, Hippea nomine: est & Agamemnon, & Menelaus, & Pyrrhus Achillis filius, quod ei primum Hermione Helenæ filia desponsa fuit: Orestes vero, ob impium in matrem facinus, præteritus est; quem tamen Hermione nunquam deseruit, cum filiam etiam peperisset ei. In basi deinceps est quem EPOCHUM dicunt, & alter item adolescens; de quibus aliud nihil accepi, nisi eos Oenoes fratres fuisse, à quo est CURIA nomen. Hæc habet Pausanias lib. 1, pag. 62, 38 & seqq. Plura de hac Phidiaca Nemesi vide supra in AGORACRITUS.

Aliquot signa fecit Phidias de pugna Marathonis decimis. Εἰσὶ δὲ Ἀθηναῖ π καὶ Ἀπόλλων, καὶ ἄνθρωποι ἑσπέρησι (ἀνδρῶν, Μιλησίων. ἐκ δὲ τῶν ἡρώων καλεσμένων, Εἰρεχθεύς καὶ Κέκροψ, καὶ Πανδίων καὶ Κελεὺς π καὶ Ἀντίοχος, ὁ ἐκ Μιδείας Ἡρακλεὺς φρονίμους δὲ Φύλαν. ἐπὶ δὲ Ἀργεὺς π καὶ παῖδες τῶν Θησέως Ἀκάμους· ἔπει μὲν καὶ Φυλαῖς Ἀθηνησὶν ὀνόματα κατὰ μανθάνωμεν ἔδοσαν τὸ ἐκ Δελφῶν. ὁ δὲ Μελαγίδης Κόδρος, καὶ Θησδὺς, καὶ Φυλδὺς· ἔπει δὲ ἐκείν τῶν ἐπώνυμων εἰσὶ. πῖς μὲν δὲ καλεῖσθαι γούρας φαίδας ἐπίηκε· καὶ, ἀληθεῖ λόγῳ, δεκάτη καὶ ἔπει δὲ μάχης εἰσὶ. Sunt autem Minerva & Apollo; &, ex iis qui exercitum duxerunt, Miltiades: ex iis vero qui heroum nomine celebrantur, Erechtheus, Cecrops, & Pandion: Celeus etiam & Antiochus, quem suscepit Hercules ex Midea Phylantis filia. Ageus etiam, & de Thesei filiis Acamas: hi enim tribus Atheniensium ex Delphici Apollinis oraculo nomina dederunt. Sunt etiam Melanthi filius Codrus, Theseus, & Phyleus: cum ab his tamen tribus non acceperint nomina. Atque hos quidem, quas percensuimus, fecit Phidias: suntque, ut vere fertur, ex decimis pugna Marathonis, Pausanias lib. x, pag. 626, 49.

Phidias juvit Theocostum Megarensē fingentem simulacrum Jovis: Pausan. libro primo, pag. 75, 10.

In arce Eleorum est ædes Minervæ, signum ex ebore atque auro, quod ferunt esse opus Phidix. Περιήκει δὲ ἀλεκτερόν ἐπὶ τῷ κράνι, ὅν ἔχει περὶ ὁπλοῖς ἔχων ἐς μάχας οἱ ἀλεκτερόνες· δύναμις δὲ ἀν καὶ Ἀθλῶας τῆς Εἰρήνης ἱερὸς ὁ ὅστις νομίζεται: Insculptus vero est galeæ gallus gallinaceus, quod promptissimi sint hi galli ad certamina. Fieri quoque potest gallum gallinaceum cassidi ob hoc impositum, quod putetur esse avis Minervæ Ergæiæ sacra, Pausanias lib. vi, pag. 394, 11.

κατὰ δὲ πῶ ὁδὸν ἐς αὐτὴν τῶ πλὴν εἰσὶν Ἀθλῶας . . . ἐλεφαντίνῳ δὲ τὸ ἀγάλμα καὶ χρυσῷ. φαίδας δὲ εἶναι τὸ ἐργασμῶν φασι, περὶ τῶν ἐπὶ ἢ ἐν τῇ ἐκροπόλει τὸ αὐτὸν τῇ Ἀθλῶαίῳ, καὶ ἐν πλαταίῃς πῖσαι δὲ Ἀθλῶας πὲ ἀγάλματα. Λέγουσι δὲ οἱ Πεδιῶν καὶ ἄδουον δὲ Ἀθλῶας καλεῖσθαι ἐς βάθρον τὸ γῆς. οὕτως δὲ τὸ ἄδουον τῶν ἐπὶ ἑκάστῳ ἀγάλματι τῷ βάθρῳ, καὶ τὸ ἀεὶ ἐκ δὲ ἄδουον νότιον π εἶναι, καὶ δι' αὐτὸ τῷ ἐλεφάντι ὀπιπύδαιεν: Prope Pellenen est Minervæ . . . signum ex ebore atque auro, quod Phidiam fabricasse tradunt, antequam vel Atheniensibus illam in arce, vel suam Platænsibus fecisset Minervam. Ajunt Pellenei sub ipsa Minervæ basi alte descendere adytum, atque ex eo humidum halitum exspirare, qui sit ebore tuendo peridoneus, Pausanias libro vii, pag. 452, in fine.

Minervæ Areæ signum Platænsibus fecit Phidias. Signum è ligno est inauratum: ejus os, summæ manus & pedes, sunt ex lapide Pentelico: magnitudine prope pari cum ea Minerva, quam Athenienses in arce ex ære de præda Marathonis dedicarunt: Pausanias libro nono, pag. 548, 19.

In ipso aditu portæ quæ Thebis proxima est Ifmeno fluvio, Minervæ & Mercurii marmorea signa spectantur. Pronaos Deos vocant: quod tantundem est ac si Vestibulares Deos dicas. Mercurium Phidias, Minervam Scopas fecisse dicitur: Pausan. lib. ix, pag. 557, 2.

φαίδας, λῆθοιοι, Phidias, Statuarii, Hesychius.

Phidix aliquod opus spectatur Romæ in foro Pacis, prodente auctorem suum ipsa statux inscriptione: Procopius de bello Gotthico lib. iv, cap. 22.

φιλαργυρὸς πῖς ἐργασίς ὑποκατασκευαῖς φρόνως, ὑπὸν, Ἀφροδίτην ἢ Περσέπλην. ἢ δὲ, Σὺ δ' ἔργος

Εὐσεβ. εὐδ. 18: *Præparatus quidam amator blande compellens Phrymen, dicebat, Aprodemum es Praxitelis: hæc vero, Tu autem Amor Phidie: refert Athenæus libro XIII, cap. 6: qui tamen hoc ob solam facietæ allusionis gratiam relatu dignum iudicavit, non quod Phidiam signum aliquod Cupidinis fecisse crederet.*

Pataris Lyciæ spectabantur olim statux Jovis & Apollinis, item iis adjacentes leones, dubia fama, Phidie an Bryaxidis essent opus: *Clemens Alexandr. in Prætreptice.*

Phidias non magnis tantum, sed & minutis operibus inclavit. *Phidias ὁ μέγας καὶ ὁ μικρὸς ὁ λυμπαῖος μέγας ὁ Ἀθηνῶν ἐκείνου ἐκείνου, ἀλλ' ἔδη καὶ μικρὰ χυμμάλα μέγας πύργος ἔργον ἐκείνου. αἰὲν δὲ τὸ πάλαι φασὶν αὐτὸν, καὶ τὸ μέλιτος, καὶ δὲ βέλῃ καὶ τὸ μύρον ἵνα, ὅτι ὡσπερ αἱ καὶ τῆς φύσεως καὶ ἀλάκας, τὴν πύργον ἐμὴν ἐκείνου.* Phidias sapiens non ex illo solum simulacro, quod in Olympia aut Athenis visebatur, celebrem adeptus est famam; verum etiam in exigua sculptura magnæ artis opus includens. Talem perhibent ejus cicadam atque apem fuisse, muscam quoque, si lubet: quorum unumquodque licet natura factum sit æneum, arte tamen animatur. Julianus Imp. epist. VIII. Huc etiam facit illud Nicephori Gregoræ Historiarum lib. VIII: *Ἦν καὶ Φιδίας ἐν Ἑλλάδι μέγας ἐκ πρὸς μέλιτος, καὶ πρὸς τῆς πύργου. ἀλλ' ἐκ οὗτοῦ ἐκ τῶν λυμπαῖων Διός.* Erat etiam Phidias apud Græcos magnus ob apem atque ob cicadam, non tamen tantus quantus ob Jovem Olympium.

Adagium *Φιδίας ἐμὴν πρὸς αἶνα* explicat ex Aristophane ejusque Scholiaste Paulus Leopardus *Emendationum lib. V, cap. 15.*

P H I D O N.

Mensuras & pondera invenit Phido Argivus, aut Palamedes, ut movet Gellius, Plin. lib. VI nat. hist. cap. 56: Phidon Argivus, decimus ab Hercule, & omnibus suæ ætatis principibus potentia præstantis, mensuras invenit, quæ Phidonia dicuntur, atque pondera, & monetam omnem aliam, tam & argenteam præcudit: Strabo libro VIII, pagina 358, B. Vide quoque eundem ibidem aliquanto post, pag. 376, A; Austerem Etymologici magni in Ἑλλάδων νομισμα, & in Ὀβελισμοῖς; Eusebii Chronicon ad annum MCCXVII, & Scaligeri Observat. Pythagoram ajunt primum pondera & mensuras in Græciam invexisse: Laertius in Pythagora.

P H I L E A S, MECHANICUS.

Phileas Tauromenites Machinarius: Meminit ejus Athenæus lib. V, cap. II.

P H I L E O S, ARCHITECTUS.

Phileos scripsit volumen de sanò Minervæ, quod est Priene: *Vitruvius in Proœmio libri septimi.*

P H I L E S I U S, STATUARIUS.

Dux ex ære boves positæ sunt in Elide: alteram Corcyræi, alteram dedicarunt Eretrienfes: utraque opus est Philessi Eretrienfis: *Pausanias sub finem libri quinti.*

P H I L I N U S, FABER ÆRARIUS.

Meminit ejus Lucianus in Dialogis meretricis, pag. 718.

P H I L I S C U S, PICTOR.

Philiscus pruxit officinam pictoris, ignem constante puero, Plin. lib. XXXV, cap. II.

P H I L I S C U S, STATUARIUS.

Ad Octaviæ porticum est Apollo Philisci Rhadii in delubro suo: item Latona, & Diana, & Musa novem, & alter Apollo nudus, Plin. lib. XXXVI, cap. 5.

P H I L L A T I U S vel P H I L T A T I U S.

Cum disquirerent Athenienses qua ratione conglutinentur libri, Phillatius vel Philtati, vir ad promovendam rem litterariam factus à natura, modum glutini ostendit, atque ob navatam operam celebrior factus, obtinuit à suis civibus honorem statux. *Vide Photii excerpta ex Olympiodori libris historiarum, col. 191, I.*

P H I L O, ARCHITECTUS.

Philon laudatus est Athenis armamentario mille navium admirabiliter fabricatò, Plin. lib. VII, cap. 37. Philo edidit volumen de ædium sacrarum symmetris, & de armamentario quod fecerat Piræei portu, Vitruvius in Proœmio libri septimi. Vide quoque Strabonem lib. IX, pag. 395, D. Armamentarium istud Sylla incendit. Vide Plutarch. in Sylla: Philonem illum Architectum, qui Atheniensibus armamentarium fecit, constat perdiserte populo rationem operis sui reddidisse, Cicero lib. I de Oratore: & Valer. Maxim. lib. VIII, cap. 12, exempl. ext. 2. Ausonius Edyllio X, quod inscribitur Mosella, versu 304 reponit hunc Philonem inter Architectos famæ præcipuos.

Extat & hodie liber Philonis in quo primum agitur de fabrica turrium, murorum, aliarumque munitionum: deinde exponitur quemadmodum sese defendant obsessi, & quo pacto arces urbesque expugnentur.

Philo Byzanteus scripsit de Machinationibus: *Vitruvius in Proœmio libri septimi.*

PHILO,

PHILO, STATUARIUS.

Fecit is Hephæstionem lasciva scortandi libidine infamem. Tatianus in Orat. adversus Græcos: *Διὰ τὴν τῶν Ἡφαιστίωνος ἐκ αἰδέσθαι προβαίαι, καὶ εἰ πάνυ φίλον αὐτὸν ἐν τήχῳς ποιεῖν*: Cur non averſamini Hephæstionis incontinentiam, ut ut eum affabre prorsus representaverit Philo?

PHILOCHARES, PICTOR.

Alterius tabula admiratio est, puberem filium seni patri similem esse, salva ætatis differentia, supervolante aquila draconem complexa. Philochares hoc suum opus esse testatus est. Immensa, vel unam si quis tantum hanc tabulam æstimet, potentia artis: cum propter Philocratem, ignobilissimos alioquin Glaucionem filiumque ejus Aristippum, Senatus populusque Romanus tot seculis spectet, Plin. lib. xxxv, cap. 4.

PHILOCLE, PICTOR.

Inventam linearum [picturam] dicunt à Philocle Ægyptio vel Cleanthe Corinthio, Plin. lib. xxxv, cap. 3.

PHILODAMUS BASSUS, AURIFEX.

Philodami Bassi aurificis ossa hic sita sunt, Inscript. Gruteri DCXXXVIII, 10.

PHILOLAUS, MECHANICUS.

Philolaus Tarentinus, insignis Mechanicus: Vitruvius lib. I, cap. I.

PHILOMACHUS, MARMORARIUS.

Suidas in πρῶτης memorat Æsculapii simulacrum accuratè à Philomacho fabricatum: τὸ τῷ Ἀσκληπιῷ ἄγαλμα περὶ τῷ ὑπὸ Φιλομάχῃ κατεσκευασμένον. Vide locum.

PHILOMUSUS, AMPULLARIUS.

C. LUCIUS PHILOMUSUS, AMPULLARIUS, Inscript. Gruteri DCXLIII, 10.

PHILON, STATUARIUS.

Philon refertur inter Statuarios qui optime fecerunt athletas & armatos & venatores sacrificantesque: Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Vide quoque quæ supra in PHILO afferuntur.

PHILONICUS, ARGENTI FABER.

C. CORNEL. PHILONICUS, FABER ARGENT. Inscriptio Gruteri DCXXXIX, 4.

PHILOPINAX, PICTOR.

Nomen ex ipsa re fictum liquet. Vide tamen qualiter æstuantem animum hujus Pictoris, flagrantis amore tabulæ à se depictæ, describat Aristænetus libro II, epist. 10. Et confer istam Aristæneti epistolam cum iis quæ dicimus in PYGMALION.

PHILOTIMUS, STATUARIUS.

Philotimi Æginetæ opus: Pausanias lib. VI, pag. 371, 3.

PHILOXENUS, PICTOR.

Nicomachus discipulos habuit Aristidem fratrem, & Aristoclem filium, & Philoxenem Eretrium, cujus tabula nullis postiferenda, Cassandro regi picta; continuit Alexandri prælium cum Dario: idem pinxit & Lasciviam, in qua tres Sileni comessantur. Hic celeritatem præceptoris secutus, breviores etiamnum quasdam picturæ vias & compendiaras invenit, Plin. lib. xxxv, cap. 10.

PHOCIS.

Silius Italicus libro primo:

*Adductis stridula nervis
Phocæis effundit vastos balista molares:
Atque eadem ingentis mutato pondere teli,
Ferratam excutiens ornum, media agmina rumpit.*

Lucianus in Lexiphane meminit figulinorum quorundam ex Phocide & Cnido allatorum, quæ propter subtilitatem operis dicit fuisse ἀνεμοφόρητὰ καὶ ὑμένεσθαι.

PHOENICES.

Phenicum gens in gloria literarum inventionis, & siderum, navaliumque ac bellicarum artium, Plin. nat. hist. lib. v, cap. 12. Vide quoque Diod. Siculum libro v, pag. 340, C; Festum Avienum in Orbis descriptione, vers. 1065; quemadmodum & Eustathium ad vers. 523 Dionysii Periegetæ; Strabonem lib. xvi, ubi de Tyriis agit. Syros Phænicas invenisse dicunt balistam & fundam, Plin. nat. hist. lib. vii, cap. 56.

PHOENIX, STATUARIUS.

Phœnix Lysippi discipulus fecit Epithersē, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

PHORONEUS.

Phoroneus, Inachi filius, templum Argis Junoni primus fecit, Hyginus fabula 225. Et rursus fabula 274: Phoroneus, Inachi filius, arma Junoni primus fecit, qui ob eam causam primus regnandi potestatem habuit. Omnino quoque vide Cassiodorum, Variarum VII, 18.

PHRADMON, STATUARIUS.

Phradmonis Argivi meminit Pausanias lib. VI, pag. 358, 29. Meminit ejus & Columella libro 10 de Hortorum cultu, ubi quoque ostendit eum fuisse Artificem non incelebrem: agens enim de fabricando tutelari hortorum Deo, non dubitavit hunc Phradmonem conjungere cum Dædalo, Polycleto, atque Agelade, notissimæ famæ Artificibus.

*Neu tibi Dædaleæ quærantur munera dextra,
Nec Polycletea, nec Phradmonis, aut Agelade
Arte laboretur: sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli
Terribilis membri, medio qui semper in horto
Inguinibus puero, prædoni falce minetur.*

PHRAGMON, STATUARIUS.

Olympiade LXXXVII fuere Agelades, Callon, Polycletus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras, Scopas, Perelius, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Et paullo post ibidem; Venere & in certamen laudatissimi, quamquam diversis ætatibus geniti, quoniam fecerant Amazonas: quæ cum in templo Ephesæ Dianæ dicantur, placuit eligi probatissimam ipsorum artificum, qui præsentibus erant, judicio: cum apparuit eam esse, quam omnes secundam à sua quisque judicassent. Hæc est Polycleti, proxima ab ea Phidie, tertia Ctesilæ, quarta Cydonis, quinta Phragmonis.

PHRYGES.

Trabeis usos accipio reges: pictas vestes jam apud Homerum fuisse, unde triumphales natæ. Acu facere id Phryges invenerunt, ideoque Phrygiones appellati sunt, Plin. nat. hist. lib. viii, cap. 48. Inveniam alium poetam, apud quem [Gratiæ] præcingantur & spissis auro Phrygianis prodeant, Seneca lib. I de Beneficiis, cap. 3. Plura habet Etymologicum Vossii, in Phrygiones. Phryges tibias excogitaverunt, Clemens Alexandr. Stromat. I. Vehiculum cum quatuor rotis Phryges invenerunt, Plin. lib. vii, cap. 56. Et mox ibidem: Bigas primum junxit Phrygum natio, quadrigas Erichthonius.

PHRYLUS, PICTOR.

Nonagesima Olympiade fuere Aglaophon, Cephissodorus, Phrylus, Euënor pater Parrasi & præceptor maximi pictoris: omnes jam illustres; non tamen in quibus herere expositio debeat, festinans ad lumina artis, Plin. lib. xxxv, cap. 9.

PHRYNON, STATUARIUS.

Phrynonem inter discipulos Polycleti refert Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

PHYROMACHUS, STATUARIUS.

Phyromachi Priapus. Anthol. Epigr. lib. IV, cap. 12:

Ἀναξάγορος με τ' ἐκ ἐπὶ πρὸς Πρίηπον,
ἐν χροῖν δ' ἀμφοτέρω γούνασι κεκλιμένον.
Τεῦξε δὲ φυρόμαχον· χαρίτων δέ μοι ἀρχοῖ καλῶ
Ἀθρήσας, διζέω μὴ κέπῃ πῶς ἔπεισον.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Non pedibus fultum, nixum sed utroque Priapum
Poplite, me poni jussit Anaxagoras.
Phyromachus fecit. Cum stet mihi proxima florens
Gratia, sit stultum quærere qui cecidi.*

Ubi tamen Grotius reponit *Phylomachus*.

PHYROS, MECHANICUS.

Phyros scripsit de machinationibus: Vitruvius in Proœmio libri septimi.

P I C T O R.

Apud Romanos, inquit Plinius lib. xxxv, cap. 4, ubi de Pictura agit, bonos mature huic arti contigit: siquidem cognomina ex ea Pictorum traxerunt Fabii clarissima gentis, princepsque ejus cognominis ipse ædem Salutis pinxit anno urbis condite ccccl. Quæ pictura duravit ad nostram memoriam, æde Claudii principatu exusta. Vide quoque

que Val. Maximum lib. viii, cap. 14. Huc etiam refer illud Ciceronis circa initium libri i quæst. Tusculanarum: *An censemus, si Fabio nobilissimo homini laudi datum fuisset, quod pingeret, non multos etiam apud nos Polycletos & Parafos fuisse futuros. Honos alit artibus, omnesque incenduntur ad studia gloriæ, jacentque ea semper, quæ apud quosque improbantur.* D. Hieronymus in Epitaphio Nepotiani, quod est libro ii, epist. familiari 22: *Nobilem virum Q. Fabium Pictorem miratur antiquitas, qui etiam Romanæ scriptor historiæ est; sed magis ex pictura, quam ex litteris nomen invenit.* Vide quoque Vossium lib. i de Latinis Historicis, cap. 3.

P I C U M N U S. Vide P I L U M N U S.

P I L U M N U S.

Rutulorum olim Dii fuere *Pilumnus & Picumnus*: ille Turni avus, hic avunculus vel patruus magnus. Quamquam alii hos Dioscuros esse tradiderunt. Meminit Pilumni Virgilius Æneid. ix, 4, ubi hæc annotat Servius: *Pilumnus & Picumnus fratres fuerunt & Dii. Horum Picumnus usum stercorandorum invenit agrorum: unde & Sterquilinius (vel Stercutius) dictus est: Pilumnus vero, pinsendi frumenti; unde & a pictoribus colitur. Ab ipso etiam Pilum dictum est. Quidam Pilumnus & Picumnus Castorem & Pollucem accipiunt. Nonnulli laudam deos, Varro conjugales deos suspicatur.* Adi Vossium de Origine & progressu idolol. lib. i, cap. 40.

P I N U S. Vide CORNELIUS PINUS.

P I S A N U S, P I C T O R.

Pisanus Pictor & Cælator insignis: qui ob Artis utriusque peritiam se in cælaturis Pictorem, & in picturis Cælatorem inscribebat. Numisma æreum Joannis Palæologi Imp. Constantinopolitani, OPUS PISANI PICTORIS. Vide Laur. Pignorum epistola xx Symbolarum epistolarum.

P I S E U S.

Pisum Tyrrhenum invenisse dicunt æneam tubam, Plinius nat. Hist. lib. vii, cap. 56.

P I S I A S, S T A T U A R I U S.

Meminit ejus Pausanias lib. i, pag. 6, 31.

P I S I C R A T E S, S T A T U A R I U S.

Pisicrates bigæ Pitbo mulierem imposuit. Idemque fecit Martem & Mercurium, qui sunt in Concordiæ templo Romæ, Plinius lib. xxxiv, cap. 8.

P I S O N. Vide P A U S O N.

P I S O N, S T A T U A R I U S.

Pison Calareus fuit discipulus Amphionis, præceptor Damocriti. Scholæ hujus aliquousque continuatam successionem refert Pausanias libro sexto. Locum descripsimus in CRITIAS, S T A T U A R I U S. Vatem Abanta fecit Pison è Calarea Troezeniorum: *Pausanias lib. x, pag. 625, 34.*

P I S T I A S, F A B E R L O R I C A R I U S.

Pistias, loricarum Faber, *Πιστίας*. Socratis cum Pistia super arte loricaria colloquium habet Xenophon lib. iii Apomnem.

P I T H E C U S A.

Notissima sunt quæ de Pithecula insula refert Ovidius Metam. xiv, 90. Aliter Plinius lib. iii natural. Hist. cap. 6: *Prochyta, non ab Æneæ nutrice, sed quia profusa Ænaria erat. Ænara ipsa, à statione navium Æneæ, Homero Inarime dicta. Græcis Pithecula, non à simiarum multitudine (ut aliqui existimare) sed à figlinis doliariorum.*

P I T H O D I C U S, P I C T O R.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, refert eum inter *Artifices æqualitate celebratos, sed nullis operum suorum præcipuos.*

P I X O D O R U S.

Vitruvius lib. x, cap. 7, agens de inventione lapicidinæ qua templum Dianæ Ephesiæ constructum est, *Pixodorus, inquit, fuerat pastor, is in his locis versabatur. Cum autem crues Ephesiorum cogitarent sanum Dianæ ex marmore facere, decernerentque à Paro, Proconeso, Heraclea, Thaso uti marmore, per id tempus propulsis ovibus Pixodorus in eodem loco pecus pascebat, ibique duo arietes inter se concurrentes, alius alium præterierunt, & impetu facto unus eorum percussit saxum, ex quo crustam, quæ candidissimo colore fuerat, dejecit. Ita Pixodorus dicitur oves in montibus reliquisse, & crustam cursim, cum maxime de ea re ageretur, detulisse. Ita statim honores ei decreverunt, & nomen mutaverunt; ut pro Pixodoro Euangelus nominaretur: hodieque*

quot mensibus magistratus in eum locum proficiscitur & ei sacrificium facit, & si non fecerit, pœna tenetur.

P L A C I D I A N U S, P I C T O R T R I V I A L I S.

Horatius lib. II, Satyra 7:

*Tu cùm Pausiaca torpes insane tabella,
Qui peccas minus atque ego, cùm Fulvi, Rutubæque,
Aut Placidejani contento poplite miror
Prælia, rubrica picta aut carbone; velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri.* - - -

P L A T O, P H I L O S O P H U S.

Apulejus lib. I de Dogmate Platonis: *Pictura non aspernatus artem.* Laërtius quoque in Platonis vita tradit eum καὶ τῆς γραφικῆς ἐπιμελεσθῆναι, etiam pictura studiosum fuisse.

Platonem ferunt aliquod etiam scientiæ machinalis experimentum exhibuisse, factò horologio nocturno quod referebat hydraulin, ac prægrandis clepsydre similitudinem habebat: *Athenæus lib. IV, cap. 23.*

P L I S T Æ N E T U S, P I C T O R.

Plistænetus Atheniensis, frater Phidiæ, fuit magni nominis Artifex. Memorat eum Plutarchus in opere cui titulus, *Bellone an pace clariores fuerint Athenienses.*

P O E N I.

Pœni lignario opere claruerunt, unde multa fabricæ lignæ opera ab illis nominata. Vide *Scaligeri notas in caput 7 libri tertii Varronis de R. R.*

P O L E M O N, P I C T O R.

Polemonem Alexandrinum inter Pictores non ignobiles refert Plinius libro xxxv, cap. II.

P O L E M O N, A L I U S.

Vide opus nostrum de Pictura Veterum, ubi diversi, ut videtur, memorantur Polemones qui de statuis, picturis, donariis, &c. scripserunt.

P O L I C H U S, S T A T U A R I U S.

Theogneti Æginetæ statuam fecit Polichus Ægineta. Policho præceptor fuit, pater Synnoon; illi vero, Aristocles Sicyonius, Canachi frater, eique non multum inferior gloria: *Pausanias lib. VI, pag. 359, 50.* Infra quoque est P T O L I C H U S Æ G I N E T A.

P O L I G N O T U S, P I C T O R.

Hic encausto pinxit. *Ceris pingere ac picturam inurere quis primus excogitaverit, non constat. Quidam Aristidis inventum putant, postea consummatum à Praxitele. Sed aliquanto vetustiores encaustica pictura extitere, ut Polignoti, & Nicanoris, & Arcesilai Pariorum, Plin. lib. xxxv, cap. II.*

P O L I S, S T A T U A R I U S.

Plinio lib. xxxiv, cap. 8, Polis recensetur inter Artifices qui optime fecerunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

P O L L E N T I A.

Samia etiamnum in esculentis laudatur. Retinet hanc nobilitatem & Aretium in Italia; at calicum tantum, Surrentum, Asta, Pollentia: in Hispania, Saguntum: in Asia, Pergamum, Plin. lib. xxxv, cap. 12.

P O L L I S, A R C H I T E C T U S.

Pollis conscripsit præcepta symmetriarum: *Vitruvius in Proœmio libri VII.*

P O L Y C H A R M U S, S C U L P T O R.

Venerem lavantem sese, Dedalum stantem fecit Polycharmus, Plinius libro xxxvi, cap. 5.

P O L Y C L E S, P I C T O R.

Polycles Atramitenus à Vitruvio in Proœmio libri III refertur inter Pictores qui multam memoriam sunt assecuti, quòd non ab industria artisve solertia, sed à felicitate fuisse deserti.

P O L Y C L E S, S T A T U A R I U S.

Centesima secunda Olympiade florere Polycles, Cephissodorus, Leochares, Hypatodorus, Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Paulo post ibidem refert & alterum ejusdem nominis statuarium: Cessavit deinde ars: ac rursus centesima quinquagesima quinta revixit, cum fuisse, longe quidem infra prædictos, probati tamen, Antheus, Callistratus, Polycles,

lycles, Athenius, Callixenus, Pythocles, Pythias, Timocles. Denique post alia multa ibidem & hoc addit: *Policles Hermaphroditum nobilem fecit.*

Amyntam pancratiasten fecit Polycles Atticæ scholæ Fictor, discipulus Seadici Atheniensis: *Pausanias lib. vi, pag. 351, 1.*

Hegesarchi statua est opus Polyclis liberorum: *παιδῶν Πολυκλείου: Pausanias lib. vi, pag. 366, 38.*

Minervæ Cæpææ simulacrum fecere Polyclis filii, *παῖδες Πολυκλείου: Pausanias lib. x, pag. 679, 19.*

Fecerit & Musas hic Artifex, si admittimus Lipsii conjecturam, restituentis nomen Polyclis in loco Varronis quem citat Nonius in *Daci*: nam pro *Nihil sunt Musæ polycis vestrae, quas ærifice duxit*, emendat, *Nihil sunt Musæ Polyclis quas ærifice duxit.* Ad tamen Jani Ruggerii Var. lectionum librum 1, caput 1.

POLYCLEUS, SCULPTOR.

Apollinem, qui citharam in eodem templo tenet, Timarchidos fecit. In via Octavia vero porticus in aede Hyænonis ipsam Deam Dionysius & Polyctes: aliam Venerem eodem loco Philiscus. Cetera signa Praxiteles. Item Polycles & Dionysius Timarchidos fecit, qui est in proxima aede, fecerunt, *Plinius lib. xxxvi, cap. 5.*

POLYCLETUS.

Olympiade LXXXVII fuisse Agelades, Callon, Polycleus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras, Scopas, Pericles. Ex his Polycleus discipulos habuit Argium, Asopodorum, Alexum, Aristidem, Phrynonem, Dinonem, Athenodorum, Domeam Clitorium, Myronem Lycium. Venere autem & in certamen laudatissimi, quamquam diversis ætatibus geniti, quoniam fecerant Amazonas: quæ cum ex templo Ephesie Dianæ dicantur, placuit eligi probatissimam ipsorum artificum, qui præsentibus erant, iudicio, cum apparuit eam esse, quam omnes secundam a sua quisque iudicassent. Hæc est Polyclei, proxima ab ea Phidie, tertia Ctesia, quarta Cydona, quinta Phragmonis. Polycleus Sicyonius, Ageladis discipulus: Diadumenum fecit, molliter juvenem, centum talentis nobilitatum. Idem & Doryphorum, viriliter puerum. Fecit & quem Canona artifices vocant, lineamenta artis ex ea petentes, velut a lege quadam: solusque hominum artem ipse fecisse artis opere iudicatur. Fecit & Distringentem: & nudum talo incessentem: duosque pueros, item talis nudos ludentes, qui vocantur Astragalizontes, & sunt in Titi Imperatoris atrio, quo opere nullum absolutius plerique iudicant: item Mercurium, qui fuit Lysimachæ: Herculem, qui Romæ, Antæum a terra sustententem: Artemonem, qui Periphetas appellatus est. Hæc consummasse hanc scientiam iudicatur, & tarenticem sic erudisse, ut Phidias aperuisse proprium ejusdem, ut uno crure insisterent signa excogitasse: quadrata tamen ea esse tradidit Varro, & pene ad unum exemplum. Primus Myron multiplicasse varietatem videtur, numerosior in arte quam Polycleus, & in symmetria diligentior. Lysippus fecit Hephæstionem, Alexandri Magni amicum, quem quidam Polycleto adscribunt, cum is centum prope annis ante fuerit. Omnia hæc habet Plinius libro xxxiv, cap. 8. Antiquissima artis gloria, Deliaque fuit. Proximo laus, & æginetico: illaque ere, Myron usus est; hoc, Polycleus: æquales atque condiscipuli. Amulatio autem & in materia fuit, *Plin. lib. xxxiv, cap. 2.* Ex illis nos velim intelligi pingendi singulorum conditoribus, inquit idem Plinius in Præfatione operis ardui, quos in libellis his inveniæ absoluta opera, & illa quoque quæ miranda non satiamur, pendenti titulo inscripsisse: ut, Apelles faciebat, aut Polycleus, tanquam inchoata semper arte & imperfecta, ut contra iudiciorum varietates superesset artifici regressus ad veniam, velut emendaturo quicquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare plenum verecundie illud est, quod omnia opera tanquam novissima inscripsere, & tanquam singulis fasto adempti. Tria non amplius, ut opinor, absolute traduntur inscripta, Ille fecit, quæ suis locis reddam. Quo apparuit summam artis securitatem auctori placuisse, & ob id magna invidia fuisse omnia ea. Vide Angeli Politiani Observationes & Emendationes cap. XLVII.

Cicero libro III de Oratore: Una fingendi est ars, in qua præstantes fuerunt Myro, Polycleus, Lysippus: qui omnes inter se dissimiles fuerunt, sed ita tamen, ut minimam sui velis esse dissimilem.

Cicero de claris Oratoribus: Quis non intelligit Canachi signa rigidiora esse, quam ut imitentur veritatem? Calamidis, dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polyclei & jam plane perfecta, ut mihi quidem videri solent.

Quintilianus lib. XII, cap. 10: Durior & Tuscanis proxima. Calon atque Egeas:

fus: jam minus rigida, Calamis: molliora adhuc supradictis, Myron fecit. Diligentia ac decor in Polycleto supra ceteros: cui quamquam à plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deesse pondus putant. Nam ut humane forme decorem addiderit supra verum, ita non explevisse Deorum auctoritatem videtur. Quin etatem quoque gravem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas. At quæ Polycleto defuerunt, Phidiae atque Alcameni dantur: Φειδίας ἢ Πολύκλειτος Ἰακυμασὺς καλοῦσσι τὸ ἔργον, Phidias & Polycletus ad miraculum usque perficiunt opera sua, Origenes libro octavo contra Celsum.

Plutarchus Symposiacon libro 11, probl. 3: Αἱ τέχναι πρῶτον ἀτύπιστα καὶ ἀμορφα φαίνονται, ὅτε ὑστερον εὐαίσθηται τοῖς εἰδεσι διαφύσσιν· ἢ Πολύκλειτος ὁ πλάστης εἶπε χαλεπύτατον εἶναι τὸ ἔργον, ἔτι μὲν ἐν ἔνυχι ὁ πηλὸς γένεται: *Artes initio rudia atque informia fingunt opera, deinde tandem singula suis formis articulatim perficiunt. Unde & Polycletus scitor dixit, Opus tunc esse difficillimum, cum ad unguem exigitur lutum.*

Pericleus Statuarius Argivi Polycleti discipulus fuit: *Pausanias lib. v, pag. 319, 47.*

Canachus Sicyonius Polycleti Argivi discipulus fuit: Idem *Pausanias libro vi, pagina 367, 50.*

Dionysius Halicarnassensis in Ifocrate censet Polycleti ac Phidiae artem olim in pretio habitam κατὰ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλόπρεπον καὶ ἀξιωματικόν, *Propter gravitatem, præstantiam artis, & dignitatem.* Callimachi vero & Calamidis opera pluris fieri solita τῆς λεπτοτέρας ἐνικα καὶ τῆς χαλκῆς, *Propter exilitatem & venustatem.*

Polycletum pulchritudo Jovis Olympii Minervæque Phidiacæ non deterruit, quò minus experiretur quid efficere aut quousque progredi posset. *Ne minoris quidem famæ opifices per tot jam sæcula videmus laborem suum destituisse, qui Protozenem cum Apelle, Parrhasioque mirati sunt. Nec pulchritudine Jovis Olympii Minervæque Phidiacæ sequentis ætatis attonitos piguit experiri Bryaxim, Lysippum, Praxitelem, Polycletum quid efficere aut quousque progredi possent. Sed in omni genere scientiæ & summis admiratio veneratioque, & inferioribus merita laus contingit, Columella in Præfatione libri primi de R. R.*

Hipponicus Calliæ filius patriæ suæ dicaturus statuam, noluit obsequi amico suadenti ut eam Polycleto faciendam locaret; negans se patriæ positurum donarium, cujus gloria magis ad Artificem, quàm ad donantem esset redundatura: *Ælianus var. Hist. libro XIV, cap. 16.*

Polycletus crassis insubidæ plebis judiciis illudere parans, geminum uno eodemque tempore fecit simulacrum; quorum unum ad arbitrium vulgo hominum concinnavit, in altero fabricando accuratè observavit legem normamque Artis. Primæ imaginis fabricam plebi hac ratione indulgit. Unicuique in officinam suam ingredienti morem gessit, semper aliquid transponens aut commutans, prout hic vel iste dictabat: ac utraque tandem publice proposita, omnibus quidem admirationi fuit ea quam privatim ex præscripto artis fecerat; at altera petulantibus aperte iridentium cachinnis excipiebatur. Ibi tum Polycletus: Vos ipsi fecistis eam, quæ nemini non videtur despicibilis: mea vero est altera, quam tantopere suspicitis: *Ælianus var. Hist. lib. XIV, cap. 8, videatur & Tzetzes Chil. VII, Hist. 191.* Simile exemplum Pictoris ex opinione multitudinis imperitæ pingentis equum, immane quantum distantem ab altero quem arti suæ, non autem inconfutis plurium judiciis debebat, habes apud Dionem Chrysostom. Orat. LXXVIII. Hoc interim exactissimæ Artis opus quod pro suo agnosci volebat Polycletus, fortasse fuerit Canon ille Polycleti, ex quo Artifices lineamenta Artis petebant, *velut à lege quadam, ut supra locutus est Plinius.* Eximie Galenus lib. primo περὶ κρῆσεων, *de temperamenti:* Καὶ πλάσσει, καὶ χαράσσει, ἀνδριανόμοιοι τε, καὶ ὅλως ἀγαλμασποιοὶ τὰ κάλλος χαράσσειν καὶ πλάττειν κατ' ἑκάστην εἰδῆ, εἰς ἀνδρῶν ὁμορφότατον, ἢ ἵππων, ἢ βοῶν, ἢ λεόντων, ἢ μὲν ἐν σκείνῃ τῷ ἥθει σκοπεῖν, καὶ πᾶσι τοῖς ἀνδράσι ἐπιμαρτυρεῖται Πολυκλείτης Κανὸν ὀνομαζομένης, ὅς ἐστι πύκτων τῶν μορίων ἀκριβῆς τὴν πρὸς ἀλλήλα συμμετρίαν ἔχων ὁρμήσας ταῖς τέχνησι: *Et plæstæ, & pictores, & statuarii, omnesque in universum significes puleberrima queque pingunt finguntque in quavis specie, ut hominem forma præstantissimam, aut equum, aut bovem, aut leonem, disponentes quod sit in illa specie medium. Laudatur etiam quedam Polycleti statua, quæ nuncupatur Canon, ac nomen hoc sortita est ex eo quod omnes ejus partes accuratissimam ad se invicem habeant symmetriam.*

Plinius etiamnum ac distinctius idem Galenus in libro περὶ τῶν κατ' ἰσοκράτους καὶ πλάτωνος describit hunc Canonem: Τὸ κάλλος τῆς σωματικῆς ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίας ἐστὶν, κατὰ τὸν ἐν τῷ Πολυκλείτῃ Κανόνι γέγραπται. πάσας γὰρ ἐκδιδάσκει ἡμᾶς ἐν σκείνῃ τῇ συγγραμμῇ τὰς συμμετρίας τῆς σωματικῆς ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐκβεβάρυσεν, δημιουργήσας ἀνδριάντας κατὰ τὰ τῶν λόγων ποσάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸ ἀνδριάντα, κατὰ τὸν καὶ τὴν συγγραμμὰ, κανόνα: *Pulchritudo corporis in symmetria partium posita est, prout in Polycleti Canone traditur. Polycletus etenim in illo commentario edocuit nos omnem symmetriarum*

triarum rationem, atque hanc suam dissertationem ipso quoque opere firmavit, faciens statuam secundum dictæ commentationis præcepta, & statuam ipsam una cum scripta communi denominatione Canonem appellans. Corporis modum juxta Polycleti Canonem sic definit Lucianus de Saltatione: μήτε ὑψηλὸς ἄνθρωπος ἔστω καὶ πύρρον τῆ μελέτης ὀπισμύτης, μήτε παρηνὸς καὶ νανώδης τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐμμετρεῖται ἀμελῶς· ὅτε πολὺπαρκα, ἀπὸ μόνον χάρι. ὅτε λεπτεῖς εἰς περιβολῶν, σκελετωδὲς τῷ καὶ νεκρῷ: Neque sit nimium procerus & immodice longus, neque humilis atque ipsa veluti natura nanum referens; sed accurate se contineat intra justam debitæ mensuræ proportionem; neque corpulentus, illud enim inscitum est; neque impense tenuis, quoniam sic videri posset skeleton vel cadaver. Eidem porro Luciano in libro de Morte Peregrini ipse Peregrinus, absolutissimi corporis homo, dicitur: τὸ δ' οὐτως τῷ παλάσμα καὶ δημύεργμα, ὁ δὲ Πολυκλείτης κανὼν: Illud Naturæ signum atque opifscium, Canon Polycleti.

Polycletus in pectore fingendo videtur excelluisse. Chares à Lysippo statuas facere non isto modo didicit, inquit Auctor Rhet. ad Herennium lib. IV, ut Lysippus caput ostenderet Myronis, brachia Praxitelis, pectus Polycleti; sed omnia coram magistrum facientem videbat; cæterorum opera vel sua sponte considerare poterat.

Aristodemus apud Xenophontem lib. I Apomnem. testatur se Homerum in pangen-dis carminibus epicis maxime admirari, in dithyrambo, Menalippidem, in tragœdia, Sophoclem, in statuaria, Polycletum, in pictura, Zeuxin.

Polycletum enumerat Tullius inter Artifices magna solertia præditos: An pateretur hoc Zeuxis, aut Phidias, aut Polycletus, nihil se scire, cum in his esset tanta solertia? Cicero sub finem libri secundi Acad. quæstionum.

Vitruvius in Procemio libri tertii enumerat Myronem, Polycletum, Phidiam, Lysippum inter Statuarios qui nobilitatem ex arte sunt consecuti, quique æterna memoria ad posteritatem sunt permanentes.

Polycleti Argivi meminit Plato in Protagora, conjungitque eum cum Phidia Atheniense. Martialis lib. VIII, Epigr. 50, de Phiala Rufi:

*Quis labor in phiala? docti Myos, an Myronis?
Mentoris hæc manus est, an Polyclete tua?*

Statius II Sylv. in Surrentio Pollii, vers. 67:

*- - - Quod ab arte Myronis,
Aut Polycleteo jussum est quod vivere celo.*

Idem IV Sylv. in Vindicis Hercule epitrapezio, versu 22:

*- - - Quis namque oculis certaverit usquam
Vindicis, artificum veteres agnoscere ductus,
Et non inscriptis auctorem reddere signis?
Hic tibi quæ docto multum vigilata Myroni
Æra, laboriferi vivant quæ marmora celo
Praxitelis, quod ebur Pisæo pollice rasum,
Quod Polycleteis jussum est spirare caminis,
Linea quæ veterem longe fateatur Apellem
Monstrabit. Namque hæc, quoties chelyn exiit ille,
Desidia est; hic Aoniis amor advocat antris.*

Juvenalis Satyra III, versu 217:

Hic aliquid præclarum Euphranoris & Polycleti.

Idem Satyra VIII, versu 102:

*Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis
Pheidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor, raræ sine Mentore mensæ.*

Argos & Mycenæ commune habebant templum, ἡ ἑοῖον sive Junonium nuncupatum, ἐν ᾧ τὰ Πολυκλείτης ἑοῖα: τῇ μὲν τέχνῃ κάλλιστε τῶν πάντων, πολυτελεία δὲ καὶ μεγέθει τῶν θεοδίων λαμπρὰ: In quo Polycleti signa arte quidem omnium pulcherrima, sumptu vero ac mole operibus Phidiæ inferiora, Strabo lib. VIII, pag. 372, B.

Junonis Argivæ simulacrum à Polycleto ex ebore atque auro fabricatum describit Pausanias pag. 11, lib. II, § 2: Signum Junonis insidet folio, mole fatis magnum, ex auro & ebore à Polycleto fabricatum. Habet in capite coronam, cui Gratia & Horæ sunt insculptæ: manuum quoque altera fert malum punicum, altera sceptrum. Quæ ad malum punicum pertinent, quod sint sermonis arcanioris, missa faciam. Cuculum verò sceptro insidere perhibent, quod virginis Junonis amore captus Jupiter, in eam se volucrem converterit,

verterit, quam puella veluti ludicrum aliquod expetiverit captaveritque. Hunc sermonem fabulosum, & si qua sunt alia huic fabulæ similia, non quidem veluti admittens refero, nihilominus tamen refero. Hæc Pausanias. Meminit hujus Junonis etiam Plutarchus circa initium vitæ Periclis, Lucianus in Somnio. Maximus Tyrius Dissertat. xxvæ. Ἦσαν ἰδεῖν Ἀργείοις Πολύκλειτον, λευκώλενον, ἐλεφανόσσηχον, δῶπον, δῶματα, βασιλευσάν, ἰδρυμένην ἐπὶ χρυσῷ θρόνῳ: Junonem exhibuit Argivis Polycletus albas ulnas habentem, cubitos eburneos, bene tunicatam, regia majestate præditam, aureoque innixam throno. Anthologia Græc. Epigr. lib. iv, cap. 12:

Ἦσαν ἰδεῖν Πολύκλειτον, ὃ καὶ μόνον ὄμματα Ἦσαν
 Ἀργίους, καὶ ὅσων εἶδε τυπωσάμενον,
 Θνητῶς κάλλος ἰδεῖν ἔχον ἦμος· αἱ δ' ἑσθὺν ὅλπις
 Ἀγνοοῦσι μαρφαὶ Ζεὺς φυλασσόμενα.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

Unus Junonem vidit Polycletus ab Argis;
 Et nobis, quantum viderat, arte dedit;
 Et decora ostendit, quæ fas modo: cetera nam quæ
 Veste latent, soli sunt ea nota Jovi.

Martialis lib. x, Epigr.

Juno labor Polyclete tuus & gloria felix,
 Phidiae cuperent quam meruisse manus,
 Ore nitet tanto, quanto superasset in Ida
 Judice convictas non dubitante Deas.
 Junonem Polyclete suam nisi frater amaret,
 Junonem poterat frater amare tuam.

Polycletus fecit & Herculem interficientem Hydram. Arbitror in hac ratione sive exercitatione dicendi, inquit Cicero lib. 11 de Oratore, qui illam vim adeptus sit, ut eorum menteis qui cum aliqua statuendi potestate audiunt ad suum arbitrium movere possit, hunc de toto illo genere reliquarum orationum non plus quaesitum esse quid dicat, quam Polycletum illum, cum Herculem fingeat, quemadmodum pellem aut Hydram fingeret; etiamsi nunquam hæc facere separatim didicisset.

Polycleti Doryphorum sibi Lysippus aiebat magistrum fuisse, Cicero de claris Oratoribus. Meminit hujus Doryphori statuæ etiam Cicero circa initium Oratoris ad Brutum, sicuti & Galenus lib. 11 ἐπὶ αἰσθητικῶν. Doryphorum viriliter puerum etiam supra Plinius recensuit inter opera Polycleti.

Polycleti virgines Canephora. Cicero lib. iv in Verrem; Erant ante duo signa, non maxima, verum eximia venustate, virginali habitu atque vestitu, quæ manibus sublati sacra quedam, more Atheniensium virginum, reposita in capitibus sustinebant. Canephora ipse vocabantur; sed earum artificem, quemnam? recte admones: Polycletum esse dicebant. Messanam ut quisque nostrum venerat, hæc visere solebat: omnibus hæc ad visendum patebant quotidie: domus erat non domino magis ornamento, quam civitati, &c.

Symmachus libro 1, epist. 23: Tunc, inquires, audeas de philosophis judicare? Licet alienas spectare virtutes: nam & Phidiae Olympium Jovem, & Myronis buculam, & Polycleti Canephoras rudis ejus artis hominum pars magna mirata est. Intelligenti natura indulgentius patet. Alioqui præclara rerum paucis probarentur, si boni cujusque sensus etiam ad impares non veniret. De Canephoris vide Festum, & scholia in Aristophanis Acharnenses, pag. 272.

Polycletus fecit Diadumenum mollior juvenem, centum talentis nobilitatum, ut supra ex Plinio retulimus. Memorat & Lucianus in Philopseude, τὸν ἀλεγεινὸν τὴν καφάλλῳ τῇ ταινίᾳ, ἢ καλὸν, ἔργον Πολυκλείτου; ubi Scholiasta vetus annotat, γραφὸς ὁ Πολύκλειτος, ὡς καὶ ὁ Εὐφράνωρ· καὶ πῶς ἀγαλματοποιὸς νυνὶ εἰσιγῆται Ἰουμάξῳ: Pictor erat Polycletus, sicuti & Euphranor: unde quoque miror quomodo nunc ut statuarius introducatur. Sed manifeste Polycletum cum Polygnoto confundit Scholiastes, qui & alibi frequenter ostendit, quam parum cognitam perspectamque habuerit veterum Artificum historiam.

Dio Chrysostomus Oratione xxxvii refert se vidisse statuam Alcibiadis, abscissis manibus mutilam, quæ dicebatur opus esse Polycleti.

Salomoneus Polycleti. Anthologiae lib. 111, cap. 14; & iv, 8:

Χέρη πα Πολυκλείτου θασπὴν καίμεν· αἰμαὶ δ' ἐκπνέουσι.
 Σαλμωνεύς, βροχίαις ἐς Διὸς ἀντηράνῃ.

Ὅς με καὶ εἰν αἰδῶ παρθεῖ πάλι, καὶ με κεραυνῶς
βάλλει, μισῶν με καὶ λαλῶντα τύπον.
Ἰχθεὺς Ζεὺς περὶ ἡμᾶς, μέγας χόλον· εἰμὶ γὰρ ἄπνοις
ὁ σκοπὸς· αἰψύχοις εἰκόσι μὴ πλέμει.

Cl. Hugo Grotius transtulit utrobique:

*Ecce Polygnoti Thasii manus: ausus ego ille
Salmoneus contra falsa tonare Jovem:
Qui me vexat apud Manes, & fulmina mutam
Vibrat in hanc (odium quò ruit?) effigiem.
Parce tonans flammis, iram preme; nam sine vita
Sum scopulus. Bellum ne fac imaginibus.*

Quidnam sit hoc, quod Græcum Epigramma Polycletum videtur Thasium facere, non satis capio: nisi forte præter celeberrimum illum Statuarium Polycletum Sicyonium, alius quoque fuerit Polycletus Thasius Fictor. Hoc dubium videtur etiam Cl. Grotium induxisse ut pro Polycleto reponeret Polygnotum, quem Thasium fuisse constat, Pictura clarum. Vide quæ obiter hac de re attingimus infra in POLYGNOTUS.

Polyxena Polycleti. Anthologiæ lib. IV, cap. 9:

Αἰὶ Πολυκλείπιο Πολυξένη, εἰδὲ τις ἄλλα.
Χεῖρ ἔθιγαν τέττα δαιμονίᾳ πίνακι.
Ἡρὰς ἔργον ἀδελφάν· ἰδὲ ὡς πέπλοις παρῆνι.
Ταὺ αἰδῶ θυμῶν σὺ φρονι κρύπτει πέπλω.
Λίσσεται ἂ τλάμων ψυχᾶς ὑπὲρ· ἐν βλεφάρῳ δὲ
Παρθενικᾶς ὁ φρυγῶν κεῖται ὄλκιμ' ἔργον.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Iste tuus labor est, Polyclete, Polyxena: sensit
Non aliam felix ista tabella manum.
Germanum Junonis opus. Cerne ut sibi prudens
Obducas rupta tegmina veste pudor.
Pro vita facit illa preces: in virginis udis
Est oculis, quantum est de Phryge Marte super.*

Jovis Milichii signum è candido lapide fecit Polycletus. Dedicatum autem ob hujusmodi causam, &c. vide *Pausaniam lib. II, pag. 119, 47.*

Hecates simulacrum ex ære fecit Polycletus: *Pausanias lib. II, pag. 126, 5.*

Apollo, Latona, Diana ex candido lapide, Polycleti opera: *Pausanias lib. II, pagina 129, 32.*

Antipatri Milefii statuam fecit Polycletus: *Pausanias lib. VI, pag. 346, 19.*

Cynisco è Mantinea puero pugili statuam fecit Polycletus: *Pausanias lib. VI, pagina 352, 10.*

Pythoclem quinquertionem Eleum Polycletus fecit: *Pausan. lib. VI, pag. 358, 22.*

Xenoclis Mænalii luctatoris statuam Polycletus fecit: *Pausan. lib. VI, pag. 360, 10.*

Thersilochum & Aristionem fecit Polycletus Argivus: *Pausan. lib. VI, pag. 367, 45.*

Libero patri simulacrum fecit Argivus Polycletus. Cothurni ei pro calceamentis: una manu posculum, altera thyrsum tenet: thyrsu aquila insistit, quod utique non satis responderet iis quæ Libero patri solent attribui: *Pausanias lib. VIII, pag. 506, 48.*

In fano Æsculapii apud Epidaurios est theatrum operis dignitate, ut mihi quidem videtur, longe præstantissimum. Romanorum enim theatra, ubicunque tandem locorum inveniantur, cum ornamentis plurimum antecellunt cætera, tum magnitudine quoque superant illud quod Megalopoli visitur in Arcadia. Quod vero ad harmoniam pulchritudinemque operis attinet, nemo certe architectonum sibi potest videri satis dignus, ut cum Polycleto in certamen descendat: Polycletus enim theatrum illud & rotundam ædem fecit: *Pausanias libro secundo, pag. 135, 35.*

Athenæus libro V, cap. 9, refert ex Moschione, Polycletum apud omnes in magna habitum admiratione ob lucernam quam Perse fabricatus est.

POLYCRATES, FABER FERRARIUS.

Anthologia Epigrammatum libro sexto, cap. ult.

Εκ πυρὸς ὁ ραιστήρ, καὶ ὁ κάρκινος, ἡ τε περὶ ἄγρᾳ
Ἀγκυρῆ· ἡ Φαισθῶ δὲ δῶκε Πολυκράτης.
Ὁ πυκνὸν κροῖον ὑπὲρ ἀκμονῶν, εὐρεῖα παῖσιν
Ὁ λῶν, οἷζοντο ὠνέμεν πενίλιν.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Malleus hic, cancer, forcepsque Polycrate dante
Ignipotens tibi sunt ecce dicata pater.
Illo saepe super feriens incude, fugavit
Pauperiem & natis arte paravit opes.*

POLYCRATES, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, refert eum inter Artifices qui fecerunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

POLYCRITHUS, ARCHITECTON.

Meminit ejus Plutarchus Græc. quæst. 37.

POLYDECTES, STATUARIUS.

Palatinas domos Caesarum replere probatissimis signis Craterus cum Pythodoro, Polydectes cum Hermolao, Pythodorus alius cum Artemone, & singularis Aphrodisius Tralianus, Plinius libro xxxvi, 5.

POLYDORUS, SCULPTOR.

Multorum obscurior fama est, quorundam claritati in operibus eximiis obstante numero artificum; quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nuncupari possunt: sicut in Laocoonte, qui est in Titi Imperatoris domo. Opus omnibus & pictura & statuariae artis præferendum. Ex uno lapide eum, & liberos, draconumque mirabiles nexus de consilii sententia fecere summi artifices Agesander, & Polydorus, & Athenodorus Rhodii, Plinius libro xxxvi, cap. 5.

POLYDORUS, STATUARIUS.

Plinius libro xxxiv refert eum inter Artifices qui optime fecerunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

POLYDUS, MECHANICUS.

Polydus Theffalus Philippo Amyntæ filio Byzantium oppugnante, inventionem Arietis à Pephafmeno Tyrio inchoatam & à Cetra Calcedonio ulterius provecam, pluribus generibus & facilioribus explicavit. Ab hoc receperunt doctrinam Diades & Chereas, qui cum Alexandro militaverunt: vide *Vitruvium libro decimo, cap. 19.* Polyidos scripsit de Machinationib. teste Vitruvio in *Proæmio libri VII.* Idem forte est cum hoc Polydo.

POLYEUCTUS, STATUARIUS.

Polyeuctus, πολυεὐκτός, fecit statuam Demosthenis Oratoris. Plutarchus in *κ* Oratorum vitis, ubi agit de Demosthene: *Ἀντίσας π. χειμαλῆτι, ἔχων (ὡς ἀπὸ Δημήτρου ὁ Μάγνης Φησί) τὸ ἐπὶ τῷ ἱκνόνῳ αὐτοῦ ἐλεγεῖον Παρρησιασμένον καὶ τὸ Ἀθωαίων ὑπερῶν,*

Εἴπερ ἴστω ῥόμῳ γινώμη Δημόδενος ἔχουσ,

ὅτι καὶ ἂν ἐκλῶν ἤρξαι ἄρης Μακεδόν.

καὶ τὰ ἱκνὸν πλεονέκῳ τῷ παρρησιασμένῳ καὶ τῷ βωμῷ τὸ δῶμα ἔχων, καὶ Πολυεὐκτὴς πικτήμων: Postulans tabellam (ut quidem Demetrius Magnesius tradit) inscripsit elegum quem postea statuæ ipsius serius inscribi curaverunt Athenienses:

Si menti vires fuerant, Demosthenes, æque,

Non armis Macedum Græcia victa foret.

Collocata vero est statua juxta septum & quoddecim Deorum aram, à Polyeucto facta.

POLYGNOSTUS, PICTOR.

Ita Tzetzi, *Chiliadis XII hist.* 248, dicitur Pictor ille multo celeberrimus, qui aliis nuncupatur *Polygnotus Thasius.*

POLYGNOTUS ATHENIENSIS, PICTOR.

Gyges Lydius picturam invenit in Ægypto: in Græcia vero Eucbir, Dedali cognatus, ut Aristoteli placet: ut Theophrasto, Polygnotus Atheniensis, Plinius lib. VII, cap. 56. Non est alius à Thasio, siquidem ex Suida atque Harpocrate constat cum *ἦν* quidem Thasium fuisse, *ἦν* vero Atheniensem.

POLYGNOTUS PARIUS, PICTOR.

Ceris pingere ac picturam inurere quis primus excogitaverit, non constat. Quidam Aristidis inventum putant, postea consummatum à Praxitele. Sed aliquanto vetustiores encausticæ picturæ extitere, ut Polygnoti, & Nicanoris, & Arcefilai Pariorum, Plinius xxxv, 11. Sed magis crediderim hoc in loco agi de Polygnoto Thasio, ac Nicanorem tantum atque Arcefilaum Parios dici.

POLYGNOTUS THASIUS, PICTOR.

Posteaquam Plinius lib. xxxv, cap. 8, nonnihil dixit de Bularcho aliisque Pictoribus antiquissi-

antiquissimis, nec non de Phidia (nam & ipse initio Pictor fuisse traditur) ejusque fratre Panxo, qui florere circa nonagesimam Olympiadem; tandem quoque capite proxime sequenti subjungit, *Alii quoque post hos* (primos nempe illos pingendi fingendique auctores post Phidiam) *clari fuere ante nonagesimam Olympiadem, sicut Polygnotus Thasius, qui primus mulieres lucida veste pinxit, capita earum mitris versicoloribus operuit, plurimumque picturae primus contulit. Siquidem instituit os adaperire, dentes ostendere, vultum ab antiquo rigore variare. Hujus est tabula in porticu Pompeji, qua ante curiam ejus fuerat, in qua dubitatur ascendentem cum clypeo pinxerit, an descendentem: Hic Delphis eadem pinxit: hic & Athenis porticum, quae Pæcile vocatur, gratuito; cum partem ejus Mycon mercede pingeret: unde major hujus auctoritas. Siquidem Amphycitiones, quod publicum Graeciae consilium, hospitia ei gratuita decrevere. Idem Plinius lib. xxxv, cap. 11: Pausias & ipse pinxit penicillo parietes Thespis, cum rescicerentur quondam à Polygnoto picti: multumque comparatione superatus existimabatur, quoniam non suo genere certasset.*

Ex ære quoque signa fecisse docet nos Plinius lib. xxxiv, cap. 8, quod non leviter firmat conjecturam maximi Grotii, referentis ad Polygnotum illud Salmonci simulacrum quod habet Anthologia Græcorum Epigrammatum libro tertio, cap. 14. Et rursus libro quarto, cap. 8. Ipsum Epigramma adscripsimus in Polycleti vita.

Quali atramento pinxerit Polygnotus, discas ex Plinii libro xxxv, cap. 6, ubi agit de conficiendo atramento: *Sunt qui & vini fecem siccata excoquant: affirmantque, si ex bono vino fæx fuerit, Indici speciem id atramentum præbere. Polygnotus & Mycon, celeberrimi pictores, Athenis è vinaceis fecere, tryginon appellant.*

Polygnotus dicitur Aglaophontis filius Platoni in Ione. Aglaophontis Thasii, ait Simonides apud Pausaniam lib. x, pag. 660, 27.

Polygnotus Pictor & frater ejus, fuere discipuli patris Aglaophontis: Dio Chrysostomus Orat. lv. Alter filiorum Aglaophontis dicitur Aristophon Platoni circa initium Gorgiæ.

Hæc & alia Polygnotum spectantia fufius aliquanto prosequitur Suidas: πολύγνωτος. ἔργα ζωγράφου ὡς καὶ τῶν πικτῶν, θάσιος δὲ τὸ γένος, ὃς καὶ μαθητὴς Ἀγλαοφώντος. τὸ γένος δὲ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ἢ ἐπὶ τῶν πικτῶν τοῦ ἀνέχοντος ποικίλῃ. ἢ, ὡς ἐννι, πῶς ἐν τῇ ἡλικίᾳ καὶ πῶς ἐν Ἀνακτορῇ ζωγράφος. Polygnotus hic arte quidem erat pictor, genere Thasius, filius & discipulus Aglaophontis. Jus vero Atheniensium civitatis adeptus est, vel postquam variam porticum pinxit gratis, vel (ut alii tradunt) post picturas in thesauro & Anaceo pictas. Eadem fere habet Harpocration, additque quod hanc rem cum alii retulerunt, tum etiam Artemon in opere de Pictoribus & Juba in libro de Pictura.

Quis eorum, qui hæc minora animadvertunt, non intelligit Canachi signa rigidiora esse quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi? Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulcra dicere? Pulchriora etiam Polycleti, & jam plane perfecta, ut mihi quidem videri solent? Similis in pictura ratio est; in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timotheum, & eorum, qui non sunt usi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus: at in Aetione, (aliis Echione) Nicomacho, Protogene, Apelle, jam perfecta sunt omnia: ac nescio an reliquis in rebus omnibus idem eveniat. Nihil est enim simul inventum & perfectum, Cicero de Claris Oratoribus.

Primi, quorum quidem opera non vetustatis modo gratia visenda sunt, clari pictores fuisse dicuntur Polygnotus atque Aglaophon, quorum simplex color tam sui studiosos adhibet, ut illa prope rudia, ac velut futurae mox artis primordia, maximis qui post eos extiterunt auctoribus præferantur: proprio quodam intelligendi, ut mea fert opinio, ambitu, Quintilianus lib. xii, cap. 10.

Zeuxidis aut Polygnoti aut Euphranoris tabula ἡ ἀπόσπαστο καὶ τὸ ὄσπον, καὶ τὸ ὄσπον, καὶ τὸ ὄσπον καὶ τὸ ὄσπον: Sectantur opacum quid ac spirans, & recedens aliquid atque emittens, Philostratus de vita Apollonii libro xi, cap. 9.

Δὲ μὴ τὰ Παύσοντος θεωρεῖν τὰς νύκτας, ἀλλὰ τὰ Πολύγνωτου, καὶ εἰ περὶ ἀπὸ τῆς ζωγραφίας ἢ τῆς ἀρχαῖας ζωγραφίας ἐστὶν ἡδονή: Oportet juniores non tam Pausonis opera contemplari, quam Polygnoti, aut si quis alius pictorum statuariorumve commode mores exprimit, Aristoteles Politicorum libro viii, cap. 5.

Οἱ ζωγράφοι, Πολύγνωτος ὡς καὶ κρείττους, Παύσον δὲ χειρότερους, Διονύσιος δὲ ὁμοίους εἰκάζει: Ex pictoribus, Polygnotus quidem meliores, Pauson vero deteriores, at Dionysius similes representabat, Aristoteles de Poetica, cap. 2.

Αἱ τῶν νεῶν τῶν πικτῶν, ἀλλοδαῖς τραγωδίαι εἰσὶν καὶ ὅλως πικταὶ ποικίλοι τοῖς τοῖς. διὸ καὶ τῶν ζωγράφων Ζεύξης πρὸς Πολύγνωτον πέπονθεν. ὁ ὡς καὶ Πολύγνωτος ἀρχαῖος ἦτορ ζωγράφος. ἢ δὲ Ζεύξης ζωγράφος ὡς καὶ ἦτορ: Plurimorum juniorum tragædiæ sunt sine moribus, & multi prioribus

sus poeta sunt tales: ita quoque inter pictores Zeuxis se habet ad Polygnotum. Polygnotus enim est bonus morum pictor, at Zeuxidis pictura nullos omnino habet mores, Aristoteles de Poëtica, cap. 6.

Refert & Polygnotum inter probatissimos Artifices Dionysius Halicarnass. de Demosthenis acumine ac vi. Locum descripsimus libro III de *Pictura Vett. cap. VII, §. 8.*

Polygnotus Thasius & Dionysius Colophonius, inquit Ælianus *var. Hist. IV, 3*, duo Pictores erant. Ac Polygnotus quidem pingebat magna, & in perfectis certamina subibat: Dionysii vero picturæ, excepta magnitudine, Polygnoti artem accuratissime imitabantur, atque in ea passiones animi, mores, formæ habitudinem, vestium subtilitatem, & reliqua ad vivum exprimebant.

Polygnoto Pictori usum corporis sui concessisse dicunt Elpinicen sororem Cimonis, Miltiadis filii: quamobrem quoque cum pingeret in porticu Peisianaëctia (ut tunc temporis vocabatur, quæ nunc Pœcile dicitur) Troadas, faciem Laodices fertur ad Elpinices imaginem reddidisse. Non erat ex operariorum numero Polygnotus, neque pingendam redemerat porticum illam, verum gratuitam hanc munificentiam publico exhibuit. ο πολύγνωτος ὁ δὲ τῶν βασιλέων, ὃς ἀπ' ἐργολαβίας ἔγραφε τὴν σοφίαν, ἀλλὰ περικα, φιλομαγέμενος πρὸς τὴν πόλιν: vide *Plutarchum in Cimonis vita*. Meminit etiam hujus porticus à Polygnoto varia pictura exornatæ, Laërtius, *lib. VII in Zenone sectæ Stoicæ principe*, qui docuit in ea discipulos primo Zenonios, postea vero Stoicos appellatos. In hac varia porticu spectabatur quoque rarum illud exemplum fidelissimi canis dominum suum in pugna Marathonia prosequentis, atque in confertos hostes unâ cum domino irruentis. Canem hunc aliqui à Nicone, alii à Polygnoto Thasio pictum putant: vide *Ælianum de Animal. lib. VII, cap. 38*. ὧς ἔδιν ἐχυσιν αἱ νῦν Ἀθηναίαι σμῖν ἀλλ' ἢ τὴν κλεινὰ τῶν χωρίων ὀνόματα. Καὶ καθάπερ ἱερεὶς ἀγαπᾷ τὸ δῆμα λείπει, γυναιξία ἔπαλαι πρὸς τὴν ζωὴν. ἔτι δὲ ἐνθένδε φιλοσοφίας ἐξωκισμῶν, λείπειται πενιχρὰ ἡμετέραν τὴν ἀκαδημίαν καὶ τὸ Λύκειον, καὶ νῦν δὲ τὴν ποικίλην σοφίαν, τὴν ἐπ' αὐτῇ χρυσίπῳ φιλοσοφίας, νῦν σκεῖται ἡμεῖς ποικίλην. ὁ γὰρ ἀνδρῶν πρὸς σοφίας ἀφείλετο, αἷς ἐγκατέθηκε τὴν πρῶτην οὐκ ὁ θεὸς πολύγνωτος: *Quam nihil habent Athenæ quæ nunc sunt venerabile, præter inclita locorum nomina. Et quemadmodum ex hostia sacrificando absumpta sola pellis remanet, indicium ejus animalis quod olim aliquando fuit; ita & philosophia hinc expulsa, restat ut ex uno loco in alium transmigrantem admiremur Academiam, & Lyceum, ac per hanc porticum quoque Variam, cognominem Chrysippi philosophiæ, nunc vero non amplius variam. Proconsul enim abstulit tabulas, in quas universam artem suam Thasius Polygnotus contulerat, Synesius epistola 135.* De hac Varia porticu multa habent Meursii Athenæ Atticæ lib. I, cap. 5, inter quæ non pauca quæ hunc nostrum Polygnotum spectant.

Polygnotus pinxit Cassandram Delphis in exedra. Atque in hac tabula Cassandræ potissimum laudabant ο φρύον τὸ Πηλεΐδης καὶ παρῶν τὸ ἐνερδῆς, *Superciliorum decus & ruborem genarum*. Vide Luciani *Imagines*.

Πολύγνωτος ἔγραψε ὁ νοῖς ἐπὶ γεγραμμένῳ ἐναντίῳ, ἐπεγραμμένῳ, τομίζων σκῆλοφρον, καὶ τὴν μυρσίνην λαγῶν, καὶ ἀνάκειται ἐν τῷ ἀνακείῳ, Hefychius. Corruptissimus locus. Primo tamen intuitu cuius liquet legendum ἐντὶ pro ὁ νοῖς. Sicut enim duo quædam non ignobilia Polygnoti opera attingit hoc in loco Hefychius, asellum nempe ac leporem; ita videri potest respexisse asellum, quem insignis Artifex posteritati spectandum reliquit in illa Trojani excidii pictura quam fusc describit Pausanias libro decimo, pag. 662, 23. Ad leporem vero pertinet illud Apostoli Centuriæ XVI, Paræmia 39: Πολύγνωτος λαγός.] Ἐπὶ τῶν ὁποῦ ἀκλεβῶς ἐκτυπῶντων. Πολύγνωτος γὰρ ὁ ζωγράφος γράψας λαγόν, δόξαν παρέθηκε τοῖς ὁρῶσι, ζῶν εἶναι τὸ θηρίον τῆτο: *Polygnoti lepus.*] *Usurpavit de iis, qui aliquid accurate effigiant. Polygnotus enim picto lepore opinionem præbuit intuentibus, vivum esse illud animal.* Dispicie interim an Polygnotus unquam pinxit illam de lepore ad myrtum historiam, quam refert Pausanias lib. III, pag. 206, 53. Trojanæ interim expugnationis picturam, quam Polygnotus ex Homero aliisque Iliaci excidii poematis desumptam pinxit Delphis; quamque Pausanias lib. X, pag. 657 & 14 sequentibus paginis fusc descripsit, memorant quoque Plutarch. de Defectu oraculorum, & Philostratus de vita Apollonii, lib. VI, cap. 6.

Athenis est perantiquum Castoris & Pollucis templum, in quo ipsi stantes, ac filii equis insidentes spectantur. Hac in æde Polygnotus pinxit eorum res gestas & nuptias Leucippi filiarum: Pausanias lib. I, pag. 30, 53.

Polygnoti picturæ aliquot in Ægei heroo Athenis visebantur: Pausanias libro primo, pag. 39, 39.

Polygnotus in fano Minervæ Areæ apud Platæenses pinxit Ulysssem patrata jam procorum cæde: Pausanias lib. IX, pag. 548, 20.

Equum absolutissimi operis in Pœcile depictum à Nicone, (lege *Micone*) vel (ut alii) Poly-

Polygnoto, traduxerunt illius ævi homines, existimantes totam elegantissimam picturam gratiam plurimum imminutam, propterea quod contra naturam illius animalis pilos inferioribus palpebris adpictos haberet: *Tzetzes Chiliadis XII hist. 427.*

POLYIDOS, MECHANICUS. Vide POLYDUS.

POLYSTRATUS, STATUARIUS.

Πάνυ γοῦν σμῦνός κη ὁ τύραννος Φάλαρις, ὃς τὰς ἐπιμασιδίας δοινώμενος παῖδας, ἀπὸ τῶν Πολυστράτη & Ἀμπρακίου καλῶς κη μύχρα νῦν ὥς πρὸς ἀνὴρ θυμῶτος δαίκνυται· κη οἱ μὲν Ἀκραγανῆνοι βλέπειν αὐτὴν τὴν ἀσέσωπιν τὸ πειρημένον, ἀπὸ τὴν ἀνθρωποφαγίαν ἐδεδοισιν· ὥς ᾧ μέλιν ἐς τὰ παιδείας, ἀνχῶσιν ὅτι δι' εἰκόνος αὐτὸν θυώσι: *Admodum profecto venerabilis fuit Phalaris tyrannus infantulos à matrum uberibus abreptos comedens, qui Polystrati Ambraciotæ opera usque in hunc diem tanquam vir aliquis admiratione dignus ostenditur. Et Agrigentini quidem vultum ejus prædictum propter anthropophagiam exhorrescebant; inter eos vero, quibus nunc doctrina curæ est, non desunt qui se gloriantur eum in imagine conspexisse, Tatianus in Orat. adv. Græcos.*

PORINOS, ARCHITECTUS.

Porinos & Antistates & Calleschros & Antimachides Architecti, Pisistrato Athenis ædem Jovi Olympio facienti, fundamenta constituerunt, &c. Vide ANTISTATES.

POSIDONIUS, STATUARIUS & CÆLATOR.

Plinius libro xxxiv, cap. 8, refert hunc Posidonium inter Artifices qui felicissime expresserunt athletas & armatos & venatores sacrificantesque: ac porro addit ibidem, *Qui & argentum celavit nobiliter, natione Ephesus.* Ante quoque dixerat lib. xxxiii, cap. 12, ubi de cælatura argenti & Cælatoribus agit, *Circa magni Pompeji ætatem laudantur Praxiteles & Posidonius Ephesus.* Ad hunc quoque Posidonium non male quoque referas illud Ciceronis libro 11 de Natura Deorum: *Quod si in Scythiam aut in Britanniam spheram aliquis tulerit hanc, quam nuper familiaris noster Posidonius effecit, cujus singule conversiones idem efficiunt in Sole & in Luna & in quinque stellis errantibus, quod efficitur in celo singulis diebus & noctibus; quis in illa barbarie dubitet, quin ea sphaera sit perfecta ratione?*

POSIS, PLASTA.

Marcus Varro tradit sibi cognitum Romæ Posim nomine, à quo factas Romæ uvæ, item pisces, ita ut non sit aspectu discernere à veris, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

POSPHORUS, ARCHITECTUS.

C. Julius Posphorus Architectus Augusti: *Inscript. Gruteri dxciv, 4.*

POSTHUMUS, AURIFEX.

Posthumus Romanus, Capua oriundus, Græcarum litterarum artiumque scientia iuveni concupivit post trigessimum ætatis annum. Primo auri Faber fuit; posteaquæ vero litteraturæ melioris amore capi coepit, Athenas petiit, &c. *Ποστυμῶς, Ῥωμαῖος ἀπὸ Καπῶνης, πρὸς τὴν ἐλπίδα ἐπαιδεύθη, ἐργασθεὶς αὐτὸν μὲν ἐστὶ λ'. πρὸς τὴν πρῶτην χρυσόχοτον ἦν. ἐπὶ τῇ ἀπαξ αὐτὸν ἐπέλθον φιλόλογος ὅδε ἔπος, εἰς τὰς Ἀθήνας ἤματι, &c. Vide Suidam in Ποστυμῶς.*

POTHÆUS, STATUARIUS.

Prope Sicyonium est thesaurus Carthaginensium, Pothæi, Antiphili, & Megacilis opus: *Pausanias lib. vi, pag. 379, 17.*

PRAXIAS, STATUARIUS.

Praxias Atheniensis, Calamidis discipulus. Meminit ejus *Pausanias lib. x, pag. 643, 27.*

PRAXITELES, PICTOR.

Ceris pingere ac picturam inurere, quis primus excogitaverit, non constat. Quidam Aristidis inventum putant, postea consummatum à Praxitele. Sed aliquando vetustiores encaustica picturæ extitere, ut Polygnoti, & Nicomachi, & Arcesilai Pariorum. Lysippus quoque picturæ suæ inscripsit ἐνκαυσεν, quod profecto non fecisset, nisi encaustica inventa, Plinius xxxv, 11.

PRAXITELES, CÆLATOR.

Roscus cum esset in cunabulis, inquit Cicero lib. 1 de Divinatione, educereturque in Selonio, qui est campus agri Lanuvii; noctu lumine appposito experrecta matris animadvertit puerum dormientem circumplexum serpentis amplexu. Quo aspectu exterrita, clamorem sustulit. Pater autem Roscii ad haruspices retulit. Qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Atque hanc speciem Praxiteles celavit argento, & noster expressit Archias versibus.

Plinius lib. xxxiii, cap. 9: *Ut omnia de speculis peragantur hoc loco: optima apud majores fuerant Brundisina, stanno & ære mistis. Prælatæ sunt argenteæ. Primus fecit*

fecit Praxiteles magni Pompeji etate. Et mox ejusdem libri capite 12, postquam maxime laudatus est Mentor, item Acragas, Boëthus, Mys, atque alii, tandem & hæc subiungit: *Mox Cyzicenus Tauriscus, item Ariston & Eunicus Mitylenæi laudantur, & Hecateus, & circa magni Pompeji etatem Praxiteles, Posidonius Ephesus, Laodius Stratiates, qui prælia armatosque celavit, &c.*

Scholias Theocriti, ad versum 105 Edyllii ε': Δύο Φασὶ Πραξιτέλης· ἢ μὴ δὲ χαίρειν, ἀνδριανόσιον· ἢ ἢ νεώτερον, ἀγαλαμπόσιον. ἔτ' δὲ καὶ ἐπὶ Δημητρίῳ βασιλεῖ.

P R A X I T E L E S, SCULPTOR.

Centesima quarta Olympiade florere Praxiteles, Euphranor, Plin. lib. xxxiv, cap. 8.

Praxiteles, qui propter artificium egregium nemini est paulum modo humaniori ignotus. Verba sunt Varronis è libro Rerum humanarum primo, cujus principium hoc est. Vide Aulum Gellium noctium Attic. lib. xiii, cap. 16.

Meminit ejus Quintilianus Orat. Institut. lib. 11, cap. 19: *Si Praxiteles signum ali- quod ex molari lapide conatus esset exsculpere, Parium marmor mallet rude: at si illud artifex expolisset, plus in manibus fuisset quam in artifice.* Et rursus lib. xii, cap. 10: *Ad veritatem Lysippum & Praxitelem accessisse optime affirmant: nam Demetrius tanquam nimis in ea reprehenditur, & fuit similitudinis quam pulchritudinis amantior.* Quamvis autem veram quorumvis hominum similitudinem felicissime expresserit Praxiteles, observabatur tamen brachia atque os eximie magis repræsentare. De capite est illud Auctoris ad Herennium lib. iv: *Chares à Lysippo statuas facere non isto modo didicit, ut Lysippus caput ostenderet Myronis, brachia Praxitelis, pectus Polycleti, sed omnia coram magistro facientem videbat; ceterorum opera vel sua sponte considerare poterat.* De ore est illud Arbitri Satyrico, in descriptione pulchræ: *Dominam producit è latebris, laterique applicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam quidquid dixerò, minus erit. Crines, ingenio suo flexi, per totos se humeros effuderant: frons minima, & quæ radices capillorum retro flexerat: supercilia usque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio luminum pene permixta: oculi clariores stellis extra lunam fulgentibus: nares paululum inflexæ: & osculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Jam mentum, jam cervix, jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerat.*

Diodoro Siculo in eclogis ex Historiarum lib. xxvi, cum Phidia & Apelle & Parrhasio, artificum celeberrimis, conjungitur quoque Praxiteles, οὐ καταιμίζας αἴματος τοῖς λυδοῖς ἑργοῖς καὶ τῆς ψυχῆς πάθῃ, *Qui lapideis operibus eximie admiscuit affectiones animi, ut ibidem loquitur Diodorus.* Omnino vide Callistratum in descriptione Dionysi.

Praxitelem pulchritudo Jovis Olympii Minervæque Phidiacæ non deterruit, quo minus experiretur quid efficere aut quousque progredi posset. Locum Columellæ ex Præfatione libri primi adscripsimus in Polycleti vita. Quamobrem & laboriferum Praxitelem dixit Statius Papinius libro iv Sylv. in Hercule epitrapezio Vindictis.

Ex his omnibus non vulgarem illam nomini suo constituit auctoritatem, ad quam respexit Phædrus in Prologo libri quinti:

*Æsopi nomen scubi interposuero,
Auctoritatis esse scito gratia:
Ut quidam artifices nostro faciunt seculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
Si marmori adscripserint Praxitelem suo,
Detrito Myronem argento. - - -*

Martialis lib. iv, Epigr. 39:

*Argenti genus omne comparasti,
Et solus veteres Myronis artes,
Solut Praxitelis manus, Scopæque,
Solut Phidiaci toreuma cæli,
Solut Mentoreos habes labores.*

Uberrima hujusmodi præconia jure meritoque in maximum Artificem ore olim plenius fuisse congesta, pluribus in locis ostendit Plinius, antiquis Græcarum rerum auctoribus testimonium Scriptoris gravissimi assertione sua passim approbantibus. *Praxiteles marmore (a) felicior*, inquit Plinius lib. xxxiv, cap. 8, *ideo & clarior fuit.* Fecit tamen

(a) *Marmore felicior.*] Propertius libro tertio, Eleg. 8:

Praxitelem proprius vindicat arte lapis.

De Praxitele quoque Plinius libro xxxvi, cap. 5: *Marmoris gloria superavit etiam semet.* Ubi quoque nobilia quædam Praxitelis opera marmorea commemorat.

tamen ex ere pulcherrima opera: Proserpine raptum: item Catagusan, & Liberum patrem, nobilemque (ε) una Satyrum, quem Græci παῖδόνιον cognominant. Signa etiam quæ ante Felicitatis ædem fuere, Veneremque quæ cum ipsa æde incendio cremata est Claudii principatu, marmorea illi suæ (γ) per terras inclytæ parem: item Stephanus, Spilumenen (δ), Oenophorum, Harmodium & Aristogitonem, tyrannicidas; quos à Xerxe Persarum rege captos, victa Perside Atheniensibus remisit Magnus (ι) Alexander. Fecit & puberem subrepenti lacertæ cominus sagitta insidiantem, quem Sauroctonon vocant. Spectantur & duo signa ejus diversos effectus exprimentia, flentis matronæ, & meretricis gaudentis: hanc putant Phrynen fuisse; deprehenduntque in ea amorem artificis, & mercedem in vultu meretricis. Habet simulacrum & benignitas ejus. Calamidis enim quadrigæ aurigam suum imposuit: ne melior in equorum effigie, defecisse in homine crederetur.

De Nicia dicebat Praxiteles, interrogatus quæ maxime opera sua probaret in marmoribus, Quibus Nicias manum admovisset: tantum circumlitioni ejus tribuebat, Plinius lib. xxxv, cap. 11.

Praxitelis ætatem inter (a) statuarios diximus, qui marmoris (b) gloria superavit etiam semet. Opera ejus sunt Athenis in (c) Ceramico: sed ante omnia, & non solum Praxitelis, verum & in toto orbe terrarum Venus, quam ut viderent, multi (d) navigaverunt Gnidum. Duas fecerat, simulque vendebat: alteram velata specie, quam

ob

(ε) Nobilem Satyrum.] Confer hæc cum iis quæ de Praxitelis Satyro habet Pausanias lib. 1, pag. 34, 28.

(γ) Illi suæ per terras inclytæ.] Venerem Gnidiam signat, de qua non pauca habet ipse Plinius libro xxxvi, cap. 5, quæ mox referemus.

(δ) Spilumenen.] Tatianus: Σπυλάμενον π γόναιον Πραξιτέλης ἐδημιούργησεν.

(ι) Remisit Magnus Alexander.] Susis reperta sunt multa quæ Xerxes è Græcia abstulerat. τὰ πᾶντα καὶ Ἀρμυδίας καὶ Ἀλκίνοος ἐκείνης· inquit Arrianus lib. III de Expeditione Magni Alexandri, καὶ πύργους Ἀθηνάϊους πέμπει ὁπίσω, καὶ νῦν κείναι Ἀθηνῶν ἐν Κεραμεικῷ: Inter alia quoque statuæ, quas Atheniensibus postea remisit Alexander, positaque nunc sunt Athenis in Ceramico. Vide quoque librum septimum ejusdem Arriani.

(a) Inter statuarios diximus.] Lib. nempe xxxiv, cap. 8; ubi dicitur floruisse Olympiade centesima quarta.

(b) Marmoris gloria superavit etiam semet.] Libro quoque eodem xxxiv, cap. 8 dixerat Plinius, Praxiteles marmore felicius, ideo & clarior fuit.

(c) In Ceramico.] Hesychius: Κεραμεικὸς, τὸ πᾶν Ἀθηνῶν, ἐνθα αἱ πόρται παρὰ τὴν αἰὲν εἰσι δὲ δύο Κεραμεικοί, ὁ μὲν ἐξω τείχεος, ὁ δὲ ἐντός: Ceramicus, locus Athenis ubi scorta prostabant. Sunt autem duo Ceramici: ille quidem extra muros, ille vero intra. Suidas: Κεραμεικοί δύο ἵσαν· ὁ μὲν ἐνδον τὸ πύργου, ὁ δὲ ἐξω. ἐνθα καὶ τὰς ἐν πολλὰν πλῆθος ἡσαντο ἑταῖροι δημοσία, καὶ τὰς ὁπλοαφίης ἔλεγον: Ceramici duo erant: alter quidem intra urbem, alter vero extra, ubi quoque è publico sepeliebant eos qui mortem pro patria pugnantes oppetierant, & funebres orationes habebant. Et rursus: Κεραμεικοί δύο πό-

ποι Ἀθηνῶν· ἐν δὲ τῷ ἐπὶ τῷ εἰσόδῳ αἱ πόρται: Ceramici, duo loca Athenis; in quorum altero stabant meretrices. Quam ob rem quoque videri potest Plinius hoc in loco innuere voluisse, complura Praxitelis opera spectata inter imagines bene de rep. meritis positas.

(d) Multi navigaverunt Gnidum.] Ἡν δὲ οὕτως μᾶλλον ἢ φησὶ καλὴ ἐν τοῖς μὴ βλεπομένοις· διόπερ εἰς τὸν ἦν αὐτὴν ἰδεῖν γυνήν. ἐχέσκειν γὰρ χιτῶνιον ἀμπεύχιστο, καὶ τοῖς δημοσίοις σὺν ἐχέτο βαλανείοις. τῇ δὲ τῶν Ἑλλήσποντον πονηγύρεϊ καὶ τῇ τῶν Ποσειδωνίων ἐν ὅφει τῶν πανελλήνων πάντων ἀποθέμεν ἱερὰ καὶ λύπαι· τὰς καμάς, ἐνέβαινε τῇ θαλάττῃ· καὶ τῷ αὐτῆς τὴν ἀναδυομένην Ἀφροδίτῃ ἀνεχέμεν Ἀπιδίης, καὶ Πραξιτέλης δὲ ὁ ἀγαλματοποιὸς ἔργον αὐτῆς τὴν Κνιδίαν Ἀφροδίτῃ ἀπ' αὐτῆς ἐπλάσσει: Erat utique Phryne magis pulcra in illis partibus quæ non videntur, quamobrem haud facile fuit eam conspiceren nudam: induebatur etenim tunicam arte carnes adstringentem, neque publicis utebatur balneis. Frequentissimo tamen Eleusiniarum conventu feriatisque Neptuno diebus in Græcorum omnium conspectu, deponens vestes & solvens comas, ingressa est mare: adeo ut Venerem è mari emergentem ad hoc etiam exemplum pinxerit Apelles; Praxiteles quoque statuarius, qui eam perditè amabat, imaginem Veneris Gnidie ad hoc exemplar finxerit, Athenæus lib. xiii, cap. 6. Aliiter Clemens Alexandrin. in Protreptico: ὁ Πραξιτέλης, ὡς Πισιδίᾳ ἐν τῷ παρὰ Κνιδίαν Ἀγαπείῃ, τὸ τὴν Ἀφροδίτης ἀγαλμα τῆς Κνιδίας κατὰ σκευάξων, τῷ Κρέτινι τὴν ἐρωμένην εἶδει παρὰ πλῆστον πεποιήκεν αἴτην, ἵν' ἐχοιεν οἱ δούλοισι τῷ Πραξιτέλει ἐρωμένην προσκυλεῖν· φρόνη δὲ ὁπλυνία ἦν ἡ ἑταῖρα ἡ Θεσσακῆ, οἱ ζωγράφοι πάντες τῆς Ἀφροδίτης εἰκόνας πρὸς τὸ καλὸν ἀπειμύνητο φρόνης. ὥστερ' αὖ καὶ οἱ λιθοῦχοι τὰς Εἰμαῖς Ἀθηνῶν πρὸς Ἀλκιβιάδην ἀπεικάζον. Hæc verba Clementis fusius aliquanto red-

Z

didit

ob id quidem prætulerunt optione, quorum conditio erat, Coi; cum alteram etiam eodem pretio

didit Arnobius libro sexto: *Quis est qui ignoret Athenienses illos Hermas Alcibiadei ad corporis similitudinem fabricatos? Quis Praxitelem nescit, Posidippi si relegat, ad formam Cratinæ meretricis, quam infelix perdit diligebat, os Veneris Cnidie solertiarum coëgisse certamine? Sed sola est hæc Venus, cui de scorti vultu translatitium decus auctum est? Phryna illa Thespiaca, sicut illi referunt qui negotia Thespiaca scriptitarunt, cum in acumine ipso esset pulchritudinis, venustatis, & floris, exemplarium fuisse perhibent cunectarum quæ in opinione sunt Venerum, sive per urbes Grajas, sive iste quod fluxit amor talium cupiditasque signorum. Itaque artifices omnes ipsis iisdem qui temporibus extiterunt, quibusque primas dabat exprimendarum similitudinum veritas, omni cura studioque certabant, filum capitis propositi Cythereia in simulacra traducere. Ardebant artificum scita: alterque alterum vincere contentiosa emulatione querebant, non Venus ut augustior fieret, sed ut Phryna pro Venere staret. Atque ita perducta est res eo, ut pro Diis immortalibus sacra meretricibus fierent, & infelix religio signorum fabricationibus falleretur. Quæ Arnobius ibidem aliquanto post ex eodem Clemente refert de hac Venere Cnidia ab adolescente quodam adamata constuprataque, attingit etiam Valerius Maximus lib. VII, cap. undecimo, exemplo externo 4: *Venerem Praxiteles in marmore quasi spirantem in templo Gnidiorum collocavit, propter pulchritudinem operis à libidinoso cupisdam complexu parum tutam. Quo excusabilior est error equi, qui visa pictura equæ, hinnitum edere coactus est, & canum latratus adspectu picti canis incitatus: taurusque ad amorem & concubitus æneæ vacæ Syracusis nimie similitudinis irritamento compulsum. Quid enim vacua rationis animalia arte decepta miremur, cum hominis sacrilegam cupiditatem muti lapidis lineamentis excitatam videamus?* Lucianus quoque in Imagin. hanc Venerem vocat Πραξιτέλης ποιημάτων τὸ κάλλιστον, *Operum Praxitelis pulcherrimum. Ac porro subiungit: λέγουσιν οἱ Πηχάριοι περὶ αὐτῆς, ὡς ἐραδομένης ἔχει ἀγάλματι. καὶ λαθὼν ἀπολαύσεις ἐν τῷ ἱερῷ, συγγνώμῃ ὡς θύωσιν ἀγάλματι: Perhibent de ea indigenæ, quod quispiam imaginem hanc amaverit, eamque clam in templo relictus (quantum fieri potuit) stupraverit. Ac recte quidem additur ὡς θύωσιν, siquidem sacrilegæ hominis petulantix obstare potuit Deæ manus partes pudendas obtegens: talem enim Veneris Cnidie statuum describit idem Lucianus in Amoribus: Εἶσθε τῇ νεῷ περὶ ἡμεῶν, inquit Lucianus: ἡ μὲν ἐν θεῷ ἐν μέσῳ καθιδρύηται. Πραξιτέλης δὲ λί-**

θον δαίδαλμα κάλλιστον ὑπερήφανον καὶ σεμνὸν γέλωδι μικρὸν ὑπομειδῶσα. πᾶν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀκαλύπτειν, ὑδρὸς ἑστῆτος ἀμυγδαλέας γυμνῶσιν, πλὴν ἴσα τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ τῷ αὐτῷ λεληθότως ἀπικρύπτειν. Τούτων γὰρ μὴ ἡ δεινότης ἔχουσε τέχνην, ὥστε ἡ ἀνέκτων ἔτω καὶ κατεργασθῆναι ἢ λίθου φύσιν ἐκάστους μέλεσιν ἀπαιτεῖν: Ingredimur templum, cuius in medio Dea posita est ex Pario lapide, artificium pulcherrimum, ex ore leniter diducto paulum subridens. Tota vero pulchritudo ejus in aperto posita est atque omni circumjecta vestis involucre destituta; nisi quod manuum altera partes pudendas inadvertenter quasi contegit. Tantum porro valuit opifex ars efficere, ut adeo refractaria ac dura lapidis natura singulis membris conveniret. Cum Theodosius moriens divisisset imperium inter Honorium & Arcadium filios, spectabatur etiamnum Byzantii ἡ Κνιδία Ἀφροδίτη ἐκ λίθου λαοκῆς, γυμνὴ, μόνῃ τῇ αὐτῇ τῇ χειρὶ περικλυμένη, ἔργον ἔχει Κνιδίᾳ Πραξιτέλους: Cnidia Venus ex albo lapide, nuda, sola pudenda manu tegens, opus Praxitelis Cnidii, Cedrenus. Qua Oratione Apollonius Tyaneus hominem Gnidie Veneris amore flagrantem ab insana cupidine revocaverit, docet Philostratus libro VI, cap. 17. Ausonius Epigramm. LVI:

Vera Venus Cnidiam quam vidit Cyprida, dixit:

Vidisti nudam me, puto, Praxitele.

Non vidi, nec fas: sed ferro opus omne polimus.

Ferrum Gradivi Martis in arbitrio.

Qualem igitur domino scierant placuisse Cytheren,

Talem fecerunt ferrea cæla Deam.

Imitatus est Ausonius illud Anthologiae libro IV, cap. 12:

Ἡ Παφίη Κυθέρεια δι' οὐδὲν ἑστῆς, ἐκ λίθου λαοκῆς καλὴν εἰκόνα τὴν ἰδίαν. Πάντῃ δ' ἀθρόου παρὲς ἐνὶ χώρῳ, φθέρχεται, πᾶσι γυμνὴν εἶδε με Πραξιτέλους; Πραξιτέλης σὺν εἶδεν ἂν μὴ θέμις, ἀλλ' ὁ σὺν ἑστῇ Εἴσο' Ἀρῆς οἷον ἦτορ τὴν Παφίαν.

Quod ita vertit clariss. Hugo Grotius:

Diva Paphi Cnidiam trans equora venit ad urbem,

Effigiem cupiens pulchra videre suam.

Venit ut in templum lustravitque omnia, Quando est

Praxiteles nudam me speculatus? ait.

Non vidit, Venus, ille nefas que cernere.

Sed Mars

Ferreus expressit qualem amat ipse Deam.

Complura id genus Epigrammata vide ibidem.

pretia detulisset: severum id ac pudicum arbitantes. Rejectam (e) Gnidiis emerunt, immensa differentia famæ. Voluit (f) eam postea à Gnidiis mercari rex Nicomedes, totum es civitatis alienum (quod erat ingens) dissoluturum se promittens. Omnia per-peti maluit: nec immerito. Illo enim signo Praxiteles nobilitavit Gnidum. Adicu-facto. Nec minor ex quacunque parte admiratio est. Ferunt amore captum quendam, cum delituisse noctu, simulacro cohesisse, ejusque cupiditatis esse indicem maculam. Sunt in Gnido & alia signa marmorea illustrium artificum: Liber pater Bryaxidis, & alter Scopæ, & Minerva: nec majus aliud Veneris Praxitelice specimen, quam quod inter hæc sola memoratur. Ejusdem est & Cupido (g), objectus à Cicerone Verri: ille, pro-pter quem Thespiæ visébantur; nunc in Octaviæ scholis positus. Ejusdem & alter nu-dus in Pario, colonia Propontidis; par Veneri Gnidie nobilitate & injuria. Adama-vit

(e) Rejectam Gnidiis emerunt.] Κνίδιοι γὰρ ημῶν Α' Φροδίτῳ μάλιστα, καὶ σφίσι ἐστὶν ἱερὰ τ' Θεῶν. τὸ μὲν γὰρ δεξαμένον, Δωρίτι-δ' ὅ. μὲν δὲ τὴν, Α' κραιῖας. νεώτερον δὲ, ἢ Κνι-δίου οἱ πολλοὶ, Κνίδι δὲ αὐτοὶ καλεῖσιν Εὐ-παίδαν: Gnidi maxime colunt Venerem; suntque iis templa Deæ. Omnium vetustis-imum, est Doritidis: post illud, Acrae: recentissimum vero, quam plures alii Gni-diam, ipsi autem Gnidi Euphœan vocant, Pausan. lib. 1, pag. 2, 22.

(f) Voluit eam mercari rex Nicomedes.] Praxiteles marmore nobilitatus est, Gni-diaque Venere, præcipue vesano amore cu-jusdam juvenis insignis: & Nicomedis æstimatione regis, grandi Gnidiorum ere alieno permutare eam conati, Plin. nat. hist. lib. VII, cap. 38.

(g) Cupido, objectus à Cicerone Verri.] Cicero certe circa initium libri quarti in C. Verrem ait Messanæ apud C. Hejum Ma-mertinum fuisse perantiquum sacrarium, magna cum dignitate à majoribus tradi-tum, in quo inter alia summi artificii sum-mæque nobilitatis signa unum Cupidinis marmoreum, Praxitelis. Idem, opimor, artifex ejusdem modi Cupidinem fecit illum qui est Thespiis, propter quem Thespiæ vi-suntur: nam alia visendi causa nulla est. Itaque ille L. Mummius, cum Thespiis ea, quæ ad eadem Felicitatis sunt, ceteraque profana ex illo oppido signa tolleret, hunc marmoreum Cupidinem, quod erat conse-cratus, non attigit. C. Claudius, cujus ædilitatem magnificentissimam scimus fuis-se, usus est hoc Cupidine tamdiu, dum fo-rum Diis immortalibus populoque Romano habuit ornatum; & esset hospes Hejorum, Mamertini autem populi patronus, ut illis benignis usus est ad commodandum, sic ip-se diligens fuit ad reportandum. Cuius interim ex hoc magni Oratoris loco perspi-cuum, hunc Hejani sacrarii Cupidinem non fuisse illum celeberrimæ famæ The-spiensem, sed alium ejusdem æmulum: ac fortasse fuerit alter ille Cupido nudus, quem Plinius hoc in loco tradit aliquando spectatum in Pario, colonia Propontidis. De ipso vero Cupidine Thespiensi consen-

tanea iis, quæ Tullius dixit, habet Strabo lib. IX, pag. 410, B: Αἱ Θεσπιαὶ πρῶτον μὲν ἔγνωρίζοντο διὰ τὸ ἔρωτα τὸ Πραξιτέλεως, ὃν ἐγλυψε μὲν ἐκείνῳ, ἀνέθηκε δὲ Γλυκέρα ἡ ἑταίρα Θεσπιδαν, ἐκείθεν ἔπει τὸ γένος, λαβῶσα δὲ ῥον-ωδὴν ἔκχευεν. πρῶτον μὲν ἂν ὁμοιομοίη τις τὸ ἔρωτα ἀνέβαινον ἐπὶ τὴν θῆαν ἄλλως ἐκ ἄσπευ ἀξιοθέαλον: Thespiæ superiori tempore nobi-les erant propter Cupidinem Praxitelis, quem ille quidem sculpsit, dedicavit autem Glycera scortum, genere Thespiensis, cum in eam artifex contulisset hoc donum. The-spias igitur initio petebant quidam, Cupi-dinem hunc visuri; cum alias minime di-gnæ essent quæ spectarentur. Strabonem quoque (uti solet) sequitur, & Glyceram in hoc negotio agnoscit Eustathius ad ver-sum 498 Iliados B: Ἰσορῦπη ὁ Πραξιτέλεως ἔρωτα ἐν Θεσπιαῖς εἶναι, inquit ille, ὃν ἐγλυψε μὲν ἐκείνῳ, ἀνέθηκε δὲ ἡ ἑταίρα Γλυκέρα, ἐκείθεν ἔπει, καὶ λαβῶσα δὲ ῥον-ωδὴν ἔκχευεν. πολλοὶ δὲ ἀνέβαινον ὁμοιομοίη τὸ ἔρωτα. Athe-næus libro XIII, cap. 6, pro Glycera sub-stituit Phrynen, ac tradit Praxitelem ali-quando optionem dedisse Phrynæ ut è suis operibus deligeret sive Cupidinem, sive Satyrum stantem in Tripodibus; eam vero Cupidinem elegisse, ac Thespiis conse-crasset. Plenius totam rem exequitur Pau-sanias lib. 1, pag. 34, ubi refert quo astu Phryne circumvenerit Praxitelem, ut ex-piscaretur ex eo quodnam suorum operum ipse Artifex optimum judicaret: Athenis, inquit, in via quam Tripodes appellabant, spectabatur Satyrus ille de quo magnifice valde sentiens Praxiteles, multa quoque plenius inflatusque apud omnes prædicare solebat. Aliquando igitur Phryne ab eo efflagitante aliquod operum ejus, quod ip-se pulcherrimum judicaret, non sustinuit quidem ei, quam perditæ amabat, postu-latum denegare; proprium tamen de probatissimo opere judicium expromere noluit. Versuta igitur mulier verum ipsius Artificis de suis operibus sensum ex eo expiscatur hac arte. Subornat servulum suum trepide accurrentem, nuntiantemque officinam Pra-xitelis propemodum totam fortuitis igni-bus haustam; atque adeo pleraque ope-rum

vit enim cum Alchidas Rhodius, atque in eo quoque simile amoris vestigium reliquit. Roma Praxitelis opera sunt, Flora, Triptolemus, Ceres (h) in hortis Servilianis: boni (i) Eventus & bonae Fortune simulacra in Capitolio: item & Menades, & quas Thyadas vocant, & Caryatidas, & Sileni (k) in Afinsii Pollionis monumentis, & Apollo (l), & Neptunus. Praxitelis filius Cephissodorus rei & artis heres fuit, Plinius lib. xxxvi, cap. 5.

Ignoratur artifex ejus Veneris, inquit Plinius lib. xxxvi, cap. 5, quam Vespasianus Imperator in operibus Pacis suae dicavit, antiquorum dignam fama. Par basitatio est in templo Apollinis Sostani, Nioben, cum liberis morientem Scopas an Praxiteles fecerit. Venerem certe aliquam Praxitelis memorat Stephanus de Urbibus, in Ἀθηναίων & Pausanias libro ix, pag. 581, 2, memorantur Venus & Phryne, opera Praxitelis. Niobes vero Praxitelicae meminit-Ausonius Heroium Epitaph. xxviii:

Vruebam, sum facta silex, quae deinde polita

Praxitelis manibus, vivo iterum Niobe.

Reddidit artificis manus omnia, sed sine sensu:

Hunc ego, quum lesi Numina, non habui.

Anthol.

rum ejus, paucissimis exceptis, ignium violentia jam absumpta. Hoc nuntio tantum pavoris incussum est Artifici, ut in publicum profliliens exclamaverit, Actum est de laboribus meis, si ne quidem Satyro Cupidinique meo flammæ perpercerunt. Ibi tum Phryne manere eum atque animum resumere jubet, nihil enim grave accidisse. Videbaris mihi hoc stratagemate percussus, ut subita consternatione percussus ad confitendum quod opus plurimum aestimares. Atque ita Cupidinem elegit Phryne. Libero vero patri in proximo templo astat Satyrus puer, præbens poculum. Hæc Pausanias. Julianus Imp. Oratione secunda; τὸν χρυσοῦν φασὶ καὶ θιασέσασιν ἐργάσασθαι πῶς πλεοῖς ἐπέλυσεν. τὴν ἀρίστην ἀφελὲν τὴν τέχνην: Ajunt aurum Cupidinis Thespia alio adjectum abstulisse accuratorem artis. Ajunt Cajum Imp. signum hoc Cupidinis primum loco movisse: Thespisensibus deinde remissum à Claudio: Neronem deinde secundo Romam reportasse, ubi tandem incendio absumptum est. Illum vero Cupidinem, qui Thespis hac nostra ætate spectatur, fecit Atheniensis Menodorus, opus Praxitelis imitatus: Pausanias lib. ix, pag. 581, 43. Praxitelis Cupidinem æneum egregie describit Callistratus in Ecphrasi sive Enarratione statuarum. Ac paullo post ibidem quoque describit & alium Cupidinem ex ære, quem idem Praxiteles in Atheniensium arce collocavit. Anthologiae lib. iv, cap. 12, occurrit Epigramma Juliani in illum Praxitelis Cupidinem, quo patriam suam nobilitavit Phryne Thespia. Perperam tamen Julianus æneum facit hunc Cupidinem, quem marmoreum fuisse constat:

κρίνας αὐχένα χαῦρον ὅφ' ἡμετέροις πεδίλοις
Χερσὶ με λιγυρῶς ἐσπασε Πραξιτέλης.
Αὐτὴν γὰρ τ' ἐργάσατο ἔνδοθεν καὶ θαυμάζειν με
Χαλκισσας, φριμῇ δὲ καὶ γέρας φιλῆς.
εἰ δέ μιν αὐτὸς ἐργάσατο πρὸς ἡμῶν: καὶ γὰρ ἐργάσας
Δωρὸν ἔργον φέρειν αὐτὴν ἔργον θέμεν.

Cl. Hugo Grotius vertit:

Praxiteles famulante manu me fecit Amorem,

*Sub pedibus pressus colla superba meis.
Fecit ut in venis, quem sensit, abeneus essem,*

*Ut Phryne domum me daret ipse sua.
Illa datum tibi rursus Amor sacravit, Amori*

Namque dari dignum munus amantis amor.

Sequuntur mox ibidem alia tria in eundem Cupidinem epigrammata, quæ vide.

(h) Ceres.] Athenis in templo Ceteris signa sunt ipsius Dexæ, & filiarum, & Iacchi sacem tenentis. Inscriptum vero parieti literis Atticis, opera esse Praxitelis: Pausanias libro primo, pag. 424. Clemens quoniam que Alexandrinus in Prostrepico memorat, τὴν Πραξιτέλους Δήμητραν, καὶ Κόρη, καὶ τὴν Ἰακχὴν τὴν μυστικὴν.

(i) Boni Eventus & bonæ Fortune simulacra.] Pausanias lib. primo, pag. 81, 31, memorat Fortunæ signum à Praxitele elaboratum.

(k) Sileni.] Anthologia libro quarto, cap. 6:

Τέχνας εἰνεῖα στίο καὶ ἡ λίσθη ἀδὲ βράζα,
Πραξιτέλης· ἄδου, καὶ πάλι κομᾶσσι.
Μὲν δ' ἡμῖν εἰ γῆρας ἐτ' ἀδρανὲς· ἀλλ' ὁ πόθης
Σειληνοῦ καί μιν, βάσκανός ἐστι λίσθη.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Praxiteles, lapis ipse tua lascivit ab arte
Et jam saltabit; tu modo solve basi.
Nunc nos Silenos numerorum lege moveri,
Non senium, saxi sed vetat invidia.*

Tzetzes Chiliade viii, Hist. 195.

(l) Apollo.] In Apollinis πρὸς ἡμῶν sive Præstis æde est spectatu dignissimum simulacrum Apollinis, Dianæ quoque & Latonæ, aliaque itidem signa Praxitelis: Pausanias libro i, pag. 82, 26.

Anthol. lib. iv, cap. 9:

Εκ ζωῆς με θεοὶ πύξαν λίθον: ὅτι δὲ λίθον
ζωὸν Πραξιτέλης ἐμπέδων ἐργάσατο.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Ex viva lapidem me Di fecere: sed ecce,
Praxiteles vivam me fecit ex lapide.*

Praxitelem Vitruvius in Procemio libri septimi refert inter Artifices qui de Mausoleo exornando concertabant: *De Mausoleo*, inquit Vitruvius, *scripserunt Satyrus & Pytheus*, quibus vere felicitas summum maximumque contulit munus: eorum enim artes aëvo perpetuo nobilissimas laudes & sempiterna florentes habere judicantur, & cogitatis egregias operas præstiterunt. Namque singulis frontibus singuli artifices sumpserunt certatim partes ad ornandum & probandum, Leochares, Bryaxes, Scopas, Praxiteles; nonnulli etiam putant Timotheum: quorum artis eminens excellentia coëgit ad septem spectaculorum ejus operis pervenire famam.

Timæus tradidit aram Ephesiæ Dianæ totam fere opulatam fuisse operibus Praxitelis: *Strabo lib. xiv, pag. 641, B.*

Aphrodisium Praxitelis. Athenæus lib. xiii, cap. 6: φιλαργυρὸς πρὸς ἱερῆς ἑστίας ἐλάμει ὁ φρόνως, ἔπειν, Ἀφροδίσιον εἰ Πραξιτέλης· ἡ δὲ, σὺ δ' ἔργος φαίδης: *Præparcus qui amor amari blandè compellans Phrynen, dicebat, Aphrodisium es Praxitelis: at illa, Tu vero, Amor Phidiae.* Supra in Phidiæ vita monuimus, Athenæum hoc fortasse judicasse dignum relatu ob solam non inficetæ allusionis gratiam, quam in hac jocandæ concertatione deprehendere sibi videtur Dalechampius.

Theophrastus cavit testamento ut Praxiteles perficeret statuam Nicomachi: *Laërtius lib. v in Theophrasto.*

Pan utrem levans, Nymphæ ridentes, & Danaë Praxitelis. Anthol. lib. iv, cap. 12:

Ὁ πρῶτος οὗτος ἄσκησιν ἐπημέλει, αἱ πὺν γελῶσαι
Νύμφαι Πραξιτέλης, καὶ καλὴ Δανάη.
Λύγδινά παῖδα καὶ ἀκρά, σφαίρας αὐτὸς ὁ Μοῦσος
ἐβύζισται, ἀκράδ' ἑρπύλλης Ζεὺς παῖτα ἢ σφαίρα.

Cl. Grotius vertit:

*Gestator capripes utris, & ridentia Nymphæ
Praxitelis pulchra Numina, cum Danaë,
Tam bene facta nitent de marmore, Momus ut ipse
Dixerit, Ex artem, Jupiter, eximiam.*

Et rursus Anthologia lib. vii, cap. 4, quæ omnia sunt ἀντιθέματα, sive reciproca epigrammata.

Πραξιτέλης ἔπλασεν Δανάην, καὶ Φαίαν τομῶν
Λύγδινά, καὶ πέτρης Πάντα με Πενθελίης.

Cl. Grotius etiam reciproce transtulit:

*Praxiteles tibi dat Danaem, tum tegmina Nymphis
Lygdina, tum Panem qui petra Penthelie.*

Non longe ab ea porta, quæ Athenis ducit Phalerum, est sepulcrum, cujus insignia (ἐπίγραμμα) est miles equo adstant. Quisquam ille sit, ignoro: Praxiteles vero & equum fecit & militem: *Pausanias lib. i, pag. 3, 53.*

Praxitelis Brauronia Diana: *Pausanias lib. i, pag. 41, 49.*

XII Deorum signa, opus Praxitelis: *Pausanias lib. i, pag. 74, 53.*

Satyrus Libero patri adstant, opus Praxitelis, ex lapide Pario: *Pausanias libro i, pag. 81, 17.* Ubi & paullo post refert Praxitelem quoque fecisse signum Dææ Pithus si-ve Suadæ, & alterius quoque Dææ quam παρήγορον, si-ve Consolatricem, nuncupant.

Latona Praxitelis: *Pausanias libro secundo, pag. 124, 13.*

Mercurius infantem Bacchum portans, Praxitelis opus, ex marmore: *Pausanias libro v, pag. 319, 42.*

Elcis Liberi patris signum fecit Praxiteles: *Pausanias lib. vi, pag. 393, 40.* Dionysum Praxitelis describit Callistratus in Enarratione statuarum.

Mantineæ geminum est templum medio pariete dispertitum: in uno Æsculapii signum visitur, Alcamenis opus: in altero Latonæ ac liberorum ejus cella est. Signa fecit Praxiteles, tertia post Alcamenem ætate: in basi Musæ insculpta est, & Marfyas tibias canens: *Pausanias lib. viii, pag. 468, 54.*

Praxiteles Mantinensibus fecit Junonem in folio sedentem, eique assistentes Minervam & Heben filiam Junonis: *Pausanias libro VIII, pag. 469, 10.*

Platæenses habent Junonis ædem spectatu dignissimam, cum amplitudine, tum signorum cultu atque ornatu. In primo statim introitu Rhea saxum fasciis involutum pro puero quem pepererat ad Saturnum defert. Ipsi templi numen Ἡρην πλείαν, sive *Junonem adultam* vocant. Rectum factum est signum magnitudinis immodicæ: & utrumque simulacrum ex Pentelico lapide fecit Praxiteles: *Pausanias lib. IX, pag. 546, 22.*

Thebanis sub ipso templi culmine circa tholum complures ex XII laboribus Herculis fecit Praxiteles. Quæ prætermisit, sunt Stympthali aves, & Eleæ terræ purgatio: pro quibus est Lucta cum Antæo: *Pausanias lib. IX, pag. 559, 12.*

Æsculapius Praxitelis: *Pausanias lib. IX, pag. 602, 29.*

Phrynes inauratam imaginem elaboravit Praxiteles, unus ex iis qui eam amabant; ipsa vero Phryne hanc suam imaginem Delphis consecravit: *Pausanias lib. X, pag. 635, 40.* Ipsi Phrynes vicini fecerunt statuam ejus auream super columna Pentelica: fecit eam Praxiteles. Crates vero Cynicus illud signum conspicatus, dixit, Donarium esse intemperantiæ Græcorum. Locatum erat inter Archidami regis Lacedæmoniorum & Philippi Amyntæ filii statuas, hanc habens inscriptionem: PHRYNES THE-SPIENSIS ILLUSTRIS, ut scribit Alcetas lib. secundo de iis quæ Delphis dicata sunt. Apollodorus libro de Scortis refert duas Phrynas, quarum unam vocabant Saperdion, alteram Clausigelo, &c. Vidē Athenæum lib. XIII, cap. 6, ubi hæc aliæque id genus plura occurrunt. Meminit quoque hujus statuæ *Plutarchus in libro Cæsar Pythia nunc non amplius reddat oracula carmine; Tatianus in Oratione contra Gentes; Dion Chrysostomus Orat. XXXVII.*

Anticyræ visebatur Dianæ signum, opus Praxitelis; dextera gerit facem, & super humeris pharetram. Adstat ei canis ad sinistram: ipsum autem simulacrum superat maximæ cujusque foeminae proceritatem: *Pausanias lib. X, pag. 683, 19.*

Inter Pollionis Asinii monumenta spectabatur etiam *Jupiter hospitalis Pamphili Praxitelis discipuli*, Plin. lib. XXXVI, cap. 5; ubi & paullo post addit: *Intra Octavia vero porticus in æde Junonis ipsam Deam fecerunt Dionysius & Polyclus; aliam Venerem eodem loco Philiscus. Cetera signa Praxiteles.*

Adrianus Imp. cum alia Athenis ædificavit, tum Junonis, Jovis Panhellenii, & Deorum omnium commune templum, teste Pausania libro I, pag. 34, 40; ac omnium quidem Deorum commune templum, πάριον ex re nuncupatum, prorsus magnificum fuisse liquet, & extrinsecus insculptas habuisse Græcorum historias, supraque magnam portam equos duos à Praxitele factos, atque etiamnum hodie templum istud superesse. Vide hac de re *Epistolam Theodosii Zygomale ad Martinum Crustum scriptam anno CIO IO LXXV*, in qua hodiernum urbis Atheniensis statum describit.

Εἰνυδὲς ἀγάλμα ἐποίησαν οἱ παῖδες οἱ Πραξιτέλους, *Enyus statuas fecerunt Praxitelis pueri*: Pausanias lib. I, pag. 14, 20.

Τὸν Κάδμω οἱ παῖδες εἰργάσαντο οἱ Πραξιτέλους, *Cadmum pueri Praxitelis elaborarant*, Pausanias lib. IX, pag. 560, 22.

P R I S C U S, P I C T O R.

Vide quæ supra diximus in ACTIUS PRISCUS.

P R I S C U S, M E C H A N I C U S.

Severus Imp. hujus Prisci opera cum in multis aliis rebus, tum præcipue in Atro- rum oppugnatione usus est: solæ etenim machinæ, quas ille fecerat, non sunt à barbaris exustæ: *Xiphilinus in Severo.*

P R O C L U S, M E C H A N I C U S.

Anthologia lib. IV, cap. 17:

Κίονα περὶ ἀλδύρον αἰεὶ χθονὶ καίρῳ ἀχθῶ,
Μῆν' ἀναστῆσαι θεοδόσι βασιλῆος
Τολμήσας, Πρόκλῳ ἐπικαλέσῃ· καὶ τίς ἐστὶ
Κίων ἡλίου ἐν τριακονηαδύο.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Strata jacebat humi quidem quadra forma columna,
Theodosii jussu principis, arte Procli
(Quippe nefas aliis) moles surrexit in altum
Intra ter decies tanta duosque dies.*

Vide quoque *Inscript. Gruteri CLXXXV, 6 & 7.* Meminit & Procli cujusdam, qui fecit κάτοπτρα πυροφόρα, *specula ignifera sive ustoria*, ad comburendam hostium classem: *Zonaras Annalium Tomo III, in Anastasio Dicori imperio.*

P R O.

P R O D O R U S , S T A T U A R I U S .

Plinius libro xxxiv, cap. 8, refert eum inter æqualitate celebratos Artifices, sed nullis operum suorum præcipuos.

P R O M E T H E U S .

Infinita sunt quæ de Prometheo referunt atque exponunt Mythologici Auctores, quorum pleraque tradit Servius ad Virgilii Eclogam vi. Prometheus auctor vulgi fictilis, ut loquitur Phædrus fabula lxxiii. Vide Auctorem Etymologici magni, in τ'όνιον.

Ἀθῶναισι τὰς χυτρίδας καὶ ἱπποπιδῆς καὶ πάντας ἑοσι πηλεργαὶ, Προμηθεύς ἀπεικάλην, Athenienses ollarum figulos & furnorum constructores & quicumque lutea fingunt, Prometheos appellabant, Lucianus contra eum qui dixerat, Prometheus es in verbis. Vide quoque Æschyli Prometheus vincitum.

Prometheo Athenienses λαμπροδορίας, vel λαμπροδορομίας, certamina in Ceramico celebrarunt. Vide eos qui scripserunt de Græcorum festis.

P R O S E R P I N A .

Proserpina texendi peritissima. Claudianus libro i de Raptu, versu 245 :

Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu

Syrice texebat reditura munera matri.

Hic elementorum seriem sedesque paternas

Insignibat acu. - - - Vide ibi plura.

P R O T A G O R A S .

Πρωτάγoρας, ut ait Laërtius lib. nono, πρῶτον τὴν καλὴν ὁδὸν πύλλω, ἐφ' ἧς πρὸς φιλοσοφίαν βασιλεύουσιν, εὗρεν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ παιδείας: Protagoras primus invenit eam quam vocant πύλλω, in qua portant onera, ut refert Aristoteles in libro de Disciplina. Suidas hoc bajulorum instrumentum, quod Protagoras invenit, πύλλω vocat: vide eum in κοτύλη. Protagoram, virum in studiis doctrinarum egregium, inquit A. Gell. libro v, cap. 3, cujus nomen Plato libro illi suo inelyto inscripsit, adolescentem ajunt victus querendi gratia in mercedem missum, vecturasque onerum corpore suo factitavisse: quod genus Græci βασιλεύoρας vocant, Latine Bajulos appellamus. Is de proximo rure in Abderam oppidum, cujus popularis fuit, caudices ligni plurimos funiculo brevi circumdatos portabat. Tum forte Democritus, civitatis ejusdem civis, homo ante alios virtutis & philosophiæ gratia venerandus, quum egrederetur extra urbem, videt eum tum illo genere oneris tam impedito ac tam incobibili, facile atque expedite incedentem: & prope accedit, & vincituram posituramque ligni scite periteque factam considerat, petitque ut paullum acquiescat. Quod ubi Protagoras, uti erat petatum, fecit: atque itidem Democritus acervum illum & quasi orbem caudicum, brevi vinculo comprehensum, ratione quadam quasi geometrica librari continerique animadvertit, interrogavit quis lignum illud ita composuisset: & quum ille à se compositum dixisset, desideravit uti solveret ac denuo in modum eundem collocaret. At postquam ille solvit ac similiter composuit, tum Democritus, animi aciem sollertiamque hominis non docti demiratus, Mi adolescens, inquit, quum ingenium benefaciendi habeas, sunt majora melioraque quæ facere tecum possis: abduxitque eum statim secumque habuit, & sumptum ministravit, & philosophias docuit, & esse eum fecit quantus postea fuit.

P R O T O G E N E S , P I C T O R .

Plinius libro xxxv, cap. 10, postquam de Apelle (quem Olympiade cxii floruisse tradit) multa eximie dixit, ac de Aristide Thebano æquali Apellis nonnulla quoque subjunxit, proxime transit ad Protogenem, de quo hæc habet notatu dignissima: Simul, ut (a) dictum est, & Protogenes floruit. Patria (b) ei Caunus gentis Rhodii sub-

jecta

(a) Ut dictum est.] Quando nempe in priorē hujus capituli parte retulit Plinius Apellem Rhodum profectum, ut summum Artificem coram inspiceret; Scitum est, inquit, inter Protogenem & Apellem quod accidit. Ille Rhodi vivebat: quò cum Apelles adnavigasset, avidus cognoscendi opera ejus, fama sibi tantum cogniti, continuo officinam petiit. Aberat ipse, sed tabulam magnæ amplitudinis, in machina aptatam picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogavit-

que à quo quæsitum diceret. Ab hoc, inquit Apelles: arreptoque penicillo, lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reverso Protogeni, quæ gesta erant, anus indicavit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse Apellem venisse: non enim cadere in alium tam absolutum opus. Ipsumque alio colore tenuiore lineam in illa ipsa duxisse, præcepisseque abeuntem, si redisset ille, ostenderet, adjiceretque, Hunc esse quem quæreret: atque ita evenit. Revertitur enim Apelles: sed

jecta. Summa (c) ejus paupertas initio, artisque (d) summa intentio, & ideo minor fertilitas. Quis (e) cum docuerit, non putant constare. Quidam (f) & naves pinxisse usque ad annum quinquagesimum, argumentum esse, quod cum Athenis celeberrimo loco Minervæ delubro propyleon pingeret, ubi fecit nobilem Paralum & Hemionida, quam quidam Nausicaam vocant, adjecerit parvulas naves longas in iis quæ pictores Parerga appellant, ut (g) appareret à quibus initiis ad arcem ostentationis opera sua pervenissent. Palmam (h) habet tabularum ejus Jalyfus, qui est Romæ dicatus in templo Pacis: quem cum pingeret, traditur madidis lupinis vixisse, quoniam simul famem sustine-

sed vinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum devolavit, hospitem quærens. Placuitque sic eam tabulam posteris tradi: omnium quidem, sed artificum præcipuo miraculo. Consumptam eam constat priore incendio domus Caesaris in palatio, avide ante à nobis spectatam, spatiosiore amplitudine nihil aliud continentem, quam lineas visum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem omni-que opere nobiliorem. Et paullo post: Apelles & in æmulis benignus, Protogeni dignationem primus Rhodi constituit. Sordebat ille suis, ut plerumque domestica: percontantique quanti licitaretur opera effecta, parvum nescio quid dixerat: at ille quinquagenis talentis poposcit: famamque disperfit se emere, ut pro suis venderet. Ea res concitavit Rhodios ad intelligendum artificem; nec nisi argentibus pretium cessit. Ad hanc igitur amicæ concertationis & fraternæ benevolentiae historiam respiciens Plinius, ait sibi jam dictum, simul cum Apelle floruisse Protogenem: neque enim Protogenes usque adeo ingenue palmam artis Apelli concedere, aut Apelles Artificem apud suos abjectum atque obscurum tam benigne è tenebris ad lucem revocare potuisset, si non uno eodemque tempore vixissent.

(b) Patria ei Caunus.] Unde & Protogenem Caunium dixit Plutarchus in Demetrio; Pausanias libro primo. Suidas celeberrimum hunc Pictorem dicit fuisse Xanthium ex Lycia. Vide Suidam in Πρωτογένους.

(c) Summa ejus paupertas initio.] Dura fors eximii Artificis, cui opera vita erat, in memoriam mihi revocat illud Arbitri: Nescio quomodo bonæ mentis soror est paupertas.

(d) Artis summa intentio.] Quam nimiam fuisse judicavit Apelles paullo ante, dicens, Omnia sibi cum Protogene paria esse, aut illi meliora: sed uno se præstare; quod manum ille de tabula nesciret tollere. Memorabili præcepto, nocere sæpe nimiam diligentiam.

(e) Quis eum docuerit, non putant constare.] Rarissime tamen latere solent clarissimorum quorumque virorum præceptores. Τῶν πλείστων ἑχέρῃ εἰπὼν τὰς διδασκαλίας τῶν ἐνδοξῶν ἀνδρῶν, ὅτε ἕκαστος συγγενόμενος λό-

γὰ ἀξιοῦσι ἐνδοξοῖσι: Plurimorum enim insignium virorum referre possumus præceptores, quibus cum consuescentes commemoratione digni sunt habiti, Dio Chrysostomus circa initium Orationis LV. Vide locum.

(f) Quidam & naves pinxisse.] Quod vile atque humile picturæ genus putabatur. Est nomen & Heraclidi Macedoni, inquit Plinius libro xxxv, cap. 11. Initio naves pinxit, captoque rege Perseo Athenas commigravit.

(g) Ut appareret à quibus initiis.] Singularis itaque modestiæ Artifex non putavit famæ suæ per omnes jam terras efflorescenti pudendam esse pristinae tenuitatis memoriam. Prorsus ut Agathoclem quoque regem non inlibenter incrementa sua recognovisse testatur Aufonius Epigr. 8.

(h) Palmam habet tabularum ejus Jalyfus.] De hac igitur pictura Jalyfi accipe illud Plinii libro vi i nat. Hist. capite 38: Rhodum non incendit rex Demetrius, Expugnator cognominatus, ne tabulam Protogenis cremaret ab ea parte muri locatam. A. Gellius lib. xv noct. Atticarum, cap. 3: Rhodum insulam celebritatis antiquissima, oppidumque in ea pulcherrimum ornatissimumque obsidebat oppugnabatque Demetrius, dux ætate sua inclutus: cui à peritia disciplinaque faciendi obsidii, machinarumque sollertia ad capienda oppida repertarum, cognomentum πολιορκητὴς fuit. Tum in obsidione illa ædes quasdam publice factas, quæ extra urbis muros cum parvo præsidio erant, aggredi & vastare atque absumere igne parabat. In his ædibus erat memoratissima illa imago Jalyfi, Protogenis manu facta, illustris pictoris: cujus operis pulchritudinem præstantiamque ira percitus Rhodiis invidebat. Mittunt Rhodii ad Demetrium legatos, cum his verbis: Quæ, malum, inquirunt, ratio est, ut tu imaginem istam velis incendio ædium facto perdere? Nam si nos omnes superaveris & oppidum hoc totum ceperis, imagine quoque illa integra & incolumi per victoriam poteris: sin vero nos vincere obsidendo nequiveris; petimus consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. Hoc ubi ex legatis audivit, oppugnatione desita & imagini & civitati pepercit. Meminit quoque hujus Jalyfi Cicero circa initium

sustinerent & sitim, ne sensus nimia cibi dulcedine obstrueret. Huic pictura quater colorem induxit, subsidio injuriæ & vetustatis; ut decedente superiore, inferior succederet. Est in ea canis mire factus, ut quem pariter casus & ars pinxerit. Non judicabat se exprimere in eo spumam anhelantis posse, cum in reliqua omni parte (quod difficillimum erat) sibi ipse satisfecisset. Displicebat autem ars ipsa, nec minui poterat, & videbatur nimia, ac longius à veritate discedere, spumaque illa pingi non ex ore nasci, anxio animi cruciatu, cum in pictura verum esse, non verisimile vellet: absterferat sæpè us mutaveratque penicillum, nullo modo sibi approbans. Postremo iratus arti quod intelligeretur, spongiam eam impegit in viso loco tabulæ, & illa reposuit ablatos colores qualiter cura optabat, fecitque in pictura fortuna naturam. Hoc exemplo similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia impacta, secutus dicitur; cum pingeret poppyzonta retinentem equum. Canem ita Protogenes monstravit & Fortuna. Propter hunc Jalysum, ne cremaret tabulas Demetrius rex, cum ab ea parte sola posset Rhodum capere, non incendit: parcentemque picturæ, fugit ratio victoriæ. Erat (i) tunc Protogenes in suburbano hortulo suo, h. e. Demetrii castris. Neque interpellatus præliis inchoata opera intermisit omnino: sed accitus à Rege interrogatusque qua fiducia extra muros ageret: respondit, Scire se illi cum Rhodo bellum esse, non cum artibus. Disposuit ergo Rex in tutelam ejus stationes, gaudens quod posset manus servare quibus jam pepercerat & ne sapius advocaret, ultro ad eum venit hostis, relictisque victoriæ suæ votis, inter arma & murorum ictus spectavit artificem. Sequiturque tabulam ejus temporis hæc fama, quod eam Protogenes sub gladio pinxerit. Satyrus hic est quem Anapauomenon vocant, & ne quid desit temporis ejus securitati, tibi as tenens. Fecit (k) & Cydippen, Tlepolemm, Philiscum tragædiarum scriptorem meditantem, & atble-

tam,

initium libri de perfecto Oratore ad Brutum; item Verrina IV; epist. denique 21 libri 11 ad Atticum. Demetrius Poliorcetes Rhodum oppugnans, cepit in quodam suburbio tabulam illam Protogenis, in qua Jalysum pingebat. Rhodiis vero multum deprecantibus ut parceret picturæ; respondit, Se paternis potius imaginibus, quam isti tabulæ manus illaturum: *Plutarchus in apophth. regum & imp.* Eadem quoque habet Idem in Demetrio, ubi & hæc addit: Εἰπά γε ἔπει σωπλέσαι λέγειαι τῶν γεαφῶν ὁ Πρότογένης. καὶ φησιν ὁ Ἀπιδίης ἄνθρωπος ἐκπαλαγῆναι διαπίμπου τὸ ἔργον, ὥς καὶ Φωκὶνὸν ἐπιλιπεῖν αὐτὸν. οὐδὲ γὰρ ἔπειν, μέγας ὁ πόλεμος, καὶ θυμωσὸν τὸ ἔργον. ἔμωλον ἔχεν χάριτας, δὲ αἱ ἐρανὲς ψαύειν τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεαφόμενα. Ταῦτ' ἔλεγε μὲν ἐν τῇ γεαφῇ εἰς ταῦτ' αὐτοῦ παῖς Ἀλλὰ οὐδὲν ἔπεισαν ἐν Ῥώμῃ τὸ πῦρ ἐπνεύματα: Septem annis dicitur Protogenes hanc picturam perfecisse. Ferturque Apelles, opere conspecto, tam vehementer obstupuisse, ut vox eum deficeret: tandem vero dixisse, Grandem laborem atque opus admirandum esse, non tamen habere gratias, propter quas à se picta cælum contingerent. Hæc tabula una cum pluribus aliis Romam deportata, ibi quoque cum reliquis absumpta est incendio. Eadem fere habet Ælianus var. Hist. lib. XII, cap. 41. Quis vero fuerit hic Jalysus, inquit Paulus Leopardus Emendat. lib. XVI, cap. 2. Rhodiis in admiratione fuere Jalysus & Satyrus, columnæ adstans, cui columnæ perdix insisterat. Atque adeo, tabula isthac primum posita, perdix tantopere traxit hominum oculos atque in se defixos tenuit, ut Satyrum nemo admiraretur, quamquam

elaboratissimum. Auxerunt hunc imperitiæ turbæ stuporem cicures perdices introductæ à perdicum altoribus. Nam hæc conspecta perdice picta, vivam putantes, eam quoque ut ad se aggregaretur advocabant, non sine maxima spectatorum oblectatione. Videns igitur Protogenes ipsum opus factum esse quoddam quasi additamentum ad opus, ὁρῶν γὰρ ὁ Πρότογένης τὸ ἔργον παρέχον χάριτος, impetrata à templi præfectis venia, perdicem delevit: *Strabo libro XIV, pagina 652.* Meminit quoque hujus perdicis Eustathius ad versum 505 *Dionysii Periegetæ*, non sine summa laude.

(i) *Erat tunc Protogenes in suburbano hortulo suo.*] Meminit quoque hujusce hortuli Plinius hoc ipso capite, paullo post: Sed nulla gloria artificum est, nisi eorum qui tabulas pinxere, eoque venerabilior apparet antiquitas. Non enim parietes excolebant dominis tantum, nec domos uno in loco mansuras, quæ ex incendiis rapi non possent. Casula Protogenes contentus erat in hortulo suo. Nulla in Apellis tectoriis pictura erat. Nondum libebat parietes totos pingere. Omnis eorum ars urbibus excubabat: pictorque res communis terrarum erat. Hisce Plinii verbis adde & illud ejusdem libro xxxv, cap. 4: Exstat M. Agrippæ oratio magnifica & maximo civium digna, de tabulis omnibus signisque publicandis: quod fieri satius fuisset, quam in villarum exilia pelli.

(k) *Fecit & Cydippen.*] Præter paucissima Protogenis opera hoc in loco à Plinio enumerata, Paulanias refert etiam libro 1, pag. 6, 32, Theomothetas à Protogene Caunio Athenis in Quingentorum curia pictos,

Aa

am, & Antigonum regem, & imaginem matris Aristotelis philosophi, qui etiam suadebat (l) ut Alexandri Magni opera pingeret propter eternitatem rerum. Impetus (m) inimi & quædam artis libido in hæc potius eum tulere. Novissime pinxit & Alexandrum & Pana. Fecit (n) & signa ex ære, ut diximus.

Ob hæc omnia non est mirandum si Protogenis nomen, celebre inter Artifices, clarissima atque una insignium Scriptorum voce ad posteritatis memoriam perlatum est.

Arbiter Satyrico: In pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem; nam & Zeuxidos manus vidi, nondum vetustatis injuria victas: & Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis; quem Græci monocnemem appellant, etiam adoravi. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, ut crederes etiam animorum esse picturam.

Quintilianus lib. XII, cap. 10: Floruit circa Philippum & usque ad successores Alexandri pictura præcipue, sed diversis virtutibus. Nam cura, Protogenes; ratio, Pamphilus ac Melanthius, facilitate, Antiphilus; concipiendis visionibus (quas *Phasiacæ* vocant) Theon Samius; ingenio & gratia, quam in se ipse maxime jactat, Apelles est præstantissimus.

Columella in Præfatione libri primi de R. R. Ne minoris quidem famæ opifices per tot jam sæcula videmus laborem suum destituisse, qui Protogenem, apellemque cum Parrhasio mirati sunt. Nec pulchritudine Jovis Olympii Minervæque Phidiæ sequentis ætatis attonitos piguit experiri Bryaxim, Lysippum, Praxitelem, Polycletem, quid efficere aut quousque progredi possent. Sed in omni genere scientiæ & summis admiratio veneratioque, & inferioribus merita laus contingit.

Varro libro VIII de L. L. Cum culpandus non sit medicus, qui è longinqua mala consuetudine agrum in meliorem traducit; quare reprehendendus sit, qui orationem minus valentem propter malam consuetudinem, traducit in meliorem? Pictores Apelles & Protogenes, sic alii artifices egregii non reprehendendi, quod consuetudinem Myconis, Dioris, Arimne, & aliorum superiorum non sunt secuti.

Cicero de Claris Oratoribus: Quis eorum, qui hæc minora animadvertunt, non intelligit Canachi signa rigidiora esse quam ut imitentur veritatem? Calamidis, dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti, & jam plane perfectæ, ut mihi quidem videri solent. Similis in pictura ratio est, in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timanthem, & eorum, qui non sunt usi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus. At in Aëtione, Nicomacho, Protogene, Apelle, jam perfectæ sunt omnia: & nescio an reliquis in rebus omnibus idem eveniat. Nihil est enim simul & inventum & perfectum.

Theo Sophista Progymn. cap. 1; τοῖς ζωγραφῶν βελεμένοις ὕδιν ἐφαλτο καλῶν τι τὸ Ἀπιδότ, καὶ Προδόγνης, καὶ Ἀντιφίλου ἔργα, εἰάν μὴ καὶ αὐτοὶ ζωγραφῶν ἐπιχρησῶσι: Pictura studiosis nihil profuerit cognovisse Apellis & Protogenis & Antiphili opera, nisi & ipsi manum tabulæ admovent.

PTERAS,

ctos, qui senatorio apud Athenienses munere annuo fungebantur. Ego certe non iverim inficias Protogenem olim & propter alia quædam opera in summo fuisse & honore & nomine; pauciora tamen credo ad memoriam posteritatis perlata: non modo quod summam artis intentionem necessario consecuta sit minor fertilitas, ut paullo ante locutus est Plinius; verum etiam quod cum Aristomene Thasio, Polycle Atramineno, Nicomacho; pluribusque aliis omnino referendus videatur inter illos Pictores, Quos neque industria, neque artis studium, neque solertia defecit, ut inquit Vitruvius in Proœmio libri tertii, sed aut rei familiaris exiguitas, aut imbecillitas fortune, seu in ambitione certationis contrariorum superatio, obstitit eorum dignitati.

(l) Suadebat ut Alexandri Magni opera pingeret. Ita Lysippus fecit Alexandrum Magnum multis operibus à pueritia ejus or-

sus, Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Vide quæ nos hac de re diximus libro III de Pictura Vett. cap. 1, §. 2.

(m) Impetus animi & quædam artis libido in hæc eum potius tulere. Huic affine est illud Plinii circa finem hujusce capituli: Annumeratur his & Nicophanes elegans & concinnus, ita ut vetusta opera pingeret propter eternitatem rerum: impetuosi animi, & cui pauci comparentur. Cothurnus ei & gravitas artis.

(n) Fecit & signa ex ære, ut diximus. Libri nempe trigesimali quarti cap. 8; ubi nobilitates ex ære operum recensens, inter alia & hæc habet: Athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque fecit Batton, Euchir, Glaucides, Heliodorus, Hicanus, Leophon, Lyson, Leon, Menodorus, Myjagrus, Polycrates, Polydorus, Pythocritus, Protogenes, idem pictura clarissimus, ut dicemus.

PTE PTO. PUB. PUL.

187

PTERAS, ARCHITECTUS.

Meminit ejus Pausanias lib. x, pag. 618, 16.

PTOLICHUS, STATUARIUS.

Epicradium Mantinensem arhletam fecit Ptolichus Aegineta: Pausanias libro sexto, pag. 363, 16. Supra quoque fuit POLICHUS AEGINETA.

PTOLICHUS ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Hipponem Eleum fecit Democritus Sicyonius, qui refertur ad quintum à se retro magistrum Atticum Critiam. Ptolichus enim Corcyraeus ab ipso didicit Critia, is Amphionem docuit, Amphionis discipulus fuit Pison e Calaura, à quo artem Democritus didicit: Pausanias libro sexto, pag. 347, 45.

PUBLIUS, PICTOR.

Publius Issam, catellam suam blandissimam, aut ipse pinxit, aut pingi curavit. Martialis lib. 1, Epigr. 109:

Issa est passere nequior Catulli.

Issa est purior osculo columbae.

Issa est blandior omnibus puellis.

Issa est carior Indicis lapillis.

Issa est deliciae, castella Publi.

Hanc ne lux rapiat, supremam totam,

Picta Publius exprimit tabella:

In qua tam similem videbis Issam,

Ut sit tam similis sibi nec Issa.

Issam dehinc pone cum tabella:

Aut utramque putabis esse veram,

Aut utramque putabis esse pictam.

PUBLIUS CLODIUS DIDA. Vide DIDA, VASCULARIUS.

PUBLIUS CORNELIUS, ARCHITECTUS.

PUBLIUS CORNELIUS, Architectus, Inscript. Gruteri xcix, 9.

PUBLIUS LONGIDIENUS. Vide LONGIDIENUS, FABER NAVALIS.

PUBLIUS MARCIUS. Vide MARCIUS, TECTOR.

PUBLIUS MINIDIUS.

Publius Minidius cum M. Aurelio & Gn. Cornelio sub Augusto Caesare curaverunt apparationem balistarum, & scorpionum reliquorumque tormentorum refectionem una cum Vitruvio. Vide Vitruvium in Praemio libri 1. Ubi tamen in aliis codicibus est Numidius, vel Numidicus.

PUBLIUS OBSIDIUS. Vide OBSIDIUS.

PUBLIUS SEPTIMIUS. Vide SEPTIMIUS.

PUBLIUS VALERIUS BASSUS. Vide BASSUS.

PUBLIUS VOLUMNIUS. Vide VOLUMNIUS.

PULCHER, GEOMETRA.

Phlegon Trallianus capp. 13 & 14 de Rebus mirabilibus: Apollonius Grammaticus narrat Tiberii Neronis aetate fuisse terramotum quo plures minoris Asiae celeberrimae urbes funditus deletae sunt, quas deinde Tiberius Imp. suis impensis restitavit: qua benevolentia obstricti Asiani, crexerunt ei Colossus in Romano foro pone fanum Veneris, & singularum deinceps urbium statuas ei apposuerunt. Sed & non paucae urbes Siciliae isthoc terramotu concussae afflictaeque fuerunt: eumque etiam loca Rhegio vicina & Ponticae gentes expertae sunt. Pluribus adhuc in locis terra immensi motu divulsa detexit ingentia cadavera, quorum magnitudine obstupescere accola, non ausi sunt ea loco movere. Romam tamen indicii causa miserunt dentem cadaverum uni exemptum, qui mensuram pedis non attingit modo, verum etiam excessit. Hunc dentem legati urbium ostendentes Tiberio, eadem quoque opera exquisiverunt ab eo, Vellentne ad se Heroem, cujus dens iste fuerat, integrum deferri. Ibi tamen Tiberius prudenter eo direxit consilium, ut neque miraculosa magnitudinis cognitione semetipsum fraudaret, neque tamen spoliati cadaveris crimine teneretur. Habebat penes se in magno honore insignem quandam Geometram, qui Pulcher dicebatur: cum iussit fingere caput proportioni dentis respondens. Is igitur post accuratissimam oblato dentis dimensionem totius capitis quantitate perspecta, expeditissime Imperatoris mandatum explevit: qui sibi spectaculum illud sufficere dicens, dentem eo remisit unde allatus erat.

Puteolanum purpurissimum potius laudatur quam Tyrium aut Gatulum vel Laconicum, unde pretiosissima purpura. Plinius lib. xxxv, cap. 6.

PYGMALION, SCULPTOR.

Ovidius libro decimo *Metamorph.* versu 247:

*Pygmalion niveum mira feliciter arte
Sculpsit ebur, formamque dedit qua femina nasci
Nulla potest, operisque sui concepit amorem.
Virginis est vere facies, quam vivere credas
Et (si non obset reverentia) velle moveri:
Ars adeo latet. Arte sua miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sepe manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque,
Et credit tactis digitos insidere membris,
Et metuit pressos veniat ne livor in artus, &c.*

Clemens Alexandrinus in *Protreptico*: ο κύριος Πυγμαλίων σκένον ἐλεφαντίνῃ ἡρώδι ἀγάλματι· τὸ ἀγάλμα Ἀφροδίτης ἦν, καὶ γυνὴ ἦν· νικάτω ὁ κύριος τὸ ἀγάλμα καὶ αὐτὴ· καὶ τὸ ἀγάλμα καὶ τὴν φιλοσέφανον ἰστέν. Quem Clementis locum filius hunc in modum reddit Arnobius libro sexto adversus Gentes: *Philostephanus in Cypriacis auctor est Pygmalionem regem Cypri simulachrum Veneris, quod sanctitatis apud Cyprios & religionis habebatur antiquae, adamasse ut feminam, mente, animo, lumine rationis, iudicioque cæcatis: solitumque dementem, tanquam si uxoriam res esset, sublevato in lectulum numine, copularier amplexibus atque ore, resque alias agere libidinis vacua imaginatione frustrabiles.*

Pygmalionis oliva, mirabili arte fabricata. Gadibus in templo Herculis posita erat. Vide *Philastratum de Vita Apollonii Tyanaei* libro quinto, cap. 1.

Confer denique hunc Pygmalionis amorem cum iis quæ Philopanax, captus imagine puellæ à se pictæ, refert apud Aristænetum libro secundo, *epist.* 10.

P Y L O S.

Statius lib. 1 *Achilleidos*, versu 422:

Murorum tormenta Pylos Messanaque tradunt.

P Y R A C H M E S.

Hunc inter vetustiores Ætolos, funditores optimos, præcipue nobilitatum fuisse tradit Eustathius in *Iliados* v editionis *Romane*, pag. 311. Pyrachmus Ætoli cum Degmeno Epejo monomachiam refert Strabo lib. vii, pag. 357, C. D. U.

P Y R E I C U S, P I C T O R.

Subtexi par est minoris picturæ celebris in penicillo, inquit Plinius lib. xxxv, cap. 10, è quibus fuit Pyreicus, arte paucis postferendus. Proposito nescio an destruxerit se: quoniam humilitas quidem secutus, humilitatis tamen summam adeptus est gloriam. Tonsillas sutrinæque pinxit, & asellos, & opsonia, ac similia: ob hoc cognominatus Rhyppographos. In iis consummata voluptatis: quippe ex pluri veniere, quam maxime malorum.

P Y R G O T E L E S, G E M M A R U M S C U L P T O R.

Ismeria chorantis ætate apparet scalpæ etiam smaragdos solitos. Confirmat hanc eandem opinionem edictum Alexandri Magni, quo vetuit in gemma se ab alio scalpî quam à Pyrgotele, non dubie clarissimo artis ejus, Blin. lib. xxxvii, cap. 1. Plenius tamen distinctiusquæ de hac ipsa re agit libri septimi cap. 37, ubi mentione Alexandri Magni alia occasione injecta, mox addit: Item hic Imperator edixit ne quis ipsum alius quam Apelles pingeret, quam Pyrgoteles scalperet, quam Lysippus ex ære duceret: quæ artes pluribus inclavere exemplis. Plenissime denique Apulejus in *Florida*: Alexandro illi longe omnium excellentissimo Regi, cui ex rebus actis & auctis cognomentum Magno inditum est, placuit ne iste unus eam gloriam adeptus sine laude nunquam nominaretur. Nam solus à condito ævo, quantum hominum memoria existat, inexsuperabili imperia orbis auctus, fortuna sua major fuit: suorumque ejus amplissimas & provocavit ut strenuus, & equiparavit ut meritis, & superavit ut melior, solusque sine amulo clarus: adeo ut nemo ejus audeat vel sperare virtutem, vel optare fortunam. Sed cum primis Alexandri illud præclarum, quod imaginem suam, quo certior posteris tradetur, noluit à multis artificibus vulgo contaminari: sed edixit universo orbi suo, ne quis effigiem

effigiem Regis temere assimilaret ære, colore, calamine: quin solus eam Polycletus ære duceret, solus Apelles coloribus delinearet, solus Pyrgoteles calamine excuderet. Præter hos tres, multo nobilissimos in suis artificijs, si quis aspiciam repireretur alius sanctissime imagini Regis manus admolitus, haud secus in eum quam in sacrilegum vindicturus. Eo igitur omnium metu factum, solus Alexander ut ubique imaginum summus esset: utque in omnibus statuis & tabulis & toreumatis idem vigor acerrimi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis juventutis, eadem gratia relicta frontis cerneretur.

P Y R I L A M P E S, STATUARIUS.

Pyrilampes iste non Sicyone, sed Messenæ ad Ithonem natus. Vide Pausaniam libro sexto, pag. 349, 23; sicuti & pagg. 371, 33, & 374, 13.

P Y R O M A C H U S, STATUARIUS.

Centesima vicesima Olympiade fuisse Eutychides, Euthycrates, Labippus, Cephissodorus, Timarchus, Pyromachus, Plinius libro xxxiv, cap. 8. Et aliquanto post ibidem: Pyramachi quadriga regitur ab Alcibiade. Et rursus: Plures artifices fecere Attali & Eumenis adversus Gallos prælia; Ifigonius, Pyromachus, Stratonicus, Antigonus, qui condidit volumina de sua arte. Plinio denique libro xxxv, cap. 11, Mydon Solus Pyromachi statuarii discipulus, ponitur inter Pictores non ignobiles.

P Y R R H O, P I C T O R.

Pyrrho Eliensis, antequam animum ad Philosophiam appulisset, dicitur fuisse Pictor. Elide quoque in gymnasio ajunt asseruari λαμπροῦς non infeliciter ab eo elaboratos: Laërtius libro ix, in Pyrrhone; Suidas in Πύρρον. Vide quoque vet. Schol. in Bis accusatum Luciani.

P Y R R H U S, STATUARIUS.

Pyrrhus fecit Hygiam & Minervam, Plinius libro xxxiv, cap. 8. Epidamnii thesaurum fecit Pyrrhus: Pausanias libro sexto, pag. 379, 34.

P Y T H A G O R A S.

Pythagoras normam sine artificis fabricationibus inventam ostendit, & quam magno labore fabri normam facientes vix ad verum perducere possunt, id rationibus & methodis emendatum, ex ejus præceptis explicatur. Namque si sumantur regulæ tres, & quibus una sit pedes tres, altera pedes quatuor, tertia pedes quinque, eaque regula inter se compositæ tangat alia aliam suis cæcuminibus extremis, sequentia habentes trigoni, deformabunt normam emendatam. Ad eas autem regularum singularum longitudines, si singula quadrata paribus lateribus describantur, quod erit pedum trium laterum æreæ, habebit pedes novem; quod erit quatuor, sedecim; quod quinque erit, viginti quinque. Ita quantum æreæ pedum numerum duo quadrata ex tribus pedibus longitudinis laterum & quatuor efficiunt; æque tantum numerum reddit unum ex quinque descriptum. Id Pythagoras cum invenisset, non dubitans à Musis se in ea inventionem accepisse, maximas gratias agens, hostias dicitur iis immolavisse. Ea autem ratio quemadmodum in multis rebus & mensuris est utilis, etiam in ædificijs scalarum ædificationibus, uti temperatas habeant graduum librationes, est expedita. Si enim, &c. Vide Vitruvium libro nono, cap. 2. Ἀπολλόδωρος ὁ ἀριθμητικὸς ἵσταναι φησὶ τὸ Πυθαγόρειον ἐκατόμβλον ἐπὶ τῷ ἐνοήματι, ὅτι τρίγωνον ἰσοδυναμὸν ἢ πλὴν ὁρθῶν γωνιῶν ἀπολείπειν τὰ ἴσα διωκτικὰ τῶν ἀεὶ ἐκκεντρίσθαι: Apollodorus arithmeticus auctor est Pythagoram hecatomben sacrificasse posteaquam invenit illud rectanguli trianguli latus, quod recto angulo subtenatur, tantundem valere quantum alia eundem angulum comprehendentes duæ, Athenæus libro x, cap. 4. Vide quoque Laërtium libro viii, in Pythagora, pag. 575; ubi & paullo post Aristoxenus musicus auctor est Pythagoram primum Græcis pondera & mensuras invexisse.

Pythagoras primus omnium celestium concentuum ac numerorum rationem ex variis fabrilium malleorum ictibus deprehendit. Vide Macrobius in Somn. Scipionis, libro secundo, cap. 1.

Pythagoras pueritiam non citharistæ modo ac pædoticæ, sed Pictori quoque impendit. Vide Porphyrium in ejus vita.

P Y T H A G O R A S, P I C T O R.

Pergameni in Attali thalamo & apud Pythium, ut ipsi nuncupant, habent Chærites à Pythagora Pario pictas; Pausanias lib. ix, pag. 596, 38. Aliam quoque Pythagoram Samium, insignem postea Statuarium, initio quoque Pictoriam fuisse mox ostendimus ex Plinio.

P Y T H A G O R A S, STATUARIUS.

Olympiade lxxxvii fuisse Agelades, Callon, Polycletus, Phærgmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras, Scopas, Pericles, Plinius lib. xxxv, cap. 8. Laërtius

libro VIII, in Pythagora: καὶ ἄλλων ἀνδριανόμων ῥῆγινον μαρτυρεῖται παρὰ Πλάτωνα, πρὸς δὲ τοὺς ῥητορικοὺς καὶ συμμετρίας ἐκτελέσει καὶ ἄλλων, ἀνδριανόμων Σάμιον. Distinctius tamen de his Plinius libro & capite proxime citatis: *Vicit Myronem Pythagoras Rheginus ex Italia, pancratiastae Delphis posito. Eundem vicit & Leontinus, qui fecit stadiodromon Astylon, qui Olympiæ ostenditur, & Libyn puerum tenentem tabellam eodem loco, & mala ferentem nudum. Syracusis autem claudicantem; cujus ulceris dolorem sentire etiam spectantes videntur. Item Apollinem citharædum, serpentemque ejus sagittis confici, qui Diceus appellatus est: quod cum Thebæ ab Alexandro caperentur, aurum à fugiente conditum, sinu ejus celatum esset. Hic primus nervos & venas expressit capitulumque diligentius. Fuit & alius Pythagoras Samius, initio pictor, cujus signa ad eadem Fortuna hujusce Deæ septem nuda, & senis unum, laudata sunt. Hic supra dicto faciei quoque indiscreta similis fuisse traditur. Rhegini autem discipulus & filius sororis fuisse Sostratus. Leontisci palæstritæ statuam fecit Pythagoras Rheginus fingendi peritia nemini secundus: quem ajunt artem didicisse à Clearcho, qui & ipse Rheginus erat, atque Euchiri discipulus: Euchir vero Corinthius fuit, habuitque præceptores Syadran & Chartan, Spartanos: Pausanias lib. vi, pag. 350, 40.*

Protolaum Mantinensem fecit etiam Pythagoras Rheginus: *ibidem*, pag. 354, 4.

Euthymi statua spectatu dignissima, Rhegini Pythagoræ opus: *ibidem*, pag. 355, 18.

Fecit & Stymphalium Dromeum Pythagoras: *ibidem*, pag. 358, 20.

Astylon Crotoniaten: *ibidem*, pag. 366, 38.

Mnaseam Cyrenæum: *ibidem*, pag. 367, 53.

Cratisthenis Cyrenæi currum æneum in quem ascendit Victoria cum ipso etiam Cratisthene: *ibidem*, pag. 376, 47.

Pythagoræ Perseus habuit alas: *Dio Chrysostomus Orat. xxxvii.*

Pythagoras fecit Europam tauro infidentem: *Tatianus.*

Polynicis atque Eteoclis fratrum mutuam cædem fecit Pythagoras: *idem Tatianus.*

P Y T H E A S, ARGENTI CÆLATOR.

Plinio lib. xxxiii, cap. 12, inter insignes argenti Cælatores refertur *Pytheas*, cujus *hinc unciae H-S viginti venierunt. Ulixes & Diomedes erant in phiala emblemate, Palladium surripientes. Fecit idem & roquos, Magiriscia appellatos, parvulis potioris: sed e quibus ne exempla quidem liceret exprimere, tam oportuna injuria subtilitas erat.*

P Y T H E A S, PICTOR.

Stephanus de Urbibus: *Βύρα, πόλις Ἀχαιῶν· τὸ ἰδιόμα, Βύρα· ἐκ τούτης τὸ Πυθίας (ὡς ἀφ' οὗ), ὃ ἐστὶν ἔργον ὃ ἐν Περγάμῃ ἐλέφας, ἀπὸ τοιχογραφίας ὄν, ὡς φίλον: Bura, oppidum Achæie, gentile, Bureus. Ex illa fuit Pythias pictor, cujus opus est elephas Pergami. Erat autem murorum pictor, ut ait Philo.*

P Y T H E U S, ARCHITECTUS.

Hunc refert Vitruvius libro iv, cap. 3, inter illos antiquos Architectos, qui negaverunt Dorico genere ades sacras oportere fieri, quod mendose atque inconvinientes in his *symmetriae* conscribantur. Idem quoque in Proemio libri septimi testatur Pytheum & Satyrum edidisse volumen de Mausoleo. Ipsa Vitruvii verba adscribimus in SATYRUS, ARCHITECTUS.

P Y T H I A S, STATUARIUS.

Post Olympiadem centesimam vicesimam cessavit aliquamdiu ars, ac rursus Olympiade centesima quinquagesima quinta revixit, inquit Plinius lib. xxxiv, cap. 8, cum fuere, longe quidem infra prædictos, probati tamen, *Antheus, Callistratus, Polyclus, Athenæus, Callixenus, Pythocles, Pythias, Timocles.*

P Y T H I S, SCULPTOR.

Posteaquam retulit Plinius libri xxxvi cap. 5, quemadmodum quatuor eximii Artifices quatuor Mausolæi latera sibi sumpserint exornanda, tandem & hæc habet: *Accessit & quintus artifex. Namque supra pteron pyramis altitudine inferiorem equavit, viginti quatuor gradibus in metæ cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta ceterum quadraginta pedum altitudine totum opus includit.*

P Y T H I U S, ARCHITECTUS.

De veteribus architectis Pythius, qui Priene sedem Minervæ nobiliter est architectatus, ait in suis Commentariis: *Architectum omnibus artibus & doctrinis plus oportere posse facere, quam qui singulas res suis industriis & exercitationibus ad summam claritatem perduxerunt. Id autem re non expeditur: non enim debet, nec potest esse architectus Grammaticus, uti fuerit Aristarchus, sed non agrammatos; nec Musicus, ut*

P Y T. Q U I. R A B. R H O. R H O E.

191

Aristoxenus, sed non amusus; nec Pictor, ut Apelles, sed graphidos non imperitus; nec Plastes, quemadmodum Myron aut Polycletus, sed rationis plastica non ignarus, &c.
Vitruvius lib. I, cap. I.

P Y T H O C L E S, S T A T U A R I U S.

Post centesimam vicesimam Olympiadem Ars aliquamdiu cessavit, Ac rursus Olympiade centesima quinquagesima quinta revixit, inquit Plinius libro xxxiv, cap. 8: cum fuere longe quidem infra prædictos, probati tamen, *Antheus, Callistratus, Polycles, Athenæus, Callixenus, Pythocles, Pythias, Timocles.*

P Y T H O C R I T U S, S T A T U A R I U S.

Plinius libro xxxiv, cap. 8, refert eum inter illos Artifices, qui fecerunt athletas & armatos & venatores sacrificantesque.

P Y T H O D O R I D U O, A M B O S C A L P T O R E S.

Palatinas domos Caesarum replevere probatissimis signis Craterus cum Pythodoro, Polydeces cum Hermolao, Pythodorus alius cum Artemone, & singularis Aphrodisus Trallianus, Plin. lib. xxxvi, cap. 5.

Q.

Q U I N T I A N U S.

FULVIUS QUINTIANUS, Faber materiarius: *Inscript. Grut. DCXLII, 6.*

QUINTUS HORTENSIVS. Vide HORTENSIVS ORATOR.

Q U I N T U S L E P T A.

Quintus Lepta, Præfectus Fabrum Tullii: *Cicero lib. III, epist. 7 ad famil.*

QUINTUS PEDIUS. Vide PEDIUS, PICTOR.

QUINTUS TIBURI. Vide TIBURI, CULTRARIUS.

R.

R A B I R I U S, A R C H I T E C T U S.

Martialis lib. VII, Epigr. 5, ad Rabirium:

*Astra polumque pia percèpsi mente, Rabiri,
Parrhasiam mira qui struis arte domum.
Phidiaco si digna Jovi dare templa parabit,
Has petat à nostro Pisa Tonante manus.*

R H O D I I.

Rhodiorum pietati dedit hoc Minerva ut omnis generis simulacra scientissime fabricarent, propterea quod mortalium primi aram struxerunt apud se natæ: *Pindarus Olympiorum Ode VII.* Ubi Scholiastes: *Ἀρχαῖοι γὰρ πρῶτοι τῶν ἀνδριάντων καὶ ἀσπελῶν οἱ Ῥόδιοι.* Vide locum pag. 66 edit. Pauli Stephani. Vide quoque Eustathium ad vers. 376 Iliad. 2, edit. Romanæ pag. 1148.

R H O E C U S, P L A S T A.

Sunt qui in Samo primos omnium plasticen invenisse Rhæcum & Theodorum tradant multo ante Battidas Corintho pulsos, Plin. lib. xxxv, cap. 12.

Apud Samios tria sunt opera Græcanicorum omnium maxima: inter quæ templum amplissimum eorum quæ nos unquam vidimus. Ejus Architectus primus extitit Rhæcus Philei filius, indigena: *Herodotus lib. III, cap. 60; & ex eo Eustathius ad versum 534 Dionysii Periegetæ.* *Δίεχον χαλκὸν πρῶτοι καὶ ἀγάλματα ἔχοντες αἱ τοῦ Ῥαῖκος τοῦ Φιλαίου καὶ Θεόδου τοῦ Τηλεκλέους Σάμιοι: Primi æs fuderunt & statuas inde conflarunt Rhæcus Philæi & Theodorus Teleclis filius Samii, Pausanias lib. VIII, pag. 479, 8; & lib. IX, pag. 607, 23.* In templo Dianæ Ephesiæ, quæ itur ad cellam, super ara Dianæ, quæ vocatur Protothronia, septum lapideum exstructum est, in cujus extremo spectatur feminæ cujusdam effigies, ars Rhœci. Noctem vocant Ephesii. *Τέχνη Ῥαῖκος· Νύκτα δὲ οἱ Ἐφέσιοι καλεῖσι, Pausanias lib. 10, pag. 686, 22.*

Rhæco Telecles & Theodorus geniti, de quibus vide Diodorum Siculum sub finem libri primi. Locum adscribimus in TELECLES.

R H O.

R H O L U S, ARCHITECTUS.

Plinius libro xxxvi, cap. 13: *De Ægyptio & Cretico labyrinthis satis dictum est. Lemnius similis illis. Columnis tantum centum quadraginta mirabilior fuit: quarum in officina turbines ita librati pependerunt, ut puero circumagente tornarentur. Architecti illum fecere Zmilus & Rholus & Theodorus indigena. Exstantque adhuc reliquæ ejus, cum Cretici Italicique nulla vestigia exsint, &c.*

R O B E R T U S, P I C T O R.

Meminit ejus Monasticum Anglicanum, tomo 1, pag. 623, a. Vixit anno Domini 1176, five anno 22 Henrici secundi.

R O M A.

Notissimum est illud Poëtæ Mantuani, Æncidos lib. vi, vers. 847:

*Excudent alii spirantia mollius æra,
Credo equidem, viros ducent de marmore vultus,
Orabunt causas melius, cœlique meatus
Describent radio & surgentia sidera dicent.
Tu regere imperio populos, Romane, memento;
(Hæ tibi erunt artes) pacisque imponere morem:
Parcere subjectis, & debellare superbos.*

Vide quoque Sulmonensem Poëtam lib. iii Fast. vers. 101. Omnium itaque Artis elegantiarum incuriosi fuere plerique vett. Romanorum usque ad ætatem L. Mummi, qui *Tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas in Italiam portandas locaret, juberet prædici conducentibus, si eas perdidissent, novas eos reddituros*, Vell. Paternulus lib. 1, cap. 13. Idem tamen hic Mummius intellectum Corinthiorum, decori publico minus convenientem, qua occasione in Urbem primus invexerit, egregie docet Plinius lib. xxxv, cap. 4: *Tabulis externis auctoritatem publice fecit primus omnium L. Mummius cui cognomen Achaici victoria dedit. Namque cum in præda vendenda rex Attalus sex millibus sestertiûm emississet Aristidis tabulam, Liberum patrem continentem, pretium miratus, suspicatusque aliquid in ea virtutis, quod ipse nesciret, revocavit tabulam (Attalo multum querente) & in Cereris delubro posuit. Quam primam arbitror picturam externam Romæ publicatam.* Idem Plinius etiam lib. xxxiii, cap. 11, tradit quando Roma non solum admirari externam opulentiam, verum etiam amare cœperit. Locum Plinii supra adscripsimus in ASIA.

R U F U S, P I C T O R.

Anthologia lib. 11, cap. 36:

ταῖς πνευματικαῖς καὶ ζωγράφῳ ἤλπετο ῥ' ἔφθον
Τὶς θάσσον θέλει, καὶ τίς ὁμοιοποιεῖ.
Ἀλλ' ἐν ἴσῳ ῥ' ἔφθον τρίβειν τὴν χρώματ' ἑμὲδε,
ταῖς ἑξαψὲ, λαβὼν εἰκονικὴν ἀπὸ χρῶμα.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Certarunt Rufus pictor Phædrusque petitus
Legis, utri citius perficeretur opus,
Et propius vero. Sed dum terit ille colores,
Hic apocham, sed erat quæ simulata, facit.*

R U T U B A, P I C T O R T R I V I A L I S.

Horatius lib. 11, Satyra 7:

*Tu cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi, Rutubæque,
Aut Placidejani contento poplite miror
Prælia rubrica picta aut carbone, velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri - - -*

S.

S A B Æ I.

S Abæi & Gerrhæi plurimum oblectantur sculpturæ varietate. Vide Photii Patriarchæ excerpta ex cap. 50 libri primi Agatharchidis de Mari rubro.

S A B I N A, TEXTRIX & POETRIA.

Aufonius Epigrammate 35:

*Sive probas Tyrio textam subtemine vestem,
Seu placet inscripti commoditas tituli;
Ipsius hoc domina concinnat utrumque venustas.
Has geminas artes una Sabina colit.*

Idem de eadem Sabina, Epigr. 36:

*Laudet Achæmenias Orientis gloria telas;
Molle aurum pallis Græcia texe tuis;
Non minus Ausoniam celebret dum fama Sabinam,
Parcentem magnis sumptibus, arte parem.*

Rurfus de eadem, Epigr. 37:

*Licia qui texunt & carmina, carmina Musis,
Licia contribuant, casta Minerva, tibi.
Ast ego rem sociam non dissociabo, Sabina,
Versibus inscripsi quæ mea texta meis.*

S A B I N I.

Horatius lib. I Carminum, Ode 9:

*Deprome quadrimum Sabina,
O Taliarche, merum diota.*

Olim nempe in pretio erat testa, lagena, vel diota Sabina: ipsum vero vinum Sabinorum veluti crudum austerumque aspernabantur. Horatius I Carm. Ode 20:

*Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis.*

Athenæus libri primi cap. 21, posteaquam pleraque Italiæ vina enumeravit, πάντων τῶν; inquit, ὁ Σάβινος καὶ φέρεται. *Omniibus his Sabinum levius est.*

S A B I N U S.

FLAVIUS SABINUS operum publicorum Curator: *Inscript. Grut. cxxviii, 2.*

S A B I R I.

Sabiri, gens Hunnica Caucasum accolens, commenti sunt novum genus machinæ bellicæ, quod levioris Arietis usum Romanis præbebat: *Procopius libro IV de bello Gothico, capp. 11 & 14.*

S A C Æ.

Sacas ferunt primos invenisse scuta. Auctor brevium scholiorum ad illud Homeri Iliados Γ, versu 335: Σάκας μέγα πη ἑταρόν πη, tradit τὴν ἀσπίδα dictam σάκας, à Sacis, Thracum gente: ἐπὶ τῇ δὲ σάκῃ πρῶτος Σάκας ἐψηλῆ. Σάκας δὲ ἔθνος ὁρακῆς. Idem quoque tradit Author Etymologici magni in Σακιστάλ.

S A C U S.

Sacus Jovis filius in Panchaia in monte Thaso aurum primus invenit, Hyginus fab. cclxxiv. Vide quæ supra annotavimus in Æ A C U S.

S A G U N T U M.

Major pars hominum terrenis utitur vasis. *Sagmia etiamnum in esculentis laudatur. Retinet hanc nobilitatem Aretium in Italia. At calicem tantum Surrentum, Asta, Polentia; in Hispania Saguntum; in Asia Pergamum; Plinius xxxv, 12. Martialis lib. viii, Epigramm. 5:*

Ficta Saguntino cymbia malo luto.

Idem Apophoreto cvi: Calices Saguntini:

*Quæ non sollicitus teneat servetque minister,
Sume Saguntino pocula ficta luto.*

Bb

Juvenalis

Juvenalis Sat. v, vers. 29:

Pugna Saguntina fervet commissa lagena.

S A L I E N U S, FABER FERRARIUS.

M. Salienus, Faber ferrarius: *Inscript. Gruteri* DCXL, 3.

S A L P I O, SCULPTOR.

Cajetæ spectatur crater è Pario marmore excavatus, & plures cados capiens, elegantique quoque cælatura extrinsecus ornatus: nomen Artificis prodit inscriptio: ΣΑΛΠΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ: *Inscript. Gruteri* LXVII, 7.

S A M E R I.

Sameri apud auctorem Geographiæ Nubiensis in parte quinta capitis secundi est auctor vel artifex vituli qui fuit sæculo Mosis. Vide quæ hac de re habet Jo. Seldenus *de Dis Syris, Syntagm.* 1, cap. 4.

S A M I A V A S A.

Major pars hominum terrenis utitur vasis. Samia etiamnum in esculentis laudantur, Plinius lib. xxxv, cap. 12.

S A M N I T E S.

Cæsar apud Sallustium Conjurat. Catil. cap. 51: *Majores nostri neque consilii, neque audaciæ unquam eguere: neque superbia obstabat, quo minus aliena instituta, si modo proba erant, imitarentur. Arma atque tela militaria ab Samnitibus, insignia magistratuum ab Tuscis pleraque sumpserunt: postremo, quod ubique apud socios aut hostes idoneum videbatur, cum summo studio domi exsequebantur. Imitari, quàm invidere bonis, malebant.*

S A M O L A S, STATUARIUS.

Triphylum & Azana Samolas Arcas efformavit: *Pausanias* lib. x, pag. 625, 12.

S A R D I N I A.

Sardinia est insula maxima Italiæ vicina, in qua variz conchæ purpureæ tincturæ: vide *Suidam* in Βάρμα Κυζικλών.

S A R D I A N I T A P E T E S.

Σαρδιανὶ γλαυροὶ καὶ ἄνευ βύσσου, Sardiiani tapetes glabri ac sine villis, memorantur Achenzio lib. xi, cap. 2.

S A R M A T Æ.

De Sarmatica lorica & Sarmatis multa habet Pausanias lib. i, pag. 37, 31.

S A R N A C U S, ARCHITECTUS.

Sarnacus conscripsit Præcepta symmetriarum: *Vitruvius* in Proœmio libri vii.

S A R R A. Vide TYROS.

S A T U R E I U S, SCULPTOR.

Anthologiæ lib. iv, cap. 18:

Ζεύξειδ' ὅ γ' ἡ χάρις καὶ ἡ χάρις, ἐν δὲ μέμνη
Κρυσαλλῶ, τὸ καλὸν δαίδαλον Ἀρσινόῃ
Γράψας τέτ' ἐπὶ τὴν Σατυρήϊον· εἰμι δ' ἀνάσσης
Εἰκὼν, καὶ μεγάλης λείπεται εἰδ' ὀλίγον.

Cl. Hugb. Grotius vertit:

*Zeuxidos & color est & gratia: sed Saturejus
Tam varias laudes exhibet Arsinœs
In glacie parva: Domine sum tantula tantæ
Effigies, in me nil tamen ejus abest.*

S A T U R E U M.

Oppidum est juxta Tarentum, ibi sunt baphia, in quibus tinguntur lana: *Servius* ad *versum* 335 *quarti Georgicon.*

S A T U R N I N U S, FABER AUTOMATARIUS.

Saturnino Fabro automatario: *Inscript. Gruteri*, DCXLII, 5.

S A T U R N U S.

Saturnus dicitur invenisse ac docuisse agriculturam; videturque idem qui Adamus: *Vide Vossium de orig. & progressu Idololat.* lib. i, cap. 18.

S A T Y R U S, ARCHITECTUS.

Meminit ejus Plinius lib. xxxvi, cap. 9. *De Mausolea Satyrus & Pytheus edidere volumen, quibus vere felicitas summum maximumque contulit munus. Eorum enim artes*

artes auro perpetuo nobilissimas laudes & sempiterno florentes habere judicantur, & cogitatis egregias operas præstiterunt. Namque singulis frontibus singuli artifices sumserunt certatim partes ad ornandum & probandum, Leochares, Bryaxes, Scopas, Praxiteles, nonnulli etiam putant Timotheum; quorum artis eminens excellentia coegit ad septem spectaculorum ejus operis pervenire famam, Vitruvius in Prooemio libri septimi.

SAURIAS, PICTOR.

Saurias Samius primus fuit inventor *συναγραφή*, equum in sole circumscribens. Vide Athenagoram in sua Legatione pro Christianis. Locum adscripsimus in CRATO, PICTOR.

SAUROS, SCULPTOR.

Nec Sauron atque Batrachum obliterari convenit, qui fecere templa Octaviae porticus inclusa, natione ipsi Lacones. Quidam & opibus præpotentes fuisse eos putant, ac sua impensa construxisse, inscriptionem sperantes. Qua negata, hoc tamen alio loco & modo usurpasse. Sunt certe etiamnum in columnarum spiris insculpta, nominum eorum argumento, rana atque lacerta, Plin. lib. xxxvi, cap. 5.

SCÆUS, ARCHITECTUS.

Trojanæ urbis porta, quæ Scæa dicebatur, nomen accepit ab Architecto Scæo: *Autor Etymologici magni in Σκαία πόλις*. Plura habet Vossii Etymol. Latinum, in Scævus.

SCOPAS, MECHANICUS.

Scopas Syracusanus ad horas inveniendas fecit horologium *Plinthion*, sive *Lacunar*, dictum, quod etiam in Circo Flaminio est positum, inquit Vitruvius lib. ix, cap. 9. Vide interim an non idem hic Scopas à Vitruvio lib. primo, cap. i, dicatur *Scopinas ab Syracusis*.

SCOPAS, SCULPTOR.

Olympiade lxxxvii fuere Agelades, Callon, Polyclethus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras, Scopas, Perelius, Plin. lib. xxxiv, cap. 8; & rursus aliquanto post ibidem: Simon canem & sagittarium fecit. Stratoniceus celator ille philosophos, & Scopas uterque; qui locus, si mendo caret, videtur duos recensere Scopas, qui feliciter expresseint philosophos. Parmensis tamen editio pro uterque legit utraque. Idem quoque Plinius lib. xxxvi, cap. 5, posteaquam egit de nobilissimo Gnidiæ Veneris simulacro, etiam sequentia addit: Sunt in Gnido & alia signa marmorea illustrum artificum, Liber pater Bryaxidis, & alter Scopæ, & Minerva: nec majus aliud Veneris Praxitelice specimen, quam quod inter hæc sola memoratur. Ac rursus, postquam egit de Cephissodori Praxitelis filii laudatissimis operibus, Scopæ laus, inquit, cum his certat. Is fecit Venerem & Pothon & Phaëtonem, qui Samothrace sanctissimis ceremoniis colantur. Item Apollinem Palatinum, Vestam sedentem laudatam in Servilianis hortis, duasque chamæteras circa eam, quarum pares in Asinii monumentis sunt, ubi & Canephorus ejusdem. Sed in maxima dignatione Cn. Domitii delubro in Circo Flaminio Neptunus ipse, & Thetis, atque Achilles, Nereides supra delphinos & cete & hippocampas sedentes. Item Tritones, chorasque Phorci, & priestes, ac multa alia marina, omnia ejusdem manus, præclarum opus, etiam si totius vitæ fuisset. Nunc vero præter supra dicta, quæque nescimus, Mars est etiamnum sedens colosseus ejusdem in templo Bruti Callaici apud Circum eundem ad Labicanam portam eunti. Præterea Venus in eodem loco nuda, Praxitelicam illam Gnidiæ antecedens, & quemcunque alium locum nobilitatura. Romæ quidem magnitudo operum eam obliterat, ac magni officiorum negotiorumque acervi omnes à contemplatione talium abducunt; quoniam otiosorum & in magno loci silentio apta admiratio talis est. Qua de causa ignoratur & artifex ejus quoque Veneris, quam Vespasianus Imperator in operibus Pacis suæ dicavit, antiquorum dignam famam. Par hæsitatio est in templo Apollinis Sosiani, Nioben cum liberis morientem Scopas an Praxiteles fecerit. Item Janus pater in suo templo dicatus ab Augusto, ex Egypto advectus, utrius manus sit; jam quidem & auro occultatus. Similiter in Curia Octavia queritur de Cupidine fulmen tenente: id demum affirmatur, Alcibiadem esse principem forma in ea ætate. Multa in eadem schola sine auctoribus placent. Satyri quatuor; ex quibus unus Liberum patrem palla velatus humeris præfert, alter Liberum similiter, tertius ploratum infantis cohibet, quartus cratere alterius sitim sedat: duæque Auræ velificantes sua veste. Nec minor quæstio est, in septis Olympum & Pana Chironemque cum Achille qui fecerint: præsertim quum capitali satisfactione fama judicet dignos. Scopas habuit æmulos eadem ætate Bryaxin, & Timotheum, & Leocharem, de quibus simul dicendum est, quoniam pariter celavere Mausoleum. Sepulchrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo Carie regulo, qui obiit Olympiadis centesimæ anno secundo. Opus id ut esset inter septem miracula, ii

maxime artifices fecere. Patet ab Austro & Septentrione sexagenos veros pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim. Attollitur in altitudinem viginti quinque cubitis. Cingitur columnis triginta sex. Ab Oriente telavit Scopas, à Septentrione Bryaxis, à Meridie Timotheus, ab Occasu Leochares: priusque quam peragerent, regina Artemisia (quæ mariti memoria id opus exstrui iusserat) obiit: non tamen recesserunt, nisi absoluto jam: id gloriæ ipsorum artisque monumentum judicantes; hodieque certant manus. Accessit & quintus artifex: Namque supra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit, viginti quatuor gradibus in mutæ cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta, centum quadraginta pedum altitudine totum opus includit. Hisce quæ de Mausolei structura attulimus ex Plinio, addenda quoque sunt quæ de reedificato Dianæ Ephesiæ templo habet Plinius libro xxxvi, cap. 14, siquidem & in hac nobilissima æde sacra molienda strenuum Artificem præbuit Scopas. Græcæ magnificentia, inquit Plinius, vera admiratio exstat templum Ephesiæ Dianæ, ducentis viginti annis factum à tota Asia. In solo id palustri fecere, ne terræ motus sentiret, aut hiatus timeret. Rursus ne in lubrico atque instabili fundamenta tantæ molis locarentur, calcatis ea substravere carbonibus, dein velleribus lana. Universo templo longitudo est ccccxv pedum, latitudo ccxx, Columnæ cxxvii à singulis Regibus factæ, lx pedum altitudine, ex iis xxxvi cælata, una à Scopæ. Pro quibus tamen ultimis verbis restituit Salmasius, ex iis xxxvi cælata uno à Scopæ. Tanquam hoc velit Plinius: omnes quidem illius templi columnas cælatas fuisse, sed xxxvi earum ab uno Scopæ opère sculptili perpolitæ. Vide Salmasii Plinianas Exercitat. pag. 813; ubi videtur quoque ambigere an idem ille Scopas, quem Plinius floruisse dixerat Olympiade lxxxvii, potuerit adesse restituentibus templum Ephesinum, Olympiade centesima sexta ab Herostrato incensum.

Quantum olim inter Artifices fuerit nomen Scopæ, vel unus hic Ciceronis locus ostendit lib. 1 de Divinatione: *Fingebat Carneades in Chiorum lapidicinis saxo diffisso caput existisse Panisci. Credo, aliquam non dissimilem figuram, sed certe non talem, ut eam à Scopæ factam diceret. Sic enim se profecto res habet, ut nunquam perfecte veritatem casus imitetur.* Horatius Carminum libro iv, Ode 8:

Donarem pateras, grataque commadus,
Censorine, meis ara sodalibus,
Danarem tripodas, præmia fortium
Grajorum; neque tu pessima munera
Feres, divite me scilicet artium
Quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus:
Sed non hæc mihi vis.

Martialis lib. iv, Epigramm. 39:

Argenti genus omne comparasti
Et solus veteres Myronas artes,
Solut Praxitelis manus, Scopæque,
Solut Phidiaci toreuma calis,
Solut Mentoreos habes labores.

In Chrysa oppido Troadis templum est Apollinis Sminthei & simulacrum Dei murem pede prementis, opus Scopæ Parii. Vide Strabonem lib. xiii, pag. 604, C; ubi & rationem reddit Geographus cur talem expresserint Apollinem. Qua ipsa de re fusius etiamnum agit Eustathius ad vers. 39 Iliados A, edit. Romana pag. 34.

Eumenidum duas Athenis fecit Scopas ex lychnite lapide, mediam vero fecit Calos. Clementis Alexandrini hac de re verba adscriptimus supra in CALOS, STATUAR. IUS.

Scopas fecit Baccham insanientem. Cujusmodi marmoream statuam non minus copiose quàm eleganter describit Callistratus in Ecphrasi sive Enarratione statuarum. Anthologia libro quarto, cap. 3:

Τίς ἄδ'; Βάχχα. Τίς δὲ μιν ἔειπεν; Σκόπας.
Τίς δ' ἐξέμυσε, Βάχχῳ ἢ Σκόπας; Σκόπας.

Cl. Hugo Grotius vertit:

Quis adstat ista? Baccha. Quis sculpsit? Scopas.
Quis entheavit, Bacchus an Scopas? Scopas.

Aliud

Aliud Epigramma in eandem Baccham:

Α Βάκχα Παρία μὲν· ἐπειφύχουσι δ' ὁ γλύπτης
τὸν λίθον· ἀνθρώποις δ' ὡς βρομιαζομένη.
ὦ Σκόπα, αἱ θεοπαῖδες ἐμή(α)λο μὴ(α)λο· τίχνα
θαύμα χμαίροφόνων, θυσάδα μαινομένων.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Hæc Manas Paria est: lapis est animatus ab arte,
Exsilit & toto pectore plena Deo.
O Scopas, divino reperit tua dextera calo
Prodigium insanum, Thyada capriphecæ.*

Scopas fecit Mercurium. Anthologia libro iv, cap. 12:

ὦ λῶσε, μὴ νόμιζε τῶν πολλῶν ἕνα
ἐρμῶν θεῶν· εἰμὶ γὰρ τίχνα Σκόπα.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Ne me intuens, amice, Mercurium puta
De plebe: docta me Scopas fecit manus.*

Scopas fecit Dianam. Lucianus Lexiphane: Ἀρτιμὶς ἐστὶν αἰσῶς ἐν μέσῃ τῇ αὐλῇ, Σκοπαδεῖον ἔργον: *Diana iis posita est in media aula, Scopadeum opus.* Ubi verus Scholiastes adhuc ineditus: Σκοπαδεῖον, ἀντὶ τῆς Σκόπα ἔργον· τῶν αἰωνύμων γὰρ καὶ ἐπὶ ἀγαλματισμός.

Apud Megarenses in Veneris fano sunt Scopæ Amor, Appetitus, Cupido, Ἔρως, ἔμψυχος, πῦρ, &c. quorum species non minus sunt diversæ quàm nomina pro ratione potestatis suæ imposita: *Pausanias libro primo, pag. 81, 28.* Vide interim an hic Pausaniz locus habeat aliquid affine cum illis Plinii verbis quæ supra ex cap. 5 libri xxxvi adduximus, ubi Plinius tradit Scopam fecisse *Venerem, Pothon, & Phæontem, qui Samothrace sanctissimis ceremoniis coluntur.*

Scopas fecit Herculem è marmore: *Pausanias lib. II, pag. 102, 43.*

Scopæ marmoream Hecaten memorat Pausanias lib. II, pag. 126, 3.

Scopas fecit aneam Venerem, quam vocant Ἀφροδίτῃ πάνδημον, *Venerem popularem.* Insidet capro, itidem æneo: *Pausanias lib. VI, pag. 392, 29.* Cur vero πάνδημον dixerint eam, ostendit idem Pausanias lib. IX, pag. 566, 20.

Æsculapii delubrum ex Pentelico lapide, unâ cum ipsius Dei & Hygiæ signis, Scopæ opus: *Pausanias lib. VIII, pag. 501, 34: & pag. 530, 39.*

Tegeatis Alexæ Minervæ templum vetus ædificaverat Aleus; quo subitis ignibus hausto, ipsi Tegeatæ struxerunt Deæ aliâ ædem amplitudine atque opere ipso spectatu dignissimam. Triplex columnarum se attollit ordo: primus est Dorici operis, alter Corinthiaci, constitutæ quoque sunt extra templum columnæ operis Ionici. Architectona ejus operis accepi fuisse Scopam Parium, qui plurima signa cum in multis veteris Græciæ tractibus, tum vero in Ionia quoque & Caria fecit. In anteriore fastigii parte expressa est apri Calydonii venatio: mediam ferme urgent feram ab una parte Atalanta, Meleager, Theseus, Telamon, Peleus, Pollux, & Iolaus, qui Herculi plurimarum fuit ærurnarum socius: Thestii adhuc filii, Althææ fratres, Prothous & Cometes. Ad alteram apri partem Ancæum jam vulneribus faucium, securimque abicientem, sustinet Epochus. Adstant Castor & Amphiarus Oiclis filius, & Hippothous Cercyonis filius, Agamedis nepos, Stymphali pronepos. Omnium ultimus factus est Pirithous. Posterior fastigii pars est Telephi cum Achille pugna in Cayci campo.

In ipso aditu portæ quæ Thebis proxima est Ismeno fluvio, Minervæ & Mercurii marmorea signa spectantur. Pronaos Deos vocant, quod tantundem est ac si *Vestibulares Deos* dicas. Mercurium Phidias, Minervam Scopas fecisse dicitur: *Pausanias lib. IX, pag. 557, 2.*

Scopas fecit simulacrum Dianæ gloriosæ, ἀγαλμα Ἀρτιμίδος ἐνυλίας: *Pausanias libro nono, pag. 567, 1.*

SCOPINAS. Vide SCOPAS, MECHANICUS.

SCYLLIS, SCULPTOR.

Marmore scalpendo primi omnium inclaruerunt Dipænus & Scyllis, geniti in Creta insula, etiamnum Medis imperantibus, priusque quam Cyrus in Persis regnare inciperet; hoc est Olympiade circiter L. *Is Sicyonem se contulere, &c.* Plinius lib. xxxvi, cap. 5. Integrum locum supra adscripsimus in Dipænus.

Bb 3

SCY-

198 SCY. SEM. SEP. SER. SES. SET. SEV. SIC. SID.

SCYMNUS, PICTOR.

Hippocrates lib. 1 Epidem. sect. 84 meminit ancillæ Scymni Pictoris. Quidam MSS. habent Σκύμνος & γραφίς, sed Galenus ubique legit γραφεύς.

SCYMNUS, STATUARIUS.

Scymnus, qui fuit Critiæ discipulus, refertur à Plinio lib. xxxiv, cap. 8, inter Artifices æqualitate celebratos, sed nullis operum suorum præcipuos.

SCYTHES.

Scythen Jovis filium arcum & sagittam invenisse dicunt: Plinius libro VII, cap. 56. Scythen Hesiodus auctor est invenisse æris temperandi rationem: Clemens Alexandrin. Stromat. 1.

SEMIRAMIS.

Semiramis primum invenit metalla: Suidas in Σεμίραμις; Cedrenus.

SEMPRONIUS.

C. Sempronius Felix, Marmorarius: Gruteri inscript. DCXL, 6.

SEPTIMIUS, ARCHITECTUS.

Publius Septimius duo edidit volumina de Architectura: Vitruvius in Proœmio libri septimi.

SERAMBUS, STATUARIUS.

Serambus fuit Ægineta. Σεραμβός, Ἰβὸς Ἀργίνης, Pausan. lib. VI, pag. 363, 17.

SERAPION, PICTOR.

Meniana, inquit Varro, omnia operiebat Serapionis tabula sub Veteribus. Hic scenas optime pinxit, sed hominem pingere non potuit, Plinius lib. xxxv, cap. 10.

SERES.

Primi sunt hominum qui noscantur Seres lanificio sylvarum nobiles, perfusam aqua depeccantes frondium canitiem: unde geminas feminis nostris labor redordiendi fila, rursumque retexendi. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, ut in publico matrona transluceat. Seres mites quidem, sed & ipsi feris persimiles, cæterum reliquorum mortalium fugiunt, cum commercia expetant, Plinius lib. VI nat. Hist. cap. 17.

Μηδικὴν ἐοικῆτα νῦν Σερικὴν καλεῖσιν: Medicam vestem nunc Sericam vocant, Procop. de Bello Vandalico lib. II, cap. 6. Monachi quidam bombycum ova detulerunt ex India, conficiendique serici rationem Romanos docuerunt: Idem lib. IV de Bello Vandalico cap. 17. Sericarios misere vexavit Theodora uxor Justiniani Imp. Procopius Historie arcane cap. 25.

SERUCH.

Seruchus, filius Ragau sive Rehu, Abrahami proavus, primus statuas viris fortibus posuisse putatur. Vide Vossii arduum opus de Theologia gentili & Physiologia Christiana lib. III, cap. 45.

SESONCHOSIS.

Sefonchosis, qui Theopompo est Sefostris, equitandi artem invenit. Vide Scholiasten Apollonii Rhodii, ad versum 272 libri quarti Argonaut.

SETABI.

Setaba sudaria, Catullus Carm. XII & XXV.

SEVIUS. Vide LUPUS, ARCHITECTUS.

SICULI.

Siculæ patellæ.
Siculus currus.
Siculus cottabus. } Athenæus 28, B.

SICYON.

Sicyon diu fuit patria picturæ. Vide nostram Picturam Vett. pag. 51. Pictorum Sicyoniorum tabulæ: Athenæus lib. IV, pag. 196, E. Telchinia quondam dicta fuit Sicyon: Eustathius ad versum 572 Iliados B: Lucretius lib. IV. Vide Indicem Gissanii; Plutarch. in Arato. Sicyonia solea: Lucianus II, 451: Hesychius in Σικυονία. Vide quoque Stephanum de Urbibus in Σικυών.

SIDON.

Sidon, artifex vitri, Thebarumque Bæotiarum parens, Plinius nat. Hist. lib. V, capite 19. Ubi & memoratur ei Rivus Pagida sive Belus, vitri fertiles harenas parvo littori miscens. Ipse è Cendevia à radicibus Carmeli profuit. De his fusius agit Plin. lib. XXXVI, cap. 26. Lucianus in Amoris: τὸ δ' ἄλλο σῶμα ἡλέκτερος φασὶν ἢ Σιδωνίας, ὅλως ἀσφαγῆς ἑστὸν ἀποσπάσθαι: Reliquum vero corpus electro, ut ajunt, aut vitro Sidonio lucidius effulget. Strabo lib. I, pag. 41, B: Σιδόνες ἦσαν καλλιπῆχοι, Sidonii erant artifices egregii. Julianus itaque Imp. refert etiam inter ornatum Agamemnonis Ἀλκμήνῃ χλαί-

ναὺς καὶ πέπλους περιποιήσας, γυναικῶν ἔργα Σιδονίων, *purpuream lenam & pallia variegata, feminarum Sidoniarum opera.* Auctor Etymologici magni: Σιδὼν, ἀπὸ Σιδῶν. τῆς πρῆς· οἱ γὰρ Σιδῶνες ἐφεύρον πρῶτον κάμνεν σιδῶνας: *Sindon, à Sindone urbe: Sidonii enim primi invenerunt facere sindones:* unde & Sylburgius hoc in loco reponit usitatorem orthographiam Σιδῶν & σιδῶνες. τὸς Σιδωνίους πρῶτος ἀνεκάλυψε τρεῖς καὶ τὴν καλεσκανάσαι: *Sidonios primos audivimus navem triremem fabricasse,* Clemens Alexandr. Stromat. I.

SILANION, ARCHITECTUS.

Silanion præcepta symmetriarum conscripsit: *Vitruvius in Proæmio libri septimi.*

SILANION, STATUARIUS.

Centesima quartadecima Olympiade Lysippus fuit, & cum eo Alexander Magnus. Item Lysistratus & frater ejus Sthenis, Euphronides, Sostratus, Ion, Silanion. In hoc mirabile, quod nullo doctore nobilis fuit. Ipse discipulos habuit Zeuxim & Iadem, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. *Silanion Apollodorum fecit: scitorem & ipsum, sed inter cunctos diligentissimum artis, & inimicum sui judicem, crebro perfecta signa frangentem, dum satiare cupiditatem nequit artis, & ideo Insanum cognominatum. Hoc in eo expressit: nec Hominem ex ære fecit, sed Iracundiam. Fecit & Achillem nobilem: item Epistaten, exercentem athletas,* Plinius ibidem. Atheniensem vocat eum Pausanias libro vi, pag. 350, 56: & 370, 50. Laërtius libro III in Platonis vita refert ex Phavorini commentariis Mithridatem Persam posuisse in Academia statuam Platonis, atque inscripsisse, *Μιθριδάτης ὁ Ῥοδοῦς Πέρσης, Μύσους εἰκόνα ἀνέθηκε Πλάτωνος, ἣν Σιλανίων ἐποίησεν: Mithridates Rhodobati filius, Persa, Musis dicavit Platonis imaginem, quam Silanion fecit.* Tatianus in Orat. adversus Græcos; *Σιλανίων ἐχαλκῆργησε Σαπφῶν τὴν ἐστῆραν, Silanion ex ære fabricavit Sappho scortum.* Adeo ut nemini dubium posthac esse possit, quin Silanionis hujus nomen reponi debeat Verrina quarta, ubi Tullius agit de tantopere laudato Sapphus signo quod Verres abripuerat. Idem Tatianus ibidem quoque testatur eundem Silanionem in ære etiam expressisse Coriniam. Plutarchus de Poëtis audiendis; Silanionis Jocastam deficientem ac moribundam non sine & Parrhasium, Pictorēs & Plastas imaginum Thesei.

SILENUS, ARCHITECTUS.

Silenus edidit volumen de Symmetriis Doricorum: *Vitruvius in Proæmio libri septimi.*

SILLAX, PICTOR.

Polemon periegetes scripsit ad Adzum & Antigonum opus, in quo exponit dispositionem picturæ in Polemarchia porticu apud Philipentem elaboratæ à Sillace Rhegino, cuius meminere Simonides & Epicharmus: *Athenæus lib. v, cap. 13.*

SIMENUS, STATUARIUS.

Refert eum Plinius libro xxxiv, cap. 8, inter Artifices qui faciebant athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

SIMON, SCULPTOR.

Παραθήσεται δὲ Μορῆς Διονύσου τὸ ἀγάλμα Ἀθήνησιν, ut ait Clemens Alexandrinus in Protreptico, γεγονέναι γὰρ δὲ Φελλάτῃ καλεμένῳ λίθῳ· ἔργον δὲ εἶναι Σίμωνος. (Sylburgius Σίμωνος) δὲ Εὐπαλάμῳ, ὡς φησὶ Πόλεμων ἐν τῇ ἐπιστολῇ: *Addam Morychi Dionysi simulacrum, quod Athenis est, factum ex phellate lapide, esse autem opus Simonis Eupalami filii, quemadmodum ait Polemon in quadam epistola.*

SIMON, STATUARIUS.

Simon canem & sagittarium fecit, Plin. lib. xxxiv, cap. 8. Atque hic est Simon ille Ægineta quem memorat Pausanias lib. v, pag. 341, 10. Diogenes Laërtius libro II, in Simonis vita, γέγονε δὲ καὶ τις Σίμων ἀνδριανίστατος, *Fuit vero & quidam Simon statuarius.*

SIMONIDES, PICTOR.

Simonides pinxit Agatharchum & Mnemosynen, Plin. lib. xxxv, cap. II.

SIMUS, PICTOR.

Simus pinxit juvenem requiescentem in officina fullonis: Quatuor celebrantem: idem Menestem egragiam, Plin. lib. xxxv, cap. II.

SINOPE.

Ἡ Σινωπὴ καὶ σφένδαμνον φύει καὶ ὀροκάρυον, ἐξ ὧν ποὺς τραπέζας τίμωσιν: *Sinopenfis regio etiam acerem producit montianamque nucem, e quibus mensas excidunt,* Strabo libro XI, pag. 346, D.

SINTIES. Vide LEMNII.

SISY-

SISYPHUS.

Horatius libro II, Satyra 3: *Quo vaser ille pedes lavisset Sisyphus ere.* Ubi Acron annotat: *Id est vasa antiquitus facta. Sisyphus enim artifex fuit, qui vasa erea formabat. Negotiator erat Stoicus, qui vasa quae emerat pretio venundabat.* Vide scholia in Aristophanis Acharnenses; Suidam in Σίσυφῳ.

SMILIS, SCULPTOR.

Smilis Aegineta in Junonis templo, quod erat Sami, fecit signum ipsius Dex. Hunc Smilidem Euclidis filium Dædalo ætate æqualem, arte vero longe inferiorem facit Pausanias lib. VII, pagg. 403 & 404: vide locum. Ἡ ἐν Σάμῳ Ἡ ἐν Ἀργεῖ, Σμίλιδος χεῖρες, *Quae Sami est Juno & Argis, sunt Smilidis manus.* Athenagoras in Legatione pro Christianis. Mendose igitur apud Clementem in Protreptico signum Sami Junonis factum dicitur σμίλη τῇ Εὐκλείδῃ, *scalpro Euclidis*: quod etiam supra attigimus in EUCLIDES.

SOCRATES, PICTOR.

Sunt quibus & Mechopanes placeat diligentia, quam intelligant soli artifices; alias durus in coloribus, sed & multus. Nam Socrates jure omnibus placet: talesque sunt ejus picturae, cum Aesculapio filia Hygia, Egle, Panacea, Iaso: & Piger, qui appellatur Ocnos, spartum torquens quod asellus arrodit, Plinius libro xxxv, cap. 11. Quidam putant & marmora sculpsisse. *In magna admiratione est & Hercules Menestrati & Hecate Ephefi in templo Dianae post edem, in cujus contemplatione admonent editui parcere oculis, tanta marmoris radiatio est.* Non postferuntur & Charites in propyleo Atheniensium, quas Socrates fecit: alius ille, quam pictor: idem, ut aliqui putant, Plinius libro xxxvi, cap. 5. Alii has Charites putant opus Socratis, filii Sophronisci, ut mox ex Pausania ostendemus.

SOCRATES, SCULPTOR.

Dindymenae matris signum ex marmore Pentelico, opus Aristomedis & Socratis Thebanorum: Pausanias libro nono, pag. 578, 32.

SOCRATES, ALTER, ITIDEM, SCULPTOR.

Socrates filius erat Sophronisci Lapidarii (Λιθοργῆς) & Phanaretis obstetricis (quem admodum & Plato in Theæteto ait) genere Atheniensis, pago Alopecensis. Duris vero & serville eum ac lapides sculpsisse tradit: esse vero illius etiam Gratias illas quae sunt in arce, vestibus indutae, quidam ajunt. Hæc habet Laërtius libro secundo, circa initium vitae Socratis. Ubi & Timon in Sillis dicitur eum vocasse Λιθοζόον. In ipso arcis Atheniensis introitu Mercurium, quem Propylæum vocant, & Gratias fecisse dicunt Sophronisci filium Socratem, cui inter homines Apollinis Delphici oraculum sapientiae primas detulit: Pausanias libro primo, pag. 40, 2. Vide quoque Scholiasten ad illa Socratis verba apud Aristophanem in Nubibus, Σοφῶς γε νῦν τὰς χεῖρας; Maximum Tyrium sub fine Dissertationis xxii; Dionem Chrysostomum Oratione LV; Theodoretum de Graecarum affectionum curatione, Serm. I; Suidam in Σωκράτῃ.

SOIDAS, STATUARIUS.

Laphriae Dianae signum præ se fert venatricis habitum, fabricatumque est ex ebore & auro. Opifices fuere Naupactii Menæchmus & Soidas, quos Canacho Sicyonio & Calione Aegineta non multo ætate fuisse inferiores conjiciunt: Pausanias libro septimo, pag. 433, 13.

SOMIS, STATUARIUS.

Proclen Andrium palæstritam puerum fecit Somis Plasta, Σῶμις: Pausanias lib. sexto, pag. 371, 22.

SOPHILUS.

Sophocles Tragicus, genere Atheniensis, filius fuit Sophili, quem Aristoxenus tradit fuisse Architectum vel Fabrum ærarium, Ister vero censet fuisse μηχανοποιόν, sicuti ait Auctor vitæ Sophoclis, qui tamen hanc utriusque opinionem rejicit. Vide eum.

SOPHRONISCUS, MARMORARIUS.

Socrates non solum hominum consensu, verum etiam Apollinis oraculo sapientissimus judicatus, Phanarete matre obstetrice & Sophronisco patre marmorario genitus, ad clarissimum lumen gloriæ excessit; neque immerito, &c. Val. Maximus libro III, cap. 4, exemplo ext. 1; Theon in Progymnasim. πρὸ ἐγκυκλίου; quin & ipse Socrates agnoscit apud Platonem in Theæteto & in Alcibiade I.

SOPYLUS, PICTOR.

Meminit ejus Plinius libro xxxv, cap. 11. Integrum Plinii locum adscripsimus in LALA.

SOSII,

S O S I I, LIBRARII PRÆSTANTISSIMI.

Horatius de Arte, versu 345:

Hic meret æra liber Sossus. - - -

Et libro primo, epistola ultima:

*Vertumnum Janumque, liber, spectare videris,
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.*Ubi Acron: *Pumice.*] *In mensa Sosiorum, qui Græce βιβλιοπῶλαι dicuntur, id est, venditores librorum. Dicti Sosii à familia: quorum mensam poetica licentia pumicem vocat.*

S O S I S, FABER ÆRARIUS.

Fabrum ærarium Sosin & Mericum Hispanum traditarum Marcello Syracusarum auctores fuisse tradit Livius lib. xxvi ab U. C.

S O S T R A T U S.

SOSTRATUS, Præfectus Fabrorum: *Inscript. Gruteri* XLV, 8.

S O S T R A T U S, ARCHITECTUS.

Φάρῳ ἀρσενικῶς λεγόμενῳ, ὃ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Φάρον σημαίνει· ἐν ἀντίστοιχῇ Πτολεμαίου βασιλέως Ἀ' ἰγ' ἡ Σώστρα Δεξιφάνους κνιδίου, ἐν Φάρῳ τῇ νήσῳ Προτεῖος. *Pharus masculine dictus significat Pharum in Alexandria, quem erexit sub Ptolemæo rege Egypti Sosstratus Dexiphanis filius Cnidius, in Pharo insula Protei, Suidas.* Similia ferè habet Stephanus de Urbibus, in Φάρῳ. Lucianus sub finem libri, Quomodo conscribenda sit historia; cum Cnidius ille Architectus extruxisset in Pharo turrim fama notissimam, ut ex ea ignes nocturni magno maris spatio navigantes in portum deducerent, intus in faxis nomen suum insculpsit; eoque calce illito atque occultato, super inscripsit nomen ejus qui tum regnabat: gnatus, quod etiam accidit, brevissimo temporis spatio duraturam inscriptionem illarum calci super inductam, literisque cum ipsa calce prolapsis, conspicuam fore primam hanc sculpturam, Σώστρα Δεξιφάνους κνιδίου ἡ τοῦ Φάρου ὑπὲρ τῶν πλωζομένων: *Sosstratus Dexiphanis filius Cnidius diis servatoribus pro salute navigantium.* Hujus ipsius inscriptionis fuscè meminit vetus Scholiastes in Icaromenippum Luciani, & Strabo Geographiæ suæ libro xvii, pag. 791, D; ubi tamen videtur innuere Sosstratum eam usurpasse non invito Rege, cum ait, Ἀ' ν' ἡγε Σώστρα κνιδίου Φάρῳ τῶν βασιλέων, *Posuit Sosstratus Cnidius amicus regum.* Manifestius tamen Plinius libro xxxvi, cap. 12, factum id scribit rege volente ac permittente: *Magnificatur & alia turris à rege facta in insula Pharo, portum obtinente Alexandriæ, quam constitisse octingentis talentis tradunt; magno animo, ne quid omittamus, Ptolemæi regis; quod in ea permiserit Sosstrati Cnidii architecti structuræ ipsius nomen inscribi.* Usus ejus nocturno navium cursu ignes ostendere, ad præsumptanda vada, portusque introitum: sicut jam tales compluribus locis flagent, ut Puteolis ac Ravennæ. Periculum in corrivatione ignium, ne sidus existimeretur, quoniam è longinquo similis flammæ aspectus est. *Hic idem architectus primus omnium pensilem ambulationem Cnidii fecisse traditur.* Hunc Plinii locum ex vetustissimis suis membranis emendavit atque illustravit propinquus meus Isaacus Vossius in Observationibus ad Pomp. Melæ librum xi, cap. 7: ubi & multa minime vulgaria de Sostrato Cnidio univèrsaque Phari structura in medium affert.

S O S T R A T U S, STATUARIUS.

Centesima quartadecima Olympiade Lyfippus fuit, & cum eo Alexander Magnus. Item Lyfistratus & frater ejus Sthenis, Euphronides, Sosstratus, Ion, Silanion, Plinius libro xxxiv, cap. 8. Et mox ibidem: Pythagoræ Rhegini discipulus & filius sororis traditur fuisse Sosstratus. Παντίας χι' ὅτι τὸ πατρὶ δαδαιγμένῳ Σωστράτῳ, *Pantias Chius artem à patre Sostrato edoctus, Pausanias lib. vi, pag. 360, 15.* Sosstratum unà cum Hecatodoro fecisse æream illam Minervæ statuam quæ Alipheræ consecrata erat, docet nos Polybius libro iv. Locum Polybii supra descripsimus in HECATODORUS.

S O S U S.

Plinius lib. xxxvi, cap. 25: *Pavimenta originem apud Græcos habent elaborata arte, pictura ratione, donec liberos tota expulere eam. Celeberrimus fuit in hoc genere Sosus, qui Pergami statuit quem vocant Ἀσάριον æcon, quoniam purgamenta cæne in pavimento, quæque everri solent, veluti relicta fecerat parvis è testiculis tinctisque in varios colores. Mirabilis ibi columna bibens, & aquam umbra capitis infuscans. Apri cantur aliæ in canthari labro. Pavimenta credo primum facta, quæ nunc revocamus, barbarica atque subregulænea, in Italia fistucis pavita: hoc certe ex nomine ipso intelligi*

202 SOT. SPA. SPE. SPI. SPO. SPU. STA. STE. STH. STI. STO. STR.
ligi potest. Romæ sculpturatum in Jovis Capitolini æde primum factum est post tertium Punicum bellum initum, &c.

SOTERICUS, FABER INEPTUS.

Seneca apud A. Gellium libro XII, cap. 2: *Qui hujuscemodi versus amant, liqueat tibi eosdem admirari & Soterici lectos.* Ubi Turnebus arbitratur Senecam Sotericos lectos à nomine Artificis appellasse impolitos, inelegantes, rudes, antiquos. Vide *Turnebi Advers. lib. I, cap. 18.*

SPARTA.

Spartana chlamys: Juvenalis Satyra VIII, versu 101.

SPEUSIPPUS.

Σπείσπιππος πρῶτος εὐρεῖν ὃ τὰ Φερμιά τῶν Φρυγῶν ἐνοχλα πῖστιν: *Speusippus primus invenit quo pacto ex gracilioribus lignis in ventrem tumentia vascula fierent*, Laërtius libro IV.

SPINTHARUS, ARCHITECTUS.

Templum Apollinis, quod hac ætate Delphis exstat, erexerunt de sacra pecunia Amphietyones. Architectus fuit Spintharus Corinthius: *Pausan. lib. 10, pag. 619, 1.*

SPOLETINA LAGENA.

Martialis lib. XIII, Epigr. 117.

SPURIUS CARVILIUS, STATUARIUS.

Fecit & Sp. Carvilius Jovem qui est in Capitolio, victis Samnitibus sacrata lege pugnantibus, è pectoralibus eorum ocreisque & galeis. Amplitudo tanta est, ut conspiciatur à Latiario Jove. Reliquiis limæ suam statuam fecit quæ est ante pedes simulacri ejus, Plin. lib. XXXIV, cap. 7.

STADIEUS, STATUARIUS.

Amyntam pancratiasten fecit Polycles Attici nominis Fictor, Stadiæ Atheniensis discipulus: *Pausanias lib. VI, pag. 351, 2.*

STADIUS, PICTOR.

Theodorus Samius & Stadius Nicosthenis discipuli recensentur inter Pictores non ignobiles à Plinio lib. XXXV, cap. 11.

STASICRATES.

Stasicrates Faber ætarius ὀφρωμένα ἑσπασσε καὶ τὸν παλαιόν, atque obtulit Alexandro Magno operam suam. Vide *Tzetzem Chil. VIII, hist. 199.* Et rursus *Chil. XI, hist. 367*, ὁ Στασικράτης χαλκῶν ἐν τῷ βίθω τῷ γένει. Vide *Dinocrates.*

STEPHANUS, STATUARIUS.

In Pollionis Afinii monumentis spectabantur & Hippiades Stephani: *Plin. lib. XXXVI, cap. 5.*

STHENIS, STATUARIUS.

Centesima quartadecima Olympiade Lyfippus fuit, & cum eo Alexander Magnus: item Lyfistratus & frater ejus Sthenis, Euphronides, Sostratus, Ion, Silanion, Plinius lib. XXXIV, cap. 8. Et aliquanto post ibidem: *Sthenis Cererem, Jovem, Minervam fecit, qui sunt Romæ in Concordiæ templo. Idem flentes matronas, & adorantes, sacrificantesque.* Lucullus expugnata captaque Sinope, conservatis reliquis captæ urbis ornamentis, Billari tamen Spæram abstulit, & Autolycom, opus Sthenidis: *Strabo lib. XII, pag. 546, B.* De hoc ipso pulcherrimo Sthenidis opere fustus quoque agit Plutarchus in Luculli vita. Sthenis Olynthius fecit & statuam Pyttali, qui Arcadibus & Eleis disceptantibus de agrorum finibus fuerat arbiter datus: *Pausan. lib. VI, pag. 374, 46.*

STICHIVS, Vide MARCUS ANNIUS STICHIVS.

STIPAX, STATUARIUS.

Stipax: Cyprius uno celebratur signo, *Splanchnopte.* Periclis Olympii vernula hic fuit, exta torrens, ignem aris pleni spiritu accendens, Plin. lib. XXXIV, cap. 8.

STOMIVS, STATUARIUS.

Meminit ejus Pausanias lib. VI, pag. 371, 21.

STRATON, SCULPTOR.

Inter Æsculapii simulacra id quod est Argis omnium ætate nostra clarissimum, representat Deum sedentem è candido marmore: assidet bona Valerudo: assident significes, Xenophilus & Straton: *Pausanias libro secundo, pag. 127, 19.*

STRATONICUS, CÆLATOR.

Satyrum in phiala gravatum somno collocavisse verius, quam cælasse dictus est Stratonicus, Plinius lib. XXXIII, cap. 12. Libri prorsus XXXIV, cap. 8, ait idem Plinius: 115

res artifices fecere Attali & Eumenis adversus Gallos praelia, Isigonus, Pyromachus, Stratonicus, Antigonus, qui condidit volumina de sua arte. Mox quoque ibidem inter æqualitate celebratos Artifices, sed nullis operum suorum præcipuos, refertur item ex celatoribus Stratonicus. In hoc ipso denique capite tandem quoque dicit Plinius: Simon canem & sagittarium fecit: Stratonicus celator ille philosophos: & Scopas aterque.

STRONGYLION, STATUARIUS.

Strongylion fecit Amazonem, quam ab excellentia crurum Eucnemon appellant, ob id in comitatu Neronis principis circumlatam. Idem fecit puerum, quem amando Brutus Philippiensis cognomine suo illustravit, Plinius libro xxxiv, cap. 8. Strongylion fecit Dianam: Pausanias libro primo, pag. 74, 54. Tres Musæ Strongylionis, Ἀνδρῶς βῆς καὶ ἵππων ἀγῶν ἐκφραστὴς: Hominis qui boves & equos optime expressit, Pausanias libro nono, pag. 585, 33.

SUFFITIUS. Vide FUSSITIUS, ARCHITECTUS.

SURRENTUM.

Samia etiamnum in esculentis laudatur. Retinet hanc nobilitatem & Aretium in Italia: at calicum tantum, Surrentum, Aſta, Pollentia: in Hispania, Saguntum: in Asia, Pergamum, Plinius libro xxxv, cap. 12. Martialis libro xiv, epigr. 100:

Accipe non vili calices de pulvere natos,
Sed Surrentinae læve toreuma rotæ.

SYADRAS, STATUARIUS.

Pythagoras Rheginus nemini sua ætate in arte plastica secundus: ferunt eum artem didicisse à Clearcho Rhegino, Euchiri discipulo: Euchir erat Corinthius, artemque didicit à Syadra & Charta Spartanis: Pausanias libro sexto, pag. 350, 45.

SYNNOON, STATUARIUS.

Theogneti Æginetæ statuam fecit Polichus Ægineta: magister autem Policho fuit pater Synnoon: illi Aristocles Sicyonius, Canachi frater, neque ei multo inferior gloria: Pausanias libro sexto, pag. 359, 51.

SYRI.

Syrice vela pro Syriacis medio sæculo dicebant. Corippus libro primo in laudem Justinii Aug. minoris:

Cyrice per cunctas pendebant vela columnas.

Sequioribus nempe sæculis Syrici dicebantur qui olim Syri. Unde & Syrica vela Corippo videri possunt dicta, quæ Claudiano libro primo in Eutropium sunt Vela Judaica, nimia monstruosissimæ picturæ insolentia notabilia. Claudiani locum supra adscripsimus in JUDÆI.

SYROPERSA, PICTOR.

Anastasius Imp. Pictorem quendam Syroperſam adduxit habitu presbyteri, qui cum regiam jussu Imperatoris (quem mechanicæ istiusmodi nugæ plus justo oblectabant) monstruosa quadam atque ab ecclesiasticis imaginibus alienissima pictura exornaret, gravem universæ plebis commotionem excitavit: Cedrenus.

SYROPHOENICES.

Syrophoenicas balistam & fundam invenisse dicunt: Plinius libro septimo nat. Hist. cap. 56.

T.

T A L U S, NEPOS DÆDALI.

Talus ferram commentus est, Seneca epistola xc. Vide quæ supra ex Diod. Siculo atque aliis diximus in ipsius Dædali vita.

T A L U S, CUSTOS CRETÆ.

Fuit hic Heros æneus, qui ter singulis diebus totam circumambulabat Cretam, lapidumque ictibus aliunde adventantes propulsabat à littore, donec eum Medea veneficiis suis perimeret. Rem totam distinctius referunt Apollonius Rhodius *Argonauticon* libro IV, versu 1638; Apollodorus libro I de *Deorum origine*; Photius *Bibliotheca sua codice CCL*, in excerptis ex *historia Agatharchidis*; Zenobius denique *Paræmiarum Centuria* V, 85; & Suidas in Σαρδόνιου γέλως. Τάλως ὁ κρῆς, ὁ δὲ λῆϊος, χαλκὸς ἢς ἐστὶν τῆς κρήνης περίπλοος: Talus Cretensis, Minoi ad omnia obsequia paratus, æneus erat Cretæ circuitor, Lucianus in Philopseude. Vide quæ de hoc Talo fusius habent propinqui mei *Vossii observata ad Pomp. Melæ lib. II, cap. 7, vers. 80*. Plato in Minoë hæc omnia fabulis involuta explicaturus, ait, Minoem Cretensium regem, constitutis legibus saluberrimis, Rhadamanthum præfecisse juri dicundo, qui ex eo rectissimi judicis famam apud posteros consecutus est, quod Minos huic uni legum custodiam in urbe primaria commisisset. In reliqua vero totius insulæ vicis ter quotannis perlustrabat, fartas tectasque jubens esse leges æneis tabulis insculptas: unde & æneus cognominatus est: Hæc Plato. Τάλως, ὁ ἡλῆς, Talus, Sol, Hefychius. Talus Gigas quæ invenerit & quomodo mortuus: *Diod. Siculus, 192 D*.

T A N A Q U I L.

Lanam cum colo & fuso Tanauquilis, quæ eadem Caja Cecilia vocata est, in templo Sangi durasse, prodente se, auctor est M. Varro: factamque ab ea togam regiam undulatam in æde fortune, qua Ser. Tullius fuerat usus. Inde factum ut nubentes virgines comitaretur colus compta & fusus cum stamine. Ea prima texuit rectam tunicam, quales cum toga pura tyroni induuntur, novæque nuptæ, Plinius libro VIII nat. hist. cap. 48.

T A N C H O vel D A N G O.

Tancho vel Dango, monachus Sancti Galli, campanarum optimus conflator. Vide monachi Sangallensis librum I de *Ecclesiastica cura Caroli Magni*. Aditum II *Historia Francorum*, edit. Paris. pag. 119.

T A R C H E S I U S, ARCHITECTUS.

Tarchesius, Pytheus, & Hermogenes, antiqui Architecti, negaverunt Dorico genere ædes sacras oportere fieri: *Vitruvius lib. IV, cap. 3*.

T A R E N T U M.

Horatius lib. II, epist. I:

Lana Tarentino violas imitata veneno.

Servius ad versum 335 libri tertii Georg. In oppido Satureo, juxta Tarentum, sunt bapbia in quibus tingitur lana. Ταρυντινόν, ἱμάτιον γυναικῶν λεπτόν, κρῶστος ἔχει ἐκ τῆς πορφύρας: Tarentinum, vestimentum muliebri tenue, limbos habens ab uno latere, Hefychius. Ταρυντινόν, λεπτὸν καὶ διαφανὲς ἱμάτιον, ἐκ πάντως πορφυροῦ, ὡς πρὸς ὑπὸ λαβῇ καὶ παραλινῇ βαφαί: Tarentinum, tenue & pellucidum vestimentum, non prorsus purpureum, ut quidam senserunt, & Tarentinæ tincturæ, Auctor Etymologici magni. Ἐστὶν διαφανὲς καὶ λευκὴ ἢ ἐρυθρὴ ἔργον τῆς ταρυντινῆς ἐργασίας, ὡς διαφαίνεται τὸ σῶμα: Sit floridum & candidum vestimentum, opus Tarentini opificii, ut corpus transpareat, Lucianus in Rhetorum præceptore. Ταρυντινίδιον, διαφανὲς ἐστὶν ἔνδυμα, ὀνομασθῆναι ἀπὸ τῆς ταρυντινῆς χρίσεως καὶ πορφύρας: Tarentinidium, lucidum est indumentum, denominatum à Tarentinorum usu atque deliciis, Pollux lib. VII, cap. 17. Οὐκ αἰσχρὴν μὲν τῇ ἱταρῶν σὺν ἐλλόθειον, οὐχ ὅρμον, ἐκ ταρυντινίδιον ἔχειν: Non pudet te quod sola meretricum neque inaures, neque monile, neque Tarentinidium habeas? Lucianus in Dialogis meretricis. Privatim Ægina candelaborum superficiem duntaxat elaboravit, sicut Tarentum scapos. In his ergo juncta commendatio officinarum est. Nec pudet Tribunalium militarium salariis emere, cum ipsum nomen à candelarum lumine impositum appareat. Accessio candelabri talis fuit: Theonis jussu præconis Cleippus fullo, gibbere præterea & alio fædus aspectu, emente id Gegania sestertiis L, eademque ostentante convivio emptum, ludibrii causa nudatus, atque impotentia libidinis receptus in torum, mox in testamentum,

flamentum, prædixes, numinum vice illud candelabrum coluit, & hanc Corinthiis fabulam adjecit: vindicatis tamen moribus nobili sepulchro, per quod aeterna supra terras Geganie dedecoris memoria duraret, Plin. lib. xxxiv, cap. 3.

TAURISCUS, ARGENTI CÆLATOR.

Tauriscus Cyzicenus laudatur: *Plin. lib. xxxiii, cap. 12.*

TAURISCUS, PICTOR.

Tauriscus pinxit Discobolum, Clytemnestram, Paniscum, Polynicem regnum repentem, & Capanea, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

TAURISCUS, STATUARIUS.

In Pollionis Asinii monumentis spectabantur quoque *Hermocrates Taurisci, non celatoris illius, sed Tralliani: Jupiter hospitalis Pamphili Praxitelis discipuli: Zeibus, & Amphion, ac Dirce, & taurus, vinculumque ex eodem lapide, Rhodo advecta opera Apollonii & Taurisci. Parentum ii certamen de se fecere. Menecratem videri, professi sed esse naturalem Artemidorum, Plin. lib. xxxvi, cap. 5.*

TEBENNES, Vide TIMENUS.

TECTÆUS, STATUARIUS.

Simulacrum Minervæ Stheniadis è ligno fecit Callon Æginetes. Fuit autem Callon iste Tectæi & Angelionis discipulus, qui Delius fecerunt Apollinis simulacrum: Angelion vero & Tectæus à Dipceno & Scyllide artem hauserunt: *Pausanias lib. 11, pag. 146, 41. Ο Δῆλιος καὶ Ἁρπιδίης, Ἰδευταῖος καὶ Ἀγγελίωνος τέχνη: Delius & Diana sunt Idææi & Angelionis ars, Athenagoras in Legatione pro Christianis: ubi tamen ex Pausania reponere τεκταῖος pro ἰδευταῖος.*

TELCHINES.

Eusebii Chronicon ad annum cccxix: *Telchines & Caryatæ adversum Phoroneum & Parrhasios instituunt bellum. Et rursus ad annum cclxxvi: Telchines victi Rhodum condiderunt, quæ prius Ophiussa vocabatur. Vide Scaligeri animadversa ad utrumque hunc numerum Eusebianum.*

Stobæus titulo xxxviii hæc citat ex Nicolao de Moribus gentium: *Τελχῖνες ἀνθρώποι ὀνομαζόμενοι τὸ ἀνέκαθεν Κρήτες, οἰκιστάς τε καὶ ἐν Κύπρῳ, μεταναστεύοντες δὲ εἰς Ῥόδον, καὶ πρῶτον τὴν νῆσον καταχρόντες. βασκανοὶ τε σφόδρα ἦσαν καὶ φθονεοί. Τεχνίται δὲ ὄντες καὶ τὰ ἑσπερίων ἔργα μιμηταὶ μύθοι, Ἀθηναῖς Τελχινίας ἀγάλμα πρῶτον ἰδρύσαντο ὥστερ εἰ τις λέγοι Ἀθηναῖς βασκαναῖαι: Telchines in principio Cretenses appellati, aliquando quoque Cyprum inhabitantes, commigrantes deinde Rhodum, atque insulam primi occupantes, valde maligni erant atque invidi. Cum tamen artifices essent, imitarenturque opera priorum, primi quoque posuerunt simulacrum Minervæ Telchinia, ac si quis dicat Minervæ invidæ. Hujus interim Telchinia Minervæ meminit quoque Pausanias libro nono, pag. 569, 44.*

καὶ ἡ Κρήτη Τελχινία ἐλέγχετο, καὶ οἱ Κρήτες Τελχῖνες. Τελχινία δὲ καὶ ἡ Σκυῖον ἐκαλεῖτο, Stephanus de Urbibus, in Τελχίς. Eustathius quoque ad vers. 572 Iliados B, tradit Scyconem quoque Telchiniam fuisse cognominatam, propterea quod ibi etiam vixerint aliquando Telchines illi decantatissimi. Vide quoque Eundem ad versum 525 Iliados 1, edit. Romana pagg. 291 & 772.

Ἀπὸ τούτων, ὅπου Ῥόδῳ· καλεῖται δὲ τὰ ὅρη καὶ τὴν Τελχίνῳ Ἀπὸ τούτων, Stephanus de Urbibus.

Ἰγνήτης, ὡς αὐτὸς ἀνέκαθεν οἱ μὲν τὰς Τελχινίας ἐπικαλεῖσθαι τὴν Ῥόδον, Hesychius.

Μυλάς, εἰς τὴν Τελχίνων, ὅς τε ἐν Καμάρῳ ἱερὸν μυλαίνουσαν ἰδρύσασθαι. Μυλαίνου, ἦτοι Φαίμυλοι, Idem.

Τελχινία, βασκανοὶ, γόητες, φθονεοί· ἡ σφόδρα τὴν τέχνην, ἡ σφόδρα τὴν ἡλπίδα, Idem.

Θελγίνες, οἱ Τελχῖνες, γόηται, ποιηταί, φαρμακῆλαι, Idem.

Τελχῖνες, ποιηταί, δαίμονες, ἢ ἀνθρώποι φθονεοὶ καὶ βασκανοὶ. δύο ἐγένοντο Τελχῖνες, Σίμων καὶ Νίκων· ὡς αὐτοὶ εἰχοντο δὲ Νίκων πάλιν ἐπὶ Σίμωνι φέμεται ἀπαλῶναι. ὅταν καὶ ἡ παροιμία, διὰ Σίμωνος καὶ Σίμωνος ἐμὲ. ἐπὶ τῇ ἀδελφείᾳ ἐπὶ κακίᾳ γινώσκοντες, Suidas. Vide quoque Zenobium in Oἶδα Σίμωνος καὶ Σίμωνος ἐμὲ.

Τελχῖνες, Θελγίνες πινέες εἰσι· πὶ γὰρ ὁ δίδωκε φασὶ βασκαναῖος πῖς ὕδατος φέβους (forte Σελγός ex Strabone) ἀναπίνκτους φύλων βασκαναῖος, Suidas in Οἶλγῳ.

Ovidius VII Metamorph. versu 366:

*Phæbeoque Rhodum & Jalyssos Telchinas
Quorum oculos, ipsâ visitantes omnia visa,
Juppiter exosus, fraternis subdidit undis.*

Τελχῖν, ὁ μόνος ὁ ἰσχυρὸς ὑπερῶν ἀνθρώπων ἔχων, μακάριος καὶ καμάρῳ, ἀλλὰ καὶ τὸς τῶν Κρήτης Τελχινίας καὶ τῶν Κρήτῳ Τελχινίας λόγους. Τελχῖν γὰρ ἡ εἰς θάλασσαν κατεφορέθη καὶ Πελωνιάδης, ὁ τρα-

ἡ τραχηλωδής· καὶ πλῆθ' αἰνέει, ἀνιέρξει, σκληροβραχὴν. λέγον· ὃ Τελχῖνες οἱ φθονεῖς καὶ πονηροὶ καὶ βάσκανοι δαίμονες· ὥστε τὸ τέλγω τὸ ἀμαυρῶ καὶ σκοτίζω, γελγίνες πνὲς ὄντες· ὃ δὲ γελγίνειν καὶ ἀπατᾶν τὰς ἀνθρώπους, Auctor Etymologici magni.

Telchines, Alastores, & Palam Nazi, iidem: *Tzetzes Chil. VII, hist. 113*; & rufus *Chil. XII, hist. 447*.

Vulcanum fabricantem dirum illud Harmiones monile apud Statium Papinium libro secundo Thebaidos, versu 274:

*Cyclopes notique operum Telchines amica
Certatim juvere manu.* - - -

Ubi Laetantius: *Telchines tres fratres dicuntur fuisse invidia lividi, qui cum vicinorum agros viderunt proventu fertiles, natura felices, hos sparsisse dicuntur aquis Stygiis, ut redderent infæcundos; qua culpa pœnam metuentes, solum verterunt seque ad Cyclopes contulerunt.*

Strabo libro decimo quarto, pag. 653, D: *Ἐκαλεῖται ἡ Ῥόδος περὶ πρὸς τὸν Ὀφίον καὶ τὰ Σταδία, εἶπε Τελχίνες, ὅτι τῶν οὐκ ἐκείνων Τελχίνων τῶν νῆσων· ἔς οἱ μὲν Βασκανεὺς φασὶ καὶ γήρας, γαίῃ καταρραίνοντες τὸ τ' Σιγρὸς ὕδωρ, ζῶντες καὶ φυλῶν ὀλέθρου χάριν. οἱ δὲ τέχνας ἀπεφροῦσας τὸν ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν ἀνελπίτων βασκανθῶσαι καὶ τὸ δυσφημίας τοῦ καὶ πώτης. ἐλθεῖν δὲ οὐκ ἐκρήτης εἰς Κύπρον περὶ πρὸς, εἰς τὴν Ῥόδον, πρῶτα δὲ ἐργάζεσθαι σιδηρὸν τε καὶ χαλκόν· καὶ δὴ καὶ τὴν ἀρπύην τῷ Κρόνῳ δημιουργῆσαι: *Dicta est Rhodus primum Ophiusa & Stadia, deinde Telchinis, à Telchinibus insulam incolentibus. Hos alii fuisse dicunt fascinatores atque improbos, thuri Stygis aquas adspergentes ad animalium plantarumque exitium. Alii vero tradunt eos in artibus præcellentes, invisissimos fuisse earundem artium æmulis, atque ab his infamia tali appetitos: à Creta vero primum in Cyprum, deinde à Rhodum venisse, primosque ferrum atque æs excudisse, ac Saturno etiam falcem fabricasse.* Sequitur in his Strabonem, pro more suo, Eustathius ad vers. 505 Dionysii Periegetæ.*

Callimachus auctor est eosdem Telchines etiam Neptuno tridentem fabricasse. Vide *ejus Hymnum in Delum, versu 31*.

Statius Papinius lib. IV Sylvarum, in Vindictis Hercule epitrapezio, describens hanc Lysippi artem, & hæc addit:

*Tale nec Idæis quicquam Telchines in antris,
Nec solidus Brontes, nec qui polat arma Deorum
Lemnius, exigua potuissent ludere massa.*

Diodorus Siculus libro V, pag. 226, A: Rhodus Telchinum olim sedes erat. Hos vetus fabula tradit Thalassæ progenitos: dicuntur etiam cum Caphira, filia Oceani, Neptunum enutrisse: Rhea infantem ipsorum fidei committente. Dicuntur etiam ipsi artium quarundam inventores fuisse, atque alia quædam vitæ conducibilia invenisse. Perhibentur quoque primi simulacra Deorum fabricasse, quædam etiam veterum donariorum ab iis nomen traxisse: nam apud Lindios Apollo vocatur Telchinus, apud Jalyfios Juno Telchinia & Nymphæ Telchinæ, apud Camireos itidem Juno Telchinia. Dicuntur tamen & præstigiatores fuisse, ac nubes & imbres una cum grandine ac nivibus pro lubitu inducere, prorsus ut Magi hæc facere narrantur. Creduntur & formas proprias immutare, atque invidi esse in artium disciplina aliis tradenda. Narrant porro Neptunum, jam adustum, Haliæ sororem Telchinum amasse, atque ex ea genuisse filios sex, filiam unam, nomine Rhodon, cujus deinde nomen in ipsam quoque insulam collatum. Plura etiamnum de universa Rhodiorum ἀρχαιολογία ibidem addit Diodorus, è quibus illustrari possint quæ jam nunc ex aliis auctoribus attulimus.

Ἀνία, ἡ Ῥέα, ὥστε τῶν ἀντῶν: ὅτι πῆς Τελχίων ἐναντία ἐγένετο. σημαίνει δὲ ἀντι, τὸ ἐξ ἐναντίας: ἡ ἀντιόχεα λέγει πᾶσι φαντάσματα καὶ ἑχθρας: Auctor magni Etymologici.

Ἀνία, ἡ Ῥέα ἔτι λέγεται, διότι ἐναντία πῆς Τελχίων ἐγένετο. ὡς δὲ πῆς, Ἀντία, ἡ ἀντιόχεα καὶ ἀντιόχεα: Vet. Schol. ad Apollonii Rhodii librum I Argonaut. vers. 1141.

Telchiniam historiam composuit sive Cretensis Epimenides, sive Teleclides, sive alius quispiam: *Athenæus libri septimi cap. 7*. Ac fortasse hoc est illud poema quod memorat Laërtius libro II, in Epimenide, cum ait Epimenidem quinque millibus versuum generationem Curetum Corybantumque & theogoniam complexum.

TELECLE, STATUARIUS.

Diodorus Siculus *sub finem libri primi* hæc habet de Telecle & Theodoro, filiis Rhœci; ut ostendat quàm pulchre prisca Artifices perspectam habuerint universam humani corporis symmetriam. Sacerdotes, inquit, Ægyptiorum referunt è sacris sue gentis commentariis, antiquissimorum Statuarius nobilissimos, Teleclem & Theodorum, Rhœco genitos, aliquamdiu apud se vitam egisse Artemque exercuisse. Illos dico Rhœci filios; qui Samiis Apollinis Pythii simulacrum elaborarunt. Nam statua istius dimi-

dium in Samo à Telecle fabricatum, Ephesique à Theodoro germano ejus alteram partem elaboratam perhibent, junctasque inter se partes mutuo sibi accurate adeo respondisse, ut unus viderentur esse manus: quod genus operis à Græcis nequaquam exerceri, sed frequentissimum apud Ægyptios usum habere contendunt. Neque enim apud eos, quod Græcis in more est, oculorum contuitu aptam statuae conformationem æstimatori, sed quando lapides excisos atque in partes duas dissectos distributosque elaborant, tunc proportionem simul à minimis ad maxima desumi: universa etenim corporis structura in xxi partes & quadrantem divisa, totam symmetriam accurate ab iis reddi. Idcirco ubi de magnitudine Artifices inter se convenerunt, à se invicem digressi, magnitudines operum usque adeo congruas efficiunt, ut operis inusitati miraculum spectatori admirationem cum stupore incutiat. Simulacrum ergo Samium, juxta Ægyptiorum artem, à vertice in duo dissectum ad pubem usque Dei mediam ita distingui, ut suam undique æquabilitatem habeat: quumque sit protensis manibus, cruribusque ad progredientis modum diductis, quàm proxime ad Ægyptiorum simulacra putant accedere. Hæc Diodorus.

Διέχον χαλκὸν πῶπι καὶ ἀγάλματα ἰχθυόσωντο Ροῖος καὶ Φίλαι καὶ Θεόδωρος. Τηλεκλῆς Σάμιοι: *Primi æs fuderunt & statuas inde conflarunt Rhæcus Philæi & Theodorus Teleclis filius, Samii*, Pausanias libro viii, pag. 497, 7; & lib. x, pag. 686, ii.

Ὁ Πύθιος, ἔργον Θεοδώρου καὶ Τηλεκλέους: *Pythius, Theodori & Teleclis opus est*, Athenagoras Legatione pro Christianis.

TELEPHANES, PICTOR.

Inventam linearum [picturam] dicunt à Philocle Ægyptio, vel Cleanthe Corinthio. Primi exercuere Ardices Corinthius & Telephanes Sicyonius, sine ullo etiam colore, jam tamen spargentes lineas intus. Ideo & quos pingerent, adscribere institutum, Plin. libro xxxv, cap. 3.

TELEPHANES, STATUARIUS.

Artifices, qui compositis voluminibus condidere hæc, miris laudibus celebrant & Telephanem Phocæum, ignotum alias, quoniam in Thessalia, ubi habitaverat, latuerint opera ejus: alioqui suffragiis ipsorum æquatur Polycleto, Myroni, Pythagora. Laudant ejus Larissam, & Spinarum pentathlon, & Apollinem. Alii non hanc ignobilitatis fuisse causam, sed quoniam se regum Xerxis atque Darii officinis dediderit, existimant, Plinius libro xxxiv, cap. 8.

TELESARCHIDES, STATUARIUS.

Eustathius ad Iliados α versum 333, edit. Romanæ pag. 1333, 8: Εἰς τὴν παρακίφωλον ἐν Κερμαίκῳ, Τηλεσάρχιδος ἔργον. ἢ ἐπὶ γαστρί, Εἰς τὴν παρακίφωλον, καλὸν Τηλεσάρχιδος ἔργον, πῶνθ' ἔργας: *Hermes quadriceps in Ceramico, Telesarchidis opus, cui inscriptum est: Hermes quadriceps, pulchrum Telesarchidis opus, cuncta vides.*

TELESIIUS, STATUARIUS.

Τηλεσίης ὁ Ἀθωαῖος, ὃς Φοῖνι τολόχορος, ἔργον εἶναι ἀγάλματα ἑνεαμήνη Ποσειδῶν καὶ Ἀμφιτρίτης, ἐν τῷ πρῶτῳ περὶ τοῦ νεύματος: *Telesii Atheniensis, ut ait Philochorus, opus sunt Neptuni atque Amphitrites novem cubitorum simulacra, quæ in Teno adorantur*, Clemens Alexandrinus in Protreptico.

TELESTAS vel TELETAS, STATUARIUS.

Telestas vel Teletas Statuarius, & frater ejus Ariston, genere Lacones, fecerunt Colossæam Jovis statuam, altam pedes decem & octo. Vide Pausaniam libro quinto, pagina 334, 28.

TELOCHARES, STATUARIUS.

Halicarnassi Mausoleum ita egregiis operibus est factum, ut in septem spectaculis numeretur. In hujus summa arce media est Martis fanum, habens statuam coleffi, quam Ἀκρίλιον dicunt, nobili manu Telocharis factam. Hanc autem statuam alii Telocharis, alii Timothei putant esse, Vitruvius lib. ii, cap. 8; ubi tamen quidam, conjectura sane non infelici, Leocharis restituant ex Procmio libri septimi.

TENICHUS.

Navis ex candido lapide visebatur in Phæaciæ littore. Sed & multis lapidibus composita est illa navis lapidea quam Agamemnon Gereffi in Eubœa dicavit Dianæ. Versibus navigio huic inscriptis præfigitur τῷ τεχνίτῳ Ἀγριμῶν Βολοσίᾳ: *Tenichus fecit Dianæ Boloſiæ*, Procopius lib. iv de bello Gotthico, cap. 22.

TERENTIUS, LAPIDARIUS.

Inscript. Gruteri DCXL, 5.

TERENTIUS VARRO, Vide VARRO.

TEU.

TEU. THA. THE

TEUCER, CRUSTARIUS.

Habuit & Teucer crustarius famam. Subitoque ars hæc ita exolevit, ut sola jam vestustate censeatur, usque adeo attritis caltariis, ne figura discerni possit, auctoritas constet, Plin. lib. xxxiii, cap. 12.

THALES, PICTOR.

Laërtio libro primo in Thaletis vita, ubi quinque ejusdem nominis Thales recenset, secundus est ζωγράφος Σικωνίου, μεγαλοφυής: *Pictor Sicyonius, magnanimus.*

THARE.

Thare, pater Abrahami Patriarchæ, fuit ἀγαλματοποιός, *statuarum faber*, Epiphan. i. adversus hæreses, cap. 1. Ἐν τῷ θένει γέγονεν ἀνδριασησπλασία ἀπὸ πηλεργίας καὶ κεραμικῆς ἐπιστήμης διὰ τὴν θάρρα τὰ τε τέχνην: *Ex eo tempore simulacra ex argilla, figilinoque opere reperta sunt, artifice Thara.*

THEBANI.

Thebanæ texturæ nescio an olim nobilitatæ fuerint. Ismenus certe fluvius & fons Dirce διαύγεται καὶ εἰλίσσιν καὶ πλὴν τὸ λαὸν δαμάσκει τοῖς ὕψους: *Splendorem & nitorem & levitatem texturis conciliat: Tzetzes Chiliad. x, hist. 331.* Critias apud Athenæum lib. 1, cap. 22: θήβη δὲ ἀματόνεια δίδρον σωματίζατο πρώτη: *Thebe prima currum compegit.*

THEOCLES, SCULPTOR.

Hesperides numero quinque fecit Theocles Lacedæmonius, Hegyli filius, quem Scyllis & Dipoenus dicuntur artem hanc docuisse: *Pausanias lib. v, pag. 319, 22.*

Est in Epidamniorum thesauro Hercules, malus Hesperica, & draco malum istam circumplexu suo involvens: atque omnia hæc è cedro fabricata, sunt opus Theoclis, filii Etyli: *Idem Pausanias lib. vi, pag. 379, 29.*

THEOCOSMUS, SCULPTOR.

In agri Megarensis luco, quem Olympium dicunt, est sanum spectatu dignissimum, ut ut Jovis in eo signum, interveniente bello Peloponnesiaco, non sit expositum. Simulacri os est ex ebore atque auro; reliqua ex argilla & gypso. Fabricasse illud perhibent Theocosmum indigenam, adjuvante Phidia. In postica templi parte jacent ligna non nisi dimidia sui parte polita, quæ Theocosmus fuerat ebore atque auro obducturus ad simulacrum Jovis perficiendum: *Pausanias lib. 1, pag. 75, 9.*

Diagoræ statuam elaboravit Callicles Megarensis, filius ejus Theocosmi qui fecit signum illud Jovis quod erat Megaris: *Pausanias lib. vi, pag. 356, 42.*

Hermionem, qui prætoris navis gubernator fuerat Lyliandro, Theocosmus Megarensis fecit, quod Megarenses eum in civitatem suam adscriperant: *Pausanias lib. x, pag. 625, 30.*

THEOCYDES, ARCHITECTUS.

Theocydes conscripsit præcepta Symmetriarum: *Vitruvius in Proæmio libri septimi.*

THEODORUS, PICTOR.

Theodorus pinxit emungentem: idem ab Oreste matrem & Agistum interfici: belumque Iliacum pluribus tabulis, quod est Roma in Phisippi porticus: & Cassandram, quæ est in Concordiæ delubro: Leontium Epicuri cogitantem: Demetrium regem, Plinius libro xxxv, cap. 11. Quod vero attinet illum Theodorum Samium Pictorem, quem Plinius hoc ipso capite paullo post ait fuisse Nicosthenis discipulum unâ cum Stadio, eum liquet à priori diversum; quoniam Plinius parans eum inter Pictores non ignobiles recensere, satis expresse dicat, *Sunt etiam non ignobiles quidem, in transcurso tamen dicendi, &c.*

Laërtius adhæc libro secundo in vita Theodori philosophi enumerans Theodoros viginti, duodecimus ei est ille Theodorus Pictor, cujus meminit Polemon: decimus tertius est Theodorus Atheniensis Pictor, de quo scribit Menodotus: decimus quartus est Theodorus Pictor Ephesius, cujus mentionem facit Theophanes in libro de Pictura.

THEODORUS MILESIUS.

Theodorum Milesium refert inter primos Statuaris ac Plasticæ inventores Athenagoras in Legatione pro Christianis. Locum adscripsimus in CRATO.

THEODORUS PHOCÆUS, ARCHITECTUS.

Theodorus Phocæus edidit volumen de tholo qui est Delphis: *Vitruvius in Proæmio libri septimi.*

THEODORUS LEMNIUS, ARCHITECTUS.

Lemnius similis Egyptio & Cretico labyrinthis, columnis tantum centum quadraginta mirabilior fuit; quarum in officina turpiter ita sibi atque pependerunt, ut puero circumagente

cum agente tornarentur. Architecti illum fecere Zmilus, & Rholus, & Theodorus indigena. Extantque adhuc reliquæ ejus, cum Cretici Italicique nulla vestigia extent, Plinius libro xxxvi, cap. 13.

THEODORUS, MECHANICUS.

Hujus opera Romani utebantur adversus Chosroem: *Protopius lib. secundo de bello Persico, cap. 13.*

THEODORUS, TIBIARUM FABER.

Isocratis pater Athenis appellabatur αὐλοποιός, tibiaram Faber: qua de re hæc habet Philostratus libro primo de Vitis Sophistarum, in Isocrate: οἱ ἡγέμενοι τῆς κομωδίας καὶ τῆς κωμίας ἔκαστος ὡς αὐλοποιός, ἀμαρτάνουσι. πάντες μὲν γὰρ αὐτῷ Θεόδωρῳ ἢ ἐν ἐκάλῳ αὐλοποιὸν Ἀθηναίων· αὐτὸς δ' ἔτι αὐλὴν ἐγίνωσκεν, ἔτι ἄλλο τι τὸ ἐν βαναύμοις. ἔτι γὰρ αὐτὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐκόντι ἐπύχην, ἢ τι τῶν ὀπλῶν ἐκράζοντα: *Qui arbitrantur Isocratem in Comædiis perstringi ut fabrum tibiaram, falluntur. Pater etenim ei Theodorus fuit, quem fabrum tibiaram appellabant Athenis: ipse vero neque tibias norat, neque aliud quicquam sordidi opificii: atque nullam unquam in Olympia consecutus esset statuem, si ulla viliores operas ullo tempore tractasset.*

THEODORUS, STATUARIUS.

Theodori Statuarii, genere Thebani, meminit Laërtius *libro secundo, in vita Theodori Philosophi.*

THEODORUS ALTER, ITIDEM STATUARIUS.

Plato certe in Ione Statuarios aliquot olim celeberrimos nominaturus, conjungit Theodorum Samium cum Dædalo filio Metionis & Epeo Panopei filio. Atque adeo Theodorus ille Samius eo in loco Platoni memoratus, aliis quoque Scriptoribus laudatur à singulari solertia atque inventione plurimarum rerum huic vitæ apprime utilium. *Normam, & libellam, & tornum, & clavem Theodorus Samius invenit, Plinius libro vii nat. Hist. cap. 56. Sunt qui in Samo primos omnium plasticen invenisse Rhæcum & Theodorum tradant, multo ante Battiadæ Corintho pulsos, Idem lib. xxxv, cap. 12.*

Apud Lacedæmonios circa alterum è foro exitum ædificata est quæ Scia vocatur, ubi hæc ipsa etiamnum ætate conciones habent. Hanc Sciadem perhibent opus esse Theodori Samii: οὗτος πρῶτος ἀρχαίαν σίδηρον ἔνυρε καὶ ἀγάλματα ἀπ' αὐτῶν πλάσαι: *Qui primus fundere ferrum invenit & simulacra ex eo fingere, Pausanias libro tertio, pag. 183, 39. Δίχην χαλκὸν πρῶτος καὶ ἀγάλματα ἔχοντάς μιν ῥ' οὐκ ἐπὶ φιλαίᾳ καὶ Θεόδωρῳ Τηλεκλέους, Σάμιου: Primi æs fuderunt & statuas inde conflarunt Rhæcus Philei & Theodorus Teleclis filius, Samii, Idem libro viii, pag. 479, 9. Decimi denique libri pag. 686, 11, posteaquam ea ipsa repetiit, statim quoque subjungit se nihil adhuc Theodori ex ære fabricatum potuisse investigare.*

Θεόδωρῳ δὲ Σάμιῳ, ὃς ῥ' οὐκ ἐπὶ φιλαίᾳ, συνεβέβηκεν ἀνθεκτικὸς ὑπερβῆναι πῆς θεμελίας ἢ ἐν ἐφ' ἑσθ' ἰώ. Καθ' ὅσον γὰρ οὐκ ἔστι πῆξ, τὰς ἀνθεκτικὰς ἔφη τὸ ξυλῶδες δοκοῦσθαι, αὐτὸ τὸ σπῆναι ἀπὸ τῆς ἔχοντος ὑδατὸς: *Theodorus Samius, filius Rhæci, auctor fuit carbonem fundamentis Ephesi templi substernere. Quum enim humidus esset locus atque uliginosus, carbonem inquit abjecta ligni natura, soliditatem accipere aquis inexpugnabilem, Auctores sunt Laërtius & Hesychius Milesius. Huc facit etiam illud Augustini libro xxi de Civitate Dei, cap. 4: Quid in carbonibus? Nonne miranda est, & tanta infirmitas, ut ictu levissimo frangantur, pressu facillimo conterantur: & tanta firmitas, ut nullo humore corrumpantur, nulla ætate vincantur: usque adeo ut eos substernere soleant qui limites figunt, ad convincendum litigatorem, quisquis post quantalibet tempora extiterit, fixumque lapidem limitem non esse contenderit? Quis eos in terra humida infossos, ubi ligna putrescerent, tamdiu durare incorruptibiliter posse, nisi rerum ille corruptor ignis effecit?*

Croesus inter alia donaria Delphos misit duas eximie magnitudinis pateras, auream atque argenteam: quæ & ipsæ, templo incenso, amovebantur. Aurea quidem in thesauro Clazomeniorum posita est, pondo talentorum octo & dimidii, præterea minarum duodecim: argentea ad suggrundam anguli templi, sexcentarum amphorarum capax, in quam festo theophaniæ miscebatur vinum à Delphis. Ajunt vero Delphi eam opus esse Theodori Samii: καὶ ἐγὼ δοκέω· ἔτι γὰρ τὸ σωτηριὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι: *Atque ego quoque idem sentio, non enim videtur mihi esse opus vulgare, inquit Herodotus libro i, cap. 51.*

Chares Mitylenæus libro quinto Historiæ Alexandri: Eousque, inquit, luxuriæ processerunt Persarum reges, ut ad verticem Regii cubiculi superne adjaceret coenaculum quinque lectis constratum, in quo nunquam non auri talenta quinquies mille asservabantur, illud coenaculum Cervical regium appellabatur. Ad pedes supradicti cubiculi Regii adjacebat etiam coenaculum tribus lectis instratum, in quo tria millia talentorum ar-

genti reposita erant; id cœnaculum nuncupabant Scabellum regium. In ipso vero cubiculo vitis aurea gemmis distincta lecto erat imposita. Hanc vero vitem Amyntas libro de ponderibus ait racemos habuisse ex pretiosissimis gemmis compositos: non longe autem ab hac vite collocatum fuisse craterem aureum, Theodori Samii opus. Hæc habet Athenæus libro XI, cap. 2.

Polycratem Samium felicem appellant, inquit Cicero sub finem libri quinti de Finib. nihil acciderat ei quod nollet; nisi quod annulum, quo delectabatur, in mare abjecerat. Ergo infelix una molestia; felix rursus, cum is ipse annulus in præcordiis piscis inventus esset. Prolixius hæc refert Strabo libro XIV, pag. 637, D; ac multo etiamnum copiosius Herodotus libro III, capitibus 39, 40, 41, 42, 43; ubi & hoc habet inter alia Historicus ille Halicarnassensis: *Ἡ δὲ σφραγὶς τῶ ἐφόρει χρυσοῦδε, σμαρράγδῃ μὲν λίθῳ ἔσται, ὡς ἔργον Θεοδώρου ἔτηλε κλέει Σαμίου*: *Erat et gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samii Telecle geniti.* Vide quoque Tzetzen Chilliade VII, hist. 121; sicuti & Suidam in *Σμαρράγδῳ*.

Huc etiam facit illud Pausaniæ libro VIII, pag. 479: *Θεόδωρος [ἔ] Σαμίου* ἔργον ὡς ἐπὶ λίθῳ ἔσται σμαρράγδῃ σφραγὶς, ὡς πολυκράτης ὁ Σάμιος τυραννῆς (ὡς ἐφόρει τι τοῦ μάλιστα, ὃ ἐπὶ αὐτῆς πεποιθὸς δὲ πὶ ἡρώδῃ): *Theodori Samii ars nobilitabat illam smaragdi gemmam signatoriam, quam Polycrates Samiorum tyrannus ut plurimum gestabat, & in qua supra modum gestiebat.*

Plinius in Procemio libri XXXVII: *Quæ fuerit origo gemmarum, & quibus initiis in tantam admirationem hæc exarsit, diximus quadamtenus in mentione auræ annulorumque. Fabula primordium à rupe Caucasæa tradunt, Promethei vincularum interpretatione fatali: primumque saxi huius fragmentum inclusum ferro ac digito circumdatum, annulum, & hoc gemmam.* Mox cap. I prosequitur quod inceperat: *His initiis cepit auctoritas in tantum amorem elata, ut Polycrati Samio, se vero insularum ac litorum tyranno, felicitatis suæ, quam nimiam fatebatur etiam ipse, satis piamenti in unius gemmæ voluntario damno videretur, si cum Fortune volubilitate paria faceret, planeque ab invidia ejus abunde se redimi putaret, si hoc animum doluisset. Assiduo ergo gaudio lassus, profectus navigio in altum, annulum misit. At illam piscis eximia magnitudine Regiatus, esce vice raptum, ut faceret ostentum, in calicem domini rursus Fortune insidiantis manu reddidit. Sardonychen eam gemmam fuisse constat, ostenduntque Roma, si credimus, in Concordiæ delubro, cornu aureo Augustæ dono inclusam, & novissimum prope locum, tot prelati, obtinentem. Et aliquanto post, ibidem: Polycratis gemma, quæ demonstratur, illibata intactaque est.* Solinus cap. 33: *Ex Arabici littoris senu Polycrati regi advecta Sardonyx gemma, prima in orbe nostro luxuriæ excitavit famam.* Ubi tamen Solinum erroris manifestum arguit Salmastius, quem vide *Plinianarum exercitationum* pag. 557. Quoniam vero ex Herodoto ac Pausania colligimus Polycratis gemmam signatoriam Theodori Samii sculptura fuisse insignitam, non male forte suspicetur aliquis Theodorum in hac gemma signum Lyrae musicæ excavasse, cum tali sigillo Polycratem usum testetur Clemens Alexandrinus Pædagogi lib. tertio: *οἱ σφραγίδες ἡμῶν ἔσονται πελαῖας, ἢ ἰχθύς, ἢ ναὺς ἢ ῥοδρομῶντα· ἢ λύρα μουσική· ἢ κίχρη* Πολυκράτης· ἢ ἀγκυρὰ ναυική, ὡς Σέλας ἐνεχαρτήσθη τῇ γλυφῇ, &c.

Theodorus, qui labyrinthum fecit Sami, ipse se ex ære fudit, præter similitudinem mirabilem fama magnæ subtilitatis celebratus. Dextra limam tenet, levia tribus digitis quadrigulam tenuit translata præneße, tanta parvitatis, ut totam eam curvumque & aurigam integeret alis simul facta musca, Plinius libro XXXIV, cap. 8.

Ὁ Πύθιος, ἔργον Θεοδώρου ἔτηλε κλέει: *Pythius Theodori & Teleclis opus est*, Athenagoras Legatione pro Christianis. Diodorus Siculus sub finem libri primi refert hoc Pythii Apollinis simulacrum arte mira Samius fabricatum à Telecle ac Theodoro filijs Rheeci. Nam statuae huius dimidium in Samio à Telecle fabricatum tradunt, alteram vero partem Ephesi à Theodoro germano ejus fratre factam perhibent; junctasque partes mutuo sibi accurate adeo respondisse, ut unius viderentur esse manus. Integrum Diodori locum adscripsimus supra in TELECLEs.

Cæterum ut Diodoro hoc in loco memoratur Theodorus Rheeci filius, ita quoque Diogeni Laërtio & Hesychio Milesio ille Theodorus Samius, quo suadente carbonem Ephesini templi fundamento substrati sunt, dicitur filius Rheeci: unde quoque statuerendum est diversum esse hunc Theodorum ab illo Theodoro, qui Herodoto & Pausania dictus est filius Teleclis.

THEODOTUS.

Vide quid sibi velit Nævius in Tunicularia, cujus verba, quæ Festus adducit in *Pænum*, ita emendat Jos. Scaliger:

Theodotum compella, qui aris compitalibus

Sedens

*Sedens in calla circumtecta tegetibus
Lares ludentes peni pinxit bubulo.*

THEODULUS, FIGULUS.

Meminit ejus Cassiodorus Variarum II, 23.

THEOMNESTUS.

Asclepiodoro Mnason tyrannus pro duodecim Diis dedit in singulos mnas trecentas: idemque Theomnesto in singulos Heroas mnas centenas, Plin. lib. xxxv, cap. 10.

THEOMNESTUS, STATUARIUS.

Plinius libro xxxiv, cap. 8, refert eum inter Artifices qui fecerunt athletas & armatos & venatores sacrificantesque. Sardianum fuisse hunc Theomnestum testatur Pausanias libro VI, pag. 371, 51.

THEON, PICTOR.

Floruit circa Philippum & usque ad successores Alexandri pictura præcipue, sed diversis virtutibus: nam cura Protogenes, ratione Pamphilus ac Melanthius, facilitate Antiphilus, concipiendis visionibus (quas Φαντασίας vocant) Theon Samius, ingenio & gratia quam in se ipse maxime jactat, Apelles est præstantissimus, Quintilianus libro XII, cap. 10.

Theon pinxit Orestis insaniam, Tamiram citharædum, Plin. lib. xxxv, cap. 11.

Εἶνοι γράφει πρῶτος ἀπόπας· καθάπερ Τιμόμαχος τὴν Μηδείας πικροκαίαν, καὶ θεῶν τὴν Ὀρέστης μητερικνίαν, καὶ Παρθίας τὴν Ὀδυσσεὺς προσποιήσασαν, καὶ Χαίρεφάνης ἀκολάσας ὁμιλίαν γυναικῶν πρὸς ἀνδράς: *Quidam pingunt actiones turpes: ut Timomachus Medeam liberos necantem, Theon Orestem manus inferentem matri, Parrhasius Ulyssis simulatam insaniam, Chærephanes libidinosos mulierum cum viris congressus*, Plutarchus de audiendis poetis.

Quo lenocinio Theon spectatoribus commendaverit tabulam armati militis magno impetu in populabundos hostes irruentis, eximie describit Ælianus Var. hist. libro II, cap. ult.

THEOPROPUS, STATUARIUS.

Delphis in sacro Apollinis septo est æneus taurus, ars Theopropi Æginetæ: *Pausanias lib. x, pag. 624, 39.*

THERA.

Thera insula: *Θηραῖον ἰνσὺλον*, Pollux lib. VII, cap. 13 & 17.

THERICLES, FIGULUS.

Θηρίκλειος, κύλικος εἶδος, ἀπὸ τῆς Θηρακλίας κρημίας: Thericleus, calicis genus, à Thericle figulo, Hesychius. Pollux quoque libro VI, capite 16, tradit Cantharum & Thericleum poculum ab opificibus nomen accepisse. *Θηρακλίας πίκνον, κύλιξ ἢ λέγειν πρῶτον κρημνίσσαι Θηρακλίας. Θηρίκλειον, πτήλειον ὑάλινον: Thericlis proles, calix quem primus dicitur à terra figulina fecisse Thericles. Thericleum, poculum vitreum*, Suidas. Atque eadem fere habet Auctor Etymologici magni in *Θηρίκλειον κύλικα*. Athenæus meminit Thericleorum aureorum libro V, cap. 7. Ex terebinthino ligno optima pocula Thericlem tornasse monet Plinius libro XVI, cap. 40. Ac fusius id ipsum tradit ex Theophrasto Athenæus lib. II, cap. 6, ubi inter alia & hæc addit: *κατασκευάζει λέγεται τὴν κύλικα αὐτὴν Θηρακλὴς ὁ Κορίνθιος, ἀφ' ἧς καὶ τὸν ὄνομα ἔχει, γεγονὸς τοῖς χρόνοις κατὰ τὸν κορινθίον Ἀριστοφάνη: Hunc calicem fecisse dicitur Thericles Corinthius, unde & nomen accepit; fuit is temporibus Aristophanis comici*. Multa de Thericle & Thericleis habent Salmafii Exercitat. Plinianæ pag. 1043 & seq.

THERIS, FABER LIGNARIUS.

Anthologia Græc. Epigrammatum libro VI, cap. ult.

Θῆρις ὁ δαυδαλόχαρτ' ἃ Παιδάδι πῆχυν ἀκαμπῆ,
καὶ πτανὸν νότῳ καμπτόμῳρον πρίονα,
καὶ πύλεκυν, ῥυκάαν τ' ἀάγα, καὶ πεμαγὸς
τρύπανον, ὅς τε πῆχας ἀντίο παυσάμεν.

Cl. Hugo Grotius vertit:

*Theris in arte bonus constantem Palladi normam,
Cum ferra dorso que secat acta trabes,
Cumque secure simul, terebraque rotante dolabram
Dedicat, ut longæ desit artis opus.*

THERON, STATUARIUS.

Theron Boeotius fecit Gorgum Messenium quinquertii victorem: *Pausanias lib. VI, pag. 370, 49.*

THE. THO. THR. THU.
THESSALI.

Pugnare ex equo invenisse dicunt Thessalos, qui Centauri appellati sunt, habitantes secundum Pelium montem, Plin. lib. VII, cap. 56. Thessalorum gentis inventum est, equo juxta quadrupedante, cornu intorta cervice tauros necare: primus id spectaculum dedit Romæ Caesar Dictator, Plinius libro VIII, cap. 45. Ἀκαῖνα ἐστὶ μέτρον δέκα πηγῶν, Θεσσαλῶν ἔνρημα. ἢ ῥά ἐδδθ πινενικῇ, ὡς Πηλασγοῖς ἀρρήμεν. περὶ ἧς Καλλιμαχῶς φησὶν, Ἄμφοτερον κέντρον τι βοῶν καὶ μέτρον ἀρόρης. Hoc est, ἀκαῖνα est mensura decempes, inventum Thessalorum; unde ἀκαῖνα Callimacho est stimulus boum & mensura terra, Vet. Schol. ad versum 1322 libri tertii Argonaut. Apolloniū. Qua occasione vox ἀκαῖνα utramque significationem obtinuerit, docet Auctor Etymologici magni in Ἀκαῖνα. Pollux libro VII, cap. 26: κάλλιστα οἱ Θεσσαλικοὶ ἵφροι. Pulcherrime sunt sella Thessalica. Critias apud Athenæum libro I, cap. 22: Θεσσαλικὸς ὁ θρόνος γυῶν τροφωπέτη ἴδρα. Vide quoque Hefychium in Θεσσαλικὸς ἵφρος. Thessalicum chlamydem ad humerum dextrum aurea fibula colligebat: Procopius lib. I de bello Vandalico, cap. 25. Hefychius: Θεσσαλικά πτερά, τὰ το ἀρρηγὰ ἀπὸ τῶν πτέρυγας ἔχον τὰς Θεσσαλικὰς χλαμύδας· πτέρυγες δὲ καλοῦνται αἱ ἐκὰ πτέρωθεν γωνίαι, ἀπὸ τῶν εἰκέναι πτέρυγιν: Thessalica ala; hoc eo dicitur, quod alas habeant Thessalica chlamydes. Alæ vero dicuntur utrimque prominentes anguli, quod similes sint alis. Ita quoque Auctor Etymologici magni & Suidas: οἱ Θεσσαλοὶ μάλιστα βαθυκολύμβη, ὡς εἶδος, ἀπὸ τῶν πάντων εἶναι ἐκ τῶν βορρηνάτων: Thessali maxime prolixis utuntur stolis, ut par est, quod Græcorum omnium maxime sint Septentrionales, Strabo lib. XI, pag. 530, D: ἰάσων ὁ Θεπλὸς καὶ ἡμιθωρήκια ποσειδέων: Jason Thessalus etiam semithoraces invenit, Pollux lib. I, cap. 10, §. 6.

THEUTH, INVENTOR LITERARUM.

Vide Platonem in Phædro, tomo III, pag. 274, edit. Steph. Despice an non sit idem cujus meminit Arnobius lib. II adversus Gentes: *Quando siderum motus aut ratio tacta est genethliaca sciri? nonne post Theuthin Ægyptium, aut post Atlantem, ut quidam ferunt, gestatorem, bajulum, tibicinum illum ac destinam cæli?* Clementi Alexandrino libro I Stromat. ὧν δὲ dicitur sapiens ille Theuth, cujus meminit Plato in Phædro, & qui existimabatur esse Mercurius. Cicero lib. III de Divinatione: *Quintum Mercurium colunt Pheneatha; qui Argum dicitur interemisisse, ob eamque causam Ægypto præfuisse, atque Ægyptiis leges & literas tradidisse. Hunc Ægyptii Thoyth appellant: eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur.* Lactantio libro I de Falsa religione, cap. 6, dicitur *Thoth*.

THOAS.

Auri metalla & conflaturam, Cadmus Phenix ad Pangæum montem invenit: ut alii, Thoas & Eachis in Panchaia, Plinius libro septimo, cap. 56.

THOBEL. Vide TUBAL-GAIN.

THORAX.

Thorax quidam rex dicitur invenisse thoraces, Servius ad vers. 505 Æneidos IX.

THRACES.

Scuta gestare Caretes primi invenerunt, galea Thracicum tegmen est, Servius ad vers. 505 noni Æneidos. Θράκες πρῶτοι τῶν καλυμνῶν ἀρπῶν. ἐστὶ δὲ μάχαιρα καμπύλη ἢ πρῶτοι πέλεις ἐπὶ τῇ ἵππων ἐξήλικτο: Thraces primi invenerunt harpen, est autem ensis inauratus. Primi quoque peltis usu sunt in equis, Clemens Alexandrinus Stromat. libro I. Πάλλευς Θράκιος, Thracia bipennis, Pollux lib. I, cap. X, §. 13.

THRASON, STATUARIUS.

Plinius lib. XXXIV, cap. 8, refert Thrasonem inter Artifices qui fecerunt athletas, & armatos, & venatores sacrificantesque. Strabo libro XIV, ubi agit de Ephesini templi donariis, ait sibi etiam Thrasonis quædam ostensa, cujus est Hecatesium, & fons Penelopeus, & anus Euryclea.

THRASON, MECHANICUS.

Thrason primus fecit muros: Plinius lib. VII, cap. 56.

THRASYMEDES, STATUARIUS.

Epidauri simulacrum est Æsculapii, dimidio minus eo quod Athenis est Jovis Olympii: factum est ex ebore atque auro. Inscriptio indicat opus esse Thrasymedis Parii, filii Arignoti. Sedet in folio Deus, scipionem tenens, manuum altera draconis capiti superimposita est, cane ei adjacente in proximo: Pausan. lib. secunda, pag. 134, 40.

THUSCI.

Thuscanica lingua per terras dispersa, quæ in Hetruria facillime non est dubium. Dicitur tantum putarem ea fuisse, ut Metrodorus Scepsius, cui cognomen à Romani nominis odio

odio inditum est, propter duo millia statuarum Volsinios expugnatos objiceret. Mirumque mihi videtur, cum statuarum origo tam vetus in Italia sit, lignea potius aut fictilia Deorum simulachra in delubris dicata usque ad devictam Asiam, unde luxuria, Plinius libro xxxiv, cap. 7. Et ibidem aliquanto post: *Factitavit colossos & Italia. Videmus certe Apollinem in bibliotheca templi Augusti Tuscanicum* l. pedum à pollice, dubium ero mirabiliorem an pulchritudine. *ἄσσι τῶσπανές τὸ πλάσσειν ἑκτονῆσαι: Ajunt Tuscanos plasticen excogitasse*, Clemens Alexandr. lib. i Stromat. *Prætextæ apud Hetruscos originem invenere*, Plinius libro viii nat. Hist. cap. 48. Huc etiam facit locus Sallustii, quem adscripsimus in SAMNITES. Vide quoque Macrobius Saturnal. i, 6. *Tuscum catinum*, id est, vilem fictilemque à Tuscis olim factum, dixit Juvenalis Satyra ix, vers. 109. Apud Persium tamen Satyra secunda, vers. 60, videtur Tuscum fictile poni pro vase alicujus pretii.

Tuscanicæ statuæ genere ipso à Græcis differunt: *Quintil. xii, 10. Tuscanicæ duriores erant*, ut idem testatur ibidem. *Duriora*, inquit, *& Tuscanicis proxima Calom fecit.*

Statuas primum Tusci in Italia invenisse referuntur, quas amplexa posteritas pene parem populum Urbi dedit (inquit Cassiodorus Variarum libro vii, formula 15) *quàm Natura procreavit*, &c.

THYLACUS, STATUARIUS.

Vide quæ supra diximus in ONÆTHUS, STATUARIUS.

THYMILUS, STATUARIUS.

Thymilus fecit Cupidinem Libero patri assistentem: *Pausanias lib. i, pag. 34, 49.*

THYSIAS. Vide TISIAS, STATUARIUS.

TIBURS, CULTRARIUS.

Q. TIBURTI. Q. L. MENOLANI CULTRARI OSSA HEIC SLTA SUNT, Inscript. Gruteri dcxl, ii.

TIBURTINUS CALIX.

Vilioris generis calix fictilis: *Seneca epist. cxix.*

TIMÆNETUS, PICTOR.

Timænetus pinxit Muxum: *Pausanias lib. i, pag. 39, 52.*

TIMÆUS, ARTIFEX.

τίμαιος θαυμάζεται ἐπὶ τῇ πυρᾷ τῇ κατὰ δουραδὸς ἡσθ Διονυσίου τῷ Σικελίας τυραννί: Timæus in admiratione est ob rogam exstructum Dionysio Sicilia tyranno, ut ait Moschion apud Athenæum libro quinto, cap. 9.

TIMAGORAS, PICTOR.

Paneus, frater Phidia, etiam prælium Atheniensium adversus Persas apud Marathonam factum pinxit. Adeo jam colorum usus percubuerat, adeoque ars perfecta erat, ut in eo prælio iconicos duces pinxisse tradatur; Atheniensium, Miltiadem, Callimachum, Cynegirum: Barbarorum, Datim & Artaphernem. Quinimo certamen picturæ etiam florebat eo institutum est Corinthi ac Delphis: primusque omnium certavit cum Timagora Chalcidense, superatus ab eo Pythius; quod & ipsius Timagoræ carmine vetusto apparet; chronicorum errore non dubio, Plinius lib. xxxv, capp. 8 & 9.

TIMANTHES, PICTOR.

Timanthem Cythnium scribit Quintilianus, quem Sicyonium facit Eustathius, ut mox liquebit ex eorum verbis quæ adducemus.

Equales & æmuli Zeuxidis fuere Timanthes, Androcydes, Eupompus, Parasius, Plinius lib. xxxv, cap. 9.

Parasius magnis suffragiis superatus à Timanthe Sami in Ajace armorumque judicio, Herois nomine se moleste ferre dicebat, quod iterum ab indigno victus esset, Plinius libro xxxv, cap. 10. Meminere hujus certaminis etiam Athenæus lib. x, cap. 11; Ælianus var. Hist. lib. ix, cap. 11; Eustathius ad vers. 545 Odyssæas A, editionis Romanæ pag. 1698, 60.

Timanthi vel plurimum affuit ingenii. Ejus enim est Iphigenia, oratorum laudibus celebrata: qua stante ad aras peritura, cum mæstos pinxisset omnes, præcipue patrum [Menelaum], cum tristitiæ omnem imaginem consumpsisset, patris ipsius vultum velavit, quem digne non poterat ostendere. Sunt & alia ingenii ejus exemplaria: veluti Cyclops dormiens, in parvula tabella; cujus & sic magnitudinem exprimere cupiens, pinxit juxta Satyros thyrsu pollicem ejus metientes: atque in omnibus ejus operibus intelligitur plus semper, quàm pingitur; & cum ars summa sit, ingenium tamen ultra artem est. Pinxit & Heroa absolutissimi operis, arte ipsa complexus vires pingendi: quod opus nunc Romæ in templo Pacis est, Plinius lib. xxxv, cap. 10.

Hanc Iphigeniæ tabellam, quam oratorum laudibus celebratam dixit Plinius, tangit Cicero de perfecto Oratore: *Pictor ille vidit, cum immolanda Iphigenia tristis Calchas esset, tristior Ulysses, mæreret Menelaus, obvolvendum caput Agamemnonis esse: quoniam summum illum luctum penicillo non posset imitari.* Refer & ad eandem illud Virgilii in *Ætna, Velatusque pater.* Scite quoque hujus ipsius tabellæ mentionem injicit Quintilianus Orat. institut. lib. 11, cap. 13: *In oratione operienda sunt quædam: siue ostendi non debent, siue exprimi pro dignitate non possunt.* Ita fecit Timanthes, ut opinor, Cythnius, in ea tabula qua Colotem Tejum vicit. Nam cum in Iphigeniæ immolatione pinxisset tristem Calchantem, tristiores Ulysses, addidisset Menelao quem summum poterat ars efficere mærorem; consumptis affectibus non reperiens quo digne modo patris vultum posset exprimere, velavit ejus caput, & suo cuique animo dedit æstimandum. Val. Maximus libro octavo, cap. 11, exemplo externo 6: *Nobilis pictor luctuosum immolate Iphigeniæ supplicium referens, cum Calchanta tristem, mæstum Ulysses, clamantem Ajacem, lamentantem Menelaum circa aram statuisset; caput Agamemnonis involvendo, nonne summi mæroris acerbiter arte exprimi non posse confessus est? Itaque pictura ejus, aruspicias, amicorum, & fratris lachrymis madet, patris fletum spectantis affectui æstimandum reliquit.* Vide quoque Tzetzem Chil. viii, hist. 198.

Minime interim hoc in loco prætermittenda sunt verba Eustathii ad vers. 163 Iliad. 9, edit. Romanæ pag. 1343, 60: *ἡ πρὸς ὅλῳ φασὶ πένθος ἄξιον ἔχει δολέσκειν ὁ ποιητὴς τῷ γέροντι περὶ δαίαναι, καλύπτει αὐτὸν· καὶ ἔμνονον σιγῶντα ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ μὴ ἢ βλαπτόμενον. ἐξελθὲν φασὶν ὁ Σικυώνιος ὁ χρᾶφθης Σημάνης (lege Τιμάνης) πλὴν ἐν Αὐλίδι χρᾶφθων σφαγὴν ἢ ἰφίφρεια, ἐκάλυψε τὸ Ἀγαμέμνονα: Ποῖτα non inveniēns aliquam doloris exuperantiā, quam digne tanto mærori senis adderet, operit eum; neque tantum silentem facit, sed totum ē conspectu veluti amovet. Hinc Sicyonius pictor Timanthes pingens illam Iphigeniæ mactationem in Aulide, obvelavit Agamemnonem.* Hanc igitur inventionem capitis in gravissimo luctu obiecti non tam solertiæ Timanthidis tribuere videtur Eustathius, quàm quod ipse Timanthes hac in re institerit Homeri vestigiis. Dalechampius vero censet benevolam posteritatem prono favore solertis ingenii famam in Timanthem contulisse, licet ipse Artifex hanc acerbissimi doloris imaginem hausisse deprehendatur ex illa descriptione Agamemnonis inconsolabili dolore confecti, quam exhibebat ei Euripidis Iphigenia in Aulide, versu 1550:

- - - ὧς δ' ἰσθῖδεν Ἀγαμέμνον· ἄναξ
 Ἐπὶ σφαγῆς τέχευεν εἰς ἄλκιον κόρην,
 Ἀντιόχης· κάμπωλον εἰψας κάρα,
 Δάκρυα παρῆψεν, ἱμμάτων πέπλον περιθείς.
 - - - Ut vero Rex Agamemnon vidit
 Puellam euntem ad cadem in nemus,
 Ingemuit: & retro vertens caput,
 Emisit lacrymas, oculis vestem opponens.

Non dissimile huic, quod Myronis quoque ars pari laudantium consensu posteritati mire fuerit commendata. *Myronem bucula maxime nobilitavit, celebratis versibus laudata, ut loquitur Plinius lib. xxxiv, cap. 8, quando alieno plerique ingenio magis quàm suo commendantur.* Cæterum de his alibi.

Cicero de claris Oratoribus: *Quis eorum, qui hæc minora animadvertunt, non intelligit Canachi signa rigidiora esse quàm ut imitentur veritatem? Calamidis, dura illa quidem, sed tamen molliora quàm Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulcra dicere. Pulciora etiam Polycleti & jam plane perfectæ, ut mihi quidem videri solent. Similis in pictura ratio est, in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timanthem, & eorum, qui non sunt usi plus quàm quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus. At in Aetione, Nicomacho, Protogene, Apelle, jam perfectæ sunt omnia: & nescio an reliquis in rebus omnibus idem eveniat. Nihil est enim simul & inventum, & perfectum.*

Alexander Magnus Ephefi Palamedem per dolum occisum in tabula depictum spectans, manifesto perturbati animi indicio trepidare proditus est, quod ei per fraudem interempto perquam similis esset Aristonicus: (ὁ σφαυραστὴς Ἀλέξανδρος) Photius ex Prolemei Hephæstionis novæ ad variam eruditionem *Historia libro primo.* Ubi quoque repentinum hunc permotæ mentis dolorem Regis hujus mansuetudini ac prono erga dilectos affectui tribuit Hephæstion, dicens: *τοῦτον γὰρ ὡς Ἀλέξανδρον πρὸς τὸν Πτολεμαῖον φιλεῖται.* Meminit quoque hujus historiæ Tzetzes *Chiliadis octavæ historia* 198, addens ex Æschryonis Mitylenæi Ephemeridibus, hanc occisi Palamedis tabulam fuisse opus Timanthidis. Aristonicus vero dictus est σφαυραστὴς Magni Alexandri, ἀπὸ τῆς σφαυρικῆς ὀρχήσιν ἣν ἐπαίξεν Ἀριστόνικος· ὁ Καρύσιος. Vide Suidam in ὀρχήσας; qui rursus in σφαῖρα

Σφαίρα inter alia & hoc addit: Σφαίρην ἔπειξεν Ἀριστῶν ὁ Καρῶν, ὁ Ἀλέξανδρος & βασιλεὺς συσφαιριστής. Fortassis itaque Aristonicus iste exercebat aliquam non inanimam ac Regi pergratam saltationem ad numeros citharæ: ut hic Aristonicus fuerit ident ille Aristonicus citharæ, amicus Alexandri, quem fortissime pugnantem per dolum occiderant Massagetæ, sicuti refert Arrianus libro quarto de Magni Alexandri expedit. Plutarchus, posteaquam retulit quàm strenuè Aratus Pellenen ab Ætolis captam recuperaverit, & hoc addit: τὸ ἦ ἔργον ἐν τοῖς μεγάλαις διδοῖται, καὶ Τιμάρχους ὁ ζωγράφος ἐπισησε ἐμφαντικῶς τὴν διατάξιν τῆς μάχης ἔχοντα: Factum hoc imprimis fuit illustrare. Timarches vero pictor universam pugnam evidentissima dispositione representavit, Plutarchus in Arato.

TIMARCHIDES, STATUARIUS.

Elateæ templum Æsculapio structum est, Dei signum barbam habet. Simulacrum fecere Timocles & Timarchides, qui generis erant Attici: Pausanias lib. x, pag. 678, 50. Timarchidem Plinius libro xxxiv, cap. 8, refert inter Artifices qui fecere athletas, & armatos, & venatores sacrificantesque. Refertur & inter Sculptores à Plinio lib. xxxvi, cap. 5: Apollinem, qui citharam in eodem templo tenet, Timarchides fecit. Et ibidem paullo post: Polycles & Dionysius, Timarchidis filii, fecerunt Jovem qui est in proxima æde.

TIMARCHUS, STATUARIUS.

Centesima vicecima Olympiade fuere Eutychides, Euthycrates, Labrippus, Cepheidorus, Timarchus, Pyromachus, Plinius libro xxxiv, cap. 8.

TIMARETE, PICTRIX.

Fuit & alius Mycon, qui minoris cognomine distinguitur: ejus filia Timarete & ipsa pinxit, Plinius lib. xxxv, cap. 9. Timarete, Miconis filia, pinxit Dianam in tabula quæ Ephesi est antiquissima pictura, Idem ibidem, cap. 11.

TIMENUS.

Τίβενος, Ῥωμαϊκῆ ἰδιότης, ἀπὸ Τιμῶν & Ἀρχιδῶν, ὅς περ τὸν αὐτοῦ χλαμύδα τῶν περὶ ἀλῆστον τὴν τροπὴν εἰσπαλόντας κατὰ τὸν ἰόνιον κόλπον καὶ ἀποδεχόμενος ἀπὸ τῆς πύλης καλοικεῖστον. ὁ δὲ μαχόμενος καὶ οἱ ἐγχόριοι, τὸν αὐτὸν ἐκδιδάσκοντες τρέπον. καὶ ἐπὶ αὐτὴν τὴν ἰδιότητα τιμῶν ἐπὶ ὠνυμοῖς Τιμῶν & Ἀρόνι. ὕστερον δὲ τὴν χρόνῳ ὡς φησὶν τὸ ὄνειμα, τίβενος ἐκλήθη: Tiberus vestis Romana ab Arcade Timeno, qui primus suam chlamydem hoc modo circumdedit cum per sinum Ionium navigasset, & ab his qui ibi habitant susceptus esset, à quo indigenæ edocti eodem modo preparaverunt, & vestitum Timenium vocaverunt, cognominem Timeno inventori. Verum posterioribus temporibus corrupta nomen Tiberius appellatus est, Artemidorus Oneirocrit. libro secundo, cap. 3, quem locum Suidas, suppresso tamen Artemidori nomine, exscripsit: vide eum in τίβενος. Hesychius: τίβενος, ἁδὲν περὶ βολαίης ὡς Ῥωμαῖοις: Tebennus, genus togæ apud Romanos. Glossæ vet. τίβενος, Toga, trabea. τίβενος φορεῖν, Togatus. Vide Salmasium in Tertullianum de Pallio, pagina 69.

TIMOCLÉS, STATUARIUS.

Fuit paullo ante in TIMARCHIDES. Fuit autem Timocles Olympiade centesima quinquagesima quinta: vide Plinium libro xxxiv, cap. 8.

TIMOMACHUS, PICTOR.

Timomachus Byzantius Caesaris dictatoris ætate Ajacem ei pinxit & Medeam, ab eo in Veneris Genetricis æde positas, octoginta talentis venumdatis. Talentum Atticum xvi taxat M. Varro. Timomachi æque laudantur Orestes, Iphigenia in Tauris, Leczibion agilitatis exercitator; cognatio nobilium; palliæ, quos dicturos pinxit, alterum stantem, alterum sedentem. Præcipue tamen ars ei fuisse in Gorgone visa est, Plinius lib. xxxv, cap. 11. Præstantissimæ interim Gorgonis hujus nemo alius, quod sciam, meminit; Ajacis vero ac Medæ, plurimi. Iple nimirum Plinius libro xxxv, cap. 4: Præcipuam auctoritatem fecit publice tabulis Caesar dictator, Ajacem & Medea ante Veneris genetricis ædem dicatis, vel in æde. Quandoquidem supra libri septimi cap. 38 dixit idem: Octoginta talentis emit duas tabulas Caesar dictator, Medeam & Ajacem Timomachi, in templo Veneris genetricis dicaturus. Ad utramque tabulam respexit Ovidius versu 525 libri secundi Tristium:

Utque sedet vultu fassus Telamonius itam,
Inque oculis facinus barbara mater habet.

Ubi vide notas Nic. Heinsii.

Solius Ajacis meminit Philostratus libro 11 de vita Apollonii Tyanci, cap. 10: Ἐν ποίμῃ δὲ καὶ τὰς ὁρώντας πρὸς τὴν θαλάσσιον ἔργα, μιμητικῶς δεῖδωμι. καὶ γὰρ ἀνὴρ ἐπὶ νηυσὶν τις τὴν μηχανήν ἴκων ἢ πύρον, μὴ τὸ ζῶον ἐν θυμῷ ἔχει; ὁ δὲ ἀνὴρ Ἀιατὴς πρὸς Τιμομάχῳ ἀγαθὸν εἶπεν.

Θείη, ὅς δὴ ἀναγέγραπται αὐτῷ μεμνηώς, εἰ μὴ ἀναλάβοι τις ἐς τὸ νοῦν Ἀΐαντος ἰδὼν, καὶ ὡς εἰκὸς αὐτὸν ἀπεκτονέσθαι πρὸς τῇ Τροίᾳ βυκόλια, κατὰ δὴ ἀπειρηκότα, βελὴν ποιῆσαι καὶ ἐαυτὸν κτείνειν: *Dixerim ergo pictoræ artis opera contemplaturos, imitativa faculæ indigere. Neque enim recte quis laudaverit equum aut bovem pictum, nisi animo conceperit animal cuius picturam tabula ipsa repræsentat. Ac ne quidem admirabitur aliquis Ajacem Timomachi, qui ei pictus est furens, nisi revocet in animum Ajacis imaginem, & quomodo verisimile sit eum, cæsis in Troja gregibus armentorum, consedisse pudibundum deliberantemque de morte sibi met ipsi consciscenda.* Antholog. lib. IV, cap. 6:

Ἄϊαν Τιμομάχῃ παλὸν ἢ πατρὸς. ἤρπασε τέχνη
τὴν φύσιν. ὃ γράψας εἶδε σε μαινόμενον,
καὶ σωελυσσῆναι χεῖρ ἀνέρι· καὶ πῶς κερασά
δάκρυα τὰς λύπης παύσας ἐμῆς πόντος.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Ajax Timomachi magis es quam patris, in arte
Natura est. Rabiem viderat ille tuam:
Cumque viro furiosa simul manus omne doloris
Ingenium trucibus miscuit in lacrymis.*

Medæa liberos suos trucidare parantis, meminit Plutarchus de Poëtis audiendis: Ἐν τῇ γράφῃ πρᾶξις ἀπίστη· καθάπερ Τιμομάχῃ τὴν Μηδείας πικροκλονίαν, καὶ θεῶν τὴν ὀρέσιν μητροκλονίαν, καὶ Παρράσιῃ τὴν ὀδυσσέως πρὸς ποίησιν μανίαν, καὶ Χαίρεφάντῃ ἀκολάστους ὁμολίας γυναικῶν πρὸς ἀνδρας: *Quidam pingunt actiones turpes: ut Timomachus Medeam liberos necantem, Theon Orestem manus inferentem matri, Parrhasius Ulyssis simulatam insaniam, & Chærephanes libidinosos mulierum cum viris congressus.* Anthologia Epigr. lib. IV, cap. 9:

Τὴν ὀλοάν Μηδείαν ὅτ' ἐγραφε Τιμομάχῃ χεῖρ
Ζάλῳ καὶ Πικνοῖς ἀδύμεγελος ἰδὼν,
Μύριον ἄρατο μόχθον ἐν ἥτῃα διόσῃ χαράξῃ,
Ὡς τὸ μὲν εἰς ὄργαν νεῦε, τὸ δ' εἰς εἰλεον.
Ἀμφὶ δ' ἐπλήρυσεν. ὅρα τύπον. ἐν γὰρ ἀπειλῇ,
Δάκρυον· ἐν δ' ἰλέῳ, θυμὸς ἀναστρέφεται.
Ἀρεῖ δ' ἂ μὲλλῃσις, ἔφα σφός· αἰμῶν τ' ἰκκῶν
Ἐπρίπτει Μηδείῃ, καὶ χεῖρ Τιμομάχῃ.

Aufonius vertit Epigrammate CXXII:

*Medeam vellet cum pingere Timomachi mens
Volventem in natos crudum animo facinus,
Immanem exhausit rerum in diversa laborem,
Fingeret affectum matris ut ambiguum.
Ira subest lacrymis, miseratio non caret ira.
Alterutrum videas ut sit in alterutro.
Cunctantem satis est. Nam digna est sanguine mater
Natorum, tua non dextera, Timomache.*

Cl. Hugo Grotius transtulit:

*Distractam pueros inter thalamique dolorem
Colchida cum pinxit Timomachea manus,
Miscuit affectus geminos sollerte labore,
Hic quorum clemens, ille cruentus erat.
Aspice quàm partes geminas implevit. In ira
Se lacrymæ versant, in pietate furor.
Sat voluisse fuit, dicunt. Occidere parvos
Colchidi convenit, non tibi, Timomache.*

Anthologiae & illud est ibidem:

Τίς σε, Καλχίς ἄριστος, σωείρεσθαι εἰκόσι θυμὸν;
Τίς καὶ ἐν ἰδὼλῳ βάρεσθαι εὐχάσασθαι;
Αἰεὶ γὰρ διψᾷς βρεφῶν φόνον. ἢ τίς ἴσων
Δεῦπρεσθαι, ἢ Γλαύκῃ τίς πάλι σοι παρὰ φασίς;
Ἐρε καὶ ἐν κρητῷ, παιδοκλόνε· σὺν γὰρ ἀμέτρων
Ζήλων, εἰς ἂν θύλῃς, καὶ γραφίς αἰδομένηται.

Aufonius

Ausonius Epigrammate cccxii:

*Quis te pictorum simulavit, pessima Colchis,
In natos crudum volvere mente nefas?
Usque adeone filii puerorum haurire cruorem,
Ut ne picta quidem parcere cæde velis?
Numnam te pellex stimulat? numne alter Iason,
Altera vel Glaucæ, sunt tibi causa necis?
Quin ne picta quidem sis barbara; namque tui vim
Cera tenax zeli concipit immodicam.
Laudo Timomachum, matrem quod pinxit in ense
Cunctantem prolis sanguine ne maculet.*

Cl. Hugo Grotius:

*Colchi tuam quis, dic, in imagine miscuit iram?
Cujus es hic etiam barbara facta manu?
Sicne paras pueros occidere semper? Iason
Alter, an est Glaucæ jam nova causa tibi?
I procul in ceris etiam nunc impia; sentis
Effigies tendat quò tuus ille furor.*

Anthologia habet & alia Epigrammata in hanc Medeam liberos trucidare parantem: quæ vide, unà cum Grotiana versione. Fortasse interim non inamœnum fuerit Lectori curioso suavem hanc nobilium Epigrammatorum contentionem conferre cum elegantissima rhetoris Callistrati *ἐκφράσις*, qua in marmoreo quoque Medæ idem facinus meditantis vultu maxime contrariorum affectuum pugnam expressit. Verisimile vero est Timomachum usque adeo vivam Medæ vindictam sitientis, cunctantis tamen, imaginem non tam (ut vult Callistratus) ex Euripidis, quàm ex Neophronis hausisse tragœdia. Vide de hac re *Nic. Loënsis Miscell. epiphill. lib. iv, cap. 17.*

Quemadmodum supra in *APELLES* monuimus eum è medio excedentem reliquisse inchoatam Veneris tabulam, quæ apud posteros in maiore fuit admiratione quàm reliqua ejus opera quibus ultimam imposuerat manum; ita & hoc in loco Medeam de liberis trucidandis cogitantem, tabulam à Timomacho morte intercepto relictam imperfectam, diceremus in maxima deinde habitam æstimatione. Sed satius est remittere lectorem ad ipsâ Plinii de hac re verba, quæ adscripsimus in *APELLES*.

TIMON, STATUARIUS.

Recensetur is à Plinio lib. xxxiv, cap. 8, inter Artifices qui fecerunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

TIMOTHEUS, SCULPTOR.

Scopas habuit amulos eadem ætate Bryaxin, & Timotheum, & Leocharem; de quibus simul dicendum est; quoniam pariter calavere Mausoleum. Sepulcrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo, Carie regulo, qui obiit Olympiadis centesimæ anno secundo. Opus ut id esset inter septem miracula, ii maxime artifices fecere. Patet ab Austro & Septentrione sexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim. Attollitur in altitudinem viginti quinque cubitis, cingitur columnis triginta sex. Ab Oriente calavit Scopas; à Septentrione Bryaxis, à Meridie Timotheus, ab Occasu Leochares, Plin. lib. xxxvi, cap. 5. Et paullo post ibidem: Timothei manu Diana Romæ est in Palatio; Apollinis delubro, cui signo caput reposuit Aulanius Euander.

TIMOTHEUS, STATUARIUS.

Plinius lib. xxxiv, cap. 8, refert eum inter Artifices qui fecerunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque. Æsculapii signum apud Trœzenios fecit quidem Timotheus, verum Trœzenii autumant simulacrum esse Hippolyti, non autem Æsculapii. *Pausanias lib. 11, pag. 146, 31.*

TIPHYS.

Tiphys instituit adminicula gubernandi, Plin. lib. vii, cap. 56.

- - - *Typhin aurigam celeris fecere carinæ.*

Poëta vetus apud Flavium Sospitrum Charisium editionis Putschianæ columna 243.

TIRYNTHII.

Turres, ut Aristoteles, invenerunt Cyclopes: Tirynthii, ut Theophrastus, Plin. nat. hist. lib. vii, cap. 56.

Ee

TISA-

TISAGORAS, STATUARIUS.

Herculis cum Hydra conflictus donum pariter atque opificium Tisagoræ est. E ferro tam Hercules est, quàm Hydra. Facere autem signa ferrea, res longe difficillima & magni laboris. Meretur interim admirationem artificium Tisagoræ, quicumque tandem Tisagoras ille fuerit: nam & Pergami cum stupore spectantur leonis & apri capita è ferro, Libero patri consecrata: *Pausanias lib. x, pag. 642, 23.*

TISANDER, STATUARIUS.

Aliquot ejus opera enumerat *Pausanias lib. x, pag. 625, 43.*

TISIAS, STATUARIUS.

Plinius capite 8 libri xxxiv reponit eum inter Artifices qui fecerunt athletas, & armatos, & venatores, sacrificantesque.

TISICRATES, STATUARIUS.

Tisicrates Sicyonius discipulus fuit Euthycratis Lysippi filii & discipuli: ipse tamen Tisicrates Lysippi sectæ propior, ut vix discernantur complura signa, ceu senex Thebanus, Demetrius rex, Peucestes Alexandri Magni servator, dignus tanta gloria, Plinius lib. xxxiv, cap. 8. Et aliquanto post ibidem: Xenocrates Tisicratis discipulus: vel ut alii Euthycratis: vicit utrosque copia signorum. Plinius denique lib. xxxv, cap. 11, recenset Arcefilam filium Tisicratis inter Pictores non ignobiles.

TLEPOLEMUS, PICTOR.

Tlepolemus Cybirata Pictor. Is una cum fratre Hierone, cercarum imaginum Fictore, ob suspicionem sacrilegii patria profugus, strenuam operam navavit Verri totam Siciliam deprædanti: vide *Tullium libro IV accusat. in C. Verrem.*

TOCHARI.

Tochari texendi arte præcellunt: *Tzetzes Chil. xi, hist. 388.*

TOXIUS. Vide DOXIUS.

TRALLEIS.

Major pars hominum terrenis utitur vasis. Samia etiamnum in esculentis laudatur. Retinet hanc nobilitatem & Aretium in Italia, at calicum tantum, Surrentum, Asta, Pollentia: in Hispania, Saguntum: in Asia, Pergamum. Habent & Tralleis opera sua, & Mutina in Italia: quoniam & sic gentes nobilitantur, Plinius lib. xxxv, cap. 12.

TRANSMANDUS, PICTOR.

Transmandus, Pictor Italus: vide *Brumonis Historiam Belli Saxonici. Habet eam Tomus primus insignium Germanicarum rerum Scriptorum Freheri.*

TROCHILUS.

Eusebii Chronicon numero ccccxlvii: *Trochilus primus fertur junxisse quadrigam, Ubi vide Josephi Scaligeri animadversiones. Vide quoque Pauli Leopardi lib. I Emendationum, cap. 15; Meursii denique Regnum Arcticum, libro secundo, cap. I.*

TROPHONIUS. Vide AGAMEDES.

TRYPHO, MECHANICUS.

Apollonia cum circumfideretur, & specus hostes fodiendo cogitarent sine suspitione intra mœnia penetrare. Id autem cum à speculatoribus esset Apolloniatis renuntiatum, perturbati nuntio, propter timorem consiliis indigentes, animis desiciebant, quod neque tempus neque certum locum scire poterant, qua emersum facturi fuissent hostes. Tum vero Trypho Alexandrinus, qui ibi fuerat architectus, intra murum plures specus defixit, & fodiendo terram progrediebatur extra murum dumtaxat citra sagittæ emissionem, & in omnibus vasa aenea suspendit. Ex his in una fossura, quæ contra hostium specus fuerat, vasa pendentia ad plagas ferramentorum sonare ceperunt: ita ex eo intellectum est, qua regione adversarii specus agentes intra penetrare cogitabant. Sic imitatione cognita, temperavit abena aquæ ferventis & picis de superne contra capita hostium, & stercoreis humani, & arenæ coctæ candentis: dein noctu pertudit crebra foramina, & per ea repente perfundendo, qui in eo opere fuerunt hostes omnes necavit, Vitruvius libro decimo, cap. ult.

TUBAL-CAIN.

Sella genuit Tubal-cain, qui fuit malleator & faber in cuncta opera aris & ferri, Genesis IV: 22. Sella & ipsa peperit Thobel; & erat malleator aramenti & ferri. Hunc aliqui dicunt esse Vulcanum. Soror autem Thobel, Noëma; quam & ipsam aliqui dicunt esse Minervam, Eusebii Chronicon. Θέβελ γένους ἐκ Σέλας, σιδηρὸς ἰσ, ἐργάτης σιδήρου π καὶ χαλκῷ, Zonaras. Θέβελ ἐστὶν ὁ σφυραγωγός, χαλκὸς καὶ σιδήρος, Theophrastus lib. II ad Autolyceum. Ita quoque Greg. Nyssenus Homil. xv in Cant. cantorum. Plura habet Vossius lib. I de Origine & progr. idololatriæ, cap. 16.

TUO.

TUOTILO, PICTOR.

Tuotilo Monachus S. Galli elegans calaturæ & picturæ Artifex, & qui multas propter artificia simul & doctrinas peragraverat terras: *Ekkehardus Minimus cap. 22 de vita B. Nothkeri Balbuli.*

TURIANUS, FIGULUS.

M. Varro laudat & Pasitelem, qui plasticen matrem statuaria sculpturæque & calaturæ esse dixit; & cum esset in omnibus his summus, nihil unquam fecit ante quam finxit. Præterea elaboratam hanc artem Italia, & maxime Hetruriæ: Turianumque à Fregellis accitum, cui locaret Tarquinius Priscus effigiem Jovis in Capitolio dicendam. Fictilem eum fuisse, & ideo miniari solitum. Fictiles in fastigio templi ejus quadrigas, de quibus sepe diximus. Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodieque materiæ nomen in urbe retinet. Hæ enim tum effigies Deum erant laudatissimæ, nec pœnitent nos illorum, qui tales coluere, &c. Plinius libro xxxv, cap. 12. Harum quadrigarum & Plinius meminit libro xxviii, cap. 2; item Festus in Ratumena porta; Plutarchus denique in Publicola, qui tamen in aliquibus à Festo dissentit.

TURNUS, STATUARIUS.

Λαῖς ἐπέκρινε, καὶ ὁ τῆς αὐτῆς ἀντιλήψεως ἀπομνημονεύων: Laïs meruit corpore, & Turnus fecit eam ut sit monumentum scortationis, Tatianus in Oratione adversus Græcos.

TURPILIUS, PICTOR.

Posteaquam Plinius lib. xxxv, cap. 4, egit de Fabii Pictoris & Pacuvii Poëtæ pictura, & hoc addit: *Postea non est tractata honestis manibus: nisi forte quis Turpilium equitem Romanum à Venetia nostræ ætatis velit referre, hodieque pulchris ejus operibus Veronæ exstantibus. Læva is manu pinxit, quod de nullo ante memoratur. Parvis gloriabatur tabellis, extinctus nuper in longa senectâ.*

TURRANIUS, VIMINARIUS.

A. Turranius Niger, Viminarius: *Inscript. Gruteri DCXLII, 3.*

TUSCANI, Vide THUSCI.

TYCHIVS, CORIARIUS SUTOR.

Ovidius Fastorum lib. iii, versu 824:

*Nec quisquam invita faciet bene vincula plantæ
Pallade, sit Tychio doctior ille licet.*

Homero sic vocatur Artifex qui clypeum Ajacis fabricavit. *τύχιος, ὄνομα τῷ καὶ σκευοτάτῳ τῷ Ἀΐαντος ἀσπίδα σκευοτάτης: Tychius, nomen coriarii qui Ajacis clypeum fecit, Hesych. Vide quæ de hoc Tychio habet Eustathius edit. Romanæ pag. 678, ad illud Homeri Iliad. η:*

*Ἀίας δ' ἐγύθειν ἦλθε, φέρων σάκος ὑπὲρ πύργον,
Χάλκῳ, ἐπ' αἰσίοισιν, ὃ οἱ τύχιος κάμα πύχον,
Σκευοτόμων ὃς ἄρεος, ἴλη ἐνὶ οἰκίᾳ ναίων.*

*Ajax autem propius venit, ferens scutum instar turris
Æreum, septem bobus obductum, quod ei fecit Tychius
Coriariorum optimus, Hyle habitans.*

Atque adeo ex hisce quoque verbis Homeri colligunt quidam hanc Hydram fuisse Tychiu patriam: *Strabo lib. xiii, pag. 626, C.*

TYRRHENA SIGILLA.

Horatius lib. ii, epist. 2:

*Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Getulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.*

TYRRHENI.

Ποικίλαι ἦσαν αἱ τῶν τῆς τυρρηνῶς ἐργασίαι, φιλοτέχων ὄλῳ τῷ τυρρηνῶν: Varia erant Tyrrhenorum opificia, erant enim Tyrrheni artium studiosissimi, Athen. lib. xv, cap. 18. Meminit & Strabo lib. xvii, edit. Casaub. pag. 806, A. Vide quoque Diod. Siculum lib. v; ubi multa habet de Tyrrhenis. Tyrrheni anchoram invenerunt, Plinius natural. Hist. lib. vii, cap. 56. Οἱ τυρρηνοὶ πρῶτον ἐφεύρον τὸν τοιχοπέδιον: Tyrrheni primum invenerunt facere muros, Tzetzes in Lycophronis Cassandram. τυρρηνὸν αἰλπιγῆσαι ἐπινέουσι: Tyrrheni tubam excogitarunt, Clemens Alexandr. Stromat. lib. i. Ita quoque Pollux lib. iv, cap. 11; Hesychius in αἰλπιγῆσαι; Suidas in κῶδον. Unde tubæ sonus dicitur Tyrrhenus clangor Statio iii Thebaïdos, versu 650. Item Tyrrhenum murmur, libro

libro vi Thebaïd. versu 404: ubi annotat Lactantius: *Tyrrhenum murmur*, Tubam significat; quam *Meleus Tyrrhenorum Imp. primus invenit*: à qua opinione nec Virgilius discrepat, cum dicit, *Tyrrhenusque tubæ mugire per æthera clangor*. Locus Virgili est octavi Æneïd. versu 526: ubi Servius: *Tyrrhenum clangorem dixit ideo, quia apud Troianos tubam constat inventam*. Plinius nat. Hist. lib. VII, cap. 56: *Æneam tubam Pisum Tyrrhenum invenisse putant*. Vide quæ proxime sequuntur in TYRRHENUS.

TYRRHENUS.

Tyrrhenus Hercules filius tubam primus invenit, hac ratione: quodd cum carne humana comites ejus vesterentur, ob crudelitatem incolæ circa regionem diffugerunt. Tunc ille, si quis eorum decesserat, concha pertusa buccinavit & pagum convocavit, testati-que sunt se mortuum sepultura dare, nec consumere. Unde Tuba dicitur Tyrrhenam melos. Quod exemplum hodie Romani servant: & cum aliquis decessit, tubicines cantant & amici convocantur, testandi gratia, eum neque veneno, neque ferro interiisse, Hyginus fabula cccclxxiv. Minervæ cognomento *Salpingos*, id est *Tubæ*, templum ajunt Hegelaum extruxisse: fuisse vero eum Tyrrheni filium; ac Tyrrhenum, Hercule & Lyda muliere genitum, primum tubam invenisse: cujus postea cantum Hegelaus Dorienfes eos docuerit, qui Temenem secuti sunt: quocirca nominasse eum Minervam Salpinga: *Pausanias libro secundo, pag. 122, 49*. Auctor brevium scholiorum ad versum 219 Iliados Σ, negat Trojani belli temporibus tubam fuisse inventam, antiquos enim concha marina cecinisse: Homertum tamen sui sæculi more *αὐλῆν* nominasse. Fusc quoque multa ad hunc locum de Tubis tradit Eustathius edit. Romane pag. 1139 & seq.

TYRUS.

Tyrus quondam insula, præalto mari septingentis passibus divisa: nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens. Olim partu clara, urbibus genitis, Lepti, Utica, & illa Romani imperii æmula, terrarum orbis avida Carthagine: etiam Gadibus extra orbem conditis. Nunc omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constat, Plinius libro v, cap. 19. Tyriam purpuram ubique laudant antiqui Scriptores. Quoniam tamen Tyros olim quoque dicta est *Sarra*, sicuti testatur Aulus Gellius lib. xiv, cap. 6, etiam *Sarranum ostrum* usurpari cœpit pro Tyria purpura. Virgilius Georgicon lib. II, versu 505:

*Hic petit excidiis urbem, miserosque penates,
Ut gemma bibat & Sarrano dormiat ostro.*

Ubi Servius: *Sarrano ostro.* Tyria purpura: quæ enim nunc Tyros dicitur, olim *Sarra* vocabatur, à pisce quodam qui illic abundat, quem sua lingua *sar* appellant. Vide tamen & Scaligeri castigations ad Festum in *Sarra*; nec non Bochartum Geographiæ sacræ parte II, libro secundo, cap. 10.

Navalium rerum scientia olim nobilitabatur Tyros. Tibullus libro I, Eleg. 7.

Prima ratem ventis credere docta Tyros.

Festus: *Tyria maria in proverbium deductum est, quodd Tyro oriundi Pæni adeo potentes maris fuerunt, ut omnibus mortalibus navigatio esset periculosa*, Præcipue tamen vide quæ de navali Tyrionum potentia habet Strabo lib. xvi.

V.

VALENTINIANUS IMP.

Ammiano Marcellino libro xxx describitur *Suasor & dissuasor admodum prudens, militaris rei ordinum scrutantissimus, scribens decore, venustæque pingens & fingens, & novorum inventor armorum, &c.*

VALERIUS, ARCHITECTUS.

Theatrum textit Romæ Valerius Ostiensis architectus ludis Libonis, Plin. lib. xxxvi, cap. 15. Vide totum caput lectu dignissimum.

VALERIUS, PRÆFECTUS FABRUM. Vide Bassus.

VARRO.

Imaginum amorem flagrasse quondam, testes sunt & Atticus ille Ciceronis, edito de hoc volumine, & M. Varro benignissimo invento insertis voluminum suorum fecunditati, non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed & aliquo modo imaginibus: non passus intercidere figuras, aut vetustatem ævi contra homines valere; inventionem muneris etiam Diis invidiosus, quando immortalitatem non solum dedit, verum etiam

in omnes terras misit, ut praesentes esse ubique & claudere possent, Plin. lib. xxxv, cap. 2.
 Vitruvius ait in Prooemio libri septimi se ex antiquiorum Graecorum commentariis in
 unum corpus coegisse ea quae in re architectonica utilia esse deprehenderat: *Et ideo*
maxime, inquit, quod animadverti ea in re ab Graecis volumina plura edita, ab nostris
oppido quam pauca. Fustitius nimirum de his rebus primus instituit edere volumen: item
Terentius Varro de novem disciplinis, unum de Architectura: Publius Septimius, duo:
amplius vero in id genus scriptura adhuc nemo incubuisse videtur, cum fuissent & anti-
qui erues magni Architecti, qui potuissent non minus eleganter scripta comparare.

VEIENS, FIGULUS QUIDAM.

Ratumena porta, inquit Festus, à nomine ejus appellata est, qui ludere certamine
quadrigis victor Etrusci generis juvenis Veis conslernatis equis excussus Romae periit:
qui equi ferantur non ante constituisse quam pervenirent in Capitolium conspectumque fi-
stilium quadrigarum, quae erant in fastigio Jovis templi, quas faciendas locaverant Ro-
mani Venti cuidam artis figulinae prudenti; quae bello sunt recuperatae, quia in fornace
adeo creverant, ut eximi nequirent; idque prodigium portendere videbatur, in qua
civitate ea fuissent, omnium eam futuram potentissimam. Non convenit tamen Festo
hac in re cum Plutarcho; siquidem Plutarchus in Publicola fictiles hasce quadrigas po-
stea redditas esse tradit: Festus vero vult eas bello repetitas, ante quam hæc accidis-
sent, ut notat Scaliger. Tangit & hanc historiam Solinus cap. xlv: Excusso quoque
auriga, quem Ratumenam nominabant, relicto certamine ad Capitolium quadriga pro-
siluit; nec ante substitit, quamlibet obvius occursibus impedita, quam Tarpejum Jovem
terna dextratione lustrasset: ubi vide Salmasium.

VENETIUS.

Anthol. Epigr. Græc. lib. iv, cap. 28:

Τίς θυθεν ἠπαύρωσι; τίς ἐν ποταμίῳ ἐτάχεν
 Ἀκτῶν ἀμφιρύτῳ λάσσι μαρμαρίοις;
 Τίς δ' ἐνὶ κύμασι πῦρ πῶν πλατῆρας ἀφύσεν
 Ἀυτῶν ἐκ νηὶν χερσὶν ἀρυεμέναις;
 Οὐτ' ὁ πικρολόγος ἀνὴρ Βενέτιος ἀμύμων,
 Κλισμασι νικῶντας Θησέα καὶ Πέλοπα.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

Quis solidum statuit mare? quis de marmore fecit
Pulsatum vitreo litus utrimque salo?
Quis dedit ut salis dulces in fluctibus undas
Hauriret manibus de rate nauta sua?
Maximus ingenii Veneto vir nomine dictus,
Laude operum Theseus quo minor atque Pelops.

VESTA.

Vesta dicitur ædium structuram invenisse, atque ob hoc beneficium universi fere ho-
 mines in domibus suis collocatam divinis honoribus & sacrificiis prosequuntur: Dio-
 dorus Siculus lib. v. Vide Vossium lib. i de Origine & progressu idololatriæ, cap. 17.

VETURIUS MAMURIUS. Vide MAMURIUS.

VITRUVIUS, ARCHITECTUS.

Marcus Vitruvius Pollio Cæsari dictatori non ignotus, atque Augusto Imp. ab Octa-
 via Augusti sorore commendatus, præfuit apparitioni balistarum & refectioi tormen-
 torum, accipiens commodam Architecti. Ejus libri decem de Architectura teruntur om-
 nium manibus.

ULYSSES.

Ovidius libro ii de Arte amandi versu 123 Ulyssi tribuit qualemcunque delineandi
 peritiam:

Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses;
Et tamen æquoreas torfit amore Deas.
Ah quoties illum doluit properare Calypso,
Remigioque aptas esse negavit aquas!
Hæc Trojæ casus iterumque iterumque rogabat:
Ille referre aliter sæpe solebat idem.
Littore constiterant: illic quoque pulcra Calypso
Exigit Odrysi fata cruenta ducis.
Ille levi virga (virgam nam forte tenebat)
Quod rogat in spisso littore pingit opus. &c.

E e 3

Ulyssi

adultero morte multato. Et facta est deinde magna continentia in universa terra Ægypti. Hac re peracta magnam apud Ægyptios inivit gratiam. Hæc Homerus poetico more narrat, quasi diceret Venerem à Sole cum Marte noctu cubantem fuisse proditam. Rem autem, uti exposita est, sapientissimus ille Palæphatus literis consignavit. Hactenus Chronicon. Similia habet Suidas in Ἡφαίστου; Cedrenus pag. 19 edit. Regiæ.

Celeberrimam Vulcani in fabili arte famam attingit Suidas in Κλυσιόχης, ὁ Ἡφαίστου. Homerus introduxit Menelaum offerentem Telemacho craterem argenteum, Vulcani opus, ut ipse ait. Ad quæ verba hæc habet Strabo lib. I, pag. 41: Δὲ δὲ ξαδὴ πρὸς ὑπερβολῇ ἐρηιδόν τι, Ἡφαίστος ἔργον, ὡς λέγεται Ἀθηναῖς ἔργα, καὶ καλὰ, καὶ χαλκῶν, καὶ μυσῶν: Oportet sumere tanquam hyperbolice dictum, opus Vulcani: prorsus ut pulchra quævis opera tribuuntur Minervæ, & Gratiis, & Musis.

Huc refer illud Claudiani Panegyrico de VI Conf. Honorii, versu 564; ubi virguncula rudis atque inexperta videns dracones militares atque equites cataphractos, putat se ferreos homines à Vulcano excusos animatosque coram intueri.

- - - Ignaraque virgo
Cui simplex calet ore pudor, per singula cernens
Nutricem consultat anum, quid fixa draconum
Ora velint? ventis fluitent, an vera minentur
Sibila, suspensum rapturi faucibus hostem?
Ut chalybe indutos equites & in ære latentes
Vidit cornipedes, Quanam de gente, rogabat,
Ferrati venere viri? quæ terra metallo
Nascentes informat equos? num Lemnius auctor
Addidit himnitum ferro, simulacraque bellis
Viva dedit? - - -

Vulcanum putant fabilem artem in insula Hiera exercere; qui noctu quidem plurimum ignem, interdiu vero fumum emittere cernitur: *Thucydides lib. III.*

Lipare insula, quæ olim dicebatur Meliganis, habebat Vulcani officinam, in qua Cyclopes Neptuno fabricantes ἱπποδῶν πύργῳ, equestrem canalem, interpellavit Diana, blande rogans ut sibi ocyus facerent arcum, pharetram, sagittas: quod illi protinus peregerunt. Vide Callimachi hymnum in Dianam, vers. 45 & seqq. Hinc Lipara Vulcano gratissima: *Sidonius Apollinaris Carm. IX, vers. 70.*

Trifidulum fulminis telum Jovi cudebant Cyclopes in antro Ætnæ: *Virgilius Georgicon IV, 70.* Vide quoque *Æneid. VIII, 406;* & *Servium* utrobique.

Vulcanus etiam in Attica fabilem artem exercuit: *Eustath. ad versum 547 Iliados B. edit. Romana pag. 284, 38.* χαλκῆα, ἱερὴ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔῃ Ἡφαίστου: Pollux lib. VII, cap. 24; Suidas in χαλκῆα; Harpocration in λαμπάς. Auctor brevium Scholiorum ad versum 492 Iliados B: Ἰδὲ καὶ ὁ πρῶτος τῇ Ἀθηνῶν Ἡφαίστου. Ἐρχομένη τῇ ἡφ' ἡμεῶν βασιλεύοντι Ἀθηνῶν, τῷ πινυμένῳ καλασμένῳ παράγῃ, &c. De χαλκῶν festo plura *Meursius Attic. lectionum lib. IV, cap. 24.*

In Lemno quoque caminos habuit Vulcanus. Ἀθήνη, ὁ καλεῖται ἡ Ἀθῆνα. ἴσως ἀπὸ τῆς ἀναδομοῦ αἰμαλῶν ἐκ τῶν Ἡφαίστου χαλκίων: Etymologicum magnum in Ἀθήνη. Vide quoque Stephanum de Urbibus in Ἀθήνη.

Jupiter plurimum gaudet Pifa, Neptanus Isthmo, Apollo Delphis, Vulcanus Lemno: *Libanius Oratione XI;* unde apud Ovidium *XIII Metam. vers. 313, Vulcania Lemnos.*

Lemnia gleba, in quam cecidisse dicitur Vulcanus de coelo deturbatus, sanavit Philocteten ab hydro graviter vulneratum. Vide *Philostrati Heroica in Philoctete.*

Pausanias lib. I, pag. 35, ait Græcos tradere, Vulcanum recens natum à Junone abjectum: eum vero, injuriæ memorem, matri dono misisse auream fellam, habentem occulta vincula, Deamque simul ac sedisset, vinculis fuisse implicitam. Cum autem reliquorum Deorum nemini fidem haberet Vulcanus, ac se suaque uni Libero patri potissimum crederet, dicitur Liber eum vino delinitum in coelum reduxisse, & quidem (ut ait Aristides *tom. I, Orat. 2*) asino impositum. Aliter aliquanto *Valerius Flaccus libro II Argonaut. vers. 82:*

Tempore quo primum fremitus insurgere opertos
Cælicolum, & regni sensit novitate tumentes
Jupiter, æthereæ nec stare silentia pacis;
Junonem volucris primam suspendit Olympo,
Horrendum Chaos ostendens, pœnamque barathri.
Mox etiam pavida tentantem vincula matris
Solvere, prærupti Vulcanum vertice cæli
Devolvit: ruit ille polo, noctemque diemque,

Turbinis

*Turbinis in morem; Lemni cum litore tandem
Insonuit: vox inde repens ut perculit urbem,
Acclivem scopulo inveniunt, miserentque foventque
Alternos agro cunctantem poplite gressus.
Hinc reduci, superas postquam Pater annuit arces,
Lemnos cara Deo: nec fama notior Etnæ,
Aut Lipares domus. Has epulas, hæc templa peracta
Ægide & horridi formati fulminis alis
Latus adit.* - - -

Plurima horum quæ breviter atque abrupte magis hactenus ex aliis retulimus, distinctius quidem, non tamen uno eodemque modo referunt Apollodorus, Servius, Hyginus. Ac primum quidem Apollodorus libro primo de Deorum origine hæc habet: Juno citra cujusquam concubitum peperit Vulcanum: ut vero Homerus ait, hunc etiam ex Jove genuit Juno. Jupiter autem e cælo præcipitavit eum, opem ferentem vincitæ Junoni. Illam enim ex Olympo suspenderat Jupiter, quod Herculi, ad expugnandam Trojam naviganti, gravissimam immisisset tempestatem. Vulcanum vero in Lemnum decidit & ex eo lapsu claudicantem, servavit Thetis. Miscetur interim Thetidi Jupiter, quamvis ea se, ad concubitum vitandum, in varias transmutaret formas. Uterum deinde ferentem, absorbere occupat: dixerat enim, post virgunculam quam primo partu daret, proxime se parituram filium qui cæli potens futurus esset. Quod metuens, absorbit eam. Instante autem partus tempore, Prometheo, aut secundum alios Vulcano, caput ejus securi feriente, armata Pallas ex ejus vertice juxta Tritonem fluvium exsiluit.

Servius ad ultimum Eclogæ IV versum: *Vulcanus, cum deformis esset, & Juno ei minime arrisisset, ab Jove est præcipitatus in insulam Lemnum; illic nutritus à Sintiis, cum Jovi fulmina fabricasset, non est admissus ad epulas Deorum. Postea cum roga- ret ut cum Minerva conjugium sortiretur, spretus ab ea est: unde divinos honores non meruit, ad quos aut per convivium Numinum, aut per conjunctionem venit Dea- rum. Alii dicunt, quod cum Vulcanus parentes suos diu quæreret, nec inveniret, se- dile fecit tale, ut eo qui sedisset, surgere non posset: in quo cum adsedisset Juno, nec posset exsurgere, Vulcanus negavit se soluturum omnino, nisi prius parentes suos sibi monstrasset: atque ita factum est ut in Deorum numerum reciperetur.*

Hyginus fab. CLXVI: *Vulcanus Jovi cæterisque Diis soleas aureas ex adamante cum fecisset, Juno cum sedisset, subito in aëre pendere cepit. Quod cum ad Vulcanum mis- sum esset, ut matrem quam ligaverat solveret, iratus quod de cælo præcipitatus erat, negat se matrem ullam habere. Quem cum Liber pater ebrium in concilium Deorum ad- duxisset, pietati negare non posuit. Tum optionem à Jove accepit, si quid ab iis petis- set, impetraret. Tunc ergo Neptunus, quod Minerva erat infestus, insignavit Vulca- num, Minervam petere in conjugium. Qua re impetrata, in thalamum cum venisset, Minerva, monitu Jovis, virginitatem suam armis defendit: interque luctandum ex femine ejus quod in terram decidit, natus est puer qui inferiorem partem draconis ha- buit, quem Erichthonium ideo nominaverunt, quod ejus Græce Certatio, χερὶν autem Terra dicitur: quem Minerva cum clam nutre- ret, dedit in cistula servandum Aglauro, Pandroso, & Herse, Cecropis filiabus. Hæ cum cistulam aperuissent, cornix indica- vit: ille à Minerva insania objecta, ipse se in mare præcipitaverunt. De hoc Erech- theo vel Erichthonio vide quoque Auct. brevium Scholiorum ad versum 547 Iliad. B.*

Ipse Vulcanus ad versum 395 Iliados 2 fuisse refert quemadmodum in Lemnum pro- jectus atque omni ope destitutus, misericordia Thetidis atque Eurynomes servatus enu- tritusque sit.

Vulcanus: Tzetzes Chil. x, hist. 335. Vulcani risus: Aristot. tom. 1, pag. 787, m. Vulcani fictiles in caminis: Pictura Vett. pag. 95.

Vulcani filii Phillammon, Cecrops, Erichthonius, Corynetes, Cercion, Philoctus, Panther, Hyginus, fabula CLVIII.

Θησεύς ἐπείγειτο πίζος εἰς τὰς Ἀθῆνας. Φερειάρχης δ' ὑπὸ ἀνδρῶν κακέρχων τ' ἰδὼν ἡμέρας. πρὶν μὲν γὰρ Περικλῆτι τ' Ἡφαιστῇ καὶ Ἀντικλείῃ (ὅς ἀπὸ τ' κορυφῆς τῆς ἐπι- καλείται) ἐκλινεν ἐν Ἐπιδάυρῳ. Πόδας δ' ἀδενεῖς ἔχων ἔπος, ἑφόρει κορυφῇ σιδηρῇ, οἱ δὲ τὰς περὶ πόδας ἐκπινε. πῶτε δ' ἀφελόμενος Θησεύς ἑφόρει: *Theseus pedes Athenas adiit; obsis- samque ab hominibus maleficis viam pacavit. Ac primum quidem Peripheten Vulca- ni & Antichæ filium (qui à clava quam gerebat Coryneta dicebatur) occidit Epidauri. Ille invalidos habens pedes, muniebatur ferrea clava, qua transeuntes interimebat: eam auferens Theseus, ipse postea ferre consuevit, Apollodorus sub finem libri III de Deo- rum origine. Vide quoque Pausaniam lib. 11, pag. 86, 25; Suidam in Θησεύει.* Palæ-

Palæmonius, Vulcani stirpe genitus, ob hoc ipsum pedem habuit debilem: *Apollo-
nius lib. 1 Argonaut. vers. 101.*

Κάβειρα, καρκίνος· πένυ δὲ πμῶνται ἵτοι ἐν Λήμνῳ ὡς θεοί· λέγονται δὲ εἶναι Ἡφαίστου παῖδες,
Hesychius. Vide quoque Auctorem Etymologici magni.

A Vulcani filio Æthiope dicta est Æthiopia, Plin. nat. hist. vi, 30.

Ab Ardalo Vulcani filio tibiam inventam putant: *Pausanias lib. 11, pag. 143, 50.*

Cæculus, conditor urbis Præneltinæ, fuit Vulcani filius: *Virgilius vii Æneid.
vers. 778; ubi vide Servium.*

Cacus, secundum fabulas, Vulcani filius fuit; ore ignem ac fumum vomens, quo
vicina omnia populabatur. Veritas tamen secundum philologos & historicos hoc habet:
hunc fuisse regis Euandri nequissimum servum ac furem. Novimus autem Malum à
Græcis μάλον dici, quem ita illo tempore Arcades appellabant: postea translato accensu
Cacus dictus est: ut Εὐάνη, Helena, Servius ad versum 190 octavi Æneidos. Ad
hanc originationem manifeste quoque alludit Ovidius lib. 1 Fastorum, vers. 551:

*Cacus Aventinæ timor atque infamia sylve,
Non leve finitimis hospitibusque malum.
Dira viro facies: vires pro corpore; corpus
Grande: pater monstri Mulciber huius erat:
Proque domo longis spelunca recessibus ingens
Abdita, vix ipsis inveniendâ feris:
Ora super postes affixaque brachia pendent,
Squalidaque humanis ossibus albet humus, &c.*

Vide Livium lib. 1 ab U. C.

Olenus, filius Vulcani. Meminit ejus Hygini poëticum Astronomicon, in *Heniöchus*.

Juno Vulcanum filium tradidit Cedalionî Naxio instituendum in arte fabrili. Vide
Eustathium in Iliad. 2, pag. 987, 8, editionis Romane, ubi & alia Vulcanum spectan-
tia occurrunt.

Aglaïa, uxor Vulcani. Vide *Hesiodi Theogoniam, versu 945.*

Pandoram jussu Jovis è luto finxit Vulcanus. Vide *Hesiodi ἔργα, vers. 60; ut & ejus-
dem θεογονίας, vers. 570.*

Vulcanus cum Minerva & Neptuno de artis præcellentiâ contendens, efformavit ho-
minem: at Momus, quem arbitrum delegerant, considerato uniuscujusque opere,
Vulcanum carpsit quòd hominis pectus non fecisset clathratum: vide *Lucianum in Her-
motimo*.

Talus non est passus Argonautas ad oram littoris Cretici appellere. Τάλλον, inquit
Apollodorus, οἱ μὲν ἔχοντες ἄρματα εἶναι λέγουσιν· οἱ δὲ ἔπειτα Ἡφαίστου Μίνω δοῖναι. ὅς ἦν χαλ-
κὸς ἀνὴρ· οἱ δὲ τὰ ὅρα ἑαυτὸν λέγουσιν: Hunc alii quidem ænei generis esse dicunt: alii à
Vulcano Minoi datum ferunt: ipse vero erat vir æneus. At alii vocant eum Taurum,
&c. Vide porro quæ supra annotavimus in TALUS.

Illo capto, in divisione prædæ Eurypylo Euxemonis filio obtigit arca in qua occlusum
erat Liberi patris signum, quod Vulcanum fabricasse, Jovemque dono dedisse Darda-
no putabant: vide *Pausaniam lib. vii, pag. 435, 6.*

*Diodorus dat & Priapo tenias, & Ariadne sertum ex auro & Indicis gemmis:
Vulcani opus: Liberi munus: post & fidus*, Tertullianus de Corona militis, capite 7.
Ovidius Fastorum lib. 111, vers. 511, introducit Bacchum his verbis solantem Ariadnen
à Theseo derelictam:

*Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula sumes;
Nam tibi mutata Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monimenta coronæ,
Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.
Dicta facit, gemmasque novem transformat in ignes;
Aurea per stellas nunc micat illa novem.*

Vide quoque Hygini poëticum Astronomicon, in *Corona*.

Harmiones monile infautum à Vulcano fabricatum, & quod tandem quoque perdi-
dit Eriphylen, memorat Apollodorus lib. 111 de Deorum origine. Plenius tamen mo-
nile ipsum totamque ejus fabricam describit Statius Thebaid. lib. 11, versu 267, quem
vide: sicuti & quæ ad eum annotat vetus Comment. sive is Luctatius est, sive Lactan-
tius, Scholia in Odam 111 Pythiorum Pindari, pag. 226 edit. Pauli Stephani.

Aureum calathum, insigne opus Vulcani, multis describit Moschus *Idyllii secundi
versu 37 & seqq.*

Liber pater Vulcanum in Naxo, Cycladum una, hospitio excipiens, accepit ab eo

Ff

ampho-

amphoram auream. Libero verò postea ob Lycurgi persecutionem fugiente in mare, ac Thetide perhumaniter eum excipiente, dedit ei amphoram hanc à Vulcano fabricatam. Hæc autem filio suo Achilli dono eam dedit, ut ossa ejus post obitum in ea reponerentur: *narrat Stesichorus*. Hæc habent brevia Scholia in versum 91 Iliados. Vide quoque Eustathium ad eundem Homeri locum; Romanæ edit. pag. 1289, 3. Tzetzes quoque meminit crateris hujus aurei in quo postea Patroeli, Achillis, & Antilochi ossa recondita asservabantur. Vide *Tzetzen in Lycophronis Cassandram*, pag. 53 editionis Pauli Stephani.

Ajunt & Chaonides & Molossios originem traxisse ab illo cane, quem Vulcanus ex Demonesio ære fabricatum, animâ indita, Jovi dono dedit. Jupiter autem Europæ: Europa Minoi: Minos Procridi: Procris Cephalo. Hic ejus erat naturæ, ut nihil evadere posset impetum insequentis; sicuti & Teumæia vulpes nulla ratione capi poterat: quapropter etiam ambo obdormierunt in lapidem: hic quidem, ne caperet vulpem quam Fata capi non sinebant; illa vero, ne effugeret canem inevitabilem: *Polux libro quarto, cap. 5, §. 2*. Vide quoque *Ovidium lib. VII Metamorph. versu 772*.

Pandares vel Pandareus è Jovis templo, quod erat Cræta, furto auferens canem aureum spirantemque à Vulcano fabricatum, commisit eum custodiæ Tantali. Jove vero per Mercurium repetente furtum, juravit Tantalus non habere. Ac Jupiter quidem recipiens canem, surripiente Mercurio, montem Sipylum eversum superinjecit in Tantalum. Pandarus vero Athenas refugiens, inde transmisit in Siciliam, ubi perit cum uxore Harmothoë: *Auctor brevium schol. ad vers. 518 Odysseæ*; item *Eustath. ad eundem Homeri locum edit. Romanæ pag. 1875, 31, Schol. in Pindari Olymp. Ode 1, pag. 8 editionis Pauli Stephani*.

Chæronenses Deorum nullum impensius colunt quàm illud sceptrum, quod Jovi fabricasse Vulcanum occinit Homerus, quodque Mercurius à Jove acceptum dedisse fertur Pelopi, Pelops Atreo reliquisse, Atreus Thyesti, Thyestes Agamemnoni. Hoc igitur sceptrum venerantur; appellantes illud *δῆρυ*, quod tantundem est ac si dicas *Lignum*, five *Hæsta*. Aliquid vero ei divinitatis inesse, potissimum conjicitur ex eo, quod ex ipso sceptro ad homines eximius quidam splendor emanet. Perhibent autem Chæronenses in suis finibus & Panopæorum qui sunt in Phocide repertum, ac plurimum quoque auri una cum sceptro invenisse Phocenses: at sibi omni auro potius fuisse sceptrum. Facile adducatur ut credam illud ab Electra filia Agamemnonis in Phocidam importatum. Templum ei nullum publice dicatum, sed singulis annis sacerdotio fungens statuit sceptrum in suis ædibus, &c. vide *Pausaniam libro nono, pag. 607, 10*.

Vulcani ac Dædali tripodes sua sponte accurrebant ad exequenda opera ad quæ videri poterant fabricata: *Aristoteles Polit. libro 1, cap. 4*. Quibusvis etiam aliis Vulcani utensilibus ac vasis culinariis hanc facultatem *ἀνέπαυτος* se commovendi ac de loco in locum transeundi tribuit Homerus. Vide *Eustathium in Iliad. 2, edit. Romanæ pagina 1148 & seqq.* Atque adeo ad istiusmodi Vulcani *ἀνέπαυτος* videri potest etiam Plautus respexisse, cum in Epidici Actu 1, Scena *Hæus adolescens*, ait:

*Multriber credo arma fecit, quæ habuit Stratippocles,
Travolaverunt ad hostes.*

Laërtius quoque lib. 1 in Thalete meminit cujusdam *ἑλμῶος ἢ φαισίδου*, & à Vulcano dono dati Pelopi uxorem ducenti: quem tripodem demum ad Menelaum pervenisse ait, atque una cum Helena abreptum; ab Alexandro denique in mare Cœum fuisse conjectum, Lacæna fidenter satis asserente *ὅτι περὶ μάλιστα ἔσται*, tripodem hunc tandem aliquando bellum grave concitaturum: vide locum.

Athenæus libro XI, cap. 5, ostendit veteres attribuisse Soli poculum vel concavum aliquod vas *ἡφαιστόδουλον*, quo ab Oriente Occidentem versus vehebatur. Herculem quoque Geryonis boves abducturum, eodem Solis poculo mare transmisisse putabant: fortasse (ut ibidem quoque tradit Athenæus) veluti per ludum & jocum significantes hunc Heroëm fuisse multibibum ac poculis grandioribus mire delectatum. De hac Herculis in vino intemperantia nonnihil etiam habet Macrobius Saturnal. libro V, cap. 21; ubi etiam Herculem vult maria transfractasse, non poculo, sed navigio cui Scypho nomen fuit. *Hercules ideo fingitur ad Geryonem olla ærea transvectus*, inquit Servius ad versum 762 septimi *Æneidos*, quod habuit navem fortem & ære maniatam.

Ovidius circa initium secundi *Metamorph.* fuse describit Solis regiam à Vulcano fabricatam.

Martis habitaculum à Vulcano fabricatum describit Statius *Thebaidos libro septimo, versu 40*.

Vulcanus Deorum singulis propriam in cœlo mansionem fabricavit: *Homerus sub finem Iliados A.*

Insigne

Insigne Vulcani in adornanda Ætæ regia studium refert Apollonius *libro 111 Argonaut. vers. 229.*

Hercules ambigens qua ratione Strymthalidas aves abigeret, *χάλκεα πρόβαλα δίδωσιν αὐτῷ Ἀθηναῖος καὶ Ἡφαίστος λαβύσσα*, Pallas dedit ei crepitacula à Minerva accepta, Apollodorus lib. 11 de Deorum origine. Vide quoque Schol. ad Apollonii Rhodii lib. 11, vers. 1057; ubi *παραλάβην* dicit esse *πρόβαλον Ἡφαιστίου*, &c.

Qu. Smyrnæus *libro 11, versu 137*, meminit cyathi aurei quem Vulcanus Venerem ducens in matrimonium dederat Jovi, Jupiter Dardano, Dardanus Erichthonio, Erichthonius Troi, Tros Ilo, Ilius Laomedonti, Laomedon Priamo.

Vulcanus duos crateres argenteos à se fabricatos dedit Baccho, cum is in cœlum averheret Ariadnam celebrem Minois filiam: Qu. Smyrnæus *lib. IV, versu 386*; ubi quoque dicitur Eunæum filium Jasonis hos ipsos calyces in Lemno dedisse ad redimendum Lycaonem.

Vulcanus dedit Cereri falcem ad secandas fruges. Vide Tzetzem in *Lycophronis Cassandra* pag. 123 edit. Pauli Stephani, sicuti & ejusdem edit. pag. 141.

Qualem Veneri in insula Cypro regiam fabricaverit Vulcanus, docet Claudianus de nuptiis Honorii & Mariæ, *versu 58 & seqq.*

Ἀΐγης, τὸ δὲ Διὸς Ἡφαιστίου ὄπλον: Egis, armatura Jovis à Vulcano fabricata, &c. Auctor Etymologici magni, in *Ἀΐγης*. Statius lib. 111 Sylvarum in Hercule Surrentino:

*Non tam grande sonat motis incudibus Ætna,
Cum Brontes Steropesque ferit: nec major ab antris
Lemniacis fragor est, ubi flammeus Ægida celat
Mulciber, & castis exornat Pallada donis.*

Πηλεὺς, ὅς ἐμελλεν ὑπὸ θηρῶν ἀποφθιρῆσαι, εἰ θεοὶ μάχαιραν αὐτῷ ἐχαρίσαντο Ἡφαιστίου δὲ Ἑρμῆος καὶ ἕως ἐφυγε τὸ κίνδυνον: Peleus, cum à feris jam jam dilaniandus esset, Dii per Mercurium obtulerunt ei gladium à Vulcano fabricatum; atque ita presentissimo discrimini exemptus est, Schol. in Aristophanis Nubes. Fusius hæc narrat vetus Scholiastes ad versum 224 libri primi Argonaut. Apollonii. Vide quoque Zenobium parœmia 20 Centuriæ v, & Suidam in *Μεγα φρονέει*. Aliquanto aliter Apollodorus libro tertio de Deorum origine, ubi Vulcanum ipsum dicit ensẽm dedisse Peleo in monte Pelio connubium cum Thetide contrahente. Similia quoque habet Scholiastes in Pindari Pythia, Ode 4. Ac fortasse talis fuerit & iste Martis gladius apud antiquissimos Scytharum reges semper habitus, deinde amissus, atque Attilæ ævo rursus inventus: *Jornandes de Rebus Geticis, cap. xxxv*. Vide quoque Tzetzem in *Lycophronis Cassandra*, pag. 60 edit. Pauli Stephani.

Perseus fertur à Vulcano falcem accepisse ex adamante factam, qua Medusam Gorgonem interfecit, Hygini poëticum Astronomicon, in *Perseus*. Apollodorus libro 11 de Deorum origine tradit eum adamantinam harpen accepisse à Mercurio, *λαβὼν ὅστις Ἑρμῆς ἀδαμαντίνην ἄρπην*; prout nempe adamantinus probatis auctoribus est firmus, durabilis.

Herculis scutum elaboravit Vulcanus. Vide Hesiodi poëma, inscriptum *Scutum Herculis*.

Hercules per Eurytum sagittandi peritiam antea edoctus, ensẽm à Mercurio, ab Apolline sagittas, à Vulcano thoracem aureum, & à Minerva peplum accepit: nam clavam ipse sibi in Nemæa sylva cæsam comparavit: *Apollodorus lib. 11 de Deorum origine*. Qua cælatura balteum pharetramque Herculis exornaverit Vulcanus, docet nos Qu. Smyrnæus *lib. x, vers. 180*.

Nestoris clypeum ac thoracem Diomedis fabricavit Vulcanus: *Homerus Iliados θ, versu 192 & 195*; ubi vide Auctorem brev. Schol. sicuti & Eustathium edit. Romanæ, pag. 707, 48.

Achillis arma, Vulcani opus, accurate prorsus describit Qu. Smyrnæus *circa initium libri v, ac porro usque ad versum 121*.

Æneæ arma à Vulcano elaborata, describit Virgilius *viii Æneid. versu 626 & seqq.*

X.

XANTHIUS, FABER.

XAnthii Fabri imagini inscribebatur Σιδηροφυής, *Ferro genitus*. Pollux libro VII, cap. 24, §. 2: χαλκίδειν ἢ τὸ σιδηρῶδες εἶλεον, ἢ χαλκίας τὰς τὸ σίδηρον ἐγκαταφυγὰς, ἢ σιδηρῆς πέχνη· σιδηρῆν δὲ πέχνην ἐν ταξιδεῦσιν Εὐπλὺς ἔφερε τῷ Ξανθίῳ & σιδηρῶς, ὃ ἐπὶ τῇ εἰκόνι ὁ Πρωτόγεασις, Σιδηροφυής. Hinc etiam lucem accipit illud Hefychii: Σιδηρῆν πέχνην, τὴν πολυμελὲ· ἄλλοι δὲ τῷ Ξανθίῳ φασίν, ἔχειν τὴν χαλκιδεύην.

XENOCLES, ARCHITECTUS.

Xenocles Cholargensis Architectus. Telesterion Eleusine coepit ædificare Corcebus, hic columnas in pavimento posuit & epistyliis junxit. Quo defuncto, Xupetius Metagenes septum & superiores columnas adjecit. Fastigio adyti fenestram addidit Cholargensis Xenocles: *Plutarchus in Pericle*.

XENOCRATES, STATUARIUS.

Xenocrates Statuarius memoratur Laërtio lib. IV, in *Xenocrate*. *Xenocrates Tisicratidis discipulus: aut, ut alii, Euthycratis: vicit utrosque copia signorum; & de sua arte composuit volumina*, Plinius lib. XXXIV, cap. 8. Videri potest etiam alius aliquis ejusdem nominis fuisse Pictor: nam libri trigefimi quinti cap. 10 testatur idem Plinius Antigonum & Xenocratem scripsisse de Pictura. Vide tamen quæ diximus cap. 3 libri *secundi de Pictura Vett.* ubi pro Xenocrate substituimus Hypsicratem.

XENOCRITUS, STATUARIUS.

Thebis est Herculis templum, cum signo ex candido lapide, opus Xenocriti & Eubii Thebanorum: *Pausanias lib. IX, pag. 558, 46*.

XENON, PICTOR.

Xenon Neoclis discipulus Sicyonius refertur inter Pictores non ignobiles apud Plinium lib. XXXV, cap. 11.

XENOPHILUS, STATUARIUS.

Æsculapii simulacrum quod est Argis omnium nostra ætate clarissimum, representat Deum sedentem, è candido lapide. Assidet Bona valetudo. Assident qui signa ipsa fecerunt, Xenophilus & Straton: *Pausanias lib. II, pag. 127, 19*.

XENOPHON, SCULPTOR.

Jovi in solio sedenti à dextra parte assistit Megalopolis, à læva Dianæ sospitæ simulacrum, quæ ex lapide Pentelico Cephisodotus & Xenophon Athenienses elaborarunt: *Pausanias libro octavo, pag. 506, 5*. Thebis in æde Fortunæ fert Dea Plutum infantem. Tradunt Thebani, manus & os ejus signi fabricasse Xenophontem Atheniensem; reliqua, Callistonicum civem suum: *Pausanias libro nono, pag. 566, 1*.

XENOPHON, ALTER, STATUARIUS.

Laërtius libro secundo, in *vita Xenophontis*, memorat Xenophontem Parium, Statuarium, ἀγαλματοποιόν.

Z.

ZENODORUS, STATUARIUS & CÆLATOR.

Plinius libro XXXIV, cap. 7, posteaquam multa de Colossis dixit, & hæc addit: *Vtrum omnem amplitudinem statuarum ejus generis vicit ætate nostra Zenodorus, Mercurio factò in civitate Gallie Arvernæ per annos decem H-S. cccc manupretio. Postquam satis ibi artem approbaverat, Romam accitus est à Nerone, ubi destinatum illius principis simulacrum colosseum fecit ex pedum longitudine, qui dicatus Solis venerationi est, damnatis sceleribus illius principis. Mirabamur in officina non modo ex argilla similitudinem insignem, verum & ex parvis admodum surculis, quod primum operis instar fuit. Ea statua indicavit interisse fundendi æris scientiam, cum & Nero largiri aurum argentumque paratus esset, & Zenodorus scientia fingendi calandique nulli veterum postoneretur. Statuam Arvernorum cum faceret, provincia Vibio Avito presidente, duo pocula Calamidis manu cælata, quæ Cassio Syllano, avunculo ejus, præceptoris suo Germanicus Cæsar adamata donaverat, ita emulatus est, ut vix ulla distantia esset artis. Quantoque major in Zenodoro præstantia fuit, tanto magis deprehendi æris obliteratio potest.*

ZENO,

Zeno Aphrodisicus Sculptor: *Inscript. Gruteri* CIOXXI.

Sidonius Apollinaris libro 1v, epistola 3, videtur Zeto adscribere ponderum inventionem, vel ponderandi artem.

Zeuxippi Heracleotæ; Pictoris eximii, meminit Plato in Protagora. Aut hujus ipsius Pictoris Zeuxippi (ut veterum Artificum plurimos pingendi fingendique artem pariter exercuisse constat) aut alterius alicujus Zeuxippi Statuarii nomen inscriptum forte fuerit illi statuae Solis, quam refert Chronicon Alexandrinum ad annum primum Olympiadis CCXLIV: Severus Imperator, inquit Auctor Chronici, Roma profectus Byzantium venit, situmque loci amicum contemplatus, Byzantium instauravit, publicumque in eo balneum fecit quod Zeuxippum dicitur ex eo tempore, quo stetit in meditullio quadruplicis porticus Solis colossus ex ære factus, in cujus basi infra Zeuxippi nomen erat inscriptum. Aliter Eusebii Chronicon, numero DCCCLVIII: Sicyoniorum rex vicessimus sextus Zeuxippus regnavit annos xxxii. Quidam ad hujus memoriam conservandam balneas Byzantinorum multo post tempore appellatas putant. Ad quem locum vide *Animadversiones Josephi Scaligeri*. Ac rursus aliter idem Chronicon, numero MDXLIX: Zeuxis præclarus Pictor agnoscitur, ex cujus nonnullis imaginibus, quas plurimas apud diversas civitates fecerat, lavacrum Byzantinorum arbitrantur appellatum. Ubi tamen Scaliger ex Græco Eusebii Chronico agnoscit primam illam partem, de ætate qua Zeuxis floruit, esse ipsius Eusebii, cætera vero, de Byzantino balneo, Hieronymum de suo adjecisse dicit. Vide locum. His itaque omisis, transeo nunc ad Zeuxidem ipsum.

Plinius libro xxxv, cap. 9: *Ab (a) Apollodoro artis fores apertas Zeuxis (b) Heracleotes intravit, Olympiadis nonagesimæ quintæ anno quarto, audentemque (c) jam aliquid penicillum (d), (de hoc enim adhuc loquimur) ad magnam (e) gloriam perduxit;*

(a) *Ab Apollodoro artis fores apertas.*] Vide quæ supra diximus in APOLLODORUS, PICTOR.

(b) *Zeuxis Heracleotes.*] Aliis quoque Scriptoribus Heracleota nuncupatur. Ephesus tamen dicitur Tzetzi Chiliade octava, hist. 658 & 659. Sed fortasse *Zeuxis* fuerit Heracleota, *Zeuxis* vero Ephesus: quale quid supra quoque in APOLLODORO atque PARRHASIO annotavimus. Ardeates etiam Marcum Ludium Elotam ob Artem civitate donarunt: *Plin. lib. xxxv, cap. 10.*

(c) *Audentemque jam aliquid penicillum.*] Successum & audaciam conjungit Plinius libro xxxiv, cap. 7: *Evecta supra humanam fidem ars est successu, mox & audacia. In argumentum successus unum exemplum afferam, nec Deorum hominumve similitudinis expressæ. Ætas nostra vidit in Capitolio, priusquam id novissime conflagravisset à Vitellianis incensum, in cella Junonis canem ex ære, vulvas suum lambentem: cujus eximium miraculum & indiscreta veri similitudo non eo solum intelligitur, quod ibi dicata fuerat, verum & nova satisfactione; nam summa nulla par videbatur: capite tutelarios cavere pro ea, instituti publici fuit. Audacie innumera sunt exempla. Moles quippe excogitatas videmus statuarum, quas Colossos vocant, turribus pares, &c. Recte Plinius, Evecta ars est successu, mox & audacia: liqui-*

dem, ut est apud Plinium Juniorem epistola 33 libri noni, *Crescit audacia experimento.* Huc facit & illa Claudiani Præfatio in librum I de Raptu:

*Inventa secuit primus qui naxe profundum,
Et rudibus remis sollicitavit aquas:
Qui dubiis ausus committere flatibus al-*

*num,
Quas natura negat, præbuit arte vias.
Tranquillis primum trepidus se credidit undis,*

*Littora securo tramite summa legens:
Mox longos tentare sinus, & linquere terras,
Et leni cepit pandere vela Noto.
Ast ubi paullatim præceps audacia crevit,
| Cordaque languentem dediticere metum.
Jam vagus irrupit pelago, cælumque secutus
Ægeas hyemes Ioniasque domat.*

(d) *Penicillum.*] Pingendi Artem vocat hoc in loco *Penicillum*. Ita & celebres in arte, huic nostro Auctori libro xxxv, capite 10, dicuntur celebres in *penicillo*. Item libri xxxv, cap. 9: *Apollodorus Atheniensis primus species exprimere instituit, primusque gloriam penicillo jure contulit.*

(e) *Ad magnam gloriam perduxit.*] Ita quoque Quintilianus lib. XII, cap. 10: *Zetæsis atque Parrhasius plurimum arti addiderunt.* Locum integrum paullo post adscribemus. Quamvis interim satis adhuc longe aberat ab illa perfectione Artis quam

xit; à quibusdam falso in (f) octogesima nona Olympiade positus, cum fuisse necesse est

consummatam diceret, eoque tamen provexit Artem, ut eum sequentia secula miro consensu retulerint inter præcipua nobilissima Artis lumina. Plautus *Poenulo*, Act. IV, *Scena Fuit hodie*:

... O Apella, ô Zeuxis pictor,
Cur numero estis mortui? hinc exemplum
ut pingeretis.
Nam alios pictores nihil moror hujusmodi
tractare exempla.

Vide & ejusdem Epidicum, Actu v, *Scena Male morigerus*, &c. Isocrates quoque, circa initium orationis de Permutatione, luculente satis ostendit quem olim existimationis gradum inter Artifices tenuerit Zeuxis, quando eum componit cum Phidia & Parrasio, summis hominibus, asserens eandem esse atque indignam tantorum Artificum extenuationem, *Εἰ πὲρ Φειδιαν, ἢ τὸ δ' Ἀθλῶας ἐδῶκεν ἔργα (ἀμφοῖν), τολμῶν καλεῖν κορυφαίον. ἢ Ζεύξιν καὶ Παρράσιον τῶν αὐτῶν ἔργων πρῶτον Φαίη τῆς τὰ πνύκτια χράσσειν*: Si quis Phidiam, qui Minervæ simulacrum fecit, puparum pictorem appellare auderet: aut Zeuxidis & Parrasii eandem esse artem diceret, cum arte eorum qui tabellas pingunt. Meminit & Zeuxidis Plato in Gorgia; Dion. Halicarnassensis in suo de Thucydidis historia judicio; Maximus Tyrius Dissert. xvi & xxxix; Himerius apud Photium 1124, 6 editionis Rothomagensis 1653; Dio Chrysostomus Orat. xii; Greg. Nazianzenus Orat. xxxiv. Zeuxis quodam veluti entusiasmo impulsus ad Artem accessit. Unde & Suidas in *ἱστορίαις*, post magnifica eximii medici præconia, tribuit eidem τῶν ἐρωτικῶν ἑπιτηδεύματων ἐπιμέλειαν, ἢ μάλιστα φιλεῖ τὰς πρῶτας ἐκείνης ἡμετέρας καὶ περὶ τῶν τοῖς ἑφορῶν πρῶτης ἔργων καὶ Φειδιαν ἐκδοσίων δὲ δημογῶν, ἔργων καὶ Ζεύξιν ἐκείναι τὰ ἀγάλματα: *Amatoriam artis diligentiam, quæ singulos maxime artifices familiariter sibi conciliare atque artis præsidibus commendare solet, sic & Phidiam veluti numine quodam afflatum fabricasse, sic & Zeuxin representasse imagines; nisi forte putes ἀγάλματα hoc in loco denotare simulacra fictilia*: nam & fictilia fecisse Zeuxidem auctor est Plinius. Zeuxis Harpocrati dicitur Ἀριστοτέλης τῶν κατ' ἐκείναι τὸ χρόνον ζωγράφων, *Aristoteles pictorum ejus temporum*: quasi dicat, Zeuxin fuisse principem sui temporis pictorum, haud aliter atque Aristoteles philosophorum; nisi forte putes restituendum Ἀριστοτέλης pro Ἀριστοτέλης, quod mihi rectius videtur. Zeuxidis aut Polignoti aut Euphranoris tabulæ ἠσπάρτα ἢ τὸ εὐσκιον, καὶ τὸ ἔμπικρον, καὶ τὸ εἰσέχον τὴν καὶ

ἔχον, Sectantur operum quid ac spirans, & recedens aliquid atque eminens, Philostratus de vita Apollonii libro 11, cap. 9. Aristodemus apud Xenophontem libro 1 Apomnem. testatur se Homerum in partibus carminibus epicis maxime admirari; in dithyrambo, Menalippidem; in tragedia, Sophoclem; in statuaria, Polycletem; in pictura, Zeuxin. Adducit etiam hæc Xenophontis verba Sextus Empiricus advers. Mathematic. pag. 325. Zeuxidem refert Cicero inter Artifices notabili solertia insignes: *An pateretur hoc Zeuxis, aut Phidias, aut Polycletes, nihil se scire, cum in his esset tanta solertia?* Vide eum sub finem libri 11 Acad. quæst. *Una fingendi ars est, in qua præstantes fuerunt Myro, Polycletes, Lysippus: qui omnes inter se dissimiles fuerunt; sed ita tamen, ut neminem sui velis esse dissimilem. Una est ars ratioque picturæ, dissimillimique tamen inter se Zeuxis, Aglaophon, & Apelles; neque eorum quisquam est, cui quicquam in arte sua deesse videatur*, Cicero libro 111 de Oratore. *Quis eorum, qui hæc minora animadvertunt, non intelligit Canachi signa rigidiora esse quam ut imitentur veritatem? Callimidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti, & jam plane perfecta, ut mihi quidem videri solent. Similis in pictura ratio est, in qua Zeuxim, & Polignotum, & Timanthem, & eorum, qui non sunt usi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus. At in Actione, Nicomacho, Protogene, Apelle jam perfecta sunt omnia: & nescio an reliquis in rebus omnibus idem eveniat. Nihil enim simul & inventum & perfectum*, Cicero Bruto sive de claris Oratoribus. *In pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem. Nam & Zeuxidos manus vidi, nondum vetustatis injuria victas; & Protogenis rudimenta, cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi*, Petronius Arbiter Satyrico. Neque cuiquam debet videri novum, dicere Arbitrum, sibi visas Zeuxidis manus nondum vetustatis injuria victas, si verum est quod ait Marius Victorinus in librum 11 Rhet. Ciceronis, circa initium: *Pinxit Zeuxis multa, quæ usque ad nostram memoriam manent.*

(f) Falso in octogesima nona Olympiade positus.] De vera interim Zeuxidos ætate est illud Quintiliani lib. xii, cap. 10: *Zeuxis atque Parrasius, non multum ætate distantes, circa Peloponnesia ambo tempora* (nam

est Demophilum (g) Himerum & Neseam Thasum; quoniam, utrius eorum discipulus fuerit, ambigitur. In eum Apollodorus supra dictus versus fecit, Artem ipsius adlatam Zeuxin ferre secum. Opes (h) quoque tantas acquisivit, ut in ostentatione (i) earum Olympia aureis litoris in palliorum tesseris interitus nomen suum ostentaret. Postea (k) donare opera sua instituit, quod ea nullo satis digno pretio permutari posse diceret; sicuti Alcmenam Agrigentinis, Pana (l) Archelao. Fecit & (m) Penelopen, in qua pinxisse mores videtur; & athletam: adeoque sibi in illo placuit, ut (n) versum inscriberet, celebrem ex eo, Invisurum atque satilius, quam imitaturum. Magnificus

(nam cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem invenitur) plurimum arti adiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque invenisse rationem, secundus eximinasse subtilius lineas traditur.

(g) Demophilum Himerum.] Vide an idem sit cum Damophilo, cujus supra meminimus ex Phinio.

(h) Opes quoque tantas acquisivit, ut.] Quamquam hoc in loco Plinius de opibus bene atque innocenter partis agere videatur, quæ nemini poterant esse invidiosæ, illud tamen veluti non indignum reprehensione adnotat, quod nummis bona honestaque ratione paratis ad inanem pompam abuti coeperit; multum de quotidiano vitæ cultu & prioris vitæ consuetudine immutando. Fortasse & apud quosdam odio atque acerbitati fuerit sordida illa quæstus ratio, quam refert Ælianus Var. hist. lib. iv, cap. 12: Zeuxis Heracleotes, picta Helena, maximum ex ea tabula fecit quæstum; non enim cuius liberum erat eam in pergula expositam spectare; quod Pictoribus aliis usitarum; sed intra privatos parietes eam continebat, neque cuiquam ejus videndæ copiam faciebat, nisi prius exhibitæ præstitutæ pecuniæ summa: unde & illius ævi homines Helenæ isti Scorti nomen indiderunt.

(i) Ut in earum ostentatione.] Similia de Parrhasio tradit Ælianus libro ix, cap. 11; quemadmodum & Athenæus libro xii, capite 11; ac magis etiam lib. xv, cap. 19, Ostentationis interim vocabulum in bonam quoque partem usurpavit Plinius lib. xxxv, cap. 10.

(k) Postea donare opera sua instituit, quod.] Longe nimirum honestissimum ac liberalibus Artibus dignissimum est, non vendere operam; cum plerique hac ipsa videri possint vilia, quod pretium habent, Quintil. libro xii, cap. 7. Plinius libro xxxv, cap. 11: Athenis est ejus ne-cromantia Homeri: hanc vendere natus Attalo regi talentis sexaginta, potiusque patriæ suæ donavit, abundans opibus.

(l) Pana Archelao.] Antea tamen ab eodem, ut videtur, Archelao acceperat quadraginta minas, in mercedem domus picturis exornatæ. Vide Æliani Var. hist. lib. xiv cap. 14.

(m) Fecit & Penelopen, in qua pinxisse mores videtur.] Græci vocant ἦθη, ut

monet Cicero circa initium libri de Fato; ubi & hoc addit: Nas eam partem philosophiæ [Ethicæ] de moribus appellare solentus: sed decet augentem linguam Latinam, nominare Moralem. Quintilianus libro x, cap. 2: Pars illa moralis, quæ dicitur Ethica, certe tota oratori est accommodata: at Plinius in consideratione picturarum id interpretatur Sensus. Ait enim libro xxxv, cap. 10: Aristides Thebanus unum primum animum pinxit & sensus omnes expressit, quos vocant Græci ἦθη, item perturbationes: durior paullo in coloribus. Hujus pictura est, oppido capto ad matris morientis e vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque sentire mater & timere ne emortuo lacte sanguinem fugat infans. Quam tabulam Alexander Magnus transfulerat Peltam, in patriam suam. Ego interim hoc in loco, ut ingenue quod res est fatear, tam contraria maximorum Auctorum judicia satis mirari, fatisque stupere nequeo. Animus mihi pendet, neque satis expedio quidnam sit illud, quod Plinius huic Zeuxidi eximiam in moribus exprimendis facultatem tribuat, cum Aristoteles (cui tamen dabatur Artificem penitus inspicere) nihil omnino in picturæ morum valuisse tradat. Αἱ τῶν γένων τῶν καλῶν, inquit Aristoteles cap. vi de Poëtica; αἰθερὸς καὶ γὰρ καὶ ἡσυχία καὶ ὁ δὲ πᾶσι πᾶσι ταῖς. ἰὼν καὶ τῶν χαλεπῶν Ζεὺς ποτὶ Πολύγνωτον πίμπρην, ὁ δὲ καὶ Πολύγνωτος ἔχων ἡθὴ καὶ πάθος. ἢ Ζεὺς ἰδὼν γραφὴν αἰὲν ἔχει ἦθη. Plurimum juniorum Tragediæ sunt sine moribus, & multi prorsus poætæ sunt tales: ita quoque inter pictores Zeuxis se habet ad Polygnotum. Polygnotus enim est bonus morum pictor, at Zeuxidis pictura nullos habet mores.

(n) Ut versum inscriberet, celebrem ex eo.] Plutarchus tribuit hunc versum Apollodoro Atheniensi, eximio Pictori: Απὸλλόδορον ὁ ἑρμῆς ἀνθρώπων πᾶσι ἐλευθέρων φησὶ καὶ διαχρῶν σκιάς, Αἰθερῶν ἢ τῶν ἐργῶν διαχρῶν, Μωμήσιν περὶ μάδων ἢ μίμῃς. Apollodorus pictor, qui mortalium primum invenit rationem commiscendi colores & exactam umbræ expressionem, Atheniensis fuit: cujus operibus inscribebatur, Facilius hæc culpabit aliquis, quam imitabitur, Plutarchus circa initium libri Bellone an pace elariores fuerint Athenienses.

guisficus est Jupiter ejus in throno, adstantibus Diis: & Hercules infans dracones stranguis, Alcmena matre coram pavente & Amphitryone. Deprehenditur (o) tamen Zeuxis grandior in capitibus articulisque: alioqui tantus (p) diligentia, ut Agrigentiniis facturus tabulam, quam in templo Junonis Lacinie publice dicarent, inspexerit virgines

(o) Deprehenditur tamen Zeuxis grandior in capitibus articulisque.] Quintilian. lib. XII, cap. 10: Zeuxis plus membris corporis dedit, id amplius atque augustius ratus; atque (ut existimant) Homerum secutus: cui validissima forma, etiam in feminis placet. In Euphranore quoque tale quid notat Plinius libro xxxv, cap. 11: Hic primus videtur expressisse dignitates Heroium, & usurpasse symmetriam: sed fuit universitate corporum exilior, capitibus articulisque grandior.

(p) Tantus diligentia, ut Agrigentiniis facturus tabulam.] Variant hic paucillimum quid Scriptores, sed eodem recidit tota rei gestæ series. Dionysius Halicarnass. ἐν τῇ περὶ τῶν δὲ χαλκῶν λόγων ἐξέθεως κεφαλῇ hæc habet: Ζεῦξις ἦν ζωγράφος, καὶ ἀπὸ τῆς Κροτωνιάων ἐθαυμάζετο, καὶ ἀπὸ τῆς Ἑλληνῶν γυναικῶν γυναικῶν ἰδεῖν τὰς περὶ αὐτοῖς ἐπιμνησθῆναι παρθένας· καὶ πολλῶν μισθῶν οὐδ' ὀφείλουσιν σπείρειν ἢ πύχνη πλεονεκτήματα: Zeuxis pictor in magna erat admiratione apud Crotoniatas. Huic Helenam nudam pingenti, miserunt pulcherrimas quas penes se habebant virgines, ut eas inspiceret nudas: ex multis itaque partibus pulcherrimum quodque animo comprehendens, ars construxit opus perfectæ pulchritudinis ideam representans. Graphice totam rem exequitur Tullius circa initium lib. 11 de Inventione: Crotoniatæ quondam, cum florent omnibus copiis & in Italia cum primis beati numerarentur, templum Junonis, quod religiosissime colebant, egregiis picturis locupletare voluerunt. Itaque Heracleotem Zeuxim, qui tum longe cæteris excellere pictoribus existimabatur, magno pretio conductum adhibuerunt. Is & cæteras tabulas complureis pinxit, quarum nonnulla pars usque ad nostram memoriam propter sani religionem remansit: & ut excellentem muliebris formæ pulchritudinem muta in se imago contineret, Helena se pingere simulacrum velle dixit: quod Crotoniatæ, qui cum muliebri in corpore pingendo plurimum aliis præstare saepe acceperant, libenter audierunt. Putaverunt enim eum, si, quo in genere plurimum posset, in eo magnopere elaborasset, egregium sibi opus illo in fano relicturum. Neque tum eos illa opinio fefellit. Nam Zeuxis ilico quæsit ab eis æquasnam virgines formosas haberent. Illi autem statim hominem duxerunt in palestram, atque ei pueros ostenderunt multos, magna præditos dignitate. Etenim quodam tempore Crotoniatæ multum omnibus corpo-

rum viribus & dignitatibus antefesterunt, atque honestissimas ex gymnico certamine victorias domum cum maxima laude retulerunt. Cum puerorum igitur formas & corpora magno hic opere mirarentur, Horum, inquit illi, sorores sunt apud nos virgines: quare, quæ sint illæ dignitate, potes ex his suspicari. Præbete mihi igitur quæso, inquit, ex istis virginibus formosissimas, dum pingo id quod pollicitus sum vobis, ut mutum in simulacrum ex animali exemplo veritas transferatur. Tunc Crotoniatæ publico de consilio virgines unum in locum duxerunt, & pictori quas vellet eligendi potestatem dederunt. Ille autem quinque delegit, quarum nomina multi poete memoria tradiderunt: quod ejus essent judicio probatæ, qui verissimum pulchritudinis habere judicium debuisset. Neque enim putavit omnia, quæ quæreretur ad venustatem, uno in corpore se reperire posse, ideo quod nihil simplici in genere omnibus ex partibus perfectum Natura expolivit; itaque tanquam cæteris non sit habitura quod largiatur, si uni cuncta concefferit, aliud aliis commodi aliquo adjuncto incommodo muneratur. Supra quidem dixit Plinius, Zeuxim pictor Athletæ quodam, tantopere sibi in eo placuisse, ut inscriberet, Invisurum aliquem facilius quàm imitaturum; impenius tamen, consummata hujus Helenæ pictura, gavisus est atque exultavit. Zeuxis, inquit Val. Maximus libro 111, cap. 7, Externo 3, cum pinxisset Helenam, quid de eo opere homines censuri essent, expectandum non putavit, sed protinus hos versus adjecit: (ex Iliados 1, vers. 156:)

Ὅ'υ νέμεις Τρώας καὶ Δυνήμδας Ἀχαιῆς
Τοίη δ' ἀμφὶ γυναικὶ πολλὸν χεῖρον ἄλγος πάσχειν
Ἀνδρὸς ἀφηνάησι θεῆς εἰς ὥπτα τυχεῖν.
Non est invidia Trojanos & bene ocreatos
Græcos

Propter talem mulierem longo tempore multa pati,
Quæ sane Deabus immortalibus valde est similis.

Adeone dextræ suæ pictor multum arrogavit, ut ea tantum formæ comprehensum crederet, quantum aut Leda cælesti partu edere, aut Homerus divino ingenio exprimere potuit? Hoc ipsum, atque aliud huic non dissimile Artificis de Arte sua elogium, una cum epigrammate alterius cujusdam Artificis proprias laudes longe adhuc elatius insolentiusque prædicantis adducit Aristides tomi tertii Oratione v, quæ est de Pa-

tes eorum nudas, & quinque elegerit, ut quod in quaque laudatissimum esset, pictura redderet. Pinxit & (q) monochromata ex albo. Aequales ejus (r) & æmuli fuere Timanthes (s), Androcydes, Eupompus, Parasius. Prosequitur deinde Plinius hanc ipsam Zeuxidis historiam capite proxime sequenti hunc in modum: Descendisse (t) hic [Parasius] in certamen cum Zeuxide traditur. Et cum ille detulisset uvas pictas tanto (v) successu, ut in scenam (x) aves advolarent; ipse detulisse linteum pictum, ita veritate representata, ut Zeuxis, alitum judicio tumens, flagitaret tandem remoto lin-

Gg

teo

raphthegmate; ubi asserit magnam sui fiduciam non dedecere magnas animas, neque Artificibus eximiis crimen superbix protinus impingendum, cum sibi metipsis non plus quàm æquum est tribuunt. Atque hic scopus est totius orationis, quam vide. Spectabatur olim Athenis hæc Helena in porticu quæ dicebatur ἀλφειῶν σκά, quod in ea farinæ vendebantur: Eustathius ad versum 630 Iliados A, pagina 868 edit. Romane. Ad Zeuxidis diligentiam Plinio hoc in loco memoratam, refer etiam illud Plutarchi in vita Periclis: φασὶν Ἀγαμέμνην & Ζωγρόφω μέγα φρονεῖν ἐπὶ τῇ τεχνῇ καὶ ῥαδίως πρὸς Ζῆα πινεῖν, ἀκρίβεια δὲ Ζεὺς ἐν ἑαυτῷ, ἔργα δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ. ἡ γὰρ ἐν τῇ πινεῖν δὲ χεῖρα καὶ τεχνῇ της σκῆς ἐνέλησι βάρῃ ἐργῶ μόνιμον, καὶ κάλλος ἀκρίβεια. ὁ δ' εἰς τὴν ἡμέραν τῷ πόνῳ προσδανιδίαι χρόνῳ, ἐν τῇ σωτηρίᾳ δὲ φρονεῖν τὴν ἰσχὺν διαποδιδόναι: Memorant Zeuxin, cum pictorem Agatharchum audivisset gloriantem quod cito & facile tabulas pingeret, dixisse, Ego vero longo tempore. Facilitas enim efficiendi & acceleratio non addit operi durable pondus, neque absolutum decorem: tempus vero ad producendum labori datum, robur addit ad operis conservationem.

(q) Pinxit & monochromata ex albo.] De pictura initiis incerta, inquit Plinius lib. xxxv, cap. 3, nec instituti operis questio est. Egyptii sex millibus annorum apud ipsos inventam, priusquam in Græciam transfret, affirmant; vana prædicatione, ut palam est. Græci autem alii Sicione, alii apud Corinthios repertam, omnes umbra hominis lineis circumducta. Itaque talem primam fuisse: secundam singulis coloribus, & monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat: duratque talis etiam nunc. Inventam linearum dicunt à Philocle Egyptio, vel Cleanthe Corinthio. Primi exercere Ardices Corinthius & Telephanes Sicyonius, sine ulla etiamnum colore, jam tamen spargentes lineas intus: ideo &, quos pingerent, adscribere institutam. Primus invenit eas colorare, testa (ut ferunt) trita, Cleophantus Corinthius. Zeuxin vero monochromata sua ex albo pinxisse dicit Plinius, quoniam priores varios colores isti picturæ adhibuerant: qua de re hæc habet idem Plinius libro xxxiii, cap. 7: Cinnabari veteres, quæ etiam nunc vocant monochromata, pingebant. Pinxerunt & Ephesio mi-

nio, quod derelictum est, quia curatio magni operis erat: præterea utrumque nimis acre existimatur; ideo transire ad rubricam & sinopidem. Videri potest inter monochromata quoque referendus ille bos, quem Pausias totum atri coloris fecit, umbræque corpus ex ipsa dedit; magna prorsus arte in æquo exstantia ostendens, & in confraeto solida omnia. Vide Plinium libro xxxv, cap. 11. Apposite Quintilianus libro xi, cap. 3: Qui singulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reduciōra fecerunt: sine quo ne membris quidem suas lineas dedissent. Plura de monochromatis habet Cl. Salmasius Plinianarum Exercit. pag. 5.

(r) Aequales ejus & æmuli fuere.] De æqualibus & æmulis eximie Quintilianus lib. i, cap. 2; ubi rationes affert quare futurus Orator (quod in futuro Artifice locum etiam habere nemo non videt) utilius instituitur publice quàm domi: Domi, inquit) ea sola discere potest quæ ipsi præcipiuntur: in schola, etiam quæ aliis. Audiet multa quotidie probari, multa corrigi: proderit alicujus objurgata desidia: proderit laudata industria: excitabitur laude emulatio: turpe ducet cedere pari, putchrum superasse majores. Accendunt omnia hæc animos, &, licet ipsa vitium sit ambitio, frequenter tamen causa virtutum est, &c. Vide locum.

(s) Timanthes, Androcydes, Eupompus, Parasius.] De singulis egimus suo loco.

(t) Descendisse hic in certamen cum Zeuxide traditur.] Egregie Plinius Junior lib. vii, epist. 9: Multos videmus ejusmodi certamina cum multa laude sumpsisse, quosque subsequi satis habebant, dum non desperant, antecessisse. Hesiodi Opera & dies, versu 24:

- - - Ἀγαθὴ δ' ἐστὶν ἡδε βροτοῖσι.

- - - Bona quidem hæc contentio hominibus.

(v) Tanto successu.] De successu paulo ante egimus; cum ostenderemus quid audentem penicillum vocet Plinius.

(x) Ut in scenam aves advolarent.] Ita perdicem Protogenis alie perdicis advocabant, ut sibi aggregarentur: ceteri boves admugiebant buculæ Myronis: Apellis equi adhinivere, equi, &c. Horum nihil non decantatissimum est.

teo ostendi pietatē; atque intellecto errore concederet (γ) palmam ingenio pudore; quam ipse volucres fessellisset, Parasius autem se artificem. Fertur & postea Zeuxis pinxisse puerum uvas ferentem; ad quas cum advolassent aves, eadem ingenuitate processit iratus operi, & dixit: Uvas (z) melius pinxi, quam puerum; nam si & hunc consummassem, aves timere debuerant. Fecit (a) & figlina opera, quæ sola in Ambracia relicta sunt, cum inde (β) Musas Fulvius Nobilior Romam transferret. Zeuxidis (γ) manu Romæ Helena est in Philippi porticibus, & in Concordiæ delubro Marfysas religatus.

Quamvis autem hæc opera, quæ hætenus ex Plinio aliisque Scriptoribus recensuimus, magnam eximie Artis gloriam Zeuxidi apud omnes pepererint; non defuere tamen, qui eum reponerent inter Artifices non minus prosperæ Fortunæ, quam insignioris Artis beneficio celebratos: quales non paucos refert Vitruvius in *Proœmio libri tertii*. Ita quoque in Zeuxide, sicuti & in Polycleto atque Phidia, quædam vulgo de eorum Arte præconcepta opinio celeberrimam iis famam apud posteros circumdedit; παρέπεμπεν τὰ ἔργα αὐτῶ μετ' εὐφημίας ἢ τὴν πλὴν δόξα, ut loquitur Maximus Tyrius *Dissertatione xxxix*. Sæculis nimirum adhuc rudibus mortales ad omnia nova atque hætenus sibi incognita obstupescētes, nihil non de prisca artis operibus fingebant credebantque: horum postea sermo habuit auctoritatem testimonii apud posteros. Ita pleraque Dædalæ Artis prodigia atque miracula tradit antiquitas ultra humanam fidem; cum tamen Plato non dubitaverit asserere, Dædalum, si revivisceret, non modo subiectum fore censuræ, verum etiam irrisioni Artificum sui sæculi. Zeuxim etiamnum longe abesse putat Cicero ab Aëtionis, Nicomachi, Protogenis, Apellis perfectione. Idem quoque Cicero statuit Myronis opera nondum satis ad veritatem adducta: unde & Plinio

nio

(γ) Concederet palmam ingenio pudore.] Ita quoque in certamine linearum summæ tenuitatis, ex colore per tabulam suspensâ manu penicillo ductarum, Protogenes ab Apelle superatus, *victum se confessus*, &c. Vide Plinium libro xxxv, cap. 10. Hæc sunt rarissima ingenui candoris exempla: nihil enim frequentius, quam ut paritas virtutum maxima quæque ingenia inter se committat tacito quodam occultæ æmulationis motu. Unde & in Cirinio tantopere miratur Martialis lib vii, Epigr. 17, quod ultro ei cesserit, ubi & hoc addit:

*Aurum & opes & rura frequens donabit
amicus:*

Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Talem quoque mixtæ benevolentie moderationem Hortensio ac sibi tribuit Cicero Bruto sive de Claris oratoribus: Cum jam pene evanisset Hortensius, & ego anna meo, sexto autem post illum Cos. Cos. factus essem, revocare se ad industriam cepit: ne cum pares honore essemus, aliqua re superiores videremur. Sic duodecim post meum consulatum annos in maximis causis, cum ego mihi illum, sibi me ille anteferet, conjunctissime versati sumus.

(z) Et dixit, Uvas melius pinxi quam puerum.] Aliter aliquanto Seneca rhetor libro x, Controv. 5: Traditur Zeuxin, ut puto, pinxisse puerum uvam tenentem: & cum tanta esset similitudo uvæ, ut etiam aves advolarent operi, quendam ex presentibus dixisse, Aves malo existimare de tabula, non fuisse enim advolaturas, si puer similis esset. Zeuxin ajunt oblivisse uvam, & servasse illud quod melius erat in tabula, non quod similis.

(a) Fecit & figlina opera.] De figlinis multa Plinius xxxv, 12.

(β) Cum inde Musas.] Vide Eumenii Orat. pro scholis instaurandis.

(γ) Zeuxidis manu Romæ Helena est in Philippi porticibus.] Non traditur utrum hæc illa fuerit Helena, quam Crotoniatis pinxit, an alia quæ spectabatur Athenis. *Ἡ γὰρ, φασί, καὶ ἀλφειῶν τὰ ἐν Ἀθήναις, ἐν ἧ καὶ ἡ Ζεὺς αἰετὰ ἐλάνη:* Erat enim, inquit, etiam Farinarum porticus Athenis, in qua item Helena Zeuxidis spectabatur, Eustathius ad vers. 629 Iliad. a, edit. Romanæ pag. 868, 37. De hac interim vel illa est illud Stobæi: οὐκ ἔχει καλὸν ἴστω τὸ βλέπειν, ὥστε εἶναι τὸ γόδιον· καὶ γὰρ ὅτις σέβει, καὶ ἀκούει ἀπὸ φωνῆς τὴν μάλ· λον διήγησιν) καὶ πλὴν οὐ γινώσκουσιν πρὸς τὰ καλὰ διέγνωσιν· ἐν γὰρ ἀρμονίαις καὶ μελῶσιν αἱ τὴν ματιῶν, ἐν δὲ μελῶσιν αἱ τὸν ὅλον γαστῶν φέρειν: ὥστε εἶπεν πρὸς διακρίσιν λέγουσι πρὸς τὰ δρῶντα ἰδιώται. φασὶ δὲ καλὸν αὐτὰ φανταί τὸ Ζεὺς αἰετὰ ἐλάνη. λέγει τὸς ἑμὲς ὀφθαλμοὺς, καὶ οὐκ οὐ φανταί. Non idem judicium est videndi, quemadmodum neque gustandi; etenim visus visus, & auditus auditu natura magis conformatur & arte coexercitatur ad pulchri exploratiōnem. Ad harmonias nimirum & modulos Musicorum: ad formas vero ac species, Picorum ingenio plurimum valent. Quæ obrem quoque tradunt Nicomachum aliquando respondisse cuidam idiotæ, qui Helenam Zeuxidis minime sibi pulchram videri dixerat, Sume oculos meos, & videbitur tibi Dea, Stobæus. ferm. lxi, ex Plutarcho de Amore. Simile quid Nicostrato tribuit Elianus var. Hist. libro decimo quarto, cap. 47.

nio numeratur inter eos, qui magis alieno commendantur ingenio quam suo. Pertinet denique ad Phidiam, quod Strabo tradit opera Polycleti ob artem præcipue laudata, Phidiæ vero simulacra potissimum admirandæ venerationis decus traxisse ex ipsâ totius operis mole sumptuumque impensa, &c.

Fecit & Zeuxis Menelaum præcipuæ famæ, memoratum Tzetzi, *Chiliadis octava historia* 196 & 198.

Fecit & Cupidinem rosis coronatum. Scholiastes in Acharnenses Aristophanis: Ζεύξις ὁ ζωγράφος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀφροδίτης ἐν ταῖς Ἀθήναις ἔγραψε τὸν Ἑρῶτα ὡραιότατον, ἐστμμένον ῥόδαις: *Zeuxis pictor in templo Veneris Athenis pinxit Cupidinem formosissimum, rosis coronatum.* Vide quoque Suidam in Ἀγρίμων.

Pinxit & Autoboream & Tritonem: Ἀλλὰ τί τῶτο, ὃ Θρασυκλῆς ὁ φιλόσοφος ἔτος ἔστιν, ὃ μὲν ἐν ἀλλοῖς. ἐπιπλάσας γὰρ τὸν πάγονα, καὶ τὰς ἰφρὺς ἀνατάνας, καὶ βρενθυόμους ἡ πῶς αὐτὸν ἐρχεται, πτανῶδες βλέπον, ἀνασπαστηδύς τῷ ἐπὶ τῷ μετώπῳ κόμῳ, Ἀ' ὑπερίεας πῆς ἡ τρίτων, οὕτως ὁ Ζεύξις ἔγραφεν: *Sed quid hoc? Annon hic est Trasycles Philosophus? Profecto ipse est, & non alius; barbam siquidem promittens, & supercilia tollens, atque aliquid secum fremens advenit, titanicum quid obtuens, comamque frontis concutiens, Autoboreas quis aut Triton, quales pinxit Zeuxis,* Lucianus in Timone sive Misanthropo.

Lucianus quoque in Zeuxide vel Antiocho fuscè describit picturam Centauri inter omnes Zeuxidis tabulas novitate argumenti Artisque cura facile principem. Adi sis ipsum Lucianum.

Ad pernoscendam denique liberrimam hujus Artificis indolem plurimum facit illud Æliani libro 11 *Var. hist. cap. 11*: Megabyzo viliores Picturas summis laudibus extollente, digniores vero cum quodam contemptu prætereunte; Zeuxidis pueri, melinam terram terentes, coeperunt eum subsannare. Ibi tum Zeuxis: Cùm taces, inquit, Megabyze, mirantur te isti pueruli, videntes vestem & cultum tuum: quum vero de Arte, cujus te penitus ignarum esse ostendis, habes verba, rideris à pueris. Simile quid Apelli quoque tribuit Plutarchus *de Discrimine adulatoris atque amici*.

De morte Zeuxidis putant esse illud Festi: *Pictor Zeufis risu mortuus, dum videt effuse à se pictam anum, γράν, &c.* Sed Scaliger ex tam corrupto loco nihil rectè concludi posse credit. Ita quoque doctiss. Carolus Datus, nobilis Florentinus, in vita Zeuxidis, ubi & plures alios risu mortuos enumerat, ac plurima passim quatuor illusterrimorum Pictorum vitis inspergit, quæ huic nostro de Artificibus commentario facem in multis præluere possint.

Z E U X I S, P L A S T A.

Plinius libro xxxiv, cap. 8: *In Silanione mirabile, quod nullo doctore nobilis fuit. Ipse discipulos habuit Zeuxim & Iadem.* Dispicere quoque ad quem Zeuxim pertineat illud Anthologiæ lib. iv, cap. 18:

ΔΙΟΔΩΡΟΤ εἰς κρύσταλλον γεγλυμμένην.

Ζεύξις ὁ ἡ χορὴν τε καὶ ἡ χάρις· ἐν δὲ με μικρῇ
κρυστάλλῳ, τὸ καλὸν δαίδαλον Ἀρσινόῃ
Γράψας τὸτ' ἔπρεν Σατυρήϊ· οἱ μὲν δ' ἀνάσσης
Εἰκὼν, καὶ μεγάλης λαίπρῃαι εἰδ' ὀλίγον.

Cl. Hugo Grotius transtulit:

DIODORI in crystallum sculptam.

*Zeuxidos & color est, & gratia: sed Saturejus
Tam varias laudes exhibet Arsinoës
In glacie parva. Domina sum tantula tanta
Effigies, in me nil tamen ejus abest.*

Z M I L U S, A R C H I T E C T U S.

Lemnius similis Ægyptio & Cretico labyrinthis, columnis tantum centum quadraginta mirabilior fuit: quarum in officina turbines ita liberati pependerunt, ut puero circumagente tornarentur. Architecti illum fecere Zmilus & Rholus & Theodorus indigena. Extantque adhuc reliquiæ ejus, cum Cretici, Italicique nulla vestigia extent, Plin. lib. xxxvi, cap. 13.

Z O I L U S.

Demetrio Rhodum oppugnanti duo thoraces ferrei è Cypro sunt allati, pondo uterque quadragenum: quorum firmitatem ac robur Zoilus Opifex ostentans, jussit ex

Gg 2

spatio

spatio passuum xxvi telum catapulta intorqueri: quod adacto, ferrum permanfit integrum, ac vix leviter ficut à ftilo fuit perfrictum: *Plut. in Demetrio.*

Z O P I R U S, A R G E N T I C A L A T O R.

Inter celebres argenti Calatores à Plinio libro xxxiii, cap. 12, refertur etiam Zopirus, qui calavit Areopagitas & iudicium Orestis in duobus scyphis H-S xii affimatis.

Z O S I M U S, C A L A T O R.

D. M. MARCI CANULEI ZOSIMI. HIC ARTE IN CALATURA CLODIANA EVICIT OMNES. Inscript. Gruteri dcxxxix, 12.

F I N I S.

INDEX

I N D E X

R E R U M E T V E R B O R U M

quæ in Catalogo continentur.

A.

- A** Bortus feminas quasdam fecundiores facit. Pag. 98
- Abrahami Patriarchæ proavus primus statuas viris fortibus posuit. 198
- - - ejus pater an fuerit statuarum Fabricer. 208
- Acceleratio in Pictore opus durabile non red-
dit. 283
- Acesii patria qualis fuerit. 2
- Achaicum telum. *Vide* Telum.
- Achillis arma an Vulcani opus fuerint. 227
- Aciei ordinande peritiam quis primus om-
nium habuerit. 21
- Adam an ab Ethnicis dictus fuerit Satur-
nus. 194
- Adrianus Imperator ædificavit Deorum
omnium commune templum. 182
- - - *Vide* Hadrianus.
- Aduliton à quibus primum conditum oppi-
dum. 2
- - - fuit emporium Troglodytarum &
Æthiopum. ibid.
- - - ubinam fuerit situm. ibid.
- Adulteræ quomodo puniebantur apud Æ-
gyptios. 222
- - - quis primus legem contra eas tulerit. ibid.
- Ædes sacras Dorico fieri genere quare olim
noluerint quidam Artifices. 204
- - - earum structuram quinam primi
invenierint. 221
- Ædificii lutei quisnam primus fuerit inven-
tor. 81
- - - undenam exemplum sumpserit. ibid.
- Æginetæ an primi numisma percusserint. 3
- Ægineticum æs ejusque laus. ibid.
- - - undenam ita dictum. ibid.
- Ægyptii simulacra Deorum olim ad similitu-
dinem animantium efformarunt. 1
- - - cur id fecerint Porphyrius docuit. ibid.
- - - an Astrologiam primi invenierint. 13
- - - eos invenisse literas plurimi vo-
lunt. 32
- - - primi fustibus dimicaverunt. 37
- - - à quo literas primi didicerunt. 102
- - - eorum mira Ars in statuis cons-
ciendis. 207
- - - eorum primus Rex quisnam fue-
rit. 222
- - - qua de causa regnum fuerit conse-
cutus. ibid.
- - - picturam sex millibus annorum
apud ipsos inventam volunt antequam in
Græciam transfret. 233
- Æmilius Cenforinus sævus inter veteres
Tyrannus. 31
- - - donis afficiebat eos, qui nova tor-
menta excogitarent. ibid.
- Ænea vasa olim optime fabricari diceban-
tur in Campania. 46
- - - arma Vulcani an primum opus
fuerit. 227
- Æs in Eubœa quinam primi invenerint. 57
- - - conflare & temperare quis primus
monstraverit, 73, 198
- - - quis primus invenierit in Thessa-
lia. 101
- - - fundendi optima scientia quando
interierit. 228
- Ærariam fabricam quinam olim primi mon-
straverint. 49
- Æsculapii fanum apud Messenios habet plu-
rima & spectatu dignissima signa. 72
- Æsopi Samii laus. 114
- Æthiopia à quonam id nomen acceperit. 225
- Affectiones animi lapideis operibus adju-
gere quis primus invenierit. 176
- Æfri in initio fustibus pro armis usi fuere. 37
- Agathocles ex sigulo rex factus fuit. 6
- - - non illibenter incrementa sua re-
cognovit. 184
- Agrigentini taurum Phalaridis in mare de-
merferunt. 149
- Agricola primus quis dicebatur olim. 138
- Agriculturæ inventor quis fuerit secundum
Ægyptios. 118
- Agrorum limites. *Vide* Limites.
- Agrippa, unde id nomen innotescere cœperit
inter veteres. 8
- Alæ Theſsalonicæ quales dicebantur in chla-
myde. 212
- Alcamenes primus simulacra Hecates tria
fecit. 131
- Alcippe femina elephantum enixa est Ro-
mæ. 132
- Alcmenes thalamum quinam ex ædificarunt. 6
- Alex ludum quis primus invenisse dicatur. 33
- - - quando primum ad Græcos deve-
nerit. ibid.
- Alexander Magnus ab Apelle solo quare vo-
luit pingi. 17
- - - à Pyrgotele sculpti. ibid.
- - - à Lyſippo ex ære duci. ibid.
- - - qui secus fecerat ut sacrilegus
dam-

I N D E X

- dammabatur.* ibid.
- - - *quare in officina Apellis maxime* 19
- veniebat.* 20
- - - *eum fulminigerum quomodo Apel-* 20
- les pinxerit.* 76
- Alexandria quo consilio fuerit extructa.* 76
- Alexibius qua in re de Quinquentio victo-* 2
- riam est consecutus.* 11
- Aliphanum poculum, quale dicebant vete-* 11
- res Romani.* 153
- Altitudo in statuis à Statuariis quam ma-* 153
- xime considerata.* 58
- Amazones quis optime pinxerit.* 233
- Ambitio licet vitium, frequenter causa vir-* 233
- tutis est.* 19
- Amicitia qualis omnibus aliis prestare dice-* 19
- batur.* 226
- Amphora aurea Vulcani celebris fuit inter* 226
- veteres.* 81
- Anadyomene, qualis Venus olim sic fuerit* 81
- dicta.* 203
- Anastasium Imperatorem mechanica nugæ* 203
- plus justo oblectabant.* 219
- Anchoram quinam inter veteres primi in-* 219
- venerint.* 118
- Ancilia qualia olim fuerunt.* 118
- - - *quando de cælo lapsa dicuntur.* ibid.
- Antennam in navi quis primus invenerit.* 63
- Animalcula quedam parva ex ebore facta* 44
- à Callicrate.* 233
- Animas magnas non dedecet magna uti fi-* 233
- ducia.* 231
- Animum quis primus in pictura expressit.* 231
- Annulus Pictor magnopere in auctoritate* 2
- fuit.* 61
- Annulorum Sculptores eximii quinam di-* 61
- cebantur apud veteres.* 79
- Anthropographus quare dictus fuerit Dia-* 79
- nysius Pictor.* 20
- Antigoni Regis imaginem, altero lumine or-* 20
- batam, quomodo pinxerit Apelles.* 32
- Antipas Martyr in bove aeneo fuit combu-* 32
- rus.* 150
- - - *quando martyrium tale subierit.* 150
- Antiqui quid Cyclopibus tribuere solebant.* 60
- Apelles non minoris fuit simplicitatis, quam* 12
- Artis.* 15
- - - *falsa accusatione Antiphili in di-* 15
- scrimen vitæ adductus apud Ptolemaum.* 108
- - - *ejus in tentoriis nulla erat pictu-* 108
- ra.* 1
- Apis Ægyptiorum secundum Lactantium* 1
- fuit aureum caput bovis.* 23
- - - *an fuerit symbolum Iosephi Pa-* 23
- triarchæ.* 3
- Apollinis simulacrum, quod Archegetum* 3
- vocant, quale fuerit.* 24
- - - *Apollo & Mercurius quare com-* 24
- munem habent aram.* 160
- - - *cognominatus Parnopius, Athe-* 160
- nis qualis fuerit.* 196
- - - *in Chrysa oppido quare expressus* 196
- murem pede premens.* 2
- Apollodorum Architectum, quare primum* 2
- exilio, postea morte affecerit Imperator* 2
- Hadrianus.* 229
- - - *Apollodorus fores Artis pictorie* 229
- aperuit.* 207
- Apostolorum imagines Lucas depinxisse di-* 207
- citur.* ibid.
- - - *quis ille Lucas fuerit.* 23
- Ara, quæ est Deli, è cornibus quis erexe-* 23
- rit.* 48
- - - *quis eas primus omnium in Gra-* 48
- cia instituerit.* 95
- - - *Parii memoria digna ob molem* 95
- & pulchritudinem.* 191
- - - *aram Minervæ quinam primi ex-* 191
- struxerint.* 25
- Arabes muniebant se strutionum pellibus,* 25
- quæ iis erant thoracum & scutorum lo-* 25
- co.* 90
- Architectonicis de rebus quisnam primus* 90
- scripserit.* 17
- Arcus Creticus celebris apud veteres.* 17
- - - *eum Scythes Jovis filius primus* 198
- invenisse dicitur.* 229
- Ardeates Marcum Ludium Elosam ob Ar-* 229
- tem civitate donarunt.* 27
- Ardices Corinthius an primus linearum pi-* 27
- cturam exercuerit.* 193
- Aretium in Italia vasa terrea optima olim* 193
- dabat.* 3
- Argentum tingit Ægyptus, non celat.* 3
- - - *quisnam primus fabricare invene-* 36
- rit.* ibid.
- - - *è terra eruere quis primus docue-* ibid.
- rit.* 85
- - - *quis inter Græcos primus invene-* 85
- rit.* ibid.
- - - *quis primus Athenas attulit.* ibid.
- - - *quis primus inscripsit.* ibid.
- - - *quis primus in Scythia invenit.* 101
- Argilla fingere similitudines. Vide Fingere.* 101
- Arietis machina in bello Carthaginis olim* 47
- inventa fuit.* ibid.
- - - *qua occasione id factum.* 193
- - - *levioris machina in bello à quibus* 193
- primum excogitata.* 79
- Aristarchus quare pingitur cum tragedia in* 79
- ejus pectore.* 118
- Aristogitonis & Harmodii statuæ. Vide* 118
- Harmodius.* 194
- Arma bellica, quibus alios Lederent, qui-* 194
- nam primi fabricarunt.* 118
- - - *eorum omnium scientiam quinam* 118
- primi apud veteres invenerint.* 194
- - - *an à Samnitibus excogitata fu-* 194
- rint.* . . . Ar-

RERUM ET VERBORUM.

- - - *Argiva olim præstantissima habebantur.* 27
Armamentarium mille navium Athenis fuit fabricatum. 162
Arpen quid significet apud veteres Latinos. 150
- - - *quis eum primus invenisse dicatur.* ibid.
Artium imitatricium antiquitas ex aureo vitulo colligitur. 1
- - - *plurimarum inventores Egyptii fuere.* 3
- - - *etiam Philosophia.* ibid.
- - - *Ars Apellea quare & quando dicta sit Pictura.* 16
- - - *omnis contemnit ignorantiam.* 18
- - - *nihil aliud est quam imitatio & adumbratio nature.* 152
- - - *Artes initio rudia atque informia fingunt opera.* 168
- - - *Ars statuaria quando cessaverit.* 190
- - - *quando revixerit.* ibid.
- - - *Artis elegantiarum omnium, quousque Romani incuriosi fuere.* 192
- - - *Artes quare Minervæ & Vulcano plurimi attribuunt.* 222
- - - *Ars pictoria quomodo in tam immensum creverit.* 229
Artifices pristini pulchre perspectam habuerunt corporis symmetriam. 206
- - - *Artificibus eximiiis an crimen superbiæ impingendum, cum sibimet ipsis quod æquum est tribuunt.* 233
- - - *Artifex futurus quare instituat utilius publice quam domi.* ibid.
Artificia maxime excoluerunt Egyptii, & ad justum finem perduxerunt. 4
- - - *plura simul exercere quare apud eos non licuerit.* ibid.
Artemisia Mausoleum fabricari olim curavit. 196
- - - *mortua est antequam absolutum erat.* ibid.
- - - *quisnam id postea ad perfectionem deduxerit.* ibid.
Asciam fabrilem quis primus invenierit. 63
Asia primum devicta, quomodo luxuriam miserit in Italiam. 32
Asta olim calices optimos dabat. 13
Astrologiam quis primus invenierit incertum est. ibid.
- - - *quenam natio de ea inventa quam maxime gloriatur.* 137
Atheniensium pænitentia Socrate perempto in quo consistit. 113
- - - *eorum primum specimen virtutis in externos quale fuerit.* 155
- - - *ii quare ollarum figulos Prometheus appellabant.* 183
Atho mons ad similitudinem Alexandri effectus. 76
Atlas quare dicatur sustinere mundum. 33
- - - *primus an docuerit cursum Solis, luna, & siderum.* ibid.
- - - *Libya filius an Astrologiam primus invenierit. Vide Astrologia.*
Atramentum ex ebore combusto quisnam primus inter veteres commentus sit. 17
- - - *ejus multiplex formatio apud eos.* ibid.
- - - *Sole perficiebatur.* ibid.
- - - *quale in usu habuerunt veteres Pictores.* 173
Atria quare sic dicta fuerunt. 34
Audacia in Artibus crescit experimento. 229
Aves omnes quare nocturnæ advolare soleant. 158
Augarus Edessæ Toparcha imaginem Christi an depingi curaverit. 13
Aurum vestibus intexere quis primus in Asia invenierit. 34
- - - *è terra eruere quis primus inter veteres docuerit.* 36
Aureus vitulus Aaronis undenam originem habeat. 1
- - - *quid proprie fuerit veteres adhuc disputant.* ibid.
- - - *aurei velleris fabula. Vide Vellus.*
Authepia quale vas fuerit apud veteres. 55
Azan quare vocentur Curetes apud Arcades. 59
- B.
- B** *Abylas Martyr, ejusque reliquiæ abinam fuerint.* 39
Bacchus in cælum avehit Ariadnen Minois filiam. 227
Balistas inter machinas bellicas quinam primi invenierint. 163
Balneas nobilissimas quisnam Corinthiis condiderit. 88
- - - *peculiares habebant veteres Lacedæmones.* 104
Baphia in quibus tinguntur lana, ubinam inveniantur. 194
Bellum unde hoc nomen acceperit. 37
Belus rivus. Vide Pagida.
Bezantis Pæonum Regina infantem nigrum parit. 77
Bifrons quomodo Janus dicatur. 99
Bigas jungere quisnam primus docuerit. 164
Bipennis Thracica celebris fuit apud veteres. ibid.
Boëthi opera in insula Rhodiorum apud Lydiam Minervam. 2
Bombardarum inventionem quibusnam debeamus. 91
Bombycinas vestes quæ prima invenierint apud veteres. 140
Bos è myrrha, thure, aliisque aromatibus, immolatus à quibus fuerit. 85
- - - *quare id fuerit factum.* ibid.
- - - *a quibus id factum fuerit.* ibid.
Bosphorum ponte sublicio quis conjunxerit. Hh 2

I N D E X.

<i>rit.</i>	118	Catapultam <i>quisnam</i> primus invenerit.	57
- - - quando id fuerit factum.	ibid.	Caupones <i>quinam</i> primi extiterunt apud veteres.	109
Byssum fert terra Hebræorum.	94	Ceramica porta apud veteres unde sic dicta.	130
C.			
Cabyri an iidem olim fuerint cum Corybantis.	59	Ceramicus Athenis undenam illud nomen acceperit.	49
Cacus cuiusnam fuerit filius.	225	- - - locus erat Athenis ubi scorta prostabant.	177
- - - undenam hoc nomen acceperit.	ibid.	- - - erant duo extra muros & intra.	ibid.
Cadmus Phoenix invenit auri metalla & conflaturam.	3	- - - hic sepeliebant e publico eos, qui pugnando pro Patria occubuerant.	ibid.
- - - literas Phœnicias in Græciam intulit.	32	Ceris pingere, ac Picturis inurere, quis primus excogitaverit.	28, 172
Cæcæus an primus invenerit argentum.	3	Chœrilus Poeta Alexandri Magni bella carmine descripsit.	110
Cælatura antiquior est temporibus Iliacis.	1	- - - qualisnam ille fuerit.	ibid.
Cælandi Arte Lesbii ceteras gentes superarunt.	106	- - - ejus mors.	ibid.
Cælamine noluit duci Alexander Magnus nisi à Polycleto.	189	Chalybs unde abusive sic dicatur.	50
Calami Sagittarii Cretenses olim celebres.	57	Chaonides undenam olim originem traxerunt.	226
Calcei Astici olim multum laudati.	34	Chlamys Spartana celebris fuit apud veteres.	202
- - - Laconici fuere in pretio apud veteres.	103	- - - Thessalonica quomodo fuerit facta.	212
- - - Persici cultiores quare dicebantur olim.	150	Christi imaginem Lucas depinxisse dicitur.	107
- - - quale genus calceamenti fuerit.	ibid.	- - - quis ille Lucas fuerit.	ibid.
- - - eorum opificio quisnam nobilis factus apud veteres.	14	Cicero qua occasione invenerit sepulchrum Archimedis.	26
Calculi ludus quando primum pervenerit ad Græcos.	33	Circinum quisnam primus olim invenerit.	63
Calix Tiburtinus qualis dicebatur olim.	213	Citharæ inventio Apollini tribuitur.	24
Cameras adornare quis primus inter antiquos docuerit.	146	Clangor Tyrrhæntus quare tubæ sonus dicebatur apud veteres.	219
Campanarum conflator optimus fuit Tanchos.	204	Claves Laconicæ fuere in pretio apud veteres.	103
Campasphem pellicem Alexander Magnus, quo casu dono dedit Apelli.	19	- - - quis primus eas olim invenerit.	203
- - - nudam quare depingi volebat.	ibid.	Cleanthes Corinthius an primus linearum picturam invenerit.	27
Canem Egyptii olim pro Deo habuerunt.	1	Cleonis Statuarii quisnam fuerit præceptor.	14
- - - canis ex ære Demonesio à Vulcano fabricatus animam accipit.	226	Closter filius Arachnes quid invenerit circa lanificium.	25
Canonem quid appellare solebant veteres Pictores.	169	Clypeos loris primi appenderunt Cares.	47
Cantilenas novas excogitare quare Egyptiis non licuerit.	4	Coloribus quatuor usi sunt veteres in Pictura.	16
- - - juvenes assuescere cantilenis bonis quare volebant.	ibid.	- - - quot postea & quomodo facti.	ibid.
Capillum in pictura quis elegantius primus expresserit.	142	- - - colores diversos pictura intexere quinam primi docuerint.	36
- - - in Arte statuaria quis primus expresserit.	ibid.	- - - quatuor primi colores, quibus usi sunt Pictores, quales fuerint.	82
Carmina varii generis.	230	Colorare picturas quis primus docuerit.	233
- - - quinam in iis componendis inter veteres excelluerunt.	26	Colossus Rhodius ejusque magnitudo.	50
- - - Vide Poëmata.		- - - plures & ibi & alibi reperiuntur.	ibid.
Carthagenenses primi construxerunt quadrum.	38	- - - quare ita dictus.	ibid.
Cassiterum plumbum quale olim fuerit.	48	- - - quando periit.	ibid.
Casus nunquam perfecte veritatem imitatur.	196	- - - quot camelis es ablatum.	ibid.
		- - - Colossi quandonam primi fuerunt excogitati.	229
			Co-

RERUM ET VERBORUM.

Columba è ligno facta, volans tamen, à quo fuerit excogitata.	26	- - - an plures fuerint & ubinam nati.	ib.
- - - quomodo id fabricatum.	ibid.	Danaus putatur primus fecisse navem.	72
Comprobationem omnium in Arte aliqua obtinere impossibile.	21	Dardanix Artes quales dicebantur apud veteres.	ibid.
Cottabus Siculus valde in pretio fuit apud veteres.	198	- - - à quo hoc nomen sortitæ sunt.	ib.
Concentuum cælestium rationem invenit Pythagoras.	189	Darfanis urbs Indica, texendi arte celebris.	73
- - - quo casu id factum.	ibid.	Deliacum æs olim principatum obtinuit inter æra.	3, 73
Conchæ variæ purpureæ tincturæ in Sardinia.	194	- - - quando ad Deorum simulacra & hominum animaliumque effigies in usu esse cæperit.	ibid.
- - - concha marina cecinerunt antiqui ante tubam inventam.	220	Delphis plurimum gaudet Apollo.	223
Conciones apud Lacedæmonios ubinam habebantur.	209	Demetrius Rex quare Polyorcetes dictus.	78, 184
Continentiæ legem inter Egyptios quis primus dederit.	222	Dentes ostendere in picturis quis primus monstraverit.	173
Corn. Pinus Pictor olim magnopere in admiratione fuit.	2	- - - dens humana olim inventa, quæ mensuram pedis excederet.	187
Coronam quis primus invenerit.	99	Deorum omnium commune templum Hadrianus Imp. edificavit.	182
- - - an non fœmina, & quo casu.	146	- - - ejus magnificentia & nomen.	ibid.
Coroplasticen Corinthia Virgo quomodo invenerit.	55	- - - simulacra quinam primi fabricarunt.	205
Corporis modum quomodo describere solebant veteres Pictores.	169	- - - Deos alios cælestes alios terrestres habebant veteres Egyptii.	222
Corybantæ an iidem fuerint cum Curetibus.	59	- - - terrestres quomodo ad eam dignitatem erant evecti.	ibid.
Crepida Attica olim multum laudata.	34	- - - eorum nomina.	ibid.
Creta à quonam olim sic fuerit dicta.	59	- - - eorum singulis in cælo mansionem propriam fabricavit Vulcanus.	226
- - - ejus custos Talus qualis olim fuerit.	204	Dianæ Ephesæ templum quot annis fuerit exstructum.	51
- - - aneus undenam à Cretenſibus fuerit cognominatus.	ibid.	- - - quare in solo palustri id fecere.	ibid.
Cretenſes in principio sunt appellati Telchines.	205	- - - quare calcatis carbonibus & vel- leribus lanæ subſtruxere.	ibid.
Cristas galeis primi accommodarunt Cares.	47	- - - ejus longitudo & latitudo.	ibid.
Crocodilum adorare solebant veteres Egyptii.	1	- - - quis ejus Architectus.	ibid.
Cuculus quare sceptro Junonis Argivæ insidet.	169	- - - quomodo secundum exstructum & quibus impensis post incendium Herostati.	51
Cultum Deorum quis secundum Ethnicos primus invenerit.	96	- - - eam Cretenſes quare religiosissimè venerantur.	74
Cupido Theſpiacus & Alcamenis an sit idem.	10	- - - Britomartem quare vocent.	ibid.
Cura Protogenes cæteros Pictores antecellebat.	119	Dignitates Heroum quis primus in Pictura expreſſerit.	232
Curetes quinam olim apud Græcos sunt appellati.	58	Diodorus Siculus ejusque laus.	62
Currum quinam primi compegerint.	208	Diomedis thoracem fabricavit Vulcanus.	227
- - - Siculum magni faciebant veteres.	198	Dionysius Pictor quare dicatur Thrax.	79
- - - currus ferreus. Vide Ferreus.	-	Diota Sabina in magno pretio erat apud veteres.	193
		Divinos ad honores quomodo perveniebatur secundum Gentiles.	224
		Domus quinam primi construxerint Athenis.	81
		- - - quid antea pro domibus erat.	ibid.
		Dorico genere ædes sacras fieri voluerunt Architecti quidam veteres.	204
		Draconem quare Phidias Minervæ statuæ addiderit.	158
		Ii	Du-

D.

Dactyli quare olim sic fuerint dicti.	61
- - - quot fuerint numero.	ibid.
Dædalus statuariam Artem quando inven- rit.	56
- - - an fuerit Cretenſis.	62

Duratei equi fabricam quis primus inven-
rit. 222

E.

E Burnea simulacra quis optime fabrica-
verit. 152
Effigiem signis exprimere quis invenerit. 117
Elephantes non solum in India, sed etiam
in Arabia inveniuntur. 101
- - - quinam fuerint majores. ibid.
- - - quinam mitiores. ibid.
- - - quomodo talem Romæ enixa est
fœmina. 132
Elephantinum atramentum quale sic dictum
fuerit. 67
Eloquentiæ Auctor primus quis dictus fue-
rit, apud veteres. 122
Emendationi in Pictura finis statuendus. 18
Encaustica in Pictura quando fuerit inven-
ta. 138
- - - quis ea primus pinxerit & docue-
rit. 146
Ensis faciendis Celtiberi nobilitati. 48
- - - etiam Norici inter veteres. 136
Ephefiæ Dianæ templum. Vide Diana.
Epidaurii equi generositate laudabiles. 84
Equa quàm equo quare Scythæ potius in
bello utebantur. 11
Equo picto Apellis adhibere ceteri equi.
18
- - - equus quale machinamentum bel-
licum olim fuerit. 84
- - - eorum domitor quis primus fuerit. 131
- - - equi non habent inferiores palpe-
bras. 135
Equitandi Artem quis primus invenerit. 198
Equitatus, & quis de eo primus scripserit. 74
Equestris Artis gloria & inventio. 138
Erichthonius Atheniensis an primus argen-
tum invenerit. 3
- - - an primus attulerit argentum A-
thenas. 101
- - - qualem figuram juxta veteres ha-
buerit. 224
- - - quomodo fuerit natus. ibid.
Erigonus tritor colorum Nealea Pictoris,
postea ipsemet celebris Pictor. 3
- - - ejus discipuli celebres quinam fue-
runt. ibid.
Essedarum usus ubi primus inventus. 38
Ethicam Philosophiam quomodo Cicero no-
minare solebat. 231
- - - ejus descriptio ex Quintiliano. ibid.
Euclides Geometra conditor eristice sectæ. 86
- - - ille à quo nos habemus elementa

qualis. ibid.
Exercitum instruere græcos quomodo docue-
runt. 139

F.

F Aber Deorum quare olim dictus fue-
rit Vulcanus. 222
- - - ejus Artis peritiam quis primus
invenerit. 139
Fabricæ ærariæ quinam primi fuerint aucto-
res. 60
Facilitate Antiphilus ceteros Pictores an-
tecellebat. 119
Falcem quinam primi Saturno fabricarunt. 206
- - - ex adamante factam à quo acce-
perit Perseus. 227
- - - ad secandas fruges, quis Cæteri
primus dederit. ibid.
Faunus an auri atque argenti repertor fue-
rit. 90
Felicitatis specimen quale maximum. 23
Feminae aliquot penicilli gloria clara. 36
- - - Sidoniæ olim optima erant Arti-
fices. 199
- - - Egyptiæ uno contentæ debebant
esse viro. 222
- - - ex cujus lege id factum. ibid.
Ferreum currum à musca tractum quis fe-
cerit. 44
- - - talia signa facere res difficilis &
magni laboris. 218
Ferrugo coloris genus est, qui vicinus est
purpuræ subnigra. 96
Ferrum quis primus in Cypro invenerit. 48
- - - quis vero ejus temperaturam. ibid.
- - - quis primus in Creta monstrave-
rit. 61
- - - ejus inter se glutinum quis primus
excogitaverit. 91
- - - Ilvæ insula mira fuit natura. 100
- - - chalybe temperandi. peculiarem
habebant rationem Lacones. 104
- - - fundere quis primus inter veteres
invenerit. 209
- - - quis ex eo simulacra fabricare.
ibid.
Figlinas invenit Cormbus Atheniensis. 13
Figuras novas excogitare Egyptiis Pictori-
bus quare non licuerit. 4
Fingere argilla similitudines quis primus in-
venerit. 75
- - - fingendi pingendique artem vete-
res pariter exercebant. 229
- - - eadem Ars, ejus opifices quare ta-
men dissimiles. 230
Forcipem quis primus invenit. 62
Formas & species à Pictoribus discere de-
bemus. 135
Formica ex ebore facta admodum formosa. 44
Fortunam quare Apelles stantem pinxit. 21
Fre-

RERUM ET VERBORUM.

- Frenum an Minerva olim prima invenerit. 139
 - - - an vero fuerit Pelethronius. 147
 Frigiones quales artifices vocentur apud veteres. 90
 Fructus ingenii & virtutis quando maxime capitur. 19
 Frumenti pinfendi quisnam fuerit primus inventor. 165
 Fulgura & fulgetra pinxit Apelles. 22
 Fulmina Jovi quis fabricaverit. 224
 Fundarum usum in bello quinam primi invenerint. 36
 Furnorum constructores Prometheos quare vocabant Athenienses. 183
 Fustibus quinam primi dimicaverunt. 37
- G.
- Galea Bæotica olim laudatissima fuit. 34, 38
 - - - Thracicum inventum fuit. 212
 Galeni principis Medicorum quis fuerit pater. 35
 Gallus gallinaceus quare galea militum olim insculpebatur. 161
 Gemmarum nonnullas tingere solebant Egyptii. 3
 - - - earum origo. 210
 - - - quomodo in tantam estimationem pervenerint. ibid.
 Germani ad machinas reliquaque opera bellica maxime idonei. 91
 Gerthæ plurimum delectantur sculpturae varietate. ibid. & 193
 Gladiatoriam scientiam quis invenerit primus apud veteres. 118
 Gladios fabricari quis primus docuerit. 36
 - - - quis eis primus belligeratus fuit. 37
 - - - longiore lamina quis primus invenit. 108
 - - - Martis apud Scythas quales fuerunt. 227
 Glauca veste uti Agrigentini quare decreto prohibuerunt. 150
 Glutinum quis primus invenit apud veteres. 63
 - - - ejus consiciendi modum quis primus docuerit. 162
 Gnidii maxime colunt Venerem. 179
 Gnomonices fabricam quis primus invenit. 18
 Gnoson civitatem in Creta quidam condiderunt. 59
 Grecia olim Pictoribus illustris fuit. 93
 Graphicen quisnam invenit. 56
 Græti cur nudas pinxerint finxerintque veteres. 40
 - - - aliquando vestitas pinxerunt eas. ibid.
 Græci cui docuerint modum exercitum struendi. 139
- Gryphes quales belluæ fuerint apud veteres. 159
 Gypso hominis imaginem e facie ipsa quis primus omnium expresserit. 117
- H.
- H Adrianus Imp. cucurbitarum picturas quam maxime laudabat. 2
 Harpen Thraces primi invenerunt apud veteres. 212
 - - - quale genus ensis fuerit. ibid.
 Harmiones monile infaustum à Vulcano fabricatum. 225
 Harmodii atque Aristogitonis statuæ Athenis in Ceramico à quibus factæ. 44
 Hebræi. Vide Judæi.
 Helenam nudam quomodo Zeuxis depinxit. 232
 Helepolis qualis belli machina olim fuerit. 78
 Heliconis patria qualis fuerit. 2
 Hercules ferreus Thebis à quo factus. 11
 - - - excogitavit ἀπατάρι χαλκῶν. 26
 - - - quando id fecerit. ibid.
 - - - ejus in temperantiam in vino quomodo significabant veteres. 226
 - - - quomodo olla aenea mare transfretavit. ibid.
 - - - ejus scutum elaboravit Vulcanus. 227
 - - - à quo ensen accepit. ibid.
 - - - à quo sagittas. ibid.
 - - - à qua thoracem aureum. ibid.
 - - - à quo peplum. ibid.
 Hermas figura quadrangula fecerunt Athenienses. 34
 Herostratus combussit templum Dianæ Ephesiae. 51
 Hieroglyphicas literas quales appellabant veteres. 4
 - - - quinam eas primi invenerint. ibid.
 Hierum in insula Vulcani adhuc fabrilē artem docere valebant veteres. 223
 - - - quare id ab iis excogitatum. ibid.
 Hippocrates undenam aurum hoc nomen accepisse putaverit. 36
 Hipponactem præconium quid significabat apud veteres. 40
 - - - undenam hoc proverbium in usu. ibid.
 Historiam condere quis primus instituit. 41
 Homerus quare olim vocatus fuit fons ingeniorum. 91
 - - - quomodo pingebatur. ibid.
 - - - in carminibus epicis fuit admirabilis. 230
 Horologii fabricam quis primus invenit. 13
 - - - Scioteici inventor quisnam primus fuerit. ibid.
 - - - Horologium prorsus admirandum. Im-

I N D E X.

<i>Imperatoris Methodii.</i>	105
<i>Plinthion sive lacunar dictum, à quo fuerit inventum.</i>	195
<i>ubinam illud fuerit positum.</i>	ibid.
<i>Horti pensiles à quo primum fuerint fabricati.</i>	201
<i>Horus ut Jovis filius fuit creditus à Gentibus.</i>	155
<i>Hydraulica organa quisnam primus invenit.</i>	57
<i>quid ita vocabant veteres.</i>	ibid.

I.

J aculum cum amento <i>Ætolum Martis filium invenisse dicunt.</i>	6
<i>Jaspidem lapidem tingere solebant Egyptii.</i>	4
<i>Ibin Egyptii pro Deo habent.</i>	1
<i>Ichthyocollam quis primus invenit.</i>	63
<i>Idæi Dactyli an olim iidem fuerint cum Corybantis.</i>	59
<i>Idololatria Judæorum ab Egyptiis est derivata.</i>	1
<i>Ignis maritimus qualis fuerit dictus apud veteres.</i>	45
<i>quis eum primus invenit.</i>	ibid.
<i>ejus præses quare olim dictus fuit Vulcanus.</i>	222
<i>ejus operationes circa metalla quis primus invenit.</i>	ibid.
<i>ignem quare Vulcanum appellare solebant veteres.</i>	ibid.
<i>Imago aliter ab Artifice aspicitur; aliter ab Artis ignaro.</i>	136
<i>undenam hoc ita sit.</i>	ibid.
<i>Imitativa facultate indigent contemplativi Artis pictoriæ opera.</i>	216
<i>Impetus animi in Pictore quantum valeat.</i>	153
<i>Incudem quis primus invenit.</i>	52
<i>Indicum atramentum quale fuerit.</i>	17
<i>cui rei inferrebat in pictura.</i>	ibid.
<i>Indus Rex Schytie an primus argentum invenit.</i>	3
<i>Ingenio cedere admodum raro volunt homines.</i>	234
<i>exempla Pictorum inter veteres à quibus id tamen factum.</i>	ibid.
<i>Inlignia Magistratuum à Tuscis plerique inter veteres sumpserunt.</i>	194
<i>Institores quinam primi extiterunt apud veteres.</i>	109
<i>Instrumenta bellica fabricant quis primus docuerit.</i>	36
<i>Inurere picturas quis primus excogitaverit.</i>	172
<i>Jovis Ithomatae statua cujus fuit opus.</i>	7
<i>Jovem quis primus omnium appellavit.</i>	48
<i>Olympii exacta descriptio.</i>	154
<i>ex qua materia fuerit factus.</i>	ibid.
<i>ejus magnitudo.</i>	ibid.

<i>Ilocratis pater quare vocabatur tibiaram faber.</i>	209
<i>Isthmo plurimum quare gaudeat Neptunus.</i>	223
<i>Judæi tam in Egypto quam in deserto adoraverunt vitulum.</i>	1
<i>Judaica vela nimia monstrosissima pictura insolentia notabilia.</i>	203
<i>Juno Vulcanum filium tradidit Cædalioni Naxio in Arte fabili instituendum.</i>	48
<i>Samia ejusque templum undenam antiquissimum esse colligitur.</i>	86
<i>citra cujusunque concubitum peperit Vulcanum.</i>	224
<i>eam ex Olympo quare suspenderat Jupiter.</i>	224

K.

K οῦλον, bajulorum instrumentum, primus invenit Protagoras.	183
--	-----

L.

L abyrinthus à quo olim fuerit extructus.	66
<i>qua occasione.</i>	ibid.
<i>tres celebres fuere apud veteres.</i>	192
<i>à quibus facti.</i>	ibid.
<i>Lacunaria pingere quis primus instituit.</i>	146
<i>Lagena Sabina in magno pretio erat apud veteres.</i>	193
<i>Lapide acuto Ethiopes pro ferro utebantur.</i>	5
<i>Lapidinarum instrumenta optima ubinam olim facta.</i>	104
<i>Lanas inficere quinam primi invenerunt.</i>	109
<i>lanæ optima Miletis olim tingebantur.</i>	124
<i>Lares undenam olim sic dicti.</i>	58
<i>Larvas quis apud veteres primus fecerit.</i>	96
<i>Laterarias Athenis quinam primi constituerint.</i>	81
<i>Latus clavus etiam apud Romanos fuit in usu.</i>	36
<i>à quibus fuit inventus.</i>	ibid.
<i>Lexæ statua quo casu ab Atheniensibus dicata.</i>	101
<i>quare sine lingua fuerit.</i>	ibid.
<i>Lepti Deliaci olim celebres apud veteres.</i>	73
<i>Lemno plurimum gaudet Vulcanus.</i>	223
<i>Lemnina gleba quomodo sanaverit Philocteten.</i>	ibid.
<i>Lemnius similis est Egyptio & Crestico Labyrinthis.</i>	235
<i>in quibus tamen ab iis differat.</i>	ibid.
<i>Leonem Egyptii olim pro Deo habuerunt.</i>	1
<i>Lepus Polygnoti, quid illud diverbum significat.</i>	179
<i>Libellam quis primus invenit apud veteres.</i>	125

RERUM ET VERBORUM.

<i>res.</i>	209
Liber parer quare Bassareus dictus.	37
Liberi centum ex una muliere nati.	54
Libido artis in Pictore quantum valeat.	153
Liburnicæ naves undenam olim sic denomi- natæ sunt.	107
Limæ optimæ ubinam olim fuerint factæ.	104
Limites agrorum primus invenit Cain, A- dami filius.	41
Lineæ subtilitate quomodo Protogenes vin- citur ab Apelle.	19
- - - linearum Pictura à quibus inven- ta dicitur.	27, 163
- - - ducta Apellem cognovit Protoge- nes.	183
- - - ea vincitur Protogenes ab Apelle.	184
Literarum primi inventores an fuerint Æ- gyptii.	3
- - - quisnam inter illos hanc laudem consecutus est.	ibid.
- - - earum formas ordinarias quis pri- mus invenerit.	ibid.
- - - literas semper Assyrias fuisse vult Plinius.	32
- - - alii alios inventores earum tra- dunt.	ibid.
- - - Syris an non ea laus debeat.	ibid.
- - - quis primus in Græciam intulerit.	41
- - - à qua muliere illas Ægyptii di- dicerunt.	102
Lithostrota quando fuerit inventa apud Græ- cos.	201
Loricæ Hispanicæ in pretio erant apud ve- teres.	99
- - - etiam Sarmaticæ.	194
Lucus Dianæ Aphionie sive Aphiusæ ubi- nam fuerit.	27
Ludorum inventores quinam primi fuerint apud veteres.	109
- - - quo tempore id fuerit factum.	ibid.
Lutea quicumque fingunt Prometheos voca- bant veteres Athenienses.	183
- - - quare illud nomen illis dabant.	ibid.
Lychnitem quem lapidem veteres Græci ap- pellare solent.	80
- - - ad lucernas in cuniculis caditur.	ibid.
Lynceum quid veteres appellare solebant.	109
- - - undenam illa fabula fuerit nata.	ibid.
Lyræ inventor an fuerit Mercurius.	24
- - - an non etiam aliis hanc laudem me- rito antiquitas dederit.	122
Lyfippus Fictor celebris inter Græcos fuit.	20
- - - Apellem reprehendit circa Pictu- ram Alexandri Magni.	ibid.
- - - quos habuerit discipulos.	ibid.

M.

M Achæram quis apud veteres primus invenerit.	108
Machinarum bellicarum inventio prima qui- bus adscribenda.	57
- - - machine bellicæ à Prisco fabrica- tæ in usum Severi Imp. quales fuere.	182
Magadin instrumentum priscum, quare po- stea vocarunt Sambucum.	107
Magicam Artem apud Thraces quis pri- mus exercuerit.	33
Magistratum insignia. Vide Insignia.	
Magnes à quo id nomen primum acceperit.	117
- - - quomodo fuerit inventus.	ibid.
- - - à quo & quo tempore.	ibid.
Malum in navibus quis inter veteres primus invenerit.	63
Marcias aquas quis primus Romam induce- re auspicatus est.	8
- - - earum salubritas.	ibid.
- - - frigus.	ibid.
Marculum quis primus invenerit apud ve- teres.	52
Mare quis primus navigaverit secundum Græcos.	33
Maris arbitri olim dicebantur Cares.	47
- - - id quinam primi navigiis tenta- runt.	85
- - - ubinam id fuerit factum.	ibid.
Marmora è lapidicinis Pentelicis excidere, quis primus docuerit.	41
- - - quis in usum tegularum efformare.	ibid.
- - - in crustas secare quis primus in- venerit.	47
- - - scalpendo quinam primi inclaru- runt.	80, 151
- - - quo tempore id primum inceperit.	80
- - - ejus crustis parietes operire, quis Romæ primus docuit.	118
Mausoleum quale opus fuerit olim.	39
- - - inter septem miracula mundi fuit.	ibid.
- - - quinam illud cælatura ornare.	105
- - - quare miraculum mundi fuit dic- tum.	ibid.
- - - ejus longitudo, latitudo, altitu- do.	ibid.
- - - quinam de hoc opere quàm magni- fice scripserint apud veteres.	ibid.
- - - à quibus Artificibus fuerit confe- ctum.	195
- - - cujus jussu & impenses.	ibid.
Medicam vestem quare nunc Sericam voca- mus.	119
Medicinam quis primus invenerit.	3
Medusæ caput è lapide cujus fuerit opus.	60
Mel quis primus invenerit.	3

Kk

Mem-

I N D E X

etus. 222
Mulier *quedam* triginta infantes enixa est
uno partu. 148
- - - *cum oportet aut viro, aut per vi-*
rum loqui. 160
- - - *lucida veste eas quis primus inter*
veteres pinxerit. 173
Murmur Tyrrenum quale dicebatur apud
veteres. 220
Muros facere, quinam inter veteres primi
invenere. 29
Musicorum ingenium debet adhiberi ad
harmonias. 135
Myos opera ubinam extant in insula Rhodiorum. 2

N.

N Atandi Arte nobiles dicuntur Batavi. 37
Natura ipsa est imitanda, non vero Artifices. 88
- - - *quam maxime sui partus est amans.* 116
- - - *nihil in omnibus partibus perfectum expolivit.* 232
Naves papyraceae quales fuerint apud veteres Aegyptios. 5
- - - *plicatiles quales habebant Aethiopes.* ibid.
- - - *navis admiranda Hieronis Syracusarum Regis.* 26
- - - *quis eam primus fecerit secundum Graecos.* 33
- - - *quam avicula pennis absconderet, quis olim fecerit.* 44
- - - *navigare quis primus invenerit.* 99
- - - *navem praedatoriam an primus invenerit Minos.* 125
- - - *Noachi arca an fuit prima navis.* 136
- - - *quomodo illa fuerit confecta.* ibid.
- - - *an Minerva inter Graecos primam navem fecerit.* 222
- - - *pingere, humile picturae genus erat apud veteres.* 184
- - - *navalium & bellicarum Artium inventores quinam primi fuerint.* 163
- - - *quo tempore id excogitatum.* ibid.
- - - *in qua terra.* ibid.
Nemesis pictura magni pretii Rhomunt. 8
- - - *qualis Dea fuerit.* ibid.
- - - *quare alas habet.* 161
Neptuno templum erexerunt Agamedes & Trophimus. 6
- - - *quo in loco id factum.* ibid.
- - - *Barcos dedit equos alere.* 37
Nervos in Pictura quis primus expresserit. 142
Nestoris clypeum fabricavit Vulcanus. 227
Nihil quare simul inventum & perfectum possit esse. 16
No.

RERUM ET VERBORUM.

- Noctuarum sapientia in multis à veteribus celebrata. 158
 - - - quare eam olim Minerva simulacro apposuerunt. ibid.
 - - - omnes aves quare ad eam advolent. ibid.
 Noëma Mosis an fuerit Minerva Gentilium. 218
 Nomina multa virorum apud Romanos, undenam originem habeant. 8
 Normam quomodo olim fabricatoribus ostenderit Pythagoras. 189
 - - - ejus usus sit. ibid.
 - - - quare Pythagoras pro ea inventa hostias Musis immolaverit. ibid.
 - - - quibusnam alii inter veteres ejus inventum adscribant. 28
 Nubentes virgines. Vide Virgines.
 Numerus an à Minerva olim fuerit inventus. 139
 - - - qua occasione id accidit. ibid.
 Numina quali vestitus volebant Gentiles. 37
 Numisma quale olim vocatum Aeginense. 3
 - - - aeneum quis primus signaverit. ibid.
 - - - omnis generis quinam primi signaverint secundum Agosthanis opinionem. 131
- O.
- O Belisci quales fuere olim. 4
 - - - an omnes solis numini fuerint sacrati. ibid.
 Occasio qualis, & elegantis istius statue à Lyſippo fabricate descriptio. 114
 - - - alia ejus descriptio. ibid.
 Ocreas Cares olim invenerunt. 47
 - - - etiam cristas. ibid.
 Oculis clausis antiqui in principio faciebant statuas. 64
 - - - quis primus apertis fecit. ibid.
 Oculos quis primus pingere instituit. 24
 Oleum Medæ quid veteres Græci ita vocare solebant. 119
 - - - ebore vindicando à carie perquam utile judicabant veteres. 156
 - - - hoc statuas etiam inungere solebant. ibid.
 - - - an omnes statua ita inunctæ. ibid.
 Ollarum figulos Prometheos vocare solebant Athenienses. 183
 - - - quare id ab iis factum. ibid.
 Operationes metallorum, quæ igne perficiuntur, quis invenerit. 222
 Opifices metallorum cui Deo sacrificia offerebant apud veteres. ibid.
 Oppugnationes scalarum à quibus primum fuerint inventæ. 43
 - - - quo tempore id factum sit. ibid.
 Opum largitor quis olim vocatus fuerit. 122
 - - - quare is ita fuerit dictus. ibid.
- Orationem profam condere quis primus inter veteres instituerit. 41
 - - - à qua gente id primum factum est. ibid.
 Orator futurus quare instituatut utilius publice quàm domi. 233
 Orbem in rota figulina quis primus olim invenit. 98
 Orichalci inventor primus quis merito dici olim potuit. 138
 - - - ex qua gente fuerit oriundus. ibid.
 Os clausum habebant omnes pictura veteres. 173
 - - - quis id aperire primus in pictura docuerit. ibid.
 Ostentationis vocabulum sumebatur antiquis etiam in bonam partem. 231
 - - - quid tum significabat. ibid.
 Oves adorare solebant veteres Egyptii. 1
 - - - quid hieroglyphicè significare volebant illas. ibid.
- P.
- Pacton quale genus navigii fuerit apud veteres Egyptios. 5
 Pagida rivus vitri fertiles harenas habet. 198
 - - - ubinam ejus situs. ibid.
 Palæstræ inventor quis fuerit dictus. 122
 Palamedes quales literas apud Græcos primum invenerit. 32
 Pallas Aceſæ filii Heliconis. 2
 - - - Barceas docuit currum regere. 37
 - - - armata ex qua fuerit nata. 224
 Pana cornigerum quare sinxere veteres. 149
 Pandares Jovis templo quod erat Cretæ canem aureum furto aufert. 226
 Pandoram è luto finxit Vulcanus. ibid.
 - - - ejus jus id fecerit. ibid.
 Papyri Nilotici inventum cuinam debeat orbis. 3
 - - - quomodo & ex qua materia primum conficiebant. ibid.
 Parietum picturam quis apud veteres primum instituerit. 108
 Parmulis pugnare quousque soliti sunt veteres. 39
 Parthenium qualis herba. 123
 - - - qua de causa ita vocari cæperit. ibid.
 Patella Cumana fuit celebris apud veteres. 58
 Patellæ Siculæ in pretio fuere apud veteres. 198
 Pavimenta etiam olim arte elaborata. 201
 Paupertas soror est bonæ mentis. 184
 Pedibus stantes geniti quomodo vocabant veteres. 8
 - - - quid de iis judicabant. ibid.
 - - - efferri in sepulcrum etiam veteribus in usu. ibid.
- K k 2

I N D E X

- - - pedes statuarum à se invicem se-	- - - eorum nomina.	ibid.
parare quis primus docuerit.	- - - iudicii extremi multi à Paganis-	
Peleo à feris dilaniando quis dederit ense.	mo ad Christianismum traducuntur.	120
	- - - sine Arithmetica minime potest	
Peltam, quam dicunt, quinam primi inve-	perfici.	140
nerunt.	- - - eam inurere quis primus excogi-	
- - - an Thracibus ea laus conveniat.	taverit.	172
Pelusiota fuere rei navalis peritissimi.	- - - Picturae aliqua recitantur ma-	
Pensiles horti. Vide Horti.	gnam similitudinem habentes.	178
Perdicis avis nomen undenam.	- - - quamdiu inter veteres Græcos flo-	
Pergamum in Asia calices optimos olim da-	ruerit.	186
bat.	- - - externa, qualis primum Romæ	
Perilli taurus, in quo ipse primus exustus.	publicata.	192
	- - - ejus patria Sicyon diu olim fuit.	
- - - non est Phalaridis.		198
Periphoretus quare dictus fuerit Arte-	- - - ejus eadem Ars, Pictores tamen	
mon Grammaticus.	dissimiles.	230
Perpendiculum quis primus invenerit.	Pileus Laonicus in quo pretio apud ve-	
Perseæ ad Marathonem deleti, ex eorum spo-	res.	104
liis quæ signa fabricata.	Pilos tingere quis primus excogitaverit apud	
- - - eorum Regum luxuria.	veteres.	119
Persei Regis filius junior, quare fabricam	Pingendi fingendique Artem veteres pariter	
arariam Romæ didicerit.	exercebant.	229
Petras secare quis primus invenerit apud ve-	Pisa plurimum gaudet Jupiter.	223
teres.	Pistores quemnam Deum colebant apud ve-	
Phæaces à quo dicti sunt canales subterra-	teres.	165
nei apud veteres.	Pithecuſa quare olim sic fuerit dicta apud	
Phalangem in duo cornua dividere quis pri-	veteres.	ibid.
mus docuit.	Plasticam Artem quis primus invenerit.	
Phalaris Tyrannus comedit infantulos par-		56, 213.
vos.	- - - quo casu id fuerit factum.	ibid.
Pharum quis exstruxerit.	Plinius, cui Picturae Apellis palmam om-	
- - - qua de causa fuerit edificatus.	nium tribuerit.	22
	Plumbum quis primus invenerit in Phry-	
Philocles Ægyptius an primus invenerit li-	gia.	124
nearum Picturam.	- - - album quis primus invenerit.	ibid.
Philosophiæ primi inventores quinam fue-	- - - ubinam maxime generatur.	48
rint.	- - - ejus duo genera quemnam olim di-	
Phrygiones quales vestes sic appellatae fue-	cebantur.	ibid.
runt.	- - - in Lusitania & Gallia olim opti-	
Phryne ejusque admiranda pulchritudo.	imum inveniebatur.	ibid.
Phylarum inventor quis primus fuerit.	Pneumaticas Artes quis apud veteres pri-	
Pictor morum quis dicebatur apud veteres.	mus invenisse dicatur.	57
	- - - quo tempore id fuerit factum.	ibid.
Pictura antiquior est temporibus Iliacis.	- - - qua occasione.	ibid.
- - - probari non debet quæ non est si-	Poculum Laconicum apud veteres, ejusque	
milis veritati.	usus.	104
- - - an sine Arithmetica & Geometria	- - - Solis quale dicebatur apud ve-	
perfici possit.	res.	221
- - - in principio erat sine ullo colore.	Poëmata qualia veteribus dicebantur sine	
- - - ejus initia incerta.	moribus.	231
- - - quid Ægyptii de ea dicant.	Poliadis Minervæ peplum quinam primi fe-	
- - - quid Græci.	cerunt.	2
- - - quare in initio adscribebant nomi-	Pollentia olim calices optimos dabat.	193
na.	Polycrates Samius quare felix olim appella-	
- - - quinam Ægyptii primum in-	tus.	210
ventorem dixerunt.	Polydamas Scotusæus statura maximus fuit	
- - - quinam aliæ nationes.	omnium illius ætatis hominum.	113
- - - quisnam in Græcia primus inve-	- - - quis ejus statuam fabricaverit.	ibid.
nerit.	Polymita texere ubinam primum institutum.	
- - - quis primus in tria genera divise-		11
rit.	Pompejum, Athenis, qualis fuerit locus.	56
- - - quot antea haberet.	Pon-	

RERUM ET VERBORUM.

- Pondera in Cæni Adami filium primum invenerit. 41
 - - - quibusnam aliis adscribebant veteres. 139, 162
 - - - quis ea primum in Græciam invexerit. 162
 Ponderandi Artem an à Zeto primum in usu fuit. 229
 Posthumus, unde hoc nomen primum apud Romanos. 8
 Præceptores clarissimorum virorum raro lasent. 184
 Prænestinæ urbis conditor quisnam fuerit. 225
 Præscientia quæ ex aëtris colligitur à quibus primum inventa. 47
 Prætextæ apud Hetruscos originem invenerit. 213
 Proculum dixere veteres absente genitum patre. 8
 Pronai Dei Thebis quinam Deorum olim dicebantur. 161
 Protogenes in quo Apelle fuerit inferior 18
 - - - ei dignationem quomodo Apelles Rhodi primum constituit. 19
 - - - casula contentus erat in horto suo. 108
 Pueros immolare Saturno Curates olim solebant. 59
 Pugio Laconicus in quo pretio apud veteres. 104
 Pugna unde hoc nomen accepit. 37
 Pugnare ex equo quinam olim primi invenerint. 212
 Purpura nobilissima ubinam olim fuerit inventa. 61
 Purpura Laconica in quo pretio fuerit apud veteres. 103
 - - - Melibæa unde sic olim fuerit dicta. 124
 Puteolanum purpurissimum laudatur præ omnibus aliis. 91, 188
 - - - varii generis. ibid.
 Pythagoræ pater fuit Cellularius Artifex. 123
 - - - ejus nominis varii fuerunt apud veteres celebres Arto statuaria. 166
- Q.**
 Quadriga ex ebore, quam musca integeret alii. 44
 - - - quis eam fabricaverit. ibid.
 - - - quadrigarum qui primum fuerit autor apud veteres. 138
 - - - quali pretio ob id donatus tunc fuerit. ibid.
 - - - qui eas primum jungere docuerit inter illos. 164, 218
- R.**
 Rem tumultuariam quis primum invenit inter veteres. 99
 - - - Vide Navis.
 Ratione Pamphilus & Melanthius ceteros Pictores antecellebant. 119
 - - - ratio aut motus siderum quando capta est genetliaca sciri. 212
 Rhadamantus Juxta Cretensium qualis fuerit. 204
 Rhodum quare non incendit Rex Demetrius. 184
 - - - eorum pietati quid Minerva olim dederit. 191
 - - - quinam primum condiderit. 205
 - - - quale nomen antea habuerit. ibid.
 Rhyparographus quare Pyreicus Pictor sic nominatus. 188
 Rhyton quale genus poculi fuerit apud veteres. 57
 Rifu mortuus an fuerit Zeuxis. 235
 Romanæ urbis magnus fuit ambitus eo tempore, quo Gotthi illam priore incursione infestaverunt. 12
 - - - quando id fuerit. ibid.
 - - - quando primum admirari exteram opulentiam cepit. 192
 Romani fere omnia à Græcis didicere. 93
 Rotam figulinam Talus sororis Dadali filius invenit. 65
 - - - alii dicunt quod Hyperbium invenerit. 98
 - - - alii Corabum Atheniensis. ibid.
- Rubrica ex ocre combusta cujus fuerit inventum. 60
 Rutilorum olim Dii quomodo vocati fuerit. 265
- S.**
 Sæbi plurimum delectantur sculptura varietate. 91, 193
 Sabinum vinum omnibus aliis levius erat. 193
 Sabiri gens Hunnica Caucasum incolens. ibid.
 Sagittam Scythes Javus filius primum invenisse dicitur. 198
 Saguntum in Hispania olim calices optimos dabat. 193
 Samia vasa terrena admodum laudabant veteres. 27
 Sardonychem Polycrates Tyrannus quare in mare injecit. 210
 - - - à pisce deglutitur. ibid.
 - - - miro admodum modo ei redditur. ibid.
 Sarra quare Tyrus olim sic fuerit dicta apud veteres. 220
 - - - undenam hoc nomen primum accepit. ibid.
 - - - quando nomen Tyri accepit. ibid.
 Sathan corporali specie adfuisse creditur beato Dunstano. 81
 - - - quali figura ibi fuerit visus. ibid.
 Saturni simulacrum Roma quare oleo fuerit repletum. 156
 Saturnus veterum an sit idem qui Adam. 190
 Scæa porta urbis Troja undenam hoc nomen accepit. 17
 Sclarum oppugnatio. Vide Oppugnatio.
 Scalpi in gemma Alexander Magnus noluit nisi à Pygotele. 188
 Sculpturatum pavimentum quando Roma primum fuerit factum. 202
 - - - quale illud fuerit. ibid.
 - - - undenam illi hoc didicerint. ibid.
 Sceptrum Jovis apud Charonenses quare olim tam impense colebatur. 225
 - - - aliquid divinitatis habere credebant. ibid.
 - - - unde hoc primi consecraverunt. ibid.
 Sciagraphia qualis doctrina sit. 56
 - - - an à Scauria fuerit inventa. ibid.
 Scientia omniū contemnit ignorantiam. 18
 Scriptores vetusti multa commemorant quæ non sunt. 62
 - - - undenam hoc proveniat. ibid.
 Sculptura an antiquior sit temporibus Iliacis. 1
 - - - à quo primum fuerit inventa. ibid.
 - - - an cum Olympiadum origine inter Græcos inceperit. 152
 - - - quanto ea vetustior olim censebatur, quam Pictura. ibid.
 Scuta gestare quinam olim primi invenerint. 59
 - - - qua gens ea primum fecerit. ibid.
 - - - quisnam inter Samnites primum fuit, qui fabricaverit ea. 102
 - - - quando id fuerit factum. ibid.
 - - - an Saca fuerint primi, qui invenerint ea. 193
 - - - qua forma scuta prima fuerit. ibid.
 Scyphi Rhodiaci quales olim sic fuerint dicti. 72
 Sellæ Thessalicæ quare dicebantur olim pulcherrime. 212
 Semithoraces quinam primum inter veteres adinvenit. 99
 - - - quando id fuerit factum. 212
 - - - ubinam terrarum. ibid.
 Sensus omnes qui primum in pictura expresserit. 231
 Sepulcrum Archimedis ubinam olim fuerit. 26
 - - - à quo postea fuerit inventum. ibid.
 - - - quam miro modo id factum. ibid.
 Seres lanificio sylvarum nobiles. 198
 Serici

I N D E X

Serici conficiendi rationem undenam Romani primum docuerint.	198	- - - ignifera ad comburendam byssium classem, à quo primum fuerint inventa.	182
Sericarios quare tam misere vexaverit Theodora uxor Justiniani Imperatoris.	ibid.	Sphæra inventio cuiusque tribuatur apud veteres.	31, 34
Serræ usum apud veteres quis primus ostenderit.	34	- - - sphæra Pessidoni mira Artis erat.	175
- - - quis eam primus invenerit.	63	Spiritus naturales quales sic dicebantur apud veteres.	57
- - - quo casu id fuerit factum.	ibid.	- - - quisnam eos primus invenerit.	ibid.
Seth an fuerit primus literarum inventor olim.	95	Spumam equi eructatam quo casu Apelles primum pingere didicit.	21
- - - à quibus hoc fuerit creditum.	ibid.	- - - canis pingere Protogenes invenire nulla Arte posuit.	185
- - - quales illa litera tum fuerunt.	ibid.	- - - quo casu id tandem invenerit.	ibid.
Sicyon quare à veteribus etiam Telchinia fuerit nominata.	205	Stannum ubinam maxime generatur.	48
- - - eam veteres volunt fuisse officinam omnium metallorum.	80	- - - quis id primus invenerit.	ibid.
Siderum cursum quinam primi observarunt.	85	Stateres Cyziconi quare fuerint ita celebres inter veteres.	61
- - - errantium & fixorum observantiam quinam primi monstrarunt.	ibid.	Statuarii aliquot à felicitate deserti nullam officii sunt memoriam.	37
- - - cui regioni eam laudem debeamus.	ibid.	Statuaria Ars jam olim Italia fuisse dicitur familiaris.	102
Signa ex decimis victoria faciebant veteres.	161	- - - ex qua terra ibi primum demigraverit.	ibid.
- - - ferrea. Vide Ferrea.		- - - quo tempore id factum.	ibid.
Signi dationem in exercitu quis primus adinvenerit.	139	Statuarum cupidine quam maxime ardebat Imperator Nero.	131
Simiæ in fetu postquam pepererint, quare oculos tenent defixos.	116	- - - eas, quæ apud Rhodios erant, quare non abstulit.	132
Similitudinem in statu reddere quis primus instituit.	ibid.	- - - statua magnam similitudinem habentes apud veteres.	178
- - - quomodo antea facere solebant veteres.	ibid.	- - - eas ex ære, quinam inter veteres primi con- statunt.	191, 207
Simonides Melius quot litteras apud Græcos primus invenerit.	ibid.	- - - viris fortibus quis primus posuerit.	198
Simulacra lignea fecerunt in initio antiquiores Ægyptii.	5	- - - statua Thuscânica quomodo differant à Græcis.	213
- - - quare ea pedibus iunctis fecerunt.	ibid.	Stipendia Cæces primi meruerunt.	47
- - - quis primus omnium repererit.	48	Stolæ Atticæ admodum laudata fuerunt apud veteres.	34
- - - ligna quare Davidalia vocabant veteres Græci.	62	- - - Stolis prolixis quare utebantur Thesali.	212
- - - Deorum quinam primus fecerit.	63	Stratum equi quis primus invenisse antiquitas credidit.	247
- - - moventia visus est fecisse Dadalus.	ibid.	- - - quo tempore id fuerit factum.	ibid.
- - - ejus ultro se conferebant, quo debebant.	64	Subtilitates nimis magna in Arte an mereantur laudem.	126
- - - quomodo hoc factum.	ibid.	Sudaria Setaba in pretio fuerunt quam maxime apud veteres.	198
- - - Diana Ephecia quis fecerit.	74	- - - qualia illa fuerunt.	ibid.
- - - scientissime quinam olim fabricarunt.	191	Surrentum calidas vapores dedit inter veteres.	193
- - - ex argilla quis primus confecerit.	208	Symmetria non habet nomen Latinum, quo exacte ex- primi possit.	143
- - - Deorum. Vide Deus.		- - - eam in Picturâ quinam primi invenerint.	142
Sindon undenam primum inter veteres hoc nomen acceperit.	199	- - - quo nomine tum insigniebant.	ibid.
- - - sindones quinam primi invenerunt.	ibid.	- - - quomodo Latine circumscriptur.	ibid.
- - - quo tempore id factum fuit.	ibid.	Symmetrarum præcepta quis primus inter veteres con- scripserit.	119
Sintias quare olim vocabant Lemnios.	105	- - - an fuerint Silamon.	199
Smaragdus scalpere quo tempore olim maxime fuerit in usu.	188	- - - an vero Theocydes.	208
Socrati quare Athenienses decreverunt honorem æreæ imaginis.	113	- - - Vide Symmetria.	
Sol Oceani filius an primus invenerit auri metalla.	3	Syrice vel Syriaca vela, qualia dicebantur apud veteres.	203
- - - an etiam Medicinam.	ibid.		
- - - dicitur primus regnasse in Ægypto.	222		
Solea Sicyonia valde in pretio solebat esse apud veteres.	198		
- - - soleas aureas Diu ex adamante dicitur fecisse Vulcanum.	224		
Solomonis epistola, ad Vastrem regem Ægypti, quales.	98		
- - - ad Regem Phœnicia Tyrriorum.	ibid.		
Sophocles in Tragedia admirabilis.	230		
Soterici lecti quales dicebantur apud veteres.	202		
Speciem & formam quare à Pictoribus discernere debeamus.	135		
Specula Brundisina optima habebantur apud veteres.	175		
- - - quomodo illa fuerint olim fabricata, & ex qua materia.	ibid.		
- - - quis ea primus fecerit.	176		
- - - qua ætate id factum.	ibid.		

TAbulis externis auctoritatem Romæ quis primus fecerit.

tabula picta maxime oblectabat Ciceronem.

Talus non est passus Argonautas ad oram Ictoni Cre- tici appelleret.

Tapeti Sardianæ glabri ac sine villis fuerunt.

Taurentinum vestimentum muliobre quale dicebatur.

Taurus

RERUM ET VERBORUM

Taurus cum quo Pasiphaë concubuit olim quisnam fuerit.	66	Tigna ultra calumnias quis primus extenderit apud veteres.	117
- - - Perilli quomodo olim furis fabricatus.	148	Timasitheï Delphi statua cuius fuit opus.	7
- - - Agrigentini hunc in mare demerserunt.	149	Tonitrua quomodo pinxerit Apelles.	22
- - - imago erat Gelonis fluminis apud antiquos. ibid.		Tornum quis apud antiquos primus invenierit.	69, 209
- - - Phalaridis an unquam fuerit in rerum natura dispositum fuit apud veteres.	ibid.	Tragœdiam scenam quinam primus Athenis fecerit.	6
- - - ex equis pugnare quinam primi invenerint.	212	- - - qualem veteres dicebant sine moribus.	231
Telamones quinam Romani appellabantur.	33	Trianguli rectanguli latus an olim primus invenisset Pythagoras.	189
Telchiria diu dicta fuit Sicyon.	198	Trichinia Delia olim celebris apud veteres.	73
Telephanes Sicyonius an primus linearum Picturam excogitavit.	27	Tridentem quinam primi Saturno fabricarunt.	206
Telum Achaicum quoddam olim dicebatur.	72	Tripodes Vulcani & Dadali celebres fuerunt apud veteres.	226
Templi exedificatio Dorica semper fuit.	81	Tiremis prima abimam fuerit exstructa.	55
- - - templum Archangeli Michaelis ubinam fuerit.	85	- - - à quo id fuerit factum.	ibid.
- - - à quonam adificatum.	ibid.	- - - quo tempore.	ibid.
- - - Olympicum ornatum est donis ex universa Græcia ibi dicatis.	154	Trifidulum submisi telum. Quisnam quodammodo.	23
- - - Diana Ephesia à quo redificatum.	196	Triumphales vestes undenam originem habeant apud veteres.	164
- - - quali fundamento in terra illa lubrica constructum illud opus exstruxerint.	ibid.	- - - à quo tempore instituta.	ibid.
- - - Vide Diana.		Troxam muro quinam primi construxerint.	117
Tentoria quis primus fabricaverit.	101	Tubam quis primus invenierit inter veteres.	117
- - - quam simplicia fuerint in initio.	ibid.	- - - an non Minerva illam prima excogitaverit.	139, 219
- - - quomodo postea fuerint exornata.	102	- - - aneam quis primus invenierit.	165
Terebram quis primus invenierit.	63	- - - qua occasione tuba fuerit inventa.	220
- - - inter machinas bellicas quis primus excogitavit inter veteres.	75	- - - ejus sonum quisnam primus veteres docuerit.	ibid.
- - - terebra ferraria optima ubinam olim fuerint facta.	104	Tualis Bajulorum instrumentum an primus invenierit Protagoras.	183
Terra fingere similitudines. Vide Fingere.		Tunica Ætolica olim in pretio fuisse inter veteres.	6
Tesseræ lusus quando primum pervenerit ad Græcos.	33	- - - tunicam vestem quonam prima texuit.	204
- - - tesseræ in exercitu quis primus inter veteres excogitaverit.	139	- - - cui usus illa inserviebat apud veteres.	ibid.
Testa Sabina in magno pretio fuit apud veteres Græcos & Latinos.	193	Turres quare Cyclopes olim invenisse dicantur.	60
Testaceas scaphas etiam habuerunt veteres Ægyptii.	5	- - - ambulatorias quinam primi invenerint.	75
Testudinis inventor inter instrumenta bellica quisnam primus fuerit.	31	- - - in genere quinam primi exstruxerint.	217
Texendi Arte praecelebans olim Iberi occidentales.	99		
- - - etiam Tochari.	218		
Textilia primi invenerunt veteres Ægyptii.	4		
- - - quinam primi invenerunt inter Græcos.	109		
Texturam stragularum vestium quinam primus invenierit.	2		
- - - textura Thebana an inter veteres fuerint nobilitata.	208		
Teumesia vulpes. Vide Vulpes.			
Theatrum M. Scauri immensa magnitudinis.	59		
Theodorus Milesius Plastice primus invenit.	56		
Theogoniæ Græci quinam primi auctores fuerunt.	ibid.		
Theopompi luctatoris statua à quo facta, quare ignoretur.	89		
Theuth Ægyptiorum an non fuerit Mercurius.	212		
Thobal Moysis an fuerit Vulcanus Gentillum.	218		
Thorace Ægyptio olim utebantur Persæ.	3		
- - - Thorax Atticus olim laudatissimus fuit inter veteres.	34		
- - - eum fabricari quis primus docuerit.	36		
- - - quinam primus eum inter Græcos invenierit.	212		
Thuscanica signa ubinam olim facta fuerint.	ibid.		
Tibenus qualis vestis Romana olim sic fuerit dicta.	215		
- - - undenam illud nomen primum acceperit.	ibid.		
Tibiam an Minerva olim prima invenierit.	139		
- - - quosnam alii primos inventores volunt.	ibid.		
- - - an non ab Ardalo Vulcani filio inventa.	225		
		Tigna ultra calumnias quis primus extenderit apud veteres.	117
		Timasitheï Delphi statua cuius fuit opus.	7
		Tonitrua quomodo pinxerit Apelles.	22
		Tornum quis apud antiquos primus invenierit.	69, 209
		Tragœdiam scenam quinam primus Athenis fecerit.	6
		- - - qualem veteres dicebant sine moribus.	231
		Trianguli rectanguli latus an olim primus invenisset Pythagoras.	189
		Trichinia Delia olim celebris apud veteres.	73
		Tridentem quinam primi Saturno fabricarunt.	206
		Tripodes Vulcani & Dadali celebres fuerunt apud veteres.	226
		Tiremis prima abimam fuerit exstructa.	55
		- - - à quo id fuerit factum.	ibid.
		- - - quo tempore.	ibid.
		Trifidulum submisi telum. Quisnam quodammodo.	23
		Triumphales vestes undenam originem habeant apud veteres.	164
		- - - à quo tempore instituta.	ibid.
		Troxam muro quinam primi construxerint.	117
		Tubam quis primus invenierit inter veteres.	117
		- - - an non Minerva illam prima excogitaverit.	139, 219
		- - - aneam quis primus invenierit.	165
		- - - qua occasione tuba fuerit inventa.	220
		- - - ejus sonum quisnam primus veteres docuerit.	ibid.
		Tualis Bajulorum instrumentum an primus invenierit Protagoras.	183
		Tunica Ætolica olim in pretio fuisse inter veteres.	6
		- - - tunicam vestem quonam prima texuit.	204
		- - - cui usus illa inserviebat apud veteres.	ibid.
		Turres quare Cyclopes olim invenisse dicantur.	60
		- - - ambulatorias quinam primi invenerint.	75
		- - - in genere quinam primi exstruxerint.	217

V.

Validissimam formam Zeuxidi Pictori quare hominibus dare placuit.	232
- - - quare Homero etiam sominis.	ibid.
Vasa Delia olim celebra fuisse apud veteres.	73
- - - ex argento mira inconstantia variaverunt apud antiquos.	93
- - - Vulcani habebant vim de loco in locum se movendi.	226
Vascula tumentia in ventrem à quo primum è ligno fuerint fabricata.	202
Vestem quis primus invenierit apud veteres.	52
Vehiculum cum quatuor rotis quinam primi excogitaverint.	164
Vela quis primus invenisse dicatur.	5
- - - quis inter Græcos primus invenierit.	63
Velificia quonam in Ægypto prima invenierit.	102
- - - qua occasione id factum fuerit.	ibid.
- - - Syriaca in pretio fuerunt apud veteres.	ibid.
Velleris aurei fabula qualis olim fuerit.	3
- - - quid significabat.	ibid.
Venas in Pictura quis primus expresserit.	142
Venerem quare è spuma maris natam voluerunt veteres.	23
- - - Venus Eleorum quare pede premebat testudinem.	160
- - - ejus simulacrum Pigmalionis Regis Cypri.	188
- - - Venus anea Scopæ quare pavidum dicta.	197
Ventorum rationem quis primus invenierit.	5
- - - eos quare Æolo paruisse olim existimatum.	ibid.
	Vestes

INDEX RERUM ET VERBORUM.

X enocrates de <i>Pictura</i> vet. scriptis.	14
Xenon Neocli <i>Pictoris</i> fuit discipulus.	131
Xerxes quare omnia <i>Africa</i> templa igni dederit.	17
- - - quare templo <i>Diana</i> <i>Ephesia</i> pepercerit, ibid.	

Z	Eucidis Pictoris amuli quinam fuerunt.	13, 88
-	- - - cuius fuerit discipulus admodum incertum est inter veteres.	132
-	- - - pinxit uvas ad quas aves aduolarent.	145
-	- - - quare eas deleuerit.	ibid.
-	- - - quomodo à Parrhasio fuerit victus.	ibid.
-	- - - quomodo imagines representate nro modo solebat.	153
Zonam	Sacerdotalem quomodo vocare solebant Babylonii.	36
-	- - - à quo & quo tempore illa primum fuerit fabricata.	ibid.
-	- - - qualem figuram Babylonii illis dare solebant.	ibid.

F I N I S.

